Digitized by Google

Digitized by Google

SVMMA
R. P. D.
ANTONINI
DIANA.

PRIORIS PARTIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

SVMMA DIANA,
IN QVA
R. P. D. ANTONINI DIANA
PANORMITANI CLERICI REGVL.
Coram S. D. N. Vrbano VIII. Epiſcoporum Examinatoris, & Sancti Officij Regni Siciliæ Conſultoris,

OPERA OMNIA SEPTEM PARTIBVS COMPREHENSA,

DIANA ipſo committente & approbante,

ANTONIO verò COTONIO, *Aliàs* AVSONIO NOCTINOT *Siculo Tertij Ordinis S. Franciſci operam dante;*

In vnicum Volumen arctantur, Alphabetico ſimul & doctrinali ordine digeſtum, & bipartitum.

Cum additionibus † notatis eorum, quæ vel ad Summæ integritatem neceſſaria, vel ad explicationem, aut ad confirmationem doctrinæ, vel aliter, vtilia viſa ſunt.

Acceſſit in marginibus Breuiarium, quod pro rerum quà Indice, quà ſummario abundè ſupplet, & Index verborum locupletiſſimus.

In hac vltima editione correcta, emendata, & addita octaua, & nona parte à R. D. ANDRÆA GVADAGNO, *Quintiano S. T. D. & Prædicatore Generali.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,
Sumptibus LAVRENTII ANISSON.

M. DC. LII.
SVPERIORVM PERMISSV ET PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

AD LECTORES.

MIRABERE Lector, Auctorem hunc non indoctum, non ineruditum, attamen ſtudiis partium adeò abreptum, vt in tot controuerſiis de Fori competentia Eccleſiaſtici cum ſæculari, ſeu de Immunitate Eccleſiaſtica nullam reſolutionem niſi contra Principum temporalium poteſtatem in toto hoc Volumine ſis reperturus. Adde hoc, quod mirere magis, tranſcribi ab eodem controuerſias illas, quæ de eadem materia præteritis annis agitatæ fuerunt, & afferri eoſdem ſcriptores, qui contra Principum poteſtatem conati ſunt proprias opiniones tutari, eaſdemque ſiue auctoritates, ſiue rationes, ad quorum placitum hac omnia reſoluit, tranſcribi. At de auctoribus doctiſſimis, & grauiſſimis, qui contra ſcripſerunt, & iuſtiſſimæ cauſæ, contrariis deuictis, & confutatis, ac de falſitate conuictis, veritatem demonſtrarunt, ne verbum quidem, aut mentionem inuenies. Idcircò ne putes per conceſſionem imprimendi operis, in eo contenta, aut pro veris admitti, aut ad praxim approbari, ſed tantummodò rationibus impreſſorum, ſeu mercaturæ conſultum. Sit itaque in promptu D. Apoſtoli conſilium. *Omnia probate, quod bonum eſt tenete.*

Digitized by Google

LECTORI BENEVOLO.

QVAM ſuis libris Auctores in Præfationibus captare ſtudent, tuam meo huic operi benigne Lector, reconciliare potiùs beneuolentiam debeo; non iniuſtè querentis, quòd longiſſimo puerperio traduxerim tua vota. Ea ſiquidem, in celeberrimum DIANA *nomen ſpontè propenſa, ad mei inſtituti rationem allicere, tam facile mihi fuit, quàm me illis ſatisfacere maturioribus typis, ob multa & varia impedimenta difficile. Etenim, dum has lucubrationes, octimeſtri labore abſolutas, typis ſubiicio, dum pergo, tam multa, tam varia in dies impedimenta emerſere; tot caſuum, tot rerum malè ſuccedentium ſeries partui lucem inuidit, vt ex integro prodire non niſi poſt quadriennium, quiuerit: deficientibus mihi penè verbis & fronte, quibus ſtudioſorum poſtulationibus ſatisfacerem, exemplaria cominus & eminus, verbis & litteris flagitantium, etiam mercatoribus ex Gallis & Hiſpaniis, ad copioſiorem ſubinde meſſem nouo prælo multiplicanda. Piget prolixam & parum iucundam narrationem attexere. Scias tamen præcipuam eius partem typographos facere, ob lubricam ipſorum fidem, multis ſimul oppignoratam auctoribus, ſupra operariorum numerum, & prælorum ſufficientiam. Et verò, quàm ingrata tibi fuit expectatio diutiſſima, gratior vt ſpero ſuccedet conſecutio: non ſolùm quia, quæ diutius deſiderantur, iucundiora probantur obtenta: ſed eo præcipuè, quod in tanto molimine opus SEXTÆ PARTIS adiectione augeri contigit, ſuis locis inſerta.*

Meorum autem laborum cauſam & inſtitutum, (quamuis in tanta expectatione paucis ignotum) aperituro, initium ſumendum foret ab elogio P. DIANA, de cuius floribus hanc corollam intexui. Sed hoc ipſum, quod ingenium & operam in eius operibus compilandis inſumpſi, maximum elogium eius eſt, quod tantillo ingenio præſtare potui. Quicquid dicerem, vel ſcriberem, ſemper minus foret & ſuo merito, & mea de eius doctrina ſententia. Vir præterea modeſtiſſimus, quamuis omni elogio maior, neceſſarij & ſuſpecti hominis elogium non admitteret. Satis denique gloriæ ſuo accedit nomini ex communi doctorum virorum plauſu, verbis & ſcriptis honorificam de eo mentionem habentium, quorum aliquos, quos caſu inter legendum notaui, infra ſubiiciam. Satius porrò ex quartadecima ſuorum operum luce, quæ in multas exemplariorum myriades ſolo decennio multiplicata,

Digitized by Google

plicata, ſtudioſorum auiditati nondum ſufficiu nt. Satiſsimè ex acerrimo Romanæ aulæ iudicio, in qua examini Epiſcoporum præfectum, maiora in dies onera & honores manent. Id ſolùm calamo permittam, quod mihi DIANA *nomen in familiaribus colloquiis non ſemel ſubminiſtrauit. Equidem, ſiue ipſum conſideres, ſelectiora quæque DD. placita, in magnis voluminum ſyluis, velut inter ſaltus & nemora, delitеſcentia, curioſa indagatione prædantem, ac de luco in lucem eruentem; ſiue in obſcura moralium perplexitatum caligine ſuam admouentem plauſibilis ſententiæ facem, ac veluti in concubia mentis nocte facile, ac tutum iter monſtrantem;* DIANAM *vtique dices, nunc ſylueſtrem, nemoroſam, & venatricem; nunc cæleſtem, luminoſam, & nocturnarum caliginum propulſatricē, à ſuperſtitioſa vetuſtate cultam, & Poëtarum fabulis decantatam. Neque verò eius gloriæ quicquam detraho, quòd inter altiores, & primæ magnitudinis, ſtellas non recenſeam. Ego enim, vel toto cælo errare mathematicos, puto dum erroris ſenſum accuſant, Lunam maiorem reliquis à Sole ſyderibus iudicantem; vel, ſi rectè eos philoſophari concedam, certè iſtorum magnitudinem illius ſplendor imminuit, dum viciniori obtutu, clarioriqué, res oculis obiectas diſtinctè demonſtrans, inter primarias mundi lampades, non hominibus ſolum, ſed Deo ipſo nomenclatore, meruit recenſeri. Laudo itaque ſapientum virorum conatus, qui regulari, integróve doctrinæ curſu, nec vnquam ab orbita declinante, lumen velut altiores ſtellæ promicant in faſtigio. Sed his præferendum* DIANAM *exiſtimo, qui ad peculiares caſus deſcendens, commodiore conſcientiis doctrina, velut præſentiori radio mentis noctem illuminat, cordiſque nebulas longè latéque propellit. Quamquam verò vnus, vel alter Eraſtrotus non defuerit, qui obſcurum aliàs nomen illuſtrare ſtuduerit incendio Templi, quod* DIANÆ *noſtræ meritum, & fama conſtruxit: hi tamen ſycophantæ mordaculi, cornices Dauliæ, Rinocerontes naſidieni, ſilentij, quàm parænеſis, fuſte digniùs vapulant,* Dum (*litteratorum præcipuis genu de elephantum more flectentibus, ipſis quoque ſuis latratibus triumphi ſpeciem implentibus, glorioſos in immortalitatis curru.*)

Peragit curſus ſurda DIANA ſuos.

Sed reuertamur ad ſcopum.

Tanti ergò viri monumenta, vt primùm vulgari, & per ſtudioſorum manus tam felici exitu circumferri cœpere, deſiderium omnes ſubiit, vt, celebriorum auctorum more, in compendium redigerentur; quod ſub mole paruiori faciliùs teri, & præ manibus frequentiùs haberi poſſent. Multiplicato quoque tomorum numero, multi ſumptus formidantes: nonnulli etiam Tractatus Miſcellaneos ſub propriis materiarum titulis diſpoſitos velle:

nonnulli

nonnulli Reſolutiones ipſas connexas inter ſeſe. Plerisque incommodum erat, eandem quæſtionem pluries repeti: quod tamen Auctori neceſſarium fuerat, vt ſi qua opinio in priori parte excuſſa oppugnata fuiſſet, in poſteriore confirmaret; aliquas nouis augeret inuentis: in aliis iudicium, prius ſuſpenſum, determinaret: in aliis demum modificaret, vel ſuperuenientibus Sacræ Congregationis oraculis reuocaret. Commune hoc eſt omnibus harum doctrinarum Scriptoribus, ſuas lucubrationes non ſimul & eodem tempore in lucem edentibus, non ſolùm ob ea, quæ à Veritatis Interpretibus manant in dies reſponſa, quibus ceruicem flectere neceſſe eſt: ſed ob temporum etiam, aliorúmve accidentium viciſſitudinem, noſtrique flexibilitatem ingenij, quæ nos pro diuerſo temporum ſtatu rapiunt in diuerſa. Quamuis autem Ioannes primùm de la Val, dein Matthæus Defendi, aliique pauci, ſuam huic lapidi manum admouerint, ac multa compendia ſtruxerint; illa tamen tenuia, mutila, & parum fida: nec congruenti methodo continuata, & omnino non talia, vt tam variis lectorum placitis ſatisfacerent. Ex his ergò ipſemet DIANA *conſilium iniit, ſummam ſuorum operum marte proprio colligendi, vt vnà omnes ſui nominis ſtudioſos voti compotes faceret. Sed obſtiterunt grauia & quotidiana negotia & ſtudia, quæ illum pro ingenij aptitudine & ſufficientia occupare non deſinunt, ſuum quoque ſcribendi genus ſucceſſiuis lucubrationibus proſequentem. Etſi porrò non defuiſſent, quibus id negotium committere potuiſſet, ſui Ordinis viri, peritiores & aptiores; in me tamen reſpicere ideo fortè ſibi complacuit, quia inter paucos agnouit, ſui nominis ſtudioſos & amatores.*

Cœpi igitur opus, & abſolui. Eo quidem labore, vt herculeum facilè iudicaturus ſis, vbi ſtructuræ compagem, & nexum perpendes: conſiderabiſque, me, vt vnà omnibus morem gererem, ſex magna Volumina in vnum coegiſſe, & in tanta breuitate, nec ſtyli facilitatem oblitum, nec aliquid prorſus doctrinæ omiſiſſe, quod huc non retulerim. Neque enim ſingulas opiniones referre, aut quibus ſingulæ innituntur rationibus, quóve ab Auctore nomine cenſentur. Quod vt fideliùs præſtarem, iiſdem ipſius verbis ſæpe locutus ſum, & ſemper æquiualentibus. Quòd ſi qua in re varias pro temporum diuerſitate ſententias docuit; poſtremam appoſui, cum mentione loci, in quo oppoſitum ſenſerat. Et ſic, quotquot loca eandem continent doctrinam, refero, citando Partem, Tractatum & Reſolutionem, vt ad cuiuſuis editionis exemplaria recurſus haberi poſſet. Ne verò quis Magnis illis Voluminibus poſt hac opus habeat, etiam ex Doctoribus aliquos prius recognitos citaui, vtriuſque opinionis Patronos, qui inſtar omnium eſſent, & apud quos alij haberi poſſent. Adieci aliquando iudicium proprium, aliquas ſententias limitaui, & in nonnullis locis nouos Doctores adhibui:

hibui: in iis præſertim, in quibus aliquem habemus calumniatorem. Ne autem iniucunda tibi lectio caſuum foret, caſuali ſerie digeſtorum, materias omnes, ſub proprio verbo locatas, doctrinali ordine diſpoſui, & pro molis quantitate in varia membra & articulos diſſecaui, additis etiam definitionibus, explicationibus terminorum, regulis generalibus, & doctrina alicubi præmittenda ad intelligentiam dicendorum. Et ne quid exactius optare poſſes, addidi in marginibus Breuiarium ità ordinatum, vt paucis tota doctrina comprehenderetur, cum ſua etiam continuatione & vnitate. Denique abſolutum tanto ſtudio opus ad DIANAM *tranſmiſi, vt probaret, num genuinus partus eſſet, magnis ſuis voluminibus, & publica ſui nominis luce dignus. Approbauit ipſe humaniter, litteris ad me reſcriptis in hunc tenorem:*

REmitto M. S. SVMMÆ DIANA, quam non ſine multa delectatione percurri. Inueni namque fidelem & integram: non mutilam, non redundantem; concinna methodo breui ac dilucido ſtylo compoſitam, & omninò qualem deſiderabam. Quapropter meorum operum ſtudioſis non mediocriter auguror placituram. Ego verò me tibi multum debere confiteor, qui multigenæ eruditionis refertum ingenium, & maioribus aptum ſtudiis, meis illuſtrandis operibus impendere non recuſaueris, &c.

D. ANTONINVS DIANA.

De tuo iam ſuffragio poſt Dianeum augurium, amice Lector, non dubitabam: etiamſi poſt vulgatum intentum eam ſitim, quæ mihi ſæpè rubori fuit, non oſtendiſſes. Sed nec multum fuiſſem de eo ſollicitus, vbi ſemel opus illi placuerat, cui vt obtemperarem, hos labores inſumpſi. Hæc habui, quæ te hoc loco monerem. Reliquum eſt, vt tuo Diana commodiùs fruaris, & me tuæ commoditati ſtudentem amare pergas. Vale.

APPROBATIO.

NOs infra ſcripti Doctores Theologi Pariſienſes, Librum cui titulus eſt *Summa Diana* ab AVSONIO NOCTINOT *Collecta* approbauimus, atque vt in Lucem prodeat dignum eſſe iudicauimus, & ne quemquam lateat cenſura noſtra, ſyngraphas noſtras appoſuimus. Datum Lugduni die 9. Maij 1644.

Fr. BERNARDINVS MOLLIASSON, Ord. Minorum.

Fr. IOANNES ROBE', Ord. Prædicator.

IMPRIMENDI FACVLTAS.

IOANNES CLAVDIVS DE VILLE in Sacra Theologia Magiſter, in Eccleſia S. Crucis Cuſtos, & D. D. Alphonſi Ludouici du Pleſſis de Richelieu, Eminentiſſimi Cardinalis ac Reuerendiſſimi Archiepiſcopi Lugdunenſis, Vicarius Generalis ſubſtitutus: Librum inſcriptum *Summa Diana* ab AVSONIO NOCTINOT *Collecta*, à Theologis viſum & approbatum, in lucem edi facultatem concedimus. Lugduni die 9. Maij 1644.

DE VILLE

CONSENSVS.

LIbrum hunc inſcriptum *Summa Diana* ab AVSONIO NOCTINOT *Collecta*, typis mandari & in lucem edi, ſumptibus LAVRENTII ANISSON Bibliopolæ Lugdunenſis, Ego Regis Conſiliarius, & Procurator in Lugdunenſi præfectura, non impedio. Lugduni die 10. Maij 1644.

LORIN.

LIbrum inſcriptum, *Summa Diana*, &c. à LAVRENTIO ANISSON typis mandari permittimus. Lugduni die 11. Maij 1644.

SEVE.

SVMMA

Digitized by Google

SVMMA PRIVILEGII
Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi D.D. Vicelegati Auenionenſis.

PRiuilegio dato LAVRENTIO ANISSON Bibliopolæ Lugdunenſi ad decennium, Librum inſcriptum SVMMA DIANA Imprimendi aut diuendendi, à die publicationis horum exemplarium, qui ſecus fecerit multa indicta, provt amplius in dicto Priuilegio continetur, multabitur. Datum Auenioni in Palatio Apoſtolico, die 7. Februarij 1652.

L. CVRCIVS, Viceleg.

C. BONAFASIA, Datarius.

Digitized by Google

SERIES TITVLORVM PRIORIS PARTIS.

A

ABBAS. 1
Abbatiſſa. 2
Abiurare. 4
Abortus. 10
Abſolutio. 18
Abſolutio à reſeruatis. 19. *V. etiam* Reſeruata.
A cenſuris 26. Ab hæreſi, &c. 35
Acceſſus ad Moniales. 40
Accuſare, *Vide* Inquiſitorũ, n. 180.
Actus inducentes conſuetudinem, *Vide* Vſus.
Adulterium. 40
Aduocatus. 43
Ægrotus. 45
Ætas. ibid.
Affabilitas. ibid.
Affinitas. 46
Aggreſſus, *V.* Occidere inuaſorem.
Agnus Dei. 47
Alienare. 48
Alimenta Rei confugientis ad Eccleſiam, *Vide* Immunitas Eccleſiarum, n. 4.
Filij, *Vide* Pater.
Alloqui Moniales. 49
Altare, *Vide* Celebrare, n. 28. & 29. Miſſarum, n. 16 & Sacerdos, n. 7.
† Altare Priuilegiatum. 51
Anniuerſaria. *Vide* Reductio.
Apoſtata, A Fide, A Religione, *Vide* Inquiſitorum, n. 63. & 64.
Appellatio. 54
Approbatio ad Confeſſiones, *Vide* Confeſſarius quoad iuriſdictionem, & Sacerdos, à n. 10.
Aqua benedicta. 57
Archiepiſcopus. ibid.
† Argumentum. ibid.
Aſpectus turpis, *Vide* Tactus.
Aſſaſſinium, *Vide* Immunitas Eccleſiarum, num. 29.
Aſtrologus, *V.* Inquiſitorum, n. 75.
Attritio, & contritio. 57

B

Bannitum Occidere, *Vide* Occidere Bannitum.
In Eccleſia tueri, *Vide* Immunitas Eccleſiarum, num. 36.
Baptiſmus. 61
Baptiſmi Neceſſitas, ibid. Materia, 65. Forma, 68. *Vide etiam* Sacramentum. Subiectum, 70. Miniſter, 73. Effectus. 78
Barbaries, *Vide* Pugna, n. 18.
Bellum, *Vide* Pugna. 79
Beneficium. 80
Beſtialitas, *V.* Circumſtantia, n. 17.
Bigamia, bigamus, 90. *Vide etiam* Inquiſitorum, à n. 85.
Blaſphemia, ibid. *Vide etiam* Suſpectus de fide.

Blaſphe

Digitized by Google

Blaſphemus conſuetudinarius, *V.* Confeſſarius, à num. 30. & Pœnitentiam, num. 9.
Bulla Cœnæ — 92
Bulla Compoſitionis. 98
Bulla Cruciatæ. Quoad Indulgentias, 99. Quoad Confeſſarium, 102. Quoad Reſeruata, 105. Quoad Cenſuras, 106. Quoad Vota, 110. Quoad Carnes & lacticin. 112. Quoad Reliqua priuilegia, 114. Quoad Suſceptionem, 115. Quoad Durationem, 116. Quæ priuilegia ſuſpendat, 117. Quoad alia. 118
Bulla Greg XIII. de datis, & promiſſis, *Vide* Pœna, n. 3.
Sixti V. contra Aſtrologos, *Vide* Lex, n. 45. & Inquiſitorum, n. 75. & 163.
Eiuſdem contra Procurantes Abortum, *V.* Abortus, num. 3.
Greg XIII. contra ingredientes in monaſteria Monialium, *V.* Ingredi monaſteria.
Pij V. contra Clericos ſodomitas, *Vide* Clericus ſodomita.
Eiuſdem, de egreſſu monialium cauſa epidemiæ, &c. *Vide* Clauſura.
Clem & Vrb. VIII de largitione munerum religioſis interdicta, *V.* Paupertas Religioſa.
Eiuſdem Greg. XIV contra procurantes Abortū, *V.* Abortus, n. 4. De immunitate Eccleſiarum, *V.* Immunitas Eccleſiarū.
Greg. XV. contra confeſſarios ſollicitātes, *v.* Denunciare Cōfeſſarium, & Inquiſitorū, n. 70.
Pij V. Et ſi mendicantium, *Vide* Regularium, num. 17.
Clem. VIII. de Caſuum reſeruatione, *Vide* Caſus reſeruati.

C

Calix. 119
Cambium. ibid.
Campana, *Vide* Reus, n. 20.
Canonici, *Vide* Beneficium, & Horæ Canonicæ.
Capellanus. 123
Capitulum, *V.* Vicarius Capituli.
† Capitulum Sede Vacante. 123
† Carcer. 129
Cardinalatus. ibid.
Cardinales. 131
Cardinales in eligendo Pontifice. 139
In ſuis Titulis. 141
Epiſcopi. 143
Religioſi. 145
Cardinalium familiares. 146
Carnes. 147
Carthuſiani. ibid.
Caſtrare, *Vide* Pater.
Caſus reſeruati, 147. *vide etiam* Reſeruata.
† Caſus reſeruati; & fortuiti. 151
Caupones *V.* Ieiunium, à n. 39.
Celebrare Miſſam. Quoad obligationem ab intrinſeco. 151
Ex eleemoſyna, *Vide* Miſſam applicare, & Sacerdos.
Quoad Ritum, 153. Tempus, 158. Locū, 159. Diſpoſitionē, 160. *V. etiam* Sacerdos, n. 9.
Cenſura. 165
† Cenſura ob Clerici percuſſionem. 173
† Eiuſmodi abſolutio. 179
Charitas, *Vide* Præceptum, à n. 9.
Chorus, *v.* Horæ Canonicæ, à n. 48.
Chriſma, *v.* Confirmationis.
Chriſtianos, Apud Turcas, *v.* Metus, & Furtum.
Rebaptizatus, *v.* Suſpectus de fide.
Ceſſio bonorum. 181
Circunſtantiæ peccatorum. 189
Circūſtantia Quis, 191. Quid. 197. Vbi,

Vbi, 199. Per quæ, 200. Quoties, 202. V. etiam. ver. Confeſſarius, n. 38.) Cur, 208. Quomodo, 209. Quando, 211. v. etiam Pœnités.
Citare, Vide Epiſcopi, num. 50.
Clauſura, 212. Vide etiam Ingredi Monaſteria.
Clericus Quoad forum, 213. V. etiã Immunitas, & Statum laicale. Negotiator, Vide Negotiari. Sodomita. 219
Quoad Bellum, v. Pugna, à n. 36.
Quoad Horas canonicas, Vide Horæ canonicæ.
Quoad Alia. 220
Cliens. 221
Cæcus. ibid.
Cœmeterium, Vide Immunitas Eccleſiarum quoad loca.
Cognatio, V. Impedimenta, à n. 7.
Collatio, Vide Ieiunium quoad collationem.
Commendæ Religioſorum militum, Vide Religioſi milites.
Commiſſarij. 222
Commiſſarius Cruciatæ. 223
Communicatio, V. Regularium, à num. 19.
Communionis Neceſſitas, 224. Vtilitas, 228. Diſpoſitio, 230. Vide etiam Ieiunium. Tempus, & locus, 240. Miniſter. 241
Comœdia. 246
Compenſare, 247. V. etiam Salarium, n. 5.
Complicem reuelare in Confeſſione, V. Confeſſarius, n. 39 & Pœnitens, n. 3. In iudicio, V. Reus, n. 14.
Concionator. 249
Concubinarius, Vide Confeſſarius quoad examen.
Condénatus, V. Reus condénatus.
Conductor, Vide Salarium.
Confeſſarium eligere, Vide Bulla Cruciatæ, & Iubilæum Quoad Confeſſarium. Prælati, n. 44. & Vicarius conuentus.
Confeſſarium concedere, Vide 19. Prælati, n. 43. & 44.
Confeſſarius Quoad Ordinem, 249. Quoad iuriſdict. 250 Vide etiam Sacerdos. Quoad proprietatem, 255. Quod ſcientiam, 256. Quoad examen, 257. Quoad abſolutionem, V. abſolutio. Quoad Pœnitentiam, V. Pœnitentiam Sacramentalem. Quoad ſigillum, V. Sigillum ſacramentale. Quoad alia. 261
Confeſſarius Regularis, 262. Vide etiam Regularium priuilegia.
Confeſſionis Neceſſitas, 266. Modus, 270 Requiſita, 276. Vide etiam Confeſſarius, n. 38.
Repetitio. 282
† Ante Euchariſtiam. 283
Confirmatio. 285
Confirmationis Neceſſitas, ibid. Materia, 286. V. etiam Sacramétum. Forma, 287. Subiectum, 288. Miniſter, 289. Effectus. ib.
Confiſcatio, V. Hæreticorũ pœnæ.
Confricatio, Vide Tactus.
Congregatio Cardinalium, Vide Cardinales.
Coniugati, vide Copula, Debitum, Tactus, Vxor.
Conſcientia Dubia, 290 Erronea. 291
Cõſecrare, Vide Celebrare, Euchariſtia, Sacerdos, & Sacramentũ.
Conſeruator, V. Regularium, n. 11.
Conſilium, conſulens, Vide Abortus, n. 6. Duellum, n. 12. & Reſtituere, à n. 12.
Conſtitutio, vide Bulla. Lex, & Statutum.
Conſuetudo, 202. V. etiam Vſus.
Conſuetudinarius, Vide confeſſarius

Digitized by Google

rius quoad examen.
Contractus. 295
Contractus cenſus. 298
Contritio, *Vide* Attritio.
Contumelia. 299
Copula coniugalis. 300
Correctio. 302
Creditor. 314
Crimen Hæreſis, *Vide* Hæreſis.
Nefandum, *Vide* Sodomia.
Crimina miſti fori. 314
Curator, *Vide* Tutor.
Curatus, *Vide* Parochus.
Cuſtodes, *V* Reſtituere, à n. 17. & Statutum laicale, n. 15.

D

DAtum, & Promiſſum. 315
Debitor. 319
Debitum coniugale. 322
Decimæ. 325
Declarationes Cardinalium, *Vide* Cardinales, num. 23.
Decretum, *Vide* Bulla.
Defenſio, *Vide* Occidere inuaſorē.
Delectatio moroſa. 326
Delinquens, *Vide* Reus.
Denunciare Hæreticum, & alios criminoſos. 329
Confeſſarium ſolicitantem ad turpia. 333
Depoſitum. 338
Deſiderium prauum. 339
Detractio, 341. *Vide etiam* Reſtitui, n. 32.
Diaconus, *vide* Ordinis.
Diſpenſare. 344
Diſpenſatio. 347
Diſtributiones, *vide* Horæ canonicæ ſub quo onere, &c.
Diuinatio, *V.* Inquiſitorum, à n. 69.
Diuites, *V.* Eleemoſyna à quibus ex quibus, &c.
† Diuortium. 362
† Dolor. 363
Dominus. ibid.
Donatio, *Vide* Promiſſio. 366
Donatiua, *vide* Parlamentum.
Dos, *vide* Pater.
Dubium, 379. *V.* cōſcientia dubia.
Duces exercitus, *vide* Pugna quoad Duces.
Duellum. ibid.

E

EBrietas, Ebrius, *Vide* Inebriari.
Eccleſia, 382 *vide etiam* Immunitas Eccleſiarum, & pollutio Eccleſiæ.
Eccleſia Rom. *v.* præſcriptio.
Edictum, *v.* Lex, & Statutum.
Electio. 383
Eleemoſyna Quibus præbēda. 386
A quibus, & de quibus. 389
Eleemoſynæ Effectus. 395
Emere, Emptor. ibid.
† Emphyteuta. 399
Enſalmus. ibid.
Epiſcopus. 400
Epiſcopus Religioſus. 402
Epiſc. Iuriſd. In Regulares, 404. In confeſſ. ſolicitantes, 406. In ſuos familiares, *v.* Immunitas Eccleſiaſt. à n. 19. In Irregularitates, 407. In vota, & iuramēta, 413. In Reliquias, 416. In vſum Pontificalium, 417. In conferendis Ordinibus, *vide* Ordinis Miniſter. In Reductionem Miſſarum, *v.* Miſſarum reductio, & Reductio Miſſarum. In Reliquis. 418
Palatium, *v.* Immunitas Eccleſiarum, num. 7.
Familiares. 422
Equites Religioſi, *vide* Religioſi milites.
Euchariſtia. 422
Euchariſtiæ materia, 423. Forma, 427. Miniſter, 428. Cuſtodia, ibid. Suſceptio, *vide* Communionis.

Eunuchus.

Eunuchus, *Vide* Circumſtantia, n. 14. & Impedimenta, num. 20.
† Examinare. 428
Examinatores, *v.* Beneficium, à n 5.
Excommunicatio. 429
Excommunicationes aliquot. ibid.
Excommunicationis effectus. 431
Executor teſtamenti, 446. *vide* Teſtamenti executor.
Exemptio, *v.* Clericus quoad forum, Immunitas, & Regularium Priuilegia.
† Explorator. 450
† Extrahere. ibid.
Extrahere Reum de loco ſacro, *v.* Immunitas Eccleſiarum.
Victualia à ciuitate, *vide* Statutum laicale, num. 15.
Extremæ Vnctionis Neceſſitas, 450. Vtilitas, 451. Materia, ibid. Forma, 453. Subiectum, 454. Miniſter. 455
Exilium, *v.* Reus condemnatus.

F

Falſam monetam expendens, *V.* Reſtituere, num. 28.
Falſarius. 457
Falſus teſtis, *vide* Teſtis.
Fama, *vide* Detractio.
Familia Card. *v.* Cardinalium familiares Epiſcoporum, *v.* Epiſcopi Familiares. Nuncij Apoſtolici, *v.* Immunitas Eccleſiaſtica, num. 20.
Inquiſitorum, *vide* Inquiſitorum, à num 25.
Famulus, *v.* Salarium, & Seruus.
Feſtum Seruare, 457. Statuere. 460
Fides. 461
Filius, 464. *Vide* Denunciare, num. 4.
Fornicatio. 464
Furtum. 465

G

Gabellas imponere. 469
Gabellas ſoluere. 474
Gabellas fraudare. 476
Gula. 477

H

Hæreſis. 478
Hæreticorum pœnæ. 481
Hæreticorum filij. 487
Hæreticorum Libri. 489
Hæres. 491
† Homicidium. 492
Horæ Canonicæ, 493. Quid, & à quibus recitandæ, 496 Sub quo onere recitandæ. 496. Qualiter recitandæ. 500. Quibus de cauſis omitti poſſint. 509
Hoſpitale. 511

I

Iactantia. 512
Ieiunium quid, & quotuplex, 513. Quando obligat, 516. Quos obliget, 517. Quibus cibis explendum, 523. Quoad collationem. 527
Ignorantia. 529
Immunitas Eccleſiarum, 532. Quoad loca, ibid. Quoad perſonas, 537. Quoad delicta, 539. Quoad effectus. 552
Immunitas Eccleſiaſtica. 556
Impedimenta Matrimonij. 566
† Incendium. 575
Inceſtus. ibid.
Indulgentia. ibid.
Indulgentiæ requiſita. 576
Inebriari. 577
Infirmus. 579
Ingredi Monaſteria. 581
Ingredi Religionem, *Vide* Nouitiatus, *vide* Nouitius, *v.* Profeſſio. 584
Iniuriare. 586

SVMMA

SVMMÆ DIANA
PARS PRIOR.

ABBAS.

1 † HOc nomen Abbas eſt nomen iuriſdictionis cum dignitate. De eius origine, vide Tamburinum *de iure Abb.cap.* 1. *diſp.* 1. *initio*, in qua per totam multa congerit de Abbatum appellatione. Et ſignanter *quaſt.* 6. obſeruat, Abbates, Sacerdotes, & benedictos in fauorabilibus venire nomine Pontificum, quia participant Epiſcoporum inſignia, baculum, mitram, &c. habentque aliqualem Epiſcopalis ordinis poteſtatem. ABBAS Sacerdos, & benedictus poteſt.

2 In primis ergo Abbas Sacerdos & benedictus conſecrare poteſt Altaria, & calices, benedicere campanas, pyxides, & alia vaſa ſacra ſuæ Eccleſiæ †. Aliarum Eccleſiarum de iure communi non poteſt, Suarez *de relig.to.*4 *lib.*2.*c.*30.*num.*8. cum aliis. Poteſt tamen ratione conſuetudinis fundatæ in priuilegiis Innocent.VIII.Vrbani II.& Pauli III. de quibus Barboſa *de poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 26. *nu.* 36. Sic declarauit Sacra Congregatio anno 1614. apud Naldum *v. Abbas n.* 4. Etiam quoad eas benedictiones, quæ vnctionem requirunt, ſi alias ad id priui[illegible]um habeat, vt habent Abbates Regulares, &c. *par.* 3. *tract.* 2. *reſ.* 15. Conſecrare Altaria, & Calices. Benedicere vaſa & veſtes ſacras. Etiam aliarum Eccleſiarum.

3 Hoc autem priuilegio († ſicut & aliis nonnullis †) non gaudent alij Religionum Prælati, etiam communicantes: quia Abbates benedicuntur, & habent in ſuis domibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, quam alij Prælati non habent. Miranda *to.* 2. *quaſt.* 40. *art.* 4. *Ibid.* §. *Notandum.* † Hoc autem procedit de benedictionibus, requirentibus vnctionem, nam alias Prælati quicumque præſtare poſſunt, etiam corporalium, & vaſorum ſacrorum, etiam aliorum Eccleſiarum, vt Suarez *loc. cit.* In quo, quantum ad ea, quæ vnctionem requirunt, nō communicant alij Religionum Prælati.

4 Deinde, Abbates concedere poſſunt ſuis ſubditis Regularibus dimiſſorias, vt ordinentur.† Subditis autem laicis, vel clericis, ſecundum Tamburinum *to.* 2. *diſp.* 2. *q.* 26. *n.* 1. non poſſunt, niſi ſint ordinarij priuatiuè quoad Epiſcopum, & habeat ius viſitandi, & ſynodum con- Poteſt etiam concedere dimiſſorias ad ordines ſuis ſubditis. Etiam laicis.

Digitized by Google

congregandi. Secundum Villalobos *to.1. tr. 11.diff.9.n.4.*& alios,poſſunt,etiam ſi tale ius non habeant, nam his dimiſſorias non poteſt concedere Epiſcopus, cum non ſint eius ſubditi,*part. 3. to. 2. reſ. 95. & par.4.to.4.reſ.*147.in fine.

Et conferre tonſuram, & minores ordines ſuis ſubditis.

5 Tertio poteſt Abbas conferre minores Ordines ſuis ſubditis Regularibus,*p.5.tr.13.reſ.93. & p.7.tr.11.reſ.42.*

Non autem aliis, etiam cum Dimiſſoriis ſui Ordinarij.

Nondum autem aliis ſiue Regularibus, ſiue ſæcularibus, non ſibi ſubditis, etiam habentibus dimiſſorias à ſuis Ordinariis, ex nouiſſimo Decreto *S.Congreg.Card.Concil. Trid. Interp.die 23. Nouemb.* 1641. In quo tam concedentes prædictas dimiſſorias,quam ordinantes, ſuſpenduntur à collatione Ordinum, præter alias pœnas arbitrio eiuſdem Congreg. reſeruatas.*p.7.t.11.reſ.42.*

An vero aliqui Abbates poſſint conferre maiores ordines, controuertitur inter DD.

Vnde corruunt,quæ alias probabiliter docuit Enriquez *lib.14. c.18. n.2.in gloſſ.lit.P.*& ego ipſe *p.5.tr.10.reſ.42.& t.13.reſ93.* & nouiſſimè P.Leone *de cenſ.reſ.6.n.* 18.*& ſeqq.*

6 Petes; An aliqui Abbates poſſint conferre ſuis ſubditis ordines Maiores?

Abbates, & ſimiles Prælati an gaudeant Priuilegio Epiſcoporum.

Reſp.Magnam eſſe inter Doctores altercationem. Affirmat Caramuel *in Regulam D. Benedicti c. 62.n. 16.& 26.* plurimi alij. Negat Candidus cum pluribus à ſe citatis *tom. 4. diſquiſ. 4. art. 3. dub.*20.Reſolutio, petenda, & expetenda à Sacra Cogregatione.*p.7.t.11.reſ. 42. §.Sed an.*

7 Petes iterum. An Abbates, & Prælati ſimiles gaudeant facultate data Epiſcopis à Tridentino *ſeſſ.24.de refor.c.6.*circa cenſuras, & caſus Papales occultos? Reſpondeo id inter DD. vtrinque probabiliter controuerti.*p.4.t.4.reſ.211.& p.7.t.2.reſ.4.*

ABBATISSA.

ABBATISSA non habet iuriſdictionem ſpiritualem in Moniales,vnde nō poteſt eis præcipere ſub excommunicatione.

Neque in virtute obedientiæ.

1 ABBATISSA non habet poteſtatem ſpiritualem in Moniales ſed ſolum domeſticam, quam habet mater familias in filias, & ideo non poteſt præcipere aliquid ſub pœna excommunicationis: ſunt enim mulieres incapaces iuridictionis Eccleſiaſticæ, *ex c.noua de pæn.& remiſſ.*ità vt ex D.Thom.*in 4.q.1. art.1. dub. 19. q 3. ad 4.*nec Summus Pontifex poſſet illis committere hanc poteſtatem,quod etiam docet Coninch *de ſacr.diſ.13.n.35.* quicquid contra ſentiat Corneio *in 3.p.tr.5. diſ.2.dub.3.*Probabilius item eſt,nec poſſe præcipere in virtute obedientiæ,ſicut poſſunt Prælati regulares: ſed tantum imponere præcepta inſtar matris familias, quæ ad Monaſterij pacem,& domeſticam gubernationem conducunt,quæ præcepta obligant iuxta leuitatem, aut grauitatem materiæ,ſicut etiam præcepta parentum.Ita Sanchez *ſum. to. 2. l. 6.c.1.n.21.*& alij contra Rodriquez *ſum.to.1.c. 3. n. 9.* cuius etiam ſententia eſt probabilis.*p.5.t.9.reſ.16.*

Abbatiſſa an poſſit eſſe vidua?

2 In Abbatiſſam,& Prioriſſam eligi poteſt vidua ſecundum Portelliū, *dub.*

dub. Regul. v. Abbatiſſam n. 10. Et hoc ratione conſuetudinis antiquæ, quæ, ſi aliquod ſtatutum in contrarium eſt, iam aboleuit. Hanc opinionem probabilem putat eſſe Suarez *de Relig. t. 4. l. 2. c. 6. n.* 16. maximè, vbi talis conſuetudo viget. Ita etiam Sanchez *ſum. t. 2. l. 5. c. 5. n.* 22.

Sed negat cum aliis Caſtellinus, adducitque pro ſe Sacræ Congregationis declarationem *p. 3. t. 2. reſ. 99.*

3 Idemque docet de illegitima. In quo cum ſequitur Barboſa *de poteſt. Epiſ. p. 3. alleg.* 100. *n.* 13. & alij. Probantq. *ex c. indemnitati. §. ſane ver. verum ſi quæ, de elect. in 6.* An illegitima?

Sed contrarium tenent multi cum Rodriq. *comp. qq. Reg. reſ. 2. n.* 21. qui ad citati capitis auctoritatem reſpondet. Et Lauorius *tit. 4. c. 24. nu.* 38. teſtatur, Sacram Congregationem pro hac ſententia declaraſſe, quod conſtitutio Sixti V. contra Regulares illegitimos nõ comprehendat fæminas: quia eas non exprimit, ſicut neque exprimit *c. 1. de filiis Presbyter.* fæminæ verò in odioſis non veniunt ſub nomine maſculorum, ex regula *C. Generalis de elect. in 6.*

Aduerte etiam, quod ſtando in prima ſententia, poſſunt Prælati Monialium ad dignitates cum illegitimis diſpenſare. Ita Portellius *dub. Reg. v. Abbatiſſa, n. 6.* & apud illum Rodriquez *p. 3. t. 2. reſ.* 101.

4 Quod ſi quæras, qua ætate Monialis poſſit eligi in Abbatiſſam? Reſpondet idem Portel. *in Conſil. Reg. part. 1. caſ. 13. n. 1.* poſſe eligi eam, quæ tantum annum 40. attingat. Tum quia vbi lex vtitur ablatiuo in conſtituenda ætate ad aliquod officium, non petit annos completos, ſed ſufficit quod ſint inchoati: Concil. autem Trid. *ſeſſ. 25. de reg. c. 7* loquẽs de Abbatiſſa, inquit, *Non minor.* 40. *annis, &c.* Tum quia, *ex Syluestro verbo Tempus* in dubio iuris an loquatur de annis, completis, vel inchoatis fauorabilibus annus inceptus habetur pro completo. Verum opinioni Portel, videtur obſtare Reſponſum Sacr. Congreg. ad Epiſcopum Abulenſem, quæ declarauit Decretum *Conc. Trid. ſeſſ. 24. de Ref. c. 12. §. Ad cæteras autem dignitates, &c.* intelligendum eſſe de anno completo, & non incepto; ergo à pari, cum dicit, quod Monialis eligenda in Abbatiſſam non ſit minor 40 annis non ſufficiet annus inceptus, Ideo tu cogita, *p. 7. t. 12. reſ. 9,* An quæ attingat tantum 40. annum

5 Officium autem Abbatiſſæ finito triennio expirat, nec poteſt epiſcopus illud protogare *ex Dec. Sac. Cong. epiſ. 20. Feb.* 1615. *teſte Gauanto in Manual. epiſ. v. monialium officiales n.* 20. Poteſt quidem Abbatiſſa poſt expletum triennium, per eos dies, in quibus noua electio efficitur, regere Monaſterium ſub aliquo titulo, ſeu nomine, ex Miranda *in Manual. Prælat. Tract. de ſacris monialibus q. 7. art. 9. concl. 2.* Hoc enim pertinet ad bonum regimen, & adminiſtrationem monaſteriorum Monialium, *p. 7. t. 12. reſ. 19. §. Ad Primum.* Non durat vltra triennium.

6 † Ex Tridentino *ſeſſ. 26. c.* 16. non poteſt Abbatiſſa à parentibus nouitiæ aliquid recipere præter illius victũ, & veſtitum; † In quo decreto dubium eſt, an comprehendatur mutuum vel accommodatum? Negat Miranda, *tt. 2. q. 8. art. 9;* Quia Tridentinum vitare ibi voluit, ne Mona- ABBATISSA non poteſt accipere à parentibus nouitiæ, niſi victum, & veſtitum.

 ſterium

Digitized by Google

Sed an poſſit mutuum, vel accommodatum?

ſterium aliquid debeat parentibus nouitiæ, vnde opus aliquando ſit, nouitiam inuitè manere, ad hoc vt debitum computetur in dotem. Sed hic finis ceſſat adhibita cautione. Ergo.

At Suarez *de Relig. to. 3. tr. 7. l. b. 4. c. 9. n. 16.* & Villalobos *to. 2. tr. 35. diff. 19. n. 4.* contrarium ſuſtinent. *p. 3. tr. 2. reſ.* 100.

Certum eſt, non poſſe ad compenſandam vilitatem conditionis, infamiam, &c.

7 Abbatiſſa non poteſt aliquid vltra dotem nouitiæ recipere ad compenſandam vilitatem conditionis, infamiam, vel defectus corporis. Nam hæc, eſſet Simonia, & teneretur hunc exceſſum reſtituere. Ita Miranda, *de Monial. q. 8. art. 6.* & alij. *Ibid. in fine § Notandum.*

Poteſt tamen paciſci de certa ſumma annuali donec ſoluatur dos, ratione damni emergentis.

Poteſt tamen paciſci de certa ſumma pecuniæ; donec dos Monialis ſoluatur, ratione damni emergentis, etiamſi Monaſterium ſit opulentum. Ita cum aliis vterque Rodriquez *Eman. ſum. tr. 3. c. 144. n. 8. Hieron. comp. reſ.* 98. *n.* 20 Et probat Hieronymus ex paritate; quia, dum dos nuptæ non ſoluitur, ſumi poſſunt fructus poſſeſſionis pignori obligatæ pro illa, nec computandi ſunt in ſortem principalem, ex *c. ſalubr. de vſuris.* Cum enim dos Monialis pro eius alimentis detur, eſt eadem ratio. *p. 3. t. 2. reſ. 97. & 100. §. Notandum.*

ABBATISSA poteſt concedere licentiam Monialib. quoad largitiones munerum, quam poſſunt Prælati Regularium ſuis ſubditis.

8 Abbatiſſa poteſt concedere Monialibus licentiam circa munerum largitiones, quam dare poteſt Prælatus Religionis ſuis Religioſis. Quia habet liberam bonorum Monaſterij diſtributionem, ſicut Abbas. Vnde ſecundum aliquos dare poteſt licentiam expendendi decem aureos: quia hanc licentiam dare poteſt Prælatus ſecundum eos. Poteſt etiam concedere licentiam habendi peculium, & conuertendi in proprios vſus, quæ propriis operibus acquirunt. Aduertit Sanchez *Sum. to. 2. lib. 7. cap. 16. n. 44.* niſi ex conſuetudine conſtitutione, illius Religionis, aut præcepto Prælati talis facultas illi limitata eſſet, *p. 1. tr. 6. reſ.* 22.

Niſi talis facultas ſit ipſi limita conſtitutione, conſuetudine, &c.

Cum qua limitatione poteſt concedere licentiam præbendi aliquid confeſſario vltra iuſtum ſtipendium.

9 Et cum eadem limitatione, poteſt Abbatiſſa concedere licentiam Moniali, aliquid Confeſſario præbendi vltra iuſtum ſtipendium aſſignatum ſi ſeruat cum magna charitate, patientia, aſſiduitate, &c. Ita Scortia *In Bull. Pontif. epit.* 158: *theor.* 395. & alij *p. 1 tr. 6. reſ.* 17.

LOQVENS cum Abbatiſſa, non incurrit excommunicationem.

10 Loquens cum Abatiſſa non incurrit excommunicationem Gregorij XIII. quia Abbatiſſa non venit nomine Monialium ſicut nomine Monachorum non venit Abbas. Sed Graſſius *de caſ. reſ. l. 2. c. 5. n.* 34 contrarium tenet *p. 3. t. 2. reſ. 48. §. Nota tertiò.*

ABIVRARE.

Abiurationis deſcriptio Finis.

1 ABIVRARE eſt, deteſtari cum iuramento. Abiurant autem hæretici, vel de hæreſi ſuſpecti; ad excludendam ſuſpicionem, vel infamiam hæreſis, deteſtando hæreſim, de qua conuicti, vel indiciati ſunt; promittentes ſe nunquam in illam lapſuros ſub pœna, quæ in ſacris Canonibus contra hæreticos decernitur. Et hoc cum iuramento ſuper Euangelia, vel ſi Iudæus ſit, ſupra vetus teſtamentum.

2 Quoniam

Digitized by Google

2 Quoniam verò triplex eſt ſuſpicio, leuis, vehemens, & violenta, erit plex ab Inquiſitoribus indicitur abiuratio, quæ aut de leui dicitur, aut de vehementi, aut de violenta. Præter quartam, quæ eſt de formali. Species.

3 Abiurationis cuiuſcumque formam ponit Eymericus *p. 3. rubr. de 4. modo termin. n. 126. 167. & 175.* Forma pro Chriſtianis,

4 Quando abiurat Iudæus, hæc eſt eius forma, *Ego N. Sacroſancta Dei lege poſita coram me, & meis manibus tacta iuro me credere corde, & ore profiteor illam veritatem, ac fidem, quam lex Dei ſacroſancta docet, ac in primis Deum eſſe inuocandum, ſolumque adorandum. & per conſequens deteſtor eum errorem, qui dicit, Dæmones inuocandos, eiſque diuinos honores tribuendos;* aut ſimilia, iuxtà qualitatem erroris commiſſi. Ita Pegna, *p. 2. comm.* non enim abiurare debet hæreſim, quæ in ipſum non cadit, *p. 4. tr. 7. reſ. 2 §. Ego.* Pro Iudæis.

5 Abiuratio fautoriæ ſecundum Zanardum *p. 3. c. 134* dupliciter fieri poteſt. Primò in genere, abiurando omnes hæreſes, quando fautor omnibus hæreſibus indiſcriminatim fauorem tulit. Secundò in ſingulari. quando Caluiniſtis, v. g. vel Lutheranis. At Pegna *p. 2. comm. 79.* ait, tunc abiurationem fautoriæ indicendam in generali, quando auxilium exhibitum eſſet perſonæ potius, quam errori; nam ſi adeſſet ſuſpicio de profitendis erroribus illius, cui fauet, indicendam eſſe illius erroris in particulari, *p. 4. tr. 7. reſ. 21. §. Hoc ſuppoſito,* poſt initium. Et fautoribus.

† An abiuratio hæreſis de leui poſſit indici quo ad omnes hæreſes; quæ ſint abiurationis requiſita, & quando poſt abiurationem quis dicatur relapſus, dicemus infra. †

6 Nunquam verò indici poteſt abiuratio, etiam de leui, niſi iudicium vel delictum, ex quo naſcitur indicium, ſit plenè probatum. Ita Menochius *l. 1. conſ. 82. n. 155. p. 4. t. 8. reſ. 39. §. Notandum.* Quamuis Pegna *p. 2. comm. 92* doceat, ſolam infamiam cunctis adminiculis ſuffultam ad abiurationem ſufficere, *p. 4. t. 8. reſ. 82. §. Reſpondeo.* Abiuratio quælibet requirit delictum plenè probatum.

7 Abiurant ergo de leui leuiter de fide ſuſpecti; de vehementi, qui vehementer. Qui nam dicantur leuiter, qui verò vehementer ſuſpecti, vide Farinacium *de hær. q. 187. à nu. 23.* Abiurant de vehementi vehementer de leui leuiter de fide ſuſpecti.

8 Aduertant verò Inquiſitores perſonarum, & cauſarum circumſtantias Nam interdum ſuſpiciones leues conuertuntur in graues, & vehementes in leues. Ita Zanardus *p. 2. pr. 1. c. 1. §. 25.* Vnde aduertit Souſa *l. 2 c. 40. n. 15.* proceſſus minorum in cauſa fidei, quando de hæreſi formali non conſtat, regulariter terminari per abiurationem de leui, quia circumſtantia ætatis, quamcumque ſuſpicionem facit leuem. *p. 4. tr. 7. reſ. 1. §. Quæritur ſecundò.* Sed ſuſpicio alteratur pro circũſtãtiarum diuerſitate præſertim ætatis.

9 Neque valet generaliter, & in omni caſu, quod abiuratio de vehementi indici poſſit, quoties ſunt ſufficientia indicia ad torturam, vt videtur colligi ex inſtruct. Madrilliana *an. 1561. c. 46. 47. 48.* Nam aliquando dantur ſufficientia indicia ad torturam, & non poteſt indici abiuratio de vehementi, vt aduertit Pegna *p. 3. com. 39* Quia abiuratio, ob periculum relabendi, eſt pœna grauiſſima. Inſtructio verò loquitur de Nec quoties datur aut dari poteſt torturà indici poteſt generaliter abiuratio de vehementi.

Digitized by Google

eo,quod communiter occidere ſolet. Adde quod,licèt reus fuerit tortus poteſt ei imponi abiuratio tantum de leui,vt videre eſt apud Canteram *qq.crim.c.1.de hær.nu.95.p.4 t.8.reſ.110.*

Regulariter ergo abiurant de vehementi apoſtatæ à fide,vulgo (renegati)

10 Igitur deſcendendo ad particularia regulariter abiurant de vehementi apoſtatæ à fide,vulgò *renegati* ad quamlibet ſectam tranſeuntes & fidem abnegantes,ſi ſponte redeant,& negent intentionem. Niſi ſint paruuli, qui abiurant de leui. Ita Pegna *p.2.comm.59. p.4.tr.7. reſol.3. §. Ad pœnas.* Et ita practicatur in tribunali huius Regni cum Mauris factis Chriſtianis, ad terras Turcarum fugientibus, etiam ſi torti negent intentionem. Nec excuſantur metu, niſi metu ceſſante, ſtatim ad fidem reuerſi ſint, *Ibid.§. Et tandem.* Imò ſi metus non ſit mortis, vel tormentorum: ſed famæ, exilij, fuſtigationis, famis,&c. non cadens in virum conſtantem, aut metus reuerentialis, & perſona ſit grauis, vt Prælatus, Monachus, Theologus, abiurare debet de vehementi. Secus ſi talis timor incuſſus fuit perſonis non benè inſtructis in fide, & delicti grauitatem ignorantibus. Ita Ricciullus *lib.6. c.5. nu.7 .p.4.t.7.reſ.3.§. ſed quia.*

Sortilegi, quorum ſortilegia ſapiſit hæreſim manifeſtè.

11 Abiurat item de vehementi ſortilegus, quando ſortilegium ſapit hæreſim manifeſtè, vt ſi admiſceantur ſacramenta, ſacramentalia, res, orationes, aut verba ſacra. Nam ſignificat, ſe credere, quod res illæ ſacræ habeant efficaciam ad maleficia peragenda. Et hoc, etiam ſi tortus, id nõ fateatur ſe credere. Ita Raphael de la Torre *in 2.2.q.96.ar.4.diſp.2.p.4. t.7.reſ.11.§.Ideò.* Si verò Sortilegus inuocaret Dæmonem ad flectendum animum meretricis, vel ad alium effectum, qui eius vires non excedit, nullum habens errorem in intellectu, adhuc eſſet aliqualiter de fide ſuſpectus, propter commercium, quod habet cum hoſte Dei ſui. Et quamuis in Inquiſitione Romana, in qua leuiter ſuſpecti torquentur, talis ſuſpicio purgari poſſit per torturam, vt ait Zanardus *p.3. c.64.* in noſtra tamen Hiſpanica, vbi tales non torquentur, debet abiurare ſaltem de leui, *p.4.t.7.reſ.10.§. Huic.*

Et aſſiſtentes concionibus hæreticorum in terris Catholicorum,

12 Abiurant ruſus de vehementi, tanquam hæreticorum credentes, qui illorum concionibus, & conuenticulis aſſiſtunt in terris Catholicorum, etiam ſemel, niſi ignorantia, vel alia circumſtantia excuſentur. Ita Pegna *p.2.q.50.V.Si & plurimum.* At Aſſiſtentes concionibus hæreticorum in terris Infidelium per duas vices, ſunt ſuſpecti leuiter, & abiurare debent tantum de leui. Ita Sauſa *in Bull.Cæn.c.2.diſp.7.nu.10.* contra Zanchium *de hær.c.3.nu.5.p.4.t.18.reſ.93.*

Abiurant de leui Religioſi & ſacris initiati matrimonium cõtrahentes. Et coniugati ſine conſenſu vxoris Religionem intrantes.

13 Abiurant autẽ regulariter de leui Religioſi, & ſacris initiati, Matrimoniũ contrahentes, (ſicut è contra, cõiugati ſine licentia vxoris manẽtis in ſæculo ſacròs Ordines ſuſcipiẽtes, aut Religionẽ intrãtes, *p.4.t.7. reſ.4 in fine.*) Niſi qualitas perſonæ, & aliæ circumſtantiæ, abiurationem de vehementi requirerẽt præcedẽte tortura, vt ſi quis eſſet de Prouincia infecta hæreſis Lutheranæ: nam in tali caſu ſeruãda eſſet opinio cõtraria Canteræ *qq.crim.c.1.de hær.num.71.p.4.t.7.reſ.5.§. Verum hodie.*

14 Abiurant itẽ de leui laici, vel eccleſiaſtici non Sacerdotes, audien-

tes

Digitized by Google

es Confeſſionem. Et ita practicari in Hiſpania, docet Souſa *lib.1.c.33.* Niſi tamen eſſent de Prouincia infecta hæreſi Lutheri, quod omnis homo ſit miniſter huius Sacramenti. Nam tunc abiurare deberent de vehementi, *p.4.t.7.reſ.11.§. Verum in fine.*

Laici & Clerici nõ Sacerdotes audientes confeſſionem.

16 Item de leui abiurant laici, & Eccleſiaſtici non Sacerdotes, celebrantes. Acugna *de conf. ſolicit. q.13.n.10.p.4.t.7.reſ.12.§. Verum quando. ante medium.*

Aut celebrantes.

16 Item de leui abiurant ſecundum Souſam *l.1.c.48.nu.15.* Aſtrologiam iudiciariam frequenter exercentes, maximè cum aliorum detrimento. Quod ſi tales affirment, aſtra inclinare non poſſe, non cogere, Zanardus *p.1.p.1.c.5.q.16.* ait, non debere abiurare. Sed aduertant Inquiſitores, nam, cùm tales non torqueantur, facilè ita reſpondebunt ad pœnas vitandas, *p.4.t.7.reſ.17.§. Quibus, vſque in fin.*

Aſtrologiam iudiciariam frequenter exercentes.

17 Item de leui abiurant retinentes, & legentes libros hæreticorum Necromanticorum pentacula, &c. Et ſic teſtatur practicari Suarez *de fide diſput.24. ſect.2.n.4.* In aliquo tamen caſu raro ſequi poterit opinio Farinacij *de hær.q.180.n.9.* & illis indici abiuratio de vehementi, quando ſuſpicio ex circumſtantiis redderetur vehemens. *p.4.t.7.reſ.6 §. Verum, & infra.*

Et retinẽtes ac legẽtes libros hæreticorum, Necromanticorum pentacula, &c.

18 Pro qualitate autem circumſtantiarum, de leui, aut de vehementi abiurant ſecundum Zanardum, *p.3.c 64.* conſpurcantes, & percutientes ſacras Imagines; quia malè videntur ſentire de iuſtitia Dei. Non tamen de formali, ſi ſunt Catholici, *p.4.t.6.reſ.9 §. Verum.*

Pro qualitate autẽ ſuſpicionis de leui, aut de vehementi abiurant conſpurcantes & percutiẽtes ſacras Imagines

19 Eodem pacto, pro qualitate ſuſpicionis abiurant impedimentum, & fautoriam impedientes officium S. Inquiſitionis, modo quo cum Pegna ſupra diximus, *n.5.* Quamuis Palaus, *to.1 tr.4.diſp.8.punct.6.§.7. n.1.* putet tales abiurare debere tantum de leui, *p.4.t.7.reſ.13.§. Verum his omnibus.*

Impedientes S. Inquiſitionis officiũ.

20 Similiter pro qualitate ſuſpicionis abiurare fautoriam debet teſtis, qui in fauorem inquiſiti falſum depoſuit, negando hæreſim, quam eum commiſiſſe cognouit. Ita Palaus *ſum. tom.1.tr.4.diſp.8.punct.15.§.6. n.9.10.* In alij caſibus falſi teſtes nunquam abiurant, *p.4.tr.7.reſ.16.§ ſed audiamus, circa medium.*

Teſtes falſi, negantes hæreſim, quam eum commiſiſſe ſciunt.

21 Idem dic de transferentibus arma, equos, &c. in terras infidelium, animo illis adiuuandi in bello contra Chriſtianos: nam contra tales Inquiſitores poſſunt, tanquam fautores hæreticorum, inquirere, & pro gradu ſuſpicionis torquere, & abiurationem imponere. Secus, ſi animo negotiandi hoc faciant, *p 4.t.7.reſ.19.§ non deſinam.*

Trãſferentes arma equos &c in terras infidelium.

22 Fautores verò, defẽſores, & receptatores hæreticorũ, cum pro qualitate circumſtantiarum, & indiciorum leuem, vel vehementem ſuſpicionem incurrant, de leui, aut vehementi abiurabunt Inquiſitorum arbitrio. Ita Pegna *p.2.comm.66.lit.C.p.4.t.7.reſ.21.§. Hoc ſuppoſito.*

Fautores, defenſores & receptores hæreticorũm.

23 Schiſmatici ſimiliter pro temporis diuturnitate, perſonarum qualitate, & aliis circumſtantiis, de leui, aut de vehementi abiurabunt, & ſi errorẽ habuerint in intellectu, abiurabũt vt hęretici de formali. Ita Duardus

Et Schiſmatici.

Digitized by Google

dus *in Bull.Cœn.lib.3.Can.1.q.156.n.12.* Abiurabunt autem non ſolùm hæreſis ſuſpicionem,ſed etiam ſchiſma,*p.4.t.7.reſ.29.§.Hoc ſuppoſito,* & infrà.

In diuerſo itẽ Tribunali, Romano ſcilicet, aut Hiſpan. de leui aut de vehementi abiurant Confeſſarij ſolicitantes.

24 Porrò in abiuratione indicenda Inquiſitio Hiſpanica in aliquibus caſibus propter opinionum varietatem diſcrepat à Romana. Atque ità, vbi Inquiſitio Romana, putans cum Piaſecio *pr.p.2.c.4.ar.6.n.10.*& aliis, Confeſſarios ſolicitantes eſſe vehementer de fide ſuſpectos, eos torquet, & cogit abiurare de vehementi, Inquiſitio Hiſpanica, ſequens contrariam ſententiam Acugnæ, *tr.de Conf.ſolic.q.2.n.20.*& aliorum, illos non torquet, & cogit abiurare tantùm de leui, *p.4.t.7.reſ.7.§.Difficultas.* Verùm Confeſſarij abiurare debent in omnibus caſibus ſolicitationis expreſſis in Bulla Greg.XV.quidquid afferat Souſa *Aph.l.1.c.34. n.68.p.4 tr.5 reſ.50.§.Quoad alios.*

Conſuetudinarij in blaſphemando.

25 Similiter conſuetudinarij in blaſphemando in Inquiſitione Hiſpanica, vt teſtatur San Vincente *manuſcrip. c.1.§.3.* abiurant tantum de leui, in Romana verò de vehementi. Ideò Inquiſitores in hoc crimine ſequantur praxim ſuæ Inquiſitionis. Aliquando tamen ex qualitate blaſphemantis & blaſphemiarum, etiam in Tribunali Hiſpanico imponenda erit abiuratio de vehementi, *p.4.t.7.reſ.8 §.Nota tamen.*

Et inſordeſcẽtes in excommunicatione per annum non ex cauſa fidei.

26 Deinde, in Inquiſitione Hiſpanica in ſordeſcentes per annum, in excommunicatione non ex cauſa fidei, Inquiſitores non cognoſcunt. At in Romana Genuenſis, *pr.Archiep.c.68.n.8.* Aſſerit tales abiurare de leui, quamuis Souſa *Aph.l.1.c.27.num.6.*& alij negent, *par 4.t.7.reſ.18 §. Verùm.*

Non abiurant ſodomitæ.

27 Sodomitæ in Regno Portugalliæ (vbi ab Inquiſitoribus cognoſcuntur) non abiurant, neque de leui, vt teſtatur Moura *de incant. opuſ.1. ſec.3 cap.1.nu.16.p.4.t.7.reſ.20.§.Notandum.*

Abiurantes de leui cogi poſſũt abiurare omnẽ hæreſim.

28 Abiurantes de leui cogi poſſunt ad abiurandum generaliter omnem hæreſim. Et ita obſeruari in Inquiſitione Romana, teſtatur Pegna, *p.3.comm.4.* quod etiam de Tribunali Inquiſitionis Hiſpanicæ, teſtatur, Acugna *de Conf.ſolicit.q.25.nu.22.p.4 t.8.reſ.68.*

Abiuratio, quæ publica, quæ ſecreta?

29 Abiuratio ex textu in *cap.ad abolenda, §. præterea, de hæret.* debet fieri publicè. Et ita habetur in Inſtructione Hiſpalenſi *anno* 1484.*nu.5.* & docent Barboſa *collect.to.2.l.5.til.7 cap.9. n.11.*& alij. Quando abiuratio dicatur publicè facta, vide Decianum *tract.crimin.l.5.c.47.num.5.*

Et quandonam publicè indicenda, quando ſecretò.

Sed his non obſtantibus ex cauſa Inquiſitoribus benè viſa, abiuratio fieri poteſt ſecretò: Ita Zechius *ſum.tom.1.tit de fide.c.1.num.17.* Vnde Simanca *tit.1.n.24.* ait non debere abiurare publicè, qui hæreſim occultam ſpontè confeſſi ſunt, & eos qui leuiter de hæreſi ſuſpecti ſunt, ſed priuatim in auditorio Inquiſitorum, *p.4.t.8.reſol.81.§ Verum,* vſque ad finem.

Publicè, quãdo ſuſpectio eſt publica? Secretò cùm ſecreta.

Verùm hoc in aliquibus criminibus non ſeruatur. Nam contrahentes binas nuptias, ſunt leuiter ſuſpecti de hæreſi, & de leui abiurant, & tamen dicta abiuratio efficitur publicè Et idem faciunt quandoque blaſphemi, legentes libros hæreticorum, & Aſtrologi iudiciarij. Ideò libenter adhæreo

Digitized by Google

reo ſententiæ Eymericij *par. 3. num.* 161. quod ſi reus eſt ſuſpectus publicè de leui, abiurare debet de leui publicè : ſi autem non, abiurabit ſecretò in audientia Inquiſitorum ſecundùm quod apud plures, vel pauciores ſuſpectus fuerit, Inquiſitorum arbitrio.

Standum igitur Inquiſitorum arbitrio. Etiam in abiuratione de vehementi.

Aduerte etiam, quod abiuratio de vehementi, rationabili cauſa id ſuadente, fieri poteſt ſecretò. Pegna, *par. 3. comm.* 40. *n.*161. *par. quarta tract. 7. reſol.* 33.

30 Requiritur in quauis abiuratione ætas, quæ in maſculis eſt annorum 14. in fœminis 12. vt patet ex Conciliis Toletano *cap.* 11. & Bituricenſi *cap.* 31. Ante hanc ætatem, etiam ſi doli capaces ſint, non abiurant, niſi rarò. Souſa *Aph. l. 2. cap. 4. p. 4. tract. 7. reſ. 33. §. Nota etiam.*

Abiuratio requirit ætatem.

31 Requiritur item præſentia Epiſcopi, vel eius vices gerentis. Vnde ſi Inquiſitores ſine Epiſcopo abiurare reum cogerent, non remaneret ſubiectus pœnæ relapſi, ſecundum Caſtrum, *to. 1. tract. 4. diſp. 8. punct.* 13. *num.* 18. Quamuis cum Farinacio *de hær. q.* 186. *n.* 79. contrarium tenendum ſit, *part. 4. tract. 8. reſol.* 49.

Præſentiam Epiſcopi.

32 Pegna *vbi ſup.* docet, requiri etiam in abiuratione ſubſcriptiomem, quand reus pœnitens ſcit ſcribere : ſi verò neſciat, debere Inquiſitores & Notarium ſubſcribere: quod eſſe tutiſſimum, ait Decianus *tr. crim. lib. 5. cap.* 41. *num.* 6. 9. *p. 4. tract. 8. reſ. 77. § Sed ad ornatum.*

Et ſubſcriptionem.

33 Porrò abiurans, ſiue de leui, ſiue de vehementi, non incurrit irregularitatem : quia in iure nulla imponitur, niſi hæretico. Villalobos *in ſum. to. 2. tract. 21. diff. 15. num. 2.* & alij contra Azorium *to. 1. lib. 6. c. 21. q. 8. p. 4. tract. 8. reſ. 64. & 85. §. vtrobique Notandum.*

Abiurans non incurrit irregularitatem.

34 Sed regulares per quamcunque pænitentiam redduntur inhabiles ad officia & dignitates, ex decreto Sacræ Congr. S. Officij, annuente S. D. N. Vrbano VIII. niſi pænitentia fuerit ſalutaris, quod obſeruat Leone *de off. & pot. Conf. par. 2. recoll. 1. num.* 211. *par. 4 tract. 5. reſ. 48. & t. 7. reſ. 64. Sed an.*

Sed, ſi eſt Regularis fit inhabilis ad officia, & dignitates.

35 Ad Confeſſiones audiendas, ſi quis abiurauit de vehementi, admitti non poteſt, ex declaratione eiuſdem Congregationis apud Locatum *pr. Inquiſ. in fine.* Idemque teſtatur Genuenſis, *pr. archiep. cap.* 45. *n.* 2. practicari in Curia Archiepiſcopali Neapolis. Abiurans autem de leui, admittitur, ex eadem Sacra Congregatione apud Genuenſem *ibid. par.* 4. *tract. 8. reſol.* 64.

Et Confeſſiones audiendas.

36 Qui poſt abiurationem de vehementi iterum abiurat, non eſt relapſus : quia redditur de nouo ſuſpectus de hæreſi. Ita declarauit Pius V. apud Locatum *pr. inqu. vehemens ſuſpicio num.* 1. Vnde hæreſim abiurans, ſi iterum illis fauet, non eſt relapſus. Decianus *tract. crim. lib.* 5. *cap.* 56. *num.* 16. *part. 4. tract. 8. reſol.* 30. §. *Notandum eſt.*

Bis abiurans, non eſt relapſus.

37 Rurſus non eſt relapſus, qui poſt abiurationem de leui, de hæreſi conuincitur. Secus ſi poſt abiurationem de vehementi. Ita habetur *in cap ſi accuſans, de hæret. in 6.* & docent multi DD. apud Barboſam *in collect. tom. 3. lib. 5. tit. 2 cap. 8. num. 2. ibid.* initio.

Sicut nec, qui poſt abiurationem de leui, conuincitur de hæreſi.

38 Eſt etiam relapſus, qui in ſecundo lapſu plenè conuincitur, & prætereà

Niſi primum crimē plenè probetur.

Digitized by Google

tereà plenè probatur, quod verè commiſerit illud crimen, de quo leuiter indiciatus abiurauerat tantum de leui, Ità Squillacenſis *de fide cathol. cap. 31. num. 2. Ibid. §. Nota verò.*

Nec etiam, qui poſt abiuratam hæreſim redditur vehementer ſuſpectus, de ſecundo lapſu, quando plena probatio deficit in quæſtione iuris.

39 Non eſt tamen relapſus, qui poſt abiuratam hæreſim realem, redditur de ſecundo lapſu vehementer ſuſpectus, quando de hæreſi non plenè conuincitur, idque defectu qualitatis delicti, non defectu probationis. Ita Roias *de hæret. part. 2. numero 333.* Quamuis Palaus *tract. 4. diſp. 6. punct. 2. num. 9.* etiam in primo caſu putet eſſe relapſum, & Conſilium ſupr. Inquiſitionis apud Canteram *qq. crimin. cap. 1. de hæret. numero 58.* in vnico caſu tanquam relapſum punierit, *part. 4. tract. 7. reſolut. 26. §. Solum.*

Conuictus de hæreſi abiurare recuſans, tradendus Curiæ ſæculari.

At ſolum ſuſpectus, prius excommunicandus.

40 Abiurare recuſans, habetur pro conuicto, & Curiæ ſæculari tradendus eſt, ex Conſt. Martini V. quæ procedit, quando quis confeſſus, conuictus, aut in hæreſi manifeſtè deprǣhenſus fuerit. Nam, ſi ſolùm ſit ſuſpectus, ſiue leuiter, ſiue vehementer, & abiurare nolit, excommunicari prius debet, & ſi in excommunicatione per annum ſteterit, tanquam hæreticus condemnari. Ita Locatus *par. Inq. V. Suſpicio, num. 8. p. 4. tract. 7. reſol. 14. §. Nota etiam,* poſt initium.

Sacræ congregationis adhærendum eſt.

41 In abiuratione Chriſtianorum fingentium ſe infideles, & petentium ſe baptizari propter certam ſummam pecuniæ, adherendum eſt declarationi ſacræ Congregationis, & ſtylo, & praxi Tribunalis Inquiſitionis, *part. 9. tract. 8. reſol 45 in fine.*

ABORTVS.

Abortus quid & quotuplex.

1 ABortus eſt eiectio fœtus immaturi. Hoc autem fieri poteſt vel ante fœtus animationem, vel poſt. Qui eiicit immaturè fœtum animatum, punitur tam à Iure Ciuili, quàm Canonico pœnis homicidarum. Qui verò eiicit fœtum nondum animatum, licet non committat homicidium, graui tamen ſe ſcelere obſtringit, à iure Ciuili, is qui id egit, punitur exilio, cum amiſſione partis bonorum, ſi ſit honeſtæ conditionis; ſi verò ſit humilioris, & inferioris conditionis, damnatur ad metallum, *l. ſi quis aliquid, §. qui abortionis, ff. de pœnis. part. 7. tract. 5. reſol. 1. & 3.*

Et quid Procurare Abortum.

Et quotupliciter id fiat.

2 Procurare autem abortum nihil eſt aliud, niſi ſtudioſè quærere, ſiue per ſe, ſiue per alium, vt fœtus immaturè ex vtero matris eiiciatur.

Tripliciter porrò hæc procuratio contingere poteſt. Primò impediendo ne fœmina concipiat, v. gr. ſi vir ante concubitum potionem aliquam fœminæ præbeat, per quam ſterilis euadat. Secundò procurando vt fœtus conceptus quidem, ſed necdum animatus eiiciatur. Tertiò procurando, vt fœtus animatus abigatur, quibus autem modis Abortus fiat, vel procuretur, tanguntur obiter à Six. V *in conſt. quæ incipit, Effrænatam editam anno 1588 part. 7. cit. tract. 5. reſol. 2.*

Pœna Procurantium.

3 In qua quidem Bulla Sixtus V. Conſtituit varias pœnas contra Procurantes

curantes Abortum fœtus animati. Nam §. 1. ſtatuit eos teneri pœnis omnibus iure diuino, Canonico, & Ciuili ſtatutis contra veros homicidas, §. 2. 3. 4. decernit eos incurrere irregularitatem, vnde nec promoueri poſſint, nec ſi iam promoti ſint, miniſtrare, ſed eo ipſo omni Priuilegio clericali, officio, & beneficio eſſe priuatos, quæ ſic vocatura reſeruentur diſpoſitioni Papæ, atque inhabiles in futurum, etiamſi delictum fuerit occultum. Et qui foro Eccleſiaſtico ſunt ſubiecti, degradati tradantur foro ſæculari capitali pœna puniendi, §. 5. Similibus pœnis vult teneri eos, qui ſterilitati potiones, ac venena propinauerint mulieribus, aut quo minus fœtus concipiant, impedimentum præſtiterint, conſuluerint, ac auxiliati fuerint: necnon & mulieres, quæ ea ſcienter ſumpſerint, § 6. Vt detur in hoc crimine puniendo inter Iudices præuentio contra quoſcunque, & teſtes iure inhabiles ſuo arbitratu recipiant, & pœnis afficiant reos, *P. 7. T. 5 R. 41. §. 7. & 8.* eos omnes tam principales, quàm ſocios, conſociosve talis criminis, nec non opem, conſilium, aut fauorem dantes, ſubiicit excommunicationi, quam ipſo facto incurrant, & à qua nequeant abſolui (niſi in mortis articulo) nec etiam in Iubilæis, aut vigore Concil. Trid. niſi à Romano Pontifice, & ſimiliter ab irregularitate, hac de cauſa contracta, ab eo tantum vrgentiſſimis de cauſis diſpenſari poſſit, *Ibid. R. 4.*

Abortum iuxta Bullam Six. V.
1. Pœna capitis.
2. Irregularitas.
Et Degradatio.
Quæ extenduntur ad præbentes potiones ſterilitatis: & ad mulieres eas ſcienter ſumentes.
Etiam cum præuentione Iudicum.
3. excommunicatio; à qua niſi à Roman. pont. abſolui poſſunt.

4 At Greg. XIV. *in Conſtit. 8. edita anno* 1591. quæ incipit, *Sedes Apoſt.* moderauit prædictam Bullam Sixt. V. Vnde §. 2. ſtatuit, ſi fœtus animatus fuerit, tam ad eos, qui hactenus deliquerunt, quam qui in futuro delinquent, vt à peccato, & excommunicationem poſſit quilibet Presbyter tam ſæcularis, quam Regularis ad confeſſiones audiendas, & ad hos caſus ſpecialiter per ordinarium loci deputatus, in foro tamen conſcientiæ abſoluere, *Part. 7. Tract. 5. Reſolut. 15.* Si verò fœtus animatus non fuerit, pœnas abortum procurantium, & exhibentium mulieribus, & ſuſcipientium venena ſterilitatis, aut quoſcunque modo dantium auxilium, & conſilium, reducit, §. 3. ad terminos iuris communis, ſacrorum Canonum, & Concil. Tridentini, tam quoad præterita, quam quoad futura, § 4. Cætera verò omnia, quæ in Bulla Sixti continentur, vult in ſuo robore manere. *P. 7. T. 5. R. 5.*

Quam Bullam Greg. XIV. moderauit.
Tam circa excommunicationem, à qua quilibet confeſſarius ad id ſpecialiter deputatus poteſt abſoluere quoſcunque.
Quam quoad alias pœnas, quas reducit ad terminos iuris communis, ſi fœtus non ſit animatus.

5. Quod ſi quæras, quando proles animetur anima rationali, ita vt, qui de illa abortiuum facit incurrat excommunicationem, & irregularitatem? Reſp. Couarruuias, mares animari die 40. à conceptu, fœminas 80. & ita communiter ſentire DD. A qua quidem opinione, vt communi (licet nonnulli contrarium ſentiant; vt Leſſius *lib. 2. capit. 9. dub. 10. num. 65.* & alij,) non eſt recedendum. Ita vt, qui ante 40. dies procurauit abortum, non ſit cenſendus irregularis, neque in pœnas Bullæ Sixti V. incurriſſe dicendum ſit iuxta conſtit. Greg. XIV. Si verò dubitetur, an maſculus ſit, vel fæmina, præſumendum eſt fœtum eſſe animatum poſt quadraginta dies, *ibid. Reſol. 6.*

Fœtus ſi ſit mas, animatur die 40. ſi fœmina die 80.
In dubio quid iudicandum.

6 Hinc inferas primo, omnes procurantes abortum per ſe, vel per alios aut cooperantes ope, conſilio, vel alia ratione in Bulla Sixti V. ex-

Digitized by Google

Incurrunt in Bullam Six. V. omnes & quicunque procurantes abortum quocunque modo. Etiam ipſa mater, ſumens potionem ad id.

plicatas excommunicationem ipſius Bullæ contrahere,cuiuſcunque ſtatus,gradus,ordinis,vel conditionis,exiſtant,tam laici,quam clerici ſæculares, aut regulares,cuiuſcunque ordinis,imò etiam mulieres ſæculares, vel profeſſæ , & ipſæmet fœminæ , ſeu matres prægnantes, ſiue ſociæ, ſiue conſciæ abortus. Textus enim loquitur non ſolum de cooperantibus, verum etiam de ipſiſmet fœminis , quæ velut principales , vel vt ſociæ,conſciæ ſunt talis criminis per opem, conſilium,fauorem,potionem,&c. quamuis Naldus *in ſumma v. Abortus num* 1. videatur contrarium tenere, *P. 7. T. 5. Reſol.7.* Excipe niſi mater cogatur , per metum cadentem in conſtantem virum, ſumere potionem , ex qua abortus ſequatur , tunc enim iſta nullas incurreret cenſuras ; quia quoties coacta ſumit potionem, ex qua ſit ſecuturus abortus,non dicitur ſtudiosè quærere, vt fætus abigatur, ergo non dicitur procurare abortum, *ibidem §. Notat.*

Niſi cogatur hoc facere per metum cadentem in conſtantem virum.

Et procurantes per alios.

Vel quouis modo iuuantes, vel conſilium dantes.

7 Inferas 2. in eaſdem cenſuras incurrere eum,qui procurat abortum per alios, quia Sixtus V. in Bulla aſſerit,*qui de cætero per ſe,aut per interpoſitas perſonas , &c.* Itemque in eaſdem incurrere ſcienter cooperantes ad abortum ope,conſilio , fauore , potione,vel alio cuiuſuis generis medicamento, aut iuuare ſcribendo litteras priuatas , vel apochas , aut alia ratione verbis , aut ſignis ; ſic enim expreſsè dicitur in Conſtitut. Sixt.V. *ibidem Reſolut.*10.

Et Monialis , quæ ſumit potionem , vel pugnis ſe percutit ad abortum efficiendum Non tamen incurrit in excommun. cap. ſi quis ſuadente. &c.

8 Inferas 3. Monialem,quæ ſumit potionem mortiferam fœtui , vel pugnis ſe percutit ad abortum efficiendum,ſi ſequatur effectus,incidere in pœnas Conſtitut.Sixt.V. non aut in Cenſuram. *cap. Siquis ſuadente Diabolo.* Vt tenet Bellochius *in Praxi p.2.q.8.num.*108.& alij,quia licet talis percuſſio ſit violenta naturæ , non eſt tamen iniurioſa ſtatui eccleſiaſtico,nec violenta religioſæ perſonæ,cum non intendat ſibi iniuriam inferre,ſed tantum fœtui. *P.7.T.5.R.4.*

Non licet procurare abortum fœtus inanimis ad tuendum honorem,matris aut vitandum vitæ periculum remotum.

9 Inferas 4. non licere procurare abortum fœtus etiam nondum animati (ergo multo minus iam animati) ad tuendam vitam, vel honorem alicuius puellæ prægnantis , cuiuſcunque conditionis ſit, vel nobilis, vel Monialis , & Deo ſacra, aut etiamſi ſcandalum timeatur. Non enim ſunt facienda mala, vt eueniant Bona. *P.3.T.5.R.*11.*P.6.T.*8. *R.37. & P.7.T.5.Reſol.*32.

Nec vllo pacto,vel cauſa procuranda ſterilitas in vxoratis.

10 Et eodem modo illicitum omnino eſt , quacunque ex cauſa procurare in vxoratis ſterilitatem. Nam impedire generationem , quæ nata eſt ſequi ex copula carnali , eſt contra naturam , & ideò intrinſecè malum. Ita Turrianus.*tom.* 2. *diſp.*26. *dub.*1. *num.*45. & alij contra Torreblancam *Libr.*12.*cap.*13.*num.*31.*&* 36. exiſtimantem id licere,ſi mulier cum vitæ diſcrimine pariat. *P.5.T.*13.*R.*90.*& P.7.T.5.R.*33.

Cenſendus Procurator Abortus, qui ſuis dictis ad id inducit mulierem.

11 Inferas 5. non liberari à pœnis impoſitis contra procurantes abortum,illum, qui in præſentia mulieris, cum qua rem habuiſſet , diceret,i nollem te eſſe grauidam , quia inde graue aliquod malum tibi , & mih ſuſpicor euenturum : vnde ipſa & malo itura obuiam , & amatori gratificatura, abortum procuraret. Intellige tamen hoc verum eſſe, quoties

deſiderium

Digitized by Google

deſiderium hoc exprimendo aduerteret futurum, vt perdita fœmina abortum procuraret: in hoc enim caſu diceretur per alium procurare abortum. *P.7.T.5.Reſol.30.*

12 Quæres 1. Vtrum quis ſit cenſendus irregularis in dubio, an fætus ſit animatus; Negant Moura, Præpoſitus, & alij citati *P.4.T.2.R.16.* At non eſt recedendum ab affirmatiua ſententia, quæ eſt communis: Vnde talis ſe debet tenere tanquam homicidam, tanquam obnoxium reſeruationi, tanquam excommunicatum, & irregularem. Probatur ex celebri illa Regula iuris, *In dubiis tutior pars eſt eligenda.p.7.tr.5.reſ.24.* Quæ quidem irregularitas intelligenda eſt ſolum de priuatione quoad ſuſcipiendos ordines, & in illis iam ſuſceptis adminiſtrandi; has enim priuationes intrinſecè includit Irregularitas: ſecus verò quoad alias pœnas, quæ à Iudice imponi ſolent pro contracta irregularitate, qualis eſt priuatio beneficiorum, & aliæ ſimiles. Ita Fagundez in Decal. *tom.1. Lib.2.cap.10.num.15.* qui citat Vaſquez, Suarez, Salas, Sayrum, & alios, *ibid Reſol.25.*

In dubio an fætus ſit animatus, cenſendus eſt Irregularis, qui procurauit abortum. Et quid intelligatur hic nomine Irregularitatis.

13 Idem indicat dicendum Corneio. *in 3.p.tract.5. diſp.1.dub.2.q.2. num.3.* & alij, de eo, qui dedit conſilium de abortu faciendo, ſi non potuit dimouere fœminam à conſilio dato, ita vt remanet irregularis. Quorum quidem ſententia eſt tutior, & probabilior. Sed probabilior. Sed probabilis quoque eſt ſententia negatiua Villalobos *to.1. tract.21. diff.20. num.8.* & aliorum. Nam is fecit, quod potuit neque verò conſilium influit Phyſicè, ſicut venenum, vnde debeat impediri Phyſicè, ſed ſatis eſt, vt impediatur ſuaſionibus, precibus, &c. quæ ſi non iuuant, non imputabitur conſiliario. *p.4.t.2.reſ.15. & p.7.tract.5.reſol.29.*

An conſulens, qui conatur retractare conſilium non videtur eſſe irregularis.

14 Quæres 2. quid ſentiendum de muliere prægnante infirma? Reſpond. ſi prægnans, poſt fætus animationem in periculoſum morbum incideret, nec aliud remedium eſſet, poſſent illi præberi medicamenta directè tendentia in curatione illius, vt ſectio venæ, pharmaca purgatiua, balnea &c. licèt per accidens ſequatur abortus, quia mater habet ius ad ſeruandam vitam talibus remediis. Ita DD. communiter contra Pontium *de matr.lib.10.cap.13.n.6 p.3.tract.5.reſ.11. & p.7.tract.5.reſ.35.* Si vero fœtus nondum ſit animatus, eiuſque expulſio vnicum eſt remedium ad vitam matris, licet etiam ex intentione ſumere medicamentum ad illud expellendum, iuxta probabilem, & tutam in praxi ſententiam Trullench. Decal. *to.2.lib.5.cap.1.dub.4.n.1.* contra Leſſium, Bonacinam, & alios. *part.7.tract.5.reſol.34.*

Prægnans infirma poteſt vti medicamentis directè curatiuis, etiam ſi indirectè ſequatur abortus. Etiam directè expulſiuis fœtus nõdum animati.

15 Item ſi de vita matris, & fœtus omninò deſperatum ſit, licitum erit medico, imò & debitum, Secundum Sanchez *de matr.t.3.lib.9. diſp.20. n.19. & 20.* applicare medicinas matri, æquæ primo directas ad ipſius ſalutem, ac ad fœtus abortum. Si tamẽ remedium, quod applicatur matri ſit ex ſua natura mortiferũ fœtui, & ſolum hac ratione ſanatiuum, quatenus eſt fœtui mortiferum, non poteſt licitè adhiberi *par.3.t.5.reſ 11. & p.7.t.5.reſ 36.* Idque etiam procedit in dubio, an medicamenta vitam, an verò mortem ſint allatura: quia melius eſt, dubium auxilium experiri,

Et ſi matris, & fœtus deſperata ſit poteſt adhiberi remedia æquè directa ad matris ſalutem, & fœtus abortum.

Digitized by Google

quam omni remedio deſtitutam ſinere perire.ibid.

Niſi valdè probabile ſit fœtum è matre mortua viuum extrahendum.

16 Quod ſi certum ſit, aut valde probabile prolem ſine tali medicamento viuam edendam, illicitum erit illud adhibere cum notabili prolis periculo, & mortaliter peccat contra charitatem medicus talia medicamenta applicando, & mulier aſſumendo.Ita Leſſius cum aliis *lib.* 2. *cap.9.dub.*10.*num.*63. qui etiam notat, quod ſi tali remedio non adhibito, valdè probabile ſit vtrinque moriturum: eo vero adhibito probabile ſit, matrem ſaltem poſſe conſeruari, in tali caſu licitè poſſet illud adhiberi.*p.*3.*tract.*3.*reſ.*11.*& p.*7.*tract.*5.*reſ.*37.

17 Vtrum verò mater, quæ probabiliter timet ſe eſſe in ſtatu peccati mortalis, teneatur abſtinere à ſupradictis medicamentis, ſi ſperetur fœtum in lucem edendum, & baptizandum, Affirmat Card. de Lugo *de iuſt. tom.*1. *diſp.* 20. *ſect.*5. Negat Ludouiſius Caſpenſis *in curſu Theologico tom.*2.*tract.*18.*ſect.*5. *num.* 139. *& ſeq.* Vnde vtraque ſententia videtur probabilis, & tuta.*p.*7.*tract.*5.*reſ.*38.

Procurantes abortum ante animationem non incidunt in cenſuras Bullæ Sixti V. Nec conſulente,&c.

18 Non incidunt in cenſuras Bullæ Sixti V. Primo qui procurat abortum ante animationem fœtus; Licet enim abortus fœtus inanimati ſub excommunicatione, & Irregularitate eſſet interdictus in illa, nihilominus hac in parte abrogata eſt, & ad terminos iuris communis, ſacrorum Canonum, & Concilij Tridentini diſpoſitionem redacta fuit per ſubſequentem Gregor.XIV. Conſtitutionem. Et idem dicendum de præbentibus opus, conſilium,&c.*par.*7.*tract.*5.*reſol.*8

Nec qui procurant abortum fœtus animati, non ſequuto effectu.

19 Non incidunt 2. procurantes abortum fœtus animati ſi non ſequatur effectus. Quamuis enim Belloch. *de caſ.reſeruat. part.* 2. 2. *q.*8. *num.*69. & alij, doceant incurri non ſequuto effectu; quia in reſeruatione Epiſcoporum caſus contra procurantes abortum, includuntur etiam illi, qui abortum procurarunt,non ſequuto effectu. Attamen non eſt recedendum à negatiua ſententia,quam docet Bonacina *tom.*3.*diſp.*2. *quaſt.*2.*punct.*20.*n.*6.quia Sixtus V.in ſua Bulla, vt lata excommunicatio incurratur,requirit effectum,vt patet ex illis verbis; *vt re ipſa abortus ſecutus fuerit.* Immò cum Mazuchello, *tract.de caſ. Reſer. diſp.* 2. *cap.*3 *quaſt.*2. *num.*27. contra Bellochium, & alios probabiliter teneo, non incidere in caſum epiſcopalem procurantes abortum, ſi non ſequatur effectus, quia reſeruatio comprehendit tantum actum externum cum effectu.*part.*7.*tract.*5.*reſol.*9.

Qui nec etiam incidunt in caſum reſeruatum Epiſcopo.

Nec qui operatur ex ignorantia iuris,vel facti,etiamſi ſit craſſa,ſupina, & affectata.

20 Non incidunt 3. qui abortum procurant cum ignorantia iuris,vel facti, etiamſi hæc ignorantia non ſit probabilis, ſed vincibilis, craſſa, ſupina,vel etiam affectata, modo coniuncta non ſit cum ingenti temeritate.Ita Bonac.*tom.*3.*diſp.*2.*q.*2.*punct.*10.*num.*10 Et ratio,quia Summus Pontif.adiecit particulam, *ſcienter*, quæ quamlibet ignorantiam excludit, modo cum ingenti temeritate coniuncta non ſit.*Ibid.reſ.*11.

Nec qui conatur ſteriles efficere mulieres.

21 Non incidunt 4.qui propinant remedia ſterilitatis mulieri,vt impotens fiat ad generandum.Ita Machadus,*de perfect.Confeſſ.tom.*1.*lib.*2, *part.*2.*tract.*17.*n.*2.quia Gregorius in hoc correxit Bullam Sixti V. Sed peres an in terminis Bullæ Sixti V. ante correctionem Gregorianam

incideret

Digitized by Google

incideret in cenſuram, qui porrigebat remedium ſterilitatis alicui viro? Affirmat Petrus Gregorius *in Syntag. iuris, part.* 3. *lib.* 36. *cap.* 15. *num.* 20. Sed prorſus negatiua ſententia tenenda eſt; quia Sixtus V. in Bulla expreſsè dicit, *Pregnantes mulieres.* Sed pœnæ non ſunt extendendæ extra caſum, ergo, *Ibid. Reſolut.* 12. Vel viros.

22 Non incidunt 5. Vir, vel fœmina, qui in actu carnali retrahunt ſe à ſeminis emiſſione, vel receptione in vaſe debito, cauſa generationem impediendi docet Scortia *in Bull. Pont. Theore.* 377. quia mens Pontificis eſt agere de abortu fœtus ſiue animati, ſiue inanimati, vbi autem ſeminis receptio non eſt, non fit fœtus, & conſequenter nec abortus. Hinc colligas, ex caſu abortus Epiſcopali excipi illum, qui ne liberos ſuſcipiat, vel alia de cauſa, puta ex odio, præbet potionem mulieri, quo minus concipiat, quia iſte non dicitur propriè abortum procurare, ſed tantum impedire conceptionem, ſiue agere, vt ſemen non ſit prolificum, quæ duo diſtinctâ ſunt, vt patet *part.* 7. *tract.* 5. *reſol.* 13. Nec qui in actu carnali retrahunt ſe à ſeminis effuſione, vel receptione in vaſe debito.

23 Non incidunt 6. quia approbant abortum iam factum etiam nomine ſuo. (Secus dicendum ſi ante executionem approbauit, incideret enim in pœnas Sixtianas.) Vnde in caſum reſeruatum non incidit mulier, cui inſciæ, & ignoranti amaſius medicamentum, & potiones præbuerit, vt abortus ſequeretur, etiamſi poſt ſumptionem potionis, rem illi amaſius aperiret, & ipſa facto gauderet, & illud ratum haberet, ea enim necdum eſſet dicenda procuraſſe; proindeque tantum mortaliter peccâſſe. Ita Floronus, *part.* 2. *caſu de Procur. Abor. num.* 14. *verſ.* 13. Addo hoc idem dicendum, etiamſi poſtquam fuiſſet monita de procuratione Abortus, illum nollet impedire cum tamen poſſet; adhuc enim non diceretur incidere in caſum, vt quæ non diceretur abortum procurare, ſed illum tantum permittere, *ibid. reſol.* 14. Nec qui ratum habet abortum factum nomine ſuo. Vel non impedit cum poſſit.

24 Non incidunt 7. qui caſu abortum cauſant. Ille autem dicitur abortus caſualis, quem quis fecit non ex intentione, & animo abortiendi, ſed alio fine, ſiue malo, vt ex odio, vel ex morte ſuccederet in hæreditate, ſiue bono, ne ſequeretur infamia, &c. Idque patet ex Conſtitut. Sixti V. vbi facit mentionem de abortu voluntario, non caſuali. Hinc multos caſus in facti contingentia poteris reſoluere, quorum plurimos habes, *part.* 7. *tract.* 5. *reſol.* 20. Nec ex abortu caſuali.

25 Non incidunt 8 nec cenſendi ſunt irregulares, qui procurarunt abortum, ſed dubitant de effectu ſubſecuto. Et ſi quis dederit conſilium, puto poſſe ſtari dicto perſonæ fide dignæ, cui datum eſt conſilium, ſi dicat, non fuiſſe ab eo motum, *ibid. reſ.* 26. Sed circa præſentem quæſtionem vide Fagundez *in Decal. to.* 1. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 16. 17. & 18. Nec qui procurauit Abortum, ſed dubitat de effectu ſubſecuto.

26 Non incidit 9. Pater, qui non impedit abortum adulteræ. Quamuis enim Naldus *in Sum. ver. Abortus n.* 6. teneat eſſe irregularem, quia putat patrem teneri ex iuſtitia cuſtodire vitam filij; Tamen negatiua ſententia, quam tenet Bonius *in Theolog. moral. tom.* 2. *tract.* 11. *q.* 32. eſt etiam probabilis, quia probabile etiam eſt patrem ad id teneri ſolum ex pietate, *part.* 4. *tract.* 2. *reſ.* 8. & *part.* 7 *tract.* 5. *reſol.* 27. Nec pater, qui non impedit abortum adulteræ.

27 Non

Digitized by Google

Nec maritus habens copulam cum vxore, ſi ex magna corporis agitatione ſequatur abortus, non intentus licet præuiſus

Vel verberans vxorem, vnde ſequatur abortus.

27 Non incidit 10.maritus habens copulam cum vxore, ſi ex magna corporis agitatione ſequatur Abortus, dummodo id fiat ſolum ad explendam libidinem, & non intendant abortum, quamuis illum aliquo modo præuideant. Secus autem dicendum, ſi vir,& vxor vtantur nimia libidine ea intentione, vt abortus ſequatur, tunc enim inciderent in caſum. Hinc licet aliqui aſſerant incurrere in pœnas abortus, qui vxorem ſuam grauiter verbaſſet, vnde illa furore percita abortum paſſa fuiſſet: tamen magis placet non incidiſſe, niſi quoties vxorem ſuam verberaſſet ea intentione, vt abortus ſequeretur Verbum enim ipſum *Procurare*, ſignificat ſtudioſè, & ex induſtria quærere, *p.7 tract.5.reſ.*30.

Nec mulier mingendo, vel eiiciendo ſemen ſtatim poſt coitum, quæ nec peccat id facendo, niſi forte ex conſcientia erronea.

Sicut nec peccat eiiciendo ſtatim ſemen oppreſſoris.

28 Non incidit 11.Mulier, quæ poſt coitum mingit, vel digitis eiicit ſemen, non enim dicitur procurare abortum, cum ſemen nondum ſit conceptum. Quæ quidem fœmina nec etiam peccat mortaliter de ſe, id faciendo, niſi fortè ex conſcientia erronea, quatenus putat hoc conducere ad non concipiendum. Licet contrarium videatur docere Marchantius *in reſ.1 part.1.cap.6.quæſt.*21. Vbi tamen admittit non peccare mulierem vi oppreſſam, ſi poſt coitum ſtatim ſemen eiiciat, quia hoc eſt defendere ſe contra inuaſorem, quæ inuaſio cenſetur adhuc moraliter perdurare, in ſemine illius, qui oppreſſit. Neque hic caſus erit his temporibus extraordinarius, cum paſſim milites opprimant fæminas, *part.3. tract.5.reſ.11.& part.7.tract.5.reſol.*31.

Licet ſuadere abortum mulieri, quæ parata eſt ſe occidere.

29 Quæres an licitum ſit ſuadere abortum, quando mulier grauida parata eſt ſe occidere ad infamiam vitandam? Negat Candidus *in diſq. to.1.Diſq.1.art.2.dub.2. num.*5. Vbi videtur in hac materia non admittere conſilium ad minus malum. Sed tenenda affirmatiua ſententia cum Mazuchello *tract.2.de caſ. Reſeru.diſp.2.cap.3.q.3. diff.1. num* 63. quia communiter Doct. admittunt, licere conſulere minus malum, ad euitandum maius, quando ille, cui id ſuadetur, firmum animum habebat vtrumque, vel certè grauius malum faciendi, nec aliter potes illum auertere à grauiori malo, *par.7.tract.5.reſol.*39.

Excommunicatio incurſa propter abortum, tollitur per confeſſarium ab Epiſcopo ad id deputatum in foro interno.

30 Abſoluere ab excommunicatione incurſa propter abortum, poterat ſolus Papa in terminis Bullæ Sixti V. quam tamen poſtea moderauit Gregorius XIV. Et ideo nunc in foro interno quilibet Confeſſarius approbatus ab Ordinario, & ad id ſpecialiter deputatus à dicta excommunicatione poteſt abſoluere. Pro abſolutione verò in foro exteriori obtinenda, recurrendum eſt ad Summum Pontificem, cui ea eſt reſeruata. Ita Mazuchellus *tract.de caſ.reſ.diſp.2.cap.3.q.1.num.*2.

Et quiſnam dicatur Confeſſarius ad id ſpecialiter deputatus.

31 Petes, quiſnam dicatur confeſſarius ſpecialiter ad id deputatus? Reſpondet Bonacina *tom.3.dip.2.q.2. punct.10.num.*16. eum dicendum, qui habet priuilegium abſoluendi ab omnibus cenſuris Epiſcopo reſeruatis. At Mazuchellus citatus tenet in terminis Bullæ Greg. XIV. hanc facultatem abſoluendi in foro conſcientiæ ab hoc caſu, penes eum confeſſarium tantum eſſe, qui ſpecialiter ſit per Epiſcopum ad id deputatus, *part.7.tract.7.5.reſol.15.& 19.*

32 Prælati item habentes Epiſcopalem iuriſdictionem poterunt abſoluere

Digitized by Google

ſoluere ab eadem cenſura, ex Theſauro *in praxi p.2.cap.1.num* 1. Niſi fortè ordinarij locorum hunc caſum abortus ſibi reſeruarent, tunc enim nec priuilegiati poſſent abſoluere, ſed ſolum ad id ſpecialiter deputati, *p.2.tr.2.reſ.*13.§.*Not.*4.& *p.7.t.5 reſ.*16.

Item tollitur à Prælatis habentibus epiſcopalem iuriſdictionem niſi caſus reſeruetur ab ordinariis.

33 Præterea in facultate Iubilæi abſoluendi à caſibus, & cenſuris reſeruatis, includitur abſolutio abortus. Vt contra Lauorium *de Iub. p.1.cap.28.num.*23.tenet Angelus Boſſius *de Iub.ſect.*1. *caſu* 6. *num.*1. & 2.quia cum iam ex Conſtitut Greg.XIV. Abortus ſit caſus Epiſcopalis: caſus Papales in Iubilæo cenſentur omnes conceſſi. Sententia autem Lauorij procedet tantum, quando Epiſcopus, ſeu ordinarius generaliter concedit alicui Confeſſario facultatem abſoluendi à caſibus, & cenſuris ſibi reſeruatis, tunc enim non cenſetur conceſſus abortus fœtus animati per dictam Greg Conſtit. niſi ſpecificetur, *p.7.t.5.reſ.*19.

Et includit in facultate Iubilæi abſoluendi à caſibus, & cenſuris reſeruatis.

34 Ab irregularitate verò contracta ex abortu licèt crimen ſit occultum, diſpenſare non poſſunt Epiſcopi; quia cum irregularitas abortus oriatur ex homicidio voluntario, ad illum non ſe extendit auctoritas Epiſcopi. Non igitur audiendus Nouarius *in ſumma Bullar. tom.*2. *tr.de abortu. num.*21. qui contrarium aſſerit. Imò obſeruat Theſaurus *in praxi, par.*1.*c.*1. quod ſupplicans in Sacra Pœnitentiaria, in caſu videlicet occulto, pro diſpenſatione ſuper Irregularitate ex abortu, debet exprimere, ſi fœtus erat à ſe genitus: alias gratia eſſet ſubreptitia, *p.7.tr.5.reſ.*21.

Ab Irregularitate ex abortu, non diſpenſant Epiſcopi.

35 Poſſunt quidem ſuperiores Regulares ex vi ſuorum Priuilegiorum diſpenſare ſuos ſubditos tam in irregularitate contracta ex abortu fœtus animati, quam habilitando ad officia ſuos religioſos, etiam pro foro externo. Vt probat latè Bordonus *in conſ.Reg.reſ.*13.*q.*5.*n.*19. Iidemque poſſunt hanc poteſtatem delegare & committere vni Confeſſori ſubdito, vt diſpenſet in foro conſcientiæ cum delinquente, *p.7. t.5.reſ* 22.& 23.

Diſpenſant quidē Prælati Regulares cum ſuis ſubditis, etiam habilitando ad officia.

36 Quæres primo, quomodo obliget priuatio Priuilegij Clericalis, & omnium dignitatum, & officiorum, & beneficiorum impoſita in Bulla Sixti V. contra procurantes abortum? Aliqui reſpondent has pœnas obligare ante Iudicis declarationem: Alij negant. At Theſaurus *in praxi, p.*1.*cap.*20. ſequitur mediam ſententiam tutiorem, & in praxi receptam, præſertim ex ſtylo Curiæ; quod dicta priuationis officiorum Eccleſiaſticorum pœna obliget in conſcientia iuxta priorem ſententiam, quando caſus eſt manifeſtus, & ratio eſt, quia tunc ſuperioris acta incipiunt eſſe nulla, ceſſante titulo colorato ob priuationis notorietatem. Quamdiu autem priuatio eſt occulta, non videtur obligari in conſcientia, quia eius acta ratione publici officij ſunt valida, manente titulo colorato, *p.7.t.5.reſ.*17.

Priuatio Priuilegiorum Clericalū impoſita in pœnā abortus animati, non obligat ante ſententiam Iudicis, cum caſus eſt occultus.

Secus ſi ſit manifeſtus.

37 Idem dicendum de inhabilitate ad beneficia, quæ continetur in eadem Bulla non obligare ſcilicet ante declaratoriam; niſi fortè inhabilitatis pœna ſit lata ſolum quoad illud numero beneficium, tunc enim obligaret in conſcientia ante omnem declaratoriam, *ibid.reſ.*18.

Idem dic de inhabilitate ad beneficia.

Digitized by Google

Nomine priuationis officij intelligitur munus habens adminiſtrationem cum ſuperioritate.

38 Quæres 1. quidnam intelligatur in Bulla Sixti V. ſub priuatione officiorum contra procurantes abortum? Reſp. nomine officij intelligi munus habens adminiſtrationem rerum, vel perſonarum Eccleſiaſticarum cum ſuperioritate. Quænam autem ſint, necne huiuſmodi officia, vide apud Theſaurum *in praxi par. 1. c. 28. q. 1. ibid. reſ. 27.*

Abortum procurãs gaudet immunitate.

39 Quæres 2. An qui procurauit abortum fœtus animati, ſequuto effectu, gaudeat immunitatè? Reſp. affirmatiuè contra Peregrinum, & Farinacium, *p. 3. t. 1. reſ. 72. & p. 7. t. 5. reſ. 42.*

ABSOLVTIO.

Abſolutio conſiſtit in illis verbis (Abſoluo te) vel aliis æquiualentibus.

Modi indicatiui, vel imperatiui.

1 † Abſolutio eſt forma Sacramenti Pœnitentiæ. Conſiſtit eſſentialiter in illis verbis, *Abſoluo te.* vel in aliis æquiualentibus, † quæ tamen abſolutionem ſignificent modo indicatiuo, non autem deprecatiuo: nam ſi quis v. gr. dicat, *Abſoluat te Deus*, Sacramentum erit inualidum. Si verò ſignificent modo imperatiuo, vt ſi dicatur, *Abſoluaris*, vel *Abſoluatur Petrus*, abſolutio erit valida: quia hoc modo conuenienter adhibetur ſententia deciſiua. Imò docet Scotus *in 4. diſt. 14. q. 4.* quotieſcumque verba abſolutionis ſignificant actum iudicialem & ſententiam deciſiuam abſolutionis à peccatis, Sacramentum eſſe validum, vt ſi dicatur, *volo abſolueris, licet te abſolui*, &c. quidquid contra dicat Caietanus.

Variare autem formam conſuetam eſt peccatum.

Quod ſi hoc modo proferatur abſolutio, & relinquatur modus indicatiuus Eccleſiæ conſuetus, Hurtad. *de pœn. diſp. 5. diff. 3.* putat, eſſe ſolum veniale, *p. 5. t. 13. reſ. 34.*

Nec debent omitti reliqua verba; quia fructuoſa.

2 † Reliqua verba, *à peccatis tuis*, &c. non ſunt de eſſentia abſolutionis, & multo minus deprecatio, quæ additur, *Paſſio Domini noſtri*, &c. † Addi tamen debent: quia illa clauſula *quidquid boni feceris, aut mali ſuſtinueris*, excuſat Confeſſarium, ſi pro magnis peccatis leuem fortè pœnitentiam impoſuiſſet. Vide V. *Pœnitentiam, n. 2. p. 3. t. 4. reſ. 97.*

Abſolutio dari debet in Cõfeſſione. Vide an in aliquo caſu dari poſſit extra eam.

3 Abſolutio peccatorum facienda eſt in Confeſſione. Quod ſi Confeſſarius pœnitentem ritè diſpoſitum ſine abſolutione dimiſiſſet per inaduertentiam, docet Ochagauia *de ſacr. tr. 2. q. 41. n. 2.* quod ſi poſſet, ſine graui incommodo, deberet illum reuocare & admonere. Si verò non poſſet ſine ſcandalo, & pœnitens expectaret Communionem, deberet abſoluere etiam aliquantum remotum, aliàs expectare commoditatem & admonere, *p. 5. t. 13. reſ. 56.*

Poteſt facultatem auferre abſoluendi & pro tota Eccleſia delegare.

4 Poteſt Pontifex auferre facultatem abſoluẽdi à venialibus à ſimplicibus ſacerdotibus, & etiam à peccatis nondum directè abſolutis, cum habeat iuriſdictionem ordinariam in foro Pœnitentiæ, quoad totam Eccleſiam, & hoc de iure diuino, cum primum eſt electus, & poteſt delegare pro tota Eccleſia, etiam repugnantibus Epiſcopis, & Parochis, *p. 8. tr. 1. reſ. 55. vide, & Pontifex.*

Digitized by Google

ABSOLVERE A RESERVATIS.

Quæ ſint reſeruata, vide V. *Caſus reſeruati.*

1 ABſoluere à caſibus reſeruatis Papæ poteſt in primis ipſe, † vel eius vices gerens, vel habens poteſtatem vigore Cruciatæ, aut Iubilæi ſuo loco dicetur. † A caſibus papalibus abſoluit Papa, vel eius delegatus.

2 Poteſt item à caſibus papalibus Bullæ Cœnæ ſecundum Suarez *de Relig tom.4.t.8.l.2.c.21.* & Peyrinum *priu.minim.tom.1.conſt.4.Sixti V.§.5.n.6* abſoluere Prælatus Regularis ſuos ſubditos, non obſtante eorum reſeruatione, quæ fit ſingulis annis. Sed Bononia *de elect.dub.69. n.13.*& alij id negant, *p.3.tom.2.reſ.71.& p.7.t.2.reſ.5.* An etiam Prælati Regulares?

3 Si verò caſus Papales ſint occulti, omnes (excepta hæreſi, de qua vide infra *num.*83.*&* 84.) poſſunt abſolui ab Epiſcopo, id decernente Concil. Trident. *ſeſſ.24.cap.6.* Et hoc etiamſi Epiſcopus ſit tantum electus, & confirmatus, quamuis non conſecratus, cum Epiſcopus non conſecratus dicatur verus Epiſcopus quoad omnia, quæ pertinent ad poteſtatem iuriſdictionis, *p.7.t.2.reſ.1.* Si ſint occulti poteſt Epiſcopus, etiamſi non ſit cōſecratus.

At vbi non eſt receptum Concil. Trid. non poſſunt vti Epiſcopi ea facultate, quia vbi non eſt acceptatum quoad leges oneroſas, neque videtur acceptatum, quoad fauorabiles. *Ibid.reſ.2.* (Excipe niſi vbi non eſt receptum Conc.Trid.)

4 Eadem facultas, quæ competit Epiſcopis circa caſus Papales occultos competit etiam Capitulo Sede vacante, quia huiuſmodi Capitulum ſuccedit Epiſcopo non ſolum in his, quæ competunt Epiſcopo iure communi generali, *cap.cum olim, de maior.& obedient.* Sed etiam in his, quæ iure competunt Epiſcopo tanquam ordinario, & Epiſcopo, & ex iuriſdictione ordinaria; cuiuſmodi eſt prædicta facultas, *Ibid.reſ.3.* Et Capitulum Sede vacante.

5 Archiepiſcopus etiam non ſolum dum actu viſitat Diœceſes ſuffraganeorum, poteſt vti prædicta poteſtate, vt docet Trullench *in Dec. tom.1.lib.1.c.3.dub.4.num.*4. Sed etiam extra tempus viſitationis circa ſuos Epiſcopos ſuffraganeos, ſicut poteſt circa ſubditos propriæ Diœceſis, *p.7.tr.2.reſ.*7. Itemque cum ſubditis ſuffraganeorum, ſi malitioſè ſuffraganeus differat abſolutionem, vel ſi ſubditus appellauit ad Metropolitanum, *Ibid.§.Nota.* Et Archiepiſcopus tam in actu viſitationis, quàm extra circa ſuos Epiſcopos ſuffraganeos.

6 In quo caſu Papali Epiſcopus poteſt abſoluere alios, poteſt delegare alteri facultatem, vt abſoluat alios, vel etiam abſoluatur ipſe Epiſcopus, ſi in idem peccatum inciderit, *p.3.t.4.reſ.14.§.His tamen.* Excipe tamen hæreſim, à qua licet poſſit abſoluere Epiſcopus, non poteſt tamen dare facultatem generalem alicui, vt ab hæreſi abſoluat, vt ſi occurrat, vt quis incidat in hæreſim, poteſt nunc Epiſcopus deputare certum confeſſarium, vt ab eo peccato illam perſonam abſoluat. *p.7. t.2.reſ.13.& 14.* Quando poteſt abſoluere alios, poteſt etiam dare alteri facultatem, vt abſoluatur ipſe, excepta hæreſi.

7 Si verò caſus Papales ſint publici poteſt Epiſcopus, vel etiā Sacerdos inferior abſoluere, cum vrget neceſſitas, vel adeſt legitimum impe- Si caſus Papales ſint publici, poteſt etiā

Digitized by Google

Epiſcopus vrgente neceſſitate.

dimentum adeundi Pontificem. *Vide infra n.42.43.& ſeq.*

A reſeruatis Epiſcopo abſoluit Epiſcopus, eiuſque delegatus.

8 † A reſeruatis Epiſcopo, præter Epiſcopum, cui id competit iure ordinario poteſt abſoluere eius delegatus †, qui ſi non habet facultatem ſubdelegandi, non poteſt alteri eandem facultatem concedere, niſi pro vna vice, ſi illi à Confeſſario petatur in caſu particulari. Ita Riccius, *p.1.reſ.479 n.1.p.2 tr.17.reſ.53.*

Quis ſi non habet poteſtatem ſubdelegādi, non poteſt alteri facultatem in generali concedere.

Si verò habet, poteſt, & poteſt delegare vt abſoluatur ipſe.

9 Si verò habet poteſtatem ſubdelegandi, poteſt illam concedere alteri, vt abſoluatur ipſe, ſicut ſupra dictum eſt de Epiſcopo circa caſus papales. Neque dicas, in tali caſu delegatum abſoluere ſeipſum. Nam hoc verum eſſet, ſi ipſe haberet poteſtatem ordinariam; ſubdelegatus enim fungitur vice primi delegantis habentis iuriſdictionem ordinariam, & ſe habet, ac ſi à primo delegante facultatem accepiſſet. Ita Vgolinus *de poteſt. Epiſc.cap.39.num.2.*& alij contra Graſſium *append.l.3 cap.8.num.32.par.3.t.4 reſ.142. p.8 tr.7.reſ.91. §.Notandum eſt.*

Item abſoluere poteſt Confeſſarius per Bullam, aut Iubilæum.

10 Ab Epiſcopalibus poteſt item abſoluere Confeſſarius virtute Cruciatæ, & Iubilæi. Vide ſub ſuis nominibus. An item abſoluere poſſint Confeſſarij Regulares, dicemus infrà *num* 30.

In caſu neceſſitatis, abſoluere poteſt quilibet Confeſſarius.

11 Si non pateat aditus ad Epiſcopum pro abſolutione alicuius caſus ſibi reſeruati, niſi cum magna difficultate, aut mora, poteſt illum abſoluere quilibet Confeſſarius, ſicut ſupra dictum eſt de papalibus: fieri enim poteſt, vt non minus difficilis ſit aditus ad Epiſcopum, quam ad Papam, & nihilominus adſit neceſſitas communicandi, aut celebrandi. Ita Granado *in 3 p. contr.7. tr.10. diſp 7.n.12.* contra Suarez *in 3.p. tom.4 diſp.30.ſect.3.n.13.p.5.t.14.reſ.58.*

Quid de peregrinis?

12 A reſeruatis Epiſcopo domicilij abſolui poteſt peregrinus à Confeſſario diœceſis, in qua reperitur: ſi ibi non ſint etiam reſeruata, & ipſe non accedat in fraudem reſeruationis: quia poteſt ibi ſe gerere more incolarum. Et in hoc ſenſu intelligenda eſt conſuetudo approbata ab Eugenio IV. Ita Suarez *in 3.p.tom.4.diſp.30.ſect.1.n.4.* contra Sotum *in 4.diſt.18.q.2 art.4.p 2.t.17.reſ.56.& p.4.t.4.reſ.109.in fine.*

A reſeruatis regularium abſoluunt Prælati maiores, eorumque delegati Priores, Guardiani, Pœnitentiarij.

13 A reſeruatis Regularium, de iure ordinario abſoluere poſſunt Prælati Generalis & Prouincialis; ex delegatione verò Priores, Guardiani, aut quouis alio nomine nũcupati, & alij vulgò dicti Pœnitētiarij.

Et quidem Prior vel pœnitentiarius † ſi habet poteſtatem ſubdelegandi, ſubdelegare poteſt, vt abſoluatur ipſe, ſi opus erit, ſicut ſupradictum eſt de Vicario Epiſcopi, *n.6.p.3.t.4.reſ.141.§ Nec valet* in fine.

† Alij verò Religionis Confeſſarij abſoluere non poſſunt, niſi de licentia Prælati. † Qua in re

Confeſſarius Regularis poteſt abſoluere regularem à reſeruatis, facultate petita, & non obtenta.

14 Aduerte primò, quod Confeſſarius Regularis, habens pœnitentem cum reſeruatis, & petens à ſuperiore facultatem illum abſoluendi, ſi iniuſtè, ſibi negetur, poteſt nihilominus illum abſoluere: & hoc ex declaratione Clem. VIII & Pauli V. apud Naldum *ſum.v.Religioſus, n.44.* Sed quoniam Pontifex ait, *pro illa tantum vice.*

Sed pro illa tantum vice.

15 Aduerte ſecundò, quod Tamburinus, *tom.2.diſp.13.q.8.num.3.* putat,

putat, talem Confeſſarium abſoluere poſſe pœnitentem à reſeruatis licentia petita, & non obtenta, vna tantum vice. Sed P. Leone *tomo 2. recoll.6.num.*178. De hoc dubitat, quia probabilis opinio docet, Iubilæum extraordinarium cum limitatione *pro hac vice conceſſum*, bis acquiri poſſe; tamen particula *hac* eſt magis limitatiua, quàm *illa p.3. tr.2.reſ.*126.

16 Aduerte tertiò, quod talis Confeſſarius licentiam petens pro abſoluendo à reſeruatis pœnitentem, poteſt illum abſoluere à reſeruatis commiſſis poſt obtentam licentiam. Si verò licentiam petierit pœnitens, non item. Ita multi cum Florono *de caſ.reſer.c.3. §.1 n.1.p.3.t.2. reſ.*126 *§.Notandum, & p.4.t.4.reſ.*109.

Tamen à commiſſis etiam poſt petitam facultatem. Secus, ſi licentiam petierit pœnitens.

17 Aduerte quartò, quòd, abſente ſuperiori locali per diem naturalem, poteſt talē facultatem concedere eius Vicarius ſecundum Peyrinum *in priu.minim. tom.*1. *conſt.4. Sixti IV.§.6.num.*16. quia ipſe tunc eſt abſolutus ſuperior domus, & ſubditus liberari debet à malo ſtatu, quàm primùm poteſt. Quæ ſententia limitanda eſt primò, niſi ſuperior eadem die ſit reuerſurus. Secundò niſi ſubditus malitiosè diſtuliſſet Confeſſionem ad illum diem, vt facultatem à Vicario impetraret. Tertiò, niſi aliter in aliqua Religione cautum eſſet. *p.3.tr.2. reſ.*28.

Abſente ſuperiore domus per diem poteſt concedere reſeruata Vicarius.

Sed cum tribus limitationibus.

18 Aduerte quintò, quod Confeſſarius petens à Prælato facultatem abſoluendi à reſeruatis pro vna vice in hac forma, *Eſt pœnitens qui indiget veſtra auctoritate, placet ne vobis illam mihi dare?* poteſt ſecundum Floronum *de caſ.reſer.par.*1.*c.*3.*§.*1.*n.*3. illa vti pro ſe ipſo: ſecus verò, ſi dicat, *Rogo te, vt des mihi facultatem tuam pro vna perſona.* Et Villalobos *tom.*1 *tr.9.diff.*64.*n.*4. aſſerit, quod, cùm ſuperior facultatem non limitat, intelligitur illam concedere tum actiuam, tum paſſiuam. *p.3.tr.4.reſ.*142. *§.Sed pœnam.*

Confeſſarius petēs à ſuperiore reſeruata an vti poſſit pro ſe ipſo?

19 Religioſi, ex quodam priuilegio minorum apud Suarez *de Relig.tom.4.l.2.cap.*19. *n.*7. poſſunt eligere Confeſſarium ſui Ordinis qui eos abſoluat ab omnibus reſeruatis, & cenſuris, & cum illis diſpenſet in omni irregularitate (excepta ea, quæ oritur ex homicidio, aut mutilatione pro vna tantum vice. Quæ conceſſio eſt multum ampla, & comprehendit reſeruata etiam in Religione. Et quamuis probabile ſit, Confeſſarium debere eſſe approbatum, & expoſitum à Prælato; probabile etiam eſt, ſufficere ſimplicem Sacerdotem. *p.3.tr.2.reſ.*126.*§.Nota etiam.*

Regulares ex quodam priuilegio poſſunt ſemel ſibi eligere Confeſſarium, à quo abſoluantur ab omnibus reſeruatis, & cenſuris.

20 Religioſus iter agens cum licentia Prælati eligendi ſibi Confeſſarium, quem voluerit, non poteſt virtute talis facultatis abſolui à reſeruatis. Vide V. *Prælati, num.*45.

At in itinere non poſſunt per Prælati licentiam de confitendo extra ordinem.

21 Confeſſarius quicunque dubitans, an aliquis caſus ſit reſeruatus, poteſt illum abſoluere: quia in dubio præſumitur non reſeruatus; reſeruatio enim eſt odioſa; & ideò ſtrictè interpretanda. Et quamuis Sanch.*ſum.tom.*1.*lib.*1.*c.*10.*n.*74. hanc ſententiam limitet, niſi eſſet præſumptio contraria in foro externo: tamen contra illum inſurgit Merolla

In dubio, an caſus ſit reſeruatus, non eſt cenſendus reſeruatus.

 rolla

Digitized by Google

rolla *tom.*1 *diſp.*3.*c.*3.*dub.*2.*coroll.*23.*num.*370. exiſtimans, caſum numquam cenſeri reſeruatum ex ſola præſumptione, ſed tantum ex certitudine, quod ſit reſeruatus. *p.*4.*tr.*3.*reſ.*4.

In articulo mortis quilibet Confeſſarius abſoluere poteſt reſeruata. Sicut etiam in periculo.

22 Porrò in mortis articulo, ſeu etiam periculo, ſimplex Sacerdos abſoluere poteſt à quibuſcunque caſibus, & cenſuris reſeruatis. Vide infra V.*Confeſſarius à n.*15. vbi multa inuenies huc ſpectantia.

In quo cenſetur eſſe infirmi à prima die infirmitatis periculoſæ.

23 In periculo mortis dicuntur eſſe in primis infirmi grauiter. Quos docet Sancius *Select. diſp.*12. *n.*5. & Cœleſtinus *tr.*1. *c.*13. *q.*1. poſſe ſimplicem Sacerdotem à reſeruatis abſoluere à prima die infirmitatis periculoſæ, vt doloris lateris, pleuritidis, &c. & ſiue periculum mortis quis adeat ſpontè, ſiue neceſſitate coactus. *p.*3.*tr.*4.*reſ.*57 §.1. *in fine*, & *p.*5 *tr.*3.*reſ.*69. Nec expectanda eſt tanta mortis certitudo, quantam voluit Sotus. *p.*5.*tr.*9.*reſ.*67.§. *Notandum*.

Item damnati ad mortem.

24 Item damnati ad mortem, & qui vulgò dicuntur in *cappella*: vnde ſit quemcumque caſum inueniatur habere, per quemlibet ſacerdotem abſolui poſſunt, etiamſi in eadem cappella eſſet ſuperior habens facultatem; quia hi dicuntur in mortis articulo non minus, ac qui ex morbo; & ideo non minus, quam illi, debent Eccleſiæ priuilegio gaudere Ita Mendoza *vol.*1. *de fide, diſp.*84. *ſect.*8. §.125. *p.*5.*tr.*3.*reſ.*61. & *tr.*13.*reſ.*12.

Remigãtes aggredientes nauigationem periculoſam.

25 Item remigantes, quando aggredienda eſt longa, ac biremibus periculoſa nauigatio, dicuntur in mortis articulo: nam homines frequenter pereunt ex illa occaſione, nec ſcitur, quis ſit euaſurus: & ideò ait Mendoza *ibid.* §.126. quod tales tenentur in ipſa aggreſſione lege charitatis ſe Deo reconciliare, nec expectare procellam, nam, ea ſuboriente, Confeſſarij, qui pauci ſunt, aliis audiendis incumbent, non ipſis, qui ſunt ſex triremium. Idem dicit, ſi imminet pugna naualis. Igitur iſti ſecundum Mendozam abſolui poſſunt à reſeruatis per quemlibet Sacerdotem, ſicut etiam milites, qui prælio ſunt vicini, non tamen longinqui. Vide Bellochium *de caſ. reſer. p.*1.*q.*2.*n.*130. & Finellium *de caſ. reſer. c.*8.*n.*8 *p.*5.*tr.*3.*reſ* 62.

Et prægnantes in primo puerperio.

26 Item prægnantes partui vicinæ ſecundum Mendozam *vbi ſupra*, & Bellochium *vbi ſupra n.*128. abſolui poſſunt à quocumque Sacerdote, tanquam in mortis periculo conſtitutæ, ſiue expertæ ſint, ſiue inexpertæ.

Vel aliæ patientes periculoſos.

Sed hoc videtur limitandum cum Sanchez *ſum. tom.l.*2.*c.*13. *num.*4. & aliis quoad primò parturientes, vel eas, quæ aliàs difficiles, & periculoſos partus expertæ ſunt. Nam de cætero parturientes rarò moriuntur, ac proindè non omnes dicuntur in mortis periculo. *p.*3 *tr.*4 *reſ.*71. & *p.*5.*tr.*3.*reſ* 63.

Et banniti.

27 Item abſolutio à reſeruatis ſecundum Bellochium *p.*1.*q.*2.*n.*133. & alios dari poteſt per ſimplicem Sacerdotem bannito, qui impunè vbique poteſt occidi; quia ſemper & vbique verſatur in periculo mortis. Secus verò, ſi haberet falſum conductum. *p.*5 *tr.*3.*reſ.*64.

Qui omnes, ſi pe-

28 Abſolutus in articulo, aut periculo mortis à reſeruatis, quibus non

non ſit adnexa excommunicatio, non tenetur poſtea periculum euadens, recurrere ad ſuperiorem, vt iterum abſoluatur: quia iam fuit abſolutus; tunc enim nulla fuit reſeruatio per Tridentinum. Ita Marcerus *in p.3.q.9.art.6.*& Granado *in 3.p.contr.7.tr.10.diſp 4. ſect.2. n.13.* contra Hurtadum *de ſacr.Pœnit.diſp.11.diff.13.p.4.tr.4. reſ.199.& p.5. tr.3.reſ.66.§.Notandum,& tr.14.reſ.59.* periculum euadant, non tenentur ſe præſentare ſuperiori.

29 † Extra mortis articulum non poteſt quis à reſeruatis abſolui, niſi ab eo, qui habet facultatem. † An verò licitè abſolui poſſit cum onere, vt ea ſola poſtea ſuperiori confiteatur? Negatiuè reſpondet Coninch *de ſacram.diſput.*8.*dub.*13.*concluſ.*3. *num.*103. ſecluſa neceſſitate; quia non debet abſolutio ſine graui neceſſitate dimidiari. Affirmatiuè Pharaonis *de ſacrament. Pœnitent.ſect.*18. *caſ.*4. Et hanc ſententiam approbat Layman *lib.*5. *tract.*7. *cap.*12. *num.*11. ſi pœnitens acceſſit ad Confeſſarium inferiorem bona fide, exiſtimans abſolui poſſe, & modo aliud peccatum abſolutionis ſubiiciat: Nam ex vna parte eſt aliqua neceſſitas, ne pœnitens ægro diſcedat animo, & ex alia DD. abſolutè docent, poſſe Confeſſarium abſoluere pœnitentem cum reſeruatis, & illum mittere ad ſuperiorem pro illis. Omnes iſtæ tres ſententiæ ſunt probabiles, ſed prima magis placet.*p.3 tr.4.reſ.*38.

Extra mortis articulum, aut periculum nō debet ſimplex Confeſſarius abſoluere habentem reſeruata cum onere iterum confitendi ſuperiori reſeruata. Nam abſolutio non debet abſque neceſſitate dimidiari.

30 Si ſuperior nolit abſoluere, niſi reſeruata, tenetur pœnitens cum alio tam reſeruata, quàm alia confiteri, quia vni Confeſſario pandenda ſunt omnia peccata. Ita Homobonus *p.1.tract.5. cap.4. quæſt.25.* contra Ioannem de la Cruz. *p.2. quæſt.3 .dub.5.concl.3.p.3. tr.4.reſ.74.*

Vnde, ſi ſuperior abſolueret ſola reſeruata, Pœnitens deberet illa cum non reſeruatis manifeſtare inferiori.

31 Pœnitens faciens ſcienter confeſſionem reſeruatorum inualidam, ſed cum ſuperiore legitimo, quamuis abſolutionem non conſequatur, ceſſat nihilominus reſeruatio, & poteſt illa cuicumque Confeſſario confiteri. Nam reſeruatio ad id ordinatur, vt pœnitens legitimo ſuperiori ſe ſiſtat, & ab eo ſententiam audiat, quod iam impletum eſt in Confeſſione inualida. Ita Ochagauia *de ſacr. tr.12. q.2. num.8.* Quod etiam dicendum, ſi Confeſſio reſeruatorum facta ſit virtute Cruciatæ, aut Iubilæi, vt ſuo loco dicemus. *p.1 t.11.reſ.18.& p.4. t.4.reſ.124.*

Ceſſat reſeruatio, vbi quis confitetur habenti facultatem, quamuis inualidè.

32 Confitens ſuperiori habenti facultatem ſuper reſeruata, ſed obliuiſcens confiteri reſeruata, poteſt illa deinde confiteri ſimplici Confeſſario, quia deſinunt eſſe reſeruata. Nam, licèt talis explicitè non petat abſolutionem reſeruatorum; cenſetur tamen illam petere interpretatiuè, quia venit ad Confeſſarium, vt ab illo abſoluatur quantum poteſt, & indiget, & Confeſſarius cenſetur hic & nunc velle illum abſoluere, quantùm licitè poteſt, ac proinde reſeruationem auferre. Quod procedere etiam ſuis locis dicemus de confeſſione facta virtute Bullæ, aut Iubilæi. Ita Henriquez *l.6.c.16.n.5.* & alij. Quidquid contra doceat Vaſquez *in 3.p.tom.4. q.91. art.3. dub.5.* & ex parte Megala *in 1.p.l.1. c.14.n.7.p.1.t.11.reſ.19.*

Et quamuis obliuiſcatur confiteri reſeruata.

33 Confeſſarius, qui non habens iuriſdictionem, à reſeruatis abſoluit, tenetur

Confeſſarius, qui malè abſoluit pœnitentem à reſeruatis, quid facere debeat? Multi multa.

tenetur facultatem petere à ſuperiore, & ſi ſcandalum abſit, admonere pœnitentem ad iterum confitendum, vel, ſi ille inſcius veniat iterum ad confitendum, petere an doleat de peccatis præteritis, & ſi dicat, quod ſic, illum abſoluere. Ita Coninch *de ſacr. diſp.* 8. *dub.* 17. *n.* 141. & alij communiter. Sed Faber *in* 4. *diſt.* 19 *quæſt. vn. diſp.* 33. *c.* 3. *n.* 18. difficile putat, in tali caſu non adeſſe ſcandalum. Et Valerus *v Pœnitentia, diff* 9. *n.* 2. abſolutè docet, quòd, ſi pœnitens eſt ignarus, Confeſſarius nil facere debet, quia ille remanet abſolutus; à non reſeruatis quidem directè, à reſeruatis verò indirectè per infuſionem gratiæ *arg. c quia circa, de conſang. & affin. p.* 2. *t.* 15. *reſ.* 60.

Certè tamen peccauit mortaliter, & incurrit excommunicationem papalem. Si id fecit ex malitia.

† Ipſe verò Confeſſarius, ſi id ſcienter fecit, & ex malitia, peccauit mortaliter, & incurrit ipſo facto excommunicationem papalem Clementis VIII. vt patet ex decreto Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & Regularium *editum die* 9. *Ianuarij* 1601. † quod quidem decretum derogat priuilegia Regularium abſoluendi à caſibus Epiſcopalibus, Regularium quidem commorantium in Italia. Vnde quia probabilis eſt opinio Gambaruptæ *de caſ. reſol. cap.* 3. *num.* 8. & contra Megalam *in* 1. *p. l.* 1. *cap.* 13. *num.* 21. quod Inſulæ Siciliæ, Corſicæ & Sardiniæ non ſunt partes Italiæ, probabile eſt, non derogare priuilegia Regularium in dictis Inſulis commorantium. Sicuti probabiliter docet Peyrinus in Bulla Sanctiſſimi Domini Noſtri Vrbani VIII. contra monetarios *tom.* 3. *cap* 12. *conſt.* 12. *aliàs* 22. *Vrbani VIII. p.* 5. *t.* 14. *reſp* 88. Verùm his non obſtantibus priuilegia Regularium abſoluendi à caſibus Epiſcopalibus derogata ſunt à Sacra Congregatione ex mandato Domini Noſtri Vrbani VIII. die 16. Nouemb. 1628. etiam ſi extarent extra Italiam. *p* 2. *t.* 17. *reſ.* 30. *p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 13. *in fin.* Ad ornatum autem prædicti decreti, aduerte, quod excommunicationem prædictam, & alias pœnas dicti decreti non incurrit primo Confeſſarius Regularis abſoluens à caſibus reſeruatis in Religione. Ita Floronus *de reſer. p.* 1. *cap* 5. §. 4. Secundò nec incurrit abſoluens ab Epiſcopalibus, vel papalibus ſine prætextu priuilegij, quia in decreto dicitur, *prætextu priuilegiorum*, &c. Ita Gambarupta *de reſ. cap.* 3. *nu.* 12. contra Floronum *vbi ſup. num.* 27. Tertiò non incurrit Confeſſarius abſoluens ſine facultate, ſed ſub ſpe ratihabitionis, vel ex conſideratione, aut ignorantia non craſſ; quia dictæ pœnæ latæ ſunt contra præſumentem. Quartò non incurrit Confeſſarius abſoluens epiſcopales à iure, quales ſunt etiam poſt Tridentinum papales occulti, vt tradit Sanchez *tom.* 1. *l.* 4. *cap.* 54. *num.* 27. *p.* 3. *t.* 2. *reſ.* 13. §. *Nota quartò.* Quintò ſecundum Megalam *in* 1. *p. l.* 1. *c.* 3. *num.* 10. non incurrit abſoluens cenſuras epiſcopales: quia decretum loquitur tantùm de caſibus, & in pœnalibus non fit extenſio. Sed ſecundum Marullum *tom.* 1. *diſp.* 1. *cap.* 2. *diſt.* 4. *num.* 575. incurrit, propter paritatem rationis. Vtraque ſententia eſt probabilis. *Ibid.* initio. Aduerte etiam, quod excommunicatio huius decreti ſecundum Floronum §. 2. *num.* 4. non poteſt abſolui ab Epiſcopo vigore Tridentini *ſeſſ.* 24. quia lata eſt poſt Tridentinum,

Etiam in Sicilia, Corſica & Sardinia.

Excuſari tamen potuit. Si fuit regularis, & abſoluit reſerua religionis, vel ſi quis abſoluit quoſcumque ſine prætextu priuilegij. Vel ſub ſpe ratihabitionis. Inconſideratè, aut ignoranter. Si quis abſoluit Epiſcopales à iure. Et ſecundum aliquos, ſi abſoluit cenſuram reſeruatam.

&

& ſic ipſe aſſerit declaraſſe ſacram Congregati onem, Verùm Beia, *p.4. cap.37.* & alij dicunt, abſolui poſſe: quia Tridentinum conceſſit Epiſcopis facultatem in caſus, & cenſuras papales occultas, ſiue ante ipſum latas, ſiue poſt ipſum ferendas, cum ſit eadem ratio. *p.3.t.4.reſ73.* Comitolus *reſ.mor.l.6.q 9.* etiam docet, hanc cenſuram non poſſe abſolui à Regularibus virtute ſuorum priuilegiorum: Sed ſecundum aliquos poteſt: nam à iuriſdictione Regularium videntur ſolum excepti caſus Bullæ Cœnæ, & ſex alij caſus ſecundi decreti, inter quos non videtur comprehenſa præſens excommunicatio. *p.3.tr.2.reſ.13.§.Notandum.* Et tandem aduerte, quod Paulus V. confirmauit decreta prædicta Clem. VIII. & aliqua illis addidit: Vnde aliqui opinati ſunt, per hoc decretum Pauli V. abrogatam fuiſſe facultatem abſoluendi ab omnibus caſibus papalibus: preſertim per illa verba, *Ac inſuper*, quę deſignant nouam legiſlatoris voluntatem ab antiquis diſtinctam, *c.ſtatuimus.§.inſuper, vbi gloſſ.de refert.in 7.* ſed Duardus *in Bull.Cœn.l.3.§.2.quæſt.1.n.31.* contrarium docet. *p.3.t.2.reſ.13 §.Nota etiam.*

Qui verò incurrit, vide an abſolui poſſit ab Epiſcopo vigore Tridentini.

Præſertim poſt confirmationem Pauli V.

34 Regulares poſſunt abſoluere à Caſibus à iure reſeruatis, non autem ab Epiſcopo *p.8.tra.7.reſ.71.* Exiſtentes vero extra monaſteria de licentia ſui ſuperioris, poſſunt abſolui, à caſibus reſeruatis Epiſcopo à quocumque confeſſario tam ſæculari, quàm Regulari, non autem à reſeruatis ſuis ſuperioribus; ſicut in Bulla Papa Vrbani VIII. videtur *ibid.reſ.8.*

Reſeruatis Epiſcopo à caſibus non poſsũt abſoluere, à iure vero poſſunt.

35 Regularis petens facultatem abſoluendi vnam perſonam intelligendo de ſe ipſo, poteſt abſolui ſi vſus eſt hoc modo loquendi; eſt vna perſona indigens veſtra auctoritate, placetne vobis illam dare, aliter non poteſt abſolui. *ibid.reſ.91.*

Petens facultatem abſoluẽdi pro vna perſona poteſt intelligere de ſe ipſo.

36 Confeſſarij tempore Iubilæi non poſſunt abſoluere ab hæreſi occulta, quia quando Pontifices in Iubilæis excipiunt abſolutè hæreſim, intelligunt etiam de occulta, & contrarium aſſerere eſt tenebras ante lucem meredianam apponere velle *ibid reſ.67.*

De hæreſi occulta nõ poſsũt abſoluere confeſſarij tempore Iubilæi.

37 Pœnitens, qui bona fide etiam cum attritione cognita, confitetur cum ſimplici ſacerdote, remanet abſolutus etiam de reſeruatis, non cognitis, quia poſt cognitionem, tenetur ſuperiori ſe præſentare, & ſi moreretur ante aliam confeſſionem ſaluus fieret, cum talis abſolutio valida fuit, & gratiam ſacramentalem contulit. *p.9.tr.8.reſ.29.*

Cõfitens bona fide etiam de reſeruatis remanet abſolutus

38 Impeditus adire Papam, vel Epiſcopum propter caſus Papales, vel excommunicationem reſeruatam (legitimo impedimento) Parochus vel eo deficiente poteſt quiuis confeſſarius approbatus illum abſoluere *p.9 tr.7.reſ.10.* hoc etiam, & Reglares poſſunt facere vi ſuorum priuilegiorum *ibid.reſ.61.* & eadem ratio eſt de caſibus Epiſcopo reſeruatis, cum hac conditione, de ſe præſentando ad ſuperiorem vel ad delegatum nè denuo abſoluatur, ſed, vt ſuperiori debitus honor exhibeatur. *ibid. reſ.11.* vel ſi præſtanda ſit ſatisfactio parti *p.9.tr.6.reſ.36.*

Quiuis Sacerdos poteſt abſoluere impedire aditum Papam.

39 Pœnitentiarius Archiepiſcopi non poteſt abſoluere abſque licentia pœnitentem à caſibus ſibi reſeruatis *ibid.tr.8.reſ.11.* & tempore pestis

Non poteſt à caſibus reſeruatis abſoluere.

Digitized by Google

Debent cōfeſſariis licentiā abſoluendi concedere ab omnibus caſibus.

peſtis debent Epiſcopi ſuos caſus reſeruatos concedere omnibus ſuis confeſſariis à ſe approbatis,& præſertim habentibus curam animarum, & pro ſe,& iiſdem obtinere licentiam à Papa pro cenſuris, & caſibus Papalibus *ibid.tra.7.reſ.12.*

ABSOLVERE A CENSVRIS.

Excommunicatiª minor abſolui poteſt à ſimplici Sacerdote Si lata eſt ob culpā venialem.

40 AB excommunicatione minori ſecundum Tannerum *to.4.diſ.6.q.8.num.6* non poteſt abſoluere ſimplex Sacerdos: quia eſt pœna à iudicè inflicta, vnde ſequitur iuriſdictionem contentioſam. in abſoluente. Sed ego teneo cum Hurtado *de excom. diſp.16.diff.2 num.10.*quod poſſit, ſi excommunicatio minor lata ſit ob culpam venialē, quamuis excommunicatus habeat peccata mortalia,quia ſatis eſt quod Sacerdos poſſit abſoluere culpam,ob quam excommunicatio lata fuit.Et hoc intellige de iure ordinari:nam ex delegatione etiam Diaconus,& quilibet alius Clericus poteſt minorem excommunicationem abſoluere.Ita Cornejo *in 3 p.tr.1.diſp.11.dub.v.t. p.5.t.9.reſp.3.§. ſecundo.*

Maior lata à iure, ſed non reſeruata, abſolui poteſt ab Epiſcopo.

41 Ab excommunicatione maiori lata à iure, ſi nemini eſt reſeruata iure ordinario abſoluere poteſt Epiſcopus,*ex cap.nuper.§.in 2.caſu. de, ſent excom.*& DD.communiter cum D.Thoma *add.ad.3.p.q.21.& 24.* & rationem aſſignat in dicto cap.Innocentius III.quia cum nemini reſeruatur,committi videtur iuriſdictionem habenti: quæ ratio quamuis aſſignetur pro excommunicatione minori,procedit tamen etiam de maiori non reſeruata,vt docet Suarez *de cenſ.diſp.7.ſect.3.*Idem dic de Capitulo ſede vacante,de Abbatibus,& aliis Prælatis Religioſorum, habentibus iuriſdictionem,quaſi epiſcopalem;*p.3.tr.5.reſol.23.§ Notandum verò.& p.5.tr.9.reſ.5.*

A Capitulo, Sede vacante, Abbatibus, & aliis Regulatium Prælatis.

42 Poteſt item à tali excommunicatione abſoluere Parochus; non quidem iure ordinario,ſed ex commiſſione Summi Pontficis in cit. cap.*nuper.* Quod etiam dic de omni Sacerdote habente poteſtatem abſoluendi à mortalibus.Ita Cornejo *in 3.p.tr.5. diſp.11. dub.1.* & alij contra Paludanum *in 4.diſt.8.qu.5.art.1.p.5. tr.9. reſ.5.§. Sed ego,* circa medium.

Idem dic de excō municatione ab homine lata generaliter nō reſeruata

43 Omnis autem,qui poteſt abſoluere excommunicationem non reſeruatam latam à iure,abſoluere etiam poteſt excommunicationem non reſeruatam latam ab homine generaliter & per modum præcepti;quia hæc excommunicatio æquiparatur cenſuræ latæ à iure: vnde pro illa facit argumentum ex cap. *nuper,* quod ſupra attulimus. Quod autem in dicto ca. dicatur, excommunicationem ab homine non relaxari, niſi à iudice eam ferente, vel eius ſuperiore, intelligendum eſt de lata ab homine ſpecialiter.Ita Cornejo *in 3.p.tr.4.diſp.11.dub.2.*Præpoſitus *in 3 p q.1.dub.13.nu.90.*& alij contra Suarez *de cenſ.diſp.8.ſect.2.n.22.* & Vaſquez *de excomm.dub.19.nu.10.p.4.tr.9.reſ.4.*

44 Si.

Digitized by Google

44 Si vero excommunicatio maior à iure lata ſit reſeruata, ab eo abſolui poteſt, cui reſeruatur vel, cui is commiſerit. Vnde, ſi eſt reſeruata Papæ, Papa, vel eius delegatus, poteſt illam abſoluere. Aduerte autem quod Epiſcopus ex Tridentino poteſt abſoluere excommunicationem reſeruatam Papæ, quando delictum eſt occultum.

Lata à iure reſeruata abſolui poteſt ab eo, cui reſeruatur. Si enim reſeruatur Papæ, à Papa. Sed etiam ab Epiſcopo, ſi delictum eſt occultum.

45 Quod ſi quæras, quinam dicuntur caſus occulti, in quibus Epiſcopus vigore Decreti Concilij valet diſpenſare? Reſpondent nonnulli, occultum in præſenti materia intelligendum eſſe ſecundum terminos iuris videlicet, quod non poteſt probari. Sed omninò dicendum eſt, occultum in præſenti eſſe id, quod non eſt publicum, etiamſi ab aliquibus ſciatur. Ita Boſſius *de Iubil. ſect.* 1. *caſ* 10. *§.* 3. *nu.* 26. & alij.

Et quid nomine occulti intelligatur, ſc. quod non eſt publicum. Licet ſciatur à tribus, vel quatuor.

46 Vnde infertur primo, poſſe Epiſcopum virtute Concil. Trident. diſpenſare, quando delictum non eſt publicum, vel notorium quamuis ſit notum tribus, vel quatuor, nec de illo ſit fama in maiori parte viciniæ, vel collegij. Vnde in magna ciuitate, quatuor, quinque, aut ſex vidiſſe teſtes non ſatis videtur ad notorium. *p.* 7. *tr.* 2. *reſ.* 15.

47 Infertur 2, quod ſi contingat delictum in vna ciuitate eſſe publicum, vel per facti notitiam vel quia in iudicio confeſſum, vel quia per Iudicis ſententiam probatum; in alia verò ciuitate in qua petitur abſolutio, vel diſpenſatio in irregularitate eſſe occultum, tunc licebit Epiſcopo abſoluere vel diſpenſare, modo notititia talis delicti non ſit illuc facillimè peruentura.

Vel ſit publicum in vno loco, occultũ autem vbi petitur Abſolutio, vel diſpenſatio.

48 Si verò delictum ſit publicum, tunc ſi excommunicatus non poteſt ex aliquo legitimo impedimento Papam adire, poterit etiam Epiſcopus ex cap. *de cætero, de ſent. excommunicat.* poterit eundem abſoluere. Cum hac tamen diſtinctione; quod ſi impedimentum non ſit futurum perpetuum, Epiſcopus abſoluat ad reincidentiam, ideſt cum cautione iuratoria, vt cum primum potuerit compareat coram Summ. Pontif. mandatum Apoſtolicum recepturus, alias reincidat eo ipſo: ſi autem impedimentum eſt perpetuum, abſolutè, & ſimpliciter abſoluat. *p.* 7. *tr.* 10. *reſol.* 23.

In delictis etiã publicis reſeruatis Papæ poteſt abſoluere Epiſcopus ex legitimo impedimento.

49 Impedimenta autem, quæ excuſare poſſunt excommunicatum à recurſu ad Papam, hæc ſunt. Primò, periculum mortis in itinere cap. *ſi quis ſuadente*, & aliis *de ſent excommun.* Secundo infirmitas longa, etiam non periculoſa ex c. *quod de his de ſenten excomm.* Tertiò, paupertas, nam niſi mendicare ſoleat, non tenetur Romam ire mendicando, & ita intelligendum eſt cap. *ea noſcitur eod. titul.* Quartò, ætas, ſiue ſenilis ex dict. cap. *ea noſcitur*, ſiue in puberibus cap. *quamuis eod. titul.* Quintò, ſexus fœminilis, cap. *mulieres, eod. titul.* Sextò, ſubiecto filij familias, & ſerui ad patrem, & dominum, quando ſine illorum præiudicio Papam adire non poſſunt, cap. *relatum eod. titul.* Septimò, cura animarum, vel temporale dominium, quando ſubiectorum detrimentum timetur, capite. *ne pro dilatione, de pœnitent. remiſſ.* Octauò, debilitas in viris delicatis, qui labores itineris ſuſtinere non poſſunt, cap. *quamuis*, vt etiam debilitas in membris in

Periculi mortis, Infirmitati longæ Paupertatis, Ætatis imbecillis, Sexus fœminei, Subiectionis, Gubernationis,

Digitized by Google

Debilitatis.

Vel rei ſimilis.

in cœco,&claudo,cap.*ea noſcitur*.Vltimò,quodlibet aliud,quod arbitrio prudentis cenſetur impedimentum legitimum. Ita Cornejo *in 3.par. tract.5.diſp.11.dub.2.p.5.tr.9.reſ.6.part.7.citata.*

In quo caſu non tenetur quis mittere Procuratorem ad Papam vel epiſtolam?

50 Aduerte primò,quod,ſi in tali caſu poteſt excommunicatus impetrare abſolutionem à Papa per Procuratorem,vel epiſtolam, docet Bonac *de cenſ.diſp.1.queſt.3.punct.2.n.4.* teneri hoc facere,& non poſſe abſolui ab Epiſcopo.Sed contrarium tenendum eſt cum Hurtado *de excomm.diſp.15.diff.3.n.10.* quia ad id non obligatur à iure. *p.4. tr.4.reſ. 58.& p.6.tr 10.reſ.23.*

Nec adire Nunciũ vel alium habentẽ ad id priuilegium.

51 Aduerte ſecundò,quod ſi non valens Papã adire,poſſit adire Nuncium Summi Pontificis,vel alium habentem priuilegium abſoluendi, non tenetur illum adire,ſed poteſt nihilominus abſolui ab Epiſcopo quia exiſtente impedimento recurrendi ad Papam,reſtituitur Epiſcopo ordinaria poteſtas,quam per reſeruationem amiſerat,ergo non eſt, cur ſit recurrendum ad Nuncium.Adde,quod reſeruatio eſt odioſa,&ſtrictè interpretanda, vnde explicari debet de recurſu ad ſolum Papam. Ita Hurtad.*loc.citat.* contra Bonacinam *loc.citat.* Qui tamen obſeruat,excommunicatum ſic abſolutum ab Epiſcopo,teneri poſt impedimentum ſe præſentare Pontifici,ſaltem per Procuratorem,ſub pœna reincidentię.Quam obligationem tenetur illi iniungere Epiſcopus,ſi non ſit impuber.*Ibid §.ſed magis,& par.5.t.9 reſ.6.§. Notandum. & p.7.tr.10.reſ. 23.§.Nota.*

Sed poteſt abſolui ab Epiſcopo.
Sed cum onere ſe præſẽtãdi Papę ſub pœna reincidẽtiæ.

52 Aduerte tertiò,quod Tannerus *to.4.diſp.6.quæſt.10.dub.6.nu.112* docet Excommunicationem Papæ reſeruatam, ſtante impedimento adeundi ad Papam,abſolui poſſe à Legato,vel alio facultatem habente,&, ſi hic adiri non poteſt,ab Epiſcopo. Quod ſi nec Epiſcopus adiri poteſt,à Parocho:eoque deficiente,à quolibet confeſſario.*p.5.tr.9.reſ.6.§. Non deſinam.*

Et ſi non poteſt adire Epiſcopum, ſecundum aliquos abſolui poteſt à Paroc.ho.
Et in eius defectu à quolibet Cõfeſſario

Epiſcopus poteſt abſoluere à caſibus reſeruatis Papæ etiam poſt Concil. Triden. modo ſint occultis.

53 Poteſt Epiſcopus vigore Concil.Trident.abſoluere à quibuſcumq; caſibus occultis reſeruatis Papæ poſt dictum Concilium per nouas Conſtitutiones, quia decretis Tridentini non derogatur,niſi de eo fiat expreſſa mentio.Ita Sanchez *ſum to.2.l.6.c.15.n. 76.* & alij contra Zeccium *de caſ.reſ caſ.10.nu.1.p.7.tr.2.reſ.20.*

Vt eum qui violauit clauſuram monialium.

54 Hinc inferas poſſe Epiſcopum abſoluere excommunicationem latam à Greg XIII.contra ingredientem ſepta alicuius Monaſterij dummodo ſit occulta.*p.2.tr.16.reſ.33.& p.7.tr.2.reſ.22.*

Et intromittentem fœminas in monaſteriã virorum.

55 Item poſſe abſoluere excommunicationem latam in Bulla Pij V. contra intromittentem fœminas in Monaſteria virorum, ſi item ſit occulta. Ita Merolla *tom.1.diſp.1.cap.2.diff.10.n.527* contra Riccium *to. 1.reſ.544.n.5.p.3.tr.2.reſ.66.§. Notandum eſt etiam.& p.7.trac.2.reſ.22. §.Nota.*

Et in excommunicatione occulta Duelli.

56 Item poſſe Epiſcopum non obſtante Conſtitut.Clem.VIII vigore dicti Concil.Triden.abſoluere ab excommunicatione occulta Duelli.Ita Bonacina *de cenſ.diſp.1.qu.3.punct.2.n.1.* contra Marchinum *de Sacram ord.tract.1.part.9.cap.3.nu.8.p.7.tr.2.reſ.21.*

57 In

Digitized by Google

57 In caſibus autem publicis, & deductis ad forum contentioſum non poteſt Epiſcopus vti auctoritate prædicti decreti, niſi prout *num.* 41. ſupra. Tunc verò delictum dicitur deductum ad forum contentioſum plenè, & perfectè, cum lis eſt conteſtata. Ita Trullench *in Decal. tom. primo lib.* 1. *cap.* 3. *dub.* 4. *num.* 9 cum aliis. Nota tamen (quod aduertit Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 4. *punct.* 3. §. 1. *num.* 15. cum Trullench citato) quod à delicto ſic deducto ad forum contentioſum. non poteſt Epiſcopus abſoluere, neque diſpenſare etiam alibi vbi omnino ignoratur, quia vbicunque eſt deductum, ſimpliciter eſt deductum *p.7.t.2.reſ.17.* Non poteſt autem in caſibus deductis ad forum contentioſum. Quod tunc eſt cum lis eſt conteſtata.

58 Poterit quidem Epiſcopus vti prædicta facultate Concilij cum Reo, qui à delicto deducto ad forum contentioſum fuerit liberatus, vel quia delictum probatum non fuerit, vel quia fuerit tantum ſemiplenè probatum; quia adhuc manet occultum finito iudicio, & lata ſententia abſolutoria. Et hoc verum puto, etiamſi reus mediis deprauatis obtinuerit abſolutionem ab iniecto crimine. Ita Caſpenſis *in curſ. Theol. to. 2. tract. 25. diſp. 5. ſect. 17. n. 178.* & Bonacin. *de cenſ. diſp. 7. q. 5. punct. 1. n* 5. Quod ſi poſt obtentam ab Epiſcopo abſolutionem (vt optimè obſeruat Boſſius) exiſtente crimine occulto, idem crimen deinde detegatur, & ad forum contentioſum iterum deducatur, diſpenſatio facta non ſolum proderit in foro conſcientiæ, ſed à pio, & benigno Epiſcopo, aut altero Iudice etiam pro foro exteriori admittenda eſt. *p. 7. tr. 2. reſol.* 18. Niſi poſtquam reus fuerit abſolutus; vel quia delictum non ſit probatum, vel quia tantum ſemiplenè probatum Et ſi iterum deducatur ad forum contentioſum proderit illi abſolutio, vel diſpenſatio facta.

58 Si verò delictum fuerit deductum ad forum contentioſum, & probatum, poſt iudicium finitum, & delictum punitum, non videtur poſſe Epiſcopus vti hac facultate conſilij quia iam delictum eſt notorium, & publicum; ſi quidem eſt in iudicio probatum. Ita Suarez, & Bonacin. *de cenſ. diſp. 7. quæſt. 5. punct. 1. n. 6.* & alij. Sed licet hæc opinio ſit probabilis, contrariam tamen etiam probabilem exiſtimo, quam tenet Caſpenſis *in curſ. Theol tom. 2. tractat. 25. diſputat. 5. ſect. 17. num.* 116. & alij. Poteſt etiam quamuis delictum ſit probatum, & punitum.

Verum illud quidem eſt, quod ſi reus non fuit abſolutus definitiue defectu probationum, ſed eductus è carcere cum onere ſe præſentandi toties, quoties, tunc Epiſcopus non poteſt vti facultate huius decreti. Ita Barboſa *de poteſtat. Epiſcop. part. 2. Alleg. 39. num. 35. par. 7. tract. 2. reſol.* 19. Secus ſi nondum reus ſit definitiuè abſolutus.

60 † Ab excommunicatione reſeruata Epiſcopo, ſiue ſit ab homine ſiue à iure, abſoluere poteſt Epiſcopus, is cui ille commiſerit facultatem vel eius ſuperior. Excommunicatio reſeruata Epiſcopo abſolui poteſt ab ipſo, eiuſque delegato.

61 Item Confeſſarius Regularis virtute ſuorum priuilegiorum, non obſtante decreto Clementis VIII & declaratione Cardinalium limitantibus dicta priuilegia ad caſus reſeruatos Epiſcopo à iure: Nam limitatur tantum quoad caſus, non autem quoad cenſuras; & in diuerſis non fit illatio. Ita Megala *in* 1. *p. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 10. quidquid contra ſentiat Marullus *to. 1. diſp. 1. c. 2. diſt. 4. n.* 575. etiam probabiliter, *p. 3. tr. 2. reſ.* 13. Et à Confeſſario Regulari.

Digitized by Google

Epiſcopus non poteſt abſoluere percutientem enormiter Clericum.

62 Epiſcopus non poteſt abſoluere excommunicationem incurſam propter enormem Clerici percuſſionem. Quænam ſit enormis percuſſio in tali caſu, Vide V. *Excommunicationes nu.* 12.

Poteſt reſeruare aliquam excommunicationẽ Papę Sed hoc non obſtante, abſouere poteſt Archiepiſcopus.

63 Epiſcopus reſeruare poteſt aliquam excommunicationem Summo Pontifici, in quo caſu ipſe non poteſt illam abſoluere. Poteſt tamen Archiepiſcopus. Nam Epiſcopus & alius quiuis, poteſt renunciare fauori ſuo, ſed non in præiudicium alterius. Ita Nouarrus *qq. forenſ. p.* 1. *quæſt.*66. contra Campanil. *diuerſ. iur. can. ruc.* 11. *cap.* 15. *n.* 132. *p.* 5. *tr.* 4. *reſ.* 158.

Excommunicatus ab alieno Epiſcopo, non poteſt abſolui à proprio.

64 Qui ab alieno Epiſcopo excomunicatus eſt, factus illius ſubditus ratione delicti patrati in ſua diœceſi, cui adnexa erat excommunicatio, vel ob quod iuſſus ab illo ſatisfacere ſub pœna excommunicationis intra certum tempus, non ſatisfecit, vel citatus in aliqua cauſa coram ipſo, contingat excommunicari; is rediens propriam diœceſim, non poteſt abſolui à proprio Epiſcopo; quia in his caſibus factus eſt ſubditus alterius Epiſcopi, qui in illum ratione delicti, vel litis, jus acquiſiuit, cap. *propoſuiſti de foro comp.* Ita Faber *de cenſ. in* 3. *diſt.* 25. *q.* 1. *diſp.* 4. *c.* 8. *n.* 243. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 9.

Excommunicatio reſeruata Prælatis Regularium abſolui poteſt ab ipſis Eorumque delegatis, vel ſuperioribus.

65 † Excommunicationem reſeruatam Prælatis Regularium in caſu, quo ipſis illam ſibi reſeruare licet, abſoluere poſſunt ipſi, & alij illorum licentia, vel ipſorum ſuperiores. Quænam excomunicationes abſolui poſſint virtute Cruciatæ, aut Iubilæi, vide in propriis locis. †

66 Omnis autem, quicunque poteſt abſoluere excommunicationem abſolutè poteſt illam, abſoluere ad reincidentiam, quamuis excommunicare non poſſit. Nam excommunicatio, in quam abſolutus reincidit, non cenſetur lata ab abſoluente, ſed à primo ferente illam. Ita Hurtado *de excomm. diſp.* 4. *diff.* 3. *n.* 14. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 15. in fine.

Qui poteſt abſoluere excommunicationem abſoluere poteſt ad reincindentiam

Quinam abſoluere poſſit à ſuſpenſione?

67 † Suſpenſio, ſi indiget abſolutione (aliqua enim ceſſat abſque abſolutione) & eſt ab homine, abſolui poteſt ab eo, qui tulit ſententiam ab eius ſucceſſore, vel ſuperiore. Si verò eſt à iure, & pao tempore determinato, etiam ſi non ſit reſeruata, abſolui non poteſt; niſi à conditore iuris, vel eius ſucceſſore aut ſuperiore. Si autem eſt perpetua reſeruata pertinet ad eum, cui reſeruantur, non reſeruata, & lata propter contumaciam, ab Epiſcopo, lata verò propter delictum, etiam ab Epiſcopo, ſi is poteſt diſpenſare ſuper delictum.

Et à cuiuſcumqne generis interdicto.

68 Interdictum à quonam abſolui poſſit, aut ſuſpendi, vide V. *Inter ablatio.* †

Quando tollitur cenſura papalis, tollitur etiam epiſcopalis eidem delicto impoſita.

69 Concurrente quacunque cenſura Epiſcopali cum Papali in eodem peccato, ſi papalis tollitur, vſus communis recepit, vt etiam Epiſcopalis ſublata cenſeatur. Ita Naldus *ſum. v. Epiſcopus n.* 8. contra Graffium, *p.* 1. *c.* 3. *n.* 62. *p.* 5. *t.* 9. *reſ.* 70.

In articulo, & periculo mortis quilibet Sacerdos abſoluere poteſt à cenſuris.

etiam præſente Prælato.

70 In articulo, ac etiam periculo mortis neceſſario (vt excludam periculum ex ludo haſtarum, taurorum &c.) in quo ſuprà à *n.* 19 dictum eſt quemlibet Sacerdotem poſſe abſoluere à quibuſuis reſeruatis, poteſt etiam quilibet Sacerdos abſoluere ab omni excommunicatione, & cen-

ſura,

Digitized by Google

ſura, ex *c. fin. de cenſuris, & c. eos, de excom. in 6.* & ex Tridentino. Et hoc etiam probabile eſt facere poſſe, præſente Prælato. Vide infra V. *Confeſſarius à n. 14. p. 5. t. 9. reſ. 67.*

71 Poteſt item ſimplex Sacerdos ſecundum Henriquez *lib. 3. c. 9. n. 5.* abſoluere moribundum ab irregularitate, quæ contrahitur ex peccato, quia hæc eſt cenſura, & priuilegium Tridentini, cum ſit fauorabile, latè interpretari debet. Sed Trullench. *in Bull. Cruc. lib. 1. §. 7. c. 2. dub. 5. n. 7.* verius cenſet, non poſſe. *p. 6. t. 3. reſ. 67.*

Sed an etiam ab irregularitate ex delicto?

72 Simplex Sacerdos non debet abſoluere moribundum à cenſura, niſi ſatisfacta parte, ſi opus eſt, & poteſt, *ex Clem. 1. hæret.* quæ clauſula, quomodo practicanda ſit, vide infra V. *Bulla Cruciata quoad cenſuras, à n. 52.* Si autem omiſſa ſatiſfactione abſoluat, valebit abſolutio. Vide Bellochium *p. 19. 2. n. 36. p. 5. t. 3. reſ. 67.*

Duplex opinio. Simplex Sacerdos non debet abſoluere moribundum à cenſura, niſi ſatisfacta parte.

Sed ſi abſoluat, abſolutio erit valida.

73 Sacerdos abſoluens ligatum excommunicatione, vel alia cenſura in articulo mortis, debet illum abſoluere cum onere comparendi coram habente ad id facultatem, ceſſante periculo, vt percipitur ex *c. eos, qui de ſent. excomm. in 6.* non quidem, vt ab eo abſoluatur, quia iam eſt abſolutus: ſed, vt ſe præbeat obedientem Eccleſiæ, & paratum ad aliquam pænitentiam, ſi illam ſuperior velit iniungere. Et hoc ſub pœna reincidendi in eandem cenſuram. Granado *in 3. p. contr. 7. tract. 10. diſput. 5. ſect. 2. num. 12.* Et quidem Sanchez *tom. 1. lib. 2. cap. 13. num. 26.* putat confeſſarium debere imponere pœnitenti hoc onus ſub iuramento ex *cap. quamuis, &c. ea noſcitur. de ſent. excomm.* Sed quia hæc capita loquuntur tantum de percuſſore Clerici, exiſtimo, non eſſe ad alios extendenda. Et ita docet Trull. *in Cruc. lib. 1. §. 7. c. 2. dub. 5. n.* Aduerte autem cum Cæleſtino *comp. tr. 1. c. 7. num. 3.* abſolutum à cenſura in articulo mortis, ſatiſfacere poſteà comparendo ſuperiori per litteras, vel comparendo coram habente facultatem ex priuilegio abſoluendi extra mortis articulum. Adde quod Millardus *ſum. Paroch. de pœn. c. 96. num. 20.* notat, probabiliſſimum videri, quod tale onus poſt Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 17.* ceſſauerit, quam doctrina Cæleſtinus approbat, quando excommunicatio non eſt notoria, vel deducta ad forum externum. Sed in contrarium videtur *cap. de cætero, & cap. eos, qui cit. de ſent. excomm. p. 4. t. 4. reſ. 199. verſ. Notandum, & p. 5. t. 3. reſ. 66. § Notandum & 67. ver. Inſuper, & t. 14. reſ. 59.*

Debet item imponere onus comparendi, ſi ſuperuiuat.

Et hoc ſub pœna reincidentiæ.

Comparendi inquam, ſaltem per litteras ſuperiori.

Vel alteri habenti priuilegium.

74 Deficiente Sacerdote nemo abſoluere poteſt moribundum à cenſuris ſecundum Fabrum *in 4. diſt. 15. q. 1. diſ. 4. c. 8. n. 157.* quia talis poteſtas nemini præter Sacerdotes, inuenitur conceſſa: nam quia abſolutio cenſuratum non eſt ad ſalutem neceſſaria, vt eſt abſolutio à peccatis, non eſt vnde Eccleſia moueatur ad concedendam aliis hanc facultatem. *p. 5. t. P. reſ. 7.*

In defectu Sacerdotis non poteſt moribundus abſolui à cenſuris per alium ſecundum Fabrum.

Sed Præpoſitus *in 3. p. q. 1. dub. 14. nu. 97* probabile putat in mortis articulo omnes Clericos abſoluere poſſe, ſaltem ab excommunicatione, & interdicto perſonali. Nam id de excommunicatione iudicatur in §. *prætereà*

Sed alij putant, ab excommunicatione & interdicto abſolui poſſe per Clericum.

Digitized by Google

prætereà, vbi habetur, excommunicationem in mortis articulo abſolui ab alio, quam ab eo, qui excommunicauit, vel ſuperiore, vbi per alium videtur intelligi is, cui iuriſdictio Eccleſiaſtica committi poteſt. *Ibidem §. Nota etiam.*

Et ego, puto abſolui poſſe etiam à laico, quamuis hæretico.

75 Et ego probabile cenſeo cum Layman *l.1.tr.5.p.2.cap.6.n.2.* Philippo de la Cruz *Norte de Confeſſores tr.1.§.1.* & aliis, poſſe etiam laicum abſoluere à cenſura in articulo mortis, quamuis ſit hæreticus; quia ſi id poteſt Clericus primæ tonſuræ, poterit etiam laicus baptizatus quia parem cum illo habet facultatem. Deinde laicus eſt capax talis iuriſdictionis, ſi Papa illi concedit; cenſetur autem concedere in illo articulo cuilibet capacitatem habenti. Adde, quod Marchinus *de peſte, p.3.c.12.n.3.* putat, in tali caſu hanc ſententiam non ſolum practicari poſſe, ſed etiam debere, quia cum ſit probabilis, & ex illa nullum inconueniens ſequatur, imo bonum morituro, nimirum ſuffragiorum participatio, beneficium Eccleſiaſticæ ſepulturæ, & ſi eſt amens, ſacræ Communionis, Charitas Chriſtiana poſtulat, vt tale remedium adhibeatur *p.3.tr.4 reſ.133. & in add. reſ.12. & p.5.tr.3.reſ.77. & tr.9.reſ.7.*

Vt non priuetur ſepultura Eccleſiaſtica, & ſuffragiis.

Quibus tamen priuabitur, ſi hæc opinio non ſit vera, & practicetur.

Sed aduerte cum Trullench *in Cruc. lib.1.§.7.c.2 dub.5.n.7.* quod licet hæc opinio ſit probabilis, ſi tamē non eſt vera, Eccleſiæ ſuffragia, abſoluto non proderūt: vnde expedit, poſt mortem nouam abſolutionem à Sacerdote facultatem habente, ſi commodè fieri poteſt, impetrare *p.5. tr.3.reſ.77.* in fine.

Sed nihilominus poteſt ab habente facultatem abſolui defunctus.

76 Excommunicatus, qui in articulo mortis non potuit abſolui ab excommunicatione, ſi dedit ſigna contritionis poteſt ſecundm Villalobos *to.1.tr.16.diff.20 n.10.* abſolui defunctus, vt ſepeliatur in loco ſacro, & participet de ſuffragiis Eccleſiæ; non quidem à quocumque, quia non eſt in articulo mortis; ſed ab habente facultatem. Signa autem contritionis ſufficienter probari per vnicum teſtem.

An ſi contritionis ſigna non dederit?

Sed, ſecundū Fernandez *p.1.docum.6.n.5.* abſolui poteſt, etiam ſi ſigna contritionis non dederit, dummodo non conſtet, obiiſſe in peccato mortali. Et Henriquez *l.7.c.20.n.2.* putat talē abſolutionem dari poſſe virtute Bullæ. Sed hoc improbat Fernandez; quia Bulla defunctorum continet hoc priuilegium, Bulla autem viuorum non prodeſt defunctis, *p.5.t.9.reſ.24.*

Poteſt excommunicatus abſolui inuitus ab habente facultatem ex ſe? Non tamen per priuilegium ipſi pœnitenti conceſſum.

77 Excommunicatus per iuriſdictionem ordinariam, ſicut etiam virtute priuilegij Regularium, vel alterius, conceſſu in gratiam Confeſſoris, &c abſolui poteſt inuitus; minimè verò virtute priuilegij conceſſi in fauorem pœnitentis, quale eſt Iubilæum, & Bulla Cruciatæ; nam vſus priuilegij pendet ex voluntate habentis illud. Ita Faber *in 4. diſ. 25.q.1. diſp.4.c.8.n.216.p.5.tr.9 reſ.10.§. Nota.*

An vero licitum ſit, inuitum abſoluere? Sic dicunt aliqui iuſtis de cauſis.

78 Sed an inuitus abſoluatur etiam licitè; Si cenſura ſit lata ab homine, Suarez apud Turrianum *de cenſ. lib.2.diſp.24.n.7.* affirmat, iuſtis interuenientibus cauſis, ſi vero ſit à iure, obſeruandam formam aſſignatam ſi iure aſſignata ſit: ſecus rem prudenter conſiderandam, vt fiat ſine peccato,

cato. Et Faber, *vbi ſup.* ait, licere excommunicatum abſolui inuitum, licet non velit deſiſtere à contumacia, quando iudex videt excommunicationem non prodeſſe, & eſſe potius venenum, quam medicinam. Et hoc etiam procedere, ſi excommunicatio ſit à iure, dummodo ceſſet ſcandalum, contemptus cenſuræ, & præiudicium tertij, & ſint ſufficientia ſigna, quod talis cenſura potius detrimentum afferat, quam vtilitatem, & quod melius obediet ſuauioribus mediis. *reſolut.* 10. *citati.*

79 Ordinariè etiam ad abſolutionem excommunicationis requiruntur quædam cæremoniæ, inter quas eſt iuramentum, non quidem ſeruandi omnia præcepta Eccleſiæ, ſecundum Suarez apud Turrianum *vbi infra*; ſed tantum de non violando legem, ob cuius tranſgreſſionem impoſita fuit excommunicatio. Sed neque hoc videtur vſu receptum, & ſaltem ob ignorantiam excuſantur homines à nouo peccato, ob violationem talis iuramenti. Imo Caietanus *in ſum. v. Abſolutio* putat, hoc iuramentum præſtandum eſſe ſolum de ſatisfactione exhibenda, & in magnis criminibus, puta hæreſis, percuſſionis Clericorum, &c. Sed cap. *cum deſideres, de ſent. excom.* nullum ponit deſcrimen inter peccata. *Vbi infra.*

In abſolutione excommunicationis requiruntur certæ ceremoniæ, vt iuramentum de non reincidendo, & cætera.

80 Omiſſio autem iuramenti, cum requiritur, non facit abſolutionem inualidam, *c. ſuper eo, 2 de ſent. excom.* Ita Gordonus *to. 2 lib. 7. q. 1 2. c. 9. §. 3. n. 75.* Imo iuramentum non exigere, ſicut etiam alias cæremonias in abſolutione requiſitas omittere, non eſt peccatum mortale, ſecluſo contemptu, & ſcandalo. Mendicantes vero, vt obſeruat Turrianus *de cenſ. lib. 2. diſp. 24. dub. 3.* habent priuilegium abſoluendi ſine ſolemnitatibus *p. 5 tr. 9. reſ. 23. & 68.*

Sed iuramentum omiſſum non facit abſolutionem inualidam. Nec peccat mortaliter non exigens.

Et mendicantes impunè, poſſunt vna cum aliis ſolemnitatibus omittere.

81 Abſolutio à cenſuris ſecundum Hurtadum *de excom. diſp. 15. diff. 2. num. 6.* impendi poteſt extra Confeſſionem Sacramentalem, tam ab Epiſcopo, quam à Parocho, aut Confeſſario ordinario, vt etiam virtute Bullæ, aut alterius priuilegij, vt dicemus V. *Bull. Cruciata. nu.* 48. etiam ſi concedatur in ordine ad abſolutionem peccatorum; quia poteſt quis vti poteſtate ſibi conceſſa quoad aliquid, & nolle vti in votum, *p. 5. tr. 9. reſ. 5.* propè finem. Et (†quia cenſura non eſt culpa†) abſolutio à cenſura non habet connexionem cum Sacramento Pœnitentiæ. Vnde etiam docuit Trullench *in Cruc. lic. 1. § c. 2. dub. 18. n. 12.* abſolutionem cenſurarum impendi poſſe abſenti; id tamen propter reuerentiam cenſuræ, & propter ſcandalum, non expedite, niſi in aliquo caſu. Et quoniam irregularitas, quæ eſt pura pœna, venit ſub nomine cenſuræ, idem etiam dici poſſet de irregularitate. Sed an hæc ſint probabilia, alij iudicent *p. 1 tr. 2. reſ.* 103.

Cenſuræ abſolui poſſunt extra Confeſſionem.

Et ſecundum aliquos etiam ab abſente. Quod dicendum foret de irregularitate ex delicto.

Sed an hæc probabilia, tu iudica.

82 Ad abſolutionem cenſuræ Vgolinus *de cenſ. tab. 1. cap.* 23. putat ſufficere, ſi dicatur, *Abſoluo te* Syluester, *v. Abſoluoio* 2. negat. Ego cum Cornejo *in 3. par. diſp. 11 n. 2. q. 2* diſtinguendum puto: &, ſi pœnitens petat abſolutionem cenſuræ determinatæ, ſufficere, quia ratione petitionis verbum *Abſoluo* habet ſuam determinatam ſignificationem: ſicut quando abſolutio eſt à peccatis, illud verbum determinatur à peccatis

Forma Abſolutionis cenſuræ ſufficiens eſt (Abſoluo te) ſi pœnitens ſignificauerit à quanam cenſura determinatè velit abſolui.

Digitized by Google

experſſis: ſi vero quis abſoluatur inuitus, vel abſens; non ſufficere, ſed explicari debere nomen cenſuræ *p.5.tr.9.reſ.31.*

Secus, ſi ſecus.

Poteſt etiam abſolui verbo, & ſcripto.

Et à Pontifice quocumque alio ſigno.

83 Valet autem abſolutio cenſuræ, ſiue fiat verbis, ſiue ſcripto. Et quidem Pontifex alia quacumque actione poteſt abſoluere, alij vero minime ex *Clem. vlt. de ſent. excom. Ibid. §. Notandum.*

Forma abſolutionis excommunicat. ſolita.

84 Solet autem excommunicatio ſic abſolui: *Abſoluo te à vinculo excommunicationis, ob talem cauſam, & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ, & communioni fidelium in nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti.* Sed, vt patet, non omnia hæc verba ſunt de eſſentia formæ nec etiam explicatio cauſæ, niſi abſoluendus haberet plures cenſuras, ad ſignificandum à quanam abſoluatur. *Ibid.*

Abſolutio excommunicationis fieri poteſt ad reincidentiam validè, & licitè.

85 Poteſt etiam abſolutio excommunicationis validè fieri ſub conditione in futurum v.g. *abſoluo te ſi infra quindecim dies reſtitues.* Imo talis abſolutio eſt etiam licita, & impleta conditione, habebit effectum; nullo enim iure irritatur, aut fieri prohibetur. Ita Turrianus *de cenſ. lib. 2. diſput. 24. dub. 1.* contra Syluestrum, *v. Abſolutio 3. num. 1. p. 5. tr. 9 reſ. 14.*

Et ſic abſolutus non adimplens conditionem, etiã inculpatè, ſecundũ aliquos reincidit.

Sed ſecundem alios non ita.

86 Abſolutus ab excommunicatione ſub conditione ad reincidentiam (ſub hac ſcilicet forma *te abſoluo ab excommunicatione ad tres dies, vt ſi intra eos non ſoluas, reincidas*, in qua nullus ſignificatur reſpectus ad nouam culpam) ſi non implet conditionem, etiam abſque culpa, ſecundum Hurtadum *de excom. diſp. 14. diff. 3. n. 11* reincidit, ratione culpæ antiquæ: quia pro tempore vltra determinatum non abſoluitur, niſi ſub conditione operis abſolutè, quod ſi non potuit, abſolutio non perſeuerat, ſed redit excommunicatio ex vi prioris ſententiæ. Sed Auila *de cens. par. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 14.* & alij dicunt, non reincidere abſque noua culpa; nam illa abſolutio abſolutè ſuſtulit excommunicationem, vnde non poteſt redire, niſi de nouo producatur, quod eſſe non poteſt, niſi ob nouam culpam: quia propter eandem bis puniri nequit, vtraque opinio eſt probabilis, vt ait Præpoſitus *in 3. p. quæſt. 1. dub. 15. n. 113. p. 5. tr. 9. reſ. 15.*

Pars, ad cuius inſtantiam impoſita fuit excommunicatio, niſi infra certum terminum ſoluat, poteſt terminum prorogare. Et termino prorogationis elapſo debitor excommunicationem incurrit: vel ſi abſolutus fuit ſub conditione, in eam reincidit.

87 Abſolutus ad reincidentiam ad inſtantiam partis (verbi gratia *abſoluo te, ſi intra triduum ſoluas*) ſi creditor proroget terminum, non reincidit elapſo termino iudicis. Nam terminus iudicis datus fuit in fauorem partis, quæ proinde prorogare illum poteſt. Elapſo autem termino prorogato ſi abſolutus non ſoluerit, reincidit abſque nouo conſenſu iudicis, ex vi præcepti à principio facti. Nam iudex non poſuit terminum ad faciendam obligationem, & lationem excommunicationis, ſed tantum ad finiendam permiſſionem, aut licentiam differendi ſolutionem: igitur poſt terminum prorogatum perſeuerat præceptum Iudicis, & incurritur excommunicatio: non quia pars poteſtatiuè id faciat ſed indirectè ſuſpendendo ſcilicet obligationem naturalem in actu ſecundo. Ita Hurtado *de excom. diſp. 13. diff. n. 15.* & Cornejo *in 3. p. tr. 5. diſp. 4. dub 2. q. 3.* contra Vgolinum *de cens. tab. 1. c. 20. §. 6. n. 5. p. 5. tr. 9. reſ. 12. & 65.*

88 Epiſcopus,

Digitized by Google

88 Epiſcopus,& alij habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem poſſunt abſoluere ab excõmunicatione *ſi quis ſuadente*, dummodo ſit leuis percuſſio,& non enormis *p.9.tr.reſ.* 47. & ſi percuſſio ſit irregulariter enormis pertinet ad papã. De Regularibus vide Prælatus,& Epiſcopus.

A leui percuſſione clerici etiam habentes iuriſdictionem quaſi epiſcopalem poſſunt abſoluere.

89 Abſolutio à Cenſuris poteſt dari ab habente facultatem abſenti,& abſque confeſſione, ſiue abſoluens, & abſoluendus ſint extra diœceſim vel abſoluens ſit in vna & abſoluendus in alia.*p.9.tr.7.reſ.9.* nec tenetur per Epiſtolam petere abſolutionẽ à Pœnitentiaria ſacra *ibidem §. Nota.*

poteſt abſoluere à cenſuris vtriſque abſentibus à diœceſi.

90 Moribundus in articulo mortis & ſi ſignum contritionis non oſtendit abſoluendus eſt ab excommunicatione, vel alia cenſura propter multa bona euenientia, & non peccat nec venialiter, ſed aliter patiens confeſſarius peccaret mortaliter, etiam ſi abſolutio fieret à Clerico vel laico; nec hæredes tenentur adire Papam, vel alium ſuperiorem, & poteſt defunctus in loco ſacro ſepeliri, & Miſſas pro eo celebrare facere *p.9.tr.7.reſ.13 & reſ.20.tr.6.*

In articulo mortis poteſt abſolui moribundus etiam ſi non oſtendit ſignum contritionis Sacerdos hoc non faciens peccat mortaliter.

Abſoluere ab hæreſi, & aliis criminibus S. Officij.

†91 CRimina ad S.Officium pertinentia ſunt hæreſis, & alia primi Canonis Bullæ Cœnæ, aliaque nonnulla in ſuis edictis contenta Hæreſis formalis quoad reſeruationem, & excommunicationem incurrendam multa requirit, quæ inuenies ſub v. *Hæreſis.*

Hæreſim abſouit Pontifex.

92 Igitur, præter Papam, poſſunt abſoluere ab Hæreſi DD Inquiſitores præſertim Hiſpaniæ,& per conſequens Siciliæ non ſolum in foro externo, ſed etiam in foro conſcientiæ. Ita Philippus de la Cruz *tr.1 § 16.n.1.*& alij multi contra Caſtrum *to.1.tr.4.diſp.4.punct.2.§ 3.n.3.part.1.tr.5.reſ.3.& part.4.tr.8 reſ.35.*

Et Inquiſitores.

Nota vero, hanc facultatem competere cuilibet Inquiſitori, & non toti Conſiſtorio. Ita Villalobos. *to.2.tr.1.diff.12.n.7.* contra Henriquez *apud ipſum.* Vnde quilibet Inquiſitor poteſt eandem facultatem cuilibet Confeſſario ſubdelegare. Addit Homobonus. *tr.12.c.2.q.4.* Inquiſitorem hæc poſſe, etiam ſi non ſit Sacerdos; quia talis facultas non illis conceditur in ordine ad Confeſſionem Sacramentalem, nec tamquam quid annexum Ordini, ſed officio.*p.1.t.5.reſ.3.§.Notandum.*

Scorſim.

93 † Præter Inquiſitores, Tridentinum *ſeſſ.24.c.16.* hanc facultatem conceſſit Epiſcopis in foro conſcientiæ tantum, ſi hæreſis ſit occulta non tamen eius Vicario ad id ſpecialiter deputato. † Sed hæc facultas reuocatur quotannis per clauſulam Bullæ Cœnæ, vt patet ex diſertiſſimis verbis ipſius Bullæ nouiſſime editæ à Gregorio XV.& aliis declarationibus Pontificum,& Cardinalium. Et ita docent Faber *in 4. diſt. 25. quæſt. 1. diſput. 3. cap. 4. num. 126.* Hurtado *de excomm. diſp. 15. diff. 3. num. 11.* & alij *p. 1. t. 5. reſol. 2.* in fine *p.3.t.6 reſ. 91.* initio *p.4.t.4.reſ. 239. & p.5. t. 13. reſ. 43.* in fine Sed Granado *in 2.2. contr.1.tr.15, diſ.14 ſect.2.num.8* Rodriquez *qq. Reg. to. 1.q. 20. ar. 10.*

Et ſecundum aliquos etiam non Sacerdos.

Olim occultum abſouebat etiam Epiſcopus Modo non ita.

Sed multi tenent poſſe etiam nunc.

Digitized by Google

& alij putant non reuocari, niſi quoad hæreſim publicam (qualis ſecundum Granadum eſt, quæ ſcitur à maiori parte communitatis, quæ ſaltem conſtet decem perſonis; ſecundum Rodriquez, etiam illa, quæ committitur cum complice. *p* 4.*t*.4.*reſ.* 239.§.1.in fine.) Declarationes verò Pontificum, & Cardinalium non eſſe authenticas. Ratio autem illorum eſt, quia correctio iuris communis, maximè Tridentini, quod ſummi Pontifices ſemper magnifecerunt, vitari debet, quoties abſque incommodo vitari poteſt. Et alioqui, cum res ſit tam grauis, & ſcientibus Pontificibus litigetur, ſi ipſi hanc ſententiam non admitterent, deberent, ſpeciali decreto id declarare *p*.1 *t*.5 *reſ*. 2.initio. *p*.4.*t*.4.*reſ*. 239. *&* *p*.5.*t*.13.*reſ.* 43. in fine. In qua ſententia, Granado *l.c.n.*7. contra Molinam *de iuſt tr.* 5.*diſp*.18.*nu*.1. tenet Epiſcopum concedere poſſe hanc facultatem alicui in caſu particulari pro illa vice: quia Concilium ſolum excluſit Vicarium ſpecialiter deputatum ad omnes caſus hæreſis contingentes *p*.1 *t*. 5 *reſ*. 2.§. *Notandum eſt etiam ſecundum par*. 3. *t*.6.*reſ*. 92. *&* *p* 4.*tr*.4.*reſ.* 239.§ *Nota tertiò, &* *p* 6.*t*. 2. *reſ*. 13. Et Ioannes Henriquez *comp.caſ. mor.c*.20 *n*.64 quod, ſi quis non poteſt adire Epiſcopum pro abſolutione hæreſis occultæ poſſit illum abſoluere abſentem ab excommunicatione: quia excommunicationis abſolutio non eſt Sacramentalis: ſublata autem excommunicatione, hæreſim non remanere reſeruatam, ſed à quocunque Confeſſario abſolui poſſe *p*.1.*t*.5.*reſ*. 2.§.*vlt*. *&* *p*.5.*t*. 13.*reſ*.43.

Et talem facultatē delegare pro vna vice.

Et poſſe abſoluere hæreticum ſubditum extra Diœceſim, & extra Confeſſionem.

Addit etiam Sachez *to*.1.*lib*.2.*c*. 11.*n*.13. 17. Epiſcopum poſſe ſuum ſubditum hæreticum extra diœceſim exiſtentem abſoluere, ſicut etiam ſi vterque reperiatur extra diœceſim *p*.1.*t*.5.*reſ*.2.in fine. Et ex Granado, quomodocumque ad diœceſim ſuam pertineat. *p*.4.*t*.4. *reſ*.239. §. *Nota ſecundò*.

At contraria ſententia prorſus tenenda.

94 Verum his omnibus non obſtantibus, puto ſententiam contrariam eſſe prorſus tenendā, quam me citato, tenet etiam Trullench *in Decal. to*.1.*lib*.1.*c*.3.*dub*.4.*n*11 & alij quod ſcilicet per Bullam Cœnæ ſit Epiſcopis reuocata facultas abſoluendi ab hæreſi occulta, & aliis caſibus in ipſa contentis. Et ratio eſt, quia in Bulla Cœnæ adeſt clauſula derogatoria non obſtantibus, &c. quæ licet ſit generalis, ſufficitur tamen ad derogandum Concilium *p*.7*t*. 2.*reſ* 23.

Idemque de Prælatis Regularibus quoad ſuos ſubditos.

Ex priuilegij Pij V.

95 Quoad Regulares, multi docent, eorum Prælatos poſſe ſuos ſubditos hæreticos occultos abſoluere. Et ita docet Suarez *de relig. to*.4. *lib*. 2.*c*.21.*num* 10.in ſupra allata ſententia, quod Epiſcopus poſſit ſuos. Et hoc ex priuilegio Pij V. apud Bullarium Rodriquez, *fol*. 920. tribuente Prioribus Dominicanis (ac proinde omnium Religioſorum Prælatis (erga ſuos ſubditos in foro conſcientiæ tantum & per ſeipſos, omnem facultatem abſoluendi, & diſpenſandi, quam habent Epiſcopi vigore Tridentini. Quod quidem priuilegium non derogatur per bullam Cœnæ: tum quia ſinguli Pontifices illud & cætera Regularium priuilegia confirmant, quod fruſtra facerent, ſi mox in Bulla Cœnæ eſſent reuocaturi: tum etiam, quia Bullæ Cœnæ non prohibentur

Religioſi

Digitized by Google

Religioſi abſoluere ratione priuilegiorũ,ſed prætextu,hoc eſt, velamine falſi cuiuſdam priuilegij.Et ita intelligenda ſunt verba eiuſdẽ Bullæ Pij V.*concedendorum,& innouandorum* , vt docent Souſa & alij. Adde quod Gregorius XIII.conceſſit Societati (& per excommunicationem omnibus Religionibus)vt conceſſiones,& priuilegia ipſi conceſſa non cenſeantur reuocata per Bullam Cœnę. Quid ſi dicas cum Sanchez *ſum. to.1.lib.2.c.11.nu.7.* In dicto priuilegio Pij V.non exprimi hæreſim , ac proinde non cenſeri conceſſam.Reſpondeo cum Suarez *vbi ſup.n.*10.ſatis exprimi,cum non excipitur. Nam quandocunque Pontifices in generalibus indultis nolunt hæreſim comprehendere , expreſsè illam excipiunt. Adde, quod in dicto priuilegio expreſsè conceduntur caſus conceſſi Epiſcopis in Tridentino,in quo hæreſis exprimitur. Sed præter priuilegium Pij V.aſſerunt Patres Societatis,eorum Generalem , & Prouinciales habere priuilegium Gregorij XIII.abſoluendi ſuos ab hęreſi occulta.Et hanc facultatem,ait Suarez *vbi ſup.lib.9.c.2.n.27.* poſſe à Prouinciali ſpecialiter delegari,quamuis non generaliter,ſi ampliorem à Generali non habeat facultatem. Eamdem facultatem conceſſam reperies ab Alexandro VI.Prælatis Minorum apud Portellium *dub Reg. V.Hæreſis,nu.2.* Gregorij XIII. Et Alexandri VI.

Verum,his non obſtantibus negatiua ſententia tenenda eſt,& de hoc amplius non eſt dubitandum,ſtante decreto S. D. N. Vrbani VIII. an. 1628.reuocante in ampla forma omnia Regularium priuilegia abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ , vt eſt hæreſis. Vnde omnia ſupradicta corruunt. Adde quod priuilegium Gregorij XIII.habet difficultatem per aliud priuilegium eiuſdem Gregorij,vt aduerſus Peregrinum apud ipſum obſeruat Leone *to.2.recoll.11. num.209.p.1.t.5.reſ.6. & p.3.t.2. reſ.22.* Sed hæc opinio non eſt tenenda. Nã Vrbanus VIII omnia hæc priuilegia reuocauit.

96 Sed an abſolui poſſit hæreſis occulta virtute Iubilæi plenarij concedentis facultatem abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ , abſolutè , & abſque vlla limitatione?Affirmatiuè reſpondent Peyrinus *de priu. Minim.tom.1. conſt.IV. Sixtis IV. §.5. num.*20. & alij. Et ita deciſum in ſacra Pœnitentiaria , & ſeruari in praxi , teſtatur Filliucius *to.1. tr.8. c.10.num.*265. Ratio eſt , quia, ex quo hæc quæſtio agitari cæpit inter Doctores,Pontifices in nonnullis Iubilæis hæreſim expreſsè excipiunt, ad tollendam difficultatem, vnde, quando non excipiunt , ſignum eſt, velle illam concedere.*p.1.t.5.reſ.1.§.reſpondent.* Imo Boſſius *de Iubil. ſect.1.caſ 9.n.3.*probabile putat,abſolui poſſe,etiam quando excipitur: nam intelligenda eſt excipi notoria ; occultam enim abſoluit Epiſcopus;& alioqui id videtur neceſſarium acquirendæ ab omnibus Indulgentiæ. Sed non eſt admittendus. Nam,ſi hodie ſtylus Romanæ Curiæ non admittit abſolutionem hæreſis occultæ virtute Iubilęi quando non excipitur,quantò minus abſolui poterit,quando excipitur *p.5.t.12.reſ.35.* Imò exiſtimo cum Suarez *de fide diſp.21.ſect.4.nu.21* non poſſe abſolui,etiamſi non excipiatur.Nam ita habet ſtylus Romanæ Curiæ, & declarauit Greg.XIII.apud Ricciullum *de iur. perſ. l.5.c.14.num.7.*Sed An verò hæreſis occulta abſolui poſſit per Iubilæũ plenarium?

Digitized by Google

prima opinio eſt etiam probabilis Et ad ſtylum Curiæ reſponderi poteſt quod fundatur in probabilitate noſtræ opinionis, quæ tamen non tollit probabilitatem oppoſitæ. Adde etiam, quod ſtylus Curiæ variatur pro varietate Pontificum. Ad declarationem autem Gregorij, reſponderi poteſt, non eſſe authenticam *p.1.t.5 reſ.1.& p.5.t.12.reſ.35.*

Vnde Confeſſarius hanc facultatem exercens ſecundū Sancium puniri non poteſt.

97 Ex his diſplicet Sancio *ſelect.diſ.44.nu.23.& diſp.48.nu.52.* quod Vaſquez *in 3 p.tr.4.dub.19.n.15.& 16.* obſeruat, nimirum, Inquiſitores punire ſolitos Confeſſarios abſoluentes hæreſim occultam virtute Iubilæi plenarij. Nam cum tales vtantur opinione probabili, nec culpam committunt, nec pœna digni ſunt, *ex l ſi putatur ff.ad leg. Aquiliam.c.ſatis peruerſum, diſt.56.c.inuentum.* Sed ego id remitto ad DD. Inquiſitorum arbitrio *p.4.t.8.reſ.109.*

In articulo,& periculo mortis poteſt hæreſim abſoluere quilibet Sacerdos, Etiam ſuperiore præſente.

98 In articulo, aut periculo mortis, hæreſim abſoluere poteſt quilibet Confeſſarius. id omnes DD. concedunt. Imò ipſe puto cum Sanchez *ſum.to.1.l.2.c.13.n.14.* id procedere etiam, ſi Epiſcopus vel Inquiſitor adeſſet. Vnde, ſi reus damnatus ad mortem, vulgo *in capella* inueniretur hæreticus, non eſſet petenda facultas ab Inquiſitoribus, ſed à quocunque Sacerdote abſolui poſſet: nam eſſet in mortis articulo conſtitutus, non ſecus, ac qui ex morbo,& in mortis articulo, ſicut etiam in periculo ceſſat omnis reſeruatio,& omnes Sacerdotes habent æqualem poteſtatem, vt diximus ſupra de reſeruatis in genere. Verum eſt quod Suarez *to.4.diſp.30.ſect.3.n.6.* vult hæreticum ita abſolutum, ſi ſuperuiuat; teneri adire Summum Pontificem, non vt iterum abſoluatur, ſed vt eius mandatis obtemperet, & hoc ſub pœna reincidentiæ. Sed, ſi aliquod onus reſtat, dico cum Henriquez *li.6.c.10.n.3.gloſ.lit.G.* ſufficere, quod talis iterum ab Epiſcopo, vel Inquiſitore abſoluatur. Nam prior abſolutio conditionata non obſtat, quin iterum abſolui poſſit abſolutè. *p.5. t.5.& reſ.5.& p.13.reſ.12.*

Sed cum onere cōparendi coram Pontifice,

Vel Inquiſitore, ſi ſuperuiuat.

An verò abſolutio danda ſit hæretico negatiuo, iam iam comburendo?

Res in ambiguo.

99 Sed quid, ſi hæreticus ſit damnatus ad comburendum, quia moritur negatiuus, velit tamen in foro conſcientiæ Deo conciliari? Sanchez *ſum.to.1.l.3.c.7.n.10* docet, talem non eſſe abſoluendum, propter ſcandalum, quia mori præſumitur hæreticus Sed Portellius *add ad dub. Reg.v.ſolicitare fæminas,n.24.* contrarium docet, & hæreticum à publica Confeſſione excuſari, ſicut cæteri rei, qui negatiui moriuntur. Imò magis, quanto maiorem infamiam affert hæreſis, quàm cætera crimina. Scandalum verò ceſſare, quia omnes ſciunt, ſolere reos negare, & nihilominus verum ſacramentaliter confiteri. Et hanc opinionem teſtatur in praxi ſeruari, à viris doctis, hæreticos ad patibulum comitantibus. Hanc etiam ſententiam docet nouiſſimè Mendoza *de fid.vol.1 diſp.86. ſect.2.§.29.* & Suarez *diſp.23.ſect.2.n.5.* contrariam docentem, interpretatur in hoc ſenſu, quatenus neget abſoluendum hæreticum negatiuum auctoritate iudicis accerſentis Confeſſarium &c. quia, cùm non ſit Eccleſiæ reconciliatus, non debet iuridicè tolerari. At verò, bene abſolui poſſe à Sacerdote auctoritate priuata, quia leges conſcientiæ aduerſantur legibus fori *p.1.t.5.reſ.8.§.Pro coronide,& p.5.t.4.re.78.*

Mendoza reſoluit cum diſtinctione.

100 † Ex

Digitized by Google

100 † Extra periculum mortis non poteſt hæreticus abſolui, niſi à Papa, vel Inquiſitore. † Vix autem contingere poteſt, ait Granado *in 2.2 contr. 1. tr. 15. diſp. 16. ſect. 4. n.* 18. in quo nec Papa adiri poſſit, nec Inquiſitor, vel Epiſcopus, qui ex probabili ſententia poteſt hęreticum abſoluere. Quod ſi caſus contingat, & Epiſcopus, ac Inquiſitores nollent abſoluere, exiſtimantes, ſe facultatem non habere, nec etiam ab aliquo alio abſolui poſſe *p* 4. *t.* 4. *reſ.* 242. Poſſet nihilominus hæreticus occultus, ad vitandam infamiam &c. communicare, vel celebrare poſt actum contritionis elicitum. Si verò exiſtimat, ſe non eſſe contritum, debere confiteri inferiori Sacerdoti, iuxta doctrinam Reginaldi *t.* 1. *l.* 8. *c.* 7. *n.* 87 nam probabile eſt, abſolui poſſe, quidquid alij contradicant. Plus addit Fagundez *p.* 1. *l.* 3. *c.* 12. *nu.* 12. nimirum talem, poſtquam abſolutionem impetrare non potuit, nec Romam ire poteſt, aut mittere, communicare & celebrare poſſe contritum, etiam ſecluſo ſcandalo & periculo infamiæ. Quod an ſit probabile, alij videant: Mihi enim non placet *p.* 1. *t* 5. *reſ.* 4. *& p.* 7. *t.* 2. *reſ.* 23. *§ Not.*

Hęreticus occultus ſi nō poteſt abſolutionē obtinere,

Poterit ad vitandā infamiam celebrare contritus.

Vel Sacerdoti inferiori confeſſus.

101 Sortilegium, magia, lectio librorum prohibitorum, & alia crimina contenta in primo Canone Bullæ Cœnæ, & in Edicto DD. Inquiſitorum, abſoluere poteſt Confeſſarius virtute Cruciatæ, quæ concedit abſolutionem omnium caſuum papalium, excepta hæreſi. Ita Henriquez *lib.* 6. *c.* 16. *num.* 2. & alij. Et Filliucius *to.* 1. *tract.* 16 *cap.* 3. *num.* 49. notat per Cruciatam caſus primi Canonis Bullæ Cœnæ abſolui poſſe ſemel tantùm in vita, & ſemel in morte: alios verò contentos in Edicto Inquiſitorum toties, quoties.

Caſus ſapiētes hæreſim ſecundū aliquos abſolui poſſunt per Bullam.

102 Igitur, ſecundum hanc ſententiam, quamuis Epiſcopi non poſſent abſoluere hæreſim, abſoluere tamen poſſent ſortilegium, maleficium, &c. Et ita docet in terminis Homobonus *p.* 1. *t.* 5. *c* 6 *q.* 31. (Et ego exiſtimo cum Granado hæreticum purè externum non incurrere excommunicationem, & à quocunque Confeſſario abſolui poſſe. *p.* 4. *t* 4. *reſ.* 240. in fine.) Quamuis Fernandez *p* 3. *c* § 16. *ſec.* 1. *n.* 1. & alij dicant eos, qui non poſſunt abſoluere ab hæreſi, neque abſoluere poſſe à ſortilegio maleficio. *p.* 1 *t.* 5. *reſ.* 7.

Et ab Epiſcopo.

103 Sed quid dicendum de eo, qui vi, aut dolo fidem apud infideles exterius negauit, ſed tamen corde retinuit? Valerus *v. Hereſis, diff* 2. *n.* 1. & alij dicunt, talem non incurriſſe excommunicationem, & ſi hunc caſum non ſibi reſeruauit Epiſcopus à ſimplici Confeſſario abſolui poſſe; Quod etiam aſſerunt alij non vulgares. Sed multi exiſtimant, hunc caſum eſſe reſeruatum DD. Inquiſitoribus in eorum Edicto, ac proinde abſque illorum auctoritate, & abſque Bulla abſolui non poſſe *p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 143. Certum tamen eſt, non eſſe reſeruatum in Bulla Cœnæ, & † ſecluſa reſeruatione Inquiſitorum † à quolibet Confeſſario abſolui poſſe *p.* 4. *t.* 4. *reſ.* 240 in fine.

Et negatio fidei exterius, ſolùmodo facta à quocunque Confeſſario.

104 Affirmat tamen Portellius *add. ad dub. Reg. v. ſollicitare fœminas. n.* 24. cum alijs, regulares, virtute ſuorum Priuilegiorum poſſe abſoluere à caſibus cōtentis in Edicto Inquiſitorum cum ſuis excōmunicationibus

Idem multi affirmant de Confeſſarijs Regularium.

ſecluſis.

Digitized by Google

ſeclusis illis;qui continentur in Bulla Cœnæ. Nam in comp. Teatinorum habetur,quod omnes Confeſſarij approbati iuxta formam Tridentini,abſoluere poſſint quoſcunque fideles ab omnibus peccatis & cenſuris reſeruatis,exceptis contentis in Bulla Cœnæ.Deinde, ſi Confeſſarij Regularium abſoluunt caſus papales, multo magis abſoluere poterunt reſeruata Inquiſitoribus. Et tandem, qui excommunicatio abſolui poteſt à delegato Superioris eius, qui eam tulit.Regulares verò ſunt delegati Pontificis,qui eſt Inquiſitorum ſuperior:*p.1.t.5. reſ.*8.

Quod probant ex priuilegio.

ACCESSVS AD MONIALES.

Acceſſus ad Moniales omnibus prohibitus. A Summo Pontif. & Sacra Congreg.

1 † ACceſſus ad monaſteria Monialium eſt omnibus,tam laicis,quã Eccleſiaſticis,vetitus *in c periculoſo de ſtatu Regul.in 6.c. Monaſteria,de vita,& honeſt.cler.*Et peculiariter Religioſis ex decreto Sacræ Congregationis,iuſſu D.N.Sixti V.edito,an.1590.Accedere autem dicitur ad monaſterium, qui ad eum locum ſe transfert, vt Monialem alloquatur,inſpiciat,vel ab iila inſpiciatur. Ita Bonacina *de clauſ.* 4.3. *punct.*1.in fine.† Aduerte,quod in *c.monaſteria*,prohibetur frequentatio monaſterij Monialium.Sed quamuis Llamas *in meth.Curat. App.*§ 4. teneat,frequentantes ſine cauſa legitima peccare mortalitere:go tamen cum Sanchez *in ſum.to.2.lib.6.c.16.nu.*120.id non probo,ſi abſint ſcandala,prauus finis,&c.Quamuis ſcandalum fere ſemper adſit.*p,3.c.2.reſ.*48.*§.Et tandem.*

Et alicubi,etiam ab Epiſcopis. Sed an prohibitio Epiſcopi cõprehẽdat monaſteria ſubdita Regularibus? Diſcors opinio.

2 Præter leges Papales prædictas,extat alicubi conſtitutio epiſcopalis prohibens ſub excommunicatione, nè quis ad Monaſteria Monialium,accedat & alloquatur.Quæ excommunicatio ſecundum Riccium apud Bariolam *Aph.v. Epiſcopus.§.vlt.*incurritur etiam ab eo qui accedit ad monaſteria ſubiecta Regularibus;quia Epiſcopi per Trident. facti ſunt Sedis Apoſt. delegati pro conſeruanda Monialium clauſura. Genuenſis apud eundem *ibid.* id negat. Bonacina *de cenſ. diſp.*1. *q.*1 *punct.*11.*n.*9.diſtinguit,& incurrere inquit accedentes,quia acceſſus fit in territorio Epiſcopi, non incurrere verò alloquentes, quia allocutio fit in loco exempto *p.*5.*t.*9.*reſ.*71.

Vide V.*Alloqui Moniales.*

ADVLTERIVM.

Adulterium quid, & quale peccatum ex adulterio cum promiſſione coniugij oritur impedimentũ, criminis.

1 † ADulterium eſt illicitus cũ perſona coniugata concubitus.Triplex autem eſt.Primum,coniugati cum ſoluta.Secundũ, ſoluti cum coniugata.Tertium coniugati cum coniugata. Eſt grauius peccatum fornicatione: Nam continet totam illius malitiam, & prætereà iniuſtitiam contra ius alterius coniugati. † Sed hanc malitiam nõ habet delectatio moroſa circa coniugatam.Vide V.*Delectatio moroſa, n.*5.

2 Ex

Digitized by Google

2 Ex adulterio cum promiſſione contrahendi poſt obitum viri, oritur impedimentum criminis matrimonium dirimens, de quo vide V. *Impedimenta matrimonij, num.* 25. & 26.

Et, ſi ſit poſt coniugium, impedimentum petendi debitum.

3 † Ex adulterio oritur in adultero coniugato impedimentum petendi debitum ab altero coniuge. Non enim poteſt debitum petere de iure, vt poterat; quia hoc ius amittit in pœnam adulterij. † Niſi coniux neſcia ſit adulterij. Ita Coninch *de ſacra. diſp.* 23. *d.* 12. *num.* 87. *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 287. in fine.

An maritus poſſit interficere vxorem comprehenſam in adulterio?

4 Caſtillo *in l.* 82. *Tauri, num.* 6. & alij, quorum opinionem probabilem iudicat Leſſius *lib.* 2. *c.* 9. *dub.* 5. *num.* 16. docent, maritum poſſe tuta conſcientia interficere vxorem comprehenſam in adulterio. Quia *in lib. merito, ff. de adulteris*, & in *l. Gracchius, eod. tit.* maritus inſtituitur miniſter iuſtitiæ, eique datur facultas eam occidendi non ſecus, ac poſt cauſæ cognitionem & ſententiam latam datur carnifici. Sed hæc opinio prorſus non eſt tenenda. Et Pontius *de matr. l.* 9. *cap.* 15. *n.* 20. illam improbabilem, & falſam exiſtimat. Nam cap. *inter hæc.* Nicolaus Pontifex dicit, non licere ſecundum leges Eccleſiaſticas, vxorem adulteram interficere. Alia argumenta, & ſolutionem contrariorum, vide apud Pontium. Et de hoc non eſt amplius dubitandum *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 223.

Minimè.

Poteſt tamen dimittere ceſſante ſcandalo.

5 Poteſt tamen maritus vxorem dimittere propter adulterium occultum, quod probare non poteſt, ſublato ſcandalo. Et ratio eſt, quia, quamuis in cap. *ſignificaſti*, & cap. *porrò de diuortiis* prohibeatur diuortium ante iudicium Eccleſia, etiam in caſu adulterij; tamen hæc lex fundatur in præſumptione fraudis quia ceſſante, etiam in particulari, ceſſat lex, vt dicemus v. *Lex n.* 19. Et, cum defectus probationis non ex culpa ſua, poteſt ſibi ius dicere, & fugere in partes longinquas. Ita Rebell *part.* 2. *lib.* 2. *q.* 17. *n.* 2. & alij contra Pontium *de mat. lib.* 9. *c.* 18. *n.* 6. *par.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 257. Quod ſi vterque coniux ſit reus adulterij, neuter poteſt ab alio diuertere quia diuortium ſoli innocenti conceditur. Nec refert, vter prius crimen commiſerit, aut vter ſæpius, aut ſi quis publicè, alter verò occultè. Nam vterque veram fidem matrimonij fregit. *Ibid* §. *Notanda.* vt autem diuortium fiat iudicio Eccleſiæ, vltra prædicta, requiritur, quod adulterium ſit notorium ex *d. c. ſignificaſti.* Facto autem diuortio per ſententiam iudicis coniux innocens, quamdiu non mutat ſtatim adhuc habet ius reuocandi ad ſe coniugem nocentem, & quodcunque votum, etiam ſolemne caſtitatis illius irritare. Ita Pontius *ibid c.* 19. *n.* 3. & 4. Sed Coninch *de Sacr. diſp.* 35. *dub.* 5. *concl.* 4. *n.* 26. putat, quod ſi coniux adulter iam emendatus, ſæpius & inſtanter petiiſſet admitti, & innocens abſolutè negaſſet; poſſet ille Religionem ingredi, aut ordines ſuſcipere. Quia non poteſt alter illum cogere, vt de ſuo ſtatu incertus perpetuò maneat, nec animæ ſuæ, aliquem ſtatum eligendo, conſulat *part.* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 257. §. *Secundò.*

Et ſi ipſe non eſt adulter.

Vt Eccleſia concedat diuortium, adulterium debet eſſe notorium.

Poſt diuortium coniux innocens retinet ius ad ſe reuocandi nocentem. Sed, ſi is emendatus poſt multas inſtantias non eſſet admiſſus, aliqui dicunt, poſſe votis ſolemnibus ſe aſtringere.

An adultera teneatur turpe lucrum reſtituere marito?

6 Vxor adultera ſecundum Molin. *de iuſt. to.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 94. & alios tenetur lucrum ex adulterio acquiſitum reſtituere marito. Quia is eſt dominus actuum coniugalium ipſius. Niſi tamen accepiſſet ab eo, qui

Digitized by Google

Non tenetur.

qui alienare poterat, vt eſt Religioſus, filiusfamilias, &c. Et hoc quidem ſecretò, vt ſuæ famæ non deroget. Sed contraria ſententia Magalij *in part. 2.lib.2.cap.32.quæſt...n.24.* eſt probabilior. Nam iniuria adulterij non eſt pecunia compenſabilis. Et ex alia parte mulier quamuis ex fornicatione illicitè acquirat: tamen acquiſita licitè retinet. Ita Leſſius *lib.2.c.10.dub.5.part 2 tract.17.reſol.7.*

An adulter teneatur ad alimenta damna hæreditatis,&c. quæ oriuntur ex ſuppoſitione ſui filij ſpurij inter legitimos adulteræ? Aliqui affirmant. Alij negant, & probabiliter docent ad hæc ſolum teneri ipſam adulteram.

7 Adulter, qui filium ſuſcepit ex adulterio, & illud reliquit cum filiis legitimis mariti adulteræ, tenetur ſecundum Leſſium *de iuſt. lib. 2. cap.10.dub.6.n.46.* & DD. communiter, non ſolum reſtituere alimenta, ſed etiam damnum hæreditatis, quæ legitimis hæredibus adimitur: &, ſi eſt fæmina, damnum dotis, quam illi tradidit pater putatiuus, exiſtimans eſſe propriam filiam. Nam ad hæc omnia tenetur adultera & ipſe non minus quam ipſa, eſt cauſa talis damni. Sed Dominicus Sotus *de iuſt.lib.4 q.7. art.2.* putat, ſolam adulteram teneri ad hæc damna reſarcienda, quæ prolem adulterinam ſuppoſuit pro legitima. Et ratio eſt: quia adulter non eſt cauſa proxima iſtorum damnorum, ſed tantum remota. Ipſe n.non intendit generare, ſed tantum explere libidinem: Vnde ſicut ſi adultera procuraſſet abortum, ipſe non eſſet propriè cauſa abortus, qui prolem ſubminiſtrauit, ita nec cauſa damnorum, quæ orta ſunt ex ſuppoſitione filij ſpurij pro legitimo: quia æquè concurriſſet ad vtrumque. Hæc opinio eſt probabilis. At docent Confeſſarij, quod adulter in iuſto caſu tenetur ſaltem ad alimenta, quæ impenduntur proli à tertio ætatis anno & deinceps, quouſque parentes tenentur filios alere, etiamſi non fuerit cauſa ſuppoſitionis *part. 2. tract. 17. reſolut.55.*

Sed certum eſt adulterum teneri ſaltem ad alimenta.

An adulter occidens maritũ adulteræ ſe inuadentem cum moderamine, teneatur ad damna,&c. Prima opinio affirmat. Secunda negat. Tertia diſtinguit.

8 Si adulter in adulterio deprehenſus, à marito adulteræ inuaditur & illum cum moderamine inculpatæ tutelæ occidit, ſecundum Rebellum *part.1.lib.3. q.12. num. 6.* tenetur reſarcire damna ex illius morte ſecuta, quia ipſe illum prouocauit per iniuriam adulterij. Secundum Leſſium *libro 2 cap.9. dub. num. 37.* non tenetur. Quia habet ius illum occidendi, vt ſe defendat, & ille non habet ius illum inuadendi. Strouerſdorff. *2.2.q 68 diſp vn.num.2. concl 6.* conatur has opiniones conciliare: docetque primam procedere, quando poſt datam tam grauem cauſam inuaſionis, ipſe non quærit alia media euadendi, ſcilicet fugiendo veniam, &c. Nam in hoc caſu excedit modum iuſtæ defenſionis, & committit culpam letalem. Secundam verò procedere, quando tentatis omnibus mediis, adhuc inuaſor perſiſtit, & vult illum occidere. Quia tunc vtitur iure ſuo. Sed mihi ſententia Leſſij magis placet. Nam talis occiſio non eſt culpabilis in ſe, quia, vt ſupponimus, eſt iuſta defenſio. Neque in cauſa, quia adulterium eſt cauſa remota occiſionis mariti, nam frequentius ex eo procedit mors adulteri, quàm mariti. Ita etiam Megala *in part. 2. lib. 3. cap. 1. numero 10 part. 5. tract. 4. reſolut. 47.* An vero in tali caſu adulter fiat irregularis, ſicut etiam in caſu, quo maritus occidit vxorem adulteram, vide Verbo. *Irregularitas, numero 42.*

Sed ſecunda magis placet.

An verò fiat irregularis, vide ſuo loco.

9 Adulterium

Digitized by Google

9 Adulterium quoad pœnam ſanguinis imponendam pertinet ad iudicem laicum. Quoad alias eſt miſti fori, & datur locus præuentioni. Ratio eſt, quia in adulterio peccatur contra Sacramentum Matrimonij, & ſic aliquo modo contra Eccleſiam, & continet in ſe ſacrilegium, vt ait Imperator *in l. quamuis, C. de adult.* Ita Layman *lib. 4. tract. 9. cap. 2. num. 5.* & Canoniſtæ communiter contra Peretram *part. 2 cap 56. n 11.* In cauſa diuortij tam perpetui, quàm ad tempus, ſolus Iudex Eccleſiaſticus eſt competens, qui dum hanc cauſam diſcutit, poteſt etiam cognoſcere de cauſa alimentorum, & dotis amittendæ, tanquam acceſſoria. Si verò cauſa principalis verteretur de dote, pertineret ſolum ad Iudicem laicum. Vide Barboſam *de pot. Epiſc part. 3. alleg. 84. part. 1. t. 2. reſolut. 87. & parc 4. tract. 1. reſolut. 16.*

Adulterium quoad pœnam ſanguinis ſpectat ad forum laicale.

ADVOCATVS.

1 Aduocatus poteſt patrocinari alicui cauſæ habenti opinionem probabilem, probabiliori relicta. Ita DD. communiter. Qui tamen aduertunt, in tali caſu debere manifeſtare clienti minorem probabilitatem, ſuæ cauſæ, aliàs teneri reſtituere illi damna, & expenſas. Puto autem patrocinari poſſe cauſæ minus probabili, etiam ſanguinis, & amiſſionis omnium bonorum. Nam in his cauſis cliens poteſt litigare. Ita Villalobos *tom. 1. tract. 1. diff. 14. num. 5.* & alij contra Maldetum *in part. 2. quæſt. 19. art. 5. diſp. 86. aſſ. 8. part. 2 tom. 13. reſ. 4. part. 9. tract. 8 reſol. 62.*

Aduocatus poteſt patrocinari ſecundum opinionem minus probabilem.

Etiam in cauſa ſanguinis, & amiſſionis omnium bonorum.

2 Reprehenduntur autem Aduocati à Sancio *diſp. 4. ſel. num. 63.* quod timeant ſequi opiniones Donelli, Cuiacij, & ſimilium Iuriſtarum, dicentes, opin. iſtorum eſſe ſolùm ſpeculatiuè probabiles minime verò ſequendas in praxi. Reprehendit autem, quia omnis opinio ſpeculatiuè probabilis, eſt etiam probabilis practicè: probabilitas enim practica oritur à ſpeculatiua tanquam effectus à cauſa *part. 2. tract. 13. reſol. 5.*

Nec abhorrere debet ab opinionibus Donelli, & ſimilium, ſecundum Sancium.

3 Poteſt verò Aduocatus patrocinari, non ſolum in cauſa probabili, ſed etiam in dubia. Nam ipſe nec ſententiam profert, nec iudicem cogit proferre, ſed ſolùm proponit clientis iura: quod in cauſa dubia non eſt iniuſtum, ſed iuuat, vt cauſa à iudice meliùs expendatur. Ita Lorca *in part. 2. diſputat. 39. memb. 2.* & alij. Et hoc procedit etiam in cauſa criminali, & ſi ipſe patrocinetur actori. Nam eſt eadem ratio. Quamuis enim iudex in dubio facti non poſſit reum condemnare, ipſe tamen ab illo non hoc petit, ſed ſolummodo factum proponit, vt cauſa expendatur. Ita Merolla *tom. 1. diſp. 3. cap. 4. coroll. 6. num. 56.* contra Salas *in 1. 2. tract. 8. diſp. vnic. ſect. 11 num. 108. part. 2. tract. 13. reſolut. 6. & part. 4. tract. 3 reſolut 47.*

Aduocatus patrocinari poteſt in cauſa dubia.

Etiam criminali, & contra reum.

4 Probabile eſt, Aduocatum teneri de culpa leui, vt docent Villalobos *tom. 2 t. 10. diff 4. n. 10.* Valerus *diff. vtriuſque fori, v. damnum, diff. 1. n. 7.* & alij. Sed probabile etiam, non teneri, vt docet Leſſius *lib. 2. c. 7.*

An aduocatus teneatur de culpa leui? Vtrumque probabile.

Digitized by Google

*dub.7.num.31.& 32.*Azorius *p.3.lib.13.cap.29.dub.5.*& alij. Quia nemo tenetur in officio eſſe prudentior,& diligentior, quàm paſſim homines eiuſdem officij eſſe ſolent. Itaque, ſi Aduocatus cauſam amittat, eo quod non præſtitit diligentiam, quàm diligentiſſimus & doctiſſimus præſtitiſſet, non tenetur ad reſtitutionem: ſi bona fide præſtitit diligentiam,quam diligentes & docti Aduocati præſtare ſolent, *par.2.tract.15. reſol.59.*

An aduocatus poſſit recipere ſalariũ annuum à cliente, cuius nullam cauſam in illo anno patrocinatus eſt?

5 Aduocatus ſecundum Flores de Mena *lib. 1. quæſt. 8.n.54.* non poteſt recipere à cliente ſalarium annuum,ſi in aliquo anno nullas cauſas aduocauit. Quia ſalarium ei debetur pro labore. Secundum Guttierez *lib.1.quæſt.32. num. 1.& 2.* poteſt recipere. Primò, quia non ſtetit per eum, quin aduocaret. Deinde, quia in illo anno habuit obligationem ad aduocandum in habitu, quæ obligatio eſt pretio æſtimabilis: maximè, quia non poteſt contra ſuum clientem aduocare, & ſic admittit ſalarium, quod recipere poſſet ex parte contraria. Et tertiò, quia,ſi in illo anno cliens plures cauſas habuiſſet, reſpectu quarum ſalarium eſſet exiguum, & non poſſet Aduocatus petere maius. Sed ego puto cum Rebellio *part. 2. libro 22. num. 7.* & 7. ſalarium talis anni non integrum ſoluendum eſſe, ſed diminuendum arbitrio boni viri. Nam, ſi cliens in illo anno habuiſſet cauſa,ipſe multos labores ſuſtinuiſſet,quos de facto non ſuſtinuit. Niſi talis eſſet ingenij, vt mallet laborare, quàm otiari: in quo caſu ex hoc capite non eſſet ei ſalarium diminuendum, *part.2 tract.15.reſolut.42.* Aduerte etiam, quod, quamuis non poſſit cliens,& Aduocatus paciſci de ſumenda quarta ver. grat. vel tertia lucri parte, († *ex l. ſumptus, ff. de pactis*) † DD. communiter: id tamen procedit in foro fori, eo quia Aduocatus, in tali cauſa præſumitur modum legitimum patrocinandi peruertere,tanquam agens rem propriam: non autem in foro conſcientiæ, ſi præſumptio deficiat, quia nimirum cauſa eſt iuſta, & ipſe benè gerit, &c. Ita Victorellus *in Man. Nauarrum.20. numero 30. part. 2. tract. 16. reſolut.47.* Cum qua etiam limitatione:

Aliqui negant: aliqui affirmant.

Ego exiſtimo ſumere poſſe diminutum. Et paciſci poſſe cum cliente de quota lite.

Aduocatus eſſe poteſt iudex in cauſa, in qua fuit patronus.

6 Aduocatus poteſt eſſe iudex in cauſa, in qua fuit patronus. Nam *l. prætor, ff. de iuriſd. omnium iud.* fundatur in præſumptione affectionis erga talem cauſam: vnde procedit tantùm pro foro exteriori. Igitur in conſcientia poteſt iudicare,etiam altera parte inſcia,dummodo inordinatas exuat paſſiones. Ita Corduba *ſum.q.259.par.3.tract.5.reſol.56.*

Aduocatus non excuſatur ab irregularitate per proteſtationem, ſicut aliquando accuſator.

7 Quando Clericus, vel laicus, in cauſa criminali poteſt cum proteſtatione accuſare ſine metu irregularitatis, per dictam proteſtationem non excuſatur ab irregularitate Aduocatus. Quia in iure facultas proteſtationis ſolùm conceditur accuſatori. Ita Villalobos *tom.1. tract. 21. diff.27.num.1.* Sed Præpoſitus *in 4.part.q.5. dub.13. num.* 104 & ante illud Coninch *de Sacram.diſput.18.num.95.* docent, in tali caſu excuſari etiam Aduocatum, & teſtes. Nam alioqui ius accuſatori non ſuffragaretur, quia accuſatio non valet ſine teſtibus, & indiget etiam Aduocato, *part.4.tract.4.reſolut.32.*

8 Aduocare-

Digitized by Google

8 Aduocare an poſſit mutus omninò. Vide V. *Mutus num.* 2. excommunicatus, vide V. *Excommunicationis, num.* 59. An aduocatus teneatur ieiunare. Vide V. *Ieiunium, num.* 27.

Sed aliqui dicunt excuſari.

An poſſit aduocare mutus?

ÆGROTVS.

1 ÆGrotus in mortis, articulo, aut periculo conſtitutus, poteſt abſolui ab omnibus caſibus, & cenſuris reſeruatis per quemlibet Sacerdotem, vide ſupra V. *Abſoluere, à num.* 28. Poteſt etiam communicare poſt cibum, vel medicinam. Vide V. *Communionis, à n.* 39. Quoad extremam Vnctionem, vide V. *Extremæ Vnctionis.*

2 Ægrotus excuſatur à ieiunio, & ſi Horis Canonicis eſt aſtrictus, excuſatur etiam ab illis. Vide ſuis in locis.

ÆTAS.

1 † ÆTas ſufficiens ad diſcurrendum, in iure determinata eſt à ſeptennio. Septennium igitur ſufficit ad peccandum, ad contrahenda ſponſalia ad obligandum confiteri ſemel in anno, & ſacrum audire; ad recipiendam extremam vnctionem, primam tonſuram, & tres priores Ordines minores. At verò, ad contrahendas cenſuras, ad contrahendam obligationem communicandi, & ad nubendum per verba de præſenti, requiritur annus pubertatis, qui in mari eſt decimus quartus, in fœmina duodecimus. A ieiunio excuſat ætas minor annis 21. & maior 60. Ad Acholytum requiruntur duodecim anni. Ad ſubdiaconatum 22. ad diaconatum 23. ad Presbyteratum 25. omnes incepti. Ad Epiſcopatum & Cardinalatum 30. Vide hæc omnia ſuis locis. †

Ætas ſufficiens ad diſcurrendum, peccandum. Recipiendam Tonſuram, Ad incurrendas cenſuras. Et nubendum. Ætas requiſita ad obligat. ieiunij. Ad Ordines, Epiſcopatum, Cardinalatum.

AFFABILITAS.

1 AFfabilitas eſt virtus, quæ conuerſationem hominibus iuxtà rectam rationem præſcribit. †

Quid ſit affabilitas,

2 Ratione affabilitatis ait Lorca *in* 2. 2. *q.* 25. *vrt.* 6. *ſect.* 3. *diſp.* 25. *memb.* 3. *num.* 18. teneneri nos omnibus hominibus non ſalutantibus reſpondere. Salutationem verò anticipatam non deberi, niſi quibuſdam Perſonis magnæ dignitatis, honoris cauſa. Allocutionem & conuerſationem deberi tantùm coniunctioribus. Quoniam verò affabilitas non eſt tantæ obligationis, ſalutationem, & reſalutationem omittere, etiam quando debentur, ait non eſſe peccatum mortale, niſi fortè ex circunſtantia perſonæ & aliis cederet in magnam iniuriam, vel ſcandalum gigneret. *part.* 2. *tract.* 5. *reſol.* 62.

Quæ eius obligatio. Et quanta.

Digitized by Google

Non ſalutare inimicum eſt peccatum per ſe.
Sed ſecundum aliquos non in Prælatis.

3 Non ſalutare inimicum, per ſe peccatum eſt. Sed Mendoza *vol. 2. diſp. 153. ſect. 4. §. 64.* ſoluit ab hac obligatione primò parentem, aut Prælatum, qui inimicum non ſalutaret in pœnam iuſtam. Secundò inimicum, qui in aliquo caſu raro non poſſet hoſtem ſalutare, abſque infamia. Tertiò eum, qui in famem iniuriam accepit, vt qui appellatus eſſet ſodomita, fur, Iudæus, aut ſimile: nam iudicati debet ſalutationem omittere, non ex odio, ſed ex dolore iuſto, qui iuſtè tollit vrbanitatis indicia, & alioqui iudicaretur parui æſtimaſſe tam acerbam iniuriam. Quartò eos, qui oculos habentes aut mentem diſtractam ita habent, vel ſimulant, vt prudenter æſtimentur, ſalutationem ex inaduertentia omiſiſſe: Et eandem eum, qui, videns inimicum inter tres, aut quatuor amicos, iſtos inſalutatos familiariter alloqueretur capite tecto; nam illa allocutio, quamuis vni directa, cenſetur ſalutatio omnium ſociorum. Ita ille. Et Lorca *vbi ſupra num. 30.* ait, non eſſe certum mortaliter eum, qui occurrente inimico inter multos, ſalutat omnes præter ipſum. Quia omiſſio ſalutationis etiam debitæ, non eſt peccatum mortale. Et deinde, quia poteſt id facere, non in odium, ſed in ſignificationem proprij grauaminis & iniuriæ. Id tamen non approbat Filiucius *to. 2. tract. 8. c. 1. n. 19.* præſertim ſi inimicus prius ſalutauit. Item Valerus *diff. vtriuſque fori, v. remiſſio diff. 2. n. 4.* excuſat ab obligatione allocutionis & ſalutationis propter aliquam inimicitiam, Religioſos, qui quotidie celebrant, & ſunt exemplares: nam cum his ceſſat ſcandalum. Sed hoc aliquibus diſplicet. Vide Zenard *p. 2 p c. 17. ibid. & p. 5. t. 13. reſ. 89.*

Nec, quando timetur infamia?
Vel, vrget iuſtus dolor grauis iniuria?
Et in multis aliis caſibus.

In quibus proindè tales abſolui poſſunt.

4 Ex his ſequitur, abſolui poſſe patrem, qui non vult admittere ad colloquium filium qui contra eius voluntatem indigno, vel valdè inæquali, matrimonio ſe copulauit. Dummodo id faciat ad tempus & in caſtigationem abſque iracundia, etiam ſi idem familiæ præcipiat. Ita Layman. *lib. 1. tract. 3. cap. 4. num. 3. part. 4. tract. 4 reſol. 182*

AFFINITAS.

Affinitas quid.

1 † Affinitas eſt plurium inter ſe coniunctio orta ex copula carnali inter marem & fæminam. †.

An oriatur ex effuſione ſeminis ſolius viri?
Sententia negatiua eſt probabilis.

2 Ad contrahendam affinitatem Villalobos *tom. 1. tract. 14. diff. 11. num.* 88. DD. communiter dicunt ſufficere effuſionem ſeminis virilis, quia hoc ſolum perficit generationem, vt tradit Ariſtoteles *2. de gen. cap. 2.* & Thomas *3. p. q. 81. art. 5. ad 5.* cum omnibus ferè Theologis. Sed contraria ſententia Hurtadi *de matrimo. diſp. 21. diff. 1. num. 4.* & aliorum eſt probabilis & tuta in praxi: eamque clarè docet D. Thomas *in 4. diſput. 41. quæſtio 1. art. 1. quæſtio 4. ad 2.* Diu. Bonauentura, *in 4. diſt. 41. quæſt. 1.* Nam probabilis etiam eſt ſententia medicorum duce Hypocrate *l. de genitura*, & Galeno *lib. 6. de locis affectis, c. 5.* quod ſemen muliebre ſit neceſſarium ad generationem. Igitur in hac ſententia, qui habuit copulam cum ſorore vxoris, ſi illa non ſeminauit, poſt nihilominus

Ex qua nonnulla corollaria deducuntur.

Digitized by Google

nihilominus petere debitum. Item ſi hoc modo quis cognouit vxorem eaque mortua, aliam duxit, & cum ea matrimonium conſummauit, non contraxit irregularitatem bigamiæ. Item matrimonium hoc pacto conſummatum diſſoluitur per profeſſionem religioſam, & altero coniuge manente in ſæculo, alter Religionem ingredi poteſt. Et hæc omnia dicta ſunt in hac ſententia probabili; quæ rurſus confirmatur; quia Benedictus Pontifex *can. lex diuinæ conſtitutioni*; dicit, ideò oculum non parere affinitatem, quia nullam facit ſanguinis commiſſionem; ergo ad affinitatem requiritur ſanguinum commiſtio, *part. 3 tract. 5. reſol. 16. §. difficultas*, & *in Add. ſecund. reſol. 21. necnon p. 4. tract 2. reſol. 43.*

3 Si vir in fine copulæ extrahat membrum, & foras ſemen emittat, quamuis poſtea illud caſu in vas naturale incidat non contrahit affinitatem. Item, ſi ſemen virile ope dæmonis in vterum fœmineum deferatur, non contrahitur affinitas; quia illi non ſunt facti vna caro. Ita Pontius *lib. 7. cap. 33. num. 6.* contra Sanchez *lib. 2. diſp 21. num 2. p. 3. tract. 5. reſol. 19.*

Non contrahitur affinitas, ſi vir foras ſemen emittat. Vel ſi ope dæmonis ſemen virile in vterum fœmineum deferatur.

4 Ex copula fornicaria, iure naturali, ſecundum Hurtadum *de matr. diſp. 20. diffic. 2 num. 7.* contrahitur affinitas. Nam per illam vir, & fæmina ſiunt vna caro, dicente Apoſtolo 1. *Corinth. 6. Qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur, & erunt duo in carne vna*. Vnde in hac ſententia infideles fornicantes inter ſe contrahunt affinitatem cum conſanguineis vtriuſque. Sed contrariam ſententiam tenet Sanchez *tom. 2. diſp. 65. num. 9.* quia nulla ſunt nomina, quibus huiuſmodi affines nominentur. Et præterea in *l. non facile, §. affines, & § ſciendum eſt, ff. de grad. affin.* dicitur, neque cognitionem, neque affinitatem eſſe poſſe, vbi nuptiæ non ſint prohibitæ. Vtraque ſententia eſt probabilis. Et in hac ſecunda infidelis cognoſcens mulierem, baptizatus deinde, poteſt eius ſororem in matrimonium ducere. Et fidelis cognoſcens infidelem, poſſet eius ſororem fidelem ſibi in matrimonium iungere. Ita Villalobos *tom. 1 tract. 14. diff. 17 part. 3. tract. 4. reſolut. 262. & Add 2. reſol. 21. § & pro Coronide.*

An verò contrahatur ex copula fornicaria iure naturali?

Contrariæ ſententiæ.

Ambæ probabiles.

AGNVS DEI.

1 † EXtat Bulla Gregorij XIII. quæ incipit. *Omni arte*, prohibens ſub pœna excommunicationis, ne circuli cerei benedicti, vulgò Agnus Dei, à quoquam pingantur, inficiantur minio, vel auro notentur, aut venales proponantur. † Circa quam.

Agnus Dei non poſſunt pingi, & vendi.

2 Aduerte primò, quod ſecundum Sanch. z *ſum. tom. 1 lib. 2. cap. 34. num. 27.* contra Azorium *tom. 1. lib. 9. cap. 9. poſt. q. 5.* non prohibentur vendi Agnus Dei albi ratione materiæ, laboris, & impenſarum in eis aſportandis. Et ſanè, qui illos pingendo, excommunicationem incurrit, non peccat poſtea retinendo domini non venales; quia id non prohibetur. Ita idem Sanchez *part. 3. tract. 6 reſolut. 12.*

Sed an vendi poſſint albi, ratione laboris, &c.

Et picti retineri?

3 Aduerte

Præſertim extra Vrbem ?

3 Aduerte ſecundò, docere Filliucium *tom. 1. tract. 14. cap. 6. n. 93* hanc Bullam, extrà Vrbem non eſſe vſu receptam; quia Agnus depicti paſſim venduntur. At Fagundez *par. 1. lib. 1. cap. 4 num. 15.* docet, eſſe in vigore. Certum eſt tamen, hanc excommunicationem nemini reſeruari. Ita Barboſa *de poteſt. 1. piſc. part. 3. alleg. 50. num. 150. Ibid. §. Et tandem.*

Agnus Dei tangi poſſunt à laicis.

4 Agnus Dei tangens, etiam laicus, ſecluſo contemptu, non peccat, quia iuſtificatur ab vſu. Ita Sanchez *vbi ſupra Ibid. §. Nota etiam.* An geſtare Agnos benedictos in actu venereo, vel illos amaſiæ dare, ſit ſacrilegium, vide V. *Circunſtantiam num.* 104.

ALIENARE.

Alienare bona Eccleſiæ, ſine certis ſolemnitatibus, & & cauſa prohibetur.

1 PRohibitum eſt in extrau. *Ambitioſa* edita à Paulo II. alienare bona immobilia, vel mobilia pretioſa Eccleſiarum vltra triennium ſine licentia Papæ, & extra caſum euidentis vtilitatis Eccleſiæ, ſub pœna excommunicationis, nullitatis contractus, & aliis. † Vbi etiam prohibetur oppignoratio, nam prohibita alienatione à iure, prohibita etiam eſt oppignoratio *l. fin. C. de reb. alien. non alien. part. 5. tract. 13. reſol. 16.* Et prohibentur alienari bona hoſpitalium. Ita Riccius, *part. 1. reſol. 37. num. 1. part. 1. tract. 8. reſolut. 77* initio.

2 De alienatione bonorum Regularium. Vide V. *Prælati Regularis iuriſdictio in alienando.*

Sed an ſolemnitas & cauſa requirantur copulatiue ? certant doctore.

3 Vnum hic quæro. An alienatio ſtabilium alicuius hoſpitalis facta in euidentem ipſius vtilitatem, ſine tamen conſenſu Sedis Apoſtolicæ, ſit valida, & non incurratur excommunicatio? Reſpondeo. Bonacina *de contr. diſp. 3. quæſt. 8. punct. 4. num. 11.* dicit, alienantes incurrere excommunicationem, & alienationem eſſe nullam; quia in Bulla præſcribitur tanquam forma, vt interueniat ſolemnitas, & cauſa; abſque forma autem actus non ſubſiſtit. Quaranta V. *alienatio num.* 34. & Rota Romana, *part. 3. lib. 2. deciſ. 215. num. 3. 4.* dicunt eſſe validam. Et ego puto cum Reginaldo *tom. 2. lib. 30. tract. 3. cap. 6. ſect. 2. num. 69. & 70.* tales alienantes non incurrere excommunicationem. Quamuis ad tollendos ſcrupulos, deberent abſolui per Bullam, & petere conſenſum Summi Pontificis, *part. 1. tract. 8. reſolut. 77.*

Clericus poteſt alienare patrimonium abſque licentia Epiſcopi, & bona talia non dicuntur Eccleſiaſtica.

4 Qua ad Alphonſum Portugalliæ Regem in alienatione. Vide *p. 8. tract. 1. reſol. 73. §. Notandum 1.* Clericus poteſt alienare abſque licentia Epiſcopi patrimonium quando habet vnde viuat, *tract. 8. reſol. 23.* Vnde ſi alienauit, vel permutauit, aut vendidit tenent hæc omnia *ibid. §. Verum*, bona vero patrimonialia ad quorum titulum ordinatur non fiunt bona Eccleſiaſtica tametſi bonæ perſonæ Eccleſiaſticæ ſint. *ibid. §. Et tandem.*

ALLOQVI

Digitized by Google

ALLOQVI MONIALES.

1 † Alloquī Moniales interdictum eſt omnibus, præter caſus exceptos,& cum certis ſolemnitatibus.Prohibitum verò eſt iuribus, quæ citauimus V. *Acceſſus*, prohibentibus acceſſum ad colloquendum cum Monialibus: † Et quidem allocutio primariò, & per ſe prohibetur, acceſſus verò ſecundariò, & quatenus ad allocutionem requiritur.Ex quo contra Graffium,*tomo* 1.*conſil.*22.*n.*23. cum Henriquez *lib.*13.*cap.*26.*n.*2.dicendum eſt, alloquentem Moniales de domo ſua Monaſterio vicina, in excommunicationem incurrere. *p.*3.*tr.*2. *reſ.*48.§,*Nota ſeptimò.* Alloqui Moniales, prohibitum ſub cenſura. Etiam de propria domo finitima.

2 Prohibitum verò eſt, Monialem alloqui, quamuis ipſa non reſpondeat.Ita Graffius vbi ſupra *num.* 30. Monialem verò audiens, & non reſpondens, non incurrit excommunicationem: quia audire non eſt loqui. Quidquid in contrarium ipſe dicat. Non tamen admitto, quod aliqui docuerunt; nimirum, quòd,ſi quis Monialem alloquatur non reſpondentem, non incurrit excommunicationem, quia nimirum prohibita eſt collocutio, idest *ſimul locutio. p.*3. *tr.*2.*reſ.*48. § *Nota primò* Idem dic, ſi quis alloqueretur Monialem per nutus, & ſigna. Minimè verò, ſi quis alloqueretur per interpoſitam perſonam, vel mitteret illi nuntium, vel epiſtolam. *Ibidem* §. *Nota ſecundò.* Vel illam alloqueretur lingua ab ipſa non intellecta,per interpretem. *Ibidem* §. *Nota quartò.* Etiam ſi Monialis non reſpondeat. Minimè verò ipſa audire. Alloqui per alium, per epiſtolam, vel interpretem.

3 Nota hic primò. Regulares, etiam exemptos, alloquentes Moniales abſque licentia puniri poſſe ab Epiſcopo,ex conſtit.Greg.XV.& declaratione Cardinalium. Etiamſi loquatur in Monaſterio exempto, vt notat Bonac.*de clauſ. q.*3. *punct.*4. *num.* 8. Ex qua declaratione non colligitur,quod Epiſcopi tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ poſſunt peculiari ſtatuto prohibere Regularibus exemptis colloquium cum Monialibus ſub pœna excommunicationis. Vnde cum Sanchez de matrim.*tom.*2.*l.*7.*diſp.*33.*num.*33.tenendum, quòd Religioſi exempti non incurrunt excommunicationem Epiſcopalem contra colloquentes cum Monialibus abſque licentia.*Ibid.*§.*Nota octauò.*Et ita declarauit Sacra Congregat.*ſub die* 9. *April.*1587.apud Suarez *de Relig.tom.*4.*tr.*1.*lib.*1. *c.*10.*num.*17.*p.*3.*t.*2.*reſ.*103. Quæ præterea declarauit, Regulares loquentes cum Monialibus contra formam decreti ipſius Sacr. Congr. præter pœnas priuationis officiorum, vociſque actiuæ,& paſſiuæ,peccare etiam mort.*p.*1.*t.*10.*reſ.*22. & *p.*3.*t.*2.*reſ.*104. Si loquitur Regularis,puniri poteſt ab Epiſcopo. Sed non incurrit excommunicationem ipſius. Quamuis incurrat pœnas decreti Sacra Congr. & peccet mortaliter.

4 Nota ſecundò, quòd licentiam loquendi cum Monialibus dare poteſt non ſolùm Epiſcopus ſed etiam eius Vicarius; & ſi detur indefinitè expirat per primam allocutionem. Debet verò eſſe ſcripta. Sed in foro conſcientiæ ſufficit verbalis. Vide Ricc. *p.*3.*coll.*584.*p.*3. *t.*2. *reſ.*48.§ *Nota decimò.* Ad loquendum cũ Moniali requiritur licentia Epiſcopi, vel eius Vicarij in ſcriptis.

5 Nota tertiò, nomine Monialium in dicto decreto non venire Non eſt prohibitũ

 Abbatiſſam.

loqui cum Abbatiſſa, vel Nouitiis.

Abbatiſſam. Vide V. *Abbatiſſam, n.* 10. Neque nouitias: quia in pœnalibus ſtricta interpretatio adhibenda eſt. Ita Graffius *tomo* 1. *conſ.* 22. *num.* 26. *Ibid* §. *Nota nonò.* Prohibitio verò de non loquendo cum Monialibus, non comprehendit pueros, & puellas ante annum 14. per ea, quæ docet Bonac. *de cenſ. diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 4. *num.* 7. Nec peregrinos qui ibi domicilium non habent. Nec Epiſcopos extraneos. Ita Graff. *de caſ. reſer. lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 27 & 54. licet contrarium teneat Gratian. *tom.* 2. *cap.* 393. *num.* 20. & hic Panormi ſeruetur. *Ibid.* §. *Nota quintò.*

Et cum aliis loqui poſſunt pueri, & Peregrini. Et Epiſcopi.

Reliqui verò excuſari poſſunt ex paruitate materiæ.

6 Nota quartò, à dicta excommunicatione incurrenda excuſare paruitatem materiæ. Vt, ſi Monialem paucis alloquaris, ſi tranſiens illam ſalutes, vel ſalutanti reſpondeas. Ita Finellius *de caſ. reſ. cap.* 5. *num.* 8. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 46. in fine. Eſt autem parua locutio, quæ durat ſolùm per vnum *Miſerere. p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 48. §. *Nota ſextò,* & *reſ.* 104. & *tr.* 5. *reſ* 69.

Metu.

Excuſat etiam metus. Vnde, ſi ſeruus, impellente ad id efficacibus minis domino, ad Moniales accederet, & turpiter loqueretur, peccaret quidem, † quia actio eſt intrinſecè mala, † ſed non incurreret excommunicationem; nam leges Eccleſiaſticæ non obligant cum tanto incommodo. *p.* 3. *tr.* 2. *vbi ſuprà.* Excuſaretur præterea, tum à cenſura prædicta, tum etiam à peccato, ſi aliquis v. gr. Religioſus declararet Moniali caſum conſcientiæ: quia hæc locutio eſt quædam ſpecies ſermonis & exhortationis. *p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 104.

Et qualitate ſermonis.

Poteſt regularis cum licentia Epiſcopi alloqui Moniales idque poteſt cum fœmina ſeculari exiſtente in Monaſterio.

7 Regularis poteſt alloqui Moniales cum licentia Epiſcopi abſque abſiſtentia confeſſarij illarum, vel auſcultraticium. *p.* 9. *tr* 7. *reſ.* 34 Non poteſt alloqui in diebus Vigiliarum, aut quatuor temporum. *ibid. reſ* 35. Poteſt verò cum fœmina ſeculari in Monaſteria exiſtente etiam de negotio profano cum licentia Epiſcopi, *ibid.* §. *Nota tamen.* Quando ad hoc non obſtat ſtylus Curiæ, vel conſuetudo aliter neceſſe eſt licentia Sacræ Congreg. *ibid. p.* 9. *tr* 7. *reſ.* 64. Alloquentes cum Abbatiſſa non incidunt in excommunicationem.

Non extenditur ſocio poteſt alloqui alia die, eſt neceſſaria ſubſcriptio Superioris monaſterij.

8 Licentia conceſſa Regulari alloquendi non extenditur ad ſocium, *ibid. reſ.* 33. Et ſi non poteſt alloqui die præſcripta in licentia poteſt alia die, ſi parum intercedat temporis, *ibid.* & requiritur ſubſcriptio ſuperioris Regularis illius Monaſterij, poſt ſubſcriptionem Epiſcopalem vel eius Vicarij, *ibid* §. *Notandum.* Poſſunt etiam alloqui exercendo aliquod opus pietatis, vel exponendo aliquem caſum conſcientiæ, non incidendo in pœnam Sacra Congregat. tamen in foro externo poſſunt puniri ab Epiſcopis tanquam delegatis à Sede Apoſtolica, *ibid. reſ.* 14. Vide etiam *num.* 3. §. *Nota.*

In foro externo poſſunt puniri ab Epiſcopo.

ALTARE

Digitized by Google

ALTARE PRIVILEGIATVM.

1 Altare priuilegiatum eſt illud in quo à Papa conceſſa eſt Indulgentia plenaria pro mortuis. *p.9.tr.2.reſ.1.* Nec talem Indulgentiam pro mortuis poteſt Pontifex applicare per modum abſolutionis, ſed per modum ſuffragij. *ibid. reſ.2.* Aduerte, quod quando Laicis conceditur applicare Indulgentiam per modum ſuffragij intelligitur, te deſignare defunctum cui Pontifex immediatè, & directè Indulgentiam applicat. *ibid.* § *Nota tamen.* Quoad excommunicationis abſolutionem defunctorum, *ibid.*

Non poteſt Pontifex applicare Indulgentiam defunctis per modum ſatisfactionis.

2 Indulgentia, quæ conceditur Altari priuilegiato, vt applicetur defunctis, infallibiliter habet effectum, maximè ſi ſacerdos celebrat in dicto Altari pro defunctis infallibiliter liberatur anima à Purgatorio, ſic etiam ſecularis dum ſe communicet cum Medalia in qua eſt appenſa indulgentia. *ibid. reſ.3.* Nec requiritur, vt ſacerdos ſit in ſtatu gratiæ, quando celebrat pro defuncto in Altari priuilegiato, ſecus autem ſi pro ſe applicat Indulgentiam *ibid. reſ.4.*

Eſt deſignare defunctum vt applicetur Indulgentia Altaris priuilegiati infallibiliter habet effectum ita ſecularis cum medaliis.

3 Sacerdos celebrans in Altari priuilegiato tenetur non ſolum Indulgentiam, verum etiam, & ſacrificium applicare defuncto: quando Indulgentia dicit (quoties Sacerdos in tali Altari celebrauerit, liberabit animam à Purgatorio) tunc ſatis eſt applicare Indulgentiam, & non ſacrificium. *ibid. reſ.5, & 25.* Sed quando conceditur liberatio animæ, pro qua dicatur Miſſa, vel recitetur Corona, vel quid ſimile, tunc neceſſe eſt ſubſtantia operis aliter non. *ibid. §. Nota etiam*; Miſſa celebrata in Altari priuilegiato applicata pluribus ſingulis æquè proſunt, ſed ſi terminato defuncto tantummodo animæ illius proſit. *ibid. §. Et tandem 4.* Non requiritur ex parte defuncti aliquid, vt Indulgentias Altaris priuilegiati habeat ſuum effectum, cum non apponit obicem, & cum ſit in ſtatu gratiæ. *ibid. reſ.6.*

Indulgentia, & ſacrificium applicare tenetur Sacerdos defuncto.

Subſtantia operis eſt neceſſaria pro liberatione animæ.

Miſſa pluribus applicata ſingulis proſit.

Quando non apponit obicem defunctus, Indulgentia habet ſuum effectum.

4 Miſſa celebrata in Altari priuilegiato pro anima ſpecialis defuncti, ſi hæc non indiget tali beneficio, ſi in Cœlis eſt à beatis plus indigentibus applicatur, ſi in inferno voluntate interpretatiua applicatur magis indigentibus & de relictis, & quando à celebrante tacitè, vel expreſsè intenditur ſuffragari ſibi coniunctis, cum anima non indigeat intelligatur pro magis indigentibus, & ſi nemini, applicetur per diuinam miſericordiam aliis indigentibus. *ibid. reſ.7.*

Miſſa celebrata pro anima non indigente, magis indigentibus diſpenſatur à Deo.

5 Miſſa in Altari priuilegiato neceſſe eſt dici de Requiem, ſic declaratum fuit à Sacra Rituum Congregatione. *ibid. reſ.8. & 29.*

Miſſa priuilegiata debet eſſe de Requiem.

6 Numerus Sacerdotum deſcriptus in Breue Apoſtolico pro Altari priuilegiato non eſt conditio eſſentialis neceſſaria ad valorem priuilegij, ſed eſt tantum narratio petentium priuilegium, & vt ſatisfieret occurrentibus obligationibus. *ibid. reſ.9.*

Numerus Sacerdotum non eſt eſſentialis conditio pro validitate priuilegij.

7 Quod ad clauſulam negatiuam ſolitam apponi in priuilegio ſimilis Altaris intelligitur de materia fauorabili, vnde latè interpretãda eſt.

Septennalis verò intelligitur à die

publicationis, in prorogatione die vltimo ſeptennij.

eſt.*ibid.reſ.*10 Clauſula verò de ſeptemnis intenditur à die publicationis in loco,& deſinit eodem die ſeptennij, ſed in prorogatione incipit finito primo ſeptennio.*ibid.reſ.*11.

Sacerdos obligatus celebrandi priuilegiatò ſi pro maiori commodo Eccleſiæ tenetur ibi celebrare non aliter.

8 Sacerdos habens onus celebrandi in Altari, vel Capella, aut Eccleſia priuilegiata,ſi hoc fiat pro maiori Eccleſiæ commodo, vel deuotione tenetur ibi celebrare, aliter poteſt in alio Altari,vel Eccleſia cum Medalia Indulgentias habente,& obligationi ſatisfacit.*ibid.reſ.*12.Item dicendum eſt,ſi pro aliquò iuſto impedimento, vel cauſa in illo Altari, Eccleſia,vel Capella celebrare non poſſit. *ibid.reſ.*13.

Sacerdos obligatus pro celebratione non poteſt per alium ſatisfacere maximè ſi hoc titulo fundatum eſt Altare.

Obligatus non tenetur aliquid reſtituere peccat tamen mortaliter.

9 Sacerdos Capellanus obligatus celebrare in Altari priuilegiato, quando obligatur pro celebratione tantum, poteſt per alium Sacerdotem ſatisfacere,ſecus autem ſi fundatum eſt Altare, vt perſonaliter celebret quotidie,vel coadiuuet cantando,vel Curæ.*ibid.reſ.*14. Item Capellanus celebrans alibi cum ſit obligatus in Altari priuilegiato non tenetur aliquid reſtituere ſed peccat mortaliter frangendo fidem fundatori.*ibid.reſ.*15.

Intelligitur de erigendis.

Eccleſia, vel Altari diruto deſinit indulgentia non autem ſi parum, & paulatim reædificatur.

10 Si in teſtamento relinquatur certa ſumma pecuniæ,vt Miſſæ celebrentur in omnibus Altaribus priuilegiatis Eccleſiæ, intelligitur etiam de erigendis.*ibid.reſ.*16. Et valida eſſet impetratio Altaris priuilegiati à Regularibus in eorum Eccleſiis, ſi non fuerit facta mentio in conceſſione de alio Altari priuilegiato impetrato inſciis ipſis Regularibus.*ibid. in medio reſ.ver. Addo.*

11 Si Altare priuilegiatum,vel Eccleſia diruitur,priuilegium vltra non valet,ſed ſi paulatim eſt dirutum, & reædificatum Indulgentia acquiritur,ſed ſi Altare conuertatur in Eccleſia viſitando illam lucratur indulgentia.*ibid reſ.*17.

Miſſa priuilegiata viuis non prodeſt.

Eſt contra vſum Eccleſię Miſſas de Requiem dicere poteſt pro viuis.

Non eſt peccatum non promittere celebrare in Altari priuilegiato.

12 Miſſam celebratam in Altari priuilegiato,quatenus priuilegiatum eſt.(Non quatenus Miſſa eſt ſacrificium,& opus ſatisfactorium) videtur viuentibus prodeſſe non poſſe.*ibid.reſ.*18. Poſſunt dici Miſſæ de Requiem pro viuis, tamen eſt contra vſum Eccleſiæ, melius eſt Miſſa Sanctorum,vel pro peccatis.*ibid.§ Sed hic obiter.*

Altaria priuilegiata non communicantur, nec reuocata ſunt Regularibus

13 Regulares,quibus dantur eleemoſynæ pro defunctis,vt celebrentur in Altari priuilegiato,non peccant mortaliter, ſi non promittant illas celebrare *ibid.reſ.*19.Vnum Altare vnius Religionis non communicatur aliæ Religioni *ibid.reſ.*20. Altaria priuilegiata Regularibus conceſſa,non fuerunt reuocata per Bullam Pauli V.1606.*reſ.*21.

Per Bull. Cruciatæ, & annum Sanctũ viuis pro defunctis Indulgentiæ non ſuſpenduntur.

Miſſa celebrata nõ in die deſignato prodeſt vt ordinaria.

14 Altare priuilegiatum non ſuſpenditur per Bullam Cruciatæ.*ibid. reſ.*22 nec per Annum Sanctum *reſ.*23.neque Indulgentiæ conceſſæ viuis,vt applicentur defunctis.*ibid. §.Sed hic obiter.* Et Sacerdos tenetur applicare etiam ſacrificium pro anima pro qua celebretur in Altari priuilegiato,& eo die,cui deſignatum eſt,quia in alio die proſit, vt Miſſa ordinaria,non vt priuilegiata. *ibid.reſ.*24. Item dicendum eſt,ſi propter mutationem domicilij, vel aliam iuſtam cauſam non poteſt celebrare in illo Altari debet in alio priuilegiato celebrare.*ib §.Nota etiam.*

Cæteris paribus vtilior eſt miſſa priuilegiata, quam Bulla Cruciatæ.

15 Vtilius eſt (cæteris paribus) celebrare Miſſam in Altari priuilegiato,

Digitized by Google

giato, quam accipere Bullam Cruciatæ pro defunctis. *ibid. reſ.* 26. Indulgentiæ Altaris priuilegiati proſunt Cathecumenis per modum ſuffragij quatenus ſunt ſub poteſtate Chriſti, non autem applicatio ſacrificij miſſæ priuilegiatæ: vnde conſulerem Chriſtianos celebrare facere Miſſas dum viuunt pro eorum ſatisfactione. *ibid. reſ.* 27. Cathecumenis prodeſt per modũ ſuffragij.

16 Clauſula de præſentatione priuilegij, vel breuis (ne quid minimum detur pro illis) non irritat valorem breuium, ſi aliquid detur ratione liberalitatis, affirmant de hoc aliqui, alij negant tu cogita. *ibid. reſ.* 28. Parua donatio ratione liberalitatis non irritat valorem Breuium.

17 Licet dicere Miſſam priuatam de Requiem in die Domino infra Octauam omnium Sanctorum in Altari priuilegiato, quia videtur quod Pontifex vult illam concedere, & ita de feſto duplici non autem de aliis Miſſis defunctorum. *ibid. reſ.* 29. & 8. Licet dicere Miſſã die Dominico de Requiẽ infr. Oct. omn. Sanctorũ, & in feſto duplici.

APPELLATIO.

1 † Appellatio eſt à minore Iudice ad maiorem prouocatio pro iniuria irrogata, vel irroganda. Vnde duplex eſt. Altera ab illato grauamine, & dicitur, appellatio via grauaminis. Altera à grauamine inferendo & dicitur appellatio via deuolutionis. Prima fit poſt latam ſententiam, ſecunda, ante illam & dicitur etiam recuſatio. Qui appellare poſſit, à quo, quomodo, quoties, quando, &c. Vide 2 *q.* 6. *per totum.* Appellatio eſſe poteſt illicita. Primò ratione ſententiæ de qua fit appellatio. Secundò ratione iudicis, à quo fit. Tertiò ratione Iudicis, ad quem fit. Et tandem quartò ratione modi, quo fit. Ex primo capite. Appellatio quid, & quotuplex.

2 Quando Epiſcopus iudicat, reum gaudere immunitate Eccleſiæ, ad quam confugit, non poteſt iudex laicus de tali ſententia appellare. Ita Peregrinus *de immunit. c.* 16. *n.* 33. contra Farinacium *Append. c.* 27. *n.* 372. Quod Bonacina *de leg. diſp.* 3. *q.* 7. *punct.* 7. *n.* 11. dicendum etiam putat, quando Epiſcopus declararet contra reum. *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 38. & *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 97. vtrobique in fine. Appellari non poteſt iudex laicus à ſententia Epiſcopi, quod reus gaudeat immunitate. An neque reus, ſi declaret, non gaudere?

3 Hæreticus à ſententia definitiua contra eum lata appellare non poteſt, ſicut nec eius hæredes. Ita habetur *in cap. vt Inquiſitionis, de heret. in* 6. Poteſt tamen appellare ab interlocutoria, & à decreto torturæ, *ex l.* 2. *Cod. de appellat. recip.* & *l. penult. Cod. quorum appellat. non recipiuntur.* Ita Simanca *Enchir. tit.* 52. *n.* 11. *Cath. inſt. tit.* 6. *n.* 2. & *tit.* 65. *n.* 2 *p.* 4. *tr.* 6. *reſ.* 20. & *tr.* 8. *reſ.* 20. & 32. Appellare non poteſt hæreticus à ſententia definitiua. Sed poteſt ab interlocutoria.

4 Item ſecundum Ledeſmam *tom.* 1. *tr.* 8. *c.* 24. *concl.* 8. *diff.* 2. appellatio de ſententia lata ſecundum opinionem probabilem eſt illicita. Nam iudex rationabiliter talem ſententiam tulit Et alioqui, ſi liceret ab huiuſmodi ſententiis appellare, nunquam finirentur litigia. Sed contrarium dicendum eſt, non ſolùm, ſi ſententia lata ſit ſecundum opinionem probabilem: probabiliori relicta. ſed etiam ſi ſecundum probabiliorem, & communiorem. Nam iudex appellationis ferre poteſt ſententiam, Licita eſt appellatio à ſententia lata ex opinione probabili. Vel etiam probabiliori.

& quidem iuſtè, ſecundum opinionem minus probabilem. Ita tenet Ioannes à Cruce *p.1.tr.8. art.3.dub.11 concl.2.*in cauſa ſanguinis. Quod etiam dicendum eſt in aliis cauſis non ſolum criminalibus, ſed etiam ciuilibus, contra Malderum *in 2.2.t.6.c.2.dub.4.p.3.tr.5.reſ* 104.

Illicita appellatio à ſententia Regis, Præfecti.

5 † Ex ſecundo capite † illicita eſt appellatio à ſententia Regis, à Rege enim non appellatur. Ita Corſettus *de præſt.Regis. p.3.q.22.n.*18. Item neque à ſententia Præfecti *ex l.1.ff. de offic. Prætoris. p.5. tr.2. reſol.36.*

Et Congregationis Cardinalium: Non tamen vnius. Quamuis de vno videatur etiam congruum.

6 Item non appellatur à ſententia totius cœtus Cardinalium. Ita Albanus *de Card.quæſt* 42.*priu.*3.& DD. communiter. Qui tamen omnes aſſerunt, licitam eſſe appellationem à ſententia vnius Cardinalis. Sed in fauorem Cardinalium poſſet quis dicere, quòd Cardinales æquiparantur Præfecto, vt docet Gloſſa *in l.1.ff. de Offic. Prætoris*, quod videtur dicere ad inſinuandum, quod à ſententia Cardinalium non datur appellatio, quia in eo textu id determinatur de Præfecto. Item Cardinales æquiparantur Regibus, & ideò illis inferentes iniuriam puniuntur vt rei læſæ maieſtatis. Igitur videri poſſet, quod nec à ſententia vnius Cardinalis appellare licet. Sed prima opinio eſt communis. *Ibid.*

Quod certum eſt, ſi illi committatur aliqua cauſa (appellatione remota.)

7 At verò, quando aliqua cauſa Cardinali committitur cum clauſula, *appellatione remota*, tunc illicita eſt omnis appellatio non ſolum friuola, & fruſtratoria, quàm huiuſmodi clauſula tollere ſolet, ſecundum Cenedum *qq can.c.*45.*n.*43 & alios. Sed etiam legitima. Ita Farinac.*frag.cr.p.2.V.Index,n*963. Albanus *de Card.q.42.priu.4.& alij.p.5. tr.2.reſ.*37.

Poteſt tamen Cardinalis iudex recuſari. Etiamſi ſit delegatus.

Sed cauſa debet eſſe multum reuelans.

Et alij abſolutè id negant.

8 Sed quæres, An Cardinales, ſi ſint Iudices recuſari poſſint? Reſpondeo affirmatiuè, ex cauſa iuſta, etiamſi ſint Iudices delegati. Ita Rolandus à Valle *lib.3.conſ.19. num.*17. qui idem docet de Cardinali legato à latere. Attamen iuſta cauſa debet eſſe multum releuans. Nam Cardin. recuſatio non eſt ita facilis ſicut aliorum. Ita *Alb. de Card quæſt.*42. & alij. Sed, his non obſtantibus, Guazzinus *defenſ.1.cap.19. num.*102. docent, Cardin. iudices recuſari non poſſe, niſi eſſent iudices alterius Cardin. Ita etiam Præpoſ. *in cap. Poſtremò, num.9.p.5.ſ.2. reſ.* 30.

Licita appellatio Religioſis ex cauſa iuſta.

Etiam in Religionibus habentibus priuilegium in contrarium.

9 Aliquæ Religiones habent priuilegium interdicens Religioſis appellationem. Sed hoc priuilegium intelligendum eſt ſecundum ius commune, de appellatione ſcilicet friuola, & quando Prælatus non grauat. Non autem quando grauamen eſt manifeſtum. Ita Sanchez *ſum. tom.2.lib.6.c* 8.*n.*10.*p.3.tr.2.reſ.*54. *§.Notandum.*

Illicita eſt appellatio à iudice Eccleſiaſtico ad laicum.

10 † Tertiò appellatio debet fieri ad iudicem competentem, & ſuo ordine. † Vnde omnis appellatio à iudice Eccleſiaſtico ad iudicem laicum eſt illicita, quia is non eſt competens. Quod intelligendum etiam eſt de reſcripto, ſeu Apoſtolis, teſtificantibus de appellatione facta coram iudice Eccleſiaſtico ad Papam, & impedientibus ne interim reus moleſtetur, quæ appellatur appellatio tuitiua, in Regno

Portugalliæ

Portugalliæ concedi ſolita. Nam huiuſmodi appellatio offendit libertatem Eccleſiaſticam & illam reprobare videtur Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. & praxis Curiæ Romanæ, quæ Candelabrum Viualdi, quòd cum aliis hanc appellationem defenderet, ſuſpendit. Ratio autem eſt, quia hoc pertinet ad iudicem Eccl. ad quem quis in tali caſu poteſt recurrere, vt iura concedit, non verò ad ſæcularem, quod ius Canonicum prohibet *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 107.

11 Item, quando cauſa deciſa fuit per duos iudices, vnum Eccleſiaſticum, & alium ſæcularem, appellatio debet fieri ad Eccleſiaſticum; quia iudex appellationis debet eſſe iudex competens vtriuſque arbitri, qualis eſſe non poteſt iudex laicus. Et præterea; quia dignus trahit ad ſe minus dignum. Ita Felin. *in cap.* 1. *de præſcr. n.* 6. contra Couarr. *li.* 2. *variar. c.* 22. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 54.

Etiam, ſi cum primo eccleſiaſtico decideret laicus.

12 Quando reo hæretico conceditur appellatio, appellare debet ad Papam, ſi grauamen illatum ſit ab Inquiſitoribus Tribunalis Romani. Si verò ab Inquiſitoribus Tribunalis Hiſpani, appellare debet ad ſupremum Inquiſitorem, ex priuilegio Apoſtolico. Quod ſi grauamen illatum eſt ab Epiſcopo perſonæ non exemptæ, hæc appellare poteſt ad Metropolitanum. Non autem exempta; ſed debet appellare ad Papam. Quia Epiſcopus contra hæreticos exemptos non procedit vt iudex ordinarius, ſed vt delegatus. Vide text. in cap. *ad abolendam*, & Simancam *cath. inſt. tit.* 26. *num.* 6. cum aliis. *p.* 4. *tr.* 7. *reſ.* 32. §. *Quando.*

Reus hæreticus, quando poteſt, appellare debet ad Papam.

Sed in Hiſpania, ad ſupremum Inquiſitorem.

Si autem grauamen tulit Epiſcopus, nō exemptus, appellare poteſt ad Archiepiſcopum.

Exemptus ad Papam.

13 † Ordo appellationis requirit, vt appellatio prius deferatur ad iudicem, qui ſit proximè ſuperior, & ſic gradatim. Ita habetur in iure communi. † Vnde ait Decius *in c. conſuluit, num.* 4. 5. *de appell.* quòd, quando quis appellaret generaliter à ſententia cenſuræ, non exprimendo, ad quem, præſumendum eſſet, appellationem ad proximum ſuperiorem factam fuiſſe: nam, quamuis ex priuilegio, omiſſo medio appellare potuiſſet ad Papam, vel eius legatum; tamen in dubio præſumitur vti iure communi potius, quàm priuilegio. *l. eius §. militia, ff. de milit. teſtam. l. in teſtamento, C. de teſtam. militis.* Ita ille valdè probabiliter *p.* 5. *tr.* 10. *reſ.* 18.

Appellatio debet fieri proximiori Superiori, & ſic gradatim. Ita ius commune.

14 In Regularibus præter ius commune extat Decretum Clem VIII. & declaratio Cardinalium, quòd debeant appellare cum ordine à Guardiano ad Prouincialem, ab hoc ad Generalem, à Generali ad Cardinalem Protectorem, ab hoc ad Papam. Et ita tenent Duardus in *Bull. Cœn. lib.* 2 *can.* 9. *q.* 37 *n.* 8. & alij. Sed Portellius *dub. Reg.* 5. *Appellare, num.* 3. ſtante praxi, ait, omiſſis illis mediis, poſſe Religioſum ſtatim appellare ad Papam, vel Nuncium. *p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 54.

Et pro Regularibus decretum præterea Clem. VIII. & declaratio Cardinalium

Sed aliqui docent poſſe Regulares hunc ordinem violare.

15 Quod attinet ad modum appellationis à grauamine, illa debet fieri in ſcriptis, & continere debet duo, idest grauamen, à quo appellatur, & cauſam grauaminis in ſpecie. Ita Pena *p.* 3. *tom.* 31. *p.* 4. 1. 6. *reſ.* 20 § *Notatamen.* Niſi iuſta cauſa hæc impediat, vt, ſi Regularis à ſuperiore, grauatus, timeret Apoſtolos petere, & litteras appellationis præſentare.

Appellatio debet fieri in ſcript.

Sed iuſta cauſa ab hoc excuſat.

Nam

Sed iuſta cauſa ab hoc excuſat. Vnde Religioſus timens maius grauamen, appellare poteſt arrepto itinere. Etiam ſine habitu.

Nam non eſt petendus conſenſus ab eo, qui vexat iniquè, vel de cuius culpa corrigenda, & emendanda curatur. Igitur poteſt ſe ad ſuperiorem transferre, quæ appellatio dicitur, arrepto itinere, & ſine ſcripto. Neque hoc intendit prohibere Concilium Tridentinum *ſeſſ.25. cap.3.* Imò in tali caſu, ſi Religioſus ferendo habitum Religionis, timeret detegi, & comprehendi à Prælato iniuſtè grauante, poſſet habitum dimittere, quia illum portare tenetur præcepto humano, quod non obligat cum tanto Periculo. Ita Portellus V. *Habitus, num 3. part. 3. t. 2. reſol. 56. & 115 §. Non deſinam.*

Appellatio alternatiua (ad hunc, vel illum) ſecundum aliquos inualida.

Secundum alios non ità.

Et, ſi vterque iudex ſit, æquè competens, puto eſſe validam.

Et differentiam tolli per electionem appellantis intra terminum.

16 Appellatio alternatiuè facta ad plures iudices competentes, (verbi gr. *Appello ad Archiepiſcopum, vel ad Papam*, aut: *Appello ad quem iure poſſum, & debeo*, aut coniunctiua: *Appello ad hunc, & ad illum*) ſecundum aliquos eſt inualida, & incerta. Sed Panormitanus *num. 11* ait, quòd ſi iudici competenti alius incompetens per alternationem adiicitur, appellatio non eſt vitioſa. Sed quid, ſi vterque iudex appellatus æquè competens ſit? Aliqui dicunt appellationem eſſe inutilem, ex certitudine orta inter iudices. Sed ego puto, non eſſe adeo inutilem, vt habeatur pro non ſcripta. Nam incertitudinem tollere poteſt appellans, eligendo alterutrum ex iudicibus nominatis, ſed intra terminum appellationis. Hæc omnia Magrouiejo *tom. 1. in cap. cum conſuluit, num. 9. & 10. de appell. part. 5. tract. 10. verſ. 18 § Sed quid.*

Qui in omnibus cauſis eſt decem dierum.

An etiam in ſententia excommunicationis?

17 † Terminus ad appellandum de grauamine in omnibus cauſis eſt decem dierum à die latæ ſententiæ ex cap. *quod ad conſultationem de re iud.* † At in ſententia excommunicationis Auilà *p. 2. c. 5. diſp. 5. dub. 11. concl. 3.* & alij contra Abbatem *in cap. præterea de appella.* docent, eſſe totum illud tempus, quo conditio ad incurrendam excommunicationem non impletur, *p. 5. tract. 9. reſol. 64. § Sed difficultas.*

Per appellationem appellans tollitur de poteſtate iudicis.

Vnde appellans ab excommunicatione ferenda, excommunicari non poteſt.

18 Effectus appellationis legitimè factæ eſt, eximere appellantem à poteſtate iudicis, à quo fit, hucuſque quoad illum articulum iuriſdictionem ſuſpendere, ex cap. *paſtoralis 53. de appell.* Itaque appellans à ſententia excommunicationis ferendæ, illam non incurrit. *part. 5. t. 9. reſolut. 30.* in fine.

Suſpendit item appellatio omnem ſuſpenſionem præter duas. Item excommunicationẽ. Et ſententiam de reincidentia.

19 Per appellationem ſubſequentem ſuſpenſio omnis ſuſpenditur præter ſuſpenſionem ab officio, & ab ingreſſu Eccleſiæ, vt colligitur ex cap. *is, cui, de ſentent. excommunic. in 6.* Ita Hurtado *de cenſ. diſſ. 25. num. 110.* contra Turrianum *lib. 4. diſp. 42. dub. 2.* Appellatio item poſt latam ſententiam excommunicationis non ſuſpendit illius incurſionem, vt definitur in cap. *Paſtoralis.* Ita etiam Hurtado *diſp. 13. diff. 4. p. 5. tract. 10 reſ. 16.* Quod ſi Epiſcopus tollat ſuſpenſionem, vel interdictum ad reincidentiam, probabile eſt: appellationem interpoſitam non ſuſpendere ſententiam de reincidentia. Sed ego adhæreo ſententiæ Alterij *de cenſ. tom. 2. diſp. 3. c. 2.* quod ſuſpendat. Quia Epiſcopus nunquam poteſt ſuſpendere ſuam cenſuram, niſi penitus tollat, *p. 5. tract. 10. reſ. 17.*

Legitimè intelligenda eſt clauſula appellatione remota.

20 Clauſula (Appellatione remota) non de friuola, ſed de legitima appellatione ſit intelligenda, *part. 8. tract. 7. reſolut. 28.*

AQVA

AQVA BENEDICTA.

1 AQua benedicta delet in nobis peccata venialia ex opere operato ſicut Sacramenta. Nec refert, quod ſemper requiratur in nobis aliquis actus, nam etiam in perceptione Sacramentorum requiritur, & non propterea remiſſio peccatorum tribuenda eſt operi operantis; nam actus, qui requiritur, vel non eſt ſufficiens ad remittenda venialia, vel non eſt ſufficiens ad omnia, quæ de facto remittuntur. Ita Nugnus *in 3. p. to. 2. quæſt. 88. art, 3. diffic. 2.* contra Suarez *in 3. p. tom. 4. diſp. 12. ſect. 5. nu. 4. p. 3. t, 4. reſ. 61. Vide Pontifex.*

Aqua benedicta delet peccata venialia ex opere operato.

ARCHIEPISCOPVS.

1 ARchiepiſcopus poteſt diſpenſare, & reuocare leges latas in Concilio Prouinciali maximè ſi Concilium non ſibi reſeruat diſpenſationem. *p. 9. tr. 6. reſ.* 40. Nec poteſt puniri à Concilio Prouinciali de tranſgreſſione, ſicut poſſunt Epiſcopi, *ibid. §. Vnde hoc.*

Leges editæ in Concilio Prouinciali poſsũt ab Archiep. reuocari, nec puniri poteſt per tranſgreſſionem.

ARGVMENTVM.

1 DIſpenſatio ſtrictè interpretanda eſt neque extendenda à paritate vel maturita rationis ita, vt habeat locum argumentum ab identitate rationis à maiori ad minus. *p. 7. tr. 3. reſ.* 41.

Strictè interpretãda eſt diſpenſatio à maiori ad minus

ATTRITIO, ET CONTRITIO.

† ATritio, & Contritio ſunt affines, & ideo de vtraque ſimul agimus. Igitur.

1 Contritio eſt dolor de peccato præterito, quatenus eſt Dei offenſa, cum propoſito non peccandi de cætero: & iam commiſſa confitendi. Attritio eſt item dolor de peccatis, ſed imperfectus; vel quia non reſpicit peccatum vt offenſam Dei, ſed vt afferens malum, & quidem vel æternum, vel temporale in vita, aut bonis: vel quia caret propoſito vitandi deinceps peccata: vel, quia eſt dolor de non habita contritione. Eſt autem diuerſus valor contritionis, & attritionis; nam illa per ſe iuſtificat: hæc non item, ſed requirit Sacramentum Confeſſionis in re, imò nec cum illo omnis attritio ſufficit, vt dicemus †.

Quid contritio. Quid attritio? Et quis vtriuſque valor?

2 Non tenetur quis contritionem elicere eo ipſo, quod peccauit mortaliter, vt putauit Syluester *Contritio. n.* 4. Neque in diebus feſtis, vt putauit Soto *Lect.* 13. *de Pœnitent.* Neque, quando imminet populo ali-

Nõ tenetur homo conteri ſtatim poſt peccatum. Nec in die feſto.

Digitized by Google

Neque cũ populo imminet calamitas. Neque in periculo obliuiſcendi omnia peccata.

qua magna calamitas, vt docuit Adrianus *in 4. q. 3. de Confeſſione.* Item neque, quando peccator eſt in probabili periculo obliuionis omnium peccatorum, vt exiſtimauit Dominicus Soto *in 4. diſt. 17. quæſt. 1. art. 6.* Ita Hurtardus *diſp. 3. diff. 4 p. 5. t. 13. reſ. 33.* Qui etiam refellit Suarez *in 3. p. to. 4 diſp. 15. ſect. 6* docentem, peccatorem teneri ante articulum mortis ad non multum differendam contritionem, ſed ſine aliqua temporis determinatione: docetque cum Vaſquez *in 3. p. tom. 4. q. 86. art. 2. dub 6* Peccatorem teneri elicere actum contritionis in articulo tantùm, vel periculo mortis, quando iuſtificari non poteſt per Sacramentum. Et ita ego teneo: nam præceptum contritionis obligat, quando eſt neceſſitas iuſtificationis *p. 5. t. 13. reſ 43. à §. Quinta.*

Sed tãtùm in articulo, vel periculo mortis quando nõ poteſt confiteri.

Nam, ſi cõfeſſus ſit cum attritione cognita, non tenetur conteri.

3 Ex quo patet, poſt Confeſſionem factam in articulo mortis cum attritione cognita, neminem teneri actum contritionis elicere, vt maneat ſecurus de ſua ſalute. Quod vlterius probatur primò: quia nullibi reperitur tale præceptum: Et Eccleſia in Tridentino docet, ad ſalutem ſufficere attritionem cognitam cum Sacramenro, quod incertum eſſet, ſi quis ita confeſſus in mortis articulo, non eſſet ſecurus de ſua ſalute. Deinde quia ex hac opinione ſequitur, neminem poſſe ad Confeſſionem accedere cum attritione cognita; quia exponeret ſe periculo peccandi mortaliter, vel ſaltem non recipiendi gratiam: Et tandem, quia hoc præceptum obligaret ſolum doctos, qui ſcirent dubitare, an attritio cum Sacramento ſufficiat: vnde eſſent peioris conditionis, quam ignari quod eſt abſurdum Ita Fagundez *p. 2. lib. 2. ca. 4. nu. 13.* Faber *in 4. diſt. 14. q. 2. diſp. 18. cap. 3. n. 71.* & alij contra Suarez *in 3. p. tom. 4. diſp. 5 ſect. 4. nu. 17.* & nouiſſimè Granadum *in 3 p. cont. 7. tr. 3. diſp 3. ſect 4. n. 17.* Qui tamen aduertunt, melius facturum, qui conaretur in tali periodo dolere perfectè de peccatis, & propter Deum *p. 4. t. 4. reſ. 98. & p. 5. t. 6. reſ. 76. & t. 13. reſ. 33.*

Et in aliquo alio caſu per accidens.

4 Poteſt interdum quis ad contritionem teneri per accidens; & ex vi alterius præcepti, quam charitatis, v ſi Sacerdos peccator miniſtrare debeat Sacramentum, & non adſit Confeſſarius, tunc enim tenetur conteri in reuerentiam Sacramenti ex virtute Religionis. Ita Villalobos *tom. 1. tr. 9 diff. 21. n. 4. & 5 p. 5. t. 13. reſ. 33 § Sed omnes,* in fine.

Nunquam tamen de peccatis omiſſis.

5 Collige ex dictis contra Richardum, & alios ex antiquis, neminem teneri habere contritionem de peccatis remiſſis, quando memoriæ occurrunt: Nam, vt ſupra dictum eſt, hoc præceptum contritionis obligat vt reconciliemus nos Deo: ergo non obligat quando ſumus reconciliati Ita Caiet. *in 3. p. q. 84. art. 8. & 9. p. 5. t. 12. reſ. 33. §. Vnde.* Vide etiam *v. celebrare Miſſam, nu. 54.*

Qui tenetur cõteri extra Sacramentũ, nõ tenetur præmittere peccatorum examen. Sed ſatis eſt, quòd doleat in confuſo.

6 Quando autem quis tenetur conteri extra Sacramentum, v. gr. in articulo mortis, vel quando vrget neceſſitas communicandi, &c non eſt opus recordari omnia peccata, vt quis de illis ſingillatim doleat, ſed ſufficit contritio generatim, & confuſa de omnibus peccatis. Nam præceptũ examinis conſcientiæ in particulari ſolùm obligat in ordine ad Confeſſionem, vt fiat integrè. Ita Villalobos. *tom. 1. tr. 9. diff. 19. num. 4.* contra

contra Sotum *in 4.diſt.17.q.2.p.3.t.4.reſ.*118.

7 Ad delenda peccata venialia in homine iuſto extra Sacramentum, ait Vaſquez *in 3.p.to.4 diſp.*87 *art.*16.*dub.*1.*n.*6.non ſufficere attritionem,ſed requiri contritionem.Quia,cum ſit ſuo modo receſſus à Deo, non debet remitti,niſi per dolorem conceptum propter Deum.Sed Coninch *de Sacr.diſp.2.dub.*14.*n* 124.ſufficere attritionem docet,& multis rationibus probat.*p.3.t.4.reſ.*117.

Attritio ac deleat venialia extra Sacramentum;

Diuiſio auctoris.

Sed in Sacramento omnes conueniunt ſufficere.

8 † Certam autem eſt,attritionem ad Sacramentum Confeſſionis ſufficere.† Et quidem non oportet,quod ſit exiſtmata contritio. Ita Vaſqu.*in 3.p.tom.4.q.*92.*art.*1. *dub.*3.contra Sotum *in 4.diſt.*18.*q.*3.*art.*2. Neque debet eſſe omnium venialium ; quamuis ipſorum tantum fiat confeſſio,quia vnum veniale remittitur ſine alio. Ita Hurtad.*de Sacr. diſp.6.diff.*10.Debet autem eſſe omnium mortalium,quæ nunquam confeſſa ſunt.Et quidem debet eſſe dolor de illis ob malum æternum. Nam ob malum temporale,puta nocumentum ſalutis,amiſſionem bonorum, &c ſecundum Suar,*diſp.*20.*ſect.*2.non ſufficit:alioqui ſequeretur, peccatorem poſſe ſe diſponere ad Sacramentum , & illius effectum ſolis naturæ viribus. Sed contraria ſententia cum diſtinctione Hurtadi de *Sacram.diſput.6.* probabilis etiam videtur. Nimirum ; ſi quis doleat de peccato propterea , quòd Deus in pœnam illius malum temporale immiſerit , ſufficere. Si verò doleat abſque vllo reſpectu ad Deum,non ſufficere. Prima pars probatur:quia talis dolor non ſolum eſt honeſtus,ſed præterea procedit ex motiuo,quòd mouere ſolum poteſt ad deteſtationem peccati,& ſic excludit aſſectum peccati. Secunda verò pars probatur primò,ratione primæ ſententiæ : (procedit enim de hoc ſecundo, nam ille primus dolor eſt ſupernaturalis ,) & præterea, quia talis dolor ſine reſpectu ad Deum non excludit effectum peccandi: nam enim opus bonum poteſt eſſe occaſio talis mali,&ſic dolor non eſt de peccatis , vt peccata ſunt, qualem Tridentinum requirit. *p.4.t 4. reſ.*193.

Eſto non ſit exiſtimata contritio.

Dummodo ſit de omnib.mortalibus nõ aliàs confeſſis

Debet autẽ procedere à pœna inferni.

Nam à pœna tẽporali,non videtur ſufficere.

Sed probabile eſt ſufficere ſi premãt vt immiſſa à Deo in pœnam peccata.

9 † Debet autem tam contritio,quàm attritio includere propoſitum de cœtero non peccandi.Et quidem Bellarminus *lib.2.de pœn.c.6.& 7.* ait non ſufficere propoſitum implicitum in ipſa deteſtatione , ſed requiri explicatum quia Tridentinum requirit propoſitum diſtinctum ab amore Dei. Sed probabile eſt, ſufficere , vt docet Villalobos *tom.2. tract.9.diffic.*19.*num* 8. quia ſimplex deteſtatio peccatorum ex motiuo ſupernaturali ſufficit ad iuſtificationem , & tamen poteſt contingere , vt quis de peccatis vitandis non cogitet ſi verò cogitaret , ait Villalobos , teneri tunc elicere propoſitum illa vitandi. Et ita etiam docet Syluius *in addit.ad 3.p q.1.p.3.tr.4.reſ.*119. Granado *in 3 p cont. 7.tr.*10.*diſp.3.ſect.*1.*n.*6. diſtinguit,& in contritione exiſtimat requiri propoſitum formale , in attritione verò ſufficere virtuale:Sed an probabiliter,alij iudicent.*p.5. t.*14.*reſ.66.* Porrò propoſitum requiritur etiam in confeſſione venialium.Sed non ad omnia vitanda ; ſicut nec dolor omnium requiritur, quia vnum remitti poteſt ſine alio *p.3 t.4. reſ.*117.

Debet attritio, contritio includere propoſitum melioris vitæ.

Saltem implicitũ.

reſ 117.in fine. Aduerte tandem, quod cum ſufficiente propoſito non peccandi ſtare poteſt iudicium probabile reincidentiæ. Ita Præpoſitus *in* 3.*p.quæſt.*76.*art.*1 *dub.*6.*n.*45. *Ibid.*§.*Notandum,& p.*5.*t.*14.*reſ.*66.in fine. Quo autem modo propoſitum adeſſe vel non adeſſe noſcatur ex conſuetudine, aut proxima occaſione peccandi, vide *v.Confeſſarius quoad examen, à nu.*35.

Duplex de peccatis requiritur etiã in Confeſſione peccatorum remiſſorum.

10 Attritio, vel contritio requiritur in quacumque Confeſſione etiã peccatorum aliàs confeſſorum. Quia materia, proxima Sacramenti Pœnitentiæ non eſt ſola Confeſſio, ſed etiam contritio. Ergo vtraque eſt repetenda, Ita Henriquez *lib.*4.*c.*26.*n.*7. Sed Ledeſma *foio* 212.& Ioannes de la Cruz *p.*2.*de Pœnit.q.*1.*dub.*6. *concl* 2. probabiliorem exiſtimant ſententiam negatiuam, ſufficere nimirum repetere Confeſſionem quæ eſt materia proxima partialis, ſed principalior, Sacramenti Pœnitentiæ. Minimè verò dolorem, qui eſt materia minus principalis, & non eſt ſenſibilis, niſi mediante Confeſſione. Hanc ſententiam ſequi poſſunt illi præſertim, qui ordinariè confitentur de venialibus, & cum illis de aliquo mortali confeſſo & abſoluto. Sed ego teneo primam ſententiam. *p.* 3.*tract.*4 *reſolut.*116.cum hac tamen limitatione, quòd repetens plura mortalia, ſatis eſt, quod doleat de vno, ſi omnia fuerint legitimè confeſſa. Ita Hurtado *de Sacrum.diſp.*6.*d.ff.*7.*p.*4.*t.*4.*reſol.*193. §.*Nec tertiò.*

Sed contraria ſententia probabilis.

Et ſtando in prima dolor non debet eſſe de omnibus.

Qui confitetur manè, ſatis eſt doluiſſe veſpere, & non retractaſſe dolorem.

11 Sed quantam nam temporis coniunctio debet eſſe inter contritionem, ſeu attritionem & Confeſſionem; & quemnam ordinem debent habere? Quoad primum reſpodet Hurtado *de Sacram. diſput.* 1. *diff.*11. intercedere poſſe multum temporis, & abſolutionem pœnitenti dari poſſe toto tempore, quo illius actus virtualiter perſeuerant. id eſt quamdiu non retractantur, neque expreſsè, neque implicitè. Et ratio eſt, quia in forenſi iudicio, cuius inſtar hoc Sacramentum eſt inſtitutum, abſolutio, vel condemnatio fieri ſolet multò, poſt, quàm cauſa diſcuſſa fuerit. Sed contra hanc ſententiam inſurgit. Granado *in* 3.*par. controu.*7. *tract.*3.*diſp.*3.*ſect.*1. *num.*7. exiſtimans virtualem quidem doloris permanentiam ſufficere ad abſolutionem, ſed illam explicari debere ſicut in cœteris edentibus. vt tamdiu perſeuerare dicatur, quamdiu ſi pœnitens interrogaretur cur doluerit, poſſit ſine noua deliberatione reſpondere, ſe doluiſſe vt confiteatur, & non retractaſſe dolorem, quia vult confiteri, quemadmodum intentio conficiendi Sacramentum tamdiu virtualiter permanet in miniſtro, quamdiu interrogatus de fine illius ritus externi: ſine noua deliberatione reſponderet, quia vult conficere Sacramentum. Tantam verò diſtantiam, quantam ponit Hurtadus, ſibi non probari, quia inter materiam & formam cuiuſlibet Sacramenti debet eſſe moralis coniunctio, quæ non conſeruatur quacumque temporis longitudine. Sed ego ſententiam Hurtadi probabilem cenſeo cum Præpoſito *in* 3.*p.q.*2.*dub.*1.*nu.*30. Vnde ſi quis ſerò actum doloris eliceret, & manè accederet ad Confeſſionem ſine alio dolore, confeſſio ex hoc capite eſſet valida, *p.*5.*t.*14.*reſ.*67.

Aliqui id negant.

12 Quoad

Digitized by Google

12 Quoad ſecundum Coninch *de Sacram.diſp.*4.*dub.*6. *num.*4. *concl.* 1.putat, dolorem debere tempore præcedere Confeſſionem, & ſi quis Confeſſionem faceret ſine dolore, quamuis poſtea ante abſolutionem doleret,non conſequi abſolutionem,Sed Hurtado *de Sacram. diſput.* 6. *dif.* 10.& Bonacina *de Sacram. diſp.* 5.*qu.* 3 *punct.* 2. *num.*18.hanc opinionem refellunt, docentque ſufficere, ſi dolor ante abſolutionem eliciatur, *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 134. *&* *p.* 4.*tr.* 4.*reſ.* 163. §. *Notandum ſecundò.* An dolor debeat elici ante Confeſſionem?

13 Probabiliſſima eſt ſententia Henriquez *lib.*5.*c.* 11.*n.*1. & aliorum contra Layman *lib.*5.*tr.*6.*c.*9.*nu.*2. & alios, quod dari poſſit Confeſſio valida, ſed informis ex defectu doloris, ſicut dicemus, infra dari poſſe defectu examinis *v.Confeſſio,n.*52.& erit,quando quis ex mortali negligentia vel ignorantia quadam culpabili, dolorem inſufficientem adhibeat *p.*3.*tr.*4 *reſ.*65. Vt ſine dolore ſufficienti detur Confeſſio valida

BAPTISMVS.

1 † BAptiſmus eſt vnum ex ſeptem Eccleſiæ Sacramentis, omnium primum,& ianua Sacramentorum. Definitur à Magiſtro, Ablutio corporis exterius facta,ſub præſcripta verborum forma. Septem in Baptiſmo conſideranda ſunt. Obligatio illum ſuſcipiendi, aut conferendi,materia,forma,miniſter,patrini,ſuſcipiens, & effectus.De quibus mox ſuo ordine, preterquam de patrinis, de quibus ſub V. *Patrinus* † Vide etiam Pontifex. Baptiſmus quid?

BAPTISMI NECESSITAS.

1 † BAptiſmus eſt Sacramentum neceſſitatis, ita quod, de lege ordinaria, qui non eſt baptizatus, non poſſit introire in Regnum Dei. Eſt autem neceſſarium ſimpliciter: vel in re, vel in voto, quando in re haberi non poteſt. Ex hac igitur neceſſitate oritur in homine adulto obligatio Baptiſmum ſuſcipiendi, & in aliis illum miniſtrandi. † Et quale Sacramentum?

2 Adultus tenetur præcepto diuino recipere Baptiſmum,cum commodè poteſt, hoc idem dicendum eſt de infantibus Chriſtianorum, & parentes non debent dilatare vltra menſem ad baptizandum pueros, vel paulo poſt propter ſolemnitatem Baptiſmi ſupra hoc vide ſuperius *num.* 5. *par.* 9. *tac.*6. *reſ.* 2. *&* 3 Conſtantinum Imperatorem conſtat initio ſuæ conuerſionis fuiſſe baptizatum, & non in fine ſuæ vitæ contra Caietanum, *Ibid.* §. *Sed merito:* Adultus cæcus, ſurdus, & mutus à natura non poteſt baptizari in ætate adulta,ſed debet expectari eorum voluntas; cum ſint capaces aſſenſus, & diſſenſus etſi in curia parentum infantes baptizati non ſunt, poſſunt compelli in ætate Adultus cum commodè poteſt debet baptiſmum recipere. Chriſtiani non debent vltra menſem dilatare pueros baptizare. Conſtantinum conſtat initio ſuæ conuerſionis eſſe baptizatum.

Digitized by Google

adulta etiam morte, ſi actiones Chriſtianorum geſſerunt aliter minimè *ibid.§.Sad pro Coroinde.* Pueros expoſitos in foro Eccleſiæ cum ſchedula in collo alligata atteſtante eſſe baptizatos,ſi non eſt cum Sigillo; vel manu Cognita ſubſcripta vel ſine ſcriptura baptizandos eſſe dico ſub conditione, & hoc etiam de bapizatis ab hæreticis dicendum eſt. *p.9 tr.6 reſ.*35.At ſi Monſtrum cum duobus Capitibus, & duobus dorſis eſſet baptizandum, & aperte conſtaret duas habere animas ſeparatim baptizari debet,ſi vero dubitatur de duabus ſub conditione baptizandum eſt, vnde peccaret mortaliter, ſi vnus plures ſine neceſſitate baptizaret baptizando contra vſum, & modum conſuetum, & ſi ſit in peccato mortali ſolemniter baptizans ſine neceſſitate peccat mortaliter *ibid reſ.*30 ſic etiam ſi quis à plurib.baptizatus eſt cum hac forma.(Nos te baptizamus) debet denuò ſub conditione iterum baptizari, *ibid.reſ.* 31.Vnde peccaret mortaliter Sacerdos baptizando ſine neceſſitate cum aqua non benedicta,*ibid.reſ.*34 Nec poteſt hoc Sacramentum miniſtrari in domibus exceptis Principibus aliis non ſubiectis; alii vero DD. volunt quod Principes titulo eminentes poſſint hoc facere, *ibid.res.*28.

Adulti Chriſtianorum,ſi actiones chriſtianas geſſerunt ſunt cogendi ad baptiſmum

Expoſiti cum ſchedula, & ſine ea debent baptizari cū conditione.

Baptizans ne plures ſiue neceſſitate peccat mortaliter.

Baptizatus à plurib. cum conditione iterum debet baptizari.

Sacerdos baptizās ſine aqua benedicta abſque neceſſitate peccat mortaliter.

3 Itaque adultus, cauſa fidei id exigente, tenetur baptizari cum vitæ diſcrimine Quia bonum fidei eſt maius, quam vitæ vnius,vel plurium hominum.Quod etiam dic in ſimilibus caſibus in quibus præceptum Baptiſmi obligat per accidens *p.5.tr.3.reſ.9.*circa medium. Nam, per ſe loquendo,nemo tenetur cum vitæ periculo Baptiſmum recipere vnde,ſi quis adulto minaretur mortem,ſi baptizetur, poſſet Baptiſmum omittere,ſiue credatur poſtea futura commoditas baptizandi, ſiue de futura certo ſciatur. Et ita omnes ferè DD tenent apud Suarez *diſp.*31. *ſect.*3. Probatur autem, quia ad ſalutem ſufficit votum Baptiſmi, cum contritione peccatorum actualium, & ex alia parte amor vitæ eſt maximus maximaque illam conſeruandi obligatio, *p.* 3. *tr.*6. *reſ.* 40. 8. *§. Quintò,& p.*5. *t.* 3. *reſ.* 9. initio.

Baptizari tenetur adultus cum vitæ diſcrimine,ſi cauſa fidei exigat.

Per ſe verò non tenetur, etiam ſi Baptiſmi commoditas ſit defutura.

4 Porrò, quamuis non teneatur cum vitæ diſcrimine quis baptizari; poteſt tamen, & non tenetur Baptiſmum,nè vitam amittat,omittere, ſi certo ſciat de futuram Baptiſmi copiam. Nam permittere occidi, non eſt ſibi mortem inferre,ac proinde non eſt intrinſecè malum, vt aliquando honeſtari non poſſit ex graui cauſa occurrente. Eſt autem grauis cauſa Baptiſmi ſusceptio; quia quamuis eius defectum ſupplere poſſit contritio; tamen iuſtificatio per Baptiſmum eſt facilior, & contritio, præſertim in nouiter credentibus, incerta. Ita Grenado *de Sacram. contr.*3.*tr.*4.*diſp.*2.*nu.*8. *p.*5.*tr.*3.*reſ.* 6. *verſ.Verum tamen.*

Sed neque tenetur quis in tali caſu ob periculum vitę Baptiſmum deſerere.

5 Parentes tenentur ſuos filios infantes quamplurimum baptizare. Ita omnes DD.Sed illud *quamprimum.* Henriquez *lib.* 2. *c.*4. *n.*3. & alij explicant arbitrio boni viri,attentis circunſtantiis, & Eccleſiarum conſuetudine Sotus verò *in* 4.*diſt.* 5. *q. vn. art.* 3. intra duodecim dies poſt partum,quando illos poſſunt in Eccleſiam ferre, & mergere. Sed in Synodo

Parentes curare tenentur vt eorum infantes baptizentur quamplurimū Et hic Pano mi intra nouem dies.

Digitized by Google

nodo Panormitana *p.2.c.1. n.2.* impoſita eſt excommunicatio baptizare negligentibus ante nonum diem *p.3.tr.3.reſ.*8.

6 Si puer eſſet ita delicatus, vt crederetur, Baptiſmum fore cauſam mortis illius,& alioqui Baptiſmus differri poſſet ſine periculo tunc non ſolum poſſet ſed deberet differri Si vero periculum ſit in mora,quia infans eſt moribundus;tunc quidem nec baptizari debet aqua venenata, per proiectionem in puteum vel flumen,& modos ſimiles:quia directe occidere innocentem eſt intrinſecè malum, quod nunquam faciendum eſt ob aliquod bonum. Debet autem modo ordinario baptizari,magna adhibita diligentia, tam in aquæ qualitate, quam in modo abluendi, vt vitæ infantis omnimodè proſpiciatur:eſto deinde magna mortis acceleratio futura ſit. Ratio eſt, quia infans ex Baptiſmo naſcitur ſummum bonum vitæ æternæ,cui poſtponi poteſt vita temporalis,ſeu aliqua eius pars indirectè; & ſi infans eſſet ſui compos, ita fieri poſtularet,vnde nulla ipſi irrogatur iniuria. Ita Granadus *in 3. par. contr. 4. tract. 4. diſp. 4. num.6.* Moſcoſus *tract. 2. c. 1.n.5.*& alij contra Sotum *in 4.diſt. 3. q. vnic. r.* 8. Ex quo ſequitur, ſic baptizantem non fieri irregularem; ſi mors acceleretur. Ita Zambranus *de Bap. c.1.dub.2.num.76. p.5.t.3.res.* 8.

N ſi pueri vita in Baptiſmo periclitaretur.

Nam tunc deberet differri,ſi abſq; illo puer non ſit deceſſurus.

Si vero periculum ſi in mora, debet baptizari adhibita magna cautela.

7 Adde,quod Ochagauia *de Sacr.tr.nu.q.7.n.2* putat,etiam primo modo baptizari poſſe puerum moribundum, nimirum per merſionem in puteum vel flumen, quod ad valorem Baptiſmi ſufficere dicemus, cum de materia Baptiſmi.Quia parum pro nihilo reputatur:vnde illa parua, & pœnè inſenſibilis acceleratio mortis nihili pendenda eſt. Idemque docet de cathecumeno adulto: quia Baptiſmus redderet illum de ſalute ſecurum,cum alioqui contritio ſit difficilis.Ita ille,qui illud de infante dicit eſſe commune apud Doctores Sed aduerſus illum inſurgit Præpoſitus *in 3.p.q.66.art.8.dub.1.n.83.*cum aliis Quia nemini licet priuata auctoritate aliquem occidere citra ſui defenſionem, etiamſi inde alteri aliquod bonum proueniat non enim ſunt facienda mala, vt eueniant bona,*p.5 tr.3.res.14.§.Sed difficultas.*

Sed non per proiectionem in flumẽ.

8 Sed,an liceat ſecare mulierem prægnantem mox morituram, vt filius mox etiam moriturus baptizetur? Reſpondeo primo, ſecundum communem apud Coninch *vbi infra*: non debere illam conſentire, ſe adhuc viuam ſecari,vt baptizetur puer;quia hæc eſſet directa ipſius occiſio. Reſpondeo ſecundò: in caſu,quo mulier prægnans damnatur ad mortem,ex iure ciuili expectari ſolet partus. Ita Moſcoſus *tr.2.c.2. n.2.*In periculo ergo mortis ex morbo,quando Medici dicunt, matrem non poſſe amplius viuere, reſpondeo tertio, Comit. *lib.1.q.14.n.2.* & Ochagauiam *de Sacr.tr.vn.q.4.n.6.*non permittere, quod ſecetur; Coninch.vero *de Sacr.to.1.q.68.art.11. num.92.* & Moſcoſum *vbi ſup.* permittere,ſi eſt ſpes,quod puer extrahatur viuus. *p.2.tr.15.reſ.44. & p.5. tr.3.re 15.*

Quid dicendum de puero in ventre matris iam morituro.

9 Expoſiti infantes, qui reperiuntur ad portas Eccleſiæ, vel Hoſpitalis ſine ſcripto,& ſunt ita tenelli, vt indicentur paucorum dierum, baptizari

Expoſiti baptizari debent ſub conditione.

Digitized by Google

Quia præſumuntur non baptizati.

baptizari debent ſub conditione. Eſt enim magna præſumptio, quod non ſint baptizati; quia impudicæ mulieres totæ ſunt tegendo ſceleri & de ſalute ſpirituali infantis nihil curant. Ita Tannerus *in 3.d.ſ.4.q.2. dub.4.n.113* contra Henriquez *l.2.c.31.n.1.* Quod etiam faciendum exiſtimo cum Villalobos *tom.1.tr.5.diff.7.n.4* ſi puer ex colore, & magnitudine videtur infans vnius menſis Nam hæc indicia fallunt, quia quandoque infantes adeo magni naſcuntur, vt ante menſem nati videantur.

Minimè verò, ſi habent ſchedulam collo appenſam.

Niſi dubium ſit de fide parentum.

Sed quid dicendum, ſi infans ſchedulam Baptiſmi collo appenſam habeat; Adhuc ſub conditione Baptizandum eſſe, docet Marchantius *tr.2.de Baptiſ.c.2.q.4* Quia teſtimonium ſchedulæ non eſt certum, & in dubio inclinandum eſt in fauorem infantis nec fit iniuria Sacramento; cum apponatur conditio. Adde, quod ſchedula ſignificat Baptiſmum collatum à muliercula, quæ, præcipuè in tenebris & ſolicitatione, prudenter creditur aliquem errorem in eſſentialibus commiſiſſe. Sed contrarium tenendum eſt cum Ochagauia *de Sacr.Bap.q.11.n.8.*& Hurtado *de Sacr.Bapt.diſp.1.diff.12* nam, cum adeſt ſchedula, eſt moraliter certum, quod infans ſit baptizatus. Niſi inueniatur in nemore, & dubitetur, vtrum parentib. fidelib. an infidelib natus ſit; Nam tunc ſchedula eſſet ſuſpectæ fidei, *p.3 Addit.2.reſ.6. & p.5.tr.13.reſ.85.*

Filij infidelium in articulo mortis baptizari debent.

10 Filij infidelium in articulo mortis baptizari poſſunt, & debent inuitis parentibus. Nam tunc cēſentur extra poteſtatem parentum; quod n. parum diſtat, nihil diſtare videtur. Et præterea abeſt periculum apoſtaſiæ, & deceptionis. Ita Hurt.*de Sacr.Bap..diſp.3.dif.3.*& alij, *p.5.tr.3. reſ.10.p 7.tra.7.reſ.67.§.excipe.* Addit Vaſq. *in 3. p.3.tr.diſp. 155. c. 7.* hanc obligationem charitatis incumbere fidelibus aſtantibus ſub pœna peccati mortalis. Sed Lorca *in 2.2.q.10.art.12.diſp.37.n.22.* id negat: quia dum infans poteſt à parentib. ſubueniri, non eſt in extrema neceſſitate, ac proindè non tenentur alij de illius ſalute ſoliciti eſſe, præſertim diligentia extraordinaria, qualis eſt in baptizando puero occultè & inuitis parentibus. Sed hæc ſententia Lorca à multis viris doctis falſa exiſtimatur, *p 3.t.4. reſ.1.*

Sub pœna peccati mortalis.

Filij infidelium, qui ſunt mancipia Chriſtianorum, poſſunt baptizari à Dominis etiam inuitis parentibus.

11 Filij verò infidelium, qui ſunt mancipia Chriſtianorum, an poſſint extra mortis periculum baptizari inuitis parentibus? Negat Caiet.*in 3. p.q.68.art.10.*& pauci alij. Sed affirmatiuè reſpondendum eſt cum Caſpenſi *in curſ.Theol.to.2.tr.27.diſp.1.ſect.5.n.47.* Poteſt itaque Dominus huiuſmodi filios ſuorum mancipiorum baptizare, eoſque ab educatione, & conſortio parentibus abſtrahere, ob manifeſtum periculum Apoſtaſiæ quando ad adultam ætatem peruenerint *p.7.t.7.reſ.67.*

Neque hoc eſt. Vel contra iuſtitiã. Vel contra Religionem.

12 Neque dicendum cum Suarez *in 3.p.diſp.25.ſect.5.* hoc eſſe illicitum, & contra religionem. Nam, vt docet Vaſq.*diſp.155* hoc non eſt contra iuſtitiam, cum enim Dominus habeat poteſtatem ſuum mancipium gubernandi nullam parenti infert iniuriam baptiſmum illo inuito procurando. Nec etiam peccat contra reuerentiam baptiſmo debitam, quia poteſt diligenter curare, ne proles deducatur à parēte cū acceſſerit

vſus

Digitized by Google

vſus rationis,vel prolem,vel parentem vendendo,vel aliter concurrendo malo impendenti. Quod ſi aliquis in particulari non poſſit ſufficienter periculis occurrere, nullo modo debet prolem baptizare,inuito parente infideli, *p.7t.7.reſ.*68.

13 Petes an Domini, qui poſſunt filios ſuorum mancipiorum illis inuitis baptizare,ad id obligentur? Negat Suar.*cit.ſect.6*. Affirmat Vaſq. item *cit.c.*7.quæ ſententia per ſe loquendo eſt probabilior Et argumenta Suar. non tam videntur probare Dominum non teneri procurare Baptiſmum, quando poteſt licitè,quam non poſſe procurare ſine peccato, in circumſtantiis ab eo poſitis, vt facilè patebit ea conſideranti. *ibid. reſ.69.*

Immo etiam probabilus ad id obligantur.

14 Puerum moribundum,cui non poteſt per alium ſubueniri,& vitæ æternæ aditus aperiri, ſecundum Ochagauiam *tr.vn.de Bapt.q.7.n.3.* Tenetur Sacerdos baptizare cum periculo,vel etiam certitudine mortis Et quidem, ſi eſt Parochus ex iuſtitia:ſi alius, ex charitate. Quia ſalus ſpiritualis illius pueri præferenda eſt vitæ corporali ipſius.Imo id etiam ſi puer non certo, ſed probabiliter ſit ſine Baptiſmate moriturus. Non ita de adulto,qui poteſt iuſtificari per contritionem. Niſi eſſet in rebus fidei rudis,nam tunc deberet eum inſtruere, vt ad contritionem ſe diſponat,ſi Baptiſmum ſuſcipere non poſſet,& hoc cum periculo propriæ vitæ.

Et ſi parentes non ſunt inuiti, etiam cum periculo propriæ vitæ ſecundum aliquos.

Sed contra hanc ſententiam inſurgit Sancius *ſelect.diſp.*10.*nu*9. docens, eam quidem procedere de Parocho, qui pactus eſt non omittere curam animæ proximi, etiam cum periculo propriæ vitæ;& hoc ratione decimarum aliorumve emolumentorum, quæ percipit. Alios verò teneri non concurrere poſitiuè ad necem ſpiritualem proximi pro conſeruanda vita propria; minimè verò illam impedire cum tanto diſpendio. At ſententiam Ochagauiæ tenuit Bannez in 2. 2. *quæſt.*26. *art.* & tenet etiam Ledeſma *tom.* 2. *tr.* 4. *cap.* 4. *concl.* 25. *par.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 16.

Sed Sancius id concedit ſolum in Parocho.

BAPTISMI MATERIA.

14 MAteria Baptiſmi eſt duplex Remota,& proxima.Illa,eſt aqua hæc, ablutio. †

Baptiſmi materia duplex.

Remota, & proxima.

15 Aqua, vt ſit materia Baptiſmi, debet eſſe elementaris. Vnde nulla aqua aut ſuccus ex herbis, floribus, radicibus, frondicibus,aliiſque miſtis perfectis, & diſtillatus poteſt eſſe materia Baptiſmi, quia ſubſtantialiter differt ab aqua elementari; vt in ſpecie de aqua roſacea docet D.Thom. 3.*p.q* 66.*art.*4.*ad* 5 eiuſque expoſitores;dicuntur enim aquæ æquiuocè, non vniuocè. Et ita docet Coninch *de Sacram. quæſt.* 66. *art.* 4. *dub.* 1.*num.*23.cum vniuerſa Doctorum turba, *par.*5. *tom.* 3. *reſ.* 2.

Remota eſt aqua elementaris.

Non aqua, aut ſuccus herbarum, & florum.

16 Eſt tamen ſufficiens materia Baptiſmi aqua ex ſale reſoluta,quia

Digitized by Google

Sufficit aqua ex ſale reſoluta.

ſal efficitur ex aqua ſalſa. Ita Fernandez *par. 3. c. 2* §. 4. *n. 5.* & Tab. *v. Bapt.* 4. *n.* 8. Quamuis Coninch *vbi ſup. n.* 22. exiſtimet, aquam ex ſale eſſe diuerſæ ſpeciei ab elementari, *p. 3. t. 4. reſ. 5* §. *Quaritur ſecundo.* Eſt item ſufficiens aqua, quæ colligitur ex vaporibus denſatis, cum ex olla emergentes, in teſtaceo tegmento reperiuntur. Nam vapores ſunt eſſentialiter aqua. Item, quæ hyeme fluit ex parietibus & lapidibus; eſt enim aqua genita ex aëre humido. Ita Fernand. *p. 3. c.* 10. §. 2. *n. 3. ibid.* in fine. Non autem, quæ fluit, ex vitæ, vel arboribus, quia id non eſt aqua, ſed ſuccus *Ibid. Quæritur tertio.*

Et, quæ colligitur ex vaporibus denſatis.

Quæque fluit ex parietibus, & lapidib.

Minimè vero quæ fluit ex vitibus, vel arboribus.

Sufficit item aqua ex glacie, niue, & rore.

Ipſa vero glacies, & c. nondum reſoluta non eſt ſufficiens, quia non poteſt abluere. Sed quid ſi in ipſa applicatione reſoluatur.

17 † Item aqua ex glacie niue, aut rore reſoluta. † Quamdiu autem reſoluta non ſunt, non ſunt materia ſufficiens, quia non ſunt apta proxime ad abluendum. Sed quid ſi in ipſa applicatione nix reſolueretur? Reſpondet Tannerus *tom. 4. diſp. 4. q. 1. dub. 2. n.* 44. quod, ſi reſoluatur in manibus baptizantis ante ablutionem, eſt ſufficiens; Si vero in corpore baptizati, non eſſe ſufficientem, quia tunc baptizans non propriè abluit; ſed potius ille ſe ipſo abluitur: ablutio vero tam vt actiua, quam vt paſſiua eſt materia Baptiſmi, quod etiam docet Vaſq. *in 3. par. tom. 2. diſp.* 141. *cap.* 2. & alij Sed Suarez *in 3. par. tom. 3. diſp.* 20. *ſect.* 2 docuit, materiam proximam Baptiſmi ſitam eſſe in ablutione vt paſſiua, non vt actiua: in qua ſententia nix liquefacta in corpore baptizandi eſſet materia ſufficiens. Vtraque hæc opinio eſt probabilis, *p. 5. t. 3. reſ. 3.*

Variæ opiniones probabiles.

In caſu neceſſitatis Baptiſmus conferri poteſt in aqua dubia, ſub conditione, poſtea repetendus.

18 Quando autem eſt dubium, num aqua ſit naturalis, vt contingit de luxiuio, iure carnium &c. poteſt cum illa conferri Baptiſmus in caſu neceſſitatis, ſub conditione *ſi eſt ſufficiens*; repetendus poſtea, ſi ceſſet neceſſitas, in materia certa, ſub conditione *ſi non es Baptizatus.* Ita Granado *in 3. par. contr. 4. tr. 1. diſp. 3. dub.* 2. quod à fortiori procedit, quando circa materiam Baptiſmi ſunt opiniones probabiles. *p. 5. tr. 3. reſ.* 1.

Maximè ſi habet opinionem probabilem.

Quare aliqui docent, in tali caſu baptizandum eſſe cum aqua roſacea. Item cum niue, glacie, & rore nondum reſolutis Sed ego hæc vtrumque nego.

19 Vnde Putaneus *in 3. par. q. 66. art 4 dub. 1. n. 5.* docuit, in caſu neceſſitatis baptizari poſſe ſub conditione in aqua roſacea, quia hæc videtur habere cum aqua naturali maiorem affinitatem, quam aqua aliquorum fontium. Quod etiam docet Chamerota *t. 2. de Bapt. c. 2. dub* 2. quia eſt quorundam opinio, quod ex herbis, & floribus elici poſſit per alembicum aqua vera elementaris, quamuis admiſta. Idemque docet Puteanus *l. c.* de niue, rore, & glacie nondum reſolutis, quia Maior non requirit in Baptiſmo ablutionem ſed ſolum, quod aqua attingat baptizatum Sed ego in vtroque hoc caſu contrariam ſententiam teneo, quæ eſt communis.

Concedo tamen adhiberi poſſe liquorem dubium, ſi in tenebris v. g. iudicari non poſſit, ſit ne aqua, vel aliud.

20 Exiſtimo tamen cum Ioanne de Lugo *de Sacram. diſputat.* 8. *ſect.* 8. *num.* 140. in extrema neceſſitate baptizari poſſe cum liquore dubio, ſi non poteſt examinari num ſit aqua, vel aliud. Quia præceptum de non baptizando abſque tali materia oritur ex reuerentia Sacramenti, cui præponderat ſumma indigentia proximi, *p. 5. t. 3. reſ. 2.*

Proxima Baptiſmi materia eſt ablutio.

21 † Materia

21 † Materia proxima Baptiſmi eſt ablutio. Quidquid dicat Maior, ſufficere contractum aquæ cum baptizando: eſt enim opus vt aqua diffluat per corpus baptizandi. Sufficit autem immerſio abſque emerſione; vnde ſi puer proiiceretur in puteum, eſſet verus Baptiſmus: nam ſola immerſio eſt vera ablutio, quia per eam aqua ita mouetur ſupra ſuperficiem corporis, vt ſi ſordidum eſſet, verè illud emundaret. Ita Vaſq in 3.*p.t.*2.*diſp.*145.*c.*3.& alij. Eſſet autem talis Baptiſmus illicitus vt ſupra diximus, *p.*5.*rac.*3.*reſ.*14. Sufficit item aſperſio, & infuſio nam vtraque hæc eſt ablutio, quæ verbis formæ ſignificatur. Et quidem infuſione vtuntur vt plurimum Eccleſiæ aſperſione autem creduntur Apoſtoli baptizaſſe, quando vna die quinque millia hominum baptizarunt: Ita Hurtadus *de Bapt. diſp.*1.*dif. p.*5.*t.*3.*reſ.*19.

Ad quam ſufficit immerſio abſque emerſione.

Sufficit item aſperſio, & infuſio.

22 Ablutio autem ſecundum Paludanum in 4.*diſt.* 3. *q.* 3. debet eſſe determinata, & finita: vnde, ſi, finita forma, adhuc continuetur ablutio non habetur Sacramentum. Nam, cum miniſtro incumbat determinare materiam, non cenſetur illam determinaſſe, niſi cum ceſſat abluere. Sed ego teneo cum Ochagauia *tract.vn.de Bapt. q.*4. *n.*9. quod Baptiſmus habeatur per quamcumque partem ablutionis, etiamſi adhuc non ſit finita, ſi finita ſit forma quia quæcumque pars ablutionis eſt ablutio, cum ſit homogenea. Nec ſtat in poteſtate miniſtri ſacramentalem ſignificationem, quæ poſita ſufficienti materia conſtat, differre, *p.*5.*t.*3. *reſ.* 17.

Immò etiam infuſionis pars proportionalis, & indeterminata.

Quia pars ablutionis eſt ablutio.

23 Conſtat etiam ſufficiens ablutio ad Baptiſmum neceſſaria, ſi baptizandus iniungatur digito in aquam merſo; Nam pars minima aquæ ſufficit, etiam vna gutta, dummodo per aliquam corporis partem diffluat. Quia hoc ſufficit, vt homo abſolutè dicatur ablutus, vel vnctus aqua. Ita Comitolus *lib.*1.*quæſt.*12. Mæratius *tom.* 3. *de Baptiſmo diſput.* 2. *ſect.* 4. & alij. Et quamuis contrarium doceant Granadus in 3.*p.contr.*4.*tr.*1.*diſp.*4.*num.*12 & alij concedunt tamen, in caſu neceſſitatis ita adminiſtrandum eſſe; quia cum noſtra opinio ſit probabilis, nulla irrogatur iniuria Sacramento, *p.*3.*t.*4.*reſ.* 5.& *p.*5 *t.*3. *reſ.*5.

Sufficit etiam vngere baptizandum digito merſo in aquam.

24 Validus eſt Baptiſmus, quæcunque pars corporis abluatur; imò, etiam ſi ſit excrementum, vt capilli, & vngues: non quia hæc viuant; ſed quia reputantur vt partes hominis, & abluens capillos, vel vngues, dicatur abluere corpus, & corpus abſolutè dicatur vnctum. Ita Sotus in 4. *diſtinc.* 3. *quæſt. vn. art.* 7. §. 3. & Vaſquez *tom.*2.*in* 3.*p diſp.*146 Quod quamuis Villalobos *tom.*1.*tr.*5.*diff.*4 *num.* 2. & alij negent: concedendum eſt nihilominus, in extrema neceſſitate Baptiſmum ſic conferendum cum conditione; quia melius eſt, puero moribundo adhibere medium ſalutis incertum, quod fortaſſe proderit, quam nullum. Ita Præpoſitus *in* 3.*p.q.*66.*artic.*8.*dub.* 3 *nu.* 90. *p* 5.*t.*3. *reſ.*4.

In quacumque corporis parte, etiam in capillo, aut vngue.

25 Quod etiam notat Marchantius *tr.*2.*de Bapt.c.*1.*q.*1.*caſ.*2. cum aliqua probabilitate dici poſſe de vmbilico, per quem infans ſugit à matre

Immo etiam in vmbilico.

Digitized by Google

alimentum & illi coniungitur,quia non minus dici poteſt infans ablui per vmbilicum ceu per aliquod ſui, quam per capillos; nam etiam per illum aqua ad corpus infantis cenſeri poteſt pertingere, quamuis, quia excrementum,præſcindatur à corpore Id quod ipſe dicendum puto cum Præpoſito *vbi ſupra* de pelle, quam Medici *ſecundinam* appellant;quia pellis illa reputatur veluti pars pueri & veluti eius cutis,qua lota,puer dicitur lotus. Quod etiam docet Ochagauia *tr.vn.de Bapt.q.4.n.3. p.5. t.1.reſ.4.& 112.*

Aut ſecundina.

Sed in his omnibus caſibus Baptiſmus iterari debere ſub conditione.

26 Et hæc omnia dicta ſint pro caſu neceſſitatis,& de collatione Baptiſmi valida, aut licita in neceſſitate, qui tamen poſtea iterari debet ſub conditione.Nam,cum quis tenetur Sacramentum ſuſcipere, & ſuſcipit dubium, grauiter peccat. Quod etiam procedit de eo,qui manet in dubio; quia dum non eſt moraliter certus de Baptiſmo, alia ſacramenta ſacrilege recipit. Et quamuis probabile ſit talem Baptiſmum eſſe validum:non eſt tamen probabile, recipi poſſe in materia aut forma dubia, ſaltem extra neceſſitatem. Ita Præpoſitus *in 3.p.q. 66.art.9. dub.2.num.* 101.contra Hurtadum *de Bapt.diſp.1.diff.12.p. 5.t.3.reſ.11.*

Cum verò poteſt, ſeruandus eſt modus ablutionis in ſingulis Eccleſiis vſitatus.

Etiam per immerſionem.

27 Extra verò neceſſitatem ſeruandus eſt modus ablutionis in vnaquaque Eccleſia præſcriptus & vſitatus Ita Ochagauia *de Baptiſm.q.5. num.* 8. qui non approbat ſententiam Poſſeuini *de offic.Cur.cap.16. num.6.* quod abluere quocumque modo, ſcilicet per immerſionem, infuſionem, ſeu aſperſionem. ſecluſo contemptu, non ſit mortale.Seruanda etiam eſt conſuetudo certarum Eccleſiarum, baptizandi per immerſionem. Ita Layman *lib. 5. tr. 2. cap. 4. num. 4. p. 3. reſ. 19. verſ. In praxi.*

BAPTISMI FORMA.

Baptiſmi forma, (Ego te baptizo. &c.)Et quidem (te,) & (baptizo) ſunt de eſſentia. Non autem (ego) Sæpius iterare illud(in nomine)

1 † Baptiſmi forma in Eccleſia Latina hæc eſt, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Sed ex his particulis vox *Ego* non eſt de eſſentia, quia includitur in voce *baptizo. Te* eſt de eſſentia, quia forma explicare debet ſubiectum. Item particula *baptizo*, vel æquiualens, ad determinandum actum applicationis aquæ ad corpus baptizati,quæ poſſet etiam fieri ad refrigerationem, medicinam &c. † Si particula *in nomine* replicetur ad vnamquamque Perſonam diuinam, dicendo *in nomine Patris, in nomine Filij &c.* Bonacina *de Sacram. diſp.2.q.2.punct.4.num.5.* docuit, inualidum fore Baptiſmum Quia non exprimitur vnitas eſſentiæ diuinæ, ſicut, eadem ratione,inualidum fore Baptiſmum collatum *in nominibus Patris, & Filij* &c. vel *Col. Padre col Figliuolo*, &c. Sed contrarium teneo cum Suarez *tom.3. diſp. 21.ſect.3.* Quia replicatio illa *in nomine*, non ponit plura nomina, ſicut ly *in nominibus*: quemadmodum nomen *Deus* poteſt ſæpius iterari ſine pluralitate, non autem *Dij*, quia hoc ſignificat Naturarum pluralitatem: non autem illud *p.2.ſ.17.reſ.15.* Particula *in* non eſt de

Non facit Baptiſmum inualidum.

Neq. omiſſio (in)

de eſſentia. Vnde Baptiſmus collatus *nomine Patris*,&c. eſt validus; quia ſenſus non violatur, ſed tollitur Hæbraiſmus, vt fieret dicendo, *cano cithara* pro *cano in cithara*. Ita Henriquez *lib* 2.*c*.8.*n*.6. contra Comitolum *l*.1.*q*.9.*n*.3. contra quem dicendum etiam cum Bonacina *de Sacram. diſp*.2.*q*.2.*punct*.4.*n*.16. omittentem particulam *in* ſecluſo contemptu, non peccare mortaliter. Idem dic de particula, & quia abſque illa ſignificatur tota Trinitas. Quod etiam procedit ſi omittatur vna cum particula *in*. Ita Pitigianus 4.*par.dist*.3.*q*.2.*ar*. contra Regin *to*.2.*l*.24.*c*.1. *nu*.30.*p*.2.*t*.15.*reſ*.47.

Vel (&).

29 Addens formæ Baptiſmi nomen B. Virginis, vel omnium Sanctorum, ſecundum Graffium *part* 2.*l*.1.*c*.3.*n*.24 non baptizaret. Sed diſtinguendum puto cum Bonacina *de Sacram.diſp*.2.*quæſt*.2.*punct*.4.*n*.16. & ſi tale nomen addens, intendat in nomine Beatæ Virginis, &c baptizare, non baptizaret; quia talis ſenſus eſt contrarius fidei: ſi verò ſolùm intendat interceſſionem illius ad conuerſationem gratiæ baptiſmalis, &c. baptizaret. Nam, quamuis illud *in nomine* ſignificet auctoritatem, & conſequenter verba illa ſimul ſumpta contineant errorem contrarium formæ; vt tamen ex intentione miniſtri hic & nunc proferuntur, verba præcedentia tale nomen habent ſuam perfectam ſignificationem, & effectum, quem nomen ſubſequens non poteſt tollere. *p*.2.*t*.15 *reſ*.48.

Sicut nec addere formæ nomẽ Beatæ Virginis vel alicuius Sancti in interceſſionem.

30 † Forma proferri debet ſimul, cùm adhibetur ablutio, vt vetum ſit dicere: *Ego te abluo* † Adeo vt Scotus *in* 4.*diſt*.6.*q*.2. *art*.1. exiſtimauerit, quòd, ſi proferatur paulò poſt, Baptiſmus ſit inualidus. Sed contrarium cum Henriquez *l*.1.*c*.9.*num*.10. tenendum eſt; ſufficere nimirum, quod paulò ante, vel poſt ablutionem proferatur, dummodò accedat intentio ſignificandi eo modo, quem moralis, & humana loquendi, & agendi conſuetudo requirit. Nam eodem pacto, qui poculum manibus accipit, ori ſtatim applicaturus, vt bibat, dicere moraliter poteſt & ſolet, *ego bibo*. Quæ doctrina applicanda quoque Sacramentis Ordinis, Confirmationis, & extremæ Vnctionis, Nec enim veriſimile eſt, Chriſtum qui ſenſitiuis hominibus ſenſibilia inſtituit Sacramenta, eorum adminiſtrationem metaphyſico rigori adſtringere voluiſſe: Imò Heredia *de Sacrament.in gen.p*.5.*dub*.2.*n*.8. docuit, inter ablutionem, & prolationem formæ intercedere poſſe vnum *Pater noſter*. Sed hæc ſententia non videtur admittenda: quia nimis laxa. *par*.3.*t*.4.*reſ*.6.

Forma Baptiſmi proferenda ſimul cum ablutione.

Si verò paulo ante vel poſt proferantur, Baptiſmus non erit inualidus,

Quod generaliter procedit in omnibus Sacramentis.

31 Cùm puer eſt in periculo mortis, & nemo eſt, qui ſciat formam Baptiſmi certam, baptizari poteſt cum forma dubia. Ita Ochagauia *de Sacram.qu*.5.*n*.17.*p*.5.*t*.3.*reſol*.4 in fine. Nec refert, quod vſurpetur forma Latina: Nam etiam Sacerdos baptizare poteſt in lingua vernacula ſine mortali. Ita Nugnus *in* 3 *p.tom*.1.*q*.60.*ar*.8.*diſ*.3.*p*.2.*t*.15. *reſol*.46. in fine.

Baptiſmus in neceſſitate conferri poteſt in forma dubia

Et in quacunque lingua.

Digitized by Google

BAPTISMI SVBIECTVM.

Baptiſmi ſubiectũ homo, vel homines

32 † SVbiectum capax Baptiſmi eſt homo nondum baptizatus. Homo inquam, vel homines.† Nam in caſu neceſſitatis, & vrgente mortis periculo, poſſunt baptizari plures ſimul vnica formæ prolatione in numero plurali, dicendo, *Ego vos Baptizo*: quia ſic nihil deeſt ad valem Sacramenti, &, cum fiat in neceſſitate, non fit illi iniuria. Ita D.Thomas 3. *p.q.66. art.5. ad* 4. Sed aduertit Hurtadus *de Bapt.diſp.2 diff.7.* ex communi, in tali caſu non fore vnum, ſed plures Baptiſmos: quia illa forma: *Ego vos baptizo*, æquiualet his *ego te baptizo, & ego te baptizo*, &c. & ſic eſt virtualiter plures. *p.5.t.3 reſ.27.*

Nõdum baptizati, nã ſemel baptizatus, ſit iterũ baptizaretur, fieret irregularis.
Sicut rebaptizans, qui vlterius incurreret pœnã mortis Si rebaptizaret abſolutè.
Non autem, ſi ſub conditione.
Sed contrarium tenet Præpoſitus.

33 Dixi: *nondum baptizatus* Nam, ſi ſemel baptizatus ſcienter iterum baptizaretur, fieret irregularis ex delicto can. *eos. quos de conſecr. d.* 4. Fieret etiam irregularis, qui ſcienter aliquem rebaptizaret, ex *cap.2. de Apoſt.*& incurreret pœnam mortis ex *l.2.C.ne ſanctum Baptiſma iteretur.* Sed pœnam irregularitatis exiſtimo non incurrit à rebaptizante ſcienter ſub conditione. Nam hic abſolutè non rebaptizat. Ita Nugnus *in 3.p.q.66.art.9 conc.6* & alij *p.3.t.4 reſ.9.* Sed Præpoſitus in *3.p.q.66. art.9.dub.3.n.*103.tenet, ſic rebaptizantem, ſi ſciat priorem Baptiſmum fuiſſe validum, & rebaptiſmum illicitum, & conditionem apponat in fraudem leges, non ſolùm fieri irregularem, ſed etiam pœna mortis affici poſſe; quia ex vna parte conditio, cùm apponatur ſolum ad vitandam pœnam, cenſeri poteſt tamquam non oppoſita: & ex alia exterior actio videtur fieri animo hæretico, & ex iudicio, quòd Baptiſmus validus repeti poſſit. *p 3. Ad. ſecund.reſ.*10.

Baptizare autem ſub conditione nõdũ baptizatum eſt peccatum veniale.

34 Baptizare autem ſub conditione non baptizatum, eſt peccatum: quia contra vſum Eccleſiæ, ponentis ſolùm conditionem in dubio. Sed veniale, quia materia iniuriæ eſt leuis. Ita Villalobos *tom.1.t.3. diff.7.n.* 2.*p.3.Add.ſecund.reſ.6.§.Non reticeam.*

Cõditio n. adhiberi debet in dubio de validitate prioris Baptiſmi. Vel de illius collatione.
Vt ſi infans captus ſit ab infidelibus, & dubitetur an ſit baptizatus.
Quamuis infideles firment, illũ rapuiſſe in ætate in qua præſumi deberet baptizatus.

35 † Itaque, ſi dubium ſit, an quis ſit baptizatus, vel an baptizatus ſit validè, & hoc probabile, baptizari debet ſub conditione. Ita de primo decernitur in cap. *de quibus*, *de Bap.* & docet D. Thomas 3. *part. q.66 artic.ad* 4. Bizozerus *de Sacram.p.2.cap.7.num.*18 & alij, † Vnde, ſi caſus contingat, quòd infans captus ſit ab infidelibus, & dubitetur, num fuerit baptizatus, redemptus poſtea, baptizari debet ſub conditione: quamuis infideles ipſi teſtentur, ſe illum rapuiſſe in ea ætate, in qua certum foret, eſſe baptizatum, ex cap. *paruulo. de conſecr. diſt.*4. Nam teſtimonium infidelium eſt ſuſpectum, vtpotè qui credi poſſunt id dicere in iniuriam Baptiſmi, ſiue baptizandi. Ita Nugnus *in 3.p. tom.1.q.66.art.9. concl.*2. Vnde ad tollendam dubitationem, quòd aliquis ſit baptizatus, opus eſt teſtificatione teſtis fide digni affirmantis de viſu. Ita Ledeſma *tom.1.de Bapt.c.6.diff.2.*& alij *p.3.Add.ſecund.reſol.*10. Eadem ratione dictum eſt ſupra *num.*8. infantem expoſitum cum

Digitized by Google

cum ſchedula Baptiſmi in loco vbi dubium eſt, an parentibus infidelibus natus ſit, baptizandum eſſe ſub conditione. Vide ibi.

36 Baptizandus non eſt infans in vtero matris ſecundum Ochagauiam *tract. vn de Bapt. q. 4. n. 5.* quia in cap. *qui in maternis, de conſecrat. diſtinct. 4.* dicitur non poſſe renaſci ſecundum Deum, qui non eſt natus ſecundum Adam. Sed ego dicendum puto cum Præpoſito in *3. p. q 66. art. 8 dub. 3. n. 91.* quod, ſi aliquo pacto miniſter poſſit in puerum exiſtentem in vtero aquam immittere, poteſt ſic baptizari. Nam infans, in eo ſtatu eſt homo diſtinctus à matre, ſufficienter natus ex nihilo, contraxitque peccatum originale. Vnde in caſu neceſſitatis, poſſet hoc modo baptizari. Ad argumentum ſupra factum reſpondetur, vt quis dicatur per Baptiſmum renaſci, ſufficere, ſi ita natus ſit, vt ex non homine factus ſit homo. Nam de cætero, neque, qui exciditur ex vtero matris mortuæ propriè naſcitur, & nihilominus baptizari poteſt, *p. 2. tr. 14. reſ. 43. & p. 5. tr. 3. reſ. 12.*

Baptizari poteſt in fās in vtero matris

Si poteſt ablui aliquo modo.

73 Nota hic, quod Præpoſitus *ibid.* quamuis doceat, non licere matrem viuam exſcindere, vt proles baptizetur; quia non licet directè aliquem occidere, vt bono ſpirituali eiuſdem, vel alterius conſulatur; poſſe tamen putat, exiſtentem in vtero modo ſupradicto baptizari, ſi non eſt ſpes probabilis, quod viuus naſci poſſit, & poſſit nihilominus aqua ad illum abluendum pertingere: eſtu ex hoc præuideatur ſecutura mors matris, quæ in hoc tenetur conſentire; quia tenemur cum noſtræ vitæ diſcrimine ſuccurrere ſaluti proximi, quando moraliter certum eſt, nos poſſe, & cum alias periturum. Sed hunc caſum rarò euenire poſſe, *p. 5. t. 3. reſ. 12. § Non deſinam.*

Et ſi vrgeat neceſſitas baptizandum, eſſe docet Præpoſitus, etiã cum periculo matris.

38 † Adultus, vt baptizetur, tres conditiones habere debet: intentionem ſuſcipiendi Baptiſmum, fidem, & dolorem de peccatis actualibus. Et quidem intentio eſt adeo neceſſaria, vt ſi nec actualiter, nec virtualiter adſit, Baptiſmus ſit nullus. Fides verò & dolor non requiruntur ad characterem, ſed ad gratiam baptiſmalem. † Vnde infideles accedẽtes ad fidem, inſtrui debent, & probari per aliquot menſes ante Baptiſmum, vt dicitur, *de conſ. d 4. c. ante Baptiſmum.* Si tamen vrgeat neceſſitas naufragij, &c. ex qua tales ſint in periculo mortis, tunc expoſita vtcumque fide, ſi rebus illis aſſentiantur baptizari debent. Ita Sancius *ſelect. diſp. 44. nu 41. p. 5. t. 3. reſ. 20.*

Tres cõditiones in baptizando requiruntur.
Intentio,
Fides, & dolor peccatorum actualium, ſi eſt adultus.
Qui proindè inſtrui debet, & probari per aliquot menſes. Si mors non immineat.

39 Sufficit autem ad Baptiſmum intentio ſuſcipientis virtualis. Vnde, qui baptiſmum petiit baptizari poteſt dormiens, vel amens, ſi conſtet, ante ſomnum vel amentiam voluntatem non mutaſſe. Ita determinauit Innocent. III. in cap. *maiores de Baptiſm.* & ſumitur ex Concilio Carthagin. IIII. *can.* 44. & Amus, *can.* 12. Et ratio eſt, quia præcedens voluntas non retractata ſufficit, vt Baptiſmus dicatur voluntarius. Ita Barboſa *collect. tom. 1. lib. 3. tit. 4. cap. 3. num. 16.* Quod ſi dicas, Baptiſmum collatum à dormiente, vel amente, qui ante ſomnum vel amentiam habuit intentionem baptizandi, eſſe inualidum; ergo etiam collatum dormienti vel amenti, &c.

Intentio autẽ ſatis eſt virtualis; Vnde baptizari poteſt amens, & dormiẽs, qui Baptiſmum petierat.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondet Cabrera *in 3.par.queſt.68.art.7.* aliquos Theologos negare antecedens; quia ſufficit intentio virtualis miniſtri, præſertim ſi ex illa actio baptizandi ſequatur. Quam reſponſionem ipſe probabilem iudicat, & falſitatis non facilè conuinci poſſe. Sed, ad argumentum negari poteſt conſequentia, quia maior intentio requiritur in miniſtro, quam in ſuſcipiente Baptiſmum. Igitur furioſi, & amentes, vel alio pacto vſu rationis priuati, in articulo mortis baptizandi ſunt, ſi ante Baptiſmum petiiſſe conſtet, credendo, eam voluntatem perſeueraſſe. Ita Henriquez *lib.2. cap.24.n.4.* & Sanc. *ſelect. diſp.44.nu.42.* Qui addit, furioſum, reſiſtentem Baptiſmo, ligari poſſe, vt baptizetur, *p.3.t.4.reſ.12. & p.5.t.3. reſ.23.*

Et in periculo mortis etiã debet.

Petiiſſe autẽ cõſtabit ex dicto vnius teſtis etiã Pagani.

40 Quomodo autem conſtabit, quod infidelis moribundus Baptiſmum petierit, vt ei conferri poſſit? Reſpondeo cum Sancio *ſelect. diſp.44.num.39.* ſufficienter conſtrate ex dicto vnius teſtis, etiamſi ſit Paganus. Quod potiori ratione tenentur fateri DD. cum quibus infra dicemus, moribundum abſolui poſſe, ſi vnicus teſtis affirmet, ſigna doloris manifeſtaſſe. Nam in Bapriſmo actus doloris non ſunt materia Sacramenti, ſicut in Confeſſione, *par.5.tr.3. reſol.21.* Addit Sancius *ibidem num.40.* baptizandum eſſe ſub conditione infielem, de quo audientes dubitant, num teſtis verum dicat, vel, an reuera aſſeruerit, moribundum poſtulaſſe Baptimum. Cui adde Henriquez *lib.2. cap.23. num.4.* docentem, quod, ſi in dubio ſit coniectura, quod moribundus petierit Baptiſmum, baptizari debet ſub conditione, *p.5. tr.3. reſol.22.*

Et ſecundum Sancium, etiãſi de facto eius teſtificatio non ſit ſatis certa.

41 † Intentionem infantis ſupplent parentes, quibus filiorum cura, & cuſtodia ante vſum rationis commiſſa eſt. † Vnde infantes infidelium etiam vaſſallorum, aut etiam mancipiorum, non poſſunt ipſis inuitis extra mortis periculum baptizari. Ita D. Thomas *3.p.q.68.art.10.* Azorius *tom.1. lib.8. cap.25. q.10.* & alij Sed Suarez *in 3.p. tom.3. diſp.25. ſect.4.* docet, filios infidelium ſeruorum vendi poſſe, & ſic ſeparatos à parentibus baptizari, etiam ſi in hunc finem alienentur. Et probat primum, quia dominus alicuius rei poteſt illam ad libitum vendere & alienare. Secundum verò, quia ſic alienati non ſunt amplius ſub cura parentum, ſed dominorum. Imò Turrianus *in 2.2.tom.1.diſp.54 dub.2.* ait baptizari poſſe etiam ſub cura parentum, ſi res ſecundum ſe conſideretur, *p.2.tr.10 reſ.45.* & Layman. *lib.5.tr.5.c.6.n.12.* etiam ſi peruerſionis periculum timeatur. Nam, quod attinet ad ius paternum, illud amittitur propter prauum vſum; neque enim ius naturale paternum concedere poteſt, vt nemo emendare curet in filio id, in quo pater errat, neque ius diuinum id conceſſiſſe conſtat, vt ait Vaſquez *in 3.par.tract. 3. diſp.155. cap.4. num.50. p.2. tr.15. reſol.45 §. Ad argumentum.* Quod verò attinet ad periculum, illud non eſſe adeò propinquum, quum præueniri poſſit per mortem infantis ante vſum rationis, aut cathoicis inſtructionibus ſubleuari, vel tandem ignorantia difficulter vincibili retardari,

In infantibus intẽtionem ſupplent parentes.
Quibus proinde inuitis baptizari non poſſunt.
Sed vide, quid doceant Suarez.

Et Turrianus.

p.2.

Digitized by Google

part.1.tract.4.reſ.7. Sed rectè docet Coninch, ſecluſo mortis periculo, non licere, baptizare filios infidelium ſub eorum cura, ipſis inuitis, *par.5.tr.3.reſ.*10. † Quamuis *p.3.tract,4.reſol.7.* ſententia Layman viſa fuerit ſatis probabilis, & *p.2.tr.5. reſol.7.* ſententia Vaſquez amplexus ſit †. Certum autem eſt, in articulo mortis baptizari poſſe, & debere, vt ſupra diximus *num* 9. Quid ſi huiuſmodi infantes poſt ſeptennium petant Baptiſmum, & dubitetur, ſint necne rationis compotes, poterunt ne inuitis parentibus baptizari? Affirmat Azorius *p.1. lib.8.cap.*15.*q.*11. Negat Tabiena, *v.Baptiſmus* 7.*q.*10. & Ioannes Antonius Nouarius *in Summa Bullar. p.2. tit. de Baptiſ. num.6.& 7.* qui putat in dubio faciendam eſſe interpretationem in fauorem fidei, *p.7. tr.*11.*reſ.*40.

42 Quòd verò attinet ad dolorem: ſufficit in adultis ad Baptiſmum attritio cognita, quæ ſufficit in Sacramento Pœnitentiæ. Ita Cabrera *de Sacram.quæſt.69. artic.8. §.5. &* 10. & alij contra Victoriam *ſumm.num.*258. cuius ſententiam Nugnus *in 3.p.tom.1.quæſt.69.art.9. dub.2.* improbabilem vocat. Sed non eſt audiendus Pitigianus *in 4. diſtinct.4. quæſt.4.art.3. concluſ.3.* dicens, hanc attritionem non debere eſſe ſupernaturalem, ſed ſufficere naturalem ex quocumque motiuo. Nam attritio naturalis non habet proportionem cum gratia, quæ eſt ordinis ſupernaturalis, *p.3.t.4.reſ.*13. Dolor in adultis ſufficit, quod ſit attritio. Dummodo ſit ſupernaturalis.

43 † Et hæc dicta ſint de conditionibus requiſitis in ſuſcipiente Baptiſmum. † Quæ ſi dubium ſit an in aliquo adulto reperiantur, vt contingeret in muto & ſurdo à natiuitate, qui in terris infidelium ſe miſceret cum aliis ad ſuſcipiendum Baptiſmum; talem ait Lopez *p.1. c.*12. non eſſe baptizandum, niſi exterioribus ſignis ſe intelligere ſignificaret, talia remedia eſſe ad ſalutem animæ ab vno Deo cœli & terræ inſtituta, ac etiam fidem de Deo habere & dolorem de peccatis, Epiſcopo hæc cum aliis viris doctis inueſtigante. Nam ex vna parte fides, & dolor de peccatis ſunt diſpoſitiones neceſſariæ ad Baptiſmum, & ex alia talis videtur has diſpoſitiones habere non poſſe, cum non poſſit doceri. Sed ego exiſtimo cum Moſcoſo *tr.2.c.5.n.7.* quòd, ſi Epiſcopus longè diſtaret, poſſet Parochus cum aliis viris doctis talem examinare, & baptizare. Certum autem eſt, quod, ſi abſque examine baptizaretur, Baptiſmus eſſet validus, *p.1.t.6.reſ.1.* Quæ quidem attritio vna cum fide ſi dubium ſit an extet in aliquo, vt in muto, & ſurdo accedente cũ aliis ad Baptiſmum, diligens eſt adhibendum examen.

BAPTISMI
Miniſter.

44 † Miniſter ad Baptiſmi valorem ſufficiens eſt homo rationis compos, diſtinctus ſuppoſito à Baptizando. Vnde tempore neceſſitatis, quæcunque perſona, etiam Paganus, baptizare poteſt dummodo habeat intentionem faciendi, quod facit Eccleſia. Baptiſmi Miniſter in neceſſitate eſt quilibet homo, etiam Paganus.

Digitized by Google

Quoniam verò obſtetrix multos infantes in ipſo partu periclitantes baptizat. †

Nemo tamen tenetur eſſe paratus, & ſcire formam Baptiſmi pro caſibus, qui poſſunt occurrere.

Idque probabile eſt etiam de obſtetricibus.

45 Valdè pia eſt ſententia D. Antonini *p.2. cap.15.§4.* & aliorum, quòd obſtetrix teneatur ſcire formam Baptiſmi, ſaltem iu lingua vernacula; eſtque vt ait Suarez *in 3.p. tom.3. diſp.21. ſect.5.* conſulenda. At contraria ipſius Suarez eſt etiam probabilis: nam, quamuis lex charitatis iubeat, vt poſita neceſſitate pueri, quilibet illum baptizare teneatur, ſi poteſt, non tamen iubet, vt vnuſquiſque ſit paratus, & inſtructus ad dandum Baptiſmum, ſi fortaſſe inueniat proximum in tali neceſſitate. Poſſe igitur obſtetricem neſcire formam Baptiſmi: quia rariſſimè eueniet. vt, vrgente neceſſitate, nemo adſit, vel expectari poſſit præter obſtetricem, qui infantem baptizare poſſit, *p.2. tr.15. reſ.46.*

Quæ cum in noſtris partibus baptizant, earum Baptiſmus regulariter iterari non debet.

46 Aduertit autem Syluius *in 3.p.quæſt 66. art.9 dub.2.* cùm contingit infantem baptizari ab obſtetrice, poſſe iterum baptizari ſub conditione. Quia dubium eſt, ne, vel ſubito neceſſitatis caſu turbata aliter fecerit, vel dixerit, quàm refert, aut ſemel & iterum deprehenſa, quòd bene baptizarit, deinceps malitioſè erret, & nihilominus aſſerat, ſe more ſolito baptizaſſe. Ita ille; qui adducit auctoritatem Synodi Iprenſis, & Paſtoralis Mechlinenſis. Sed, quidquid ſit de partibus Germaniæ, vbi ſæpius obſtetrices ſunt ſortilegæ; hæc Syluij doctrina in noſtris regionibus non admittitur. Sed obſtetrices diligenter examinantur à viris doctis, interrogando de verbis formæ, de quantitate aquæ & qualitate, & de parte corporis, in qua baptizauit infantem, & nullo comperto errore, ſupplentur in Eccleſia ſolemnitates omiſſæ *p.5.tr.13.reſ.86.*

Sed tantum ſuppleri debent ſolemnitates omiſſę.

Etiam exorciſmus, cum certa cautela.

47 Debere autem ſolemnitates omiſſas in priuato Baptiſmo, ſuppleri poſtea in Eccleſia, conſtat ex vſu Eccleſiæ, & colligitur ex *cap.1. de Sacram. non iter.* Quod etiam de exorciſmis intelligendum eſſe docet Richardus *in 4. diſt.6. art.6. q.1.* & habetur in Paſtorali Romano, cum ea tamen cautela, vt exorcizans intendat maiorem repulſam diaboli, &, cùm gratiam precatur, non primam gratiam, ſed augmentum gratiæ, impetrare intendat. Vnde non eſt audienbus Comitol. *li.1.q.12.* dicens, eſſe ſacrilegium, puerum priuatim baptizatum poſtea exorcizare. Quando verò ceremoniæ Baptiſmi omittuntur occaſione peſtis, ſuppleri poſtea debent poſt peſtilentiam. Ita Layman *lib.5.tr.2.c.8.n.9.* Sed Poſſeuinus *de off.cur.c.6.n.23.* docet, non eſſe peccatum mortale, omiſſas ceremonias in Eccleſia non ſupplere, ſecluſo contemptu, *p.5. tr.3.reſ.6.*

In caſu neceſſitatis ſeruandus eſt ordo inter miniſtros Baptiſmi non ex officio, vt præſente viro non baptizet mulier, &c.

48 Quamuis autem omnis ſit ſufficiens miniſter huius Sacramenti, & in neceſſitate poſſit licitè baptizare; eſt tamen ſeruandus ordo inter adſtantes, vt maior præferatur minori: vnde, præſente viro, non debet baptizare fœmina, præſente Eccleſiaſtico, non debet laicus, &c. Et quidem Vaſquez *in 3.p.t.3. diſp.147. cap.5.* & alij putant, hunc ordinem.

Digitized by Google

dinem inuertere, eſſe peccatum mortale: quia eſt de iure diuino,& eſt materia grauis quòd magis aptus præferatur minus apto; nam ob id in extrema neceſſitate conceditur omnibus huius Sacramenti licitum miniſterium. Hurtadus verò *de Bapt. diſp.2.diff.3*. docet, non eſſe mortale, inuertere hunc ordinem inter inferiores Diacono, vt baptizare laicum præſente Subdiacono eſſe verò mortale, quod Subdiaconus, vel inferior baptizet, præſente Diacono: quia hic iure diuino aliis ſibi inferioribus præfertur,& ex vi ſui Ordinis eſt aptior. Sed ipſe libenter adhæreo opinioni Granadi *in 3.part.controu.4.tract.2.diſp.2.n.6*. & aliorum, quod non ſit mortale, ſi inferior præſente ſuperiore, etiam Diacono, baptizet; quia, cum nemo iſtorum ſit miniſter ex officio, quod onus potius, quam alteri baptizet, non eſt grauis inordinatio, *p.3.tr.4. reſ.4.& p.5 tr.3 reſ.*18.

Sed, ſi inferior baptizaret præſente ſuperiore, etiam Diacono, non peccaret mortaliter.

49 Sacerdos verò, etiam excommunicatus, præferri debet cuilibet non Sacerdoti: quando enim pluribus conceditur facultas, ſeruandum eſt inter ipſos ius commune, *l. aſſiduis, C. qui potiores in pignore habeantur:* ergò in extrema neceſſitate, quando omnibus facultas baptizandi conceditur, ſiue excommunicati ſint, ſiue non, præferendus eſt Sacerdos, cui ſoli de iure communi competit munus baptizandi, ratione ſuæ conſecrationis. Ita Cornejo *in 3 part. tract.5. § 1 dub 2.quæſt.4*.contra Suarez *de cenſ. diſp.11.ſect.1.num.11. p.5.t.9. reſ.*87.

Sacerdos verò præferri aliis debet etiam ſi ſit excommunicatus.

50 Peccaret item grauiter pater, qui in caſu neceſſitatis baptizaret filium, præſentibus aliis, qui id facere poſſent. Sed non priuaretur iure petendi debitum: quia hæc pœna in nullo textu inuenitur impoſita. Ita Coninch *de Sacram. diſp.34. dub.8. num.69.* contra Villalobos *tom 1.tr.13 diff.51.n.1.* Qui tamen aduertit, cum tali diſpenſare poſſe Epiſcopum, Commiſſarium Cruciatæ,& Confeſſarios Regularium deputatos *p.3 tr.4.reſ.3*.

PATER, qui præſentibus aliis baptizaret filium, nõ amitteret ius ad debitum.

51 Is verò, à quo in illo caſu petitur Baptiſmus, non ſit multum ſcrupuloſus in expectando magis ideo: ſed, ſi dubitet, an opportunè veniet, baptizet ipſe; ſicut etiam, ſi dubitet, an ſit periculum mortis, vel non: ſi verò pro rei qualitate & tempore non poſſit rem examinare, mittat alium ad vocandum miniſtrum idoneum, ipſe verò non recedat, vt, ſi neceſſitas vrgeat baptizet. Ita Zambranus *de Baptiſm. c.1.dub.15. num.5.p.5.t.3.reſ* 18.§.*Cauendum.* Adde, quod docuit Valentia *tomo* 4. *diſp.4.q.2.punct.1.* laicum, qui, præſente & non renuente Sacerdote, baptizaret, ſecluſo contemptu, non peccaret mortaliter, *p.3.t.4. reſ.4. §.Non deſinam.* Baptizet verò idiota vulgari potius, quàm Latino ſermone, ne erret, niſi ſibi conſtet, ſe latinè benè proferre. Ita ſup.cit. Zambranus *vbi ſup.p.5.t.3.reſ.*18.

VOCATVS in neceſſitate ad Baptizandum non ſit multum ſcrupuloſus in expectando magis idoneo cum periculo baptizandi.

52 In quocumque autem caſu Baptiſmi miniſter debet eſſe vnus. Vnde ſi Sacerdos, vel alius, non poſſet domum intrare ad abluendum, vel non haberet manus, non conferret Baptiſmum validè, proferendo

MINISTER Baptiſmi non poteſt eſſe, niſi vnus.

Digitized by Google

formam, alio abluente. Ita docet D. Thomas *3.part.quæſt.67. art.6.* & DD. communiter. Probatur autem, quia, vt formam verum ſignificet, qui illam profert, debet etiam abluere: alioqui enim, ſi vnus abluat, & alius verba proferat, falſum erit dicere, *ego te abluo*, falſum etiam erit dicere, *te abluimus:* quia non vterque ablueret, neque vterque verba proferret, ſi alter eſſet mutus. Confirmatur, quia communi omnium calculo inualidus iudicatur Baptiſmus collatus à tribus, quorum vnus ablueret, & alij duo verba alternatim proferrent,

Sed aliqui in neceſſitate docent, conferendum eſſe à duobus, vno mutuo abluente, & alio manibus orbato proferente verba ſub conditione, ſi ità conferri poteſt.

v gr. vnus, *ego te baptizo*, alter, *in nomine Patris*, &c. quia ille, qui profitetur aliquem baptizare, profitetur illum baptizare in nomine S. Trinitatis Ergo, eodem modo cenſendus eſt inualidus collatus à duobus, vno abluente, altero verba proferente, quia, qui dicit ſe abluere, debet ipſe abluere, &c. Sed his non obſtantibus, Caietanus *in 3.p. loco cit.* Hurtadus *de Sacram diſp.2. diff.6.* Capeauilla *de modo miniſtr. Sacram.temp. peſtis q.20* & alij docent, in caſu neceſſitatis licere, hoc modo Baptiſmum conferre ſub conditione, *ſi ita conferri poteſt*, & iterum, elapſo periculo, baptizare ſub alia conditione, *ſi non es baptizatus.*

Et reſpondent ad quoddam argumentum.

Quia in tali neceſſitate melius eſt ſuſcipere Baptiſmum dubium, & aliquo modo probabilem, quam omni nò nullum. Quod ſi dicas, in iure Canonico declarari irritum Ordinem collatum ab Epiſcopo ſimul & Presbytero, illo imponente manus, hoc benedicente: Reſpondent, eſſe diſparem rationem; quia Presbyter in nullo caſu eſt ſufficiens miniſter Ordinis, Baptiſmi verò in neceſſitate quilibet poteſt eſſe miniſter, & ideo ille non poteſt cum Epiſcopo componere vnum miniſtrum, mutus verò, & orbatus manibus poſſunt, *p.3. tr.4. reſ.11. & p.5. tr.3. reſ.26. & t.6 reſ.2.*

BAPTISMI miniſter extrà neceſſitatem eſt Parochus; vel de eius commiſſione ſimplex Sacerdos, vel Diaconus.

53 † Et hæc dicta ſint de miniſtro neceſſitatis, ad valorem Baptiſmi. Nam extra neceſſitatem miniſter Baptiſmi ex officio eſt ſolus Parochus, vel alius Sacerdos, & etiam Diaconus ex commiſſione Parochi vel Epiſcopi. Et quidem Diaconus ex commiſſione Parochi poteſt baptizare ſolemniter. † Imò Suarez *in 3.p. tomo 3. diſp.23.ſect.3.*

Qui in neceſſitate poteſt ſecundum Suarez baptizare ſolemniter ſine commiſſione.

putat, Diaconum poſſe ſolemniter baptizare in caſu neceſſitatis abſque commiſſione. Sed hanc opinionem refellit Coninch *de Sacram. quæſt.67. art.56. dub.3. num.27.* ex cap. *diaconos*, vbi clarè innuitur, Diaconum ſine commiſſione Sacerdotis non aliter baptizare poſſe, quam laicos. Et ratio videtur eſſe, quia Diacono propriè conuenit

Sed contra tenet Coninch.

inſeruire Sacerdoti, atque ita quæcunque facit vt Diaconus, debet facere vt inſeruiens Sacerdoti, non autem ſuo iure; igitur non poteſt ſolemniter baptizare ſine commiſſione; quia id faceret ſuo iure. Ita Coninch, qui ſuam ſententiam vocat tantum probabiliorem, vnde videtur, ſententiam Suarez probabilem exiſtimare. Sed contra illum nominatim inſurgit. Hurtadus *de Sacram. Bapt. diſp.2 diff.4.p.5. t.5. reſ.28.*

MONACHO vetitũ eſt baptizare.

54 Monacho *in can. placuit 216. quæſt.1.* præcipitur ne baptizet.

Et

Digitized by Google

Et quidem Rodriquez *qq.Reg.tom.1.quæſt.31.art.2.* ait, prohiberi, ne baptizet ſine licentia Ordinarij. Gloſſa autem in *can.peruenit.18. q.2.* exiſtimat, id licere Granadus vero in *3.p.contr.4.tr.2.diſp.1.n.4.* putat, id non præcipi ſub mortali, & Monachum aliquando baptizare poſſe ſine veniali, *p.5.tr.13.reſ.18.* Cuius rei vide aliquas expoſitiones.

55 Requiritur autem in Miniſtro Baptiſmi, quòd ſit in gratia Sed hoc intelligendum ſolùm eſt de miniſtro Eccleſiæ. Nam in caſu neceſſitatis laicus, vel clericus non peccat mortaliter, baptizans in peccato mortali; quia non tenetur ſe conformare ſanctitati Chriſti & Eccleſiæ, cum non ſe gerat vt eius miniſter. Imò hoc non ſolum eſt verum de laico, qui nullam gratiam accepit, vt Sacramenta conferret: ſed etiam de Sacerdote; quia, quamuis ſit miniſter ex officio; in caſu tamen neceſſitatis non baptizat, vt miniſter ex officio, ſed vt miniſter neceſſitatis, ſicut laicus, abſque ſolemnitate: vnde caracter ſacerdotalis concurrit ad illud miniſterium per accidens. Ita Granad. *in 3.p.contr.3. tr.5 diſp.5.n.6.* & alij contra Vaſquez *in 3.p.diſp.136.c.3.n.30. p.3.t.4. reſ.10.& p.5.tr.3.reſ.24.* † Sed de Sacerdote in *p.3.cit.* hanc ſententiam putauit ſolùm probabilem. †

VT miniſter licitè baptizet, debet eſſe in gratia.

Quod non eſt neceſſarium in miniſtro neceſſitatis, etiam Sacerdote.

56 At extra caſum neceſſitatis peccat mortaliter Sacerdos, non ſolùm ſi baptizet in peccato mortali, ſed etiam ſecundum Vaſquez *in 3.p.p.tomo 4.de excommunic. dub.4. n.4.* ſi cum excommunicatione, quamuis minori, ex cap.*ſi celebret, de cler.excommunic.* & ex irreuerentia, quæ irrogatur Sacramento, conferendo illud cum tali indignitate. Sed Faber *in 4.diſt.25.q.1.diſp.4. cap.2. num.22.* putat, Sacerdotem baptizantem cum excommunicatione minori extra neceſſitatem, peccare ſolùm venialiter. Et ego probabilius iudico cum Suarez *diſp.24. ſect.2.n.12.* & Præpoſito *in 3.par.q.2.dub.3.num.16.* nullo modo peccare. Quia excommunicatio minor non prohibet adminiſtrationem, ſed tantùm ſuſceptionem Sacramentorum ad c. *ſi celebret* reſpondet Suarez, ibi loqui de miniſtrante, & ſimul ſuſcipiente Sacramenta *p.5.t.9. reſol.3.& 45.* † licèt *in p.3.tr.4. reſol.56.* docuerit aliquod peccatum adeſſe. †

Et Sacerdos baptizans cum excommunicatione minori, nullo modo peccat.

57 † Præter rectam diſpoſitionem, quæ requiritur ad baptizandum licitè, requiritur in miniſtro Baptiſmi intentio faciendi, quod Chriſtus inſtituit & præcepit, quodque intendit Eccleſia. Et hoc non ſolum ad baptizandum licitè, ſed ad baptizandum validè: nam Baptiſmus collatus abſque intentione miniſtri, eſt nullus quoad caracterem & quoad gratiam. † Sed Bartholomæus ab Angelis *de Sacram. in com.dial.1. §.31.* putat cum multis aliis peruerſam intentionem miniſtri, intendentis occultè homines irridere ſuppleri à Deo, non quidem quoad caracterem, ſed quoad gratiam quia Deus facienti, quod in ſe eſt, non deficit in neceſſariis, nec ſuam virtutem alligauit ſacramentis. Et citat D. Thomam *in 4. diſt.24. quæſt.1. art.3.* & alios. Hanc etiam opinionem ſequitur Valentia *tomo 4.diſp.3. quæſt.5. punct.3.* docens

AD Baptizandum validè requiritur in miniſtro intentio faciendi, quod intendit Eccleſia.

Quam intentionē in miniſtro iniquo dicunt aliqui, ſuppleri à Deo quoad gratiam.

Sed gratis.

cens, defectum intentionis miniſtri in paruulis ſuppleri à Deo per priuilegium, in adultis verò per fidem & deuotionem ſuſcipientis, Deo etiam peculiariter concurrente. Sed contraria ſententia cum Syluio *in 3.p.quæſt.68. art.2. ad* 4 & aliis tenenda eſt. Quia, quòd Deus hunc defectum ſuppleat, non fundatur in aliqua promiſſione, aut ratione: & alioqui de fide eſt, intentionem miniſtri eſſe neceſſariam. Hanc ſententiam ita veram exiſtimat Cabrera *de Sacr.q.64 art.8.diſp.1.* §.6. *n.65.* vt contrariam refellat, tanquam erroneam, & temerariam, *p.3.tr.4.reſ.17.*

Vnde qui ex peruerſa intentione multos baptizaſſet inualidè teneretur ſecundum Laym. prodere ſe magiſtratui, etiam morte plectendus.

Sed hanc doctrinam aliquanto mitigat.

58 Hinc probabiliſſimum eſſe: ait Layman *lib.2. tr.3. cap 3. num.5.* obſtetricem vel Parochum, qui ex defectu intentionis inualidè baptizauit nec aliter poteſt huic malo occurrere, quàm prodendo ſe magiſtratui, vltimum ſupplicium ſubiturus, ſpeculatiuè loquendo, teneri ſe prodere; quia ſalus corporis ex lege charitatis poſtponenda eſt ſaluti plurium animarum. Imò hanc obligationem videri ex iuſtitia, quia ille illos innocentes in ſalutis ſuæ diſcrimen per ſummam iniuriam coniecit: Sed hunc diſcurſum fortaſſe non adeo certum eſſe, vt in dubium reuocari non poſſit, cum illi homines per contritionem ſaluari poſſint. At, quidquid ſit de hoc, ſi mulier, vel Sacerdos, neſcit ſe ad hoc obligatum, & Confeſſarius putat, ſe nociturum potius, quàm profuturum, non debere illum in re non omninò euidente monere. Imò, ſi edoctum ab hoc heroico facto plenè abhorrentem conſpiciat, non debere illum multum vrgere, & in deſperationem abigere, *p.3.tr.5.reſ.50.* §.*Sed ponam.* Vide etiam Ochagauiam *de Sacram. tract.2. q.41.num.6.* *p.5.tr.13.reſ.55.*

BAPTISMI
Forma.

Baptiſmi effectus ſunt gratia, remiſſio pœnæ, Character, & ablatio irregularitatis præter duas.

59 † EFfectus Baptiſmi ſunt multi. Præcipui, gratia, quæ in infantibus expellit peccatum originale, & in adultis etiam actuale; Remiſſio pœnæ pro peccatis debitæ: Character conferens poteſtatem ſuſcipiendi reliqua Sacramenta. Ablatio irregularitatis omnis ante Baptiſmum contractæ, præter bigamiam.

Sed ad gratiam requiritur diſpoſitio. Vnde, qui baptizatur fictè; non recipit gratiam, niſi recedente fictione.

60 Si autem quis fictè, ſeu abſque debita diſpoſitione, Baptiſmum ſuſcipit, non recipit gratiam, niſi poſtea recedente fictione. † Porrò fictio eſt duplex. Prior eſt, qua quis ſine dolore Baptiſmum ſuſcipit, cum peccato mortali, volens, & ſciens, aut vincibiliter ignorans, ita ſuſcipere, & hæc eſt propria fictio, cum qua Baptiſmum ſuſcipiens committit nouum peccatum ſacrilegij. Secunda eſt, qua quis ad Baptiſmum accedit cum complacentia peccati mortalis: ſed excuſatur à nouo ſacrilegio ex ignorantia inuincibili, aut quia putat, non eſſe neceſſariam aliam diſpoſitionem præter fidem, & intentionem,

aut,

Digitized by Google

aut, quia putat, ſe eſſe attritum, cum reuera non ſit. Quæcumque autem ſit fictio, illa recedente, remittuntur per Baptiſmum non ſolum omnia peccata ante Baptiſmum, ſed etiam in ipſa Baptiſmi ſuſceptione commiſſa: ſiue ſint ſacrilega contra Baptiſmum, ſiue non. Minimè verò commiſſa poſt ſuſceptum Baptiſmum; nam hæc remittuntur per pœnitentiam in ordine ad claues: vnde, quamdiu non explicantur in Confeſſione, ad illa delenda, & baptiſmalem gratiam conſequendam, requiritur contritio. Ita Cabrera *de Sacram. quæſt.69. art.10. diſput.2. §.2.& ſequent.* Ipſa vero fictio, ſi eſt ſecundi generis, deletur etiam per Baptiſmum cum ſola attritione, quæ eſt ſufficiens diſpoſitio ad illius effectum; ſi verò ex primi generis, † ex mente Cabreræ † exigit contritionem, aut Sacramentum Confeſſionis in re. *part.3. tr.3. reſol.14.*

Poſtquam, virtute Baptiſmi tolluntur omnia peccata ante Baptiſmum, vel in ipſo Baptiſmo commiſſa.

Non autem poſt illum.

Quid de ipſa fictione?

B E L L V M.

1 PRincipes habentes vtrique ius probabile ad ſucceſſionem alicuius regni, non poſſunt illud armis occupare, niſi habeant ſententiam Iudicum aſſignatorum ab vtriuſque, vel ab alio ſupremo Rege, vel à Iuris peritis, aut Theologis, & ſi tales ſuſpecti ſint eligantur alij alterius Regni: ſed de hoc lege totam reſolutionem, *p.9.t.8. reſ.69.*

Regnum non poteſt armis præoccupari abſque ſententia iudicum.

2 Si miles ſubditus ſit, quoties ipſi non conſtat de iniuſtitia belli poteſt obedire Principi, quia tunc præſumere debet de iuſtitia belli, nec de illa tenetur inquirere; dum eſt dubia negatiuè; ſi habeat dubium poſitiuum, & probabilem putat opinionem vtriuſque partis, quam vel let poteſt amplecti; ſi rationes ita ſuadeant in iuſtitiam, ne appareat contraria pars probabilis tenetur amplius veritatem deſquirere, ne periculum ſubeat iniuſtè pugnandi. *ibid.reſ.63.* de amicis verò à quibus Rex petit auxilium pro bello eadem eſt ratio, vt deponant dubium ſi illis conſtat de bonitate Regis, & Miniſtrorum aliter non tenentur illum adiuuare, *ibid.§.Verum obiter.*

Miles ſubditus nō debet in dubio inquirere de iuſtitia belli.

Sic de amicis à quibus petitur auxilium in dubio debet deponere illud.

3 Occidere, & ſpoliare Clericos in conflictu belli, poteſt contraria pars non autem parta victoria, cum Princeps non eſt Iudex Clericorum, extra conflictum actualem dummodò bellum non ſit contra Prælatum Eccleſiæ, quia tunc poſſunt Clerici parta victoria expoliari, in pœnam Præſidis Eccleſiaſtici; de confeſſariis, & Prædicatoribus non eſt eadem ratio *ibid.tract.9.reſol.9.*

Parta victoria non poſſunt occidi Clerici, niſi ſint contra Prælatum Eccleſiæ.

Beneficiarius. Vide horæ Canonicæ.

BENEFI-

Digitized by Google

BENEFICIVM.

Beneficium quid? Et quotuplex.

† 1 Beneficium eſt ius percipiendi fructus ex bonis Deo dicatis, Clerico propter diuinum officium competens. Quot ſint beneficij ſpecies, qui poſſit illud conferre, an, & quando liceat habere plura, vide apud Toletum *inſt. lib.* 5. *c.* 76. & alios †.

In dubio cenſendum eſt ſimplex.

2 Solùm aduerte circa ſpecies beneficij, quod in dubio, an aliquod beneficium ſit ſimplex, an verò curatum, cenſeri debet ſimplex; quia multæ conditiones requiruntur, vt beneficium ſit curatum, quæ proinde non præſumuntur, niſi prohibeantur. Ita Guttierez *alleg.* 8. *num.* 5. *p.* 4. *tr.* 3 *reſ.* 74. Quoad collationem autem beneficij.

Ad beneficia parochialis Epiſcopus adhibere debet examinatores. Qui debent eſſe Doctores Theologi, aut Iuriſconſulti ſi adſint.

3 † Statuit Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 18. Et Epiſcopus in Synodo ſex examinatores eligat, qui Synodo ſatisfaciant, & ab ea probentur. Cùm verò contigerit, Eccleſiam parochialem vacare, cum tribus ex dictis examinatoribus vnum eligat ex concurrentibus, vel præſentatis, &c. † Declarauit autem Sacra Congregatio Interpretum, huiuſmodi examinatores neceſſario eligendos eſſe Magiſtros, ſeu Doctores, aut Licentiatos in Theologia, aut iure Canonico, ſi extent, alioquin alios Clericos, qui videantur magis idonei *p.* 3. *reſ.* 64. §. *Notandum.*

Et ſingulis annis in ſynodo deputari Eorum autem officium durat ad nouam ſynodum.

4 Debet autem Synodus quotannis celebrari, & in ea examinatores deputari: ſi verò non celebretur, ſemel deputati munus ſuum exercere debent, donec noua Synodus celebretur. Ita Leo *par.* 2. *cap.* 3. *n.* 25. Si autem elapſo anno, aliquis examinatorum intereat, officium omnium expirat. Vide Barboſam *de poteſtat. Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 60. *num* 48. *Ibidem* §, *Nola etiam.*

Niſi poſt annum ſynodo non celebrata aliquis illorum intereat. Quo caſu, ſi contingat concurſus, non poſſet Epiſcopus alios examinatores deputare ſine noua ſynodo.

5 Quòd ſi tempore, quo fieri debet prouiſio, examinatores ſynodales non adſint, ait Homobonus *part.* 1. *tract.* 2. *cap.* 3. *quæſt.* 30. in fine poſſe Epiſcopum alios examinatores deputare abſque Synodi celebratione. Nam diſpoſitio Tridentini, cum in hoc caſu præcisè adimpleri non poſſit, ceſſare debet. Et adducit duas deciſiones Rotæ Romanæ. Sed, ſi examinatores mortui, vel abſentes reperiantur elapſo anno à ſynodi celebratione; probabilior eſt contraria ſententia Lotherij *de re beneficiaria, to.* 1. *lib.* 2. *q.* 31. *n.* 71. Nam cum ſingulis annis teneatur Epiſcopus ſynodum celebrare, ſuccedente vacatione, debet ſtatim ſynodum indicere, & in prima ſeſſione examinatores deputare, aliàs ei imputabitur, quòd adimpleuerit formam Tridentini. Et ideo ait Venerus *lib.* 4. *c.* 25. *num.* 12. beneficium ſic collatum poſſe ab alio impetrari, quia ex decreto Tridentini, & ex Bulla pij V *in Bull.* 32. prouiſio ad Sedem Apoſtolicam deuoluitur. Ad deciſiones Rotæ reſpondet Lotherius, eas procedere, quãdo hic caſus contingeret infra annum à celebratione ſynodi, nam Epiſcopus nullo iure tenetur congregare Concilium ſæpius, quam ſingulis annis. Obſeruet autem in tali caſu formam Decreti Clemant. VIII. quam affert Maſſobrius *prax. hab. concur. requiſ.* 12. *dub.* 3. *num.* 2. *Ibid.* poſt initium.

Sicut facere poſſet, ſi illorũ mors, vel abſentia cõtingeret infra annum.

6 Si

Digitized by Google

6 Si Epiſcopus in concurſu beneficij adhiberet, vnà cum tribus examinatoribus ſynodalibus alios non ſynodales ad maiorem cautelam, collatio eſſet nulla, & ſic declaratum fuit à Sacra Congregatione, & à Sacra Rota Romana deciſum apud Maſſobrium *prax. haben. concur. req.* 13. *dub.* 1. *num.* 2. quem vide. Contrarium tamen docet Homobonus *p.* 1. *tract.* 2. *cap.* 3. *q.* 30. *part.* 3. *tract.* 5. *reſolut.* 65.

Beneficij collatio inualida, ſi vnà cum examinatoribus ſynodalibus adhibeatur ſupernumerarius.

7 Examinatores verò tenentur, non ſolum indicare dignos, ſed inter illos etiam digniorem, ſecundum Medinam *ſumm. cap.* 14. §. 32. *reg.* 4. & alios: non obſtante, quòd Epiſcopus id non inquirat, vel etiam ſcire nolit. Sed contrariam ſententiam docent Maſſobrius *prax. de concur. reſ.* 4. *dub.* 3. *numero* 2. & alij, niſi id Epiſcopus ſcire vellet, vt ſuam conſcientiam inſtrueret; & eligeret digniorem, *part.* 3. *tract.* 5. *reſolut.* 111.

Examinatores tenentur Epiſcopo ſignificare digniorem.

8 An ad beneficia poſſit eligi dignus prætermiſſo digniori? Negat Vaſquez *de benefic. cap.* 2. §. 2. *dub.* 8. *num.* 78 Nam ex D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 63. hæc eſt perſonarum acceptio. Rebellius *de oblig. inſtit. par.* 1. *lib.* 3. *quæſtio* 4. *numero* 12. diſtinguit, & mortale eſſe, eligere minus dignum ad Cardinalatum, Decanatum, vel Canonicatum, & alia curata vel ſimplicia magni momenti, ad alia ſimplicia parui momenti, eſſe ſolùm veniale, ex paruitate materiæ. Aliter diſtinguit Reginaldus *to.* 2. *lib.* 30. *tract.* 3. *cap.* 15. *num.* 179. & in beneficiis ſimplicibus minoris momenti, eſſe veniale omittere digniorem ſemel, aut iterum, ſecus verò ſi ſæpè. Itaque ſecundum Reginaldum paruitas materiæ deſumenda eſt ex iniuria, quæ fit Eccleſiis, quæ in vno, vel alio actu huiuſmodi parua eſt. Valentia apud Turrianum infra, paruam materiam putat eſſe paruum exceſſum dignitatis vnius ad alterum, qui, illo prætermiſſo eligitur. Sed hoc falſum putat Turrianus in 2. 2. *tom.* 2. *diſput.* 22. *dub.* 1. *num.* 6. nam materia præcepti non eſt exceſſus dignitatis, ſed electio dignioris ad beneficium, quod eſt materia grauis. Ego verò diſtinguendum puto cum Nauarro *de reſtitut. lib.* 2. *cap.* 2. *numero* 172. de beneficiis ſimplicibus, curatis, & in his peccatum mortale eſſe relinquere diniorem, in illis verò minimè. Prima pars eſt communis, & expreſſa Innocent. III. *cap. vnico de beneficiis*, ac D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 63. *artic.* 2. *ad* 3. Quidquid dicat Filliucius *tom.* 3. *tract.* 41. *cap.* 4. *num.* 181. hoc procedere tantùm in Epiſcopatibus & Pedrozza, eſſe ſolum veniale, *lib.* 2. *tract.* 15. *reſolut.* 40. §. *Sed licet.* Excuſabit tamen paruitas materiæ, quam probabile eſt penſandam eſſe, non ſolùm ex paruitate beneficij, quæ ſecundum Turrianum vbi ſupra rarò continget, ſed etiam, contra ipſum, ex paruo exceſſu dignitatis in digniore, qui omittitur, *part.* 5. *tract.* 5. *reſolut.* 13. Secunda verò pars probatur, tum, quia Tridentinum id videtur tacitè innuere, dum beneficia curata ſemper dicit conferenda eſſe dignioribus, & de ſimplicibus nihil dicit. Tum, quia Summus Pontifex talia beneficia confert dignis abſque concurſu. Tum, quia hæc non videntur ex natura rei eſſe bona communia, & decertantibus debita, ſed Prælatis commiſſa, vt conferantur dignis, qui licèt

Nam hic eligendus ad beneficia.

Non quidem ſimplicia, ſed curata.

Digitized by Google

non ſint meliores, non tamen otioſè, & cum ſcandalo viuant. Et tandem, ſi hæc opinio non eſſet vera, ait Guttierez *qq. can. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 12. omnes Prælatos fore in ſtatu damnationis, *part.* 2. *tract.* 15. *reſolut.* 58.

(Niſi ſimplicia conferantur per concurſum) Et hoc ſub onere reſtitutionis.

9 Quodcunque verò beneficium, ſi conferatur per concurſum digno, prætermiſſo digniore, non ſolum eſt peccatum mortale, ſed etiam adeſt onus reſtitutionis: non ſolum eſt peccatum contra iuſtitiam diſtributiuam, ſed etiam contra commutatiuam, ortam ex illo quaſi contractu, prouenientc expoſitione edicti. Ita Molina *de primogenit. lib.* 2. *cap* 25. *num.* 59. contr Garſiam *de benefic.part.*7.*cap.*16. oppoſitum probabiliter docentem. Et Azeuedus *conſ.* 9. *num.* 30. ait, talem electionem in foro externo eſſe nullam, & ſubreptitiam, *p.*4.*tract.*4.*reſol.*210. *& antea in part.*3.*tract.*5.*reſol.*110 §. *Notandum.*

Vnde examinatores non poſſunt aliquem ex concurrentibus præmonere de punctis.

10 Vnde examinatores non poſſunt aliquem ex concurrentibus præmonere de punctis, de quibus eos interrogabunt, nam hæc præmonitio cedere in damnum aliorum. Ita Rodriquez *ſumm.tom.*1. *cap.*54 *num.*1. Non tamen in aliis examinibus v.g. ad Epiſcopatum, ad Confeſſionem, &c. ſi alioqui examinandi ſint idonei, ſed verecundi v.g. &c. Ita Peyrinus *priuil.minim.tom.*3 *cap.*2 *in conſt. Sixti IV. num.*25 *part.*5. *tract.*14. *reſolut* 86.

Probabile eſt, Papam, & Reges in collationibus liberis non teneri p. eferre digniorem.

11 Leſſius *lib.*2 *cap.*34 *dub.*14. *num.*64. putat, in collatione libera facta à Papa vel Regis, præferendum etiam digniorem. Quia hi non ſunt domini beneficiorum, ſed œconomi. Quæ opinio, ſi eſſet vera, magnum pondus haberent Papa, & Reges. Igitur probabilis eſt ſententia Reginaldi *tom.*2. *lib.* 30 *tract.* 3. *cap.*14. *num.*197. quò tales ſatisfaciant ſuo muneri, ſi eligant digniores prætermittant, *part.*2.*tract.*15.*reſol.*40. §. *Tamen, part.*9.*tract.*7.*reſolut.*7.

Et laicum patronum præſentare poſſe minus dignum.

12 Item probabile eſt, laicum patronum beneficij, qui non ſit primus fundator, non teneri præſentare digniorem, etiam quoad beneficia curata. Nam Tridentinum *ſeſſ.*24 *cap.*28. mandat præſentatos à Patrono laico examinandos, & approbandos eſſe ab examinatoribus ſynodalibus. Vnde cum non arctet Patronum, ad præſentandum digniorem, neque nos arctare debemus. Ita Riccius *part.*3. *dec.*306. *num* 4. contra Valquez *de beneſ.cap.*2.§.2.*dub* 5.*num.*78. Igitur, quod dicunt communiter DD. eligentem indignum priuari poteſtate eligendi pro illa vice, ex cap. *cum in cunctis,* §. *fin. de elect.*. ego puto cum Sanchez *opuſc. to.* 1. *lib.*2.*cap.*1. *dub.*6. *numero* 6. cont a Padillam *in l. cum quidam, ff. de legat.* 2. *num.* 17. non habere locum in Patrono laico; ſed tantùm in Eccleſiaſtico, *part.*2. *tract.*15. *reſolut.*37. *& part.* 4. *tract.*4. *reſolut.* 170.

Qui proindè debet ab Epiſcopo confirmari. Sic confirmare tenetur Archiepiſcopus Panormitanus præſentatum à Senatu ad beneficium parochiale.

Quoniam igitur Tridentinum non irritat præſentationem digni factam à Patrono laico, & illa fit valida etiam in conſcientia, tenetur Epiſcopus illam confirmare, ſi nollet, poſſet cogi à ſuperiore. Itaque Archiepiſcopus Panormitanus tenetur confirmare præſentationem digni, omiſſo digniore, factam ab Illuſtriſſimo Senatu huius Vrbis in aliquam Parochiam. Imò ſi maior pars Senatorum eligeret dignum,

Digitized by Google

dignum, & minor pars digniorem, teneretur confirmare dignum, quia dignior ſe haberet, ac ſi non eſſet præſentatus. Ita Sanchez *opuſc. tom.*1. *lib.*2.*cap* 1.*dub.*6.*num.*6.*part.*4.*tract.*4.*reſol.*1 170.

13 Obligatio eligendi digniorem ad beneficium non ſe extendit ad reſignantem beneficium. Nan hic non eſt locus concurſui, ſed pars parti ius ſuum transfert. Vnde collator non peccabit, acquieſcendo reſignationi factæ minus digno, relicto digniore. Ita contra Vaſquez *de benef.cap.*2.§.4.*dub.*7.*num* 110. Aragonius *in* 2.2. *quæſtio* 63. *art.*2. qui teſtatur de praxi, etiam Summi Pontificis, *part.* 2. *tract.* 15. *reſolutio* 41.

Reſignans beneficium non tenetur reſignare digniori.

14 Reſignans beneficium ea intentione, vt reſignatarius maneat obligatus iterum in ſui fauorem reſignet, vel fructus ſoluat, committit Simoniam; modo tamen intentio illa, recipienti beneficium manifeſtetur, aliter eſſet Simonia mentalis, quæ pœnis Eccleſiaſticis non ſubiacet; hoc autem in permutatione non accidit; de acceſſu, & regreſſu. Vide §. ſed quia, *part.*9.*tractat.*9.*reſolut.*8.

Reſignans animo, quo reſignatarius ſoluat fructus, vel iterum reſignat committit Simoniam ſi illis conſtat de intentione, aliter eſſet mentalis.

15 Reſignans beneficium reſeruans ſibi penſionem ſine licentia Papæ non committit Simoniam confidentialem, ſed prohibitam de iure Eccleſiaſtico, & non ſubiacet reſtitutioni, nec pœnis Simoniæ, nec eſt excommunicatus, nec priuatus beneficio, nec fructus tenetur reſtituere. *Ibidem tract.*9 *reſolut.*17.

Reſignans beneficium cum reſeruatione pēſionis abſque licentia Papæ mortaliter peccat non ſubiacet excommunicationi.

16 Regula triennalis circa poſſeſſionem beneficiorum debet eſſe completus moraliter, ita vt vltimus dies ſatis eſt ſi ſit incæptus; non ita de anno Nouitiatus, qui integer phyſicè debet eſſe modo, vna hora deficiente profeſſio eſt nulla: pro curioſitate amice Lector lege totam reſolutionem *ibid.tract.*8.*reſolut.*67. Reliqua de beneficiis, vide Donatio, & Capitulum Sede vacante.

Triennalis regula moraliter intelligitur phyſicè in nouitiatu.

17 Vniuerſaliter ergo, poteſt ab beneficium admitti dignus omiſſo digniore. Primò, quando exceſſus dignitatis non eſt notabilis. Secundò, quando dignus eſt indigena, dignior verò alienigena. Tertiò, quando maior pars electorum inclinat in minus dignum, tunc alij omittere poſſunt digniorem. Quarto, ſi aliàs, omiſſis digno, & digniore eligendus foret tertius indignus. Quintò, quando dignus præeſſet alteri Eccleſiæ, & oporteret illum poſtulare. Sextò, quando dignior eſſet implicatus negotiis externis, quæ illum à reſidentia retardarent. Septimò, ſi dignior non eſſet expertus, ſicut minus dignus. Octauò, quando collator tenetur confirmare electum à Patrono. Nonò, ſi beneficium, ex prima ſui inſtitutione per Eccleſiam acceptata, conferendum ſit alicui ex certa familia, vel oppido. Decimò, ſi fundator beneficij parochialis præſentet minus dignum. Vndecimò, quando quis reſignat beneficium. Et tandem, Patronus laicus poteſt præſentare minus dignum. Ita Valerus *diff. vtriusque fori v. Electio diff.* 1. *numero* 1. *part.* 5. *tract.* 5. *reſolutio* 110.

Vide hic multos caſuis, in quibus liceat ad beneficium admittere minus dignum.

18 Poteſt dignus acceptare beneficium, etiamſi ſibi certò conſtet, prætermiſſum eſſe digniorem. Ita Turrianus in 2.2.*tom.*2.*diſp.*22 *dub.*3. *num.*3.

Poteſt dignus beneficium acceptare

ſi præferatur digniori. An etiam petere?

num. 3. Qui notat, hoc procedere poſt electionem: nam antea non poteſt beneficium petere; peteret enim rem iniuſtam cum peccato electorum, & damno tertij. Sed Leſſius *lib.* 2. *cap.* 34. *dub* 41. *num.* 70. docet, minus dignum poſſe ſe offerre ad beneficium, non quidem petens illud ſibi conferri, ſed relinquendo totum iudicio collatorum *ibid.* §. *Nota ſecundò.*

Et ſuaſionibus, ac precibus iam iam digniori conferendum ſibi præoccupare?

19 Sed quid dicendum de eo, qui non vi, & fraude, ſed tantùm ſuaſionibus, & precibus, remouet collatorem à collatione beneficij in digniorem, cui iam determinauerat conferre; vt ſibi vel alteri minus digno conferatur? Teneri ad reſtitutionem reſpondent Vaſquez *de benef. cap.* 2. §. 3. *dub.* 19. *num.* 140 & Villalobos *to.* 2. *tract.* 11. *diff.* 44. *num.* 9. cum aliis multis, quia lædit iuſtitiam commutatiuam Sed probabiliſſimè etiam docet Gutierez *qq. can. lib* 2. *cap.* 11. *num.* 47. non teneri. Quia beneficium non erat verè, & propriè debitum digniori, & ſic nullam ipſi procurauit iniuriam, *part.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 34. An verò dignior poſſit hanc vexationem pretio redimere, quære ſub v. *Scandalum, num.* 9.

An ad Capellaniam eligi poſſit Clericus? Poteſt, ſi non eſt Sacerdotalis actu quod ex teſtatoris verbis colliges.

20 † Qui ad beneficium eligitur, aliquot conditiones pro qualitate beneficij habere debet, quas vide apud Toletum, & alios. †

21 Fundans Capellaniam in teſtamento, ſi dicat. *Inſtituatur Capellanus, qui Miſſas celebret*, inſtitui poteſt Clericus 14. annorum. Nam, cum non dicat, *vt Miſſas celebret per ſe ipſum*, poteſt inſtitui aliàs capax beneficij ſimplex, qui miſſas celebret per alium. Ita Palaus *tom.* 2. *tract.* 13. *diſp.* 1. *par.* 6. *num.* 18. contra Guttierez *conſ.* 1. *num.* 11. Si verò dicat: *nullus alius eligatur, niſi qui actu ſacerdos ſit*, tunc inſtitui non poteſt, niſi, qui ſit actu Sacerdos. Sed quid, ſi ſolum dicat per verba affirmatiua; *Inſtituatur Capellanus Sacerdos, qui Miſſas celebret?* Reſpondet Paulus *vbi ſupra, num.* 12. tunc non poſſe conferri, niſi actu Sacerdoti Sed contraria ſententia Gratiani, *diſcept. for. cap.* 33. *num.* 1. eſt probabilis, & in praxi tuta, poſſe nimirum conferri Clerico, qui habilis ſit eſſe Sacerdos intra annum Nam huic conferri poſſunt Canonicatus, & ſimilia beneficia habentia adnexum Ordinem Sacerdotalem. Imò Piaſecius addit, talem Clericum cogi non poſſe ad Presbyteratum, quia poteſt ſatisfacere per alium, *p.* 2. *tract.* 14. *reſ.* 18. *&* *p.* 4 *t.* 4. *reſol.* 227.

Imò Lara putat, etiam Sacerdotalem actu poſſe ſemel aut iterum ab Epiſcopo conferri Clerico minori. Sed cum conſenſu hæredis.

22 Nota hic, quod ſi aliqua Capellania ſit Sacerdotalis actu, vel aptitudine, hoc non obſtante, ait Lara *de Capell. lib.* 2. *cap.* 5. *à num.* 28. poſſe Epiſcopum de conſenſu hæredis ſemel, vel iterum in tali qualitate diſpenſare, vt conferatur Clerico 14. annorum Sed hoc negat Palaus *vbi ſupra num.* 21. quia Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. prohibet Epiſcopis, etiam de conſenſu hæredis tollere conditiones in fundatione beneficiorum appoſitas, *part.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 227. § *Et tandem.*

Beneficium inualidè confertur excommunicato.

23 Beneficium non poteſt conferri excommunicato, ſuſpenſo, vel interdicto. Et quidem, ſi conferatur excommunicato, collatio eſt inualida ex c. *paſtoralis, de cler. excommu.* Quod ſecundum Auilam *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 5. *dub.* 2. *concl.* 1. & DD. communiter verum eſt etiam in tolerato, imò etiam, ſi ſuam excommunicationem ignoret, aut quia oblitus

eſt,

Digitized by Google

eſt, ſe eam incurriſſe, aut quia falsò putat, ſe validè abſolutum eſſe. Quia ignorantia excuſat quidem à culpa, non tamen habilitat inhabiles. Sed quoad ſecundum dicendum eſt cum Fabro *in 4. diſt. 25. quaeſt. 1. diſp. 4. cap. 4. num. 191.* contra Suar. *apud ipſum ibidem*, quòd, ſi quis ignoret ignorantia probabili ſe eſſe excommunicatum, collatio beneficij non eſt irrita. Quoad primum etiam contrarium ſentit Hurtado *de excommunic. diſp. 6. diff. 2. num. 6.* Quia ex Extrauag. *Ad euitanda ſcandala* licitum eſt collatori, conferre beneficium excommunicato tolerato; ergo collatio illi facta non erit nulla. Quod verò in dicta Extrauag. dicitur, quod nullus intenditur ei fieri fauor, non obſtat, quia in hoc fauor non fit illi, ſed fidelibus, vt abſque ſcrupulo poſſint cum illo communicare, *part. 5. tract. 9. reſolut. 99.*

24 Collatio etiam beneficij facta ſuſpenſo, vel interdicto, ſecundum communiorem & probabiliorem eſt inualida. Sed contraria Leſſij *lib. 2. cap. 34. dub. 22. num. 116.* eſt etiam probabilis & tuta. Nam Canones ſolùm dicunt, talem collationem eſſe irritandam, & ipſum priuandum, quae forma loquendi videtur requirere ſententiam iudicis: vnde in re dura, & difficili non debet extendi, & dici quod ipſo iure ſit irrita, *p. 5. tract. 9 reſolut. 100.* **Non autem ſuſpenſo, & interdicto.**

25 Inhabilis ex pœna, vel cenſura, vel irregularitate ad beneficium obtinendum, & non ex conditione perſonae, vt ſunt merè laici, ſi bona fide obtineat à legitimo collatore beneficium triennali pacifica poſſeſſione tutus eſt, & titulus reualidatur excepta inhabilitate ex Simonia ſcienter contracta, vel ex violenta intruſione, vel quando beneficium eſſet reſeruatum, reſeruatione clauſa in iure communi, quia hos ſolos caſus Regula excipit. Ita Theſaurus *in praxi de pœnis part. 1. cap. 30. quaeſtio 3.* quae quidem intelligenda ſunt, vbicunque non adſit clauſula derogatoria huius Regulae, *part. 7. tract. 10. reſolut. 26.* **Titulus beneficij reualidatur per regulam de triennali, aut aliam praeſcriptionem.**

26 Aduerte tamen, quod penſio non reualidatur per Regulam de triennali, quia Regula loquitur de beneficiis propriè dictis, quae collatione, praeſentatione, vel inſtitutione obtinentur, vt Gomez *ſup. Reg. de triennali quaeſt. 4. Ibid. §. Nota 1.* **Penſio verò non item.**

27 Aduerte ſecundò, quod obligatio reſtituendi fructus, verbi gratia, beneficiorum, non tollitur vigore Regulae de triennali; quae ſolum reualidat titulum beneficij, non autem iuuat ad fructus acquirendos, quando à lege impeditur acquiſitio, vel infertur priuatio: ſed benè tollitur dicta obligatio vſucapione triennali, ſi interuenerit continua bona fides eo triennio, ſcilicet ob ignorantiam inuincibilem dictae pœnae priuationem inferentis (niſi vbi lex deroget poſſeſſioni.) Imò tunc, ſecundum multorum probabilem ſententiam, neque eam pœnam priuationis incurrit, qui inuincibiliter eam ignorauit. Haec omnia Sanchez *in Decal. lib. 2. cap. 5. num. 11. & 12. Ibid. §. Nota 2.* **Nec obligatio reſtituendi fructus, quae tollitur ſolum vſucapione triennali, ſi interuenerit continua bona fides.**

28 Poſito autem, quòd collatio beneficij facta excommunicato ſit inualida, & ipſe teneatur illud relinquere, docet Suar. *diſp. 13. ſect. 1. n. 3.* **Excommunicatus autem, qui bene**

Digitized by Google

ficium bona fide accepit, & ei ſeruiuit, poteſt ſibi retinere fructus perceptos ſubſtentationi congruæ reſpondentes.

quòd, ſi illi bona fide ſuſcepto, ſeruiuit, re poſtea cognita, detinere poteſt fructus perceptos congruæ ſuſtentationi reſpondentes, qui ei pro ſeruitio debentur: alios verum teneri reſtituere, niſi bona fide conſumpſiſſet, aut, vt ait Henriquez *lib.13. cap.3. num.3.* Illud beneficium legitimè poſteà obtinuiſſet, quia eo vſque vacauit, & fructus beneficij vacantis debentur ſucceſſori. Sed, vt hoc ſit probabile, neceſſe eſt, vt ipſe interim per ſe, vel per alium inſeruierit, aliàs eſſet melioris conditionis qui inualidè, quàm qui validè, beneficium obtinuiſſet, *part. 5. tract.9.reſolut.99.§.Notandum eſt tamen.*

Penſio cum titulo ſpirituali inualidè confertur excommunicato.

29 Quòd dictum eſt de beneficiis, quòd eorum collatio facta excommunicato ſit inualida, dicendum quoque eſt cum Villalobos *tom. 1. tract.19.diſt.19.num.2.* de penſionibus, quæ dantur titulo ſpirituali, & ſunt beneficia Eccleſiaſtica. Minimè verò de aliis, quæ dantur titulo ſæculari, quia hæc non ſunt beneficia, & iura loquuntur ſolùm de beneficiis. Ita Turrianus *lib.2. diſput. 16. dub. 1.* aduerſus Villalobos *vbi ſupra.* Imò Præpoſitus *in 3. part.quæſt.2. dub. 22. num. 64.* probabiliter putat, etiam penſionem ſpiritualem excommunicato validè conferri, quia incapacitas excommunicati ad beneficia, vel penſiones, non competit excommunicato ex natura rei, ſed ex iure canonico: ius autem ſolùm loquitur de beneficiis: ergo non debet extendi ad penſiones, maximè in odioſis, penſiones enim Eccleſiaſticæ non ſunt ſimpliciter beneficia, licèt cum illis conueniant in multis. Ita Præpoſitus. Sed contra illum inſurgit nouiſſimè Raynaudus *de monit.part. 2.cap.2.num.29.p.5. tract.9.reſolut.103.& olim in part.4.tract.4.reſolut.55.*† vbi ſententiam Præpoſiti probabilem indicauerat. † Sed vt verum fatear omnia ſupradicta video eſſe contra ſtylum Curiæ practicatum in Dataria, & Cancellaria, in quibus incapax beneficij, eſt etiam incapax penſionis, ideo tu cógita. Ego enim, quæ hucuſque ſcripſi, volo intelligenda ſecluſo ſtylo Romanæ Curiæ, & Praxi Datariæ, *part.7.tract.10.reſol.7.*

Sed contrarium probabile.

Secluſo tamen ſtylo Romanæ Curiæ, & praxi Datariæ.

Electio ligati minori excommunicatione ad beneficium non eſt irrita, ſed irritanda.

30 Electio ad beneficium excommunicati excommunicatione minori, ſecundum Coninch *de Sacr.diſp.14.dub.17. num.263.* & Canoniſtas communiter, irritari debet, etiam ſi electores illam ignorauerint, quia talis irritatio eſt pœna electi, non eligentium. Secundum Auilam *part.2.cap 6.diſp.12.dub.4.concl.4.* non eſt irritanda. Quia *in cap.vlt.de Cler.excom.* dicitur irritanda eſſe, *ſi ſcienter electus ſit.* Lex verò pœnalis non debet extendi. Sed Layman *lib 2.tract.5.part.2.cap.3. num.5.* putat illud verbum *ſcienter* referri ad ipſum excommunicatum, vt, ſi ille ſciens ſe eſſe communicatum, & inhabilem, electionem acceptet, electio ſit irritanda, ſiue id electores nouerint, ſiue non. Omnes hæ opiniones ſunt probabiles *part 5.tract.9.reſolut.132.*

Excommunicatus beneficium antea collatum validè acceptat.

31 Si quis poſt collationem beneficij incidat in excommunicationem, ait Raynaudus *de monit.part.2.cap.2.num.29.* hunc inualidè poſtea tale beneficium acceptare. Quia acceptatio concurrit cum collatione ad cauſandum dominum, vt concauſa. Nam vt res aliqua fiat mea, non minus, dependet à voluntate mei acceptantis, quam alterius dantis.

Digitized by Google

dantis. Ergo, ſicuti collatio facta excommunicato eſt inualida: ita etiam acceptatio excommunicati erit inualida. Imò potiori iure, quis per acceptationem beneficium magis proximè acquiritur. Sed dicendum eſt cum Toleto *lib. cap.* 13. Talem acceptationem validam eſſe. Quia *cap. poſtulaſtis*, annullat collationem beneficij factam excommunicato: non autem acceptationem, nec extendi debet. Deinde, quia acceptatione non acquiritur ius, nullus enim ſibi confert ius. Et tandem, quia acceptatio potius pertinet ad factum, quàm ad ius: eſtque ſolùm declaratio propriæ voluntatis. *l. ex facto*, *§. ſi quis rogatus* 2. *ff. ad S. C. Trebellianum*, quia excommunicatio non priuat, *part.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 56. *& part.* 5 *tract* 9. *reſolut.* 102.

32 Hæc autem doctrina procedit quoad conſenſus declarationem, non quoad acquiſitionem iuris. Nam, vt ius acquirat, debet abſolui à cenſura; ſed poſt abſolutionem non requiritur noua collatio, vel acceptatio: Vnde ſi is moriatur ante abſolutionem, beneficium non vacat de nouo, ſed ſi poſt abſolutionem, vacat de nouo. *part.* 5. *cit.* §. *Nec valet.* Infertur ex dictis, quod Canonicus excommunicatus poteſt validè acceptare beneficium pinguius. Ita Alterius *de cenſ. tom.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 6. *cap.* 5. contra Filliucium *tom.* 1. *tract.* 12. *cap.* 5. *num.* 121. *part.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 56. §. *Hinc.*

Non tamen ius acquirit, niſi abſoluatur.

33 Maior difficultas eſt, an excommunicatus, cui facta eſt collatio beneficij, poſſit illud poſt abſolutionem acceptare, & retinere abſque noua collatione, ſi electis in eadem voluntate permaneant? Et negatiuè reſpondet Leſſius, *lib.* 2. *cap.* 34 *dub.* 21. *num.* 119 & DD. communiter. Quia prima collatio cum fuerit inualida, ſe habet, ac ſi non eſſet: ac proindè nunquam conualeſcere poteſt. Igitur tale beneficium retineretur ſine titulo. Confirmatur primò; quia matrimonium inualidum ob impedimentum dirimens, non poteſt reualidari abſque nouo conſenſu. Confirmatur ſecundò; quia effectus iſtius excommunicationis fruſtrà eſſet impoſitus. Nam in tali caſu quilibet excommunicatus differet acceptationem, donec abſoluatur. Ex quibus infertur, poſſe collatorem tali poſt abſolutionem beneficium ſecundò conferre, & hoc etiam ſi prima vice nouerit excommunicationem, quia nullo iure oſtenditur, collatorem in eo caſu priuari poteſtate conferendi. Adde, quòd ſi ex iuſta cauſa collatio ad alium pertineat qui ſine infamia adiri non poſſit, poteſt Epiſcopus titulum reualidare. Sed probabile quoque eſt ipſi Leſſio, talem excommunicatum validè tale beneficium poſt abſolutionem acceptare, ſi concurrant tria. Primum, quòd impedimentum ſit occultum. Secundum, vt in nullius præiudicium cedat. Nam, ſi duo eſſent electi, eſſet præferendus ille, qui caret impedimento. Tertium, vt acceptans collationem cum cognitione ſui impedimenti, impetret diſpenſationem, non ſolùm prioris impedimenti, ſed etiam illius, quòd incurrit per talem acceptationem; fit enim intruſus, & inhabilis ad idem beneficium. Probatur autem hæc opinio, quia electio

Collatio beneficij facta excommunicato inualida eſt ex Leſſius; etiam ſi poſt abſolutionem acceptetur.

Sed contrarium ipſi quoque probabile, concurrentibus tribus.

Digitized by Google

electio ex parte eligentium fuit valida (idem dic de præſentatione, & collatione, & ſolùm deeſt capacitas in ſubiecto. Ergo ſimul, ac fit capax per abſolutionem, ex vi prioris actus ius acquirit. Deinde, quia ſupponimus, electores permanere in eadem voluntate, ergo vis electionis durat, &, ſublato impedimento, acceptari poteſt. Hæc Leſſius. Quæ confirmari poſſunt ex ſimili de collatione facta irregulari *part.4.tract.4.reſolut.56.§.Sed maior,& part.5.tract 9 reſ.*101. Aduerte hic, quòd, ſi adſit periculum infamiæ, excommunicatus non tenetur in collatione beneficij ſuam excommunicationem manifeſtare : quia Eccleſia non obligat cum tanto incommodo : & ideò poteſt acceptare beneficium, & poſtea quamprimum occultè petere diſpenſationem. Ita Suarez *de cenſ.diſp.*13. *ſect.*1.*num.*11.*part.*4.*tract.*4.*reſolut.*56.in fine.

Non tenetur tamen excommunicatus occultus ſe diffamare, nè acceptet beneficium.

Conferentes beneficium excommunicato quas pœnas incurrant?

34 Conferentes beneficium excommunicato excommunicatione maiori, incurrunt excommunicationem minorem, & ſuſpenſionem à collatione eiuſdem beneficij ipſo iure ex cap.*cum in cunctis* §. *Clerici*, *de elect.*Panormitanus *in cap. poſtulaſti*, *num.* 3. vult, incurrere etiam ſuſpenſionem à collatione aliorum beneficiorum, ex cit. cap. *poſtulaſti de Clerico excommunicat. miniſtri.* Sed verius eſt, hanc ſuſpenſionem non incurri, niſi poſt binam monitionem. Ita Sayrus *lib.*2.*cap.* 5. *num.* 3. *part.* 5. *tract.*9.*reſolut.* 107. Conferentes verò excommunicato excommunicatione minori ſcienter, ſecundum Alterium *de cenſ. tom.* 1. *diſput.* 4. *cap.* 2. ſunt priuati voce. Sed magis placet opinio negatiua Bononiæ *de elect.part.*2.*cap.*2. *dub.*61.*num.*12. *part.*5.*tract.*9.*reſol.*132. in fine.

Excommunicatus non priuatur ipſo iure fructibus beneficij.

35 Excommunicatus non ſtatim priuatur fructibus beneficij ante excommunicationem legitimè obtenti, ſed poteſt illos retinere, dum modo per ſe, vel per alium oneribus beneficij ſatisfaciat. Nam id non exprimitur in aliquo iure. Quamuis enim in cap. *paſtoralis*, dicatur; *illi prouentus Eccleſiaſtici meritò ſubtrahuntur, cui Eccleſia communio denegatur.* Senſus tamen eſt, id faciendum per ſententiam iudicis, vt apparet ex petitione illius cap. Et alioqui, percipere fructus non eſt communicare cum fidelibus, quòd excommunicato interdicitur. Ita Hurtado *de excommunicatione diſp. 6. diff.* 1. *numero* 2. & alij contra Filliucium *tom.* 1. *tract.*12. *cap.* 5. *num.* 129 Additque, quod, quamuis cit. cap. priuaret ipſo iure: conſuetudo tamen illud derogaſſet, *part.*4. *tract.* 4.*reſolut.*54. *& part.*5.*tract.*9. *reſolut* 104. Sed, ſtando in contraria ſententia ſi excommunicatus eſſet pauper, citrà extremam neceſſitatem (quæ non poteſt ei contingere, cum ſemper poſſit diſcedere à contumacia, & fructus percipere, &c.) ait Corneio *in* 3.*p.* 5. *tract.*5. *diſp.* 10. §. 6. *dub.* 1. *numero* 4. non poſſe fructus ſibi retinere, quia, cum ſit bona Eccleſiæ, non poteſt de illis contra eius voluntatem diſponere. Sed Auila *part.*2.*diſp.*6. *dub* 5. *concl.* 3. ait, poſſe. Quia poteſt dare alteri pauperi, nec ipſe eſt peioris conditionis, quam cœteri, *p.*5. *tract.* 5.*reſolut.*104.§.*ſed ſtando.*

Si autem priuaretur, poſſet nè titulo paupertatis ſibi retinere? Vtrinque Doctores, & rationes.

Excommunicatus toleratus validè confert beneficium. Denunciatus verò inualidè eligit.

36 Si vero collator beneficij ſit excommunicatus toleratus, collatio

Digitized by Google

latio eſt valida. Ita Turrianus *lib.2. diſp.15.dub. 2.p.5.tr.9.reſ.98.* in fine.

Et ſi eſt Clericus, inualidè præſentat. Secus, ſi laicus. Nam eius præſentatio erit valida.

37 Excommunicatus autem non toleratus, non ſolùm inualidè eligit, ſed etiam inualidè præſentat, ſi eſt Clericus; quia electio: & præſentatio æquiparantur, & ſunt ambæ actus iuriſdictionis, quam excommunicatus exercere non poteſt. Si vero eſt laicus, teneo cum Villalobos *tom.1. tractat. 17. difficult. 12. num. 3.* contra Hurtadum *de excommunic.diſp.7.diffic.2.num.9.* Validè præſenſare. Differt enim præſentatio laici à præſentatione Clerici, vt ex quodam iure colligit Abbas, vbi ait Pontifex, præſentationem laici mutari poſſe ante inſtitutionem; Clerici vero minimè. Ergo Clericus patronus dat ius præſentato laicus non ita Et iure, quia laicus non poteſt tribuere ius ſpirituale, quale eſt ius ad beneficium Eccleſiaſticum. Ita diſtinxit Rota, & obſeruatum fuit in quadam cauſa Zamorenſi, apud Villalobos, *p. 5. tr.9. reſ.105.*

An verò Epiſcopus teneatur illam admittere?

38 Sed an teneatur Epiſcopus præſentationem laici excommunicati admittere? Negat Cornejo *in 3 paro.tract 5 diſp.10.§.5.dub.1* quia, cum iſte præſentando peccet, Epiſcopus tenetur illam non admittere, ne cum illo communicet. Et ſic Epiſcopus nolens acceptare, poteſt alteri ipſe conferri, quia ius præſentandi ad ipſum deuoluitur. Vnde ait Suarez, præſentationem laici eſſe validam, quando admittitur, non ratione ſui, ſed ratione acceptationis Epiſcopi, in quem ius pręsētandi eſt virtualiter deuolutum. Et hoc procedit etiam in excommunicato tolerato nam quamuis cum hoc Epiſcopus communicare poſſit, & præſentationem illius acceptare, non tamen tenetur. Quod ſi ex iuſta cauſa talis præſentatio ab ipſo præſentato poſtulata fuerit, erit licita. Hæc Conejo, quicquid in contrarium afferat Vaſquez *de excomm.dub.5 Ibidem §.ſed dubitatur.*

Et an reſignatio beneficij facta ab excommunicato ſit valida? Vtrumque probabile. Sed, ſi eſt toleratus certum eſt, eſſe validum.

39 Reſignatio beneficij facta ab excommunicato ſecundum Filliucium, *tom.2 tract.12.c.6.n.163.* eſt inualida, ſi fiat in fauorem tertij; quia æquiualet præſentationi, eſtque actus iuriſdictionis. Sed contraria ſententia Turriani, *lib.2. diſp.15.dub.3.* non eſt minus probabilis. Nam reſignatio non eſt electio, non præſentatio, neque inſtitutio beneficij Nec requirit iuriſdictionem, ſicut eam non requirit reſignatio abſoluta. Nec eſt aliquod ius in contrarium. Aduerte, hæc procedere de excommunicando vitando, nam de tolerato certum eſt: id poſſe; quia hic eſt fauor reſignatarij, non reſignantis. Imò etiam ſibi licet, ſi petatur ab aliis. Ita Filliuc. *part.5.tr.9.reſ.106.*

Beneficia reſignata non poſſunt conferri cōſanguineis reſignantium, aut eorum familiarib. ex Bulla Pij V. Quæ vbi recepta eſt, poteſt nihilominus patronus.

40 Pius V: in Extrauag. *Quanta Eccleſia Dei*, præcipit beneficiorum collatoribus, ne illa conferant conſanguineis, aut familiaribus reſignantium, aliàs talis collatio nulla ſit. Sed aſſerit Moſcoſum *ſumm.tract. 15.c.10.n.2.* Philippum II ab ea ſupplicaſſe, ac proindè in Regnis Hiſpaniæ non eſſe vſu receptam. In aliis autem Regnis, vbi eſt vſu recepta, occurrunt duo dubia. Primum eſt, an Patronus poſſit præſentare ad beneficium reſignatum conſanguineum reſignantis? Et Sanchez

Digitized by Google

*opuſc.tom.1.lib.2.cap.3.dub.36.n.44.*affirmat;quia ibi prohibetur collatoribus,ne talibus conferant,non autem Patronis, ne præſentent. Secundum, an reſignans poſſit nominare ſucceſſorem, cum pacto, quod detur ipſi,ſed ſignificando collatori,vt det ipſi,ſi velit?Et idem Sanchez *ibid.n.*23. etiam affirmat, dummodo relinquat prouiſionem omninò in collatoris voluntate.Et verba Extrauag.*caueant,ne nutu.aut verbo*, &c. ſignificare pactum tacitum, vel expreſſum, nam alioqui Bulla puniret actum internum,*p.*5.*tr* 14.*reſ.*26.

Et reſignãs nominare ſucceſſorem abſque pacto, quod ipſi detur. Ita Sanchez.

41 In ſubreptione beneficij datur paruitas materiæ,vt ſi non exprimatur totus beneficij valor.ſed paulò diminutus. Nam modicus defectus non vitiat actum,nec obeſt leuis ſolemnitatis omiſſio.Ita Riccius, *part.*2.*deciſ.*208.*nu.*5.*p.*5.*tr.*5 *reſ.*33.

In ſubreptione beneficij datur paruitas materiæ.

41 Quæ beneficia conferre poſſint Cardinales in ſuis Titulis, quære v.*Cardinalis in ſuis Titulis.*

De obligatione Horarum Canonicarum pro beneficio,quære,v. *Hora Canonica.6 nu 6.*

Habens beneficium gaudet immunitate,de quo vide v.*Clericus quoad forum.*

Beneficium principis latiſſimè interpretandum,*par.9. tract.1.reſol.1. & tract.2.reſolutio.*10.

B I G A M I A.

Bigamia quid; Et quotuplex?

2 † BIgamia dicitur multiplicatio nuptiarum qualiſcunque. Nam qui plures,quam vnam,duxerit,dicitur bigamus.Diuiditur primò in veram,interpretatiuam,& ſimilitudinariam.Interpretatiua item alia eſt ſimpliciter talis,alia ex iuris fictione.Quæ omnia fuſius inuenies apud auctores Ex bigamia oritur irregularitas, dequo vide v. *Irregularitas.à nu.*8.†

B L A S P H E M I A.

Blaſphemia quid?

1 † BLaſphemia eſt maledicentia contra Deum ex malo voluntatis affectu.Vnde blaſphemus eſt,qui aufert à Deo bonum, quod habet,negando,vel illi imponit malum,quod non habet;affirmando,dicens,*non eſt iuſtus*,aut *eſt impius.*

Quotuplex?

2 Et quidem blaſphemiæ modò dictæ ſunt per modum enunciationis. Sunt autem aliæ per modum deteſtantis, vt ſi quis dicat,*Pereat Deus.*Et per modum irritandis,vt, *Vah, qui deſtruis templum Dei.* Sunt item ex blaſphemiis aliquæ hæreticales,aliæ non ita. Vide v. *Inquiſitorum.num.*66. Contingunt etiam blaſphemiæ in ſanctos,& alias creaturas.†

Quomodo differant inter ſe?

3 An verò omnes blaſphemiæ ſint eiuſdem ſpeciei?Negatiuè reſpondent

Digitized by Google

dent aliqui, cum quibus ſentit nouiſſimè Mendoza *in 2.2.diſp.91.ſect.* 12.§.54. Probans blaſphemias hæreticales differre ſpecie ab imprecatiuis, & in Confeſſione diſtinctè explicanda, tum quia illæ habent oppoſitionem cum fidei confeſſione, tum etiam; quia diuerſum cōnicium eſt aſſertio rei turpis, ac imprecatio. Differre item ſpecie blaſphemias in Deum, & in ſanctos; nam per blaſphemias in Deum violatur Religio, per blaſphemias in Sanctos, Dulia: à qua quia Hyperdulia, aut ſpecie differt, aut ea eſt valdè maior intra eandem ſpeciem, blaſphemias in B. Virginem ſeorſim explicandas in Confeſſione à blaſphemiis in ſanctos vtpotè quæ vel ſpecie differunt, vel ſunt peccata notabiliter grauiora. Ita ille, probabiliter quidem. Sed non minus probabile eſt, omnes blaſphemias, ſiue ſint in Deum, ſiue in ſanctos: eſſe eiuſdem ſpeciei, niſi hæreſim contineant, vel à formali odio Dei procedant. Vide Fauſtum *de Sacram. Pœnitent. lib.4 quaſt.137.* Cæleſtinum *Comp. tract.1.c.9.diff.4.* & Duuallium *in 2.2.tr. de fide qu.8.art.2 p 1.tr.7. reſ.50. & p.5. tr.13. reſ.21.*

4 Cæterum non eſt blaſphemia, vocare amaſiam Deam, aut Idolum ſuum: nam hæc verba non dicuntur, aut capiuntur in ſenſu proprio, ſed hyperbolico. Ita Mendoza *in 2.2. diſp. 91. ſect.4.§.16. p.5.tr.13. reſ 20.*

Et, an ſit blaſphemia vocare amaſiam Deam?

Blaſphemia eſt peccatum mortale ex genere ſuo.

Sed, an admittat paruitatem materiæ? ſaltem in iis, quæ diriguntur in ſanctos?

5 † Blaſphemia eſt ex ſuo genere peccatum mortale † Et in blaſphemiis in Deum non datur paruitas materiæ: quia quæuis aduerſatur virtuti Religionis notabiliter: dehonoratur enim Deus non immodicè, cùm ab infinitæ vilitatis homunculo iniuria afficitur, quantumuis minima. Ita Syluius *in 2.2. quaſt.13.art.2.* & alij. Cæterum admittimus paruitatem materiæ in blaſphemiis in ſanctos, non vt ſancti ſunt, ſed ex alio reſpectu, vt, ſi quis per iocum diceret, Sanctos Ioannem, & Paulum fuiſſe eunuchos. Ita Duualius *in 2.2.quaſt.9.art.2.* Et quamuis Lorca *in 2.2.q.13.art.2.n.9.* id non admittat, cùm in rebus tanti momenti iocus ipſe ſit illicitus, & iniurioſus, puto tamen vtramque ſententiam eſſe probabilem. Imò Villalobos, *tom.2.tract.1.diff.15.n.5.* docet vniuerſaliter, dari poſſe paruitatem materiæ in blaſphemiis, vnde fiant peccata ſolùm venialia: quia non eſt maior ratio, cur in aliis peccatis quæ etiam ſunt offenſa Dei, detur, & in hoc non; aitque, eſſe ſolùm veniale, rebus ridiculis adhibere verba Sacræ ſcripturæ abſque debita reuerentia, *p.5. tr.5. reſ.3.*

6 † Omnes autem admittunt, blaſphemiam eſſe poſſe peccatum veniale ex defectu deliberationis, ſeu ex inaduertentia. † Quod etiam procedere dicendum eſt cum Layman. *l.1.tract 2.c.3.n.6.* contra Tannerum *in 2.2.diſp.1.q.8.dub.7.n.141.* ſi inaduertentia contingat ex praua conſuetudine blaſphemandi: Nam, vbi pœnitens prauam conſuetudinem per pœnitentiam retractauit, ſi deindè inaduertenter in blaſphemiam incidat, non ei imputabitur ad peccatum, quia non eſt voluntarium in ſe, vt ſupponimus, nec in cauſa, nimirum in conſuetudine: nam hæc cum ſit retractata, non eſt amplius voluntaria, *p.3.tr.5.reſ.62.*

Et certum eſt, fieri venialis ex defectu deliberationis

Etiam in conſuetudinariis.

M 2 *BVLLA*

Digitized by Google

BVLLA COENÆ.

Bulla Cœnę continet viginti excommunicationes Papales latas contra.

1 † BVlla Cœnæ dicuntur proceſſus generales,& ſententiæ excommunicationis, quas ſingulis annis Feria V.in Cœna Domini Summus Pontifex fulminat contra quaſcumque perſonas delinquentes & committentes crimina in eadem Bulla contenta. Sunt autem huiuſmodi excommunicationes 20.totidem Canonibus diſtinctæ.

Hæreticos eorum fautores,libros legentes,&c & ſchiſmaticos.

2 Prima excommunicatio fulminatur contra hæreticos cuiuſcunque ſectæ,eorumque credentes,receptatores,& fautores,Libro hæreticorum legentes imprimentes.retinentes,ſchiſmaticos, eoſque, qui à Romani Pontificis obedientia pertinaciter recedunt. Circa hæreticos, quid requiratur,vt hanc excommunicationem incurrant,vide v. *Hæreſis*. Circa hæreticorum fautores,receptores,&c.aduerte eos excommunicationem non incurrere,niſi fautoria ſit formalis,ideſt,niſi faueant præciſè, quia ſunt hæretici, ſecus ſi ratione conſanguinitatis, &c Incurrere verò, etiam ſi effectus fautoriæ non ſequatur. Vide *v.Inquiſitorum, à num.* 154.vbi etiam inuenies,an in aliquibus caſibus quis hæreticorum fautor dicatur. Circa legentes libros hæreticorum. Vide *v.Hæreticorum libri.*

Appellantes à Papa ad futurum concilium.
Piratas.
Surripientes bona Chriſtianorum naufragantium.
Decurrẽtes per alia Maria feudalia Papæ non incidunt in excõmunicationẽ.
Bona naufragantiũ ab alio accepta per donationẽ,vel furtum non inducunt excommunicationem,nec ſimilia

3 Secunda excommunicatio fulminatur contra appellantes ab ordinationibus Summi Pontificis ad futurum Concilium; & dantes ad hoc auxilium,conſilium, vel fauorem. Tertia contra omnes piratas,curſarios, & latrunculos maritimos diſcurrentes Mare Eccleſiæ eorumque fautores,& receptores,Pro hoc aduerte non comprehendi decurrentes per alia Maria Papæ feudalia, nec decurrentes, & non deprædantes. *par 9. tr.7 reſ.73.* Quarta contra ſurripientes bona naufragantium,ſiue in nauibus,ſiue ex illis eiecta, ſiue in littore, quæcumque illa ſint quocumque priuilegio non obſtante. Sed nota per bona naufragantium ab alio accepta per donationem, vel furtum non incurritur in excommunicationem.*par.9.tr 8.reſ 36.*nec, qui conſilium auxilium, & fauorem præſtat,*ibid.§.in hi verò.* Item dicendum eſt de Chriſtianis auferentibus bona piratarum naufragantium, nec ſurripiens bona Chriſtianorum, quæ in manibus infidelium cum aſſecuratione illa reddendi in certo loco vel quomodolibet pereant,vel tranſportantur,ſed ſi bona infidelium in manibus Chriſtianorum cum ſimili aſſicuratione, ſint, ſurripientes talia bona incidunt in excommunicationem. *ibid. § Nota etiam.* Quod ſi imminente tempeſtate, & periculo naufragij bona in mare eiecta, vel in naui poſita,ſurripiens eſt immunis ab hac excommunicatione: Non valet tamen ſi aufertur aliquid poſitum in Cymba poſita in flumine,ſed ſi bona per flumen à mare ingrediuntur incidunt,talia bona ſurripientes; ſi verò accipitur cum animo Domino reddendi,etiam ſi illis vtantur non incurritur, ſed ſi animo mutato non reddendi incurritur;quando verò ſurripiuntur bona fidelium ab Infidelibus capta, licet iuſtè non incurritur in excommunicationem,

Nec quæ reperiũtur in flumine cum cymba, ſed quæ à mare ingrediuntur flumen
Nec quæ cum animo Domino reddẽda,nec bona capta fidelium ab infidelibus etiam iuſtè.

Digitized by Google

tionem,(capta ex naufragio loquitur.) *Ibidem in fine Notandum*.4.

4 Quinta, contra imponentes pedagia, ſiue gabellas nouas in terris ſuis, præter caſus à iure conceſſos, ſiue licentia Summi Pontificis, aut impoſita exigentes †. Quam excommunicationem Gambarupta *de ca .re e u.c.* 5.*n*.7.& alij dicunt incurri à Barone, vel Vniuerſitate prohibente, ne panis, vinum, alia comeſtibilia vendantur in alia taberna, quam in ea, quam ipſi conſtituunt vulgo *Zagato*, ſi abſque auctoritate id faciunt, quia hæc eſt quædam ſpecies vectigalis. Sed Filliucius *to.*1.*tra.* 16 *c.*5.*n.* 10. negat, atque hoc non reuocari ad vectigal, ſed potius ad monopolium Sed, quidquid ſit, de hoc certè dictæ tabernæ, ſeu *Zagato* non præiudicant Clericis, *par.* 5.*tr.*1.*reſ.*20. Imponentes noua pedagia & gabellas, vel augentes antiquas.

5 † Sexta fertur contra falſarios litterarum Apoſtolicarum Septima, contra deferentes arma infidelibus, aut hæreticis per Sedem Apoſtolicam denunciatis. Vide partem nonam, *tractat.* 7. *reſolut.* 15. vbi curioſa inuenies pro hac materia. Necnon etiam armorum materiam, ferrum, ſtannum, inſtrumenta bellica, equos, &c. Item contra talibus narrantes res ſtatuum Chriſtianæ Reipublicæ pertinentes in damnum Chriſtianorum. Item contra conſilium eiſdem dantes in damnum Chriſtianorum †. *Ibidem reſolut.* 16. per totam. Falſificantes litteras Apoſtolicas.

6 Circa hanc cenſuram, putat Reginaldus *to.*1.*lib.*9 *cap.* 18 *nu.*301. probabile eſſe, non incurri à deferentibus arma infidelibus cum maiori vtilitate, & minori damno Chriſtianæ. Reipublicæ. Sed contrarium docet Mendoza *in* 2.2 *diſp.* 76. *ſect.*3. *num.* 130. Nam alioqui omnes cenſerent, ſuam mercaturam vtiliorem eſſe Chriſtianis; ſic t lis lex in perpetuam obliuionem duceretur, cum nemo facilè ob violationem puniri poſſet. Vnde ſi qua Reſpublica id de ſuis mercatoribus cenſeret, conſulere deberet Summum Pontificem, vt de rebus publicis Genuenſium, & Venetorum piè credendum eſt, *par.*5.*tra.*13.*reſ.*15. Et qui vendunt in terris Chriſtianorum arma *par.* 9. *tr.* 7. *reſ.* 16. §. *Quæro* 2. Deferentes ad infideles arma, aliaue bella inſeruientia, vel conſilia.

7 Narrantes conſilia v. g. noſtri Regis, referenti illa infidelibus, ſecundum Suarez *in* 3. *par. tract.*5.*diſp.*21.*ſect.* 2.*nu.* 58. non incurrunt hanc excommunicationem. Nam putat, pronomen *illis* quando dicit Pontifex: *illiſque ad id conſilium, aut auxilium præſtant*, referri ad Turcas, non ad facientes certiores de rebus Chriſtianorum Turcam. Sed ſecundum Mendozam *in* 2.2 *diſputat.* 35. 68. incurrunt, quia putat pronomen *illis* ad vtroſque referri; quia vtrumque iuuat intentionem Pontificis. Et præterea ipſum conſilium datum proditori Turcæ quem caro emeret. Vtraque ſententia eſt probabilis, *part.* 5. *tract.* 13. *reſolut.* 13. Aduerte etiam, non prohiberi in hoc canone deferre arma hæreticis non denunciatis; quia ſolum fit mentio de denunciatis. Nec vero comprehunduntur ſub nomine hoſtium Chriſtiani nominis, vt ait Lorca *in* 2.2. *diſp.* 52. *n.* 7. quia gloriantur nomine Chriſtiano, & Turcis nobiſcum bellum indicunt. Ita Mendoza *in* 2. 2.

M 3 *diſputat.*

Digitized by Google

diſputat. 76.*ſect.* 3. §. 83. † Hic eſt verus ſenſus, *par.* 5. *tract.* 13. *reſ.* 14.†

Excommunicantur item impedientes eos, qui Romam transferunt victualia &c. Secluſa vrgente neceſſitate.

8 † Octaua excommunicatio lata eſt contra impedientes, ne victualia aliaque neceſſaria, ad vſum Romanæ Curiæ deferantur †. Circa hanc excommunicationem eſt vnum dubium: an ſi v. g. in Sicilia adeſſet maxima frumenti penuria, & nauis frumentaria Romam pergens, ventorum impetum ad noſtrum littus accederet, Prorex & miniſtri eius, tale frumentum detinentes, inciderent in excommunicationem? Negat Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *can.* 8. *quæ.* 4. *num.* 2. quia fames in tali caſu excuſat à culpa mortali, & vbi lethalis culpa non contrahitur, ibi excommunicatio locum non vendicat, cant. *nullus* 11. *quæſt.* 3. Sed Souſa *ibid. cap.* 9. *diſp.* 53. *conc.* 1. *nu.* 3. id verum putat, ſi Romæ non eſſet eadem indigentia; ſecus vero, ſi eſſet. Sed, ſi caſus contingeret, cogitarem Nam, vt ait Gloſſa *in cap. diſcipulos, diſt.* 5. tempore neceſſitatis omnia ſunt communia, maximè cibaria *part.* 3. *tra.* 6. *reſ.* 32. *§ Non reticeam. & p.* 9. *tr.* 11. *reſ.* 17.

Item vexantes eos, qui commorantur in curia, vel ad illam veniunt, aut ab ea recedunt.

9 † Nona excommunicatio fertur contra eos, qui venientes ad Sedem Apoſtolicam, aut ab ea recedentes, interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, detinent: vel id faciunt, vſurpata temerè iuriſdictione, quando in Curia commorantur. Decima contra interficientes, mutilantes, vulnerantes, deprædantes Romipetas, id eſt eos, qui deuotionis cauſa Romam petunt, vel in ea commorantur, aut ab ea recedunt.

Item lædentes Romipetas, &c.

Item offendentes S.R.E. Cardinales, & alios Prælatos.

10 Vndecima, contra interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hoſtiliter perſequentes Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, Patriarchas, Archieſpicos, Sediſque Apoſtolicæ Legatos, vel Nuncios. Circa hunc Canonem multa dicenda ſunt in gratiam Cardinalium †.

Sed hanc excommunicationem non currit Cardinalis ſeipſum percutiens.

11 Primo ergo, hanc excommunicationem non incurrit Cardinalis ſeipſum percutiens, ſicuti nec Clericus percutiens ſeipſum incurrit excommunicationem c *ſi quis ſuadente* Ita Bonacina *diſp.* 1. *q.* 12. *punct.* 3. *n.* 3. contra Duardum *hic q.* 8. *n.* 8. *& q.* 22. *n.* 2. *par.* 3. *tra.* 5. *reſ.* 81. in fine, *& par.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 84.

Incurrit verò alius & ſi percuſſus, nõdum galerum habeat.

12 Secundò, incurrit percutiens Cardinalem, etiam ſi nondum cappellum habuerit: quia, quando quis in Cardinalem nominatur, & aſſentitur verè Cardinalis efficitur; capellum vero accidentarium eſt. Ita Bonacina in hunc locum *diſp.* 1 *q.* 12 *punct.* 2. *n* 3 & alij *par. tract.* 2. *reſ.* 74. §. *Vnde ex his.*

Et incurrit inſultum faciẽs ad eius domum cum dedecore.

13 Tertiò, incurrit excommunicationem, inſultum faciens ad domum Cardinalis, & ſic ei verecundiam inferens. Nam finis huius Canonis eſt, prouidere dignitati Cardinalium, vt ab omnibus debito afficiantur honore, cui fini huiuſmodi verecundia multum contrariatur. Ita Alterius *de cenſur. to.* 1. *lib.* 5. *diſp.* 12. *c.* 4. contra Filliucium *to.* 1. *tra.* 16. *c.* 9. *n.* 245. *par.* 5 *tra.* 2. *reſ.* 81.

Offendens eius familiarem.

14 Quarto, offendentes Clericos familiares Cardinalium incurrunt ſine dubio excommunicationem reſeruatam Summo Pontif. in cap. *felicis*

Digitized by Google

fælicis, de pœnis in 6. de quo infra. Excommunicationem vero huius canonis Acoſta *in Bull.Cœn.q 65.* ait non incurrere, etiam ſi illos offendant in ipſorum Cardinalium præſentia, & ipſorum intuitu, quia in canone non exprimuntur. Sed Sayrus *lib.3.c.15 n.3,* putat, hanc etiam incurrere *p.5.tr.2.reſ.83.*

15 Quintò, hanc excommunicationem incurrunt, ratam habentes offenſionem Cardinalium ſuo nomine factam. Item, ſatis propabile eſt, incurrere mandantes offendi Cardinales, etiam ſi effectus non ſequatur. Nam in hoc Canone æquè principaliter excommunicantur mandantes offendi, & offendentes. Ita Duardus hic *lib.2.can.11.q.12.n.1. & 4.* contra Vgolinum *hic p.2.c.11.* Et alioqui tales incurrunt excommunicationem cap. *felicis*, vt docet Peregrinus, *par.5.tr.2.res.87.* — Oſtenſionem Cardinalis ſuo nomine factam ratam habens. Mandans Cardinalem offendi, etiam effectu non ſequuto.

16 Sextò, hanc excommunicationem incurrit, qui offenſionem Cardinalis, cum poteſt, non impedit. Nam talis fauere dicitur ex cap. *quanta de ſent. excommunic.* Idque verum eſt, non ſolum in Magiſtratibus, quia id tenentur ex officio, ſed etiam in perſonis priuatis, ex eod. cap. vt ait Vgolin. *par. 2. cap. 11.* qui idem dicendum eſſe ait, ſi quis ſine vitæ periculo poterat Cardinali opem ferre clamando, & & non clamauit, pecunia redimendo, & non redemit. Ita ille contra Bonac. *hic diſput. 1.quæſt.12.punct.3.num.14.par.5.tract.2.reſ.88.* — Cardinalis offenſionem non impediens.

17 Septimò dubium eſt, an ſciens, aliquos contra Cardinalem conſpiraſſe, ſi non denunciet, incurrat in excommunicationem huius Canonis? Sed, quidquid ſit de hoc, certum eſt, vt notat Peregrinus *de immunit. cap.11.n.4.* talem incurrere excommunicationem, & omnes pœnas cap. *fælicis* ex Bulla Pij V. lata occaſione mortis attentatæ contra S. Carolum Borromæum, in qua præcipitur, vt quiuis qualemcumque talis delicti notitiam habeat, teneatur reuelare *p.5.tr.6.reſ.89* An vero reus in tali caſu ſit reuelandus ſi per fraternam correctionem ſperetur emendatio, & periculum non ſit in mora? Reſpondeo, id petendum ex iis, quæ dicemus de hæretico, & Confeſſario ſollicitante. V. *Denunciare, num.50.* — Et conſpirantes contra Cardinalē non reuelans.

18 Octauò: hæc excommunicatio extenditur etiam ad eiicientes Cardinales, & alios Prælatos à ſuis diœceſibus, terris, vel dominiis. Et quidem Duardus *in hunc Canon. quæſt. 6. num. 6.* putat incurri, ſi aliquis ex his eiiciatur ex aliqua terra, in qua habet iuriſdictionem ſpiritualem, temporalem, vel mixtam. Sed ego teneo cum Naldo *in ſum. V. Bull. Cœn. num. 46.* incurri etiamſi eiiciatur à ciuitate in qua natus eſt, vel domicilium habet etiam ſi ibi nullam habeat iuriſdictionem. Quia in hoc caſu verificantur ſimpliciter verba Canonis: ordinario enim loquendi modo terra originalis domicilij, &c. dicitur ſua. Incurrunt vero non ſolum Iudices, & Magiſtratus ſed etiam iuſſa exequentes; nam idem eſt vtrorumque delictum, ex Souſa in *Bull. Cœnæ ante diſp.60. nu.3.* Item incurrunt eiicientes non ſolum vi; ſed — Et tandem eiiciens Cardinalem de ſuis terris, dominiis, &c. Etiam in quibus nullam habet iuriſdictionem.

Digitized by Google

ſed etiam verbis comminatariis, dummodo ſequatur effectus,& Card. recedat. Ita Filliuc.*to.2.tr.16.c.19.n.246.p.5. t. 2. reſ. 81.*

Qui omnes præterea fiunt læſæ maieſtatis rei.

19 Nonò nota, quod in cap *felicis de pœnit.in 6.*offendentes Cardinales, declarantur rei læſæ maieſtatis, & incurrunt omnes pœnas quæ à iure latæ ſunt contra reos læſæ maieſtatis, vt ſunt perpetua infamia, confiſcatio bonorum,deſtructio ædificiorum, ineptitudo ad quemlibet actum iudicij,&c. Vide Farinacium *prax.crim.q.111.à n.75.*Has autem pœnas ait Albanus *de Card.q 41.priuil.7.*non incurrere eum,qui in Cardinalem iniuriam ſolum verbalem proferret Sed Manfredus *de Card. deciſ.*105.& alij tenent,incurrere:nam percuſſio,quæ hic nominatur,verificari poteſt tam de percuſſione reali,quam de verbali.Vnde, cum hæc conſtitutio,vtpote in fauorem Cardinalium lata,ſit fauorabilis, ad percuſſionem etiam verbalem extendi debet. Nota hic cum Gambacurta *de immun. lib.5.c* 40 *n.5.* etiam imperatorem offendendo Cardinalem, eſſe reum læſæ maieſtatis ex hoc capite,quia in eo nullus excipitur,*p 5. t.2.reſ.*80.

Etiam,ſi iniuria ſit tantum verbalis, ſecundum aliquos.

Et etiam ſi offendens huiuſmodi ſit Imperator.

Fertur propterea in hac Bulla excommunicatio cōtra lædentes recurrentes ad Rom. Curiam.

20 † Duodecima excommunicatio fertur contra occidentes percutientes,aut ſpoliantes eos,qui recurrunt ad Rom.Curiam ob ſua negotia,vel cauſas,aut eorum procuratores,aduocatos iudices,&c. Decimatertia contra appellantes à litteris Apoſtolicis ad Curiam ſæcularem,& ſubterfugium quærentes vel dantes ab illarum executione,perſequentes eos,qui Romam recurrunt,gratias impetraturi,eoſque impedientes, nè obtentis vtantur,&c.

Contra appellantes ad laicam poteſtatem à Papa.

Et auocantes ad laica tribunalia cauſas ſpirituales.

21 Decimaquarta, contra eos,qui per ſe vel alios auctoritate propria cuiuſcumque priuilegij prætextu aduocant cauſas decimarum,vel alias ſpirituales,aut ſpiritualibus adnexas,ab Auditoribus, & Commiſſariis Papæ aliiſque iudicibus Eccleſiaſticis ad laica tribunalia.†

A quocunque iudice Eccleſiaſtico.

22 Hanc excommunicationem, ait Bonacina, *Bull.Cœn.to.3.diſp.1. quæſt. 15.punct. 1. num. 7.* incurri ab iis tantum, qui ad laica tribunalia auocant cauſas ſpirituales à iudicibus Sedis Apoſtolicæ. Nam illud aliiſque eſt particula repetitiua,& relatiua ſimilium Sed dicendum cum Filliucio,*to.1.tra.16.cap.10.n.150.*incurri ab auocantibus à quocunque iudice Eccleſiaſtico. Et falſum eſſe,quod particula *alij* ſemper ſit repetitiua ſimilium, vt patet *in l.fundum ſub conditione,§.libertus ff. de legatis.* Aduerte etiam, incurri ad auocantibus prædictas cauſas, eo quod iudices Eccleſiaſtici ſint negligentes in aliis cognoſcendis. Ita Reginaldus *to.2.lib.9. cap.24. num* 38. *cap.* vero *filius* & alia ſimilia,abrogari in hoc Canone *p 3.t.1.reſ.55.* Vide v. *Iudex laicus, & v. Princeps ſæculares.*

Etiam prætextu negligentiæ.

Contra Principes, & iudices laicos offendentes Eccleſiaſticam libertatē.

23 † Decimaquinta excommunicatio fertur contra Principes,& iudices laicos,qui quouis prætextu trahunt ad ſuum forum perſonas Eccleſiaſticas, præter iuris canonici diſpoſitionem,aut pragmaticas, & leges condunt,quibus in totum vel in partem directe:vel indirecte,Eccleſiaſtica immunitas læditur.Vide etiam loca citata.†

Vbi vide, quid

24 Quæres an per hos Canones reuocentur priuilegia Regni Galliarum

liarum circa caſus priuilegiatos, quos ponit Chaſſaneus, in quibus laici Magiſtratus ſe intromittunt contra Clericos? Et priuilegium Monarchiæ Regni Siciliæ? Reſp. Circa priuilegium Galliarum, Binsfeldius *com. de iniur. & damno dato, cap. 7. concl.* 13. ait reuocari: Bonius, *p. 4. adag.* 10. negat Monarchiam Siciliæ impugnant acriter Baronius, *to.* 11. *anno* 1097. & Catena *in vita Pij V.* defendunt verò Xibeca, *alleg. manuſcript. ad Marc. Anton. Colum.* Gueuara *de origine, & vſu Monarchiæ, Siciliæ*, & alij, *p. 3. t. 1. reſ.* 74. Vide loca citata. dicendum de Monarchia Siciliæ, & ſimilibus priuilegiis Galliarum.

25 † Decimaſexta excommunicatio eſt lata contra impedientes iuriſdictionem iudicum Eccleſiaſticorum. Decimaſeptima, contra vſurpantes iuriſdictiones, ſeu fructus, redditus, & prouentus Eccleſiaſticos ſine licentia Papæ. Item contra impedientes iuriſdictionem Eccleſiaſticã.

26 Decimaoctaua, contra imponentes, & exigentes gabellas, & onera quæcumque à perſonis Eccleſiaſticis, eorumque bonis, ſine expreſſa licentia Summi Pontificis. Vide circa hunc canonem V. *Gabellas imponere.* † Verùm hic nota, quòd, ſi poſſunt Barones & vniuerſitates ſtatuere, vt comeſtibilia in vna tantum taberna vendantur, vulgò *Zagato*, de quo ſupra dictum eſt, *num.* 2. hoc tamen ſtatutum non poteſt ligare Clericos, ſed hi poſſunt aperire tabernas & vendere vinum, niuem & alia recollecta in eorum prædiis, *p. 5. tr.* 1. *reſ.* 20. Eamque, vel Eccleſiæ fructus, & redditus ſibi vſurpantes. Item contra imponentes, & exigentes gabellas à perſonis eccleſiaſticis.

27 † Decimanona fertur contra iudices, & alios officiales laicos quomodolibet ſe interponentes in cauſis capitalibus perſonarum Eccleſiaſticarum, illas proceſſando, banniendo, capiendo &c. ſine ſpeciali licentia Summi Pontificis. Circa hanc excommunicationem dicemus V. *Iudex laicus. nu.* 21. quòd Iudex laicus occultè proceſſans Clericum; etiam animo mittendi informationes ad Iudicem Eccleſiaſticum, illam incurrit Vide ibi. Contra officiales laicos ſe intromittentes in cauſis capitalibus eccleſiaſticorum. Etiam proceſſum capientes occultè, mittendum ad iudicem eccleſiaſticum.

28 Vigeſima excommunicatio lata eſt contra quoſcunque vſurpantes, inuadentes, deſtruentes, detinentes Vrbem, Regnum Siciliæ, Sardiniam, Corſicam, & omnes ciuitates, terras, & loca, vel iura, ad Romanam Eccleſiam pertinentia. Et tandem contra vſurpantes, & inuadẽtes bona, aut terras Romanæ Eccleſiæ.

29 Poſt hæc Pontifex hos caſus, & excommunicationes, extra mortis articulum ſibi reſeruat, & reuocat quæcunque priuilegia Principum, vt nequeant excommunicari, & fulminat excommunicationem latæ ſententiæ contra eos, qui præſumerent abſoluere aliquem ex prædictis aliter, quàm per Bullam decretum eſt. † Hæ autem excommunicationes ſũt reſeruatæ Pontifici.

30 Hac autem clauſula derogatoria docet Garſias *tomo* 2. *part.* 11. *cap.* 10. *num.* 130. derogari facultatem Bullæ Cruciatæ, abſoluendi ab huiuſmodi caſibus Bullæ Cœnæ. Et teſtatur, ſic dixiſſe Clem. VIII. in quodam examine Epiſcoporum. Et Bleda *opuſc. defenſ. fidei in cauſa Moriſcorum, cap.* 31. obſeruat, duos viros Hiſpanos repulſos ab Epiſcopatu, cum examinarentur coram dicto Pontifice, quod dixerint, in Hiſpania caſus Bullæ Cœnæ abſolui poſſe per Cruciatam. Sed hoc non obſtante, praxis Hiſpaniarum eſt, vt per Cruciatam abſoluantur caſus An autem abſolui poſſint per Cruciatam? Aliqui negant.

Digitized by Google

Aliqui affirmant, pro quibus eſt praxis.

huiuſmodi præter hæreſim, & fieri poſſe docent Rodriquez, Sanchez, & alij multi, quos citat, & ſequitur Ludouicus à Cruce *in Cruc. diſp.* 1. *cap.* 10. *dub.* 4. *n.* 8. Ratio eſt primò; quia in Bulla Cruciatæ hoc expreſſè conceditur; ergo ſi per Bullam Cœnæ ſingulis annis reuocaretur, Pontifex ſingulis annis ſibi contradiceret. Deinde; quia Sixtus V. poſt generalem derogationem ſupra factam appoſuit exceptionem: *niſi eiuſmodi caſus Bulla Cœnæ in eis patentibus litteris expreſſe comprehendantur.* Sed in Bulla Cruciatæ comprehenduntur, excepta hæreſi: ergo. Vide dictum de la Cruz, *p.* 1. *t.* 11. *reſ.* 96. *&* *p.* 4. *t.* 4. *reſ* 18.

BVLLA COMPOSTIONIS.

Bulla compoſitionis quid ſit; & ad quantam ſummã inſeruiat?

1 † BVlla Compoſitionis eſt peculiare diploma Pontificis, in qua conceditur cuilibet habenti debita incerta, aut bona malè acquiſita ignoto domino, infra ſummam 300. aureorum, & viginti vnius cum tarenis octo, & granis 6 vt accipiendo tot Bullas, quot requiruntur, computando per ſingulas Bullas vncias duas tarenos ſeptemdecim, & granos quatuor, illa ſibi retineant. Ità tamen, vt talia debita, aut furta incerta facta non ſint ex confidentia talis Bullæ. Si verò ſumma debitorum &c. excedat ſummam præfatam, non poteſt debitor vti beneficio Bullæ, ſaltem quoad exceſſum, ſed poteſt facere peculiarem compoſitionem cum Commiſſario Cruciatæ. Circa hanc Bullam ſunt aliqua dubia. †

Bulla compoſitionis non poſſunt vti fraudantes in fraudantes in pondere; & menſura; quia hoc debitum non eſt incertum.

2 Primum eſt. An debitum contractum cum multis de ciuitate, vt eſt illorum, qui falſis menſuris, aut ponderibus vinum, frumentum; oleum, & ſimilia vendunt, dicatur incertum, vt per Bullam compoſitionis poſſit retineri? Affirmat Trullench *in Cruc. lib.* 2. *dub.* 4. *num.* 4. Sed Becanus *in* 2. 2. *tomo* 4. *q.* 44. *num.* 2. & alij communiter negant. Nam in his caſibus, quamuis ignorentur omnes ementes in particulari, & ſumma, in qua vnuſquiſque fraudatus ſit; eſt tamen coniectura plus, minus perſeuerare eoſdem ementes, vel illorum hæredes: quibus proindè fieri poteſt reſtitutio, modo, quem ponit Filliucius, *tom.* 3. *tract.* 32. *cap.* 4. *n.* 97 & Molina *de iuſtit. tomo* 3. *tr.* 2. *diſp.* 745. *num.* 4. Vt ſcilicet, quantò in menſura, & pondere cariùs vendebat, tanto maioribus vtens, viliùs vendat, vſquequò totam ſummam reſtituat, ſaltem pluribus eorum, qui damnum paſſi ſunt. Igitur, cùm huiuſmodi debitum non ſit incertum, non poteſt reſtitui pauperibus, nec conſequenter componi per Bullam. Ità Petrus de Nauarra *de reſtit. lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 69. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 46 §. *Sed Reſolutio*, *&* *reſ.* 113. Quod etiam dicendum de Senatore, qui frumentum, quod ipſe emebat tarenis 30. vendebat Ciuitati 36. Nam hoc debitum toti populo reſtitui poteſt, augendo panem in pondere: & ſic non poteſt per Bullam componi. Sed contraria ſententia Vaſquez *de reſtit. c.* 5. §. 4. *n.* 47. videtur probabilis propter auctoritatem D. Thomæ *in* 5. *diſt.* 15. *q.* 1. *art.* 5. docentis, quod prædator ciuitatis.

Idem dic de Senatore qui vendebat ciuitati frumentũ carius, quam emebar.

Sed contraria opinio eſt probabilis

Digitized by Google

tatis poſſit damnum expendere in vſus ciuitatis, ſecundum arbitrium Epiſcopi, *p.4.tr.4.reſ.46.*

3 Secundum dubium eſt. An, ſi poſt factam compoſitionem per Bullam dominus compareat, debeat illi reſtitui? Et, ſi debitum exiſtat, aut ex eo debitor factus ſit locupletior, affirmat Villalobos *tom.1.tr.19.n.9.* quia non eſt credendus Pontifex velle priuare dominum iure ſuo. Sed magis placet negatiua ſententia Trullench *in Bull.lib.3.dub.4.n.8.* Quia hæc compoſitio æquiualet præſcriptioni. Sicut etiam Reſpublica transfert dominia media præſcriptione, ita Pontifex media compoſitione; quia ipſe eſt adminiſtrator omnium bonorum temporalium, quatenus concernunt ſpirituale, *p.4.tr.4.reſ.112.* Facta compoſitione per Bullā, non tenetur quis reſtituere domino comparenti.

4 Tertium eſt. An Bullam Compoſitionis poſſit concedere Epiſcopus pro ſua Diœceſi? Et affirmatiuè reſpondendum eſt cum Villalobos, *tomo 1.tr.19.num.12.* contra Syluestrum. Quia nullo iure conſtat, id eſſe reſeruatum Papæ. Et credi poteſt, voluntatem creditorum eſſe, quòd in debitis incertis Epiſcopus conſulat conſcientiis ſuarum ouium. Fortaſſe verò illam non concedunt; quia concedit Papa. *Ibid. §. Notandum.* Bullam compoſitionis concedere poteſt Epiſcopus pro ſua diœceſi.

BVLLA CRVCIATÆ,
Quoad Indulgentias.

1 † BVlla Cruciatæ eſt diploma Pontificium, per quod certæ Indulgentiæ, & priuilegia conceduntur ſoluentibus certam eleemoſynam in ſubſidium belli contra infideles †. Vnde priuilegia Bullæ, & Iubilæi circa diſpenſationem latè interpretanda ſunt, *p.8.tr.3.reſ.45.* Bulla Cruciatæ quid ſit?

2 Pleraque, quæ hic diſſerimus de Bulla transfer ad Iubilæum: Nam quoad Indulgentias, onera, &c. in multis conueniunt. †

3 Per Bullam Cruciatæ conceditur † confeſſis, aut contritis † Indulgentia plenaria ſemel in vita, & ſemel in morte. Ita Leone *de Iubil. p.1.quæſt.6.num.129.* Illi verò, qui pergit ad bellum, conceditur, toties, quoties peccauerit & confeſſus fuerit. Ita Villalobos *tom.1. tr.27.n.3. p.1.tr.11.reſ.109.* Bulla concedit Indulgentiam plenariam ſemel in vita, & ſemel in morte.

4 Aduerte primò, quòd Indulgentia conceditur tantum pro articulo, non pro periculo mortis.

5 Forma eam applicandi hæc eſt: *Si verè mortem obieris, impertior tibi Indulgentiam Bullæ: alioquin ſeruet tibi Deus illam ad inſtar mortis.* Ita Vegha *ſumm.tom.2.c.7.caſ.23.* Ratio eſt; quia, cum hac conditione applicatam, ſi æger conualeſcat lucrabitur poſtea, in ſequenti mortis articulo. *p.1.tr.11.reſ.106.* Quando applicanda eſt cum conditione, (ſi morieris.)

6 Aduerte, ſecundò, quòd Indulgentia Bullæ non debet negari moribundo ſenſibus deſtituto, qui antea petiit Confeſſionem, etiam ſi poſtea nullum habeat ſignum. Idque etiam ſtando in opinione, quòd tali Applicanda autem eſt etiam ſenſibus deſtituto.

Digitized by Google

non ſit impertienda abſolutio, neque ſub conditione. Quia non ſtet per illum, quin confiteretur. Et ita habetur in Bulla, vt obſeruat Villalobos *tomo* 1. *tract*.27. *clauſ*.1. *num*.1. *p*.1.*tr*.11. *reſ*.109. *&* *p*.5.*tr*.3. *reſ*.133.

Et ſi non adeſt Sacerdos, per Clericum, vel laicum.

7 Aduerte tertiò, quòd Indulgentia Bullæ applicari poteſt moribundo per Laicum, ſi Sacerdos, & Clericus deficiant. Quia remiſſio pœnæ, quæ fit per Indulgentiam, non eſt abſolutio à peccatis, nec ab ea dependet. Vnde nec eſt neceſſarium quod concedens Indulgentias ſit Sacerdos, vt docent DD. communiter. Ita Nauarrus & Trullench *in Bull.lib*.1 *par. c*.2.*dub*.9.*num*.6. contra Ludouicum à Cruce *in Bulla diſp*.1. *cap*.8. *dub*.14 *num*.2.*par*.1.*tract*.11.*reſolut*.106. in fine, *part*.3. *Add.ſecund.reſol* 12. in fine, *&* *part*.5. *tract*.3.*reſ*.134. *&* *tract*.12.*reſolut*.46.

Etiam abſentem.

8 Aduerte quartò, quòd Indulgentia Bullæ poteſt in aliquo caſu applicari moribundo abſenti. Nimirum, ſi Parochus poſtquam contulit extremam Vnctionem ægroto, oblitus eſt illi hanc Indulgentiam applicare, & infirmus iam moritur, nec poteſt illum adire, tunc poteſt applicare abſenti. Quia hæc Indulgentia applicari poteſt extra Confeſſionem, cum non dependeat ab illa; & ex alio capite, hic eſt capax Indulgentiæ, nec aliud requiritur ex parte ipſius. Id quod dicunt communiter de abſolutione cenſurarum. Ita Trullench *in Bull. lib* 1.§.7.*art*.2.*dub*.19.*num*.7.*p*.5.*tr*.3.*reſol*.134. in fine, *&* *tr*.12. *reſ*.46. in fine.

Et conferri poteſt verbis abſolutionis, ſi adſit intentio.

9 Aduerte quintò, quòd forma tradita à Commiſſario non eſt neceſſaria, ſed poſtea applicari Indulgentia per verba abſolutionis ſacramentalis, *Abſolui te.* Dummodo Confeſſarius intendat abſoluere non ſolum à culpa, ſed etiam à pœna. Ita Trullench *ibid.num*.13. Qui addit, Confeſſarium, his verbis ea intentione Prælatis concedere Indulgentiam, etiam ſi neſciat indultum pœnitentis, nec pœnitens illam petat. Quia adeſt vtriuſque intentio interpretatiua petendi, & conferendi quantam remiſſionem poſſunt, *part*.1.*tr*.11.*reſ*.10.§.*Notandum*, *&* *p*.5.*tr*.3.*reſ*.133.

Saltem interpretatiua.

Bulla cōcedit etiā Indulgentias Stationum.
Etiam plenarias.

10 † Viuis verò conceduntur etiam Indulgentiæ Stationum, dummodo viſitentur quinque Altaria. Non ſolùm non plenariæ (ait Trullench *in Bull.Cruc.lib*.1.§.6.*dub*.1. *num*.5. contra Cordubam *de Indulgent.lib*.5.*quæſt*.41.) ſed etiam plenariæ. Nam in Bulla plumbea habetur, quòd in Bulla conceduntur Indulgentiæ Stationum, in quibus cum expreſsè contineantur Indulgentiæ Plenariæ, illa locutio æquiualet ſpecificæ. Deinde Commiſſarius poſt titulum in Bulla Hiſpana, *Sumario de las eſtaciones, y Indulgencias de Roma, las quales ſu Santitad concede à todas las perſonas, que tomaran eſta Bulla*, &c. Sequitur: *El primero dia de Quareſima en S.Sabina Indulgentia plenaria*, &c. Nefas autem eſt, credere, Commiſſarium in re tam graui velle fideles decipere; vel hanc formam à Pontifice ignorari, imò præſumendum eſt ſciri, *p*.5.*tr*.12.*reſ*.2.

11 Hæ

Digitized by Google

11 Hæ verò Indulgentiæ obtineri poſſunt multoties in eodem die, replicando viſitationem Altarium Et poſſunt etiam applicari animabus defunctorum, vt habetur in Bulla Latina. Idem dic de Indulgentia conceſſa viſitantibus talem Eccleſiam in tali die. Ita Rodriquez *in Bulla*, §.8.*n*.15.Villalobos *tom*.1.*tract*.26.*clauſ*.8. *num*.8. *p*.1.*tr*.11. *reſ*.104. & *p*.5.*tr*.12.*reſ*.45.

Quæ multoties obtineri poſſunt eodem die, multoties quinque altaria viſitando.

Et applicari poſſunt defunctis.

12 Viſitatio autem quinque Altarium fieri poteſt ſecundum Vegham *tr*.2.*cap*.7.*caſ*.16. ab eodem loco, abſque vllo motu corporali, & cum ſola variatione intentionis. Trullench vero *in Bull.Cruc.lib*.1.§.6. *dub*.2.*num*.4. vltra requirit, vt, qualibet viſitatione finita, ſaltem inclinetur caput profundè, *p*.1.*tr*.1.*reſ*.102.& *p*.3.*Add reſ*.25.& *p*.5.*t*.12. *reſ*.16.

Altaria quomodo viſitanda?

13 Sed, quando quis viſitat Eccleſiam de foris, non valens intrare præ multitudine, dicitur quidem viſitare Eccleſiam, & in ea vnum Altare; non autem plura. Nam ex eo, quod verè viſitat Eccleſiam, viſitabit ſaltem vnum Altare, plura verò minimè ob eandem rationem, quia id moraliter loquendo dici non poteſt. Ita Nugnus *in* 3.*par*. *tom*.2.*de Bull*.§.10.contra Gloſſam *in Clem. de reliq.& vener. Sanct*. negantem & Villalobos *tom*.1.*tr*.27.*clauſ*.8.*num*.7. docentem generaliter, id ſufficere ad lucrandam Indulgentiam, *p*.1.*tr*.11.*reſ*.103.& *p*.5.*t*.12. *reſ*.19.

Et an ſufficiat orare præ foribus Eccleſiæ?

14 Sufficit verò viſitare quinque Altaria eiuſdem Eccleſiæ, etiam ſi in oppido ſint quinque Eccleſiæ. Quando verò eſt vna tantùm Eccleſia cum tribus, vel quatuor Altaribus ſufficit viſitare ſemel omnia, & iterum vnum, vel duo; vel vnum ſolum quinquies, quòd ſecundum eſt magis ſecundum litteram. Ita Nugnus *in* 3.*par*.*tom*.2. *de Bull*.§.10. *p*.1.*tr*.11.*reſ*.102. Nomine autem Eccleſiæ intellige etiam cæmeterium Eccleſiæ adiunctum & Oratorium priuatum. Ita Trullench *lib*.1.§.6. *dub*.*n*.2.*p*.5.*tr*.12.*reſ*.43.

Certè ſufficit viſitare quinque Altaria vnius, vel plurium Eccleſiarum.

15 Confeſſionem, quæ ad lucrandam Indulgentiam Bulla requirit, probabile eſt, non requiri, ſi adſint tantùm venialia. Quia Eccleſia non ſolet præcipere confeſſionem, niſi de mortalibus. Neque verò à Bulla exigitur vt opus iniunctum, vt docet Acoſta *in Bull*.*q*.14 *dub*.2. quia non dicit: *Præmiſſa*, aut *facta Confeſſione*. Imò (ait Coninch *de Sacram.diſp* 12.*dub*.7.*num*.38.) etiamſi hoc diceret intelligendum eſſe de mortalibus. Ita Suarez *in* 3.*part.tomo* 4. *diſput*.51.*ſect*.3.*p*.1 *tr*.11. *reſ*.107.

Lucraturus Indulgentiam debet cōfiteri, ſi habet mortalia.

Minimè verò, ſi tantùm venialia.

16 Imò eſt probabilis ſententia Filliucij *tomo* 1. *tractat*. 8. *capit*.6.*quæſt*.8.*num*.148. contra Acoſtam *in Bull. quæſt* 14. quòd, etiamſi adſint peccata mortalia, ſatis ſit confeſſio præteritæ Quadrageſimæ cum contritione præſenti, & propoſito confitendi in futura Quadrageſima; nam ſic contritus dicitur confeſſus ſecundùm ius, *p*.1.*tr*.11. *reſ*.105.

Imò probabile eſt ſatis eſſe, quod habens mortalia conteratur.

17 Sed, ſtando in prima opinione, ait Fernandez *p*.3.*cap*.9. §.10. *n*.3. quòd ſi quis confitetur animo lucrandi Indulgentias Bullæ, & illum

Si autem confiteatur, lucrabitur, etiā ſi Cōfeſſarius iniquus nō abſoluat.

Digitized by Google

illum confeſſarius ex malitia non abſolueret, lucraretur nihilominus Indulgentias, *p.* 1. *tr.* 11. *reſ.* 106. propè finem.

BVLLA CRVCIATÆ, *Quoad Confeſſarium.*

Primum priuilegiū Bullæ eſt de eligendo Confeſſario.

18 † PEr Bullam conceditur priuilegium eligendi confeſſarium approbatum ab Ordinario, qui habentem Bullam abſoluat à reſeruatis, & cenſuris. Sed quoad abſolutionem dicemus infrà. Nunc dicendum de qualitate confeſſarij. † Igitur

Non quidem approbato à Prælato Regularium tantū.

Vel ab Epiſcopo titulari.

Poteſt verò eligi Regularis approbatus ab Epiſcopo.

19 Per Bullam non poteſt eligi Regularis approbatus à ſuo Prælato tantum; quia per Ordinarium non intelliguntur Abbates, & Prælati Regularium. Ita Nugnus *in* 3 *p. tomo* 2. *quæſt.* 8. *art.* 5. *diſp.* 3. *concl.* 4. *p.* 1. *tract.* 11. *reſ.* 7. in fine. Item non poteſt eligi approbatus ab Epiſcopo titulari. Quia hic non dicitur Ordinarius. Ita Nugnus *ibid.* Poſito autem, quòd Regulares poſſint ſæcularium confeſſiones audire cum ſola licentia Ordinarij, ſine licentia ſui Prælati, huiuſmodi Regulares ſic approbati eligi poſſent per Bullam. Quia Bulla ſolum requirit, quòd Confeſſarius ſit approbatus ab ordinario, *part.* 1. *tract.* 11. *reſolut.* 13. *in addit. part.* 3. *reſol.* 7. *§. Sed incidenter*, *&* *part.* 5. *tract.* 12. *reſol.* 49.

Cuiuſcumque Diœceſis.

20 Approbatus ab Ordinario in vna Diœceſi, eligi poteſt virtute Bullæ in alia Diœceſi. Nam, cum Bulla ſolùm requirat approbationem ordinarij, nec faciat mentionem cuius, nomine Ordinarij intelligi poteſt Epiſcopus originis, beneficij, domicilij ſiue Confeſſarij, ſiue pœnitentis Ita Coninch *de Sacrament. diſputat.* 8. *dub.* 7. *num.* 53. & alij contra Layman *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 11. *num.* 8. Declarationes Cardinalium pro contraria ſententia non apparent authenticè. Imò Valerus *diff. vtriuſque fori v. Abſolui*, *diff.* 1. *num.* 7. affert pro noſtra alias Declarationes, *part.* 1. *tract.* 11. *reſol.* 7. *&* *part.* 5 *tract.* 12. *reſolut.* 52.

Et, ſi eſt approbatus tantùm ad viros, eligi poteſt à mulieribus.

21 Poteſt item eligi à mulieribus per Bullam approbatus tantùm pro viris, ex defectu ætatis. Ita probabiliter Fay. *addit. ad* 3. *part. quæſt.* 8. *art.* 5. *diſp.* 3. *concl.* 5. contra Homobonum *de caſ. reſeru. part.* 1. *cap.* 5. & alios, probabiliter item negantes. Ratio eſt; quia talis abſolutè eſt approbatus ab Ordinario, nec illa limitatio *ad viros tantùm*, fuit appoſita ex defectu ſcientiæ. Et ſic approbatus non peccaret mortaliter contra obedientiam, vt putat Nugnus *addit. ad* 3. *part. quæſt.* 8. *artic.* 5. *dub.* 9. quia Epiſcopus interpretandus eſt rationabiliter, vt illa reſtrictio habeat locum quoad iuriſdictionem à ſe commiſſam, non quoad legatam à Papa. Ita Fagundez *tract.* 2. *lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 45 *part.* 1. *tractat.* 11. *reſolut* 9. *part.* 3. *tract.* 2. *reſolut* 93 *& in Add. reſol.* 7.

Et illas impunè audire.

22 Vnde regularis expoſitus ad Confeſſiones virorum tantùm,

non

Digitized by Google

non poterit à ſuo ſuperiore puniri, ſi per Bullam aut Iubilæum Confeſſiones excipiat fœminarum: quia operatur iuxta opinionem probabilem, qui verò operatur ex opinione probabili, non poteſt puniri, vt docet Sancius *diſput.*44.*num.*27. quia pœna ſupponit culpam, *p.*3.*t.*2. *reſ.*93.

23 Similiter approbatus pro vno tantum oppido, non poteſt eligi per Bullam in alio oppido, ſi illa limitatio appoſita fuit defectu ſcientiæ, quia talis non eſt abſolutè & ſimpliciter approbatus nec in forma iuris cenſetur idoneus, niſi pro illo oppido. Secus ſi limitatio non fuit appoſita defectu ſcientiæ. Itá Valerus *diffic.vtriuſque fore V. Abſolut.diffic.*1.*num.*15.Quamuis Fernand. *par.*3.*cap.*9. §.8. *num.*6. abſolutè affirmet.Nugnus *in add ad* 3.*p.tomo* 2.*q.*8.*art.*5. *dub.*9. abſolutè neget, vterque etiam probabiliter. *p.*1.*tr.*11.*reſ.*10. *&* *p.*5.*tr.*12.*reſ.*48. Ex quibus infert, quòd approbatus ab Epiſcopo cum limitatione, vt non audiat Confeſſiones habentium negotia difficilia non poteſt eligi ab habente negotia difficilia: quia hæc limitatio apponitur ex defectu ſcientiæ. Itá Ledeſma *tomo* 1.*de Sacram.Pœnit.cap.*13.*dub.*9.*ibid.in fine*, *&* *p.*5.*tr.*12.*reſ.*48.

Approbatus pro vno oppido ex defectu ſcientiæ non poteſt eligi in alio.

Sicut approbatus ad non habentes negotia difficilia, non poteſt eligi ab habentibus illa.

24 Confeſſarius approbatus ab Ordinario pro certo tempore, tranſacto tali tempore non poteſt ſecundùm Ledeſma *tom.*1.*de Confeſ.c.*13. *dub.*10 eligi virtute Bullæ, quia talis fuit, ſed non eſt approbatus. Sed admitti poteſt contraria ſententia Acoſtæ *explic.Bull.q.*39. cum limitatione Fay *in add.ad* 3.*p.q.*8.*art.*5.*diſp.*3. nimirum, ſi limitatio ſit voluntariè impoſita, & ſine cauſa. *p.*1.*tr.*11.*reſ.*11.

Et approbatus pro certo tempore non poteſt eligi poſt illud tempus.

25 Confeſſarius Regularis, ſemel ab Ordinario approbatus, ſemper eligibilis per Bullam. Itá habetur in Bulla plumbea. *p.*1.*tr.*11.*reſ.*12. *&* *in addit.p.*3.*reſ.*7.§ *Nota.* Confeſſarius item ſæcularis ſemel approbatus, ſed poſtea illegitimè, ac ſine iuſta cauſa, reprobatus ab Ordinario, ſecundùm Acoſtam *expl.Bull.q.*40 eligi poteſt. Quam ſententiam probabilem putat de la Cruz *par.*2. *de Pœnit. q.*5. *dub.*8. *concl.*4. Sed ipſe contrarium tenet, ex exceptione Bullæ plumbeæ dicentis, *& de Regularibus ſemel tantùm approbatum:* nam ex hoc infertur, quòd ſæcularis debet eſſe actu approbatus; *p.*1.*tr.*11 *reſ.* 12.

Niſi ſit Regularis. Aut ſæcularis reprobatus ſine iuſta cauſa.

26 Per Bullam eligi poteſt Parochus, vbicumque reperiatur, abſque approbatione Epiſcopi. Quia Parochus per Tridentinum abſolutè approbatur; nec exprimitur, quòd ab hoc, vel illo Epiſcopo reputetur idoneus: vnde, vbicumque reperitur, eſt proximè capax iuriſdictionis, ſi aliunde illi conferatur ab habente Bullam, vel ſimile priuilegium. Itá DD. communiter cum Reginaldo *tomo* 1. *lib.* 1. *cap.*15. *quæſt* 3.*num.*189. contra Nugnum *in add.ad* 3. *part. tomo* 2. *quæſt.*8 *artic.*5. *dub.*9. Neque obſtat, quòd in Bulla fiat mentio ſolùm de approbato ab Ordinario; nam Parochus æquiparatur approbato ab Ordinario & ex regulis iuris, *&* *qua per Gloſſ in l.ſi quis ſericum, C. de furtis, & alibi*, quod dicitur de vno æquiparatorum, debet dici de alio. Nomine Parochi venit etiam Abbas, Archipresbyter, & habentes beneficia

Eligi poteſt, vbicunque reperiatur ſine approbatione Epiſcopi, Parochus.

Digitized by Google

Archipreſbyter, Abbas, &c. beneficia curata actu habentes.

beneficia ſuperiora cum cura animarum. Debet autem beneficium actu retineri, ex illis verbis Concilij. *Niſi aut parochiale beneficium habeat.* Ità Leone *de Iubil. part.2. quæſt.9. num.21.* Licet Rodriquez *in add. Bull.* § 9.*num.4.* doceat, ſufficere, quòd quis beneficium parochiale habuerit, licet illi renunciauerit. Quam opinionem non immeritò probabilem vocat Cruz *in Bull. diſp.2. c.2 dub.7.n.4.part.1.tr.11. reſ.8.& part 5.tr.11.reſ.47.* † Et illud de Parocho docuit etiam *p.3.t.4. reſ.146.* in fine. †

An etiam Prælatus Regularis.

27 Secundum Suarez *in 3. part.t.4. diſput.28. ſect.3. num.2.* eligi non poteſt per Bullam Prælatus Regularis, non approbatus ab Ordinario; quia non habet beneficium parochiale, quòd requirit Tridentinum. Quod dum ait Religioſos non poſſe ſæcularium Confeſſiones audire, non excipit Prælatos Et, ſi hoc eſſet verum, tales Prælati eligi poſſent abſque Bulla, & Iubilæo Sed affirmatiuam ſententiam docuerunt Mantius, Gillus Bañez, & alij apud Henriquez *lib.5.cap.6.n.2. in gloſſ. litt. E.* & nouiſſimè Boſſius *de Iubil. ſect.3. caſ.2.§.2.num.53.* Quia nomine beneficij parochialis videntur comprehendi omnes, quibus, ratione dignitatis, vel officij, demandata eſt cura animarum, quales ſunt Generales, Prouinciales, & Priores, ſeu Guardiani. Ideò enim Concilium admittit Parochos, quia illis commiſſa eſt animarum cura Adde, quòd Prælati Regulares vt plurimum ſunt litteris, & moribus probatiores pleriſque ſæcularibus habentibus beneficia curata. Et tandem, Canonicus pœnitentiarius, qui plerumque in Cathedralibus eligitur contra Epiſcopi voluntatem, eſt eligibilis per Bullam ſine licentia Epiſcopi, quia eo ipſo, quod eligitur in pœnitentiarium, ipſo iure datur ipſi animarum cura, & tamen is non eſt propriè Parochus, nec Ordinarius, Prælatus verò ſic *par.2.tr.16.reſ.34.& par.3.t 11. reſol.51.*

Hoc priuilegio eligendi Confeſſarium probabile eſt frui poſſe Regulares pro non reſeruatis.

28 Probabilis eſt opinio Rodriquez *ſumm. tom 3. cap.7. num.2.* & DD. Salmanticenſium, quod hoc priuilegio Bullæ eligendi ſibi Confeſſarium frui poſſint etiam Regulares. Nam ex proœmio Bullæ Clement. VIII. conſtat, eius mentem eſſe, quòd Regulares virtute Bullæ non eligant ſibi Confeſſarium pro abſolutione reſeruatorum, non autem quòd non eligant pro non reſeruatis. Sed nihilominus opinio negatiua Llamas *ſumm.part.1.cap.5* § 8. & aliorum eſt communior, & probabilior. *part.1. tract.11. reſ.34.* An verò virtute Bullæ abſolui poſſint à reſeruatis cum Confeſſario ex approbatis in Ordine, vide infrà *num.37.*

Quid nouitiis?

29 Certum eſt autem, hoc priuilegio frui poſſe nouitios, etiam pro reſeruatis. Ita Ledeſma *tomo 1. de pœnit. cap.13. dub.14.* contra Vechium *pr. Nouit. diſputat.9. dub.5. num.7.* Qui addit, quod ſi Prælati aliquod Breue obtineant, ne eorum Religioſi virtute Iubilæi, vel alterius indulti, eligant Confeſſarium extraneum, hoc non obſtante, poſſent nouitij Confeſſarium eligere virtute Cruciatæ. *p.1.tract.11. reſ.15.*

30 † Poſita

Digitized by Google

30 † Poſita autem ſententia Rodriquez, vel etiam dato, quod Superior Regularis concedat ex ſuis ſubditis, vt virtute Bullæ eligat Confeſſarium †, tunc ſecundum Naldum *ſumm. V. Indulgent. num.9.* eligere debet approbatum ab Ordinario, habentem beneficium parochiale, vt dictum eſt de ſæcularibus. Sed contrariam ſententiam tenet Valerius *diff. vtriuſque fori V. abſoluto, diffic. 1. num.* 33. ex eo, quod habetur in declaratione Clement. VIII. in omnibus ſpectantibus ad Confeſſionem Regularium ſtandum eſſe diſpoſitioni ſuorum Prælatorum, & aliis rationibus Fernandez *par. 3. c 9. §. 8. n. 7.* tam ſi eligatur Confeſſarius eiuſdem, quam alterius Religionis. *par. 3. tract. 2. reſol.* 21.

Poſito autem, quod poſſint, an eſigere debeant approbatũ ab Ordinario?

Res in ambiguo.

BVLLA CRVCIATÆ
Quoad reſeruata.

31 † Virtute Cruciatæ poteſt quis per Confeſſarium vt ſupra eligendum abſolui à caſibus reſeruatis. Et quidem à reſeruatis Papæ ſemel in vita, & ſemel in morte, à reſeruatis autem Epiſcopo, toties. † Sed, quoniam caſus papales; cum ſunt occulti, per Tridentinum facti ſunt Epiſcopales, docet Sanchez *ſumm. to. 1. lib. 4. c. 54. n. 2.* & nouiſſimè Trullench *in Bull. lib. 1 §. 7. cap. 7. dub 6. num.* 3. contra Henriquez *lib. 6. cap. 4. num. 7.* & alios caſus papales occultos abſolui poſſe per Bullam toties, quoties. *p. 1. tr. 11. reſ.* 28. *& in Add. p. 3. reſ.* 17.

Secundum priuilegium Bullæ eſt abſolui poſſe per Cõfeſſarium electum vt ſupr. reſeruatis.

Epiſcopalib. quidẽ, vel papalib. occultis toties quoties: à papalib. publicis ſemel in vita, & ſemel in morte.

32 Poſſunt etiam virtute Bullæ abſolui caſus Bullæ Cœnæ, excepta hæreſi, Vide V. *Bulla Cœna, n.* 30. Nomine autem hæreſis ſecundum Ledeſmam veniunt omnes caſus poſiti in primo canone dictæ Bullæ. At ſecundum Sanchez, ſolum hæreſis formalis. In qua ſententia omnes alij caſus per Bullam abſolui poſſunt. Vtraque opinio eſt probabilis. *p. 1. t. 5. res. 7. tr. 11. reſ. 29.* Vide V. *Abſoluere, n. 79.*

Abſolui autem poſſunt etiam caſus Bullæ Cœnæ, excepta hæreſi.

33 Per Bullam Cruciatæ abſolui poſſunt caſus reſeruati, non ſolum ante, ſed etiam poſt Bullæ ſuſceptionem commiſſi. Quia verba Bullæ ſunt generalia; & non debent reſtringi. Ita Sanch *ſumm. t. 2. lib. 4. c. 53. n. 26.* & alij contra Sotum *de iuſt. lib. 8. q. 4. art. 3. p. 1. tr. 11. reſ.* 17.

Etiam poſt Bullæ ſuſceptionem commiſſi.

34 Propter eandem rationem, abſolui poſſunt reſeruata commiſſa ob ſpem abſolutionis Bullæ. Quia, vbi lex non diſtinguit, neque nos debemus diſtinguere; præſertim in gratioſis. Ita Filliuc. *to. 1. tr. 8. c. 10. n. 26.* contra Couarruu. *lib. 2. c. 2. n 26. p. 1. 2. tr. 1. reſ.* 16.

35 Qui facit ſcienter Confeſſionem inualidam cum Confeſſario electo per Bullam, obtinendo abſolutionem à reſeruatis ſecundum Villalobos *to. 1. tr. 27. cluſ. 9. § 3. num.* 16. non remanet liber ab onere reſeruationis, ita vt poſtea poſſit ab illis per quemcunque Confeſſarium abſolui. Quia Papa concedit abſolutionem reſeruatorum pro lucranda Indulgentia, ſed talis non lucratur Indulgentiam, ergo nec vel ipſi abſolutio

Qui inualidè abſoluitur à reſeruatis per Bullam, probabile eſt ſolui ab onere reſeruationis.

ſolutio à reſeruatis. Vnde non eſt paritas cum eo, qui inualidè conſenſus eſt ſuperiori, vt dictum eſt V. *Abſoluere.nu.* 28. Sed eſt etiam probabilis opinio contraria Comitoli *lib.* 1.*q.*30. *nu.* 2. quia talis, præſentando ſe Confeſſario habenti ad id facultatem per Bullam, ſatisfecit legi Eccleſiaſticæ *reſeruationis*, quamuis, quia non ſatisfecit legi diuinæ *Confeſſionis*, teneatur iterum eadem peccata confiteri. Hanc opinionem tenent nouiſſimè Trullench *Cruciat.lib.*1.§.7.*cap.*2.*dub.*3.*n.*9. & Ochagauia *de Sacr.t.*2.*q.*12.*concl.*2.*n.*8. *p.*1.*tr.*11.*reſ.*18. *& in Addit.p.*3.*reſ.*16.

Sicut, ſi in Confeſſione valida omiſſa ſint ex obliuione.

36 Vt per Bullam abſoluantur reſeruata, requirit Vaſq. *in* 3.*p.to.*4.*q.*91 *ar.*3.*dub.*5. quod Confeſſarius habeat cognitionem illorum, vel ſaltem intẽtionẽ auferendi quamcunque reſeruationem: vnde, ſi quis obliuiſcatur peccata reſeruata in Confeſſione, quamuis remaneat ab illis abſolutus indirectè, teneri tamen, ſi non habet amplius Bullam, quando meminit, legitimo ſuperiori confiteri. Sed dicendum cum Coninch *de Sacr.diſp.*8 *dub.*12.*n.*98. quod talis remanet liber ab onere reſeruationis, ſicut diximus. V. *Abſoluere n.*9. de eo, qui ſic confitetur ſuperiori. *p.*1.*tr.*11.*reſ.*19.

Hoc priuilegio vti non poſſunt Regulares cum Confeſſariis extra ordinẽ.

37 Hac facultate Bullæ abſoluendi à reſeruatis non poſſunt vti Regulares cum Confeſſariis extra Religionem. Apparet clarè ex mente S.D.N. Vrbani VIII. in confirmatione Decreti Clement. VIII. Vnde opinio Trullench. *in expl. Bull.lib.*1. §.7 *cap.* 1.*dub.* 9. & aliorum affirmatiua, non eſt amplius probabilis. *par.* 2. *tr.*14.*reſol.* 14. *& part.* 3. *in Addit. reſolut.* 9. An vero Regulares abſolui poſſint à reſeruatis cum Confeſſario ſui ordinis approbato? Affirmatiuè reſpondet Villalobos *tom.* 1. *tract.* 23. *clauſ.* 9. §. *num.* 12. in terminis Conſtitut. Clement. VIII. citatque DD. Salmanticenſis Academiæ. In terminis vero Conſtitut. Vrbani negatiuè reſpondet Ludouicus de la Cruz *in expl.Bull. diſp.* 1. *cap.* 1. *dub.*12. *num.*2 & ita tenendum eſt. Nam in dicta Conſtitut. Summus Pontifex declarat, ſuæ mentis intentionem eſſe, quod Regulares, quoad abſolutionem reſeruatorum, ordinariæ ſuorum Prælatorum diſpoſitioni ſubiecti ſint. Sed, quia dictus de la Cruz hanc ſententiam veriorem appellat, videtur contrariam, quam ipſe aſſerit aliquos docere, putare probabilem. *part.* 1. *tract.* 11. *reſolut.* 14. *& par.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 43. *par.* 9. *tra.*6. *reſ.* 10. §. *Notandum.*

Nec etiam proprij Ordinis.

BVLLA CRVCIATÆ
Quoad Cenſuras.

Abſoluitur item per Bullam omnis cenſura.

38 † PEr Bullam conceditur etiam abſolutio cenſuratum, partis ſatisfactione præmiſſa. †

Et in articulo mortis ſine onere comparendi.

39 Quæ quidem abſolutio, ſi præbeatur in arteculo mortis, non relinquit onus comparendi, ſi æger conualeſcat. Nam abſolutio cum tali onere præberi poteſt ſine Bulla: & alioqui certum eſt, Bullam concedere aliquod

aliquod priuilegium pro illo articulo. Ita Mendoza *vol. 1. de fide diſp. 84.ſect.8.§.135.par.5.tr.3.reſ.66.*

40 Abſolui autem poteſt per Bullam excommunicatus nominatim,& publicus Clerici percuſſor, vel alius cuius excommunicatio deducta eſt ad forum contentioſum, etiam lite non finita. Ita Sanchez *ſumm.to.2. lib.6.c.17.n.49.* contra Auilam *de cenſ.par.2.c.7.diſp.3. dub.10.concl.1. p.5.tr.11.reſ.26.& par.9.t.4.reſ.17.* Et in ſpecie excõmunicatio canonis (ſi quis ſuadente.)

41 Item abſolui poteſt excommunicatio Pij V. lata contra introducentes fœminas in monaſteria virorum. Ita Meroll. *to.1.diſp.1. c.2.diff. 10.n.527.* item excommunicatio lata in Tridentino contra ingredientes monaſteria Monialium. Item abſolui poteſt ſuſpenſio à diuinis, quam incurrunt intromittentes fœminas intra ſepta Regularium: non ſolum ſemel ſed toties, quoties, & etiamſi cauſa fuerit deducta ad forum contentioſum. Ita Sanch. *ſum.to.1.lib.6.c.17.n.41.p.2.t.16.reſ.33.& p.3.tr.2. reſ.6.* Item excommunicatio incurſa ob intromiſſionem fœminæ in monaſteria virorum. Suſpenſio à diuinis incurſa ob cauſam prædictam.

42 Abſolui etiam poteſt ſuſpenſio incurſa per ordinationem ante legitimam ætatem, aut ſine titulo, quia hæc eſt ſimpliciter cenſura, & Bulla generaliter, & abſque vlla exceptione, concedit omnes cenſuras abſolui poſſe. Ita Cornejo *in p. tr. 5. diſp.4. caſ.* contra Rodriq. *add.ad. Bull.§.9.n.59.* Verum non poteſt diſpenſari per Bullam, vt ordinatus ante ætatem legitimam in ſuſceptis Ordinibus miniſter, ſed expectari debet ætas, *p.4.tr.4.reſ.115.& p.5.tr.10.reſ.53.* Vel ob ſuſceptionẽ Ordinum ante ætatem legitimam.

43 Poteſt item ſecundum Mendozam abſolui per Bullam excommunicatio Clement. VIII. contra duellum perpetrantes, &c. quia Bulla Cruciatæ non reuocatur, niſi per expreſſam derogationem, quæ derogatio non habetur in motu proprio dicti Clementis. *p.5.tr.14. reſ.104.* Item excommunicatio ex duello.

44 Excommunicatio Sixti V. lata contra cauſantes, vel procurantes abortum videtur abſolui non poſſe per Bullam. Quia ita expreſſe cauetur in motu proprio ipſius Sixti, & ita tenet Rodriq. *exp. Bull. §. 9. num.90* Vel abortu.

Sed tenendum eſt cum Henriq. *lib.6.c.10. gloſſ.lit. E.* abſolui poſſe. Quia in Cruciata conceditur facultas abſoluendi omnes cenſuras Papales præter hæreſim. Neque obſtat, quod id prohibuerit Sixtus V. Nam ille non potuit coarctare poteſtatem ſucceſſorum Pontificum, à quibus Bulla cum tali facultate emanat. Et præterea Commiſſarius ex facultate Apoſtolica ſuſpendere poteſt, & de facto ſuſpendit omnia contraria Cruciatæ, etiamſi habeant clauſulam contrariam tali ſuſpenſioni, vt ipſemet Commiſſarius quibuſdam Doctoribus profeſſus eſt. *par.5.tr.9. reſ.40.*

45 Poteſt item Confeſſarius per Bullam abſoluere aliquem ad cautelam, ſi probabiliter dubitet in aliquam cenſuram publicè latam incurriſſe. Ita Coninch *de Sacr.diſp.14.dub.19.n. 200.* contra Nauarrum *c.27. n.273.ibid.in fine.* Et dubius, an aliquam cenſuram incurrerit, poteſt abſolui ad cautelã.

46 Nomine cenſuræ per Bullam abſoluibilis ſecundum Henriq.

Digitized by Google

Per Bullam an abſolui poſſit aliqua irregularitas?
Probabile, abſolui poſſe prouenientem ex delicto.

*lib.*14.*c.*17.*n.*4.*in gloſſ.lit. L.* non comprehenditur irregularitas; quia non eſt cenſura. Sed eſt etiam probabilis ſententia Cornejo *tr.*5.*diſp.*2. *diff.*2. quod abſolui poſſit per Bullam omnis irregularitas proueniens ex delicto, quia hæ ſunt veræ pœnæ, & cenſuræ Vide V. *Cenſura, n.*1.

Vt quæ incurritur celebrando, aut Confeſſiones excipiendo ſine Presbyteratu.
Vel celebrando cum ſuſpenſione.

47 Igitur in hac origine Clericus, qui Miſſam celebrauit, vel Confeſſionem audiuit ſine Presbyteratu, ab irregularitate ex tali delicto contracta iuxta cap. 1 *de Cler. in ord. miniſtr.* abſolui poteſt per Bullam quando tamen delictum eſt occultum, & pro foro conſcientiæ tantum. Item, ſi ante ætatem ordinatus, & ſic ſuſpenſus, vel alio pacto cenſuratus celebrauit. Nam talis irregularitas eſt pura pœna ac cenſura. Abſolui inquam poteſt tam quoad ſuſcepti Ordinis miniſterium, quam ad vlteriorum receptionum. Ita Corneio in 3.*p.tr.*5.*diſp.*1.*dub.*2.*diff.* 2.*p.*4. *tr.*2.*reſ.*77.*&* 81. vtrobique in fine. In quibus irregularitatibus diſpenſare poſſit Commiſſarius Cruciatæ, inquire v. *Commiſſarius Cruciatæ, num.*1.

Abſolutio à cenſuris per Bullam dari poteſt extra Confeſſionem.

48 Abſolutio à cenſuris virtute Bullæ dari poteſt extra Confeſſionem. Quia nulla eſt connexio inter confeſſionem, & abſolutionem cenſurarum. Et ſæpè expedit dari extra confeſſionem, vt ſi reus deberet ſtatim abſolui, non eſſet paratus ad confitendum. Ita de la Cruz *p.*2. *de excom. dub.*5. contra Vaſquez *in* 3.*par. tom.*4.*tract. de excommun. dub.* 20. *num.* 9. & alios Auila *de cenſ. part.*2. *cap.*7.*diſp.* 13. *dub.* 13. teſtatur ita, declaraſſe Commiſſarium Cruciatæ. Quod vero dicat Bulla eligi poſſe Confeſſarium, qui abſoluat à peccatis & cenſuris non concludit, vtramque abſolutionem ſimul tradi debere. Ad declarationem, quam afferunt Pij V. in Bulla Iubilæi an 1598. reſpondetur, habuiſſe locum pro Iubilæo tantum. Et tandem illud *audita Confeſſione* quod appoſitum eſt in Bulla, refertur ad abſolutionem peccatorum, non cenſuram. *part.* 1.*tractat.*11.*reſolutio* 25.*& part.*5. *tractat.*9. *reſol.* 13. in fine.

Cenſura à iure abſoluitur per Bullam pro vtroque foro.

49 Si cenſura eſt à iure, abſolutio per Bullam valet etiam pro foro exteriori. Si verò ab homine, non ita. Ita Acoſta *q.*50. contra Medinam *lib.* 1. *c.* 12. qui putat, etiam cenſuras ab homine abſolui per Bullam quoad forum externum. Ratio eſt, quia Bulla aſſerit abſolutionem prædictam non cadere ſuper cenſuras latas ab homine in foro exteriori: ex quo colligitur, cadere in hoc foro ſuper latas à iure. Et ideo Presbyter Clericum percutiens, per Bullam abſolutus, poteſt publicè celebrare, nec poteſt à Fiſcali accuſari, vt excommunicationis pœnas ſoluat, dummodo ſchedulam abſolutionis oſtendat; quia talis excommunicatio eſt à iure.

Cenſura ab homine non ita.

50 Abſolutus vero à cenſuris latis ab homine, debet ſe gerere in publico tanquam excommunicatus ad euitandum ſcandalum. Poteſt tamen in ſecreto Miſſam audire, Sacramenta recipere, & cum aliis colloqui, oſtendens, ſe eſſe abſolutum per Bullam. Ita Auila *vbi ſup. dub.* 12. & DD. communiter. Sed Suarez *diſp.* 7. *ſect.* 5. *num* 20. & de la Cruz *p.* 2. *dub.* 5. *concluſ.* 3. exiſtimat, quamuis cenſuram abſolui poſſe per

Cruciatam.

Digitized by Google

Cruciatam pro foro exteriori, quià Bulla generaliter loquitur. Henriquez verò *lib. 8.c. 60.num.4.in gloſſ.litt.L.* poſſe Iudicem talem abſolutionem pro foro exteriori acceptare. *p.1.tr.11.reſ. 26. & p.5.tr.9.reſ.12.*

Sed Suarez idẽ de hac dicendũ putat.

51 Ad hoc, vt quis per Bullam abſoluatur ab aliqua cenſura, quæ exigit ſatisfactionem partis, hæc præmitti debet. Vnde qui virtute Bullæ confeſſus, talem cenſurã confiteri oblitus eſſet, non remaneret abſolutus per illam generalem abſolutionem, quæ datur ad cautelam. Quia non eſt præſumendum, Confeſſarium velle abſoluere hanc excommunicationem contra tenorem Bullæ. Secus, ſi excommunicatio non requirat ſatisfactionem, vt ſupra diximus de peccatis reſeruatis. *n. 36. p.1. tr.11.reſ.19.§.Notandum.*

Ad abſolutionem cenſuræ per Bullã præmitti debet ſatisfactio partis, ſi cẽſura illam exigit.

52 Quòd ſi Confeſſarius omiſſa ſatisfactione partis quempiam excommunicatum abſolueret, hic remaneret à tali cenſura abſolutus, cum onere tamen ſatisfactionis. Ratio autem eſt; quia Pontifex in illis Verbis, *prius ſatisfacta parte* non intendit limitare poteſtatem Confeſſarij ſed illum admonere de ſua obligatione iuxta iús commune. Ita Sanchez *de matrimon tom.2.lib.3.diſput.35. num.3.* contra Henriquez *lib.7. cap.13. num.2.* & alios. Confeſſarius autem peccaret mortaliter, & teneretur ipſe reſtituere. Excommunicatus verò ſic abſolutus poſſet cum alio Confeſſario abſolui à peccatis, & circa ſatisfactionem partis, obſeruare regulas generales circa debitores. *p.1.tr.11.reſ.22.& p.5.tr.9.reſ.12.*

Sine qua, ſi cõfeſſarius abſolueret, abſolutio eſſet valida

53 Nomine ſatisfactionis in illa clauſula *ſatisfacta parte* intelligitur reſtitutio honoris, famæ, vel aliorum bonorum. Ita Suarez *in 3. par.to.5.diſp.7.ſect.5.num.47.* Nomine verò partis intelligitur perſona, cui iniuria facta eſt in delicto, ex quo prodiit excommunicatio. Non autem Iudex, cui ipſo iure applicanda eſſet pœna pecuniaria. Ita Henriquez *lib.13.c.28.n.1.p.1.tr.1.reſ.22.§. Notandum, & par.5.tr.9.reſ.1. in fine.*

Nomine ſatisfactionis intellige reſtitutionem famę, bonorum temporalium, &c.

54 Sed quid, ſi perſona offenſa ſit publica, vt Religioſus? Tunc ſatisfaciendum Reipublicæ, ſeu Conuentui, docet Riccius *deciſ. Cur Archiep. Neapol per. 1.deciſ.86.n.4.& par.5.dec.34.n.3.* Quia iniuria facta Monacho, cenſetur facta Monaſterio, & Abbati ex l *in perſonam. ff. de pact.* Idem aſſerit de Clerico Bonacina *de cenſ.diſp.2.quæſt.4. punct.5 num.5.* & dat modum ſatisfaciendi. Sed contraria opinio Auilæ *cap.7.diſputat. 3. dub.11.concl.2.* eſt etiam probabilis; quia damnum infamiæ Monachi tangit principaliter Monachum, & minus principaliter bonum publicum, vnde ſufficit ſatisfactio, vel remiſſio eius, qui fuit principaliter offenſus ex cap. *quamuis pactum, par.1.tr.11.reſ.23.*

Nomine partis perſonam offenſã, non autem iudicẽ, cui applicãda foret pœna pecuniaria.

Si verò perſona offenſa ſit publica, vt Religioſus, ſatisfaciendum cõmunitati ſeu cõuentui. Sed probabile eſt, ſufficere ſatisfactionem factam ipſi Religioſo:

55 Quando excommunicatus non poteſt parti ſatisfacere, ait Sotus *in 4.diſt.22.qu.2.poſt.2.concl.* abſolui non poſſe per Bullam, &, ſi abſoluatur, abſolutionem fore nullam. Sed probabilior eſt ſententia affirmatiua Coninch *de Sacram diſput.14.dub.17. n 206.* Quia non eſt veriſimile, Papam voluiſſe requirere conditionem impoſſibilem. Imò Sanchez

Si excõmunicatus non poteſt ſatisfacere, poteſt nihilominus per Bullam abſolui.

*ſumm.tom.*1 *l.*2.*c.*20.*n.*19.docuit,quod ſi in quopiam priuilegio caueretur,nè quis extra mortis articulum abſolui poſſit non ſatisfacta parte;poſita nihilominus impotentia,etiam extra mortis articulum, abſolutionem impendi poſſe. Ideò,qui non poteſt ſatisfacere in totum,reſtituat partem,&,ſi non poteſt ſine graui iactura,det cautionem pignoratitiam. Sufficeret tamen fideiuſſoria,etiamſi dari poſſet pignoratitia. Et,ſi nullam ex his dare poſſit,det iuratoriam ſatisfaciendi,quando poterit. Ita Henriquez *l.*15.*c.*28.*n.*1.contra Caietanum *ver. Abſolutio,n.*4. Imo aliqui probabiliter putant,ſufficere iuratoriam,etiamſi dare poſſet fideiuſſionem,vel pignoratitiam, Et hoc procedit etiam in cauſis decimarum, non obſtante Trid. *ſeſſ.*25. *cap.*12. dicente, non eſſe abſoluendum,niſi plena decimarum reſtitutione ſecuta.*par.*1.*tr.*11.*reſ.*24.*&* *par.*5.*tr* 9 *reſ.*1.& paſſim 11.25.& 39.Nota etiam cum Turriano *de cenſur.lib.*2. *diſputat.*24. quòd, ſi pœnitens habet probabilem opinionem quòd non teneatur ſoluere,ad nihil tenetur,& ſi habet purum dubium poteſt reſtitutionem ſuſpendere,donec liberetur à dubio. Quia in dubiis in materia iuſtitiæ melior eſt conditio poſſidentis.Et in his caſibus abſolui poteſt ſine ſatisfactione,&c.*part.*5.*tract.*9.*reſolut.*11.§. *Notandum.*

Satisfaciẽdo.ſi poteſt,in partem.

Et ſi non poteſt, dando pignus, Fideiuſſionem, Vel ſaltẽ iuramentum ſatisfaciendi, cum poterit.

56 Adde quod Valerus *diff.vtriuſque fori.ver. Abſolutio,diff.*5.*nu.*3.& alij putant,has cautiones dandas eſſe pro foro exteriori tantùm: nam pro foro conſcientiæ deficiente poſſibilitate ſatisfaciendi propoſitum firmum tantùm valere,quantum cautio iuratoria,pignoratitia,&c.in foro iudiciali. Quæ opinio eſt probabilis.*p.*2.*tr.*16.*reſ.*42.

Imò aliqui dicunt pro foro cõſcientię ſufficere propoſitum firmum.

BVLLA CRVCIATÆ, Quoad vota.

57 † PEr Bullam conceditur priuilegium commutandi omnia Vota præter Vota caſtitatis,Religionis,& peregrinationis vltramarinæ.Per peregrinationem vltramarinam intellige eam, quæ fit ad Ieruſalem,quæ poſita eſt vltra noſtrum mare. Vnde vota peregrinationis Romam, & Compoſtellam, † quæ alioqui ſunt reſeruata † commutari poſſunt per Bullam. Ita Fernandez *par.*3.*cap.*9. *ſect.*2.§.17.*n.*7.*p.*1. *tr.*11.*reſ.*68.

Per Bullã commutari poſſunt omnia vota nõ reſeruata. Ac etiã peregrinationis Romam, & Compeſtellam.

58 † Commutari ergo poſſunt per Bullam omnia vota, quæ commutare, & diſpenſare poteſt Epiſcopus. Id quod etiam dic de iuramento.† Quæ inquam diſpenſare poteſt Epiſcopus,vt Epiſcopus † & poteſtate ordinaria,non quæ diſpenſare poteſt ex conſuetudine,vel † vt delegatus Sedis Apoſtolicæ.Ita Leonę *de Iubil.par.*2 *q.*13 *ſect* 2.*num* 97. *par.*1.*tr.*11. *reſolut.*56. Vnde quia Epiſcopus cum eo, qui poſt votum caſtitatis contraxit,diſpenſat ad petendum debitum ex conſuetudine, non de poteſtate ordinaria,ait Sanchez *in ſumm.tom.*1. *lib.*4 *cap.*54. *nu.* 20. non poſſe cum hoc diſpenſari per Bullam. Quamuis Viualdus, *par.*3.

Et omnia, quæ diſpenſat Epiſcopus vt Epiſcopus.

Digitized by Google

*par.3.cap.14.n.41.*dicat poſſe.*par.1 trac.11. reſol.66.* Quæ autem ſint vota, quæ diſpenſari poſſunt ab Epiſcopo iure ordinario, & conſequenter commutari per Bullam, vide V. *Epiſcopi iuriſdictionis vota, & iuramenta.*

59 Aduerte autem, quòd per Bullam non poſſunt vota diſpenſari, ſed tantùm commutari; nam hoc ſolùm in illa conceditur, & poteſtas diſpenſandi eſt maior poteſtate commutandi, vnde in illa non comprehenditur. Ita Fernandéz *p.3.c.9.ſect.2.§.17.nu.6.p.1 tr.11.reſ 42.*

Non tamen diſpenſari.

60 In ſpecie verò præter vota quæ diſpenſari poſſe dicemus ab Epiſcopo, commutari poteſt per Bullam votum pœnale quoad pœnam pecuniariam ex eius fractione incurſam; quia talis pæna debetur tantùm ex vi voti, quod per Bullam eſt commutabile. Ita Villalobos *p.1.tr.27. clauſ.9.§ 3.nu.32.* Quamuis diſſentiat Azorius. *p.1.l.11. c.18. q.11.* Et hæc doctrina habet locum, etiamſi Pontifex commutando votum, iuſſerit ſolui partem pœnæ. Nam hæc pars commutari poteſt per Bullam. *p.1 tr.11.reſ.46.*

Item commutari poteſt votũ pœnale quoad pænam pecuniariam.

61 Poteſt etiam commutari votum emiſſum in fauorem tertij, vt votum de danda eleemoſyna alicui Eccleſiæ. Niſi tale votum acceptatum ſit à Præpoſito illius Eccleſiæ. Nam, præciſa acceptatione, Eccleſiæ nullum ius acquirit ex illo voto. Aliqui præterea limitant, niſi votum dirigatur in Sanctum. Sed hanc limitationem impugnat, & rectè. Sanchez *in ſum tom.1 l.4.c.41.n.8.part.1.tract.11.reſ.47. & par.5.tract.12.reſ.56 §. Notandum.*

Et emiſſum in fauorem tertij.

62 Porrò vota per Bullam commutari debent in temporale belli ſubſidium per eleemoſynam. Non tamen in totum, vt vult Ledeſma *tom.2. trac.10 c.8* Sed ſatis eſt, ſi partim commutentur in elemoſynam, partim in opera aliarum virtutum. Ita Sanchez *vbi ſup c.54.n.58.* Qui putat, etiam vota pauperum commutari debere in exiguam eleemoſynam ſuæ paupertati conformem. Sed probabilem docuit Suarez *de Relig. tom.2. lib.6. cap. 19. num.10.* vota pauperum commutari poſſe totaliter in pia opera aliarum virtutum. Nam, quamuis intentio Bullæ ſit de ſubſidio temporali; poteſt tamen in fauorem pauperum pati Epicheiam. *par.1.tr.11.reſ.11.* Probabilius item puto, quod docuit Leſſius *lib.4. cap.40.dub.16.num.19.* vota per Bullam commutari poſſe in minus bonum. Nam in bonum æquale commutari poſſunt auctoritate ſimplicis Confeſſarij vel etiam propria ipſius pœnitentis, vt dicemus V. *Voti, n. 37.* & ſic Bulla nihil operetur. Idem dic de Iubilæo, *par.1. tr.11. reſ.40. & p 2.tr.16. reſ.8.* in fine. Nec requiritur iuſta cauſa; quia Pontifex hoc indultum concedit in ſubſidium belli, tamquam propter cauſam finalem vnicam. Ita Suarez *tom.2. lib 6. cap.19. num.10.p.1.tr.11. reſ 39 & par.2 tr.16.reſ.8 §. Nota.* Confeſſarius verò, qui ſine iuſta cauſa nollet commutare vota per Bullam, peccaret; quia eſt iudex delegatus per Bullam ad concedendum pœnitenti fauorem virtute illius, ad quem pœnitens habet ius per Bullæ ſuſceptionem. Ita Sanch. *vbi ſup. n.12. p.1.tr.11.reſ.43.*

Et commutatio fieri debet in eleemoſynam.

Et fieri poteſt in minus bonum.

Abſque iuſta cauſa Et Sacerdos volens commutare, peccaret.

63. Vota

Digitized by Google

Poſſunt etiam cõmutari vota emiſſa poſt Bullam ſuſceptam.

63 Vota prædicta commutari poſſunt per Bullam, etiam ſi poſt eius ſuſceptionem emiſſa ſint; quia gratiæ ſunt ampliandæ, & vbi lex non diſtinguit, neque nos debemus diſtinguere. Ita Villalobos *tom. 1. tract. 27. clauſul. 6. §. 3. nu.* 40.

Et transferri commutãda poſt Bullã.

64 Confeſſarius commutans vota per Bullam, poteſt ſuſpendere aſſignationem nouæ materiæ, aſſignaturus poſt annum illius Bullæ; vt dicemus de Iubilæo, V. *Iubilæum n.* 41. Interim verò vouens ad nihil tenetur: quia obligatio prioris voti ſuſpenſa eſt per illam communicationem. Ita Leſſius *l. 2. c. 40. dub. 16. n. 19. par. 1. tract. 11. reſ.* 52. Poteſt etiam Confeſſarius concedere aliquod tempus ad reuocandum votum commutandum in mentem. ibi, *reſ.* 94. in fine.

Et commutato extra Confeſſionem.

65 Ad commutationem votorum per Bullam non requiritur, quòd fiat in Confeſſione. Et, qui ſemel aut pluries, votum ſibi commutauit, redire poteſt ad prius votum, & eligere quod maluerit. Vide V. *Voti, nu.* 40. *&* *nu.* 43.

BVLLA CRVCIATÆ, Quoad carnes, & lacticinia.

Poſſũt edi per Bullã in Quadrageſima, de licentia vtriuſque medici, carnes.

66 † Conceditur etiam per Bullam facultas comedendi lacticinia in Quadrageſima, &, de licentia vtriuſque Medici, carnes.†

Etiam ſi cauſa non ſufficiat ſecundum Sancium.

67 Quoad priuilegium edendi carnes, aliqui ex doctrina Leſſij *lib.* 4. *cap. 2. dub 6. num.* 55. putant, illud valere, quando cauſa eſt dubia. Sed Sancius *in ſelect. diſp.* 51. *num.* 9. docet, valere etiam, ſi cauſa non ſit ſufficiens ad edendas carnes, ſed tantùm ad petendam diſpenſationem, vt ſi timeretur aliquale detrimentum ex abſtinentia carnium promanaturum, quod tamen, ſi exiſteret, non tolleretur obligatio de non edendis carnibus, cum leges poſitiuæ obligent cum aliquali labore. Ratio verò eſt; quia, quando cauſa eſt dubia, poteſt carnes quis comedere ſine Bulla. Vide infra V. *Ieiunium num.* 46. *par.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 70.

68 Diſpenſatus ad carnes per Bullam, intelligitur diſpenſatus etiam ad ieiunium, quia abſtinentia carnium eſt de eſſentia ieiunij. Quamuis probabilis ſit ſententia negatiua. Vide etiam V. *Ieiunium, nu.* 18.

Diſpẽſatus ad carnes tenetur ieiunare.

Non qui propter infirmitatem,

Diſpenſatus ad Carnes, quatenus cibi Quadrageſimales ſint illi nociui, non tenetur ſumere ſecundam comeſtionem, cum diſpenſatio ſolum reſpicit, vt adæquatum obiectum bonum nutrimentum ex qualitate ciborum, & non corroborationem virium. *part. 9. tract. 6. reſ.* 11. Vnde ſi diſpenſatus ad edendas carnes non poteſt comedere piſces, niſi in leuiſſima quantitate, vt in conſiderationem non veniat. *Ibidem §. ſed mihi*; & quiuis in die Ieiunij frangit illud comedendo pluries carnes, vnum tantum peccatum facit. *Ibidem §. Nota hic obiter, &c.* Sed ſi inaduertenter ex obliuione carnem comedit in

Non poteſt comedere piſces niſi in leuiſſima quantitate.

Digitized by Google

In magna quantitate non frangit ieiunium, & tenetur ſeruare formam ieiunij reliquo tempore, eodem modo, ac ſi carnem non comediſſet, ſicque etiam, ſi quis mane comedit carnem ignorans ea die ieiunari tenetur reliquo tempore ſeruare ieiunium, ac ſi nihil comediſſet. *part. 9. tract. 6. reſolut.* 38.

Comedens carnes pluries in die ieiunij vnum tantum peccatum committit.

69 Quoad oua, & lacticinia. Aduerte, in Quadrageſima cum Bulla edi poſſe oua inuenta intra gallinas, quia ſunt eiuſdem ſpeciei cum aliis. *part. 3. tract. 6. reſol.* 80. §. *Notandum eſt.*

Sanis concedit Bulla oua, & lacticinia in Quadrageſima.

70 † Conceditur autem hæc facultas Laicis, & Clericis, ac Religioſis ſexagenariis commorantibus in Regnis Hiſpaniarum. Clericis autem, & Regularibus iuuenibus, & laicis, ac etiam Religioſis ſenibus extrà Regna commorantibus, non ſuffragatur.

Dummodo maneant in Regnis Hiſpaniarum.

71 Sed quid, ſi laicus, extra Hiſpaniarum Regna proficiſcatur, breui reuerſurus? (breue tempus quoad hoc aliqui iudicant remittendum arbitrio boni viri: Nam in iure aliquando eſt trium dierum *l. fin.* §. *illicò, Cod. de iudic.* vel decent, *leg. quod dicimus, ff. de ſolut.* interdum vnius menſis. *Alexand. in leg. diuortium, numero* 10. *ff. de ſolut. matrimonium*, & duorum menſium, *l. auſertur*, §. 1. *ff. de iure fiſci.* At Piccinus *lect. manuſcript. in Cruciat. à numero* 63. putat eſſe ſemeſtre: quam opinionem aliqui nimis latam appellant.) Reſpondeo, P. Piccinum in ſuis manuſcriptis in Collegio Panormitano dictatis, docuiſſe, quòd talis poſſit oua, & lacticinia edere virtute Bullæ. Et quidem probabiliter, ac (ſi abſit ſcandalum) tute? Hanc enim ſententiam docerent Sanchez, & Palatius, ſi de hac re interrogarentur: Nam ille *de matrimon. tomo* 1. *libro* 3. *diſputatio* 18. *numero* 7. docet, Mediolanenſem tranſeuntem per oppidum, vbi viget ius commune, breui reuerſurum in patriam, poſſe veſci carnibus quatuor primis diebus Quadrageſimæ, quod eſt priuilegium locale Mediolani. Hic autem *in* 4. *diſtinctione* 15. *diſputatione* 8. *poſt* 6. *concluſionem* docet, Caſtellanum per Luſitaniam tranſeuntem cibari poſſe animalium inteſtinis ex more patriæ, quamuis id Luſitanis non permittatur. Et ratio horum omnium eſt; quia breui reuerſurus non dicitur abeſſe, ſed adeſſe *l. poſtliminij*, §. *captiuus*, & alibi, & ex Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. Sicut è contra, qui breui reſidet in loco, non dicitur mortaliter in eo eſſe, *l. quæſitum*, §. *fin. ff. de legat.* 3. *part.* 5. *tractat.* 14. *reſol.* 20. † Quamuis *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 190. de probabilitate huius opinionis dubitauerit †.

Imò probabiliter etiam, ſi incolæ Hiſpaniarum, &c. alibi maneant, breui in patriam reuerſuri.

72 Probabilius eſt, lacticinia in ieiunij Iubilæi, voti, &c. extrà Quadrageſimam edi poſſe ſine Bulla, vt inuenies infra V. *Ieiunium à n.* 54. Sed, poſita contraria ſententia Nauarri *lib.* 3. *conſ.* 4. *vel* 5. certum eſt, talia ieiunia impleri poſſe edendo lacticinia per Bullam: quia ſic impleri poſſunt ieiunia Quadrageſimæ. Ita Sanchez *ſumm. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 11. *n.* 49. *p.* 1. *tract.* 11. *reſ.* 3. Probabile item eſt, Regulares, & ſæculares Presbyteros non poſſe cum Bulla comedere lacticinia in Dominicis Quadrageſimæ, vt tenet Vegha *tom.* 1. *cap.* 14. *caſ.* 29. & declarauit

Si lacticinia prohibita ſunt in ieiuniis Iubilæi, Vigiliarum, & c. comedi poſſunt cum Bulla. Et à Regularibus ac Presbyteris ſæcularibus in Dominicis Quadrageſimæ.

Summus Pontifex apud Rodriquez. Sed etiam probabile eſt, poſſe, vt tenet Lamas *part.3.c.5.§.26.* Quia in iure communi dies Dominici non appellantur dies quadrageſimales. *part.1.tr.11.reſ.5.* & magis abſolutè. *part.5.tract.14.reſ.13.§.Et tandem.*

BVLLA CRVIATÆ,
Quoad reliqua priuilegia.

Per Bullam eligi poteſt Sacerdos, qui communionē in Paſchate,& Extremam vnctionem miniſtret.

73 CONceditur item Bulla Cruciatæ, vt illam ſuſcipiens eligere poſſit Sacerdotem, non ſolùm, cum quo confiteatur, ſed etiam à quo Sacram Communionem extra Paſcha,& Extremam Vnctionem recipiat. Nam id expreſsè habetur in ea. Ita contra Suarez in in *3.part.tom.3. diſputatio 72.ſect.4.* & Nugnum *in 3.part.tom.1.quæſt.2. artic.3.* Vaſquez *in 3.part.tom.3.diſput.219.cap.5.num.47.* qui verba Bullæ circa hoc priuilegium adducit *part.1.tract.11.reſol.20.*

Et quidem Communionem etiam priuato Oratorio.

74 Imò in die Paſchatis poteſt, qui habet Bullam communicare in priuato Oratorio. Nam ſummus Pontifex in illa clauſula, *excepto die Paſchatis* excipit Communionem Paſchalem formaliter, ideſt illam quæ fit ad implendum præceptum: vnde, qui præceptum impleuit, aut implere vult poſt Paſcha, poteſt in die Paſchæ in priuato Oratorio communicare. Ita Suarez *in 3. quæſt. 82. art.3. diſp.72.* contra Trullench *in expl.Bull.lib.1.§.3.dub.7.num 9.part.4.reſolut.81.*

Habens Bullam poteſt vnà cum familia audire Sacrũ, vel celebrare tempore interdicti in Eccleſia, vel Oratorio priuato.

Sed non propterea tenetur in feſto Sacrum audire.

75 † Conceditur etiam, vt tempore interdicti habens Bullam vnà cum familia audire poſſit Sacrum in Eccleſia, aut Oratorio priuato, &, ſi eſt Sacerdos, celebrare. Niſi interdictum per ipſum inceperit, aut perſeueret. † Porrò, quia hoc eſt priuilegium, non tenetur habens Bullam tempore Interdicti audire Sacrum: quia nemo tenetur vti priuilegio ſibi conceſſo, aliàs non eſſet priuilegium, ſed onus. Ita Auila *de cenſur.part.5.diſp.4. ſect.2. dub.6.* contra Bonacina *de cenſur. diſp.5. punct.4.num.2.part.1.tract.11.reſolut.2.& part.4.tract.4.reſolut.80.* Sed, ſtando in prima opinione, quod teneatur, audiens Sacrum tempore Interdicti tenetur aliquas preces Deo fundere pro vnione Principum Chriſtianorum contra infideles, & impetratione victoriæ contra eoſdem. Et hoc ſub veniali. Ita Villalobos *tom.1.tract.27.clauſ.4. num.13. part.1.tract.11.reſolut.2.§.Hoc vnum.*

Et priuilegium Oratorij valet multo magis extrà interdictum.

76 Licentia prædicta audiendi, aut celebrandi Miſſam in Oratoriis priuatis per Bullam, conceſſa eſt pro toto tempore. Appoſita autem eſt clauſula *tempore Interdicti*, quia pro hoc tempore erat maior difficultas. Igitur per Bullam in Oratoriis celebrari poteſt etiam in diebus Paſchæ Reſurrectionis, Pentecoſtes, & in aliis ſolemnitatibus, quæ in conceſſione Oratorij excipiuntur. Quia bulla Cruciatæ ampliat talem conceſſionem, cum nullam exceptionem contineat. Ita Rodriquez *in Addit. ad Bull. §, numero 1. part. 4, tract. 4. reſolut.76.*

7. Nomine

Digitized by Google

77 Nomine familiæ, cum qua habens Bullam audire poteſt Sacrum tempore interdicti intelliguntur conſanguinei vſque ad quartum gradum in linea tam recta, quam tranſuerſali, vxor, famuli, & famulæ, ac domeſtici omnes quos omnes abſente domino ſacrum audire poſſe probabiliter multi docent contra Rodriquez *in Bull.* §. 5. *num.* 5. Oratorium autem debet eſſe ab Epiſcopo approbatum, quicunque ille ſit: &, ſi ſit idoneum, ac decens, & Epiſcopus approbare nollet, poſſet nihilominus in eo celebrari; quia talem licentiam iuſtè petitam, & iniuſtè negatam cenſetur concedere Papa, & Epiſcopus ad idoneum Oratorium approbandum compelli poſſet. Ita Cruz *in Bull. diſput.* 1. *cap.* 5. *dub.* 1. *num.* 4. *part.* 5. *tract.* 10. *reſolut.* 76. Nomine verò familiæ, veniunt cõſanguinei vtriuſque lineæ, familiares, & domeſtici. Quos aliqui docent poſſe Sacro intereſſe abſente domino. Oratorium verò approbandum ab Epiſcopo, ſed ſufficit licentia iuſtè petita, & non obtenta.

BVLLA CRVCIATÆ.

Quoad ſuſceptionem.

78 QVando quis ſuſcipit Bullam, non oportet eſſe in gratia, etiam quoad ad conſequendas indulgentias: quia illud verbum *contritis*, quod in Bulla Latina ponitur, refertur ad inſtans conſequendæ Indulgentiæ non ad tempus ſuſceptionis. Ita Villalobos *tom.* 1. *tract.* 27. *in tit. num.* 5. contra Caietanum *de indulg. tract.* 1. *quæſt.* 2. *part.* 1. *tract.* 11. *reſolut.* 6. Qui ſuſcepit Bullam, non tenetur eſſe in gratia, dum ſuſcipit.

79 Si aliquis accipiat Bullam amico, & faciat inſcribi illius nomen, poteſt amicus non acceptare pro ſe, & nomen ſuum tollere, ac alteri applicare. Ita Villalobos *tom.* 1. *tract.* 27. *clauſ.* 4. *num.* 23. *part.* 1. *tract.* 11. *reſolut.* 95. *& in Addit. part.* 3. *reſolut.* 24 Non tamen poteſt illam alteri applicare, qui ſemel applicauit vni. Ità Vegha *tom.* 1. *cap.* 7. *caſ.* 16. Non oportet autem, quòd ſuſcipientis Bullam ſit nomen inſcriptum in illa. Ità Henriquez *lib.* 7. *cap.* 20. *num.* 5. *part.* 1. *tract.* 11. *reſolut.* 95. *à* §. *Notandum.* Bullam ſuo nomine acceptam, ab amico poteſt, quis alteri applicare. Sed, qui applicauit vni, non poteſt alteri.

80 Accipiens Bullam tenetur adhibere diligentiam mediocrem, vt integra per totum annum ſeruetur. Si verò ſine culpa perdatur, aut comburatur, hoc non obſtante, poteſt quis illa frui. Quia non debet eſſe maior obligatio in hac parte, quam in aliis rebus. Ità Acoſta *in Bull. quæſt.* 12. & alij. Sed ex verbis Bullæ contrarium dicendum apparet. *Ibid.* in fine. Bulla abſque negligentia amiſſa, &c. adhuc valet.

81 Qui ſcit, patrem vel amicum ſingulis annis ſibi Bullam ſumere, ait Rodriquez *in Bull.* §. 12. non poſſe ea vti, antequam pater, vel amicus eum de Bullæ ſuſceptione certum faciat; quia in re tam ardua non ſufficit præſumptio. Sed contraria opinio Henriquez *apud Villalobos, vbi infra* eſt probabilis, & tuta in praxi. Quia ſufficit hæc certitudo moralis. Imò Villalobos *tom.* 1. *tract.* 27. *clauſ.* 12. *num.* 25. idem dicendum aſſerit, ſi cui amicus fidelis, dum à loco Bullæ recedit, promittat, ſe illi accepturum ſtatim, ac publicatur. *p.* 1. *tract.* 11. *reſol.* 90. Probabile eſt, vti poſſe Bulla, qui prudenter iudicat ſibi ab amico ſuſceptam.

Digitized by Google

Bullam accipere poteſt meretrix ex queſtu turpi.
Non autem fur furto.

82 Videtur Rodriquez *in Bull.* §.1.*in Adddit.dub.*7. docere, quoad valeat Bulla ſuſcepta ex pecuniis ablatis, furtiuis, &c. Sed dicendum, quòd valeat, ſi illam ſumat meretrix de quæſtu turpi; quia hæc turpiter peccat, at mercedem non turpiter recipit. Minimè verò de pecuniis ablatis, &c. Quia Pontifex vult, hanc eleemoſynam ſoluendam eſſe ex propriis facultatibus. Ita *Acoſta in Bull.Cœn. quæſt.* 12.*part.*1. *tract.*.1.*reſolut.*101.

principes, & ſimiles in taxa commiſſarij nominati debent ſoluere pro qualibet Bulla decem tarenos Sicut eorum vxores maritis viuentibus.
Non autem defunctis, ſicut nec eorum filij, dum vſufructu non gaudent.

83 Eleemoſyna pro Bulla danda eſt, quæ vnicuique præſcribitur. Præſcribitur autem Principibus, & Dominis vaſſallorum Conſiliariis regis, & maioribus Commendatariis vt ſoluant octo drachmas, ſeu decem tarenos. Quam etiam ſummam ſoluere debent eorum vxores, etiam ſi non habeant bonorum adminiſtrationem. Viuentibus tamen maritis, nam illis defunctis, ſi non manent dominæ, nec vſufructuariæ, talium bonorum, licèt vocentur Comitiſſæ, & Marchioniſſæ, non tenentur ad hanc taxam. Sicut nec filij familias, qui, licet ſine proprietarij, non ſunt tamen vſufructuarij dictorum bonorum. Item nec titulares ſuorum cognominium ſine vaſſallis. Ità Trullench *in Bull.lib.*1.§.3. *dub.*1. *a num.*12. Princeps verò, &c. tenentur hanc ſummam maiorem ſoluere, non ſolùm in prima, ſed etiam in ſecunda Bulla, ſi illam accipiant. Ità etiam Trullench *ibidem contra* Henriquez *lib.*7. *cap.*20. *n.*3. *part.*5.*tract.*13.*reſolut.*53.

BVLLA CRVCIATÆ
Quoad durationem.

Bulla durat ab vna publicatione in aliam.

Et, ſecundum Henriquez in magna Ciuitate aliquid plus.

84 SAtis probabiliter docet Henriquez *lib.*7. *cap.* 20. *num.* 2. contra Rodriquez *in Bull.*§.1.*num.* 2. annum Cruciatæ computandum eſſe more Eccleſiaſtico ab vna publicatione in aliam, ita vt ſi tranſacto anno à prima publicatione adhuc ſecunda non publicetur, prima interim valeat.*part.*2. *tract.*11.*reſ.*91. Addit Henriquez *lib.*2. *cap* 19.*num.*2. *in Gloſſ. litt.* O. quòd in magna ciuitate non tenetur quis ſuſcipere nouam Bullam primo die publicationis, ſed poteſt eius priuilegiis vti virtute præcedentis, & nouam intra tres dies, aut Hebdomadam recipere. Vide Sancium *in ſelect.diſp.*55.*num.*5.*part.*1.*tract.*11.*reſol.*92.

Si noua Bulla infra annum publicetur probabile eſt, priorem non extingui.

85 Si ante annum elapſum noua Bulla publicetur, ait Gomez *expl. Bull.clauſ* 5.*num.*1. priorem extingui Sed Rodriquez *in Bull.*§.5.*num.*2. probabiliter contrarium docet; addens talem publicationem fore contra mentem Papæ, & Regis; vnde, ſi fieret, aduertendum eſſe è ſuggeſtis, quod Bulla præterita non antiquatur vſque ad talem diem. *part.*1. *tract.*11.*reſolut.*93.

Confeſſio cœpta tempore Bullæ abſolui poteſt poſt illam.

86 Si confeſſio incipiat tempore durationis Bullæ, proſequi poteſt tranſacta illa, etiam quoad abſolutionem reſeruatorum, & cenſurarum. Ità Rodriquez §.5.*num.*3.*part.*1.*tract.* 11. *reſolut.*94. Idem dictum eſt ſupra de commutatione votorum, *numero* 64.

BVLLA.

Digitized by Google

BVLLA CRVCIATÆ
Quæ priuilegia ſuſpendat.

87 † BVLLA Cruciatæ ſuſpendit omnia priuilegia, & Indulgentias, præter priuilegia Regularium Mendicantium quoad ipſos Regulares tantum. † Nomine vero facultatem, & priuilagiorum Regularium quæ excipiuntur per Bullam, Acoſta *in expl. Bull. quæſt.* 108. ait non venire eorum Indulgentias, & conſequenter Indulgentias Regularium etiam, quoad ipſos per Bullam ſuſpendi. Sed contrarium tenendum cum Nugno *in 3. part. tom. 2. de Bull.* §. 14. & exceptionem extendi ad omnia conceſſa in Bulla. *part. 1. tract. 11. reſolut* 88.

Bulla Cruciatæ ſuſpendit omnia priuilegia, præter priuilegia Mendicantium quoad eorum fratres. Ac etiam indulgentias eorum?

88 Nomine Mendicantium, quorum priuilegia, vt dictum eſt, non ſuſpenduntur in Bulla, docet Henriquez *lib. 7. cap. 22. num. 4. in gl. litt. T.* non includi alios Religioſos non Mendicantes, ideoque eos non poſſe hac clauſula gaudere, etiam per communicationem priuilegiorum. In qua opinione talium Religionum Prælati non poſſent abſoluere ſuos ſubditos à caſibus reſeruatis Sedi Apoſtolicæ, & eorum ſubditi eligere poſſent virtute Bullæ Confeſſarium extra Religionem pro reſeruatis; quia priuilegium quòd Regulares non eligant Confeſſarium extra Ordinem conceſſum eſt Prælatis Mendicantium. Sed Villalobos, *tom. 1. tract. 27. clauſ. 12. num.* 11. clauſulam prædictam extendit etiam ad ordines non Mendicantium, qui cum Mendicantibus in priuilegiis communicant. Nam ſi in aliis communicant, cur non etiam in hoc; *part. 1. tract. 11. reſolut.* 89. Aduerte etiam ſub nomine fratrum in illa clauſula Bullæ, *quoad eorum fratres tantùm*, intelligi etiam Nouitios, & Moniales. Ità Nugn. *in 3. part. tract. 2. de Bull.* §. 14. *Ibid.* in fine, *& reſolut.* 88. in fine.

Vbi nomine Mendicantium Henriquez ait, non venire alios Regulares communicantes. Villalobos ait, venire.

Nomine verò fratrũ veniunt etiam Nouitij, & Moniales.

89 Priuilegia verò Regularium commutandi vota, abſoluendi à reſeruatis, &c. putat Trullench *in Bull. lib. 1. quæſt. 9. cap. 3. dub. 3. num.* 8. ſuſpendi per Bullam. Quia per illam ſuſpenduntur omnia priuilegia conceſſa tàm ſingularibus perſonis, quàm monaſteriis, & locis piis, exceptis priuilegiis conceſſis Mendicantibus *quoad eorum fratres tantum*, quæ clauſula fruſtratoria eſſet, ſi Regulares vti illis poſſent etiam quoad laicos. Sed tenendum eſt contrarium cum Rodriquez *apud ipſum ibid.* & Villalobos. *tom. 1. tract. 27. clauſ. 9. num. 67* 21. Quia cum Regularium priuilegia ſint fauorabilia, & conceſſa toti Religioni, non autem peculiaribus perſonis, aut monaſteriis, non ſuſpenduntur per clauſulas generales, ſed debent expreſsè ſuſpendi. *part. 1. tract. 11. reſol.* 100. & in Add. *part. 3. reſolut.* 23.

Nomine item (priuilegij) intelliguntur etiam excepta priuilegia diſpenſandi ad debitum, & commutandi vota.

90 Altaria priuilegiata ſita in Eccleſiis Regularium probabile eſt ſuſpendi per Bullam, etiam quoad Miſſam celebrandam pro Regulari defuncto, vt docet Villalobos, *tom. 2. t. 27. clauſ. 12. n. 3. p. 1. t. 11. reſ. 86.* Sed probabile etiam eſt, non ſuſpendi, neque pro defunctis ſæcularibus,

Altaria priuilegiata Regularium probabile eſt non ſuſpendi pro defunctis ſæcularibus.

Digitized by Google

vt docet Trullench *in Bull.lib.1.quæſt.9.cap.3.dub.4.num.3.* Quia Pontifex cenſetur ſolùm ſuſpendere Indulgentias conceſſas pro viuis, ne tam pium opus diſturbetur, nam Indulgentia pro defuuctis conceſſa parum impedit Bullæ acceptationem, cum ipſis non proſit, niſi per Bullam. Adde, quòd in ſuſpenſione generali Indulgentiarum non ſuſpenduntur Indulgentiæ pro defunctis conceſſæ, niſi de eis fiat expreſſa mentio, quæ in Bulla non efficitur. Et ita docet Carillo *in exep. Bull. defunct part.2.cap.9.in Addit.part.3.reſolut.22.*

Bulla non ſuſpēdit priuilegia conceſſa in iure communi, vel approbata per antiquam conſuetudinem.

91 Bulla non ſuſpendit priuilegia conceſſa in iure communi, neque approbata vſu toleratæ conſuetudinis. Quia hæc non exprimit. Et ideò poſſunt Regulares vti priuilegio celebrandi tempore interdicti in aliquibus feſtiuitatibus, & ad officia diuina ac recipienda Sacramenta omnes admittere. Ita Villalobos *tom.1.tract.27.clauſ.12.num.7.p.1.tract.11. reſolut.87.*

Et indulgentiæ, quas ſuſpendit, publicari poſſunt cum licentia Commiſſarij, & acquiri cum bulla.

92 † Indulgentiæ, quas Commiſſarius Cruciatæ ſuſpendit, publicari poſſunt de eius licentia, acquirendæ, tamen ab habentibus Cruciatam. Sed in hac licentia nec ipſe, nec eius Notarius, poſſunt aliquid accipere vel iure laboris. Vide V, *Commiſſarius Cruciatæ, num.5.†.*

BVLLA CRVCIATÆ
Quoad alia.

Bulla Cruciatæ non ſuſpenditur per Bullam Cœnæ. Nec per Iubilæum anni ſancti.

93 BVLLA Cruciatæ, quoad facultatem abſolui à reſeruatis in ipſa non ſuſpenditur per Bullam Cœnæ. Vide V. *Bulla Cœnæ, num.37.* Item non ſuſpenditur per Iubilæum anni ſancti. Ita Rodriquez *in Bull. §. 12. dub.6. num.8.* afferens pro hac ſententia declarationem Clem. VII. in Iubilæo anni 1600. ſicut etiam declarauit S. D.N. Vrbanus VIII. pro Iubilæo ann.1625. vt teſtatus eſt vir fide dignus. Ratio autem eſt; quia Bulla eſt conceſſa per modum contractus, per Iubilæum verò non reuocantur priuilegia conceſſa in formam contractus. Sed Nauarr. *not.33.num.3.*& alij contrarium docent. *part.1.tract.11. reſol.97.*

Bullæ priuilegiis vti quis poteſt extra Regna Hiſpaniarum. Excipe eſum ouorum, vt ſup.n.70.

94 Priuilegiis Bullæ poteſt quis vti extra Regna Hiſpaniæ, vbi Bulla non publicatur: & ſic ſumens Bullam in Sicilia, ſi poſtea Romam petat, poteſt ſibi Confeſſarium eligere, & cum illo à reſeruatis abſolui. Excipe tamen priuilegium edendi carnes & lacticinia, nam hoc conceditur tantùm commorantibus in Regnis Hiſpaniarum. Ita Villalobos *tom. 1. tractat.27 in tit.num.3.part.1.tract 11.reſolut.1.& part.9.tract.6. reſ.101.*

Bullæ priuilegia fauorabilia, & ideò amplianda.

95 Bullæ priuilegia ſunt fauorabilia, ac proindè amplianda. Quia ſunt beneficium Principis, ſine alicuius præiudicio. Sunt opus liberalitatis, clementiæ, &c. Et tendem ordinantur ad publicam Eccleſiæ neceſſitatem ſubleuandam. Ita Suarez *de relig. tom.2. lib 6. cap.16. num.3.* contra Sanchez *de matrim. tom.3.lib.8. diſp.2. num.7. part. 1. tract.11. reſolut.98.*

CALIX.

Digitized by Google

CALIX.

1 † CALIX debet eſſe conſecratus. † Et quidem conſecratus remanet, ſi in illo non conſecrato aliquis ignoranter celebret. Nec iterum conſecrari debet, ſi, vſu aurum amittens, iterum deauratur. Vide *v. Vaſa ſacra.* Calix debet eſſe conſecratus, ſed quo modo?

CAMBIUM.

1 † CAMBIVM eſt permutatio negotiatoria numiſmatis pro numiſmate. Eius quatuor ſunt ſpecies. Cambium per minutum, cambium ſiccum, cambium per litteras, & cambium reale. Circa cambium per litteras. † Cambium quid, & quotuplex?

2 Frequens eſt hodie cambium, vulgo dictum *colla ricorſa*, in quo procurator campſoris reſpondet pro campſario cum pecuniis ipſius campſoris. Illius praxim inuenies apud Salonium *de iuſtit. tom. 2. quaeſt. 4. art. 2. contr. 12.* Porrò hoc cambium Sotus *de iuſtit. lib. 6. quaeſt. 10. art. 1. & quaeſt. 13. art. 1.* & alij vocant vſurarium. Quia in vero cambio, ſicut interueniunt diuerſi domini, ita interuenire debet diuerſa pecunia: nam pecunia vnius perſonæ non dicitur propriè commutari cum pecunia eiuſdem, ſed alterius: in hoc autem cambio tota pecunia quæ datur & accipitur, eſt pecunia ipſius campſoris. Deinde, procurator campſoris cenſetur eadem perſona cum campſore, & ſic non poteſt inter ipſos intercedere ſolutio, niſi fictitia. Hæc opinio eſt probabilior. Sed contraria Saloni *vbi ſupra*, & aliorum eſt etiam probabilis. Fauet enim illi declaratio Cardinalium apud ipſum, & fauere videtur. Bulla Pij V. ad Bononienſes, in qua cambia abſolutè conceduntur abſque vlla diſtinctione perſonæ, & pecuniæ. Probatur etiam rationibus Tum quia ſolutio pecuniæ fit quidem in loco, vbi recepta eſt, ſed non virtute primi cambij. (Hoc enim finitum eſt in loco nundinarum per ſolutionem factam à procuratore campſoris pro campſario.) Sed virtute ſecundi cambij celebrati in loco nundinarum per miſſionem aliarum litterarum. Tum, quia procurator campſoris ex ſua, vel aliena pecunia licitè poteſt reſpondere pro campſario de mandato ipſius campſoris, vnde, & poterit cum pecunia ipſius campſoris; quia in contractibus ciuilibus quidquid poſſumus per alios, poſſumus etiam per noſmetipſos. Et tandem, quia in hoc cambio campſarius nullum intereſſe patitur, imò acquirit facilitatem in habenda pecunia, & liberatur ab onere quærendi alium, qui ſoluat. Ad argumenta contraria reſpondet probabiliter auctor *coſil. 31. inter conſilia.* Nauarrus *tract. 2. libro 5. tit. de vſuris.* Nam non eſt inconueniens, quòd procurator campſoris ſit etiam procurator campſarij, & gerat vicem duorum; vt paſſim habetur in iure, & latè probat Molfeſius *tomo 2. tract. 12. cap. 7. num. 51.*

Cambium (colla ricorſa) an licitum?

Pars negatiua probabilior.

Sed affirmatiua etiam probabilis.

Itaque

Itaque idem procurator, vt campſarius ſoluit, & vt campſor ſolutionem acceptat. Pecunia verò ratione ſecundi cambij fit pecunia camſarij, ac proindè licitè ſolui poteſt campſori pro primo cambio. *part.* 1. *tract.*8.*reſolut.*1. Eſtque hoc cambium iuſtum etiam in foro fori, & talis campſor non debet puniri tanquam vſurarius. Ita contra Leſſium *lib.*2. *cap.*23.*dub.*7.*num.*72. Saluatore *contin.camb.part.*2.*num.*8.qui citat Rotam Romanam,& aliàs.*part.*1.*tract.*8.*reſolut.*13.

Etiam pro foro exteriori.

Nec differt eſſentialiter à cambio (colle continuationi.)

3 Cambium *colla ricorſa* non differt ſubſtantialiter à cambio *colle continuationi*, ſed tantum accidentaliter, eo quòd cambium continuationum reducitur ad duas perſonas, cambium verò recurſæ ad tres. In reliquis conueniunt. Nam cambia continuationum ſunt cambia reiterata ſeu nouæ emptiones, & venditiones, ſub iiſdem iuſtitiæ regulis, quas cambium recurſæ requirit.Ita Filliucius *to.*2.*t.*35.*p.*2.*c.*11.*n.*489.*p.*1.*t.*8. *reſolut.*4.

Et vtrumque exerceri poteſt à mulieribus, & perſonis.

4 Hoc vtrumque cambium,continuationum, & recurſæ licitè exercetur etiam à perſonis priuatis,mulieribus,&c.Ita Naldus *ſum. V. cambium,num.*6. Ratio eſt, quia recambia ſeu continuationes non ſunt licitæ ratione tantùm lucri ceſſantis, vel damni emergentis, vt docet Filliucius *tom.*2. *tractat.*55. *part.* 2.*cap.*10.*num.*471 ſed etiam ratione emptionis, & venditionis, vt docet Scortia *in Bull. Pontif. epit.* 107. *theor.* 289. Eſt enim cambium ſemper emptio & venditio ſcutorum de marca tanquam mercis: & in recambiis augetur ſors ex lucro præcedenti. *part.*1.*tract.*8. *reſolut.*2. *&* 5. Neque reſpondens ſeu procurator debet eſſe mercator, dummodo præſtet omnia eſſentia cambij,litteras,&c. Ita Saluatore *de contin.camb.part.*5 *num.*23. *Ibid.reſolut.*3.

Qualis etiam poteſt eſſe reſpondens.

Pro cambiorum prouiſione debetur tertia pars ſcuti ſingulis centenariis.

5 Pro cambiorum prouiſione debetur tertia pars ſcuti pro ſingulis centenariis ſecundum pecuniam, de qua cambium ſoluitur. Et hoc ex immemorabili mercatorum conſuetudine. Ita Boninſignius *de camb. cap.*7.*part* 1.*tractat.*8.*reſolut.*6.

Sed an etiam in recambiis?

Quidam affirmant.

6 Sed an tertia pars pro centenario iuſtè accipiatur etiam in re cambiis, & continuationibus? Reſpondent aliqui affirmatiuè, innixi conſuetudini mercatorum. Nam, vt aduertit Boninſignius *de camb.cap.* 7. *num.* 23. de iuſtitia vel iniuſtitia prouiſionum huiuſmodi, communi mercatorum arbitrio ſtandum eſt.

Alij negant.

Alij negatiuè reſpondent cum Maldero in 2.2. *tract.*5. *cap.*4. *dub.*7. quia putant, prouiſiones deberi pro labore,qui non eſt æqualis in cambiis realibus, & in recambiis. Sed poſſet quis reſpondere, conſuetudinem habentem vim legis determinaſſe prouiſiones cambiorum, conſiderato labore in genere. Deinde, quia licet campſores in recambiis non laborent, vt in cambiis realibus, tamen ipſi vellent laborare, & lucrari, & ex culpa campſariorum non laborant in cambiis realibus, & ſumunt prouiſiones, ac proindè poſſunt ab illis integras prouiſiones accipere. Et ſic Filliuccius *tomo* 2.*tractat.*35. *part.*2. *cap.* 10. *num.*471. ait, poſſe in recambiis integras prouiſiones recipi, non ratione laboris,ſed lucri ceſſantis. (Scortia verò in *Bull.Pont.epit.*107.*theor.*289.

Sed qui affirmant diuerſimodè ſe tuentur.

Illi quidam ratione laboris.

Hi ratione lucri ceſſantis.

cas

eas iuſtificat ex eo, quòd recanibia ſunt nouæ emptiones, & venditiones. *p.1.t.8.reſ.*8.)

Alij dicunt, integras prouiſiones deberi ratione periculi amittendi ſortem principalem. Nam, vt ait Saluatore *de conin.camb.p.5.n.*45. campſarius, qui pro ſolutione cambij videtur bonus ſolutos, in recambiis poſt aliquos annos deficere poteſt, dum interim alieno ęre grauatur Sed contra hanc reſponſionem adeſt validiſſimum argumentum. Quia ſcilicet, cum pericula non ſint æqualia, æquales prouiſiones ab omnibus nõn iuſtè ſumuntur At huic quoque argumento reſpondet Scaccia *de commerc.§.3.Gloſſ.3.n.*12. qualitatem periculi eſſe incertam, cum quandoque plus periculi lateat, quam timeatur; cum igitur lex conſcientiæ debeat eſſe de re poſſibili, & impoſſibile ſit, qualitates, & quantitates periculi minutatim cognoſcere: æquale pretium, quod inueterata cõſuetudo (conſiderato periculo in vniuerſum) ſtatuit, iuſtum eſſe. Atque hoc etiam procedere, quando campſores recipiunt fideiuſſores & pignora. Nam & fideiuſſor poteſt eſſe ære alieno grauatus, & pignus obligatum anterioribus creditoribus: atque adeo in hoc caſu non euacuatur periculum: Sed adhuc reſtat aliud argumentum. Nam cum periculum ſit agentium, prouiſiones deberentur agentibus, non campſoribus Sed reſponderi etiam poteſt, agentes omnia efficere cum periculo campſorum vulgo *ſopra di loro*: & ſic campſores ratione periculi prouiſiones integras ſumere.

Alij ratiane periculi.

Etiam, cùm adſunt pignora, & fideiuſſores.

Quæ omnia diſputationis cauſa dicta ſint. Nam ipſe conſulerem, vt campſores in cambiis non ſumant integrum intereſſe, ſed pactum efficiant, vt intereſſe non excedat certam ſummam ſibi benè viſam Quam ſummam quando intereſſe cambij on excederet (quod rarò contingit) conſulant peritos Confeſſarios, & viros expertos. *p.1.tr.8.reſ.*7.

Sed ipſe conſulerẽ ne integrum intereſſe ſumant.

7 In caſu, quo campſor ſoluit ſibi ipſi pro campſario de illius mandato, ipſeque rationes accipit, librum tenet, & alia negotia peragit campſario competentia; aliqui putant, ſumi poſſe duas prouiſiones, vnam in loco cambij, aliam in nundinis. Nam ſicut, ſi debitor mandaret alicui tertio, cambia ſumere, pro ſe ſoluere, &c. deberetur huic vna prouiſio ratione laboris, & obligationis quam in cambio contraheret, ita hæc ſecunda prouiſio debetur campſori cui campſarius hoc mandat, & per quem à laboribus eximitur. Ita *Scaccia de commerc.§.3.gl.3.nu.*15. *p.1 tr.8.reſ.*9.

Sed an recipi poſſint duplicatę, quãdo cã. ſor agit negotia, quæ competerent campſario?

8 Maior prouiſio debetur pro cambio magno, quàm pro paruo. Et ſic Scaccia *ibidem numero* 575. & alij abſolutè dicunt, deberi mercatoribus pro ſingulis centenis tertiam partem: Tum quia ſecundùm aliquos prouiſio debetur ratione periculi, quod in cambio maiori eſt maius. Tum etiam, quia, ſi deberetur ratione laboris, qui eſt æqualis: adhuc Notarij recipiunt diuerſum ſtipendium in ſcripturis æqualis laboris, eo quòd continent diuerſam pecuniarum ſummam. Et Sartores maius ſtipendium ſumunt in conficienda veſte aurea, ac in ſerica, & tamen labor eſt æqualis. *p.1.tr 8.reſ.*10.

Maior prouiſio debetur in cambio maiori.

Digitized by Google

Cũ campſarius differt ſoluere, probabile eſt campſore poſſe adiicere prouiſiones ſorti principali.

9 Quando campſarius differt ſolutionem prouiſionis, probabilis eſt ſententia Leſſij *li.2.c.23.dub.6.n.*85.contra Narbonam *in 3 par. Recopilat.l.5.tit.*18.*l.*13.*gloſſ.*2.*n.*32. quod poſſit campſor illas adiicere ſorti principali,& cambium augere. Quia campſores moraliter certi ſunt, ſe illud lucrum potuiſſe ſtatim ad cambium dare,& per illud lucrari, quod lucrum iam ceſſat. Sed Scorcia *in Bull. Pontif. epit.*107.*theorem.* 289. id concedit, quia recambium eſt nouus contractus emptionis,& venditionis.*par.*1.*tract.*8.*reſ.*11.

Quam nō tenetur campſor acceptare ſine prouiſionibus.

10 Poteſt licitè campſor non acceptare ſolutionem ſortis, niſi ſimul ſoluatur intereſſe. Et ſic, ſi cui debentur decem pro ſorte,& tria pro intereſſe, ſi tria ſoluantur, non tenetur illa minuere de ſorte, ſed poteſt accipere pro intereſſe. Rationes huius ſententiæ inuenies apud Malderum in 2.2 *trac.*5.*cap.*4.*dub.*10.*p.*1.*tr.*8 *reſ.*12.

Campſor, qui bona fide dat pecuniam Panormi ſoluendā Meſſanæ, putans campſarium Se illam Meſſanæ habere, poteſt nihilominus certior factus ordinarium lucrum accipere.

11 Probabile eſt, campſorem, qui bona fide dedit pecuniam ad cambium petro ſoluendam Meſſanæ, exiſtimans, ipſum habere in tali loco pecuniam, ſi comperiat poſtea non habere, non poſſe ordinarium lucrum ab illo exigere, ſed tantùm damnum emergens, aut lucrum ceſſans. Quia Petrus ficte, & ſine animo obligandi promiſit, & ſic non tenetur ad aliud. Ita Salas *de camb. dub.*15.*n.*2. Sed contraria ſententiæ Molinæ *de iuſtit. tom.*2.*tract.*2.*diſp.*404 *num.*7. eſt probabilior. Quia, cum capſor bona fide contractum ex parte ſua impleuerit, tenetur quoque Petrus ex parte ſua implere, quantum poteſt: vel ſoluere, quantum campſori intereſt eum impleri: alioqui contractus ſemper paterent fraudibus. *p.*1.*tr.*8.*reſ.*14.

Pactũ de certo intereſſe in cambiis ſolucudo, ſi iuſtum ſit tenet in conſcientia.

12 Pius V. in Bulla prohibet pactum de certo ac determinato intereſſe in cambiis à principio. Sed quia hæc prohibitio fundatur in præſumptione fraudis vſurariæ, ſi tale pactum fiat tenet in conſcientia, dummodo moraliter conſtet, iuſtum eſſe. Ita Leſſius *lib.*2.*cap.*23.*dub.*11. *n.*90. contra Filliucium *tom.*2.*tr.*35.*part.*2.*c.*7.*n.*424. Neque in hoc caſu campſor peccat Quia, ceſſante fraude, quam dicta Bulla præſumit, etiam in particulari, ceſſat prohibitio. Ita Granado *in p.*2.*contr.*7. *par.* 2. *tr.*3.*diſp.*15 *ſect.*2. contra Rebellium *p.*2.*lib.*11.*q.*3. *num.*5. *p.*1.*tr.*8. *reſ.*15.

13 Probabile eſt cambium eſſe licitum, quod dirigitur ad locum vbi campſarius nec vllam pecuniam, nec fidem, nec reſpondentem aut procuratorem habet, ſed campſor ſuum factorem, qui pro illo reſpondeat, & ſoluat ex pecuniis ipſiuſmet campſoris, & poſtea eamdem pecuniam per aliud cambium remittat, vt ita fiat ſolutio vtriuſque cambij, & intereſſe in loco, vbi primo fuit accepta; ſed ſi curioſus ſis amice Lector lege totam reſolutionem. *par.*9.*tr.*8 *reſ.*67.

CAPELLA.

Digitized by Google

CAPELLANVS.

1 AN Clericus in minoribus poſſit eſſe Capellanus, vide V. *Beneficium, n.* 18. 19. An poſſit diſponere de bonis Capellaniæ ad libitum, vide V. *Eleemoſyna. n.* 18. An poſſit aliquo die infra annum non celebrare pro fundatore, ſed pro ſe ipſo, & quid ſi ægrotet: Et an celebrare poſſit per alium, vide V. *Miſſarum à nu.* 5.

2 Capellanus celebrare quotidie obligatus, & de cuius fundatione nullo modo conſtat. ſed ſolum de celebratione quotidiana in tali Eccleſia, vel Altari cum ſtipendio conuenienti, ſupradictum Capellanum teneri applicare valorem Miſſæ pro anima fundatoris Capellaniæ, *p.* 9. *tr.* 8. *reſ.* 58. *§. Vnde ex his*, in fine. Capellanus tenetur applicare ſacrificium pro anima fundatoris.

3 Capellanus habens capellaniam cuius fructus, dempta eleemoſyna pro miſſis ad quas tenetur, quando non ſuppeditant tertiam partem mediocris ſubſtentationis cuiuſcumque vulgaris non tenetur ad horas Canonicas, ſed ſupplere debet oratione, vel quid ſimile. *p.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 8. Oratione vel alia opera tenetur ſupplere.

CAPITVLVM
Sede Vacante.

1 CApitulum Sede Vacante ſuccedit in omnibus pertinentibus ad iuriſdictionem Epiſcopi, tàm in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, non autem in collatione beneficiorum. *par.* 8. *tr.* 4. *reſ.* 1. Capitulum Sede vacante ſuccedit in omnibus, quæ Epiſcopi ſunt.

2 Capitulum non ſuccedit in iuriſdictionem delegatam Epiſcopo communis DD. & ex ſtylo Curiæ Rom. quæ nunquam dirigit diſpenſationes matrimoniales Cap. Sed. Vac. quamuis petatur, ſed Epiſcopis viciniorib. *ibid. reſ.* 2.

3 Capit. ſuccedit in iuriſdictione ordinaria, & etiam voluntaria Epiſcopi *ibi. reſ.* 3. non ſolum in eius morte ſed in depoſitione ſuccedit, in traſlatione ad aliam Eccleſiam, in captiuitate Infidelium, quia ſeruitus dicitur Mors, Si Epiſcopus eſſet in remotis partibus & moriatur eius Vicarius, cũ abſentia æquiparatur morti, vel eius præſentia in breui haberi non poterit. *ibi reſ.* 4 poteſt etiam diſpenſare ſuper interſtitiis quocumque tempore infra annum, & idem poteſt eius Vicarius. Machad. & alij. *ibid reſ.* 5. poteſt diſpenſare cum illegitimis ad ordines Minores, & beneficium ſimplex, non autem eius Vicarius, niſi de ſpeciali licentia capituli. *ibid reſ.* 6. Succedit in iuriſdictione etiam voluntaria. In abſentia captiuitate, &c. Diſpenſat cum illegitimis.

4 Poteſt diſpenſare in omnibus, in quibus poteſt Epiſcopus, non ſolum de iuriſdictione ordinaria, & de iure communi generali, verum etiam de iure ſpeciali gratioſo, vel priuilegio, & hoc non de illo, quod eſt perpetuum, cum dat iuriſdictionem ordinariam nec conceſſo per decretum commune, quia per hoc poteſt diſpenſare, vel de commiſſione Pontificiscoram DD. *ibid. reſ.* 7. Diſpenſat in omnibus, in quibus poteſt Epiſcopus.

5 Capitulum non poteſt abſoluere ab Hæreſi occulta, cum ad empta

Digitized by Google

Abſoluere non poteſt ab hæreſi occulta, poteſt in neceſſitate diſpenſare in caſibus Pōtificiis

fuit talis facultas Epiſcopis per Bullam Cænæ, & quamquam illis non ſit derogata, non tamen competit Capitulo: *ibid ref.*8. caſu neceſſitatis, poteſt diſpenſare in caſibus Pontificiis, quando facilè Pontificem, adire non poteſt, vel nuntium Apoſtolicum. *ibid. reſol.*9. Non poteſt tamen iudicare in cauſis pertinentibus ad Epiſcopum, tametſi ſuccedat in exercitio iuriſdictionis Epiſcopalis, nec etiam de rebus attinentibus ad iuriſdictionem Epiſcopalem, ſed attendendus eſt ſucceſſor. *reſ.*10.

Attendendus eſt ſucceſſor.

Poteſt interdicere.

6 Vicarius ſeu Prouiſor Epiſcopi, & Capit. S. Vacante poſſunt ferre cenſuras cum ſit idem Tribunal Vicarij, & Epiſcopi, poteſt etiam ponere interdictum tam locale, quam perſonale, & cum hoc poteſt Papa poſſunt Epiſcopi, & alij habentes poteſtatem Epiſcopalem ſic etiam Cap. S V. *reſ.*11.

Poteſt corrigere, & alia facere.

7 Poteſt Capitulum S.V. abſoluere ab excommunicatione tam à iure quam ab homine, & pro percuſſione Clerici de qua poteſt Epiſcopus. Poteſt punire, deponere ſuſpendere, & priuare beneficiis, & alia facere pertinētia ad correctionem, & etiam ſpectantia ad iuriſdictionem Epiſcopi; ſimiliter deputare Pœnitentiarios ad has cenſuras abſoluendas, & alios caſus, & Cenſuras Epiſcopo reſeruatas. Azor. *ibid. reſ.*12.

Viſitare Diæceſim.

7 Poteſt Capitulum S.V. viſitare Diæceſim non ſolum quoad generalia verum etiam particularia crimina ſub, orta præcedendi diffamatione, ſaluo quod habeat pro certo breuiter futurum eſſe nouum Epiſcopum, hoc limitattur à Rod. & aliis, ſimiliter poteſt ſyndicare Vicarium defuncti Epiſcopi, ſed in hoc ſeruanda eſt Prouinciæ conſuetudo. Solez. *ibid. reſ.*15.

Nō autem Monaſteria exempta.

8 Non poteſt Capitulum viſitare Monaſteria Monialiū exēpta niſi in caſibus neceſſitatis, quando prouiſio non poteſt dilatari nec prolungari in quibus poteſt Epiſcopus, & etiā egrediēdi è Monaſterio ſub recto immediatè Apoſtolicè Sedi, Moniales in caſib. permiſſis à Pio V Sāch. *r.*14

Poteſt viſitari ab Epiſcopo futuro punire vicarium, & alios officiales à ſe factos, & alia facere

9 Epiſcopi ſuperueniens poteſt viſitare Capitulum Sed. vac. eiuſque Vicarium ſyndicare, & compellere, & ſi delinquens reperiatur illum punire. Idem Cap poteſt eius Vicarium punire poſt remotionem ab officio, & alios officiales à ſe factos abſque tamen præiudicio futuri Epiſcopi, quia eos poteſt punire, & ſyndicare, quamuis à Capitulo fuerint abſoluti. *reſ.*15.

Poteſt cognoſcere cauſas ſæculares Epiſcopo debitas.

10 Capit. Sed. Vac. poteſt exercere ſuam iuriſdictionem tam in perſonas Eccleſiaſticas, quam ſæculares quando Epiſcopus habet hanc poteſtatem in ſæculares, vt poſſit cognoſcere cauſas motas inter ſeculares ſuæ Diæceſis. Merolla in criminalibus vero &c. in regularitatem per alios exercere faciat *Capit. final. ne Cler. reſ.*16. & Poteſt concedere monitoria ad reuelandum deperdita, vel ſcripturas ſub pœna excommunicationis, cum hæc poteſtas competit Epiſcopo de iure ordinario *reſ.*17. quod competit Epiſcopo non ſolum de iure, ſed de conſuetudine competit & Capitulo Sed. vac. *reſ.*18.

Et ferre cenſuras propter deperdita.

Aggratiare poteſt.

11 Capitulum poteſt facere gratiam, cum ſit de iuriſdictionis ordinariæ.

Digitized by Google

dinariæ facultate Epiſcopi ſiue iuriſdictio ſit contentioſa, vel voluntaria, poteſt etiam diſpenſare, & remittere pœnas poſita per Epiſcopum mortuum Vulpe *reſ.9.*

12 Poteſt Capitulum concedere licentiam clerico tranſeundi ad dignitatem Eccleſiaſticam extra Diœceſim cum hæc ſit non alienatio bonorum Epiſcopi ſed perſonæ Molina *reſ.*20. Poteſt cognoſcere cauſas in prima inſtantia ita, vt non poſſit alius iudex Rom. Curiæ cognoſcere eas in prima inſtantia nec monitoria concedere ad extrahendas partes à ſuis domiciliis, quia Cap. ſuccedit in iuriſdictione ordinaria in omnibus decretis, & diſpenſionibus loquentibus de ordinariis. Thom. Sanch. *reſ.*21. Cognoſcit in prima inſtãtia cauſas

12 Cap. S.V. poteſt cognoſcere cauſas mattrimoniales in quib. poteſt Epiſcopus, cum non ſit illi inferior, ſed par poteſt, & ſtatuta obligantia totam Diœceſim, & habeant vim obligandi in perpetuum, etiam tempore Epiſcoporum ſucceſſorum in Epiſcopatu ſicut poteſt facere Epiſcopus, ſed ſucceſſor poteſt ea reuocare ſicut poteſt facta ab anteceſſore, ſic etiam ſtatutum factum à prædeceſſore in præiudicium ſucceſſoris eſt nullum. Molina *reſ.*22. Cauſas matrimoniales. Facta à Cap. poſſunt reuocari ab Epiſcopo.

14 Poteſt Cap. S. V. abſoluere à iuramento, cum ſit de iure ordinario Epiſcopi. *reſ.* 23. Poteſt compellere executores teſtamentorum, etiam contra negligentes procedere ad executionem illorum infra annum. Merol. poteſt eligere pauperes in quorum vſibus ſunt relicta legata, vt diſtribuantur, quando non ſunt dati executores vltimæ voluntatis, vel non curantes exequi, poteſt diem executionis prorogare; compellere Religioſos executores piarum cauſarum ad reddendas rationes; valet etiam Capit. Sed. Vac. hæreditatem legatum adire quam tamen ſi Epiſcopus damnoſam Eccleſiæ inuenerit beneficio reſtitutionis in integrum repudiabit, & eadem ratione poteſt tranſigere, & compromiſſum facere Azor. *reſ.*23. Abſolui à iuramẽto, & compelli executores teſtamentorum, & alia facere.

15 Non poteſt Cap. S.V. collationem facere præbendarum, aut beneficiorum eo tempore vacantia, cum ſit ius ex conſuetudine, vel ex priuilegio ſolis Epiſcopis conceſſum, vel eorum Vicariis quib. Epiſcopi id ſimpliciter conceſſerint, & eadem ratione, non ſuccedit capitulum in præſentatione ſui electione ſpectante ad Epiſcopum, ſed hoc intelligendum eſt de collationibus liberis & merè voluntariis, non de neceſſariis, & debitis, quæ magis confirmationes, vel inſtitutiones dicuntur, quales ſint omnes, quæ in Indiarum Eccleſiis fiunt ad Regis noſtri tamquam earum patroni, præſentationem; eas. n Cap. S.V. vel per ſe ipſum vel per Vicarium ad hoc ominatum benefacere poteſt, & æconomum illis præfigere, & quando collatio pertinet ad Epiſcopum, & Capitulum tunc Sed Vac. poteſt illud conferre; & illius reſignationem recipere, ſic etiam ſuccedit in poteſtate præſentandi, vel eligendi ad aliquod beneficium quoties ad vtrumque ſpectaret electio, vel præſentatio: poteſt ſimiliter electos confirmare, & inſtituere præſentatos à patronis ſic etiam quando electio ſpectaret ad capitulum, & confirmatio ad Prohibetur collatio præbendarum à præſentatio ad beneficia. Multa circa beneficia ſpectantia.

Digitized by Google

Epiſcopum, Cap. S. V. duplici iure fungetur, quia eligit iure capitulari, & confirmabit iure Epiſcopali. *ibid. reſ.* 25.

Poteſt circa optionem.

16 Capitulum S. V. eas ſolas collationes neceſſarias facere poſſit in quibus nulla exercetur liberalitas, vt quando beneficia ex eorum inſtitutione ſunt debita certis perſonis, vt primogenito ſeniori familiæ fundatoris, vel quando ratione optionis debetur beneficium antiquiori optanti. *ibid. reſ.* 26.

Iure deuolutionis ſpectant ad ſucceſſorem.

17 Certant inter ſe DD. poſſe, & non poſſe Cap. S. V. conferre beneficia, quæ alias de iure deuolutionis ſpectarent ad Epiſcopum, ſed Diana adhæret ſententiæ negatiuæ quam probat multis rationibus, quod ſpectant ad ſucceſſorem Epiſcopum, & non ad Capitulum S. V. *ibid. reſ.* 27.

Admittunt reſignationes beneficiorum pro ibitæ Vicariis Epiſcopi non actum cauſa permutationis.

Vnire beneficia.

18 Poteſt Cap. S. V. admittere reſignationes beneficiorum, id vero Vicario Epiſcopi prohibitum eſt abſque ſpeciali mandato *reſ.* 28. reſignationes autem cauſa permutationis factas non poteſt recipere, nec etiam poteſt præſentare ad beneficium iuriſpatronatus Epiſcopo competens *ibid. reſ.* 29 Poteſt tamen conferre beneficia ſibi, & Epiſcopo pertinentia vt ſi vnus nollet alter poſſit conferre, & etiam electionem facere. *ibid. reſ.* 30. Poteſt vnire beneficia, quæ vnire poteſt Epiſcopus exceptis in caſibus à iure expreſſis *ibid. reſ.* 31. commendare beneficia ſimplicia, & non curata ad tempus vſquequo prouideatur, etiam poteſt de idoneo beneficiato Sac. Cong. *ibid. reſ.* 32.

Iuriſdictio Vicarij ceſſat facta electione noui Epiſcopi.

19 Non obſtante quod non ſint expeditæ litteræ ſecundæ Eccleſiæ ex noua collatione facta Epiſcopo in conſiſtorio poteſt Cap. S. V. exercere iuriſdictionem; ſic etiam iuriſdictio Vicarij ceſſat quamquam ignari de ſecunda prouiſione *ibid. reſ.* 33. Vnde poteſt etiam commutare vltimas voluntates in omnibus caſibus in quibus iure ordinario poteſt Epiſcopus. *ibid. reſ.* 34.

Circa Indulgentias melius eſt committere alicui Epiſcopo.

20 Probabiliorem ſententiam tenet Rodriq. quā ſequitur Molina & alij per multi, poſſe Cap. S. V. concedere Indulgentias cum ſit actus iuriſdictionis, ſed Azor. tenet tutius eſſe, vt Cap. S. V. committat alicui Epiſcopo, vt tales Indulgentias concedat nomine ipſius capituli. *ibid reſ.* 35.

Vicarius poteſt procedere contra hæreticos.

21 In tempore aſſignato octo dierum in quo à Capitulo prouideatur de Vicario totum Capitulum debet adminiſtrare *ibid. reſ.* 36 Et in caſibus contra hæreticos poteſt procedere Vicarius Cap. S. V in quibus Epiſcopus de iure ordinario (non autem vt delegatus) poteſt vna cum inquiſitoribus maximè in caſibus fidei. Farin. *ibid. reſ.* 37

Notanda circa mobilia Epiſcopatus.

22 Cap. S. V. non poteſt abſque auctoritate Papæ bona pertinentia Epiſcopatui tam mobilia, quam non aliquo modo alienare, Epiſcopus electus, & confirmatus poteſt ſcindere, vel confirmare contractum de rebus alienatis, vel bene Eccleſiæ adeptis. *ibid. reſ.* 38.

Non poteſt concedere licentiam Monialibus exeundi è monaſterio.

23 Stante declaratione S. Cong. non poteſt Cap. S. V. concedere licentiam Monialibus exemptis, & immediatè Papæ ſubiectis exeundi è Monaſterio, quamquam Epiſcopus poſſit in cauſis neceſſariis. *ibid. reſ.* 39.

Clericum delinquentem poteſt punire.

24 Clericum delinquentem, & incorrigibilem malæ vitæ Cap. S. V. poteſt

Digitized by Google

poteſt caſtigare, punire, & beneficio priuare, etiamſi collatio pertinebat ad Epiſcopum *ibid. reſ.* 40. Non poteſt Cap. S. V. concedere litteras dimiſſorias, ad ordines ſuſcipiendos niſi in caſu alicuius beneficij Curati coarctati ad celebrandum, vel alicuius Capellanię inſtitutę cum tempore determinato ad ordinandum aliter eam perdat, in alio tempore non niſi tranſacto anno, tamen infra annum poteſt facere celebrare ordinationem per alium Epiſcopum Sac. Cong. notæ, quod litteræ conceſſe poſt annum ſi Epiſcopus aduenerit non expirant, &c. Vicarius Papæ poteſt eas concedere poſt Sedem Vacantem, cum de hoc non loquitur Concilium. *ibid. reſ.* 41.

Sed non poteſt concedere licentiam ad ordines.

Varia circa litteras dimiſſorias.

25. Poteſt Cap. S. V. infra annum concedere teſtimoniales de vita, & moribus ordinando per breue Apoſtolicum ab alieno Epiſcopo extra Diœceſim; id ſtylus modernus Curiæ Romanæ ſolet concedere, vt hæ litteræ dantur ab Epiſcopo viciniore ſimul cum Vicario. *ibid. reſ.* 42.

Poteſt de vita, & moribus concedere teſtimoniales.

26 Cap. S V. non poteſt concedere litteras dimiſſorias pro prima Tonſura accipienda infra annum contra aliquos contrarium tenentes *ibid. re.* 43. ordinatus autem infra annum per Cap. S. V. non amittit ipſo iure priuilegium, niſi prius priuatur per Iudicem, vnde poteſt recipere beneficium Eccleſiaſticum cum Concilium dicit Gaudeat *ibid.* 44. Poteſt diſpenſare in omnibus votis, & iuramentis, in quibus poteſt Epiſcopus iure ordinario. *ibid. reſ.* 45.

Diſpenſat in votis, & iuramentis, in quibus poteſt Epiſcopus.

26 Cap. S V. Poteſt approbare confeſſarios per ſuum Vicarium cum ſit vſus ordinarius receptus. *ibid. reſ* 46. Poteſt etiam diſpenſare in petitione debiti, ſicut etiam poteſt diſpenſare ſuper illegitimis ad minores ſuſcipiendos, & pro caſibus reſeruatis abſoluendis licentiam concedere *ibidem reſol.* 47. Non poteſt reuocare licentias audiendi confeſſiones Regularibus conceſſas ab Epiſcopo mortuo quamquam dicat non obſtantibus priuilegiis, poſſunt vero ab Epiſcopo ſucceſſore vocari ad nouum examen ita Boſſius. *ibid. reſ.* 48.

Poteſt approbare confeſſarios.

28 Poteſt Cap. S. V concedere licentiam aſſiſtendi Matrimonio, & etiam ingrediendi Monaſteria Monialium. *ibidem reſolutio* 49. Sed ſupprimere canonicatum, etiam in caſib. Epiſcopi conceſſis quod poſſit in ſua Diœceſi. Poteſt tamen creare Clericos ſaluaticos. *ibid. reſ.* 11.

Aſſiſtendi ad matrimonium.

29 Non poteſt Cap. S. V prouidere Pœnitentiariam Vacantem tunc temporis quia pertinet ad ſucceſſorem Epiſcopum, vel ad Papam. *ibid. reſ.* 12. Poteſt tamen dare licentiam Nouitiis, diſpenſandi de bonis temporalib. per duos menſes ante probationem: Et poteſt ſyndicare, & de delictis in genere inquirere, & in ſpecie ſimul *ibid. reſ* 13.

De nouitiis autem.

30 Poteſt Cap. S. V. concedere alicui volenti ædificare Eccleſiam ad acquirendum ius patronatus; non poteſt tamen præſtare aſſenſum donationi iuris patronatus; ſed poteſt exigere charitatiuum ſubſidium, quoad collegium Canonicorum non poteſt ſtatutum concedere S. V. quo tale ſubſidium in futurum ex parte minuatur cum ſit ius Epiſcopi. Bellarm. *ibidem reſol.* 14.

Concedit licentiam ædificandi Eccleſiam & alia.

31 Ne-

Digitized by Google

Poteſt per ſe adminiſtrare illis octo diebus pro creatione Vicarij.

31 Ne creatione Vicarij Cap.Sed Vac. iuxta Concil. Trid. *ſeſſ.24.cap.16.*poteſt infra octo dies illos taxatos cap. per ſe adminiſtrare, &c.terminus dierum octo currit pro cap.à die ſcientiæ tranſlationis Epiſcopi ad aliam Eccleſiam.*ibid.reſ.*15.

Quoad perſonam Vicarij varia conſideranda.

32 Vicarium capitularem, quamquam non ſit Doctor, vel Theolgus, vel licentiatus, poſſe eligi affirmant multi DD. tutius autem eſt illi aſſeſſorem Doctorem aſſignare, tamen electio Theologi prætermiſſo Canoniſta eſt valida *ibidem reſ.*16.Attamen ſi adeſt idoneus de germio capituli debet eligi in Vicarium ſin minus non eſt de neceſſitate S.Cong. Conc.&c.ſi electio deuoluatur ad Metropolitanum,debet præferri idoneus de gremio capituli aliis, ita obſeruatum eſt in Metropolitana Neapol. ſicut debet præferri Doctor, & idoneus de capitulo extraneo; ſic etiam ſi in cap.non eſſet Doctor,vel licentiatus in iure Canonico,& adeſt aliquis peritus, & idoneus in iure debet hic eligi aliter electio eſſet nulla *ibid. reſ.* 17. Parochum in propria Eccleſia vel ciuitate (non autem Buralem) poteſt eligi in Vicarium à Cap.Sed.Vac.ſic terminaſſe S.Cong.docet Barb. *ibid.reſ.* 18 Et ſi poteſt haberi conſtitutus in ſacris bene,ſin minus,poteſt eligi in Vicarium.*ibid.reſ.*19.

33 Non tenetur Cap. Sed. Vac. in creatione Vicarij ſeruare formam cap.*quia propter de Electione*, nec. Conc.Trid.*ſeſſ.* 25.*de reg c.*6.nec eſt neceſſarium,vt electio Vicarij fiat per vota ſecreta *ibid.reſol* 60.Vt vnus tantum poſſit conſtitui Vicarius à Cap.Sed.Vac. terminauit Sac.Cong. niſi aliud eſſet de conſuetudine. *ibid.reſ.*61.

Aliqua ſibi reſeruare poteſt.

34 Poteſt Cap.S.V. in creatione ſui Vicarij aliqua ſibi reſeruare,nec Vicarius poteſt aliquem inſtituere,niſi in modico tempore,& ex magna vrgente cauſa,nec hoc frequenter, & cum ſpeciali mandato capituli,[& eodem modo impedito,vel ex infirmitate, cauſas pendentes alteri delegare,ac ſi cap.vellet alium Vicarium tempore infirmitatis primi creare poteſt *ibid.reſ.*62.

Non poteſt Vicarium ad libitum amouere.

35 Cap.S. V. non poteſt amouere Vicarium abſque licentia S.Cong. quæ cum aſſiſtentia Pontificis ita terminauit 1603.& ſic Cap S. V. non poteſt ad libitum Vicarium amouere *ibid. reſ.* 63. quod tota auctoritas Cap. S. V. tranſiret in Vicarium diſplicuit Rotæ 1626. *ibid. reſ.*64.

Poteſt tempus reſtringere pro electione Vicarij.

36 Poteſt Cap.S. V. reſtringere tempus octo dierum in breuiori tempore pro electione Vicarij.Quaranta.*ibid.reſ.*65.

Diſpenſationes Epiſcopo directæ non poteſt Capitulum exequi.

37 Litteræ diſpenſationum directæ Epiſcopo, vel eius Vicario & interim Sedes vacaret, Vicarius capituli nec idem cap.exequi poteſt, & hæc Sen.eſt probabilior ex ſtylo Curiæ Romanæ.*ibid.reſ.*66.

Circa præcedentiam obſeruata.

38 Vicarius Cap. S.V. lucratur diſtributiones quotidianas etiam abſens à choro,quoad locum ſi in choro interuenit cum Canonicali apparatu debet ſedere in loco ſui Canonicatus,in proceſſionib debet habere primum,& hanorabiliorem locum;non tamen ſi non eſt Canonicus tunc ei præferendus eſt Archidiaconus, vel alia prima dignitas poſt Epiſcopum.Quar *ibid.reſ.*67.

39 Cap.

Digitized by Google

39 Cap.Sed.Vac.non poteſt dare licentiam erigendi noua Monaſteria ex Sac.Congr.1633. *ibid.reſ.*68.

40 Iuriſdictio Cap. Sed. Vac. & eius Vicarij in oſtenſione litterarum Apoſtolicarum à nouo Epiſcopo, & actuali poſſeſſu. Rota 1583. *ibid.reſ.69.* debet ſtare ſyndicatui, & nouo Epiſcopo rationem adminiſtrationis reddere, & ab ipſo puniri poteſt de mala adminiſtratione. *ibid.reſ.*70.

41 Cap.Sed.Vac.non poteſt purgare moram, ſi negligens fuit infra octo dies conſtituere Vicarium, vt Metropolitanus non poſſit eligere Vicarium ſed debere eligi à Metropolitano. *ibid.reſ.*71.

Purgare moram pertinet ad Metropolitanum.

42 Cap. Sed. Vac. poteſt reuocare licentiam datam ab Ordinario mortuo alicui Epiſcopo etiam titulari commoranti in eius Epiſcopatu, ne amplius Pontificalia exerceat, vel ordinationes faciat, ſecus autem, ſi conſentiat, vel taceat, *ibid.reſ.*72. Poteſt tamen dare licentiam alieno Epiſcopo ad conferendos ordines in ſua Diœceſi infra annum, quamque non poteſt concedere litteras dimiſſorias ad ordines ſuſcipiendos, *ibid. reſ.*73.

43 Cap Sed. Vac. poteſt, ac debet ſoluere debita Epiſcopi mortui, vt deciſum fuit per Illuſtriſſimum Collectorem Apoſtolicum 1640. *ibid.reſ.*74.

Cardinalatus. Vide horæ Canonicæ.

CARCER.

1 SPeculatiuè loquendo, & non practicè, qui ſine cauſa iniuſtè in Carcerem eſt coniectus (non autem fingens,) & euidentem periculum vitæ euadere non poſſit, cuſtodes licitè occidere poteſt, maximè ſi ſciunt illum iniuſtè detineri, & mortem illi parari; idem dicendum eſt de ſatellitibus qui ſciunt innocentem capere, vt iniuſtè occidatur, cum moderamine, &c. Poteſt præueniendo occidere parantem, vel per ſe, vel per ſicarium aliquem occidere. Bañez, qui ait etiam poteſt occidere paratum aliquem occidere facere per Iudices falſis teſtibus, vel falſa accuſatione quando vero per aliam viam illam mortem euitare non poteſt, *p.*8.*tr.*7.*reſ.*43

Poſſunt cuſtodes carceris occidi.

Etiam alios parātes ſibi mortem.

CARDINALATVS.

1 CArdinalatus eſt prima dignitas poſt Pontificatum, maior Epiſcopatu: non quidem Ordine (nam hoc eſt inferior) ſed poteſtate, ſicut Archidiaconus reſpectus Presbyteri. Ita Vaſquez *in* 3.*p* 10.3. *diſp.*261.*cap.*5. Bellarm. *tom.*1.*lib.*1.*cap.*16. & alij communiter contra Alzedo *prax.part.*1.*cap.*8.*num.*33. tenentem, quòd Epiſcopatus ſit dignior Cardinalatu, & contra Decianum *de prob. lib.* 2.*cap.*26. *num.*141.

Cardinalatus eſt prima poſt Pontificatum dignitas, maior Epiſcopatu.

Digitized by Google

licentem, Cardinales præferri cœteris Patriarchis, non tamen Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Ieroſolymitano. Probatur autem noſtra concluſio: quia Cardinales ſunt ſpeciali modo membra Summi Pontificis, & ſpeciales filij Eccleſiæ Catholicæ ex cap. *Felicis* §. 1. *de pœnit. in* 6. Vnde Papa, ob ſpecialem rationem capitis, quam habet ad illos, eo quòd ſunt ſibi inuiſcerati, non exigit ab eis iuramentum obedientiæ, & fidelitatis: ſed ſolùm iurant, ſe honorem S.R.E.& Papæ conſeruaturos, aucturos, & promoturos, vt latè Paleotus *part.* 1. *q.* 5. Idque adeò, verum eſt, quod, vt notat Ioannes Andreas *in c. requiſiti, n.* 12. inter Papam, & Cardinales non ſolùm vnio, ſed etiam vnitas, & quædam identitas intercedat: & propterea; quidquid fauet, aut nocet Card. continuò fauere, vel nocere S.Apoſt. intelligetur, & è contra.

Sunt etiam Cardinales ſpecialia Pötificis membra.

Neque obſtat, quòd in Concilio Carthaginenſi IV. & aliis Epiſcopi præcedebat Cardinales in Sede Concilij; Nam id erat, inquit Bellarminus *vbi ſuprà*, quia Epiſcopi concurrebant ad electionem Summi Pontificis, & primis octingentis annis Epiſcopi Italiæ erant etiam Summi Pontificis Conſiliarij, vnde nulla erat ratio, cur Cardinales Epiſcopos antecederent. Ex quo autem electio Summi Pontificis ad ſolos Cardinales eſt deuoluta, & Cardinales cæperunt eſſe ſoli Confeſſarij Papæ, ordo ille mutatus eſt, & ſic in Conciliis Niceno, Epheſino, Calcedonenſi VI. VII. & VIII. Generalibus Cardinales ſederunt ante Epiſcopos. Iura autem Epiſcopos Cardinalibus præferunt quoad Ordinem, non autem quoad dignitatem, poteſtatem, iuriſdictionem, ac regimen Eccleſiæ vniuerſalis: Sicut *in Epiſt.* 19. D. Auguſtini dicitur Epiſcopatus Auguſtini Presbyterio Hieronymi maior eſſe, vt Presbyterium eſt, non autem vt adnexum Cardinalatiæ dignitati, cuius amplitudinem, & excellentiam ſupra Epiſcopatum mirificè commendat Eugen. IV. in Epiſtola ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, *Non mediocri, p.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 1. & ex parte *reſ.* 3. in fine, & *reſ.* 95.

Iiſque ſolis inceſſit, Papam eligere. Suntque Papæ conſiliarij octingentis hactenus annis.

In quibus Epiſcopos (mutato ordine) in Conc. præiuerunt.

Iura verò, ſi quæ, Epiſcopis fauent poſtponunt illis Cardinales quoad Ordinem tantùm.

2 Cardinalatus non eſt Ordo, nec Sacramentum: quia nullo modò ordinatur ad Euchariſtiam, nec confert gratiam. Ita Palatius *in* 4. *diſt.* 24. *quæſt.* 2. Et Baldellus *tomo* 1. *lib.* 5. *diſp.* 7. *num.* 11. ait, Cardinalatum non eſſe de iure diuino, quia non habetur in ſacris Litteris, neque eſt traditio de hoc. Ex quo infert Palatius, Pontificem poſſe Cardinales extinguere, ſicut extinguere poteſt Patriarchas, & Epiſcopos, quia in iure humano poteſt diſpenſare. Verum Vgonius *de Conſiliis folio* 59. *colum.* 3. §. 4. Alban. *de Cardin. quæſt.* 5. & alij tenent, Cardinalatum eſſe de iure diuino ex cap. *per venerabilem, qui filiis ſint legitimi,* §. *rationibus*, vbi Summus Pontifex ait, eos adumbratos fuiſſe in Sacerdotibus generis Leuitici: Et ex cap. *fundamenta, de elect. in* 6. §. *decet.* Deinde, quia Cardinales videntur ſucceſſiſſe 72 diſcipulis Domini, Apoſtolorum coadiutoribus, ſicut Cardinales ſunt Papæ Conſiliarij Et tandem, quia 1. Regum 2. dicitur: *Domini enim ſunt cardines terræ,*

Cardinalatus enim non eſt ordo. Nec de iure diuino.

Quidquid aliqui dicant.

Digitized by Google

terræ,& poſuit ſuper eos orbem. Ex quibus Cucchus *lib. 2. tit. 4. n. 52.* & alij docuerunt, Summum Pontificem non poſſe Cardinales extinguere. Sed prima ſententia eſt communis, & tenenda. *p. 5. tr. 2. reſ. 2.*

3 Cardinalatus expirat per matrimonium contractum per verba de præſenti, tanquam dignitas Clericatui annexa. Ita Ricciullus *de iure perſ. lib. 7. cap. 1. n. 16.* qui obſeruat id noſtris temporibus contigiſſe. *p. 5. tr. 2. reſ. 39.* in fine. Cardinalatus expirat per matrimonium ratum.

4 Ad Cardinalatum electus non amittit Patriarchatum, Epiſcopatum, Abbatiam, Prioratum, & alia beneficia, quæ dignitati Cardinalatus conuenire videntur: amittit tamen Archipresbyteratum, Archidiaconatum, Canonicatum, & ſimilia beneficia, quæ, præterquam quòd reſidentiam in choro requirunt, non conueniunt dignitati Cardinalatus, cum illa habentes habeant locum poſt Epiſcopum. Ita Azor. Extatque de hac re decretum Sixti V. *ſub die 16. Martij* 1588. quod incipit, *Sanctiſſimus*, *p. 5. tr. 2. reſ. 11.* Cardinalis creatus non amittit dignitates maiores, quæ à Cardinalatu non abhorrent, vt Epiſcopatum, &c. Amittit tamen Canonicatum, & ſimilia.

5 Vt coniugatus ad Cardinalatum promoueatur, ſatis eſt, quòd vxor maneat in ſæculo voto caſtitatis adſtricta, ſiue ſenis ſit, ſiue iuuenis; id quod ſufficiens eſt ad Ordines ſacros ſuſcipiendos, vt tradit Pontius *de matr. lib. 7. cap. 25. n. 7.* textus verò *cap. ſanè de conuerſ. coniug.* loquitur tantum de iis, qui promouendi erant ad Epiſcopatum, &, cum ſit pœnalis, non debet extendi. Ità Sanchez *de matr tomo 2. lib. 7. dub. 41. n. 4.* contra Manfredum *de Card. deciſ. 213* & aliis *p. 5. t. 2. reſ 39.* & *olim p. 4. tr. 4. reſ. 129.* in fine. Promoueri autem poteſt etiam coniugatus, vxore manente in ſæculo cum voto caſtitatis, etiam ſi ſit iuuenis.

CARDINALES.

1 CARDINALES ex Laudenſi *de Cardin. quæſt. 62.* & aliis non includuntur in generalibus conſtitutionibus Pontificis imponentibus cenſuras & pœnas, niſi exprimantur. Nam Summus Pontifex, volens Cardinales comprehendere in conſtitut. *cap. 1. de Schiſm. in 6.* illos expreſſit. At ſecundum Caſtrum *in l. fin. in princ. ff. de verbor. ſignif.* & alios, includuntur. Sanctarellus *tomo 1. q. 2. num. 28.* diſtinguit. Si in conſtitutione prohibetur aliquid de natura ſua malum, includi, ſi ſecus, non includi, & conſtitutionem latam in fauorem animarum, cum ſit fauorabilis, debere extendi etiam ad Cardinales. Cardinales an, & quibus conſtitutionibus pœnalibus teneantur? Triplex opinio.

Si prima opinio eſt probabilis, benè docet Germonius *de ſacram. immunit. lib. 3. cap. 6. num. 56.* & alij, Cardinales non comprehendi ſub cenſuris latis contra tranſgreſſores legum pontificiarum, niſi de illis fiat expreſſa mentio: & ſic non comprehenderentur in cenſura contra legentes libros hæreticorum ex 1. *Can. Bull. Cœn.* quod etiam procedit in tertia ſententia; quia legere libros hæreticorum non eſt naturaliter malum. Sed communis opinio eſt contraria. Et Filliucius *tom. 3. tr. 44. c. 3. n. 79.* ait, comprehendi in Paulina *Ambitioſæ*, quamuis

Digitized by Google

non exprimantur. Vide Azorium *tomo* 1.*lib*.5.*cap*.11.*q*.5. & Baldellum *tomo* 1.*lib*.5.*diſp*,42.*num*.4.*p*.5.*tr*.2.*reſ*.16. & Bonac. *tomo* 3. *diſp*.2.*q*.3. *punct*.31.*num*.16.& Dicaſſillus *de iuſt.lib*.2.*tract*.1. *diſp*.5.*dub*.7.*n*.236. aſſerunt comprehendi in Bulla Greg.XIII. *de datis*, *&* *promiſſis*. Sed licet horum ſententia ſit tutior,& probabilior,non audeo tamen damnare contrariam,quam tenent Molina,& Nauarrus,tanquam improbabilem,*p*.7.*tr*.4.*reſ*.7.

Et an teneantur regulis Cancellariæ?

2 Azorius *t*.1.*lib*.5.*cap*.11.*quæſt* 5. & alij tenent cum prima ſententia ſupra allata, quod Cardinales non comprehenduntur in regulis Cancellariæ, quæ ſunt odioſæ; cum in illis non exprimantur. Sed Gonzalez *in regul*.8. *Can. gloſſ*.24. *num*.15. tradit, in aliquibus ex dictis regulis includi, & Filliucius *tomo* 3. *tractat*.44 *cap*.3. *n*.79. includi in regulis Cancellariæ de vitanda fraude, *part*.5. *tract*.2. *reſolut*.17.

Certè non tenentur ſententiis ſuſpenſionis, & interdicti.

3 Cardinales non includuntur in ſententia ſuſpenſionis, & interdicti lata à Summo Pontifice: Et hoc ex cap. *quia periculoſum*, *de ſentent. excommunicat. in 6.* qui textus, quamuis loquatur tantùm de Epiſcopis, à DD. tam extenditur etiam ad Cardinales; quia in ſuis Titulis habent iuriſdictionem Epiſcopalem.*par*.5.*tract*.2.*reſolut* 46. Vnde, & propter eorum dignitatem, priuilegia Epiſcoporum ferè ſemper ad ipſos extendi debent. Ita Layman *lib*.1.*tract*.5.*par*.3.*cap*.2.*num*.1. & Manfredus *de Cardin deciſ*.214. ait nomitatim, Cardinales gaudere ſex priuilegiis Epiſcoporum expreſſis in cap.*fin.de priuil. in 6.p*.5.*tr*.2.*reſ*.48.

Nec ſoluere decimas, quando exiguntur pro bello in infideles.

4 Cardinales,ait Bellonius *de ſubſid.Charit.q*.66. teneri ad decimas,quando Papa illas exigit in ſubſidium contra infideles. Quia hæc diſpoſitio, cum ſit de bono fidei, eſt fauorabilis, ex cap. *de conuerſ. in fid.*ac proindè debet ad Cardinales ſe extendere. Sed contrarium teneo cum Romano *conſ*.493. Quia Cardinales ex mente multorum relata *num*.1.non comprehenduntur in generali conſtitutione papali, niſi exprimantur. Ad argumentum Bellonij reſpondet Moneta *de dec. c*.9.*q*.3. *n*.110.*p.tr* 2.*reſ*.68.

Item non tenentur legi can (de multa) de non habendis pluribus beneficiis.

5 Cardinales non tenentur legibus cap. *de multa.& extrauagánt.de præbend.*prohibentibus, duo, aut plura beneficia ſimul habere, ſecundum Barbatiam *de Cardin.q*.12.*num*.6. contra Abbatem *in c. bona mem. de poſtul.& alibi* Quia cum inuigilent regimini Eccleſiæ vniuerſalis, cuicumque Eccleſiæ ſeruire dicuntur, ac proindè plura beneficia percipere poſſunt. Et alioqui conſtitutiones pontificiæ non comprehendunt Cardinales,quando non nominant. Sed ſtando etiam in contraria opinione,adſunt multæ cauſæ, quæ Cardinales excuſant à retentione plurium beneficiorum de Summi Pontificis Indulgentia. Nam id ipſis conceditur in *Extrauag. Execrabilis,de præb.*Et præterea in cap. *multa, de præb* dicitur, quòd, ſi quis ſit doctrina, fama, induſtria,& prudentia clarus,cuius diligentia maximè vtilis eſſe credatur: poſſunt ei conferri plura beneficia,quia Eccleſia talibus viris indigere videtur: ſicut, quia

Et, ſi tenerentur multis de cauſis diſpenſari poſſent.

Princeps

Digitized by Google

Princeps egregiis & ſtrenuis militibus indiget, ſolet eis maiora præbere ſtipendia. Sanè, ob ſplendorem, & excellentiam perſonarum, à rigore egum recedi poteſt, *l. ad beſtias, ff. de pœnis*. Ità Azorius *tomo* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *q.* 4. *p.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 41. Cardinales an poſſint ſuccedere in feudis?

6 Cardinales, ſecundum Barbatiam *de Card. q.* 3. *n.* 13. non poſſunt ſuccedere in feudis. Quia in iure circa hoc non inuenitur priuilegium. Sed Germonius *de ſacr. imm. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 66. ait, poſſe. Quia alioqui Cardinalatus afferret eis detrimentum. Et ideò Cardinales in tali caſu admittuntur ad ſeruiendum per ſubſtitutum, vt docet Iaſo *lib.* 4. *conſ.* 119. *p.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 70. Liberantur tamen eo ipſo à patria poteſtate, ſicut liberantur conſiliarij Regum, & Imperatorum Ità Cucchus *inſt. can. lib.* 2. *tit.* 4. *n.* 87. *p.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 32. Et ſint parentibus ſubditi?

7 Cardinales ſecundum Viuian. *prax. iuriſpatr. lib.* 6. *c* 10. *n.* 38. præſentari poſſunt ad beneficia iuriſpatronatus, licèt ex Abbate *in c. Eccleſia veſtra, de elect. n.* 3. non poſſint Epiſcopi *p.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 15. An præſentari poſſint ad beneficia iuriſpatronatus?

8 Cardinales videntur Barbatiæ *de Card. q.* 4. *n.* 7. non poſſe de licentia Papæ teſtari de bonis perceptis ex Cardinalatu ad libitum quia, quod extranei non præferantur Eccleſiæ, videtur eſſe de iure diuino, in quo Papa diſpenſare non poteſt. Poſito autem, quòd poſſint, hanc poteſtatem limitanda eſſe ad benemeritos, vel ad pias cauſas, ſeu eleemoſynas. Sed Azorius *tomo* 2. *lib.* 4. *tr.* 3. *q* 6. abſolutè affirmatiuam ſententiam tenet; quia hæc bona non dantur Cardinalibus ratione Eccleſiæ, vel beneficij Eccleſiaſtici, ſed ratione muneris, & officij, quo funguntur apud Papam. Sed in hoc attendenda eſt conſuetudo Romanæ Curiæ, *p.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 50. Et quidem Azor. *q* 13. refert, Papam ſolere concedere hanc facultatem, etiam in vſu non pios. *Ibid. reſ.* 54. in fine. Et teſtari de bonis Cardinalatus ad libitum?

Cardinales ſecundum Iaſon, non poſſunt teſtari more militari, quia hoc priuilegium militibus conceditur, tanquam ſimplicibus & ignaris in iure, quod in Cardinalibus non procedit Sed Albanus, & alij docent Cardinales teſtari poſſe inſtar militum. Quodnam ſit priuilegium militis in teſtando, require infra V. *Teſtamentum, n.* 1. *p.* 5. *t.* 2. *reſ.* 15. Et more militari?

10 Cardinales habentes à Papa facultatem teſtandi, cenſentur diſpenſari in forma iuris ciuilis, & teneri ſolùm ad formam iuris canonici. Ità Germonius *de Indulg. Card § quod tu Romanum, num.* 22. Vnde poſſunt adhibere duos, aut tres teſtes iuxtà cap. *cum eſſet relatum, de teſtam.* quamuis ius ciuile requirat ſeptem, *p.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 52. Quod ſi, condito teſtamento, non moriuntur, poſſe iterum teſtari, ità Azor. *to.* 2. *lib.* 4 *cap.* 3. *q.* 10. quia facultas non expirat per primum teſtamentum, donec teſtator moriatur; nondum enim eſt vltima voluntas. Ità ille contra Cucchum, *inſtit. Canon. lib.* 2. *tit.* 4. *n.* 90. *p.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 53. contra quem ait Megalius V *Cardinalis, num.* 10. Cardinales prædictos teſtari poſſe poſt mortem Pontificis, à quo licentiam habuerunt. Nam talis facultas conceditur pro tempore mortis ipſius teſtantis, quando potiſſimum ſeruit. *p.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 54.

Cardinales habentes facultatem teſtandi, adhibere poſſunt duos tantum teſtes.

Et, ſi condito teſtamento non moriuntur, iterum teſtari poſſunt.

Etiam defuncto Papa, qui dederat facultatem.

Digitized by Google

Cardinales diuites de bonis paternis, poſſunt nihilominus viuere de redditibus Eccleſiaſticis.

11 Cardinales in patrimonialibus diuites, poſſunt nihilominus viuere de redditibus Eccleſiaſticis. Ità Barbotia *de Card.q.6.* Qui addit, poſſe: & debere familiam ſuam honorabilius veſtire, quàm Prælati inferiores. Et benè etiam ait Germonius *de ſacr.immunit.lib.3.cap.6.n.71.* mirum non eſſe, quod ad tantam dignitatis amplitudinem, grauitatem, & auctoritatem retinendam, vario, & ſumptuoſo ornatu in veſtibus familia, ædibus, vti eos oporteat *p.5.tr.2.reſ.38.*

Cardinales habere poſſunt priuatum carcerem pro familiaribus.

Et familiã armatã.

12 Cardinales poſſunt habere priuatum carcerem ad familiares coërcendos, quia habent facultatem illos iudicandi priuatiuè quoad alios. Et hoc ex conſuetudine, vt aiunt Clarus *prax.lib.5 §.fin. quæſtion.66. num.32.* Pereira *de manu Reg.tom.1.cap.10.num.13.* & alij contra Bonac. *tom.3.diſp.1.quæſt.16 punct.3.num.7.* Nam alioqui priuatum carcerem tenens punitur pœna capitis. Item Cardinales poſſunt habere familiam armatam. Ita Iacobatius *de Concil. lib.1.fol.38.colum.1.litt.B.p.5. tr.2.reſ.25.*

Item poſſunt ſibi eligere confeſſariũ pro ſe, & familia. Etiam poſt Tridẽtinum.

13 Cardinales poſſunt ſibi eligere confeſſarium pro ſe, & familia; vel ex *cap fin.de pœn. & remiſſ.* vel ex conſuetudine. Ita Ochagauia *de Sacr.tr.2.q.36.num.15.* Neque talis facultas expirauit per Tridentinum, vt tenet Azorius *tom.1 lib.4.c.3 q.16.* Nam Naldus *ſumm.V.Cardinalis, num.8.* & alij, eam ipſis tribuunt poſt illud. Et declaratio Cardinalium, quam citat Azorius, non eſt authentica. Idem poſſe eorum familiares de eorum licentia, dicemus infra V. *Cardinalium familiares, num.1.p.5. tr.2.reſol.10.*

Et celebrare in itinere vel celebrare facere cum altari portatili.

Et concedere Indulgentiam 100. dierum.

14 Cardinales poſſunt in itinere celebrare, & celebrari facere cum altari portatili; & ante auroram vel poſt meridiem. Ita Sotus *in 4. diſt.13.q.2.art.2.* & Alzedo *de præſt. Epiſ.p.2.c.13 n.13.p.5 tr 2 reſ.77.* Item concedere poſſunt Indulgentiam 100. dierum. Ita Præpoſitus *in 3.p.q.14.dub.4.num 38.* Puto autem, id habere ex conſuetudine, vt ait Nauarr.*notab 21.* quæ ſecundum Villalobos *tom.1.tr.26.diff.5.num.10.* confert poteſtatem etiam ad Indulgentias; vel ex tacita licentia Summi Pontificis, vt tenet Duuallius *in part. 2. de Indulg.qu.vn.art.9.concl.4. p.5.tr.2.reſ.7.*

Cardinales non poſsũt ingredi monaſteria monialiũ vltra caſus neceſſarios.

15 Cardinales ante Bullam Greg.XIII. ingredi poterant Monaſteria Monialium, ſecundum Campanili *din. iur.can.rubr.12.cap.17.num.39.* Sed hodie hæc opinio non ſubſiſtit: quia in Bulla expreſsè prohibentur vltra caſus neceſſarios *p.5.tr.2.reſ.10.*

Cardinales non tenentur impedire promotionem minus digni ad Epiſcopatum.

16 Cardinales ſecundum Paleottum *de ſacro Conſiſt.par 4. quæſt.1.* non tenentur impedire nominatum à Pontifice pro Epiſcopo, ſi alium digniorem arbitrentur; quia ad eorum officium non pertinet, aliquem ad Epiſcopatum propriè admittere, ſed tantùm, cum à Papa requiruntur, & conſuluntur, fidele reſponſum præſtare, tanquam Conſiliarij, per *ca fundamenta, § decet, de elect.in 6.p.5.tr.2.reſ.21.*

Nec tenentur ſemper in Conſiſtorio veritatẽ profiteri.

17 Cardinalem ait Albanus de *Cardin.q.10.* ſemper, & in quocumque caſu veritatem in Conſiſtorio profiteri debere; quia collegiales in his, quæ ad vniuerſale commodum pertinent, ex vi officij ſui tacere

non

non poſſunt, *ex cap. de his, quæ fiunt à maior. par. cap.* quod ſi in Collegiis ſimplicibus verum eſt, multò magis procedit in hoc Senatu, qui longè maioris eſt ponderis; quia minus peccatum, & minor pœna; maior eſt in maiore ex Gloſ. *in c. 2. ver. Sacerdotales de off. de leg. in 6.* Neque obſtat, quod ſi maior Collegij pars contrarium approbat, vana foret Oratio. Nam confidere debet, quod inuictè veritatem proferens, alios quoque in ſuam ſententiam trahet. Veritas enim omnia vincit, *cap. conſuetudo 8. diſtinct.* Sed placet in hac re diſtinguere cum Azorio *tom. 2. lib. 4. c. 3. quæſt. 17.* Vel id quod in Conſiſtorio proponitur, & certò, & euidenter contra commune bonum Eccleſiæ, & tunc tenetur veritatem dicere, quamuis odium pariat. Aut res eſt dubia, & tunc, ſi contrariam ſententiam conſuluiſſet maior pars, & ipſe aut certò, aut ſaltem bona fide, intelligat, ſuam ſententiam nil profuturam, poſt tacere: quia in dubiis aliorum conſilium prudenter ſequimur *part. 5. tract. 2. reſol. 49.*

Niſi determinandũ eſſet contra cõmune bonũ Eccleſiæ. Vel in dubio de hoc maior pars nõ conſuluiſſet oppoſitum.

18 Cardinales habent ius præſentiæ, & iudicij in Conciliis, quamuis non ſint Epiſcopi. Ita Alaua *de Concil. par. 1. cap. 6. num. 2.* ex DD. communi. Primò, quia habentur tamquam Senatores, Conſules, & Patritij Vrbis. Secundò, quia in ſuis Titulis habent iuriſdictionem Epiſcopalem. Tertiò, quia ſicut Epiſcopi, Apoſtolorum loco ſuccedunt, aſſiſtentes Pontifici, vt illi Chriſto. Vide Turrecrematam apud Perez *Pentateuch. tr. 3. dub. 3. cap. 8.* Quartò, quia ſunt peculiares Papæ Conſiliarij, aſſeſſores, & cooperatores, ex Bonifac. VIII. Quintò, quia ſunt Papæ ſpecialia membra, ipſique inuiſcerati. Et tandem, quia, vt ait Hoſtienſis, maior vnio, & identitas eſt inter Cardinales, & Papam, quàm inter Papam, & Epiſcopos.

Cardinal. habent ius præſentiæ, & iudicij in conciliis, quamuis non Epiſcopi.

Neque obſtat, quod eorum iuriſdictio non excedat limites Eccleſiæ titularis. Nam ſuis conſiliis toti Eccleſiæ conſulunt, & proſpiciunt, vnde Eccleſiæ Cardinales dicti ſunt. Vide Lotherium *de benef. tom. 1. lib. 1. q. 8. n. 49.* & Turrecrematam *par. 5. tr. 2. reſ. 3.*

19 Cardinales in aliquo caſu poſſunt ſecundum Albanum *de Card. quæſt. 42. priuil. 14.* conuocare Concilium. Sed hoc procedit in extrema neceſſitate, maximè totius communitatis, quæ eſſet potior omni iure poſitiuo. Et tunc tale Concilium eſſet quidem venerabile, & magnæ auctoritatis, vtpote iure congregatum ad ſubueniendum extremæ neceſſitati Eccleſiæ: non tamen legitimum, & perfectum; Nam legitimatio Conſilij generalis eſt propria Summi Pontificis, etiam in caſu, quo in Concilio agendum eſſet de ipſius Papæ incapacitate, ex *cap. Concilia, diſtinct. 17.* Ita Perez *Pentateuch. ſid. tract. de Concil. c 8. par. 5. tract. 2. reſol. 62.*

Poſſuntque in extrema neceſſitate Concilium congregare. Quod foret quidem magnę auctoritatis, & venerabile; Non tamen legitimum, & perfectum.

20 Cardinales ſecundum Henriquez *lib. 15 cap. 18. num. 2.* mortuo Papa, poſſunt leges condere, & alia iuriſdictionalia facere. Nam Sedes Apoſtolica numquam moritur, *can. liberti 12. quæſt. 2. ca. ſi gratioſa de reſcrip in 6.* cum ſemper retineat proprium Eccleſiæ caput, qui eſt Chriſtus. Vnde mortuo eius Vicario, vniuerſa iuriſdictio manebit apud

Mortuo autem Papa non poſſunt leges condere & alia iuriſdictionalia facere.

Cardinales.

Digitized by Google

Cardinales, ſicut mortuo Prælato, iuriſdictio manet penes collegium, *cap. his, qui de maior. & obed.* Sed contrarium dicendum eſt cum Abbate *in cap. cùm te, num.* 12. aliis ex *Clem. ne Romani, de elect.* Nam vbi permittuntur ſolùm Cardinalibus, in tali caſu, quæ conceduntur, in *cap. vbi periculum de elect. in 6.* quæ ſcilicet, pertinent ad electionem Pontificis ad defenſionem Eccleſiæ, & imminentibus periculis obuiandum, & quod in reliquis non ſe intromittant Item ex Conſt Pij V. quæ incipit *In eligendis.* Sed ex prædicta Clementina apparet, quòd Cardinales, mortuo Papa, poſſunt primò facere prouiſiones, & ordinationes neceſſarias pro conſeruatione alicuius loci, aut iuriſdictionis Eccleſiæ periclitantis, aut omnes, aut duæ partes ex tribus. Secundò, excommunicare, & alias pœnas quaſcunque imponere ad coërcenda flagitia, & ſeditiones, ac ſeruanda quiete. Et ad eumdem finem confirmare, mutare, & de nouo eligere, & creare quoſcumque officiales, etiam Gubernatorem Vrbis. Tertiò, adminiſtratores deputare, vt electio facilius expediatur. Quartò, declarare Papam intruſum, illumque iudicare, dum vacant electioni legitimæ, & ſimilia, quæ ad electionis negotium pertinent. Ita Lauorius *variar. elucubrat. tit. 3. cap. 3, num.* 27. Item non videtur eis prohibitum dare reuerendas, Sede vacante, quia Tridentinum in iuriſdictionem Sedis vacantis non videtur limitare. Ità Sanchez *opuſc tomo 2. lib. 7. cap. 1. dub. 20. n. 39. p. 5. t. 2. reſol. 9.*

Niſi quædam expreſſa in Clem. (Ne Romani de elect.)

Et dare Reuerendas.

21 Cardinali aliquid teſtanti in præiudicium tertij non eſſe adhibendam fidem, ait Gloritius *reſp. 12. num.* 84. Sed quidquid ſit de iure, Decius *in c. Conſtitutus, num. 9. de appell.* & alij teſtantur de conſuetudine Romanæ Curiæ, credendum eſſe. Vdie Farinacium, *quæſt. 63. à num.* 58. & Deciſionem Rotæ coram Reuerend. Patre Domino Damaſceno die 5. Mart. 1618. aut poſthumas Farinacius *tomo 1. deciſ. 133. part 1. num. deciſ. 143. & deciſ. 293. part. 2. num. 1. & tomo 2. deciſ. 630.* & alias apud eumdem Laudenſis *de Cardin. quæſt. 56.* ait, quod teſtimonio Cardinalium creditur ſine iuramento. Et Manfredus *de Cardin. deciſ.* 158. quod ei credendum ſit de facto à Papa viuæ vocis oraculo. *p. 5. tr. 2. reſ. 31.*

Cardinali an credendum ſit teſtanti in præiudicium tertij?

Et an requiratur iuramentum?

22 Cadinali confirmanti ſtatutum de ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ creditur. Ità Sacra Rota apud Farinac. *part. 2. deciſ. 339. n. 1.* Et Cardinali aſſerenti, ſe eſſe Legatum, creditur circa ordinariam poteſtatem, etiam ſi litteras non exhibeat. Ita Barboſa *collect. in C. tomo 1. lib. 1. tit. 15. num 5. part 5. tract. 2. reſ. 31.* in fine. Cardinales de facto proprio deponentes faciunt pluſquam ſemiplenam probationem. Ità Sacra Rota coram Coccino, *deciſ. 19. num. 1.* Et teſtantes ad fauorem familiarem, faciunt magnum adminiculum. Ita etiam Sacra Rota apud Farinacium, *tomo 4. deciſ. 556. num. 9.* Et multa fides tribuitur fidei ſimplici, & extrà iudiciali Cardinalium ſine iuramento, quamuis non plenè concludat. Ità etiam Rota coram eodem Coccino *dec. 4. num. 3. p. 5. tr. 2. reſ. 93.*

Credendum eſſe Cardinali confirmanti ſtatutum de ſpeciali Papæ mandato.

Et ſi deponit in facto proprio facit pluſquam ſemiplena probatione.

23 Declarationes

Digitized by Google

23 Declarationes Cardinalium ſecundum Salaz *de legib. tract.* 14. *diſput.* 21. *ſectio* 12. & alios, habent vim legis, & faciunt probationem neceſſariam, ac ſi eſſent Pontificis reſponſa; quia Cardinales habent auctoritatem à Papa declarandi, interpretandi, & reſpondendi, vt habetur in Bulla Sixti V. *Septima in p.* 2. *Bullarij.* Et ſuper dictas declarationes Papa ſtatim dat breue, & Auditor Cameræ monitorium in executionem ipſarum, eaſque Rota ſine vlla controuerſia recipit, & amplectitur. Et tandem ita ipſa Sacra Congregatio declarauit cuidam Abbatiſſæ Meſſanenſi apud Garziam *de benefic. tom.* 1. *in præfat.* Villalobos *in tom.* 1. *tract.* 2. *dub.* 7. *num.* 5. Layman *lib.* 1. *pract.* 4. *cap.* 7. §. 7. *num.* 28. & alij id negant. Quia de ratione legis eſt, vt promulgetur, dictæ vero declarationes numquam promulgatæ fuerunt de mandato Pontificis. Neque dicas, declarationes non condere nouum ius, ſed antiquum declarare, ac proindè non egere promulgatione. Nam in dubiis ſunt veluti nouæ leges. Ochagauia *de Sacr. tract.* 2. *quæſt.* 40. *num.* 12. Torreblanca *pract. iur. Eccl. lib.* 14. *cap.* 3. *num.* 19. aiunt; habere vim legis, ſi habeant has conditiones. Prima, vt pronuncientur, conſulto Romano Pontifice. Secunda, vt ſint ſolæ declarationes, & interpretationes, minimè autem diſpenſationes, reſtrictiones, &c. Tertia vt exhibeatur in forma authentica ſolito ſigillo, & ſubſcriptione Cardinalis Præfecti, ac Congregationis Secretarij *part.* 5. *tractat.* 2. *reſolut.* 96. Quod vltimum requiritur ex declaratione ipſius Sac. Congregat. vt faciant fidem. *par.* 5. *tract.* 2. *reſolut.* 12. † Sed in *par.* 1. *tract.* 10. *reſ.* 29. adhæſerat opinioni Villalobos †. Ex his, ait Merolla *to.* 2. *diſp.* 4. *c.* 4. *dub.* 12. *nu.* 175. quod ſi adſint duæ declarationes contrariæ de eodem articulo, ſi vtraque facta eſt conſulto Papa, ſtandum eſt ſecundæ; quia ſe habent, ac ſi ab eodem Papa emanaſſent, in quo caſu ſecunda abrogaret primam: ſi vero tantum altera facta eſt de conſenſu Pontificis, illi ſtandum eſt: ſi tandem neutra, libitum erit cuique, ſequi, quam maluerit, ſicut ſi eſſent duæ opiniones probabiles *tom.* 96. *citat.* in fine.

An Declarationes Cardinalium habeant vim legis? Variæ opiniones.

Corollarium.

24 Lites, & cauſæ vertentes inter Cardinales, decidendæ ſunt per Papam priuatiuè quoad alios, appellatione remota, ex Bulla Pij Quarti *ſub die* 9. *Ian.* 1556. Ita Barboſa *de iur. Eccleſ. lib.* 1. *n.* 79. *par.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 23. Si vero cauſa vertatur inter Cardinalem, & alium, & iura ſint ambigua, ſententia ferenda eſt in fauorem Cardinalis. Ita Cucchus *tit.* 4 *lib.* 2 *nu.* 104. *par.* 5 *tr.* 2 *reſ.* 78.

Cauſæ Cardinaliũ decidendæ per Papam.

Et in dubiis ſtandũ pro Cardinali.

25 In cauſis Cardinalium eorum familiares ſunt teſtes idonei. Vnde infra V. *Cardinalium familiares nu.* 4. Et Cardinales quidem Epiſcopi non poſſunt damnari, niſi conuicti fuerint per 72. teſtes, Presbyteri non niſi per 74. & Diaconi per 27. ex cap. *Præſul.* 2. *quæſt.* 4 Ita Lorichius *theſ. Theol. V. Cardin.* §. 10. & alij, licet obſeruent, id non eſſe in praxi, quando Papa contra eos procedit. Non poſſe autem damnari de delictis ante Cardinalatum commiſſis, aſſerit Barb. *de Card. q.* 11. *n.* 2. 10

Quot teſtes requirantur ad damnandũ Cardinalem?

An puniri poſſint pro delicto ante Cardinalatum commiſſo?

Digitized by Google

Et concurrere debeat Collegium? Quas pœnas luat Cardinalem offendens? Cardinalis iudex an recuſari poſſit?

quamuis contrarium videatur tenere Laudenſis *de Card.q.* 72. An Papa in puniendo Cardinales teneatur adhibere collegium,vt ſimul cognoſcat,& iudicet? Negat Cla us *prax. crim.q.*35 *n.*12 *p.*5.*tr.*2.*reſ.*24.

26 Offendentes Cardinales an incurrant in excommunicationẽ Bullæ Cœnæ an committant crimen læſæ maieſtatis, & aliqua huiuſmodi,vide ſub V.*Bullæ Cœnæ,à n* 20.

27 Cardinales, ſi ſint iudices delegati an poſſint recuſari vt ſuſpecti ,& an à ſententia Cardinalium liceat appellare, vide V *Appellatio, à num.*6.

Cardinales non poſſunt ſanguinẽ mittere ſine licentia Papæ.

28 Cardinales infirmi non poſſunt ſanguinis miſſionem pati,ſine expreſſa licentia Summi Pontificis,vbi commodè haberi poteſt. Ita Perez *Penta teuch.fid.tr.*3.*dub.*3.*c.* 8. *n.* 81. & alij. Idque propterea, vt puto, quia ſunt ipſi Papæ inuiſcerati *p.*5.*tr.*2.*reſ.*33.in fine.

Cardinales. Debent eſſe ſeptuaginta.

29 Cardinales tempore Pontiani Pontificis fuerunt 136. vt teſtatur Laudenſis *de Card.q.*2.Sed Sixtus V.ſtabiliuit,eorum numerum eſſe ſeptuageniarium. Imò hunc numerum, non ſolum non eſſe tranſiliendum ſed neque æquandum,vbi pauciores ſufficiunt,obſeruat ex verbis Pontificis Paleottus *de Sac Conſiſt.par.*4.*q.*1. Rationem huius numeri inuenies apud Ildephonſum de Lara *com.vit.hom.c.*29.*n.*20. *p.*5.*tr.*2.*reſ.*22.

Ex omni natione.

30 Cardinales ex omni natione ſunt eligendi, vt tradit Sixtus V. in Conſt *Poſtquam* Ratio eſt, vt ait Cucchus *inſt.can. lib.* 2.*tit.*4.*n.*112. quia vnaquæque natio ſuum debet habere patrem tutelarem,qui linguæ morum, & negotiorum peritus, in rebus contingentibus imploratus, ſubſidium ferat. Notat autem Garzias *de nobil.Hiſp.gloſſ.*48.§.3.*n.*54.ex D.Anton.Cardinales conuenientius aſſumi de terris Eccleſiæ,quia ſunt liberiores in ferendo ſuffragio.*p.*5.*tr.*2.*reſ.*18.

Et presbyteris quidem annorum triginta. Diaconi vero viginti duorũ.

31 Cardinales Presbyteri de iure ordinario ſecundum Manfredum *de Card.deciſ.*244. debent eſſe illius ætatis, quæ requiritur in Epiſcopis. Hæc autem ex cap.*cum in cunctis, de elect.*eſt triginta annorum Diaconi vero ex conſt. Sixti V. debent eſſe ætatis 22. annorum, ita vt infra annum Ordinem Diaconatus ſumere poſſint. Cæterum Summus Pontifex poteſt creare Cardinales minores ætate, vt experimur, & probat Paleottus *de Sacro Conſiſt.par.*3.*q.*4. Nam ex Platina apud Moſconium *de maieſt.milit. Eccl.lib.*5.*p.*1.*cap.*6.Greg.XI.minor 10.annis fuit ad Cardinalatum aſſumptus.Et ex Henriq. *lib.* 10. *cap.* 27. *num.* 4. Papa nouiter electus creat in Cardinalem cognatum quamuis minorem, & alios,quorum inſignem nobilitatem, & indolem iudicat Eccleſiæ profuturam. *p.*5.*tr.*2.*reſ.*19.

Poteſt tamen in ætate Pontifex diſpenſare.

Digitized by Google

CARDINALES.
In eligendo Pontificem.

32 Electio Pontificis ſecundum aliquos tunc ſpectat ad Cardinales quando Sedes vacaret per obitum, vel renunciationem: ſi vero vacaret; quia in Concilio Papa deprehenſus in hæreſi deponeretur, aut eius electio irrita declararetur, tunc ſpectaret ad Concilium. Quia cui data eſt poteſtas auferendi, videtur data facultas etiam conferendi ex lege *nemo, qui condemnare, ff. de regulis iuris in 6.* Et præterea quia ideo electio Papæ deuoluta fuit ad Cardinales, qui difficile erat ſingulis vicibus conuocare Concilium, quæ ratio ceſſat conuocato Concilio. Vide Cucchum *inſtit. can. lib. 2. tit. 4. num.* 30. Sed magis placet opinio Albani *de Card. quæſt.* 35. quod electio Pontificis in nullo caſu pertineat ad Concilium: Nam vbi iura non diſtinguunt, neque nos debemus diſtinguere. Neque poteſt Concilium hanc facultatem à Cardinalibus auferre ſine conſenſu Summi Pont. quia à Summo Pontifice illam habuerunt conſentiente Concilio, vt patet in cap. licet, & in cap. *vbi periculum, de elect. in 6.* Poſſet tamen ex iuſta cauſa ad tempus auferre, ſi nimirum Pontifex ob hæreſim eſſet depoſitus, & Cardinales eſſent criminis participes, vel aliter ſuſpecti, aut crederet oriturum ſchiſma aut magnam Eccleſiaſticæ pacis perturbationem. *p. 5. tr. 2. reſ.* 73.

> electio papæ ſemper ſpectat ad Cardinales.
>
> et nunquam ad Concilium.
>
> Nec Concilium poteſt hanc facultatem à Cardinalibus auferre.
>
> Sed tantum ad tempus differre ex iuſta cauſa.

33 Dubitabatur olim, an Cardinales, quibus galerus, & Cardinalatus inſignia tradita non ſint, aut non clauſum ſit os, vel clauſum quidem fuerit, ſed non apertum, in electione Pontificis ſuffragium habeant. Sed hodie opinionem affirmatiuam declarauit Pius V. ſuo peculiari decreto *die 26. Ianuarij* 1571. vt obſeruat Lauorius *tit. 3. cap. 3. num.* 16. & Greg. XV. in Bulla *de cæremoniali, Idus Martij* 1622. *p. 5. tr. 2. reſ.* 74.

> Habent autem ſuffragium, etiam ſi inſignia non habuerint.

34 † Mortuo Papa, Cardinales præſentes, priuſquam conclaue adeant expectare debent decem dies, vt interim veniant Cardinales abſentes à Curia ex cap. *vbi periculum, de elect. in 6.* † Non tamen vlterius, quamuis diſtantia eorum ab Vrbe decem dierum itinere menſurari non poſſet. Ita Albanus *de Cardin. quæſt.* 13. contra Manfredium *de Card. deciſ.* 266. *par. 5. tractat. 2. reſolut.* 76. Quod ſi Cardinales præſentes infra decem dies à morte Pontificis nouum eligerent, ipſique eſſent duæ omnium partes, electio eſſet valida; quia in cap. *vbi periculum*, dicitur, nihil opponi poſſe, ſi Pontifex eligatur ſuffragiis duarum partium Et ſi illi præſentes fuiſſent, nihil eorum contradictio valuiſſet. Ita Lauorius *tit. 4. cap. 7. num.* 4. contra Albanum *de Card. q.* 14. *p. 5. tr. 2. reſ.* 75.

> Cardinales non debent adire conclaue ante decem dies à morte Pontificis.
>
> Sed ſi interim duæ partes Papam eligerent, valida foret electio.

35 Cardinalis iuſtè impeditus, ſecundum Manfredum *de Cad. deciſ.* 280. poteſt delegare alteri vices ſuas pro electione Pontificis ex

> Cardinalis iuſtè impeditus an poſſit alteri ſuum ſuffragium delegare?

cap.*ſi quis iuſto,de elect.in* 6.Et ex Paleotto *de Sacr.conſiſt.p.*5.*q.*7.poteſt conſtituere procuratorem ad ferendum ſuffragium in ſcrutinio. Sed Azorius *to.*2.*lib.*4.*cap.*2.*q.*6.& Megalius V.*Cardin.n.*19.id negant quia in iure id ſibi non conceditur.*p.*4.*tr.*2.*reſ.*40.

Ad electionem Pontificis duo Cardinales ſufficiunt,ſi alij abſint, vel mortui ſint. Sed quid,ſi in conclaui remaneret tantum vnus?

36 Si duo tantum Cardinales remanerent in Conclaui,reliquis mortuis vel abſentibus,Poſſet nihilominus vnus alium eligere, ex c.*Adrianus,&c. non licet,§.his diſt.*63.*& c.Abbatem* , *& infra* 18.*q.*3. Ita Bonac. *de leg. diſp.* 1.*q.*1 .*pun.* 3.*n.*28.contra Palaum *to.* 1.*par.* 3. *diſp.*1. *pun.*23.*n.* 20.Sed quid,ſi vnus tantum remaneat?Ille ſolus tunc poſſet Papam eligere ex gloſſ.*in Clem.ne Roman. de elect.* quia ius vniuerſitatis ſeruatur, in vno ex *l ſicut* Ita Laudenſis *de Card.q.*14. An vero is poſſet ſeipſum eligere?Negat Abbas *in cap.gratum de poſtul. Prel. & in c.licet,in fine,de elect.in* 6.niſi nomine totius ſacri Collegij alteri poteſtatem tribuat,qui veluti compromiſſarius ipſum eligat.Sed hanc opinionem ait Alban.*de Card.q.*14 procedere, ſi vnus ſolus remaneret, reliquis exeuntibus, vel abſentibus,non autem mortuis. *p.*5.*tr.*2.*reſ.*72.

Cardinalis poteſt ſuffragium ferre pro minus digno, ſi in illum maior pars inclinet. Et tunc Cardinalis dignus acceptare poteſt graduum ſine ſcrupulo.

37 Cardinales poſſunt,prætermiſſo digniori,eligere minus dignum ſi maior illorum pars in illum innlinet.Nam expedit, electionem pacificè & ſine contentionibus fieri:alioqui dignus,factus per vim, euaderet peior minus digno.Ita Villalobos.*to.*1.*tr.*8.*diffic.*3.*n.*8 contra Caſtellinum *de elect.* c.10.*par.*5.*tr.* 2.*reſ.*85. Et Cardinalis minus dignus acceptans Pontificatum, prætermiſſo digniori,non peccat.Quia ratione electionis comparat ius ad Papatum acceptandum,& ſic acceptans vtitur iure ſuo. Ita loquendo de beneficiis,tenet Sotus *de inſtit. lib.* 3.*q.*6.*art.*2.*poſt* 9. *concl.* contra Tannerum *in* 2.2.*diſp.*2.*dub.*3. *nu.*8.*ibid.*

Si autem in Eccleſia Romana non adſit dignus, eligendus ex alia.

38 Si in Eccleſia Romana non inueniatur ad Ponficatum idoneus ex alia ſumi debet c.*in nomine Domini.*Sed,quoniam in tantorum PP.Senatu impoſſibile eſt,neminem fore dignum,ait nihilominus Sotus *de iuſt. lib.*3.*in* 6.*art.*1.*ad* 4 ſi aliquis præter illos digniſſimus ſit, illum debere eligi nec verum eſſe , quod ex cætu Cardinalium eligi debeat ; neque conuenire, quod paſſiua electio Pontificis intra tot paucos coërceatur.

Si vero adſit dignus non eſt poſtponendus digniſſimo externo.

Sed contrarium tenendum eſt cum Salonio *in* 2. 2. *q.* 63. *art.*2.*coutr.*2. *concl.*1.Villalobos *to.tr.*8.*diff.*3.*n.*18.& aliis. Quia dignus ex Collegio eſt vtilior Eccleſiæ , quam digſſimus externus. Primo , quia ex iis,quæ vidit,& expertus eſt in Romana Curia,nouit Eccleſiæ nogotia,& gubernationem melius , quam ille. Et deinde quia ſtatim admouet manum

Quamquam valida fore electio non Cardinalis in Papam.

operi cum,externus à longe vocandus eſſet,illiuſque expectandus conſenſus,multa interim detrimenta tota Eccleſia patiente.Quod ſi Cardinales Pontificem extra eorum gremium eligerent , electio eſſet valida, quia nullum ius illam irritat. Ita Suarez *de fide diſp.*10.*ſect.*5.*n.*19. & Bonacina *de elect. Summi Pont. diſp.*1.*q.*1.§.*vnic.n.*19. contra Lancellot *Templ.Iud lib.*2.*cap.*1.§ 2.*q.*4.*n.*4.*Ibid.*in fine *& reſ.*63.

Digitized by Google

CARDINALES.
In eligendo Pontificem.

39 SI cenſura poſita à Leone contra Cardinales reuelantes, quæ in Conſiſtorio tractantur,& ſint in præiudicium Tertij, ſic vſu recepta incidunt in eam, minimè verò, ſi non eſt vſu recepta ſuper hoc alij negant, alij affirmant, ſed tu cogita cum ſit res grauis momenti, *par.9. tract.4.reſ.41*. Non autem extendatur contra audientes, quæ in Conciſtorio tractantur,& aliis dicerent §. *Nota etiam.*

Si cenſura eſt vſu recepta incidũt in eam Card. reuelantes res geſtas in Conſiſtorio.

CARDINALES
In ſuis Titulis,

40 CArdinales in ſuis Titulis ante Tridentinum poterant ſecundũ Victoriam *de Sacr. Ordin. n. 234.* & alios contra Germonium *de indult. Cardin. §. tam ratione. n. 20* conferre primam Tonſuram, & minores Ordines. Et hoc conſuetudine, quæ cum non poſſit in hoc dare iuriſdictionem, ſignum eſt, eam habuiſſe à Papa. At poſt Tridentinum docet Sanchez *opuſc. tom. 2. lib. 7. cap. 1. dub. 19. num. 21.* id amplius non poſſe: quia illud *ſeſſ. 23. cap. 10.* reuocat expreſſè conſuetudinem, etiam immemorabilem. Cæterum autem Azorius, *tr. 2. lib. 4. cap. 3. quæſt. 2.* & alij affirmant, hanc auctoritatem Cardinales habere etiam poſt Tridentinum, quoad ſuos familiares, Et Barboſa *in Trident. ſeſſ. 23. cap. 9. num. 3. & de poteſtat. Epiſcop. par. 2. alleg. 5. num. 19.* teſtatur, ità ſenſiſſe Rotam Romanam in vna *Crem. 3. decembr.* 1582. *par. 5. tr. 2. reſol. 5.*

Cardinales olim in ſuis Titulis poterãt conferre primãm Tonſuram, & minores Ordines.

An etiam hodie?

41 Cardinales in ſuis Titulis ſecundum Mandoſium *in reg. 7. Cancel. qu. 2. n. 7.* non poſſunt caſus ciuiles, aut criminales cognoſcere, ac iudicare, niſi Pontificis priuilegium accedat. Sed Lotherius *de benef. tom. 1. l. 1. q. 8. n. 50.* cum Rota *deciſ. 233. n. 19.* Tenet, Cardinales in ſuis Titulis, habere iuriſdictionem Eccleſiaſticam, quam habent Epiſcopi, & Germonius *de indul. Cardin. §. tam ratione, num. 33.* tenet Cardinalem non Epiſcopum poſſe de cauſa criminali cognoſcere, &, ſi reus ſit Clericus depoſitione dignus, ſententiam ferre; ipſam tamen degradationem debere Epiſcopo committere, quia requirit poteſtatem Ordinis *p. 5. tr. 2. reſ. 7.*

Et an poſſit cauſas ciuiles, & criminales cognoſcere, & Iudicare?

42 Cardinales in ſuis Titulis poſſunt vti inſignibus Pontificis, excommunicare, ſuſpendere, interdicere, ex c. *his quæ de maior. & obed.* Vbi Felinus, & alij dicunt, Cardinales habere iuriſdictionẽ epiſcopalem. Ità Germonius *de indu. Cardin. §. tam. ratione, num 18.* Barboſa *collect. in C. to. 1. lib. 1. tit. 33. ca. 11. n. 3.* & alij. Et quoad cenſuras idem poſſunt etiam Cardinalium Vicarij. Ita Romanus *conſ. 498. num. 11. p. 5. tr. 2. reſ. 12.*

Cardinales in ſuis titulis poſſunt vti pontificalibus. Excõmunicare ſuſpendere, & interdicere.

Digitized by Google

Itē commutare vltimas voluntates in iis,in quibus poteſt Epiſcopus.

Ex qua etiam ratione Cardinales in ſuis Titulis poſſunt commutare vltimas voluntates in his,in quibus poſſunt Epiſcopi cum ſuis ſubditis nam id non eſt ex iis, quæ ſunt de lège diœceſana , neque ex iis, quæ à iure diœceſano tantùm,vel ſub commemoratione diœceſis . Epiſcopo conceduntur adde quod ſi hoc eſſet , adhuc Cardinales in ſuis titulis Presbiteralibus,vel diaconalibus poſſunt dici habere modicam diœceſim intra fines Romanæ diœceſis . propriæ Papæ tamquam Epiſcopo Lateranenſi .Ità Moneta *de com.vlt volunt.c.5.q.13.concl* 1.*n*.452.*p*.3.*tr*. 2.*reſ*.57,Item poſſunt diſpenſare in voto. Quia hoc pertinet ad ſpiritualem iuriſdictionem Epiſcopalem,vt docet Sanchez *ſum. to*. 1.*l*:4.*c*. 38.*n*.2 quam ſupra diximus Cardinales in ſuis titulis poſſe exercere.Ità Moneta *ib* contra Suar.*de Rel.to*.2.*l* 6.*c*.19.*n*.10. *p*.6.*t*.2. *reſ*.58.An verò Cardinales poſſint in ſuis Titulis abſoluere à iuramento , vide Camillum Billota *de Abſol.iu r.lib*.2.*c*.2.*p*.5.*tr*.2.*reſ*.13.

Et diſpenſare in votis.

Ac etiam in irregularitatibus.

43 Sed an Cardinales in ſuis Titulis gaudeant priuilegio Epiſcoporũ ex Concilio Trid.*ſeſſ*.23.*c*.8.abſoluendi ab hæreſi occulta, & ab omnibus caſibus papalibus occultis,diſpenſandi in irregularibus,&c. Videtur reſpondendum negatiuè,quia hæc conceduntur Epiſcopis reſpectu ſubditorum in propria diœceſi tantùm:diœceſi inquam vere,& propriè per ea,quæ adducit Sanchez *ſum.to*.1.*l*.2.*c*.11.*n*.3.de Epiſcopo titulari. Sed in fauorem Cardinalium dici poſſet,quod hanc facultatem habent Prælati inferiores Epiſcopo,habentes;tamen iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem,vt ſunt Abbates,&c.Ità Sanch. *ibid.l*.4.*c*.38.*n*.19. & ideò non videtur deneganda Cardinalibus,quos ſupra diximus eandem poteſtatem habere.Et hanc ſententiam ex dicta ratione defendi poſſe , ait Moneta *de commut.vlt.vol.c*.5 *q*.13.*concl*.1.*n*.453.Sed de hoc alij iudicent *p*.5.*tr*.2.*reſ*.

Moneta ait,affirmari poſſe,

Cardinales,dũ ſunt in Vrbe,poſſunt conferre beneficia Titulorum,

44 Item in ſuis Titulis poſſunt conferre beneficia , quando ſunt in Vrbe.Si verò ſint extra Vrbem,ſolus Papa confert. Ratio verò eſt;quia licèt talia beneficia conferre debeat Papa , velut proprius Epiſcopus talium Eccleſiarum,nihilominus Pontifices,vt oſtenderent, Cardinales verè fratres ſibi eſſe , & eos ad reſidentiam in ſuis titulis magis allicerent,pleniorem poteſtatem eis dederunt,cap.*his,quæ de maior*, *& obed*. Ità Germonius *de indul.Cardin.§.tam ratione,num*.14. *Ibid.reſ*.13 Item ex Pariſio *de reſig. benef.lib*.7.*q*.12.poſſunt in ſuis Titulis reſignationes beneficiorum recipere ; quia ex dictis poſſunt illa conferre & beneficiatos diſtituere ratione Titulorum. Et hanc ſententiam extendit ad Cardinales habentes Archiepiſcopatum , Abbatia , vel Prioratus in commendam ex diſpenſatione Papæ , quò nimirum poſſint recipere beneficiorum reſignationes ratione Archiepiſcopatus,&c.quia beneficia vacantia in tali Archiepiſcopatu conferre poſſunt. *part*.5. *tr*.2. *reſ*.14.

Et reſignationes totum recipere.

Itē prouidere ſuis Eccleſiis iuriſpatronatus,ſi patroni

45 Item Cardinales poſſunt prouidere ſuis Eccleſiis titularibus iuriſpatronatus , quando patroni diſcordant in præſentando. Ità Grilenz. *conſ*.63.*nu*.9. contra Leſſium *lib*.2.*c*.34.*dub*.7.*n*.27. *p*.5.*tr*.2.*reſolut*.94.

Poſſunt

Digitized by Google

Poſſunt derogare fideicommiſſis,ad eas Eccleſias pertinentibus.Ità Moneta *de com.vlt.vol.c.9.concl.* 22.*n.*634.*p.*5.*tr.*2.*reſ.*61.Poſſunt ferre leges obligantes in conſcientia.Ità Palaus *to.*1.*tr.*3.*diſp.*1.*punc.*23.*n.*12. *p.*5.*tract.*2.*reſ.*71.Poſſunt ſubſidium charitatiuum exigere, ſecundùm Remigium de Gonny *de charit.ſubſ.q.*21.quia id poſſunt Epiſcopi. *p.*5. *tr.*2 *reſ.*55.Item poſſunt aſſiſtere,& dare licentiam aſſiſtendi matrimonio. Quia hæc omnia facere poſſunt Epiſcopi.Ita Sanch.*de matr.to.*1.*l.* 3.*diſp.*28.*p.*5.*tr.*2.*reſ.*35.Reliqua circa beneficiorum collationem, &c. Vide V.*Cardinales Epiſcopi.*

in præſentãdo diſcordãt. Et derogare fideicõmiſſis ad eos pertinentibus. Ferre leges obligãtes in conſcientia. Exigere charitatiuum ſubſidium. Aſſiſtere matrimonio & dare licentiam aſſiſtendi.

46 Cardinales in Titulis, quæ ſunt Monaſteria Regularium vt eſt Cardinalis Tituli S. Crucis in Ieruſalem, & S.Euſebij, &c ſecundum Mandoſium *ad reg.*7.*Cancell.q.*2.*n.*10. non habent iuriſdictionem ſuper Religioſos.Nam alioqui eſſent plura capita,quorum vtique haberet iuriſdictionem principaliter.nimirum Generalis, & Cardinalis titularis quod non eſt dicendum. Sed obſeruat Moneta *de commut. vlt. vltim.c.*1.*quæſt.*3.*n.*441.Quod iſtæ Eccleſiæ Regulares fortè in conſtitutione Titulorum fuerunt ſæculares,cum autem Cardinales hanc iuriſdictionem habeant fundatam in iure,erit fauorabilis, & latè interpretanda.*par.*5.*tr.*2.*reſ.*60.

Si autem Titulus ſit Eccleſia Regularium, Cardinalis non habet in eos poteſtatem.

CARDINALES EPISCOPI.

47 Cardinales Epiſcopi ſecundum Barboſam *de Card.qu.vl.*& alios excuſantur à reſidentia, ſi Romæ Summo Pontifici aſſiſtant, quia,cum Romanæ Eccleſiæ ſeruiant,quæ cœterarum eſt mater, videntur eſſe in ſuis Eccleſiis virtualiter præſentes:vnde ait Oldrad *conſ.*46. quod ius commune habet illos pro reſidentibus.Quod verò Tridentinum *ſeſſ.*23.*c.*1.præcipiat reſidere in ſua diæceſi Epiſcopos,etiam Cardinales,non obſtat Nam ſi agunt in Romana Curia,& Summo Pontifice diſcedere non iubentur,tacita illa Papæ approbatio videtur diſpenſatio,ait Germonius *de Cardin.§.tibi.quoad vixeris,nu.*10.Sed hæc ſententia hodie poſt Tridentinum,&Bullam S.D.O.Vrbani VIII.ſubſtineri non poteſt.Ita cum aliis Sanctarellus *to.*1.*q* 2. Qui bene excipit illos,ſed Cardinales à reſidentia,qui habent Epiſcopatus Vrbi proximos *p.*5.*tr.*2.*re.ſ.*8.

Cardinales Epiſcopi non excuſantur à reſidentia.

Niſi qui habent Epiſcopatus Vrbi proximos.

48 Cardinales ad Epiſcopatum aſſumpti conferre poſſunt beneficia, etiam ante adeptam Epiſcopatus poſſeſſionem:quia Epiſcopus electus &confirmatus poteſt exercere ea,quæ ſunt iuriſdictionis, vt eſt beneficiorum collatio,etiam extra diæceſim, & nondum in eam ſe contulerit.Et Eccleſia dicitur vacare vſque ad confirmationem, *gl ad Clement.* 1.*ver.collatio.vt lite pendent.*Ergo non opus erit poſſeſſione, vt Epiſcopus Cardinalis virtute indulti beneficia conferat. Ita Germonius *de Indulg.§.necnon.o.*8.& alij contra Dynum *ad reg.*1.*n.*7. *de reg.iur. in.*6. *p.*5.*tr.*2.*reſ.*45. & 47.

Poſſunt autem cõferre beneficia etiã ante poſſeſſionem Epiſcopatus.

49 Cardi-

Digitized by Google

Etiam in menſibus Papæ.

49 Cardinales Epiſcopi ſolent habere indultum à Summo Pontifice prouidendi beneficia ſuæ diœceſis, etiam in menſibus Papæ reſeruatis. Quod indultum ſi quis Cardinalis habeat, etiam pro beneficiis antea vacantibus poterit conferre beneficia vacantia tempore ſui anteceſſoris non Cardinalis. Ita Palaus *tom.2.tr.3.diſp.2.punct.22.§.4.num.7.* Qui addit, è conuerſo contra Gonzales *in reg.8. Cancell. gloſſ.24.à num.*108. quod Epiſcopus non Cardinalis poteſt prouidere beneficia vacantia tempore anteceſſoris Cardinalis in menſe aliàs reſeruato, ſi illa tempore Cardinalis non fuerunt prouiſa non obſtante *reg.2. Cancell.p.5.trac.2. reſ.27.* Aduerte etiam, quod tale indultum ſuffragatur etiam, ſex Cardinalibus titularibus de Vrbe, qui proinde excipiuntur *in reg.8.Cancellariæ*, quamuis bñficia in ipſorum abſentia ſint reſeruata, ex *reg.4.* Stat enim optimè, quòd nullus Cardinalis comprehundatur in reſeruatione menſium, & quod aliqui comprehendantur in reſeruatione beneficiorum vacantium in abſentia, Ita Palaus *tom.2.tr.13. diſp.2.punct.22.§ 4.n.9.* contra Gonzalez *in reg.8.Canc.gl.23.nu.21.p.5.tr.2. reſ.28.*

Sine concurſu.

50 Cardinales Epiſcopi exiſtentes in Curia, poſſunt conferre Eccleſiam Parochialem ſuæ diœceſis ſine concurſu, dummodo ille, cui confertur, ſit examinatus ab examinatoribus deputatis à Papa, vel eius Vicario. Et huic indulto non derogat Tridentinum *ſeſſ.24.c.18.* quia loquitur tantùm de indultis extraordinariis, vel de aliis quoad ea beneficia, quorum collationes ſpectant ad Cardinales rationes alicuius Abbatiæ, &c. in aliena diæceſi, non autem de indultis ordinariis. Ita Germon. *de Indulg.Car.§.quibuſuis,num.9.p.5.tr.2.reſol.42.*

Et extrà diæceſim.

Sed an etiam eorũ Vicariis?

51 Cardinalis Epiſcopus poteſt cõferre beneficia extra diæceſim, quia Ordinarius poteſt extrà territorium exercere iuriſdictionalia, quæ alteri non præiudicant. Et, ſi dediſſet facultatem Vicario generali ſuo conferendi beneficia, ſecundum Germon. *de indulg.§.tibi n.*85 poſſet etiam talis Vicarius beneficia conferre extrà diæceſim. At Maſſobr. *prax haben.concurſ.pral.26.dub.5.n.6.* diſtingnit. Aut Cardinalis, qui habet indultum, reperitur in Curia, aut ſimul abeſt à diæceſi, & Curia. Et tunc ſi habet licentiam Pontificis poteſt Vicarius beneficia conferre extra diæceſim, ſi verò abeſt ſine licentia Pontificis, tunc Vicarius non poterit; quia nec Cardinalis potuiſſet. *par.5.tr.2.reſ.43.*

Cardinalis Epiſcopatũ reſignans, poteſt nihilominus de illius beneficiis prouidere donec reſignatarius poſſeſſionẽ accipiat. Et retinet facultatẽ cõferendi beneficia vacantia in menſibus Papæ.

52 Cardinalis Epiſcopatum reſignans, poteſt nihilominus ſecundùm Germon. *de Indulg.Card.§.nec non quarumcumque, num.*22. illius beneficia conferre, ſi reſignaturus nondum poſſeſſionem acceperit, quamuis fuerit præconizatus. Nam, cum reſignauerit in gratiam tertij, adhuc eſt eius dominus poſſeſſione naturali, donec ſciat præfatam reſignationem habuiſſe effectum, & captam eſſe poſſeſſionem: vnde & beneficia, tum ratione indulti tùm etiam poteſtate ordinaria, conferre poteſt. *par.5.tr.2. reſol.* 44. Adde, quod retinet facultatem conferendi beneficia etiam in menſibus. Papæ. Et Cardinales, qui habent indulta conferendi beneficia in Epiſcopatibus, renuntiatis, poſſunt conferre

beneficia

Digitized by Google

beneficia reſignata in manibus Epiſcopi in menſibus Papæ. Quia illa non poteſt conferre Epiſcopus; ergo Cardinalis, qui per indultum loco Papæ ſucceſſit. Ita Pariſ. *de reſignat. benef. lib. 7. quæſt. 12. num. 23. part. 5. tract. 2. reſol. 14. §. Nota.*

53 Verùm beneficia, quæ alioqui Epiſcopus non Cardinalis ſimul cum Capitulo conferre deberet, ſi vacent in menſe Papæ, Cardinales Epiſcopi conferre debent vnà cum Capitulo. Quod etiam docet Gonzalez *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 24. num. 61.* de beneficiis alias reſeruatis. Quia indultum Epiſcopi Cardinalis non ampliat facultatem conferendi, ſed ſolùm remouet obſtaculum reſeruationis, qua remota, Cardinalis prouidet iure ordinario, in prouiſione autem ordinaria concurrit Capitulum. Sed in hoc magis placet contraria ſententia Garſiæ *de benef. part. 5. cap. 1. num. 628.* Quia per indultum non ceſſat reſeruatio, ſed diſpenſatur, ceſſante tamen reſeruatione quoad indultum non habentes. Ergo Cardinales talia beneficia non conferunt iure ordinario, ſed vt delegati Sedis Apoſtolicæ virtute indulti. *part. 5. tract. 2. reſolut. 26.*

Cardinales Epiſcopi debent conferre beneficia cum Cap. ſi Epiſcopus non Cardinalis ea conferret cum Capitulo.

Sed hoc non procedit in beneficiis reſeruatis.

54 Suſtitutus Cardinalis, habentis facultatem conferendi beneficia reſeruata, & alium ſubſtituendi, poteſt conferre dicta beneficia, ſicut poteſt Cardinalis. Ita Rota Romana coram Vbaldo *in vna Vliſſ. part. 2. Iunij 1613.* apud poſthumas Farinacius *tom. 1. deciſ. 595. numero 1. ibidem* in fine.

An Subſtitutus Cardinalis conferre poſſit beneficia quæ poſſet ipſe ſubſtituens.

CARDINALES
Religioſi.

55 Cardinalis Religioſus ſecundum Suarez *de relig. tom. 4. lib. 3. cap. 19.* Maufredum *de Cardin. dec. 154.* & alios non ſoluitur à voto paupertatis. Sed ego probabile puto, quod ſoluatur, vt de religioſo Epiſcopo dicam infra V. *Epiſcopus num. 12.* & quoad vtrumque probabile putant ipſimet aduerſarij, vt Sanchez *ſum. tom. 2. lib. 6. cap. 6. n. 34.* Et ſtando etiam in prima ſententia Cardinalis Religioſus poteſt de bonis Eccleſiaſticis facere quidquid alij poſſunt, nec alia obligatione tenetur: quia licèt non ſit dominus, eſt tamen liber & abſolutus adminiſtrator illorum. Et dominium, quod remanet penes Eccleſiam, eſt ita ſubditum ſuæ voluntati, vt quidquid diſpoſuerit, ratum habeatur. Dummodo in promotione aliqua limitatio quoad hoc non acceſſerit. Ita Lorca in *2. 2. quæſt. 32. art. 9. ſect. 4. diſput. 4. m. 1. num. 31. part. 5. tract. 2. reſolut. 64.* Poteſt item Cardinalis Religioſus, ſecundùm Laudenſe *de Card. quæſt. 22.* teſtari, & diſponere de rebus ſuis, recuperans facultatem, quam per profeſſionem amiſerat. *Ibid.* in fine.

Cardinales Religioſos probabile eſt non teneri voto paupertatis.

Et, ſi tenentur poſſunt nihilominus diſponere de bonis eccleſiaſticis, ſicut alij.

Poſſunt teſtari ac diſpenſare bona ſua.

56 Cardinalis Religioſus ſecundùm Vaſquez in *1. 2. diſp. 165. cap. 8. num. 89.* tenetur ad quartum votum, quod in Religione Minimorum emittitur vitæ quadrageſimalis, & Societate de audiendo conſilio Generalis

Probabile item non teneri ad quartum votum Ordi-

Digitized by Google

nis Minimorum, & Societatis.

neralis etiam poſt promotionem coactam ad Epiſcopatum. Sed negatiua ſententia Sanchez *ſum.tom.2.libr.6.cap.6.num.*34.eſt probabilis. Quia ad quartum votum non tenetur Epiſcopus Religioſus.*p.5.tract.2.reſ.65.*

Tenentur tamen portare habitum ſuæ Religionis.

57 Cardinalis Religioſus tenetur portare habitum ſuæ Religionis. Ita Suarez *de relig.tom.1.lib.3.cap.19. num.4.* Si autem illum dimittit, non incurrit in excommunicationem latam in cap.*ne Clerici, vel Monachi in 6.* Vide V. *Epiſcopus,num.16.part.5.tract.2.reſol.66.*

Cardinalis Religioſus poteſt tenere infantem in Baptiſmo.

58 Cardinalis Religioſus poteſt eſſe compater in Baptiſmo, tenendo infantem. Patet exemplo Gregorij, qui ex monacho Cardinalis effectus, factus eſt compater Mauritij Imperatoris. Ita Barboſa *in iur. Eccl. lib 1.cap.3. num.* 16 Ratio autem eſt, quia id Religioſis prohibetur, ne ratione familiaritatis adſit periculum incontinentiæ, quod in Religioſis Cardinalibus non eſt formidandum. Idem dicendum de Confirmatione.*part 5.tract.2.reſolut.67.* Et de vtroque quoad Religioſum Epiſcopum.*ibid.*in fine,& *part.3.tract.4.reſolut.21.*

CARDINALIVM FAMILIARES.

Cardinalium familiares poſſunt ſibi de illorum licentia Confeſſarium eligere.

1 CArdinalium familiares poſſunt ſibi Confeſſarium eligere de illorum licentia: quoniam, vbicunque reperiuntur ſunt ſubditi ſuis Cardinalibus, tanquam ordinariis ſuæ familiæ curam habentis. Et ſic præceptum Paſchæ de communicando, ab ipſis completur in Oratoriis domeſticis, cœteris ad proprias parochias confluentibus Non ita familiares Epiſcoporum extra illorum diœceſim. Ita Ludouicus à Cruce *in Bull.Cruc.diſput.1. cap.2. dub.22. num.17.part.6. tract. 5. reſolut.10. §.Notandum eſt etiam.*

Gaudent fructibus ſuorum beneficiorum etiam in abſentia.

2 Cardinalium familiares in abſentia gaudent fructibus ſuorum beneficiorum, ſicut Cardinales ipſi percipiunt, vt dictum eſt ſupra. Nam eadem ratione eodem priuilegio & ipſi perfrui debent. Ita Cucchus *inſt.cand.lib.2.tit.4 num.69.part.5. tract.2.reſolut.79.*

Quæ ſi vacent, conferri non poſſunt ſine conſenſu Cardin.Patroni.

3 Beneficia familiarium Cardinalium non poſſunt conferri per Papam ſine conſenſu Cardinalis Patroni, & multò minus per Cardinalem legatum cuiuſuis ampliſſimæ poteſtatis. Ita Bellen. *conſ.19. num.2. verſ.5.5 part.5.tract.2.reſol.41.§.Notandum.*

Cardinalium familiares ſunt idonei teſtes in cauſis ſuorum dominorum.

4 Cardinalium familiares ſunt idonei teſtes in cauſis ſuorum Dominorum. Nam ex illis iuribus; quæ repellunt à teſtimonio ferendo domeſticos producentis, Cardinales, ob illorum dignitatem, ac præſumptam integritatem, eximuntur. Ita Albanus *de Cardin.quaſt.42.priuileg.11.part.5.tractat.2 reſolut.56.* Sicut è contra Cardinales teſtificantes in cauſis ſuorum familiarium, faciunt magnum adminiculum, vt decidit ſacra Rota apud Farinacium *part.2.dec.339.part.5.tract.2.reſolut.93.*

Et è conuerſo.

Quid ſi oſtendantur?

5 Offendentes Cardinalium familiares, incurrunt in excommunicationem papalem. *Vide V. Bulla Cœnæ,num.14.*

CARNES.

CARNES.

1 OBligatus ieiunare ex voto, ſi votum violauit comedendo Carnes vnum tantum peccatum committit, ſi ampliùs in illo die Carnes comedit; quia cum ſemel violato ieiunio, ceſſet obligatio circa principale, videtur ceſſare circa acceſſorium abſtinentiam à Carnibus, ſecus ſi vouit vnicam comeſtionem in die Ieiunij,hic autem,toties quoties comedit, toties peccat: aliter enim. In ieiunio Eccleſiaſtico obſeruandum eſt.*part.9.tractat*.8.*reſolutio*.5.

Violans ieiunium comedendo carnes vnum tantum peccatum committit.

2 Qui in die ieiunij comederet Carnes crudas animalium ſecluſo damno notabili ſalutis, & cum neceſſitate non peccat mortaliter.*part*.8. *tract.7.reſolut*.84.

Carnifex vide, irregularitas ex homicidio.

CARTHVSIANI.

1 CArthuſiani prohibentur edere carnes in ſanitate ſub mortali, etiam ceſſante ſcandalo. Non quidem ex voto, ſed ex ſtatuto, & conſuetudine ſic obligante. Ita Vaſquez *in part*.2. *tom*.1. *diſput*. 162. *cap*.4.*numero* 16. & alij. Quidquid aliqui apud Sà *V.religio,n*.58.contra ſentiant.*part*.3. *tract*. 2. *reſolut*. 39. Imò Vaſquez *vbi ſuprà* contendit, hanc obligationem vrgere in articulo mortis: nam ſpectat ad commune Religionis bonum, quòd illa obſeruantia, vigeat, & poteſt lex humana, quando opus eſt ad commune bonum, obligare, etiam cum diſpendio vitæ. Fatetur tamen, non peccare medicum, ſi Carthuſiano infirmo, & inſcio aliquid carnis miniſtraret. At Sanchez *opuſc. tom*. 2. *lib*.5.*cap*.1.*dub*.34.*num*.7.Lorca *in part*.2. *dub*.23. & alij dicunt, in tali caſu, ſecluſo contemptu, & ſcandalo, veſci poſſe carnibus, ſi velit; non tamen teneri. *part*.5.*tract*.3.*reſolut*.136.*& tract*.4.*reſol*.32. §. *Sed hic*. Et cum his ego ſentio.*ibid*.§.*Verum*.

Carthuſiani qua obligatione teneātur à carnibus abſtinere?

CASVS RESERVATI.

1 † CAſus reſeruati alij ſunt Papales, alij Epiſcopales, alij reſeruati Prælatis Regularium pro ſuis ſubditis. Papales alij ſunt reſeruati in Bulla Cœnæ Domini, quos vide V. *Bulla Cœnæ*, alij in aliis Bullis, & Decretis, inter quos in Italia hi ſunt. 1. Violatio clauſuræ Monialium ad malum finem. 2. Clericorum percuſſio 3. Simonia realis ſcienter contracta.4.Confidentia beneficialis.5. Monomachia,ſeu duellum.6. Extractio reorum ab Eccleſiis abſque licentia Epiſcopi. 7. Abſolutio à caſibus Papæ,vel Epiſcopo reſeruatis à Confeſſario etiam Regulari exhibita ſine licentia.

Caſus reſeruati alij Papales,& qui nam ſint.

Digitized by Google

Alij Epiſcopales, & qui?

2 Caſus Epiſcopales ſunt triplicis generis. Quidam de iure, & communniter ponuntur tres. Primus eſt votorum diſpenſatio præter Papales, iuramentorum relaxatio, excommunicationis maioris Epiſcopo reſeruatæ abſolutio. Sed hic non eſt caſus reſeruatus, quia non eſt peccatum, vt modò loquimur de reſeruatis; ſed computatur inter reſeruata, quia ad Epiſcopum pertinet. Ita Toletus *lib.* 3. *cap.* 14. Secundus eſt incenſio agrorum, vicorum, domorum, &c. ante excommunicationem. Nam poſt excommunicationem fit Papalis. Tertius, peccatum graue, & ſcandalum, ob quod olim publica pœnitentia iniungabatur, vt concubinatus notorius, &c. Sed, cum hodie publica pœnitentia non ſit amplius in vſu, aliqui dicunt, hunc caſum non eſſe amplius reſeruatum. Secundi generis ſunt, qui communiter in omnibus Epiſcopatibus reſeruantur, videlicet. 1. Homicidium, ſeu actualis mutilatio. 2. Crimen falſariorum. 3. Sacrilegia furti de re Eccleſiaſtica, & homicidij ac vulnerationis in loco ſacro. 4. Diuinationes, & incantationes, ac Dæmonum inuocationes. Tertij generis ſunt, qui reſeruantur de conſuetudine particulari in ſingulis Epiſcopatibus, de quibus dari non poteſt certa regula: quia quilibet Epiſcopus ſibi reſeruat peccata, quæ ſuo Epiſcopatui conuenire videntur †.

Hic Panormi reſeruata eſt Sodomia.

Quæ non eſt intelligenda de coitu cum muliere in vaſe præpoſtero.

3 Quoniam verò hic Panormi, & in aliquibus aliis diæceſibus, reſeruata eſt ſodomia, dicendum eſt primò non eſſe caſum reſeruatum, ſi quis habeat rem cum muliere in vaſe præpoſtero. Quia caſuum reſeruatio, cum ſit pœnalis, ſtrictè interpretari debet; ſodomia autem eſt peccatum contra debitum ſexum, & vas vnde, qui ſeruat debitum ſexum, non dicitur propriè ſodomita. Ita Sylvius *in* 2. 2. *cap.* 154. *art.* 12. & alij *part.* 2. *tract.* 17. *reſol.* 62. Dicendum ſecundò, ad incurrendum caſum reſeruatum ſodomiæ, neceſſarium eſſe, vt ſemen intra vas effundatur. Nam aliàs non erit propriè ſodomia. Ita Bonacina *de matrim. q.* 4. *punct.* 11. *num.* 2. *part.* 2. *tract.* 17. *reſol* 63. Addit Graffius *pract. caſ. reſer. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 7. patientem actum ſodomiticum non incurrere in caſum reſeruatum ſodomiæ. Quæ opinio probari poteſt ex eo, quòd talis non dicitur ſodomita, ſed mollis, & ità Gloſſa, quam ſequitur D Thomas 1. 2. *quaeſt.* 138. *art.* 1. *ad* 1. exponit Apoſtolum 1. Corinth 6. ibi *Neque adulteri, neque molles, &c.* Tum etiam, quia maius ſcelus eſt agentis, quam patientis, & in foro contentioſo maior pœna imponitur illi, quam iſti, ſed, an hæc opinio ſit probabilis, alij iudicent. *part.* 2. *tractat.* 17. *reſolut.* 64.

Nec cum viro, ſeminando extrà vas.

Sed an comprehendat patientem?

Caſus reſeruabiles à Prælatis Regulárium.

4 † Caſus reſeruati ſuperioribus Regularium ſunt varij iuxtà varium morem cuiuſque Religionis. Interdicit autem eis Clemens VIII. ne alios caſus ſibi reſeruent præter infraſcriptos, vel omnes, vel eorum aliquos. 1. Veneficia, incantationes, ſortilegia. 2. Apoſtaſia à Religione, ſiue habitu dimiſſo, ſiue detento, quando eò peruenerit, vt extrà ſepta monaſterij, vel conuentus fiat egreſſio. 3. Nocturna ac furtiua è monaſterio, ſeu conuentu egreſſio, etiam non animo apoſtandi facta. 4. Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. 5. Iuramentum.

Digitized by Google

ramentum falſum in iudicio regulari, ſeu legitimo. 6. Procuratio, auxilium, ſeu conſilium, ad abortum faciendum poſt animatum fœtum, etiam effectu non ſecuto. 7. Falſificatio manus, aut ſigilli officialium monaſterij, aut conuentus. 8. Furtum de rebus monaſterij, ſeu conuentus in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale. 9. Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus. 10. Occiſio, vulneratio, ſeu grauis percuſſio cuiuſcunque perſonæ. 11. Militioſum impedimentum, aut retardatio, aut aperitio litterarum à ſuperioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad ſuperiores. Quod ſi aliud peccatum graue ad Religionis conſeruationem reſeruandum videbitur, id non aliter fieri permittit, niſi de conſenſu generalis Capituli in toto Ordine, aut Prouincialis in Prouincia.†

5 Sed his non obſtantibus, Villalobos *tom. 1. tract. 9. diff* 58. *num.* 5. & alij docent, ſuperiores Regulares poſſe reliqua peccata prohibere ſub pœna excommunicationis ſibi reſeruatæ, quia hoc non eſt reſeruare peccatum, ſed cenſuram. Mihi autem contraria ſententia Peyrini *in priuil. Minim. tom. 2. conſt.* 10. *Vrbani VIII.* §. 61. *num.* 10. & aliorum placet, quàm determinauit Sacra Congregatio apud Leonem *recollect. tom. 2. recollect.* 11. *num.* 5. die 7. Iulij 1617. Nam Clemens VIII. prohibet omnem reſeruationem, & tale peccatum ratione cenſuræ reſeruatum manet, vnde patet, reſeruationem excommunicationis adinuentam eſſe in fraudem ſupradicti decreti, & ideo prima ſententia non eſt admittenda. *part. 3. tract. 2. reſol.* 13. §. *Diſplicet* & 49. Extrà quos non poſſunt reſeruare ſibi excommunicationem abiectâ aliis criminibus.

6 Circa octauum caſum furti de rebus monaſterij. Coriolanus *de caſib. reſeru. part. 2. caſ.* 8. *dub.* 5. *num.* 13. putat, incurri à furante res peculiares cenceſſas vſui particulari alicuius Religioſi: & ita teſtatur ex Sorbo declaraſſe ipſummet Clemens VIII. Sed ſecundum Ledeſmam *Additio ad ſummam tom. 2. cap. 4 dub.* 12. non incurrit, Prælatus Regularis non poteſt ſibi reſeruare furtum de rebus peculiaribus Religioſorum. Quia Pontifex ſolum illis conceſſit furtum de rebus monaſterij, res autem ſpeculiarium fratrum non dicuntur directè res monaſterij Ad declarationem Clementis dici poteſt de ea non conſtare authenticè. *p.* 5. *tract.* 6. *reſolut.* 44. Nomine furti de rebus monaſterij an veniat furtum de rebus particularis Religioſi?

7 Circa nonum *Lapſus carnis*, &c. ait Tamburinus *tom.* 2. *diſp.* 13. *quæſt.* 2. *num.* 3. poſſe ſuperiores Regulares reſeruare ſibi tactus impudicos, oſcula, litterulas, munuſcula, &c. Quod Sorbo, *annot. ad Compend. priu. V. Abſolutio*, Affirmat ſibi declaratum fuiſſe à Clemen. VIII. Sed illa verba. *Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus*, ſonant conſummationem actus in ſpecie verbi gratia fornicationis, mollitiei, &c. vnde non poſſunt comprehendere tactus, &c. vt benè docuit P. Leone: *tom. 2. recollect.* 11. *num.* 132. *part.* 3. *tract.* 2. *reſolut.* 18. Non poſſunt ſibi Prælati Regulares reſeruare tactus, & oſcula.

8 Turrianus *ſelect. diſp. part.* 3 1. *dub.* 61. † ſupponens, reſeruari poſſe omne peccatum externum contra caſtitatem † docet, in tali caſu reſeruari viſum, & ornatum procedentes ex affectu libidinoſo. Sed negat Henriquez *lib. 6. cap.* 14. *n.* 6. *in gl. litt.* I. docetque in tali caſu non reſeruari. Nec actum libidinoſum externum, qui per ſe, & abſque reſpectu ad intentionem non ſit mortalis.

T 3 uari.

Et Kiene probabile putat, requiri etiam medium externè applicatum ad lapſum carnis conſummatum.

uati peccatum, niſi ex quantitate operis externi certò conſtet eſſe mortale, & non ſola relatione ad conſenſum.*part*.4. *tract*.4. *reſol*.165. addit Kiene *de caſ.reſeru.part*.3.*cap*.6,*num*.5 probabilem eſſe opinionem Coriolani *de caſ.reſeru.part*.2.*cap*.9.§.10.*num*.15. contra Suarez apud Kienem *loc.cit*. quòd ad reſeruationem *Lapſus carnis*, &c. non ſolùm requiratur externa actio in ſua ſpecie conſummata,ſed etiam externa mediorum applicatio : vnde ſi quis ex turpibus delectationibus voluntariè prolaberetur in pollutionem, abſque tamen contactu libidinoſo,aut alio externo motu inſtrumentali, non incurrere peccatum reſeruatum. Idem quoque docet de pollutione orta ex aſpectu libidinoſo directo in fœminam pulchram, aut ſuperbè veſtitam. Quia oculus impudicus per ſe cenſeri non poteſt propinquè lapſus carnis opere conſummatus. Secus, ſi pollutio oriatur ex aſpectu fœminæ denudatæ, vel eius potioris partis, in qua impudicitia locum habet.*part*.4.*tract*.4.*reſol*.61.

In caſibus reſeruatis datur paruitas materiæ.

9 In caſibus reſeruatis datur paruitas materiæ, vnde modicum furtum factum in Eccleſia, ſicut non eſt mortale ſacrilegium; ita neque reſeruatum. Imò, ſi modicum furans habuiſſet intentionem plura ſurripiendi, peccaſſet quidem mortaliter ex cap. *finali* 14. *quæſt*.6. ſed illud ſacrilegium non eſſet reſeruatum;quia peccatum reſeruatum debet eſſe mortale ex quantitate operis externi, non ex relatione ad intentionem tantùm; quia in modico non præſumitur dolus, & ideò pro eo non ſtatuitur pœna, arg.cap. *& ſi quæſtiones, Extrau.de ſimonia*. Ita Henriquez *lib*.3.*cap*.13.§.6.*part*.3.*tract*.5.*reſolut*.46.

An reſeruatis Epiſcoporum teneantur impuberes?

10 Cæterum peccata reſeruata Epiſcoporum, ſecundum Homobonum *de caſ.reſeru.part*.1. *cap*.3. comprehendunt etiam impuberem ante annum decimum quartum, ſi aliud in ſtatuto non declaretur. At ſecundum Paludanum *in* 4.*diſt*.34. *quæſt*.2.*art*.1. non comprehendunt: quia, ſicut minor ætas in foro exteriori excuſat à pœna ordinaria,ita & in animæ iudicio.*part*.2.*tract*.15.*reſolut*.1. certum eſt autem,non comprehendere Diœceſanos abſentes. Vide V. *Abſoluere, num*. 9. † cuius doctrinam præter loca ibi citata docet etiam in *part*. 3. *tract*. 4. *reſolut*.103.†

Reſeruata Regularium non ligant nouitios.

11 Reſeruatio Regularium ſecundum Villalobos *tom*.1.*tract*.9. *diff*.56.*num*.6.DD. communiter contra Layman non comprehendunt nouitios. Quia nouitij ad religionis onera non tenentur.Attamen Peyrinus *priu.Minim.tom*.2 *conſtit*.10.*Vrban.VIII*.§.61.*num*.9. aduertit, ſuperiores Regulares per Viuæ vocis oraculum Pauli V.*die* 7. *Auguſti*.1609. poſſe ſibi reſeruare caſus, etiam quoad nouitios. Sed S. D. N. Vrbanus VIII. nouiſſimè tollit omnia viuæ vocis oracula. *part*. 3. *tractat*. 2.*reſolut*.119.

Caſus Epiſcopales an expirent defuncto Epiſcopo?

12 Mortuo Epiſcopo, reſeruata eius non expirant ſecundum Præpoſitum *in addit.ad part*.3. *quæſt*.9. *dub*.1. *num*.6. ſiue ſint reſeruata à iure, ſiue ab homine. Sed Piaſecius *part*.2. *cap*.1. *art*.2. *num*.21. id admittit, quoad reſeruata à iure, vel conſuetudine, aut per proprium ſtatutum, quia ſtatutum durat poſt mortem,cap.*fin.de offic.leg*.vnde in tali caſu ait, abſolutionem

Digitized by Google

abſolutionem petendam eſſe à ſucceſſore ſeu Capitulo Sede Vacante. Vide etiam Trullench *in Bull. Cruciat.lib.*1.§.7.*cap.*2.*dub.*2. *n.*6. *part.*4. *tract.*4.*reſol.*108. Caſus reſeruati Superiori Regularium expirant, decedente ipſo ſuperiore, vel à munere manus ſubmouente. Quia ceſſat excommunicatio ab homine, ſi moritur qui eam fulminauit. Ità in ſimili Granado *in part.* 2. *contr.* 7. *tract.*1. *diſput.*7. *numero* 6. *part.* 3. *tract.*2. *reſolut.*23.

Caſus reſeruati Regularium, expirant mortuo, vel officium omittent, Prælato.

CASVS RESERVATI
Et fortuiti.

13 RENuntians, vel in ſe recipiens caſus fortuitos in locatione prædij, vel alicuius rei ſubiectæ damno, intelligitur etiam de inſolitis, & denuo aduenientibus. *part.*8.*tract.*7.*reſol.* 31.

Caſus fortuiti.

14 Recipiens in ſe aliquod periculum alicuius rei etiam caſus fortuitus intelligitur in ſe recepiſſe, varij DD. *ibid.reſol.*32.

15 Quando Prælatus aliquot caſus ſibi reſeruat cenſetur comprehendere non ſolùm poſtea committendos, ſed etiam ante commiſſos dummodo non explicet contrarium, loquendo ſolum de committendis, vel cenſuram imponat, & cum ea reſeruationem. Ita Bordonus. *part.*8.*tract.*7.*reſolut.*20.

Caſus reſeruati intelliguntur præteriti, & futuri.

16 Non incidit in caſum reſeruatum, vel Cenſuram, qui inſtrumenta ſyngraphas, aut apochas falſificaret, aliquid addendo, vel minuendo, quod vrgeret in tertij præiudicium. *part.* 8. *tract.* 7. *reſolut.* 82. Cauſa, vide Pontifex.

Falſificantes inſtrumenta, vel ſcripturas non incidunt in cenſuram.

CELEBRARE MISSAM.

1 POnuntur hic caſus circa obligationem celebrandi ab intrinſeco, circa rituum, circa miniſtrum, circa tempus, & locum, & circa diſpoſitionem celebrantis. Nam pertinentes ad eleemoſynas, inuenies infra V. *Miſſarum*, & pertinentes ad veſtes, & Vaſa ſacra, inuenies V. *Vaſa ſacra, & V. Veſtes ſacerdotales.*

2 Circa obligationem celebrandi; ſimplex Sacerdos non tenetur ſæpè celebrare Miſſam, ſed ceſſante contemptu & ſcandalo, ſatis eſt, ſi celebret ter, aut quater in anno, & præcipuè in die Natalis Domini, Reſurrectionis, & Pentecoſtes. Imò probabile puto, ſatis eſſe, quòd in Paſchate communicet. 3. Etiam ceſſante impedimento. Ita D. Bonauentura *in* 4. *diſt.* 12. *artic.*2.*quæſt.*2. contra Villalobos *in ſum.part.*1.*tract.*7. *dub.*49.*num.*1. *part.*2. *tract.*17. *reſol.* 19. At quid de Parocho? Vide V. *Parochus, num.*1.

Miſſam nullus ſacerdos celebrare tenetur.

Sed ſatis eſt, in Paſcha communicare.

Quid de Parocho?

3 Miſſam ſolemnem de Feria priuilegiata in Eccleſiis Collegiatis omitti non poſſe, docet Gauantus *comment. ad Rubr. Miſſ.tom.* 1.*part.* 3. *tit.*10.

An in Eccleſiis collegiatis omitti poſſit.

ſit Miſſa ſolemnis inferia priuilegiata?

Et an in Eccleſiis Regularium?

tit.10. num.8. ſed canendam eſſe poſt Nonam inuiolabiliter, & ſic declaraſſe Sacr. m Congregationem. Sed Caſtaldus *in praxi carem. lib. 2. ſect.6.cap.3. num.20.* contrarium docet. Poſita autem prima ſententia, & conſtito authenticè de declaratione Cardinalium non propterea ad id tenerentur Regulares, quia eorum Eccleſiæ ſecundum Rodriquez *qq. Regul.tract.1.quæſt.43.art.12.*& Villalobos *in ſum.tom.1.tract.8.diff.10. num.4.*contra Portellum *dub. Regul. V. Miſſa,num.7.*non ſunt Collegiatæ. Teneri tamen Prælatos Regulares, docet Fillitucius *tom. 1. tract. 5. cap. 4. n. 104.* curare, vt in eorum Eccleſiis vna ſaltem Miſſa quotidie celebretur. (Imò, vbi adeſt conſuetudo legitimè præſcripta, teneri etiam ad Miſſam ſolemnem; ea tamen obligatione, qua vnaquæque Religio ad ſuas conſtitutiones obligatur, *ex Clem.1. de celebr.miſſ. p.3. tract.2.reſol.8.& part.4.tract.4.reſolut.6.*) Sed Victoria *in ſum.num.94.* ait, non peccare mortaliter, ſi aliquo die nulla Miſſa celebraretur. *p. 2. tract.14.reſol.76.*

Tres Miſſas in die Natalis Domini nemo tenetur celebrare.

4 Nullus Sacerdos, etiam ſi ſit Parochus, tenetur in die Natalis Domini tres Miſſas celebrare. Quia Parochiani non tenetur niſi vnam Miſſam audire. *part.4. tract.4. reſolut. 236.* Quod ſi celebrare tres vellet, ex Villalobos *in ſumm. part.1. tract. 8. diff. 22. num. 3.* & alij non poſſet omnes celebrare ante auroram. Tum, quia eſt contra Rubricam Miſſalis. Tum etiam, quia in Canone pro prima Miſſa ponitur *Noctem ſacratiſſimam*, pro aliis, duabus *Diem ſacratiſſimum venerantes.* Sed contraria ſententia Suarez in *3.part.tom.3. diſp.80. ſect.4.* Merceri *in 3. part.quæſt.83.art.2.prop.3.num.1.*& aliorum eſt probabilior. nam in *cap. nocte ſancta, de conſecr.diſt.1.* conceditur in nocte Natiuitatis Miſſas ſine diſtinctione celebrari. Ad argumentum de Rubrica dicendum cum Vaſquez *in 3. part. tom.3. diſp.232. cap.3. num. 3.* Rubricam loqui pro Miſſis ſolemnibus. Ad ſecundum cum Suarez *vbi ſupra*, quòd aliquando verba diuini Officij referuntur ad tempus, pro cuius commemoratione dicuntur: vnde, non obſtante, quòd in in prima Miſſa dicatur *Noctem ſacratiſſimam*, omnes tres Miſſæ poſſunt propè meridiem celebrari. *part.2.tract.14 reſol.35.& part.4.tract.4. reſolut.236 § Notandum.* Qui verò vnam tantùm velit celebrare, ſiue nocte, ſiue in die, poteſt dicere quam velit ex tribus. Ita Ledeſma *in ſum. tom. 1. de Sacram. Euchar.cap.19. poſt 9.concl.*contra Gauantum *in comment.ad rubr.Miſſ. tom.1.part.4.tract.2.tit.3. num.6.* qui putat dicere debere primam, vel tertiam, & potius tertiam, cuius Oratio concordat cum officio. *part. 2. tract.14.reſolu.39.*

Sed qui vult, poteſt omnes celebrare ante auroram.

Et ſi vult celebrare vnam dicere poteſt quamlibet.

Sunt verò alij caſus, in quibus Sacerdos ieiunus celebrare poteſt plures in eadem die.

5 Sacerdos, dummodo ſit ieiunus, ſecundùm Valentiam *tom. 4. diſput.6. quæſt.11. punct. 3. ad 7.*& alios celebrare poteſt aliquando plures Miſſas in eadem die. Primò, in die Natalis Domini. Secundò, quando ſub finem vnius Miſſæ ſuperuenit Epiſcopus, vel habens quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem ordinarius: Prælatus, Rex, vel alius Princeps ſæcularis, vel etiam aliqui itinerantes in die feſto. Tertiò, quando ſub finem Miſſæ intraret corpus defuncti ſepeliendum cum Miſſa.

Quartò,

Digitized by Google

Quartò, ſi non eſſet reſeruata Euchariſtia, & dandum eſſet viaticum moribundo. Quintò, ad benedicendas nuptias, aliqua neceſſitate, aut magna congruentia vrgente. Sextò, ob rationabilem cauſam, vel congruentiam à viro prudenti, & probo iudicandam, vt habetur c. *conſuluiſti de celebr. Miſſar.* Septimò tandem, ſi vnus Sacerdos præfectus eſſet duabus Eccleſiis Parochialibus ob ipſarum paupertatem. Sed hi caſus præter primum, & vltimum ob multitudinem Sacerdotum abierunt in diſſuetudinem, vt obſeruat Llamas *part.* 3. *meth. cap.* 5. §. 17 in fine. Vnde ſi aliquis contingat, Sacerdotes attendant locorum conſuetudinem, & quærant licentiam ab Epiſcopo, vt obſeruat Poſſeuinus *c.* 2. *n.* 7. *p.* 2. *tr.* 14. *reſ.* 56. Quorum multi non ſunt amplius in vſu.

6 Si Sacerdos poſt ſumptionem corporis videt ſe conſecraſſe calicem cum ſola aqua docet D. Thomas 3. *p. q.* 83. *art.* 6. *ad* 4. præcipit in Miſſali Pius V vt iterum aliam Hoſtiam, cum vino conſecret, incipiendo ab illis verbis, *Qui prid e, quàm pateretur.* Sed probabile eſt ſufficere, quod conſecret ſolum vinum, incipiendo ab illis verbis, *Simili modo:* quia hic modus ſufficiens eſt ad ſupplendum defectum, & aptior ad vitandum ſcandalum. Quamuis enim Hoſtia conſumpta fuerit, quamdiu tamen non conſumitur calix durat eadem actio ſacrificandi; & ita non cenſetur vna ſpecies confici ſine altera. Modus autem D. Thomæ potius eſſet nouum, & integrum ſacrificium cum ſcandalo facere, quàm illud imperfectum perficere. Secundam opinionem docuit Scotus *in* 4. *diſt.* 8. *quæſt* 3. Et approbat Clemens VIII. in Miſſali. Nota hic cum Nauarro & Syluio, quòd ſi Sacerdos in tali caſu perturbatus finiret Miſſam, neque Hoſtiam, neque Calicem conſecrans, non peccaret mortaliter, *p.* 2. *tr.* 14. *reſ.* 70. Sacerdos, qui poſt ſumptionem corporis aduerteret ſe conſecraſſe ſolam aquam, poſſet aliã Hoſtiam conſecrare cum vino. Vel ſolum vinum. Et ſi perturbatus, ſic finiret Miſſam, non peccaret mortaliter.

7 Licitum eſſe, ait Fagundez *pr.* 5. *lib.* 3. *cap* 4. *n.* 26. quòd Parochus dum renouat Euchariſtiam, conſumat Hoſtiam præconſecratam, & quam ipſe conſecrat, reponat in ſacrario: quod maximè procederet, ſi Sacerdos oblitus eſſet conſecrare Hoſtiam proponendam orationi quadraginta horarum. Sed Præpoſitus *in* 3. *p. qu.* 83. *art.* 1 *dub.* 7 *n.* 50. hanc ſententiam improbabilem putat: quia de ratione ſacrificij eſt, vt ſumatur ea Hoſtia, quæ ab ipſo ſacrificante eſt conſecrata. *p.* 5. *tract.* 16. *reſ.* 96. Eodem pacto docet Marchantius *reſ. Paſtor. ad Cand. de Sacr. tomo* 4. *cap.* 5. *q.* 3. non licere, quòd Sacerdos oſtendat aliam Hoſtiam populo ab ea, quam conſecrauit: vnde, ſi quis non habens maiorem Hoſtiam, conſecraret Particulam, non deberet oſtendere populo aliam Hoſtiam præconſecratam, niſi addita Particula conſecrata in eadem Miſſa. *Ibid.* in fine. Debet autem eandem Hoſtiam quã cõſecrauit ſumere.

8 Quoad RITVM, Bulla Pij V. præfixam Miſſali Romano præcipiens Miſſam iuxtà ritum, & formam in eo præſcriptam legendam eſſe, ſecundùm Bonac. *de Sacr. diſp.* 4. *q. vlt. punct.* 7. § 3. *n.* 3. & alios, inducit obligationem ſub mortali: quia vtitur præcepto ſanctæ obedientiæ. Sed ex Fagundez *tract.* 1. *lib.* 3. *cap.* 21. *& ſeq.* & aliis, non ità. Et ex Filliucio, *tomo* 1. *tr.* 5. *c.* 5. *num.* 140. non obligat cum tanto rigore ad obſeruan- Non eſt mortale, commutare vnam Miſſam Miſſalis in aliam. Nam Bulla Pij V. illi præfixa non obligat ad morta-

Digitized by Google

le, niſi in rebus grauibus.

tiam ſingularum rerum, quæ in eo præſcribuntur, ſed pro grauitate earum: generaliter autem obligaret ad obſeruandum ritum Miſſalis, & non introducendum alium, quod, vt obſeruat Præpoſitus *in 3. p. q. 83. art. 4. dub. 3. n. 186.* accideret ſi vnuſquiſque pro ſuo arbitrio Sacrum faceret ſecundùm aliud Miſſale. In particulari ergo non erit peccatum mortale, quamuis alioqui illicitum, vnam Miſſam in aliam eiuſdem Miſſalis commutare, & Miſſam v.g. Aſſumptionis, Natiuit. &c. B.V. extra diem talium Feſtiuitatum dicere. Sic Tanner. *t. 4. diſp. 5. q. 10. dub. 1. n. 6. p. 2. tr. 14. reſ. 55. & p. 4. tr. 4. reſ. 39.*

Itaque non eſt mortale dicere extra proprium diem Miſſam Aſſumptionis.

Paſſionis, quæ legitur in Dominica Palmarum.

Aut alicuius Sancti ſine gloria, & credo.

Eodem modo Philoſophandum, ſi quis peteret Miſſam de Paſſione, quæ legitur in Dominica Palmarum, vel vna ex ſequentibus Feriis; non enim deberet recitari, ſed deberet dici Miſſa de Paſſione votiua, in Miſſali aſſignata; non eſſet tamen peccatum mortale illam dicere. Ita Caſtaldus *in praxi carem. lib. 2. ſect. 6. c. 4. num. 1. p. 3. c. 6. reſ. 101.* Qui id generaliter docet de quacunque Miſſa votiua de ſancto, aut quacunque Feſtiuitate, de qua iuxta Rubricas Miſſalis per anni circulum celebratur; poſſe nimirum dici extra illum diem ſine *Gloria*, & *Credo*, mutato etiam nomine *Feſtiuitas in commemoratio*, &c. *Ibid.... reſ. 102.*

Etiam in feſtis Apoſtolorum.

Et tandem, ſicut Sacerdos in Dominica, aut feſto Apoſtolorum, &c. poteſt non dicere Miſſam; ita poteſt ſine mortali dicere aliam Miſſam à currente; quia præceptum de Miſſa currente, ſecluſo ſcandalo non videtur latum ſub mortali. Ita Villalobos, *part. 1. tr. 8. diff. 31 num. 5. p. 2. tr. 14. reſ. 30.* An Miſſa defunctorum licitè applicetur pro viuis, vide infrà V. *Suffragia.*

Regulares peccant mortaliter, ponendo in Canone nomen Generalis loco Epiſcopi.

Non peccaret mortaliter, qui Miſſæ modicum adderet, vel ex ea omitteret, vt Gloria, vel Credo, aut nomen alicuius Sancti de Canone.

9 Declarauit Sacra Congregatio peccare mortaliter Regulares, qui loco Epiſcopi in Canone ponerent nomen ſui Generalis. Ait tamen Rodriquez *in ſumm. tomo 4. cap. 51. num. 13.* non peccare mortaliter, qui aliquid adderet Canoni, ignarus huius declarationis, vel eius authenticæ, *p. 2. tr. 14. reſ. 40.* Et Filliucius *tomo 1. tr. 4. cap. 5. n. 155.* docet, non peccare mortaliter Sacerdotem, omittentem aduertenter in Miſſa *Credo*, vel *Gloria*, (& contra Nugnum *t. 1. in 3. p. quæſt. 83. art. 4. dub. 2. concl. 2.* omittentem nomen alicuius Sancti ex his, qui ponuntur in Canone, *p. 2. tr. 14. reſ. 49.* Quod etiam dic de eo, qui adderet aliquam commemorationem ſubmiſſa voce, *part. 5. tr. 5. reſol. 63*) Et hoc ex leuitate materiæ, *par. 2. tr. 14. reſ. 59. & omnia ſimul, par. 5. tr. 5. reſ. 45. & 63.* Ob quam etiam rationem, qui omitteret in verbis conſecrationis particulam *enim*, & diceret *calus* pro *calix*, non peccaret mortaliter. Vide V. *Euchariſtia, num. 12.*

Aut in conſecratione partic. (enim)

Aut in impoſitione ſacrarum veſtiũ orationes ſolitas.

10 Rurſus non peccat mortaliter Sacerdos, ſi, dum ſe ſacris veſtibus induit, relinquit Orationes ſolitas. Ita Fagundez *tractat. 1. lib. 3. capit. 21. numero 9.* contra Syluium *in 3. part. quæſt. 83. art. 6.* Quia ex ſupradictis, non omnes regulæ Miſſalis obligant ad mortale, ſed illæ tantum, quæ ſacrificij eſſentiam, vel quaſi eſſentiam continent. Reliquæ verò ſunt conſilia, & inſtructiones, *part. 2. tract. 14 reſolut. 41.*

11 Neque.

Digitized by Google

11 Neque peccaret mortaliter, qui in Miſſa maiori non legeret ſubmiſſa voce Epiſtolam, & Euangelium à Miniſtris canendum. Nam id non ponitur in Miſſali, aut in aliquo Canone tanquam præceptum. Neque obſtat, quod aliqui id faciant: nam multa ſunt conſueta, quæ non ſunt præcepta. Ita Vegha *in ſum.tomo 2 cap.41.caſ.7.*& alij contra Sà V. *Miſſa*, *num.51.part.2.tr.14.reſ.42. & p.5. tr.5.reſ.45. & tr.13. reſ.95.* Vel in Miſſa ſolemni non legeret Epiſtolam & Euangelium ſubmiſſè.

12 Docet Præpoſitus *in 3.par.q.83.artic 4. dub.5. num.* 190. quod Sacerdos vtens Miſſali Romano, ſi reperiatur in loco, vbi Miſſa celebratur alio ritu videlicet in aliquo Monaſterio DD.Benedicti, Dominici,&c.celebrare poteſt ſecundùm ritum illius loci. Idemque dicendum eſſe, ſi non vtatur Miſſali Romano, & in eo loco alium ritum inueniret diſcrepantem à proprio. Ita Præpoſitus. Sed aliqui contradicunt. Et neſcio an circa id Sacra Congregatio aliquid declarauerit, *p.4.tr.4. reſ.95.* Addit Præpoſitus addictum vni Miſſali, dum eſt in loco addicto alteri. Miſſali poſſe illi conformari.

13 Quando Sacerdos in Miſſa dicit: *Hanc igitur oblationem*; & extendit manus ſuper Calicem, tenere debet pollices ſuper manus, dextrum ſuper ſiniſtrum in modum Crucis. Ita tenet, & deciſum fuiſſe teſtatur in Rota Petrus de Reyna *in cerem.de la Meſarezada*, §.8. *num.4. litt.Q. par.3.tr.6 reſ.104.* Sacerdos extendēs manus ſuper Calicem debet tenere pollices ſuper manus, dextrum ſuper ſiniſtrum in modum Crucis.

14 Miſſæ Regularibus conceſſæ non poſſunt dici ab aliis, etiam in eorum Eccleſiis. Sic declarauit Sacra Congregatio Cardinalium apud Gauantum, *tomo 1.part.3 tit.10.num.16.* Qui etiam notat, quod Miſſa, quæ nomine Roſarij circumfertur, conceſſa ſolùm fuit Prædicatoribus, quare alij dicere non poſſunt: ſed in eo feſto dicant de S. Maria ad Niues, vel Natiuitate, mutato nomine *Natiuitatis* in *Feſtiuitatis*. Sed ipſi magis placet, quod dicant de S.Maria ad Niues, *part.2. tr.14. reſ 74.* Miſſæ Regularibus conceſſæ, non poſſunt ab aliis dici, etiam in eorum Eccleſiis.

15 Quando conceditur facultas Sacerdotibus certè Religionis, vt Miſſam celebrent de recenter Beatificato, tali facultate frui non poſſunt alij Sacerdotes. Ita Granadò *in 2.2.contr.1.tract.7.diſp.4 ſect.2. n.2.* contra Palaum *tract.4.diſp.1.punct.5.§.5. num.4* Et ita expreſsè determinauit Sacra Congregatio Cardinalium apud Gauantum *in Enchar. Epiſcop. V. Miſſa ritus, num.1* Probatur autem concluſio primò, quia Alexand. III. in cap. *de reliq. & vener. Sanct.* prohibuit aliquem colere publico cultu ſine facultate Papæ: ergo illi ſoli poterunt, quibus facultas Papæ conceditur. Secundò: quia ſicut in Bullis talis conceſſionis deſignantur certæ perſonæ; ita etiam deſignatur certus dies, ſed Miſſa non poteſt celebrari extrà illum diem, vt reſpondit Sacra Congregat. teſte Turriano *in 2.2.tomo 1.cap.13. dub.8.* ergo neque ab aliis perſonis. Tertiò, quia priuilegia cenſentur ſolùm conceſſa illis perſonis, quæ in iis exprimuntur: quia ad eos ſolùm dirigitur intentio concedentis, vt probat Bonacina *tract. de leg. diſput.1. quaeſt.3.punct.7.§.2. num.1.* voluntas enim, in qua vis priuilegij fundatur, non operatur, niſi vt ſignificata. Parum ergo iuuat paritas rationis ad extendenda Et Miſſa de recenter Beatificato cōceſſa alicui Religioni, non poteſt dici ab aliis.

Digitized by Google

priuilegia de perſona ad perſonam, vt ait Salas *de leg.diſput.*14. *ſect* 9. *num.*48. Tandem, quia gratia cenſetur conceſſa iuxta verba ſupplicationis,vt docet Menochius *lib.*1. *conſil.*33. *num.*14. & *lib.*2.*conſil.*180. *num.*1.in his autem ſupplicationibus petitur gratia pro certis perſonis.Et illas Bullæ explicitè nominant Cumque verba ſint clara, non eſt adhibenda interpretatio,vel extenſio, vt ait Salas. Neque dicas, quòd priuilegia ſunt amplianda: Nam hoc verum eſt, quando recta ratio id ſuadet, ſeruata proprietate verborum, quod non accidit in caſu noſtro. *part.*2.*tract* 15.*reſ.*55.*par.*3.*in Addit.*2.*reſ.*2. & *par.*4.*tract.*4.*reſol.*231. §.*Notandum.*

Sed quid ſi in diplomate non ſit appoſita particula (tantùm?)

Sed quid,ſi in tali diplomate,nominatis certis perſonis,non addatur particula taxatiua *tantum?* Granado putat in tali caſu poſſe etiam alios Sacerdotes Miſſam conceſſam celebrare, petentibus tamen illis, quibus facultas celebrandi conceditur: nam tunc iſti celebrare cenſentur per illos; quod licere videtur ex 27. *regula*, *de regulis iuris in* 6. Quemadmodum licet Capellano, Miſſas Capellaniæ per alios celebrare, vt cum aliis Doctoribus, & deciſione Rotæ docet Gonzales *ſuper reg.*8.*Cancell.gloſſ.*3.*à num.*71.Sed aliqui viri docti hanc ſententiam Granado non approbant,& aſſignant diſparitatem.*par.*4.*tomo* 2.*reſ.*231. §.*Notandum.*

Eadem verò Religio non poteſt vltrà diem præſcriptum dicere Miſsā de tali Beato, vel de illo commemorationem facere. Aut in publicis Litaniis inuocare.

16 Inſinuauimus ſuprà,non poſſe celebrari Miſſam pro huiuſmodi recenter cano nizatis,præter diem in diplomate deſignatum.Et Granado,*vbi ſupra,num.*18.addit,nec licere præter illum diem commemorationem fieri.(Et Portellius *Additio ad dub. Regul.v.Reliquiæ Sanctorum,num.*11. Nec inuocari poſſe in publicis Litaniis. Adde & tu ex Turriano *in* 2.2.*tomo* 1.*diſput.*17 *dub.*18.nec fieri poſſe Octauam, &c. *part.*3. *tract.*5. *reſol.*9.) & facientes, ſecluſa ignorantia, & bona fide, peccare mortaliter.Licere tamen, ait, cum primum facultas conceditur,Miſſam celebrare in honorem Beatificati,etiam ante diem præfixum, pro initio,& inchoatione Feſtiuitatis,ſi dies præfixa multum diſtet.Sed hoc ſecundum nec videtur admittendum. Et praxis, quam ipſe ait ſic interpretatam eſſe voluntatem Pontificis, non adeſt in hoc Regno Siciliæ: vbi,cùm primùm Pontificium diploma innoteſcit, pulſantur in aliquo die campanæ, & cum præſentia Epiſcopi canitur *Te Deum laudamus*,ante Imaginem Glorificati,cuius Oratio in fine dicitur. *Ibidem* §.*ſed quæritur.*

Aut Miſſam celebrare in alia Eccleſia præter deſignatam.

17 Et tandem, ait de Granado, *ibidem num.*17. perſonis, quibus conceſſum eſt, vt in Eccleſiis ſuorum Ordinum per totum Orbem Miſſam nouiter Beatificati celebrent, non licere in aliena ſiue ſæcularium, ſiue Regularium celebrare. Et quamuis non ſit culpa mortalis id facere ſemel, aut bis, quia ſola mutatio loci ſemel, aut bis videtur leuis; fore tamen mortalem, ſi id fieret toties, vt prudenter iudicari poſſit valdè contrarium decreto Summi Pontificis Ità ille. Sed in his materiis cautè procedendum puto. *Ibid.* §.*Et tandem.*

18 Sacerdos

Digitized by Google

18 Sacerdos benè inſtructus, & de ſua memoria confidens, in caſu neceſſitatis celebrare poteſt ſine Miſſali. Ita Ledeſma *in ſum. tomo 1. de Euchar. cap. 20. poſt* 8. *concl.* & alij contra Fagundez *tom. 1. lib. 2. cap. 21. n. 23.* Debret tamen adhibere ſimilem librum, ne aliquam notam incurreret apud alios. Idem putauit Vaſquez *in 3. p. tomo 4. diſp. 233. cap. 3. n. 16.* de Sacerdote, qui parum videt, & Miſſam memoriter tenet, *p. 2. tr. 14. reſ. 46.*

Sacerdos probatæ memoriæ an poſſit in aliquo caſu celebrare ſine Miſſali?

19 Sacerdos celebrans in Altari ſine imagine Crucis, non peccat mortaliter, ſecundum Homobonum *de Exam. Eccl. part. 1. tractat. 4. cap. 15. quæſt. 149.* Neque peccat mortaliter ſecundum Nugnum *in 3. p. quæſt. 83. art. 3. dub. 5.* celebrans cum vnica candela cerea extra caſum neceſſitatis. Celebrare verò cum lumine olei, vel adipis in caſu neceſſitatis illicitum eſſe, ait Henriquez *lib. 9. de Miſſa, cap. 26. num. 4.* quia vſus celebrandi cum cereo accenſo introductus eſt à tempore Apoſtolorum. Et Riccius, *part. 3. deciſ. 213. num. 1.* ait, hoc eſſe peccatum mortale. Sed contrarium dicendum eſt cum Suarez *in 3. par. tomo 3. diſp. 81. ſect. 6.* ſecluſo contemptu, & ſcandalo. Quia ex D. Thoma, *1. 2. q. 101. art. 1. ad 2.* olim in ſanctuario lampades in Dei cultum ardebant. Et quamuis hi auctores dicant, hoc ante factum non eſſe conſulendum, ego cum Layman *lib. 5. tr. 5. c. 6. n. 17.* & aliis in neceſſitate conſulerem, *p. 2. tr. 14. reſ. 45. & 67.*

Sine Cruce ſuper Altare? Vel cum vna candela cerea? Olei, Aut adipis?

20 Non poteſt Sacerdos ex cauſa quantumuis iuſta celebrare Miſſam operto capite ſine licentia Epiſcopi, aut (ſi eſt Regularis) ſui Prælati. Ita Homobonus *de Exam. Eccl. part. 1. tract. 4 cap. 15. quæſt. 145.* Imò Gauantus *comm. ad Rubr. Miſſ. tomo 1. part. 2. tit. 2. littera F.* docet hanc facultatem pertinere ad Summum Pontificem. Et ita declaraſſe Sacram Congregationem Epiſcoporum negotiis præpoſitam anno 1590. & Sacram Congregationem Rituum anno 1626. Et Scortia *de Sacram. Miſſæ lib. 3. cap. 4. num. 2.* notat, Gregorium XIII. vix diſpenſaſſe cum Epiſcopo Nicææ pro infirmitate, vt (Canone excepto) operto capite celebraret. Quod ſi grauis infirmitas id exigeret, & licentia facilè poſtulari non poſſet, putat Suarez *in 3. p. tomo 3. diſp. 83. ſect. 3.* poſſe id fieri ſine graui culpa. Et Ledeſma *in ſumm. tomo 1. de Sacram. Euchar. cap. 21. concl. 7.* id abſolutè probabiliter docet ſecluſo ſcandalo, & contemptu: quia ſecluſo Canone, non videtur materia peccati mortalis, *p. 2. tr. 14. reſ. 58.*

Et capite cooperto.

21 Quoad MINISTRVM, Villalobos *in ſumm. part. 1. tract. 5. diff. 34. num 2* putat, in caſu neceſſitatis omitti poſſe, vt ſi in die feſto, aut cùm conſecrandum eſſet viaticum pro moribundo, haberi non poſſet. Et ità ego teneo contra Bonacinam *de Sacram. diſp. 4. quæſt. vlt. punct. 9. num. 33. part. 2. tr. 14. reſ. 43.* An verò in tali caſu admitti poſſit fœmina? Negat Suarez *in 3. part. tomo 3. diſp. 88. ſect 1.* & alij ex *cap. 1. de cohabit. cleric. & mul.* vbi dicitur, vt nulla fœmina ad Altare præſumat accedere, aut Presbytero miniſtrare. Et ita etiam ipſe teneo. Sed Nugnus *in 3. p. tomo 1. q. 83. art. 6. dub. 1.* Affirmat, Quia ex hoc nullum

Sacerdos in neceſſitate poteſt celebrare ſine miniſtro.

Sed an cum fœmina?

Digitized by Google

ſequitur inconueniens, & ex alia parte ſacrificium fit dabito modo, & cum debitis reſponſionibus, abſque confuſione. Textum autem prædictum loqui extra caſum neceſſitatis, vt patet ex verbo præſumat *par.2.tr.14.reſ.44.*

Miſſa celebrari poteſt ab aurora, & aliquanto ante.

22 Quoad TEMPVS celebrationis, Doctores communiter docent, incipere ab initio Auroræ. Quod tamen non debet intelligi indiuiſibiliter; Nam Reginaldus *tom.1.lib.29. cap.9.num.173.* concedit quadrantem ante auroram, Homobonus *in exam.par.1.tract 4.cap.24. quæſt.136.*ſemihoram ante ſolis ortum, Azorius, *part.1.lib.10.cap.25. quæſt.5.* horam, & quadrantem ante ſolares radios manifeſtos. Sed probabilius Ioannes de la Cruz *in direct.part.2.de Sacram.Miſſæ,q.2.dub.1: concl.3. in fine,* horam cum dimidia ante Solis ortum. Imò Fernandez *in exam.part.3.cap.5.§.14. num.3.* Addit aliam ſemihoram. Ex quibus infert Suarez *in 3.part.tom.3 diſp.80.ſect.4* Religioſos, qui habent priuilegium celebrandi vna hora ante diem, poſſe celebrare tribus horis ante diem. Et ipſe addo cum dicto de la Cruz, *vbi ſupra,*poſſe celebrare ſtatim poſt Matutinum, vel duas horas vltra mediam noctem *part.2. tr.14.reſ.33.*

Et à Religioſis ſtatim poſt Matutinũ

Pro cõmunicando autem infirmo etiã media nocte.

23 Verùm pro infirmo communicando licet celebrare, etiam media nocte. Ita Victoria *de Euchariſt.num.95.* contra Henriquez, *lib.5.c.24. num.5.* Qui putat, licere ob itinerandum, vel aliam honeſtam cauſam, celebrare ante auroram. Sed hoc Layman *lib.4.tract.5.cap.4.num.3.* non admittit quia eſt contra Canonem, & vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudinem. *ibidem §.Non reticeam.*

Non eſt mortale celebrare ante recitatũ Matutinum.

24 Sacerdos celebrans antequam recitet Matutinum, ſecundum Cenedum *in qq.can.quæſt.3.num.7.* & triginta Doctores apud ipſum peccat mortaliter, quia violat Rubricam Miſſalis percipientem, & conſuetudinem obſeruantem, vt Miſſa poſt recitatum Matutinum celebretur. Sed contraria ſententia Barboſa *de poteſtate Epiſcopi, part.... alleg.24. num 15.*& aliorum triginta eſt probabilior. Quia, vt ait Syluius, Matutinum, & Miſſa non habent inter ſe connexionem, & ordinem. Nam illud inuentum eſt ad exhibendum Deo cultum pro populo: hæc verò ad inſtaurandam memoriam paſſionis. Cur ergo vnum debet aliam præcedere? Argumentum de Rubrica reſpondetur, illam non eſſe præceptiuam, neque ius nouum ſtatuere, ſed declarare modum, quo ſolet, & expedit fieri. Vnde & admonet Sacerdos, vt prius aliquantulum orent. Ad illud de conſuetudine, reſpondetur non obligare ſub mortali *p.2. tr.14.reſ.36.*

Miſſa celebrari poteſt vſque ad meridiem, & paulo vltra.

25 Terminus verò, ad quem vſque Miſſa celebrari poteſt, eſt meridies incluſiuè, qui nec mathematicè accipiendus eſt: Nam Præpoſitus *in 3.par.quæſt.83.art.2.dub.4.num.143.*concedit parum vltra; quia parum pro nihilo reputatur, *par.2.tr.14.reſ.24.par.4 tr 4.reſol.105.& p.5. tr.5.reſol.58.* Et Azorius *par.1..lib.19. cap.25.quæſt.6.* ait, Sacerdotem peccare mortaliter, ſi differat Miſſam ad tertiam partem horæ poſt meridiem, Layman *lib.4.tr.5.cap.4.n.4.* ſi ad mediam horam Bonacina

de

Digitized by Google

de Sacram. diſput.4.quæſt.vltima, punct.9. num.6. ſi ad tres quadrantes. Tandem Syluius *in 3.par. quæſt.83. artic.* 2. ſi ad horam *par.2. tract.14. reſo..34.§. Verum, & par.5.tract.5.reſol.105.* Et Philippus de la Cruz *tract.10.§.3. coroll.* 2. docet non eſſe peccatum mortale, niſi Miſſa differatur per horam integram à meridie. Sed communis opinio eſt in contrarium *par.5.tract.13.reſolut.7.* Religioſi verò ex priuilegio celebrare poſſunt vſque ad Nonam incluſiuè, id eſt tribus horis poſt meridiem. Ita de la Cruz *in direct. par.2. de Sacram. Miſſ. quæſt.2. dub:1. concl.4.* Et Sacerdos in die feſto ratione itineris impeditus, ex Layman *vbi ſupra* poteſt Miſſam incipere vna hora poſt meridiem *par.2.tr.14. reſ.34.* in fine. Et à Religioſis tribus horis poſt meridiem.

26 Omnes Sacerdotes in Sabbato Sancto celebrare poſſunt priuatim. Ita Hurtado *de Sacram.diſp.4.de ſacrif. Miſſæ,diff.3.* Qui aduertit, quòd, ſi quis celebrare velit ante ſolemnem, poterit dicere Miſſam de Sancto in ea die contingente, vel votiuam ad libitum *par.4.tract.4. reſ.237.* in fine. Quod etiam docet Ledeſma *in ſum.p.1.tr.8.dub.20.n.4.* † & ad fortiori procedit † ſi in eo die Feſtum Annunciationis occurrat *p.2.tr.14.reſ.21.* An in Sabbato Sãcto liceat celebrare priuatim? Et quid, ſi ea die contingat Feſtum Annunciationis?

27 Quoad LOCVM Sotus *in 4.diſtinct.13.quæſt.2.art.3.* & Sà *v. Miſſa, num.20.* docent, ſecluſo contemptu, & ſcandalo, licere ſine iuſta cauſa celebrare extra Eccleſiam. Sed DD. communiter cum Villalobos *in ſumm.part.1.tract.5.difficult.23.num.1.* Sacerdotem, id ſine iuſta cauſa facientem, dicunt peccare mortaliter. Quod colligitur ex *C.ſicut, C. Sic ergo, C.nullus, de conſecrat.diſtinct.1.* vbi id expreſsè prohibetur: nam cum materia ſit grauis, ſine dubio obligat ſub mortali *par.2.tract.14. reſol.38.* An liceat celebrare extra Eccleſiã?

28 Sed, an liceat pro communicando infirmo, vel audiendo Sacro in diebus feſtiuis celebrare in mari? Negant DD. communiter cum Nauarro, *cap.25.numero* 82. tum ob conſuetudinem, tum etiam ob indecentiam. Sed Granado *in 3.part. controu.6. tractat.14. diſputat. 13. numero* 2. & alij tenent, non fore illicitum, ſi mare ſit tranquillum, & ſit alius Sacerdos, qui Calicem poſt Conſecrationem firmiter teneat: nam quandoque in triremi poteſt decentius Altare erigi, & ornari, quam in littore, & fætor picis abigi poteſt fumis odoriferis. Hoc autem ait Coninch *de Sacrament. quæſt.83.artic.3.dub.1. numero 226.* in nullo caſu fieri poſſe ſine licentia Papæ. Sed Granado *vbi ſupra, numero 6.* putat, in neceſſitate ſufficere licentiam Epiſcopi *part.5.tract.2. reſol.50.* Et in mari.

29 Epiſcopus ſecundum Beiam *part. 4. caſ. 33.* non poteſt extra diœceſim Altare erigere, & celebrare, aut in ſua præſentia celebrari facere. Maximè ſi ſit prohibitum vniuerſaliter ab Epiſcopo illius Diœceſis. Sed Portellius *in reſp. reg. part 5. caſ. 20. num. 7.* docet abſolutè ſententiam affirmatiuam ex *cap. final. de priuileg. in ſexto.* Et præterea: quia celebrare Miſſam huiuſmodi non eſt exercere iuriſdictionem contentioſam, ſed voluntariam. Poſſe etiam erigere An Epiſcopus celebrare poſſit in altari à ſe erecto extra diœceſim?

Oratorium

Et erigere Oratorium in ſuo palatio?

Oratorium in ſuis Palatiis, & in Villa rurenſi, & ibi celebrare, vel audire Miſſam. Et portare poſſe Altare viaticum, & in itinere vbicumque extra Romam celebrare, aut celebrari facere, docet Gauantus *in Enchirid. Epiſc. V. Epiſcopus, num. 8. part. 4 tract. 4 reſol. 15. & par. 5. tract. 2. reſol. 77.* Et hanc facultatem vbique in Altari portatili celebrandi habent ex Portellio *V. Altare, num. 1.* contra Mirandam, *tom. 1. q. 40. art. 9* Religioſi non contradicente Epiſcopo, *par. 3. tract. 2. reſol. 80.* Aduerte autem, quod in Oratorio Epiſcopi non poteſt quis celebrare abſente Epiſcopo: quia illud priuilegium non eſt reale, aut locale, ſed perſonale, *par. 4. tract. 4. reſ. 15. § Notandum.*

Et celebrare in itinere cum altari portatili?

In oratorio Epiſcopi non poteſt celebrare alius abſente Epiſcopo.

Prohibitus verò celebrare in loco delicti, celebrare poteſt in Eccleſia propè muros Ciuitatis, in qua deliquit.

30 Prohibitus celebrare in loco delicti (quod ſolet contingere, quando Papa diſpenſat cum aliquo in irregularitate ex homicidio, excipiens pro celebratione locum delicti) videtur quod celebrare non poſſit propè locum delicti, vt in aliquo Monaſterio, quòd ſit extra muros. Nam *in leg. qui in continentibus, ff. de verbor ſignif.* natus in ſuburbiis dicitur natus in Ciuitate, & ex *l. quæ Romæ, ff. de legat. 3.* legans bona, quæ habet Romæ, cenſetur legare, quæ habet in ſuburbiis. Et tandem Summi Pontifices Baſilicas Sanctorum Petri, & Pauli, quæ ſunt in ſuburbiis appellant de Vrbe. Sed exiſtimo, talem in iis Eccleſiis celebrare poſſe: Nam Pontifex in cap. *Si ciuitas de ſentent. excommunicat. in 6.* ait ciuitates murorum ambitu terminari, præter caſum interdicti, in quo iuſtis de cauſis interpretatio fieri debet largior. Et nomine Ciuitatis propriè venire ſolum, quod muris clauditur, docet Barboſa *in collect. tom. 5. lib. 15. cap. 16. num. 4.* Præterea Menochius *de arbitr. lib. 2. cent. 2. caſ. 155. num. 10.* & alij probant, in materiis odioſis nomine Vrbis non venire ſuburbia. Et certè in pœnis benignior interpretatio eſt adhibenda. Tertius verò in contrarium adducti omnes loquuntur in fauorabilibus *par. 4. tract. 4. reſ. 23.*

In celebrante requiritur intentio.

31 † Circa DISPOSITIONEM vide multa V. *Communionis diſpoſitio.* Hic ſolùm libandum aliquid de intentione, & ſtatu celebrantis. Pro conficiendo igitur Sacramento requiritur intentio formalis, aut virtualis, quia voluntas debet eſſe operatiua. Vide V. *Euchariſtia, à numer. 6.* Sed pro applicanda Miſſa, non ita. Vide V. *Miſſam, num. 5.*

Et celebrare in mortali eſt ſacrilegium.
Sed triplex.

21 Celebrare Miſſam in peccato mortali, eſt ſacrilegium. † Non tamen triplex, vnum indignæ oblationis, alterum indignæ conſecrationis, & tertium indignè communionis. Quia oblatio, & conſecratio ſunt propter communionem, & vbi nullum eſt propter aliud, ibi eſt tantùm vnum. Ita Azor. *par. 1. lib. 10. c. 31. q. 11. par. 1. tr. 14. reſ. 24.*

Sacerdos cōfeſſus Miſſam incipiens, ſi recordatur alicuius mortalis obliti, non tenetur conteri.

33 † Qui ergo conſcius ſibi eſt peccati mortalis, confiteatur, & ſe probet per pœnitentiam, vt admonet Tridentinum, *ſeſſion. 13 cap. 7.* & poſtea celebret. † Quod ſi, poſtquam confeſſus eſt, & Miſſam incepit, recordatus alicuius peccati mortalis obliti, ſequi poteſt Miſſam: nec enim tenetur conteri, vel alteri: nam contritio ſolùm requiritur ad remiſſionem culpæ, illa verò culpa iam remiſſa fuit indirectè per

pœnitentiam

Digitized by Google

pœnitentiam virtualem. Neque eſt aliquod præceptum de elicienda contritione,vel attritione,extra Sacramentum : nam non eſt diuinum, quia in lege noua non eſt aliquod præceptum merè poſitiuum;niſi circa ſuſceptionem Sacramentorum:nec naturale;nam de iure naturæ ſolùm tenemur pœnitere formaliter,vt reconciliemus nos Deo:hic autem ſupponitur reconciliatus;denique nec Eccleſiaſticum , quia Eccleſia non poteſt præcipere actus internos , qualis eſt contritio, & attritio. Neque dicas , quod talis teneretur confiteri , ſi poſſet:ergo dum non poteſt,teneri ad contritionem. Nam in Paſchate omnes fideles tenentur confiteri,& tamen; qui non habet copiam Confeſſarij,ex Filliucio *to.*1.*tract.*6.*c.*8.*n.*209.& aliis communiter , non tenetur conteri. *par.*2. *tract.*14.*reſ.*48.*&* *par.*5.*tract.*4.*reſ.*5. Tenetur tamen is confiteri, ſi inter concionem , vel cantionem poteſt.Ita Sæluester V.*Euchariſt. quæſt.* 7. & alij.Et vniuerſaliter probabilior eſt ſententia Coninch. *de Sacrament.qu.*80.*art.*4.*dub.*1 contra Henriquez *l.*8.*c.*46. quòd , ſi commodè, & ſine ſcandalo poteſt,teneatur ante conſecrationem quandocumque confiteri. *par.*3.*tr.*4.*reſ.*44.48.*&* *reſ.*77. Vnde reprobanda eſt opinio Corneio in 3.*par.tom.*2.*tract.*4. *diſp.vnica,dub.*3. *nu.*3.qui (vir alioqui doctiſſimus)probabile putauit, oblitum in confeſſione alicuius mortalis,poſſe ſic celebrare, abſque eo,quod confiteatur, donec in Paſchate vrgeat poſitiuum præceptum confeſſionis. Quæ opinio deleta fuit in Inquiſitione Hiſpanica per particulare decretum:*par.*5.*tr.*14. *reſ.*5. in fine.An teneatur confiteri quamprimum poſt ſacrificium , dicemus infra *num.*42.

Sed , ſi poteſt abſque ſcandalo,tenetur confiteri.

34 Si verò Sacerdos bona fide Miſſam inciperet nulla præmiſſa confeſſione,quia ſcilicet exiſtimaret ſe non habere peccatum mortale, & poſtea in Altari recordaretur ſe illud habere , teneretur elicere actum contritionis , & poſtea Miſſam proſequi. Sed quid,ſi ad contritionem excitari non poſſet? Caſus eſt metaphyſicus ; nam , cum Deus ſemper paratus ſit auxilium præbere,in quacumque anguſtia poteſt conteri. Sic Ochagauia *de Sacram. tract.*2. *de Euchar. effect. quæſt.*8. *num* 4. Poſito tamen quod non poſſet,ſaltem ſine magna difficultate. Vaſquez *in* 3.*par. tom.*3. *diſp.* 207.*cap.*1. & Hurtado *de Sacrament. diſput.* 8. *de Euchar.diffic.*1.tenent,non peccaturum mortaliter , ſi cum huiuſmodi conſcientia peccati mortalis Sacramentum recipiat : quia præceptum dignè communicandi non videtur ita ſtrictè obligare , vt cogat in eo caſu ad dimittendum ſacrificium inchoatum cum populi ſcandalo , & ſui honoris dedecore. Quod intelligunt,ſi non adeſſet ſolus miniſter,quem facilè poſſet in alium locum mittere , & mentem interim ad contritionem componere. Idemque docent de laico, qui iamiam recepturus Euchariſtiam de manu Sacerdotis , nec aliqua occaſione diuertere potens,recordatur peccati mortalis, & conteri non poteſt.Quæ ſententia eſt probabilis.*p.*4.*tr.*4.*reſ.*98 *p.*5.*tr.*13 *reſ.*74.5. *Non deſinam.*

Si antè Miſſam incepit ſine Confeſſione exiſtimās nō habere mortale, & poſtea recordatur habere, tenetur conteri.

Sed quid, ſi ad contritionem excitari non poteſt?

35 Poteſt verò Sacerdos in peccaco mortali exiſtens , ſine præuia

Digitized by Google

Poteſt verò ſacerdos celebrare cum ſola contritione, ad ſatisfaciendum præcepto in die feſto, ſi alio modo non poteſt.

Confeſſione cum ſola contritione celebrare; primò, ad ſatisfaciendum præcepto in die feſto, ſi nimirum, dum iter facit, non habet copiam Confeſſarij, nec Miſſam audire poteſt. Ita Vega *in ſum. tom. 2 cap. 41. caſ. 4.* contra Suarez *in 3. par. tom. 3. diſp. 67. ſect. 4.* Non tamen tenetur id facere: quia ſequi poteſt contrariam ſententiam. Neque dicas, quòd præceptum de confitendo ante Communionem ſit diuinum, & præceptum de audiendo Sac o in die feſto, Eccleſiaſticum, ac proinde hoc debere illi cedere. Nam in aliquibus caſibus, quando concurrunt duo iura imparia, licet Sacerdoti ob probabiles rationes ſequi quam maluerit. Inter quos caſus vnus eſt præſens; quia Concilium Tridentinum *ſeſſ. 13. cap 7.* & DD. dicunt, id licitum eſſe, ſi vrgeat neceſſitas, & copia Confeſſarij deſit. Adde quod probabile eſt iuxta Concilium, præceptum de confitendo ante Communionem eſſe iuris humani. *par. 2. trac. 14. reſ. 63.*

Ad implendum ipſe vel alij præceptum Communionis in Paſchate.

36 Secundò, poteſt ſine Confeſſione celebrare, vt ipſe, vel alij impleant præceptum Paſchale Communionis. Quia hoc præceptum non eſt pure Eccleſiaſticum, ſed diuinum, determinatum tamen ab Eccleſia quoad tempus. Ita Lugo *de Eucharist. diſp. 14 ſect. 5. n. 116.* contra Suarez *in 3. par. quæſt 80 art. 4. dub. 2.* Aliter tamen dicendum eſt de Communione debita ex voto, aut etiam ex alio præcepto *par. 6 tr. 13. reſ. 63.* † licet. *in par. 4. tr. 4. reſ. 96* iudicium ſuum ferre noluerit. †

Vt alij in die feſto Miſſam audiant.

37 Tertiò poteſt ſine Confeſſione, & cum contritione celebrare Sacerdos, etiam non Parochus, in die feſto, vt alij Miſſam audiant, ſi non adſit Confeſſarius, nec alius ſacerdos ad celebrandum. Nam in hoc caſu vrget neceſſitas proximi, quæ reputari debet, vt propria. Reſpondet Suarez *tom. 3. in 3. part. diſputat. 67. ſect. quarta*, quòd illi non peccabunt non audiendo ſacrum, ſi ipſe non celebret: Sed contra eſt: Nam (in caſu, quo non eſſet viaticum dandum moribundo, poſſet ſacerdos celebrare abſque Confeſſione. Ita Lugo *par. 5. tract. 3. reſol. 36. §. Notandum eſt.*) Et tamen non peccaret moribundus decedens ſine viatico, Sacerdote non celebrante, & Sacramento deficiente. Eſt ergo noſtra opinio ſatis probabilis; licet contraria ſit etiam probabilis. *par. 2. tr. 14. reſ. 64.*

Et in caſu neceſſitatis ſi habeat reſeruata, & ſolùm adſit Confeſſarius inferior.

38 Quartò probabile eſt, quòd ſacerdos in caſu neceſſitatis poſſit ſine præuia Confeſſione celebrare, ſi habeat peccata reſeruata, & ſolùm adſit ſacerdos inferior carens auctoritate in reſeruata. Etiam, ſi vltra reſeruata haberet quoque non reſeruata. Quia tunc iudicare poſſet, non adeſſe copiam Confeſſarij, dum non adeſt à quo integrè abſolui poſſit. Adde, quod eadem peccata bis confiteri, graue onus videtur.

Sed quid, ſi vna cũ reſeruatis habeat non reſeruata. Aliqui dicũ, debere omnia illi Confeſſario confiteri.

Ita Sancius *in Select. diſp. 32. nu. 10.* Præpoſitus *in 3 par quæſt. 80 art. 5. dub. 3. nu. 17.* & alij. Imò Hurtadus *de pænitent. diſp. 11. diff. 14.* ſic fieri debere, exiſtimat. Aliqui docent, quod ſi vna cum reſeruatis haberet etiam non reſeruata, teneretur omnia confiteri cum illo ſacerdote, vt ab omnibus ſaltem indirecte abſoluatur. Ita Suarez *vbi ſupra.* Et Coninch.

Digitized by Google

ninch. *de Sacram. quæſt.* 80. *art.* 4. *dub.* 2. *n.* 21 id faciendum putat, etiamſi t alis præter reſeruata haberet ſolum venialia. *part.* 2. *tract.* 4. *reſ.* 65. *par.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 96 *& par.* 5. *tr.* 13 *reſ* 9. *&* 10.

39 At poteſt ne ſacerdos celebraturus ad vitandum ſcandalum, vel aliquem communicaturus, abſente ſuperiore, confiteri cum ſacerdote inferiori peccata non reſeruata, & reſeruata relinquere, & ſic confeſſionem dimidiare? Negat Valentia *tom.* 4. *diſp.* 7. *q* 11. *punct* 1. quia Confeſſio debet eſſe integra quantum poteſt, vt omnia peccata directè, vel indirectè abſoluantur. Contra verò Hurtadus *vbi ſupra*, tenet, vt ſupra diximus in tali caſu ſacerdotem vel alium communicaturum omittere debere Confeſſionem, & ſe gere, ac ſi non haberet copiam Confeſſarij: quia ſacerdos ſimplex non poteſt vllo pacto abſoluere reſeruata extra mortis articulum, vt ait Tridentinum, *ſeſſ.* 14. *c.* 7. & alias Sacerdos non approbatus, auditis venialibus, & mortalib. poſſet abſolutionem impendere: quia nimirum habet poteſtatem in venialia. Sed nihilominus probabilis eſt ſupradicta opinio Valentiæ, quod pœnitens in tali caſu teneatur reſeruata & non reſeruata confiteri cum Sacerdote inferiori. Sicut etiam poſſe celebrare contritum ſine Confeſſione. Et probabilis præterea eſt opinio Mendozæ in 2. 2. *diſp.* 84. *ſect.* 7. §. 181. quod poſſit Confeſſionem dimidiare, & reſeruata relinquere; quia ad abſolutionem indirectam non eſt neceſſe quod peccata exprimantur, vt patet in peccatis oblitis. Neque verò Confeſſio debet eſſe integra quoad ea quæ excedunt Confeſſarij poteſtatem.

Alij verò debere emittere Cōfeſſionē, & celebrare vel communicare cum ſola contritione.

Et vtrūq; eſt probabile, ſicut etiam Confeſſionē dimidiā, confitendo nō reſeruata tantum

Idque procedit etiam in excommunicatione, etiam contracta propter hæreſim, ſi vrgeat præceptum Paſchatis, vel faciendum ſit Sacrum ratione ſcandali, & adſit Inquiſitor. vel Epiſcopus, &c. Vel enim talis tenetur Confeſſionem dimidiare cum Confeſſario inferiori, & hæreſim ſubticere, ſicque ab illa indirectè abſolui, vel etiam hæreſim exprimere Ipſi tamen imponendum eſt onus comparendi ante aliam Confeſſionem, & ſi pertinax ſit in comparendo, neganda eſt abſolutio. Si autem onus acceperet, & poſtea non compareat ex culpa ſua, iterum peccabit, & vrgente nouo præcepto, aut neceſſitate communicandi, maior cautio eſt exigenda. Si autem hic poſſet ſine graui nota vitare communionem, aut Sacrum, id teneretur præſtare. Ita Mendoza *ibidem numer* 185. Dices: nemo abſolui poteſt à peccatis, niſi prius abſoluatur ab excommunicatione. Reſpondeo, regulariter loquendo, verum eſſe; quia excommunicatio facit, ne quis licitè Sacramenta ſuſcipiat. In caſu tamen neceſſitatis, poſſe, quia ex vna parte lex Eccleſiaſtica non obligat cum tanto diſpendio, & ex alia, excommunicatione ligatus validè Sacramenta reciperet. Ita Villalobos *tom.* 1. *tract.* 9. *diff.* 40. *num.* 7. contra Vaſquez in 3. *part. tom.* 4. *tract. de excommun. dub* 4. *nu.* 8. Qui affert caſum, in quo excommunicatus ſine peccato Euchariſtiam ſumeret: ſi nimirum Confeſſarius oblitus abſoluere excommunicationem abſoluiſſet peccata, *p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 104. *& t.* 5. *reſ.* 68. *& p.* 5. *t.* 13. *reſ.* 10.

Etiā ſi talis ſit ligatus excommunicatione reſeruata, puta hæreſis, &c.

Nam abſolutio à peccatis in excommunicatū nō cadit inualidè, ſed illicitè quando non vrget neceſſitas.

Digitized by Google

Et quidē neceſſitas in ſupradictis caſibus eſt etiam lōga mora, quæ requiritur in adeundo ſuperiorem.

40 Petes pcimò : Secluſa neceſſitate, poteſt ne Sacerdos, vel alius non habens copiam ſuperioris, confiteri cum inferiore, exprimendo reſeruata, vel ſubticendo, ob id ſolum, ne multum differat Confeſſionem vel Communionem? Reſpondeo cum Suarez *tom*.4. *diſputat*. 23. *ſect*.2. *num*.7. & Granado *in* 3. *part*. *contr*.7. *tract*. 9. *diſp*. 5 *ſect*.3. *num* 22. poſſe. Longa enim mora in Confeſſione eſt grauiſſimum damnum : nam pœnitens priuatur gratia ſacramentali remiſſiua peccatorum; & auxiliis gratiæ vitandi peccata de cætero, & præſertim gratia Euchariſtiæ, quæ eſt maxima. Tum præterea, quia diu verſari in peccato mortali eſt maximum damnum, contritio autem eſt multum difficilis. Sed an id poſſit, ſi ſuperior habens facultatem in reſeruata adiri poteſt in craſtinum? Videtur Mendoza *in* 2.2. *diſputat*.84. *ſect*.7 §.190 poſſe, nec debere hominem noctu ad ſonum accedere in peccato mortali, ſine Confeſſione; quia eſt periculum quo ex illo ſomno, vt multoties contingit, rapiatur ad inferos. Sed nihilominus noluit id decerne. Ipſe verò exiſtimo, non poſſe : nam periculum moriendi non ſolùm eſt in ſpatio vnius noctis, ſed etiam vnius horæ, & momenti : vnde quis poſſet confiteri cum primò Confeſſario, qui occurrit, & nunquam quærere ſuperiorem, quòd eſt abſurdum. *p*.5. *tr*.13. *reſ*.8.

Et Mendoza putat vnam noctem eſſe moram ſufficientē Sed perperam.

Sed an dimidiari poſſit Cōfeſſio lōga, ſi vrgeat tēpus communicandi?

41 Petes iterum: An poſſit Confeſſio dimidiari, ſi ſtatim celebrandum vel communicandum ſit propter ſcandalum, & Confeſſio eſſet multum longua, & finiri non poſſet? Reſpondeo, Vide infrà. V. *Confeſſionis*, *num* 48.

Sacerdos qui in neceſſitate ſine cōfeſſione celebrauit ex defectu confeſſarij tenetur confiteri quam primum.

42 Porrò Sacerdos, qui in caſu neceſſitatis carens Confeſſario ſine Cocfeſſione celebrauit, tenetur confiteri quamprimum. Quia, vt docet Suarez *tom*. 3. *quæſtio*. 66. *ſectio*.7. & alij communiter, ita præcepit Tridentinum *ſeſſ*.13. *cap*. *ſeptimo*. Quamuis non deſint, qui dicant, Concilium id non præcipere, ſed conſulere, inter quos eſt Villalobos *in ſumm*. *parte* 1. *tractat*. 7. *dub*. 37. *num*.7. Sed poſito, quod Concilium id præcipiat, habet multa dubia. Primum eſt, quomodo intelligi debeat illud, *quam primum?* Sancius *in Selectis diſputatio*. 32. *num*.14. & alij explicant, *ſtatim finita Miſſa*. Ego olim exponebam *intra triduum*: quia quod intra triduum fit, dicitur ſtatim fieri, *l. fin. Codic. de iudic. ibi*, *illicito autem*, *ideſt intra triduum*. Sed Fagundez *tractat*. 3. *lib*. 3. *cap*. 8. *num*. 9. & alij explicant, *cum primùm celebrauerit*. Et quamuis dici poſſit, quòd Sacerdos id facere teneretur ſecluſo præcepto Concilij, vnde Concilium nihil noui præciperet. Et quod alioqui poſſet Sacerdos confiteri poſt ſex menſes, ſi per ſex menſes non celebraret, quod eſt abſurdum; nihilominus talis opinio eſt probabilis, ſaltem per locum extrinſecum. *par*.2. *tr*.14. *reſ*.60. Sed ex rationibus à priori non placet. *par*.5. *tr*.13. *reſ*.64. §. *Non deſinam* in fine.

Id eſt (ait Fagundez) cum primum celebrauerit.

Sed non placet.

Porrò hoc præceptum non ligat Sa-

43 Secundum eſt; an hoc præceptum obliget in caſu, quo Sacerdos bona fide Miſſam incipiens, poſtea recordatus peccati mortalis,

non

confitetur, ne notam infamiæ contrahat, habens nihilominus copiam Confeſſarij? Et reſpondendum negatiuè cum Sayro *de Sracram.lib.2.c.7.art.* 2. contra Reginaldum *to.* 1. *lib.* 29. 7. *num.* 110. quia Concilium exprimit caſum, in quo quis celebraret ſine confeſſione ob carentiam confeſſarij *p.2.tr.14.reſ.61*.

cerdotem, qui bona fide Miſſam incipiens recordatur peccati mortalis.

44 Tertium eſt, ſi Sacerdos confeſſionem omitteret ex malitia? Quartum, ſi in ipſo ſacrificio ante Communionem peccaret mortaliter? Et ad vtrumque Syluius *in 3.par.q.*80.*art.*4.*dub.* 2. Reſpondet obligare. Sed Nugnus 3.*part.to.*1.*q.*88.*art.*4.*diffi.* 4. probabilius docet, non obligare. *ibidem.* in fine.

Nec ſi confeſſionē omittat ex malitia.
Vel in ipſa Miſſa peccet mortaliter.

45 Quintum dubium eſt, ſi Sacerdos ante celebrationem confeſſus aliquod peccatum omiſiſſet ex obliuione? Ad quod Præpoſitus *in 3. par. q.* 80. *artic.* 5. *dub.* 4. *num.* 21. reſpondet in tali caſu debere confiteri quam primum. Quia, inquit, hoc peccatum per ſe loquendo, debebat ante Communionem ſubijci clauibus, & dici poteſt, quod conſcius illius celebrauerit ſine illius confeſſione. *par.4.tract.4.reſ.97.* Idem docet Lugo *de Sacram. diſp.* 14. *ſect.* 7. *num.* 152. in caſu, quo Sacerdos habens reſeruata deficiente ſuperiore, & Vrgente neceſſitate, confeſſus eſſet inferiori non reſeruata, & celebraſſet. Vel antea quidem confeſſus, & abſolutus recordatus poſtea mortalis obliti, nec valens illud confiteri, ſine noua confeſſione celebraſſet. *par.5.tr.* 13. *reſ.*64.

Sed quid ſi confeſſus fuit, ſed alicuius mortalis oblitus eſt.

Et certis aliis caſib.

46 Sextum dubium eſt, an hoc præceptum extendatur ad laicos. Et reſpondetur negatiuè cum Syluio *in 3.par.q.*80.*ar.*2 *dub.*2. & aliis communiter contra Nauarrum *apud ipſum ibid.* Quando enim laicus aliquod peccatum in confeſſione omittit, quod ex iuxta cauſa explicare non poteſt, ſatis eſt, quod illud poſtea confiteatur vrgente confeſſionis præcepto. *par.2.tr.14.reſ.50.& p.5.tr.14.reſ.54.*

Certum eſt autem præceptum non comprehendere laicos.

47 Septimum denique, ſi extendatur ad Sacerdotes more laicorum communicantes? Et reſpondendum negatiuè cum Villalobos *in ſum. par.*1 *tract.* 3.*dub.*37.*nu.*8. quia tunc non ſe habent vt Sacerdotes. Secus ſi Sacerdos communicaret in ſemiſacrificio Paraſceues. Vel aſſumeretur ad complendum ſacrificium ab alio inchoatum. *par.1.tract.14.reſol.60.* in fine.

Aut Sacerdotes communicantes more laicorum.

CENSVRA.

1 † CEnſura eſt pœna Eccleſiaſtica, his, vel illis Eccleſiæ bonis hominem priuans. Tres ſunt eius ſpecies: Excommunicatio, Suſpenſio, & Interdictum †. Irregularitas non eſt cenſura ex *cap. querenti de verb. ſignific.* Ita Faber *de Sacr. ordin. diſt.* 25. *quæſt.* 1. *diſput.* 3. *n.* 35. & alij. Sed Cornejo *in 3. part. tract.* 5. *diſput.* 1. *dub.* 2. *diff.* 2. & alij probabiliter etiam docent, irregularitatem prouenientem ex mero delicto, & quæ eſt pura pœna peccati, eſſe cenſuram; quam opinionem ait

Cenſura quid?
Et quæ illius ſpecies?
Irregularitas non cenſura.

Digitized by Google

Sed oppoſitum eſt probabile de irregularitate ex delicto.

Cruz *par.2. tractat.de irreg. dub.15.concl.2.* eſſe communem inter Thomiſtas. Probatur autem; quia in multis Bullis, poſtquam conceſſa eſt facultas abſoluendi ab excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto, ſubiungitur, *& ab omnibus cēſuris, & pœnis Eccleſiaſticis*, quibus verbis non poteſt aliud ſignificari, quam huiuſmodi irregularitas; nam tres cenſuræ communes iam præmiſſæ ſunt. Vide Bullam Pij V. ann. 1561. Igitur ſecundum hanc opinionem poteſt Confeſſarius virtute Cruciatæ ab his irregularitatibus abſoluere. *p.1.tr.11.reſ.27.& part. 4. tr. 2. reſ. 31.*

Cenſura aut eſt à iure, aut ab homine.

2 † Omnis vero cenſura aut eſt à iure, aut ab homine. A iure dicitur quando fertur à iudice habente poteſtatem condendi legem, ea intentione, vt condat generale ſtatutum, obligans ſub cenſura. Ab homine vero, cum fertur intentione non condendi legem perpetuam ſed ſtatutum temporale, & tranſitorium obligans ſub cenſura Item, vtraque hæc cenſura alia eſt latæ ſententiæ, quæ incurritur ipſo iure, alia eſt ſententiæ ferendæ, ſeu comminatoria, quæ non incurritur, niſi poſt ſententiam Iudicis †. In dubio vero, an cenſura ſit latæ, an vero ferendæ ſententiæ, cenſeri debet ferendæ: quia odia ſunt reſtringenda. Ita Auila *de cenſ.pars.2.cap. cap.2. dub.2. p.4.t.3.reſ.16.*

Aut latæ ſententiæ aut ferendæ.

Cenſuræ quatuor cauſæ.

3 † Cauſæ cenſuræ ſunt quatuor. Efficiens, materialis, formalis, & finalis.

Efficiens eſt omnis qui habet iuriſdictionem ſpirituale in foro exteriori.

4 EFFICIENS eſt ille, qui poteſt ferre cenſuram: nimirum Papa, Concilium generale, Prouinciale, Cardinales, Epiſcopi, Inquiſitores, Abbates, Generales: Prouinciales, & Priores Religoſorum, & omnes habentes iuriſdictionem ſpiritualem in foro exteriori †. Poteſt autem iuriſdictio ferendi cenſuram acquiri conſuetudine *c.dudum, de elect.* Et præſcriptione, *cap. auditis, & cap. cum olim, de præſcriptio.* Et ratio eſt, quia his modis mutantur iura, & dominia. Cenſetur autem in his caſibus concedi à Summo Pontifice, vt iuriſdictiones Eccleſiaſticæ certæ ſint. Ita Mercerus *in 3.par.q.21.dub.* 3. & Doctor. communiter. Qui aduertunt, hanc poteſtatem hoc modo acquiri poſſe quoad vnam cenſuram, & non quoad aliam: quia inter cenſuras non eſt connexio neceſſaria. Et conſuetudo, vel præſcriptio circa actus vnius generis, non dat facultatem ad actus alterius generis. *part. 5. tract. 9. reſ. 42.*

Quę acquiri poteſt conſuetudine, & præſcriptione.

Sed non à fœmina.

5 Porrò, vt conſuetudine, vel præſcriptione acquiratur iuriſdictio ferendi cenſuram, ſubiectum debet eſſe capax. Incapax autem huius iuriſdictionis eſt fœmina, vt diximus. *Abbatiſſa, num.* 1. Sicut etiam vir laicus. Qui, non ſolum non poteſt ferre cenſuram, ſed nec, vel incidenter, de cenſuræ nullitate cognoſcere; aut ordinare, vt non ſeruetur, & quod tollantur cedulones de portis Eccleſiarum. Et Princeps laicus non poteſt Epiſcopis vel Vicariis prohibere, ne aliquem excommunicent, niſi ſibi prius cenſuræ cauſam oſtendant. Quia hæc omnia ſunt actus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quæ in laicum

Vel laico.

Digitized by Google

cum cadere non poteſt. Ita Portocarrero *in alleg.iuriſd.S.Officij num.97.* & alij communiter contra Pereiram. *de manu regia uap.7.n.27.p.4.tr.1. reſ.98.*

6 Habens poteſtatem ferendi cauſam, non poteſt ea vti in propria cauſa: Nam in cauſa propria nemo iudex eſſe permittitur. *cap. inter querelas, cap. 23. quaſt. 4.* Verum Innocent IV. *cap. à lecto filio, de ſent. excommunic. in 6.* id intelligendum inquit de cenſura per modum iudicij, non per modum iuſtæ defenſionis in inuaſorem: quia licet vim vi repellere. Et Abbas *ad c.cum veniſſent, de iud* ait licere vti poteſtate cenſuræ in propria cauſa, etiam per modum iudicij, vbi cauſa eſt adeo manifeſta, vt nec negari valeat, nec examinari oporteat *par.5.tr.9. reſ.52.* Qui poteſt ferre cenſuram non poteſt ferre in propria cauſa.

7 Item, habens poteſtatem ferendi cenſuras, non poteſt illas ferre, dum eſt extra territorium; quia iuriſdictio contentioſa clauditur territorio, *cap.de nouit, de ſenten. excommunic.* Vbi Pontifex non aliter ſaluat cenſuram latam à Legato contra Regem Galliæ, quam ex eo, quod nondum fuerat terminos ſuæ legationis egreſſus. Vnde Præpoſitus *in 3. par.quaſt. 1.dub.5.num. 34.* probabiliter docet, Epiſcopum non poſſe ferre cenſuram extra diœceſim etiam in delicto publico, & quando cauſæ cognitio non prærequiritur. Sed ego in hoc caſu contrarium teneo cum Cornejo *in 3.par.tr.5.diſp.6.dub. 6. q. 1.* Et fauet *cap.cum ſit §. fin. de appell.cap.euidentia, de accuſ.& cap. manifeſta. 1.q. 1.par.5.tr.9. reſ.35.* Vel extra territorium.

8 Si plures diuerſæ poteſtatis ferant eamdem cenſuram, Papa, verbi gratia, & Epiſcopus, intendens vterque nouam cenſuram imponere contrauenientes plures excommunicationes incurrunt. Secus, ſi eadem lex ab eodem ſuperiore ſæpius renouetur. An pro eodem delicto incurri poſſit duplex cenſura?

9 † MATERIALIS cauſa cenſuræ eſt duplex Remota, & proxima. Illa eſt ſubiectum capax cenſuræ; hæc cauſa propter quam incurritur. Materialis cauſa cenſuræ remota.

10 Subiectum capax cenſuræ eſt, homo viator, baptizatus, adultus, ſubditus.

Eſt enim proprium omnis cenſuræ, non ligare pueros ante annos pubertatis, excepta ea, quæ fertur in *canon.ſi quis ſuadente.* Ita de cenſuris ab homine docet Sancius *diſp.16.n.18.ex c.1. & c referente, de delict puer.* Et de cenſuris à iure Palaus *to.1.tr.3 diſp.1.pun.24.§.2.n.8.* contra Vgolinum *de cenſ.c.17.§.3.n.5.* Et ratio eſt, quia odia ſunt reſtringenda. *par. 3.tr.6.reſ.58.* Idem docet Sancius de irregularitate. Vide V. *Irregularitas, num. 1.* Eſt homo baptizatus. Adultus.

11 Item nulla cenſura ligare poteſt non ſubditum eius, à quo fertur, vt dicimus generaliter de legibus V. *Lex n 6.* Vnde in primis nemo poteſt cenſura ligare ſeipſum. Quamuis occaſione cenſuræ à ſe latæ, poſſit cenſuram ab alio latam incurrerere, vt in caſu quo quis conuerſaretur cum excommunicato à ſe vel celebraret in Eccleſia à ſe interdicta: nam in primo incurreret excommunicationem minorem, in ſecundo fieret irregularis. Ita Mercerus in *in 3.par.q.20.dub.4.p.5.tr.9.reſ.52.* Et ſubditus. Vnde non poteſt quis cenſura ligare ſeipſum.

12 Deinde

Digitized by Google

Vel peregrinos.

12 Deinde cenſuræ locorum non comprehendunt peregrinos, ſiue per modum ſententiæ latæ ſint, ſiue per modum ſtatuti *c. à nobis*, 1. *de ſent. excom.* Ita Layman *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 4. *num.* 5. Quidquid Pontius *lib.* 5. *cap.* 7 §. 2. *num.* 19 *par.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 73. Item, ſi latæ ſint per modum ſtatuti, non comprehendunt ſubditos delinquentes extra diœceſim, vel in loco exempto intra diœceſim, vt eſt Eccleſia S. Cataldi hic Panormi. Ita Couarruuias *in cap. Alma par.* 1. §. 10. *nun.* 12. (Immo nec ſufficit, quod delictum inchoatum ſit intra diœceſim ſed debet eſſe conſummatum. Vnde ſi quis raperet virginem in diœceſi, & extra diœceſim violaret, non incurreret cenſuram ex ſtatuto diœceſi contra ſtupratores. Ita Suarez *diſput.* 5. *ſect.* 4. *num.* 7. *par.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 33.) Item docet Auila *part.* 2. *cap.* 3. *diſp.* 2. *dub.* 5. de cenſuris latis per modum ſententiæ; quia iuriſdictio Epiſcopi non extẽditur extra diœceſim. Id quod procedit ſecundum ipſum, ſi delictum patratum ſit extra diœceſim: & ſecundum Pontium *vbi ſupra num.* 20. etiam ſi patratum ſit in diœceſi ſi deliquens extra diœceſim reperitur. Verum Suarez *diſputat.* 5. *ſect.* 5. *num.* 9. putat, cenſuras latas per modum ſententiæ ligare ſubditos extra diœceſim exiſtentes, & delinquentes; quia præceptum in hoc differt à ſtatuto, quod hoc dirigitur ad territorium, illud vero ad perſonas immediatè. Sed ſententia Auilæ eſt probabilis. *p.* 3. *t.* 5. *reſ.* 74.

An poſſit collegiũ?

13 Denique, quoad excommunicationem, ſubiectum debet eſſe homo determinans nam collegium ſiue communitas †. Quamuis ſuſpendi poſſint, & iterdici, † non tamen poſſunt per vnicam ſententiam excommunicari *cap. Romana, de ſentent. excomm. in* 6. Poſſunt tamen ſeorſum. Ita Turrianus. *de cenſ. lib.* 2. *diſputat.* 23. *dub.* 2. Vide etiam Coninch *de Sacram. diſp.* 13. *dub.* 6. *n.* 48. *p.* 5. *t.* 9. *reſ.* 38.

Cenſura nõ fertur niſi propter peccatum conſummatũ.

14 † Cauſa MATERIALIS proxima cenſuræ, eſt peccatum. Quod in primis debet eſſe conſummatum, regulariter loquendo. Vnde quando in iure fertur cenſura contra aliquod peccatum, niſi aliud exprimatur, intelligi debet de peccato completo in ſuo genere, *cap perpetuæ ſanctionis, de elect. in* 6. Nam odia ſunt reſtringenda. Hinc cenſura lata propter hæreſim non incurritur, niſi ab eo, qui eſt perfectè hæreticus, & lata propter homicidium, non incurritur à percutiente lethaliter, ſi mors, vel per miraculum non ſequatur. Ita Præpoſitus *in* 3. *p. q.* 1. *dub.* 6. *n.* 45. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 56.

Mortale, Quod ſecundũ al quos procedit etiam in excomm. minori.

15 † Deinde pro excommunicatione maiori, dabet eſſe peccatum mortale †. Vnde quoties in iure imponitur excommunicatio commi natoria, ſignum eſt obligationis ſub mortali. Niſi impoſita ſit ad terrorem, vt paſſim fieri ſolet. Non ita de aliis pœnis Eccleſiaſticis. Ita Sanchez *in ſumm. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 51. *par.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 66. Imò quamuis Faber *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *diſp.* 5. *cap.* 2. *num.* 51. doceat, excommunicationem minorem ferri poſſe pro peccato veniali graui: id tamen Hurtado *de cenſ. diff.* 10. *num.* 42. docet certum eſſe tantum de excommunicatione minori à iure, vel ab homine generaliter lata,

quæ

Digitized by Google

quæ nimirum vtraque abſolui poteſt à Confeſſario peccati venialis, minimè verò de ea, quæ fertur ab homine ſpecialiter; nam cum hæc niſi à Iudice abſolui non poſſet in foro exteriori, eſſet grauis pœna pro veniali. Poteſt tamen contingere, vt præceptum ſuperioris de re leui, ex aliqua circunſtantia, obliget ſub mortali, & tunc imponi poteſt excommunicatio. Sed ab his præceptis cum excommunicatione in leuibus cauſis abſtinendum eſt. Ita Faber *vbi ſup. n.* 5. *p.* 5. *tr.* 8. *reſ.* 47. in fine. Poteſt etiam imponi excommunicatio cõtra multos, qui ſinguli furati eſſent plura modica, notabile damnum conſtituentia. Ita Moſcatus *tr.* 6. *c.* 5. *n.* 8. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 54.

16 De ſuſpenſione; quamuis Caietanus V. *Suſpenſio*, abſolutè doceat ferri poſſe pro veniali; id tamen alioqui non admittunt, docentque propter veniale ſuſpendi quem poſſe leuiter tantum, vt ab vno actu eligendi, à diſtributionibus vnius horæ, &c. Ita Cornejo *in* 3. *tr.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 2. *p.* 5. *tr.* 10. *reſ.* 19. Idem dic de interdicto: Nam leue v.g. ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem, imponi poteſt pro veniali, graue vero non poteſt, Probabile tamen vtrumque eſt, & quod pro veniali ferri poſſit interdictum perſonale ſpeciale, vt docet Henriquez *lib.* 13. *c.* 50. *n.* 2. & quod non poſſit, vt docet Suarez *diſp.* 36. *ſect.* 3. *num.* 3. *p.* 5. *tr.* 10. *reſ.* 78. An ferri poſſit pro debito pecuniario. Vide V. *Interdictum num.* 5. — Suſpenſione. — Et interdicto.

17 Et generaliter probabilis eſt opinio Suarez *diſp.* 4. *ſect.* 10. *num.* 8. & aliorum, quod nulla cenſura, vel etiam irregularitas incurratur propter culpam venialem: quia de pietate S. Matris Eccleſiæ non eſt credendum, quod velit culpæ leui grauem pœnam iniungere. Vnde, quoties ignorantia iuris, vel facti, impotentia, &c. excuſant tranſgreſgreſſionem canonis à peccato mortali, excuſant etiam ab incurſione cenſuræ. *par.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 51. Id quod de ſuſpenſione, & interdicto docet etiam Coninc *diſp.* 13. *dub.* 8. *num.* 68. *par.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 47. §. *Sed an.* Et de ſuſpenſione Cornejo *vbi ſupra par.* 5. *tr.* 10. *reſ.* 19. Vide V. *Ignorantia.* — Nec improbabiliter.

18 Tertiò, peccatum pro incurrenda cenſura debet eſſe externum: quia Eccleſia non iudicat de occultis, *c. tua nos, & c. ſicut tuis, de ſimon.* & ratio eſt; quia, cum Eccleſiæ regimen, ſit viſibile non poteſt de inuiſibilibus iudicium ferre. Ita Faber *in* 3. *diſtinc.* 25. *quæſt.* 1. *diſp.* 4. *cap.* 2. *num* 53. contra Adrianum, & alios *Clem.* verò 1. *de hæret.* & aliorum iurium, quæ adducuntur, cenſura non incurritur, niſi actus internus aliquo verbo aut ſigno exterius indicetur, vt bene docet Hurtado *diff.* 11. & nos infra V. *Hæreſis num.* 7. *part.* 5. *tract.* 9. *reſ.* 48. Docet autem Suarez *diſp.* 4. *ſect.* 2. *num.* 22. & deinceps, Eccleſiam ferre poſſe cenſuram in actionem externam ex ſe malam: & illam prohibere, vt procedentem à peculiari affectu, & non ab alio: quemadmodum imponi pœnas hæreſis facto hæreticali, prout procedit ex errore intellectus. Et, poſſe punire actum externum propter defectum externi, quando eſt de ſubſtantia externi: Et, incurri — Item peccatũ debet eſſe externum.

cenſuram ob defectum actus interni, etiam ſi exterius nullum ſignum talis defectus appareat. Verum Turrianus *de cenſur. lib. 1. diſputat. 4. dub. 2.* merito, negat hoc vltimum. Nam, ſi Eccleſia vellet talem defectum punire pœna aliqua diſtincta à cenſura: non poſſet quia non poſſet ipſi conſtare. Poſſe tamen Eccleſiam punire actionem malam vt procedentem à peculiari affectu, dummodo de tali affectu conſtet exterius, nam alias ſub ea ratione, ſub qua eſt prohibita, talis actio eſt ipſi Eccleſiæ omnino incognita. Vnde nec poſſe puniri actum externum ex ſe bonum, etiam ſi procedat ex mala intentione, quod ipſe Suarez *num.* 18. admittit *part.* 5. *tractat.* 9. *reſolut.* 49. Imo ſi actus internus ſit mortalis, externus vero venialis, ſecundum Sanchez apud Portellium V. *Excommunicatio*, *in addit. num.* 11. ad excommunicationem non ſufficit: quia Eccleſia excommunicat actum externum, qui proinde debet eſſe mortalis. *par.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 41. Vide V. *Hæreſis, num.* 10.

Quod in ſe ſpectatus, ſit mortale.

Item proprium.

Et quando fertur contra facientes, non ligat mandantes aut conſulẽtes.

19 Quartò excommunicari qui non poteſt pro peccato alieno. An vero ſuſpendi poſſit † & interdici †. Vide V. *Suſpenſio, num.* 12.

20 Quintò, cenſura lata contra facientes, non ligat mandantes, aut conſulentes: quia hi in rigore non faciunt, & quando Pontifices volunt ſuis cenſuris illos comprehendere, claris verbis explicant, vt videre eſt in cap. *vltim. de pœnis in 6. & Clem.* 1. *eodem tit.* Ita Auila *part.* 2. *cap.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 2. *concluſ.* 1. contra Syluestrum v. *Excommunicat. num.* 10. *quæſt.* 4. Imo ſi cenſura extendatur ad conſulentes, non incurritur à conſulente ita leuiter, vt conſilium non habeat effectum, ſiue quia reuera non ſequitur, ſiue quia alioqui eodem conamine ſequeretur. Et cenſuram latam contra percutientem Clericum non incurrit conſulens percuſſionem Clerici parato illum occidere, quia conſulit minus malum, quod non eſt peccatum, nec prohibitum ſub cenſura. *par.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 56. & 57. item quando cenſura extenditur ad mandantes & conſulentes, non ligat illos, ſi ante effectum, mandatum, & conſilium reuocent. Quia Eccleſia aut non poteſt, aut non intendit ligare cenſura eum, qui ante incurſionem eſt pœnitens actualis, & non inobediens, neque habitualiter. Id quod diximus V. *Abortus, num.* 6. de eo, qui conſilium abortus reuocauit Et cum Cæleſtino *to.* 3. *cap.* 6. *diff.* 7. extendendum eſt ad mandantem, ſi reuocatio mandati peruenit ad notitiam mandatarij; ſecus vero, ſi non peruenerit, niſi interim moriatur, quia cenſura non ligat defunctos *par.* 5. *tr.* 5 *reſ.* 83. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 58. Adde, quod ſi conſulens conſilium non reuocet, effectus tamen ſequitur abſque influxu talis conſilij, (quod tum ex recipiente conſilium ſciri poteſt, & bene colligitur, ſi multo poſt conſilium delictum perpetrauit, & ex aliis coniecturis (tunc cenſura non incurritur, ſed quid, ſi penſatis circumſtantiis maneat dubius? *Vide infra n.* 30. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 57.

Et ſi illos exprimit, non ligat, niſi mandatum aut conſilium habeat effectum pendentem ab ipſo.

Non legitimè retracto.

Non autem ſi aliundè.

Item requiritur contumacia.

21 Sextò, cenſura ferri non poteſt pro peccato præterito, ſed ſolum ob contumaciam. Vnde..

22 Ad

22 Ad FORMAM cenſuræ pertinet in primis, vt reus admoneatur. Non enim poteſt quis cenſura ligari, niſi Eccleſiam non audierit, & ſit contumax. Ita Sotus *in 4.diſt.22.q.1.art.2.*& alij ex cap. *Romana de ſenten.excomm.in 6.* (Hæc eſt opinio auctoris *in part. 5.tr.9.reſ.17.*quam poſtea ſupponit, vt certam *in eodem tr.reſ.55.*& patet ex contextu eiuſdem *reſol.*& ex *reſol.* 19. Quod ergo videatur contrarium docere, puto contigiſſe ex errore Typographi intermittentis ex textu aliquot lineas, vt colligi poteſt ex connexione verborum,†) Contumax autem eſt quis, quia aut vocatus à Iudice, non comparet, aut, ſi comparet, diſcedit ante ſententiam; aut ſi expectat, non vult poſtea illi parere, can *certum eſt 1.q.3.par.5.tr.9.reſ.55.§.Notandum.* Admonitio autem debet fieri cum comminatione cenſuræ, vt cenſura ipſa contemnatur, priuſquam incurratur. Ita Coninch, *diſp. 13. dub. 9. n. 82. Ibidem* in fine. Quæ doctrina eſt adeo vera, vt cenſura non poſſit ferri ſine monitione, etiam ſi abſque illa conſtet de contumacia rei, vt ſi cum iuramento aſſeueraſſet, ſe monitionibus non pariturum. Ita Cornejo *in 3.part.tract. 5. diſput. 5. dub.* 2. contra Sayrum *lib. 1. cap. 2. num.* 23. Imo nec poſſe reum huic iuri monitionis cedere, putat Cornejo. Et quidem, quamuis vnica monitio ad valorem cenſuræ ſufficiat, vt tamen feratur licitè, præmitti debet triplex, aliquo dierum interuallo diſtincta. Niſi periculum ſit in mora: quo caſu poſſet Iudex vnicam monitionem præmittere modo tantum temporis concedat, quantum ſaltem deliberationi ſufficiat. Debent etiam monitiones fieri in perſonam ipſius rei, regulariter loquendo:& coram idoneis teſtibus, ad teſtificandum ſi opus fuerit. Vide Fabrum *in 5. diſtinc. 25. quæſt. 1. diſput. 4. cap. 2. par. 5. tract. 9. reſolut.* 19. Quæ omnia procedunt tam de excommunicatione, quam etiam de ſuſpenſione, & interdicto. *par. 5.tr.9. reſolut.55.*poſt initium. Quamuis Villalobos, *tom. 1. tract. 16. diffic. 8. num. 6.* doceat, ſuſpenſionem, & interdictum, quando non infliguntur per modum cenſuræ, ſed per modum pœnæ pro delicto commiſſo, non prærequirere monitionem *Ibidem reſolut.* 18. *§. Notandum.*

Vnde ad cenſurã præmitti debet monitio.

Sub cenſura.

Triplex.

In perſonam rei.

Coram teſtibus idoneis.

23 Procedit vero hæc doctrina etiam in cenſuris à iure comminatoriis proprie dictis. Nam non poteſt iudex reum conuinctum cenſura irretire abſque monitione, ex cap. *reprehenſibilis de appella.* Si enim reus citatus & crimen confeſſus, velit reſipiſcere, & Eccleſiæ ſatisfacere, non poſſet excommunicari, imo potius deberet abſolui, ſi eſſet excommunicatus ex cap. *qua fronte, de appellat.* Ita Cornejo *in 3. par. tract. 5. diſp. 5. dub.* 1. contra Bonacinam *de cenſur. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 9. num.* 2. In tali autem caſu requiritur etiam citatio rei, cum termino ad alligandum pro ſe. Ita Soto *diſt.22.quæſt.2.art.* 2. Quod etiam procedit in contraria ſententia. Eſtque adeo verum vt etiam excommunicatio ipſo facto lata iure declarari non poſſit à Iudice incurſa abſque citatione. Ita Decius *cap. peruenit, de appellat.* Niſi tamen crimen eſſet notorium. Ita Nauarr.*lib.4.conſ.*20.Et ſi abſque citatione declaratio fiat, erit nulla.

Etiam ſi iudex velit cenſuram à iure comminatoriam alicui infligere in delicto notorio.

Vel declarare incurſam excommunicationem à iure latæ ſententiæ.

Digitized by Google

Ita Bonac. *vbi ſup.par.5.tr.9.reſ.* 18.§. *Non deſinam.*

Quid ſi feratur à iudice vt perſona priuata?

Quando Iudex non vt Iudex ſed vt homo priuatus ad defenſionem iuris proprij fert cenſuram ſecundum Vgolinum *tab.1. de cenſ. 2.lib.2. c.*8.poteſt excommunicare abſque monitione præmiſſa; ſed contrarium docet Turrianus *de cenſ. lib.* 2. *diſ.* 18. *dub.* 5. *p.5.tr.9.reſ.* 18. §. *Sed hic.*

Cenſura debet ferri in ſcriptis cum expreſſione cauſæ. Sed non à Regularibus.

24 Deinde pertinet ad formam cenſuræ, vt feratur in ſcriptis cum expreſſione cauſæ. Et aliter facientes peccant mortaliter, & incurrunt ſuſpenſionem à diuinis, & ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem. Sed Prælati Mendicantium habent priuilegium ferendi excommunicationem ſolo verbo. Vide V. *Prelati, n.49.p.5.tr.9.reſ.*79.

Cenſura lata ſub diſiunctione quando liget?

25 Cenſura lata ſub diſiunctione (v.g. *Præcipio hoc ſub pœna excommunicationis*, vel *ſuſpenſionis*, ita vt arbitrio rei reliquatur alterius electio) ſi reus eligat alterutram, ligabit ex intentione ferentis, quæ in tali caſu eſt, vt illa liget, quam velit reus. Ita Turrianus *de cenſ.lib.1.diſp.* 4. *dub.*1.contra Gordonum *tom.2.lib.7.q.5.c.1.n.*5. Quod ſi ferens hoc modo cenſuram nollet eam obligare niſi reus expreſſe eligat, nulla ligaret: quia non eſt maior ratio vnius quam alterius. Quod etiam procedit, ſi neque ſuperior determinaret cenſuram; neque id relinqueret arbitrio rei. Hæc ferè omnia docet etiam Cornejo *in. 3.p.t.5.diſp.5.dub.*4. qui addit, ſuperiorem hoc pacto cenſuram ferentem, grauiter peccare: quia eſt contra rationem pœnæ, quod relinquatur arbitrio rei. Eſſe tamen validam, ſicut valet pœnitentia Sacramentalis impoſita ſub diſiunctione. *p.5.tr.9.reſ.* 63. De ſuſpenſione lata diſiunctiuè, vide V. *Suſpenſio, num.*30.

Cenſura fieri poteſt ſub conditione. Et tunc non incurritur, niſi impleatur conditio. Et certo conſtet impletam eſſe.

26 Cenſura ferri poteſt ſub conditione, ex cap. *præterea, de appellat.* & tunc non incurritur, niſi poſt impletam conditionem. Et ſi dubium ſit, num conditio ſit impleta, non incurritur. Ita Mouſa. *par. 4.tract.3. reſolut.* 35. §. *Et Nota*: Probabile autem eſt, eſſe validam, etiamſi conditio de futuro ſit ad cenſuram impertinens: quia Iudex poteſt facere ſuum conſenſum pendere à qualibet conditione: Sed Suar. *diſp.3.ſect.6.* probabiliter etiam contrarium docet. *p.5.tr.9. reſ.64.*

Et ſi emanat ad inſtantiam partis hæc poteſt terminum prorogare.

27 Quando autem cenſura fertur ſub conditione ad inſtantiam partis, poteſt creditor terminum prorogare, itaut, adueniente conditione, cenſura lata non incurratur. Quod etiam procedit, quando abſoluitur ſub conditione ad inſtantiam partis. Vide. V. *Abſoluere, n.69.*

Cum vero conditio eſt de futuro: ab eius ſententia appellari poteſt.

28 Quando cenſura fertur ſub conditione de futuro, habet locum appellatio, etiam ſi iudex dicat? *Ex nunc ſis excommunicatus, niſi &c.* Nam illud *ex nunc* deſignat in præſenti effectum futurum. Ita Hurtad. Et licet ab aliis ſententiis appellandum ſit intra decem dies; à cenſura tamen licet appellare infra totum tempus propoſitæ conditionis: quia ad eam requiritur contumacia. Et ſententia cenſuræ ſub conditione non eſt propriè ſententia priuſquam impleatur conditio. Et tandem fauet *cap. pæterea* illis verbis, *medio tempore*, ideſt toto tempore, quo licet conditionem.

Digitized by Google

conditionem implere. Ita Auila: *par. 2. c. 5. diſp. 5. dub. 11 concl. 3.* contra Abbatem *in ca. preterea, p. 5. tr. 9. reſ. 64.* Si autem pendente conditione, reus mutet forum, impleta conditione adhuc ligabitur cenſura. Si verò conditione pendente Iudex moriatur, non ligabitur. Ita Cornejo *in par 3. 1. tr. diſp. 4. dub 3. q. 3. & 5. ibid.* in fine.

29 † Cauſa finalis omnis Cenſuræ eſt lucrum animæ illius, in quem fertur; ſua. n. arma Sancta Mater Eccleſia, non in excidium, & vindictam, ſed in remedium, & correctionem exercet † — *Cenſuræ finis, correctio.*

30 Dubius, an cenſuram incurrerit, conſultiſſimè faciet, procurando abſolutionem ſub conditione, & ſi eſt excommunicatus, interem à communione abſtinendo, ad vitandum ſcandalum. Secluſo autem ſcandalo, non tenetur quis in dubio ſe habere excommunicatum, &c. ſiue dubium ſit iuris, ſiue facti; quia melior eſt conditio poſſidentis. Ita Tannerus, *to. 4. diſp. 6. q. 10. dub. 4. n. 66.* & alij. Quamquam probabilis etiam ſit ſententia Molinæ *de iuſtit. tom. 4. tr. 3. diſp. 67. n. 7.* & aliorum, quod in dubio facti cenſeri quis debeat cenſura irretitus. *p. 4. t. 3. reſ. 35 & 66. & p. 5. tr. 9. reſ. 44.* — *Dubius an cenſurã incurrit, bene faciet, ſi procuret abſolui, ad cautelam. Sed nõ tenetur, ceſſante ſcandalo, ſe habere pro excõmunicato, &c. Quamquã oppoſitũ ſit probabile.*

CENSVRA
Ob clericum percuſſionem.

1 PAter non poteſt [illegible] in ſacris conſtitutum correctionis cauſa abſque [illegible] Cenſuræ. Si quis ſuadente, &c. verberare nec etiam auo hoc [illegible] *par. [illegible] trac. 4. reſ. 1.* Maritus, qui dolo, vel fraude adducit Clericum adulterum [illegible] inuentum cum vxore illum occidat incurrit in hanc Cenſuram; ſed ſi data opera ſe abſcondit, vt illum veniat & illum occidit, vel percutit non incurrit, nec adiuuantes, vel aſſociantes dictum maritum, *ibid. reſ. 2.* — *Pater non poteſt verberare filium in ſacris.* *Clericum adulterũ occidere licet.*

2 Qui tantum ex charitate teneretur impedire percuſſorem Clerici, & non impediret, etiam ex odio (dummodo non ſit ſocius, vel adiuuans) non incurrit in hanc Cenſuram; incurrit verò qui ex iuſtitia teneretur, vt Rex, Iudex, miniſtri iuſtitiæ, Patres, Tutores, Pædagogi, & Parochi, Cuſtodes & è contra eorum pupilli, famuli, Parochiani, & Cuſtoditi, quomodo iſti tenentur vide *ibid. reſ. 3.* — *Qui ex iuſtitia tenetur, & non impedit, & incurrit in cenſuram.*

3 Clerici ſe inuicem gladiis deſtrictis gladiantes, & neuter illorum eſt tactus ab enſe non incurrunt in excommunicationem; immò ſi quis aſtam vel lapidem, aut aliquid in Clericum iniiciat cum animo offendendi, ſed nec offendit, nec tangit non incurrit in cenſuram. *ibid. reſ. 4.* Et qui cum habitu Clericali Eccleſiæ alicui inſeruiat cum animo aſcendendi ad ſtatum clericalem non gaudet priuilegio Canonis, *ibid. § Nota hic obiter.* — *Non ſe armis tangentes, vel aliquo inſtrumento non incurrunt.*

4 Percutientem Clericum in minoribus conſtitutum, abſque habitu, & tonſura ſine tamen trina Epiſcopi monitione (quamquam non gaudet beneficio, & priuilegio fori) gaudet aiunt DD. priuilegio Canonis — *Percutiens Clericũ ſine habitu non incurrit ſi bona fide percuſſit.*

Digitized by Google

incidere in cenſuram dicit Fragoſus, & alij;ſed ſi hoc bona fide fecit ratione ignorantiæ non incurrit.*ibid.reſ.*5.excluduntur Clerici aſſa ſſini ſeditioni,& aliis facinoribus intenti à fruitione Canonis, non autem excommunicati,ſuſpenſi,vel ordinati per ſaltum.*ibid.* §. *Notandum eſt etiam.*

Aſſaſſini nõ gaudẽ priuileg Canonis.

Clericus coniugatus gaudet Canone Bigami. Diſpenſati.

5 Incurrit in hanc cenſuram percutiens Clericum coniugatum habitum non deferentem, vel Eccleſiæ non ſeruientem, dummodo aliàs gerere ſolebat: immò, & eius vxor dummodo compareat coram Iudice Eccleſiaſtico; & ſi Clericus dimiſerit habitum,& poſtea reaſſumpſit,gaudet priuilegio Canonis; Bigamus autem in minoribus tali priuilegio priuatur, non autem Bigami diſpenſati in ordinibus ſacris,Religioſi verò ſine habitu gaudent hoc priuilegio Canonis. *ibid. reſ.6.*

Religioſi.

Equites S.Iacobi, & etiam Nouitij.

6 Equites etiam Nouitij S. Iacobi,Alcantaræ, Calatrauæ gaudent hoc priuilegio Canonis, ſic etiam Clericus non Canonicè ordinatus itant pro pœna ſit à gradu deiiciendus,gaudet eodem priuilegio *ibidem reſolut.*7. Sed hoc non militat de ſeruo ſine licentia Domini ordinato, & degradato,quia talis omni priuilegio priuatur Megala. *ibid.* §.*Sed non deſeram*, hinc ſequitur, quod Clericus ſe ipſum percutiens non eſt excommunicatus, cum verba Canonis dirigantur in tertiam perſonam. *ibidem reſolutio.*8. & idem dicendum eſt de percutiente Clericum conſentientem; poteſt tamen excommunicari. *ibidem reſolut.*9.

Serui ſine licentia.

Clericus ſe percutiens non incedit.

7 Monialis potum accipiens,vel pugnis ſe percutiens pro abortu non incidit in cenſuram,vt ſatis probatum eſt.7.*part.tract.*5. *reſ.*40. & *ibid. reſ.*10.

Etiam monialis non incurrit.

8 Hæremitæ,qui cum habitu hæremitico, & alicui Eccleſiæ ſeruientes,&ſub obedientia alicuius Epiſcopi,vel Prælati Eccleſiaſtici in communi viuentes,vel ſeparatim gaudent hoc priuilegio Canonis;non autem vagi non habentes firmum viuendi modum. *ibid.reſ.*11.

Heremita.

9 Apoſtatæ, Nouitij extra monaſterium cum licentia ſuperioris, conuerſi, laici, oblati, ſeu donati, qui veram profeſſionem emittunt, & ij qui ſe, & bona ſua Religioni donauerunt, & in ipſa viuunt cum aliqua mutatione habitus, hi omnes gaudent priuilegio Canonis, qui verò percuſſerit Clericum manifeſtè. hæreticum quamquam non ſit datus foro ſeculari non incidunt in hanc cenſuram. *ibid. reſ* 12.

Apoſtatæ,Laici, oblati.

Percutiens Clericũ hæreticum non.

10 Clericus in ſacris conſtitutus incorrigibilis donec degradetur per declarationem Iudicis Eccleſiaſtici,& Iudici ſeculari tradatur gaudet hoc priuilegio;immòs quillante dicit, quod poſt prædictam declarationem non eſt omnino tali prouilegio priuandus,quoad ſeculares illum percutientes,Fragoſus verò ait Clericũ dimiſſo habitu,& Tonſura Clericali,& in enormitatibus ſe intromittentem amittere talem priuilegium,non autem fori, cum hoc ſit de iure Domini, Canonis de iure Eccleſiaſtico, & ex hoc excluduntur Iocolatores, Goliardæ, aut buffones

Incorrigibilis.

Clericus committens enormia.

Buffones. Iocolatores. Goliardæ. Carnifices.

Digitized by Google

buffones, ſi per annum hoc ignominioſo officio vacauerint, Carnifices, Macellarij, Tabernarij, modo coniugati ſint, vel habitum dimiſerint, & ter ab Epiſcopo admoniti non deſtiterint, vel ſi deſtiterint idem officium aſſumunt, ſi verò non ſint coniugati, & habitum retineant, quoad perſonam priuilegium Canonis non admittunt, ſed bona & officium, excommunicati, ſuſpenſi, interdicti denuntiati, & euitandi, In regulares, & depoſiti verbaliter gaudent priuilegio. Can. *ibid. reſ.* 13.

Macellarij. Tabernarij non gaudent. Excommunicati, ſuſpenſi, interdicti, denuntiati, irregulares gaudent.

11 Mandantes, conſulentes, auxilium dantes, &c. huiuſmodi incidunt in cenſuram, ſic etiam qui tacitè conſentit, vt ſi quis offenſus à Clerico coram amicis dixerit, ſe deſiderare vindictam à tali Clerico, præuidens illos eſſe excitandos ad percutiendum, non incurrit mandans, ſi mandatarius exceſſit mandatum, vt ſi mandauit Clericum, verberare, & ille vulnere affecit, vel ſi verbis offenderet, ille autem factis oſtendit, hoc modo mandatarius, & non mandans incidit in cenſuram, &c. qui ratificauit percuſſionem factam in Clericum abſque ſuo mandato, ſed ſuo nomine incurrit, non autem ſi percuſſio facta fuit nomine alieno, & ille ratam habuerit peccat mortaliter, ſed non incurrit in cenſuram. *ibid. reſ.* 14.

Mandantes, conſulentes, auxiliũ dantes non gaudent.

Mandatarius.

12 Reuocans mandatum, vel conſilium de non percutiendo Clericum ſi mandatarius noluit à facto deſiſtere, & delictum commiſerit, incidit in cenſuram; quia eius mandatum, vel conſilium fuit cauſa delicti. *ibid. reſ.* 15. Vnde mandans, vel conſilium perhibens, vt Clericus percutiatur, & ante percuſſionem pœniteant; ſed per diſtantiam loci prohibere non potuerunt mandatario talem percuſſionem incidunt in cenſuram. *ibid. reſ.* 16.

Reuocans mãdatũ.

13 Verberantes Clericos tantum verbaliter condemnatos ad Triremes incidunt in cenſuram, non autem (*il Comito de galera*) niſi excedat modum in verberando. *ibid. reſ.* 17.

Condemnati ad triremes.

14 Notorius percuſſor Clerici non eſt euitandus, quando delictum non eſt ita publicum, & notorium, itaut percuſſio nulla tergiuerſatione cælari aut iuris remedio niſi poteſt, tamen ſi percuſſio facta fuit ab ebrio vel neſciente, & ignaro eſſe Clericum, vel ad ſui defenſionem, vel tali actioni cenſuram non eſſe annexam, ſicuti non eſt euitandus notoriè conſulens, mandans, & ratam habens percuſſionem, vel non impediens. *ibid. reſ.* 18.

Notorius. Ignarus ſtatus Clericalis.

15 Percutiens Clericum in platea calcibus poteſt ab Epiſcopo abſolui *ibid. reſ.* 19. Anetij, & Ianitores arcentes turbam, dum Pontifex, vel aliquis Princeps egrediatur, ſi ex caſu Clericum percutiunt non incidunt in cenſuram, ſed ſi animo maligno ex propoſito intendens Clericum verberare incurrunt, & poſſunt ab Epiſcopo abſolui dummodo non ſit grauis vulneratio. *ibid reſ.* 20.

Ianitores ſi ex caſu percutiunt Clericũ non incidunt.

16 Prælatus Eccleſiaſticus, Magiſter, Pedagogus, & Magiſter Chori poſſunt ratione correctionis Clericos verberare, non autem in ſacris conſtitutos; tamen ſi exceditur modus in verberando, itaut exceſſus dicatur

Prælati, Magiſtri, & alij non incidũt cauſa correctionis ſecus ſi excedunt.

Digitized by Google

dicatur peccatum mortale incidunt, ſicut qui ſub titulo correctionis tamen, odio hoc faciunt. *ibid. reſ.* 21.

Prælati poſſunt per laicum verberare facere Clericos.

17 Prælatus Regularis poteſt per conuerſum vti Religioſum verberare facere Clericũ, ſi ipſe vt tenetur propria manu non vrberet non incurrit in cenſuram. Epiſcopus verò non debet per ſe, ſed per alios hanc actionem facere in Clericum, ſed alij Prælati Epiſcopo inferiores per ſe tamen hodie vſu receptum eſt Epiſcopi per laicum hoc facere videtur. *ibid reſ.* 22. Magiſter verò poteſt Clericum per laicum verberare, & ſi ipſe ſecularis eſt, poteſt per ſe, ſicut Pater filium, & propinquus ſibi aliqualiter ſubditum, & hoc ſe per intelligitur cum moderamine inculpatæ tutelæ. *ibid reſ.* 22.

Percutere Clericum aggreſſoré, & ſimilia.

18 Percutiens Clericum aggreſſorem ob ſui defenſionem, vel alterius perſonæ bonæ famæ non incidit in cenſuram, ſic expellens Clericum à domo iniuſtè illam occupantem, quando alia via ſuum ius non poteſt recuperare, vel ſi violenter expellatur præoccupans ſibi honorificam Sedem abilla, vel ſi violenter eripiantur è manbus furantium ſibi aliqua bona, quando aliter recuperare non poſſunt, ſecus verò ſi à domo illa eripiantur, quia tunc auxilio Iudicis debetur hoc facere; ſi debitor Clericus fugiens detinetur, & Iudici præſentetur, non incurritur, & ſi dubitetur de fuga, poteſt Iudex ſecularis eum in vinculis detinere, donec Eccleſiaſtico remitteretur; imò offenſus à Clerico in euentu, quo Clericus ob offenſam mittendus eſſet in carcere, & puniendus, poteſt abſque excommunicatione in carcere illum alligare, vt ſuo Iudici intra 24 horas illum præſentaret. *ibid. reſ.* 23.

Pulchra de fugiente elucidantur.

Idem.

19 Si quis percuſſerit Clericum fugientem percuſſo ſæculari pro recuperatione ſuæ famæ, vel honoris, non incurrit in cenſuram quamquam Bannes teneat in contrarium. *ibidem. reſolut.* 24. Et ſi Clericus percuſſerit aliquem fuſte, vel alapa, & poſtea fugit, poſſit à percuſſore percuti, etiam ſtricto gladio ait Victoria, ſed eius opinio ſpeculatiuè non practicè eſt admittenda, cum ſapiat vindictam, ait Bannes, vnde ſuppoſita probabilitate opinionis Victoriæ percutientem Clericum non incidere in cenſuram docet Leone. *ibidem. reſolut.* 25.

Non incidit.

Nobilis poteſt occidere inuaſorem.

20 Inuaſus nobilis poteſt occidere aggreſſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, etiam ſi poſſit aliter ſe defendere, non incidit in cenſuram dummodo non eſſet cauſa primaria ad excitandum aggreſſorem; ſecus autem ſit eſſet infimæ conditionis de hoc. *par.* 8. *tract.* 7. *reſ.* 45. ſed conſulentes occidere Clericum iniuſtè inuaſorem aliquem non incurrit; ſic etiam extraneus conſulens Patri, Fratri, vel marito actionem Clerici in flagranti reperiendi non incurrit in cenſuram hæc omnia. *ibid. reſ.* 26.

Aliqua curioſa notanda.

21 Aliqua curioſa ad intelligentiam de incurrentibus in hanc cenſuram, ſed primo notandum eſt, quod neceſſarium eſt, vt percuſſio ſit realiter violenta, facta manibus, vel inſtrumentis perſonæ Eccleſiaſticæ, vel rebus adhærentibus illi, quia non ligatur ille, qui verba contumelioſa

Digitized by Google

melioſa infert Clerico, vel aliquid proiiciat in Clericum & non tangit illum, nec veſtes, & percuſſio debet eſſe talis, vt vi ſua aſcendat ad peccatum mortale, quia ſi percuſſio non ſit reſpectu ſui, quamuis reſpectu intentionis ſit mortalis. Violenta dicitur non ſolum quando illum percutimus, ſed etiam quando violenter ab eo aliquid auferimus; quod ſi fiat ablutio ſine violentia, vt ſi nummi furantur à loculo, etiam cum abſciſſione loculi dicitur furtum, & non violentia non incurritur. Violentia dicitur ablatio rei Clerico adhærentis, puta veſtis, cum perſonæ cenſetur iniuria facta, auulſio dentis, percuſſio brachiorum, pedum, & alia, etiam percuſſio facta baculo, enſe, lapide, aſperſione pulueris, aquæ, ſaliuæ, vel alterius rei non ſolùm manibus, ſed alio quouis modo, vt detrudendo Clericum in carcere, vel in aliquo alio loco, ex quo non poterit egredi abſque pudore, aut amotio freni ab equo, abſciſſio cinguli, vel ſi ita furioſè perſequatur, vt cogatur ſe præcipitare, vel aliquod malum ad ſe liberandum ſubiret; ſecus ſi fugiendo caſu caderet, vel per omne id, quod nocere poterit per omnia illa ſi fiat violenta percuſſio incurritur in cenſuram; ſic etiam tribuendo Clerico venenum, vel moleſtiam illi inferendo, quamuis furtiuè, & abſque violentia exteriori hoc fieret, ſi comprimatur veſtis, vel pallium etiam Religioſi afferendo, ſi non eſſes Clericus, vel Religioſus te percuterem. Vide *reſol.* 35. ſi compelleret perſonam laicam in Clericum, quæ Clericum comprimeret, laicus verò non incipit ſed compellens, ſecus qui deturpat portas, vel feneſtras Clerici.

Res ablatæ ſine violentia.

Excuſantur ab hac cenſura pueri Clerici rixantes inter ſe pugnis, etiam in templo cum effuſione ſanguinis, quæ iniuria etſi ſit grauis, reſpectu illorum eſt leuis, qui ex ſubita paſſione non plenè aduertente, vel cauſa ioci, & ludi Clericum percutiunt, ignorantes eſſe Clericum, qui premunt comam Clerici exiſtimantes non eſſe Clericum, percutiens Clericum in habitu ſeculari, quem habitum Ioannes laicus ſolebat geſtare non incidit in cenſuram. *ibid. reſ.* 27.

22 Percuſſio Clerici ſuperioris, vel Prælati Religionis inducit præter malitiam contra Religionem, inducit malitiam impietatis reſpectu dignitatis. *ibid. reſ.* 28 percutiens Clericum degradatum realiter non incidit in cenſuram, ſicut degradati verbaliter. *ibid. reſ.* 29 & ſtante conſuetudine torquentes Clericum per laicum non incidunt, ſed peccant permittentes, & ordinantes. *ibid. reſ.* 30.

Clericus ſuperior. Realiter degradatum percutiens, non incidit, ſicut de verbali degradato.

Peccant torquere facere Clericum.

23 Facta diligentia, vt percutiatur Petrus, tamen percutitur Caius non incidit in cenſuram percutiens, ſic mandans occidere Caium, & occiditur Petrus iſta dicitur cauſalis occiſio, ideo non incurritur irregularitatem, ita deciſum fuit per Sac. Concilium Congregat. Concilij 1586. *ibidem reſ.* 31. Nec incidit in cenſuram percutiens Clericum habentem rem cum ſponſa de futuro, & percuſſio debet eſſe incontinenti, & non cum interuallo. *ibidem reſol.* 32. Poteſt etiam conſulere Patri, fratri, marito mutilationem, vel percuſſionem Clerici potius, quam mortem, & conſulentes non incidunt in cenſuram, & percuſſio

Pulcherrima circa errorem.

Digitized by Google

debet eſſe per ſe,& non per alios, aliter ambo incidunt in cenſuram, etiam ſi inueniat,oſculando,&c. *ibid.§.Nota.*

24 Pater inueniens Clericum agentem rem cum eius filia illegitima,vel adoptiua non incurrit in cenſuram. *ibid.reſ.*33.

Controuerſia circa Religioſum inualidè profeſſum, & Nouitium.

25 Adeſt controuerſia, ſi quis percuſſerit Religioſum inualidè profeſſum affirmantes, incidere in cenſuram ratione habitus. Bordonus.Negantes,non debere gaudere priuilegio Canonis, quia non gaudet priuilegiis Religionis, ſicut gaudet Nouitius: & ratio eſt quia Nouitius eſt in via ad profeſſionem, iſte non eſt profeſſus, nec vult profiteri.*ibid.reſol.*34. Porrigens venenum Clerico incidit, quia porrigit ad occidendum, & non eſt par ratio de Moniali accipiente venenum pro abortu. *ibidem reſol.*36. nec etiam ſicut dixi, *reſ.*27. incidit furans veſtem à Clerico, vel aufert nummos à crumena abſque violentia.*ibid.reſ.*37.

Mulier nobilis ſollicitata à Clerico, non incidit percutiendo Clericum.

26 Mulier nobilis turpiter à Clerico ſollicitata, ſi verbis, vel alio modo non poteſt ſe liberare; ſi illum percutit fuſte, vel alapa non incidit in cenſuram.*ibid.reſ.*38.percutiens mortuum incidit in cenſuram. *ibid.reſ.*39.

Incidit percutiens mortuum.

27 Clericus ordinibus ſacris initiatus, ſi obtinuit diſpenſationem à Papa;vt matrimonium contrahat,ſi percutitur ante matrimonium contractum percuſſor incidit in cenſuram, non autem poſt contractum. *ibid.reſ.*40.

Magiſtri Nouitiorum.

28 Magiſter, vel ſub.Magiſter Nouitiorum,ſi percuſſit Nouitium, vel religioſum cauſa correctionis, & ſi adeſt ſtatutum in Religione ne Monaci verberentur,non incurrit in cenſuram.*ibid.reſ.*41. Vnde aduertendum eſt,quod Clerici Sodomiti,poſt declarationem criminis priuati ſunt priuilegiis Clericalib. per Bullam Pij V. ſed non patientes, qui molles vocantur,& non Sodomitæ.*ibid.§.Nota.*

Sodomitæ priuantur priuilegio.

Ignorãtia excuſat.

29 Percutiens Clericum cum ignorantia concomitante, ſiue iuris, ſiue facti excuſatur à cenſura, & maximè ſi vult percutere Titium laicum indicatum,cum ſit abſque habitu,& cenſura,ſed verberans Caium putans cum Ioannem incidit in cenſuram. *ibid.reſ.*42.

Percuſſio in ioco incæpta eſt conſideranda.

30 Si duo Clerici, vel Religioſi in Ioco ſe ad inuicem verberant, & percuſſio excedat leuitatem, & aſcendat in actum tertium prauæ voluntatis, & ſcientiæ circa verberationem,& verberatio incæpit in ioco poſſunt ad cautelam petere abſolutionem. *ibid. reſ*43. & percutiens Religioſum laicum, ſeu conuerſum nullo ordine ſacro inſignitum expulſum è Religione, & ſi ſit ſine habitu incidit in excommunicationem,quia non ammiſit priuilegium Canonis, quamquam amiſit illud fori,& quando Trid. loquitur intelligendum eſt de Clericis coniugatis, qui non obſeruant conditiones in Concilio præſcriptas. *ibid.reſ.*44.

Percutiens conuerſum expulſum incidit.

Leuis percuſſio iudicio iudicis iudicanda eſt.

31 Leuis percuſſio Clericorum iudicanda eſt iudicio Iudicis,& boni viri, & ex circumſtantiis perſonarum,locorum,temporum, & ex modo percutiendi,ac ledendi, vnde percuſſio Clerici ſacrificantis in Altari ſi

leuiter

Digitized by Google

leuiter percutiatur, non dicitur leuis, ſed atrox, ſic etiam ſi percuſſio in Clericum facta eſt in platea, vel Eccleſia, ex quo fiat notoria.

Grauis percuſſio eſt illa, quæ non eſt leuis, neque enormis, quæ ab Epiſcopo, vel Abbate iudicanda eſt. Enormis dicitur, quæ peruenit ad mutilationem membrorum, expulſionem oculorum, vt Clericus fiat inutilis ad munus ſuum vel ſi vulnus eget remedio Chirurgiæ, vel ad occiſionem; Magna effuſio ſanguinis non dicitur enormis, tamen ſi laicus officialis auctoritatiuè percutiat Clericum iniectio manuum in Epiſcopum Abbatem, vel priorem Monaſterij, & ſuum Superiorem; ſi Monachus percutit Clericum ſecularem dato ſcandalo, ſi in conſpectu Prælati, aut Iudicis & ex facti notorietate, ſi in magno concurſu, in magna feſtiuitate, aut in Nundinis, vel celebri mercatu. Molina & hæ omnes quando non excedunt mediocritatem, non eſt dicendum quod ſint enormis *ibid. reſ.* 45. In dubiis verò tenendum eſt percuſſionem eſſe grauem communiter DD. *ibid. reſ.* 46. Grauis percuſſio à Superiore iudicanda eſt.

C E N S V R Æ
Huiuſmodi Abſolutio.

32 OB leuem percuſſionem poteſt Epiſcopus ſuos ſubditos abſoluere in vtroque foro DD. & omnes habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem: ab excommunicatione vero, ob grauem, & enormem percuſſionem Clerici à Pontifice, vel ab eius delegatis obtinenda eſt abſolutio, exceptis caſibus in iure expreſſis, vt propter impedimentum temporale, & Can ex iur. beneficio. *ibid. reſ.* 47. Epiſcopus, & habens iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.

33 Impeditus ob legitimum impedimentum, qui per procuratorem, vel per Epiſtolam non poteſt adire Papam propter abſolutionem pro enormi percuſſione Clerici, poteſt ab Epiſcopo abſolui. *ibid. reſ.* 48. Impediti poſſunt abſolui ab Epiſcopo.

34 Superior Regularis poteſt abſoluere ab excommunicatione leui, & mediocri ſuos ſubditos ad inuicem ſe percutientes intra vel extra clauſtrum, etiamſi ſit Sedi Apoſtolicæ reſeruata per ſpeciale priuilegium. §. *Notandum eſt tamen reſol.* 50. ſic etiam ipſe ſuperior poteſt ſe abſoluere facere ab alio Sacerdote à ſe electo, ſi inciderit in hanc excommunicationem: tamen per priuilegium poſſunt etiam abſoluere ab enormi *ibid. reſ.* 49. Superiores Regulares poſſunt ab enormi per priuilegium.

35 Percutiens Clericum alterius Diœceſis debet abſolui ab Epiſcopo Clerici percuſſi, & ſi Religioſus percuſſerit ipſum Epiſcopum niſi fuerit legitimè impeditus non poteſt abſolui ab ipſo Epiſcopo, ſed debet adire Papam. *Ibid.* §. *Notandum.* Epiſcopus percuſſi debet abſoluere Clericum percutientem.

36 Regularis percutiens alium Regularem alterius Religionis poteſt à ſuo proprio Prælato abſolui, cum præſentia, & aſſiſtentia Prælati illius offenſi, & à Prælato ſuo debet percuti in ſatisfactionem iniuriæ acceptæ, & non tenetur ad damnum reſarciendum Monaſterium offendentis, ſed ſi in hoc Prælati erunt diſcordes, debet eligi tertius arbiter, Regularis poteſt abſolui à ſuo ſuperiore cum aſſiſtentia ſuperioris Religioſi percuſſi.

Digitized by Google

qui cum ipſis iudicium ferat Palaus.*ibid.reſ.*50. Si verò percuteret alium Religioſum eiuſdem Religionis, ſed an Monaſterij debet abſolui à proprio Prælato cum conſenſu Prælati oſtenſi, non autem ſi abſolutio daretur à Prouinciali, vel Generali, dummodo non ſint diuerſarum Prouinciarum §.*Sed quid.*

Egrediens à Religione, & abſolutus à cenſura contracta ante ingreſſum reincidit.

37 Superior Regularis poteſt abſoluere Nouitium, qui Clericum percuſſerit ante ingreſſum Religionis, ſed ſi ante annum profeſſionis egredietur è monaſterio, reincidit in excommunicationem, & debet ſe præſentare Epiſcopo ordinario; ferè omnes DD. *ibid.reſ.*51. ſed ſi duo tantum adſunt Religioſi in Monaſterio, & ſe ad inuicem percutiunt, poteſt Superior dare facultatem ſubdito, vt illum à cenſura abſoluat, non autem à peccatis, & ſuperior ſic abſolutus abſoluat ſubditum.*ibid.reſ.*52.

Poſſunt regulares abſoluere à cenſura iſta.

38 Poſſunt Regulares abſoluere ſeculares percuſſores Clericorum vi ſuorum priuilegiorum, exceptis caſibus in decreto Clementis VIII. contentis, attamen conſulendam eſſe quandam declarationem Sacræ Congregat. die 18 Iulij 1642.*ibid.reſ.*53.

Epiſcopus poteſt abſoluere regulares in abſentia ſui Superioris.

39 Epiſcopus poteſt abſoluere regulares ad inuicem ſe percutientes (etiam exempros) de licentia ſuorum Prælatorum, etiamſi iniuſtè negaretur à Prælato licentia, & ſi Prælatus abſens erit, non poteſt haberi talis licentia, ratione æquitatis poteſt eos abſoluere: idem eſt de Monialibus.*ibid reſ.*54.

Ianitores poſſunt abſolui ab Epiſcopo non in omnibus caſibus.

40 Ianitores, & Hoſtiarij Principum, qui prætextu ſui officij Clericum percutiunt animo iniuriandi poſſunt ab Epiſcopo abſolui abſque prætextu ſe præſentandi Sedi Apoſtolicæ, ſi percuſſio atrox non fuerit; non autem quando ſibi arrogat iuriſdictionem quaſi id licitè facere poſſit, & non in defenſionem oſtij ſibi commiſſi, & vt ſic abſolutio pertinet ad Papam quamquam ſit leuis, quia talis percuſſio exiſtimatur grauis, & enormis reſpectu ſtatus Eccleſiaſtici, & onus probandi pertinet ad officialem, & non ad Clericum ſi fortuito hoc fecit; ſed quando non aderat turba, quæ arcenda erat pertinet ad Clericum.*ibid. reſ.*55.

Fœminæ poſſunt abſolui ab Epiſcopo.

41 Clerici viuentes in ſeminariis, vel cathedralibus inſeruientes in communi, vel in particulari percutientes ſe ad inuicem, percuſſione etiam graui, & non atroci poſſunt abſolui ab Epiſcopo ſine onere ſe præſentandi Sedi Apoſtolicæ.*ibid.reſ.*56. & poſſunt etiam abſolui percutientes Clericos in virtute Bullæ Cruciatæ, etiam ab enormi percuſſione. *ibid.reſ.*57.

42 Epiſcopi poſſunt abſoluere impuberes & puberes doli capaces ab hac cenſura propter percuſſionem Clerici, nec tenentur ſe præſentare Sedi Apoſtolicæ. *ibid.reſ.*58. Itidem fœminæ poſſunt abſolui ab Epiſcopo pro quacumque percuſſione.*ibid.reſ.*59. Itidem perſonæ delicatæ, quæ Papam adire non poſſunt, poſſunt ab Epiſcopo abſolui, monito prius Papa de eorum ſtatu. *ibid.* §.*Notandum.* Senes ſexagenarij, & etiam quinquagenarij non tenentur Papam adire, ſed ab Epiſcopo poſſunt abſolui.*ibid.reſ.*60.

43 Serui

Digitized by Google

43 Serui delinquentes in præiudicium Dominorum, vel patris familias, vt eant Romam Clericos percutiunt, ſic etiam vir in damnum vxoris, impubes, & pubes in præiudicium patris tales ſunt abſoluendi ab Epiſcopo, cum adiunctione, orationum ieiuniorum, & ſimilium, pro recompenſatione teneris. *ibid. reſ. 61.* tamen quamquam ſerui, vt dictum eſt poſſunt abſolui ex duobus capitibus ſi percuſſio ſit tam grauis, & exceſſus enormis, & ad ſcandalum, & prauum aliorum exemplum, mittendi ſunt ad Sedem Apoſtolicam; & eadem eſt ratio de Religioſis. *ibid §. Nota etiam.*

Serui poſſunt abſolui ab Epiſcopo.

44 Pauperes, & infirmi, & valetudinarij, tales à timoratis viris iudicati non tenentur adire Romam ob abſolutionem huius cenſuræ hi omnes poſſunt ab Epiſcopo abſolui. *ibid. reſ. 62.* Addo tamen, quod excommunicatus impeditus recurrere ad Papam, poteſt abſolui ab Epiſcopo iure communi etiamſi percuſſio ſit publica, & enormis. Pro maiori declaratione ponam impedimenta. Primò, periculum mortis. Secundò, infirmitas longua. Tertiò, inimicitia capitalis. Quartò, paupertas. Quintò, ſenes, & impubes. Sextò, qui eſt ſub cura parentum. Septimò, obligatio alendi vxorem, filios, & familiam. Octauò, cura animarum. Nonò, ſeruitus, vt ſupra. Decimò, fragilitas ſexus, & quodlibet impedimentum legitimum iudicatum arbitrio boni viri, & talis impeditus non tenetur mittere Epiſtolam, nec procuratorem pro abſolutione attamen ſit abſolutus ceſſante impedimento tenetur ſe præſentate Papæ, ita Auila, ſed hoc ſemper intelligitur ſatisfacta parte. *Ibid. §. Aduerte etiam.*

Pauperes. Infirmi poſſunt ab Epiſcopo abſolui.

45 Epiſcopi poſſunt abſoluere ab omni excommunicatione occulta, nec deducta ad forum contentioſum. *ibid. reſ. 63.* Ab impeditis legitimo impedimento, & ex decem capitibus ſupradictis, non tenetur Epiſcopus exigere iuramentum adeundi Pontificem. *ibid. reſ. 64.* Et non deſunt viri docti aſſerentes, Regulares priuilegiatos poſſe abſoluere ſæculares à caſibus occultis Bullæ Cœnæ (tamen Pellizzarius ait non eſſe recedendum à negatiua ſententia) à fortiori poſſunt abſoluere à percuſſione enormi occulto. *Ibid. reſ. 65.*

Ab omni excommunicatione occulta, & non deducta in foro contentioſo.

Ab impeditis non poteſt exigere iuramentum.

CESSIO BONORVM.

1 Ceſſio bonorum eſt actus, quo creditor, qui non eſt ad ſoluendum ſufficiens, omnia ſua bona creditoribus dimittit, vt carceris ſitum, & ſqualorem aliaſque moleſtias euiter. Nam priſcis temporibus conſtitutum erat, vt qui æri alieno ſatisfacere non poſſent, priuata auctoritate in vincula coniicerentur, atque aliis pœnis afficerentur. Sed lege Iulia (à Caio Iulio Cæſare, vel certè ſucceſſore eius Auguſto, lata) tandem hæc aſperitas mitigata eſt, & ſancitum, vt inopes debitores bonis ſuis cedendo ab iniuria carceris, & quacumque animaduerſione alia liberarentur. Nihil autem intereſt in iure, ſiue

Ceſſio bonorum quid ſit.

Et cur inuenta.

Digitized by Google

Ad quam ſufficit ſola voluntatis expreſſio.

ſiue in iudicio, an extra iudicium, præſens, an abſens, per nuncium, aut per Epiſtolam debitor bonis cedat, hoc eſt, bona omnia ſua, ſi quæ ſint, creditoribus ſe relinquere, ac concedere profiteatur. Nullus ſiquidem in bonorum ceſſione exigitur ritus, aut ſolemnitas, ſed ſufficit ſola voluntatis expreſſio. *l. vlt. ff. de ceſſione bonor. l. in omni 6 C. qui bon. ced. poſſ. p. 7. tr. 8. reſ. 1.*

Cum cautione fideiuſſoria.

2 Vt verò huiuſmodi ceſſio bonorum efficax ſit, & cedentem liberet, requiritur vt is prius caueat de ſoluendo reſiduum, ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit. *§. final. inſtit. de action.* Hæc autem cautio fieri debet fideiuſſoribus idoneis. Quod ſi debitor ob paupertatem fideiuſſores habere non poſſit, ad iuratoriam cautionem admitti debet. *Couarru. lib. 2. c. 1. n. 6.* & alij *ibid. reſ. 16.*

Vel ſaltem iuratoria.

Ceſſio bonorum competit ſolum in debitis ciuilibus. Non autem in debitis ex delicto.

3 Huiuſmodi ceſſio bonorum non habet locum niſi in debitis ciuilibus, ſcilicet ex contractu vel quaſi contractu. *Malderus de iuſtit. tract 4. cap. 8. dub 3.* Vnde infertur non gaudere beneficio ceſſionis eum, qui debet ex delicto, ſiue delictum ſit commiſſum in contractu, ſiue extra contractum, ſiue debeatur tanquam pœna, ſiue pro reparatione damni, & intereſſe: non iure beneficium ceſſionis illis ſolis conceditur, qui merè ciuiliter debent: & quando agitur de publica vtilitate, excluditur bonorum ceſſio, *l. propter honorem Cod. qui bon. ced. poſſ.* Intereſt autem publicæ vtilitatis, ne delicta maneant impunita *cap. vt fama, de ſent. excommun.*

Aduerte primò Syluestrum *ver. Reſtituto 7. quaſt 6. dicto 5.* cum aliis admittere beneficium ceſſionis in delicto, quando via accuſationis proceditur., ſecus verò quando petitur debitum, etiamſi fuerit ex furto.

Et quænam ſint debita ex delicto ſecundum aliquos.

Aduerte ſecundò, quod ſecundùm aliquos nomine debiti ex delicto intelliguntur illa etiam, quæ licet ex contractu deſcenderint, poſtea verò vel propter moram culpabilem, vel p opter aliud delictum admixtum facta fuerunt iam debita ex delicto, de quibus aliqui dicunt poſſe etiam pro illis fieri ceſſionem bonorũ, ſicut pro aliis. Ita Couarru. *lib. 2. variar. c. 1. num.* 8. & alij. Lugo tamen *de iuſtit. tomo 2. diſp. 21. ſect. 3. num.* 43. tenet de iure communi non eſſe id conceſſum, niſi debitoribus de quibus ſolis leges loquuntur, quando ceſſiones bonorum concedunt. *p. 7. tr. 8. reſ. 2.*

Nec in iis, qui faſtu, vel dolo malo ſua bona perdiderunt.

Contrarium tenet Hunnius.

4 Infertur ſecundò beneficium ceſſionis bonorum non competere illis, qui partim ex ſuo, faſtu, vel luxuria, partim fortunæ vitio, inſufficientes ad ſoluendum effecti ſunt, *l. fin. §. quæ in fraud. cred.* Ita communiter Doctores, quamuis Vlricus Hunn. *volum. poſter. diſput. Treulter. 24. theſi. 4. pag.* 544. contrarium teneat, puterque hodie de iure communi, illi ſoli, qui ſua culpa eo redactus eſt, vt ſoluere non poſſit, beneficium ceſſionis bonorum competere. *ibid. reſ. 3. & reſ. 11.*

5 Tertiò, is, qui bonis cedit, ſi aliquid de ſuis bonis occultauerit, non gaudet Priuilegio ceſſionis, ſed detrudendus eſt in carcerem, quouſque integrè ſoluat, eſt communis Doctorum. Vnde ſequitur, quod debitor

Digitized by Google

debitor bonis ceſſurus, omnia ſua bona indicare debeat creditoribus, ita vt ſi vel obolum doloſè retinuerit, aut reſeruarit, ceſſio prorſus nulla ſit, & inualida. Hæc autem indicatio debet fieri mediante iuramento. *part.7.tr.8.reſ.5.*

6 An autem qui cedit bonis, poſſit in conſcientia occultare aliquid ad ſui ſuſtentationem, & vti Priuilegio ceſſionis? Negat Lugo *de iuſt. tom.2.disput.21.ſect.3.num 42.* At Hurtadus *de iuſtit. & iure disput 9. diff.3.* & alij admittunt in conſcientia, quod non obſtante iure poſitiuo id prohibente; poſſit ille qui cedit bonis occultare neceſſaria ad ſui ſubſtentationem, *ibid.reſol.6.* & hoc etiam ſi debeat ex delicto, idque iuxta probabiliorem ſententiam, quam tenet Trullench *in Decal.to.2. lib.7.cap.15.dub.5.num.1.* quamuis contrarium etiam ſit ſatis probabile, vt putat Lugo citatus. *Ibid.reſ.7.*

Ceſſurus bonis nō poteſt occultare quidquā, nec obolum quidem, ſed omnia bona ſua indicare, mediante iuramento.

7 Quartò, ceſſurus bonis, non poteſt aliquid in fraudem creditorum alienare, alias non gaudebit Priuilegio ceſſionis Lugo *de iuſtit. tom.21. disputat.21. & ſection.3. num.39. part.7. tractat.8. reſolut.11.* Idem dic de Clericis, qui ſi in fraudem creditorum conſumpſerint bona, illa alienando, vel ludendo, & cætera non gaudent beneficio, cap. Odoardus de ſolut. Ita Genuenſis, *in praxi cap.3. num.6. Ibid.§.Nota.*

Poteſt, qui cedit bonis retinere ſibi neceſſaria ad ſuſtentationem, & vti in conſcientia beneficio ceſſiōnis. Idque etiamſi debeat ex delicto.

8 Quintò, Debitor fiſci, ſi nempe agitur de ſolutione collectarum, quæ imponuntur ſubditis pro quantitate bonorum, quæ poſſident, tunc ſi non eſt ad ſoluendum ſufficiens, non admittitur ad ceſſionem bonorum: Si verò fiſco ex contractu obligatus eſt non prohibetur bonis cedere. Floridus Mauſonius *de cauſis execut.lib.1. lim.t.5.de action.par.6. tr.8.reſ.19.§. Diximus.*

Non poteſt autem quidquam aliena e in fraudem creditorum, alias non competeret beneficium ceſſionis. Idemque dicēdum eſt de Clericis.

9 Sextò, quando debitor poſteriores creditores præponendo, ad ſoluendum ſufficiens eſſe deſiit, à ceſſionis beneficio repellitur *ibid.§. ſecundo.* Septimò, Decoctores, qui dicuntur vulgo, *Falliti*, & ſemel bonis ceſſerunt, non poſſunt bonis cedere. *ibid.§.quarto.*

Debitor fiſci non gaudet Priuilegio ceſſionis.

Nec qui propoſuit creditores poſteriores.

10 Octauò, qui in inſtrumento contractus ſeſe ad carcerem, in euentum non factæ ſolutionis, expreſsè obligauit, non poſſe cedere bonis ſtatuit Ariſminus Tepatus *in epitom. deciſ.tit.281.de ceſſ.bon. cap.5.circa finem*, quamuis hanc ſententiam improbet Matth. Colerus *de proceſſ. execut. part.1 cap.6. num.131. ibidem §. Et tandem.*

Nec qui ſemel ceſſit bonis.

Nec qui ſe obligauit ad carcerem.

11 Si quis negauit debitum, & poſtmodum conuincitur putant aliqui hunc non poſſe gaudere beneficio ceſſionis bonorum. Ariſminus Tepatus *in epitom.deciſ.tit.281.de ceſſion.cap.3.* Cum his tamen limitationibus; Primò quando habuit iuſtam cauſam negando, & ante ſententiam pœnituit, & confeſſus fuit debitum, tunc enim non prohibetur bonis cedere? Secundò, quando debitum originem ſumeret ab ipſamet ſententia, vt quia eſſet actum actione in factum. Tertiò, Si fuiſſet appellatum à ſententia condemnatoria, quia pendente appellatione, debitor poteſt cedere bonis. At his minimè obſtantibus contraria ſententia eſt tenenda, *ex l.2.qui bonis cedere poſſunt:* vbi habetur; iudicatum id-

Negans debitum, nō poteſt poſt ſententiam vti beneficio ceſſionis.

At contrarium verius, & probabilius.

id eſt damnatum bonis cedere poſſe, ne incarcerem detrudatur *part.7. 7.tr.8 reſol.10.*

Ceſſione bonorum non gaudet, qui ſub ſpe huius beneficij contraxit.

12 Debitor qui contraxit ſpe ceſſionis, non gaudet hoc beneficio, eſt communis. Item Clericus, qui contraxit debita ſub ſpe gaudendi beneficio, *cap.1.dandis*, illo non gaudet. Ita Squillante *de Priuileg. Cler. cap.10.n.15.p.7.tr.8.reſ.13.*

Qui vero non doloſè, ſed culpabiliter ad inopiam redactus eſt dubium eſt, an hoc priuilegio gaudeat.

13 Qui non dolore, ſed culpabiliter ad inopiam peruenit, ſecundum aliquos gaudet beneficio ceſſionis: Et aſſerunt idem dicendum de eo, qui non quidem dolo malo, & de induſtria ſe inopem reddidit, ſed tamen culpa ſua ad inopiam redactus eſt. Ita Antonius Hering *de fideiuſſ. cap.5.n.107.& ſeq.* Alij verò id negant, *ibid.reſ.12.*

Idem dic de hærede non confiaiente inuentario: aliis negantibus.

14 Item hæres qui non confecit inuentarium, non videtur poſſe vti beneficio ceſſionis, quia præſumitur hæreditatem opulentam, & ad ſoluendum ſufficientem, inueniſſe. *Nouell 1.cap.2.§.* Si verò non confecerit. *l.vltim. Codic. de iure deliber.* Ita Matthæus Brunus *in tractat. de ceſſion.bon. quæſtio 4. prin.quæſito 6.* At Hieronymus Treult. & Hunnius *volum. poſt diſputat.24.theſau.4.* volunt, hæredem non conficientem inuentarium bonis cedere poſſe; quia huiuſmodi hæres tenetur creditoribus in ſolidum quemadmodum ipſe defunctus, teneretur, ſi viueret, atqui defunctus poſſet bonis cedere, ergo & hæres.

Aliis vero affirmãtibus.

Et quid de Clerico?

Aduertit autem Squillante *de Priuileg. Cler. cap.10.num.43.* ex Treuiſano, & Riccio, Clericum hæredem non confecto inuentario non eſſe admittendum ad beneficium *cap.* Odoardus *de ſolut.part.7. tract.8. reſol.14.*

Qui renũciat Priuilegio ceſſionis, non poteſt eo vti, ſi id iuramento firmet.

15 Si quis renunciauit Priuilegio ceſſionis, non poteſt eo vti, & valet pactum, præcipuè ſi ſit iuramento firmatum. Et ratio eſt, quia vnicuique integrum eſt his, quæ ipſi à lege conceſſa ſunt renunciare: Et non eſt indulgendum beneficium illi, qui ei renunciauit. Ita Harprechtus *in comm.ad inſt.tom.4.titul.de Act.§.vltim. num.11.& ſeq.* Quod ſi debitores velint eo beneficio vti petant ab Epiſcopo abſolutionem à iuramento, vt obſeruat Molina *de iuſt.tom.2. tr.2.diſp.572.in fine.* Si verò prædicta renunciatio facta ſit ſine iuramento, tunc poterit admitti ſententia eorum, qui aſſerunt, huiuſmodi pactum non tenere, & poſſe nihilominus gaudere ceſſionis beneficio. Ita Couarru. *lib.2.var. reſ.1.*& quamplurimi alij. *ibid.reſ.15.*

A quo petenda abſolutio, ſi quis ſtare nequeat huic pacto.

Secus dicendum, ſi non iurauerit.

Debitor cui offertur quinquennalis dilatio quãdo poſſit, necne vti ceſſione bonorum.

16 Si creditores offerant debitori quinquennalem dilationem, aliqui exiſtimant illum excludi à beneficio ceſſionis, Gloſſa *in l.fi.ver. Inducias, Cod.qui bonis ced.poſſ.* Verum contrarium tenuit ipſa Gloſſ. *in d l.fi.verb. detur.* Vbi dicit, quod ſit in electione debitoris, an velit bonis cedere, an verò acceptare dilationem quinquennalem. Has Gloſſas concordant Alb. *in d.l.fin* & Vincent.de Franch. *deciſ.251.* Quod ſi debitor nolit dilationem, ſed velit ſtatim cedere, poſſit, & tunc electio ſit debitoris: Sin verò nolit cedere, ſed gaudere induciis, tunc electio ſit creditoris. *Ibid.reſ.17.*

Cedenti bona, non ſunt neganda alimenta.

16 Creditor qui bonis ceſſit non eſt fraudandus quotidianis alimentis. Ita Leſſius *lib.2. cap 16. dub.3. num.6.* & huic ſententiæ tanquam æquiori,

Digitized by Google

æquiori, & humaniori eſt adhærendum, quidquid in contrarium aſſerant. Dicaſtillus *de iuſt lib.2.tract.2.diſp.10.dub.4.num.7*8. & Lugo *to.2. diſp.21.ſect.3.num.37.part.7.tract.8.reſolut.4.*

17 Quod ſi is, qui ceſſit bonis, poſtea bona aliqua acquiſierit non poteſt conueniri in iudicio, niſi in quantum commodè poſſit, hoc eſt, non poteſt ſpoliari per iudicem omnibus bonis illis acquiſitis, ſed iudicis prudentis eſt ſuo arbitrio illi relinquere quod ſatis ei ſit, ad illius parcam ſuſtentationem congruam. *ibid.reſol.8.* **Saltem ex bonis, quæ acquiſierit poſt ceſſionem.**

Et hoc habet locum etiam in foro conſcientiæ, ita vt, quæ debitor lucratur poſt ceſſionem, ſi neceſſaria ſint ad decentiam ſtatus non teneatur illa reſtituere, idque ſiue debita priora fuiſſent per iuſtitiam, ſiue per iniuſtitiam contracta. Ita Petrus à Nauarra. *Lib.4. c.4. dub.10. n.59. Ibidem reſolut.9.* **Et id etiam in foro conſcientiæ.**

18 Licet debitor principalis bonis ceſſerit, non ideò tamen fideiuſſores liberantur ab onere ſoluendi integrè pro illo, quia ceſſio ſolum prodeſt ipſi debitori, imò ideo dantur fideiuſſores, vt ſoluant, quando debitor principalis ſoluere non poteſt Lugo *de Iuſt.tom.1.diſp.21.ſect.3. num.39.* cum aliis. Quæres; An Laicus fideiuſſor Clerici gaudeat beneficio *cap.*Odoardus *de ſolut?* Reſpon. negando, cum tale priuilegium ſit perſonale, & propterea perſonam clerici non excedit. Secus ſi Clericus eſſet fideiuſſor laici; gauderet enim tali Priuilegio. *part.7.tract.8.reſ.18.* **Ceſſio bonorum liberat ſolùm creditores, non autem fideiuſſores.** **Niſi is eſſet Clericus: qui gaudet Priuilegio cap. Odoard.**

19 Nec qui cedit bonis, liber eſt à reſtitutione, ſed manet obligatus ad ſoluendum reſiduum, ſi poſtea ad pinguiorem fortunam peruenerit, aut aliquid acquiſierit eſt communis. *ibid. reſol.* 20. Etiamſi hæc ceſſio fiat cum ignominia, iuxtà communiorem, & magis receptam ſententiam, quia ignominia illa non extinguit obligationem naturalem ſoluendi debita, ſed eſt pœna propter culpam præſumptam contrahentis debita ſupra vires, & ad deterrendos alios, ne prodigalitate, & negligentia ad ſimilem ſtatum deueniant. *ibid.reſol.21.* **Cedens bonis non eſt liber à reſtitutione. Etiamſi ceſſio eſſet ignominioſa.**

20 Quæres, An ſtatuto hæc ignominioſa ceſſio introduci poſſit? Negant Cyn. *in l.1.quaſt.5.Cod.de ceſſ.bon.* Baldus *in l.fin. ff.eod.* & alij plerique interpretes. Verum ſimilia ſtatuta, & talem ceſſione bonorum ignominioſam communiter Doctores admittunt, nec illam reprobant, eſt enim introducta propter bonum publicum ad deterrendos homines, vt dictum eſt *part.7.tract.8.reſolut.21.* §. Sed hic. **Quam poſſe ſtatuto introduci, affirmant communiter DD.**

21 Quæres præterea Num qui cedit bonis, fiat Irregularis? Reſpond. primò cedentem ſimpliciter bonis non eſſe irregularem, quia non eſt infamis, nec talis ceſſio infamiam irrogat. Eſt communis. Reſpond. ſecundò Infamiam ignominioſam inducere infamiam facti, ſi non iuris. Ita Cardinalis Tuſchus *tom.1.concluſ.227.num.7.* & Maiolus *de Irregul. lib 2.cap.11 num.16.* Tamen contraria etiam ſententia ſua probabilitate non caret, quia certum eſt ex *cap. is, qui de ſentent.excommunicat. in 6.* quod nulla irregularitas incurritur, niſi ſit in iure expreſſa; at nullus inuenitur textus imponens irregularitatem cedens bonis ceſſione ignominioſa, ergo. Ideo tu cogita. *part.7.tract.8.reſolut.22.* **Ceſſio ſimplex bonorum non inducit irregularitatem.** **At ignominioſa videtur inducere.** **Licet contrarium ſit etiam probabile.**

Digitized by Google

Dilationes, ſeu induciæ moratoriæ concedi poſſunt à Principe.

22 Poteſt Princeps per reſcriptum ſuum alicui concedere dilationes ſeu inducias moratorias, temporales tamen, ad hoc vt intra tempus indultum debitores à creditoribus nequeant moleſtari: non poteſt verò concedere dilationem peremptoriam, quæ ius alterius partis omninò tollit, & infringit. Aduertant tamen Principes, ne eas concedant abſque iuſta, & graui cauſa. Aduertant 2. non poſſe concedi ab inferiore, qui non habet iura tenitor al a, niſi conceduntur conſentiente maiori parte creditorum, in quo caſu talis dilatio poteſt per quemcunque Iudicem dari, & concedi, *l. final. C.qui bonis ced. poſſ. part.7. tract.* 8. *reſolut.*13.

Ex iuſta, & graui cauſa; & habente iura tenitoralia.

Non niſi pro modico temporis ſpatio.

23 Quæ quidem dilatio ad ſoluendum non poteſt concedi à Principe, ſi pro modico temporis ſpatio, quod ſpatium quidam extendunt ad quinquennium, alij ad decennium. Sed Lancellot.*in templ.iudic.Lib.*1. *cap.*1.§.4.*de Imper.ver.dilationes indulgent.num.*3.determinat hoc totum relinquendum Iudicis arbitrio. Et *num.* 4. dicit, ſi excedatur modicum tempus dilationis conceſſionem non valere. *ibid.reſol.*24.

Et incipiunt currere à die, quo ſunt datæ niſi aliud ſfuerit in reſcripto, vel inter partes conuentum.

24 Hæ verò induciæ moratoriæ à Principe conceſſæ incipiunt currere à die, quo fuerunt datæ, non à die quo fuerunt inſinuatæ creditoribus: niſi Princeps in reſcripto aliud tempus expreſſerit; vel niſi inter debitorem, & creditorem de certo die ſoluendi conuenerit, & is dies tempore dati reſcripti nondum venerit, tunc enim incipit dilatio conceſſa à die, quo fuit conceſſa. Guid. Pap. *dec.* 109. & alij. *ibidem reſolut.*25.

Non ſunt autem concedendæ omnibus debitoribus. Nec Decoctoribus.

25 Nec poſſunt, vel debent concedi quibuſuis debitoribus, ſed illis ſolum, qui aduerſa fortuna, abſque ſuo dolo, & culpa ad inopiam redacti ſunt. Non autem decoctoribus, qui culpa ſua eiuſmodi calamitatem, & inopiam procurarunt: Hi enim furibus comparandi, eorundemque loco habendi *d. ordinat. politic. tit.* 23 *part.* 7: *tract.* 8. *reſolut.* 26. §.& ideo.

Nec debitoribus ex delicto.

26 Vnde infertur primò eas concedendas non eſſe, quando debitum prouenit ex delicto, ſi quidem tunc non habentes in ære luere debent in corpore, & tales nulla ſunt commiſeratione digni. Menochius *de arbitr.quaſt.caſ.*203.*num.*16.& *ſeq. Ibid.reſolut.*26.

Nec debitoribus ex contractu depoſiti.

27 Secundò quamuis concedi poſſint debitoribus ex contractu, non tamen ſunt concedendæ omnibus: Contra debitum enim ex contractu depoſiti deſcendens dilatio quinquennalis à Principe concedi non debet, quoniam hoc natura depoſiti non patitur, ſiquidem res depoſita ſine vlla mora, & dilatione, remotis, & excluſis omnibus exceptionibus reſtitui debet deponenti. *lib.* 1. *Cod. depoſiti.* Hinc ſequitur Clericum debitorem ratione depoſiti non gaudere beneficio, *cap.* Odoardus *de ſolut.* Squillante *de Priuileg. Cleric.cap.*10.*dub.*3.*num.*42. *ibid. reſolut.*27.

Vel ex contractu locationis, ſeu conductionis.

28 Tertiò non poſſunt concedi pro debito ex contractu locationis, ſeu conductionis deſcendente. Menochius *dict.caſu* 203.*num.*18.*part.*7. *tract.*8.*reſolut.*27.§ *Idem*.

29 Quartò

Digitized by Google

29 Quartò non poſſunt concedi contra debitum pupillare.

30 Quintò contra debitorum alimentorum.

31 Sextò contra debitum opificum, mercenariorum, & famulorum, quo ſcilicet debitor ipſis pro labore obligatus eſt.

32 Septimò. Nec contra debitum Eccleſiaſticum.

33 Octauò. Nec contra debitum fiſcale.

34 Nonò. Nec contra debitum, quod cum extero, & tranſeunte contractum eſt.

35 Decimò. Nec contra debitum dotis, ſi videlicet ea à Principe concedenda forent. Creditor tamen dotis debitori ſui inducias iſtas indulgere non prohibetur. Atque hæc omnia certiſſima ſunt ex I. C. & præcipuè ex Thoma Maulio. *tract. de ceſſ. bonor. tit. 6. num.* 24. *& ſeq. ibid. reſol.* 28.

Nec in ſequentibus.

36 Dilationes moratoriæ generaliter loquentes, niſi aliud ſit in reſcripto; non extenduntur ad debita prædicta à *num.* 27. Neque ad debitum iuratum. Ideoque; neceſſe eſt, vt debitor ſupplicans in ſua ſupplicatione exprimat qualitatem debiti itemque ſignificet an lis pendeat, an ſententia ſit prolata, an pro eodem debito habuerit alias inducias, an debitum ſit vetus, an recens denique, vt narret ea omnia, quæ poſſunt operari, vt Princeps non concederet, vel difficilius concederet. Carolus de Graſſis, *d. except.* 32. *num.* 31. Aliàs præſumeretur in dolo tacendo veritatem, vel exprimendo falſam cauſam, & induciæ videretur obreptitiæ, & conſequenter eſſent nullæ ipſo iure. *part.* 7. *tract.* 28. §. & ideò, *& reſolut.* 29.

Dilationes generales quomodo intelligendæ. Et petendæ.

37 Quæres an pro debitis iuratis concedi poſſint à Principe dilationes moratoriæ, vt induciæ valeant? Negatiuè reſpondet Carolus de Graſſ. *d. except.* 32. *numero* 8. *& ſeq.* Cum aliis: qui etiam appellat hanc ſententiam animæ tutiorem: & hanc poteſtatem concedit tantum Pontifici Maximo. At Thomas Maulius *tractat. de ceſſ. bon. titul.* 7. *numero* 30. obſeruat, vbiuis locorum contrarium ſeruari, & Principes ſæculares concedere inducias moratorias tam pro debitis iuratis, quam pro non iuratis. Quia iuramentum ſemper intelligitur præſtitum ſalua auctoritate ſuperioris. Et licet Princeps ſæcularis non poſſit tollere vires iuramenti, poteſt tamen differre ad tempus, vt ſcribunt Alexand 3. conſilio 38. Surd. *dict. conſil.* 299. *num.* 17. & ita hanc ſententiam tenent etiam Daniel Mollerus, & Theſaurus, & Maximilianus Fauſtus de Ærario *Claſſ.* 4. *conſ.* 365. Sed quidquid ſit de hoc, certum eſt quod ſi prius impetrauit debitor abſolutionem à iuramento, quod poſſit moratoria dilatione vti ſine metu periurij, vt obſeruat Maulius citatus *num.* 33. Itaque debitor prius petat omnino ab Epiſcopo abſolutionem à iuramento. *ibid. reſolut.* 30.

Pro debitis iuratis non poſſe Principem ſæcularem concedere inducias aliqui dicunt.

Alij contrarium tenent.

Tutius aget debitor ſi prius petat abſolutionem à iuramento, & poſtea inducias.

38 Quæres ſecundò, an dilationes moratoriæ, quæ à Principe conceduntur, poſſint concedi à maiori parte creditorum, ita vt à reliquis creditoribus, qui non conſenſerunt, debitor moleſtari non poſſit? Negat Cucchus *in tractat. de morat. præſcript. numero* 31. 32. &

Dilationes moratoriæ concedi etiã poſſunt à maiori parte creditorum.

Digitized by Google

& idem placet Rebuffo. In contraria ſententia ſunt Alexand. Angel. Cardinal. Pariſ.& Afflict. quos allegat, & ſequitur Stracha *in tractat. morat.& decoct.paſſ.6.numero* 20. & alij quamplures quæ autem ſeruanda in praxi dictæ dilationis quinquennalis, quæ à creditoribus concedi ſolent traduntur fusè à Petro Molina *de iuſtit. tom.2.tract.2.diſputatione* 572 *numero* 16. quem vide. Aduerte tamen, quod ſi vnus cum iuramento debitorum obligatum habet, non tenetur cœteris creditoribus ad dilationem quinqnennalem. Ita Thomas Maulius.*tractat.de ceſſ.bon. titul.7.numero* 18.& alij.*part.7.tractat.8.reſolutio.*31.

Induciæ proſunt fideiuſſori,ſi de eo ſit facta mentio,& Induciæ datæ ſint à Principe. Si verò non, & fideiuſſor renunciauit Auth. nt.&c. non proſunt.

39 Quod in conceſſione huiuſmodi dilationum facta ſit expreſſa mentio fideiuſſoris, quod nimirum is etiam intra tempus conceſſum non debeat conueniri, nulla eſt dubitatio, quia iſtæ induciæ etiam fideiuſſori proſint. Carolus de Graſſis *dict. exception.*32. *numero* 37. Sed ſi nulla facta eſt mentio fideiuſſoris, & res eſt dubia, oportet videre an induciæ iſtæ ſint conceſſæ ab Imperatore, vel Principe; an verò à creditoribus ipſis. Si enim ſunt conceſſæ ab Imperatore, vel Principe, & fideiuſſor renunciauit Authentic. *praſente Cod.de fideiuſſ.* eaque renunciatio valet, hæ induciæ fideiuſſori non proſunt in tantum vt etiam fideiuſſor conuentus non poſſit debitori litem denunciare ad ſuſcipiendum iudicium, & opponendam moratoriæ dilationis exceptionem. Franc. *de fideiuſſ.cap.3.numero* 153.

Secus ſi non renunciauit. Induciæ verò datæ creditoribus, proſunt indiſtinctè fideiuſſori.

Si verò Fideiuſſor non renunciauerit prædictæ Authentic.& cætera, tunc induciæ proſunt etiam fideiuſſori. Cucchus *de morat.praſcript. numero* 139. Quod ſi induciæ ſunt conceſſæ non ab Imperatore, vel Principe: ſed à creditoribus ipſis, tunc indiſtinctè proſunt fideiuſſori, etiamſi renunciauerit dict. *Authentic.* & cætera, quia inter creditores, & debitores, datis induciis, actum intelligitur, vt fideiuſſori interim parcatur, & ne contra fideiuſſorem interea procedatur. Thomas Maulius, *tractat de ceſſ. bon. tit.* 7. *numero* 41. *part.* 7. *tractat.* 8. *reſolut.*32.

Alij caſus, in quibus induciæ conceſſæ principali proſunt etiam fideiuſſoribus.

40 Sunt etiam alij caſus, quos ponit Hunnius *in Encyclopædia Iuris parte ſecunda tit.* 28. *capit.quinto numero* 10. In quibus dilatio conceſſa principali prodeſt, & fideiuſſori. Primò, quando fideiuſſor obligatus eſt, vt principalis; tunc enim dilatio principali conceſſa, prodeſt quoque fideiuſſori. Secundò, quando dilatio quinquennalis à Principe non ad preces debitoris, ſed motu proprio ipſi conceſſa eſt. Tertiò, quando in reſcripto moratorio ipſorum quoque fideiuſſorum mentio facta eſt. Quartò, quando fideiuſſor Conuentus eſt, debitor verò principalis pro ſuo intereſſe, interueniens exceptionem opponit moratoriæ dilationis, tunc fideiuſſori moratoria dilatio prodeſt, ne ipſe debitor conuentus à fideiuſſoribus, per indirectum ſoluere cogatur, ipſique dilatio inutilis exiſtat. Quintò, quando fideiuſſores à creditoribus, tempore induciarum, principali debitori conceſſarum, conuenti, opponunt exceptionem excuſſionis, vel cedendarum actionum, tunc quia, durantibus dilationibus, nec principalis excuti, nec actio cum effectu

Digitized by Google

effectu credi poteſt, ideò in hoc caſu creditores repelluntur. *Ibid. reſ.* 22. §. *Non deſeram.*

41 An verò pendentibus dilationibus vſuræ, & intereſſe currant? Salicetus *in leg.* 2. *Codic. de precibus Imperat. offer.* affirmant, eumque plures ſequuntur. At Daniel Moller. *libro* 4. *ſemeſtrium cap.* 8. *numero* 2. cum aliis itidem, id negat Hunnius verò *in Encyclop. Iur. part.* 2. *tit.* 18. *cap.* 5. *numero* 2. diſtinguit: Si vſuræ debentur ex mora, tunc in induciis non currunt, cum enim durantibus induciis ſors peti non poſſit, nec etiam vlla mora imputari valet. At quæ vſuræ ex conuentione dentur, & conuentionales appellantur, per dilationem moratoriæ non ſiſtuntur, ſed currunt, & elapſo quinquennio, vna cum ſorte, creditori præſtari debent. *part.* 7. *tract* 8. *reſolut.* 33. — Dubium an in induciis currunt vſuræ, & intereſſe.

42 Qui dilationem à creditoribus, vel à Principe obtinuit tenetur creditoribus ſuis idoneos fideiuſſores dare de ſolutione poſt elapſum tempus. Quæ quidem cautio ab ipſo Principe remitti non poteſt, præſertim ſi petatur à creditoribus, alioquin valent induciæ à Principe conceſſæ. Quod ſi propter inopiam, nec fideiuſſoribus, nec pignoribus cauere poteſt, ad iuratoriam cautionem admitti debet. Thomas Maulius. *tractat. de ceſſ. bon. tit.* 7. *num* 4. *& ſeq. ibid. reſol.* 34. — Impetrans dilationem tenetur ad cautionem fideiuſſoriam. Vel ſaltem iuratoriam.

43 Pendente lite circa exactionem debiti poſſunt debitores impetrare dilationes moratorias: non tamen ſi eſſet decriium & ſententia lata, vel in calculo ferendæ ſententiæ. Theſaur. *deci.* 186. *num.* 7. Carolus tamen de Graſſis *except.* 32. *numero* 44. ſcribit hæc non ſeruari in Regno Siciliæ. *part.* 7 *tract.* 8. *reſolut.* 35. — Induciæ poſſunt impetrari lite pendente.

44 Induciæ moratoriæ, & quinquennales concedi poſſunt etiam Iudæis. Vvſmerus *in conuerſ. iur. Libr.* 1. *tit* 9. *controuer.* 2. *numer.* 27 *ibidem* §. *Notandum.* — Et concedi etiam Iudæis.

CIRCVMSTANTIÆ Peccatorum.

1 † Circumſtantiæ peccatorum, & generaliter actuum humanorum continentur in illo verſu, — Circumſtantiæ peccatorum quot, & quæ.

Quis, Vbi, Per qua, Quoties, Cur, Quomodo, Quando.

Quis, ſignificat circumſtantiam perſonæ, quæ peccat, vel cum qua peccat. *Quid*, circumſtantiam rei, circa quam peccat, vt miniſtrare Sacramenta in peccato mortali, eſt peccatum, & quidem eo maius, quo Sacramentum eſt excellentius. Hæc circumſtantia pertinet ad *quid*. *Vbi*, ſignificat locum peccati. *Per qua*, ſignificat media, cauſas, vel occaſiones peccandi, quæ quandoque ſunt diſtinctum peccatum, vt fornicari nummis furtiuis. Huic circumſtantiæ reſpondet circunſtantia, *Cur*, & ſignificat finem peccati, qui addit quandoque nouam malitiam, vt quando quis furatur ob fornicandum. *Quoties*, ſignificat numerum peccatorum, *Quomodo*, ſignificat, modum peccandi, publicè ne, an occultè, ſcienter, an ignoranter, &c. *Quando*, ſignificat circumſtantiam temporis.

Digitized by Google

Aliquando mutant ſpeciem, & quare.

2 Ex his circumſtantiis ferè omnes, præter *Quoties*, pertinent ad ſpeciem peccati, ſeu ſunt accidentia ſpeciei, ita tamen vt quandoque ſpeciem mutent. Nam voluntas, cùm non ſit ad vnum determinata, ſicut natura, poſita deformitate actus ex malo, ver.gr. motiuo, poteſt vlterius procedere, & aliam malitiam præſtare ratione alicuius circumſtantiæ, & ſic idem actus erit in duplici ſpecie morali, & duplex peccatum, ſed probabiliorem opinionem.

Et quando.

3 Verum verò circumſtantia ſpeciem mutat, hac regula dignoſcitur: ſi transfert peccatum ex materia vnius virtutis, in materia alterius, facitque vt actus non ſolùm opponatur vni, ſed & alteri virtuti, tunc mutat ſpeciem; ſi verò relinquit actum intra materiam eiuſdem virtutis, non mutat; quamuis peccatum in eadem ſpecie aggrauet.

Circumſtantiæ mutantes ſpeciem ſunt neceſſariò confitendæ.

4 Et quidem certum eſt, circumſtantias mutantes ſpeciem neceſſariò exprimendas eſſe in Confeſſione, cum ex ſupradictis addant nouam malitiam mortalem. †

Quæ verò tantùm aggrauant.

Non item.

5 Porrò Suarez *in 3.part.tom.4. diſputat.22. ſectio.3.* & alij, idem dicendum putant de circumſtantiis notabiliter aggrauantibus, aut minuentibus; & contrariam ſententiam, quod hæ in Confeſſione taceri poſſint, improbabilem eſſe, nec vllo pacto ad praxim deduci poſſe. Sed falluntur. Nam hanc ſententiam docuit D.Thomas *in 4.diſt.16.quaſt.3. art.2.quaſt.5.* quem ſecutus eſt Durand.*ibid.q.4.* & alij non pauci. (Vnde D.Thomas pro prima ſententia perperam adducitur *part.5.tract.14. reſolut.56.§.Quæres nonò.*) Eſtque non minus probabilis, quam prædicta. Probatur autem primò; quia non habemus præceptum de his circumſtantiis explicandis. Nam de iure diuino ſolùm tenemur confiteri omnia peccata mortalia, quæ omnia ſufficienter confiteri poſſumus abſque his circumſtantiis, dicendo, ver.gr.*Commiſi furtum mortale toties*, non explicando furti quantitatem; vt docent in ſpecie Bonacina *de Sacram.diſput.5.quaſt.5. ſect.2.punc.2.§.3.diff.3.num.22.* & Vaſquez *in 3.part.to.4. quaſt.91. art.1. dub.3.num.3.* contra Nugnum *in Addit.ad 3.part.tom.2. quaſt.9.art.2.dub.3.* & alios, *part.1.tract.7.reſolut.14.* Probatur ſecundò, quia Trident. *ſeſ.14. cap.5.* Aſſignans neceſſaria ad Confeſſionem per illa verba, *Nihil aliud ab Eccleſia à pœnitentibus exigitur, quàm vt, &c,* de circumſtantiis aggrauantibus nihil dicit: ſed ſolùm ait explicandas eſſe circumſtantias mutantes ſpeciem, quod proindè de illis virtualiter, negat. Probatur tandem; quia aliàs peccator deberet ſcire omnes circumſtantiis aggrauantes, ſicut ſcire tenetur omnia peccata mortalia, quod eſſet valdè durum. *part.1.tract.7.reſolut.1. & part.3. tract. 4. reſolut.67.*

Sicut neque notabiliter minuentes.

6 Et hæc omnia procedunt etiam de circumſtantiis notabiliter minuentibus peccatum. Vnde puella, quæ metu mortis conſentit alterius libidini; non tenetur explicare circumſtantiam metus. *part.5. tract.14. reſolut.85.* † Sed videamus in particulari quænam circumſtantiæ explicari debeant. †

CIRCVM

Digitized by Google

CIRCVMSTANTIA.
Quis.

1 POſito hoc principio, quoad circumſtantiam *Quis*, Non damnare̲m Sacerdotem, vel Sacris initiatum, percutientem aliquem ad mortem, vel ſanguinis effuſionem, ſi circumſtantiam Ordinis Sacri taceret; quia eſt tantùm aggrauans. Quamuis teneri, doceat Nugnus *in Addit. ad 3. part. tom. 2. quæſt. 9. art. 2. dub. 3. concluſ. 5.* ex eo, quod hoc peccatum maximè repugnet tali ſtatui propter irregularitatem annexam. *part. 1. tract. 7. reſol.* 8.

Igitur Sacerdos occidens, vel mutilans non tenetur explicare circumſtantiam Sacerdotij.

8 Deinde, ſponſus, & ſponſa de futuro fornicantes, non tenentur explicare circumſtantiam fractorum ſponſaliorum quia hæc circumſtantia non facit adulterium. Ita Henriquez *lib. 11. cap. 13. num. 4.* quidquid contra ſentiat Homobonus. *part. 1. tract. 7 cap. 36. quæſt. 140. part. 1. tr. 7. reſol. 5. & part. 3. tract. 4. reſolut. 67. §. in reſol. 5.*

Nec ſponſi de futuro circumſtantiam in fornicatione.

9 Tertiò, qui primò fornicatur, ſecundum aliquos apud Nugnum *in Addit. ad 3. part. tom. 2. quæſt. 9. art. 2. dub. 3. concl. 5.* tenetur explicare circumſtantiam virginitatis amiſſæ, etiam ex maribus; quia hi verè amittunt quamdam integritatem, & laureolam irreparabiliter. Sed, quoad mares iudico cum Suarez *in 3 part. diſputat. 22. ſect. 4. in circumſtan. Quid.* Et aliis communiter, non teneri Sicut non tenetur primò poſt Baptiſmum peccans exprimere circumſtantiam innocentiæ baptiſmalis amiſſæ, quod eſt maius damnum. *part. 1. tract. 7. reſolut.* 10.

Item, nec qui primò fornicatur, circumſtantiam virginitatis amiſſæ.

Siue ſit maſculus.

10 Quoad fœminam verò, quamuis D. Thomas 2. 2. *quæſt. 64. art. 6.* & alij doceant, teneri explicare circumſtantiam virginitatis amiſſæ: quia hæc addit ſpeciem ſtupri maximè ſi ſit ſub cura parentum. Probabilior tamen eſt negatiua ſententia Vaſquez *opuſc. de reſtit cap. 3. §. 1. dub 1. num. 6. & in part. 2. diſput. 112. cap. 1. num. 1.* & aliorum. Quia, dum virgo ſponte conſentit, eius fornicatio non eſt ſtuprum, ſed eiuſdem ſpeciei, cum ſimplici fornicatione, quod etiam dic de raptu ipſa conſentiente, vt probabile putat Fagundez. *part. 2. lib. 4. cap. 3. num.* 17. Ratio eſt, quia virgo ſponte fornicans, &c. non facit ſibi iniuriam, nec facit iniuriam parentibus, quia eſt domina ſuæ integritatis virginalis, cum ergo ceſſet circumſtantia iniuriæ contra iuſtitiam, quæ requiritur ad ſtuprum, vel raptum, non dicetur ſtuprata, vel rapta. *part. 1. tract. 7. reſolut. 11. & 37. part. 2. tract. 17. reſolut. 12. & part. 3. tom. 4. reſolut 67. §. in reſolut. 37.*

Siue fœmina.

11 Ex quibus infertur primò, quòd virgo, quæ moroſè circa aliquem delectatur, etiam ſi ſe polluat, non tenetur explicare circumſtantiam virginitatis. Quod procedit etiam in prima ſententia: nam, licet per pollutionem amittatur virginitas prout virtus, non tamen amittitur quoad integritatem ſignaculi. *part. 1. tract. 7. reſolut. 11. §. Vnde, & §. Et tandem.*

Quod à fortiori procedit in pollutionem cum delectatione de alio.

12 Infertur

Et in Sodomia.

12 Infertur ſecundò à fortiori, non eſſe explicandam circunſtantiam virginitatis in Sodomia, cum per eam clauſtrum virginale non violetur. *Ibid.*§.*Secundò* in fine.

Tenetur autem in delectatione moroſa explicare pœnitens, an ſit coniugatus, vel Religioſus.

13 Quartò, coniugatus, moroſè ſe delectans circa ſolutam, peccat peccato adulterij contra fidem matrimonij; vnde tenetur hanc circumſtantiam explicare. Sicut etiam Religioſus, vel alius habens votum caſtitatis abſolutum. Minimè verò, ſi vouiſſet ſolum caſtitatem externam. Sed circa hoc vtrumque, vide infra V. *Delectatio moroſa,num.*5.

An in fornicatione explicari oporteat an quis ſit eunuchus.

14 Quintò, Frigidus vel Eunuchus, meretricem cognoſcens, ſecundum Henriquez, *lib.*5.*cap.*6.*num.*3.*gloſſ.lit.M.* tenetur confiteri circumſtantiam impotentiæ, quæ facit talem copulam eſſe contra naturam, quia non habet finem à natura intentum. Sed de hoc dubitat Filliucius *tom.*1. *tract.*10. *part.*2. *cap.*1.*num.*23.*part.* 3.*tract.*4. *reſol.*139.

Et in furto, quòd tenetur cuſtodire rem proximi ex iuſtitia.

15 Sextò, furans rem proximi, quam ex officio cuſtodire tenetur, non tenetur explicare circumſtantiam officij; quia hæc circunſtantia non variat ſpeciem,nec aggrauat notabiliter. Ità Henriquez *lib.*2.*cap.*6. *num.*3.*gloſſ.litt.* O.contra Medinam *in C. de Con.& cap. part.*1. *tract.*7. *reſolut.*36.

Circunſtantiā perſonæ,cum qua peccatur, ſæpe non oportet exprimere

16 † In his item caſibus, in quibus non eſt neceſſe explicare circumſtantiam perſonæ peccantis, complices non tenentur explicare circumſtantiam perſonæ,cum qua peccauerunt.Sed ſatis eſt dicere peccaui contra naturam, quando non eſt reſeruatum, ſi cum fœmina, vel cum maſculo commiſit peccatum.*part.*8.*tract.*7.*reſolut.*86.

Et ſic aliqui dicunt, in ſodomia non explicandam circunſtantiam ſexus.

17 Vnde in primis † ſecundum Caietanum *quæſt.*3.*de conf* † in ſodomia non oportet explicare circunſtantiam ſexus. Nec in beſtialitate,genera animalium: quia tales differentiæ ſunt materiales, & in genere entis, non formales, & in genere moris. Vnde ſatis eſt dicere: *Peccaui toties in ſodomia, toties in beſtialitate.* Sed Tannerus *in* 2.2.*tom.*3.*diſput.*3. *quæſt.*3. *punct.* 6. *num.* 149. ait, explicandam eſſe circunſtantiam ſexus. *part.*6.*tract.*7.*reſol.*2.*& part.*5.*tract.*14.*reſol.*56. § *Quæro primò.& p.* 7. *tract.*12.*reſolut.*16.*& reſol.*23.Aduerte item cum Filliucio, *tom.* 2.*tr.*30. *cap.*7.*num.*131.probabile eſſe, quòd peccata contra naturam omnia ſint eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ. Sed probabilius, quòd ſolùm conueniant in ſpecie ſubalterna *part.*3. *tract.*4.*reſol.*159.in fine. Item aduerte cum Dicaſtillo *de inſtit. Libr.*1.*diſput.*2. *dub.*19. *numero* 328.cum, qui copulam ſodomiticam habuit cum Virgine, non teneri explicare in confeſſione circunſtantiam Virginitatis; quia talis culpa non habet ſpecialem malitiam ſtupri, cum non violetur integritas Virginis, & ideò in tali caſu ſufficit,vt pœnitens ſe accuſet habuiſſe verb.gr.ſemel copulam Sodomiticam cum fœmina.Et hanc opinionem etiam Trullench *in Decal. tom.*2.*lib.*6.*cap.*1.*dub.*8.§.2.*n.*3. admittit tanquam probabilem.*p.*7.*t.*12. *reſ.*16.Imò etiamſi diceret,ſe habuiſſe copulam ſodomiticam,nec explicaret ſexum, ſatis eſſet,vt dictum eſt. Vnde vir,qui præ verecundia non audet in confeſſione aperire ſe commiſiſſe ſodomiam cum vxore, poteſt probabiliter dicere, ſe ter, aut quater peccaſſe contra naturam,

Nec in beſtialitate genera animalium.

Nec ſi cum Virgine, circunſtantia Virginitatis.

Nec ſi cum vxore, circumſtantia matrimonij.

nihil

Digitized by Google

nihil aliud explicando. Ita Mazuchellus *tract. de caſ. reſer. cap.22. difficult.1. num.24.* quam etiam tanquam probabilem admittit Machad. *de perfec.confeſ. tom.1. Lib.2.par.3.tract.19.dec.5. num.5.& ſeq.* ego tamen adhæreo opinioni Sanchez aſſerentis, eum teneri ad hanc circumſtantiam aperiendam,& dicendum ſe habuiſſe copulam ſodomiticam cum vxore.*par.7.t.12.reſolut.22.* Item qui ſe polluit, tangendo, puerum, nondum doli capacem, vel verenda alicuius beſtiæ, non tenetur ſecundum Caietanum in 2.2.q.154.ar.11.has circumſtantias in Confeſſione explicare, quia hæ pollutiones inter ſe non differunt ſpecie. Alij tamen tenent mutare ſpeciem,& aperiendas in Confeſſione & ab hac vt probabiliori, & tutiori in praxi puto recedendum. *ibidem reſ.15.*

In hoc tamen cõtrarium eſt mihi probabilius.

Nec qui ſe polluit tangendo infantem,vel beſtiam.

Contrarium tamen tutius, & probabilius.

18 Deinde in Sodomia, ait Leone, *par. 1. recollect.9. numer.216.*& 218. explicandam eſſe cognationem in linea recta: quia putat, mutare ſpeciem. Sed ego puto cum Florono, *part.2. caſu 6.num.31.* ſatis eſſe, dicere: *Coiui cum conſanguinea*, vel *cum affini*. Quia, cum in Sodomia non miſceatur caro, nec contrahatur affinitas, nec gradus, nec linea variat ſpeciem. An verò explicanda ſit circumſtantia agentis, vel patientis, quære infra, *Circumſtantia quomodo, numer.97. par.3. tr.4. reſ.101.& 159. §. Ad ſecundum, & par.7.tr.12. reſ.18.*

Itẽ in Sodomia nõ oportet explicare gradũ cognationis.

19 In copula verò naturali inter cognatos, aliqui putant, non ſolùm explicandam eſſe lineam, ſed etiam gradum. Et aliqui pro abiliter addunt, inceſtum cum matre differre ſpecie ab inceſtu cum ſorore,filia,& cætera propter imcomparabilem violationem pietatis; In qua ſententia non ſatis eſſet dicere. *Coiui cum conſanguinea in primo gradu*, ſed explicandum eſſet *cum matre ſorore, &c.* Sed Hurtado.*diſp. 9 de Sacrament. pœnit. diff.4.* probabiliter putat, eſſe eiuſdem ſpeciei inceſtum in eodem gradu, & linea, quamuis eo grauiorem, quo gradus eſt vicinior ſtipiti. Vnde in hac ſententia ſatis eſt dicere: *Rem habui cum conſanguinea in linea recta*,&c. Addit Caietanus *in 22. quæſt. 154.artic.9.* etiam in diuerſa linea non differre ſpecie,quare ſatis eſt dicere: *Commiſi inceſtum toties*, quod etiamſi probabile, illudque nouiſſime docet Fauſtus *tom.1. lib.4. quæſt.95 par.3.tr.7. reſol.31. par.3.tr.4. reſ.67.§. in reſol.31 par.4.tr.4.reſol.134. par.5. t.14. reſol.56.§. Quæro ſextò.*

Quod etiã procedit in inceſtu naturali.

20 Mulier peccans cum Sacerdote Religioſo, committit ſacrilegium,& tenetur explicare circumſtantiam perſonæ,non quidem vtramque, nimirum Sacerdotij, & Religionis ſed illarum alteram, dicendo: *Peccaui cum Religioſo*, vel *cum Sacerdote.* Quod etiam procedit de ipſo Sacerdote, qui ſatis eſt, quod explicet alterutrum. Et ratio eſt,quia vota ſolemnia caſtitatis, quæ emittuntur in profeſſione Religioſa, & in ſuſceptione Sacrorum Ordinum ſunt eiuſdem ſpeciei. Ita Sanchez *de matrimon.tom.2.libro 7. diſputat.27.numer.27.* contra Sotum *in 4.diſtinc.18.quæſtion.2.articulo 4.* Imò puto votum ſolemne ca

Mulier peccans cũ Sacerdote Religioſo ſatis eſt quod explicet circũſtantiam Sacri Ordinis aut profeſſionis.

Quod etiam ſatis eſt in ipſo agente.

Digitized by Google

Qui vterq; ſatisfaceret explicando cicircūſtantiā voti caſtitatis tantùm.

ne caſtitatis à voto ſimplici non differre ſpecie & conſequenter prædictam mulierem, & Religioſum ſatisfacere, illum dicendo: *Concubui toties cum habente votum caſtitatis*: hæc verò *Fregi votum caſtitatis*. Ita Villalobos *à tom.1. tractat.9. difficult.37. num.16.* contra Paluum *in 4. diſt.16. dub.3. num.31. par.1. tr.7. reſol.3. & 4. & part.3. tract.4. reſ.67. §. in reſol.4.*

Teneretur autē ad huc mulier, etiamſi ipſe Sacerdos non pollueretur.

21 Addit Llamas *part.3. cap.8. §.16.* quod, qui pollueretur tactibus impudicis perſonæ Sacræ, aut Religioſæ, non teneretur explicare circumſtantiam talis perſonæ, neque ipſa perſona Sacra ad id teneretuſir, non pollueretur ipſa. Quia perſona ſacra non violatur, niſi per propriam pollutionem. Sed ipſe contrarium verum exiſtimo. *par.1. trac. 7. reſol.53.* Quamuis placet opinio cuiuſdam viri docti apud ipſum, *ibid.* §.1. quod polluens ſe cubando ſuper hominem, ſicut ſuper mulierem ſatisfaciat dicendo: *Pollutus ſum tangendo alterum impudicè. Ibid. reſ.52.*

Circumſtātia verò Ordinis minorum numquam venit explicanda.

22 Mulier rem habens cum Clerico in minoribus, non tenetur hanc circumſtantiam explicare; quia circumſtantia Ordinis minoris, nec variat ſpeciem, nec aggrauat notabiliter peccatum fornicationis. Ita Llamas, *par.3. cap.8. §.14.* Contra quem dicendum cum Magela *in prima par. l.5. c.11. n.7.* fœminam, quæ concubuit cum Nouitio, aut virum Nouitiam cognoſcentem, non teneri hanc circumſtantiam explicare. *p.1. t.7. reſ.7.*

Sicut & nouitiatus.

In copula cum cōiugata, quæ occidiſſet virū nō oportet id explicare.

23 Copula cum coniugata, quæ occidit virum, vt nuberet cum taliamſio, ſecundum Henriquez *lib.3. capite 7. numero 5. in gloſſ. litter. M.* explicari debet cum huiuſmodi circumſtantia: quia eo pacto, quo tale crimen eſt impedimentum matrimonij, eſt etiam conſtitutiuum ſpeciale talis fornicationis in gradu peiori. Sed contrarium tenendum cum Leſſio, *libro. 4. cap. 3. dub. 6. numer. 45.* impedimenta nimirum matrimonij, quæ impoſita ſunt in pœnam delicti, & non habent ſpeciale motiuum virtutis, quale eſt, de quo agimus, non addere nouam malitiam fornicationi, in Confeſſione exprimendam. *p. 3. t.4. reſ.140*

Sicut explicāda eſt diſparitas cultus. Quamuis etiam hoc multi probabiliter negent.

24 Contra verò, quia impedimentum diſparitatis cultus, quod impoſitum eſt in honorem Chriſtianiſmi, habet ſpeciale motiuum Religionis qui peccaret cum Iudæa, Turca, aut hæretica, teneretur hoc explicare in Confeſſione: nam talis concubitus ſecundum Leſſium, *l.4. capit. 3. dub. 6. num 43.* reducitur ad ſacrilegium. Sed nihilominus non damnarem contrarium facientes: quia multi cum Azorio, *par.3. libro 3. cap.29. quæſt.3.* docent, hanc circumſtantiam non mutare ſpeciem, ſed tantùm aggrauare ſpeciem fornicationis; vnde ſecluſo ſcandalo, ſubuerſionis periculo, Chriſtianæ Religionis contemptum, & reſeruatione Epiſcopali, ſatis eſt dicere: *Fornicatus ſum toties, par.3. tr.4. reſ.139.*

Virginem volentē defloratā, non tenetur explicare circū-

25 Deflorans virginem ſpontè conſentientem non tenetur explicare circumſtantiam virginitatis; quia hæc conſentiente virgine non facit

ſtuprum,

Digitized by Google

ſtuprum,quod etiam dic de raptu ipſa conſentiente.*Vide ſupra n.*9.Imò aliqui viri docti apud Sancium *Select.diſp.*29.*num.*8. docent, ſufficere, quòd deflorans Virginem per vim,dicat,ſe cognouiſſe ſolutam per violentiam. Sed hanc ſententiam ipſe Sancius non admittit, *par.*1.*c.*7. *reſ.*11.§.*Notandum.*

ſtantiā virginisatis Quod etiam procedit in raptu. Vide magis amplam opinionem.

26 Ex dictis ſequitur à fortiori,iuuenem,qui morosè delectaretur de virgine,abſque tamen intentione faciendi illi violentiam non teneri explicare circumſtantiam virginitatis.Ita docet in ſpecie Leſſius.*l.*2.*c.*10. *dub.*1.*nu.*8.*ibid.*§.*Secundò.*

Et certè talis circūſtāntia nō venit explicanda in delictatione moroſa.

27 Confeſſarium, qui rem habuit cum filia ſpirituali, ait Homobonus,*par.*1.*tract.*5.*cap.*12.*q.*75 debere explicare in Confeſſione circumſtantiam filiationis:quia ratione vinculi conſtituit ſpeciale ſacrilegium (Id quod etiam docet Sancius.*ſelect.diſp.*11 *n.*12.ſi Confeſſarius cubuerat cum filio Confeſſionis.*p.*1.*tr.*7.*reſ.*56.)Filliucius *to.*1.*tr.*10.*c.*5.*num.* 187.hoc verum putat de Confeſſario præſenti, qui actu illius Confeſſiones reciperet, non de eo,qui aliàs recepit.*p.*1.*tract.*7. *reſ.*12. Sed Ochagauia *tr.*2.*de Confeſſ.q.*14.*nu.*14.docet, tunc teneri id exprimere, quando rem haberet cum pænitente poſt Confeſſionem immediatè, quæ circumſtantia ratione iniuriæ,quæ infertur Sacramento,mutat ſpeciem:non teneri verò,ſi poſt diem,vel aliud longum tempus.*part.*4.*tr.* 5.*reſ.*34.Et hanc ſententiam ego teneo:quia Sacramentum Pœnitentiæ non inducit propriè cognationem ſpiritualem. Et Confeſſarius dicitur Pater ſpiritualis metaphoricè,non propriè;ſicut etiam *capit. omnes* 30. *q.*11 de inceſtu metaphorico intelligitur.*p.*1.*tr.*7.*reſ.*12. & *p.*7. *tr.*12. *reſ.*17.Et ſtando in prima ſententia,probabile eſſet,eam non procedere in pœnitente viro.*p.*1.*tr.*7.*reſ.*56.

Cōfeſſarius rē habens cū pœnitente nō tenetur explicare circūſtātiam filiationis ſpiritualis

Niſi id feciſſet ſtatim poſt cōfeſſionē

28 In delectatione morali,ait Lorca *in* 1.2.*to.*2. *diſp.*28. *membr.*3. explicanda eſſe obiecta,circa quæ verſantur actus,quibus quis delectatur. Sed de hoc vide V. *Delectatio moroſa,nu.*4.

In delactatione moroſa non eſt explicanda circumſtantia obiecti.

29 Et hæc de circumſtantia, *Quis*, Quibus. Adde, Bonacinam *de controuerſ.di, putat.*2. *quæſt.*4.*punct.*4.*nu.*2.& alios docere, quod,ſi peccatum commodè explicari non poſſet abſque manifeſtatione complicis in indiuiduo, manifeſtari debet, ſi nullum aliud malum immineat, quàm diffamatio apud Confeſſarium. Sed contraria ſententia Villalobos,*tom.*1.*tract.*9 *dub.*38.*nu.*3.eſt probabilior.Nam quòd Confeſſarius ſciat peccatum alterius,quale de illo neſciebat, non reputatur leuis infamia. Vnde putauit Sotus *in* 4 *diſtinct.*18.*quæſt.*2 *art.*5.*ad.*4.complicem non poſſe licitè manifeſtari, etiam in articulo mortis. Sed in hoc non habeo ſcrupulum Quia puto, delictum alterius occultum manifeſtari poſſe vni,vel duobus amicis taciturnis,vnde multò magis confeſſario.*par.*1.*tr.*7.*reſ.*49.

Denique complex in indiuiduo,non eſt neceſſariò explicandus etiam ſi peccatum abſque illo bene non explicetur.

30 Qui habet votum caſtitatis,& ſit cauſa, vt aliquis idem votum habens peccaret, non tenetur hanc circumſtantiam aperire, nec Religioſus inducens alium Religioſum ad violandum votum caſtitatis, violat caſtitatem, quando tamen in hoc caſu non contrahitur malitia

Lege infrà circa hanc materiam.

Digitized by Google

ſcandali, quia tunc tenetur confiteri; Tenetur qui habuit tactus, vel oſcula cum muliere ſine intentione accedendi ad illam, ſed poſtea mutata intentione ſtatim cum illa copulatur, confiteri de tactibus, & oſculis? Si verò committatur Sodomia cum maſculo vel fœmina, explicanda eſt circumſtantia, cum talis ſpecie diſtinguitur. Nec etiam tenentur Clerici, aut Religioſi ludentes etiam cum prohibitione taxillis, vel aleis, & cum ipſis in magna quantitate fraudauerunt, nec peccant mortaliter blaſphemandi, mentiendi, fallendi & ſic in ſimilibus, cum talis circumſtantia tantum prohibitionis, non addat ſpeciem ſed ſatis eſt dicere, ſe in ludo proximum fraudatum fuiſſe, ſed Diana hanc ſententiam non audet approbare, ſed cogitandum eſt, ſic etiam confeſſarius in peccato mortali in confeſſione audiens diuerſas perſonas vnum peccatum committit; nec pœnitens tenetur conſuetudinem peccandi in confeſſione manifeſtare, tamen ſi à confeſſario interrogetur tenetur illi reſpondere hæc omnia. *par.9. tr.8. reſ.66.*

Vnum tãtum peccatum cõmittitur ſi plures in peccato confeſſiones audiuit.

31 Si quis verè, vel falsè ſe laudauit de peccato verè commiſſo, vel non admiſſo, quamuis non adfuerit de tali peccato, de quo ſe laudat, gaudium, complacentia, vel delectatio moroſa, ſed ſola vana iactantia, etiam fatendæ ſunt circumſtantiæ, quibus illud peccatum eſt effectum & ſi iactantia eſt de ſolis peccatis mortalibus in genere, ſatis eſt dicere toties peccaui, laudem quærendo de peccatis mortalibus; vnde ſi quis cum duobus fratribus, ſufficit dicere, duo peccata nefaria ſe commiſiſſe ſic etiam ſi Sodomia commiſſa eſt cum perſona Cognata cognatione ſpirituali, vel legali non eſt explicanda circumſtantia Cognationis. *p.9. tr.9. reſ.20.* Quando eſt commiſſa fornicatio cum Matre, vel cum filia ſatis eſt dicere, commiſi fornicationes cum conſanguinea in primo gradu in linea recta. *ibid. reſ.21.*

Iactantia de peccatis commiſſis eſt confitenda.

Circũſtantia legalitatis, vel cognationis non eſt explicanda.

32 Qui copulam habuit cum muliere mortua ſatis eſt dicere, ſe polluiſſe. *ibid. reſol.1.* ſic etiam qui cum Muliere Infideli ſatis eſt dicere fornicationem ſe commiſiſſe; nec in Sodomia licet exprimere, ſe agentem, vel patientem fuiſſe, ſed ſolum Sodomiam commiſiſſe. *ibidem reſol.3.* Peccata multiplicantur ratione multiplicitatis obiectorum, quæ multiplicitas eſt in confeſſione aperienda. *ibidem reſolut.11.* ſic Epiſcopus plures confirmans in peccato mortali vnum tantum peccatum ſucceſſiuè committit, ſicque adminiſtrans Euchariſtiam in peccato vnum tantum peccatum committit. *ibid. reſ.18.* Similiter Diaconus, & Subdiaconus cantando Epiſtolam, vel Euangelium in peccato venialiter tantum peccat. *ibid. ead. reſ.*

Multiplicitas obiectorum eſt aperienda.

Adminiſtrãs ſacramenta in peccato vnum tantum peccatum committit.

CIRCVM-

CIRCVMSTANTIA
Quid.

30 † SAcerdos miniſtrans Sacramentum in mortali (excepta Euchariſtia, de qua Vide V. *communionis n.* 75.) peccat mortaliter, & eo grauius, quo Sacramentum eſt excellentius †. Non tenetur tamen in Confeſſione Sacramentum exprimare, nec grauitatem, & numerum peccatorum, cum quibus miniſtrauit, quidquid contra ſentiat Crux *par.* 2. *quæſt.* 4. *dub.* 3. *concluſ.* 3. *part.* 1. *tractat.* 7. *reſ.* 59. & *p.* 5. *tr.* 14. *reſ.* 56. §. *Quæro quinto.*

Sacerdos miniſtrãs Sacramentum in mortali, non tenetur explicare Sacramentum, nec ſpeciem, vel numerum peccatorum.

31 Ignorans myſterium aliquod fidei, quod ſcire tenetur, non tenetur ſecundum Merollam *diſp.* 1. *cap.* 2. *diffic.* 3. *num.* 700. explicare in Confeſſione myſterium, quod ignorauit: quia, cum ignorantia huiuſmodi ſit peccaminoſa, ratione periculi non aſſerendi tale myſterium, vel contra illud aſſerendi, &c & hoc in quocunque myſterio ſit peccatum eiuſdem ſpeciei, ignorantia diuerſorum myſteriorum non eſt diuerſæ ſpeciei. At vero ignorantem præceptum Decalogi, quia ignorantia vincibilis diuerſorum præceptorum eſt diuerſæ ſpeciei peccatum propter periculum committendi diuerſa peccata contra diuerſa præcepta, teneri explicare præceptum, quod ignorauit. *par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 165. §. *Notandum.*

Item ignorans myſterium fidei non tenetur explicare quodnam illud ſit.

Ignorans vero præceptum Decalogi, tenetur illud explicare.

32 In iactantia de peccato mortali, ſi non ſit cum complacentia, & approbatione efficaci, ac ratificante, non eſt explicanda ſpecies peccatorum de quibus quis iactatur. Quia omnis iactantia de peccato mortali eſt eiuſdem ſpeciei, quatenus peccata mortalia aſſumuntur, vt inſtrumenta ad gloriam comparandam. Vnde qui iactatus eſſet ſe percuiſſiſſe Clericum, ſatis eſſet dicere: *Iactatus ſum de mortali*. Ita Nauarrus Sed contra ſentit Sanchez *ſumma to.* 1. *lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 13. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 161. & *p.* 4. *t.* 4. *reſ.* 44.

In iactantia de mortali, non oportet explicare peccatum.

Nec in iniuriis.

33 In iniuriis non eſt explicanda ſpecies illarum, ſed ſatis eſt dicere: *Toties proximum iniurijs affeci.* Et hoc etiam ſi iniuria eſſet præ aliis notabiliter grauior. Quia omnes iniuriæ ſunt eiuſdem ſpeciei. Ita Fagundez *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 3. Quæ doctrina applicanda quoque eſt detractionibus, & iudiciis temerariis. Nam quamuis diffamare aliquem dicendo falſum, differt ſpecie à diffamatione dicendo verum occultum, vt docet Granado in 3. *part. controuerſ.* 7. *tractat.* 9, *diſputat.* 9. *ſection.* 3. *numero* 20. quia illud opponitur iuſtitiæ hoc Charitati: conueniunt tamen in ratione formali, quæ eſt intentio auferendi alteri famam. Similiter in iudiciis temerariis, quamuis alioqui diuerſum phyſicè ſit iudicium, quo quis temerè iudicat Ioannem Clericum eſſe furem ab eo, quo eum, vel laicum iudicat Sodomitam hæreticum, &c. tamen hæc omnia iudicia ſunt eiuſdem ſpeciei atomæ in genere moris contra eamdem iuſtitiam commutatiuam,

Detractionibus, aut iudiciis temerariis, ſpeciem iniuriæ, vel infamiæ.

Digitized by Google

mutatiuam, prohibentem lædi alterius famam extrinſecè per inicrias iniurias aut detractationes, intrinſecè per iudicia temeraria. Ita Sancius *diſputat. 5. num. 10 par. 1. tractat. 7. reſolut. 28. & 51. in fine. par. 3. tractat. 4. reſolut. 67. §. In res, 28. & par. 5. tract. 14. reſ. 56. §. Quæro tertio.*

Aut in conuiciis in Deum vel ſanctos: qualitatem illarũ.

34 Eadem quoque eſt ratio de conuitiis in Deum, vel Sancto. Nam omnes ſunt eiuſdem ſpeciei contra virtutem Religionis. Si vero blaſphemiæ eſſent hæreticales, vel imprecatiuæ cum odio Dei, differrent ſpecie ab aliis, & explicandæ forent in Confeſſione. Vide V *Blaſphemia, numero 3. part. 1. tractat. 7. reſolut. 51.*

Aut in odio, ſpeciem mali proximo voliti

35 Idem probabiliter docet Bonac. in *de leg. diſputat. 3. quæſt. 4. pun. vltim §. 1. num.* 10. contra Suarez *de charitat. diſputat. 6. ſect. 2. num.* 2. de peccatis odij, eſſe nimirum eiuſdem ſpeciei, quamuis mala proximo volita ſint diuerſa, puta circa vitam, famam, diuitias, &c. quatenus hæc omnia ſunt volita ſub vna ratione formali nocendi proximo, quæ odium conſtituit, non ſolum in ſpecie, ſed etiam in indiuiduo. Vnde in Confeſſione ſatis eſt dicere: *Toties proximum odio habui. par. 1. tractat. 7. reſolut. 30. & par. 3. tract. 4. reſ. 67. §. In reſol. 30.*

Non tenetur Hæreticus explicare. an ſit apoſtata, aut ſi Iudæus, Paganus &c.

36 Hæreticus Apoſtata, qui nimirum in totum recedit à fide, non tenetur confiteri circumſtantiam apoſtaſiæ; quia non differt ſpecie ab hæreſi, ſed ſecundum magis, & minus, quatenus illa recedit à fide in totum, hæc in partem. Ita Sanchez *ſumm. lib. 1. cap. 7. num. 17.* & recentiores Thomiſtæ contra Suarez *de fide diſputat. 17. ſec. 5.* in fine *p. 1. tr. 7. reſ. 54.*

37 Ex quibus patet à fortiori, non eſſe explicandam ſpeciem hæreſis quia omnes materialiter ſe habent ad ſpeciem peccati. Ita Reginaldus *to. 1. lib. 6. c. 4. n. 114. p. 1. tr. 7. reſ. 46.*

Et multo minus hæreſis qualitatẽ.

38 Nota hic cum Turriano *de pœn. quæſt. 9. artic. 2. diſp. 29. dub. 2. ad argument. 5.* aliquos recentiores probabile exiſtimare, quod qui fornicationem commiſit, ſatisfaciat dicendo: *Commiſi graue peccatum contra caſtitatem cum ſoluta*, non explicando fornicationem, quem explicandi modum ipſe Turrianus non improbat. Sed vſus fidelium eſt in contrarium. *par. 3. tractat. 4. reſolut.* 88. ſatisfaceret tamen, qui confiteretur oſcula non explicando partem: nam omnia oſcula etiam in pudendis ſunt eiuſdem ſpeciei. *p. 3. tr. 4. reſ. 225.* in fine.

An autem ſufficiet fornicati, dicere, ſe deliquiſſe contra caſtitatem.

CIRCVM

Digitized by Google

CIRCVMSTANTIA VBI.

39 FVrari in loco ſacro eſt ſacrilegium ſecundum Suarez *de Relig.to.1.lib.3.c.4.n.7.* etiam ſi res furtiua ſit prophana. Et probatur verbis Ioannis Papæ (*Cod.quiſuis 7.q.9*) *Sacrilegium committitur auferendo ſacrum de ſacro, vel non ſacrum de ſacro, aut ſacrum de non ſacro.* Sed quamquam id verum ſit, ſi res non ſacra ſit in Eccleſia, velut ſub illius poteſtate, ratione cuſtodiæ, mutui, pignoris, vel depoſiti, exiſtimo tamen quod, ſi ad eſſet ſolum per accidens, vt eſſe crumena ad latus diuitis orantis in Eccleſia, non eſſet ſacrilegium: quia talis fur non facit Eccleſiæ ſpecialem iniuriam; vnde hæc circumſtantia non eſt neceſſario confitenda. Ita Zerola *pr.pœn.c.12.q.17.* & alij *par.1.tr.7.reſ.27.* Et quando furatur à Sacerdote, vel ab alio rem ſacram à loco ſacro teneatur eam differentiam, & vtraque circumſtantiam aperire quando ſimul fuerint. *p.8.tr.7.reſ.76.*

In furto explicandum eſt an ſit rei ſacræ.
Item, ſi cum ſit rei prophanæ, commiſſum ſit in Eccleſia, habente illam in cuſtodia.
Secus, ſi caſu reperiretur in illa.

40 Nota hic primo, non eſſe ſacrilegium furari aliquid à Clerico iure Eccleſiaſtico poſſeſſum. Ita Pitigianus in 4 *to.2. diſt.17.q. vinc.art.5.in circumſt.vbi ibid.* in fine.

Scito, hic furari rem Clerici non eſſe ſacrilegium.

41 Nota ſecundo, furantem rem ſacram de loco ſacro ſatisfacere dicendo alterutrum, nimirum: *furatus ſum rem ſacram* vel: *furatus ſum de loco ſacro* Quia vtrumque eſt eiuſdem ſpeciei contra virtutem Religionis. Ita Fagund. *pr.2.lib.4 c.5.n.21.p.1.tr.7.reſ.22.§. Vnde ex his.*

Et furantem rem ſacram de loco ſacro ſatis eſſe, quod dicat ſe furatum eſſe rem ſacram.

42 Copula illicita in Oratorio alicuius domus, in ſacriſtia, in cubiculis, refectorio, bibliotheca, & dormitoriis Regularium, vel in campanilibus Eccleſiæ adhærentibus, aut etiam in porta Eccleſiæ forinſecus, non eſt ſacrilegium, vnde circumſtantia talis loci non eſt neceſſario explicanda in confeſſione: quia per locum ſacrum, qui per copulam, aut furtum (loquendo in ſententia Suarez) violatur, intelligitur ſolum corpus ipſum Eccleſiæ conſecratæ, vel benedictæ Ita Azorius *par.3.lib.3.cap.27.quæſt.15.par.3.tr.7.reſ.20.* & *par.3.tract.4.reſ.166.*

Non eſt Sacrilegium copula commiſſa in Oratorio priuato.
In domibus Regularium.
In campanilibus.
In porta Eccleſiæ forinſecus.
Sed tantum in ipſo corpore Eccleſiæ conſecratæ, vel benedictæ.

43 Cæterum, in Eccleſia, ait Suarez *de Relig. tom.1.lib.3. cap.7.nu.11.* non ſolum pollutionem, ſed etiam tactus impudicos habere ſpecialem malitiam in Confeſſione aperiendam. Non quidem ex aliquo præcepto Eccleſiaſtico: hoc enim non extat, niſi de ſeminis emiſſione: ſed ex vi legis naturalis prohibentis, in Eccleſia fieri actus turpes, ob reuerentiam loci ſacri. Fortaſſe autem non eſſe eandem rationem de turpi aſpectu, vel leni verbo, ſi dicatur in tranſitu, & abſque notabili mora, aut ſcandalo; ad arbitrium viri prudenti. Ego autem cum Homobono *par.1.tr.5.cap.11.q.77.* idem dicendum puto de tactibus impudicis abſque periculo pollutionis. Quia ex Vaſquez *in par.1.10.2.q.72.ar.6.diſp.98.n.4.* & aliis, malitia ſacrilegij non conſurgit ex iure naturali, ſed ſolum ex lege Eccleſiaſtica, quæ tunc ſolum ſacra in Eccleſia prohibet fieri, & diuina officia recitari, quando

Nec ſi in ea habeantur tactus impudici, explicanda eſt circumſtantia loci.

Digitized by Google

quando in ea ſanguis, vel ſemen effuſus eſt. *p.1. tr.7. reſ. 25. & p.2. t.17. reſ.23.*

Quod etiam probabile eſt de pollutione occulta.

Qamuis contrariū ſit probabilius.

44 Imo probabilem puto ſententiam Vaſquez *ibidem artic. 7. diſp. 98. cap.3. num.6* nec pollutionem occultam in Eccleſia eſſe ſacrilegium quia effuſio ſeminis in Eccleſia ideo eſt ſacrilegium, quia Eccleſiam polluit, quod non facit occulta: Sed contrariam Suarez *de Relig. to.1. lib.3. cap. 7. num.* 4 probabiliorem exiſtimo: nam actus ille ex genere ſuo repugnat Eccleſiæ ſanctitati, & hinc habet quod Eccleſia m polluat. Et alioqui ſpecies peccati penderet ex futuro euentu. Si enim pollutio neſciatur, non erit ſactilegium; ſi fiat publica, erit, quod eſt abſurdum. *par.1. tract. 7. reſ. 26. & par. 7. tract. 31 reſ. 31. & par. 9. tr.9. reſ.5.*

CIRCVNSTANTIA
Per quæ.

Diuinator non tenetur explicare, num exercuerit chiromantiam, pyromantiam, hydromantiam, &c.

Vel, an diuinauerit cum pacto dæmonis vel ſine.

45 IN diuinationibus non eſt neceſſe exprimere aërem, terram, &c. per quæ quis diuinauit. Nec explicandum eſt, an cum pacto dæmonis vt putat Sylu. *in 2.2. quæſt.95. artic. 3.* Quia hæ circunſtantiæ non mutant ſpeciem. Ita Reginald. *tom.1. lib.6. cap.4. num.114. p.1. tr.7. reſ. 46. & 66*

Nec frangens ieiunium, an fregerit comedendo bis, aut concedendo carnes.

46 Similiter in fractione ieiunij ſatis eſt dicere: *Toties ieiunium fregi:* non enim oportet explicare, num fractum ſit per eſum carnium, aut per duplicem comeſtionem. Nam vtraque fractio opponitur eidem virtuti temperantiæ ſecundum Granadum *in 3. par. contr.7. tr.9. diſp.9. n.22.* Sed quia Marchantius *tr.5. c.3. dub.2.* id negat tu cogita. *par.5. tr.14. reſ.36. §. Quæro quarto.*

An vero Clericus fraudans aliquem in ludo prohibito, teneatur explicare, quod fraudauerit in ludo?

Variè reſpondent DD. ex variis principiis.

47 Doctores qui tenent Religioſos, & Clericos conſtitutos in Sacris, ludos alearum vel taxillorum frequentantes, peccare mortaliter, conſequenter docent, quod ſi aliquem in talibus ludis fraudauerint notabiliter, teneantur explicare circunſtantiam ludi. At Megala, qui *in 1. par. lib. 5. c.14. n.8.* contrarium tenet, tenet quoque, ſatis eſſe, quod dicam: *Fraudaui proximum in quantitate notabili.* Quæ opinio an ſit probabilis, alij iudicent. *pa.1. tr.7. reſ.21.*

48 Qui alioqui non eſſet peccaturus, & ex confidentia Bullæ, aut Iubilæi peccat, non tenentur hanc circunſtantiam exprimere: quia non mutat ſpeciem. Ita Fagundez *p.2. l.3. c.5. n.8. p.1. t.7. reſ.33.*

Certè non eſt explicandum, an peccatum commiſſum ſit ex confidentia Bullæ vel Iubilæi

49 † Huc reduci poteſt circumſtantia effectus peccati, qui ſi ipſe peccatum eſt, & per ſe ſequitur ad cauſam peccaminoſam, vtrumque explicandum eſt, vt ſi ex carnali deſiderio pateretur quis pollutionem nocturnam præuiſam, aut (& multo magis) intentam. †

Quando confitenda ſit pollutio in ſomnis præuiſa?

50 Sed in hac re Sancius *ſelect. diſp.21. n.17.* docuit, nullam dari intra genus iniuriæ quæ efficax ſit ad pollutionem in ſomnis. De quo Vide V, *Pollutio.*

51 Quando

Digitized by Google

51 Quando datur cauſa voluntaria commiſſioni, vel omiſſioni peccaminoſæ, probabile eſt, omiſſionem ipſam, & commiſſionem, ſi non ſunt amplius in poteſtate hominis, non eſſe diſtincta peccata in Confeſſione aperienda, ſed effectus peccati præcedentis, vt tenet Vaſquez *in part.2.tom.1.diſput 94.cap.3.num.16.* Itaque Clericus, qui proieciſſet Breuiarium, & qui venenum alicui propinaſſet, ſufficeret ſe accuſare de proiectione Breuiarij, & propinatione veneni. *part.tract.7.reſolut.64.* & *part.3. tractat.6. reſolut.52.§. Notandum.* Satis etiam eſſet explicare effectum ſecutum, vt homicidium, & omiſſionem Officij, nam proiectio Breuiarij, &c. non eſt diſtinctum peccatum. *par.1. tract.7.reſol.63.*

Quando commiſſio, vel omiſſio per ſe ſequitur ex aliqua cauſa probabile eſt ſatis eſſe, explicare ipſã cauſam voluntatis. Sicut ſufficit confiteri ſolam omiſſionem, vel commiſſionem.

52 Qui ſe ſupponit periculo peccandi, & mox peccat, non committit duo peccata, ſed vnum. Nec tenetur explicare, quod ſe expoſuerit, periculo. Secus, ſi intercederet notabilis mora. Ita Sanchez *ſumm.to.1. lib.1.cap.8.n.4 part.1.tract.7.reſol.44.*

Qui obiicit ſe periculo peccandi, & mox peccat, ſatis eſt confiteri peccatum.

53 Ignorantia vincibilis myſteriorum fidei, & aliorum, quorum cognitio per ſe præcipitur, eſt peccatum diſtinctum ab eo, cuius periculo ignorans ſe exponit v. g. ſentiendi aliquid contra fidem, &c. vnde ſeorſim explicanda in Confeſſione. Idem dic de ignorantia alicuius præcepti ex Decalogo. Nam quamuis, aliqui apud Sanchez *ſumm. tom.1.lib.1.cap.17. numer.9.* doceant ignorantem præceptum non fornicandi, ſi propterea fornicaretur, non committere duo peccata, vnum ignorantiæ, aliud fornicationis, ſed vnum: aliqui tamen magis probant contrariam ſententiam Curiel *in part.2. quæſtion.76.art.2. dub.2.§.4.* Quod etiam procedit in iis, quæ quilibet ex officio ſcire tenetur, quia v. g. eſt Confeſſarius, Iudex &c. *part.3.tractat.4. reſol. 141.§. Quæres,* & *in reſol.165.* initio, & *infra §. Et tandem,* & *part.4. tract.4.reſol.57.*

Explicanda tamen eſt ignorantia vincibilis myſteriorũ fidei.

Et præceptorum Decalogi, ſeorſim à tranſgreſſione orta ex tali ignorantia.

† Cæterum, omnes affirmant, ignorantiam vincibilem, occaſione cuius committi poteſt aliquod peccatum, explicandam eſſe in Confeſſione, ſi peccatum non ſequatur; ratione nimirum periculi, cui ignorans ſe exponit; & multò magis, ſi ignorantia ſit affectata ad liberius viuendum, vt dicemus infra *num.* 102. Ideò enim ſupradicti auctores dicunt, ſufficere quòd explicetur peccatum ignoranter commiſſum, quia in hoc explicatur ignorantia, quod non contingit, quando peccatum non ſequitur: & ideò explicandum eſt peccatum in cauſa, ſeu ignorantia, per quam quis exponitur periculo peccandi †.

Idque multo magis, ſi tranſgreſſio, cuius periculo ignorans ſe exponit non contingat.

54 Quod neceſſariò etiam faciendum eſt, ſi pluribus peccatis committendis quis per ignorantiam ſe exponit, quàm de facto committat. Nam tunc ignorantia mutat ſpeciem, v. grat. Cognoſcit quis mulierem vincibiliter, vel affectatè ignorans qualis illa ſit, exponit ſe periculo adulterij, inceſtus, ſacrilegij, &c. quia nimirum illa eſſe poteſt coniugata, conſanguinea, religioſa, &c. quæ proindè omnia committit. Si autem ſcit non eſſe conſanguineam, nec religioſam, ſed dubitat an ſit coniugata, idque ſcire nolit, committit tantùm adulterium, &c. Ita Sanchez

Aut cõtingat pauciora vel minora peccata, quàm ſtãte ignorantia ſequi potuiſſent.

ſumm. tomo 1. lib. 1. cap. 17. n. 23. Vnde, ſi talis fœna inueniatur ſoluta, non ſatis erit, dicere: *Fornicatus ſum*, ſed explicanda eſt ignorantia affecta, quæ talem periculo tot peccatorum expoſuit. *p. 3. tr. 4. reſ. 141.*

Quando explicanda ſit occaſio peccandi, & conſuetudo, vide V. *Confeſſarius, à num. 35.*

CIRCVMSTANTIA Quoties.

Ad numerum peccatorum pertinet diſtinguere actus, obiecta, & præcepta.

55 † HÆc circumſtantia pertinet ad numerum peccatorum, quæ, quia quandoque multiplicantur ex multiplicatione actuum, quandoque verò ex multiplicatione præceptorum eundem actum prohibentium, vel etiam ex multitudine obiectorum eundem actum terminantium, ſub tribus capitibus hanc circumſtantiam digeremus.

De numero actuum.

Actus enim adæquati peccaminoſi, diſtinctè quoad numerum explicandi ſunt.

Niſi quod aliquando cum id non poſſit, ſufficit explicare tempus in malo exercitio conſumptum.

Vt contingit in meretrice inueterata in poſtribulo. Et ſimilibus.

56 ACtus peccaminoſi diſtincti, diſtinctè quoad numerum explicandi ſunt, adhibita prius diligentia ſufficiente †. Sed meretrix in poſtribulo inueterata non tenetur numerum peccatorum exprimere, ſed ſatis eſt exprimere tempus per quod in malo perſeuerauit. Ita Canus *de pœnit. par. 5. §. Collego*, & alij. Et probabile etiam putat Fagundez *pr. 2. lib. 3. cap. 4. num. 11.* quamuis benè aduertat, teneri ſaltem ſpecies peccatorum exprimere quantum poteſt, ſi nimirum rem habuit cum Clericis, cum coniugatis vel propinquis, ſi Sodomiam commiſit, &c. Idem dicendum eſt cum Fay *in addit. ad 3. part. quæſt. 9. art. 2. diſp. 2. concl. 2.* in aliis malis ſtatibus; ſatis eſt tempus malè conſumptum aperire. *par. 3. tract. 4. reſol. 89.* Vnde homines ruſtici, qui cum indoctis Parochis indoctè confeſſi ſunt, non ſunt cogendi ad Confeſſiones reiterandas ex eo, quod numerum peccatorum non expreſſerint. Vide infra v. *Confeſſarius quoad examen. Ibid.* in fine, & *par. 5. tr. 13. reſ. 84.* item in fine.

Cœterum cubans per noctem cum amaſia, tenetur explicare numerum copularum.

57 Putat Zanard. *par. 1. c. 18.* eum, qui per noctem cum amaſia dormiuit, ſatisfacere dicendo: *Dormiui per noctem cum amaſia, & feci quod potui*; nec teneri numerum fornicationum exprimere, dummodo interruptionem mentis vel operis non habuerit. Sed fallitur; quia fornicationes ſunt actus diſtincti, nec vna refertur ad aliam. *part. 3. tract. 4. reſ. 67. §. in reſ. 39.*

Sed non oportet explicare, quòd per noctem cubauerit.

58 Sed, an ſufficiat numerum copularum explicare, an verò neceſſe etiam ſit explicare, quòd per noctem dormierit? Id explicandum eſſe, ait Vega *tomo 1. cap. 11. §. 26. num. 168.* Nam, ſi quis ſemel per totam noctem cum fœmina coiuiſſet, & reliquum tempus in aliis turpitudini-

bus

mibus conſumpſiſſet, non ſatis id explicaret dicendo, ſe habuiſſe copulam ſemel. Sed probabilis eſt contraria ſententia Zerolæ *cap.* 12. *q.* 15. & aliorum quia hæc circumſtantia eſt tantum aggrauans, *par.* 1. *tr.* 7. *reſ.* 39. *& p.* 2 *tr.* 4 *reſ.* 67. §. *in reſol.* 39. *& par.* 5. *tr.* 14. *reſ.* 10. Imò Sanchez neque eſſe aggrauanté putat. *par.* 5. *reſ. cit.* in fin Et quamuis Suarez *in* 3. *par. tomo* 4. *diſp.* 22. *ſect.* 2. *n.* 8 *&* 9. exiſtimet, actus, & oſcula poſt actum venereum eſſe nouum peccatum, quia ordinantur ad nouam copulam: tamen contraria ſentencia practicatur, ſi tales actus non fiant ad iterandam copulam, ſed ad complementum copulæ præcedentes, etiam ſi ſint exorbitantes. Ita tenet Henriquez *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 5. *& in gloſſ. litt. V.* & Sancius *diſp.* 6. *num* 2. addit, id verum eſſe, etiam ſi dum homo detinet mulierem ad colloquendum, deoſculandum, & congaudendum de copula præcedente, mulier ex conuentione diſcederet, & breui reuerteretur. *p.* 1. *tr.* 7. *reſ.* 42. *& p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 67. §. *in reſ.* 42. *& p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 205. in fine.

Nàm tactus, & oſcula etiam poſt copulam non ſunt noua peccata.

Si fiant in gaudiũ copulæ præcedentis.

59 Cæterum, ſi quis tactus impudicos, & oſcula haberet, ſed non in finem copulæ; & poſtea ſequeretur copula; vtrumque teneretur in Confeſſione explicare: quia ſunt diſtincta peccata. Ita Hurtado *de Sacram. diſp.* 9. *diffic.* 4. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 205.

Etiam ſi ſint exorbitantes.

Et ſecundum Sanc. etiam ſi ſint pauliſper interrupti.

60 Qui continuato ſermone ter peieraret, vel eandem perſonam pluries iniuriaret, aut Deum blaſphemaret, &c. ſatis eſt, quod dicat: *Peieraui*, aut: *Iniuriaui proximum, Blaſphemaui Deum ſemel*, &c. nam illa repetitio, ſi fiat vnico actu abſque interruptione, non eſt niſi vnum peccatum. Ita Zanardus *part.* 2 *precep.* 1. *c.* 10. *p.* 1. *tr.* 7. *reſ.* 51. *& par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 163. Qui in die ieiunij pluries comedit, vnum peccatum committit. Contra ſi comedat carnes. Niſi in ieiunio ex voto. Vide V. *Ieiunium, num.* 5.

Sunt verò diſtincta peccata, quando fiunt abſque intentione copulæ mox ſequenti.

Pluries peierans, blaſphemans, iniurians vnum ſermone, vnum peccatum committit.

61 Poſito, quòd miniſtrans Euchariſtiam in mortali, peccet mortaliter (cuius tamen contrarium teneo) ſi quis vna vice multus communicat, vnum tantum peccatum committit; quia eſt vnius actus in genere moris; & ſatis eſt dicere: *Miniſtraui ſemel Euchariſtia in mortali.* Ita Tannerus *in* 2. 2. *diſp.* 4. *q.* 2. *dub.* 4. *n.* 56 *p.* 1. *tr.* 7 *reſ.* 41.

Sicut Sacerdos, qui in mortali multos communicat.

62 Imò probabilis eſt ſententia Rodriquez *ſumm. tr.* 2. *cap.* 44. *n.* 3. quod Sacerdos excipiens ſucceſſiuè Confeſſiones multorum, ſine notabili interruptione, non committat, niſi vnum peccatum: quia omnes illæ Confeſſiones audiuntur per vnum actum moraliter. Nec proinde teneri numerum Confeſſionum exprimere. *p.* 1. *tr.* 7. *reſ.* 43. *& p.* 5. *tr.* 7. *reſ.* 7. §. *Dixerunt.*

Aut multorum Confeſſione, excipit ſucceſſiuè.

63 Ob eandem rationem, prohibitus ludere aleis, vel taxillis, ſi per noctem ſucceſſiuè ludat cum pluribus, vnum peccatum facit, nec tenetur confiteri numerum perſonarum. Ita Sancius *ſelect. diſp.* 6. *num.* 1. contra Palaum *tomo* 1. *tract.* 2. *diſp.* 3. *punct.* 3. *num.* 7. *p.* 3 *tr.* 4. *reſ.* 45.

Et tandem prohibitus ludere ludens ſucceſſiuè cum pluribus.

64 Actus malus internus interruptus eſt multiplex peccatum, ſiue interrumpatur per actum contrarium, ſiue per obliuionem, ſomnum,

Actus malus internus, nõ ſolũ inter-

rumpitur per actū contrarium; ſed etiam per ſomnum, &c.

Sed contrarium eſt probabile.

&c. Quia tales actus nullam habent continuationem, cum vnus ab alio non dependeat. Ita Vaſquez *in 3. p. tomo 4 q. 91. art. 1. dub. 5. n. 10.* Qui contrariam opinionem Cani *relect. de pœn. p. 5.* quod tunc ſint multa peccata, cum interrumpuntur per actum contrarium, improbabilem cenſet. Sed non damnarem, qui illam ſequi vellet: nam illam docet Salas *in p. 2. tomo 2. tr. 13. diſp. 5. ſect 8. n. 85.* Homobonus *p. 1. tr. 5. c. 13. q. 83.* & alij *p. 3. tr. 4. reſ. 95.*

Vnde probabile eſt, retinentem rē alienam per annū vnum peccatum committere.

65 Igitur, quamuis ego ſentiam cum Leſſio *lib. 2. c. 22. dub. 3. n. 11.* voluntariam retentionem rei alienæ diſcontinuari & interrumpi primò, ſi obligatus reſtituere fiat impotens, ſecundò per actum contrarium, tertiò per ſomnum & inconſiderationem, vel obliuionem, quartò ſi creditor exigit, & ipſe non reſtituit, vel videt illum egere, & non ſoluit. Probabiliter tamen docuit Aragon. *in 2. 2. q. 62. art. 8.* retinentem rem alienam per annum, vel plus, vnum tantùm peccatum committere, etiam ſi pluries occaſio reſtituendi oblata fuerit, aut pluries propoſitum de non reſtituendo renouatum ſit, dummodo nunquam propoſitum de nouo confirmauerit & efficaciter reuocauerit, aut determinans reſtituere, poſteà data opportunitate non reſtituat. *par. 2. tr. 6. reſ. 25. & p. 1. tr. 7. reſ. 58.* initio.

Et non teneri explicare duratione̅.

Et quamuis non longior ſit retentio, eo grauius ſit peccatum, in noſtra tamen ſententia non oportebit explicare moram voluntariæ retentionis. *p. 1. tr 7. reſ. 58 § Hoc ſuppoſito.*

Quod etiam procedit in interruptione per actus contrarios ſi adeſt memoria actuum interruptorum: Si verò non adeſt, explicanda eſt moroſa.

Quod ſufficit etiā, ſi adhibita diligentia poſſet numerum exactè declarare.

66 Adde, quod etiam in caſu, quo quis per actus contrarios interrupiſſet voluntatem prauam, v. gr. non reſtituendi, & poſſet explicare numerum cogitationum & peccatorum, non teneretur explicare moram. Ita Vaſquez *in 3. p. tomo 4. q. 91. art. 1. dub. 3. num. 36.* Si verò non poſſet aliter numerum interruptarum cogitationum & voluntatum exprimere, tunc neceſſariò explicare deberet moram. Imò nec ad aliud quis tenetur etiam in peccatis externis, vt dictum eſt *num. 56.* Nam quamuis in rigore metaphyſico actus interrupti & retractati, ſint plura peccata; in explicando tamen numero peccatorum non eſt ſeruandus rigor metaphiſicus, ſed ſufficit, quod conſtet Confeſſario de ſtatu pœnitentis, qui ſufficienter illi aperitur, ſi dicat, ſe retinuiſſe rem alienam, vel diuinum Officium omiſiſſe per annum, etiam ſi voluntas non reſtituendi & non recitandi pluries mutata fuerit. Alioqui moleſtum eſſet, maiorem obligationem imponere. Ità Granado *in 3. p. contr. 7. tr. 9. diſp 10. n. 8. p. 1. tr. 7. reſ. 39. & p. 5. tr. 14. reſ. 55.*

Quando explicatur in confeſſione numerus dubius, addi debet (plus vel minus)

Quæ verba ſatisfaciant in caſu, quo plura, vel pauciora reperirentur commiſſa iuxta promiſſionem ad numerū confeſſū.

67 Quando numerus peccatorum non venit in mentem exactè, ſolet pœnitens exprimere numerum veriſimilem, addendo, *plus vel minus:* quibus verbis ſatisfacit pro aliquibus, quæ vltra numerum confeſſum poſtea venirent in mentem. Et quidem Sancius *ſelect. diſp. 2 n. 13.* putat per illud *plus minuſve* ſignificari duo, vel tria citra, vel vltra numerum explicatum; vnde, qui confeſſus decem plus minuſque, recordaretur, ſe deliquiſſe terdecies, non teneretur hæc tria confiteri. Secus verò, ſi plura. Sed placet opinio Fagundez *p. 2. lib. 3. c. 5. n. 9.* quòd verba illa, *plus minuſve* extendantur pro numeri, cui addantur, magnitudine,

quod

Digitized by Google

quod eſt arbitrio prudentis relinquendum. Vnde Nauarrus *in cap. Conſideret, de pœnitentia diſt.5. num* 42. docuit in numero centum peccatorum, *plus, vel minus*, extendi ad decem. (Et Hurtadus *de Sacr. diſp.9. diff.5* in numero decenario, ad quatuor. *p.4. tr.4. reſ.*204.) Extat tamen opinio ſingularis Viualdi *tit.7. §. Sed dixi, num.*3. quod, qui confiteretur decies ſe peccaſſe verbi gratia in fornicatione, & diceret ſuam culpam omnium aliorum, quæ Deus ſcit illum commiſiſſe, poſito quòd debitum examen præmiſerit, non teneretur poſtea iterum confiteri, etiam ſi recordaretur, ſe idem peccatum vigeſies commiſiſſe. Sed hæc opinio non placet *p.3. tr.4 reſ.94.*

Secùs, ſi duplo pauciora.

68 Contra verò, ſi confeſſus vigeſies, inueniat poſtea ſe decies, illud peccatum commiſiſſe, placet opinio Bonacinæ *de Sacram. diſp.5. q.5. ſect.2. punct.3. n.3.* contra Yribarnem *in 4 diſt.17. diſp.57. ſect.8. tomo 5.* quod non teneatur talem numerum retractare. Nam & id pœnitens fecerat bona fide, & Confeſſio eſt integra, cum in numero maiori contineatur minor. Quod verò Confeſſarius deceptus ſit, id fuit in præiudicium ipſius pœnitentis, quo propterea maiorem, quàm meruiſſet, pœnitentiam reportauit. *p.2. tr.17. reſ.25.*

Sed non ſi ſubueniant duplò plura.

De numero obiectorum.

69 RAtione plurium obiectorum poſſunt eſſe in eodem actu plures malitiæ numero diſtinctæ. Vnde in Confeſſione explicari debent. Ita Vaſquez *in 3. p. tomo 4. q.91. art.10 dub.4. num.8.* & Bonacina *de Sacram. diſp.5. q.5. ſect.2. punct.2 §.3. diff.3. num.16.* Qui probat primò: nam numerus obiectorum pertinet ſubſtantialiter ad indiuiduationem actus, qui explicari debet in indiuiduo. Probant alij ſecundò, quia, cum obiecta adæquatè diſtincta, ſint obiecta totalia, quodlibet ex ſe aptum eſt vnum peccatum conſtituere, & cum plura ſint, plura proinde conſtituunt Et hæc ſententia hodie practicatur. Sed Suarez *in 3. p. tomo 4. diſp.22. ſect.5. num.35.* & alij tenent, plura numero obiecta concurrere vt vnum moraliter, & vnum numero peccatum conſtituere. Eſſe tamen diſtinctè explicanda; quia peccatum aggrauant. Sed rectè notat Vaſquez, quòd poſita doctrina Suarez numerus obiectorum non ſit neceſſariò confitendus *p.1. t.7. reſ.17. & 29. & p.3. t.4. reſ.164. p.9. t.9. reſ.55.*

Vnus actus malus reſpiciens plura obiecta totalia eſt multiplex peccatum, cum numero aperiendum.

Quidquid aliqui contra dicant.

70 Itaque in noſtra ſententia, ſi quis vnico voluntatis actu ſtatuiſſet non ieiunare totam Quadrageſimam, tot peccata committeret, quot ſunt ieiunia Quadrageſimæ. Idem dic de eo, qui ſtatueret Miſſam, aut diuinum Officium per annum omittere, aut haberet voluntatem occidendi multos homines, aut cubandi cum multis mulieribus, &c. *p.3. tr.4. reſ.164. §. Secundo infertur.*

Vnde determinans non ieiunare totã Quadrageſimam, committit 40 peccata. Sicut, qui per totidem dies voluiſſet omittere Officium, & qui haberet voluntatem mactandi plures homines.

71 Item maledicens, vno ſermone Deum, B. Virginem, & D. Petrum, tria peccata committit. Sed quid, ſi malediceret Deum, & duodecim

Google

Et malediceret ſimul Deum, B. Virginem, & D. Petrum.

At ſi maledicat Deum, & Apoſtolos.

Committit tredecim peccata.

Apoſtolos, vel imprecaretur mortem Paulo: & toti eius familiæ? Reſpondet Henriq. *lib.*5.*c.*8.*n.*4 vnum tantum peccatum committere; Fagundez *p.*2.*lib.*1.*c.*5.*n.*10. autem, duo: quia familia in iure pro vna perſona reputatur, ſicut grex ouium, & bibliotheca, quòd etiam dici poteſt de Apoſtolatu. At verò Vaſquez *in* 3.*p.t.*4.*q* 91.*art.*1.*dub.*4.*n* 10. & alij auctores noſtræ ſententiæ dicunt, in primo caſu committi tredecim peccata in aliis, quot perſonas continet familia & inſuper vnum. Vbi nota cum Vaſquez quod furari plures oues vnius domini, eſt vnum peccatum, plurium dominorum pro indiuiſo, etiam vnum: plurium verò pro diuiſo diuerſa, *p.*3.*t.*4.*reſ.*164.*§.Secundò infertur,& §.Tert.infertur.*

Rurſus, lædens vno verbo famam multorum, aut multos vnico ictu occidens, committit peccata.

72 Præterea, lædens vno verbo famam plurium perſonarum, plura peccata committit, ſicut qui vno ictu multos occidit, multa homicidia facit, &, ſi ſunt Clerici, multas excommunicationes & irregularitates incurrit. Secus ſi pluries eundem Clericum percuteret. Ita Nauarrus *cap.*6.*n.*18 & alij. *Ibid.§. Quartò infertur,& § Notandum eſt.* Sed Suarez *de cenſ.diſp.*5.*ſect.*5.*n.*8. probabilius putat, percutientem vno ictu tres Clericos, tres excommunicationes incurrere, propter tres iniurias, quæ conſurgunt Eccleſiæ. *p.*5 *tr.* 9 *reſ.*59.

Sicut qui delectatur de multis peccatis.

73 Rurſus, ſi quis ſibi complaceat, ſeu moroſè delectetur de triplici actu nefando commiſſo tria peccata diſtincta committit in Confeſſione aperienda. Ita Molfeſ. *Sum.tom.*1.*tr.*8.*c.*7.*n.*19.*p.*3.*cit.§.Primò, quod qui.*

Aut in pollutione cogitaret plures perſonas.

74 Inſuper recogitans in pollutione tres coniugatas ſimul, tria peccata committit. Ita Henriq. *lib.*5.*c.*8.*n.*8.*ibid.* §.*Quintò infertur.*

Vel vno verbo multos prouocaret ad malum.

75 Inducens item vno verbo tres ad peccandum, tria peccata committit. Ita Sanchez *Sum.tomo* 1.*lib.*1.*c.*6.*n.*8.*ibid.* §.*Sextò infertur,& reſol.*114.§ *Sed difficultas.*

In quibus omnibus caſibus Suar. ait committi vnũ peccatum.

Quod ſi eſſet verum, non eſſet neceſſario confitendus numerus obiectorum.

76 † In quibus omnibus caſibus Suarez tenet vnum peccatum committi. Vnde in hac ſententia, & poſita etiam noſtra, quòd circumſtantia tantùm aggrauans non ſit neceſſariò confitenda, numerus obiectorum non eſſet neceſſariò explicandus.

Qui plures ſimul baptizat, ſemel peccat.

77 Sic etiam, qui exiſtens in peccato, vnica verborum prolatione, aut ablutione plures baptizat, aut vna abſolutione plures abſoluit, vnum tantum committit peccatum; quia, licet ſint plura Sacramenta, miniſtrantur tamen per modum vnius. Ita Tannerus *in* 1.2.*diſp.*4.*q.*2.*dub.*4.*n.*56 *p.*1.*t.*7.*reſ.*41.*& p.*5.*tr.*3.*reſ.*27.

Sicut qui mentitur circa plura interrogata ſub vno iuramento.

78 Similiter, qui ſimul rogatus de pluribus rebus, & articulis ſub iuramento, in omnibus mentiretur, vnum tantum committeret periurium, nec teneretur numerum explicare. Ità Henriquez *lib.*5.*c.*5.*n.*6.*in gloſſ.litt.F.p.*1.*tr.*7.*reſ.*40.

Probabile autem eſt ignorantem plures articulos fidei, committere vnum peccatum.

Sicut omittẽs plures Horas canonicas eiuſdem diei.

79 Qui plures articulos fidei vincibiliter ignorat, ſecundùm Marull. *diſp.*1.*c.*2 *diff.*3.*n.*700 plura peccata cõmittit. Sed probabilis eſt ſentẽtia Suar. *de fide diſp.*15 *ſect.*1.*n.*7. quod cõmittat vnicũ, ſicut vnũ tantùm peccatum committit, qui plures Horas recitare omittit eodẽ die. Vnde, ſicut quis non tenetur numerum Horarum omiſſarum confiteri, ita nec numerum articulorum ignoratorum. *p.*3.*t.*4.*reſ.*365. §.*Sed difficultas.*

De

Digitized by Google

De numero præceptorum.

80 PRæcepta plura, tunc conſtituunt actum multipliciter peccamiñoſum, quando reſpiciunt diuerſam virtutem. Vnde ratione diuerſorum præceptorum actus non contrahit malitias eiuſdem ſpeciei, ſed diuerſæ. Niſi eadem virtus pluries per eundem actum violaretur reſpectu diuerſorum. †

Peccatum contra plura præcepta quandoque eſt multiplex, quandoque vnum.

81 Quo pacto coniugatus rem habens cum coniugata, committit duplex adulterium, vnum contra propriam vxorem, aliud contra virum adulteræ. Et ſimiliter Religioſus rem habens cum Moniali, committit duplex ſacrilegium *p.3.tr.4.reſ.*164. §. *Et tandem ſeptimo.*

Et ſic duo peccata committit coniugata rem habens cum coniugato.

Et religioſus rem habens cum Moniali.

82 Ob contrariam verò rationem, qui omitteret Sacrum in die Dominico, in quo incidiſſet aliud feſtum de præcepto; Et qui ieiunare omitteret in Vigilia incidente in Quadrageſima, vnum peccatum committeret: quia hæc præcepta reſpiciunt eandem virtutem, illa Religionis, hæc Temperantiæ. Ita Vaſquez *in 3.p.tomo* 4.*q.*91. *art.*1. *dub.*4. *n.*9. contra Nauarrum *Man.c.*11.*n.*4 *p.*1.*t* 7 *reſ.*22. † Et hoc ſecundum etiam *t.*9.*reſ.*16. Secus, quis etiam teneretur ex voto, *ibid.* Vide V. *Ieiunium, num.* 11.

Vnum verò, qui omitteret ſacrum in die duplicis Feſtiuitatis concurrentis.

Vel ieiunium in die quo obligaretur ratione vigiliæ, & quatuor temporum.

83 Similiter, qui furaretur rem ſacram de loco ſacro, vnum ſacrilegium committeret, nec teneretur vtrumque explicare in Confeſſione, ſed tantum alterutrum. Ita Fagundez *pr.*2. *lib.*4. *cap.*5.*n.*21 *p.*1.*t.*7. *reſ.*22. in fine.

Item qui furaretur rem ſacram de loco ſacro.

84 Rurſus Medicus, qui abſque cauſa legitima concederet licentiam edendi carnes in vigilia contingente in die Veneris, ſecundum Sancium *ſelect.diſp.*41.*num.*16. committeret duo peccata in Confeſſione explicanda: quoniam & comeduntur carnes in die Veneris, & frangitur ieiunium. Sed Monteſinus *in par.*2.*tomo* 2.*q.*73.*art.*2.*q* 4.*num.*47. docuit, vnum eſſe peccatum, & circumſtantiam ieiunij ſolùm aggrauare. Quæ ſententia ſi vera eſt, ſecundum noſtram doctrinam ſatisfaciet dicendo: *Dedi licentiam edendi carne in dies prohibito ſine cauſa, p.*1.*tr.*7.*reſ.*60.

Sed quid ſi Medicus daret licentiã ſine cauſa edendi carnes in die Veneris concurrente Vigilia?

85 Qui tenetur ad Officium ratione beneficij, & Ordinis Sacri, non tenetur explicare in Confeſſione hunc duplicem titulum obligationis, ſi illud omittit: quia vterque reſpicit virtutem Religionis. Homobonus *p.*1.*tr.*4.§.5.*q.*43. contra Fagundez *p.*1.*lib.*4.*c.*5.*n.*35 *p,*1. *tr.*12.*reſ.* 22.

Omittens officiũ, ad quod teneretur titulo beneficij, & ordinis, vnũ peccatum committeret.

86 Quando Religioſus non obedit Prælato præcipienti aliquid ſub obedientia, non peccat dupliciter, contra Religionem, & Obedientiam, vt docet Villalobos, *tomo* 1.*tr.*9.*dub.*36.*n.*14. Nam ideo peccatũ mortale committitur contra obedientiam, quia per obedientiam præcipitur aliquid, quod ratione voti fit materia Religionis Et ſic eſt vnum tantùm peccatum. *Ita Perez in Reg. D.Bened. c.*5,*n.*23. & alij *p.*1.*tr.*7. *reſ.*16.*p.*3.*t.*4.*reſ.*67. §. *in reſ.*16.

Sicut etiam Religioſus non obediens Prælato iubenti ſub merito obedientiæ.

87 Qui

Vel alius quicumque non obſeruãs aliquid ad quod pluribus iuramentis, ſcripturis, &c eſt obligatus.

87 Qui rogatus de re aliqua, pluries iurat, & poſtea mentitur, vel ad aliquid faciendum pluribus iuramentis, & ſcripturis publicis obligatus, non obſeruat, vnum committit peccatum, & ſatisfacit, ſi dicat: *Violaui iuramentum, &c. & non compleui quandam obligationem.* Idem etiam dic, ſi pluries quis vouiſſet aliquid facere, & non feciſſet. Ita Henriquez *lib.2.cap.5.num.6 part.1.tr.7.reſ.*40. *& part.3.tr.4.reſolut.*99.

Vnum item peccatum cõmittit, qui in Quadrageſima facit Cõfeſſionem inualidam.

88 Qui in Quadrageſima facit Confeſſionem inualidam, peccat contra præceptum diuinum de integritate Confeſſionis, & contra præceptum Eccleſiaſticum annualis Confeſſionis: non tamen committit duo peccata, ſed vnum, quia præceptum Eccleſiæ ſubordinatur diuino. Ita Fagundez *p.2.lib.3.cap.5.n.8.p.3.t.4 reſ.35 § Ex his.*

An communicat in peccato abſque Confeſſione.

89 Item, qui ſumit Euchariſtiam in peccato mortali ſine præuia Confeſſione, quamuis probabiliter videtur committere duo peccata, vnum impœnitentiæ, contra præceptum confitendi ante Communionem, & aliud ſacrilegij, contra dignam ſuſceptionem Euchariſtiæ; probabilius tamen eſt committere tantùm vnum contra dignam ſuſceptionem Sacramenti: Nam præceptum Confeſſionis præuiæ ordinatur in hunc finem: & vbi vnum eſt propter aliud, ibi eſt tantum vnum. Ita Fay *in Addit.ad 3.p.q.4. art.3. diſp.vn.concl. ibid.* initio *& p.2.tract.14.reſ.24 §. Nota etiam.* Ob eamdem rationem Sacerdos indignè celebrans non committit tria peccata, indignè conſecrando, offerendo, & communicando: quia oblatio, & conſecratio ſunt propter Communionem. Ita Azorius *p.1.lib.10.c.31.q.11.p.2.tr.14.reſ.24.*

Item Sacerdos, qui indignè offert, Conſecrat, Et communicat.

Vel celebrat cum peccato mortali, & excommunicatione annexa.

90 Item Sacerdos, celebrans cum excommunicatione maiori, non committit duo peccata, ſcilicet ratione peccati mortalis, & cenſuræ; quia vtrumque prohibet Communionem intuitu eiuſdem virtutis, nimirum Religionis. Religionem enim Eccleſiaſticam, dum prohibet communicare in peccato, & Religionem Eccleſiaſticam, dum prohibet communicare cum excommunicatione. Itaque non oportet vtrumque in Confeſſione aperire. Ita Vaſquez *in 3.par.tom.2.diſp.106.cap.1.num.6.* contra Molfeſium *tom.1.tr.3.cap.8.num.88 par.2.tr.14.reſ.22. & par.5.tr.13.reſ.62.*

Et tentationi carnis obſtat cum armis orationis.

91 Qui vexatur magna, & notabili tentatione carnis, tenetur orare, & Dei auxilium petere. At ſi ſuccumbit, non peccat dupliciter, nec tenetur explicare circumſtantiam orationis omiſſæ. Vide V. *Orare, n.3.*

CIRCVMSTANTIA.
Cur.

Qui furatur ob fornicandum, eſt fur, & fornicarius.

92 † Circumſtantia finis mali, habentis diuerſam malitiam ab obiecto actus, explicari debet in confeſſione, quia addit actui nouam malitiam † Itaque, qui furatur propter fornicandum, non ſolùm tenetur confiteri furtum, ſed etiam circumſtantiam praui finis. Cæterum

rum non oportet, quod circumſtantia finis explicetur vt finis, ſed explicari poteſt vt diſtinctum peccatum. vnde in caſu propoſito ſufficit dicere: *Furatus ſum*, & mox: *Habui intentionem fornicandi* abſque eo, quo explicetur ordo vnius ad aliud. Quia in tali ordine non eſt maior malitia quã ſit in furto & fornicatione ſeorſim. Ita Angelus *v. Interrogatio, § 6.* contra Syl. 2. *Confeſſi. q. 10. p. 1. tr. 7. reſ. 23.* Adde cum Coninch *de Sac. diſp. 7. dub. 4. n. 24.* quod ſi finis continet malitiam ſolum venialem, nec eſt neceſſario aperienda, vt ſi quis confiteretur propter inanem gloriam, &c. *ibid § Notandum eſt.*

Et ideo vtrumque confiteri tenetur.

Sed non cum ordine inter ſe.

Circumſtantia finis venialiter mali non eſt neceſſario aperienda.

Et multo minus, ſi nullam habet malitiam.

93 Quod ſi finis nullam habet malitiam, præter malitiam obiecti, nullo pacto eſt explicandus. Et ſic qui omitteret Sacrum propter ſtudium, ſatis faceret dicendo. *Omiſſi Sacrum* Quia ſtudium non habet aliam malitiam ab ipſa omiſſione. Ita Vaſq. *in par. 2. diſp. 93. c. 3.* contra Zumel *in par. 2. q. 71. art. 5. diſp. 4. Ibidem § Nota ſecundò, & reſ. 62.*

CIRCVMSTANTIA Quomodo.

94 † Modus explicandus eſt in Confeſſione, quando continet peculiarem malitiam, & deformitatem. †

Modus item peccandi non eſt explicandus ſi non addit malitiam. Et ſic in copula non oportet explicare, an ſedendo, ſtando &c.

95 Vnde non eſt explicandus modus in copula, puta, ſi ſtando ſedendo, &c. quis fornicaſſet, quia hic modus eſt accidentalis, & non addit nouam malitiam, dum ſeruatur vas legitimum, & abeſt periculum ſeminis effundendi. Quod etiam dicemus de coniugatis. *v. Copula.*

Neque ſi adhibeatur modi nimis turpes, & extraordinarij.

96 Rurſus non tenetur fornicarius explicare, ſi in fornicando vtatur modis nimis, & extraordinariè impudicis, niſi ſpecimen mutet, vt ſi v. g. inciperet actum ſodomiticum, & poſtea conſummaret in vaſe naturali. Sed Faber *de pœn. in 4. diſt. 17. q. vn. diſp. 24. c. 2. n. 34.* tenet explicandum eſſe, etiam ſi ſpeciem non mutent *par. 5. to. 14 reſ. 56. §. Quæro octauo.* Item qui ſe polluit cubans ſuper hominem vel mulierem, ſatis eſt, quod dicat: *Tactu alterius me pollui.* Ita quidam apud Llamas, *par. 3. c. 8. §. 1.* contra ipſum *par. 1. tr. 7 reſ. 52.*

At in ſodomia explicandum ne eſt, quod quis agens fuerit, vel patiens? Multi negant.

97 In ſodomia, ait Leone, *p. 1. coll. 9. n. 216.* & 218. non eſſe neceſſarium explicare, an quis agens fuerit, vel patiens: quia hæc peccata ſunt eiuſdem ſpeciei, quamuis illud agentis ſit grauius, & maiori ſupplicio dignum. Quam opinionem non audet reprobare Baucius *prax. Confeſſ. fol. 334. n. 45* eamque viris doctis placuiſſe teſtatur. Itaque, qui haberet verecundiam confitendi ſe fuiſſe patientem, dicere poſſet. *Exercui toties actum Sodomiti cum p. 3. tr. 4 reſ. 159. & p. 5. t. 14. reſ. 56. § Quæro ſecundò & p. 7. t. 10. reſ. 8.*

Explicari etiam debet circumſtantia ſcandali diſtinguendo intentionẽ numerum perſona-

98 Explicandum item eſt, an quis peccauerit coram aliis; vnde illi ſcandalum paſſi ſint; & tunc aperiendus eſt numerus perſonarum, & ſpecies peccatorum, ad quæ alij inducti ſunt. Explicandum item eſt, an alterius ruina ſit formaliter volita: an vero ſolum interpretatiuè, & in cauſa.

Digitized by Google

cauſa. Ita Mendoza in 2. 2. *diſp.* 173 *ſect.* 8. §. 61. *p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 114. §. *Sed difficultas,* & *p.* 5. *tr.* 7. *reſ.* 2. & 3. §. *Notandum.*

rum, & ſpeciem peccatorum. Quod quidem peccatum non cõmittunt omnes peccantes coram aliis. Nam quandoque excuſantur.

99 Excuſantur autem aliqui à diſtincto peccato ſcandali, coram aliis peccando; vel, quia videntes ita ſunt in bono ſtabiles, vt nullo modo cenſeantur ſcandalum pati, vel, quia ita ſunt deperditi, vt aliorum peccatum nihil illos immutet. Ita Salas *in par.* 2. *to.* 1. *tr.* 7. *diſp.* 3. *ſect.* 4. *n.* 84. Addit Sancius *ſelect. diſp.* 46. *n.* 11. excuſari vlterius, vel quia ipſi peccantes tam praui ſunt, vt ab illis de præſtando exemplo nihil curetur; vel, quia videntes ita ſunt ad peccandum faciles, vt non dicantur moraliter inducti à malo aliorum exemplo. *par.* 5. *to.* 3. *reſ.* 3.

Vir autem cum fœmina peccans à ſe inuitata ſatis eſt, quod confiteatur fornicationem. At fœmina id explicare teneretur. Sicut, & vir, qui quaſi violenter alliceret.

100 Cæterum, qui peccauit cum fœmina illam inuitans, quamuis peccatum ſcandali committat; non tamen tenetur explicare ſe illam inuitaſſe: quia dicendo; *Fornicatus ſum*, ſatis intelligitur fœminam ſollicitaſſe: quia communiter ita contingit. Secus vero, ſi fœmina ſollicitaſſet virum, teneretur id explicare: quia communiter non cõtingit. Teneretur etiam explicare vir, ſi extraordinariis precibus æquiualentibus violentiæ morali fœminam induxiſſet. Ita Salas *in par.* 2. *to.* 2. *tr.* 13. *diſp.* 5. *ſect.* 15. *n.* 133. contra Lorcam *in* 2. 2. *q.* 43. *ar* 18. *ſect.* 3. *diſp.* 56. *nu.* 6. *par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 114. & *par.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 5.

Notabilis doctrina.

101 Nota hic celebrem doctrinam Vaſq. apud Mæratium *tom.* 3. *in D. Thom. diſp.* 27. *ſect.* 4. *n.* 8. quod ſuadere alteri, vt committat ſecum peccatum, quod ex ſua natura niſi à duobus, committi poteſt, non eſt peccatum diſtinctum ab eo, ad quod inuitat ac proindè ſeorſim explicandum. Quam ſentententiam ipſe Mæratius putat probabilem. *par.* 5. *citat.* §. *Non deſinam.*

Ignorantia non eſt neceſſario explicanda. Niſi in ordine ad cenſuras, à quibus licuerat. Sed quid, ſi eſt affectata? Certè ſi imminent ex illa plura peccata quam de facto committantur, explicari neceſſario debet.

102 Explicanda item eſt circumſtantia ignorantiæ inuicibilis in ordine ad cenſuras; quia ab illis excuſat; ſicut etiam excuſat à tranſgreſſione præcepti humani, vt videre eſt V. *Ignorantia.* In ordine tamen ad culpam non eſt neceſſarium. Ita Suar. *to.* 4. *diſp.* 22. *ſect.* 4. *n.* 14. contra Adrianum *in* 4. *tr. de conf. q.* 4. *in* 2 *par. to.* 4 *reſ.* 141. Ignorantia autem affectata, ſi non affectatur ad liberius viuẽdum, aliquando etiam minuit culpam: ſi verò affectetur ad liberius viuendum, ſecundum Palaum *to.* 1. *tr.* 2. *diſp.* 1. *pun.* 16. *n.* 3. conſtituit ſpecialem malitiam aduerſus voluntatem ſeruiendi Deo. Sed ſecundum Sanchez *ſumm. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 17. in fine, aggrauat ſolum notabiliter in eadem ſpecie: vnde in noſtra ſententia non eſſet neceſſario explicanda *par.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 35 §. *Nota etiam.* † Hoc autem non procedit, quando ex tali ignorantia imminet periculum committendi plura peccata, quam de facto committit: nam tunc eſt neceſſario explicanda, in quemcumque finem affectetur, iuxta dicta ſuperius *n.* 54. Vide etiam. *v. Ignorantia n....*

Quid de dubio, & cõſcientia erronea? Non eſt explicandum, an in fornicatione quis geſtauerit Reliquias

103 An vero explicandum ſit ſi quis peccatum commiſit, dubius, an fuerit mortale, vel veniale, vel cum conſcientia erronea, exiſtimans illud eſſe mortale, cum fuerit veniale. Vide V. *Conſcientia n.* 4 & 8.

104 Non eſt explicãdum in Confeſſione, an in actu venereo quis geſtauerit Reliquias, vel Agnum benedictum, quia non committit ſacrilegium.

Digitized by Google

legium Quod etiam procedit,ſi dictæ Reliquiæ, &c. dentur Amaſiæ ex beneuolentia,& gratuitudine:nam id ſolum eſſet quædam irreuerentia. Secus,ſi darentur in ſolutionem: nam eſſet ſacrilegium. Ita Filliucius, *to.2.tr.30 c.7.n.229.p.1.tr.7.reſ.18.& p.3.tr.4.reſ.67.§.in reſ.18.*

vel an illas dederit Amaſiæ ex beneuolentia. Secus ſi in ſolutionem.

105 Qui furatur coram Iudice,vel cum manifeſto periculo vitæ, ſecundum Vaſq.*in par.2.to.2.q.73.art.9.dub.3.* tenetur hanc circumſtantiam confiteri, quia committit duo peccata, vnum furti, aliud temeritatis.Sed placet contraria opinio Tanneri *in p. 2. diſp.4.q.3.dub.3.n.72.* Quia is non vult directè,pœnamſed indirectè,& ex ſuppoſitione pecati, quod per ſe non eſt peccatum *par.1.tr.7.reſ.61.*

Tenetur fur explicare, an furatus ſit cum periculo Vitæ. Affirmat Vaſq.| Sed magis placet opinio negans.

CIRCVMSTANTIA Quando.

106 DOcuit Aſenſis 3.*par.queſt* 32.*num.* 5. *art.* 3. aperiendum eſſe in confeſſione,num peccatum cnmmiſſum ſit in die feſto.Medina *lib.1.cap.9.§.1.*& alij, num peccatum carnale commiſſum ſit in die Iouis Sancti, vel eo die, quo quis ad Confeſſionem accedit. Sed illud de die feſto refellit Ledeſma,*tom.1. de pœnitent. cap.19.* & omnes communiter Neoterici: quia in die feſto prohibetur opus ſeruile propriè corporale,nõ ſpirituale quale dicitur peccatum metaphoricè.Circumſtantia etiam Iouis Sancti, & diei Confeſſionis eſt tantum aggrauans, & ideo non neceſſario explicanda. Ita Henriquez *lib.5.cap.5.n.6.p.1.tr.7.reſ.32.*

Non eſt neceſſe explicare,an peccatum ſit commiſſum in die faſto,in Hebdomada ſancta. In die Confeſſionis vel Communionis.

107 Non tenetur pœnitens explicare,an crimen ſit alias confeſſus,vel nè,niſi ob aliquam circumſtantiam mutantem ſpeciem, aut conſtituetem hominem in proxima occaſione peccandi.Itaque,qui apud Confeſſarium vetecundaretur de aliquo peccato poſſet cum illo generalem Confeſſionẽ efficere,& ſic illud confiteri non explicando,an aliis confeſſum ſit.Interim parũ variat iudicium Confeſſarij, & ipſe poterit maiorem pœnitentiam efficere.Ita Bonac.*de Sacr.diſp.5 q.5.ſect.2.pun.2.§.7.dif.4.n.5.*Sanch.*apud ipſum,ibid.* & alij Vnde immerito Turr. *in cenſ. Theol* hanc opinionem improbabilem iudicauit.*p.3.tr.4.reſ 62. & p.4.t.reſ.65.*

Nec an ſit commiſſum poſt vltimam Confeſſionẽ.

108 Duratio,& mora,per quam quis in peccato perſeuerauit, explicanda eſt in Confeſſione,ſi non venit in mentem numerus peccatorum. Vide *ſupra à num.56.& 66.*

Explicanda autem eſt mora iuxta ſuperius dicta.

Digitized by Google

CLAVSVRA.

Monialis non poteſt è monaſterio egredi abſque li-licentia Papæ.

DE Clauſura quoad ingreſſum in clauſtra Religioſa, vide Verbo. *Ingredi Monaſteria*.

1 Moniales non poſſunt de Monaſterio in Monaſterium quacumque ex cauſa tranſire ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ toties quoties obtinenda. Et hoc ex decreto Pauli Quinti à Sacra Congregatione Epiſcoporum, & Regularium, anno 1617. publicato, ac Procuratoribus Ordinum intimato. Quæ omnia notat Caſtellinus *de elect. c. 17. n. 5. par. 3. tr. 2. reſ. 89. §. Notandum*.

Etiam cauſa fundationis, reformationis, &c.

2 Et non poſſe tranſire cauſa fundationis, reformationis, &c. expreſsè declarauit Sacra Congregatio Cardinalium apud eumdem *ibid.* Vnde docet Rodriq. *Summ. to. 3. c. 3. n.* 2. ad talem tranſitum licentiam Papæ requiri. A qua ſententia non eſt recedendum. Quamquam Portellius. *Add. ad dubia Reg. v. Monialibus, n.* 1. & alij doceant, fieri poſſe ſola ſui ſuperioris licentia, & ita in praxi, ſeruari. Et Villalobos. *to. 1. tr. 35. diff. 45. n. 9.* ſufficere licentiam Nuncij Apoſtolici ex Cardinalium declaratione, de qua dubitat *p. 3. tr. 2. reſ.* 127.

Sed ſolum cauſa incendij, lepræ, vel epidemiæ, ex conceſſione Pij V.

Quę extendi debet ad caſus ſimiles.

3 Porrò, quia Pius V. in decreto, quod incipit, *Decori, & honeſtati* edito anno 1569. concedit Monialibus facultatem exeundi à Monaſterio cauſa incendij, lepræ, vel lepidemiæ, dubium eſt, an tale decretum extendi debeat ad alios morbos ſoli Moniali periculoſos? Negant Barb. *de pot. Epiſc. p. 3. alleg.* 102. *n.* 20, & alij, pro quibus extat declaratio Card. apud Rodriquez *in ſum. Hiſp.* docentium nomine epidemiæ non venire alias infirmitates, quæ etiam epidemia largo modo dicuntur; ſed tantum eam, quæ eſt vera, & realis peſtis, ratio eſt; quia in tali decreto dicitur: *Nulla alia occaſione, & prætextu*. Hæc ſententia eſt probabilior. Sed affirmatiua Azor. *p. 1. lib. 13. cap. 8. q. 1.* & aliorum eſt probabilis nimirum, Monialem laborantem morbo periculoſo præter prædictos, & ex quo illi mors, ſi manet in monaſterio, immineat, exire poſſe ad illum curandum: quia leges Eccleſiaſticæ non obligant cum tanto incommodo, & ita interpretanda eſt benigna mens ſummi Pontificis Maximè, quod inuentum pro charitate, contra illam torqueri non debet. Et nemini deneganda eſt defenſio naturalis. Ad argumenta contraria reſpondeo. Ad primum, de declaratione illa Cardinalium non conſtare authenticè. Ad ſecundum, diſtinctionem taxatiuam non excludere caſus ſimiles, in quibus eadem, vel vrgentior ratio militat: maximè in fauorabilibus, quæ extendi debet. Ita Gomez *to. 1. c. 11. n. 12. p. 3. tr. 2. reſ.* 105. Quamuis prima ſententia ſi probabilior. *p. 2. tr. 15. reſ. 23. par. 5. tr. 3. reſ.* 1, 7.

Clauſuram non frangit Monialis ſe ponens in rota, & ſe extrinſecus voluens ad parlatorium.

4 Non frangit clauſuram Monialis ſe ponens in rota, eamque volui faciens verſus partem externam, ad quam ſæculares accedunt. Et hoc ratione paruitatis materiæ. Se. n. habet, ac ſi eſſet in oſtio, quod, vt docet Gloſſa in c. *Cum ſanctam de pœn. ſeſſ.* 7. eſt partim intra, partim extra clauſuram.

Digitized by Google

clauſuram. Ita Bonacina *q.1.punct.8.n.7.* contra Portellium *dub. Regul. v. Clauſ. mon.num.24.par.3.tr.2 reſ.52.* Item, nec ſi aſcendat ſupra tectum monaſterij perpendiculariter monaſterio ſuperpoſitum. Ita Texeda,*tom.1 lib.2.contr.14 dub.8. num.9* Quod probatur à ſimili, Nam DD. dicunt,reum inuentum ſuper regulas Eccleſiæ gaudere immunitate, quia dicitur eſſe intra Eccleſiam *part. 5. tractat. 13. reſ.88.* Nec ſi ſe ponat in porta. Vel ſupra regulas monaſterij.

5 Sed quid dicendum, ſi Monialis exiret è clauſtro per duos pedes? Sanchez *Summ. tom.2. lib.6. cap.16.nnmer. 70.* & Homobonus *tom.1. par.4. reſp. 61.* dicunt incurrere in peccatum, & cenſuras: quia perfectè, violaret clauſuram cum tota egreſſa eſſet extra illam. Sed Naldus *Summ ver.Clauſura, num.1.* putat excuſari ex paruitate materiæ; ſicut furans rem minimam, quamuis verè furtum committat, excuſatur à mortali, propter materiæ paruitatem. Quam ſententiam approbat Merolla *tom.1. diſp.1. cap.2.diff.7.num.502.* dummodo,talis egreſſio ſi ad modicum tempus.*par. 3. tract.2.reſ.52.§. Difficultas,& par.5. tr.5.reſ.22.* Sed quid,ſi exiret à clauſtro per duos pedes?

6 Prælatus Regularis poteſt dare licentiam ſuo ſubdito manendi extra clauſtra ad ſubueniendum parentibus, non ſolùm in extrema, ſed etiam in graui neceſſitate conſtitutis. Ita Portellius *dub. Regul.v. Parentes fratrum,nu.2.* Qui aduertit,quòd,ſi in tali caſu Superior licentiam negaret,non poſſe Religioſus de bonis ſuo vſui conceſſis parentibus ſubuenire.*par.3.tr.2.re.99.* Regularis ad ſubueniendũ parentibus poteſt de licẽtia Prælati manere extra clauſtra.

CLERICVS
Quoad Forum.

De Clerico quoad exemptionem gabellarum,vide in verbo *Gabellas ſoluere.*

1 † Quoad priuilegium fori,dicemus V. *Immunitas Eccleſiaſtica,n.13.* Clericos etiam primæ tonſuræ,etiam coniugatos, gaudere priuilegio fori, tàm in criminalibus, quàm in ciuilibus. Dummodo habeant aliquas conditiones quas Tridentinum,*ſeſſ.23.c.6.* requirit Requirit autem,vt Clericus vt gaudeat priuilegio fori Ex decreto Concilij Tridentini.

2 Clericus gauiſurus priuilegio fori,aut beneficium Eccleſiaſticum habeat,aut habitum,& tonſuram deferens alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi deſeruiat,aut in Seminario Clericorũ, ſchola, vniuerſitate de licentia item Epiſcopi verſetur,quaſi in via ad maiores Ordines. Et hæc omnia procedunt etiam in coniugatis,qui præterea debent vnicam tantùm,& virginem ſuſcepiſſe.Ita Trident.Quæ Torreblanca *ae mag.l.3. c.9.n.40.*interpretatur de Clericis minoribus 14.annis, & de facinoroſis,de quibus antea fecerat mentionem: quia hi diſpoſitioni cauſam dederunt.Sed communis expoſitio eſt,Concilium loqui de omnib. Cler *p.1.t.2.reſ.29.* Debet aut beneficiũ habere, aut habitũ & tonſurã deferre Quicumque illa ſit.

3 Porrò,quoad beneficium ſatis eſt titulus,& collatio,abſque poſſeſſione: Sufficit autem titulus beneficij.

Digitized by Google

ſione:nam per ſolum titulum beneficij,dicitur quis habere beneficium, quod Tridentinum requirit. Ita Bonacina *de lege. diſp.* 10. *quaſt.*2. *punct.*1. § 4.*num.*12. contra Lopez *p.*1.*c.*286.Et declarauit Sacra Congregatio, teſte Pariſio de *reſign.benef.lib.*7. *q.*1. *num.*47. Quod etiam procedit de habente titulum. & poſſeſſionem abſque redditibus,nam is habet titulum beneficij. Et Epiſcopi titulares, cum nullos ſuorum Epiſcopatuum redditus habeant, nihilominus habent iuriſdictionem aliorum Epiſcoporum. Ita Graſſus *de eff.Cler.eff.*1. *nu.*1224. *p.*1. *t.*2.*reſ.*30. Sufficit etiam Capellania, ſeu Capella in perpetuum vel in titulum à Papa, vel Epiſcopo conceſſa: nam talis Capellania iudicatur beneficium.Ita Azor.*p.*2.*lib.*10.*cap.*3.*q.*5.Non autem Capellania vulgo dicta *Seruitium miſſarum*: quia hæc non datur in titulum, nec in perpetuum,& ideò non venit nomine beneficij. Ita Azeuedus. *tom.*1.*lib.*1.*leg.*1.*tit.*4.*nu.*7.*p.*1.*t.*2, *reſol.* 32.Sufficit item præſtimonium ſeu,fratrantia, ſi ſit perpetua, & aliquod ſpirituale adnexum habeat: nam ſic beneficium dicitur.Ita Menochius *conſ.*201.*n.*56.*Ibid.*Item adiutoria à Papa conceſſa:nam habens coadiutoriam beneficiarius dicitur. Ita Barboſa *de pot.Epiſcop.*2.*alleg.*12.*num.*4.*p.*3.*t.*1. *reſ.*62. Item ſufficit poſſeſſio beneficij fraudulenter obtenta, vt ſi quis illegitimus, vel irregularis beneficium impetraret, quod obtinere non poteſt.Et ſic teſtatur Francus,*deciſ.*189. deciſum eſſe in Vn.C. Vicariæ Neapolitanæ, *ibid.*

Vel Capellania perpetua.

Aut preſtimoninm perpetuum habens adnexum aliquod ſpirituale.

Sufficiétiam coadiutoria Papæ.

Aut poſſeſſio beneficij fraudulenter obtenta.

4 Habere ſolùm penſionem ſuper aliquo beneficio, non ſufficit ad priuilegium fori ſecundum Gonzales *ad reg.*8. *Cancell.gloſſ.*5 §.5 *num* 6 qui aſſerit ita declaraſſe Sacram Congregationem. Secundum Suarez *contra reg. Angl.lib.*4.*c.*16.*num.*9.ſufficit. Et Diez *cap.*64.*nu.*10. teſtatur ita, ſe conſulente, deciſum fuiſſe in ſupremo Concilio Regis. Et Armendariz *Addit.ad recopil.legum Nauar. lib.*2.*tr.*19 *num.*57. ita declaraſſe Sacram Congregationem. Et ideò Bellettus,& Cuccus,*lib.*5. *tit.*8. *num.*17.has opiniones concordant. Ille docens,ſufficere,ſi penſio excedit ſummam ſexaginta ducatorum auri de camera, non ſufficere, ſi non excedit: hic verò ſufficere, ſi penſio ſit loco tituli beneficij, nam tunc quis dicitur beneficiarius, ſecus, non ſufficere. *p.*1. *t.*2. *reſ.*31.

An etiam penſio?

Aliqui negant.

Aliqui affirmant.

Alij diſtinguunt.

5 Habens beneficium gaudet priuilegio fori,abſque eo,quòd incedat in habitu,& tonſura. Nam Tridentinum diſiunctiuè loquitur: *Aut beneficium habeat aut ferens habitum,& tonſuram &c.* Sed in diſiunctiuis ſufficit alterutrum. Ergo Ita Rodriquez *ſumm.tom.*1.*cap.*155.*concluſ.*2. & alij.Suarez *de cenſ diſp.*22.*ſect.*1.*n.*11.videtur docere,quod beneficiarius debeat Eccleſiæ deſeruire.*p.*1.*t.*2.*reſol.* 29. §. *Quaritur, & p.*4.*t.*1. *reſ.*89.

Qui autem habet beneficium,non oportet, quod incedat in habitu, & tonſura.

6 † Clericus non habens beneficium, vt gaudeat priuilegio fori debet tonſuram,& habitum ferre,&c.† Vbi illud *Tonſuram, & habitum,* Videtur ſumendum copulatiuè, vt ſi quis ferat tonſuram abſque habitu,vel habitum abſque tonſura, non gaudeat priuilegio fori. Et ita docet

Clericus carẽs beneficio,vt gaudeat foro debet ferre habitũ,& tonſurã. Sed an ſufficiat habitus.

Digitized by Google

docet Bollettus *diſp. Cler. p. 1. tit. 3. §. 8. num. 7.* notatque Sacram Congregationem declaraſſe. Sed Marius Antoninus, *lib. 3. reſol. 48. numer. 5.* docet, alterutrum ſufficere. Et Capiblancus *de off. Bap. pragm. 8. cap. 3. num. 28.* putat tonſuram non eſſe tantæ ſolemnitatis, vt ſi quis eam negligat, amittat priuilegium fori. Ad verba Tridentini reſpondent, eſſe intelligenda, ſicut intelliguntur eadem in verba *in cap. ſi iudex de ſen. excomm. in 6.* Nam Tridentinum in hoc non inducit nouum ius. Illa autem intelliguntur desiunctiuè. Nam de iure communi ſufficit delatio alterutrius. Vnde hoc dubium Sacræ Congregationis remitto, *part. 1. t. 2. reſ. 33. & p. 4. tra. 1. reſol. 43.* Habitus autem Clericalis ſecundum Venerum, *lib. 7. cap. 5. num. 2.* eſt tunica talaris nigra ſimul cum pallio talari nigro. Sed dicendum cum Nauarro *de iur. Pon. concl. 117. num. 6.* ſufficere pallium talare, & tunicam vſque ad genu. Quod etiam docet Garſias *de ben. tom. 2. p. 7. cap. 1. num. 23.* dum ait, non requiri duplicem veſtem longam, ſed ſufficere alterutram, vel tunicam, vel pallium. Imò arbitror abſolutè, quòd vt Clericus gaudeat priuilegio fori, ſufficit ferre illud veſtium genus, cum quo à populo Clericus iudicetur. Vide Farinacium *quæſt. 8. num. 69.* & Bonacinam *de leg. diſp. 10. quæſt. 2. punct. 1. §. 4. num. 17. p. 3. tr. 1. reſol. 63. & par. 4. tr. 1. reſol. 91.* Quando autem dubium eſt de habitu, & Clericatu. Iudex Eccleſiaſticus cognoſcere debet. V de V. *Iudex laicus num. 17.* Quod ſi Clericus longo tempore ſine habitu incedat, ita vt publicè æſtimetur, vt laicus, amittit forum. Secus verò, ſi aliquando habitum & tonſuram dimiſerit, vt ſi in captura ſine habitu inueniatur, cum alias illum defferre ſit ſolitus: & tulerit tempore delicti, quia tempus delicti inſpicitur ex *l. p. ff. de pœnis, p. 1. t. 1. reſol. 33. verſ. Notandum.* Imò etiam ſi tempore delicti illum deſeruierit: qui præſumitur illum reliquiſſe, vt delictum faciliùs & commodius perpetraret, non autem animo illum deſerendi. Ita Bonacina *de leg. diſp. 10. qu. 2. punct. 1. §. 4. nu. 14.* aſſerens, ſic declaraſſe ſacram Congregationem *p. 1. t. 2. reſ. 34. & p. 4. t. 1. reſol. 18.* In quo caſu ad amittendum priuilegium fori requiritur trina monitio ex cap. *fin de vita & honeſt. cler. p. 1. t. 2. reſ. 24. §. ſed hæc.* Sed poſt Tridentinum non requiritur, quia ipſum loquitur cum dictione *niſi*, quæ excipit iuxta *leg. actione C. de act.* Ita Riccius *p. 4. deciſ. 154. num. 4.* aſſerens ſic declaraſſe ſacram Congregationem *p. 1. t. 2, reſ. 34. §. An verò.* Requiruntur vere aliæ conditiones, quas inuenies V. *Iudex laicus*, n. 7. Item ſi Clericus habitum clericalem dimiſſum reaſſumeret, etiam ſine licentia Epiſcopi, gauderet priuilegio fori, quamuis hoc Clericis prohibitum eſſet in Synodo. Ita Riccius *p. 2. deciſ. 177. p. 4. t. 1. reſ. 18. §. Notandum.*

Eſt autem habitus tunica talaris nigra & pallium nigrum quamuis breue. Vel contra.

Imò ſufficit, illam veſtem ferre, quæ Clericum a laico, diſcriminet.

Quod Iudex Eccleſiaſticus debet cognoſcere.

Sed quādo amittit priuilegiū fori propter habitus dimiſſionem?

Certe ſi dimiſſum reaſſumat, gaudet priuilegio. Etiam ſi ſine licentia.

7 Clericus gaudet priuilegio fori, etiam ſi habitum clericalem aſſumat poſt delictum ob hoc ipſum, vt iudicari non poſſit à iudice laico. Vide infra V. *Iudex laicus nu 13.* Neque in tali caſu peccat mortaliter. Ita Villalobos *tract. 11. diff. 14. n. 2.* contra Barboſam *de pot. Epiſc. p. 2. alleg. 11.*

Etiam ſi reaſſumat poſt delictum in fraudem Curiæ ſæcularis.

Digitized by Google

alleg. 12.*n.*11. Nam Tridentinum *ſeſſ.*23.*c.*4. non vtitur verbis præceptiuis obligationem mortalem inducentibus, ſed ſolum oſtendit, decentiam ſtatus clericalis requirere, vt in maiorem Dei cultum aſſumatur. *par.*3.*tr.*16. *reſ.*20.

Debet etiã Clericus pro priuilegio fori inſeruire Eccleſiæ, de mandato Epiſcopi.

8 Clericus incedens cum habitu, & tonſura non gaudet priuilegio fori, niſi alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſeruiat. Ita Bonacina *de leg. diſputat.* 10. *quæſt.* 2.*par.*1. §. 4. *num.* 10. 15. contra Marium Antonium *lib.*3.*reſolutio.*48.*num.*14. Quia Concilium loquitur copulatiuè: & vtrumque requirit, *par.*1.*tract.*2.*reſol.*35. Et vt dicatur ſeruire Eccleſiæ, non ſufficit, quòd ſeruiat bis, aut ter: nam Concilium requirit perſeuerantiam; non tamen rigidam, & pro omni tempore, ſed pro maiori parte. Ita teſtatur Riccius *par.*4.*deciſ.*154. *num.*5. declaraſſe Sacram Congregationem. (Neque obſtat pragmatica huius Regni, quod debeat ſingulis diebus Dominicis, & feſtiuis intereſſe diuinis officiis cum ſuperpelliceo: quia emanauit à Magiſtratu laicali: & contra illam inſurgit nouiſſimè Guazzinus *to.*2.*defenſ.* 20. *cap.*9.*nu.*35.*par.*4.*trac.*1.*reſ.*88.) Vnde ſi dictum ſeruitium aliquo impedimento interrumperetur, non ob id amitteretur priuilegium fori. Et ſufficit, quod ante menſem, quo delictum commiſit inueniatur dictum ſeruitium præſtitiſſe. Debet autem ſeruitium eſſe ſpirituale; nam temporale non ſufficit, *Ibid.* §. *Notandum.* Mandatum autem Epiſcopi non oportet eſſe ſcriptum, ſed ſufficit verbale. *par.*1.*tr.*2.*reſ.*35.§.*Notandum.* Nec opus eſt, vt ab ipſo applicetur ad certum Eccleſiæ miniſterium, ſed ſufficit adſcriptio generalis. Nam hanc requirit Concilium & DD. communiter, quidquid contra ſentiat Pereira *par.*2.*c.*26.*n.*7.*par.*4. *tr.*5.*reſ.*2. Imò ſufficit miniſterium Eccleſiæ exhibitum abſque mandato Epiſcopi. Ita declarauit Sacra Congregatio die 29. Iunij 1628. apud Sellium *c.*18.*nu.*22. *ibid.* Sufficit etiam miniſterium adhibitum alteri Eccleſiæ ab ea, in qua mandauit Epiſcopus. Et ita declarauit eadem Sacra Congregatio apud Marinum *quot.reſ.cap.*56. *num.*12. contra Graſſum *eff*,1.*n.*1170.*ibid.* & *par.*1. *tr.*2. *reſol.*35. §.*Sed contrariam.* Et ſecundum Proſperum de Auguſtino *addit.ad.Summ.Quaranta ver Habitum Clericorum*, ſufficit, quò Clericus abſque mandato Epiſcopi inſeruiat Capellæ exiſtenti in Eccleſia aſſignata ab Epiſcopo Confraternitati laicorum pro Oratorio. Quod etiam declaraſſe Sacrã Congregationem teſtatur Riccius *par.*4.*dec.*154.*n.*2.*par.*1.*Ibid.* Et tandem gaudet priuilegio fori Clericus, qui deſcriptus in Catalogo Clericorum præſtitit obedientiam Ordinario in Synodo, & in habitu, ac tonſura incedens, perpaucas vices in Choro, & proceſſionibus interfuit, attentis circumſtantiis, quamuis alicui Eccleſiæ non inſeruiat. Et ita quoque declarauit S. Congregatio Concilij die 28. Martij 1628. *p.*4. *tr.*1. *reſ.*18.

Cum perſeuerãtia.

Non tamen rigida.

Sed in ſpiritualibus Mandatum verò ſufficit verbale.

Nec eſt neceſſariũ.

Imò, attentis circũſtãtiis, nec Eccleſiæ miniſteriũ eſt admodum neceſſariũ.

An verò ſi ſeruiat Eccleſiæ, ſed tõſurã non ferat gaudeat priuilegio fori?

9 Sed vtrum gaudeat priuilegio fori Clericus verè adſcriptus Eccleſiæ, illique inſeruiens, ſi tonſuram non ferat: Negatiuè reſpondent Bonacina *in Bull.Can.tom.*3.*diſp.*1.*quaſt.*16.*punc.*3. *num.* 7. quia is non

gaude

Digitized by Google

gaudet priuilegio canonis. Sed Bellettus *diſquit. Cler.part.1.tit.de fau. cler.perſ.§. 2. num.2.*& alij docent,gaudere. Ad argumentum Bonacinæ poſſet quis reſpondere, quod Clerici *ſaluatici* non gaudent priuilegio Canonis, nec exemptione gabellarum, & tamen gaudent priuilegio fori, vt declarauit Sacra Congregatio die 23. Martij 1632. apud Squillante *de priu.Cler.cap.7.dub.2. num.4.* Sed circa Clericos *ſaluaticos* vide multas quæſtiones apud Riccium *tom. 4. reſol.223. & deinceps part. 3. tract.1.reſolut.69.* — gaudeat priuilegio fori?

10 Aduerte hic quod Panormitanus,*cap.4.de vit.& honeſt. cler.* indiſtinctè aſſerit, Clericos non ferentes tonſuram,peccare mortaliter, quia id præcipitur ſub pœna excommunicat. in cap. *Si quis diſtinct.23.*Henriquez verò *de Ordin. cap.11.§.1.* indiſtinctè negat eſſe mortale, ſecluſo contemptu, & ſcandalo: quia id in iure Canonico non præcipitur verbis indicantibus grauem obligationem. Sed dicendum cum Soto *in 4. diſtinct. 24. quæſtio 2. artic. 1. concl. 2.* non pecccare mortaliter Clericos in minoribus, ſi non ferant tonſuram, peccare verò mortaliter conſtitutos in Sacris Sed hos quoque excuſari paruitate materiæ, ſi ſcilicet per vnum, aut paucos dies non portarent. Ita Granado *in 3.part.controu.9.tract.4.diſput.3. num.8.part.5. tract.5. reſolut.60.* & olim *part.3. tract.4. reſolut.183.* — Certè illam non ferre Clerico in ſacris mortale eſt, niſi excuſet breuitas temporis. Minoribus veniale.

11 Cum alterutra ex dictis conditionibus Tridentini gaudent quoque priuilegio fori Clerici coniugati, ſi nimirum beneficium habeant, aut habitum,& tonſuram ferentes alicui Eccleſiæ inſeruiant. Et hoc tam in criminalibus, quàm in ciuilibus. Ita Franch *cap.1. de coniug. in 6.* & alij contra Pereiram *part.2. cap. 26. num.10.* Quod etiam docet nouiſſimè Squillante *cap.7.dub.2.num.17.* ex Tridentino, & aliis iuribus. Et procedit præſertim in Regno Neapolitano, vt ex declaratione S. Congregationis teſtatur Gauantus *Euch. Epiſc.v.Clericus, num. 84. part.4. tract.1.reſolut.78.* — Cum alterutra ex conditionibus Trident.gaudet priuilegio fori etiam Clericus coniugatus.

12 Debet tamen coniugatus vnicam, & virginem vxorem duxiſſe: nam ſi eſt bigamus, non gaudet priuilegio fori. Non eſt autem bigamus, ſi virginem à ſe defloratam vxorem ducat; quia eius caro non eſt diuiſa, cum vxor non fuerit alteri permiſta. Canones verò *curandum, & præcipimus, diſt.24.* explicari poſſunt, vt nomine virginis intelligant eam, quæ non fuit corrupta ab alio. Ita Præpoſitus *in 3. part. quæſt. 5. dub.17. num.134.* vnde ſi talis aſſumat Ordines minores, gaudebit priuilegio fori. *part.4.tract.1.reſolut.27.* — Dummodo vnicam, & virginem vxorem duxerit.

13 Clerici Græci regulariter prius recipiunt minores Ordines, deinde vxorem virginem ducunt,& tandem Sacris initiantur.Ita Venerus *lib.3.c.32.n.3.*ex *c.cum olim de Celr.coniug.*Sed ſi quis minores Ordines ſumeret poſt matrimonium contractum, adhuc gauderet priuilegio fori. Nam ſi Græci poſſunt Sacris initiari poſt matrimonium contractum, vt diximus & probat Vaſquez *in 3. part.tom.3. diſputat.248. n.2.* cur poſt contractum matrimonium non poterunt minores Ordines ſuſcipere, cum Sacris ſit annexum votum caſtitatis, & minoribus non? Et ideo — Et quidem Græcus etiam ſi contraxerit ante minores Ordines.

Digitized by Google

Squillante *de Priuileg.Cleric.cap.*8.*num.*11.*& cap.6. num.*20. & alij docent, Græcos licitè vti matrimonio in habitu laicali (& ſic ante omnes Ordines) contracto : illoſque gaudere priuilegio Canonis, ſi poſt matrimonium minores Ordines aſſumant; vnde ſecundum Suarez *contra Reg. Angel.lib.*4.*cap.*29. *num.*7. gaudebunt quoque priuilegio fori. Ratio autem eſt, quia ex quo Imperium Græcorum tranſlatum eſt ad Germanos auctoritate Leonis III. & Eccleſia Orientalis diuiſa eſt ab Occidentali, Clerici Græci non tenentur ad leges Papales de nouo emanantes pro Eccleſiaſticis: non quia non ſint ſubditi Pontificis Romani, ſed quia intentio Papæ eſt, non comprehendere illos: vnde non punit contrarium facientes, etiam inter Latinos. Igitur non tenentur legi cælibatus, ſicut tenentur Latini, quia hæc lex manauit poſt diuiſionem. Contra verò, Latinus, qui poſt matrimonium, etiam cum vnica, & virgine, contractum minores Ordines ſumeret, ſecundum doctrinam Macelli Vulpi *cap.* 40. *numero* 10. non gauderet priuilegio fori, quia præſumeretur ordinari in fraudem iuriſdictionis laicalis, cum poſt coniugium ad maiores Ordines non poſſit aſcendere, quod ex contraria ratione non præſumitur in Græco. Adde, quod Clericus Græcus ſecundum Squillante *cap.* 7. *numero* 16. gaudet priuilegio fori, etiamſi non habeat requiſita Tridentini Quia ſcilicet Tridentinum illos non obligat, cum conditum ſit poſt ſeparationem. *p.*5. *tract.*1.*reſol.*26.

Minimè verò Latinus.

Imò Græcus nec tenetur habere requiſita Tridentini.

14 Clericus coniugatus, qui dimittit habitum, & tonſuram, & poſtea illas reaſſumit, gaudet priuilegio fori. Ita Cucchus *lib.* 3. *tit.* 9. *num.*67. contra Auendanum *lib.*1. *cap.*32.*num.*15. Et ſic declarauit Sacra Congregatio, quod ſi Clericus coniugatus dimiſſis habitu, & tonſura in ſæculari Curia pro debito citetur, & ob contumaciam condemnetur, ipſe verò ſecluſa fraude habitum reaſſumat, & Eccleſiæ inſeruiat, gaudebit foro quoad perſonam, ita vt non poſſit pro ea cauſa à Iudice laico in carcerem coniici, aut perſonaliter adſtringi. Pro quibus facit *cap. ſi Iudex laicus, de ſentent. excommun. in* 6. *part.*1. *tract.*2. *reſol.*80. *& part.*4.*tract.*1.*reſol.*78 *§.Notandum.* Et ſi captus in crimine ſine habitu & tonſura, è carceribus deinde fugiens habitum reaſſumat, non gaudere priuilegio fori, docet Cabedo *part.* 1.*dec.*58. *num.*8. Sed hæc opinio diſpliceret Barboſæ *de poteſt. Epiſc.part.*2.*alleg.*12.*num.* 29.*Ibid.* in fine. Clericus ſolutus delictum committens, & poſtea viduam ducens, non amittit priuilegium fori tanquam bigamus, quia attendi debet tempus delicti, in quo erat ſolutus Ita Pereira *part.*2.*cap.*26.*num.*17.*part.*4. *tract.*1.*reſolut.*27.

Clericus coniugatus, habitum, & tonſuram ommittens, & poſtea reaſſumens gaudet.

Sed quid, ſi captus ſine habitu in delicto deinde fugiens habitũ reaſſumat? Variè reſpondent.

Et, quid, ſi ſolutus delictum committens poſtea viduam ducat?

15 Clericus ordinatus per ſimoniam, vel ab Epiſcopo, qui erat impeditus Ordines conferre aliquo impedimento iuris, ſcilicet interdicti, &c. gaudet priuilegio fori. Ita Graſſus *eff.*1. *num.*666. Idem dic ſi Clericus ſit ordinatus ante legitimam ætatem, aut extra tempora, &c. quia eſt verè ordinatus, & characterem recepit. Ita Squillante *cap.*7. *dub.* 3. *n.*29. contra Vaſquez *alleg.*45.*n.*20. At verò ordinatus ſine litteris dimiſſoriis ſui Epiſcopi vel cum litteris falſis, non gaudet priuilegio fori, ex Conſtitut.

Clericus gaudet foro etiam male ordinatus.

Digitized by Google

Conſtitut. Vrbani VIII. *die* 11. Decembris 1624. *p.* 1. *tract.* 2. *reſol.* 62. in fine, & *part.* 4 *tract.* 1. *reſolut.* 26.

16 Probabiliſſima eſt, &, vt ait Maſchardus *probat. vol.* 1. *concl.* 302. *num.* 14. obſeruatur in praxi, illa ſententia Belletti *diſq. Cleric. p.* 4. *tit. de fau. perſ. cler.* §. 14. *num.* 13. & aliorum contra Salzedum *in pract. Diaz cap.* 62. *num.* 18. quod ad declinandum forum ſæculare ſufficiat poſſeſſio Clericatus. Sed ſtante contraria ſententia, cum adeſt Clericatus poſſeſſio, Iudici laico incumbit probare non Clericatum. Ita Graſſus *de eff. cler. in pralud. n.* 226. Vbi etiam nota, quod prima tonſura probatur teſtimonio vnius, ſecundum Rebuffum *tit. de form. lit. tonſur. n.* 24. licet contrarium ſentiat Couarru. *pract. qq. c.* 33. *n.* 3. *part.* 3. *tract.* 1. *reſ.* 48.

Niſi ordinatus ſit ſine litteris dimiſſoriis.

Ad gaudendum foro ſufficit poſſeſſio Clericatus.

Et tonſura probatur teſtimonio vnius.

17 Clericus, qui deficit in alipua conditione Tridentini, & ob id à Iudice laico cognoſci poteſt, poteſt etiam iudicari, & puniri ab Eccleſiaſtico. Ita Bonacina *de leg. diſput.* 10. *quæſt.* 2. *punct.* 1. §. 4. *num.* 19. ex declaratione S. Congregationis Cardinalium. *Ibidem* §. *Notandum.*

Quando Clericus cognoſci poteſt à Iudice laico, poteſt etiam ab Eccleſiaſtico.

CLERICVS SODOMITA.

18 † EManauit Bulla à Pio V. contra Clericos Sodomiam exercentes, afficiens eos pœnis grauiſſimis, vt ſuſpenſione ab exercitio Ordinum, priuatione omnium beneficiorum & dignitatum ipſo iure, &c. † Circa hanc Bullam dubitatur primò, an obliget in conſcientia. Et quidem obligare putauit Nauarrus *man. cap.* 27. *num.* 249. Sed Graffius *part.* 1 *lib.* 2. *cap.* 90. *num.* 4. 5. docuit, ad forum tantum exterius pertinere. Quod confirmatur ex Bellochio *de caſ. reſeru. part.* 2. *quæſt.* 1. *num.* 221. & aliis aſſerentibus, hanc Bullam non eſſe vſu receptam, quod etiam teſtatur quidam Ieſuita apud Filliucium *de caſ. reſeru. part.* 2. *cap.* 7. §. 1. *num.* 8. declaraſſe Cardinalem Sabellinum Vicarium Summi Pontificis. *part.* 2. *tract.* 17. *reſolut.* 21. *Quoad,* §. *&* 61.

Clericus ſodomitæ indictis pænis adſtringitur per Extrauag. Pij V.

Sed eam multi dicunt, non obligare in conſcientia.

Et alij, non eſſe vſu receptam.

19 Sed quoniam tallis Bulla poteſt alicubi eſſe vſu recepta, & ſic obligare in conſcientia; ideo dico primò; Clericus non incurrit pœnas huius Bullæ, ſi rem habeat cum muliere in vaſe præpoſtero, vel cum puero, ſed non emittens ſemen intra vas. Quia hæc non eſt verè, & propriè ſodomia conſummata. Incurrit verò ſi ſit in ſodomia patiens. Vide V. *Caſus, num.* 63.

Sed quidquid ſit de hoc, illa non comprehẽdit Clericum abutentem fœmina.

Aut puero, ſed actu non conſummato.

20 Item Clericus, propriam ſodomiam bis, aut ter committens, non incidit in pœnas huius Bullæ. Ita DD. communiter contra Velam *de pœniten. delict. cap.* 33. Ratio eſt, quia Bulla punit *exercentes* ſodomiam, quod verbum requirit actum continuatum, & frequentiam. Nam non dicitur v. gr. mercator, qui bis aut ter artem mercatoriam probat. *part.* 2. *tract.* 17. *reſolut.* 65.

Aut bis tantum aut ter.

21 Rurſus Clericus vitium beſtialitatis exercens, non incurrit pœnas huius Bullæ. Nam beſtialitas non eſt propriè ſodomia lex verò pœnalis, qualis eſt iſta, non debet extendi ad alios caſus vltra nominatos

Aut beſtialitatem exercentem.

Digitized by Google

tos ex paritate, aut etiam maioritate rationis. Vide V. *Lex.* Ita Barboſa *collect. tom.* 2. *lib.* 5. *tit.* 31. *cap.* 4. *num.* 11. contra Riccium *tom.* 3. *reſol.* 59. & alios *part.* 2. *tract.* 17. *reſolut.* 66.

Ad incurrendas pœnas huius Bullæ requiritur ſententia declaratoria.

22 Tandem Clericus ſodomiticus non incurrit pœnas huius Bullæ ante Iudicis ſententiam declaratoriam. Ità Sayrus *de cenſ. lib.* 7. *cap.* 12. *numero* 24. & DD. communiter contra Nauarrum *man. c.* 27. *num.* 250. Nam, quamuis in ea ponatur verbum *priuamus*, præſentis temporis, quod videtur ſignificare ſententiam latam: nihilominus in legibus pœnalibus vſus præſcripſit oppoſitum. *part.* 2. *tractat.* 17. *reſolut.* 67. Vide V. Lex, *numero* 43. & 44. Igitur Clericus Sodomita abſolui poteſt, etiamſi nolit dignitatem, & beneficia deponere, nec opus eſt, quod alia per virum ſecretum prouiſio beneficij procuretur, vt aliqui volunt. *part.* 2. *tract.* 17. *reſolut.* 68.

Vnde ante illam poteſt quis tales pænas non ſubire.

Clericus Sodomita occultus non eſt ſuſpenſus ob enormitatem criminis.

23 Clericus ſodomita occultus non eſt ſuſpenſus ratione enormitatis, & grauitatis criminis, vt putauit cum aliis Couarruuias *in Clem. ſi furioſus, part.* 1. §. 1. *num.* 6. Nam ſuſpenſio ſicut irregularitas, non incurritur ex delicto, quantumuis enormi, præter homicidium, niſi ſit publicum, & producat infamiam, ex cap. *ex tenore, de temp. ordi.* & ex *cap. fin. eod. tit* Ita Henriquez *lib.* 3. *cap.* 36. *numero* 1. *part.* 2. *tract.* 17. *reſolut.* 21. & *reſolut.* 69.

CLERICVS
Quoad alia.

Clericus non eſt vaſallus Principis ſæcularis.

24 Clericus ſecundum Valaſcum *tom.* 1. *concl.* 100. *numero* 2. eſt vaſallus Principis, quia vaſallus eſt nomen genericum, & comprehendit ſub ſe etiam ſpecies qualificatas: vnde ſicut Clerici ſunt ciues *l. aſſumptio, ff. ad municip.* ita etiam ſunt vaſalli. At Matta *de iuriſd. part.* 4. *cent.* 2. *caſ.* 188. id negat; nam licèt ſint ciues, ſunt tamen à Principum poteſtate exempti. Quod etiam procedit ſi recognoſcant feuda à Regibus, & Principibus; nam abſurdum eſſet, quod Papa vel Imperator eſſent vaſſalli Principis, à quo feuda recognoſcerent, & idem dic de aliis Eccleſiaſticis, quia quatenus tales ſunt ſuperiores Principibus. *part.* 1. *tract.* 1. *reſolut.* 19.

Et ſi ſit reus læſæ maieſtatis degradari non debet.

25 Docuit Heuia *part.* 3. *p.* 2. *num.* 23. Clericum reum læſæ maieſtatis, vel alterius atrocis criminis degradandum eſſe, & Curiæ ſæculari tradendum, ex cap. *ſi quis laicus*, & cap. *ſi quis ſacerdotum* 11. *quæſt.* 1. Sed contrarium tenendum eſt cum Barboſa *collect. tom.* 4. *p.* 2. *cauſa* 22. *quæſt.* 5. *cap. ſi quis laicus, num.* 2. 4. 5. qui benè probat, iura citata non facere contra nos *part.* 3. *tract.* 1. *reſolut.* 16.

Imò gaudet immunitate loci ſacri.

26 Clericus confugiens ad Eccleſiam pro delicto gaudet eius immunitate, vnde non poteſt extrahi per Epiſcopum. Vide V. *Immun. Eccleſiarum, num.* 14.

An poſſit venari?

27 Clericus ſecundum Ioan. Franciſcum Suar. *Euch. lib.* 2. §. *Cler.*

non

Digitized by Google

non poteſt licitè venari *ex cap.1. de Cler. venat. & cap. 2. eod. tit.* Sed exiſtimo cum Abbate *in cap. 1. de cler. vena.* ibi non prohiberi Clericis venationem modeſtam recreationis cauſa, qualis eſt, quæ retibus, laqueis, atque etiam cum paucis canonibus exercetur. Imò ſi ſit clamoroſa, ſed rarò fiat, nec eſſe mortale: ſecus ſi frequenter. Ita Rebellus *lib.1.quæſt.14.n.10.p.3.t.6.reſ.19.* An poſſint ludere, vide v. *Ludus à n.1.* Et ludere?

28 † An & quomodo Clericus filiusfamilias teſtari poſſit, vide inf. V. *Teſtamentum.* Circa beneficia, & Hor. Canon. vide etiam ſub ſuis nominibus. †

CLERICVS.

29 CLerici, & Religioſi, vbi eſt de conſuetudine poſſunt vendere in eorum domibus, & Monaſteriis vinum collectum à ſuis prædiis *part.8.tract.7.reſolut.26.* Non poſſunt per alios negotiari vt principales *part.9.tract.9.reſolut.69.* Clerici, collecta ex eorum prędiis, poſſunt vendere in domo.

30 Clericus nobilis non comprehenditur inter Eccleſiaſticos ſimplices, vnde ſi aggreſſus, & abſque magno dedecore, vel infamia fugere nequeat non tenetur ad fugam; imò licet occidere inuaſorem minantem alapam, vel factis ictum, quando ex iis timetur vulnus, vel aliud damnum corporale aliter non abſque peccato iniuſtitiæ, & irreligionis. Vaſquez. *Ibidem tract.7.reſolut.46.* Clericus nobilis poteſt occidere inuaſorem.

31 Clericus, qui emit aliquot boues pro cultura ſuorum prædiorum poteſt poſt illorum culturam aliis locare pro eodem labore; non autem locandi lucri gratia, quia tunc eſſet negotiator, *part.8.tract.7 reſol.67.* Clericus poteſt locare boues poſt culturam ſuorum prædiorum.

32 Clericus conſtitutus in minoribus, alicui Eccleſiæ deſeruiens non tamen ex mandato Epiſcopi, ſed eius Vicarij deferens habitum, & tonſuram, gaudet priuilegio fori. S. Congreg. 29. Iun. 1628. *p.9. tract.6.reſ.6.* Gaudet priuilegio fori ſi ex mandato Vicarij Eccleſiæ inſeruit.

CLIENS.

1 CLiens in foro conſcientiæ ſecluſa fraude poteſt paciſci cum aduocato de quota lite, vt liberetur ab onere illum ſæpius adeundi, &c. Et ſi habeat aduocatum, cui ſoleat ſoluere ſalarium annuum, non tenetur ſoluere integrum in eo anno, in quo nulla ei lis contigit agitanda. Vide Ver. *Aduocatus num.5.* Cliens an poſſit conuenire cum aduocato de quota lite? Et teneatur ſoluere ſalarium annuum quando nullam habuit litem.

COECVS.

1 COEcus ſecundum Gizzarellum *deciſ.26.* non poteſt torqueri, & puniri pœna ordinaria, id quod multis rationibus probat. Addens, cæcum repelli ab accuſando: quod tamen diſtinguit Decianus *tract.crim.tom.1.lib.3.cap.11.part.3.tract.6.reſolut.37.* Cæcus non poteſt torqueri, non puniri pœna ordinaria. Non accuſare.

Digitized by Google

Poteſt eſſe fideiuſſor.

Et inire contractum ſocietatis.

2 Cæcus ſecundum Richter *de contrac. diſput.8. theſ.1.* poteſt eſſe fideiuſſor: nam non deficit in intelligentia, imò vt plurimum excellit. Idem docet De mari *addit. ad Gizzarellum deciſ. 16.* Addens, cæcum inire poſſe ſocietatem. *part.5.tract.6.reſolut.29.*

Poteſt donare cauſa mortis ſine ſolemnitatibus.

3 Cæcus poteſt donare cauſa mortis ſine ſolemnitatibus, dummodo ſit præſens donatarius, vel alius, qui pro eo ſtipuletur. Ita Seraph.*to.1. dec.966.num.5.*contra Alciat.*in d. l. 2. n.15.* & alios. *part.5. tract.6. reſolut.25.*

4 An poſſit condere teſtamentum. Vide V.*Teſtari,num.*10.

Declinare forum vt miſerabilis.

5 Cæcus poteſt forum declinare tamquam perſona miſerabilis, quia inter tales numeratur. Ita Nouarius *de elect.fori ſec.2. q.8.num.6.9.* Qui id putat procedere de eo, qui vtroque lumine eſt orbatus. *part. 5. tract.6.reſol.30.*

Et munera publica perſonalia.

6 Excuſatur etiam à muneribus publicis, & perſonalibus,*ex l.1.Cod. qui morbo ſe excuſant.libro* 10. Ita Gizzarellus *dec.26. n.4.cap.29.par.5. tract.6.reſolut.33.*

Sacerdos cæcus poteſt celebrare.

7 Sacerdos cæcus videtur celebrare non poſſe: quia, qui non cognoſcit, reputatur vt abſens, & ſic nunquam habere poteſt materiam præſentem, ſicut ad conſecrationem requiritur. Sed dicendum nihilominus poſſe de licentia Summi Pontificis conſecrare. Sine qua tamen celebrans grauiter peccaret. Ratio autem eſt, quia materia fieri poteſt illi præſens quando ita approximatur, vt facilè tangi poſſit, id quod cæcus ex aliorum teſtimonio, vel tactu percipere poteſt. Vnde Sotus apud Ochagauiam *de ſacram.tract.1. quæſt.6. num.11.* teſtatur, ſe vidiſſe Tridentini quemdam Epiſcopum cæcum ex diſpenſatione Papæ Sacrum conficere. *part.5. tract.6. reſolut.17.* Affirmatiuè dicunt aliqui *part. 9. tract.9. reſolut.30.*

Cum licentia Papę.

Cæcus non poteſt eſſe teſtis in teſtamento.

8 Cæcus non poteſt eſſe teſtis in teſtamento; quia is debet videre teſtatorem. Ita Medices *de fort.caſ.quæſt.6.num.55.* Vnde nec poteſt eſſe Viſitator, qui de actibus, qui viſu in viſitatione percipiuntur, teſtimonium Superiori mittenti ferre debet. Vnde ſi viſitator in decurſu viſitationis obcæcaretur, officium Viſitatoris omitteret, nec illam viſitationem proſequi poſſet. Ita Megala *ver.tom.2.reſol.183.* Quòd verò cæcus eligi non poſſit ad prælaturas, habetur in *c.hinc etenim §.cæcus, diſt.49. part.5.tract.6. reſol.20.*ſed poteſt eligere *p.9.tract.9. reſ.30.§. notandum.*

Nec Viſitator.

Aut Prælatus.

COMMISSARII.

Commiſſarij agentes ſimul negotia multorum, non poſſunt integram à ſingulis mercedem accipere.

1 Commiſſarij, eodem tempore & loco multorum negocia efficientes, ex doctrina Leſſij *lib. 2. cap.24. dub.5. num. 28.* poſſunt integrum à ſingulis ſalarium exigere: nam æquè vtiliter negotia multorum ſimul agunt, ac ſi agerent ſeorſum: ſed tenendum cum Heuia *in labyrinto lib.2. cap.2. numero* 10. ſumere ſolùm poſſe à ſingulis ratam: quia, vbi quis operam ſuam vendidit vni, tunc ex iuſtitia debetur illi,

Digitized by Google

illi, & non poteſt alteri vendi. Cœterum, quidquid ſit in aliis Regnis in Regno Siciliæ opinio Leſſij, non poteſt practicari ex legibus municipalibus. *part.3.tract.5.reſolut.*76.

Præſertim in Regno Siciliæ.

COMMISSARIVS CRVCIATÆ.
Vide etiam oratorium.

1 Commiſſarius Cruciatæ diſpenſare poteſt ſuper quacunque irregularitate, excepta illa, quæ oritur ex homicidio voluntario: ſimonia, apoſtaſia à fide, hæreſi, aut mala Ordinum ſuſceptione. *part.*1. *tract.*11.*reſolut.*110.*&* 115.§. *Igitur.*

Commiſſarius Cruciatæ poteſt diſpenſare in omnibus irregularitatibus, paucis exceptis.

2 Itaque poteſt diſpenſare ſuper irregularitate prouenienre ex delicto etiam publico, quia hoc non excipitur. Ita Villalobos *to.*1.*tract.*27. *clauſ.*13. *num.*6.*part.*1.*tract.*11.*reſol.*111. Item in irregularitate homicidij caſualis & iniuſtæ mutilationis. Ita Rodriguez *ad* §.13.*num.*2.*par.*1. *tract.*11.*reſolut.*112.

Itaque poteſt in irregularitate prouenienre ex delicto, quamuis publico.

Ex homicidio caſuali.

Aut mutilatione.

3 Irregularitas ex hæreſi non eſt diſpenſabilis per Commiſſarium Cruciatæ *part.*1. *tract.*11. *reſol.* 114. Nec irregularitas ſimoniæ. *Ibidem reſolut.*113. nec irregularitas ex mala Ordinum ſuſceptione proueniens. *part.*1.*tract.*11.*reſol.*115. quæ quando incurratur. Vide V. *Irregularitas, à num.*29. Poteſt tamen ſecundum Villalobos *tom.*1. *tract.*27. *clauſ.* 13. *num.*.8.diſpenſare in irregularitate bigamiæ ſimilitudinariæ,& eius quæ oritur ex delicto; non autem interpretatiuæ. *Ibid.*§.*ita.*

Minimè verò ex ſimonia,

Aut hæreſi.

Nec ex mala Ordinum ſuſceptione.

Poteſt tamen ſecundum aliquos in bigamia ſimilitudinaria, & ex delicto.

4 Commiſſarius Cruciatæ poteſt in foro conſcientiæ diſpenſare in affinitate conſurgente ex copula fornicaria in primo, & ſecundo gradu, (tam in linea tranſuerſali,quam recta.*part.*1.*tract.*11.*reſolut.*117.) Dummodo matrimonium cum illo impedimento occulto iam ſit contractum bona fide alterius (cui nullitas poſtea declaretur ſaltem in genere, non autem cauſa, vt vitentur ſcandala. *Ibid. reſol.* 116. in fine, & 119.) Et hæc omnia habentur in conceſſione Pontificis facta dicto Commiſſario. Ita Sanchez *de matrim.tom.*3. *lib.* 8. *diſp.*6. *num.* 23. *&* *diſp.* 3. *num.* 2. *Ibidem reſol.*116. Occultum verò dicitur impedimentum in caſu noſtro, non quòd non poteſt probari, vt ſentit Graffius *tom.*2.*conſ.*2. *n.* 20. ſed eo modo, quo occultum accipitur in Tridentino *ſeſſ.*24. *cap.*6. quando concedit facultatem epiſcopis diſpenſandi in irregularitatibus prouenientibus, ex delicto occulto,quod ſcilicet non eſt publicum, quamuis notum aliquibus. Ita Sanchez *tom.*3.*lib.*7.*diſp.*3.*num.*26.*part.*1.*tract.*11. *reſolut.*118. Aduerte autem, quod ſi denuntiationes culpabiliter eſſent omiſſæ, etiamſi matrimonium contractum eſſet coram Parocho & teſtibus, non poſſet Commiſſarius diſpenſare. Ita Villalobos *tomo* 1. *tractat.* 27. *clauſula.* 13. *numero* 14. *ibidem reſolut.* 117. §. *Notandum.*

Commiſſarius Cruciatæ poteſt diſpenſare in matrimonio contracto cum impedimento affinitatis.

Concurrentibus certis circumſtantiis.

Niſi denunciationes eſſent culpabiliter omiſſæ.

5 Commiſſarius Cruciatæ,ſtantibus verbis poſitis in Bulla Latina non poteſt aliquid recipere pro reualidatione, ſeu publicatione Indulgentiarum,

At pro publicatione Indulgentia-

ıuın, nihil poteſt accipere.

tiarum, quæ abſque eius licentia publicari non poſſunt: neque pro iure laboris. Et in quodam conceſſu Doctorum hic Panormi de mandato Eminentiſſimi Cardinalis ab Auria congregato determinatum fuit, neque Notarium Cruciatæ pro iure laboris potuiſſe accipere aliquid pro dictalicentia ?quia in omnibus epiſcopatibus ſaltem Italiæ,dictæ licentiæ, licet præbeantur in ſcriptis præbemus gratis. Et ratio eſt; quia in Bulla SS.D.N. Vrbani annullantur Indulgentiæ, ſi pro earum publicatione aliquid etiam à ſponte dantibus ſumatur, & pro expeditione dictarum Bullarum Pontifex non vult vt aliquid accipiatur, nec iure laboris: & ideo in fine apponuntur hæc verba, *Gratis pro Deo etiam ſcriptura*, & Tridentinum *ſeſſ.21.cap.9.* prohibet Canonicis eleemoſynam, quærentibus pro certis Indulgentiis, aliquid accipere iure laboris. Ita Duualius *in part.2.de in d.quæſt.1.art.8.* quem vide. Neque dicas, quòd mandatum de non accipiendo ſtipendio laboris ſit directum tantum Commiſſario. Nam Tridentinum *ſeſſ.21.cap.1.* ſolis Epiſcopis loquitur, dum mandat concedere approbationes Confeſſariis gratis: & tamen Eminentiſſimi eius interpretes declarauerunt, in dicto decreto includi etiam Cancellarios accipientes aliquid pro iure laboris. Vide V. *Simonia, num.9.part.5.tract.13.reſ.71.§.Vnde ex ſupradicta.*

COMMVNIONIS *Neceſsitas.*

Euchariſtia non eſt homini neceſſaria neceſſitate medij.

1 SAcra Communio non eſt homini neceſſaria neceſſitate medij; non enim eſt medium neceſſarium ſalutis, nec in re, nec in voto. Et ratio eſt, quia ad acqnirendam gloriam ſatis eſt decedere in gratia, quæ confertur per pænitentiam, & alia Sacramenta: perſeuerantia autem in illa eſt donum Dei ſpecialiſſimum diſtinctum à gratia Sacramentali huius Sacramenti, quamuis hæc illi valde conferat. Vt Tridentinum *ſeſſ.7.can.4. & ſeſſ.14. cap.3.* dicens, Baptiſmum pro omnibus, & Pænitentiam pro adultis: poſt peccatum mortale eſſe neceſſaria ad ſalutem, de Euchariſtia id non docet. Ita Villalobos. *tom.1.tract.7.diff.34. num.2. & 3.* & alij contra Becanum *de ſacr.cap.15.quæſt.7.* ex quibus infertur, quod ſi non adeſſet præceptum ſumendi Euchariſtiam, poſſet homo ſaluari abſque illa, & illius voto. *part.5.tract.13.reſ.28.* † *& p.2. tract.6.reſolut.95.* hanc opinionem vocauit probabilem.

Sed neceſſaria primo neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici quotannis in Paſchate.

2 Eſt autem primò neceſſaria neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici lati in cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pæn. & remiſſ.* quod obligat omnes adultos, ſaltem poſt pubertatem ſingulis annis in Paſchate ſub pœna peccati mortalis. Nomine Paſchæ intellige totum tempus, intra Dominicam Palmarum, & Dominicam in Albis incluſum, & in certis locis paulò amplius.†

Quod probabile

3 Circa quod præceptum aduerte primò, quòd Sancius *ſelect. diſp.26.*

Digitized by Google

diſp.26. docuit, illo ligari pueros eo ipſo, quòd ad Confeſſionem tenentur, nam in cit cap. omnis, vtrumque præceptum imponitur abſque vlla diſtinctione, nec minor diſcurſus ad Confeſſionem, quam ad Communionem requiritur: imò maior, cum diſtinguere oporteat culpas, præcepta, &c. Ex quibus infert, quod parentes puerorum, & Confeſſarij non ſinentes tales pueros communicare ſtatim, ac eos peccare cognoſcunt, per ſe loquendo peccare; excuſari tamen; quia ſequuntur opinionem contrariam. Aduertit autem pueros non communicantes non ſubiacere excommunicationi, aliiſve pœnis canonicis. Hæc opinio eſt probabilis, eamque docet Palaus *tomo 1. tract. 3. diſp. 1. punct. 24 §. 2. num. 7.* Sed ipſe contrariam teneo cum Vaſquez *in 3. p. tomo 3. diſp. 214. c. 4 n. 38* & aliis: quia plus diſcretionis requirit Communio, quam Confeſſio. Vnde ait Conradus *p. 1. q. 54 in fine*, puerum non teneri communicare ante duodecim annos, *p. 3. t. 6. reſ. 70. & Add. 2. reſ. 19. & p. 5. t. 14. reſ. 50. verſ. Qui poſteà.*

eſt obligare impuberes.

Sed contrarium probabilius.

4 At quid dicendum de ſemifatuis (fatuis enim neque Doctores, neque vſus Eccleſiæ extra mortis articulum Communionem permittunt,) *p. 2. t. 14. reſ. 79. & p. 5 t. 3 reſ. 46.* in fine. §. 1. ac mutis ſimul, & ſurdis? Reſpondeo. Semifatuis, vt ſunt quidam Æthyopes imperfecto rationis vſu pollentes, Henriquez *lib. 8. cap. 42. n. 3.* & alij Communionem Paſchatis permittunt, ſecluſo periculo irreuerentiæ, *p. 2. tr. 14. reſ. 79. & p. 5. tr. 7. reſ. 7. §. Probatur.*

Obligat verò ſemifatuos.

5 Vnde à fortiori dicendum eſt, mutum, & ſurdum à natiuitate poſſe & teneri communicare. Et quidem, ſi legere, & ſcribere ſciat, non eſt dubium, quia myſterium Euchariſtiæ poteſt diſcere per ſcripturam. Idem verò dicendum eſt, etiam ſi neſciat, quia tales, vt notat Sanchez *de matr. tomo 1. lib. 4. c. 8. num. 12.* vt plurimùm perſpicacis ingenij ſunt, & facilè quæcunque difficilia per nutus, & ſigna percipiunt, quibus & ipſi ſuos conceptus facilè manifeſtant. Confirmatur, quia talis tenetur confiteri per nutus, & ſigna. Nec minus difficilia cognoſcenda ſunt ad conſequendum fructum Confeſſionis, quam Communionis; nam ad Confeſſionem ſcire debet, quod peccatum mortale occidit animam, & pro eius liberatione recurrendum eſſe ad Confeſſionem, & hanc faciendam eſſe integram quoad ſpeciem, & numerum peccatorum, item cum dolore, & propoſito non amplius peccandi. Ad Communionem verò ſufficit ſcire, quod ad illam requiritur Confeſſio mortalium, ieiunium, & deuotio, quæ multò facilius ſciri poſſunt, quàm prædicta. Solum eſſet difficultas de tranſubſtantiatione; ſed hæc etiam per fidem æquè cognoſcibilis eſt, ac prædicta, cùm æquè reuelata ſit à prima veritate, quamuis alioqui difficilius naturaliter cognoſcatur, quàm quod per abſolutionem gratia conceditur. Neque dicas, quod non eo ipſo, quod quis tenetur confiteri, poſſit, & debeat communicare, cum ſupradictum ſit, pueros teneri ad Confeſſionem, & non ad Communionem. Nam ſurdus, & mutus à natura, ſi perfectè ſecundum eius intellectum percipiat, quæ geruntur, æquiparatur maiori, vt docet

Et mutum ſurdũque à natiuitate. Etiam ſi neſciat legere, & ſcribere.

Si per nutus, & ſigna poſſint neceſſaria diſcere.

Quod Confeſſarij videant.

Digitized by Google

Spino *ſpec.teſtam.gloſſ.9.rubr.num.*1.ex l.*mutum,de acquir.hæredit.* vnde non eſt cum pueris comparandus. Igitur arbitrio Confeſſarij remitto, quandonam tales ſufficientem intelligentiam habeant ad communicandum, *p.5.tr.6.reſ.7.*

Excommunicatus tenetur abſolutionem quærere, vt in Paſcha communicet.

6 Aduerte ſecundò, quòd præceptum Eccleſiæ obligat excommunicatum ad quærendam abſolutionem,& ſic ad communicandum, vnde ſi is abſolutionem negligeret, peccaret mortaliter contra hoc præceptum. Ita Layman *lib.2.tr.5.p.2.c 2.n.3.p.5.tr.9.reſ.*88.

Et qui præuidet ſe impeditum fore in futuro Paſchate, debet Communionem anticipare.

7 Aduerte tertiò, quod ſi quis præuidet, ſe in Paſchate non communicatutum propter impedimentum, tenetur Communionem præuenire, & implere præceptum ante Paſcha. Nam Eccleſia principaliter ſolùm intendit præcipere communionem ſingulis annis; circumſtantiam verò temporis ſolùm accidentaliter,& ſecundario. Vnde ſi poſteà impedimentum ceſſaret, is non teneretur iterum communicare in Paſchate, nam iam ſatisfecit præcepto, quod ſicut ex conſilio confeſſarij differri poteſt, iuxta cap.omnis, ita etiam præueniri. Ita Hæredia *tr. de Euchar.par.*8.*dub.*1.*n.*10. Sed Pitigian. *in 4.tomo 1.diſt.9. q.3. art.9.* ait talem non teneri communionem præmittere, quia nec talis eſt vſus Eccleſiæ, nec tenetur anticipare ieiunium, qui tempore præcepti præuidet ſe non ieiunaturum, *p.3 tr.4.reſ.*42.

Qui verò non communicat in Paſchate, tenetur communicare quamprimum.

8 Aduerte quartò, quod ſi quis in Paſchate non communicat, ait Nugn, *in 3.par.tomo 1.quæſt.*80.*art.*12.*diff.*2.*concl.*3 talem, præterquàm quod peccatum commiſit, non eximi ab obligatione communicandi, ſed adhuc teneri communicare quamprimum; quia terminus annuus non aſſignatur ad finiendam obligationem, ſed vt non liceat illam differre poſt annum; & in contractibus non ceſſat obligari ad ſoluendum, qui ſtatuto tempore non ſoluit. Itaque talem non communicando, ſemper peccare: & eo grauius, quo diutiùs non communicat. Sed contraria ſententia Tabienæ *v.communicare, quæſt* 7. eſt etiam probabilis. Eamque nouiſſimè docuit Granado *in 3.par.contr.6.tract.*10.*diſp.*4.*n.*4. Et Lugo *de Sacrament. Euchariſt. diſp.*16.*ſect.*4. *num.66.* quamuis teneat, talem adhuc eſſe obligatum ad communionem, negat tamen nouam in dies culpam ſemper contrahere, *par.3. tr.4.reſ.*41. *& par.5. tr.*13.*reſ.*3. An verò huic præcepto ſatisfiat communicando indignè, vide infra *num.66.*

Sed probabile etiã eſt, non teneri ante aliud Paſcha.

Secundo Euchariſtia, eſt neceſſaria in articulo mortis ex præcepto diuino.

9 Deinde Sacra Communio eſt neceſſaria neceſſitate præcepti diuini, quod obligat infirmum tempore mortis, etiam ſi in Paſchate communicauerit: Nam in Nicæno *can.*12. determinatur, Euchariſtiam eſſe moribundo neceſſarium viaticum. Et vlterius clarè præcipitur in Concil. Carthag.IV.confirm.à Leone IV.can.77.& in Eccleſia communiter obſeruatur. Itaque præcepto communicandi in articulo mortis non ſatisfit per communionem Paſchalem, *p.5.tr.6. reſ.*42. Nec per aliam, quæ ante talem articulum præmiſſa ſit, non per modum viatici. Ita Granado *in 3.par.contr.6 tr.*10.*diſp.3. num.*4. contra Caietanus *v. Communio.* Imò probabile puto, quòd ſi quis manè ſanus communicaret,

Cui non ſatisfit per Communionẽ factam ante periculum, & non per modum viatici.

caret, & poſt meridiem in periculum incideret, ac timeretur eodem die moriturus, teneretur iterum eodem die communicare per modum viatici: nam præceptum diuinum præponderat Eccleſiaſtico de non communicando, niſi ſemel in die, & ieiunè. Ita Hurtado *de Euch. diſp.* 10. *diff.* 2. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 197. *&* *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 33. Sed contraria opinio eſt etiam probabilis, *p.* 5. *tr.* 4 *reſ.* 40. *&* *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 41.

Et probabile eſt, eum qui mane communicauit ex deuotione, ſi poſt meridiem in periculum incidat eodem die decedẽdi, teneri iterum Viaticum ſumere.

10 Qui in mortis articulo conſtitutus, ſemel per modum viatici communicauit, ſi poſtea peccet mortaliter, quamuis teneatur iterum confiteri, non tamen tenetur iterum communicare; nam confeſſio eſt neceſſaria neceſſitate medij, quotieſcumque quis eſt in peccato mortali, & imminet mortis periculum; Eucharistia verò eſt ſolum neceſſaria ex præcepto, quod in vno mortis articulo non obligat, niſi ſemel. Ita Ochagauia *tr.* 2. *de Euchar.* *q.* 14. *n.* 8. contra Sotum *in* 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 11. *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 43.

Qui tamen ſemel communicauit per Viaticum, non tenetur amplius in eadem infirmitate communicare, etiamſi incidat in mortale.

11 Porrò in mortis articulo tenentur communicare pueri ſtatim poſt vſum rationis. Quia hoc præceptum diuinum ab Eccleſia non limitatur, ſicut limitatur præceptum Eccleſiæ de communicando in Paſchate. Ita Arboleda *pract. Euchariſt. not.* 13. Imò addit Lugo *de Euchar. diſp.* 13. *ſect.* 5. *n.* 44 puerum moribundum communicari poſſe etiam in dubio, an ſit doli capax. Sed Ochagauia *de Sacr. tract.* 2. *de Euchariſt.* *q.* 14. *n.* 11. & alij negant, puerum teneri ad Communionem tempore mortis, *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 44. *&* *tr.* 14. *reſ.* 50.

Hoc præceptum obligat pueros ſtatim poſt vſum rationis.

12 Tenetur etiam in articulo mortis communicare ſurdus, & mutus à natiuitate, ſi poteſt, vnde illi non eſt deneganda Sacra Communio, ſi conſtet neceſſaria huius myſterij aliqualiter percepiſſe. Ita Marchantius *de Euchar. tr.* 4. *c.* 3. *q.* 1. *caſ.* 4. Patet à fortiori, quia *ſup. num.* 5. diximus communicandos eſſe quotannis ex præcepto Eccleſiæ, *p.* 5. *t.* 6. *reſ.* 6.

Item mutos, & ſurdos à natiuitate, ſecluſo periculo irreuerentiæ.

13 Tenetur etiam communicare in mortis articulo naturali, vel violento Neophytus; vnde is inſtruatur eo modo, quo fieri poteſt, & communicetur, Ita ex pluribus rationibus Sancius *ſelect. diſp.* 40. *num.* 3. *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 45.

Item nouiter ad fidem conuerſos, & baptizatos.

14 † Dixi (naturali, vel violento) nam † damnatus ad mortem non eximitur ab obligatione huius præcepti, eo quod mors ſibi violenter immineat. Ita Hurtadus *de Euch. diſp.* 9. *diff.* 16. & alij. An verò hic debeat communicari eodem die, quo ad patibulum ducitur, & non ieiunus, vide infrà. *num* 46. *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 38. immò ſi poſtridie ante mortem ſumpſit Euchariſtiam pro deuotione, poteſt eadem die mortis iterum ſumere, etiam non ieiunus, *p.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 42.

Et ſiue periculum, ſeu articulus ſit mortis naturalis, ſiue violentæ vt ſi quis damnatus eſſet ad mortem.

Eadem die poteſt communicare.

Digitized by Google

COMMVNIONIS Neceſsitas.

Communio obligat aliquoties in vita.

Poteſt infirmus iterum communicari.

15 MEritò dicendum eſt præter articulum mortis, præceptum diuinum de ſumenda Euchariſtia, obligare aliquoties in vita, *p.9.tr.8.reſ.41.* Verum cum de iure certum ſit infirmum extra periculum mortis non eſſe communicandum niſi ieiunum, & hoc non eſt intelligendum de infirmo exiſtente in articulo mortis, qui poſt viaticum vult iterum communicari, nam in tali caſu contra Vaſquez, & paucos alios communiter poſſe hoc facere non ieiunum aſſerunt DD. qui ſolum diſcrepant de tempore interponendo inter vtramque communionem ſufficere duos dies. *ibid reſ.42.*

COMMVNIONIS Vtilitas.

Sacra Communio confert augmentum gratiæ.

Quando perfectè ſumitur, & deglutitur.

16 † PLures ſunt Sacræ Communionis vtilitates. Sed præcipua eſt gratia ſanctificans, ſeu illius augmentum, vt patet ex D.Th. *3.p.3.q.quæſt.79 art.1.ad 1.* † Et confertur, quando Euchariſtia perfectè ſumitur, id eſt deglutitur, & tranſit per guttur. Ita Henriq. *lib.8. c.43.* Quamuis Beccan. *de Sacram. c.22.q.6. n.2.* putet, conferri, cùm Hoſtia ſumpta eſt, quamuis non ſit tranſmiſſa; alioquin ægrotos Hoſtiam præ infirmitate tranſmittere non valentes, non accepturos gratiam. Confert autem gratiam, etiam ſi ſemel tranſmiſſa euomatur, aut ſi quis ſumpta parte Hoſtiæ decedat non ſumpta alia parte. Ita Henriqu. *vbi ſup.n.1.p.3.tr.6.reſ.96*

Etiam ſi poſtea euomatur.

At non confert ſucceſſiuè toto tempore, quo manet in ſtomacho.

17 Cæterum Euchariſtia non cauſat gratiam toto tempore, quo eſt in ſtomacho, nec toto tempore manducationis, alioqui eſſet melioris conditionis communicans ſub multis Hoſtiis, quàm ſub vna, quod eſt falſum. Ita Cruz *par.1.quæſt.4.dub.1.concl.2.* Et quamuis Coninch *de Sacram.quæſt.79.art.1.dub.2. num.42. concl.5.* docet, gratiam Sacramentalem augeri per accidens, ſi dum ſpecies integræ manent in ſtomacho, melioretur diſpoſitio communicantis, vt ſi eliciat interim plures, & perfectiores actus charitatis: non eſt tamen dicendum, quod aliquis percipiat maiorem gratiam, quia ſumit maiores, aut plures Hoſtias, aut quia diuitius hæret in illis digerendis. Vnde non eſt cur aliqui occaſionem ſumant, vt inter communicandum plures Hoſtias ſuſcipiant: nam id quoque continget, ſi diutius ſe ad Communionem diſponant. Vide Fag. *p.3.lib.4.c.1.n.11.p.3.t.6.reſ.96 §.Notandum eſt.*

Vnde vitanda ſuperſtitio ſumendi plures, aut maiores hoſtias.

An verò conferat maiorem gratiam ſub vtraque ſpecie quam ſub vna tantùm?

18 Sed an conſequatur maiorem gratiam communicans ſub duplici ſpecie, quam ſub vna? Caiet. *in 3.p.q.80.art.12.* & alij negant; quia vterque Chriſti Corpus, & Sanguinem æqualiter ſumit. Sed Hurtad. *de Euch.diſp.10.diff.6.* & alij affirmant, quod etiam ſentit Clemens VI.

in

in Bulla ad Regem Angliæ, anno 1541. dum Angliæ Regi conceſſit,vt ſub vtraque ſpecie communicaret. Probatur autem hæc opinio : quia quælibet ſpecies ratione ſui diuerſimodè gratiamſignificat,& confert; ergo vnaquæque ſpecialem gratiæ gradum producit ; Antecedens probatur,quia ſpecies panis ſignificat,& confert gratiam vt ſatiantem,quia per modum cibi, vinum verò ſignificat , & confert vt refrigerantem per modum potus.Vtraque ſententia eſt probabilis. Certum autem eſt, neminem excepto Sacerdote celebrante,teneri ex iure diuino communicare ſub vtraque ſpecie † vt garriunt Hæretici †. Et Eccleſiam iuſtiſſimis rationibus talem Communionem laicis interdixiſſe. *p*.4. *tr*.4. *reſ*.97.*&* *p*.5.*t*.13.*reſ*.29.

Aliqui negant. Alij affirmant.

Vtique probabiliter.

Cæterum laici nõ tenentur ex iure diuino communicare ſub vtraque ſpecie.

Et Eccleſia iuſtè illam laicis prohibuit.

19 Petes hic primò.An Euchariſtia remittat peccatum mortale , & conferat primam gratiam?Reſpondeo negatiuè, per ſe loquendo. Nam hoc Sacramentum inſtitutum eſt per modum cibi , qui non confert vitam ſed conſeruat. Ita Trid.*ſeſſ*.6.*c*.2.*&* *can*.5. Poteſt tamen contingere caſus,in quo peccatum mortale remittat,& primam gratiam conferat. Et erit primò ſi quis poſt diligentem diſcuſſionem non recordatus peccati mortalis,quod reuera habet, ad hoc Sacramentum ſaltem contritus accedat. Secundò,ſi quis conſcius peccati mortalis , vrgente neceſſitate communicandi,& deficiente confeſſario, communicat cum attritione putata contritione.*p*.3.*tr*.6.*reſ* 9. *§*. *Ex his*.

Sacra Communio per ſe non remittit peccatum,nec confert primam gratiam.

Niſi in duobus caſibus per accidens.

20 Petes ſecundò , an poſſit dari caſu , in quo quis communicans nec gratiam conſequatur , nec peccatum committat ? Et Richardus *in* 4.*diſp* 9.*quæſt*.2.*art*.2. negatiuè reſpondet. Nam vel is accedit poſt examen conſcientiæ , vel ſine illo. Si primum, nullum poſuit obicem, & ideò gratiam conſequetur. Si ſecundum , indignè communicat , & ideò peccat.Sed Suarez *tomo* 3. *diſp*.63.*ſect*.2. & Fagundez *pr*.3.*lib*.4. *cap*.2.*num*.14.dicunt,poſſe contingere. Et caſum fore, ſi quis poſt diligens conſcientiæ examen non recordatus peccati , quod reuera habet,ſine vllo dolore ad Sacramentum accederet. Is enim non peccabit, quia non tenetur elicere dolorem de peccato, quod non venit in mentem :nec acquiret gratiam , quia habet obicem peccati , ſi nullum Sacramentnm habet vim delendi peccatum mortale abſque dolore. *p*.3. *tr*.6.*reſ*.98.

An verò poſſit aliquando communicans non conſequi gratiam , nec peccatum committere ? Ambiguum.

21 Aduerte hic ex Villalobos *tomo* 1. *tr*.7. *diff*.31. *n*.3. quod ſi Sacerdos poſt ſumptionem Hoſtiæ cum obice, ante ſumptionem Calicis contereretur, gratiam reciperet ; nam talis ſumptio eſſet moraliter diſtincta. Quod etiam ait contingere, ſi quis recipiendo duas formulas, ante ſumptionem ſecundæ actum contritionis eliceret. *p*.5.*t*.13.*reſ*.29. *§*.*Notandum eſt*.

Certè Sacerdos, qui ſumeret Hoſtiam in peccato, & ſtatim contereretur , acquireret gratiam per ſumptionem Calicis.

Digitized by Google

COMMVNIONIS *Diſpoſitio.*

22 † INtegra ad Communionem diſpoſitio conſurgit ex nouem requiſitis in his duobus verſibus contentis.

Lotus, diſcretus, ſanus, ieiunus, & aptus,
Contritus, faſſus, mundus, rectéque paratus.

Communicans debet eſſe in primis baptizatus.

Non autem confirmatus.

23 Primò ergo communicans debet eſſe *LOTVS*, id eſt baptizatus. † Soto *in 4.diſt.7.q.vn. art.7. prop.3.* putauit, debere eſſe quoque confirmatum, ita vt ſi non confirmatus communicaret, peccaret ſaltem venialiter. Sed tale peccatum ex nulla ratione deducitur. Nam vſus Eccleſiæ, quod poſt Baptiſmum ſuccederet confirmatio, mox verò Euchariſtia, iam exoleuit. Ita Præpoſitus *in 3.par.q.72.art.8. n.38. p.4.tr.4. reſ.50.§.Nota ſecundò.*

Item diſcretus. Vnde non ſunt cõmunicandi pueri.

Aut perpetuò fatui.

24 Secundò, debet eſſe *DISCRETVS*, id eſt habere debet vſum rationis. Ex quo à Communione arcendi ſunt in primis pueri ante ſeptennium. Imò etiam poſt, ante pubertatem; nam vt ſupra *num.3.* diximus non ſtatim, ac puer tenetur confiteri, tenetur & poteſt communicare: nam maior diſcretio requiritur ad hoc, quam ad illud Sacramentum. Sed quia contraria opinio Sancij *ſelect. diſput. 26.* eſt probabilis, confeſſarij non ſint multum ſcrupuloſi in danda communione pueris, vbi certum erit, eos vſum rationis habere, *p. 3.tr.6.reſ.70. §.Ex quibus.*

Niſi aliquando ſui compotes fuerint, & per illud tempus piè vixerint.

Et his quidem ſolum in articulo mortis.

25 Deinde arcendi ſunt à communione fatui, quibus, ſi fatui ſint à natiuitate; numquam prorſus impertienda eſt Sacra Communio, ſi verò ſui compotes aliquando fuerunt, impertienda eſt in articulo mortis: tum quia id præcipitur in Concilio Carthaginenſi IV. & Arauſicano I. tum quia in eiuſmodi hominibus eſt ſaltem deuotio virtualis erga Euchariſtiam, quam Eccleſiæ pietas in illis iudicat, quotieſcumque conſtat, illós poſt Baptiſmum Chriſtianè vixiſſe, nec in mortali culpa amentes euaſiſſe; ergo illis ſaltem in mortis articulo præbenda eſt, in quo ex præcepto diuino eam accipere tenebantur. Ita Granadus *in 3.p.contr.6.tr.10.diſp.5.n.3.*& alij contra Sà v. *Euchar.n.3.p. 2.tr.14. reſ.78.& p.5.tr.3.reſ.46.*

Semifatuis verò permitti poteſt quotannis.

26 Imò Angles *in 4 ſentent.* docuit, tales amentes debere quotannis communicari. Et Sancius *ſelect. diſput.26. num.6.* toties, quoties petierint. Sed hic loquitur nimis laxè. Angles etiam opinio in verè fatuis non eſt admittenda, quia Eccleſia illos communicare permittit tantùm in mortis articulo. Admitti igitur poteſt in ſemifatuis, qui aliquem, ſed imperfectum rationis vſum nacti ſunt. Et ita etiam docet Henriquez *lib.8.cap.42.num.3.par.2.tr.14.reſ.79.& p.5.tr.3.reſ.46.* §.1.in fine.

Sicut etiam ei, qui mutus, & ſurdus

27 † Et tandem arcendi ſunt ſurdi, & ſimul muti à natiuitate: qui poſt diligentem inſtructionem per nutus, & ſigna non potuerunt huius

Sacramenti

Digitized by Google

Sacramenti naturam, & valorem percipere. Sin autem perceperint, præberi illis debet, non ſolùm in mortis articulo, vt dictum eſt *num.* 14. ſed etiam quotannis in Paſchate, vt dictum eſt, *num.* 5. natus eſt, ſi aliqualiter inſtructus ſit.

28 Tertiò communicans debet eſſe *SANVS*. Ex quo capire arcendi ſunt à communione illi tantùm infirmi, in quibus ob frequentes vomitus, & tuſſim timetur aliqua irreuerentia Sacramenti. † Item communicans debet eſſe ſanus. Vt abſit periculum vomitus.

29 In quo caſu ait Sancius *ſelect. diſp.* 38. *num.* 2. quòd ſi vomitus contingat poſt cibum, vel potum, quem quantumuis exiguum ſtomachus non patiatur, ſed ſtatim in propria ſpecie ſurſum, aut deorſum expellat, Euchariſtia non debet adminiſtrari. Si autem modicum cibum retineat miniſtrari poſſe in exigua quantitate, facta prius experientia cum particula non conſecrata. Sin verò vomitus contingat ex ſola corporis ægritudine abſque alia ſumptione, miniſtrari non debere, niſi per ſex horas ceſſauerit. Nam tunc iudicari poteſt omnino ceſſaſſe, de quo conſulendum eſſe Medicum: ſi verò hic abſit, communicandum fore tunc, quando iudicatur, vomitum ſaltem ceſſaturum eſſe per horam. Et ſi tunc per accidens contingat, euomi ſacram buccellam, accipiendam, & in loco aliquo ſacro reponendam, & corruptas poſtea ſpecies in Sacrarium proiiciendas, *part.* 2. *tr.* 14. *reſ.* 78. §. *Tales, verſ. ſed hæc omnia, & p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 55. De quo vide notabilem doctrinam Sancij.

30 † Quartò, communicans debet eſſe *IEIVNVS*. Quod intellige extra caſum neceſſitatis, vt dicemus infrà: extra quem ſi quis communicaret non ieiunus, committeret ſacrilegium mortale, † & ſi accedit praua animæ diſpoſitio, aliqui dicunt fore duo ſacrilegia: quia virtus Religionis bis violaretur, & diuerſimodè, nimirum accedendo abſque puritate animæ ex iure naturali diuino requiſita, & abſque puritate corporali ex iure Eccleſiaſtico. Sed ego exiſtimo cum Hurtado *de Sacr. diſp.* 5. *diff.* 1. eſſe vnum tantum peccatum, licèt grauius: quia duo illi tituli malitiæ opponuntur eidem virtuti Religionis eodem modo, id eſt contra reuerentiam debitam Sacramento: quod enim procedat ex diuerſis præceptis, parum refert, quia peccata non multiplicantur propter multitudinem præceptorum, *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 195. Item debet eſſe ieiunus, citra neceſſitatem. Sed ſi quis cum mortali, & poſt cibum communicaret, non duo, ſed vnum committeret ſacrilegium.

31 Porrò ieiunium ad Communionem prærequiſitum Gotfredus, & Præpoſitus apud Hurtad. *de Sacr. Euch. diſp.* 9. *diffic.* 15. dicunt eſſe Eccleſiaſticum, quia præcipitur ab Eccleſia & ideo intelligi eo modo, quo ipſa in Quadrageſima, & Quatuor temporibus ieiunium præcipit. Alij apud eundem dicunt, in hoc ieiunium dari paruitatem materiæ, & ſic communicantem poſt modicum cibum, vel potum, peccare tantùm venialiter. Sed vtraque hæc opinio eſt improbabilis. Nam Eccleſia non prohibet ſumptionem cibi, aut potus ante Communionem, ſed Communionem poſt cibum, vel potum, quòd præceptum ſimpliciter violatur per Communionem poſt cibum, vel potum modiciſſimum. Vnde Concilium Toletanum. 7. *can.* 2. relatum *in cap. nihil. quaſt.* 1. dicit; *nullus poſt cibum potumque quemlibet minimum ſumptum Miſſas facere præſumat.* Ita ipſe Hurtado, & alij communiter. *p.* 5. *tr.* 5. *reſ.* 12. Ieiunus inquam, eſſe debet ieiunio naturali, quod non admittit paruitatem materiæ.

32 Cœterum

Digitized by Google

Niſi aliquid ſumatur per modum ſaliuæ.
Quid ſi muſca caſu in os apertum intraret?
Aut abluens, aquæ guttam traiicere?
Negant aliqui frangi ieiunium.

32 Cæterum non violatur hoc ieiunium, ſi ſaliua, vel aliquid per modum ſaliuæ traiicietur. Per modum ſaliuæ, ait Granado *in 3. par.contr.6.diſp.8.num* 8.traiici, minimum,quod inaduertenter traiicitur,& ex Henriquez apud ipſum, ſi muſca in os apertum caſu intrauerit. Rodriquez verò apud eundem, aquam ad captum putaminis auellanæ inaduertenter deglutitam cenſeri traiectam per modum ſaliuæ.Ipſe verò rem reſtringendam potius eſſe ait,quam dilatandam.*ibid.* §.*Non deſinam.*

Quod dicendum de iis, qui tabachũ ſumunt.

33 Sed quid dicendum eſt de ſumptione tabachi,& traiectione reliquiarum cibi præcedentis diei dentibus adhærentium? Quoad tabachum reſpondet Antonius de Leone *par.2.§.4.n.*10. naturale ieiunium frangere ſiue in puluere,ſiue in folio,aut fumo ſumatur; quia de folio, & puluere ſemper aliquid in ſtomachum traiicitur, & parum refert, quòd ſit nutritiuum, vel ne: exiſtimat enim,monetam, lapillos,ceram, &c.frangere ieiunium,ſi aduertenter, & voluntariè deglutiantur. Fumum verò nutrire: quia aliqui narrantur ſolo fumo vitam ad aliquos dies diſtuliſſe. Et quamuis ex natura ſua non ſit potabilis, ſumi tamen ab eius familiaribus per modum potus, & nutrimenti. Adducit etiam duo Concilia Prouincialia,ſcilicet Limenſe III. *act.*3. *c.*20. & Mexicanum III.*lib.*4.*tit.*15.*c.*13.ſumptionem tabachi Sacerdotibus celebraturis,aliiſque communionem ſuſcepturis prohibentia. Sed ipſe cum Alphonſo de Leone *de off.Capell.q.*8.*ſect.*17.*caſ.*2.*n.*134. nego, tabachum in folio,& puluere ieiunium frangere:quia ex Concilio Toletano VII. *ſuperius cit.*ſolum prohibetur cibus,& potus,& ex Fagundez *pr* 3.*lib.*3. *cap.*5.*n.*14 & aliis non frangitur ieiunium,niſi cibus,& potus ſumātur per os,& tranſmittantur ad ſtomachum per vitali actione comeſtiua,& potatiua. At verò tabachus in puluere, & folio ſumitur per nares, per quas,ait Suarez *in 3.p.tomo 3. diſp.*68.*ſect.*4 §. *Quæres rurſus:* qui aliquantulum aquæ reciperet,non frangeret ieiunium Quod ſi aliquando tabachus in foliò ſumatur per os,tunc neque frangit, niſi deglutiatur. Ita Præpoſitus *in 3.p.q.*80.*art.*8.*dub.*1.*n.*39. Nam Bonacina *de Sacram. diſp.*4.*q.*6 *punct.*1.*n.*9.& alij dicunt,licere ante communionem aromata ori imponere,& dentibus conterere, dummodo nihil deglutiatur. Imò Tannerus *tomo* 4.*diſp.*5.*q.*8 *art.*8.*not.*1. putat, nec frangi ieiunium, ſi modicum quid ex illis ſaliuæ incorporatum in ſtomachum decidat. Idem dicendum puto de tabachi fumo,quod vniuerſaliter de omni fumo docet Granado *in 3.p contr.6.tr.*10. *diſp.*8. *num* 4. etiam ſi ſit tantæ quantitatis, vt ad aliqualem nutritionem ſufficiat, quia fumus non ſumitur per modum cibi;cum non ſumatur per commeſtionem,ſed per reſpirationem.Adde:falſum eſſe,quod fumus nutriat, & hiſtorias, quas Leo adducit,non eſſe facilè credendas,vt notat Dandinus *de anim.lib.*2. *comm.*53.*digreſſ.*25.Et tandem,fumum tabachi non tranſmitti in ſtomachum,ſed ſtatim per nares exire.Ad argumenta ſupra facta patet ex dictis.Ad auctoritates Conciliorum reſpondetur,tabachi ſumptionē prohibuiſſe,ratione vomitus,quem in illis partib prouocat,*p.*5.*t.*13.*reſ.*1.

Siue in folio,aut puluere.

Siue in fumo.

34 Igitur

Digitized by Google

34 Igitur tabachus non frangit ieiunium, quia non eſt nutritiuum. Quod vniuerſaliter etiam dic de omni eo, quod nutritiuum non eſt, etiam ſi per modum cibi ſumatur: quia applicatio agenti non poteſt facere de non cibo cibum, & Eccleſia ſolum cibum prohibuit. Ita S. Iuan. *par.* 1. *de Euchar. qu.* 7. *art.* 10. quamuis Granad. *de Sacram. contr.* 6. *tr.* 10. *diſp.* 8. *num.* 6. contra ſentiat. Sic non frangit ieiunium terra, charta, moneta, plumbum, aurum. &c. Quod vlterius confirmatur, quia ieiunium naturale, & Eccleſiaſticum ſolum differunt in hoc, quod in illo non datur paruitas materiæ, in hoc datur; ergo quidquid in magna quantitate non frangit Eccleſiaſticum non poteſt frangere naturale: talia ſunt cera, plumbum, & omnia recenſita cum aliis ſimilibus (nec enim plumbum, & ceram in quauis quantitate comedens in Vigilia, frangit ieiunium, vt ait Lugo *de Euchar. diſp.* 15. *ſect.* 2. *num.* 29.) ergo, &c. neque dicas, aurum nutrire, quia interdum adhibetur in medicamentis, quia id non fecit. niſi contuſum, & in puluerem redactum, quo pacto alterari poteſt à ſtomacho, minime verò integrum, vt de illo loquimur. *ibid.* §. *Verùm, verſ. dico igitur*, & olim in *p.* 2. *tr.* 14. *reſ.* 52. & *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 38.

Etſi quis comederet terrã, monetam fragmentũ metalli, plumbi, auri, &c. oſſa fructuum, ceram, &c. Etiamſi illa ederet per modum cibi

35 Quod autem attinet ad reliquias cibi diei præcedentis dentib. adhærentes, Vaſq. *in* 3. *par. tom.* 3. *diſp.* 11. *c.* 4. *n.* 30 & alij dicunt, ieiunium frangere, ſi mane deglutiantur ex induſtria, ſecus ſi caſu. Nugn. verò in 3. *par. tom.* 1. *qu.* 8. *art.* 8. putat, reliquiam magnam frangere, etiamſi caſu traiiciatur: quia reliquiæ non degluitiuntur per modum ſaliuæ, ſed per modum cibi. Sed ego non damnarem de mortali communicantem poſt voluntariam reliquiarum traiectionem: quia contraria opinio Ochagauia *de Sacram. tract.* 2. *de Euch. eff. q.* 12. *num.* 7. eſt probabilis, & talis viſa eſt Suar, *in* 3. *par. to* 3. *diſp.* 68. *ſect.* 4. & aliis Eamque Coninch. *de Sacram. qu.* 80. *art.* 8. *n.* 47. duab. rationibus confirmat, & quia talis traiectio pertinet ad comeſtionem præcedentis potius, quàm præſentis diei. Et quia ſumuntur per modum ſaliuæ, cum non veniant ab extrinſeco. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 37. & *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 104.

At quid dicendum de reliquiis cibi ex terni dentib. affixis Vaſqu. ait frangere ſi voluntariè traiiciatur.

Sed probabile eſt non frangere.

36 Contra vero, ſi Sacerdos, vel alius, ſaccharum in os ſero immittat, paulatim degluticndum, & duret poſt mediam noctem, naturale ieiuniũ frangit: quia, dum paulatim traiicit, illud comedit vſque ad vltimam conſumptionem: & illud, quod poſt mediam noctem traiicit, non tam eſt reliquũ præcedentis, quàm poſtremum præſentis comeſtionis. Aliàs poſſet quis ſero in os cibum immittere, & mane mandere, ac deglutire ſine præiudicio ieiunij naturalis, quod eſt abſurdum. Ita Suarez in 3. *par. tom* 3. *diſp.* 16 *ſect.* 4: Sed Tabiena v. *Communicare*, §. 49. putat, neque hoc pacto ieiunium ſolui, & ad ſolutionem ieiunij requirit immiſſionem cibi in os ipſa ieiunij die: *par.* 2. *tr.* 14. *reſ.* 51.

Frãgeret verò ſaccharum ſero in os immiſſũ paulatim liquandũ, ſi duret poſt mediã noctẽ. Quamuis aliqui etiam in hoc caſu negent frangi.

36 † Ieiunium autem hoc naturale, ſicut & Eccleſiaſticum incipit è media nocte, poſt quam parum refert, ſi comedẽs dormiat, & cibum digerat, non enim prohibetur ſtomachi qualiſcumque præoccupatio, ſed ſola præoccupatio per comeſtionem ipſa die. † vnde, ſi quis paulò ante

Hoc ieiuniũ incipit à media nocte.

Digitized by Google

mediam noctem in dominica concurrente Vigilia Natiuitatis comediſſet, ſtatim poſt mediam noctem celebrare poſſet, quamuis ſtomachus plenus ſit. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 44. §. *Notandum.*

Poſt primum horologij pulſum. Vbi nõ eſt, niſi vnũ

38 Porrò media nox ſignificatur per primum horologij pulſum ex duodecim Hiſpanorum(†. Nam horologia Itala non ſignificant ex ſtatuto mediam noctem †). Quod enim duodecim ſigna dentur, id fit: quia non poſſunt plures horæ vnico pulſu ſignari. Igitur poſt primum pulſum non poteſt aliquid deglutiri, &, vt ait Sãcius *ſelect.* 42. *n.* 20. qui buccellam maſticat, ſi vult communicare, poſt primum pulſum eiiciat, & ſi infra primum & vltimum pulſum bibat, communicare non poſſe. *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 36. §. *Notandum.* Quæ omnia procedunt, vbi vnicum eſt horologium. Nam vbi plura ſunt, qui comederet poſt datam mediam noctem ab vno, ſi poſt comeſtionem daretur ab alio, poſſet mane communicare, quia plura & diuerſa horologia ſe habent vt plures opiniones probabiles, quarum quanlibet ſequi poſſumus, & nullam determinatè ſequi tenemur: niſi tamen primum valdè iuſtum ſit, & affabrè menſuratum: ita Sanchez *de mat.. tom.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 41. *num.* 4. contra Rodriquez *ſum. non. edit. tom.* 1. *cap.* 105. *num.* 6. *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 36. & *p.* 4. *tr.* 3. *reſ.* 19.

Vbi verò ſunt plura æquè dubiæ veritatis, poteſt communicaturus comedere poſt vnũ, & ante aliud.

Et probabile eſt communicare poſſe eum, qui dubitat an aliquid traiecerit,

39 Sed an poſſit communicare dubius, an aliquid cibi, vel potus poſt mediam noctem ſumpſerit: Negatiuè reſpondet Fagundez *pr.* 3. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 18. quia poſſeſſio ſtat pro præcepto, non pro communicante. Sed probabilis & tuta eſt opinio Sancij *ſelect. diſputat.* 42. quod ſi talis deponat dubium practicum, iudicans quod hic & nunc communicare ſibi liceat, communicare poſſit, etiam ſi maneat in dubio ſpeculatiuo. Quod etiam docet Layman *l.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. §. 4. *nu.* 36. addens, non teneri à communione abſtinere, qui aliquid ruminans, dubitat, an aliquid deglutiuerit, ſi in vtramque partem inclinare poſſit. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 29.

Dũmodo deponat dubium practicum

Porrò infirmus cõmunicare poteſt poſt cibum ad implendum præceptum diuinum.

40 Porrò ab hoc præcepto ieiunij eximitur infirmus, hic enim communicare poteſt non ieiunus ad implendum præceptum diuinum pro tempore mortis: non ſolùm autem poteſt, ſed ſi illo die periculum timeatur, etiam debet, quamuis periculum vrgere cœperit, poſt meridiem & ipſe mane vt ſanus communicauerit, & multo magis ſi in Paſchate vel ante multum tempus, vt ſupra diximus *n.* 9 † Toletus *l.* 2. *c.* 28. *n.* 4. putat, infirmum communicare etiam poſſe poſt potionem, ad implendum præceptum Eccleſiaſticum, ſi potio abſque graui nocumento differri non poſſet. Sed hoc Præpoſitus *in* 3. *p. q.* 80. *dub.* 1. *n.* 41. non admittit, cum in tali caſu Communio diferri poſſit; Eccleſia namque non intendit obligare ad Communionem eum, qui non poteſt communicare ieiunus. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 104. § *Notandum eſt.*

Non autem Eccleſiaſticum.

Et cõmunicare per modum viatici poteſt multoties.

41 Cæterum Vaſquez *in* 3. *p. to.* 3. *diſput.* 211. *cap.* 4. *n.* 38. putat infirmum non ieiunum per modum viatici ſemel tantùm communicare poſſe in vna, & eadem infirmitate; quia per vnam Communionem ſatisfacit præcepto Communionis. Sed communis DD. ſententia, & fideliũ

vſus.

Digitized by Google

vſus ſtat in contrarium:& ratio eſt;quia hoc Sacramentum non ſolum datur infirmo, vt ſatisfaciat præcepto, vt ipſe ſupponit, ſed etiam in præſidium contra tentationes,quæ cum morituro ſæpe occurrant, ſæpe etiam ſubueniri debet.Vnde Concilium Conſtantienſe *ſeſſ.*13. permittit Conmmunionem ægroto non ieiuno abſque limitatione,vide Granadum *in 3.part.contr.6.tract.*10.*diſp.*8.*n.*9.*part.*2.*trac.*14.*reſ.*74.&*part* 5.*t.*3.*reſ.*37.Verum eſt,quod inter vnam, & aliam ægroti Communionem aliquod tempus debet intercedere:quod Neuarrus *p.*2*d.*5.*conc.*41 ait debere eſſe multum arbitrio boni viri:Alij,ſed nimis rigidè,triginta dierum.Nugnus *in* 3.*p.to.*1.*q.*80.*art.*8. decem, vel octo. Syluius *in* 3.*p.* *q.*80.*art.*9.ſeptem.Ego cum Poſſeuino *de off.Cur.c* 8.*num.*21. ſex.Addit Layman.*l.*5.*tract.*4 *c.*6.*n.*20.ex iuſta cauſa,vt ſi quis difficile à Communione abſtineat, quia aſſuetus ob deuotionem ſæpius communicare poſſe ſtatim altero die communicare non ieiunum, dummodo mortis periculum inſtare videatur.In quam ſententiam inclinaſſe poſtea Vaſquez,notat S. Iuan. *tom.*1. *q.*7. *art.*10. *diff.*4. *p.*2.*tr.*14. *reſ.*77 *p.*3.*tr.*4. *reſ.*44.

Dum modo intercedant ſex dies.

42 Dari etiam poteſt ſacra Synaxis poſt cibum ei,qui eadem die ſuſpendendus eſſe de mandato Principis:nam hic tenetur ex præcepto diuino communicare tamquam exiſtens in articulo mortis, vt diximus,*n.* 14.Ita Hurtadus *de Euchar.diſp* 9 *diff* 16.& alij. Addit Sancius *ſelect.* *diſp.*4.*n.*4.quod ſi is die præcedenti communicaſſet,& illo die communicare iterum vellet ex deuotione,minus pium foret illi denegare, quã concedere.Imò id ſibi ſuadendum eſſe,vt tolerabilius mortem ſubeat, & tentationes Dæmonis ſuperet.Imò Sà V. *Euchariſtia.n.*2. & alij dicunt,dari poſſe viaticum damnato huiuſmodi vna hora ante patibulũ. Et quamuis hic Panormi,& in Regno Caſtellæ tales non communicent in die mortis,ſed pridie;id tamen Sacramenti reuerentia non exigit: nam cum inſtitutum ſit in noſtram vtilitatem,ſatis reuerenter illud ſumit,qui debitè diſpoſitus ſumit.Vnde Romę ipſo mortis die communicant,vt teſtatur Corſettus *ſingul.*68.*art.*3.*tr.*4.*reſ.*69 *p.*5. *trac.*3.*reſ.*38. Nota hic,quod iudex tenetur reo damnato ad mortem dare tempus ad Confeſſionem,& Communionem ſufficiens:nam in *Clem.cum ſecundũ de pæn.& remiſſ.*præcipitur Epiſcopis,vt illos ſuadeant, & ſi opus eſt, cogant ad concedendum tempus Confeſſionis:eadem autem eſt ratio de Communione:nam hæc non denegatur, quoties illa conceditur: vt patet ex c.*quod in te,de Pæn.& remiſſ.ibi per quod pœnitentiam morientibus non denegamus,viaticum,etiam,quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus.*Imò tale tempus concedere debent,etiam ſi timeatur fore eripiendum de carcere:nam dict. *Clem.* hanc conditionem non requirit,& minus inconueniens eſt,quod eripiatur è carcere, quam quod rapiatur in carcerem ſempiternum.Ita Ochagauia *tract.de Euch q.*14. *n.*10. qui explicat,teneri differre ſuſpendium ad tres,vel quatuor dies: &limitat,niſi fuga,quæ timetur,foret nociua Reipublicæ.*p.*5.*cit.*§.*Nec valet.verſ.Notandum.*

Nomine autẽ infirmi intelligẽdus eſt etiam damnatus ad mortem.

Cui non eſt deneganda Communio poſt cibum.

Etiam ipſo die ſuſpenſionis.

Vna hora ante [patibulum], ſi n[on] differri non po[ſſit].

Tenetur tamẽ iudex concedere illi tẽpus confitendi, & communicandi.

Etiã ſi de carcere timeat abiturum.

Digitized by Google

Sacerdos celebrare poteſt non ieiunus Si poſt ſũptionem calicis videt cõſecraſſe ſolam aquã.

43 Et verò Sacerdos in multis caſibus poteſt non ieiunus Euchariſtiam conſecrare & ſumere. Primus eſt, ſi in calice poſuit aquam pro vino, idque poſt eius ſumptionem cognouit. Vide V. *Celebrare Miſſam, n. 6. p. 2. tr. 14. reſ. 66. §. Notandum eſt.*

Poteſt ſumere fragmentum inuentũ in patena, vel corporali poſt purificationem,

44 Secundus caſus eſt, quando poſt ſumptionem calicis, & eius ablutionem videt in patena, vel corporali fragmenta: tunc enim licet Sacerdoti illa ſumere: quia pertinent ad idem conuiuium, quod, dum Sacerdos manet in altari nondum eſt abſolutum. Ita Syluester *v. Euchariſt. 3. §. 8.* contra Paludanum *in 4. diſt. 9. q. 1. ibid. §. Secundus caſus.*

Sed quid, ſi inueniat in ſacriſtia? Probabilius eſt, debere date alteri Sacerdoti ieiuno, ſi adeſt.

45 Sed quid, ſi fragmentum inueniatur poſt reditum Sacerdotis in Sacriſtiam? Reſpondeo, probabilius eſſe, quod ſumere non poſſit; quia conuiuium abſolutum eſt, & Sacerdos expleuit miniſterium ſuum. Excipe caſum, in quo tale fragmentum non poſſet decentiùs ſeruari, quàm ſumi, & ideò pro praxi, vbi plures Miſſæ celebrantur, talis reliquia detur Sacerdoti ieiuno exeunti ad celebrandum, vt ſumat. Vbi verò vna tantum Miſſa celebratur, nec ſeruatur Sacramentum, ſumat illas idem Sacerdos non ieiunus, quia maiori irreuerentia ſeruaretur. Ita Fagundez *p. 3. t. 3. c. 5. nu. 3.* Vide etiam Lugo *de Euch. diſp. 15. ſect. 4. nu. 82.* Sed neque damnarem Sacerdotem, qui antequam veſtes ſacras deponeret, reliquiam ſumeret in Sacriſtia, etiam extra hunc caſum: quia hanc opinionem docet Granado *diſp. 8. n. 11.* exiſtimans, hanc non fore nouam Communionem, ſed perfectionem præcedentis. *par. 3. tr. 4. reſol. 45. & par. 5. tr. 14. reſ. 43.* Et hæc omnia contra Sotum *in 4. diſt. 12. q. 1. art. 8.* procedunt, ſiue reliquiæ paruæ ſint, ſiue magnæ, *p. 2. vbi ſup.* in fine.

Sed probablie etiã ſumere poſſe eũdẽ

Siue fragmentum magnum ſit, ſiue paruum.

Item ſi aduerteret ſe comediſſe in altari poſt conſecrationem

Non autem ſi ante Niſi immineat ſcandalum.

46 Tertius caſus eſt, quando celebrans poſt conſecrationem aduerteret ſe comediſſe. Nam finire deberet ſacrificium, & communicare, ex c. *nihil. 7. q. 1.* Ita Coninch *de Sacram. q. 80. art. 8. nu. 63. p. 1. tr. 14. reſ. 66. §. Tertius caſus.* At ante conſecrationem aduertens, deberet à ſacrificio ceſſare, niſi non poſſet abſq; nota infamię, aut ſcandali, in quo caſu idem dicendum eſt de eo, qui ſcamno communicantium innititur expectans Communionem. Ita Præpoſitus *in 3. p. q. 80. q. 9. dub. 2. nu. 4. p. 4. tr. 4. reſ. 104. §. Tandem.*

Poteſt itẽ celebrare poſt cibũ in articulo mortis propriæ, ſi non poteſt aliter cõmunicare.

47 Quartus caſus eſſet articulus mortis naturalis; vel violentæ ipſius Sacerdotis: nam, ſi debet communicare, poteſt & debet etiam celebrare vt communicet, ſi aliunde Communionem habere non poteſt. Ita Zambranus *de Euch. c. 3. dub. 6. n. 2.* quidquid contra dicat Fauſtus *de Euch. lib. 1. q. 393. p. 3. tr 3. reſ. 36*

Sed an etiã, vt cõmunicet alium morituum. Cõmuniter negant

48 Sed an liceat Sacerdoti celebrare non ieiuno ad dandum viaticũ alteri moribundo? Communis opinio apud Suarez *in 3. part. to. 3. diſp. 68. ſect. 5* Hurtadum *de Euch. diſp. 9. diff. 17.* & alios, negat quia maior ratio habenda eſt reuerentiæ huic Sacramento habitæ, quam neceſſitatis proximi: & præceptum obligat infirmum, quando Sacramentum decenter confici, & ſumi poteſt. Vnde diſpar ratio in hoc caſu, & proximè

ſuperiori

Digitized by Google

ſuperiori: nam ibi duo præcepta concurrunt in eadem perſona Sacerdotis, in qua maius, ſcilicet diuinum, præferri debet; hic vero concurrunt in diuerſis. Granado *in 3.p.contr.6.to.10.diſp.8.n.12.* & alij dicunt, poſſe etiam in hoc caſu, & Sacerdotem teneri ſuccurrere morituro ex lege charitatis diuinæ, quæ præferri debet præcepto Eccleſiaſtico communicandi ieiunè, ſicut, ob eandem rationem, pro communicando moribundo calebrare poteſt bis in eodem die. Hanc ſententiam docuerat etiam Maior. *in 4. diſt. 9. quæſt. 3.ad. 5.* addens, Sacerdotem in hoc caſu non debere celebrare, aut veſtes ſacras induere, ſed ſtatim conſecrare, vt reperitur, quod Granado nimia licentia videtur. Docuerunt etiam Fauſtus *de Euch.lib.1.quæſt.293.* & Layman *lib.5.tr.4.cap.6.n.12.* in caſu neceſſitatis, ſi videlicet moriturus aliud Sacramentum, Pœnitentiæ, aut Extremæ Vnctionis ſuſcipere non potuiſſet, & ſcandalum ceſſaret. *p.2.tr.4.reſolut. 66. p.3.tr.4.reſolut. 33. & p.5.tr.3. reſ. 35.*

Granado affirmat.

Quam ſententiam docuerat cum ampliatione Maior.

Et cum reſtrictione Layman.

49 Quintus caſus eſſet, ſi Sacerdoti inijceretur metus mortis, niſi ſic celebraret: & id quidem non in contemptum Eccleſiæ, eiuſque præcepti; (nam tunc eſſet intrinſecè malum, & ipſe teneretur mortem ſubire potius, quam ſic celebrare) ſed in alium finem, puta vt audiant ſacrum; &c. Et ratio eſt, quia lex Eccleſiaſtica non obligat cum tanto rigore. Ita Ochagauia *de Sacr.tract.2.q.12.num.15.* quod etiam dicemus de Sacerdote excommunicato, V. *Excommunicationis, num. 18. par.5.t.3. reſ. 39.*

Celebrare tandem poſſet non ieiunus, ex metu mortis illatæ non in contemptũ Religionis.

50 † Quintò, communicans debet eſſe *APTVS*. Fit autem ineptus per excommunicationem, & interdictum perſonale; excommunicatus enim aut perſonaliter interdictus ad communionem accedens, peccat mortaliter. Vide V. *Excommunicationis, & Interdicti perſonalis effectus.*

Item communicãs debet eſſe ſolutus ab excommunicatione & interdicto perſonali.

Sine conſcientia peccati mortalis.

51 † Sexta communicantis conditio eſt, vt ſit *CONTRITVS*, hoc eſt, vt non accedat ad Communionem cum conſcientia peccati mortalis; nam ſi ſic accedit, quamuis reuera ſit in gratia, committit ſacrilegium, & gratiam amittit †. Excipit Lugo caſum extremæ neceſſitatis, vt ſi v. g. irruente hæreticorum, vel Paganorum multitudine in Eccleſiam timeretur SS. Euchariſtiæ vilipendium: tunc enim Catholicus exiſtens in peccato, qui in re tam ſubita non poſſet ad contritionem excitari, poſſet ſacram Euchariſtiam ſumere, ad vitandam eius irreuerentiam, ſicut etiam poſſet non ieiunus. Vide etiam V. *Celebrare Miſſam n.55.p.5.tr.13.reſ.74.* in fine.

52 Layman *lib.5.tr. 4.cap.6. num.3.* & alij dicunt, quod accedere ad Communionem cum conſcientia peccati venialis eſt ſacrilegium veniale. Sà autem V. *Euchariſtia num.2.* id limitat, quando ipſa Communio ordinaretur ad veniale, vt ſi quis communicaret ob vanam gloriam &c. aut quando peccatum veniale conſiſteret in exteriori irreuerentia in ipſa Communione, vt ſi quis inter communicandum otioſè loqueretur, rideret, &c. Sed quid ſi quis communicaret cum diſtractione

Et quantum poteſt etiam venialis.

Digitized by Google

E: ſine diſtractione.

voluntaria? Reſpondet Sancius *ſelect. diſput.* 23. *num.* 32. non peccaturum venialiter: quia nullibi præcipitur attentio in Communione; nec ipſa Communionis natura poſtulat attentionem; quia eſt manducatio; ſecus vero de oratione, quæ eſt locutio cum Deo; nam qui diſtractè loquitur, facit iniuriam ei, cui loquitur, non tamen cibo, quem diſtractè comedit. Conſulendam tamen eſſe attentionem, ſed ſi quis tale conſilium ſequi nolit, non ob id retrahendum ab altari. At Filliucius ait, attentionem eſſe vnam ex circumſtantiis ad dignam Communionem requiſitis, quam voluntariè diſtrahere eſſe peccatum veniale *p.3.t.4.reſ.*31.

Aut dubio peccati mortalis.

53 Eſt autem peccatum mortale ad Communionem accedere non ſolum cum conſcientia, ſed etiam cum dubio peccati mortalis, quidquid nouiſſimè contra ſentiat Granado *in* 3. *p.contr.*6. *tracta.*. 10. *diſputat.* 7. *num.* 13. Nam, ſicut tenemur confiteri peccata certa vt certa, ita tenemur confiteri dubia vt dubia; vt dicemus infra V. *Confeſſionis*, n38. Si ergo peccata dubia confiteri tenemur, non poſſumus cum illis abſque præuia Confeſſione communicare. *par.* 5. *t.* 4. *reſ.*44.

Sed ſi in peccato eſt, aut eſſe dubitat confiteatur.

54 † Eſt ergo ſeptima communicantis conditio, vt ſit *FASSVS*, ſeu confeſſus. Non enim ſatis eſt, peccatorem accedere contritum, ſed oportet ſacramentaliter confiteri ſi habet copiam Confeſſarij. Ita ſtatuit Tridentinum *ſeſſ.*13. *& cap.* 7. *can.* 11. Et in hoc errauit Caietanus *v. Communio*. Vnum caſum excipit Conſilium, quando ſcilicet eſt neceſſitas communicandi ob periculum mortis, aut ad vitandam infamiam &c. & deeſt copia Confeſſarij. In quo caſu permittit communicare cum ſola contritione, & poſtea confiteri. Sed quando nam cenſeatur adeſſe neceſſitas celebrandi, & communicandi abſque Confeſſione ex defectu Confeſſarij, & an liceat Confeſſionem dimidiatam præmittere, nec non quomodo obliget, præceptum Concilij confitendi poſtea quamprimum; &c. vide ſupra V. *Celebrare Miſſam, à num.* 33. †

Aliter communicare non poteſt. Niſi deſit Confeſſarius, & adſit cõmunicandi neceſſitas.

Quo caſu ſufficit contritio cum propoſito confitendi.

Vide quid faciendum à Parocho accedente ad communicandum Infirmum, ſi hic petens reconciliari, inueniatur feciſſe multas Confeſſiones inualidas, & repetendas.

55 Vnum hic dicendum ſupereſt, & eſt caſus poſitus à Zambrano *de Sacr.pœn.c.*4.*dub.*6.*num.*6.*&* 7. quid nimirum faciendum ſit, ſi accedenti Parocho ad communicandum infirmum, hic dicat ſe velle reconciliari, & inueniatur feciſſe multas Confeſſiones inualidas, nec Confeſſionem abſoluere poſſe, niſi poſt longum tempus? Reſpondet ille, quod ſi infirmitas ſit periculoſa, & timeatur mors, præmittenda eſt Confeſſio per mediam horam craſſa mineruа, cum accuſatione generali, & communicandus infirmus præmiſſo, pacto, quod ſumpta aliqua occaſione Parochum accerſitum mittat, & Confeſſionem abſoluat. Sin autem infirmitas non ſit periculoſa, & Confeſſio per dimidiam horam abſolui nequeat, præmittatur contritio cum propoſito confitendi eo, vel ſequenti die, & communicetur. Ratio primi eſt, quia ſic vitantur omnia incommoda; ſubuenitur enim moribundo præmiſſa Confeſſione poſſibili, & abſolutione, miniſtrando illi Euchariſtiam

&

Digitized by Google

& ceſſat ſcandalum. Ratio ſecundi, quia ſic vitatur etiam ſcandalum,& eligitur minus inconueniens, quod eſt communicare illum cum ſola, contritione,& non cum confeſſione dimidiata & præpropera. Vide ſimilem opinionem Granadi de eo,qui ſtat ad linteum communionis,infra, V.*Confeſſionis*, *n*.48.*p*.5.*tr*.3.*reſ*.75.

56 † Igitur ſeptima conditio in peccatore ad confeſſionem prærequiſita eſt confeſſio. † At non eſt audiendus Nauarrus *de pœnitent. diſtinct.* 6. *cap*. 1. docens,eſſe peccatum mortale, Euchariſtiam ſumere ante diem integrum poſt peccatum mortale, commiſſum, quamuis homo contritus eſt, & confeſſus. *par*.3.*tr*.4.*reſ*. 30. in fine. Conſulendum tamen eſt coniugatis, abſtinere à Communione, ſi præcedenti noctè copulam habuerunt. Ita Salazar *de frequ.Comm.c*.9.§.1. Nam.

Poſt Confeſſionē poteſt quis ſtatim communicare, & non tenetur expectare diem commiſſo peccato.

Nec fuerit peccatum carnale.

Vel etiam copula Nam conſulendum eſt abſtinere à cõmunione ei, qui pollutus eſt.

57 Octaua communicantis conditio eſt, vt ſit *MVNDVS*,ideſt non pollutus; vnde, qui poſt pollutionem licitam, vel illicitam, confeſſam tamen, præcedenti nocte habitam communicaret peccaret venialiter ſecu ndum Nugnum *in* 3.*par.tom*. 1.*quæſt*.80.*artic*.8.*concluſ*.10.*&* 11. ratione corporalis immunditiæ. Sed Sancius *ſelect. diſputat*. 23. contrarium docet Et primò quidem, quamuis ſuadendum ſit coniugatis, à copula adſtinere, vt Euchariſtiam ſumant; dato tamen, quod non abſtinuerint conſulendum potius iis eſſe, vt communicent, quia ex communione multa bona ſortiuntur. Secundò conſulendam eſſe etiam communionem hab nti pollutionem nocturnam non ſolum inuoluntariam, ſed etiam voluntariam, dummodo confeſſa ſit. Quia ex vna parte communio multum illi prodeſt, & ex alia dignus eſt illam accipere Tridentinum. enim *ſeſſ*. 13. *cap*. 7. eum qui nullius criminis mortalis eſt ſibi conſcius, aut ſi ſit conſcius, per confeſſionem ſe probauit, dignum cenſuit Sacræ communionis: vnde dicere, quod talis peccat venialiter communicando, eſt aduerſari Conſilio Ex quibus infert votum coniugati de non communicando in die habitæ copulę,nō tenere,quia eſt de minori bono. Sed contra Sancium inſurgit nouiſſimè nominatim Ioannes de Lugo *de Euchar. diſputat*.15.*ſect*.1. *num*. 4.quem vide *par*. 2 *tract*.14.*reſolut*.79.propè finem.*par*.3.*tr*.4.*reſ*. 30.*&* *tr*.6.*reſ*.71 & illud de voluntariè polluto, etiam in *par*.5.*tr*.13. *reſ*.65.

Sed Sanc.id negat.

Et multa dicit.

Ex auctoritate Concilij.

At in ipſum inuehitur Lugo.

58 Nona tandem conditio communicantis eſt, vt ſit *RECTE PARATVS*,id eſt deuotus,attentus,&c. Sed circa attentionem,vide ſupra *n*.51. Huc etiam pertinet *c. Eccleſiaſtica*, *diſt*. 23. præcipiens Sacerdoti more laicorum communicanti, vt adhibeat ſtolam. Quod decretum Naldus in *ſum.ver.Miſſa*,*n*.6.ait,in Italiæ partibus obligare. Sed nouiſſimè Gauantus *comm ad.rub.Miſſ.to*.1.*par*.4.*tr*.8. *n*. 7. ait, vbique vſu abrogatum eſſe.*par*.2.*tr*.14.*reſ*.20.

Sacerdos communicans more laicorum tenetur adhibere ſtolam.

59 Et hæc dicta ſint de diſpoſitione requiſita ad dignè communicandum: vbi aduerte, quod ait Syluius in 3. *par. quæſt*. 80. *artic*.11.*q*. 2. eum, vbi in Paſchate indignè communicaret non ſatisfacere præcepto:

Digitized by Google

Qui in Paſchate communionis indignus.

ceptovnde præter ſacrilegium indignitatis nouum peccatum committere, contra præceptum, & contrahere excommunicationem latam ab Ordinario contra tranſgreſſores præcepti Communionis. Rationem vero aſſignat; quia præceptum Eccleſiæ non eſt, niſi explicatio, & determinatio præcepti diuini, vnde intendit Communionem piam, & religioſam qualem Chriſtus præcepit. Sed ipſe contrarium teneo cum Villalobos *to.1.tract.7.diffic.42.n.6.* & Ochagauia *de Sacr.tr.2.q.15.n.6.* Nam Eccleſia ſolum præcipit, vt ſumatur Corpus Domini; ergo illi ſatisfit, ſiuè dignè, ſiue indignè ſumatur. Deinde, quia alia præcepta impleri poſſunt per actum quamuis mortiferum, ſicut impletur præceptum Baptiſmi per receptionem illius in peccato mortali. Et tandem, quia ex D. Thoma 1.2.*q.*100.*art.*9. lex, quæ præcipit aliquem actum, præcipit ſubſtantiam actus, non modum, niſi modus ſit de ſubſtantia illius. At Eccleſia præcipit Communionem, non autem rectam diſpoſitionem, neque hæc eſt de ſubſtantia illius; quia ſtat vera communio cum ſacrilegio in ipſa commiſſo. Ergo *p.3.tr.4.reſ.* 43. & Addit. ſecund. *reſ.* 14.

Satisfaceret præcepto Eccleſiæ.

COMMVNIONIS
Tempus, & locus.

Communio ſemper eſt licita.

60 TEmpus, quo quis tenetur communicare, dictum eſt ſupra V. *Communionis neceſſitas.* Præter illud poteſt quis communicare quocumque die, etiam in die Veneris Sancti, quia in hoc Eccleſia nullam limitationem appoſuit. Innocentius enim I. *Epiſt.*2. *ad Decentium c.*4. ſolum habet, ea die ex traditione Eccleſiæ non celebrari. Et Miſſale Romanum ordinans feria V. reſeruandas eſſe aliquot Particulas conſecratas pro infirmis, non prohibet miniſtrari ſanis: vnde videtur illis concedere. Quod autem expreſsè non concedat, id eſt, quia ſani eo die in ſignum mæroris à ſacra refectione abſtinere ſolent: quæ tamen conſuetudo non inducit neceſſitatem, ſed congruitatem. Ita Hurtado *de ſacrif. diſput.*4.*diff.* 3. & apud illum Vaſquez, & Suarez, & alij contra Francolinum *de Horis Canon cap.* 30. *num.* 12. *par.*4.*tractat.*4. *reſ.*237.

Etiam in die Veneris ſancti.

Sac. Congreg. ſub Vrbano VIII. decreuit tantum cauſa infirmitatis licere in die Veneris Sācti communicare.*p.*9.*tr.*7.*reſ.*24. & Sabbato Sancto celebrare poſt incæptam Miſſam maiorem (ſecluſo ſcandalo), ſed ſi in illo die incidit feſtum Annunciationis Beatæ Mariæ, poteſt Epiſcopus diſpenſare ad celebrandum in aliis Eccleſiis.§.*Notandum,* & in Miſſa mediæ noctis Natalis Domini poteſt communicari. *p.*9.*tr.*7. *reſ.*43

Cauſa infirmitatis poteſt communicari in die Veneris Sancti, & Sabbati Sancti.

61 Poteſt etiam quis quacumque diei hora communicare, dummodo ſit ieiunus, & abſit ſcandalum. Nam, licet prohibitum ſit poſt meridiem celebrare, non eſt tamen prohibitum poſt meridiem communicare.

Et quacũque hora diei poſt meridiē.

Digitized by Google

care. Ita Azorius *par.* 1. *lib.* 10. *cap.* 25. *quæſt.* 7. & alij Quamuis Coninch *de Sacrament. quæſt.* 8. *artic.* 10. *num.* 85. ex reuerentia tanto debita Sacramento, non eſſe permittendum dicat, vt aliquis ſine neceſſitate ſub veſperam, & qualibet hora diei communicet. *par.* 2. *tom.* 14. *reſ.* 54.

62 † Quoad locum; poteſt quis communicare in omni Eccleſia ſæculari, aut regulari: & ſi habet Bullam, communicare poteſt in Oratorio propriæ domus †. Excipe tamen diem Paſchatis in quo quilibet communicare tenetur in ſua Parochia. Sed de hoc quoad priuilegia Regularium, vide v. *Regularium*, *à num.* 4. Locus communionis pro ſanis.

63 Infirmi communicare poſſunt in propriis domibus. Imo etiam in nauibus Vide infra *Euchariſtiæ cuſtodia.* Et infirmis.

COMMVNIONIS Miniſter.

64 † MIniſter communionis ex can. *peruenit. de conſecrat. d.* 2. debet eſſe Sacerdos, quamuis ex neceſſitate poſſit miniſtrare Diaconus cum licentia Parochi, ſi adſit, & ſi non adſit, ſine illa, ex can. *diaconus diſt.* 93. Non ſolum autem Sacerdos, ſed etiam Curatus eſſe debet niſi habeat quis priuilegium Bullæ, vel alia, vt habent Regulares, iuxta proximè dicta, aut niſi quis habeat ipſius Curati licentiam †. In articulo mortis adſente Parocho ſi periculum ſit in mora, viaticum miniſtrare poſſunt Religioſi. Ita Ochagauia *de Sacram. tract.* 3. *q.* 4. *num.* 14. & alij contra Toletum *lib.* 1. *cap.* 36. *n.* 2. *p.* 5. *t.* 3. *reſ.* 51. Et ſuis familiaribus, etiam præſente Parocho *Ibid. reſ.* 31. Vide V. *Regularium*, *num.* 6

Communionis miniſter debet eſſe Sacerdos Curatus. Sed ex neceſſitate Diaconus. Et Regulares ex priuilegio in ſuis vel alienis Eccleſiis extra Paſcha. Et abſente Parocho communionem ferre poſſunt moribundo.

65 Laicus regulariter non poteſt Euchariſtiam diſtribuere. Poteſt tamen in neceſſitate communicare ſeipſum, ſi eſſet in articulo mortis; & non adeſſet miniſter idoneus; & ita fecit Regina Scotiæ martyrium ſubitura, Layman *lib.* 5. *tract.* 4 *c.* 7. *n.* 4. contra Bonacinam *de Sacram diſp.* 4. *pun.* 1. *nm.* 6. Imo aliqui putant, in caſu neceſſitatis communicare poſſe etiam alios. Quæ opinio, quamuis Soto *in* 4. *diſtinct.* 23 *quæſt.* 1. *art.* 3. videatur intolerabilis; mihi & Valentiæ *tom.* 4 *diſput.* 6. *quæſt.* 10. *pun.* 1. probabilis videtur. Eamque docent Layman *vbi ſupra*, & Coninch *de Sacram quæſt.* 82. *art.* 3. *n.* 23. Et probant, quia id nec naturali, nec diuino iuri repugnat. Can. autem *peruenit*, loquitur extra neceſſitatem. Nec obſtat, quod alias id factum non ſit, nam & id non conſtat: & eſſe poteſt, vt caſus tantæ neceſſitatis nunquam contigerit. Cæterum olim per laicos Euchariſtia ferebatur ad infirmos, teſte Euſebio *lib.* 6 *c.* 34. Et nunc propter periculum irreuerentiæ poteſt laicus Euchariſtiam tangere, imo, & ſeipſum communicare; ne Euchariſtia veniat in manus infidelium, à quibus indignè tractetur. Vnde, &c. & ita docet nouiſſimè Granado in 3. *par. controu.* 6. *tract.* 12. *diſp.* 1. *n.* 4. quamuis contra ſentiat

Laicus in extrema neceſſitate poteſt communicare ſeipſum. An etiam alios. Aliqui affirmant. Et probabiliter.

Digitized by Google

tiat Lugo *de Euchar. diſputat.* 19. *ſect.* 1. *num.* 22. *par.* 3. *tr.* 47. *& p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 47.

Sacerdos poteſt ſe ipſum communicare etiam ex deuotione quando celebrare non poteſt, nec eſt alius Sacerdos.

Sed quid ſi adſit Diaconus?

66 Sacerdos vero poteſt ſibi ipſi Euchariſtiam miniſtrare ſi magnum feſtum adſit, & ſacrificare non poſſit, vel etiam alio die extra neceſſitatem, ſolius deuotionis cauſa, vt facit in Paraſceue. Quia in hoc Sacramento non requiritur miniſter perſonaliter diſtinctus à ſuſcipiente. Ita Homobonus *p.* 1. *tract.* 4. *cap.* 11. *num.* 106. contra Filliucium *tom.* 1. *tr.* 4. *cap.* 9. *num.* 285. Dummodo tamen abſit ſcandalum, & non adſit alius Sacerdos. Sed quid ſi adeſt Diaconus? Sumere debere per manus Diaconi, ait Fagundez *pr.* 3. *lib.* 3. *cap.* 3. *nu.* 7. quod docet Præpoſitus *in* 3. *par. quæſt.* 82. *artic.* 3. *dub.* 1. *num.* 11. in caſu neceſſitatis, vt ſi Diaconus Sacerdoti moribundo Sacramentum deferret. Sed in tali caſu Durand. *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 4. docuit, debere Euchariſtiam propriis manib. ſumere. *par.* 2. *tr.* 4. *reſ.* 53. & hoc vltimum etiam in *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 48.

Varia reſponſa.

An Sacerdos mutus poſſit Euchariſtiam miniſtrare?

67 Porro Sacerdos in caſu neceſſitatis ſecundum Gratianum *to.* 1. *c.* 4. *num.* 6. miniſtrare poteſt Euchariſtiam etiam ſi ſit mutus. *par.* 5. *tr.* 6. *reſ.* 18.

MINISTER.

68 Diaconus ex commiſſione Sacerdotis non ſolum in neceſſitate iudicata arbitrio boni viri poteſt miniſtrare Euchariſtiam, ſed etiam in die obligationis annuæ Communionis, vel ad Iubilæum conſequendum, dum non adſit alius Sacerdos cui hoc munus committatur *p.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 39. Immo ſi Parochus, Epiſcopus, & etiam Papa iniquitate, nollent talem licentiam Diacono concedere, ne viaticum moribundo defferat, poteſt ſine tali licentia illud moribundo deferre *ibidem §. Nota hic*, ſed aduertendum eſt, quod non ſolum Diaconus, ſed Subdiaconus abſente Sacerdote poteſt Euchariſtiam, moribundo deferre, etiam ſi in peccato mortali exiſteret, nec hoc faciens peccaret mortaliter, & ſi moribundus ſe cognoſceret conſcium peccati mortalis nec haberet copiam Sacerdotis ad confitendum, licitè poſſet illam ſumere de manu laici; cum hoc Sacramentum interdum facit de attrito contritum. *ibid. §. Sed his non obſtantibus. reſ.* 49.

Diaconus ex licentia ſacerdotis poteſt in Paſchate miniſtrare Euchariſtiam.

Etiam ſine licentia moribũdo deferre.

In neceſſitate poteſt ſummi de manu laici.

69 Epiſcopus poteſt prohibere iuxta Bullas Pontificias Regularibus ne in die Paſchatis Reſurrectionis, adminiſtrent Euchariſtiam ſæcularibus, ita definitum eſt per S.C. Card. ſupra Cong. ſed Ieſuitis conceſſum eſt per ſpeciale priuilegium. *p.* 9. *tr.* 9. *reſ.* 27.

Epiſcopus poteſt prohibere Regularibus adminiſtrationem Euchariſtiæ.

Nec poteſt in Eccleſia cathedrali.

70 Regulares in caſu neceſſitatis abſente Parocho poſſunt communicare Moribundum. *p.* 9. *tr.* 8. *reſ.* 63. Non ſatisfacit annuæ communis præcepto ſi in die Reſurrectionis quis ſumat Euchariſtiam à Parocho Cathedralis Eccleſiæ abſque licentia proprij Parochi. *par.* 9. *tr.* 8. *reſ.* 64.

71 Quod

Digitized by Google

71 Quod ſi quis miniſtret in peccato mortali, ait D. Thomas in 4 *diſt. 5. quæſt. 2. art. 2. q. 4. ad* 2. peccare mortaliter, quia talis actus per ſe pertinet ad Sacramentum Ordinis, & verſatur circa Sacramentum omnium Sanctiſſimum, quodque maiorem reuerentiam, quam alia, in miniſtro requirit. Sed ego contrarium teneo cum Vaſquez *in 3. par. tract. 2. diſp. 136. cap. 3. n. 38.* & aliis; quia miniſtrans Euchariſtiam non efficit Sacramentum, & ſic non eſt proximus Dei miniſter ad iuſtificationem cauſandam; ſed tantum applicat velut actiua paſſiuis. Nec tangit niſi ſpecies materiales, quæ non ſunt, niſi ſigna; quod olim fecerunt laici: & Sacerdos huiuſmodi poſſet digitum panniculo contegere, & vitare immediatum contactum: Et tandem, qui Chriſtum in terris agentem cum peccato tetigiſſet, non peccauiſſet mortaliter *p. 2. tr. 14 reſ. 23. & tr. 17. reſ. 13. par. 3. in Add. ſecund. reſolut. 5. & par. 5. tr. 14. reſ. 56. §. Nota tamen* Et hoc potiori iure procedit in laico Euchariſtiam ex neceſſitate miniſtrāte *par. 5. tr. 3. reſ. 47. §. Nota etiam* Vide Ochagauiā *de Sacr. tr. 3. q. vltim. num. 2.* docentem, quod Sacerdos, vel laicus Euchariſtiam in mortali tangens, etiam ſine cauſa, non peccat mortaliter *par. 5. tract. 14. reſolut. 56. §. Nota tamen.* An miniſtrare poſſit Euchariſtiam Sacerdos excommunicatus. Vide infra Ver. *Excommunicationis, num. 16.*

Sacerdos miniſtrās Euchariſtiam in mortali, non peccat mortaliter.

Quod Ochagauia docet etiam de laico tangente Euchariſtiam in mortali, & ſine cauſa.

Quid de Sacerdote excōmunicato?

72 Sed an liceat in articulo mortis, abſente alio, Euchariſtiam petere à Sacerdote excommunicato, denunciato, hæretico, & ab omni eo, à quo peti poteſt abſolutio in eodem articulo? Videtur negandum ex Kelliſonio *in 3. par. quæſt 82. art. 3.* quia Euchariſtia non eſt ſimpliciter neceſſaria, ſicut Confeſſio. At Zambranus *de Euchariſt. cap. 3. dub. 7. num. 2.* reſpondet affirmatiuè, ſi infirmus aliud Sacramentum recipere non valeret. Nam eſſet ſumma neceſſitas, quæ non habet legem, ex cap. *ſicut de conſecrat. diſtinct. 1.* Nec eſſe improbabilem ſententiam Suarez *in 3. par. tom. 3. quæſt. 82 artic. 3 diſput. 72. ſect. 4* id admittentis, etiam ſi infirmus alia Sacramenta recipere poſſet. Sed tu hæc omnia limita, niſi adſit ſcandalum, & Religionis infamia. *par. 5. tr. 3. reſ. 49.*

Et an liceat petere Euchariſtiam ab excommunicato hæretico, & ſi nō adeſt alius.

73 Quæres primo. An poſſit Sacerdos miniſtrare Euchariſtiam peccatori petenti abſque Confeſſione? Reſpondeo, ſi peccatum eſt publicum, non poteſt, ſi autem occultum, poteſt, imo debet. Vnde ſi Confeſſarius in Confeſſione cognouiſſet pœnitentem immundum, eique abſolutionem denegaſſet, non poſſet poſtea negare Communionem, ſi ſe cum aliis ingereret Sed quid ſi petat occultè? Reſpondet Vaſquez *in 3 par. tom. 3. diſput. 209. cap. 5. num. 51.* denegare poſſe nam ſigillum non frangitur, & Sacramentum non confertur indigno. Sed ego contrarium teneo cum Fagundez, *par. 3. lib. 3. cap. 10. n. 23.* quia illa negatio eſt fractio ſigilli: quia, cum dirigatur ad externam Sacramenti adminiſtrationem, eſt publica. Sigillum. n. eſt adeo ſtrictum, vt nec cū ipſo pœnitente liceat loqui de Confeſſione abſque eius licentia, nec factis, aut vultu illis peccata exprobrare: nihil enim minus ſcimus

Peccatori publico non poteſt Euchariſtia miniſtrari.

Occulto etiam debet, ſi petat.

Et multo magis ſi cognoſcant per ſigillum Confeſſionis. etiam ſi occultè peteret, & negari poſſet abſque ſcandalo.

Digitized by Google

Quod Ochagauia etiam docet in dubio an peccator ſit publicus.

quam quæ ſcimus in Confeſſione. Et tandem, qui peccata audiuit vt Deus, non poteſt tali notitia vti ad Sacramentorum adminiſtrationem, vt homo *part. 3.tract.4 reſolut.*46. Si vero dubium ſit, an aliquis peccator ſit publicus, vel occultus, & Sacerdos illud cognoſcat extra Confeſſionem, ait Ochagauia *de Euchar.eff.tractat.2.queſt.*10. *num.*4. nec illi Communionem denegare debere: quia in pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis, & in hoc caſu peccator ſtat in poſſeſſione libertatis communicandi. *p.4.tr.3.reſ.* 54. Quod ſi peccatori publico Eu-

Miniſtrans autem peccatori publico non cõmittit duo peccata, ſed vnum.

chariſtiam miniſtrat, non committit duo peccata, vnum contra proprium officium, & aliud ſcandali cooperando illius peccato, ſed vnum tantum conſiſtens in conferendo Sacramentum indigno. Ita aliqui apud Præpoſitum *in 3.part.quaſt.* 80. *artic.* 5. *dub.* 6.*num.*23. *p.4.tr.4. reſ.*103.

Sed an liceat huic miniſtrare particulam non conſecratam?

74 Quæres ſecundo, an liceat peccatori occulto ad vitandum ſcandalum miniſtrare particulam non conſecratam? Reſpondeo, non licere. Tum quia ſimulatio in Sacramentis eſt deteſtabilis. Tum etiam, quia in tali caſu Sacerdos exponit adſtantes periculo idololatriæ, propones adorandam Hoſtiam non conſecratam, quamuis illi conſecratam præ-

Negat Thomas. Affirmat Bonauentura.

ponat. Ita D.Thom. *in 3.p.q.*70.*ar.*6.*ad* 2. Sed affirmatiua Bonauenturæ *in 4.diſt.* 9.*ar.*2.*q.vlt.* & aliorum opinio ſuaderi poteſt; quia talis ſimulatio non eſt deteſtanda, cum vrgeat neceſſitas; nam etiam Confeſſarius

Et certè licèt ſimulare immiſſionem particulæ in os illius.

ſimulat pœnitentem abſoluere, cum eſt indignus, ad vitandum ſcandalum. Idololatriæ autem periculo occurri, ita illum hoſtiam occultando, vt nec videatur, nec adoretur. Et hanc ſententiam docet ex recentioribus Villalobos *to.*1.*tr.*7.*diff.*38.*n.*7.*p.*3.*t.*6.*reſ.*83. *§. Non deſunt.* & *p.*4.*t.*4. *reſ.*47. Nota etiam, quod in hoc caſu Sacerdos poteſt ſimulare ſe particulam in os peccatoris immittere. Ita Henriq. *lib.*6.*c.*22.*num.*4.*p.*4.*cit.* in fine.

Licet aliquando denegare Communionem ſubdito, pœnitenti ob bonum finem.

75 Quæres tertio, an expediat Confeſſariis, & Prælatis Religionum impedire pænitentes, & ſubditos à Communione? Reſpondeo cum communi DD. opinione affirmatiuè, ſi id faciant ad emendationem quorumdam peccatorum venialium, vel ad mortificationem. At Sancius *ſelect. diſp.*26.*n.*5.& *diſp.*38.*n.*9. negat contra eum tamen inſurgit Salazar *in pract.de freq.Commun.p.*2.*t.*14.*reſ.*79.

Et, deficientibus Particulis, dare partem Hoſtiæ ex rationabili cauſa.

76 Quæres quartò, an deficientibus particulis, poſſit Sacerdos miniſtrare alicui partem Hoſtiæ conſecratæ? Reſpondeo in caſu neceſſitatis, poſſe. Ita Paludanus *in 4.diſt.* 12.*quaſt.*1.*art.*5.*concl.*2. Imò etiam extra neceſſitatem, dummodo rationabilis cauſa ſubſit, vt ſi quis magna deuotione accederet, & Particula non adeſſet. Nam non pertinet ad integritatem Sacrificij, quod ſumatur tota Hoſtia, ſed quod ſumatur vtraque ſpecies, & quia aliqui Sacerdotes abſtinebant à ſumptione Sacri ſanguinis, ideo illos repræhendit Gelaſius *c.Comperimus de conſecr.d.*2. In cap. autem *relatum eodem titulo* reprehenditur quorumdam abuſus, qui multas Miſſas eodem die celebrantes in omnibus præter vltimam à Communione abſtinebant. Cæterum, ſicut adſtantes Sacrificio, fru-

ctuum

Digitized by Google

ctuum illius ſpiritualium participes fiunt,ita meritò,ait Sancius *ſelect. diſp.22.c.21.*participes fieri poſſunt fructus realis : in ipſo Sacramento realiter communicando,*par.2.t.14.reſ.37.p.3.trac.4.reſ.34.& p.5. t.13. reſ.54.*Qui auctor tenet,id non eſſe peccatum,etiam cum aliæ particulæ facilè dari poſſunt. Sed ipſe contra ſentio cum Granado. *p.5.cit.* in fine.

77 Quæres quintò. An Parochus tempore peſtis teneatur cum vitæ periculo omibus in fectis Euchariſtiam miniſtrare? Et an poſſit adhibere aliquem modũ,quo à contagionis periculo liberetur? Reſpondeo,quoad primum affirmatiuè reſpondet Syluius *in 3.p.q.32.ar.3.* Sed Molfeſius *to.1.t.4.c.3.nu.52.*negat:quia viaticum non eſt neceſſarium neceſſitate medij:& præceptum non obligat cum tanto aliorum diſpendio. Igitur ſatisfacere Parochos,ſi à longe infectos admoneant ad patienter ferendam infirmitatem,& habendum propoſitum ſumendi Euchariſtiam, ſi poſſent. Ita ille,quod antea docuerat Maior *in 4.d.7.q.vltim.* & decreuerat Gregorius XIII.in quadam Epiſtola ad S. Carolum Borromæum. Hæc tamen opinio intelligenda eſt, poſtquam Parochus peſtilentum Confeſſiones audiuit,& abſoluit. Nam ſi quis non poſſit confiteri,quia amiſit loquelam,vel eſt ſurdus, tenetur illi Communionem præbere. *p.3.t.4.reſ.174.& p.5.t.3.reſ.53.*

Parochus non tenetur communicare peſtilentes.

Si confeſſi ſint.

At ſi teneretur,deberet præbere manibus immediatè.

78 Quoad ſecundum,D.Petrus de Marchis Archiepiſcopus Smyrn. in ſua diæceſi,quæ hoc morbo aſſiduè laborat, hunc modum exhibuit ſuis Sacerdotibus,vt ſcilicet ponerent Particulam ſuper folium paginæ albæ extenſæ ſuper ſcabellum ad id paratum,& infirmus accedens lingua Particulam reuerenter ſumeret, Clericus verò paginam comburerer. Et hunc modum probabilem putat Mancinus, *tract. viſit.infir.p.8. dub.18.*(Venerus *l.4.c.46.n.47.*ait,exhiberi poſſe in cochleari argenteo. *p.4.t.4.reſ.114.*)Alij alios ponunt. Sed omnes reprobandi ſunt: Et in primis Chapeauilla *de Euch.q.33.* damnat ſupradictum de menſa cum pagina ſuperpoſita:deinde eos,qui proponunt ægris,ſumendam ex ſcutellis Tertiò eos,qui pani vſuali inuolutum Quartò,qui forcipe oblonga,vel ſpatula è longe propinant. Quia omnes iſti modi ſunt irreuerentes Sacramento, & aduerſantur communi Eccleſiæ vſui,qui eſt exhibendi manu immediatè;Vſus præterea Archiep. Smyrnenſis, habet peculiarem difficultatem:nam ſi aliquod fragmentum ſuper pagina remanet,ad quid deſeruiret combuſtio? Meritò igitur Concilium Quintum Mediolanenſe à Summo Pontifice approbatum, modum ſimilem reprobauit.*p.5.tr.3.reſ.50.*

Nec enim poſſet ponere ſuper paginam.

Vel ſumendũ proponere ex ſcutellis Aut forcipe,vel ſpatula miniſtrare.

79 Quæres tandem. An laico moribundo, qui particulam deglutire non poteſt, ſit miniſtranda ſpecies ſanguinis? Affirmatiuè reſpondet Ochagauia de Euchar. *Eff. tract.2.quaſt.18.num.9.* contra Suarez *in 3.par.to.3.diſp.80.ſect.3.* nam præceptum diuinum de communicando in articulo mortis, præponderat Eccleſiaſtico de non miniſtrando laicis ſub ſpecie ſanguinis,Sed Nugnus *in 3.p.to.1.q.80.art.12.concl.3.* monet,in tali caſu adhibendum conſenſum Epiſcopi. Sed, quidquid ſit de

An moribundo nõ valẽti ſumere Hoſtiã liceat miniſtrare ſub ſpecie vini?

Res in ambiguo.

Digitized by Google

Poſſet autẽ laicus ſumere ſacrum Sãguinem, ſi ſeruari non poſſet abſque periculo.

de hoc, certum eſt laicum ſumere poſſe Sacratiſſimum Sanguinem, ſi conſeruari non poſſet abſque periculo, vt ſi ſpecies accreſcerent, aut deuenturus eſſet in manus inimicorum, &c. Ita Vaſquez *in 2. p. to. 3. diſp. 216. cap. 4. num. 47.* contra Sotum *in 4. diſt. 13. q. 2. art. 6. p. 5. t. 3. reſ. 34.*

C O M OE D I A.

Comœdiis intereſſe ob vanã curioſitatẽ ſecluſo periculo non eſt mortale.

1 COmœdiis intereſſe ob ſolam curioſitatem vanam, etiam ſi repræſententur res turpes, & turpiter dummodo abſit probabile periculum lapſus, & delectatio non tranſeat ad rem repræſentatam, non eſt peccatum mortale. Ita Azoris, *par. 3. lib. 5. cap. 27. queſt. 7.* contra Comitolum *lib. 5. queſt. 21.* Id quod procedit etiam in Clericis, ceſſante ſcandalo quod hodie ratione conſuetudinis communiter ceſſat, & reuocatum cenſetur cap. *Clerici de vita, & honeſtate Clericorum*, quod tamen nec obligabat ſecluſo contemptu, & ſcandalo. Ita Bonacina *de matr. q. 4. punc. 9. num. 22. p. 2. t. 17. reſol. 45.*

Etiam in Clericis.

Sed an peccent mortaliter alentes hiſtriones ſuis ſtipendiis.

2 Sed an peccent comœdias audientes ex alio capite, quia nimirum ex eorum ſtipendiis hiſtriones aluntur, & in peccato, vt ſupponimus, detinentur? Affirmat Mendoza *vol. 2. diſput 173. ſect. 28. §. 367.* quia hoc eſt peccatum ſcandali: nam ſine tali pecunia hiſtriones tam turpe munus, & Reipublicæ pernicioſum non exercerent. Quod ſi dicas, hiſtriones nõ ali ex pecunia ſingulorum diſtributiue; quia ſi vnus non adeſſet, non deeſſent alij. Reſpondet hoc procedere de eo, qui comœdiis ſemel, vel iterum intereſt, minimè verò de eo, qui illas frequentat: nam hic multum ſoluit, & concurrit notabiliter ad perſeuerantiam hiſtrionum in tali officio. Deinde contra primum etiam eſt, quia etiam ſi vnam comædiam audiat, vel ad illam confluit ex primis, & ſic eſt motiuum, vt hic & nunc fabula agatur: vel confluit ex vltimis, & tunc etiam concurrit per ſe ad repræſentationem tamquam cauſa partialis: quia, quamuis hiſtriones cum ſufficiente auditorio, quod iam præerat, parati eſſent comædiam agere; tamen hic, & nunc volunt illam agere pro omnibus, qui pecuniam ſoluerunt. Sed Baldellus *to. 1. lib. 3. diſp. 18 n. 11.* licet hoc verum putet de iis, qui primò ad comædias confluunt; putat tamen non peccare mortaliter eos, qui confluunt poſt auditorium ſufficiens. *par. 5. tr. 13. reſ. 81.*

Et Principes non punientes?

3 Docet etiam Mendoza *vbi ſupr. ſect. 29. §. 377.* peccare mortaliter Magiſtratus comædias permittentes: Nam hoc eſt permittere commune malum, ex quo non vitatur aliquod aliud, ſed potius omnia vitia fouentur. Sed Baldellus *vbi ſupra num. 13.* licet peccare eos putet, ſi comædias fieri mandent, vel approbent, aut aliter hiſtriones in peccato foueant: negat tamen peccare mortaliter, ſi pro aliquo tempore ad vitandam maiorem licentiam, hiſtriones non puniant; quia hæc permiſſio

in

Digitized by Google

in hunc finem licitum, quamuis alioqui de re illicita, eſt ſolùm tolerantia, quemadmodum tolerantia meretricum. Nec enim dici poteſt, quod hoc modo tolerata approbentur, v. *mer etrices.34. q.4. par.5. tr.13. reſ.82.*

COMPENSATIO
Compenſare.

1 † Compenſare eſt, debitum credito, vel creditum debito coæquare. Res quæ non ſunt pretio æſtimabiles, non admittunt compenſationem in pecunia †. Vnde pro vita extincta hominis liberi nulla eſt pecuniæ compenſatio facienda, vt dicemus V. *Reſtituere, numer.12.* Et qui non poteſt famam alterius reſtituere; non tenetur compenſare pecunia. Vide V. *detractio, num.12.* Quando quis teneatur compenſare famam ablatam, vide *ibid. à num. 9.* & quando damnum datum ex furto, homicidio, &c. Vide V. *Reſtituere quis teneatur.* Compenſare quid Et quãdoo portet

2 Poteſt ſibi creditor occultè ſurripiendo, vel aliter rem alterius retinendo, debitum compenſare, ſi ſit ita certum, vt alius ſibi retinere non poſſit ſine peccato. Secundò, ſi non plus capiat, quam ſibi debetur. Tertiò, ſi debitum ſit actu, non potentia, & dummodo admoneat debitorem, vel hæredes, iam debitum eſſe ſolutum, ne bis ſoluant. Alij requirunt, quod res ſublata non poſſit commodè recuperari per iudicem, aliàs ſi quis viam iudicialem omittens, vtatur occulta compenſatione, grauiter peccaturum quia vſurpat officium iudicis, & lædit iuſtitiam legalem. Ita Villalobos, *tom.2. tractat.11.dub.23. n.7.* Qui tamen aduertit hodie regulariter rem ablatam non poſſe commodè, & ſine magnis ſumptibus per iudicem reperi, & ideò ſic compenſantes excuſat à mortali; cum præſertim, ſi ſecretò fiat, parua iudici inferatur iniuria. Et ego cum Maldero in *2.2. tract.4. cap.1.dub.6.* abſolutè exiſtimo, occultam compenſationem licitam eſſe, ex eo, quòd ſic non turbatur Reſpublica, & in hoc caſu non agitur de acquirendo de nouo, ſed tantum de retinendo. Syluius prætereà in *2.2. quæſt.62. artic. 8. quæſt.1. cõcl.7. clauſ.5.* requirit, quòd res, quæ aufertur, ſit eiuſdem rationis cũ ea quæ debetur, Sed hoc procedit tantùm in foro externo nã in interno ſi debes mihi pecuniam, poſſum accipere pallium, &c. Ita Valerus *Verb. Compenſatio, diff.3 num 2. par.2 tract.16 reſ.46.* & hoc vltimum recitatiuè *in reſ.39. eiuſdem T. & par.7. tract.10. reſ.16. 17.* & 18. Addit etiam Syluius, compenſationem non poſſe fieri de depoſito; ſed ego probabile puto, fieri poſſe etiam in depoſito, vt dicemus V. *Depoſitum n.4.* Item in gabella, ſi debitor ſit Princeps, etiam ſi tertiæ perſonæ locata ſit: quia conducitur cũ hoc onere, & ideò minoris, quã valet Ita Leſſius, *l.2. c.33. dub.10. n.75. par.3 tr.17. reſ.14.* Item nõ refert, quòd adſint creditores, anteriores †, niſi habeant hypothecã realem. † Ita Lublinus Ver. *pecunia num.17.*

Poteſt quis ſibi compenſare verò quod ſibi debetur, ſi adſint certæ conditiones.

Etiam ſi illud obtinere poſſit per Iudicem.

Etiam ex depoſito.

Et anticipatè.

Digitized by Google

*num.*17.*p.*3.*tract.*6.*reſol.* 10.& *in addit.reſol.* 8. & *par.*7. *tract.*10.*reſol.*18. Et in hoc caſu non ligatur creditor cenſura lata contra non reſtituentes; quia hæc fertur contra eos, qui non poſſunt retinere ſine peccato. Ita Raynaudus *de monit.par.*1. *cap.*2. *quæſt.*6. *par.*5. *tract.*13. *reſol.*79. Aduerte poſſe aliquem compenſatione vti ex re quam debitor mittit dono, ad alium. Et licèt Vaſquez *opuſc. de reſtitut. cap.*5. §.1. *dub.*8. *num.*47. neget id licere, ſi debitor mittat illam non dono, ſed in ſolutionem debiti, refellitur tamen à Lugo *de iuſt. to.*1. *diſp.*16. *ſect.*6.*n.*112. *par.*7.*trac.*10.*reſ*17.§. *Not.*1. Aduerte etiam, quòd qui non habet ſpem recuperandi rem ſuam tempore præfixo, poteſt compenſationem anticipare, quamuis ſupra dictum ſit, debitum debere eſſe actu non potentia. Ita Tannerus in 2.2.*diſp.*4.*qu.*6.*dub.*14.*n.*406.*par.*2.*tr.*16. *reſ.*46. in fine, & *p.*7.*tr.*10. *reſ.*13.§. *Not.*3. Sed de hoc V. *par.*9.*tr.*8. *reſ.*44.

Et ex re quã debitor mittit dono alteri.

An poſſit vti compenſatione legatarius teſtamenti minus ſolemnis? Et diffamatus?

3 Legatarius teſtamenti minus ſolemnis, ſi hæres non vult legatum ſoluere, poteſt occultè ſibi compenſare; quia probabile eſt hæredem ab inteſtato teneri in conſcientia ſoluere legata in teſtamento minus ſolemni relicta, vt dicemus, V. *legatum n.* 10. Et ſimiliter, quia probabilior eſt Soti ſententia *l.*4.*q.*6.*art.*3.*ad.*4. quod qui non poteſt famam reſtituere, teneatur pecunia compenſare, poteſt infamatus ſibi ſatisfacere de pecunia infamantis occultè, ſi is aut nolit, aut nequeat compenſare *par.* 3.*tr* 5.*reſ.*30. §. *Notandum eſt tamen.* † Sed hæc doctrina ſupponit in compenſatione non requiri, vt debitum ſit certum, vt diximus initio *numeri præcedentis.*†

Donis, & obſequiis præſtari poteſt cõpenſatio.

4 In debitis ex Iuſtitia, dari poteſt compenſatio cum donis, vel obſequis gratuitis, quando illis volo ſatisfacere. Idque procedit tam in debitis, quæ ſciebam, quam in illis, quæ ignotabam: Ex Trullench. *in decal. to.*2.*lib.*7.*cap.*4.*dub.*5.*n.*10.*par.*7.*tr.*10.*reſ.*19.

Quãdo nõ ſit licita

5 Licitum non eſt vti compenſatione, cum aliquis promiſit debitum ſoluere ſub iuramento. *p.*7.*tr.*10.*reſ.*17.§ *Negandum.* Nec ſi aliquis tibi debeat ex ſola charitate, vel titulo gratitudinis: licèt Nauarro *de reſtit. lib.*3.*tract.*1.*nu.*376.& 393. contrarium afferat. *ibid. reſ.*19. §. *Nota tamen.*

Quid ſi crimen alicui obiiciatur, an reſpondere Poſſit. Mentiris?

6 Numquam verò licitum erit reddere maledictum pro maledicto. *p.*3.*t.*5.*reſ.*30. *Notandum eſt ſecundò* propè finem. Niſi, quod falſum aut verum, ſed occultum crimen obiicienti reſponderi poteſt, *Mentiris*, &, ſi hoc non ſufficit, vt aſtantes credant, illum eſſe mentitum, obiici poſſunt alia vera crimina. Ita Mendoza in 2.2.*diſp.*70.*ſect.*14.à §.117.*p.*5.*t.*13.*reſ.* 26.

Digitized by Google

CONCIONATOR.

1 Concionatores non omnes excuſantur à ieiunio, ſed tantum illi, qui concionantur per integram Quadrageſimam etiam ex mercede, vel ſunt valdè debiles. Vide V. *Ieiunium, numero* 25.

Concionatores qui excuſentur à ieiunio?

2 Concionatoribus eleemoſyna quorum ſumptibus danda ſit, vide Ver. *Eleemoſyna, num.* 34.

Et quorum ſumptibus alendi ſint?

3 Concionatores Regularium poſſunt certis diebus certas Indulgentias ſuis auditoribus concedere, quas vide, V. *Regul. Indulgentiæ.*

Concionatores Regularium poſſunt cōcedere certas Indulgentias.

4 Concionatores non veniunt in Bullis Pontificum nomine priuationis officiorum, graduum, dignitatum, &c. Ita Bonacina *de clauſ. punct.* 4. *num.* 6. contra Lezanam *cap.* 30. *num.* 32. *part.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 224.

Et non veniunt in Bull. Pontif nomine officiorum, graduum, &c.

CONFESSARIVS
Quoad ordinem.

1 † Circa confeſſarij ſollicitantis denunciationem, vide V. *Denunciare Confeſſarium.* Circa pœnas eiuſdem, vide V. *Inquiſitorum, num.* 168. Confeſſarius ad validè abſoluendum quatuor conditiones habere debet. Poteſtatem Ordinis Sacerdotalis, poteſtatem iuriſdictionis, proprietatem, & ſcientiam.

In Confeſſario quatuor deſiderantur.

2 In primis ergò confeſſarius debet eſſe Sacerdos. Vnde confeſſio facta laico, vel Clerico, etiam Diacono, nulla eſt ex defectu Ordinis. † Sed quid dicendum de confeſſione illa, quam quidam nautæ in tempeſtatibus, & magnis periculis efficiunt, alij aliis peccata ſua manifeſtantes? Reſpondeo hunc abuſum omninò euellendum eſſe; quia illa confeſſio neque eſt valida, neque aliquid prodeſt: tales verò conſulendos eſſe, vt in ſimilibus periculis, deficiente ſacerdote, curent de ſalute per veram contritionem. Ita Fagund. *part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 31. *num.* 8. Verum tamen eſt, quod Gamach. *tom.* 3. *de Pœnit. cap.* 16. talem Confeſſionem admittit ad maiorem humilitatem, & contritionem, ad placandam iram Dei, & redimendam aliquam partem pœnæ peccatis debitæ. Additque in aliquo caſu Confeſſionem non ſolum poſſe, ſed etiam deberi fieri laico, vt ſi quis in articulo mortis conſtitutus, nullum habere poſſit Sacerdotem, & alioqui conſilio ad ſalutem indigeat; vel ſi quæſtio ſit de rebus ad lites, ad reſtitutionem, de admonenda tertia perſona, vt reſipiſcat, ſibi caueat, veniam concedat, & ſimilibus. Sed ego hanc Confeſſionem reprobo cum Marchino *de peſte, part.* 3. *cap.* 11. *n.* 7. *part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 73. An poſſit laicus abſoluere moribundum à cenſuris, vide V. *Abſoluere, num.* 57.

In primis Ordo ſacerdotalis.

Vide Confeſſio, quam faciunt nautæ inter ſe ipſos imminente naufragio, reprobari debet.

Quidquid aliqui dicant.

3 Quod ſi Ordo ſacerdotalis ſit impeditus ab exercitio ob ſuſpenſionem, illicitè abſoluet Sacerdos, ſed validè. Ita Victoria *ſum. de clauib. num.* 227.

Ordo autem non impeditur ab exer-

Digitized by Google

ſitio valido per ſuſpenſionem.

num. 227. & alij contra Sot. *in 4. diſtinct. 22. quæſt. 1. art. 5. concl.* 2. & patet in Extrauag. ad euitanda, *part. 5. tract. 10. reſolut.* 52. Idem dic de irregularitate, cum Corneio in 3 *part. tract. 5. diſput. 5. dub. 3 quæſt. 3.* contra Hurtadus *diſp. 1. de irregul. diff. 11. num. 19* quia irregularitas non irritat actus ordinis, & iuriſdictionis. Et irregularis validè conſecrat, leges fert, &c. Et hanc ſententiam docet Præpoſitus in *3. part. quæſt. 5. dub. 3. num.* 13. etiam ſi irregularis ſit denunciatus, & publicus. *part. 4. tract. 2. reſ.* 68. Quod etiam procedit de interdicto, vt dicemus Ver. *Interdicti num.* 12. Non tamen de excommunicatione maiori. Vide Verbo *Excommunicationis, num. 16.* Aduertendum autem eſt cum Turriano *de cenſ. lib. 8. diſput.* 58. *dub.* 2. Confeſſionem cum ſuſpenſo, vel irregulari, reddi poſſe inualidam ex parte pœnitentis, ſi ſciat illum illicitè tali munere fungi, & nihilominus accedat: quia ponit obicem, iuxta ea, quæ dicemus V. *Scandalum, à num.* 13. ſi verò accederet bona fides, eſſet valida. *part. 4. tract. 2. reſolut.* 68. in fine.

Vel interdictum perſonale.

CONFESSARIVS
Quoad iuriſdictionem.

Secundo in Confeſſario requiritur iuriſdictio.

Quæ triplex eſt: Ordinaria. Delegata. Et iure conceſſa.

4 † SEcundum Confeſſarij requiſitum eſt iuriſdictio in foro ſaltem interiori: ſiue talis iuriſdictio ſit ordinaria, qualis eſt in Epiſcopo, Parocho, &c. ſiue delegata expreſsè, vel tacitè; ſiue ſit iure conceſſa virtute Bullæ, Iubilæi, &c. † Sed

Et quidem delegata ſufficit ſi concedatur ore tenus.

5 Aduerte primò, quòd ad hoc, vt Sacerdos validè, ac etiam licitè Confeſſiones audire poſſit, non eſt neceſſe, vt licentia, & delegata iuriſdictio ſcripta ſit, ſed ſufficit, quod detur in voce. Ita Reginaldus *libro 1. cap. 16. quæſt. 6. num.* 198. Et quamuis hoc in Synodo Panormitana prohibeatur, non videtur prohiberi ſub mortali, quamuis à Confeſſario fieri non debeat. *part. 1. tract. 14. reſolut.* 41.

Imò ſufficit ratihabitio de præſenti.

6 Imò, vt ſupra diximus, Sacerdos validè Confeſſiones excipit, ſi Superior, ver. gr. Epiſcopus videt, & tacet; Nam ſufficit ratihabitio de præſenti, ſeu delegatio tacita, quæ in hoc caſu interuenit. Ita Villalobos *tom. 1. tract. 9. diff.* 51. *num.* 2. & alij contra Nugnum in *addit. ad 3. part. tract. 2. quæſt. 8. art. 5. dub.* 2. Grauiter tamen peccaret ſecundum Coninch ſic incipiens Confeſſiones audire, de *Sacram. diſp. 8. dub... n. 36.* quia priores Confeſſiones inualidè audiret. *part. 3. tract. 2. reſolut.* 11. & *tract. 4. reſolut.* 68. Addit Pereg. *com. ad conſt. Cler. Reg part. 1. cap. 9. litt. C. §. 3.* ad audiendas Confeſſiones ſufficere ratihabitionem de futuro, ſeu præſumptam voluntatem Superiotis, quæ non fundetur in aliquibus ſignis ſufficienter indicantibus præſentem voluntatem ipſius de concedenda facultate. Quam opinionem Filliucius, *tom. 1. tract. 7. cap 9. n.* 242. putat eſſe probabilem. Sed an ita ſit, alij iudicent eſt enim contra communem opinionem DD. cum Henriquez *lib. 6. cap.* 13. *num.* 13. & ideo mihi non placet *part. 3. tract. 4. reſolut. 68. §. Sciendum.*

Non autem de futuro.

7 Aduerte

7 Aduerte ſecundò, quod Parochus, & religioſus approbatus ab Epiſcopo hic Panormi, poteſt abſoluere Panormitanum Romæ, Neapoli,&c. Ita DD. communiter. De aliis Sacerdotibus approbatis negat Guttierez *qq.canon.1.cap.* 27. quia iuriſdictio delegatorum terminatur territorio. Sed affirmandum eſt cum Sanchez *de matrim. tom.1. lib.* 3. *diſp.*34.*num.*2. & communiori opinione: quia hæc iuriſdictio delegata eſt Confeſſariis in perſonas pœnitentium, non in loca; ergo eſt perſonalis, & exerceri poteſt vbicunque reperitur perſona ſubiecta. Adde quod iuriſdictio voluntaria exerceri poteſt extra territorium. Ad declarationes Cardinalium, & DD. quod affert Garſias *de benef.tom.1.part.1. cap.*8.*num.*132. dic procedere, v.g. approbatus Panormi audiret Confeſſiones Neapolitanorum, vel Meſſanenſium, non autem in caſu noſtro. Ad illud, quod iuriſdictio clauditur territorio, dic verum eſſe in foro contentioſo, non in foro conſcientiæ. *par.*3.*tract.*4.*reſol.*144. Confeſſarius approbatus Panormi abſoluere poteſt Panormitanos Romæ, & vbicumque illos inueniat.

8 Aduerte tertiò, quod Confeſſarius ſemel approbatus ab Epiſcopo, ſi abſque iuſta cauſa ſuſpendatur, ſuſpenſio erit nulla. Et hoc de Confeſſariis Regularium eſt certius ex priuilegio, vt dicemus ſuo loco, *n.*3. De ſæcularibus Turrianus *de pœnitent. quæſt.*8. *art.*1. *diſputat.*26. *dub.*3. negat eſſe nullam. Sed ego teneo cum Suarez *tom.*4.*in* 3. *part. diſp.*28. *ſect.*8.*dub.*7. & nouiſſimè Boſſio *de Iubil.ſect.*3.*cap.*2. §.4. *num.*164. eſſe etiam nullam: quandoquidem talis ſuſpenſio, ſeu reuocatio facultatis eſt quædam ablatio iuris acquiſiti, vel quaſi reuocatio iuſtæ ſententiæ ſententia autem ſine noua cauſa non poteſt validè reuocari. Confirmatur, quia talis Confeſſarius approbatus, & reputatus idoneus, ſi nulla ſuperueniat cauſa ex parte ipſius quoad ſcientiam, & mores; iam habet omnia requiſita Concilij, vt idoneus reputetur, ſi aliundè habeat iuriſdictionem.*part.*3 *tract.*2.*reſol.*22.*& part.*5.*tract.*14.*reſol.*21. Excipe niſi admiſſus ſit ad Confeſſiones audiendas ſine examine. Sicut enim poteſt Epiſcopus concedere ſacerdotibus idoneis licentiam audiendi confeſſiones quamuis examini non exponantur, quidquid dicat Nouarius *in Summa Bullar. tom.*2. *tit.de Regul.aud.conf.ſecul. num.* 9. ita poteſt ſine cauſa reuocare licentiam confitendi, quia illud fuit priuilegium penitus gratioſum: ergò,& gratis reuocari poteſt; ex Bordono *in conſil.Reg. reſol.*36.*quæſt.*2.*num.*9.*part.*7.*tract.*11.*reſolut.*33. Et ſemel approbatus non poteſt validè ſuſpendi ſine cauſa. Niſi admiſſus ſit ſine examine.

9 Aduerte quartò, quod ſi confeſſarius cum falſa licentia Ordinarij excipiat confeſſiones, non erunt inualidæ:nam communis error tribuit iuriſdictionem,etiam ſine titulo colorato, collato à legitimo poſſeſſore, vt probat Pont.*lib.*5.*c.*20.*n.*2.Ita docet Molfeſ.*to.*1.*tr.*7.*c.*13. *n.*21. contra Sanchez *de matrim.tom.*1.*lib.*3.*diſp.*22.*q.*2.Ex quo infertur à fortiori, quod,ſi quis ſciat confeſſarium eſſe priuatum iuriſdictione,ipſo confeſſario, & communi populo id ignorante, poterit ab illo abſolutionem petere,& validè obtinere.*p.*3.*tract.*4.*reſol.*122.† Sed *in p.*2.*tr.*16.*reſ.*43. inclinauerat in ſententiam Sanchez,quod communis error non tribuat iuriſdictionem, ſine titulo ſaltem inualido,ex *cap.infamis* 3.*q.*7.† Sufficit etiam ad Confeſſiones validè excipiendas, communis error.

10 Aduerte quintò,quod,ſi confeſſarius dubitat de ſua iuriſdictione, Non autem in-

 puta,

Digitized by Google

iuriſdictio dubia dubio negatiuo.

puta, quia mortuus ſit delegatus, vel priuilegium dubium, &c. & hoc negatiuè, in neutram partem inclinans, tunc non poteſt abſolutè confeſſiones excipere, niſi in graui neceſſitate, & ſub conditione, *ſi poſſum*, & cum onere iterum confitendi habenti iuriſdictionem certam. Ita Naldus *v. Confeſſio, num.* 32. Villalobos *tom.* 1. *tract* 9. *diff.* 51. *num.* 3. & alij. Sed Salas *in* 1. 2. *tract.* 8. *diſp.* 1. *ſect.* 27. *num.* 283. putat, talem non remanere obligatum iterum confitendi: quia ita eſt in dubio improprio, & poſitiuo; & ſi in tali caſu Sacerdos oblitus eſſet, vel noluiſſet tale onus imponere, probabile eſt, abſolutionem validam fuiſſe; ergo abſolutio ſine tali onere eſt valida. Adde, quod intolerabile onus eſſet, obligare pœnitentem ad confitenda bis eadem peccata. Sed tu ne recedas à prima ſententia *p.* 4 *tract.* 3. *reſolut.* 38.

Iuriſdictio confeſſarij ſuſpenditur per excommunicationem denunciatam.

11 Aduerte ſexto, quòd iuriſdictio audiendi Confeſſiones, per excommunicationem maiorem non toleratam ſuſpenditur, vt diximus de vſu Ordinis, *num.* 3.

Iuriſdictio conceſſa ad Confeſſiones non cenſetur conceſſa ad reſeruata, & cenſuras.

12 Aduerte ſeptimò, non ſtatim, ac alicui ſacerdoti delegatur iuriſdictio audiendi confeſſiones, delegari facultatem abſoluendi à reſeruatis, vel cenſuris. Nam in his requiritur ſpecialis poteſtas. Vide Ver. *Abſolu.*

Sed an ad venialia requiratur approbatio Epiſcopi? Affirmat Faber.

13 Aduerte octauò, quòd nouiſſimè docuit Faber in 4. *diſtinct.* 17. *quaeſt. vnic. diſput.* 25. *cap.* 3. *num.* 71. licentiam Ordinarij requiri, etiam ad abſoluenda peccata venialia, & ſine ea inualidè abſolui, & cum ſacrilegio veniali, quia ex vna parte, abſolutio venialium eſt actus iuriſdictionis, contra Sotum in 4. *diſtinct.* 18. *quaeſt.* 4. *art.* 2. *ad* 3. quia venialia dimittuntur per modum iudicij. Nec refert, quòd ſint culpæ leues: nam Iudex non poteſt condemnare ſubditos alterius Iudicis de re etiam leuiſſima. Ex alia verò parte, ex nullo textu colligitur, quod Sacerdos habeat iuriſdictionem abſoluendi à venialibus ſine licentia Ordinarij. Quod enim aſſerit Suarez *diſputatio.* 26. *ſect.* 5. ex Scoto *in* 4. *diſt.* 17. *quaeſt.* 1. *art.* 3. & DD. communiter, præceptum Eccleſiæ de annua Confeſſione non cadere in venialia, non infert, venialia abſolui poſſe à quolibet Sacerdote. Conſuetudo autem, quam ipſe Suarez adducit, eſt valdè dubia, tum quia his temporibus neminem videmus Confeſſiones audire ſine præuia approbatione Ordinarij. Tum etiam, quia Tridentinum, *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. aſſerit, veriſſimum eſſe, & in Eccleſia Dei ſemper perſuaſum, quod nullius momenti ſit abſolutio à Sacerdote collata ſine iuriſdictione ordinaria, aut delegata: vnde colligitur, morem Eccleſiæ ſemper fuiſſe, dare Sacerdotibus iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam explicitè. Hæc Faber. Sed non eſt deſerenda communis opinio D. Thomæ in 4. *diſtinct.* 18. *quaeſt.* 2. *art.* 3. *quaeſt.* 1. *ad* 3. & aliorum apud Suarez *tom.* 4. *diſput.* 26. *ſect.* 2. *num.* 7. & 8. quod quilibet Sacerdos, eo ipſo quòd eſt ordinatus; poſſit abſoluere à peccatis venialibus. Non, quia ad hoc non ſit neceſſaria iuriſdictio: ſed quia Summus Pontifex, & Eccleſia creduntur hanc iuriſdictionem omni ſacerdoti delegaſſe: tum vt illa verba, *Accipe Spiritum Sanctum*, pleniorem ſenſum haberent; tum etiam, quia culpa venialis non eſt neceſſaria materia

Sed communis, & verior opinio negat.

Nam poteſtas in venialia creditur conceſſi ab Eccleſia in ipſa Ordinum ſuſceptione.

materia confeſſionis, nec indiget peculiari ſcientia in confeſſario, & & ideo non eſt ratio, cur requirat miniſtrum ſpecialiter deputatum. Et hanc ſententiam Doctores ſupradicti contra Sotum extendunt ad peccata mortalia iam legitimè confeſſa. Ex quibus infert Granado in *3. part. contron. 7 tract. 10. diſputat. 4. ſect. 1. num. 6.* quòd nullus Prælatus inferior Papa, qui illam concedit, poteſt hanc facultatem à ſacerdotibus auferre; Et quod confitens ſimplici ſacerdoti venialia, remanet indirectè abſolutus à reatu mortalis obliti; cum onere tamen, vt ſi recordetur, legitimo illud confeſſario confiteatur. *part. 5. tract. 14. reſolut. 86.* Infert etiam Valerus v. *Nullitas, dif. 5. num. 3.* ſimplicem ſacerdotem abſoluere poſſe mortale oblitum. *part. 2. tract. 16. reſol. 44.* propè finem. An venialia abſolui poſſint à ſacerdote excommunicato non tolerato, vide V. *Excommunicationis, num. 16.*

Vnde nullus inferior Papa poteſt hanc poteſtatem tollere.

Sicut tollit excommunicatio maior denunciata.

14 † Aduerte nonò, in articulo (vel etiam periculo. *part. 5. tract. 3. reſol. 59.*) mortis omnem ſacerdotem habere iuriſdictionem abſoluendi, etiam ſi non ſit approbatus, *ex cap. paſtoralis, de offic. ordinarij,* & ex Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 7.* Quiſnam ſit in articulo, vel periculo mortis conſtitutus quoad hoc, vide V. *Abſoluere à num. 20.* † Et quamuis Medina *Cod. de Conf. quæſt. 32.* id negat de ſacerdote excommunicato denunciato, quia per excommunicationem aufertur omnis iuriſdictio. Et idem doceat Coriolanus *de caſ. reſeruat. part. 1. ſect. 2. art. 6. num. 10.* cum aliis de ſacerdote hæretico, vel ſchiſmatico, dicendum tamen puto cum Mendoza *volum. 1. de fide diſputat. 84. ſectio. 8. §. 139. & 140.* & aliis multis, etiam excommunicatum denunciatum, & hæreticum, vel ſchiſmaticum, in articulo mortis iuriſdictionem habere. Patet ex Tridentino *loc. citat.* docente, quòd in articulo mortis *omnes Sacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt*: vbi quemadmodum particula *quoſlibet* comprehendit omnes prorſus pœnitentes, & particula, *quibuſuis*, omnia peccata, & cenſuras, ita etiam particula, *omnis*, omnem ſacerdotem comprehendere debet, nemine excepto: quia hanc amplitudinem patitur. Adde, quod motiuum Concilij id poſtulat, quod fuit præſtare ſummum fauorem fidelibus in illo articulo, quem pro animarum ſalute præſtare potuit, quod neutiquam præſtitiſſet, ſi iuriſdictionem abſoluendi non dediſſet cuicumque ſacerdoti, etiam excommunicato, & hæretico. Imò, ait Mendoza, grauiſſimè peccaturum Papam, qui hanc iuriſdictionem pro illo articulo conaretur ab hæretico tollere, quia vteretur ſua iuriſdictione in perniciem animarum, non in ædificationem *part. 4. tract. 4. reſol. 235. & part. 5. tract. 3. reſolut. 57.*

In articulo mortis omnis ſacerdos habet iuriſdictionem. Etiam non approbatus.

Etiam excommunicatus, denunciatus, Hæreticus. Et ſchiſmaticus.

15 Sed circa prædicta occurrunt multa dubia. Primum eſt, an ſacerdos ſimplex poſſit abſoluere moribundum, præſente confeſſario iuriſdictionem habente? Prima opinio Mendozæ *volum. 1. de fide diſput. 82. ſectio. 6. §. 163.* & aliorum negat. Secunda Ledeſmæ *tom. 1. tract. de pœnitent. c. 14. diff. 2.* & aliorum, affirmat. Quia Tridentinum *ſeſſ. 14. c. 7.* omnes Sacerdotes facit æqualis poteſtatis in articulo mortis, & cùm lex non diſtinguit,

Et quidem non approbatum in tali caſu probabile eſt poſſe abſoluere, etiam præſente approbato. Quàmuis appro-

Digitized by Google

batus præferri debeat.

diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. Vtraque hæc ſententia eſt probabilis.*part.*1.*tract.*5.*reſol.*5.*part.*4.*tract.*4.*reſ.*161.*& part.*5. *tract.*3. *reſolut.*60.

Si approbatus ſit in diœceſi.

16 Sed quid, ſi concurrat ſimplex Sacerdos cum approbato in aliena diæceſi; Mendoza *vbi ſup.* ait præferendum ſecundum. Sed contrarium teneo cum Trullench *in Cruc.lib.*1.§.7.*cap* 2.*dub.*5.*n.*4.quia approbatus in aliena diœceſi eſt ſimplex in propria, & ſic non habet maiorem iuriſdictionem, quam alius; quod ſi in ſecundo eſt argumentum ſcientiæ, id ſuperari poteſt per notitiam æqualis, vel maioris ſufficientiæ in alio. *part.*5.*l.c.*§. *Notandum.*

Sed quid ſi is ſit excommunicatus.

17 Secundum dubium eſt: an in mortis articulo, concurrente ſimplici Sacerdote cum Sacerdote approbato, ſed excommunicato, ille, an iſte præferri debeat; Et reſpondet Mendoza *volum.* 1. *de fide diſput.* 82. *ſect.*6.§.145 præferendum eſſe ſimplicem Sacerdotem: quia excommunicatus, dum eſt denunciatus, eſt ſimplex Sacerdos, & præterea vitari debet, dum commodè poteſt. Item excommunicatus tenetur neminem abſoluere, niſi in neceſſitate extrema; in tali autem caſu non occurrit extrema neceſſitas Item excommunicatus caret iuriſdictione contraria, quia eſt ei poſitiuè interdicta, ſimplex autem Sacerdos caret tantum priuatiuè, quia non eſt ei conceſſa. Et tandem excommunicato interdicta eſt etiam abſolutio venialium, quæ non eſt interdicta ſimplici Sacerdoti. Ergo excommunicatus eſt deterioris conditionis, quam ſimplex Sacerdos.*part.*3.*tract.*3.*reſolut.*60.*verſ. Libet.*

Et quid ſi concurrant plures diuerſis iſtis cenſuris.

18 Tertium dubium eſt, in concurſu plurium Sacerdotum diuerſis cenſuris ligatorum quinam ſit præferendus, ſi v.gr.concurrant ſuſpenſus, interdictus, irregularis, excommunicatus, &c. Et reſpondet idem Hurtadus de Mendoza *ibid* § 146. ſuſpenſum,& interdictum præferendum eſſe irregulari, irregularem excommunicato denunciato, excommunicatum degradato, degradatum catholicum hæretico. *ibid.*

Et an pœnitens in tali periculo ab his Sacerdotibus abſolutionem petere poſſit.

19 Quartum dubium eſt, an exiſtens in articulo mortis poſſit à Sacerdote excommunicato, hæretico,&c. abſolutionem petere, ſi ſciat ſupradictos cum peccato daturos, & non adſit alius Sacerdos? de quo vide infrà V. *Scandalum,num.*10.

Quod ſi ſimplex Sacerdos non poteſt abſoluere moribundum præſente approbato poteſt nihilominus Confeſſionem abſente illo inceptam præſente illo perficere

20 Quintum dubium eſt, ſtando in opinione Mendozæ *volu.*1.*de fide diſput.*82.*ſectio.*6.§.163.quòd ſimplex Sacerdos non poſſit moribundi Confeſſionem audire præſente Confeſſario approbato, an ſi deficiente Confeſſario, Sacerdos ſimplex cæpit Confeſſionem audire, teneatur deſiſtere, ſi ſuperueniat approbatus? Et negatiuè reſpondendum eſt cum Granado *in* 3*p.*.*controu.*7.*tract.*10. *diſp.*4. *ſect.*2.*n.*12. quia iura fauent rei inceptæ, voluntque ab eo perfici, à quo incepta eſt alioqui enim graue onus eſſet moribundo, debere peccata iam confeſſa ſuperuenienti repetere. Ita etiam dicendum de licentia Confeſſarij ad tempus conceſſa, nam, ſi v.gr. hodie expiraret, & Confeſſarius Confeſſionem longam alicuius audire cœpiſſet, vel abſolutionem hodie non potuiſſet impendere poſſet die craſtina, vel perendiè Confeſſionem perficere, vel abſoluere.

Digitized by Google

abſoluere. Similiter, ſi ſimplex Sacerdos iudicans infirmum laborare in extremis, eius Confeſſionem cœpit audire, & inter confitendum iudicaret illum ita conualeſcere, vt ſit extra periculum, poteſt nihilominus, imò tenetur illum abſoluere: quia ſatis eſt, incepiſſe, cum illo periculo præſumpto *part. 5. tract. 3. reſol. 66.*

21 Sed quid ſi talis infirmus feciſſet Confeſſionem inualidam, & volente illam repetere, ſuperueniat approbatus? Reſpondeo, poſſe repetere cum primo, & ab illo iterum abſolui, quia is habuit iuriſdictionem ad primam Confeſſionem, quæ non cenſetur finita, dum abſolutio non fuit validè præſtita. Si verò æger validè confeſſus, confiteri vellet aliqua peccata oblita, tunc non poſſet confiteri, niſi legitimo ſuperuenienti Confeſſario. Ita Ludouicus de la Cruz in *Bull. Cruc. diſp. 1. cap. 3. dub. 15. num. 13. ibid. §. Sed quid.*

Et ſi inualidè abſoluit ex defectu pænitentis, poteſt ſuperueniente approbato repetentem audire.

Non autem ab oblitis abſoluere.

CONFESSARIVS
Quoad proprietatem.

22 † Tertia Confeſſarij conditio eſt proprietas: debet enim Confeſſio fieri proprio Sacerdoti, qui ſcilicet habeat iuriſdictionem ordinariam in ordine ad pœnitentem, qualis eſt Parochus in Parochia, Epiſcopus in Epiſcopatu, &c. Quod intellige, ſi non eſt Confeſſarius habens iuriſdictiouem delegatam, vel à iure conceſſam, qui etiam dicitur proprius largo modo. † Quicunque tamen Confeſſarius habens iuriſdictionem Panormi, ſiue ordinariam, ſiue delegatam, &c. non poteſt illam exercere Meſſanæ, niſi quoad Panormitanos, vt diximus ſupra *num. 7.*

Tertio Confeſſarius debet eſſe proprius pœnitentis.

Qualis eſt Epiſcopus ſuæ diœceſis. Vel Parochus ſuæ Parochiæ.

23 Aduerte autem primò, Prælatos non habere Confeſſarium proprium; quia habent facultatem à iure eligendi ſibi Confeſſarium *cap. pro dilatione, de pœnit. & remiſſ.* Per Prælatum intellige habentes iuriſdictionem Eccleſiaſticam etiam in foro exteriori, vt ſunt Epiſcopi, Abbates, Prouinciales, Priores, & Guardiani Religioſorum, & ante omnes Papa. Item & Cardinales, ſicut etiam eorum familiares de eorum licentia, vt dictum eſt ſupra V. *Cardinales, num. 15.*

Sed Prælati non habent Confeſſarium proprium.

Poſſunt enim ſibi eligere ad libitum.

24 Aduerte ſecundò, poſſe aliquem confiteri non proprio Sacerdoti primò, ſi habeat licentiam proprij, vt modo dictum eſt de familiaribus Cardinalium, & dicendum eſt de Epiſcopis, & Prælatis Regularium. Parochus autem non poteſt dare licentiam confitendi ſimplici Sacerdoti non approbato, an autem poſſit dare licentiam confitendi Sacerdoti approbato pro alia Parochia, vel diœceſi, quære ſub V. *Parochus num. 15.* Secundò poteſt quis confiteri Sacerdoti non proprio, virtute alicuius diplomatis Apoſtolici, vt per bullam Cruciatæ, aut Iubilæum, vt dicitur in ſuis locis, & hoc ſine licentia proprij. Tertiò peregrinus, dum verſatur per alienam diœceſim, poteſt confiteri proprio Sacerdoti illius loci, in quo verſatur, & hoc ex conſuetudine approbata ab Eugenio IV.

Alij verò confiteri poſſunt Sacerdoti non proprio de licentia proprij.

Aut virtute Bullæ, Iubilæi, &c.

Aut ſi reperiantur extra diœceſim.

Imò

Digitized by Google

Aut ſi proprius reuelaret Confeſſiones, vel aliud graue periculum immineret.

Imò poteſt ab illo abſolui à reſeruatis Epiſcopo domicilij, niſi etiam ibi ſint reſeruata. vt diximus *V. abſoluere, num. 9.* Quartò poteſt quis confiteri alteri Sacerdoti, quando proprius Parochus aperiret Confeſſiones, vel immineret aliquod graue periculum famæ, &c. & ipſe dare non vellet licentiam alteri confitendi. Ita probabiliter Henriquez *lib. 6. cap. 13. num. 4.* & alij contra Villalobos *tom. 1. tract. 9. diff. 49. num. 14.* Quia in tali caſu defectum Parochi iniuſtè licentiam denegantis ſupplet Epiſcopus ipſo iure, ſicut defectum Prælati Regularis ſupplet Generalis Ordinis, aut vtrumque ipſo iure, vel ex præſumpta voluntate, Summus Pontifex: qui dat etiam licentiam Confeſſariis Regularium, quando ipſis dignè præſentatis denegat Epiſcopus. *part. 3. tract. 4. reſolut. 79.* Quintò poteſt quis relinquere proprium Parochum & alieno Sacerdoti abſque eius licentia confiteri, ſi ille ſit ignorans adeo, vt Confeſſio ex hoc capite foret inualida, vel illicita, ex *cap. placuit 9. quæſt. 2. de pœnit. diſt. 6.* Ita Vaſquez *in 3. part. tom. 4. quæſt. 93. art. 2. dub. 3.* contra Sotum *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 41. art. 2. part. 4. tractat. 4. reſolut. 201. §. Non deſinam.*

Vt ſi proprius Sacerdos eſſet valde ignorans.

CONFESSARIVS
Quoad Scientiam.

Quartum Confeſſarij requiſitum eſt ſcientia.

25† QVarta conditio Confeſſarij eſt Scientia: eſt enim iudex fori interioris, & ideo ſcire debet ea, quæ ſub foro accidunt. Tenetur autem ſcire, quodnam ſit peccatum mortale, quod veniale: circumſtantias neceſſariò confitendas, caſus & cenſuras, contractus licitos, impedimenta abſolutionis, obligationem reſtituendi, & ſimilia, aut ſaltem de his dubitare, vt poſſit viros peritos conſulere: & plura ſcire tenetur confeſſarius pagi, quàm Ciuitatis; mercatorum, quàm ſimplicium &c. † Quod ſi hæc, quæ communiter ſcire tenetur, ignoret, probabilis eſt opinio Richardi Caietani, & aliorum apud Boſſium *de Iubil. ſect. 3. caſ. 2. §. 5. num. 168.* cum Vaſquez *in 3. part. tom. 4. quæſt. 93. art. 3. dub. 2.* quod confeſſio cum ipſo facta ſit nulla. Quia ad actum iudicialem. qualis eſt confeſſio, requiritur cognitio cauſæ, vt dictum eſt, & ſacerdos ità ignarus ſe habet, ac ſi peccata non perciperet ob ſurditatem, ſomnum, &c. Sed eſt etiam probabilis ſententia contraria Henriquez *lib. 2. cap. 14. § 5.* Præpoſitus *in 3. part. quæſt. 7. dub. 6. num. 66.* & aliorum: nam ad veritatem Sacramenti ſufficit materia, forma, & intentio miniſtri, & actus pœnitentis cogniti vt peccata, ſunt materia ſufficiens abſolutionis. Peccaret tamen Confeſſarius abſoluendo, ſicut & pœnitens ad illum accedendo (niſi vterque excuſaretur bona fide) & ex mala fide pœnitentis confeſſio fieret inualida. *part. 3. tract. 4. reſ. 12. part. 4. tract. 4. reſ. 201. & part. 5. tract. 14. reſolut. 22.*

Si enim ea, quæ communiter ſcire tenetur, ignorat, probabile eſt, inualidè abſoluere.

Sed probabile etiam abſoluere validè.

Ipſe tamen grauiter peccabit.

Quid, ſi inter audiendum dormiat,

26 Ad hoc caput pertinet requiſitum attentionis. † Et quidem Syluester ver. *Confeſſio, quæſt. 3.* & alij docent, quod ſi confeſſarius inter audiendum

diendum Confeſſiones dormiat, vel aliud agens, non intelligat omnia peccata, inualidè abſoluit: quia Iudex priuſquam abſoluat, debet integrè accuſationem percipere. Sed ego teneo cum Layman *lib.4. tr.6. cap.9.num.5.* & nouiſſimè etiam Mercero *in 3.par.9.quæſt.9.art.1.* in tali caſu validè abſoluere: quia abſolutio poteſt eſſentialiter conſiſtere abſque ſpecifica, & integra explicatione peccatorum. Debent autem pœnitentes peccata non audita in alia Confeſſione repetere, vt, quæ indirectè fuerunt abſoluta, directè iterum abſoluantur, *p.3.t.4.reſ.109. & p.4.tr.4.reſ.198.* Quid, ſi inter audiendum dormiat, & non integram confeſſionem excipiat?

27 An confeſſarius antequam pœnitentem abſoluat, recordari debeat ſtatum pœnitentis. Vide V. *Confeſſionis, num.* 58.

28 † Huc etiam pertinet defectus corporalis Sacerdotis in Confeſſione miniſtranda, vt ſi ſit ſurdus, vel mutus, &c. † Poteſt autem ſacerdos ſurdus, ſed non mutus, aliquando confeſſionem audire, quando nimirum pœnitentem vrgeret præceptum confitendi, & non adeſſet alius ſacerdos; tunc enim teneretur illi confiteri per ſigna. Ita Hurtado *de Pœnitent. diſputat.8. diff.4. part.5. tract.6. reſol.19.* Poteſt in aliquo caſu Sacerdos ſurdus ſed non mutus, confeſſiones audire.

CONFESSARIVS
Quoad Examen.

29 † PRæter conditiones confeſſarij numeratas, debet confeſſarius præſtare duo vnum ante abſolutionem, quod eſt examen: aliud poſt illum, & eſt ſigillum, de quo vide infra V. *Sigillum Sacramentale.* Debet præterea confeſſarius pœnitentem examinare circa multa.

30 Debet igitur confeſſarius interrogare pœnitentem ante confeſſionem, habeat ne aliquam excommunicationem, vel aliquod reſeruatum, à quo ipſe non poſſit abſoluere, ſi impleuit pœnitentiam præcedentis confeſſionis, adhibuit diligentiam in examine conſcientiæ, & an doleat de peccatis commiſſis, proponatque, ſe in poſterum non peccaturum. In confeſſione verò, peccatorum circumſtantias, numerum, intentionem, conſcientiæ dictamen, conſuetudinem peccandi, & occaſionem peccatorum †. An etiam de conſuetudine peccandi?

31 Porrò Ioannes Sancius *pract. diſput.9. num.6.* docuit, confeſſarium non habere ius interrogandi pœnitentem de conſuetudine peccandi, illumque rubore afficiendi propter peccata iam confeſſa: quia, quantumuis conſuetudinem habeat, ſi tamen contritus ſit, & propoſitum habeat non peccandi, eſt dignus abſolui, & confeſſarius tenetur illi abſolutionem impendere. Ex quo deducit, quod pœnitens non tenetur confeſſario interroganti de conſuetudine, reſpondere: quia peccata ſemel confeſſa non tenetur cum ſuo dedecore, & rubore repetere. Imò poſſe illam negare cum æquiuocatione. Sed an hæc opinio ſit probabilis, alij videant. Dicendum igitur eſt, quòd quamuis pœ- Negat Sancius. Et pœnitentem de ea interrogatum non teneri reſpondere.

Digitized by Google

Sed dicendum eſt poſſe.

nitens non teneatur explicare conſuetudinem peccandi, niſi oriatur ex occaſione proxima, quam vitare tenetur, vt docet Bonacina *de Sacr. diſp.5.quaeſt.5 ſect.2.punct.2.§.3.diffic.3.num.22.* contra Henriqu. *lib.5. cap* 8.*num.*1.poteſt nihilominus confeſſarius, ad cognoſcendum propoſitum pœnitentis illum de conſuetudine interrogare; nam conſuetudo peccandi arguit infirmum propoſitum. Et in tali caſu pœnitens tenetur illam confiteri,quia Confeſſarius iure interrogat,poteſtque,ſi opus ſit,conſuetudinario abſolutionem differre,plus vel minus,vt eius prudentia dictabit.Ita Vaſquez *in 3.par.tom.4.q.91.art.1.dub.3.* & alij, *p.1. tr.7 reſ.15.& 55.*

Et pœnitentem teneri ad confitendum veritatem.

Negat etiam Sanc. Confeſſarium habere ius de occaſione peccandi proxima interrogandi ſi non eſt euitabilis ſine graui incommodo.

32 De occaſione item proxima, ait Sancius *diſputat.9. num.6. & diſputat.*10. *num.*20. quando ſine magno incommodo vitari non poteſt, non teneri pœnitentem illam explicare, nec confeſſarium habere ius de illa interrogandi, & ſi contritus eſt pœnitens, & proponat non amplius peccare, debere illum abſoluere (toties quoties, etſi nullus profectus appareat. *part.*1. *tract.*16. *reſolut.*45.) quia hoc non eſt velle occaſionem ſed permittere ad detrimentum vitandum, *par.*1. *tract.*7. *reſolut.*55. §. *Vnde ex his*, *verſ. Idem dicendum.* Ex quibus infert, non eſſe negandam abſolutionem ei, qui non expellit è domo concubinam,vt recuperet centum aureos, quos illi mutuo dedit, aut nè amittat lucrum temporale in negotio, cui illa eſt neceſſaria, vel etiam ne amittat oblectamentum, vulgò *regalo*, eo quod illa epulas benè miniſtrat, ſine quibus nimis ægrè vitam tranſigeret, & ſimilis famula difficilè inueniretur. Nam in his caſibus non tenetur concubinarius concubinam è domo eiicere, imò poteſt eiectam iterum ad famulatum admittere, quantumcumque metuat labendi periculum; dum adeſt propoſitum amplius non labendi. (In hac ſententia eſt etiam Ioſeph ab Ortu *in ſpec.cap.*10. *num.*33. & nonnullos caſus ſimiles ponit, *part.*4. *tract.*4. *reſolut.*165.) Sed an hæc ſint probabilia,alij iudicent: nam primum caſum de mutuo impugnat nominatim, Palaus *tom.*1 *tract.*2. *diſput.*2. *punct.*9.§.3. *num* 14. docens, in tali caſu amittendum debitum, ſi eiecta concubina recuperari non poteſt, & ob id magnum damnum concubinario non proueniat. Et ſanè vnuſquiſque tenetur ſuæ ſaluti conſulere, etiam cum aliquo temporali, & corporali detrimento. *part.*5. *tract.*14. *reſolut* 108. † Et illud de 100. aureis improbabile eſſe, docuerat *in Addit. part.*3. *reſolut.*27. §.*Sed ego* †. Poſſet tamen impendi abſolutio concubinario, non eiecta concubina, cùm ceſſat reincidendi periculum vel quia deformis, aut infirma facta eſt, vel quia cognatio eos coniunxit, vel aliud obſtaculum non contemnibile ſuperuenit. Ita Palaus *vbi ſuprà num.*16. *part.*5. cit. in fine. Vel ſi occaſio ſine valdè magno detrimento vitari non poteſt. *part.*2. *tr.*16 *reſ.*45.

Et debere abſoluere concubinariũ pœnitentem,ſi cõcubinam è domo non expellat,vt recuperet centum aureos mutuatos. Aut,vt epulas benè paratas comedat, &c.

Dummodo adſit propoſitum non peccandi.

Sed contrarium tenendum eſt, & talem abſolui non debere ante eiectã de domo concubinam.

Niſi ceſſaſſet periculum relabendi.

Quamuis enim aliquãdo poſſit bis aut ter abſolui, antequam concubinã.

33 Quando verò pœnitens tenetur deſerere occaſionem peccandi quamuis poſſit confeſſarius ſemel, aut bis illum abſoluere, antequam de facto deſerat,eo quod ſperet ſtatim pulſurum: raro tamen id facere debet;

debet; quia experientia docet pœnitentem ſemel abſolutum rarò occaſionem expellere, imò potius nouit ſe laqueis implicare: debet igitur confeſſarius regulariter concubinarium cogere, vt ante abſolutionem, abiiciat concubinam. Quod autem ait Sancius *ſelect.diſp.*10. *n.*4. pœnitentem habere ius ad abſolutionem, etiam ſi millies concubinam expellere promiſerit, dum extraordinaria ſigna contritionis, & propoſiti oſtendit, ac proindè Confeſſarium non poſſe illi abſolutionem negare: Id quidem benè procedit de Confeſſario, vt Iudex eſt: quia tamen eſt etiam medicus, debet medicamentum adhibere ad præcauenda peccata futura, qualis eſt dilatio abſolutionis: quantumuis enim contritionis, & propoſiti ſigna in pœnitente cognoſcat, ſemper poteſt iuſtè timere, non fore remouendam occaſionem, ſi abſolutionem concedat. Ita Palaus *tom.*1. *tract.*2. *diſput.*2. *punct.*9. §. 3. *num.*18. Addit Megala *promp. ver. concubina, num.*6. abſolutionem non eſſe impertiendam concubinario, antequam concubinam expellat, etiam ſi abſit recidiui periculum, ſi adeſt ſcandalum vnius, vel duorum; idque etiam in articulo mortis, ſi tempus ſuppetat. Imò id etiam procedere, ſi illa, cum non ſit, iudicatur tamen à populis concubina; nam etiam à ſpecie tali cauendum eſt. *p.*5. *tr.*14. *reſ.*107.

expellat promittens ſtatim expellere. Tamen non niſi rarò faciendū.

Et multò minus toties, quoties veniat contritus vt ait Sancius.

Imò Megala vult expellendam eſſe ante abſolutionem etiam ceſſante periculo recidiui, ad vitandum ſcandalum.

34 Vbi verò concubinarius expulit concubinam, non debet illam inuiſere ſine alendi filios, &c. quamuis cum illa non peccet: & hoc ad vitandum ſcandalum, & periculum recidui, quod in malè aſſuetis facilè poteſt accidere. Ita Beia *part.*1. *cap.*14. vnde infert, Confeſſarium huiuſmodi concubinario non debere abſolutionem concedere, ſi id faciat. At Sancius *ſelect. diſput.*10. *num.*9. contra illum inſurgit, & tale ſcandalum fieri paſſiuum, ſi concubinarius ex iuſta cauſa id faciat. Et Palaus *tomo* 1. *tract.*2. *diſput.*2. *punct.*9. §. 3. *num.*11. docet, ad id teneri, ſi alia via filiis ſubueniri non poteſt, quamuis periculum indè ſequatur. Sed ego non video, cur non poſſit per alios filij alimenta præſtare, vel in domum concubinæ cum ſociis intrare, vt ſcandalum ceſſet. *p.*5. *tr.*4. *reſ.*109.

Nec danda eſt abſolutio, ſi poſtquā eiecit, illius domū frequentat etiam in finem alendi filios.

Quia nutrit periculū, & ſcandalū.

Quod vtrumque facilè vitabit, miniſtrando alimenta per alios, vel ipſe adeundo cū ſociis.

35 Sed an Confeſſarius concubinarius poſſit ſuæ concubinæ Confeſſionem audire? Reſpondeo affirmatiuè in rigore loquendo, imò vt Sancius *diſputat.*11. *num.*16. obſeruat, aliquando id expedit, vt nè apud alium diffametur, vt citius à peccato liberetur, vel vt conſcientiam illius melius cognitam commodiùs conciliet. Idque, etiam ſi publicum ſit, Sacerdotem, & fœminam in concubinatu vixiſſe: quia ex actione de ſe licita nullum oritur ſcandalum actiuum. In cap. verò fin. 30. *quæſt.* 1. ſolùm decernitur, ne Confeſſarius miſceatur cum fœmina, cuius Confeſſionem audierat, non autem contrà, vt putauit Fagundez *pr.*2. *lib.*4. *c.*3. *n.*35. Si autem eſſet periculum lapſus, vel doloris defectus non liceret. Ità Sancius. *part.*5. *tract.*14. *reſol.*110.

Confeſſarius côcubinarius poteſt audire Confeſſiones ſuæ concubinæ.

36 Valdè autem cautè gerere ſe debet Confeſſarius in examine mulierum circa aliqua peccata carnalia, & ideo docuit Fagundez *ibid.*

Digitized by Google

Cõfeſſarius in examine mulierum ſit cautus circa quę ſũ peccata carnalia, nec nimis ſcrupuloſè perquirat.

capit. 2. numer. 8. quòd, ſi mulier, aut vir confiteatur, habuiſſe copulam extra vas debitum, non debet inquirere in quanam parte corporis: quia ſufficit habere cognitionem, quod tale peccatum ſi contra naturam. Et præſtat aliquando Confeſſarium peccatum pœnitentis minus perfectè intelligere (ait Homobonus *par.* 1. *tract.* 4. *cap.* 12. *quæſt.* 11.) quam illi, vel ſibi aliquod ſcandalum parere. *par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 99.

Nec pænitentem moneat in aliquo, à quo bona fide excuſatur, nec admonitio fructũ faciet.

37 † Caueat item Confeſſarius, ne pœnitentem interroget circa illa, in quibus ſola eum excuſare poteſt bona fides, & interrogatio poteſt illi ruinam parere, † vt ſi cum impedimento aliquo dirimente ignoranter contraxit. In hoc enim caſu ſolùm interrogare debet generaliter, num angatur aliquo ſcrupulo, & diſſimulare, iuxta illud Aug homil. 41. *inter* 50 *ſi ſcirem ſibi non prodeſſe, non te monerem, non te terrerem* Nam cum pro diſpenſatione adiri debeat Papa, interim regulariter non ſperatur, niſi inquietudo, rixæ, ſcandala, & incontinentia, cuius periculum raro abeſſe poteſt, ait Villalobos *to.* 1. *tr.* 9. *diff.* 70. *n.* 4 Si verò ſperaretur fructus, poſſet, & deberet admoneri: Ita Sanch *matrim to.* 1. *lib.* 2. *diſput.* 38. *num.* 9. & alij communiter. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 80. & *p.* 7. *tr.* 3. *reſ.* 19.

Nec item illos perturbet circa præteritas Cõfeſſiones.

Si nõ cognoſcit defeciſſe in eſſẽtialib.

38 Caueat prætera ne pœnitentes perturbet circa validitatem præteritarum Confeſſionum. Nam, ſi interrogando illos de numero, reſpondeant, ſe numquam numerum expreſſiſſe, cum id bona fide fecerint, relinquendos in bona fide, ait Marchantius *tract.* 5. *de pænit. cap.* 3. *q.* 3. niſi aliquid eſſentiale omiſiſſe conſtet Nam de reliquo Confeſſiones, alioqui non integras materialiter, eſſe poſſe integras formaliter ratione bonæ fidei, & ſic ſufficientes. Adde, quod Confeſſarius ex Confeſſione vnius anni poteſt, velut ex vngue leonem metiri ſpecies, & numerum peccatorum aliàs commiſſorum, cum eamdem fere viuendi, & confitendi methodum ſeruent, *p.* 2. *tr.* 4. *reſ.* 89. §. *Hinc*, & *p.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 84. poſt medium.

Nec vnquã interroget de complice in indiuiduo.

Et ſi illũ pænitens ſpontè reuelet, ille verò eidẽ confitens illud peccatum taceat Confeſſarius eum abſoluat.

39 Numquam verò licet Confeſſario, interrogare pœnitentem de complice, etiam eo fine, vt fraternè illum corrigat, niſi id eſſet neceſſarium ad cognoſcendum proprium peccatum. *par.* 7. *tr.* 3. *reſ.* 34. Vide V. *Sigillum*, *num* 49. Quod ſi incidenter pœnitens manifeſtauit complicem, hic verò eidem Confeſſario confitens, illud peccatum taceat, Confeſſarius, poſtquam eum interrogauit in communi, & reſpondit, ſe nihil aliud habere tenetur illi abſolutionem impedere: quia pœnitenti pro ſe, & contra ſe credendum eſt, & non eſt maior ratio, cur alteri maior fides, habeatur, quàm ſibi. Ità Tolet. *lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 4. contra Henriquez *lib.* 3. *cap* 20. *nu.* 6 *p.* 5. *tr.* 11. *reſ.* 21. Contra verò: ſi Confeſſarius certo ſciat, quòd pænitens fecerit tale peccatum, & non ſit cõfeſſus, habeatque de hoc euidentiam, non debet illum abſoluere, quia non eſt pronuncianda forma Sacramenti, vbi certò conſtat ſubiectum eſſe indipoſitum: & Confeſſarius non ſolum eſt Iudex, ſed etiam Medicus, Ita Sancius *ſelect. diſp.* 8. *numer.* 6. Sed, his non obſtantibus, putat

Niſi euidẽter ſciret tale peccatum cõmiſiſſe, & non eſſe confeſſum.

Imò etiam in tali caſu Megala ait, debere abſolui.

Megala

Megala *in 1. parte lib. 1. cap. 2. num. 12.* talem Confeſſarium debere abſolutionem impendere; quia tenetur ſibi perſuadere, quòd pœnitens excuſetur ab illo peccato explicando, vt ſæpè contingit; etſi alias ritè diſpoſitum non abſoluat, grauem ſe illi iniuriam irrogare, *p. 3. tr. 4. reſ. 105.*

Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius cum pœnitente ſurdo?

40 Si pœnitens ſit ſurdus, debet Confeſſarius ſecundum Poſſeuinum *de off. Curati c 7. n. 15.* peccata audire in loco remotiori, & illum non interrogare, niſi de puris neceſſariis in mortalibus, vt ſic ſui, & ſurdi fatigationem euitet, *p. 5. tr. 6. reſ. 5.*

Confeſſarius non aduertens interrogare de circumſtantia neceſſaria, non peccat mortaliter.

41 Confeſſarius ommittens aliquam interrogationem neceſſariam ex inaduertentia, aut obliuione, non peccat mortaliter. Ita Valerus. An verò teneatur pœnitentes admonere de defectu commiſſo? Affirmatiuè reſpondet Fernandez, ſecluſo ſcandalo, vel aliquo detrimento. Sed Filliucius putat, quod tunc Confeſſarius tenetur admonere pœnitentem: quando Confeſſio ex tali defectu fuit inualida, vel ille defectus coniunctus eſt cum damno tertij, vel ipſius pœnitentis: ſi verò fuit valida; quamuis abſolutionem cum peccato conceſſerit, non teneri: ſed ſufficere, quòd ipſum pœniteat. *part. 2. tract. 15. reſolut. 7.* Tenetur autem admonere pœnitentem, vt reſtituat, ſi culpabiliter in Confeſſione non obligauit (ſed non abſque eius expreſſa licentia. Vide infra V. *Sigillum num. 41.*) Imò ſi poſitiuè dixit: *ne reſtituas, quia non teneris*, & poſtea pœnitens ſit factus impotens, tenetur ipſe reſtituere, & Nugnus *in addit. ad 3. par. tomo 2. quaſt. 8. artic. 4. dub. 6.* docet etiam teneri, ſi in tali caſu omiſit culpabiliter pœnitentem obligare: quia ſiue ſit Parochus, ſiue Parochi vicem gerat, tenetur docere pœnitentem neceſſaria alioqui erit cauſa moralis, quod pœnitens non reſtituat, & peccabit contra iuſtitiam. Sed contrarium docendum cum Bonacina *de reſtit. diſput. 1. quaſt. 2. punct. 11 num. 12.* quia confeſſarius non tenetur ex officio temporalibus bonis creditorum proſpicere, cum ab illis mercedem non accipiat; ſed ſolum tenetur ex virtute religionis monere pœnitentem, vt reſtituat, in ordine ad illius ſalutem: vnde, ſi id omittat, peccabit contra religionem, non contra iuſtitiam, nec ad reſtitutionem tenebitur. *par. 1. tr. 16. reſ. 1* Debet verò confeſſarius ſequi opinionem pœnitentis, ſi ſit probabilis, etiamſi ſua ſit probabilior. Vide V. *Opinio, num. 9.*

An verò teneatur pœnitentē admonere de defectu commiſſo? Diſcordes ſententiæ. Certè tenetur admonere, vt reſtituat, ſi ad hoc obligare oblitus eſt in confeſſione. Sed impetrata eius licentia.

Et ſi poſitiuè dixit non teneri, & pœnitens factus ſit pauper, tenetur ipſe ad reſtitutionem. Minimè verò, ſi ſolum priuatiuè, non obligat.

Et tenetur ſequi opinionem probabilem pœnitentis.

CONFESSARIVS
Quoad alia.

42 CONfeſſarius in peccato mortali Confeſſionem excipiens, peccat mortaliter. Sed ſi poſt audita peccata, ante abſolutionem, actum contritionis eliciat probabilis eſt opinio Henriquez *lib. 6. c. 18. num. 6. in gloſſ. litt. V.* contra Poſſeuinum *de off. Curati, cap. 45. n. 45.* quod non peccet: quia Sacramentum in abſolutione perficitur *par. 1. tr. 7. reſol. 47.*

Confeſſarius audiendo Confeſſiones in mortali, peccat mortaliter. Si, antequā abſoluat, nō conteritur.

Digitized by Google

Et probabile eſt, abſoluendo plures in peccato ſine interruptione, vnum peccatum committere.

*reſol.*47. An verò Confeſſiones multorum ſucceſſiuè excipiens in mortali, abſque notabili interruptione, plura peccata committit; vide V. *Circumſtantia, num.* 62. Et quid agendum, quando vrgente neceſſitate audiendi confeſſionem, Sacerdos ſit in mortali, &c. Vide V. *Sacramentum, num.* 10.

An teneatur audire Confeſſionem moribundi cum periculo mortis?

43 Confeſſarius ſecundùm Valentiam *tomo* 3. *diſputat.* 3. *quæſt.* 4. *punct.* 4. tenetur audire Confeſſionem exiſtentis in periculo mortis, etiam cùm vitæ diſcrimine, ſi ab ipſo petatur, quia timet ſe non eſſe contritum & eſſe in extrema neceſſitate confeſſionis. Sed hoc aliqui apud Coninch *de fide diſputat.* 25. *dub.* 7. *num* 89. limitant in eo, qui ignorat ſibi extra Confeſſionem ſibi opus eſſe contritione, & quid ſit contritio, &c. ac proindè non cogit ſe ad illam habendam. Nam alioqui non diceretur eſſe in extrema neceſſitate. *par.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 50.

Et pro eadem neceſſitate Miſſam interrumpere?

44 Confeſſarius pro audienda Confeſſione infirmi in periculo mortis, ſecundum Zambranum *de Sacrament. Pœnitent. cap* 4. *dub.* 6. *num.* 5. poteſt Miſſam inchoatam relinquere, etiam poſt conſecrationem (ſeruante interim aliquo Euchariſtiam) poſt confeſſionem ad perficiendum ſacrum reuertere. Si verò confeſſio ſit adeo longa, vt infra ſemihoram perfici nequeat, illum abſoluat, monens vt peracto ſacro, noua occaſione denuo ipſum acceſſat, & iterum auditum abſoluat, *par.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 70.

CONFESSARIVS
Regularis.

Confeſſarius Regularis poteſt audire peccata profeſſorum recentiū.

1 CONfeſſarius Regularis audire poteſt Confeſſiones Profeſſorum recentium, qui ſtant ſub cura Magiſtri. Nam Clemen. VIII. in decreto anni 1593. præcipit Superioribus Regularium, vt deputent confeſſarios, pro ſubditorum numero. Quod non eſt intelligendum, vt debeat apponi numerus confeſſariorum ſufficientium, qui tamen habeant diuiſa onera confeſſiones recipiendi, vt interpretatur Suarez *de Relig. tomo* 4. *lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 7. Sed quod ſint multi confeſſarij, vt quilibet confiteri poſſit cui voluerit. Nam mens Pontificis in illo decreto fuit, Religioſorum in confitendo libertati conſulere, vt patet ex illis verbis: *Nonnullos infirmiores interdum ſuperiori ſuo conſcientiæ maculas detegere formidantes, adducere poſſet in æterna damnationis periculum, &c.* Et in hoc decreto nomine ſubditorum veniunt etiam recenter profeſſi: nam ratio Pontificis militat particulariter pro ipſis. Adde, quòd Clemens prædictus approbauit conſtitutiones Theatinorum, in quibus habetur, vt vnuſquiſque confiteatur, cui voluerit ex Confeſſariis deputatis, abſque vlla diſtinctione. Peregrinus contrarium tenet, quia dictus Clemens mandat iuuenes manere in nouitiatu

tiatu

Digitized by Google

tiatu ſub cura magiſtri, cui ſoli confiteantur,&c.Sed ibi Pontifex non tradit præceptum,ſed conſilium. Ita Molfeſius *tom.1.tract.7 c.14.n.83. par.3.tr.2.reſ.5.*

2 † Confeſſarius Regularis poteſt audire confeſſionem mox in ſuam Religionem ingreſſuri, abſque approbatione Ordinarij † cumque abſoluere à caſibus Epiſcopalibus ſecundum Vecchium, *diſp.9. dub.7. num.5.* qui ſic ſuum Procuratorem de mente Clement. VIII. reſpondiſſe teſtatur. Nec obſtare contrarium decretum iuſſu eiuſdem Clementis editum: quia in eo ſermo eſt de ſæcularibus, at proximè Religionem ingreſſurus non venit nomine ſæcularium. *par.3.tract.2. reſol.46.* Aduerte etiam, quod ſi eſt approbatus ab Ordinario, virtute priuilegiorum abſoluere poteſt ſæculares à cenſuris Epiſcopalibus, à caſibus Papalibus occultis,& aliis Epiſcopalibus à iure. Vide V. *Abſoluere,num.30.*

Et ſæcularium mox in Ordinem tranſitu rorum, abſque approbatione Epiſcopi.

Et ſi eſt approbatus ab Epiſcopo abſoluere poteſt caſus Papales occultos, & cenſuras Epiſcopales.

3 Non tamen poteſt abſoluere excommunicationem per duellum incurſam; quia eam Clemens VIII. ſibi reſeruauit, decreuitque à nemine abſolui poſſe virtute cuiuſque priuilegij. Et quamuis Hurtado *in 2.2.diſp.170.ſect.21.§.201.* doceat,per hanc clauſulam non derogari priuilegiis Societatis, quia non exprimuntur: non eſt tamen admittendus, quia Societas expreſsè nominatur in decreto Sacræ Congregationis ſuper caſibus reſeruatis die 9.Ianuarij 1602. & eius declaratione die 26.Nouembris 1602. Cœterum, quia inſulæ Siciliæ, Corſicæ, & Sardiniæ ſecundum probabilem opinionem Gambaruptæ *de caſ. reſeru.c.3.num.8.* contra Megalam *in 1.par.lib.1.cap.13.num.20.* non comprehenduntur ſub nomine Italiæ,poſſet quis dicere,Patres Societatis in Inſulis ſupradictis poſſe prædictam excommunicationem abſoluere.*par.5.tr.14.reſ.103.*

Non autem excommunicationē duelli.

Sed quid in hac Inſula?

4 Poteſt nihilominus Confeſſarius Regularis diſpenſare in omnibus votis, in quibus poteſt Epiſcopus, excepto voto peregrinationis vltra duas dietas, cuiuſcumque diœceſis ſint vouentes. Ità ex communi Tannerus *in 2.2. diſputat.5. quæſt.4. num.92.* Poteſtque vota commutare in minus bonum. Ita Medina *libr.1. cap.14. §7. reg. 3. part. 3. tractat. 5. reſolut. 25. §. Quartò.* Item diſpenſare poteſt cum coniugatis inceſtuoſis ad petendum debitum. Vide Verbo *Inceſtus,num.3.*

Poteſt etiam diſpenſare in votis Epiſcopalibus.

5 Cœterum Confeſſarius Regularis non poteſt ſæcularium confeſſiones excipere, niſi ſit approbatus ab Ordinario, vt decreuit Tridentin.*ſeſſ.23.cap.15.* † Circa quod aliqua ſunt aduertenda. Et primò quidem ſi Epiſcopus Regularem idoneum ſine iuſta cauſa approbare tenuerit. Secundum Fagundez *pr.2.lib.7.cap.2.num.15.* & multos alios, poteſt nihilominus confeſſiones, ac ſi probatus eſſet excipere,ex *Clem. dudum, de ſepult.*quam per ſupradictū Tridentini decretum non reuocari, ſolidè probat Fagundez *vbi ſupra*, Rodriquez *qq.Reg.tomo 1. quæſt.59.art.2.*& alij. Quamuis alij cum Suarez *tom.4.in 3.par.diſp.28. ſect.1.*

Et cum inceſtuoſis, ad petendum debitum

Sed pro his omnibus debet eſſe approbatus ab Ordinario.

Vel ſaltē idoneus, & Epiſcopo præſentatus.

Digitized by Google

ſect.1.num.5. contrarium doceant *part.3. tract.2.reſ.24.& par.5.tr.13. reſol.45.*

Qui ſecundùm aliquos non poteſt talem licentiã eis limitare, quoad viros tantùm.

6 Imò Villalobos *tomo 1.tract.9.diffic.53.num.2.* vt probabile admittit, & admiſſum à viris doctiſſimis Societatis teſtatur, quod Epiſcopus non poſſit Regularibus limitare licentiam confeſſionum ad viros tantùm, ex defectu ætatis, ſi aliud non accedat: nam Clericis annorum 25. conceditur ab Epiſcopis beneficium curatum, abſque vlla diſtinctione, quod magis procedere debet cum Religioſis, in quibus maior bonitas præſumitur. Et hanc ſententiam multi ſequuntur. Verum Epiſcopi ſolent limitare Regularibus licentiam ad tempus, locum, & perſonas. Et ſi quidem iuſta cauſa concurrat, legitimè id faciunt, vt docet Fagundez *vbi ſup.n.1.p.3.tr.2.reſ.25.* Si verò nulla interueniat iuſta cauſa ex probabiliſſima ſententia Lezanæ *in ſum.cap.19.n.8.* & aliorum, talis reſtrictio non tenet, *p.4.tr.4.reſ.100.§.Ex his.*

Ad tempus locum, &c.

Saltem ſine iuſta cauſa.

Nec conceſſam ſimpliciter, vel ad certum tempus, ante elapſum tempus reuocare.

7 Petes an Epiſcopus, vbi conceſſit Regulari confeſſionem ad certum tempus, vel ſimpliciter, poſſit illam reuocare ante tempus, ſine rationabili cauſa: Hurtado reſpondet affirmatiuè, vt videre eſt *de Sacrament.diſput.10. diff.19.* Quia ex natura ſua eſt reuocabilis, & nullo iure reuocari prohibetur. Quare etiam licebit Epiſcopo confeſſionem ad libitum à Regulari auferre, quemadmodum poterat à principio non concedere. At contrarium tenendum eſt cum Mercero *in 3.part.quæſt.8.artic.4. dub.2. num 8.* quod apud Gauantum Verbo *Approbare*, declarauit Sacra Congregatio Epiſcopi, & Reg. in vna Giennenſ & Oriol anno 1630. Et ratio eſt: quia iuriſdictionem Regulari non dat Epiſcopus, ſed Papa per priuilegia; Epiſcopus verò ſolum examinat, & idoneum appellat veluti per ſententiam, quæ ſemel data, ſecundum Regulas iuſtitiæ non poteſt amplius reuocari. Vnde, non obſtante tali reuocatione iniuſta poterit Confeſſarius Regularis Confeſſiones excipere, *part.3. tractat.1. reſolut.22.& part.4. tract.4.reſol.100.* Secus dicendum eſt de facultate illis conceſſa ad beneplacitum. Nam hæc poteſt quandocumque reuocari, vt declarauit eadem Sacra Congregatio. *In vna Papienſi 12. Martij 1619.* apud Barboſam, *ver.Regularium Confeſſor. & v.approbare, par.4.lib.1.§.Non deſinam* Quamquam Cæleſtinus, *in Compend.tract.1.c.16. num.1.* dicat, etiamſi ſit conceſſa ad beneplacitum reuocari non poſſe, *par.5.tr.13. reſ.45.* in fine. Vide etiam Peyrinum, *priu.tomo 1. conſtit.2.Sixti IV.§.2. num.44.p.3.tr.2.reſ.26.*

Secus ſi conceſſit ad beneplacitum.

Et nouus Epiſcopus poteſt reuocare omnes licentias confitendi ad noniter approbandũ.

8 Petes iterum; An nouus Epiſcopus poſſit Confeſſarios Regulares à Confeſſione ſuſpendere, & ad examen vocare? Affirmatiuè reſpondeo cum Miranda, *tomo 1. quæſt.45. artic.7.* & Sacra Congregatione, *in vna Alban.1619.* apud Barboſam, *in Collect v appellare* Quod etiam decreuit Pius V. & declarauit Sacra Congregatio apud Villalobos, *in ſumm.tomo 1.tractat.9.diff.53.num.5.* Quamuis ipſe limitet hoc decretum ad aliquem Regularem ſuſpectum de ſufficientia. Aduerte

autem,

Digitized by Google

autem,quod ſi Epiſcopus ſuſpenderet generaliter Confeſſarios, non includerentur Regulares,ſed debent nominatim exprimi,id quod procedit in omnibus odioſis Ità Fagundez *pr.2.lib.7.cap.2.n.*28.Vbi etiam notat confeſſarios Regulares non poſſe ſuſpendi à Capitulo Sede Vacante,ex Priuil.Clem.IV *par.3. tr.2. reſ.*27. & *par.*4. *tr.*4. *reſol.*200. in fine.

9 Aduerte hic,quod Confeſſarius Regularis approbatus ab Epiſcopo vnius diæceſis,audire poteſt confeſſionem in aliena diæceſi,non ſolùm diæceſani illius diæceſis, in qua approbatus fuit, quod habet ex diſpoſitione iuris communis,ſicut etiam confeſſarij ſæculares:ſed etiam diœceſanorum illius diæceſis,vbi in itininere reperitur,ſi ibi ſe Epiſcopo commodè præſentare non poteſt,& Parochi non repugnant. Idque ex priuilegiis Eugen.IV.& Gregorij XIII.conceſſis Minoribus, & Ieſuitis. Sed dubium eſt,an hæc priuilegia reuocata fuerint per cõſtit. Vrbani,VIII.*edita an.*1628.*incip.Cum ſicut accepimus*.Sicut reuocatum eſt priuilegiam conceſſum Congreg.S.Mariæ de Vallicella,quod Regularis approbatus in Vrbe,cenſendus ſit approbatus pro toto Orbe, ſi ſolùm ſe præſentet Epiſcopis,&Romanam licentiam oſtendat.*par.*3.*tr.*2. *reſ.*123.

Regularis approbatus in vna Diæceſi, poteſt audire peccata in alia diæceſi,ſi in ea peregrinatur,& nõ poteſt commodè ſe Epiſcopo prẽſẽtare

Non tamen ſufficit approbatio Vrbis pro toto Orbe.

10 Peres tandem:An Regularis pro audiendis validè confeſſionibus ſæcularium,non ſolùm Epiſcopi,ſed ſui etiam ſuperioris licentiam habere debeat?Negatiuè reſpondeo cum Miranda *tom.*2.*quæſt.*45.*art.*11. 12. contra Anglum apud Adrianum *quæſt.*1.*de confeſſ. dub.*1. nam ſi eſt Sacerdos,& approbatus ab Epiſcopo,habet poteſtatem ordinis,& iuriſdictionis.Neque dicas Epiſcopum facultatem concedere dependenter à ſuo Prælato,dum Epiſcopus nihil de hoc ſignificat: nam poteſt abque vlla dependentia illam conferre. Verum eſt quod Peregrinus *in comment.conſtit.ſui Ord.part.*1.*cap.*5.§.9.tenet, talem Rugularem peccare mortaliter. Sed rectius ait Megala *par.*1,*lib.*1.*cap.*15.*num* 8.determinandum id eſſe ex ſtatutis vniuſcuiuſque Religionis;vt ſi illa obligent ſub mortali,peccet mortaliter,ſi ſub veniali,venialiter. *p.*1. *tr.*11. *reſ.*13.

Approbatus ab Epiſcopo ſine licẽtia ſui Prælati validè audit peccata.

Sed non licitè.

11 In Bullis Pontificiis,& Sacræ Congregationis decretis,vbi imponuntur pœnæ priuationum graduum,dignitatum, officiorum, &c. non comprehenduntur Confeſſarij.Ità Filliucius *tom.*2.*tr.*34.*c.*3.*n.*77 contra Lezanam *c.*10.*n.*32.*par.*4 *tr.*4.*reſ.*224.

Confitẽdi facultas in Regularibus nõ clauditur in priuatione generali graduũ officiorũ, &c.

12 Regularis abſque licentia ordinarij non poteſt excipere confeſſiones ſæcularium exiſtentium, & dormientium in Monaſterio, poteſt illis Communionem; & extremam Vnctionem præbere, etiamſi ſint coniugati, & extra Conuentum dormiant. *par.*9. *tr.*9. *reſolut.*36. Et ſi licentia conceſſa fuit ad beneplacitum, non expirat mortuo Epiſcopo Paſqualigus. *par.*8. *t.*7.*reſ.* 74. Idem dicendum eſt de Religioſis (*dicti li.Bonfratelli*) quod non poſſunt excipere confeſſionem infirmorum, in eorum hoſpitalibus commorantium abſque licentia ordinarij. *p.*8.*tr.*7.*reſ.*95. Sic etiam æquites S. Iacobi Alcantaræ,

Bonfratelli, & alij. nõ poſſunt excipere cõfeſſiones infirmorum abſque licentia ordinarij.

Digitized by Google

taræ,& Calatrauæ debent debent confeſſariis ab ordinariis confiteri.*ib. reſ.96.*

CONFESSIONIS Neceſſitas.

Confeſſionis præceptum obligat ſingulis annis.

† NEceſſitas Confeſſionis vrget ſemel in anno, & prætereà in articulo mortis,& quotieſcumque peccator vult Euchariſtiæ Sacramentum ſuſcipere.

1 Quilibet ergo fidelis tenetur ſemel ſaltē in anno ex præcepto ſanctæ Matris Eccleſiæ confiteri †. Quo præcepto ligari incipiunt pueri poſt ſeptennium,quando nimirum rationis vſus in eis elucet;non autem antea,etiamſi ſint doli capaces; nam hoc eſt per accidens,ad quod Eccleſia non reſpexit Ità Sancius,*diſp.*51.*n.*31 *par.*4 *tract.*3.*reſ.*52.Tenentur autem in articulo mortis,in quo ſi dubium ſit de vſu rationis,& & aliquod peccatum confiteantur,abſolui debent ſub conditione:nam ſic eligitur pars tutior pro ſalute illorum, & iniuria Sacramenti ceſſat per conditionem Ità Chapeauillla *de Sacrament.quæſt.*14.*par.*5.*tract.*3. *reſol.*68. Imò probabile puto id fieri poſſe in vita. *par.*4. *tractat.*53. *reſ.*53. An verò ante annos pubertatis exiſtentes incurrant excommunicationem ſynodalem aliquorum Epiſcoporum contra omittentes Confeſſionem annuam? Affirmat Hurtado *de Sacramen. diſputat.*7.*de Pænitent. diff.*9. Sed probabilis eſt negatiua ſententia Merceri in 3. *par. quæſt,*6. *artic.*5.*num.*7. & aliorum:quia, (vt dicitur in *cap.*4.*de delictis puerorum*) *in pueris relinqui ſolet in altum, quod in aliis progreſſionibus ætatis humanæ leges dicunt ſeuerius puniendum. par.* 3.*tr.*4. *reſ.*120.

Sed nō pueros ante ſeptennium. Etiamſi diſcurrant

Imò excommunicatio Epiſcopalis huic præcepto adnexa nec ligat impuberes.

Annus autē præcepti cōputandus eſt à Ianuario in Ianuarium.

2 Annus , intra quem Eccleſia præcipit ſemel confiteri,computandus eſt à Ianuario in Ianuarium:quia annus abſolutè dictus communiter,& ordinariè ſic computatur.Quamuis Suarez *diſp.*36.*ſect.*6. doceat computandum eſſe à Quadrageſima in Quadrageſimam , aut à Paſchate in Paſcha. Vnde qui confitetur in Ianuario præſentis anni,ſatisfaciet pro anno præſenti,& ſi confiteatur in Decembri ſequentis anni ſatisfaciet etiam pro illo anno.Ità Vaſquez *in* 3 *p.to.*4.*q.*90.*art.*2.*dub.*1 Et Layman addit *l.*5.*tract.*6.*c.*5.*n.*10.quod, qui infra annum confeſſi ſunt,& in ſequenti Paſchate reperiuntur infirmi in lecto,ac proinde communicare non poſſunt,non ſunt ad confeſſionem impellendi.Et ratio eſt , quia Concilium Lateranenſe *in c.omnis vtriuſque ſexus,*non aſſignauit pro Confeſſione tempus Paſchale,ſicuti aſſignauit pro communione;igitur quocunque anni tempore impleri poteſt:Imò addit etiam Layman haud grauiter peccaturum,qui annuam Confeſſionem ad modicum tempus vltra annum differret ex iuſta cauſa,vt à Paſchate ad Pentecoſten , putans ſe tunc eam commodius peracturum.*p.*3.*t.*4. *reſ.*81. & *p.*4.*t.*4.*reſ.* 206.& *olim in p.*2.*t.*17.*reſ.*54.

Et ex iuxta cauſa paulò vlterius.

3 Tenetur

3 Tenetur autem fidelis hoc præcepto confiteri omnia peccata mortalia, non quidem omnia, quæ committit in eo anno, vt probabile putat ex citato Concilij capite Mercerus *in 3. p. q. 6 art. 5. n. 3* Sed omnia, quæ recordatur, quando confitetur. Ita Hurtado *de pœnit. diff. 11.* Vnde qui in Ianuario v.g. confeſſus eſt, non tenebitur iterum confiteri in Paſchate, ſi noua mortalia committat, vel oblita recordetur, niſi communionis gratia, aut mortis occaſione. *p. 2. t. 17. reſ. 54. nec non p. 3. t. 4. reſ. 124. & p. 4 cit.*

Hoc præceptũ obligat ad confitenda omnia mortalia, quæ memorantur.

4 Non tenetur ad hoc præceptum, qui non habet, niſi peccata venialia: quia hæc de iure diuino non tenetur confiteri; Eccleſia verò vt notat Becanus *de Sacr. cap. 36. q. 6. n. 3.* non fecit nouum præceptum Confeſſionis, ſed ſolum determinauit præceptum diuinum ad certum tempus *par. 3. t. 4. reſ. 75. & 125.* Imò aliqui apud Padulanum *in 4. diſt. 17. q. 2. art. 4. concl. 2.* tenent, Eccleſiam non poſſe præceptum Confeſſionis de ſolis venialibus indicere. Et quamuis contrarium doceat Benzonius *l. 5. cap. 15. dub. 6.* & alij: nihilominus Molfeſius *tr. 2. c. 10. nu. 21.* & alij docent, Clementinam vnicam *de ſtatu monachorum*, vbi præcipitur Religioſis Sancti Benedicti, vt ſemel in menſe confiteantur, non obligare ſub mortali, quando non adſunt mortalia. Quod ſimile dici poteſt de vniuerſali præcepto Eccleſiæ, & peculiari alicuius Religionis *. par. 3. reſ. 125. cit. à §. Quæ omnia*, & quoad vltimum *in part. 5. t. 13. reſol. 35.* Ex quibus infertur cum Layman *lib. 5. tract. 6. cap. 5. num. 18.* & aliis, non teneri ad Confeſſionem annuam, qui habet peccata mortalia, quæ iuſta de cauſa confiteri non poteſt. Quidquid dicat Nugnus *in Add. ad. 3. part. q. 6. art. 6. diff. 1.* teneri talem confiteri ſaltem venialia *p. 3. t. 4. reſ. 127.*

Vnde non obligat eos qui non habet niſi venialia.

Vel etiã mortalia quæ iuſtis de cauſis explicari nõ poſſũt.

5 Per confeſſionem tantum venialium ſecundum Hurtado *de Sacr. diſp. 7. de pœnit. diff. 11.* non ſatisfit præcepto Eccleſiæ ſecundum Ochagauiam *de Sacr. tract. 2. q. 9.* ſatisfit: vnde, qui in principio anni confeſſu eſt ſola venialia, & poſtea committit mortale, ſecundum illum tenetur intra eundem annum iterum confiteri. Secundum iſtum non ita, & hanc opinionem certiorem putat Mercerus *in 3. p. q. 6. art. 5. nu. 3.* quia Eccleſia præcipit tantùm Confeſſionem mortalium. *p. 4. t. 4. reſ. 206.* in fine.

Sed an ſatisfaciat huic præcepto, qui confitetur ſola venialia, quæ habet, ſi poſtea committat mortalia, vt nõ teneatur hæc in eodẽ anno confiteri.

6 Tenet Nugnus *in 3. part. tom. 2. quæſt. 6. art. 5. diff. 1. concl. 4.* quòd, ſi adeſt periculum obliuiſcendi multa peccata, tenetur quis iure diuino confiteri, etiam ante annum: quia iure naturæ tenetur ad integram Confeſſionem, & conſequenter ad præueniendum periculum illam dimidiandi. Sed hæc opinio non eſt tenenda: quia ſi hoc eſſet, homo ſæpè teneretur confiteri infra annum; cum regulariter homo non poſſit recordari peccatorum vnius anni: & nihilominus Eccleſia obligationem iuris diuini determinauit ad ſingulos annos. Ad argumentum Nugni reſpondetur, nos non teneri ad integram confeſſionem peccatorum, quæ fecimus, ſed eorum, quæ recordamur, adhibito prius ſufficienti examine, Ità Turrianus *de pœnit. q. 6. art. 2.*

Nemo tenetur Cõfeſſionem annuam præuenire ob periculum obliuiſcendi multa peccata.

*diſp.*19.*dub.*4.Villalobos *in ſum.tom.*1.*tr.*9.*diff.*27.*nu.*7. & alij *p.*3.*t.*4. *reſ.*155.

Tenetur verò, ſi in fine anni timeat defuturam copiã Confeſſarij.

7 Tenetur tamen fidelis præceptum annuæ Confeſſionis præuenire, ſi timet, quòd in fine anni, quando vrgebit præceptum, non erit copia Confeſſarij. Sicuti in die feſto, qui præuidet ſe non poſſe hora nona Sacrum audire, tenetur anticipa.e. Quod etiam dicendum eſt de præcepto Communionis in Paſchate. Ità Layman *Th.mor.l.*5.*tr.*6.*c.*5. *n.*9. & alij. Sed quoad Confeſſionem Ioannes de la Cruz.*p.*2. *de Sacram. Pœn. q.*3.*dub* 3.*concl.*3. contrariam opinionem probabilem putat. Et quoad Communionem Azorius *to.*1.*lib.*17. *cap.*41. *q.*13. contrarium aſſeruit. *p.*3.*t.*4.*reſ.*69.

Qui in anno Confeſſionem præceptã prætermiſerit, tenetur confiteri quamprimum. Sed aliqui id negãt

8 Quod ſi anno tranſacto, præceptum confeſſionis quis non impleuerit, ex communi, & probabiliori opinione Doctorum, quos citat & ſequitur Villalobos *diff.*28.*nu.*8. tenetur primo quoque tempore confiteri. Quia annus aſſignatur vt non prætereatur, non verò, vt, eo prætérito, ceſſet obligatio præcepti. Sed Filliucius, *tom.*1. *tract.*7. *capit.*3.*nu.*54. probabilem putat contrariam Sententiam Diui Antonini, Sylueſtri & aliorum. Primò, ob auctoritatem Doctorum. Secundò: quia præceptum affirmatiuum obligat determinatè pro certo tempore, vt præceptum ieiunij, Horarum Canonicarum, &c. *p.*3.*t.*4.*reſ.*130. Poſita verò prima opinione, qui Confeſſionem omitteret non committeret tot peccata, quoties oblata oportunitate confitendi non confiteretur, vt docuit Bonacina *de Sacram. diſp.* 5.*q.*5. *ſent.* 2. *punct.* 4. *num.* 30. Sed vnum ſolum eo quidem grauius, quo diutius Confeſſionem ſine cauſa differret. Ità Nugnus *in add.*3.*p.to.*2. *q.*6. *ar.*5. *diff.* 5. & alij *p.*3. *t.*4. *reſ.*135.

Et in prima ſententia, ſi is Confeſſionẽ multo differret vnum peccatum committeret.

Peccat verò mortaliter contra hoc præceptum, excõmunicatus negligens abſolui, vt valeat confiteri.

9 Obligantur etiam hoc præcepto excommunicati ad tollendum vinculum excommunicationis, vnde ſi eius abſolutionem negligunt impetrare, peeccant mortaliter contra hoc præceptum, Ità Layman *lib.*2.*tr.*5. *c.*2.*nu.*38.*part.*5.*t.*9.*reſ.*88.

An huic præcepto ſatisfaciat quis inualidè confitendo?

10 Sotus, *in* 4. *diſt.*18.*art.*3. Suarez, *in* 3.*tom.*4. *diſp.*36.*ſect.*7.*nu.*3. & ali docent, huic præcepto non ſatisfieri per Confeſſionem inualidam voluntariè, ex defectu nimirum doloris propoſiti, &c. Ratio eſt quia ex ſupradictis Eccleſia non præcipit aliam Confeſſionem, ab ea quam Deus fieri mandat. Sed Deus præcipit veram, & validam Confeſſionem: ergo etiam Eccleſia. Hæc opinio eſt probabilior, quam tenet etiam Henriq.*lib.*4.*c.*4.§.1. qui tamen aduertit, quod licet faciens Confeſſionem voluntariè nullam, non ſatisfaciat Eccleſiæ præcepto, liberatur tamen ab excommunicatione impoſita in quibuſdam conſtitutionibus Synodalibus contra tale præceptum tranſgredientes: Sed probabilis quoque eſt abſoluta ſententia Paludani *in* 4.*diſt.*17.*q.*7. & aliorum, quod talis ſatisfaciat præcepto. Tum quia Eccleſia non poteſt præcipere actus internos; ſed ſolum externum actum Confeſſionis. Tum etiam quia remiſſio peccatorum eſt finis huius præcepti, & ideo non poteſt cadere ſub præcepto. *p.*3.*tr.*4.*reſ.*120.

Probabilius eſt, nõ ſatisfacere, quãuis liberetur ab excommunicatione ſynodali.

Sed probabile etiã ſatisfacere.

11 Tene-

Digitized by Google

11 ✝ Tenetur præterea quis ad Confeſſionem quoties habet peccatum mortale,& vult,aut debet communicare, aut celebrare Miſſam.An autem in caſu neceſſitatis poſſit quis communicare, aut celebrare cum conſcientia peccati mortalis ſine præuia Confeſſione,& ad quid teneatur in tali caſu,vide V.*Celebrare Miſſam, à num.*33.

Tenetur infra annum confiteri, qui eſt in mortali, & vult communicare aut celebrare.

12 Ad Extremam Vnctionem non eſt neceſſario præmittenda Confeſſio,vt diximus V.*Extremæ Vnctionis,num.*19.

Non autem ante extremam Vnctionem.

13 Eſt autem neceſſaria Confeſſio in articulo mortis neceſſitate præcepti diuini, quando adeſt copia Sacerdotis (nam in nullo caſu debet quis confiteri Laico,vt diximus V.*Confeſſionis*, *n.*2.quamuis poſſit per illum abſolui à cenſuris,vt dictum eſt V.*Abſoluere nu.* 57.)

Rurſus confiteri tenetur fidelis in periculo mortis. Non Laico.

14 Poteſt autem licitè moribundus petere abſolutionem peccatorum à Sacerdote,etiam excommunicato, hæretico, irregulari, &c. ſi non eſt alius Vide V.*Scandalum nu.*10.

Sed Sacerdoti, quicumque ille ſit.

15 Quoniam vero Pius V. in Bulla *ſuper gregem, edita anno* 1566. præcipit, ne medici vltra tertium diem ægrotum viſitent, niſi de illius Confeſſione per Confeſſarij chirographum certificant, additque in Doctoratu exigendum à medicis iuramentum ſeruandi hanc conſtitutionem, quæ renouatur in cap. *cum infirmitas*, *de pœnitent. & remiſſ.* Aduerte cum Nugno *in Addit. ad 3. part. tom. 2. quæſt. 6. artic. 5. difficult.* 2 contra Cherubinum, *compen. Bull. tom. 2. conſtitut. 3. Pij V. ſchol.* 2. dictas leges non obligare, niſi in morbo graui, vel qui in principio prudenter iudicatur periculoſus, vt grauis efficiatur. Item ſupra dictam monitionem fieri poſſe à medico per alios: nam ſic dictas leges interpretata eſt conſuetudo.Ita Homobonus *de ſtatibus parte 2.c.5.*Tertio ſi eger admonitus nollet confiteri,non debere à medicis in probabili mortis periculo deſeri. Imo, ſi medicus prudenter iudicaret monitionem nil profuturam, nec illum monere tenetur,neque deſerere, quia Pontifex nihil fruſtratorium præcipit.Ita Sanch.*ſum.to.*1.*lib.*3.*c.*16.*n.*10.11. Quarto, ſufficere medicis, quod de Confeſſione ægroti teſtentur eius domeſtici fide digni, vel etiam ipſe,ſi eſt magnæ auctoritatis. Et ſic interpretata eſt conſuetudo conſtit.prædictam ſecundum Nugnum, *vbi ſupra*. Et tandem iuramentum à medicis præſtitum exequendæ dictæ conſtit. intelligi in quantum vſu recepta eſt. Ita Sanch. *vbi ſupra par.*3.*tract.*4.*reſol.*93. Quæres an quis propter periculum incurrendi in noua peccata teneatur frequentius confiteri, quam ſemel in anno? Affirmat cum plurimis aliis Caietan *in ſum.verb.conf.*§.5.At rectè contrarium tenet, & docet Lugo *de Sac.Pœn.diſp.*15.*ſect.*4. *n.*45. *& ſeqq.* qui tamen affirmat teneri ſub mortali ſæpius intra annum elicere actum contritionis ad vitandum periculum illud incidendi in noua peccata mortalia;quamuis non ſit neceſſarium interrogare de hoc pænitentem,nec eum admonere in particulari de tali obligatione.*par.*7.*t.*12.*reſ.*31.

Medici autem non tenentur ægrotum de Confeſſione monere,niſi in morbo graui.

Et tunc nec per ſe ipſos.

Nec tenentur impænitentem deſerere.

Aut non profuturam monitionem adhibere.

Sufficit autem eis teſtimonium domeſticorum, quod ſit confeſſus.

Et ſic vſu recepta eſt conſtit.Pij V.& hoc modo medici iurant ſe ſeruaturos.

Non tenetur infra annum quis confiteri ob periculum incurrendi in noua peccata.

Licet teneatur conſiteri.

CONFESSIONIS
Modus.

Confeſſio debet fieri ore proprio.

Quamquam in aliquibus caſibus, quidam admittant fieri poſſe dando peccata ſcripta Confeſſario præſenti.

16 † CONfeſſio primo extra ceceſſitatem facienda ſemper eſt ore proprio Sic enim habet Eccleſiæ conſuetudo †. An vero hæc conſuetudo obliget ſub mortali, ita vt non ſit abſoluendus, qui præſenti Confeſſario ſine cauſa præberet peccata ſcripta, & de illis ſe accuſaret? Affirmat Fagundez *pr. 3 lib. 3. cap. 1. nu. 8.* quia talis mutatio eſt grauis, & in re graui. Sed Villalobos *tom. 1. tractat. 9. difficult. 31. num.* 1. putat talem non committere, niſi veniale; &, ſi id faceret ex cauſa rationabili, nullo modo peccare. Quod, & Layman, *lib. 5. tract. 6. cap. 6. nu.* 3. cum aliis admittit, & aſſignat duos caſus, quorum vnus eſt, ſi quis magnum pudorem ſentiret in proferendis peccatis; aliter, ſi ægrotus gutturis angorem pateretur, ita vt vix, aut ægrè poſſet oretenus confiteri. Ratio vero eſt; quia conſuetudo prædicta videtur non obligare in his caſibus. *p. 3. tr. 4. reſ. 127.*

An ad implendum præceptum annuũ vel articuli mortis, qui aliter non poteſt teneatur confiteri per ſcriptum?

Aliqui affirmant, alij probabiliter negant.

17 An vero ad implendum præceptum in Paſchate, vel in articulo mortis non ſolum quis poſſit, ſed etiam teneatur confiteri per ſcriptum, ſi alio modo non poteſt? Affirmatiuè reſpondent Turrianus *de pœnit. quæſt. 9. artic. 2. diſputat. 32. dub.* 2. Becan. *de Sacram. cap. 37. quæſt. 7. num.* 2. & alij. Quia præceptum Eccleſiaſticum ordinatum ad implendum diuinum, obligat ad adhibendam diligentiam, & apponenda media, quæ non ſunt magnæ difficultatis, qualis eſt Confeſſio ſcripta; nam in hoc eſt modicus labor, & periculo publicationis occurri poteſt adhibendo cautelam, vt poſt lecturam confeſſarij comburatur, &c. Sed negatiuam ſententiam Ioannis de la Cruz *in direct. conſ. 2. de Sacram. Pœnit. quæſt. 3. dub. 7 concl.* 1. & aliorum probabilem puto. Quia peccata ſcribere, & confeſſario ſcripta præbere, eſt modus confitendi inſolitus, & de ſe publicus. Quod ſatis eſt, vt lex Eccleſiaſtica ad id non cogat. *par. 3. tr. 4. reſ.* 128. & *par. 5. tr. 6, reſ. 4. 5. & 19.*

Quod etiam in primo caſu dicendum eſt de Confeſſione per interpretem.

18 Et ob eamdem rationem non tenetur quis confiteri per interpretem ſi alio modo non poteſt. Et ideo dicitur in Conſilio Lateranen. *Omnia ſua ſolus peccata confiteatur proprio Sacerdoti* Ita Sancius *in ſelectis diſputat. 33. numero* 8. & alij. Et hoc Vaſquez *in 3. par. tom. 4. quæſt. 99. artic. 4. dub.* 3. & alij, procedere etiam dicunt in articulo mortis. Granadus in *3. par. controu. 7. tractat. 1. diſput. 9. ſect. 6. num.* 28. contrarium docet: nam alioqui moribundus exponeretur graui periculo damnationis, quia contritionem in illo articulo habere, difficile eſt; & ſine contritione peccatum mortale non remittitur, ſaltem ſi non recipitur aliud Sacramentum. Fauet huic ſententiæ D. Thomas *addit. ad 3. par. quæſt. 9. art. 3. ad.* 2. affirmans, præceptum confeſſionis

Digitized by Google

confeſſionis obligare ad adhibendum interpretem, ſi aliter non poteſt quod ſaltem procedit in articulo mortis. Sed ego dicendum puto cum Fagundez, *pr.* 2. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 8. quod ſi pœnitens moribundus in peccato mortali exiſtens, habet probabilem exiſtimationem quod ſit contritus, non tenetur confiteri per interpretem, quia tunc confeſſio non eſt adeo neceſſaria ad ſalutem, nec Deus videtur obligare cum tanto onere. Si autem probabiliter dubitat, ſe non eſſe contritum, tunc tenetur tum ex præcepto diuino, tum ex naturali propriæ charitatis ne damnationis periculo ſe exponat. Non tenetur autem in tali caſu facere confeſſionem integram materialiter, ſed tacere poteſt illa peccata, ex quibus notabilis infamia ſibi, vel alteri ſequi poteſt. *p.*3.*tr.*4.*reſ.* 129. & *p.*5.*tr.*3.*reſ.*72.

Et in ſecundo ſi moribundus probabiliter putat ſe contritum. Si autem putat contrarium, tenetur interpretem adhibere. Sed non ad confeſſionem integram materialiter.

19 Tenetur autem, qui non poteſt verbis confiteri ſignis, & nutibus, vt eſt mutus, vel qui non habet niſi confeſſarium ſurdum quando præceptum confeſſionis vrgeret & pœnitens poſſet peccata confeſſario manifeſtare per ſigna, nam ex hoc nullum ſequitur inconueniens. Ita omnes DD. apud Hurtadum *de pœn.diſp.*8.*diff.*4. Et Megala *par.*1. *lib.*5.*c.*8. *n.*11. aſſerit mutum in tali caſu ſufficere explicare ea peccata; quæ poteſt iudicio prudentis. Imo Fernandez *p.*1.*docum.*4.*n.*33. putat, confeſſarium, cum vrget præceptum confeſſionis, poſſe abſoluere mutum, ſi ſigna doloris oſtenderit, etiam ſi nullum potuerit ex eius ſignis peccatum percipere, dum non eſt alius confeſſarius qui melius intelligat. *p.*5.*tr.*6. *reſ.*3. & 19.

Quandocumq. vero præceptum vrgeat, qui non poteſt confiteri verbis tenetur cõfiteri nutibus, & ſignis.

20 Sed hunc caſum vltimum paulo altius diſcutiamus. Nam Sotus in 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 2. *artic.*6. *ad* 1. & omnes fere Thomiſtæ tenent, moribundum, qui loqui non valens, abſolutionem à confeſſario nutibus quærit, non poſſe abſolui. Primo, quia confeſſarius non habet per hos nutus ſufficientem notitiam. Secundo, quia nihil proponitur abſoluendum, cum non explicentur peccata in particulari. Tertiò, quia peccata talis moribundi non poſſunt remitti directè cum non explicentur; nec indirectè, quia peccatum in communi, vt ab eo explicatur, non eſt remiſſibile. Et tandem, quia hic non verè confitetur, ſed ſolum habet voluntatem confitendi. Sed affirmatiua ſententia tenenda eſt cum Regio *in reſ.caſ.*39.*n.*4. & aliis multis. Nam, ſicut neceſſitas excuſat aliquando Confeſſionem dimidiatam, ita excuſare poteſt Confeſſionem in genere, quia non magis eſt neceſſaria ad Confeſſionem explicatio peccatorum in particulari, quam integritas. Confirmatur primò; quia qui recordatur ſe commiſiſſe mortale, & non recordatur ſpeciem, ſufficienter confitetur illud in genere. Confirmatur ſecundò; quia talis dat veram materiam, ſcilicet accuſationem ſui, cum oſtenſione doloris, ex quibus Confeſſarius cognoſcit ſtatum illius, quantum hic, & nunc poteſt cognoſci. Nec Deus requirit à nobis aliquid ſupra vires. Et hanc ſententiam determinant Canones, & Rituale Romanum Pauli Quinti. Ad primum argumantum dicimus, dari

Quibus qui in articulo mortis petit abſolutionem. Eſt abſoluendus.

Digitized by Google

dari notitiam, quæ poteſt, & in tali caſu ſufficientem. Ad ſecundum, proponi abſoluendam offenſionem diuinam perſonæ particularis, quæ eſt materia ſufficiens. Ad tertium, offenſionem diuinam in genere abſolui directè peccata vero ſingula indirectè, vt contingit in peccato oblito. Ad quartum, non dari ſolum voluntatem confitendi, ſed etiam Confeſſionem peccatorum in genere, ſignificatam per nutus. *p.3.tr.3. reſ.1.*

Immo abſolui debet ſi nec audit; nec loqui poteſt, pulſat autem ſibi pectus, & oculos in cælum tollit.

21 Sed hic inſurgunt alio duo dubia. Primum eſt, an Confeſſarius poſſit abſoluere moribundum, qui non audit, nec loqui poteſt, ſed pugno pectus ſibi pulſat, & oculos in cœlum tollit; vel ad imaginem vergit cum ſuſpiriis? Et Megala *in prima parte lib. 1. cap. 11. numero* 8. negatiuè reſpondet; Quia ſigna contritionis adhibenda ſunt in ordine ad claues, vocando Sacerdotem, &c. Sed Chapeauilla de *Sacrament. miniſtr. tempor. peſtis cap. 3. quæſtio* 11. affirmat. Quia in tali caſu adeſt tacita Sacerdotis petitio. Illa enim ſigna in articulo mortis non fiunt niſi dolori manifeſtando, & medicinæ quærendæ. Et ſanè, ſi is poſſet peteret, Confeſſarium, quod quilibet peccator facit, dum poteſt. Et tandem ex D. Auguſtino ſermon. 44 tunſio pectoris eſt ſignum manifeſtatiuum peccati, & tacita peccati Confeſſio. Hæc opinio eſt pia, & Confeſſarius ſuaderi debet vt talem abſoluat ſub conditione. Neque dicas, in tali caſu adeſſe aliquam Confeſſionem, ſed non ſacramentalem, quæ facienda eſt Sacerdoti. Nam, dum is tacitè confitetur, petit abſolutionem ab eo, qui habet poteſtatem. Vbi nota, quod aliter dicendum eſt de Confeſſione ſacramentali, ordinata ad abſolutionem; aliter de confeſſione generali facta Deo & Eccleſiæ ſine hòc ordine qualis fit per *Confiteor.* Et quidem prima ſufficit ad dandam abſolutionem, ſecunda non item. Vnde qui ad pedes confeſſarij proſtratus vt confiteatur, apoplexia corriperetur, abſolui poſſet. Non tamen Sacerdos, cui poſt inchoatam Miſſam dictumque *Confiteor* tale ſymptoma contingeret. Ita Layman *lib. 5. tr. 6. cap. 8. num. 4. par.3.tr.3.reſ.2.* Sed nouiſſimè docet Marchinus, etiam Sacerdotem in tali caſu abſoluendum eſſe. *par.4.tr.4.reſ.92.§.Notandum eſt* in fine.

Etiam ſi dubium ſit num talia ſigna procedant ex contritione, an ex dolore mortis?

22 Secundum dubium eſt, an talis ſit abſoluendus, ſi dubium ſit, an prædicta ſigna orta ſint ex contritione, an vero ex mortis anguſtia? Et reſpondeo cum Sancio *Select.diſp.44.n.15.* abſolui poſſe ſub conditione, quia talis abſolutio prodeſſe poteſt infirmo, & non obeſt Sacramento. *par.3.tr.3.reſ.3.*

Confeſſio debet fieri Confeſſario præſenti, & ab eo præſente abſolui.

23 SECVNDO, Confeſſio ſacramentalis non poteſt fieri Confeſſario abſenti, & ab illo abſente recipi abſolutio. Nam Clemens VIII. per ſuum decretum anno 1602. damnat vt falſam, temerariam, & ſcandaloſam iſtam propoſitionem. *Non licet per litteras, ſeu internuncium, confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere.* Sed Villalobos *tom. 1. tract. 9. difficult. 37.*

Digitized by Google

difficult. 37. *num.*6. & lij, inter quos nouiſſimè Gamachæus in 3. *par. cap.*29. §. 4. *de Sacram. Pœnitent.* & kelliſonius, *in* 3. *part. tomo* 2. *quæſt.* 9. *art.* 3. *dub.* 3. putant Clementem VIII. damnaſſe ſupradictam propoſitionem in ſenſu copulatiuo, quatenus tam Confeſſionem, quam abſolutionem in abſentia factam includit. Quæ opinio probari poteſt, primò; quia Pontifex adhibet particulam, *&*, quæ copulat, non, *vel*, quæ diſiungit. Secundò, quia damnat illam propoſitionem in ſingulari, ac proindè per modum vnius hypotheticæ. Tertiò, quia quæſtio, quam dirimere intendit, non erat de ſenſu diuiſiuo, ſed de copulatiuo inter DD. Igitur in hac ſententia Confeſſio facta abſenti eſſet valida, dummodo abſolutio conferatur præſenti. Aduertit tamen Gamachæus, talem confeſſionem à Pontifice declarasi illicitam; excuſari tamen poſſe bona fide, quia decretum loquitur de iis tantum, qui prudenter, & ſcienter contra prohibitionem auſi fuerint confiteri. Verum ipſe puto cum Freyta *addit. ad tract. de conf. ſollicit. quæſt.* 13. *n.* 31. & aliis multis, eſſe de neceſſitate confeſſionis, vt fiat in præſentia Sacerdotis; quia eſt actus perſonalis, quemadmodum abſolutio, & Clement. VIII. in prædicto decreto non ſolum damnaſſe abſolutionem abſente pœnitente, ſed etiam confeſſionem abſente confeſſario, quòd Syluius in 3. *part. quæſtio.* 9. *art.* 3. *poſt concl.* 4. teſtatur declaraſſe ipſum Clementem Cardinali Bellarmino, & declarauit poſtea S. Congregatio apud Coquetium *differt. de confeſ. per litt. cap.* 5. *num.* 15. Igitur confeſſio facta Sacerdoti abſenti, non ſolum eſt illicita, ſed etiam inualida. *part.* 3. *tract.* 3. *reſolut.* 7. *&* *part.* 5. *tract.* 17. *reſolutio.*60.

Ita vt non poſſit quis confiteri abſenti, & ab eo poſtea præſente abſolui.

24 Cœterum ex hac ſententia ſequi videtur, non poſſe abſolui moribundum, qui abſente confeſſario confeſſionem petiit, vel ſigna pœnitentiæ dedit, aliquibus id teſtantibus. Et ita tenet Turrianus *de Pœnitent. quæſt.* 9. *artic.* 2. *diſput.* 32. *dub.* 4. cum aliis quamplurimis. Sed nihilominus tenendum eſt cum Vaſquez in 3. *part. tom.* 4. *quæſt.* 91. *art.* 2. *dub.* 1. *numero* 4. & 5. & aliis multis, abſolui poſſe. Hanc ſententiam clarè docuit D. Thomas *opuſcul.* 65. §. *de extr. Vnctione*, & Clemens VIII. apud Coninch *de Sacrament. diſputat.* 7. *dub.* 10. *poſt num.*61. reſpondit, ſe in decreto de quo ſupra, hunc caſum non comprehendiſſe. Quæ reſponſio, quamquam ab ipſo manauerit, vt Doctore priuato, ſatis probat, prædictum decretum huic opinioni non derogare. Accedit auctoritas Conciliorum Arauſicani I. cap. 12. Carthaginenſis III. cit. in cap. *ægrotantes de conſ. diſt.* 4. *&* *IV. cap.* 76. *cit. in cap.* 8. *eadem cauſa*, S. Leonis Papæ Epiſtola 89. Et tandem Ritualis Romani editi anno 1615. Ad argumentum ſuprapoſitum de abſentia Sacerdotis reſpondetur, talem confeſſionem non fieri omninò abſenti, ſi adſtantes talem confeſſionem coram infirmo repeterent tanquam interpretes. Ita Syluius in 3. *part. quæſt.* 9. *artic.* 3. *concl.* 4. *part.* 2. *tractat.* 13. *reſolut.* 13. *&* *part.* 3. *tractat.* 3. *reſolut.* 4. Vnde ob contrariam rationem, ſi teſtes, non in præſentia moribundi, ſed in

Poteſt nihilominus abſolui moribundus qui dedit ſigna abſente Confeſſario, ſi huic præſenti teſtentur auditores illa vidiſſe.

Nam talis Confeſſio eſt quodammodo præſens.

Secus ſi teſtes teſtentur in abſentia de ſignis.

in eius abſentia teſtentur Sacerdoti de ſignis contritionis moribundi, non poteſt confeſſarius illi abſolutionem impendere. Sed quia Bonacina, *tomo* 4. *diſputat.* 2. *quæſt.* 3. *punct.* 33. *num.* 4. & alij multi tenent, etiam in hoc caſu moribundum abſolui poſſe: hanc opinionem probabilem cenſeo. *part.* 3. *tract.* 3. *reſolut.* 7. † & recitantet *in part.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 92. §. *Notandum eſt.* †

Et tamen etiam in hoc caſu probabile eſt abſolui poſſe.

25 Sed ad hoc ſuperſunt aliqua dubia circa prædicta. Primum eſt, quot teſtes requirantur ad teſtandum in tali caſu coram Sacerdote, & moribundo de ſignis pœnitentiæ ab illo editis? Et videntur requiri plures. Quia S. Leo, & Concilia citata loquuntur de teſtibus in plurali. Sed Sancius, *diſputat.* 44. *num.* 35. docet, ſufficere vnum. Nam Felinus *in cap. veniens, quæſt.* 1. *num.* 8. *de teſtibus*, ait, ſtandum eſſe dicto vnius, vbi non agitur de præiudicio alterius. Nec oportere, quod ſit Chriſtianus, ſed quemcumque ſufficere: nam præſumptio in hæretico, &c. eſt quod deberet negare, ne fiat Sacramentum, & ſic in fauorem. Debere tamen abſolui ſub conditione, *ſi ſigna dediſti p.* 3. *tract.* 3. *reſol.* 5. Et ita tenendum eſt *part.* 2. *tract.* 13. *reſol.* 13. in fine.

At quot teſtes in tali caſu requirantur?

Vnus, ait Sancius.

Etiamſi ſit Paganus.

26 Secundum dubium; An Confeſſarius poſſit abſoluere moribundum ſenſibus deſtitutum, quem paulò ante confitentem audierat, & poſtea receſſerat antequam abſoluiſſet? Et reſpondeo affirmatiuè cum Chapeauilla *de modo miniſtr. Sacram. temp mortis. cap.* 4. *dub.* 2. *ſectio.* 7. *quæſtio.* 13. dummodo non conſtet de mutato propoſito. Nam debet præſumi mutari. Nec eſt in hoc maius dubium, quam in contrahente per procuratorem. *part.* 3. *tract.* 3. *reſolut.* 6.

Confeſſarius poteſt abſoluere moribundum ſine ſenſibus, ſi illum confiteri antea audiuit.

27 Tertium dubium: An dari poſſit ſub conditione abſolutio moribundo, qui nec confeſſarium petiit, nec vlla ſigna pœnitentiæ dedit? Et negatiuè reſpondeo cum Henriquez *lib.* 3. *cap.* 10. *numero* 9. Quia non poteſt dari abſolutio, vbi nulla eſt accuſatio. Nec dicas cum Homobono *part.* 1. *tractat.* 7. *cap.* 18. *quæſt.* 84. talem fortaſſe habere actum contritionis internum cum voluntate confitendi. Nam talis voluntas debet exterius manifeſtari per ſigna: Sacramentum enim, quia ſenſibile, requirit materiam ſenſibilem. Cæterum ſententiam affirmatiuam præter Homobonum docuit Gregorius XV. dum erat Archiepiſcopus Bononienſis, *in memor. Confeſ. cap.* 1. *numero* 16. Et teſtantur practicatum eſſe à Clemente VIII. cum quodam, quem cadere vidit è fabrica D. Petri. Docuit etiam Fauſtus *tomo* 1. *libro* 4. *quæſtio.* 204. Qui omnes loquuntur de moribundo aliàs bonæ famæ, & probatæ vitæ: quia is præſumi poteſt habere aliquem dolorem, factum ſufficienter ſenſibilem per teſtificationem bonæ famæ. Et tandem Baua *inſtitut. Relig. Chriſt. libro* 2. *capite* 91. docuit, talem abſolui poſſe per modum ſuffragij, cum conditione tacita, vel expreſſa, *in quantum poſſum, & tu es capax part.* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 8. *& part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 92. Vnde hæc opinio eſt probabilis ſaltem per locum extrinſecum. Non eſt tamen recedendum à prima ſententia. *p.* 3. cit. Cui addit Sancius *in edit. Lugd. diſp.* 44. *num.* 3. quod, ſi moribundus abſente confeſſario dedit

Non autem ſi nunquam ſigna dedit, vel Confeſſionem petiit.

Sed, ſi erat bonus vir affirmatiua ſententia non eſt improbabilis.

Prima tamen eſt verior.

Addit Sancius, nec poſſe abſolui

dedit quidem ſigna, ſed nullus id teſtetur, non poteſt confeſſarius ſub conditione abſoluere. Et, ſi aliquis mentiatur, ſe ſigna doloris vidiſſe, quæ ille reuera elicuit, non illi pro futuram abſolutionem, quia interpres eſt formaliter falſus, *parte 5. tractat. 3. reſolutio. 56. §. Obſeruat.*

ſi dedit ſigna, ſed nemo id teſtetur.

28 Quartum dubium: An, quando adeſt probabilis opinio, confeſſarius poſſit, & debeat abſolutionem impendere, & ſub conditione? Reſpondeo. Vide V. *Opinio, num. 6.*

29 † TERTIO Confeſſio debet eſſe ſecreta. † Nam regulariter ad Confeſſionem publicam nemo tenetur, ſicut ſupra dictum eſt de Confeſſione per interpretem, niſi quis in articulo mortis dubitans ſe eſſe contritum, non poſſet niſi publicè confiteri, vt tempore peſtis, naufragij, &c. Nam tunc plus timenda eſt mors æterna, quàm aliqua fama iactura; ſed hic non tenetur explicare omnia peccata, ſed poteſt omittere grauiora *parte 2. tractat. 16. reſolut. 41. & part. 5. tract. 11. reſolut. 23.* Imò ſufficit dicere vnum peccatum, vel vt docet Hurtadus *de Sacrament. Pœnitent. diſputat. 9. diff. 10.* aliquo ſigno declarare, ſe eſſe pœnitentem, vt ſi in naufragio, bello, &c. dicat confeſſarius, vt omnes, qui volunt confiteri genuflectant; nam tunc ſatis eſt genuflectere. *p. 5. tract. 3. reſoluat. 71.* & confeſſarius poteſt omnes in communi abſoluere. *Ego vos abſoluo à peccatis veſtris. Ibidem, & tract. 11. reſolut. 23. & in part. 1. ſup. cit.* in fine.

Quando eſt opinio probabilis, quod moribundus abſolui poſſit, Sacerdos ad id tenetur.

Nemo tenetur confiteri publicè.

Niſi in aliquo caſu per accidens.

30 Idem dic, ſi quis in platea vulnus lethale reciperet, & non poſſet ſimul animæ, & corporis medicamentum admittere, nec medici vellent per modicum à medendo deſiſtere. Quòd enim ait Mancinus. *prac. 4. dub. 10.* in tali caſu debere peccata ſignis & nutibus, vt poteſt, coram neceſſariis tantum perſonis manifeſtare, monendo eas, vt oculos, & aures auertant, & ſi quid audierint, ſeruandum ſub ſigillo: hoc inquam viris doctis non ſatis placet. Ego verò, ſi poſſem, vnum peccatum audirem, & abſoluerem, confeſſionem integram abſoluturus poſt medelam. *ibid. reſolut. 56.*

In quo nec tenetur confiteri integrè.

31 Confeſſio facta inualida de reſeruatis Delegato, tollit reſeruatiotionem. *part. 8. tract. 7. reſolut. 65.* Reſeruatio non includit peccata dubia. *ibidem reſolut. 72.* Sic etiam confeſſiones audiui domibus prohibitæ à Synodo Diœceſana, non ſunt nullæ, quamquam puniendus eſt confeſſarius. *ibidem reſolut. 73.* Non confeſſus elapſo anno, vnica confeſſione ſatisfacit annuæ confeſſionis, elapſi, & præſentis anni. *ibidem reſolut. 80.*

Confeſſio facta in domibus non eſt inualida ſed puniendus confeſſarius eſt.

32 In confeſſione non eſt aperienda circumſtantia Sodomiæ (niſi propter reſeruatum) ſi cum fæmina, vel cum maſculo illam commiſit, ſed ſatis eſt dicere peccaui contra Naturam *ibid. reſol. 86. part. 9. tract. 8. reſolut. 66.*

Si Sodomia eſt peccatum reſeruatum aperienda eſt eius circumſtantia.

33 Vicarius electus à Capitulo mortuo Archiepiſcopo non poteſt reuocare licentiam confeſſionis datam Regularibus. *ibid. reſolut. 94.*

34 Adimplet præceptum annuæ confeſſionis, qui aliquot peccatum ex iuſta cauſa tacet in confeſſione, & non tenetur amplius eo anno confiteri,

Taciturnitas peccati nō impedit fa-

Digitized by Google

tisfactionem annuæ confeſſionis. fiteri,& eadem eſt ratio de oblitis, ſicut qui in articulo mortis ex cauſa ommiſit non tenetur ſtatim ea ceſſante confiteri, ſed poteſt expectare tempus annuæ confeſſionis *part.9. tract.8. reſol.* 56. Tenetur pœnitens manifeſtare reſeruata confeſſario non habente facultatem ab illis abſoluendi cum non reſeruatis ſed ſi ſine periculo vitæ infamiæ, vel honoris, tenetur manifeſtare, quæ abſolutioni obſtare poſſunt. *ibidem. Sed obiter* non tenetur ſecularis ſe accuſare in confeſſione de defectibus, qui peccata non ſunt, ſed Pellizzarius affirmat de Religioſis, cum aliquando poſſint eſſe cum culpa. *parte 9. tractat. 9. reſolutio. 19.*

Defectus qui non ſunt peccata, non ſunt confitendi.

Secus de Religioſis.

CONFESSIONIS

Requiſita.

Confeſſio multa requirit.

35 † REquiſita confeſſionis continentur in his ſequentibus; carminibus.

Sit ſimplex, humilis Confeſſio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, diſcreta, libens, verecunda,
Integra, ſecreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Præcipuè verò fidelitatem, dolorem, integritatem.

Non ſunt tamen omnes hæ conditiones neceſſariæ, maximè autem ſunt, fidelitas qua peccata certa explicentur vt certa, & dubia vt dubia, dolor de quo vide ſupra V. *Attritio, & Contritio*, & integritas.

In Confeſſione n. mentiri eſt graue peccatum.

Niſi paruitas materiæ minuat.

Vt ſi mendacium ſit de veniali, quod non ſit tota materia.

Et ſecundum Fabrum etiam ſi ſit tota materia.

36 Ad fidelitatem pertinet in Confeſſione verum dicere, & in ea mentiri eſt peccatum ex ſuo genere graue. † Excuſat tamen primò paruitas materiæ, nam mendacium de peccato veniali non eſt peccatum mortale. *part. 5. tract. 5. reſolut. 27.* niſi illud veniale eſſet totalis materia Confeſſionis; nam tunc daretur abſolutio ſine materia, & Sacramentum foret nullum. Ita Suarez, *tom. 4. diſp. 22. ſectio. 10. numero 6.* & DD. communiter. Sed Faber. *in 14. diſtinct. 17. quæſt. vnic. diſput. 14. cap. 3. num. 51.* ait, mendacium de veniali, etiam ſi ſit totalis materia Confeſſionis, eſſe veniale: quia, inquit, omne mendacium de veniali eſt res leuis & parum lædit iudicium Confeſſarij. Ad argumentum ſupra factum reſpondet, Sacramentum ex parte etiam irritari, quando mendacium eſt de materia partiali, vnde debere vtrumque eſſe mortale, ſi læuitas materiæ non excuſaret: ſicut idem peccatum mortale eſſet, conſecrare panem hordeaceum ſolum, & hordeaceum ſimul cum tritico. Ita ille: ſed an probabiliter, alij iudicent. *p. 3. tract. 4. reſolut. 96.*

Vel ſi mendacium ſit de re ad Confeſſionem non pertinente.

Rurſus explicari debent omnia mortalia in ſpecie, & numero.

37 Excuſat etiam Sancius à mortali, mentientem in re impertinente ad iudicium Confeſſarij, vt ſi interrogetur de conſuetudine, vel de occaſione peccandi etiam proxima, quam pænitens vitare non poſſit. Sed de hac opinione dictum eſt ſupra V. *Confeſſarius, num. 31.*

38 † Quoad INTEGRITATEM ſciendum, Confeſſionem eſſe debere

debere de omnibus peccatis mortalibus quoad ſpeciem,& numerum,ac proindè de omnibus circumſtantiis mutantibus ſpeciem. † non autem de aggrauantibus in eadem ſpecie, de quo dictum ſupra V. *Circumſtantia.num.5.*

Non autem quoad circumſtantias aggrauantes.

Nec explicanda ſunt aliqua, quæ non ſunt peccata.

39 Neque confitenda ſunt aliqua, quæ minus peritè explicari ſolent abſque eo, quòd ſint peccata. Itaque non tenetur pœnitens confiteri, quod diuinis inſpirationibus, non correſponderit: quia aut inſpiratio eſt ad implendum præceptum, & tunc illi non correſpondere, non eſt peccatum diſtinctum à tranſgreſſione præcepti, ac proindè ſatis eſt, quod explicetur ipſa præcepti tranſgreſſio. Si verò eſt ad conſilium, vt ad ingrediendam Religionem, ad dignitates poſthabendas, ad curas humanas obliuioni tradendas, macerandum corpus, & ſimilia, non eſt peccatum illi non reſpondere, cum nemo teneatur operari ſecundum conſilium, quamuis Toletus. *lib.3. cap. 2. num. 6.* dicat eſſe peccatum veniale. Ita Sancius. *diſput. 7. num.4.part.3.tract.4.reſolut.51.*

Vt quod pœnitens non reſponderit diuinis inſpirationibus.

40 Præterea, ſi pœnitens ſufficiens examen adhibuiſſe bona fide arbitratur, & dolorem, quem poteſt, adducit, non tenetur ſe accuſare, quod non præmiſerit magnum examen & non afferat magnum dolorem, quia non obligatur, niſi ad moralem diligentiam. Sanchez *diſp.1. num.8.ibid.§ Primò.*

Et quod non afferat perfectum dolorem.

41 Tertiò, non oportet, ſe accuſare de omnibus commiſſis ore, verbo, opere, & cognitione; quia hæc generalis confeſſio eſt imbibita in confeſſione ſpecialium peccatorum Idem Sancius. *Ibid.num.17. ibid. §. Secundò.* Qui infrà docet præterea, non eſſe neceſſarium poſt finem Confeſſionis dicere: *Dico meam culpam de illis, quæ obliuiſcor*: Nam propoſitum illa confitendi, ſi in memoriam veniſſent, includitur in præuia confeſſione. Nec opus eſſe pœnitentibus, ſe accuſare, quod Deum non amauerint tota intentione, qua potuiſſent; quia præceptum amoris Dei impletur per actum quantumuis remiſſum. Nec teneri dicere; *Me accuſo eo modo, quo ſcit Deus me deliquiſſe*: quia confeſſio facienda eſt iuxta conſcientiam pœnitentis. Item non teneri coniugatos ſe accuſare, quod extra copulam verba amatoria, & impudica cum vxore habuerint: quia hæc verba honeſtantur à matrimonio. Nec ſi nimiam delectationem ſenſualem in copula carnali experti ſint: quia hoc eſt naturale copulæ carnali. Sed horum aliqua aliquibus non placent. *Ibid. §. Tertiò.* Docet tandem *in diſput.6. num. 9.* dominos teneri ſe accuſare, quod non corrigant mancipia, minimè verò quod non corrigant ſeruos ob ſalarium ſeruientes.*part.5.tract.14 reſolut.56. §. Quæro ſeptimo.* † Quam opinionem approbauerat auctor, *in part.1. tract.7.reſolut.57.* in fine †

Nec ſe accuſare debet in generali.

Et ſecundum Sancium nec de peccatis oblitis.

Nec quod Deum non amauerit quantum potuit.

Aut ſe accuſare eo modo quo à Deo cognoſcatur deliquiſſe. Item non teneri coniugatos ſe accuſare de verbis impudicis.

Aut de nimia delectatione.

Et denique dominos non teneri ſe accuſare, quòd ſeruos non correxerint.

Sed aliqua horum non placent aliquibus.

43 † Rurſus ad integritatem Confeſſionis pertinet, vt explicentur peccata etiam dubia. Porrò dubius an aliquod peccatum commiſerit, vel an illud confeſſus ſit, vel ita dubitat, vt iudicium pro neutra parte ferre poſſit, & maneat ſuſpenſus ac negatiuus, vel habet aſſenſum proba-

Qui dubitat negatiuè an peccatum mortale commiſerit, vel an commiſſum confeſſus ſit tenetur tale dubium confiteri. Quamuis neget Coninch.

bilem in vtramque partem. † Et quidem, qui dubitat primo modo, tenetur tale dubium confiteri. Ita Sanchez *in ſumm. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 66. & Doct. communiter, ac etiam iudicat Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. Sed Coninch *de Sacram. tractat.* 2. *diſputat.* 7. *dub.* 8. *concl.* 7. putat, neminem teneri ad explicandum aliquod peccatum, niſi ſaltem probabiliter iudicet, ſe peccaſſe. Nam delictum præſumi non debet. Quod etiam late probat Præpoſitus *in* 3. *parte quæſtio.* 5. *dub.* 3. *num.* 117. & ſpeculatiuè probabile iudicat, ſicut etiam Layman, *lib.* 1. *tractat.* 1. *cap.* 5. §. 4. *num.* 37. ſaltem extra mortis articulum. Quia nullum adeſt præceptum confitendi peccata dubia. At tu tene primam ſententiam. *part.* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 60. Nam ſecunda eſt improbabilis *part.* 4 *tract.* 3. *reſolut.* 5. Si verò quis, ſe peccaſſe dubitet ſecundo modo, ſcilicet cum aſſenſu probabili in vtramque partem, & aſſenſus ſit æquè probabilis, ſatis probabile eſt, non teneri ſe accuſare de illo; quia cum probabile ſit, ſe non peccaſſe, vel illud confeſſum eſſe, poteſt hanc opinionem ſequi, & ita tenere. Ita Suarez, *in* 3. *part. tom.* 4. *diſputat.* 22. *ſectio.* 9. *numero* 6. quamuis contra ſentiat Nugnus, *in add. ad.* 3. *part. quæſt.* 9. *art.* 2. *dub.* 4. *part.* 3. *cit. reſolut.* 107. & *part.* 4. *tract.* 3. *reſolut.* 5. §. *nota.*

Si verò probabile vtrumque puta, non tenetur.

Etiam ſi probabilius iudicet, commiſiſſe, vel non eſſe confeſſum.

44 Sed quid, ſi probabilius iudicet, ſe peccaſſe, vel non eſſe confeſſum? Reſpondet Coninch, *de Sacram. diſput.* 7. *dub.* 8. *num.* 68. confiteri illud debere cum dubio, & gradu probabilitatis, nè ſe exponat periculo errandi circa integritatem Confeſſionis. Et ita nouiſſimè docet Duuallius: *in tract. de hum. act. quæſt.* 4. *art.* 12. Sed ego etiam in hoc caſu puto non teneri, cum Syluio, *in add. ad.* 3. *part. quæſt.* 6. *art.* 4. *quæſt.* 3. & Merano: *tom.* 3. *in* 4. *part. tract. de Sacram. Pœnit. diſput.* 26. *ſect.* 3. *num.* 4. quia poteſt quis ſequi opinionem probabilem relicta probabiliori, nec vllo periculo ſe exponit, cum omnis opinio probabilis tutè, & abſque formidine ſequi poſſit. *part.* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 107. §. *Sed difficultas,* & *part.* 5. *tract.* 14. *reſolut.* 13.

Quod ſi peccatum dubium an confeſſum ſit, confitetur quis tacendo dubium confeſſio non eſt inualida.

45 Non faceret Confeſſionem inualidam, qui in dubio an peccatum confeſſus ſit, confiteretur peccatum, vt certum, & ſine dubio, quia non mentiretur circa materiam quam exponeret, cum certum ſit peccatum eſſe commiſſum, & ipſe non negaret, ſed illud aliàs confeſſum fuiſſe. Ita Homobonus, *vol.* 1, *part. reſp.* 132. & alij: *part.* 4. *tract.* 3. *reſolut.* 65.

Certus ſe commiſiſſe peccatũ mortale, & dubius de ſpecie peccati, tenetur cum tali dubio confiteri.

46 Qui meminit ſe peccaſſe mortaliter, ignorat verò ſpeciem peccati, tenetur illud in genere confiteri. Quia peccatum mortale in genere eſt materia ſufficiens, immò neceſſaria Confeſſionis. Ita Layman: *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 12. *num. ſeptimo.* contra Sotum *apud Villalobos in ſum. tom.* 1. *tract.* 9. *diff.* 34. *num.* 3. citans pro ſe D. Thomam. Aduertit tamen Villalobos *loc. citat.* in negotio tanti momenti ad maiorem cautelam, cum peccato huiuſmodi, alia peccata venialia explicanda eſſe, vt abſolutio, quæ eſt actus iudicij, feratur quo minus poteſt in materiam genericam, & indeterminatam. Nota hic, quòd aliqui DD. apud Homobonum, *p.* 1, *tract.* 5.

Digitized by Google

tract. 5. *cap.* 13. *quæſtio.* 83. docent, quòd qui non habet niſi venialia, validè confitetur dicens, ſe venialiter peccaſſe; numerum, & ſpeciem peccatorum tacens. Quam opinionem ipſe Homobonus probabilem iudicare videtur, dum contrariam, quam ipſe tenet, veriorem appellat. *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 66.

An autem hab. , ſola venialia, ſatisfaciat, ſe accuſando de illis in genere?

47 Cæterum qui confitetur peccatum in genere, aut cum dubio, num illud commiſerit, vel num fuerit mortale, aut etiam num aliàs illud confeſſus fuerit, ſi poſtea recordatur peccati ſpeciem, aut certus euadit, ſe peccatum commiſiſſe, illudque eſſe mortale, nec aliàs confeſſum, tenetur illud confiteri, explicando ſpeciem, & certitudinem ſecundum Turrianum, *de pœn. quæſt.* 9. *art.* 2. *diſput.* 29. *dub.* 6. Quia peccata explicanda ſunt, vt ſunt in conſcientia pœnitentis; hoc autem peccatum ita determinatum, & certum, vt nunc eſt in conſcientia pœnitentis, nunquam ſubiectum fuit clauibus. Ita etiam tenet Sanchez, *Summ. tom. primo lib.* 1. *cap.* 10. *numero* 69. Qui tamen excipit dubium de peccato mortali aut veniali? Nam, ait ipſe, ſi quis confeſſus eſt integrè factum, dubius, an fuerit mortale, iam plenè ſuum peccatum manifeſtauit, nec aliqua circumſtantia de nouo occurrit. *part.* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 91. & *part.* 4. *tract.* 3. *reſolut.* 5 §. *Nota etiam.*

Et an certior factus, poſtquam peccatum confeſſus eſt dubium, teneatur confiteri certum.

48 Qui peccatum veniale committit, ſciens illud eſſe peccatum, ſed non diſtinguens, vtrum ſit veniale, aut mortale, probabile eſt, quòd re poſtea cognita, ſatisfaciat dicens ſe commiſiſſe veniale. Vide Verbo *Conſcientia*, *num.* 2.

Et quid ſi peccatum commiſit, dubitans an ſit mortale, vel venia, poſtea verò ſciat eſſe veniale?

49 Si quis verò operaretur cum conſcientia erronea, exiſtimans illud eſſe peccatum mortale aut veniale, quod poſteà comperit: non eſſe tale, tenetur in Confeſſione id explicare. Satisfacit autem confitendo peccatum iuxta dictamen conſcientiæ, vt ſi quis putans, hodie eſſe vigiliam, commederet carnes, dicat, ſe comediſſe carnes in die prohibito. Sed contra ſentit Valentia, *tom.* 4. *diſput.* 7. *quæſt.* 11. *punct.* 1. *p.* 3. *tract* 4. *reſol.* 162. §. *Notandum.*

Secus ſi illud exiſtimauit mortale.

50 Sciendum item, confeſſionem poſſe eſſe integram dupliciter, vno modo materialiter, & formaliter, alio modo formaliter tantùm. Primò modo dicitur integra, quando eſt de omnibus peccatis commiſſis: ſecundo verò, quando quis poſt ſufficiens examen confitetur omnia peccata, quæ illi occurrunt, quamuis aliqua omittat ex obliuione, aut inaduertentia, aut alia cauſa iuſta † vt primò, ſi homo mutus, ſurdus, balbutientis linguæ, aut ignoti idiomatis, omnia peccata explicare non poſſit. Ita Henriquez *lib.* 5. *cap.* 12. *numero* 3. Secundò, ſi inter confitendum periculum ſit ne pœnitens moriatur; nam tunc ſtatim abſolui debet. Ità Sà, V. *Abſolutio*, *numero* 9. Tertiò, cum immineat multis periculum mortis ex naufragio, bello, &c. vt dictum eſt *num.* 30. *part.* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 131. Quartò ſi pœnitens laboraret morbo contagioſo, ex quo timeretur infectio confeſſarij: nam in tali caſu Ioannes de la Cruz, *part.* 2. *de Pœnitent. quæſt.* 3. *dub.* 5. *concluſ.* 3. putat poſſe Confeſſionem dimidiari. At Marchinus de peſte. *p.* 3. *cap.* 4. *num.* 5.

Poteſt confeſſio eſſe integra formaliter, & non materialiter. Primò, ſi homo ſurdus, &c. non poſſit explicare omnia peccata. Secundò, ſi dum confitetur, vigeat periculum mortis. Tertiò, ſi mors imminet multis, vt in naufragio. Quartò, ſi pœnitens haberet morbum contagioſum.

Digitized by Google

*num.*5.contrarium docet, ſeptem rationibus probat *p.*5.*tract.*3.*reſol.*74.
Quintò, ſi neceſſitas vrgeat confitendi cum aliquo confeſſario, cui aliquod peccatum ſine graui periculo explicari non poſſet. Ita Sotus *in* 4. *diſtinct.*18. *queſt.*1.*art.*5.*part.*3.*vbi ſupra.* Sextò, ſi pœnitens habet aliquem caſum reſeruatum, quem Confeſſarius non poſſit abſoluere, vel ſuperior nolit abſoluere niſi reſeruata; nam tunc ſecundum Ioannem de la Cruz.*part.*2.*de pœnit.queſt* 3.*dub.*3.*concluſ.*3.ſatis eſt, quod confeſſario inferiori manifeſtet non reſeruata. Vide V. *celebrare*, *num.* 39. Vbi etiam inuenies, quòd in his, & ſimilibus caſibus, pœnitens directè tantùm abſoluitur à peccatis confeſſis, ab aliis autem indirectè, & cum onere vt ea poſtea confiteatur. Non debere tamen peccata omiſſa confeſſario ſtatim deferre, ſed differri poſſe explicanda in prima confeſſione annuali Quadrageſimæ, &c.

Quintò, ſi quis debet confiteri alicui non poteſt explicare aliquod peccatum.
Sextò, ſi pœnitens habet reſeruata, & Confeſſarius non poteſt abſoluere.
Vel ſeptimò, ſi ſuperior abſoluat tantum reſeruata.
In quibus omnibus caſibus pœnitens abſoluitur cum onere faciendi confeſſionem integram ceſſante neceſſitate.
Non autem ſtatim.

51 Addit etiam Granado in 3.*part.controu.*7.*diſput.*5.*ſect.*3. *num.*10. confeſſionem dimidiari poſſe, quando non poſſet omitti Communio ſine graui ſcandalo, & aliundè occurrat neceſſitas confeſſionis adeò longæ, vt tunc perfici non poſſit, in tali enim caſu poſſet pœnitens communicare præmiſſa contritione, ſi verò contritio non eliceretur, & timeretur prudenter non elicienda, probabile putat, poſſe confeſſionem dimidiatam præmittere, ne alioqui nouum peccatum committat. Sed cum onere, quod ſupra diximus.*part.*5.*tract.*14.*reſol.*53. vide etiam V. *Communionis num.*54.

Cum quo onere.
Granado putat probabile dimidiari poſſe confeſſionem nimis longam vrgente tempore.
Communionis publicæ.

52 Inſuper, poteſt eſſe integra formaliter, & valida confeſſio, quamuis omittantur aliqua peccata, quæ inuincibiliter ignorétur eſſe peccata, quæ quidem ignorantia inuincibilis contingere etiam poteſt in fornicatione, & pollutione voluntaria, vt dicam V. *Ignorantia num.* 10. Et ita docet Layman. *lib.*4. *tract.* 6. *cap.* 8. *num.* 3. Addit Reginaldus *tom.*1.*lib.*6.*cap.*5.*ſect.*3. *num.* 153. quòd ſi hæc, aut ſimilis ignorantia eſſet vincibilis, & mortifera, nec irritaret confeſſiones, ſed ſufficeret, pecccatum ignoratum adueniente mala fide, manifeſtare. *part.*3.*tract.*4. *reſolut.*108.

Valida eſt Confeſſio, in qua omittuntur peccata quę non æſtimantur peccata.
Quod contingere poteſt in fornicatione, & pollutione voluntaria.

53 Poſſe etiam, ait Marchantius, *Cand.*99. *Paſtor. tract.*5.*cap.*3.*q.*3. talem ignorantiam contingere circa expreſſionem numeri peccatorum, vt dictum eſt V. *Confeſſarius*, *num.*38.

Et ſecundum Marchant. circa numeri declarandi neceſſitatem.

54 Vt Confeſſio fiat integrè debet adhiberi examen. Sed nemo cuiuſuis memoriæ tenetur peccata ſcribere, vt ait Bonacina *de Sacrament. diſp.*5.*queſt.*5.*ſect.*2. *punct.vlt. num.*6. quia non adeſt præceptum conſeruandi memoriam peccatorum. Ita Vaſquez in 3. *part. tract.*4.*q.*90. *art.*1.*num.*2. Suadendum tamen eſt, vt docet Coninch, in 3.*part.diſp.*7. *dub.*9.*num.*72. contra Sotum *in* 4. *diſtinct.*18. *q.*2. *art.*4. *ad vlt.* quia in hac re laudanda eſt diligentia: modò vitentur ſcrupuli: nam nimia diligentia in perſcrutando numero peccatorum, eſt peccatum veniale: quia in omni virtute morali peccatur per defectum, & per exceſſum, vt tradit D.Thomas, *part.*2. *queſt.* 64. *artic.* 1. *part.* 2. *tract.* 17. *reſolut.*46.

Ante Confeſſionem præmitti debet examen conſcientiæ.
Non tamen ſcribi peccata, etiam ſi adſit periculum obliuionis.
Quamuis id bonum eſſet.

55 Qui,

Digitized by Google

55 Qui, non præmittens examen ſufficiens, aliqua peccata omittit, exiſtimans tamen ſufficiens adhibuiſſe, ſi id putet inuincibiliter. Confeſſio non eſt inualida; ſi verò vincibiliter, Vaſquez *in 3. parte tomo 4. quæſt. 91. artic. 2. & 3.* & alij probabiliter docent fore inualidam, quia pœnitens accedens abſque ſufficienti examine, peccat mortaliter in ipſa Confeſſione, & ſic non accedit cum diſpoſitione, quæ eſt pars eſſentialis huius Sacramenti. Sed Sotus, *in 4. diſtinctio. 18. quæſt. 3. artic. 2.* Muttinus *de Sacrament. Pœnitent. quæſt. 30.* & communiter D. Thomæ diſcipuli probabiliter etiam docent, non fore inualidam, quamuis informem & ſine fructu, propter prauam diſpoſitionem ſuſcipientis: nam dari poſſunt alia Sacramenta valida, ſine fructu gratiæ. Ad argumentum ſupra factum reſpondent pœnitentem accedere diſpoſitum, ſi affert dolorem; quia confitetur omnia peccata, quæ memoriæ occurrunt, adhibita prius aliquali diligentia; quamuis, quia non fuit ſufficiens, confeſſio ſit ſacrilega. Ignorantia enim vincibilis opponitur quidem gratiæ; non tamen validitati Sacramenti cui ſolùm opponitur peccatum ex certa ſcientia. An autem examen præmiſſum ad validitatem Sacramenti ſufficiens fuerit, hac regula dignoſci poteſt: Si poſt Confeſſionem plura peccata memoriæ occurrunt, quam confeſſa fuerunt, examen non fuit ſufficiens, & Confeſſio eſt iteranda. Si autem occurrant multo pauciora examen fuit ſufficiens, & Confeſſio non eſt iteranda. Sed ſatis eſt confiteri peccata non confeſſa, & negligentiam, ſaltem ad cautelam. Ita Nugnus *in 3. parte tomo 2. quæſt. 9. artic. 1. part. 2. tr. 17. reſol. 31.*

Quod ſi quis inuincibiliter credat ſe diligenter examinaſſe, cum non ita ſit, Confeſſio non eſt inualida. Si autem id vincibiliter, putet, probabile eſt, fore inualidam.

Probabile etiam, fore validam, ſed informem.

Tunc verò fore inualidam, quando poſt confeſſionem memorentur peccata multo plura, quam confeſſa ſint.

56 Nota huic celebrem doctrinam Sancij *diſputatio 4. num. 18.* quòd poſtquam quis diligenter conſcientiam examinauit, & confeſſus eſt omnia peccata, quæ in mentem venerunt, non tenetur de anteacta vita vlterius cogitare. Et, ſi aliquid occurrit, quod non ſit explicatum credere poteſt confeſſum fuiſſe, *part. 3. tr. 4. reſol. 107.* in fine.

Cæterum, poſt diligens conſcientiæ examen, & memoratorum confeſſionem nemo tenetur de anteacta vita vlterius cogitare.

57 Qui, duos Confeſſarios habens, vni confitetur mortalia; & alteri poſtea venialia, non peccat. Nam vtraque Confeſſio eſt integra. Neque eſt vera hypocriſis, velle conſeruare bonam famam apud confeſſarium ordinarium; quia hoc aut leuem, aut nullam deordinationem continet. Neque eſt ſpecies mendacij, quia pœnitens nihil falſum confitetur, quamuis facto ipſo permittat alium decipi. Ita Villalobos, *tomo 1. tractat. 9. difficult. 31. num 1.* & alij contra Victoriam, *num. 196.* Eſſe tamen poteſt peccatum mortale per accidens, quando pœnitens ex hoc maneret in occaſione peccandi. *par. 3. tr. 4. reſ. 132.*

Poteſt etiam dimidiari confeſſio, vt vni confiteantur mortalia, & alteri poſtea venialia.

58 Confeſſio generalis non requirit integritatem quoad peccata aliàs confeſſa. Neque ad hoc obligare poteſt Papa. Vnde, qui dixit Confeſſario, ſe velle facere cum ipſo confeſſionem generalem, non ob id tenetur exprimere omnia mortalia: nam quamuis mentiatur, id

Confeſſio generalis non exigit integritatem.

Digitized by Google

tamen parum refert ad iudicium confeſſarij, cum non pertineat ad eius forum. Id quod etiam procedit, ſi pœnitens, dum hoc dixit, habeat intentionem confitendi omnia, nam poteſt mutare voluntatem. Ita Henriquez *lib. 1. cap 12. num. 2. gloſſ. litt D.* & alij communiter contra Victoriam, *ſum. num. 253.* & Ledeſmam *cap. 22. par. 4. q. 8 art. 2. dub. 15. par. 3. tr. 4. reſ. 86.*

CONFESSIONIS *Repetitio.*

Confeſſio repeti debet, quando fuit inualida

59 † Confeſſio repetenda eſt, quando fuit inualida. Inualida autem poteſt eſſe cum ex parte confeſſarij, tum etiam ex parte pœnitentis: quandonam ſit inualida ex parte confeſſarij inuenies ſupra V. *Confeſſarius*: quandonam ex parte pœnitentis, mox dictum eſt V. *Confeſſionis modus*, & *Confeſſionis requiſita*. †

Non fuit autem inualida, ſi facta non eſt principaliter in remiſſionem peccatorum.

60 Vnum hic addo, confeſſionem non fore inualidam ex eo, quòd fiat alio fine principaliter, quam ob remiſſionem peccatorum; dummodò in eo non peccetur mortaliter, & peccatorum remiſſio intendatur, ſaltem vt finis minus principalis. Nam in tali caſu eſt intentio ſuſcipiendi Sacramentum, & omnia requiſita ad illius valorem. Ita Vaſquez, *in 3 p. tom. 4 qu. 92. art. 3 dub. 2.* contra Syluest. V. *Confeſſio 1. num. 7. par. 4 tr. 4. reſ. 212.*

Quando verò confeſſio repeti debet cum eodem confeſſario, ſufficit, quod repetatur verbo.

61 Quando Confeſſio in valida eſt iteranda cum eodem Confeſſario, & hic neque in confuſo recordatur ſtatum pœnitentis, neque pœnitentiam iniunctam, nec ipſi nota ſit à pœnitente, docet Hurtadus, *de Sacrament. diſputat. 8. difficult. 8* non ſufficere, quòd pœnitens ſe vno verbo accuſet de omnibus peccatis confeſſis, & ſacrilegio in illa Confeſſione commiſſo, ſed requiri aliquam ſaltem confuſam Confeſſionem, & explicationem illorum peccatorum, quantum ſufficit Confeſſario ad taxandam prudenter pœnitentiam. *part. 4. tract. 4 reſolut. 203.* & initio, *reſolut. 51. infra citanda.* Sed ego probabilem puto ſententiam Granado *in 3 part. controu. 7. tract. 9. diſputat. 12. num. 5.* quod ſatis ſit, pœnitentem in tali caſu ſe accuſare omnium peccatorum aliàs confeſſorũ & ſacrilegij commiſſi in Confeſſione inualida, & tunc Confeſſarius validè, ac etiam licitè illum abſoluere poteſt, quamuis nec confuſam peccatorum notitiam habeat, nec pœnitentiæ recordetur. Ratio eſt, quia nulla ratio nos cogit ad imponendum tam graue onus pœnitenti in materia adeò difficili, qualis eſt ad confeſſionem acceſſus, qui, quantùm fieri poteſt, facilis reddi debet. Aſſumptum probatur; quia illa repetitio in ſpeciali non requiritur ad hoc, vt verum ſit, pœnitentem omnia peccata confeſſum eſſe; nam iam ſupponitur confeſſus in præterita confeſſione, ex qua, quamuis inualida, confeſſarius habuit illorum notitiam. Neque requiritur, vt confeſſarius pœnitentiam proportionatam iniungat. Nam ſupponitur iniunxiſſe,

Etiam ſi confeſſarius non habeat notitiam peccatorum confeſſorum, neque confuſam.

iunxiſſe, & pœnitens illam impleuiſſe: & prӕterea pœnitentia non eſt cum tanto rigore proportionanda peccatis, vt non poſſit aliquando rationabiliter minui; & ideò in hoc caſu poteſt confeſſarius ſuo arbitrio imponere etiam minorem, maximè quia impleuit aliam, quӕ quamuis nullum fructum contulerit ex opere operato, quia non fuit pars veri Sacramenti; fuit tamen vtilis ad prӕſeruandum pœnitentem à culpis, qui eſt vnus ex finibus, quos in iniungenda pœnitentia confeſſarius ſibi proponit. Confirmatur hӕc ſententia; nam ſi pœnitens faceret confeſſionem generalem per multos dies, & confeſſarius ſingulis diebus pœnitentiam partialem imponeret, non eſſet neceſſarium in fine confeſſionis omnium peccatorum recordari, aut de pœnitentiis iniunctis interrogare. Quӕ omnia non procedunt, quando confeſſio reiteratur cum alio Confeſſario, quia hic numquam habuit peccatorum notitiam. Ita Granado *part.5.tract 14.reſol 51.* † Quamuis *in part.3.tractat.4.reſolut.123.* docuerim, Confeſſarium in tali caſu peccare †.

62 Pœnitens, Confeſſionem inualidam iterare omittens ex naturali obliuione, non facit aliàs Confeſſiones inualidas, ſi cum vero dolore, & ſufficienti diſpoſitione confiteatur, neque tenetur illas repetere, cum nullitatem cognoſcit, ſed tantùm illam inualidam cum defectu nullitatis. Ita Sancius *ſelect.diſputat.41.num.10.part.3.tract 4.reſ.108.*

Et ſi iterare oblitus multas confeſſiones interpoſuiſſet, illӕ non eſſent inualidӕ.

CONFESSIO
Ante Euchariſtiam.

63 DE prӕcepto diuino aſſerimus, prӕmittendam eſſe confeſſionem ante ſumptionem Euchariſtiӕ. *p.9.tr.3.reſol.1.& 2.* Et ſi quis ſciret, ſe iuſtificatum eſſe tenetur adhuc confeſſionem prӕmittere ante Euchariſtiam. *ibid.reſ.3.*

Eſt de prӕcepto prӕmittere confeſſionem ante Euchariſtiam.

64 De peccato oblito in confeſſione, & de eo recordatus ante celebrationem, vel communionem, ſi non adeſt ſcandalum, vel irreuerentia Sacramenti, neceſſe eſt de eo confiteri. *ibid reſ.4.*

De peccato oblito ſi abſque ſcandalo poteſt fieri debent de illo ante Euchariſtiam confiteri.

65 Confitens decem peccata, & vnius illorum obliuiſcitur, & de decem contritus, non eſt neceſſe de oblito denuò conterere, ſed ſufficit prima contritio, quando ipſam non retractauit. *ibid.reſolut.5. & 12.*

Eſt neceſſaria dimiſſio dubij.

66 Si practicè dubium non dimittitur, non poteſt Euchariſtia ſumi ante confeſſionem de peccatis dubiis. *ibid.reſ.6.* Et ſi quis prӕmiſit confeſſionem de dubio, & poſtea cognouit ſe certo peccaſſe tenetur iterum ante communionem illud tanquam certum confiteri. *ibid.reſ.6. §.Vnde ex his.*

67 Si quis in celebratione Miſſӕ, recordetur alicuius peccati mortalis ſecundum Ledeſma non tenetur de eo confiteri, etiam, ſi hoc abſque

Tenetur abſque ſcandalo. ſcandalo fieri poteſt,ſed contrarium tenendum eſt,quod quando poteſt fieri ſine ſcandalo tenetur. *ibid. reſ.7.* Nec tenetur Sacerdos de peccato commiſſo in celebratione Miſſæ confiteri ſcilicet quando cantatur Gloria,vel Credo cum hæ partes non ſunt partes Miſſæ.*ibid.§.hic obiter* circa finem.

Non tenetur ſurgere à linteo, vel ſcamno communionis. 68 Non tenetur acceſſus ad linteum, ſeu ſcamnum ad accipiendam Euchariſtiam,ſi recordaretur alicuius peccati mortalis,ſurgere,& confeſſarium adire, vt de illo confiteatur, ſed ſufficit conterere propter ſcandalum *ibid.reſ.*8.

Sacerdos tenetur celebrare. 69 Sacerdos tenetur celebrare, ſi non adſit Sacerdos,ita,vt ipſe, & alij ſatisfaciát præcepto audiendi Miſsá. *ib.reſ.9.*Nec tenetur per interpretem præmittere confeſſionem, neſciens vulgari ſermone,vel latino ſua peccata confiteri, nec abſque nota ſuæ famæ, nec qui eſt in articulo mortis, & non adeſt Sacerdos pro Viatico, poteſt conterere,& ſufficit. *ibid.reſ.*10. Vide *num.*18.de modo confeſſionis: nec etiam quando non eſt Sacerdos potens abſoluere de reſeruatis, vel excommunicatione, & adeſt neceſſitas celebrandi poteſt alius Sacerdos celebrare,& ſumere Euchariſtiam abſque præuia confeſſione, ſolum cum contritione. *ibid. reſ.*11.*&* 16.

Non tenetur in caſu neceſſitatis. 70 Niſi in caſu neceſſitatis, quod aliter,fieri non poteſt ſine infamia, tenetur ſemper ſacerdos ad præuiam confeſſionem ante communionem,contra aliquos contrarium tenentes.*ibid.reſ.*13.

Alius poteſt perficere. 71 Si Sacerdos poſt conſecrationem hoſtiæ moreretur,poteſt alius ſacerdos ſine præuia confeſſione illud ſacrificium perficere; ſecus ſi poſſet ſine ſcandalo hoc euitare,vel ſi poterit conterere. *ibid.reſ.*14.

Poteſt Regularis celebrare niſi habeat licentiam de reſeruato. 72 Quando aliquis Regularis habens aliquod reſeruatum, & per pium confeſſarium non poterit haberi licentia à ſuperiore abſoluendi, poteſt celebrare, maximè quando adeſt periculum infamiæ; immò poteſt abſolui pro vna vice tantùm ex tacita conceſſione Prælati, præſerrim cum adeſt neceſſitas celebrandi. *ibid.reſ.*15.

Non ieiunus poteſt celebrare. 73 Sacerdos ſi inſcio hauſit venenum,& adeſt neceſſitas dandi viaticum infirmo moribundo, vel ſi accerſit vires ſuas deficere,poteſt abſque confeſſione celebrare,etiam non ieiunus.*ibid.reſ.*17.

Sine copia confeſſoris contritus poteſt communicare ad impletionem annui præcepti. 74 In neceſſitate adimplendi præceptum Eccleſiæ, ſi non adeſt copia confeſſarij,poſſe quemquam accedere ad Communionem ſaltem contritum, cum voto poſtea confitendi habita prima copia confeſſoris,ait Toletus. *ibid. reſ.*18. & in caſibus in quibus licitum eſt ſumere Euchariſtiam ante confeſſionem,neceſſe eſt elicere actum contritionis. *ibid.reſ.*19.

Scandalum debet eſſe de facto totius populi,& non aliquorum. 75 Vt dicatur ſcandalum,debet eſſe propriè,& de facto, & non admiratio ſimplicis tantum,ſed totius populi,vt Sacerdos non poſſit deſiſtere à celebratione, vel ſuſceptione Euchariſtiæ abſque confeſſione. *ibid.reſ.*20.

76 Præceptum de confitendo(quam primum) poſt Communionem in caſibus, in quibus poteſt communicari abſque præuia confeſſione

eſt

eſt merè humanum, vnde poteſt fieri, data prima opportunitate, & non ſtatim facta communione. *ibid. reſ.* 21. Præceptum confitendi quamprimum, obligat ſub mortali illud adimplendi. *ibid. reſ.* 22. & verba iſta (quamprimum) intelliguntur ſaltem per tres dies. *ibid. reſ.* 23. Poteſt fieri data prima opportunitate.

77 Cardinalis de Lugo tenet, quod ſi ſacerdos in ipſo ſacrificio recordaretur alicuius peccati mortalis tenetur, quamprimum confiteri, ſic etiam ſi in ipſo ſacrificio peccaret. *ibid. reſol.* 24. Si recordaretur poſt ſumptionem Euchariſtiæ non tenetur, quamprimum confiteri. *ibid reſol.* 25. tenetur tamen ſi ex malitia celebrauit abſque præuia confeſſione, & ita intelligitur de peccatis reſeruatis, de quibus non potuit habere abſolutionem ante Communionem. *ibid. reſ.* 26. & ad hoc præceptum (quamprimum) non tenentur laici ſicut dictum eſt ſuperius, ſi communicantur abſque præuia confeſſione. *ibid. reſ.* 27. nec etiam Sacerdos tenetur ſi in die Veneris Sancti officium fecit abſque confeſſione, confiteri. *ibid. reſ.* 28. Sic etiam, qui compleuit ſacrificium vrgente neceſſitate ab alio inchoato, & mortuo. *ibid. reſ.* 30. Et hoc intelligitur de vrgente neceſſitate ſi adhuc etiam Sacerdos ea ſola voluntate celebrauit tenetur quamprimum confiteri. *ibid. reſol.* 31. Et ſi eadem neceſſitate celebrauit indignè tenetur. *ibid. §. Hic etiam.* Vnum tantum peccatum mortale committit, qui tenebatur præmittere Confeſſionem, & celebrauit, vel Communicauit ea non præmiſſa. *ibidem reſ.* 32.

Tenetur ſi ex malitia celebrauit abſque confeſſione.

Quamprimum.

Laici non tenentur.

Lege infra.

CONFIRMATIO.

1 † CONFIRMATIO eſt ſecundum in ordine inter Sacramenta nouæ legis poſt Baptiſmum, conferens characterem in ſignum militiæ Chriſti, & gratiam fortitudinis, qua inimicis pro Chriſto reſiſtatur. In hoc Sacramento conſideranda ſunt eadem, quæ in Baptiſmo. Vnde de Patrino confirmationis, quære etiam ſub Verbo *Patrinus*. †

Confirmatio qualo Sacramentum ſit?

CONFIRMATIONIS Neceſſitas.

2 COnfirmatio non eſt Sacramentum neceſſitatis. Vnde, qui illam ſine contemptu, & ſcandalo omitteret, non peccaret mortaliter. Ita D. Thomas 3. *part. quæſt.* 72. *art.* 8. *ad* 4. & ex recentioribus Vaſquez apud Hurtadum *de Sacrament. Confirmat. diſſ.* 11. contra Sotum *lect.* 2. *de Confirmat.* Pontifices verò, & Concilia, quæ contrarij auctores adducunt, loquuntur de neceſſitate non præcepti, ſed vtilitatis. Patet nam Eccleſia non determinauit tempus ſuſceptionis huius Sacramenti, quod ſignum eſt, non obligare ad illam ſuſcipiendam.

Confirmationem omittere, non eſt mortale.

Secluſo contemptu.

Digitized by Google

Qui non præſumitur ex eo præciſè, quod habens oppoſi unitatem, illud omittit.

piendam. *p.* 3.*tr.*4.*reſ.*20.in fine,& 25.*& p.*5.*tr.*3.*reſ.*30. Sed dices: Qui data copia huius Sacramenti, quam poſtea non facilè eſt habiturus, negligit illud ſuſcipere, nonnè illud contemnit, & conſequenter peccat mortaliter? Negatiuè reſpondeo cum Fernand.*p.*3.§.5.*num.*1. contra Richard.*apud ipſum, ibid.* Multa enim animæ ſalutaria negligimus, quia cogitamus non eſſe neceſſaria, & tamen non illa contemnimus. Vnde idem accidere poteſt in caſu noſtro. *p.* 3.*cit.*§.*Sed difficultas.*

Sed non eſt omittenda, quia confert maiorem gratiam, quàm cœtera Sacramenta citrà Ordinem.

3 Cœterum, quamuis Confirmationis Sacramentum non ſit neceſſarium, non debet tamen à fidelibus negligi. Nam cœteris paribus, maior gratia per illam cōfertur quam per Baptiſmum, & quoduis aliud Sacramentum, excepto ordine. Ita Præpoſitus *in* 3.*par.q.*72.*art.*7.*dub.*1. *n.*35 contra Scotum *in* 4.*diſt.*7.*q.*1.*p.*4.*tr.*4.*reſ.*50.§.*Et tandem.* Aduertette etiam, docere Ochagau.*de Sacr.confirm.q* 12.*num.*4.quòd quamuis per ſe loquendo, non ſit peccatum, Confirmationem omittere, tamen aliquando per accidens eſt peccatum veniale temeritatis, in aggrediendis ſine illa periculis mortis. Immò ſi quis eam relinqueret tempore mortis, habens conſcientiam peccati mortalis, & non poſſet aliud Sacramentum recipere peccaret mortaliter: eſt enim maxima temeritas, remedium ita facilè relinquere, cum quo & ſola attritione exiſtimata contritione, ſaluari poſſet, & expectare contritionem, quæ eſt multum difficilis. Ita ille.*p.*5.*tr.*3.*reſ.*32.

Et in aliquo caſu omitti non poteſt abſque peccato, ait Ochagauia.

CONFIRMATIONIS *Materia.*

Confirmationis materia eſt Chriſma ex oleo, & balſamo.

4 MAteria Confirmationis eſt Chriſma, ſeu vnguentum ex oleo oliuarum, & balſamo, ſed Eſtius, *in* 4.*diſt.*7 §.8. putat, balſamum non eſſe neceſſarium. Nam Innocentius III. *cap. Paſtoralis, de Sacram.non iter.* ait, non eſſe iterandam Confirmationem illius, qui per errorem, ſolo oleo delibutum fuerat. Verùm la Cerda *qq. pro laurea Salmant.quæſt.*9.*ſchol.art.*3.*n.*6.& alij dicunt, eſſe materiam neceſſariam: quia Concilium Florentinum explicans materias Sacramentorum, quas dixerat eſſe de neceſſitate Sacramenti, ait, materiam Confirmationis eſſe Chriſma ex oleo, & balſamo, quod vtrumque videtur eſſe æquè primo neceſſarium, alias Concilium aliquo diſcrimine diſtinxiſſet, ſicut diſtinxit vinum, & aquam in materia Calicis dicens, eſſe *vinum, cui admiſcenda eſt modiciſſima aqua.* Sed, quia prima opinio eſt probabilis, rectè ait Cruz *par.*12.*quæſt.*72. *dub.*2.*conc.*1. confirmatum oleo ſimplici, non debere iterum abſolutè, ſed ſub conditione confirmari cum materia certa. *p.*3.*tr.*4.*reſ.*23. Debet autem Chriſma eſſe conſecratum ab Epiſcopo, & hoc de neceſſitate Sacramenti. Sed Valentia *tom.*4.*diſp*5. *q.*1.*punct.*2. ait, ex commiſſione Pontificis conſecrari poſſe à ſimplici Sacerdote Verum id negat Coninch *de Sacr.diſp.*72.*art.*3.*dub.*1.*concl.*4. *Ibid.*§.*Notandum eſt hic.*

Conſecratum ab Epiſcopo.

5 † Et

Digitized by Google

5 † Et hæc eſt materia remota Confirmationis. Proxima verò eſt vnctio, quæ facienda eſt in fronte confirmandi per modum Crucis, cum pollice miniſtri. † Et quidem probabilior opinio Layman *lib.5.t.3.c.2. num.5.* & aliorum, contra Herediam *de Sacr. Confirm. diff.5.p.5.dub.vn. num.2.* tenet, Confirmationem aliter, quàm modo dicto, miniſtratam eſſe nullam. Vnde tempore peſtis v.g. non poteſt miniſtrari per pennam, vel aliud inſtrumentum à longè, vt poteſt Extrema Vnctio, quia in hoc Sacramento eſt neceſſaria manuum impoſitio, quæ non eſt vera, ſi adhibetur inſtrumentum. (Contra verò, quod vnctio non fiat pollice, ſed indice v.gr. non irritat Sacramentum, & probabile eſt, non eſſe peccatum mortale; videtur enim parua mutatio. Ita Nugn. *in 3.par.tom.1. quaſt.62.art.4. diff.3. concl.4.* Quamuis oppoſitum videatur docere Zambran. *de caſib. mortis, c.2. dub.1.num.1. par.3. tr.4. reſ.22.*) Immò Heredia conatur probare, parum referre, quod conferatur etiam penna, vel alio inſtrumento, quia hæc etiam eſt manuum impoſitio, ſicut eſt violenta manus impoſitio in Clericum, ſi quis eum non manibus, ſed baculo percutit *p.3.tr.4.reſ.28.*

Cum quo vngenda eſt frons confirmandi in modũ Crucis, cum pollice miniſtri.

Quæ omnia ſunt neceſſaria ad validitatem Sacramenti.

Niſi quod vnctio poteſt fieri alio digito quam pollice. Etiam ſine mortali.

CONFIRMATIONIS
Forma.

6 FOrma Cofirmationis eſſentialis hæc eſt; *Signo te ſigno Crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Eſt enim eſſentialis inuocatio Trinitatis, ſicut diximus in Baptiſmo, & indicat Concilium Florentinum: quia Confirmatio ordinatur ad perficiendam fidem in Baptiſmo acceptam, eamque conſtanter profitendam, quod quia alia Sacramenta non habent, expreſſam SS. Trinitatis inuocationem minimè requirunt. Sunt etiam eſſentialia illa verba, *Signo*, & *confirmo*, quia actio miniſtri debet neceſſariò exprimi. Et quidem vtrumque: quia non ſunt æquipollentia: aliud enim eſt ſignare, aliud confirmare. Probabilius etiam eſt, eſſe neceſſariam particulam, *ſigno Crucis*, quia ſignare habet generaliorem ſignificationem. Neceſſarium item eſt addere, *Chriſmate ſalutis*, vel *ſanctificationis*; quia hæc non veniunt per verbum *confirmo*, ſicut per verbum *baptizo*, veniunt materia & effectus Baptiſmi. Et tandem exprimi debent ſubiectum, & miniſter: vnde non poteſt omitti particula, *te.p.3 tr.4 reſ.27.*

Confirmationis forma (Signo te, &c.)

Quæ tota eſt de eſſentia.

7 Cæterum peccaret mortaliter, qui confirmaret ſub hac forma, *Conſignetur ſeruus Chriſti*; nam eſt contra communem vſum Eccleſiæ, tàm Latinæ, quàm Græcæ, quamuis conceſſum ſit baptizare ſub ſimili forma; *Baptizetur ſeruus Chriſti*: non tamen conceſſum eſt ſub tali forma confirmare. Ita Nugnus *in 3.p.tom.1.q.72.art.4. diff.1.* Et omnia ſupradicta docet Coninch, *de Sacram.q.72.art.4.n.65.* cum aliis. *Ibid. §.Notandum.*

Nec proferri poteſt modo imperatiuo ſine mortali.

CONFIR

CONFIRMATIONIS
Subiectum.

Confirmationis ſubiectum, eſt homo baptizatus. Sed non infans.

8 SVbiectum Confirmationis eſt homo baptizatus. Et quidem Pontificale Romanumpræcipit, vt confirmandus ſciat doctrinam Chriſtianam. Vnde videtur non poſſe confirmari infans, non habens vſum rationis. Quod confirmatur, quia in eodem Pontificali habetur, vt hoc Sacramentum conferatur ieiuno, & impingatur ei alapa in recordationem, quæ omnia in infantes non benè cadunt. Accedit conſuetudo: nam pueri non confirmatur ante vſum rationis, & auctoritas Concilij Mediolan. I. prohibentis confirmari pueros ante ſeptennium. Et hanc ſententiam docuerunt Valentia, *quaſt.2. de Confirmat. punct.2.* & alij. Sed Hurtad. *de Sacrament. Confirmat. diff.*10. ait, non eſſe prohibitum confirmare infantes, etiam ſine cauſa. Et D.Thomas, *2.2.quaſt.72. artic.8.ad 4.* docet infantes, in articulo mortis, ſi commodè fieri poteſt, confirmari debere: nam: quamuis non ſint profeſſuri fidem coram Tyranno, recipient tamen maiorem gratiam, & conſequenter maiorem gloriam: nec eſt, cur tanto beneficio priuentur, *par.5.tr.3.reſol.31.* Sunt etiam alij caſus, in quibus licet confirmare infantem, vt ſi manifeſtè diſcurrat: Si poſt illam opportunitatem non facilè poſſit poſtea confirmari: Si ſit filius Principis: Si talis in diœceſi vigeat conſuetudo. Ita Layman *lib.5.tr.3.cap.5.num.2.* Præter quos caſus, indecens quidem erit, infantes confirmare, non tamen peccatum mortale, quia ad hoc Sacramentum non requiritur diſpoſitio. Et conſuetudo Eccleſiæ non obligat ſub mortali. Ita Nugnus *in 3.part.quaſt.72.artic.8.concluſ.4. ibid. & par.3.tr.4.reſ.19.& tract.6. reſol 93.*

Niſi in articulo mortis.

Aut certis, aliis caſibus.

Præter quos indecens erit infantes confirmare, ſed non mortale.

Poteſt etiam hoc Sacramentum in articulo mortis conferri adultis.

9 Optimum quoque eſſet in articulo mortis confirmare adultos: nam hoc Sacramentum, ſi obeant, prodeſſe eis poteſt ad maiorem gratiam, & gloriam, & ad tentationes illius anguſtiæ ſuperandas, ad quod quamuis inſtituta ſit extrema Vnctio, tamen virtus vnita fortior. Ita Sanchez *ſelect.diſp.40.num.4.* Ex quibus Adrian *in 4. de Confirm.art.1.* ait, in hoc adeſſe obligationem ſub mortali, vbi eſſet conſuetudo obligatoria, ſed hanc ait Zambran.*de Confirm.c.2.dub.5.n.4.* nullibi extare. *p.5.tr.3.reſ.30.*

Et perpetuo amentibus.

Poſſunt vngi aliæ partes corporis per pinnellum.

10 Debet etiam Confirmatio miniſtrari perpetuò amentibus. Quia ſunt capaces gratiæ ſacramentalis, & augmenti gratiæ ſanctificantis, quibus priuari non debent. Ita Coninch, *de Sacram.quaſt.72, art.8. num.8.* Quod autem ſpiritualis militiæ non ſint capaces, hoc eſt per accidens. Quod à fortiori procedit, ſi ante amentiam vſum rationis habuerint, quia præſumuntur ſuſcipere voluiſſe Sacramenta ſuo tempore, dum non conſtat eos, cum mortali in amentiam incidiſſe. Et hoc, etiam ſi numquam illud petierint. *part.3. tr.4. reſol.20. & tr.6. reſ.93.*

Digitized by Google

reſ.93. §. *Nota etiam*. Confirmatio debet dari in fronte, vnde peccaret mortaliter Epiſcopus,ſi non vngeret confirmando in fronte: tamen ſecundum vſum aliquarum Eccleſiarum, poſſunt vngi aliæ partes corporis,ſed frons eſt pars eſſentialis *p.9.tr.8.reſ.*30.& poteſt fieri per pinnellum,vel calamum;ſed neceſſarium eſt fieri per manum Epiſcopi. *Ibid.§. cum itaque.*

CONFIRMATIONIS. Miniſter.

11 † MIniſter huius Sacramenti eſt Epiſcopus.† An poſſit eſſe ſimplex Sacerdos: aliqui affirmant alij negant apud Fernandez, *par.3.c.2.§.3.n.3. p.3.tr.4.reſ.*23. in fine. Epiſcopus vero non peccat confirmando in ſua diœceſi ſubditum alterius Ita Ochagauia, *tr.vn.de confirm.q.11.n.1.Ibid.reſ.*24.*p.2.tr.17.reſ.*17.& *p.4.tr.4.reſ.*50.Nec peccat mortaliter confirmando extra Eccleſiam. Ita Præpoſitus, in *3.par.q.72.art.12.n.54.p.2.cit.§.Nec etiam,*& *p.4.cit.§.Notandum*, addens confirmare etiam poſſe poſt prandium.*p.4.loc.cit.* Confirmationis miniſter Epiſcopus. Qui poteſt confirmare ſubditum alterius. Extra Eccleſiam. Et poſt prandium.

Peccaret tamen mortaliter, ſi id faceret non indutus ſacris veſtibus, nempè Stola,Pluuiali,Mitra, & Baculo paſtorali. *p.7.tr.10.reſ.* 31. Et ſi Epiſcopus non ſit confirmatus,peccat venialiter confirmando.*p.9.tr.6. reſ.*47. Non tamen ſine ſacris veſtibus. Epiſcopus non cõfirmatus peccat.

CONFIRMATIONIS Effectus.

12 † TRes ſunt effectus huius Sacramenti.Character,quo inſignitur miles Chriſti.Gratia fortitudinis, qua validè militet.Et affinitas in teripſum,& patrinum,de quo ſub V.*Patrinus*.† Confirmationis effectus character, gratia, affinitas.

CONSANGVINEI.

1 COnſanguinei vſque ad quartum gradum tenentur denuntiare, ſi veritas aliunde haberi non poteſt,poſſunt tamen in caſu hæreſis & in tribunali Sancti Officij *p.8.tr.7.reſ.*10. Conſanguinei tenentur in caſu hæreſis tantum denuntiare.

Digitized by Google

CONSCIENTIA Dubia.

Ad directè operandum ſufficit aſſenſus practicus rationis ita dictans, etiam cum formidine.

Et poteſt quis operari cum dubio ſpeculatiuo.

Non tamen practico.

1 QVamuis ad rectè operādum requiritur iudicium practicum moraliter certum; hoc non tamen oportet vt ſit ita certum, quod omnem oppoſiti formidinem excludat. Vnde ſufficit aſſenſus rationis probabiliter dictans, hoc, vel illud, honeſtè agi. Ita Vaquez in 1.2.*diſp.* 62.*cap.*5.contra Layman *lib.*1.*tract.*1.*cap.*5.§.1.*num.*3.*p.*4.*tom.*3.*reſ.*1.§. *Notandum.* Operari autem cum conſcientia dubia ſpeculatiuè, & non practicè, non illicitum; quando adhibita eſt diligentia ad vincendum dubium ſpeculatiuum, & ſubeſt rationabilis cauſa variandi iudicium ſpeculatiuum practicè, ſeu hic, & nunc, v.g. poſſidet quis rem bona fide mox incipit dubitare an res ſit ſua quod eſt dubium ſpeculatium. Adhibet diligentiam, vt certior fiat, & dubium non vincitur poteſt is rem retinere, & practicè non dubitare, quia melior eſt conditio poſſidenti *ex reg.*61.*de reg.iur.in* 6. Hanc diſtinctionim dubij practici, & ſpeculatiui admittunt contra Lorcam in 1. 2. *diſputat.*37.*memb.* 1. omnes DD *ibid.* initio.

Illa regula iuris (melior eſt conditio poſſidentis) non ſolum eſt vera in materia iuſtitiæ, ſed etiam omnis virtutis.

2 Citatam regulam iuris, quod *melior eſt conditio poſſidentis*, ait Vaſquez in 1. 2. *diſputat* 65.*cap.*3. veram eſſe ſolum in materia iuſtitiæ. Et probabiliter Sed æquè probabiliter docuit Suarez *de relig. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 7. veram eſſe in omnibus virtutibus,. Eſt enim regula iuſtitiæ generalis, quæ in omnibus virtutibus, in quibus, legi vniuerſali obedire tenemur, imbibitur.*par.*4.*tr.* 3.*reſ.*1.

Probabile eſt, eſſe ſolum veniale, operari cum conſcientia dubia, an actus ſit mortalis, vel venialis.

3 Operari cum conſcientia dubia, an actus ſit peccatum mortale, vel veniale, & proponente illum vt malum in confuſo, ſecundum Vaſqu. *in par.*2.*diſp.*59.*cap.*3.*n.* 10. eſt peccatum mortalè, etiam ſi poſtea comperiatur fuiſſe veniale. Quia voluntas, dum non examinat, vult illud committere, qualecunque ſit. Et ſine dubio ſe exponit periculo peccandi mortaliter. Sed contraria ſententia Valentiæ *to.*2.*diſp.*2.*q.* 14.*punct.* 4. eſt probabilis, quia velle malitiam in genere, eſt velle malitiam, quæ non excedit veniale: ſi n excederet, non eſſet veniali, & mortali communis.*p.*1.*tr.*7.*reſ.*14. *par.*3.*tr.*4.*reſ.* 262. *& par.*5.*tr.*5.*reſ.* 31.§. *Sed difficultas.*

An in dubiis tutior pars ſit eligenda?

4 Regula illa, quæ habetur *in cap. iuuenis, de ſponſal. & cap. ſi quis autem diſt.*7.*de panit* nimirum: *Tene certum. & dimitte incertum*, ſecundum Palaum *to.*1.*diſp.*3.*pun.*6.*n.*4.& alios, non continet præceptum ſed conſilium. Secundum Naldum *v.dubium n.* 39. procedit, quando exprimitur in iure circa aliquem caſum peculiarem. At Becanus in 1. 2.*tr.*1.*c.* 4.*q.* 9.*n.* 4.& alij procedere putant in dubio practico, non in ſpeculatiuo. Nam non obſtante dubio ſpeculatiuo de iuſtitia, v. g. cambij *colla ricorſa*, poſſum ipſe formare iudicium practicum moraliter

Digitized by Google

moraliter certum, me poſſe illud efficere;eo quod hic, & nunc licitum mihi eſt,operari ſecundum probabilem opinionem ſpeculatiuam. *par. 4.tr.3.reſ.3.*

5 In dubio,quiſnam ex duobus ſit pater alicuius illegitimi, vterque tenetur illum alere. Attamen, ſi alter nolit, aut nequeat,non tenetur alter in integrum,vt ait Azo.*to.2.lib.2. c.19. q.* 8. quia illegitimus non habet ius integrum contra vtrumque. Ita Vaſq. in 1. 2. *diſp. 66. c.* 8. *n.*48.Quamuis probabiliter doceat Salas in 1. 2. *tr.* 8.*diſp.vn.ſect.*24.*nu.* 248.matrem aliquid plus exigere poſſe à nobiliori,& ditiori,qui ſcilicet meliora alimenta præſtare deberet, ſi certus eſſet eſſe ſuum. *par.4.tr.3 reſ.31.*

In dubio vter duorum ſit pater illegitimi, vterque tenetur illum alere.

6 In dubio,an cognitio cauſæ competat iudici Eccleſiaſtico, an Laico,Eccleſiaſticus cognoſcit. Et generaliter in omnibus dubiis eligenda eſt opinio,quæ fauet Eccleſiæ,Vide *v.opinio probabilis,n.*11.

Quamuis mater poſſit aliquid, plus exigere à nobiliori & ditiori.

In dubio de poteſtate Prælati,&c.an ſubditus teneatur obedire. Vide *v.ſubditus.*

CONSCIENTIA
Erronea.

7 Conſcientia erronea dicitur iudicium practicum particulare,quo † quis imprudenter iudicat bonum,quod malum; vel malum,quod bonum eſt. Et quidem ſi conſcientia etiam erronea dictat aliquid eſſe peccatum, quod alioqui non eſſet,peccatum eſt illud efficere. † Hoc autem peccatum non habet ſpecialem malitiam contra præceptum,vel virtutem,ſed generalem quamdam rationem peccati,determinandam ex tali,vel tali materia,circa quam verſatur.Vnde qui falsò putaret hodie eſſe Vigiliam,& non ieiunaret, eiuſdem ſpeciei peccatum committeret ac ſi verè Vigilia eſſet,& ſic non oporteret in Confeſſione explicare circumſtantiam conſcientiæ errantis ſed ſufficere dicere: *Non ieiunaui in Vigilia.* Vide Salas *in p.2.tr.8.diſp.* 1.*ſect.* 33. *num.* 28 Sed contrarium docet Valentia *tom.* 4. *diſputat.* 7. *quæſt.*11.*punct.*7.*ppar.*3.*tr.*4.*reſ.*162. *§.Notandum.*

Agere cum conſcientia erronea. dictante actum eſſe mortiferum eſt peccatum mortale.

Illius ſpeciei, cuius exiſtimatur.

8 Agere contra conſcientiam errantem, non ſemper eſt mortale: ſed quandoque veniale: ſuamque grauitatem, & leuitatem ſumit à grauitate,& leuitate materiæ, in qua conſcientia errat, & à diuerſitate iudicij, falsò ſuadentis, vel monentis. Nam conſcientia dictare poteſt, vt peccatum mortale, etiam ſi ſit leuis, ſicut etiam dictare, vt veniale, cum materia ſit grauis. Ita Azorius.*tom.1.lib.2.c.8.q.5.p.5.tr.5. reſ.31.*

Quandoque etiam ſolum veniale.

9 Nullum peccatum committit,qui ſequeretur conſcientiam errantem,ſi dictat vtramque partem contrariam eſſe malam; quia non adeſt libertas ſufficiens ad peccatum. *par.9.tr.8.reſ.* 47. Et ſic non peccat actu, niſi actu ſit conſcientia dictans eſſe peccatum vel dubitet actum

Errans in vtramque partem non committit peccatum.

Digitized by Google

Debet actu dictares, vt ſit peccatū.

de eius obligatione.*ibid.reſ.*48.ad deponendam conſcientiam erroneam debent eſſe rationes probabiles in contrarium, quia pro libito talem conſcientiam deponere nequeant.*ibid.reſ.*49.

CONSERVATOR.

Regularis non poteſt eligi in Conſeruatorem.

1 Regulares non poſſunt eligere alium Regularem Prælatum in conſeruatorem, de hoc lege Breue Innocentij Decimi 14. Maij 1648.*p.9.tr.9.reſ.*26.

CONSVETVDO.

Conſuetudo tollit ius poſitiuum. Si eſt rationabilis.

Et ſufficienter præſcripta.

Ideſt, ſi lex bis, aut ter ſciente, & non cōtradicente Principe conſeruetur. Vel ſi ipſo ignorante, violetur per decenniom. Etiam ſi ſit Canonica.

Imo Palatius in foro conſcientiæ putat non requiri præſcriptionem.

Sed hoc videtur laxum.

1 CONSVETVDO abrogat ius poſitiuum. Sed ad hoc duo ſunt neceſſaria, *ex cap. fin. de conſuetud.* Primum, quod ſit rationabilis. Eſt autem rationabilis ſecundum Palatium in 3. *ſentent. diſtinct.* 37. *diſputat.* 7. ſi neque diſſonat à iure diuino, neque à iure naturali. Secundum, quod ſit præſcripta ſufficienter. Sufficiens autem præſcripto eſt, ſi legi bis, aut ter contrauenientur, Principe ſciente, & non contradicente, cum facilè poſſet. (Simplex autem tollerantia non excuſat à legis contrauentione, quia multa per patientiam tollerantur, quæ non approbantur, *ex cap. cum iam dudum de prabend. part.* 1.*tractat.* 2.*reſolut.*5.*& part.* 4.*tractat.* 1. *reſolutio* 1. *§. Verum.*) Si autem conſuetudo introducatur, ignorante legiſlatore, Sotus *de iuſtit. lib.* 1.*quæſt.* 7. *art.* 2. & alij, aſſerunt, nullum tempus determinatè ſufficere, ſed arbitrio prudentis determinandum, ex qualitate negotij, & actionum pluralitate. Azorius *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 4. *quæſt.* 4. diſtinguit, atque pro lege ciuili ſufficere decem annos, pro Canonica quadraginta. Sed dicendum cum Palao *tom.* 2. *tractat.* 10. *diſputat. vnic. punct.*4. *num.* 2. probabile eſſe, quod etiam ad abrogandam legem Canonicam conſuetudo decem annorum ſufficiat; quia, cum de illa nihil peculiare quoad hoc deſignetur, cenſendum videtur ex iure ciuili: Nec eſt paritas, quod ad præſcriptionem contra bona Eccleſiaſtica requiratur quadraginta anni. Nam in hoc, vt ait Granado in 1. 2. *controu.* 7. *tractat.* 3.*par.* 2. *diſputat.* 16.*ſectio* 1.*nu.* 9. præſcriptio tollit ius Eccleſiæ in illa bona, etiam ipſa nolente; conſuetudo verò tollit obligationem legis ex tacito legiſlatoris conſenſu, qui ſufficienter dignoſcitur in decennio. Cœterum Palatius, vbi ſupra tenet huiuſmodi ſpatium, & præſcriptionem eſſe neceſſariam pro foro exteriori, vt Iudex iudicet pro conſuetudine contra legem: pro foro autem conſcientiæ ſufficere, quod conſuetudo ſit rationabilis. Quæ opinio an ſit probabilis ipſe conſidera. Nam contra illam ſtant Suarez, *de leg. lib.*7.*cap.* 18. & alij communiter docentes, quod qui introducunt conſuetudinem contra legem; toto tempore, quo conſuetudo

Digitized by Google

ſuetudo non eſt legitimè præſcripta, peccant; quia nulla ratione excuſantur. Lex enim obligat, dum contraria conſuetudo non eſt introducta *par.5.tr.14.reſ.62.*† ex parte etiam docuerat. *p.1.tr.9.reſ.21.& tr.10. reſ.7.*†

2 Porrò nulla conſuetudo præualere poteſt contra libertatem Eccleſiaſticam. Tum, quia libertas Eccleſiaſtica, ſi non procedit à iure diuino, eſt ſaltem iuri diuino conformis, & conſequenter eius violatio eſt irrationabilis. Tum etiam, quia omnis talis conſuetudo reprobatur in cap. *nouerint, de ſentent. excommunic. in Authentica caſſa, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* in cap. *cum terra. de elec.* cap. *ad. noſtram*, & cap. *cum inter, de conſuetud.* & ſingulis annis in Bulla Cœnæ. Qui textus non ſolum loquuntur de conſuetudine abrogante totam immunitatem Eccleſiaſticam, contra Couarruuiam, *pr.99. cap.35. num.5.* qui in hac legendus eſt: ſed etiam contra Pereiram, *de manu Reg. par 2.c.50. num.41.* de conſuetudine particulari, vt patet ex cap. *Clerici de iud.* Ita Binsfeldius, *de iniur. & damno dato, c.7. concluſ.12. dub.3.* & alij *parte 1.tract.2.reſ.4.& par.4.trac.1.reſ.1.10.&101.* Idemque putat Suarez *contra Reg. Angl. lib.4.c.32. num.19.* contra Surdum, *conſ.2.volum.1.* de conſuetudine mixta laicorum, & Clericorum, ſi iuri canonico præiudicat, & in illam Pontifex, ſaltem tacitè, non conſentiat. *p.4. cit. reſ. 69.* nec vlla conſuetudo tribuere poteſt laico iuriſdictionem eccleſiaſticam, quia non eſt illius capax. Ita communiter cum Tuſco, *tom.4.concl.442.nu.28.p.3.t.6.reſ.1.& par.7.tr.1.reſ.18.* Vide V. *Cenſura num.5.*

Nulla conſuetudo præualet in libertatem Eccleſiaſticã.

Etiam in aliquo caſu particulari.

3 Ex quibus infert primò, Principem non poſſe vlla præſcriptione iuuari in acquirenda iuriſdictione conferendi Epiſcopatus, & alia beneficia, etiam ſi ſit immemorialis. Nec iuuat tolerantia Papæ; nam hæc non eſt tolerantia, ſed ſimplex conniuentia, & patientita, vt infrà dicemus. Ita etiam Tuſchus, *ibidem.* Rurſus non poſſe iudicem laicum cognoſcere Clericos, etiam in minoribus. *p.4.t.1.reſ.10.* Nec Principem eos collectare vigore conſuetudinis. *p.1.t.2.reſ.97. & p 4.t.1. reſ.101.* Nam violant libertatam eccleſiaſticam, & incurrunt excommunicationem, cap. *nouerint, de ſent. excomm.* & ſecundum Sayrum, *de cenſ. lib.3. cap.19. num.10.* etiam in cenſuram Bullæ Cœnæ. Et Nauarrus, *ca.27.num.119.* putat iudicem laicum hanc cenſuram incurrere, ſi ſciens ſeruari ſtatutum contra immunitatem, non impediat, *p.3.t.1. reſ.58.*

Vnde conſuetudo non excuſat iudicẽ laicum ad cognoſcendum, vel Principem ad collectandum Clericos in minoribus.

4 Sed quid dicendum de conſuetudinibus quorumdam Regnorum, contra immunitatem Eccleſiaſticam quæ abſque vllo ſcrupulo laicis magiſtratibus obſeruantibus? Reſpondeo, ſi tales conſuetudines non ſunt approbatæ per conſenſum Summi Pontificis, certum eſt eas non poſſe inducere priuilegium, quantumuis immemorabile: ſi verò talis conſenſus adſit, adſitque conſtans fama, & traditio antiqua ſeu immemorialis, quod præceſſerit priuilegium, videtur ſufficiens, vt talis conſuetudo pro priuilegio reputetur. Ita Suarez *contra Reg. Ang. l.4.c.34.*

Quid de conſuetudine quorũdam Regnorum contra immunitatem.

Digitized by Google

*num.*17. contra Valaſcum *prax.cap.*35.*num.*11.*p.*3.*t.*1.*reſ.*62. Quod verò attinet ad collationem Epiſcopatuum, & Principes qui eos conferunt, conferre ex ſpeciali priuilegio Papæ dicendum videtur, & ſic non conferre ipſos, ſed Papam miniſterio ipſorum vt determinauit Rota omninò videnda apud Riccium, *to.*4.*reſ.*137.*p.*3.*t.*1.*reſ.*65.§.*vt igitur* Nam de reliquo non eſt ſemper verum, quod ſi Papa tolerat aliquam conſuetudinem, conſentit in illam. Nam vt docet Suarez, non omnis tolerantia indicat conſenſum Multa enim per patientiam tolerantur, quæ non approbantur, iuxta c.*cum iam dudum.de præb.* & D. Thomam apud Macrarium *to.*1.*tr.de leg.diſp.*15.*ſect.*11. Debet ergo huiuſmodi conſenſus eſſe approbatiuus, animo inducendi, vel confirmandi conſuetudinem.*p.*1.*t.*2.*reſ.*5.*& p.*4.*t.*1.*reſ.*1 §.*Verum,& reſ.*20. in fine. An verò talis cõſenſus in aliquibus caſibus adſit. Affirmant Salgado *to.*1.*p.*1 *c.*1 *præl.*3.*n.*19.& alij Negant Suarez *contra Reg.Ang.vbi ſup n.*11. Peregrinus *de immun.c.*2 *n.*34 & alij Dicuntque omnes tales conſuetudines reuocari, & irritas declarari quotannis per Bullam Cœnæ: Pontificem verò illis non reſiſtere; quia non poteſt ſine maiori damno, & ſcandalo. Eſt igitur res multum dubia, & periculoſa.*p.*1 *tr.*2.*reſ.*5.*& p.*7.*t.*1. *reſ.*18.

Et conſenſus ſũmi Pontificis.

Non ſolum toleratiuus, ſed approbatiuus.

Qui an de facto adſit communiter negant.

5 Conſuetudo autem iudicis Eccleſiaſtici in laicos eſt valida, iuxta ea, quæ docent DD.*in c.cum contingat,de foro comp cap. licet ex ſuſcepto eod.tit.& lib.*3. *c de emancip.liber.* Acquiritque iuriſdictionem priuatiuè, quia præſcriptio æquiparatur pacto, ſeu contractui Ita Cochier. *p.*1 *cap.*30.*num.*7.*& cap.*26.*num.*1.2. Quod verò ait Cadaldus, *de imper. quæſt.* 54. *num.* 20. non ſufficere, ſcientiam officialium, ſed requiri etiam ſcientiam Principis laici, verum eſt tantum reſpectu ſubditorum, qui aduerſus ſuperiorem præſcribere non poſſunt; vnde non procedit cum iudice Eccleſiaſtico. Idem Cochier *vbi ſup.cap.*3.*num.*3. *p.*4 *tract.*5.*reſ.*53.

Cœterum cõſuetudo iudicis eccleſiaſtici in laicos, præualet.

Etiam ſi ignorante Principe ſit introducta.

6 † Conſuetudo non ſolum deſtruit legem, ſed etiam facit, & obligationem inducit, & ſi eſt de maiori bono, etiam in conſcientia †. Debet autem eſſe inducta à maiore parte populi, cum intentione obligandi, & quidem ſub mortali, vt obliget ad mortale. Quòd ſi dubium ſit, vtrum introducta fuerit animo ſe obligandi, an verò ex deuotione præſumendum eſt, non fuiſſe inductam tanquam obligatoriam. Ita Suarez *de leg. lib.* 7. *capite*, 15. *numer.*13. contra Reginaldum *tom.* 1.*libro*, 13.*c.*13.*ſect.* 1. *numer.* 244. *p.*1. *tr* 9. *reſol* 41. §. *Notandum eſt*, *& tr.* 10. *reſol.* 30 *par* 4. *reſol.* 58. Conſuetudo autem generalis obligat omnes generaliter: particularis alicuius populi, illum populum. conſuetudines particulares laicorum non obligant Clericos, nec Religioſos; & conſuetudines Clericorum non obligant laicos, & Religioſos. Neque ſimiliter Religioſorum obligat laicos, vel Clericos. *p.*5.*tr.*14. *reſ.*13.

Cõſuetudo etiã facit legem ſi de maiori bono.

Introducta a maiori parte populi, cum intentione ſe obligandi.

Certa.

Et quidem eos obligat inter quos inducta eſt.

7 Conſuetudo peccandi, an explicanda ſit in Confeſſione. Vide V. *Confeſſarius*

Digitized by Google

*Confeſſarius,n.*31. Conſuetudo abſque bona fide præſcribi dicitur contra Leſſium.*par.*8.*tr.*7.*reſ.*37.

Vnde conſuetudo laicorum non obligat Clericos,&c.

8 Conſuetudo monialium dicendi officium extra Chorum recitandi, officium defunctorum 2.Nouembris,ieiunandi in Vigilia Aſſumptionis B.Mariæ non comedendi oua in Quadrageſima obligat ad mortale.*par.* 9 *tr.*7.*reſ.*29.nec credendum eſt Doctoribus circa conſuetudinem.*Ibid. tractat.*8.*reſ.*12.§.Nec obſtat.

Conſuetudo obligat ad mortale.

CONTRACTVS.

† DE Contractibus,Cambij,Cenſus,Conductionis,Locationis,Depoſiti,Emptionis,Venditionis,Matrimonij,& Mutui,quære ſub propriis nominibus.De contractibus metu celebratis. Vide V. *Metus irritans contractum.*

Cōtractus(à la meta,)licitus eſt.

1 Contractus maſſarij ad mercatorem , Siculis frequens , vulgo dictus , *a la meta*, licitus eſt , etiam , ſi qui frumentum promittit, non ſit agricola , nec dominus prædiorum ; vnde ſperet frumenta iure terragiorum , neque in ſolidum cum aliquo ſe obliget , qui talis ſit. Quia poteſt nihilominus habere frumenta quæ promittit emendo illa.Vnde hic contractus reducitur ad contractum emptionis,& venditionis rei, quam quis habet in potentia morali, eo modo , quo agricola habet frumenta,quæ colliget ex ſuo agro. Addo,quòd quis licitè vendere poteſt rem alienam , & frumentum alienum , quod nec habet, nec habere poteſt , & talis vendens ſolùm tenetur emptori ad euictionem,ad pretium rei venditæ,ad damnum ex tali emptione ſecutum. Si verò contrahens , nec habet frumenta , nec facultatem illa emendi, mentitur,& contractus,ſecluſa neceſſitate,& bona fide , eſt illicitus Et mercator iniquè ſic contrahit cum filiis familias, & talibus, quos ſcit, non poſſe præfixo tempore frumenta habere , & conſignare.*p.*1.*tr.*8. *reſ.*13.

Etiā in eo qui non habet fruimenta, nec ius ad illa.

Dummodo emere poſſit ſuo tempore

Creditor autem non poteſt ſibi in defectu conſignationis ſumere maximum valorē illius anni,ſed illum qui currebat , cum vendere parabat.

2 Quoniam verò in contractu *a la meta* apponitur pactum de petendo in defectu conſignationis ſummo valore frumenti illius anni, vulgò *le maggiori valute* : dico tunc ſummum pretium ſumi poſſe, quando mercator determinaſſet vendere talia frumenta , eo tempore, quo currebat pretium ſummum. Si verò tunc nil cogitauit, non poſſe accipere , niſi medium inter pretia currentia illius anni. Ita in caſu ſimili Villalobos. *par.*2. *tractat.* 21. *dub.* 7. *num.*10.& alij. Sed in contrarium aliqui adducunt doctrinam Vaſquez *opuſc. de reſtit.cap.*5.§.1. *dub.*12.*num.*77. & aliorum , quòd ſi incertum ſit quo pretio dominus rem furtiuam erat venditurus,reſtituendum eſt ei ſummum pretium quod interea habuit res illa,quia reuera illo pretio vendi poterat,& in dubiis melior eſt conditio innocentis.Neque dicas hoc procedere tantum in fure Nam, vt benè docet Tanner. in 2. 2. *diſp.* 4. *qu.*6.*dub.*2.*num.*40. mora debitoris æquiualet iniuſtæ acceptioni etiam directè-

Quāquam aliqui teneant ſumere poſſe ſummum valorem

Digitized by Google

*num.*17. contra Valaſcum *prax.cap.*35.*num.*11.*p.*3.*t.*1.*reſ.*62. Quod verò attinet ad collationem Epiſcopatuum, & Principes qui eos conferunt, conferre ex ſpeciali priuilegio Papæ dicendum videtur, & ſic non conferre ipſos, ſed Papam miniſterio ipſorum vt determinauit Rota omninò videnda apud Riccium, *to.*4.*reſ.*137.*p.*3.*t.*1.*reſ.*65.§.*vt igitur* Nam de reliquo non eſt ſemper verum, quod ſi Papa tolerat aliquam conſuetudinem, conſentit in illam. Nam vt docet Suarez, non omnis tolerantia indicat conſenſum Multa enim per patientiam tolerantur, quæ non approbantur, iuxta c. *cum iam dudum. de preb.* & D. Thomam apud Macratium *to.*1.*tr. de leg. diſp.*15.*ſect.*11. Debet ergo huiuſmodi conſenſus eſſe approbatiuus, animo inducendi, vel confirmandi conſuetudinem. *p.*1.*t.*2.*reſ.*5.*&* *p.*4 *t.*1.*reſ.*1 §. *Verum, &* *reſ.*20. in fine. An verò talis cōſenſus in aliquibus caſibus adſit. Affirmant Salgado *to.*1.*p.*1 *c.*1 *prel.*3.*n.*19. & alij Negant Suarez *contra Reg. Ang. vbi ſup n.*11. Peregrinus *de immun. c.*2 *n.*34. & alij Dicuntque omnes tales conſuetudines reuocari, & irritas declarari quotannis per Bullam Cœnæ: Pontificem verò illis non reſiſtere; quia non poteſt ſine maiori damno, & ſcandalo. Eſt igitur res multum dubia, & periculoſa. *p.*1 *tr.*2.*reſ.*5.*&* *p.*7.*t.*1. *reſ.*18.

Et conſenſus ſūmi Pontificis.

Non ſolum tolerantiuus, ſed approbatiuus.

Qui an de facto adſit communiter negant.

5 Conſuetudo autem iudicis Eccleſiaſtici in laicos eſt valida, iuxta ea, quæ docent DD. *in c. cum contingat, de foro comp cap. licet ex ſuſcepto eod. tit. & lib.* 3. *c de emancip. liber.* Acquiritque iuriſdictionem priuatiuè, quia præſcriptio æquiparatur pacto, ſeu contractui. Ita Cochier. *p.*1 *cap.*30.*num.*7. *&* *cap.*26.*num.*1.2. Quod verò ait Cadaldus, *de imper. quæſt.* 54. *num.* 20. non ſufficere, ſcientiam officialium, ſed requiri etiam ſcientiam Principis laici, verum eſt tantum reſpectu ſubditorum, qui aduerſus ſuperiorem præſcribere non poſſunt; vnde non procedit cum iudice Eccleſiaſtico. Idem Cochier *vbi ſup. cap.* 3.*num.*3. *p.*4 *tract.*5.*reſ.*53.

Cæterum cōſuetudo iudicis eccleſiaſtici in laicos, præualet.

Etiam ſi ignorante Principe ſit introducta.

6 † Conſuetudo non ſolum deſtruit legem, ſed etiam facit, & obligationem inducit, & ſi eſt de maiori bono, etiam in conſcientia †. Debet autem eſſe inducta à maiore parte populi, cum intentione obligandi, & quidem ſub mortali, vt obliget ad mortale. Quòd ſi dubium ſit, vtrum introducta fuerit animo ſe obligandi, an verò ex deuotione præſumendum eſt, non fuiſſe inductam tanquam obligatoriam. Ita Suarez *de leg. lib.* 7. *capite,* 15. *numer.*13. contra Reginaldum *tom.* 1 *libro*, 13.*c.*13.*ſect.* 1. *numer.* 244. *p.*1. *tr* 9. *reſol.*41. §. *Notandum eſt*, *&* *tr.* 10. *reſol.* 30 *par* 4. *reſol.* 58. Conſuetudo autem generalis obligat omnes generaliter: particularis alicuius populi, illum populum. conſuetudines particulares laicorum non obligant Clericos, nec Religioſos; & conſuetudines Clericorum non obligant laicos, & Religioſos. Neque ſimiliter Religioſorum obligat laicos, vel Clericos. *p.*5.*tr.*14. *reſ.*13.

Cōſuetudo etiā facit legem ſi de maiori bono.

Introducta a maiori parte populi, cum intentione ſe obligandi.

Certa.

Et quidem eos obligat inter quos inducta eſt.

7 Conſuetudo peccandi, an explicanda ſit in Confeſſione. Vide V. *Confeſſarius*

*Confeſſarius,n.*31.Conſuetudo abſque bona fide præſcribi dicitur contra Leſſium.*par.*8.*tr.*7.*reſ.*37.

Vnde conſuetudo laicorum non obligat Clericos,&c.

8 Conſuetudo monialium dicendi officium extra Chorum recitandi, officium defunctorum 2.Nouembris,ieiunandi in Vigilia Aſſumptionis B.Mariæ non comedendi oua in Quadrageſima obligat ad mortale.*par.* 9 *tr.*7.*reſ.*29.nec credendum eſt Doctoribus circa conſuetudinem.*Ibid. tractat.*8.*reſ.*12.§.Nec obſtat.

Conſuetudo obligat ad mortale.

CONTRACTVS.

† DE Contractibus,Cambij,Cenſus,Conductionis,Locationis,Depoſiti,Emptionis,Venditionis,Matrimonij,& Mutui,quære ſub propriis nominibus.De contractibus metu celebratis. Vide V. *Metus irritans contractum.*

Cõtractus(à la meta,)licitus eſt.

1 Contractus maſſarij ad mercatorem, Siculis frequens, vulgo dictus, *a la meta*, licitus eſt, etiam, ſi qui frumentum promittit, non ſit agricola, nec dominus prædiorum; vnde ſperet frumenta iure terragiorum, neque in ſolidum cum aliquo ſe obliget, qui talis ſit. Quia poteſt nihilominus habere frumenta quæ promittit emendo illa.Vnde hic contractus reducitur ad contractum emptionis,& venditionis rei, quam quis habet in potentia morali, eo modo, quo agricola habet frumenta,quæ colliget ex ſuo agro. Addo,quòd quis licitè vendere poteſt rem alienam, & frumentum alienum, quod nec habet, nec habere poteſt, & talis vendens ſolùm tenetur emptori ad euictionem,ad pretium rei venditæ,ad damnum ex tali emptione ſecutum. Si verò contrahens, nec habet frumenta, nec facultatem illa emendi, mentitur,& contractus,ſecluſa neceſſitate,& bona fide, eſt illicitus Et mercator iniquè ſic contrahit cum filiis familias, & talibus, quos ſcit, non poſſe præfixo tempore frumenta habere, & conſignare.*p.*1.*tr.*8. *reſ.*13.

Etiã in eo qui non habet fruimenta, nec ius ad illa.

Dummodo emere poſſit ſuo tempore

Creditor autem non poteſt ſibi in defectu conſignationis ſumere maximum valorẽ illius anni,ſed illum qui currebat, cum vendere parabat.

2 Quoniam verò in contractu *a la meta* apponitur pactum de petendo in defectu conſignationis ſummo valore frumenti illius anni, vulgò *le maggiori valute*: dico tunc ſummum pretium ſumi poſſe, quando mercator determinaſſet vendere talia frumenta, eo tempore, quo currebat pretium ſummum. Si verò tunc nil cogitauit, non poſſe accipere, niſi medium inter pretia currentia illius anni. Ita in caſu ſimili Villalobos. *par.*2. *tractat.* 21. *dub.* 7. *num.*10.& alij. Sed in contrarium aliqui adducunt doctrinam Vaſquez *opuſc. de reſtit.cap.*5.§.1. *dub.*12.*num.*77. & aliorum, quòd ſi incertum ſit quo pretio dominus rem furtiuam erat venditurus,reſtituendum eſt ei ſummum pretium quod interea habuit res illa,quia reuera illo pretio vendi poterat,& in dubiis melior eſt conditio innocentis.Neque dicas hoc procedere tantum in fure Nam, vt benè docet Tanner. in 2. 2. *diſp.* 4. *qu.*6.*dub.*2. *num.*40. mora debitoris æquiualet iniuſtæ acceptioni etiam directè-

Quãquam aliqui teneant ſumere poſſe ſummum valorem

Digitized by Google

directè voluntaria. Vnde eſt par ratio. *p.*1. *t.*8. *reſ.*17. An verò emptor poſsit accipere omne intereſſe intrinſecum, & extrinſecum, ſi nullum fuit pactum appoſitum in venditore. Vide V. *Vendere. num.*19.

Hic verò cõtractu dum venditor non conſignat poteſt ſæpius renouari.

3 Contractus *a la meta*, ſæpius renouari poteſt, ſi debitor tempore menſis Auguſti nec poteſt ſoluere frumentum, nec pretium. Secluſa tamen fraude, & affectu auaritiæ, dummodo talis habeat ſpem habendi ſtatuto tempore frumenta, vel prætium. *p.*1. *tr.* 8. *reſolut.*18. An verò in renouatione prædicti contractus adiici poſsit intereſſe ſorti principali? Negat Molfeſius *ſumm. p.*62. *tr.*12. *cap.*7. *numer.*113. & Deciſiones nouiſsimæ Rotæ Romanæ *vol.* 1. *deciſ.* 315. *numer.*8. Nam in primis hæ eſſent vſuræ vſurarum prohibitæ *in l. vlt. C. de vſuris.* Et deinde ſi daretur intereſſe alterius intereſſe, res abiret in infinitum contra textum, *l. vn. §. in aliis autem caſibus C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt, profertur.* Sed probabilior eſt ſententia Ripæ *obſeru.* 324. *num* 8. & aliorum affirmatiua. Nam cum primum intereſſe non ſoluitur, fit capitale; quo non reſtituto, cauſatur nouum intereſſe. Nec poteſt aſsignari ratio, cur intereſſe ſortis accipi poſsit, & non intereſſe alterius intereſſe, cum tam ſors debeatur, quam intereſſe. Vide Leſsium *lib.*2. *cap.*13. *dub.*9. *num.*85. *par.*1. *t.*8. *reſ.*19.

Adiiciendo intereſſe ſorti principali.

Cõtractus (à pagare, e conſegnare) eſt licitus.

4 Frequens eſt in hoc Regno contractus vulgò dictus *a pagare, e conſegnare.* Celebratur autem huiuſmodi: Ioannes habet menſe Ianuarij centum modios tritici; vendit eos Petro, ſed non tradit tunc cum celebratur contractus, nec Petrus tunc ſoluit pretium, ſed vtrumque fit menſe Iulij: pretium verò taxatur menſe Ianuarij, modicum ſupra pretium tunc temporis currens. Et Ioannes tenetur conſignare frumenta Petro, quandocumque iſte petierit intra Ianuarium, & Iulium, quo tempore frumentum ſtat periculo, & expenſis Ioannis. Quod ſi, tranſacto Iulio, Petrus frumenta non accipiat, debet illum Ioannes cogere, vt accipiat proteſtando ſe de intereſſe, & expenſis; & periculum deinceps erit penes Petrum. Hic autem contractus ſi fiat inter eos, qui verè habent, & vendunt frumenta, licitus eſt. Quia eſt contractus veræ emptionis, & venditionis. Et illud modicum, quod accipitur vltra pretium currens, accipitur pro expenſis laboribus, & periculis, quibus ſubeſt Ioannes in conſeruando frumentum. Denique in hoc contractu eſt æquale, & probabile periculum vtriuſque: nam poſt Iannuarium pretium frumentorum poteſt euadere maius, & minus, & ſic vterque poteſt lucrari, & perdere *p.* 1. *tr.*8. *reſ.*65.

Inter eos qui habẽt & vendũt frumẽta.

Sicut cõtractus dictus Italicè, ſtocco.

5 Contractus Hiſpanè dictus, *mohatra*; Italicè, *ſtocco* (quando ſcilicet, quis pecuniæ egens, emit pecunia credita merces à mercatore pretio ſummo, & ſtatim ei pecunia numerata reuendit pretio infimo) à D. Antonino *p.*3. *tit.*8. *cap.*4. *§.* 4. iudicatur vſurarius, & in legibus Caſtellæ, vt notat Rebellius, *p.*2. *lib.*9. *q.*7. *num.*7. grauiſsimis pœnis prohibetur.

Cõcurrentibus certis circumſtantiis

prohibetur. Sed probabilius eſt, eſſe iuſtum, vt docet Nauarrus *capite* 23. *num.*91. & alij. dummodo mercator ad hoc emptorem non cogat, nec vllum pactum implicitum vel explicitum adhibeat, vt docet Graffius *par.*1. *lib.*2. *capite* 109. *numer.*4. Item dummodo pretium, quo venduntur merces, non ſit maius ſummo, & pretium quo reemuntur, minus infimo. Ratio verò eſt, quia cum ſeruatur iuſtum pretium tam in venditione, quam in reuenditione, non videtur eſſe iniuſtitia. Imò fit beneficium emptori; dum liberatur ab onere quærendi alium, cui vendat merces, & à ſumptibus ad hoc requiſitis.*par.* 1. *tr.*8. *reſ.* 20. 33. *&* 58. Molina *tom.*2.*diſp.*310. vltra requirit, quod merces non vendantur ex intentione principali reemendi infimo pretio. Sed rectius ait Salas *tr.de empt.& vend. dub.* 37. *num.*4. hoc non obſtare, quia vbi nihil vltra ſortem deducitur in pactum, nec ſperatur vt pretium aut debitum de iuſtitia, pro mutuo, nulla eſt vſura etiam ſi auctarium principaliter intendatur, *reſ.*48. *cit.à §. Addunt.*

6 Licitum eſt tradere alteri pecuniam, tradenti v.g. domum, vt interim vnus vtatur re, alter pecunia, qui contractus vulgò dicitur, à *godere*. Dum modo in traditione pecuniæ ceſſet aliquod lucrum, & apponatur pactum retrouendendi in fauorem vtriuſque contrahentis. Nam tunc vſus rei accipitur ratione lucri ceſſantis, quod etiam in mutuo fieri poteſt Et ſic iſte contractus reducitur ad contractum innominatum: *Do, vt des.* Ita Homobonus, *par.* 2. *tract.*9. *cap.*15. *quæſt.*42. *par.*1. *tract.*8. *reſ.* 28. Molfeſius *to.* 2 *tract.*12. *c.*8. *n.*47. ad vitandam ſuſpicionem vſuræ, tradit hanc praxim iſtius contractus; vt dominus prædij illud vendat pecunia numerata, cum pacto retrouendendi poſt certos annos, intra quos à prædio emptor expelli non poſſit. Requirit autem præterea, quòd fructus prædij æquales ſint cum lucro ceſſante, aliàs ad æqualitatem reducantur. Alium modum præbet Conradus *de contr.q* 84. *p.*1. *tr.* 8. *reſ.*82. Et cum aliis circũſtantiis contractus (à godere.)

7 Licitus item eſt contractus vulgo dictus *lotto*, ſeu *beneficiata*, ſecluſis fraudibus. Ita Filliucius *to.*2. *tract.*37. *c.*3. *n.*43. Res autem ibi vendi debent iuſto pretio, adiectis expenſis, & labore miniſtrorum. Ita Sà V. *vend. nu.*15 *par.*1. *tr.*8. *reſ.*81. Et (beneficiata.)

8 Poteſt quis dare mercatori magnam ſummam pecuniarum cum pacto, vt in fine anni accipiat quinque ver. gr. pro centenario. Dummodo intendat ſaltem implicitè, celebrare tres contractus, vnum ſocietatis, alterum aſſecurationis capitalis, & tertium venditionis lucri incerti pro certo, aut aſſecurationis lucri certi pro maiori incerto. Ratio eſt, quia in tali caſu ſeruatur æqualitas, nam onera impoſita compenſantur iuſto pretio. Deinde, ſi ſupradicti contractus ſeorſim, & cum diuerſis perſonis celebrentur, ſunt liciti; ergo etiam ſi ſimul, & cum eadem perſona. Ita Bonacina *de contract. diſp.*3. *q.*3. *punct.*11. *nu.*2. *p.*1. *tr.*8. *reſ.*30. Nec non cõtractus dandi certam ſummam pecuniarum mercatori, vt accipiatur v.g. quinque pro centenario.

9 In contractibus celebratis in gratiam vtriuſque contrahentis ſi ali-

Digitized by Google

quod damnum contingat ſine culpa poſſidentis, hic in foro externo ad nihil tenetur, ſed in conſcientia tenetur ad dimidium damni, quia, ſicut vterque contrahens ex contractu commodum percipit, ita æquum eſt, quod vterque damnum participet. Et ſic Valerus V. *Damnum, diff.* 4. obligauit in conſcientia ſcolarem; apud quem mulus conductus ſine eius culpa perierat, ad reſtituendum dimidium prætij, *par. 3. tract. 6. reſ.* 10.

In cõtractibus celebratis in gratiam vtriuſq; cõtrahẽtis ſi damnũ cõtingat ſine culpa poſſidẽtis, diuidi debet.

10 Contractus innominati actionem non pariunt per ius Ciuile ſecus per ius Naturale, & coram Deo, & in foro conſcientiæ. *par. 9. tr. 9. reſ.* 12.

Cõtractus innominati per ius naturale actio i.ó pariunt.

CONTRACTVS *Cenſus.*

11 CEnſus deſcribi poteſt, ius exigendi penſionem de re vtili alterius. Alius eſt reſignatiuus, alius conſignatiuus. Et hic vel eſt perpetuus, vel temporalis. Item perpetuus, vel eſt redimibilis, vel irredimibilis, quamuis poſt Bullam Pij V. omni ſit redimibilis. Temporalis verò aut eſt ad tempus certum vel ad tempus incertum. Rurſus omnis cenſus, aut eſt fructuarius, aut pecuniarius, quis eſt magis in vſu. Emptio, & venditio cenſuum cum debitis circumſtantiis eſt licita. Circumſtantiæ verò aliæ requiruntur de iure naturæ, aliæ ex Bullis Pontificum †.

Cenſus natura. Et ſpecies.

Cenſus licitus ſi ſeruet iura naturæ.

12 De iure naturæ in contractu cenſuali requiritur æqualitas inter cenſum, & pretium. Et quod ſi aliqua grauamina hinc inde per pacta acceſſoria imponantur, ea prudentis arbitrio debitè compenſentur. Ita Leſſius *lib. 2. cap. 22. dub. 12. nu. 74. par. 1. tractat. 8. reſol. 44. §. idem etiam. Verſ. Quod verò.*

Videlicet, iuſtitiam pretij.

Et grauaminum compenſationam.

13 Addunt Sotus, *de iuſtit. lib. 6. quæſt. 5. art. 3.* & alij requiri in contractu cenſus de iure naturæ, vt non apponatur pactum de redimendo in fauorem emptoris: alioqui fore vſurarium. Vbicumque enim datur pecunia cum pacto eam recipiendi, & aliquid vltra ſortem, ibi adeſt vſura. Sed ſecluſa lege poſitiua, probabile exiſtimo cum Valentia *tom. 4. diſput. 5. quæſt. 22 punct. 6.* talem circumſtantiam non requiri, & pactum redimendi apponi poſſe, dummodo hoc grauamen debitè ab emptore compenſetur. Et ita, hanc ſententiam Romæ à doctis viris exiſtimatam probabilem, teſtatur ipſe Valentia, quamuis ob periculum vſuræ talia pacta non ſint ſuadenda, *par. 3. tr. 5. reſ. 75.*

Etiã ſi ponatur pactũ de redimẽdo in fauorem emptoris.

14 † Præter has conditiones aliæ exiguuntur in extrauagantibus Martini, Calliſti, & tandem Pij V. Et quidem conditiones duorum priorum non videntur neceſſario requiſitæ ad valorem contractus, & Pontifices approbaſſe contractus cenſuales cum talibus conditionibus, minimè verò reprobaſſe eo, qui aliter fierent †. Bullam verò

Sunt, & alia requiſita iure poſitiuo ſũmorum Pontificũ.

Pij V.

Pij V. notat Leſſius *lib.2. cap.22. dub.13. num.* 99. non eſſe in Regno Siciliæ vſu receptam. Vnde illa non obſtante, ſi venditor cenſus non ſoluat fructus, poteſt ex his antiquus cenſus augeri, vel nouus conſtitui. Ita Salas *de cenſib. dub.* 8. *numer.* 13. Imò Sotus, *de iuſtit. lib.6. quæſt.5. art.1* probabiliter docet, cenſum conſtitui poſſe ex pecunia credita, quamuis Fauſtus, *diſput.*18. *quæſt.*32. *numer.*3 probabiliorem putet contrariam opinionem Lopez. Probabiliter inquam vbi Bulla non eſt recepta nam id in ea expreſsè prohibetur. *vbi ſupra.* Adde quod, cum dicta Bulla multa requirat ſolum ad vitandas fraudes, quæ interuenire poſſunt contractus cenſualis abſque talibus requiſitis valet pro foro conſcientiæ, etiam vbi Bulla recepta eſt, dummodo fraudes abſint. Ita Megala, in 2. 2. *lib.2. cap. 7. quæſt.2. numer.*57. & alij. Vnde, ſeclusis fraudibus, poteſt conſtitui cenſus ex pecunia antea debita, vel mercibus aſſignatis in pretium, non obſtante, quò Bulla damnet cenſus celebratos non numerata pecunia tempore celebrationis. Adde, quod illud de mercibus non videtur contrarium Bullæ, quia venire poſſunt nomine pecuniæ: nam ex *l. pecuniæ ff. de verbor. ſignificat.* pecuniæ nomine comprehenduntur æquiualentia. Ita Malderus in 2. 2. *tractat.* 5. *cap.* 5. *dub.6.* & alij contra Filliucium, *tom.2. tract.35. part.2. cap* 3. *nu.* 306. *par.1. tractat* 8. *reſolut.*44. Et quamuis multi negent quod cenſus conſtitui poſſit ſupra valorem fructum rei, ſuper quam imponitur, id tamen Sotus *de iuſtit. lib.6. quæſt.5. art.*1. concedit fieri poſſe. *Ibidem* in fine.

> Præſertim Pij V. Cuius Bull. in hoc Regno dicunt non eſſe receptam.
>
> Vnde ea non obſtante, cenſus non ſolutus adiici poteſt ſorti principali et in foro conſciētiæ cōſtitui poteſt ex mercibus, vel pecunia antea debita, etiam vbi Bulla recepta eſt. Et in Soto, etiam ſi res minus reddat, quam ſit cenſus debitus.

15 Quod attinet ad pretium cenſus, illud eſt iuſtum, quod vel taxa conſtituit, vel conſuetudo præſcripſit †. Cæterum, ſi à venditore cenſus vltrò offeratur vendendus, vileſcit, ſicut dicunt DD. communiter de mercibus vltroneis. Et quidem ſecundùm aliquos vileſcit pro tertia parte, ſecundum alios, quo dimidio. Itaque non damnarem eum, qui cenſum quinque vnciarum vltro oblatum emeret vnciis octoginta, ſtante taxa vel conſuetudine quinque pro centenario. Ità Crux, *par.1. pr.3. quæſt.6. dub.2. concl.3.* & alij, *par.1. tr.8. reſ.36.*

> Cenſus emi poteſt pretio taxato, vel conſueto.
>
> Et ſi eſt vltroneus minoris.

16 Cenſus vitalitius videtur licitus eſſe ex Filliuc. *to.2. trac.37. c.2. n.34* quia exitus vitæ eſt incertus, & æquum æſtimatur eſſe periculum amittendi, & ſpes lucrandi *par.7. tr.9. reſ.70.*

> Cenſus vitalitius eſt licitus.

CONTVMELIA.

1 † Contumelia propriè eſt inhonoratio alicuius per verba, aut ſigna denotantia malum culpæ, vt ſi cui dicatur, *fur mendax*, &c. Latè idem eſt, quod conuicium, & ſignificat etiam obiectionem mali pœnæ, vt cæcitatis, ſtultitiæ, natalium illegitimorum, &c. Eſt peccatum ex ſuo genere mortale, ſi non excuſat indeliberatio, paruitas materiæ, aut modus obiiciendi, vt per ludum, aut correctionem. Sunt

> Contumelia quid? Quale peccatum?

Digitized by Google

autem omnes contumeliæ eiuſdem ſpeciei,& in Confeſſione non neceſſariò diſtinguendæ,vt dictum eſt V.*Circumſtantia.nu.*32.

Et an iuſtificet homicidium?

2 Contumelioſum non licet occidere. Vide V.*Occidere n.*26.quamuis falſum,vel occultum crimen obiicienti,liceat reſpondere, *Mentiris*.vt dictum eſt.V;*Compenſare.nu.*4.†

COPVLA Coniugalis.

Copula complenda & initianda in vaſe naturali.

1 COpula coniugalis fieri debet in vaſe naturali;nam in præpoſtero etiam incipere,peccatum eſt Ità Bonacina *de matrim.q.*4. *punct.* 11.*n.*12.contra Nauarrum.*de pœnitent.conſ.*7.*par.*2.*tr.*17.*reſ.*37.§.*Ad ſecundum.* Immò nec licitum eſt per fricare verenda in vaſe prohibito Pontius *l.*10.*c.*11.*nu.*5.contra Sanchez,*to.*3.*lib.*9.*de matrimon. diſp.*17. *num.*5.*par.*3.*tr.*4.*reſ.*204.

Sed parum curandum de ſitu.

2 Sed variare ſitum in copula, ex ſuo genere eſt ſolùm veniale,etiam ſi propterea aliqua ſeminis pars elabatur, quia medici docent,non totum ſemen conſeruari à matrice. Immò etiam ſi eo concumbendi modo non ita certa ſperetur generatio,quia coniuges non tenentur ad generationem certiorem, ſed ſolum conuenientem modum adhibere. Ita Pontius,*vbi ſupra,n.*3.*par.*2.*trac.*15.*reſ.*64.†& recitanter *in par.* 3. *tr.*4. *reſ.*204.§ *Notandum*,& quoad primum etiam *in par.*1.*tract.*7.*reſ.*35. Si autem coniuges voluntariè foras ſemen emittant, peccant mortaliter. Dixi,voluntariè,nam † notat Pontius *vbi ſupra* id aliquando contingere poſſe abſque culpa,vt ſi vir calidus, dum congredi conatur, ſemen extra emittit,illa enim feſtinatio naturæ eſt, non voluntatis. *p.*3. *cit.*§. *Addit.*

Quamuis non totū ſemen retineatur. Sed ſi foras illud voluntariè emittant,mortale eſt.

3 Cœterum probabile eſt, coniugem non teneri expectare ſeminationem alterius, etiam ſi poſſit, nam aliqui docent, ſemen mulieris nec actiuè, nec neceſſariò ad generationem concurrere. Ita Sanchez *vbi ſupra num.*9. (Ex quo etiam principio docuit Præpoſitus, *in* 3. *part. quæſt.*6. *diſputatione* 4.*numer.*35. Vxorem parum veneream, in reddendo debito poſſe mentem alio diuertere, & remanere frigidam: nam hoc ſufficit ad generationem; alioqui ſterilis non poſſet petere; & reddere debitum viro ſuo *parte* 5. *tractat.* 14. *reſolutio.* 37.) Poteſt verò coniux poſt emiſſionem ſeminis coitum continuare, vt alter ſemen emittat,ſecundum Pontium, *num.*5. *parte* 3. *tract.*4.*reſol.*104.§. *Notandum*, in fine. At vbi vir membrum extrahit, non licèt amplius vxori ſe ad ſemen emittendum manibus adiuuare. Vide V. *Tactus num.*4.

At coniux nō tenetur expectare ſeminationē alterius. Et aliqui putant, vxorē poſſe manere frigidam, & veneri non cooperari

4 Accedere ad vxorem grauidam,nullùm peccatum eſt.Ita Coninch *diſputat.*34.*dub.*8. *concl.*4. contra Pontium *cap.*14. *numer.*7. qui ſecluſo periculo incontinentiæ, putat eſſe veniale, *reſol.*203. *cit.* in fine.

Accedere ad vxorē grauidam, non eſt peccatum.

Ad

Digitized by Google

Ad menſtrutam accedere, non eſt mortale. Imò Sanchez *diſp.21.n.2.* probabile putat, nullum eſſe peccatum. *Ibid.§.Neta.*

Ad menſtruatam non eſt mortale.

5 † Finis primarius copulæ eſt propagatio ſpeciei †. Sunt autem alij fines ſecundarij, vt conſeruatio in diuidui, & ſedatio concupiſcentiæ, vnde probabile eſt coniuges coeuntes captandæ voluptatis cauſa, nec venialiter peccare, vt docuit Sanchez *diſp.29.q.3.* Ita Pontius, *lib.1.c.21.n.6.13. p.3.tr.4.reſ.216.* Idem dic, ſi id faciant ad conſeruandum valetudinem. Ita Sà *V.debitum,n.5.* Etiam, quando non deeſſent alia remedia, contra Henriq. *lib.11.c.15.n.5.p.3.tr.4.reſ.*218. Idemque, ſi id faciant vitandæ fornicationis cauſa, vt docet Durandus *in 4.diſt.31.q.4.* contra D. Thomam *ibid. ar. 2. ad 4.* Idque contra Sanchez *diſp. 9.n.4.* etiam ſi aliis remediis concupiſcentia ſedari poſſet. Nam oppoſitum nimis graue onus eſſet ſtatui maritali. Ita Layman, *lib.5.tr.10. p.2.c.4.n.2. p.3.tr.4.reſ.*219.

Copula fieri poteſt ob voluptatem. Ob conſeruandam valetudinem.

Et vitandam fornicationem.

6 Coniuges de communi conſenſu copulam inchoantes & abrumpentes, ne noceat ſaluti, non peccant mortaliter. Ita Paludanus *in 4.diſt. 31.q.3.art.2.caſ.5.p.3.tr.4.reſ.*204 *§.Nta,*& *reſ.*227. Immo nec venialiter, ſi neuter ſeminet, & abſit periculum ſeminationis extra vas Ita Sanchez *to.3.lib.9.diſp.19.n.3.reſ.227.cit.§. Difficultas.* † Quamuis poſtea *tr.6.reſ.*95. probabilius putet, id eſſe mortale †.

Et ne ſaluti noceat abrumpi poteſt.

7 Vxor ſtatim mingens poſt copulam, vt ſemen eiiciat, vt non concipiat, per ſe non peccat mortaliter, ſecundum Bellochium *de caſ.reſer. p.2.q.4.n.*365. quia matrix habet vim attractatiuam, & retentiuam ſeminis, vnde ipſa fruſtra laborat. At ex conſcientia erronea ſi exiſtimat, ſic impeditam iri generationem, proculdubio peccat mortaliter. *p.3.tr. 5.reſ.*15.

Et ab vxore ſemen emitti abſque peccato, ſi conſcientia erronea nō laborat.

8 Coniuges in loco ſacro concluſi († per locum ſacrum intellige ſolum corpus Eccleſiæ, vt dictum eſt V. *Circumſtantia, num.* 42. †) ſi ibi maneant per longum tempus (quod Sanhez *diſput.* 15. *num.* 12. exiſtimat eſſe menſem: Leſſius *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 12. *num.* 86. ſemimenſem. Fagundez *pr.* 2. *lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 12. decem dies: ego verò cum Suarez, *in 3.p.q.83.art.3.diſp.81.ſect.4.* quatuor, vel quinque), copulam habentes, non peccant. Immo probabile eſt, quod docuit Pontius *lib.*10. *cap.* 10. *num.* 15. copulam coniugalem occultam in Eccleſia, non eſſe ſacrilegium, etiam ſi in ea coniuges non ſint concluſi. *p.1.tr.7.reſ.*19.

Et coniuges in loco ſacro concluſi per 4. dies, poſſunt coire ſine peccato.

Digitized by Google

CORRECTIO.

Correctio quotuplex.
Iudicialis quid.
Fraterna quid.

1 COrrectio duplex eſt; iudicialis, & fraterna. Illa eſt, quæ prouenit à poteſtate publica in ordine ad bonum commune; & eſt propriè actus Iuſtitiæ vindicatiuæ. Fraterna vero fieri poteſt à priuata auctoritate,& ordinatur vel bonum eius, qui corripitur, & propriè,& per ſe reſpicit bonum ipſius de relinquentis cuius ſpirituali neceſſitate per hanc correctionem ſubuenitur, & de hac hic ſermo, quam quoque eſſe actum virtutis nemo Catholicorum dubitat. *p.7.tr.3. reſ.*1.

Eſt actus virtutis.
Et ad quam virtutem ſpectet.

2 Dubium quidem eſt, ad quam virtutem ſpectet hæc correctio, de quo fusè Caſpenſis *in curſu Theol.to.*2.*tr.*17.*diſp.*6.*ſect.*1.*n.*2. Illud vero certum, & omnino indubitantum, ad ſatisfactionem huius præcepti non requiri neceſſario correctionem fieri ex hoc, vel illo motiuo charitatis,vel miſericordiæ. Imò etiamſi ex malo motiuo id facias,ſatisfacere poteſt præcepto correctionis.*ibid.reſ.*2.

Correctio præſcripta Mat. 18. obligat ſub præcepto.

3 Correctio fraterna nobis præcipitur à Domino Matth. 18.illis verbis, *Si peccauerit in te fratur tuus*, &c. quæ quidem verba ſecundum Mendozam in 2.2.*diſp.*163.*ſect.*5.§. 207. vbi citat aliquos Commentatores,non continent præceptum, ſed conſilium, & Suarez *lib.*10.*c.*7.*n.* 13.quamuis teneat correctionem eſſe de iure naturæ, fatetur tamen ex his verbis non facile colligi. Sed continere præceptum tenet D. Tho. 2.2.*q.*33.*art.*7.DD.communiter,quibus ſubſcribimus, & videtur quoque communis SS.PP. Auguſt. ſerm. 16. de verbis Domini. Chryſoſt. *homil.*62. Greg.*lib.*4 *regiſtrat.epiſtol.*56. & aliorum. *par.*5.*tr.*13.*reſ.* 42. & *par.*7.*tr.*3.*reſ.*5.

Et ſub mortali.

4 Et per ſe loquendo obligat ſub mortali: ex Valentia *to* 3. *diſp.*3.*q.* 10.*pun.*2.Sicut enim præceprum eleemoſynæ obligat ſub mortali, quatenus proximus eſt in extrema, vel graui neceſſitate; ita ſimiliter ſub mortali tenetur ei per correctionem ſubuenire,ſi eſt in graui neceſſitate ſpirituali.*p.*7.*tr.*3.*reſ.*4.

Cum quibuſdam tamẽ conditionib.

5 Cœterum hoc præceptum correctionis cum ſit affirmatiuum, non obligat pro ſemper, ſed ad inducendam obligationem ſub mortali, requirit multas circumſtantias, quæ raro concurrunt, de quibus infra *num.*19.

AD

Digitized by Google

AD CORRECTIONEM Quinam teneantur, & quinam non.

6. PRimo igitur, peccatum mortale proximi, vel graue illius periculum debet eſſe moraliter certum. In dubio enim perſona priuata non tenetur corrigere; nec indagare, & inquirere aliorum peccata, ad eum finem vt corripiat; niſi in caſu hæreſis, aut alterius criminis valdè pernicioſi Reipubl. aut ſi immineret proximi mors, vel etiam probabilis ſpes foret, proximum peccati dubij correctionem non ægrè laturum. Ita Filliuc. *to.* 2. *tr.* 28. *cap.* 6. *n.* 133. *par.* 4. *tr.* 3. *reſ.* 72. & *tr.* 4. *reſ.* 228. & *par.* 7. *tr.* 3. *reſ.* 6. Si peccatum ſit certum.

7 Secundò Prælati religionum tenentur aliquando ſub mortali corrigere etiam peccata venialia ſubditorum, quæ regularem diſciplinam notabiliter minuunt. Ita Villalobos *tom.* 2. *tract.* 4. *diff.* 1. *num.* 5. contra Rodriquez *de ordin. ind. cap.* 9. *n.* 7. quam Sotus ..... *concl.* 3. extendit etiam ad Gubernatores Reipublicæ: & Coninch *de art. ſupern. diſp.* 28. *dub.* 3. *n.* 24. ad particulares Religioſos, & quemlibet priuatum. Sed Bannez 2. 2. *quæſt.* 33. *artic.* 2. *dub.* 2. aſſerit primum eſſe nimis durum, ſi non agatur de peccatis Reipublicæ, eiuſque paci præiudicantibus. Secundum etiam non eſt mentem Doctorum, qui loquuntur ſolum de Prælatis. *par.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 38. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 228. *p.* 4. *tr.* 5. *reſ.* 66. & *p.* 7. *tr.* 3. *reſ.* 8. Prælati ad quid teneantur.

Vtrum vero hi teneantur peccata ſubditorum inquirere ad corrigendum, idque ex iuſtitia. Vide *Prelati n.* 5. & 6.

8 Tertio Confeſſarij non tenentur, nec debent mores pœnitentium inquirere, quia eorum auctoritas in foro exteriori minimè viget, ſed tantum in interiori. Ita Duual. in 2. 2. *tract. de charitate q.* 9. *art.* 4. Debent quidem in confeſſione ſuos pœnitentes mouere, & corripere, non tam fraternè, quam iudicialiter, ſed occaſionem ſuarum monitionum non tam ex iis, quæ in confeſſione ſibi declarantur, debent arripere, non autem aliundè inueſtigare. *p.* 7. *tr.* 3. *reſ.* 12. Confeſſore.

9 Quartò Concionatores tenentur publica peccata, aut quæ ſciuntur in iis locis crebro fieri, publicè reprehendere, etſi ea committentes credantur non emendandi: niſi fortè grauiora mala timeantur; vt ferè accidit, quando Superiorem peccata publicè reprehenduntur. Coninch *diſputat.* 28. *dub.* 6. *numero* 113. Sed caute Concionatores in hoc procedant. & cum ſuis Superioribus omnia communicent. *p.* 7. *tr.* 3. *reſ.* 13. Concionatores.

Quamuis autem ad id teneantur vt dictum eſt, non tamen dicendum Concionatores corrigentes in peccato, peccare mortaliter, vt putat Caietanus 2. 2. *q.* 187. *art.* 1. quia ſupradictæ actiones nec ſunt annexæ ordinibus ſecris ex inſtitutione Chriſti; nec ſunt in ſacræ, quin à peccatore effici poſſint. Villalobos *in ſumma to.* 2. *tract.* 4. *difficul.* 8. *n.* 3. *Ibid. reſ.* 14. Qui tamen non peccant, ſi corrigant in peccato.

10 Quintò

Digitized by Google

Subditi tenentur corrigere Superiores.

10 Quintò ſubditi tenentur corrigere ſuos Superiores *ex c.ſicut.2.q.7.* Tria tamen in ea ſeruanda Primo, vt cum magna prudentia, & humilitate fiat, & potius obſecrando, quam increpetando. Secundò, vt fiat ſecreto, & non publicè; ex decreto Innocentij III. *ex c.cum.ex iniunčto.de Hæreticis.* Quod tamen intellige, niſi peccaca ſint ſcandaloſa, & publica: tunc enim publicè argui debent, etiamſi nulla ſperetur emendatio. Tertiò captari debent tempora, quibus creduntur eſſe magis diſpoſiti. Caſpenſis *in curſu Theol.to.2.t.17.diſp.6. ſect.1.n.6.* & alij *p.7.tr.3.reſ.15.*

Parentes Filios. Domini Seruos. Maritus Vxorem. Tutor ſibi commiſſos

11 Sextò Parentes, Domini, Maritus, & Tutor tenentur & ipſi ſpeciali quidem titulo corripere filios, & cæteros è ſua familia. Ita Hurtadus de Mendoza *vol.2.diſp.151.ſect.2.§.10.* Immò ex Trullench *in Dec. to.1.lib.1.c.5.dub.15.n.1.* non ſatifaciunt dicendo in confeſſione, ſe omiſiſſe correctionem, ſed tenentur dicere, ſe eſſe Patres, Dominos, Maritos, vel Tutores.

Non tamen tenetur Dominus expellere ſeruum.

Quod autem dicit Villalobos, debere dominum à ſuo ſeruitio famulum expellere, ſi videat domi occaſionem habere peccandi, laudo ſi faciat obligationem tamen non agnoſco, præcipuè ſi domino vtilis ſit famulus. Ita Trullench citat. *Ibid.reſ.9.& reſ.31.*

Priuatus an teneatur ſe emendare, vt corrigat? Affirmantes.

12 Quæres primò, An priuatus (de Prælatis enim, & Superioribus dubium non eſt) teneatur vitam ſuam emendare, vt poſſit peccantem corrigere, quando ob peccatum ineptus efficitur ad correctionem? Affimat Turrianus *in 2.2.to.1.diſp.88.dub.1.* cum aliis, teneri in caſu neceſſitatis extremæ.

Negantes.

At Caſtrus Palaus *to.2.tr.6.diſp.3.pun.7.n.6.* ait non teneri ratione præcepti correctionis: ratione vero ſcandali obligationem eſſe poſſe, cum ſuo peccato, & malo exemplo facit, vt alij peccatis inhæretat.

Diſtinguentes.

Franciſcus vero del Caſtillo *in 3. ſent.to.2.diſp.6.de correct.q.6.reſ...* diſtinguit, teneri, ad emendationem exteriorem, quæ eſt quædam proprij peccati recognitio; non autem ad interiorem, quæ eſt contritio, & pœnitentia de commiſſo peccato. Et ſic putat poſſe reuocari in concordiam ſententias oppoſitas. Tu cogita *p.7.t.3.reſ.16.*

Iudices etiam Eccleſiaſtici non peccante corrigendo iudicialiter in peccato.

13 Quæres 2. Num iudices, præſertim Eccleſiſtici) de ſæcularibus enim non eſt difficultas) exiſtentes in peccato mortali, poſſint ſine nouo peccato actum iudicialem in alium peccatorem exercere? Affirmat D. Tho. *in 4.diſt.19.q.2.art.2.* quia exercerent actum ſacrum dignitati Eccleſiaſticæ annexum. Sed contraria prorſus ſententia eſt tenenda, quam docet Duuallius *in 2.2.tr.de charitate q.9.art.* 4. quia non omnes actus ſacri requirunt gratiam ſanctificantem in operante ſeu miniſtro ſed ſoli actus ordinis, non autem actus iuriſdictionis. Et ſic patet reſponſio ad rationem oppoſitam. *ibid.reſ.17.*

De

Digitized by Google

De quibus peccatis fieri debeat.

13 PRimo debet fieri correctio de iis peccatis mortalibus, quæ certa ſunt,& quæ quis certò nouit: vt ſupra *num.6.*

Correctio facienda de peccatis mortalibus certis.

14 De peccatis verò venialibus, quamuis Gaſpar Hurtadus, *diſput.6. de correct. difficult. 6.* cum plurimis aliis teneat, adeſſe præceptum ſub veniali ea corrigendi: tamen cum Trullench *in Decal.tom.1. lib.1.c.5.dub.14.n.4* & aliis puto correctionem fraternam pro venialibus non eſſe in præceptò, excluſo aliquo caſu,de quo ſupra *n.7.*Et ratio eſſe poteſt, quia *Matth.*18.vbi potiſſimum iſtud præceptum à Chriſto declaratur, & iniungitur, ſupponit proximum, cui adhibenda eſt correctio, eſſe perditum, & æternæ damnationi obnoxium; aliter enim non dixiſſet: *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Cum ergo peccata venialia tantam ruinam in nobis non cauſent, probabile eſt ordinariè nos non teneri pro peccatis venialibus,fraternam correctionem adhibere. *p.7.tr.3.reſ.7.*

Non autem de venialibus.

Niſi in aliquo caſu.

15 Peccatum item habituale, licet non adſit periculum labendi, corrigendum eſſe affirmant non contemnendi Doctores, inter quos Hurtadus de Mendoza *volum.1.diſput.161. ſect.7. §.68.* Hac ducti ratione; quia peccatum commiſſum, & non emendatum ſecluſo periculo in aliud relabendi, eſt ſecundum ſe materia grauis huius virtutis; ſed ad grauem eius materiam obligamur, quoties ſine graui incommodo cum ſpe fructus eam poſſumus exercere, ergo peccatum commiſſum,& non emendatum ſecundùm ſe nos grauiter obligat.Contrariæ tamen ſententiæ adhæreo cum Trullench *in Decal. tom.1. lib.1. cap.5.dub.14. num.3.* Quia non cenſetur proximus in graui neceſſitate eſſe conſtitutus, niſi ex occaſione peccati commiſſi ſumat occaſionem illud peccatum committendi,aut probabiliter exiſtimetur ita permanſurum in illo peccato, vt ſuo tempore de illo non doleat: quod iam nouum eſt peccatum. Extra hoc periculum perſeuerantia in peccato, etiamſi grauis miſeria ſit; non tamen ex miſericordia videris obligatus procurare illam tollere,*Ibid.reſ.11.*

Peccatum habituale ſine periculo relabendi an corrigendum,affirmant aliqui.

Alij negant.

QVINAM CORRIGENDI, Vel non.

16 PRimo tenemur corrigere peccantes ex ignorantia vincibili, & culpabili; quia hæc ignorantia non excuſat proximum à peccato. At ſi ex ignorantia inuincibili quis legem tranſgrediatur, plures Doctores, docent me non eſſe obligatum ad correctionem. Qua ratione dicunt nullam eſſe obligationem monendi comedentes carnes die Veneris, vel non audientem Miſſam die feſto, ſi ignorantia inuincibili præcepti laborant. Ita Bonacina *diſputat.3. de Charitate,*

Corrigendi peccantes ex ignorantia vincibili.

Digitized by Google

quaſt. 4. *part.* 7. *num.* 10. At ego puto adhibendam eſſe correctionem quando quis peccat ex ignorantia inuincibili iuris tam naturalis, quàm poſitiui, ſi ſperetur fructus; ſecus ſi non ſperetur fructus. *part.* 7. *tractat.* 3. *reſolut.* 18. Hinc ſi ſciam, vt docet Coninch *diſputat.* 28. *de Charitate dub.* 4. *num.* 45. alios propter cognationem, aut inualidè contraxiſſe, idque eos inuincibiliter ignorare, ſi ſperem eos facilè inducendos, vt impetrent diſpenſationem, & ſine turbis rurſus contrahant, teneor ipſis veritatem aperire. Idem dicendum in quibuſdam peccatis commiſſis, ex ignorantia iuris, non ita paſſim noti, & quod non poteſt noſci pertinere ad hunc in particulari, verbi gratia, confitetur aliquis ſe cognouiſſe conſanguineam vxoris ſuæ, hic ſecundum communem ſententiam non poteſt petere debitum. Confeſſarius tamen (niſi poſſit fortè cum eo diſpenſare, vt licitè debitum petat) communiter melius faciet relinquendo illam in ſua bona fide, qua putat ſibi licere petere debitum: quia ſi aperiat illi veritatem, poſtea formaliter peccabit petendo debitum: & communiter non eſt veroſimile futurum, vt ideò abſtineat à petendo debito: quamdiu autem manet in bona fide ſolum peccat mortaliter ſine vllo periculo ſcandali, quod ſi confeſſarius poſſit diſpenſare, aut certò credat alterum cognita veritate ante obtentam diſpenſationem non petiturum debitum, deberet illi aperire veritatem. Vt verò Confeſſarius poſſit cognoſcere pœnitentem laborare ignorantia inuincibili, itaut non teneatur illum admonere, curet bono modo intelligere, an pœnitens credat ſe in bono ſtatu conſtitutum eſſe, vel an dubiam habeat conſcientiam. Sit tamen cautus Confeſſarius, ne dubium malæ fidei ingerat pœnitenti, dum non ſperat fructum correptionis. Ita Trullench *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 5. *dub.* 14. *n.* 6. *par.* 7. *tr.* 3. *reſ.* 19.

Et ex inuincibili, ſi ſperetur fructus.

Caſus aliqui, in quibus non corrigendi ex ignorantia inuincibili.

In eo, qui inualidè contraxit.

In eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ.

Cautio pro Confeſſariis.

Corrigendi infideles

17 Secundò tenemur corrigere etiam infideles, quando eſt ſpes fructus, ac reliquæ conditiones adſunt, vt hoc præceptum obliget. Ita Coninch *diſputat.* 28. *de charitate dub.* 4. *num.* 49. cum aliis. Et quamuis Layman *in Thẽol. mor. lib.* 2. *tractat.* 3. *cap.* 7. *num.* 2. contrarium teneat, quia Chriſtus, Matth. 18. ſolum iubet nos corripere fratrem peccantem; infidelis autem non eſt frater noſter, quia non eſt filius Dei, nec Eccleſiæ; tamen dicendum eſt hoc non obſtare, quia etiam infidelis dici poteſt frater aliquo modo, ratione, ſcil. communis naturæ, & originis ex Adamo. *part.* 7. *tr.* 3. *reſol.* 20. Imò, vt docet Duuall. *in* 2. 2. *tract. de Charitate, quaſt.* 9. *art.* 4. ipſi infideles tenentur ad corrigendos alios; Cum enim hoc præceptum fundamentum habeat in natura, & recta ratione, quæ ad vniuerſos homines, etiam infideles, ſe extendit, quatenus ſcilicet tenentur proximis ſuis in neceſſitate, quæcumque illa ſit, ſiue ſpiritualis, ſiue corporea, ſubuenire non eſt dubium, qui infideles correctionem hanc fraternam ſeruare debeant. *Ibid.* §. *Not.*

Et ipſimet tenentur ad correctionem.

Publici peccatores corrigendi.

18 Tertiò publici peccatores, vt meretrices, vſurarij, &c. ſunt corrigendi,

Digitized by Google

corrigendi, ſi ſperetur emendatio, quia & Deus offenditur, & proximus ſibi malum infert. Ita Lorca in 2. 2. D. Thomæ *diſputat.* 41. *num.*4. qui tamen optimè obſeruat plures excuſari à correctione iſtorum, vel quia cum ſint in notitia omnium, ſunt alij qui facilius, & melius eos corrigere poſſint: vel quia in his rarò ſperatur fructus, & vtilitas correptionis, & propterea frequenter negligitur. *par.*7. *tr.*3. *reſ.*33.

QVANDO OBLIGET, Vel non.

19 Correctio fraterna obligat, quando ſequentes conditiones occurrunt: Prima, quando vide proximum actu peccare, aut moraliter ſcis eum peccaſſe. Vt patet ex dictis *nu.*6 & ſeqq. Cōditiones ad correctionem requiſitæ. Si peccatum ſit certum.

20 Secunda, quando probabiliter ſperas correctionem profuturam, & proximum ex ea emendandum. Et quando ſpes emendationis eſſet valdè modica, non eſſet peccatum mortale correctionem omittere: & multò minus, quando per correptionem crederetur proximus excitandus, vt grauius peccaret, ver. gr. blaſphemando, aut nos graui odio perſequendo, &c. *parte* 7. *tract.*3. *reſol.*21. Si autem eſſet dubium, an correctio eſſet delinquenti profutura; eſſet autem certitudo quod non eſſet obfutura, deberet adhiberi, minimà verò ſi ſimul eſſet dubium, an eſſet nocumentum allatura. *ibidem reſol.*22. Quod ſi correctio primum ſit obfutura, deinde profutura, etiam tunc puto rarò contingere, vt quis ſub peccato mortali obligetur corrigere eum quem probabiliter putat in præſenti fore deteriorem, & per impatientiam, atque contumelias contra corripientem, aut alios, de nouo peccaturum, licèt poſtea coniiciat eum iri ex illa correctione emendatum. *ibidem. reſol.* 23. In articulo tamen mortis, & quando peccatum eſt publicum vel ſcandaloſum, correctio eſt adhibenda, etiamſi proximus timeatur deterior euaſurus. *p.* 4. *tr.* 3. *reſ* 72. & *tr.*4. *reſ.* 228. §. *Tertiò.* & *p.* 3. *tr.*5. *reſ.* 93. † vbi abſolutè negatiuam ſententiam docuerat. † Ad auertendum tamen damnum alienum, puta vt Dei iniuria, puſillorum ſcandalum, aliorum peruerſio, aut graue innocentis damnum impediatur, tenetur quis corrigere aliquem, etiamſi credat peiorem futurum; quia hæc correptio propriè aſſumitur, non ad emendationem aut punitionem delinquentis, (prout aſſumuntur fraterna & iudicialis) ſed ad defenſionem innocentis, & ad dicta mala impedienda *p.*7. *tr.*3. *reſ.*24. Si ſperetur correctio profutura. Non autē in dubio. Nec ſi primum ſit ob futura, deinde profutura. Excepto articulo mortis. Et impeditione damni alieni.

21 Tertia ad correctionem neceſſaria conditio, eſt, vt ad illius emendationem neceſſe ſit, vt illum corripiam. Si enim delinquens ſit timoratæ conſcientiæ, vnde ſperetur facilè ſurrecturus, vel ab alio corrigendus, præceptum correctionis non obligat ſub mortali; quia correctio eſt Vel ſi aliter non ſperetur correctio.

Digitized by Google

quædam ſpiritualis eleemoſyna nonniſi indigenti facienda. Non tamen ſufficit, quod adſint alij, qui poſſint, aut etiam magis quam ego teneantur talem ex corporali, aut ſpirituali neceſſitate eripere, niſi omninò probabiliter credam eos hoc facturos. Ita Valentia *tomo* 3. *diſput*.3.*quæſt*.10.*punct*.2.*p*.4.*tr*.4.*reſ*.228. *verſ. Deinde.* & *par*.7.*tr*.3.*reſol*.25.

Vel ea ſit ob futura corrigenti.

22 Quarta, quod ex correctione illa non proueniat damnum notabile corripientis; tunc enim nulla erit obligatio; niſi in neceſſitate extrema, aut quaſi extrema damnationis proximi: In qua quidem valdè dubium eſt, an priuatus teneatur vitæ periculum ſubire, vt proximum corrigat; Affirmante Bañez *in* 2.2.*quæſt*.33.*artic*.3.*dub*.4.*concl* 3. cum aliis; Negante verò Lorca *in* 2.2. *Diui Thom.diſputat*.45.*num*.7. & aliis pariter. Prælati quidem, & alij ſuperiores in extrema neceſſitate proximi cum periculo vitæ correctionem adhibere, & hoc ex communi Doctorum conſenſu. *p*.4.*tr*.4.*reſ*.228. *verſ. quarto.* & *p*.7.*tr*.3.*reſ*.26.27.& 28.

Niſi ſit Prælatus, aut ſuperior.

Interdum eſt adhibenda ſtatim, interdum poteſt differri correctio.

23 Quæres primò, an ſi adſint prædictæ conditiones, ſi ſtatim adhibenda correctio? Reſpondeo ad decernendum quando licitum ſit correptionem fratris differre, aut etiam omittere; quando verò illicitum, aut peccatum mortale, aut veniale, notanda ſunt ſequentia. Primum, quando ex dilatione correptionis timeretur in intermedio tempore lapſus fratris in peccatum mortale, aut ipſius mors corporalis in peccato mortali, aut eiuſdem, vel Reipublicæ, vel etiam tertiæ perſonæ detrimentum notabile, quod vitari poſſet ipſa correctione fraterna: peccatum de ſe mortale eſſet eam differre; cum id fiat contra charitatem in materia graui. Secundum, quando nihil prædictorum timetur, ſi correctio in aliud tempus differretur ſine cauſa, talem dilationem de ſe non eſſe peccatum pluſquam veniale; quia non fit cum graui Dei, vel proximi iniuria. Tertium, ſi & nihil iam dictorum timeretur, & aliqua iuſta de cauſa iudicetur aliud tempus opportunius expectandum eſſe: dilationem non modo licitam, ſed etiam debitam eſſe poſſe: vt quando multum refert expectare aliud tempus. Id quod relinquitur prudentis arbitrio. Et hæc omnia docet Reginaldus *tom*.1.*lib*.4.*cap*.25.*num*.345.*p*.4 *tr*.4. *reſ*.228. *verſ. quarto* & *p*.7. *tr*.3. *reſ*.30.

Omittens correctionem ex timiditate, &c. non peccat mortal. Niſi ſit Prælatus.

24 Quod ſi quis omittere, vel differret correctionem, non ex propoſito, ſed ex tepiditate, aut ſimili affectu, non eſſet mortale, niſi alioquin damnum proximi tantùm eſſet, vt grauiter imputaretur nolenti eum corrigere. Prælatus autem correctionem omittens ex timiditate, &c. peccaret mortaliter. Ita Granado. Ex quibus omnibus patet, rarò contingere, vt priuatus correctionem omittens, peccet mortaliter. Et ratio eſt, quia præcepta charitatis non multum rigoroſam obligationem inducunt, & præſertim iſtud eleemoſynæ ſpiritualis: nam cum eius finis ſit, ſubleuare proximum à miſeria culpæ, in qua ipſa liberè eſt, & à qua liberè poteſt exire, non ita ſtrictè obligabit:

nam

Digitized by Google

nam corrigendus non cenſetur, ita propriè pati ſpiritualem neceſſitatem. Quæ omnia docet Granado *in 2.2.contr.3. tr.12.diſp. 1. n.6.par.4 tr.4.reſ.228.*

25 Quæres ſecundò: An ſit licitum permittere alicuius peccatum, vt melius corrigatur? Affirmat Trullench *in Decal. tom.1. lib.1. cap.5. dub.14.num.8* quia ſic tantum permittimus peccatum, vt proximus non reſurgat, vt poſteà reſurgere poſſit feruentius; imò non tam permittimus peccatum, quam vt proximus non reſurgat, quod facere poſſumus ſine peccato. Limita tamen, niſi timeatur caſurum in grauiſſimum peccatum, verbi gratia communicaturum in peccato mortali. Verum Franciſcus del Caſtillo *in 3.ſent.tom.2.diſput.6.de correct. q.4. num.10.* contrarium aſſerit: quia licèt Deus ſic aliquando permittat, vt poſtea ipſum auxiliando à peccatis eruat, tamen hoc nobis non licet, quia neque ſcimus certò futura contingentia, ſicut Deus, neque probare poſſumus auxilia efficacia, ſicut ipſe, & miſericordia non patitur fratrem relinquere inuolui in peccatis, etiam ſi ſit ſuſpicio, quod reſurget de futuro. *p.7.tr.3.reſ.29.*

Permittere alicuius peccatum, vt melius corrigatur, videtur aliquibus licitum.

Cum quadam limitatione.

Aliis ſecus.

26 Quæres tertiò an teneamur ſæpiùs adhibere correctionem? Reſpondeo cum Trullench *in Decal tomo 1.lib.1.cap.5. dub.14 n.4.* toties corripiendum eſſe proximum, quoties ſperatur vtilitas arbitrio prudentis. *p.7.tr.3.reſ.32.*

Quoties adhibenda correctio.

Quo ordine facienda correctio.

27 Ordo porrò in correctione ſeruandus eſt, quam Chriſtus Dominus in Euangelio præſcripſit, Matthæi 18. qui quidem ordo non eſt tantum congruitatis, vt tenet D. Bonauentura *in cap.17.Lucæ*; ſed neceſſitatis, & cadit ſub præcepto, vt docent quam plurimi cum Valentia *tomo 3. diſputat.3. quæſt.10. punct.5.* Quorum opinio nititur illis fundamentis, ſeu principiis, *quod tibi non vis, alteri non feceris.* Item; *omnia quæcunque vultis vobis fieri ab aliis, hæc illis facite.* Item, *Diliges proximum ſicut teipſum. p.5. tr.16. reſ.42. & p.7. tr.3.reſ.36.*

Ordo præſcriptus à Chriſto eſt ſeruandus in correctione ſub præcepto.

28 Primò itaque delinquens, eſt ſecretò monendus; iuxta illud; *Corripe eum inter te, & ipſum ſolum.* Quod tamen intellige, modò delictum ſit occultum. Vnde ſi quis prudenter iudicaret ſe poſſe prodeſſe fratri hac ſecreta monitione, & ea omiſſa vellet incipere à correctione coram teſtibus, qui eſt ſecundus correctionis gradus, peccaret mortaliter, quia ita corrigens infamat fratrem apud alterum abſque neceſſitate. Quod tamen ita intelligendum, quantum eſt ex parte ipſius actus. Cæterum talis circumſtantia eſſe poteſt in tertia illa perſona, vel perſonis, quibus reuelatur, quod ipſe peccator parum, aut nihil detrimenti patiatur: & tunc erit vel veniale, vel nullum peccatum. Idem cum eadem intelligentia ſtatuendum eſt de illo,

Vt ſcilicet corrigatur prius ſecretò.

Etiam in Religioſis.

Digitized by Google

qui incipit à tertio correctionis gradu, de quo infra, relictis prioribus; quando prioribus adhibitis poterat prodeſſe fratri cum minori diſpendio *p. 7. tr. 3. reſ. 37.* Quæ omnia procedunt etiam in Religioſis, qui non poſſunt occulta fratrum crimina ſuperiori, quantumuis prudenti, deferre tamquam patri; ſed tenentur occultam correctionem præmittere. Niſi in aliqua Religione contrarium cautum ſit, vt eſt in Societate Ieſu. Ita Tannerus *in 2.2. diſp. 2. q. 5. dub. 5. n.* 106. & alij contra Turrianum *ibid. diſputat. 89. num. 4. p. 3. tr. 2. reſ. 37. p. 7. t. 3. reſ. 44. & 45.* vbi pluribus confirmat licitam eſſe prædictam conſtitutionem Societatiſi Ieſu. Quomodo vero debeat ſe gerere Prælatus, cui tanquam Patri delatum ſit aliquod delictum abſque præuia correctione, in opinione eorum qui dicunt id licitum eſſe, cum ſubdito ſic delato, habes apud Caſpenſem in *curſu Theol. to. 2. tr. 17. diſp. 6. ſect. 3. n. 35. & p. 7. tr. 3. reſ.* 46. 47.

Niſi adſit conſtitutio contraria.

Et in ipſo Rectores & Priore.

29 Rector, vel Prior alicuius collegij, ſeu Domus qui manifeſtat Prouinciali, vel Generali delictum occultum fratris, quem ipſe poteſt emendare abſque tali manifeſtatione, peccat mortaliter, quia abſque illa poterat lucrari proximum. Ita Trullench *in Decalog. tom. 1. lib. 1. cap. 5. dub. 16. num.* 1. quamuis Caſtrus Palaus *tom. 1. tract. 6. diſputat. 3. punct. 11. num.* 6. contrariam etiam ſententiam probabilem exiſtimet, at hanc probabiliorem. *par. 7. tr. 3. reſ.* 48.

Poteſt autẽ omitti correctio, & peccatum proximi ſuperiori deferri, ſi vergat in damnum aliorum.

30 In aliquibus verò caſibus poteſt quis correctionem omittere, & peccatum fratris ad ſuperiorem deferre. Et primus eſt, quando peccatum proximi occultum vergit in detrimentum aliorum, nec videtur occurri ſufficienter poſſe per priuatam monitionem. Vt ſi quis clam proditionem moliatur, vel incendium ciuitatis, aut alios inficiat hæreſi. Ita D. Thomas, quia in tali caſu pluris æſtimanda eſt ſalus aliorum, quam fama vnius maligni. *par. 7 tr. 3. reſ.* 4. 51. & 52. Secundus, quando quis prudenter iudicat, ſe nihil corrigendo facturum; ſed melius fore, ſi relicta ſecreta monitione, vel inductione teſtium, ſuperiori deferat, & remedium poſtulet. Quia ordo Euangelicus inſtitutus eſt ad emendationem proximi; vnde ſi illum iudicamus non profecturum, eligere poſſumus, quod in illum finem vtilius. Aduerte tamen, quod ſi ſperas delinquentem emendandum per te, licet non tam bene quam per ſuperiorem, ſed tamen abſolutè emendabitur, non teneris adire ſuperiorem, *p. 7. tr. 3. reſ. 43. & reſ. 39. §. Notandum.* Tertius quando proximus propter maiorem profectum ſpiritualem paratus eſt, vt ipſius peccata, quantumuis occulta, nulla præmiſſa correctione, ſuperiori deferantur. Tales ſunt Religioſi Societatis Ieſu, qui in hoc ſuo iuri renunciant. Et hæc omnia docet Beccanus *de fide, &c. cap. 21 dub. 4. num.* 30. *par. 5. tr. 4. reſ. 42. §. Sed hic. p. 7. tr. 3. reſ.* 39. 44. 45. & 61.

Si correctio non ſperetur profutura.

Aut proximus in hoc ſuo iure renunciauit.

31 Quando peccatum fratris eſt publicum, poteſt publicè corrigi.

Nam

Digitized by Google

Nam correctio occulta præcipitur, vt conſulatur illius famæ, qui finis in peccato publico haberi non poteſt, & alioqui peccata publica non debent manere impunita, ne alij liberius peccent. Si tamen priuatim monendo poſſim corrigere eum qui publicè peccauit, non eſt neceſſario denunciandus, neque arguendus coram pluribus, niſi ſcandalum, quod paſſi ſunt, aliter reparari non poſſit, aut niſi eo publice reprehenſo; etiam illi ſint corrigendi, qui ipſius exemplo deliquerunt. Rectè tamen talis denunciabitur Prælato inquirenti: habet enim ius inquirendi, & iudicandi de publicis. Et ita docet Malderus in 2.2.D. Tho. *q.33. art.7.p.7.tr.3.reſ.41.* Si tamen peccatum ſit notorium notorietate facti, ita vt non poſſit vlla tergiuerſatione celari, tunc non debet præcedere ſecreta monitio, ſed immediate ſuperiori eſt deferendum; nec exiſtimandum eſt hoc modo fratrem infamari, cum iam ſit infamis ob publicum peccatum *ibid.reſ.42.*

Peccatum publicum poteſt publicè corrigi.

Et aliquando etiam debet.

32 Secundus correctionis gradus eſt, vt coram teſtibus corrigatur; ſi priuata, & ſecreta monitio non profuit: Matth. 18. *Si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum.* Et quamuis Franciſcus de Caſtillo *in 3.ſent.tom.2.diſp.6. de correctione, q.8.num.9.* exiſtimet non poſſe adhiberi teſtes in peccato vni tantum noto; tamen contrarium eſt tenendum cum Turr. in 2.2. *tom.1.diſput.89.dub.4.* Vt ſeruetur hic ordo Euangelicus. Neque hoc eſt diffamare fratrem, ſed cum aliquo detrimento in minori bono famæ maius eius bonum in conſcientia curare: quomodo medicus pro conſeruatione totius corporis abſcindit membrum minus neceſſarium. Imò vix vllum erit iſtud detrimentum; ſi vel teſtes delicti conſcij poſſint adhiberi, vel in horum defectum, adhibeantur etiam inſcij, ſed prudentes quales adhibendi erunt. *pa.5.tr.13.reſ.41.& par.7.tr.3.reſ.37.& 39. §. Igitur.*

Si correctio non prodeſt, adhibendi teſtes.

Etiam in peccato occulto & tibi ſoli noto.

33 Qui quidem teſtes, vt docet D. Thomas in 2.2. *quæſt.37. artic.8.* tribus potiſſimum de cauſis inducendi ſunt. Prima vt corrigens obſtendat ſe præſtitiſſe, quod debeat erga correctionem fratris, & munus ſuum impleuiſſe. Secunda, vt per teſtes delinquens poſſit poſtea ab Eccleſia conueniri & probetur delictum. Tertia vt melius emendetur peccator, & qui vnum admonentem contempſit, duos vel tres reuereatur, & audiat. *parte 5. tractat. 3. reſ.38.*

In quem finem adducantur teſtes.

34 Non tamen ordinariè eſt neceſſarium, vt quis in teſtium numero gradatim aſcendat, antequam Prælato denuncietur; vt aduertit Malderus in 2.2.D. Thom. *quæſt.33. artic.7.* Si enim grauius ſit fratri, malè audire apud Prælatum, quam apud decem teſtes; conſiderandum eſt, grauius etiam eſſe, tot adhibere teſtes corrigenti, quam ſemel indicare Prælato. At in praxi videtur tutius efficere quod docet Trullench *in Decalog. tomo 1. lib. 1. cap. 5. dub. 16. num. 1.* Nimirum, ſi frater non emendatus fuerit ſecreta monitione, adhibeantur vnus, aut duo teſtes, etiam delicta ignari, vt coram eis corripiam toties,

Non ſemper plures adhibendi.

Digitized by Google

toties, quoties moraliter ſperatur emenda. At ſi ſcitur ab aliquibus, & coram illis poſſe ſufficienter corrigi, illi ſunt adhibendi. *part.7.tr.3. reſ.*40.*&* 53.

Et poſſunt adhiberi vel ſucceſſiuè, vel ambo ſimul.

34 Quæres an ſit neceſſarium adhibere prius vnum teſtem deinde duos? Reſp. Malderus citatus; Si ſperes vno teſte adhibito corrigendum fratrem, teneris adhibere tantum vnum, vult enim Dominus vnum, aut duos adhiberi prout videbitur neceſſarium; non enim videtur otioſum, quod ſub diſiunctione Dominus dicat. *Adhibe tecum adhuc vnum, vel duos.* Attamen contraria ſententia probabilior eſt, vt ſcilicet poſſint adhiberi duo ſimul, vt efficacior ſit correctio. Ita Trullench citatus. *p.7.tr.3.reſ* 40. *&* 53.

Si neque teſtes proficiant deferatur Prælato.

35 Tertius correctionis gradus eſt, vt Prælato, vel ſuperiori denuncietur, quoties correctio obſeruatis primis duobus modis non profuit *Quod ſi eos non audierit, dic Eccleſiæ,* inquit Chriſtus. Poſtremo, *ſi neque Eccleſia audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus. p.7. tr.3 reſ.*55.

In denunciatione iudiciali quid ſeruandum.

36 Quæres an quando proceditur via denunciationis iudicialis in delictis tendentibus in damnum communitatis, ſit præmittenda fraterna correctio? Reſpondeo quod ſi per monitionem ſecretam delinquenti vel alteri tertio factam ſufficienter intelligitur damnum imminens reparari, clarum eſt non habere locum iudicialem denunciationem. At ſi præſumitur delinquens non corrigendus per ſecretam monitionem illi, vel tertio, cui damnum parat, factam, plures Doctores videntur affirmare, non poſſe ad denunciationem iudicialem deuenire, ſed debere dicere Prælato, vt Patri, vel aliis, vt illum obſeruent, & poſſint eſſe teſtes in iudicio; ita Durandus *in* 4. *ſentent. diſtinct.*19. *quæſt.* 4. Sed contrarium prorſus eſt dicendum cum Bonacina *diſput.*10.*quæſt.*3.*punct.*1. & aliis: quod ſcilicet poſſit fieri delatio iudicialis in his peccatis, quamuis non præcedat monitio. Aduertendum tamen magnum eſſe diſcrimen inter hæc crimina; quando ſunt omnino occulta, & improbabilia; & quando ſunt occulta, probabilia tamen: nam in hoc caſu poſſunt denunciari Iudici, vt Iudici, vt puniat: at in priori ſolum poſſunt denunciari ei, qui poſſet prodeſſe, & non obeſſe, id eſt iudici tanquam Patri, vt remedium adhibeat: non autem tanquam Iudici, vt puniat; Si tamen hoc ſufficiat ad remedium, quando verò id non ſufficeret, poſſet denunciari Iudici, vt Iudici, dicendo me id probare non poſſe, ſed vt Iudex ex ſuo officio prouideat, & inquirat. Imò quando crimen occultum eſt in damnum priuatæ perſonæ, ad quod cauendum nec ſufficit monitio, nec denunciatio facta Iudici, vt Patri, poteſt manifeſtari illi priuatæ perſonæ, cui damnum imminet, & illa poteſt dicere Iudici, vt Iudici, vt ſe protegat, & hæc omnia docet Sanch. *in opuſc.tom.*2.*lib.*6.*c.*2.*dub.*4.*n.*8.*p.*7.*t.*3. *reſ.*55. Aduertendum inſuper Delicta pertinentia ad S. Officium eſſe denuncianda, etiamſi ſint occulta, & probari non poſſint, & contrarium aſſerere eſt cenſura dignum. *Ibid.§.Nota etiam,* & V. Denunciare, *n.*8.

Et quando crimina occulta poſſint vel non denunciari.

37 Quæres

Digitized by Google

37 Quæres ſecundo: An teſtium inductio debeat præcedere denunciationem publicam? Durandus in 4. *diſt.* 19. *q.* 4. exiſtimat in peccatis, quæ ſunt occulta teſtium inductionem eſſe prorſus illicitam; & tunc ſolum eſſe licitam, quando peccatum aliquod occultum in duorum, vel trium notitiam deuenit: ideoque ſi corripienti ſolum innoteſcat, poſt priuatam admitionem bis, terue repetitam, non debere vlterius progredi. Verum hanc Durandi opinionem, refellit S. Tho. in 2. 2. *q.* 33. ad 1. vbi docet, poſt priuatam monitionem, antequam ad publicam denunciationē deueniatur, adhibendos eſſe teſte, vt patet Matthæi 18. *Adhibe tecum vnum aut duos teſtes.* Non nego tamen ratione circumſtantiarum ſæpius teſtes non eſſe adhibendos ante publicam denunciationem, vt docet Hurtad. *volum.* 2. *diſput.* 163. *ſect.* 7. §. 115. *par.* 7. *tr.* 3. *reſ.* 56. Publicam denunciationem debet præcedere teſtium inductio.

38 Quod ſi procedatur via accuſationis, in tali caſu videtur poſſe fieri accuſatio ſine præuia correctione, ſaltem in rigore iuris, vt docet Duuallius in 2. 2. *tract. de Correct. quæſt.* 9. *artic.* 5. Doctores communiter: ex charitate tamen, & lenitate, quæ inter homines debet intercedere, præſertim quando eſt aliqualis coniectura, quod ipſa poterit prodeſſe: non eſt dubium, quin ipſa debeat præmitti, vt tenet Lorca in 2. 2. D. Thom. *diſput.* 47. *nu.* 27. *Ibidem reſ.* 57. Non autem accuſationem. Niſi ex charitate.

39 Prælatus, vel Iudex, cui conſtaret iniuriam fieri reo, eo quod denunciatur, vel accuſatur, non præmiſſa admonitione, quando debita eſt, tenetur, quantum poteſt commodè denunciationem, & accuſationem impedire, & conari, vt Euangelicus ordo ſeruetur; ſiquidem iudex alia via, quam per ſententiam ſuam Iuridicam, poſſet æquè benè impediri peccatum, & vitari illius incommoda, tenetur ex vi charitatis, quantum fieri poteſt iſtam denunciationem, & accuſationem impedire: quamuis, ſi nolit accuſator, delator deſiſtere, nec poſſit prouidere Iudex, vt Euangelicæ correptionis ordo ſeruetur, non peccet admittendo denunciationem, & accuſationem: eius quippe eſt, ſe vt Iudicem gerere, nec adeo eſſe ſollicitum, an ſecreta admonitio, quæ eſt ex lege Charitatis, præmiſſa fuerit, & hæc omnia docet Duuallius in 2. 2. *tract. de correct quæſt.* 9. *artic.* 5. *par.* 7. *tract.* 3. *reſ.* 58. Licet aliquando Iudex, ſi poſſit, teneatur denuntiationem & accuſationem impedire niſi præcedat correctio.

40 Quæres tertiò, quando liceat Prælato procedere via iudiciali aduerſus denunciatum? Reſpondet Valentia *tom.* 3. *diſput.* 3. *quæſt.* 10. *punct.* 5. §. 2. *controu.* 4. duobus dictis Primum eſt; quando liceret procedere via iudiciali non interueniente correptione propter exemplum aliorum, vel bonum commune; licet etiam ea interueniente; quia virtus charitatis, cuius actus eſt correptio, non præiudicat virtuti Iuſtitiæ ad quam pertinet ille proceſſus iudicialis. Secundum eſt; in duobus caſibus non modo eſſe licitum, quod dictum eſt in præcedenti dicto, verum etiam eſſe debitum. Primus eſt quando oportet denunciare iuridicè crimen, aut de illo inquirere, vt ſi eſſet pernicioſum Repu- Quando idem poſſit procedere via iudiciali cōtra denunciatum.

Digitized by Google

blicæ, ſecundus, quando eſſet ſpes fore, vt per proceſſum iudicialem corrigatur quoque delinquens: tunc enim charitas, per quam inſtitutus eſt proceſſus correptionis, imperat iuſtitiæ, vt inchoet proceſſum iudicialem, quod obtinetur finis charitatis, qui eſt emendatio proximi. *p.7.tr.3.reſ.59.*

CREDITOR.

Creditor in compenſando.

1 CReditor cum certis circumſtantiis, poteſt ſibi in conſcientia compenſationem facere. Vide V. *Compenſare num.2.*

In recipiendo ſolutionem.

2 Creditor poſterior, cui debitor inuerſo ordine ſolueret, omiſſo nimirum creditore anteriori, non tenetur reſtituere. Ita probabiliter Molina *de iuſtit. tom. 2. tractat. 2. diſputat. 536. num. 46.* Quamuis Faber *in 4. diſt. 15. quaſt. 2. diſput. 50. cap. 7. nu. 222.* etiam probabiliter contrarium doceat. *par.3.tr.5.reſ.* 10. §. *Notandum eſt etiam.*

Et impetrando cenſuram contra debitorem.

3 Creditor impetrans cenſuram contra debitorem, niſi infra certum terminum ſoluat, poteſt, ignorante iudice, terminum prorogare. Vide Verbo *abſoluere, num.69.*

CRIMINA
Miſti fori.

De crimine miſti fori punitus in vno foro, nõ poteſt iterum puniri in alio.

1 † CRIMEN miſti fori dicitur, quod tam ad Eccleſiaſticum, quam ad laicum forum pertinet, & in eius cognitione datur locus præuentioni †. Falſum tamen eſt, quod cum Cenedo *q. 36. n. 25.* docent multi Iuriſtæ, accuſatum, & inſufficienter punitum in vno foro cognoſci poſſe in alio foro pro exceſſu, & reſiduo pœnæ. Nam eſt contra cap. *vlt. de except. in 6.* & regulam cap. de his, & *l. Senatus, ff. de accuſ.* vbi decernitur, accuſatum in foro delicti non poſſe de eodem delicto accuſari iterum in foro domicilij, quamuis diuerſa ſit pœna. Ita Freytas *in Add. ad tr. de confeſſ. ſollic. q. 3. n.* 48. & alij *p.1.tr.2.reſ.* 108. & *p.4.tr.1. reſ. 61.*

Et Eccleſiaſticus poteſt illud punire pœnis temporalib.

2 Iudex Eccleſiaſticus in delictis miſti fori procedere poteſt contra laicum non ſolum cenſuris, ſed etiam pœnis temporalibus carceris, &c. abſque auxilio brachij ſæcularis Et quidem tunc ad carcerem Eccleſiaſticum, non ad laicalem deferri debet. Ita contra Bobadillam *to.1. lib.2.c. 17.n.167.* primum Azor. *p.2.lib.3.c.53.q.3.* Secundum Seguram. *p.2.c.13. n.44. p.1.tr.2.reſ.89.*

Sunt vero miſti fori delicta Clericorum deficientiũ in requiſitis Tridentini.

3 Delicta miſti fori ſunt in primis ea, quæ committit Clericus carens aliquo ex requiſitis Tridentini de quibus V. *Clericus quoad forum.* Ita ex Sacra Congreg Bonac. *de leg. diſp. 10. q. 2. pun. 1. §. 4. n. 19. parte 3 tr. 1. reſ. 48. §. Notandum eſt.*

4. Deinde

Digitized by Google

4 Deinde miſti fori eſt ſacrilegium,& de illo cognoſcere poteſt Eccleſiaſticus. Ita Barboſa, *in Collect.to.2.lib.5.tit. 23.c. 2. num.* 9. Vnde poteſt Eccleſiaſticus procedere contra laicum inuaſorem rerum Eccleſiaſticarum, quando per vim illas occupat; & contra eos, qui in negotiis cum Eccleſiæ geſtis per fraudem, vel alia via illi præiudicant. Quod etiamſi Clerici, vel eorum bona iniurioſè inuadantur. *p.1.tr.2. reſ.*82. — Sacrilegium.

5 Delictum ſæcularis ſæculare factum in Eccleſia euadit miſti fori, vt ſacrilegium. Ita Farinac.*append.de immun.p3.n.*37. contra Ripol.*de iuriſd.omn.iud.cap.*1.*n.*170 *p.4.tr.1.reſ.67.* — Delictum commiſſum in Eccleſia.

6 Concubinatum, Valboa.*in cap.cum ſit generale, de foro compet.n.*18. & alij tenēt eſſe miſti fori:quia prohibetur in vtroque iure. Sed Abbas *ibidem* tenet pertinere ad ſolum Eccleſiaſticum:quia vt docet Clarus *lib.* 4.*§.fornicatio, n.6* prohibetur ſolum à iure Canonico, & Iudices laici illum non puniunt. *p.5.tr.1.reſ.* 10. Sed quidquid ſit de hoc, certum eſt Iudicem Eccleſiaſticum poſſe concubinatum punire: nec adhibere teneri trinam monitionem, vt vult Pereira, *tom.* 2. *c.* 34. *num.* 11.niſi procedere velit per cenſus iuxta formam Tridentini, ſeſſ. 24. *cap.* 8. nam de reliquo procedere poteſt aliis vis, & pœnis, pecunia, exilio carcere, & aliis ſiue in iure Canonico, ſiue in ſtatutis ſynodalibus inflictis, abſque monitione. Ita Rubeus V. concubinarius, *num.* 4. aſſerens, ſic declaraſſe Sacram Congregationem Concilij. Ex quibus patet miniſtros Eccleſiaſticos poſſe meretricum domos inuiſere *p.1.tr.2. reſ.* 96. — Et concubinatus.

D A T V M,
Et promiſſum.

1 CVm Bonifacius VIII. in conſtitutione edita anno 1295. quæ incipit, *excommunicamus*, excommunicationis ſententiam tuliſſet in dantes aliquid, vel recipientes, ſiue promittentes etiam ſub verbis generalibus, & non planè expreſſis, & promiſſionem recipientes etiam rei paruæ pro obtinenda iuſtitia, aut gratia, ſiue pro ſe ſiue pro alio, à Sede Apoſtolica, Vel qui ſciret aliquem eſſe in tali culpa, & intra triduum non notificaret; à qua excommunicatione nemo poſſet abſoluere abſque ſpeciali mandato Papæ, aut mortis articulo, & hunc ſi tantum pauperibus daret, quantum recepiſſet, aut dediſſet: Et expeditiones ſic obtentas declaraſſet nullas, adeo vt, qui ſcienter litteris illis vteretur, in eamdem cenſuram incideret: Gregorius Decimus-tertius eaſdem ſordes abhorrens ſua extrauagant. edita anno 1574. quæ incipit. *Ab ipſo* §. 2. Conſtitutionem prædictam confirmat, & extendit ad prædictorum conſiliarios, fautores, & auxiliatores: & §. 3. priuat ipſo iure omnes prædictos quocumque beneficio, & officio Eccleſiaſtico, & ſæculari, — Bullæ Bon.VIII. de datis,& promiſſis Epitomæ. — Item Bullæ Greg. XIII.

Digitized by Google

reddit infames, & inhabiles, ad illa, & ad alia beneficia, & officia, & §. 4. concedit impunitatem ſocios, complices, & fautores manifeſtantibus.

In quib. caſibus non incurrantur pœnæ Bullæ.
Si detur ob liberalitatem, & gratitudinem ratione laboris.
Ratione damni compenſandi.

2 In aliquibus tamen caſibus ex mente aliquorum Doctorum, poſſunt dantes munera in Curia Romana excuſari ab incurſione pœnarum dictæ Bullæ; Primo quando quis aliquid donat non pro gratia, & iuſtitia obſtinenda, ſed ob liberalitatem, & gratitudinem. Secundò quando quis dat ratione laboris, & hoc procedit, etiamſi detur maius ſtipendium, quam ſit debitum, modo id non referatur ad obtinendam gratiam, vel Iuſtitiam, etiamſi detur ante collatam gratiam, vel Iuſtitiam. Tertio qui dant, vel accipiunt, ad compenſandum damnum, quod reſultat intercedenti, modo exceſſus non ſit notabilis. Ita nouiſſimè Dicaſtillus *de Iuſtit. & Iure lib. ſecundo, tr. 1. diſp. 5. dub. 7. à n. 208. vſque ad* 200. Quarto Io. Antonius Nouarius *in ſumm. Bull. par. 2. tit. de dato, & promiſ. pro iuſt. &c. n. 7.* docet, huius Bulla pœnas non habere locum, ſi daretur aliquid ſimpliciter nullo pacto præcedente, & ad effectum ſpecificiè obtinendi aliquam gratiam, vel iuſtitiam. *p. 7. t 4. reſ. 1.*

Vel ſi daretur, ſine vllo pacto precedente.
De obligationibus cũ verbis generalibus opinio Azorij.

3 Quamuis autem in prædicta Bulla prohibeantur omnes promiſſiones, etiam ſub verbis generalibus, & non omnino expreſſis, ita vt Azor. *par.* 3. *lib.* 12. *cap.* 25. Molina, & alij aſſerant incurri pœna, ſi promiſſio talis ſit, vt moueat ad Iuſtitiam, vel gratiam conferendam ſiue fiat per pacta, vel promiſſiones occultas, vel manifeſtas, verbis generalibus, vel expreſſis conceptas: tamen Bonac. *tom.* 3. *diſp.* 2. *quaſt.* 3. *par.* 31. *num.* 10. diſtinguit, & ait: Vel verba ſolum proferuntur vrbanitatis gratia; abſque animo illius obligationis ſibi imponendæ, vel proferuntur animo re ipſa promittendi, ſeu ſe obligandi. Si proferuntur ſolum vrbanitatis gratia, cenſeo proferentem non incurrere pœnas à præfatis Pontificibus conſtituta. Si verò proferantur animo promittendi, & hoc pacto inflectendi iudicem, aut gratiæ collatorem, ad gratiam, vel iuſtitiam concedendam, arbitrior promittentem ligari his pœnis Sed Dicaſtillus *de iuſtit. lib.* 2. *tract.* 1. *diſp.* 5. *dub.* 7. *num.* 189. exiſtimat eas tantum promiſſiones generales prohiberi, quæ ſunt propriæ, & ſtrictè promiſſiones, quæ alias ex gratitudine quodammodo ſint debitæ, aut de materia, quæ quodammodo erit debita ex gratitudine. Verum abſolutè, & ſine vlla diſtinctione Nauarrus, quem ſequitur Filliucius *tom.* 1. *tract.* 15. *cap.* 6. *nu.* 129. aſſerit promiſſionem factam verbis generalibus ex gratitudine non prohiberi in hac Bulla, niſi inducat ſuper ſe ciuilem obligationem: Hæc enim grati animi ſignificatio, & exhibitio iure naturæ debentur benefactoribus. Et hæc ſunt placita Doctorum circa præſentem, & præteritam quæſtionem, quæ viris doctis maturanda relinquo. *p. 7. tr. 4. reſ. 2.*

Bonacinæ.
Dicaſtilli.
Nauarri.

Incurrunt pœnas Bull. impetrantes à Papa, vt eſt Dominus Temporalis.

4 Dictas pœnas Bullæ non videtur incurrere, is qui promittit, & donat aliquid verbi Gubernatori, vel Burgi, aut Iudicibus Capitolij, vel eorum delegatis: Ita Nauarrus quem ſequitur; & cuiuſque opinionem

nem probabilem putat Bonacina *tom.3. diſp.2. quaſt.3. punct.31. nu.5.* At contrarium eidem Bonacinæ videtur probabilius. Imò P. Leo *de cenſur. Recol.4. litter. B. verbo Dantes.* docet à Clem. VIII. dictam excommunicationem fuiſſe ampliatam pro quocumque Tribunali in vrbe, vel extra, & pro gratiis quæ obtinentur à Papa, vt eſt Dominus temporalis. *ibid. reſ.3.*

5 Item an fictè promittens incurrat in dictas pœnas diſcrepant Doctores. Nam Bonacina *cit. numer.8.* exiſtimat non ſubiacere his pœnis; tum quia ficta promiſſio, non eſt promiſſio, niſi oretenus; tum quia verſamur in materia pœnali, & ideò odioſa, nec extendenda. Hic tamen in foro externo præſumetur excommunicationem, alias quæ pænas contraxiſſe, quia forum externum iudicat de externis. Dicaſtillus tamen citatus *numer.* 179. contrariam docet ſententiam: quia licet ficta promiſſio in ratione promiſſionis non ſit propriè promiſſio (quod habet ſuam quæſtionem) tamen reuera mouet, & iuuat alium, vt rem efficiat, aut intentet, & includit virtuale conſilium & exhortationem: Dantes autem conſilium, auxilium, aut fauorem ſubiacent pœnis Bullæ, ergo Ideò tu cogita. *par.7. tr.4. reſ.4.* Idemque Dicaſtill. *nu.*182. contra eumdem Bonacinam tenet incurri in pænas Bullæ, etiamſi non acceptetur promiſſio; quia huiuſmodi promiſſio non acceptata eſt ſaltem pollicitatio; Bulla autem etiam pollicitationes prohibet, illis verbis; *donis, pollicitationibuſque ambiunt. ibid. reſ.5.*

Etan fictè promittentes, alij negāt.

Alij affirmant.

Licet non ſit acceptata promiſſio.

6 Vt autem huiuſmodi pœnæ incurrantur, non ſatis eſt, vt donum attingat quantitatem ſufficientem ad conſtituendum peccatum mortale furi; quemadmodum docet Bonacina. *tom.3. diſp.2. q.3. pun.31. n.13* Sed attendendum eſt, an res eius momenti ſit, quæ alliecere poſſit, & peruertere accipientem. Si enim talis non ſit, non cenſendum erit dantes, aut accipientes pœnas incurrere. Vnde ſecundum Sanctatellum non incurreret quis pœnas cenſuræ propter largitionem duorum, vel trium aureorum. Ita P. Leo *de cenſur. reſ.4. litter. B. ver. dantes.* vbi Bonacinam impugnat *par.7. tract.4. reſ.6.*

Donū non ſatis eſt vt attingat quantitatem ſufficientem peccatum mortale furti.

7 Prætereà non videtur incidere in pænas dictæ Bullæ dans, vel accipiens aliquid pro iuſtitia auferenda, vel differenda, ſecundum Farinacium *par.3. quaſt.111. numer.351.* Contrarium tamen docet Filliucius *tom.1. tract.15. cap.6. numer.133.* quia qui dat aliquid pro iuſtitia auferenda, vel differenda, obtinet gratiam; ergo ligatur pœnis Bullæ. Item qui dat, vel promittit aliquid, vt cauſam expediat probabiliter ſecundum eundem Farinacium *citat. n.350.* Licet contrarium, quod docet Bonacina item *citat nu.* 14. ſit probabilius. Item qui donat, vel recipit aliquid, etiamſi non ſit moderatum, ſed exceſſiuum, poſt impetratam gratia, & iuſtitiam; quia Bulla imponit ſolum pœnas danti, vt promittenti ad obtinendam iuſtitiam, & gratiam; ergo non ſunt extendendæ contra dantes vel accipientes poſt gratiam. Ita Baunius *in Theolog. moral. p.2. diſp.5. tract.2. qu.12.* qui etiam obſeruat

Nō videtur incurrere dans, vel promittens pro auferenda vel differenda, iuſtitia.

Nec vt cauſa expediatur.

Digitized by Google

Nec dans, vel recipiens poſt gratiam obtentam.
Vel Iudici delegato citramontano.

pœnas latas in Bulla Greg XIII.non ſpectare ad Iudices delegatos citramontanos *p.7.tr.4.reſ.*8.9.10. Aduertendum cum Ioanne Antonio Nouarro in Bull,Pontif.*p.2.tit.de dato, & promiſſo num.*12. pœnas huius conſtit.non habere locum extra Curiam Romanam:vnde ſi aliquid daretur Neapoli pro obtinenda gratia à Sancta Sede Apoſtolica, euitarentur hæ pœnæ,vt in terminis fuiſſe iudicatum per Rotam Romanam teſtatur Seraphin.*deciſ.*825.Vnde ego olim reſpondi,quod ſi quis daret aliquid alicui extra Romam,pro Cardinalitia obtinenda dignitate,non incurreret in pœnas Bullæ Greg.XIII,de quo loquimur;licèt ſi hoc faceret Romæ, pœnas non euaderet, ſi Summus Pontifex hoc neſciret, nam ipſo ſciente,ceſſant pœnæ huius Bullæ.Ita Nouarius.*ibid. reſ.*10. *§.Notandum.*

Vel extra Curiam Romanam.

Nõ denuncians intra triduũ vtrũ incurrat Bullę pœnas

8 Qui nouerit delictum contra hanc Conſtitutionem, niſi intra triduum deferat Summo Pontifici,aut alteri, qui eidem Papæ fideliter denunciet,ipſo facto incurrit excomunicationem.Ita Dicaſtillus de Iuſtitia.*lib.2.tract.*1. *diſp.6.dub.9.num.*252. Quod limitat Molina ſolum in iis,qui exiſtunt in Curia Romana.Bonacina tamen *tom.*3.*diſp.*2. *q.*3.*punct.*18.*&* 19 obſeruat viros grauiſſimos ſibi aſſeruiſſe, Bullam quo ad hoc vſu non eſſe receptam. Aduertendum illud quidem,quod qui aliquid ex prohibitis in hac Bulla faceret cum Summo Pontifice, vel cum eius miniſtris, aut familiaribus de illius conſenſu expreſſo, vel tacito in pœnas Bullæ non incideret, neque in iis actionibus, quæ alioquin non eſſent prohibitæ iure diuino,ſed tantum humano poſitiuo, eſſet ſimoniacus. Ita Dicaſtillus, & Bonacina. Sed quidquid ſit de hac denunciatione,illud eſt certum, non eſſe faciendam ſine præuia correctione fraterna,vt docet Bonacina *citat.n.*20. quia Prælato non eſt obediendum contra Domini præceptum,qui eum ordinem ſeruari præcipit.Quæ quidem doctrina vera eſt, exceptis tamen delictis pertinentibus ad Sacrum Tribunal Inquiſitionis,de quibus V. *Denunciare.p.*7. *tr.*4.*reſ.*11.& 12.

Præmittenda ſẽper fraterna correctio.

Conſulentes, &c. quando non incurrant.

9 Dans auxilium,conſilium vel fauorem,non incidit in pœnas effectu non ſequuto.Ita communiter *ibid.reſ.*13. Nec ſi quis ex ignorantia inuincibili neſciret pœnas huius conſtitutionis;quia ea habet vim legis, ignorantia autem legis ſicut excuſat à tranſgreſſione, excuſat etiam à pœna.Ita Mazuchellus *tract.de caſ.reſer.diſp.*2.*q.*2.*diff.*5.*n.*16.*p.*7.*tra.*4 *reſ.*14.

Et neſcientes ex ignorantia.

Vtrum autem Cardinales compræhendant in hac Conſtitutione,Vide V.Cardinalis.

DEBITOR

Digitized by Google

DEBITOR.

1 Debitor ſtatuto tempore non ſoluens, tenetur ad reſtitutionem damni emergentis, & lucri ceſſantis Ita Filliucius *to.2.tract.33.cap.9.n.*151. Etiam ſi elapſo termino creditor non petat; nam petit ipſe terminus. Ita Bonacina *de contr.diſp.3.q.3.punct.*4.*n.*4. Et ſi ſolutio differatur per multos annos ſoluenda ſunt intereſſe omnium annorum & intereſſe ipſius intereſſe. Filliucius, *tr.*34.*c.*2.*nu.*72. Eiam ſi creditor id non indicauit, vt fortè intellecto tanto incommodo ſoluiſſet. Malderus in 2.2.*tractat.*5.*cap.*3.*dub.*11.*col.*4.*q.*2. Etiam ſi mora non fuerit culpabilis & pactum de ſoluendo intereſſe non fuerit in contractu expreſſum. Ita probabiliter Molina *to.*2.*tr.*2.*diſp.*315.*num.*2.*p.*5.*t.*13.*reſ.*78. † & doctrinam Malderi docuerat etiam *p.*1.*t.*8.*reſ.*87. & hoc vltimum recitante, *ibid.reſ.*43. Quamuis *in p.*2.*tr.*15.*reſ.*49. contrarium ex profeſſo docuerit †. Quæ omnia procedunt de venditore non tradente rem venditam tempore ſtatuto. Vide V. *Vendere num.*19. An debeat verò ſoluere pœnam conuentionalem ante iudicis ſententiam. Vide V. *Lex nu.*43. Si verò ex dilatione ſolutionis nullum damnum reſultat creditori, adhuc debitorem peccare mortaliter, docent DD. communiter cum Bañez, in 2.2.*q.* 62.*ar.* 8. quia præceptum reſtituendi, quatenus includit præceptum non retinendi rem alienam, eſt negatiuum, & ſic ſtatim implendum. Sed ego exiſtimo cum Molina, *tom.*3.*tr.*2.*diſp.*753.*num.*1. quod, licet Confeſſarius debeat vrgere pro ſolutione; ſi tamen creditor nullum damnum patitur & debitor habet animum ſoluendi, poteſt illum abſoluere toties quoties: quia talis dilatio, cum non ſit multum iniurioſa, non videtur mortifera *p.*2.*tr.*17.*reſ.*3.

Debitor moroſus tenetur ad damnũ emergens, & lucrum ceſſans.

Sed an peccet mortaliter, ſi nullum damnum reſultet creditori?

2 Debitor ſoluens dimidium debiti anticipatè cum pacto, vt reliquum ſoluere poſſit poſtpoſitè, ſecundum Bonacinam, *de contr.diſp.*3.*q.*3.*pun.*3.*num.*9 eſt vſurarius, quia hoc nihil aliud eſt, quàm dare mutuo, cum pacto vt ſibi remutuandum ſit tali tempore. Sed contraria ſententia Malderi, *in* 2.2.*tra.*5.*c.*3.*dub.*4. eſt probabilior †, & illam tenet nouiſſimè Trullench, *tom.*2.*l.*7.*c.*18.*dub.*6.*nu.*8. nam mutuum, & remutuum fiunt ſimul: creditor enim ex tunc prorogat tempus ſolutionis reſiduæ. Arrogonius in 2.2.*q.*78.*art.*2.*dub* 1. in hoc contractu dat remedium reſciſſionis, & renouationis Sed vt aduertit Salas, *de vſuris, dub.*9.*num.*10. hoc remedium non caret difficultate, *p.*1.*t.*8.*reſ.*63.

Nõ eſt vſurarius ſi ſoluat dimidiũ anticipatè cum pacto ſoluendi reliquum poſtpoſitè.

3 Sed quid dicendum, ſi debitor ſoluens anticipatè retineat ſibi tria, vel quatuor pro centenario? Reſpondet Reginaldus, *tom.*2.*lib.*25.*c.*18.*nu.*312. & DD. communiter, ſecluſo damno emergente, & lucro ceſſante talem ſolutionem eſſe vſurariam Quia tanti valent centum hodie, quanti hinc ad annum: alioqui enim ſola temporis expectatio daret

An verò ſi vſurarius, ſi, ſoluens anticipatè, al quod ſibi lucrum retineat, & ſoluat minus?

valorem

Digitized by Google

valorem rei, quod eſt abſurdum. Sed contraria ſententia videtur quoque probabilis, vt etiam viſa eſt Layman, *lib.* 3. *ſect.* 5. *tr.* 4. *cap.* 17. §. 5. *numer.* 33. & aliis. Quia pecunia præſens magis æſtimatur, quàm futuram, & minus eſt habere actionem ad rem, quam rem ipſam habere, *l. minus, ff. de reg. iuris.* Neque verò contractus huiuſmodi eſt mutuum, ſed emptio, & venditio: ius enim ad rem vendi poteſt, ſicut ius tranſeundi per aliquem agrum. Ita Caietanus. V. *Vſura ſub. fin.* Vnde qui hanc opinionem ſequeretur cum Azorio, *p.* 3. *lib.* 8. *c.* 10. *q.* 5. non illum condemnarem. Vide Fernandez, *p. c.* 1. 15. §. 1. *nu.* 10. *p.* 1. *t.* 8. *reſ.* 59.

Vtrumque probabile.

4 Debitor ſecundum Sanchez *ſum. to.* 1. *lib.* 5. *c.* 13. *n.* 11. non ſatisfacit creditori, ſi debiti immemor tantumdem præſtitit illi alio titulo, v. gr. eleemoſynæ, &c. Nam hoc eſt peculiare iuſtitiæ, vt debito non ſatisfiat, dando alio titulo, quam ſolutionis legalis *p.* 5. *t.* 13. *reſ.* 94. Et ita tenendum eſt *p.* 3. *t.* 6. *reſ.* 57. § *Notandum, &* 77. §. *Verum.* Sed Baldellus *to.* 1. *lib.* 5. *diſp.* 25. *num.* 18. probabiliter putat, ſatisfacere, ex intentione illa generali, qua vnuſquiſque præſumitur ſuis actionibus velle potiori obligationi ſatisfacere iuxtà *l. cum pluribus, ff. de ſolut.* hæc enim intentio ſufficit etiam in materia iuſtitiæ; nec obſtat obliuio, & incogitantia huius, vel illius obligationis ſpecialis. Sed ſatis eſt voluntas generalis qua ſi interrogaretur; veriſimile eſt, ita ſe explicatum. Idque ait procedere, non ſolum quando in actu ſoluendi nullus titulus exprimitur, ſed etiam quando exprimitur, & determinatur, titulus minus principalis, ex aliorum obliuione, vel ignorantia. Nam talis traditio reſoluitur in conditionalem: *Trado tibi gratis*, vel *ex eleemoſyna, niſi potiori titulo tibi debeam*, *p.* 5. *t.* 13. *reſ.* 94. §. *Sed negatiuam.* An aliud pro alio inuito creditore ſolui poſſit, dictum eſt V. *compenſare num.* 2. Cæterum, qui plura debita cum eodem creditore contraxit, habet optionem ſatisfaciendi vna ſolutione partiali pro debito; quod maluerit. Ita Lopez, *par.* 5. *tit.* 14. *l. in gloſſ.* 5. & alij *ex l.* 1. 2. 3. & 4. *ff. de ſolut.* nam debitor poteſt legem dicere rei ſuæ. Vnde, niſi contrarium exprimat, ſemper cenſetur ſoluere pro debito, quod magis grauat, vt ſi vnum debeat cum fideiuſſore, aliud ſine, præſumitur ſoluere primum, ſicut etiam, ſi alterum magis vrget, &c. Ita Molina, *to.* 2. *tr.* 2. *diſp.* 565. *nu.* 5. *p.* 2. *tr.* 16. *reſ.* 49.

Sicut an ſatisfaciat ſi debitum ſoluat alio titulo, quam ſoluendi illud debitum v. g. in eleemoſynam.

Habens cum eodẽ plura debita, poteſt ſoluere quod maluerit.

5 Certus de debito, & dubius an ſoluerit, tenetur ſoluere. Sed hanc ſententiã limitat primò Tannerus, *in* 1. 2. *diſp.* 2. *quæſt.* 6. *dub.* 4. *n.* 49. niſi etiam creditor dubius ſit; nam in hoc caſu, exiſtimat, debitorem non teneri; quia poſſeſſio ſtat penes ipſum, & melior eſt conditio poſſidentis. Sed ego exiſtimo cum Layman, *li.* 1. *tract.* 1. *c.* 5. §. 4. *n.* 42. in tali caſu ſoluendam eſſe debiti partem, iuxta dubij proportionem. Nam non videtur debitor exponendus periculo duplicis ſolutionis, & credito, qui & ipſe dubitat, nullum periculum pati debere. Ita Layman, quamuis Merolla, *to.* 1. *diſp.* 3. *dub.* 2. *nu.* 65. probabiliter etiam putet, teneri ad integrum debitum. *par.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 49. *&* *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 32.

Certus de debito, & dubius an ſoluerit, tenetur ſoluere.

Si verò etiã creditor dubitet, tenetur ad dimidium.

6 Debitor

Digitized by Google

6 Debitor non tenetur ſoluere, quando ipſe eſt in extrema neceſſitate conſtitutus, ſi creditor eamdem neceſſitatem non patitur. Si verò vterque eſt in extrema neceſſitate. Scotus *in 4. diſt. 15. q. 2. art. 4.* putat teneri, quia plus iuris habet ad debitum creditor, qui eſt eius dominus, & rem illam præoccupauit: quare, cum neceſſitas ſit æqualis, præferri debet. Paludanus, *ibid. quaſt. 2. art. 4. concl. 1.* & alij negare. Lorca in 2. 2. *ſect. 3. diſp. 38. num.* 11. diſtinguit, & ſi res reſtituenda reperitur eadem in ſpecie, ſoluendam eſſe, ob fundamentum prioris ſententiæ. Si verò confuſa ſit cum bonis debitoris, non ita, quia dominium ſtat penes ipſum, & ab obligatione ſoluendi excuſatur propter neceſſitatem. Ego omnes has ſententias exiſtimo probabiles, ſed, ſi quis in extrema neceſſitate aliquid acciperet è conſtituto in extrema item neceſſitate, tunc exiſtimo tenendum cum Scoto. In aliis caſibus, cum Paludano, quia in extrema neceſſitate omnia ſunt communia, & potior eſt conditio poſſidentis *p. 5. tr. 8. reſol.* 11. Sed quid ſi pater, vel mater debitoris ſit in extrema neceſſitate vna cum creditore? Adhuc ſubuenire debere parenti, vel etiam vxori, liberis, & fratri, exiſtimo cum Syluio in 2. 2. *q.* 31. *ar.* 3. contra Azor. *tom. 2. lib.* 11. *c. 8. q. 6. p. 5. tr. 8. reſ.* 12.

Debitor extremè indigens non tenetur ſoluere. Sed quid ſi creditor ſit in eadem neceſſitate? Multi multa dicũt. Et omnes probabiliter. Sed ego cenſerem, non teneri, niſi à creditore indigente ſurripuiſſet. Quod etiã procedit in neceſſitate ſuorum parentum vxoris, filiorum, & fratris.

7 Debitor per Bullam Sixti V. non poteſt in Religionem recipi, ſed in hac Bulla in primis non comprehenduntur debitores ex ſola promiſſione liberali, vel debitis incertis. Vechius *diſput. 2. dub.* 13 *num.* 15. Deinde ſecundum Sanch. in *ſumm. to. 1. lib. 4. cap. 19. n. 26.* non comprehenduntur damnati ad pœnas pecuniarias propter delicta, nec obligati ad ſatisfactionem alicuius damni, vel iniuriæ illatæ. Et ſecundum Vechium *vbi ſup.* non comprehenditur debitor, qui abſque ſua culpa ad impotentiam ſoluendi peruenit, iuxta verba Bullæ ibi. *Multi decoctores poſt dilapidatam rem familiarem, &cæt.* Et tandem non comprehenditur, qui in ſæculo manens, nullam habet ſpem melioris fortunæ, vt poſſit debita ſoluere. Ita Maudin in *Decal. pr. 7. diſp. 18. num.* 17. Imò ſecundum Leſſium *lib. 2. cap.* 41. *dub.* 3. *numer.* 32. Poteſt debitor ingredi ſi non habet ſpem diteſcendi intra paucos annos, quos Sanch. *numer.* 8. dicit eſſe duos, & Suar. *de relig. tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 2. vnum *par. 4. tr. 4. reſ.* 82. Quæ omnia multo potiori ratione procedunt de iure communi. Imò D. Th. 2. 2. *q vlt. art.* 7. ad 3. abſolute liberat debitorem in religionem ingreſſum ab onere reſtituendi; quamuis Nauar. *comm. num. de regul. num.* 8. contrarium ſentiat. *p. 3. tr. 2. reſ.* 41.

Debitor an poſſit Religionẽ ingredi. Si habet ſpem diteſcendi, & ſoluendi debita? Et ſic ingreſſus liberetur ab onere ſolutionis.

8 Debitore defuncto, ex eorum bonis, prius quam debitoribus ſatisfiat, detrahi poſſunt moderatæ expenſæ pro funere, *l. penultim. tit. de Relig. & ſumpt. fun.* & ſic poſcit neceſſitas, & tacite creditores permittunt. Vide Molfeſium, *tom. 2. trac. 13. cap. 8. nu. 43. par. 5. tr. 3. reſ.* 116. Imò vxor, & filij, poſt contractam quocumque caſu paupertatem, poſſunt ſibi ex relictis bonis retinere, & occultare, quantum honeſtæ eorum ſuſtentationi requiritur, etiam ſi ad inſtantiam creditorum

De hæreditate debitoris detrahi poſſũt expẽſæ funeris. Et victus neceſſarius vxoris, & filiorum.

Digitized by Google

detur illis iuramentum,vel imponatur excommunicatio, quia ſicut in neceſſitate poſſunt aliena ſurripi, ita, & retineri. Ita Cæleſtinus,*tract.* *9.cap.19.*in fine. Qui addit,filium,& nepotem ſortitum hæreditatem à patre,vel auo per vſuras acquiſitam:non teneri reſtituere cum detrimento ſui ſtatus,ſiue bona fide, ſiue mala hæreditatem ſuſceperit.† Sed non probatur †.*par.5.tract.14.reſ.57.* Tenetur verò hæres facere inuentarium ſub pœna ſoluendi debita etiam ſupra vires hæreditatis.Vide V.Hæres,*nu.1.*

Poteſt ſolui debitū ante diē præfixum.

Debitor poteſt ſoluere debitum creditori die præfixo, vel etiam eo contradicente ante prædictum diem *p.8.tr.7.reſ.17.*

DEBITVM
Coniugale.

Debitū ſeriò petēti raro concedere peccatum graue.

1 † EX contractu matrimonij oritur in vtroque coniuge obligatio iuſtitiæ ad reddendum debitū coniugale alteri petenti.† Quod proindè ſerio petenti, rariſſimè, & cum magna difficultate reddere, graue peccatum eſt, tum ratione iniuriæ negando illi quod ſuum eſt, tum propter diſcordias, quæ indè procedunt,& ob periculum incontinentiæ:*par.5.tract.5.reſ.14.& tract.14.reſ.36.*in fine.Cæterum,quando coniux, precibus,& blanditiis debitum petit,non habens verecundiam efficaciùs petendi,non eſt graue peccatum illi negare:nam alij debitores non peccant grauiter,negando debitum ſic petenti. Item raro,vt ex quinque petitionib.vnius menſis, negare vni, vel aliquantò differre,vt ſi petatur manè,& reddatur veſpere,leue peccatum eſt.Et crebrò petenti,nulllum peccatum eſt denegare. Quæ intelligenda ſunt, modo adſit periculum incontinentiæ,pollutionis,aut morbi. Ita Cornejo *in 3. par. tract.6. diſp.5.dub.1. quæſt.2.* & Ochagauia *tract.5.qu.1.num.6. reſ.36. cit.*

Secus ſi petat precibus,& blanditiis.

Vel negetur raro, crebrò petenti.

Vel negetur,nè proles nimium multiplicetur.

2 Qui non redderet debitum, exterritus multitudine prolis, ſecundum Sotum *in 4. diſtinc. 32. qu. vn. art.1.* contra Nauarrum apud Layman, *lib.5. tract.10. part 3. cap.1. num.16.* non peccaret mortaliter: quia in aliis debitis magna ſoluendi incommoditas excuſat. Imò ſecundum Ledeſmam *de matrim. qu.64. ar.1.* neque venialiter, ſi abſit periculum incontinentiæ.Cum qua limitatione omnes conueniunt cum Paludano in *4.diſt.31.qu.3.art.2.* validum eſſe pactum inter coniuges abſtinendi à coitu,nè proles multiplicetur.*par.3. tract.4.reſ.213.* tantum nobilibus, & non pauperibus conceditur.*parte 9. tract.6. reſolutio.2.*

Vxor tenetur reddere viro petenti coire,cum culpa veniali ſua tantum

3 † Obligatio etiam reddendi debitum non vrget niſi ad illud reddendum,& complendum debito modo †.Quamquam, ſi vir petat coire cum culpa veniali, ratione ſitus, &c. teneatur vxor illi reddere: quia talis copula eſt ſolùm mala ex vehementi appetitu voluptatis ipſius viri,cui vxor non cooperatur;Sanchez *de matrim.tom.3. lib.9. diſput.16. num.3.*

Digitized by Google

*num.*3.contra Bonacinam *de matrim.q.*4.*punct.*3.*n* 9. *part.*1.*tr.*7.*reſ.*35 in fine & *par.*3 *tr.*4.*reſ.* 296. † contra vero †; quia probabile eſt, copulam coniugalem ante benedictionem Eccleſiæ eſſe peccatum, ſaltem veniale † vtriuſque coniugis, † non tenetur coniux tunc temporis debitū reddere, ſecundum Villalobos. *tom.*1.*tractat.*5.*cap.*24.*n.* 12.*par.*3.*tr.*4. *reſ.*240.

4 Si vir, habens votum caſtitatis, debitum petit, vxor tenetur reddere. Quia vir per votum non amiſit dominium corporis eius, ſed ſolum peccat in petendo, cui peccato vxor nón cooperatur. Valdè etiam probabile eſt, poſſe vxorem reddere debitum viro, qui conſanguineam eius cognouit, ante diſpenſationem: nam ille peccat ſolum petendo, non cognoſcendo. Ita ex Sanchez Filliucius *tom.*1.*tract.*10.*p.*1.*c.* 9.*num.*309 310. quidquid, probabiliter etiam, contra hoc ſecundum ſentiat Villalobos, *tom.*1.*tract.*13.*diff.*47.*num.*4.*p.*3.*tr.*4.*reſ.*196.§. *Notandum.* — Vel ſi ſolū peccet petendo, vt eſſet in caſu, quo caſtitatem vouiſſet.

5 Item vxor poteſt licitè petere, & reddere debitum marito, qui abſq; eius conſenſu ſolet in fine copulæ membrum extrahere, & ſemen foras effundere: nam ipſa cooperatur actui, qui ex ſe poteſt benè fieri. Ita Pontius *lib.*10.*c.*11.*n.*3 apud quem quidam viri doctiſſimi contra ſentiunt.*p.*2.*tr.*15 *reſ.*64. — Vel ſi peccet cocundo tantum extra malitiam.

6 Coniux, qui poſt votum Religionis contraxit, poteſt per bimeſtre à matrimonij conſummatione abſtinere, & Religionem intrare. *cap.*7.*de conu.coniug.* Sed ſi non habet animum intrandi, ſecundum Coninch *de Sacr.diſp.*26.*dub.*4.*conlc.*2.*n.*46. tenetur interim debitum reddere: nam ex vna parte, ſtatim ac fit contractus, traditur dominium corporis, & ex alia, illud ſpatium conceditur cogitanti, & volenti Religionem intrare, ad deliberandum. Sed Præpoſitus in 3.*par.q.*5.*dub.*6.*n.*47. docet, non teneri *p.*4.*tr.*4.*reſ.*13. Vota coniugis circa debitum coniugale, poteſt maritus irritare, & Epiſcopus diſpenſare. Vide V. *voti relaxatio*, & D. *Epiſcopi*, *n.*32. *Coniuges nu.*33. — Coniux contrahēs cum voto Religionis non tenetur reddere in primo bimeſtri. Etiamſi deliberet non intrare Religionem.

7 Coniuges non peccant ſi vnuſquiſque voueat Religionem dependenter ab alterius ingreſſu, conſummando matrimonium, quia nemo obligatus fuit religionem ingredi niſi altero ingrediente. *p.*9.*tr.*6. *reſ.*2. — Non peccant vouendo ingreſſum Religionis.

8 Maritus tenetur reddere debitum vxori amenti, quando iſta de illa negationem ad alium acceſſura eſſet; quando vero ambo ſunt amentes debent ſeparari, & peccant mortaliter illos excitantes; ſed ſi vxor, vel vir ſint rationis compotes pote t peri debitum, vir à coniuge, & è contra; ſic etiam de ebrio, coniux non tenetur reddere tali debitum per ſe, ſed per accidens periculo pollutionis. *ibid.reſ.*4. — Lege infra de amētibus coniugatis.

9 Vxoratus impeditus ad petendum debitum in nullo caſu ei licitum eſt debitum petere, ſed tenetur vti macerationibus Carnis; ſed ſi videt periculum in altera coniuge incontinentiæ, tunc licitum eſt petere, & illa petitio diceretur redditio, vnde infertur, quod coniux non tenetur reddere debitum viro morbo gallico, vel lepra infecto. *p.*9.*tr.*8.*reſ.*33. — Poteſt (videndo incontinentiā futurā vxoris) petere.

Digitized by Google

Copulæ delectatio coniugis abſentis non eſt peccatum, niſi ſit de alia fœmina.

10 Delectatio moroſa coniugis de copula cum coniuge abſente non eſt peccatum mortale cum ſit de obiecto, & copula licita, eſſet mortale quando delectaretur de alia fœmina in actu coniugali, cum delectatio moroſa eſt de obiecto mortaliter graui, & turpi. *ibid. reſ.* 44. Vnde tactus ſui ipſius ex voluptate carnali non referendo ad copulam non ſunt peccata mortalia cum ordinantur ad copulam licitam, ſed contrarium tenet Diana; Non peccant ſi inter ſe tangant. *ibid.* §. *Sed hic non obſtantibus per totam reſ.*

Contrahens cum impedimento dirimente bona fide, non poteſt petere, aut reddere, etiam metu mortis.

11 Qui matrimonium bona fide contraxit, quod deinde cognouit ex impedimento dirimente irritum eſſe, non poteſt ante diſpenſationem debitum reddere, aut petere. Etiam cum periculo vitæ, quia ex nullo metu licet fornicari. Id quod determinatur in cap. *Inquiſitioni, de ſentent. excommun.* & contrariam ſententiam Molfeſij. *tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14. *num.* 90. & aliorum falſam, & erroneam appellat Sanchez *tom.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 39. *num.* 5. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 48.

Et ſi de hoc dubitat, non poteſt petere ante diligentiam adhibitam. Poteſt poſt illam.

12 Quod ſi de validitate matrimonij dubitat, tenetur diligenter veritatem inquirere (& interim non tenetur reddere; quia alter non habet ius. Sanchez *diſput.* 47. *num.* 46. contra Henriquez, *lib.* 12. *cap.* 6. *num.* 5. *Gloſſ. litt. T par.* 4. *tract.* 3. *reſol.* 15 §. *Sed difficultas.*) Si autem poſt adhibitam diligentiam remanet dubius ſecundum Rebellium, *par.* 2. *lib.* 2. *qu.* 16. *ſect* 2. *num.* 11. non poteſt petere. Sed probabilius eſt, poſſe, vt tenet Sanchez, *vbi ſupra*, quia poſſeſſor bonæ fidei, qui poſt adhibitam diligentiam, remanet dubius, an res aliqua ſit ſua, non ſolum poteſt illam retinere: ſed etiam ea vti. *par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 195. & *par.* 4. *tract.* 3. *reſol.* 15. Aduerte hic, quod coniux regulariter loquendo, non tenetur credere alteri coniugi affirmanti de impedimento dirimente, niſi accedant aliæ coniecturæ, vel aſſerentis probitas, &c. Sanchez *ibid. reſ.* 295. *cit.* in fine.

(At coniux non tenetur credere alteri affirmanti de nullitate.

Si verò dubium ſit de impedimento conditionis, tenetur in dubio reddere, & poteſt petere.

Nec proinde matrimonium validatur.

13 Petes hic primò. An dubitans, num coniux ſit mancipium, & matrimonium cum illo bona fide contractum, ſit validum, poſſit, ac teneatur reddere debitum? Reſpondeo cum Hurtado, *de matrimon. diſputat.* 10. *diff.* 9. *num.* 42. affirmatiuè: nec propterea reualidari matrimonium; quia quamuis ad mancipium accedat affectu maritali, id facit pro ſoluendo debito, ſi fortè debeat, non cum animo reualidandi, ſi fuit nullum. Ità ille, quidquid contra aſſerat Nauarrus apud Sanchez *diſputat.* 43. *numer.* 8. *part.* 4. *tractat.* 3. *reſolutio.* 15. §. *Et tandem.*

Quod ſi contraxit cum dubio, tenetur reddere alteri contrahenti bona fide.

Sed non poteſt petere.

Si verò vterque mala fide cõtraxit, non poſſunt petere, aut reddere.

14 Petes ſecundò, an coniux, qui contraxit cum dubio nullitatis, poſſit petere, & reddere? Reſpondeo, ſi alter contraxit bona fide, teneri reddere; ſed non poſſe petere. Ità Henriquez *lib.* 12. *capit.* 6. *num.* 5. & 7. *in Gloſſ. litter. S.* contra Sotum *in* 4. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 1. *artic.* 3. Si verò vterque contraxit mala fide, neuter petere poteſt, aut reddere; quia poſſeſſio mala fide capta nemini ſuffragatur. Ità Coninch *diſputat.* 34. *dub.* 10. *num.* 102. Si verò tales habeant rationes probabiles pro validitate, Sanchez *diſputat.* 42. *num.* 8. putat, poſſe petere

petere, & reddere: Merolla. *tom.*1.*diſputat.*3. *cap.*3.*corollar.*12.*diff.*12. *numer.*168. negat. Vterque probabiliter *part.*4.*tract.*3. *reſol.*15.§.*Difficultas.*

Niſi habeant rationes probabiles validitatis.

15 Petes tertiò. Quid facere debet coniux, qui dubius nullitatis contraxit, & adhuc non conſummauit? Reſpondeo, in priori bimeſtri non teneri reddere; quia cum alter non habeat ius petendi, non eſt periculum iniuſtitiæ. Poſt bimeſtre, ſecundum Vaſquez *in* 1.2. *diſp.*66. *cap.*6. *num.*33. tenetur alteri coniugi dubium manifeſtare, ne perpetuo ſuſpenſum detineat, & interim non petere, donec ſufficiens adhibeatur examen. Si verò putat, dubij reuelationem minimè profuturam, non teneri Religionem ingredi, ad hoc vt alterum liberum relinquat: nam hoc eſt valdè durum, ſed teneri reddere debitum, ne alterum coniugem vltrà terminum iuris ſuſpenſum detineat. *par.*4.*tr.*3. *reſ.*41.

Quod ſi contrahens cum dubio adhuc non conſũmauit, intra bimeſtre non reddat. Sed quid poſt bimeſtre.

16 Sponſa oppreſſa à ſponſo per vim ante bimeſtre non poteſt ſemen incontinenti expellere, quia iniuria fieret proli ex illo ſemine procreandæ, & non marito. *part.*9. *tractat.*8 *reſolut.*18. nec peccat maritus cognoſcendo vxorem in vitam intra tempus bimeſtre, quando verò non ageretur de Religionis ingreſſu. *ibidem.* §. *Sed hic oritur.*

Iniuria fit proli procreandæ.

17 A iure petendi debitum priuatur coniux per votum caſtitatis, ratione affinitatis, cognationis, vel adulterij.

Vnde, qui caſtitatem vouit (diuortio legitimè facto) poteſt coniugi adulteræ reconciliari. *par.*9. *tr.*6. *reſ.*2. §.*Sed ſi aliquis.* Circa impedimentum voti. Vide *Voti relaxatio.* Circa impedimentum affinitatis inceſtuoſæ. Vide *Inceſtus, num.*3.

D E C I M Æ.

† DEcimas omnium mobilium licitè quæſitorum, ex quinto Eccleſiæ præcepto tenentur laici Eccleſiæ ſoluere, in ſuſtentationem miniſtrorum. †

1 Coloni Religioſorum tenentur pro ſua portione fructuum ſoluere decimas, ſed gaudent priuilegio ipſorum Religioſorum, quod eſt reale, vtpote conceſſum communitati, quæ nunquam moritur: priuilegium autem reale de iure communi tranſit ad colonos. Ita Peyrin. *tom.*1. *conſt.*2. *Iulij* 11.§.31, *num.*132. & alij contra Tambur. *de iure Abbatum tom.*1.*diſp.*15.*q.*18.*n.*32. Vide priuilegium de exemptione decimarum conceſſum Societati à Greg. XIII. apud Henriq. *lib.*7.*c.*27.*num* 8.*& in Gloſſ.lit.H.* Quod ſi coloni Religioſorum, vel ipſimet Religioſi in aliqua Prouincia ſoluunt decimas, id erit ex aliquo breui Pontificio ab Epiſcopis obtento dictorum priuilegiorum reuocatorio. Vide etiam Portell. *v. Decima n.*3.*p.*3.*tr.*1.*reſ.*23.

Ad decimas non tenentur laici coloni Religioſorũ.

Sicut nec Religioſi.

2 Laici ex præſcriptione immemoriali ſine titulo fiunt immunes à

Laici verò eximũ-

Digitized by Google

tur ab illarũ onere ex præſcriptione immemorabili ſine titulo.

Ex præſcriptione 40. annorum cum titulo, aut ex totidem annorum conſuetudine ſine titulo.

ſolutione decimarum, ex cap. *auditis, de præſcript.* & *c.3 de conſuetud. in 6.* ſicut etiam ex præſcriptione quadraginta annorum cum titulo, & conſuetudine quadraginta annorum ſine titulo. Diſparitas autem inter conſuetudinem, & præſcriptionem eſt, quia conſuetudo reſpicit communitatem, quæ per diuturnum vſum legitimo tempore continuatum poteſt legem derogare: præſcriptio verò reſpicit priuatam perſonam, cuius vſus quantumuis continuatus non poteſt legem introducere, aut abrogare. Ita Layman *lib.4. tract.6. cap.7. num.9.* & alij contra Barbatium *vol.2. conſ.35.* & alios Iuriſconſultos dicentes, per præſcriptionem laicum non poſſe omninò eximi ob onere decimarum, ſed tantùm in partem, vt ſcilicet loco decimæ ſoluat vigeſimam aut trigeſimam partem. Adde, quod Henriquez *lib.7.cap.27.n.2.* & Tannerus *in 2.2.diſp.5.q.3.dub.2.n.31.* docent, ad præſcriptionem ſine titulo in cauſa decimarum ſufficere tempus quadraginta annorum, & Palaus *tom.2.tr.10. diſp.vn. punct.4.n.6* probabile putat, ad conſuetudinem contra decimas ſufficere ſpatium decem annorum. Sed hæ opiniones ex dictis non videntur admittendæ. *p.3. tr.5. reſ.77.* & *p.5. tr.14. reſ.42.*

Cauſa decimarum ad iudicem Eccleſiaſticum pertinet.

3 Cauſa decimarum eſt eccleſiaſtica, & in omni caſu pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum: niſi auctoritate Summi Pontificis contractu permutationis tranſlatæ ſint. Vide infra Verb. *Iudex Eccleſiaſticus, num.4.*

DELECTATIO *Moroſa.*

Delectatio moroſa eſt conſenſus voluntatis in appetitus illicitos.

Conſenſus inquã expreſſus, vel interpretatiuus.

1. † DElectatio moroſa dicitur, conſenſus voluntatis in motus illicitos appetitus ſenſitiui Hic autem conſenſus duplex eſſe poteſt, expreſſus, vel tacitus. Expreſſus eſt, quando voluntas acceptat delectationes huiuſmodi poſitiuè. Tacitus, quando poſt perfectam aduertentiam & deliberationem adhuc motus illos relinquit, & non exercet, quantum moraliter poteſt. Et in hoc ſecundo conſiſtit propriè moroſa, ſic dicta, non à mora temporis, qua durat, ſed ex mora rationis in repellendo. Quæ ſi non ſolum ſibi complacet de motu illicito, ſed prætereca vult actum illicitum, & malum deſiderium, de quo infra V. *Deſiderium.*

Nam vterque eſt peccatum mortale.

Quamuis probabile ſit, interpretatiuum non eſſe mortale.

2 Porrò non ſolum eſt peccatum mortale, quando voluntas poſitiuè conſentit, ſed etiam quando permiſſiuè ſe habet, non impediendo tales motus. Nam conſenſus interpretatiuus æquiualet formali. Ita Vaſquez *in p.2. tom.1. diſp.108. c.2. num.2.* & alij. Sed probabilis eſt opinio Caietani *ſumm. v. Delectatio,* quod conſenſus interpretatiuus, quando voluntas nec poſitiuè conſentit, nec poſitiuè diſſentit, non ſit peccatum mortale: nam per hoc non violatur aliquod præceptum, ſi enim aliquod violaretur, maximè eſſet præceptum negatiuum, *Non*

concupiſces:

Digitized by Google

concupiſces: Sed hoc præceptum non obligat ad repellendam concupiſcentiam ſenſus, ſed ſolum ad non conſentiendum. Ergo ſi non adeſt conſenſus poſitiuus,non violatur.Confirmatur, nam in communi ſententia hi motus abſque vlla culpa permitti poſſunt in aliquibus caſibus: ergo hæc permiſſio non eſt ex genere ſuo mala. Ad argumentum contrarium reſpondetur conſenſum interpretatiuum non ſemper æquiualere formali, niſi quando eſt æqualis obligatio non procurandi aliquid, & reiiciendi, & ſic poteſt eſſe maior obligatio non procurandi aliquam dignitatem, quam illam reiiciendi,&c & conſequenter maius peccatum in conſenſu expreſſo, quam interpretatiuo. *par.2. tr.17. reſol.33.*

3 Delectatio moroſa conſiſtens in actu voluntatis efficaci,in ordine ad executionem actus, qui eſt delectationis obiectum, eſt eiuſdem ſpeciei cum ipſo actu, & ſic delectatio moroſa efficax, ſeu maius deſiderium fornicationis,vel adulterij eſt eiuſdem ſpeciei cum fornicatione, vel adulterio. Quod ſi delectatio non ſit cum conſenſu efficaci; ſed abſque vllo affectu ad opus, conſiſtens in ſimplici complacentia, adhuc Lorca *in p.2.tom.2. diſp.28. n.3.* & alij dicunt, ſumere ſpeciem malitiæ ab actu externo, tanquam ab obiecto. Sed contrariam ſententiam Vaſquez *in p.2.tom.2.diſp.112.cap.2.* & aliorum probabilem cenſeo cum Bonacina *de matr.quæſt.4.punct.8.num.18.* quod nimirum omnis delectatio moroſa contra caſtitatem ſit vnius ſpeciei; quia omnis verſatur circa eandem turpitudinem. Probatur: nam ſimplex complacentia de coniugata non verſatur circa adulterium, vt iniurioſum alteri,& ſic non contrahit malitiam adulterij. Iniuria enim non irrogatur viro, niſi per actum externum adulterij in quod ſimplex complacentia non progreditur, ſed quamcunque mulierem reſpicit vt pulchram, & delectabilem ſecundum tactum. Idem dic de muliere religioſa, conſanguinea, &c. *p.1.tr.7.reſ.48.p.2.tr.17.reſ.34.& p.3. tr.4.reſ.67 §.in reſol.48.*

Porrò ſi talis conſenſus eſt efficax circa actum, de quo delectatur, ſumit ſpeciem ab illo.

Si verò conſiſtat in ſola complacentia, probabile eſt omnem conſenſũ talem eſſe eiuſdem ſpeciei.

4 At non ita dicendum de circunſtantia perſonæ, qua moroſè delectatur. Nam delectatio moroſa coniugati, aut Religioſi differt ſpecie à delectatione ſoluti, prima enim eſt peccatum contra iuſtitiam, & ſecunda contra Religionem. Ita Reginaldus *tom.2. lib.12. cap.2. ſect 3 n.13.*& Vaſquez *in p.2.tom.1.diſp.111.c.2.num.20.p.2.tr.17.reſ.34.* prope finem.Qui tamen aduertit,illud de coniugato non eſſe ſibi admodum certum, & Hurtado *de ſubiect. pecc. diſp.4. diff 10.* contrarium tenet, quia nullo argumento probatur in matrimonio præſtari fidem coniugi, non collocandi mentem in alium, & bene etiam docet contra Monteſinum *in p.2.tom.2.diſp.7.q.4.n.91.* quod ſi quis haberet votum caſtitatis exterioris, non peccaret contra votum,ſe delectando moroſè. *p.3.tr.6. reſ.73.& p.5.tr.13.reſ.99.*

Diſtinguuntur tamen ex circunſtãtiis perſonarum, quæ delectantur. Et ſic ſi delectatur coniugatus, eſt adulterium. S. Religioſus, ſacrilegium. At de coniugato negat Hurtado. Et illud de Religioſo non extendi ad habentem votũ caſtitatis externæ.

5 † Delectatio moroſa eſt peccatum mortale,ſi eſt de actu ex ſe malo, vt eſt furtum, adulterium, & omnis materia luxuriæ †. Nec excuſat paruitas materiæ: quia ſecundum Galenum, omnis cogitatio venerea

Delectatio moroſa de actu intrinſecè malo, eſt mortale.

eſt-

Digitized by Google

Secus, ſi ſit de re mala ratione præcepti poſitiui, vt eſt eſus carnium in die veneris.

eſt inchoata pollutio. Ita Leſſius *lib.4.cap.3.dub 15. num.109.p.3.tr.5. reſ.1.* ſi vero actus ſit malus, ſolùm quia prohibitus aliqua lege poſitiua, delectatio illius non eſt mortale, quia lex poſitiua non prohibet actus internos, nec talis delectatio verſatur circa actum vt malum, niſi verſetur circa illum vt prohibitum, quod raro contingit. Itaque delectari de eſu carnium in die veneris, non eſt mortale. Ita Tannerus *in p.2.diſp.4.q.7.dub.7.n* 137. contra Medinam *de reſp.quæſt.*21.& Monteſinum *vbi ſuprà.p.3.tr.5.reſ.5.*

Coniugati delectantes de copula in abſentia alterius coniugis abſque periculo pollutionis non peccant mortaliter.

6 Coniugati moroſè delectantes de copula in abſentia alterius coniugis, abſque periculo pollutionis, non peccant mortaliter, quia delectantur de actu licito, in ordine ad actum licitum, qui eſt copula coniugalis: abſentia autem per accidens impedit, ne talis copula exerceatur. Ita Curiel *in p.2.q.74.art.8.dub.3 §.2.diff.3.*& alij multi contra Nauarrum *c.16.n.10 p.2.tr.17.reſ.36.p.3.tr.4.reſ.200. & tr.6.reſ.73.§.Verum.*

Etiam ſi copula eſſet interdicta ob periculum ſalutis. Vel aliam quamlibet extrinſecam circunſtantiam.

7 Probabiliſſima quoque eſt ſententia Sanchez *to.3.lib.9.d.44.n.21.* non eſſe illicitam inter coniuges delectationem de copula cogitata, vt præſenti, quando ipſa copula eſt ipſis illicita ob periculum ſalutis, vel abortus, aut ob aliquod impedimentum naturale poſt matrimonium ſuperueniens, & vniuerſaliter ex quacunque circunſtantia extrinſeca: nam in his omnibus caſibus copula per ſe eſt licita, & illicita ſolùm per accidens: vnde non eſt illicita eius delectatio. Idem etiam dic, ſi copula ſit prohibita aliquo præcepto eccleſiaſtico, vt ſi ratione concubitus cum conſanguinea ſponſæ vir affinitatem contraxiſſet cum ipſa, ex quo priuatus eſſet iure petendi debitum: nam hoc impedimentum eſt extrinſecum, & arcens à copula in pœnam delicti: & cum res ſit pœnalis, non debet extendi ad delectationem de copula. Hæc omnia Sanchez, quidquid contra aſſerat Rodriquez *ſum.tom.1.cap.129.concl.3.p.3.tr.4. reſ.224.* Secus autem dicendum, ſi adeſſet impedimentum voti abſoluti; nam tunc, ſicut illicitus eſſet actus, ita etiam illicita eſſet eius delectatio Quod etiam verum eſt, ſi coniux votum caſtitatis emiſiſſet abſque conſenſu alterius coniugis, & ſic teneretur debitum reddere. Ita Leſſius *lib.4.c.3.dub.14.n.106.p.3.tr.6.reſ.73. §.Nota.*

Sicut etiam ob affinitatem cõtractam per copulam cum conſanguinea ſponſæ.

Secus, ſi copula prohibita eſſet ratione voti.

Etiam abſque licentia alterius coniugis emiſſi.

Viduæ non licet delectari de copula præterita, nec ſponſis de futuro, de copula futura.

8 Viduis non licet delectari de copula præterita, neque ſponſis de futuro, de copula futura: quia actus externus, de quo delectantur, viduis, & ſponſis de futuro non eſt licitus. Eſt autem diſpar ratio de his ac de coniugibus circa copulam præteritam vel futuram; quia copula huiuſmodi coniugibus hic, & nunc non eſt illicita, quemadmodum illis. Ita Bonacina *de matr.q.4.punct.8.n.3.*& alij contra Valentiam *tom.4. diſp.6.q.4.punct.4.* Qui tamen docet, talem delectationem in vidua eſſe plerumque peccatum mortale, propter periculum conſentiendi directè. *p.3.tr.5.reſ.2.& olim in p.2.tr.17.reſ.36.§.Ad argumentum.*

DENVN

Digitized by Google

DENVNCIARE HÆRETICVM, & alios criminoſos ad Officium S. Inquiſitionis.

1 † IN edicto DD. Inquiſitorum præcipitur vt ſciens aliquem eſſe hæreticum, vel aliquod delictum ad eorum forum pertinens commiſiſſe, qualia ſunt omnia, quæ referemus. v. *Inquiſitor. iuriſdictio in qua delicta*, illum ad eorum Tribunal deferat, infra certum terminum, ſub pœna excommunicationis, &c. † Quod ſi quis ignoret edictum, ſecundùm aliquos tenetur denunciare ſtatim, ac ſibi innoteſcit. Sed Acugna de *Conf. ſollic. quaſt.* 21 *num.* 4. concedit huic terminum edicti à puncto notitiæ computari. *p.* 4. *tr.* 5. *reſ.* 26. & affirmanter *in p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 95. §. *Notandùm eſt etiam hic* 1. Sed id non procedit in caſu, quo quis ſciret edictum; ſed non denunciaret ob aliquod impedimentum. Nam habuit totum illud tempus ad liberandum. Ita Sancius *diſput.* 11. *num.* 59. Quamuis Acugna *vbi ſupra*, ſuam doctrinam etiam ad hunc caſum extendat. *reſol.* 26. *cit.* §. *Notandum*, & recitanter, *in reſol* 41. §. *Secundò*. Et quamuis Naldus v. *Reuelare*, *num.* 2. eos qui infra terminum edicti ignorant, aut reuelare non poſſunt, deobliget penitus à reuelando poſt terminum: non eſt tamen recedendum à contraria ſententia Filliucij, *tom.* 1. *tract.* 14. *cap.* 2. *num.* 42. *part.* 3. *tract.* 5. *reſolut.* 95. Immò ſi præuideatur de futura commoditas denunciandi in fine termini, incumbit obligatio denunciandi ante finem, quando vltimò adeſt commoditas, ſicut diximus v. *Confeſſionis, num.* 7. præmittendam eſſe confeſſionem annuam ab eo, qui præuidet ſibi in fine anni fore impoſſibilem. Ita Suar. *tom.* 4. *diſput.* 36. *ſect.* 5. *num.* 5. Et quamuis Sancius *diſp.* 11. *num.* 60. contrarium probabile putat de iure poſitiuo, de iure tamen naturali tenet nobiſcum, ſi præſertim timeretur publicum damnum, &c. *p.* 4. *tract.* 5. *reſ.* 29. Si verò fœmina ſciens, & potens, verb. gr. infra terminum non reuelaret Confeſſarium, incurreret excommunicationem, quæ per Bullam non poteſt abſolui, niſi prius ſatisfiat parti nimirum tribunali denunciando, &c. *par.* 4. *tr.* 5. *reſ.* 26. in fine. Poſtquam verò denunciauerit, abſolui poteſt tum virtute Bullæ, tum etiam priuilegiorum Regularium abſque vllo onere comparendi coram Inquiſitoribus. *par.* 4 *tr.* 5. *reſ.* 29. in fine.

Hæreticus, & de hæreſi ſuſpectus denunciandus eſt infra terminum.

A puncto, ſaltem notitiæ computandum.

Et ſi præuideatur de futuro commoditas, etiam anticipatè.

Sub pœna excommunicationis.

Quæ poſt factam denunciationem abſolui poteſt per Bullam abſque onere comparendi.

2 Durant autem valor & obligatio edicti per totum annum: non enim minorem habet vim, quàm leges Canonicæ: nam fertur auctoritate Apoſtolica, & Tribunal, à quo procedit, eſt perpetuum, vnde perpetuò durat, quemadmodum Bulla Cœnæ. Ita Suarez *de fide, diſputat.* 20. *ſectio.* 4. *n.* 11. contra Henriqu. *lib.* 13. *cap.* 18. *n.* 4. *in gloſſ. litt. l par.* 4. *tract.* 5. *reſ. num.* 27. Immò quamuis Inquiſitores particulares ex negligentia, vel alio capite non publicarent edictum, adhuc eſſet obligatio denunciandi, non ſolum ſub onere peccati mortalis, ſed etiam cenſuræ, ſtante præcepto Inquiſit. Romanæ, edito 3. *Ianuarij* 1623. Quod non ideo non eſt

Hæc obligatio ſemper durat tum virtute edicti.

Tum etiam virtute præcepti Inquiſitor. Rom.

Digitized by Google

perpetuum, quia non proponitur nomine decreti, ſed præcepti, vt aliqui opinati ſunt: nam illud more decretorum obligat vbique locorum, & pœnam imponit indefinitè: fortaſſe verò prodiit ſub nomine præcepti, quia hoc familiare eſt illi Tribunali, & præceptum, ac decretum ſæpè confunduntur in iure, vt notat Tuſchus *v. Præceptum. concluſ.* 480. *n.* 4. & 11. & obſeruari poteſt in conſtit. Sixti V. circa agitationes taurorũ apud Guttierez *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 36. *par.* 3. *tr.* 5. *reſol.* 41. Circa terminum verò denunciandi, aduerte cum Freyta *n.* 41. in eo non comprehendi diem ipſum publicationis vſque ad ſequentem eadem hora, qua fuit publicatus. *ibid.* §. *non deſinam.*

Sed dies termini non computantur in termino.

3 Nota hic primò, obligationem denunciandi hæreticum, vel de hæreſi ſuſpectum, vrgere etiam eos, qui ſciunt ſub ſigillo naturali, vel etiam ſub iuramento: quia agitur de bono publico. Ita Palaus *tract.* 4. *diſputat.* 9 *punct.* 10. *num.* 5. contra Fagundez *præcep.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 31. *par.* 1. *tractat.* 4. *reſolut.* 24. & *par.* 4. *tractat.* 5 *reſolut.* 31. Contra quem *ibidem* bene docet Moura *de eſaltat. ſect.* 3. *cap.* 3. *num.* 11. Confeſſarium ſollicitantem, ſicut & cæteri ſuſpecti de hæreſi denunciari debere, etiamſi de eodem delicto non ſit diffamatus: nam in his delictis poteſt inquiri etiam ſi infamia non præcedat. *part.* 4. *tractat.* 5. *reſolutio.* 1. Nec verò requiritur, quod denunciator probare poſſit delictum, vt contra eumdem *ibid.* docet Barboſa *de poteſt. Epiſc. p.* 3 *alleg.* 96. *num.* 51. Quia, licèt denunciator teneatur de iure ſuam denunciationem probare, *l. Diuus, & l. ab accuſatore, ff. de Senatuſconſ. Turpill.* peculiare tamen eſt huic Tribunali, poſſe inquirere ex ſimplici denũciatione, quæ licet non ſit ſatis ad probãdum, ſatis tamen eſt ad diligentias adhibendas, vt alias crimen innoteſcat fortaſſe etiam per alias denunciationes. *p.* 1. *tr.* 4. *reſ.* 1. & *p.* 7. *tr.* 12. *reſol.* 21. Quod quia in aliis Tribunalibus non contingit; in his nemo denunciare tenetur delictum, quod probare non poteſt, ait Bañez apud Cruz, *vbi infra* contra Sancium, & alios. Et probabile eſt, neque poſſe, vt docet Cruz *p.* 1. *tr.* 8. *art.* 4. *dub.* 13. Quamuis contraria ſententia Leſſij *lib.* 2. *cap.* 30. *dub.* 6. *n.* 49. ſit probabilior *part.* 3. *t.* 5. *reſ.* 100. Tenetur etiam in S. Officio denunciare, qui aliquod delictum proximi ſuſpectum nouit ex auditu, non ſolum fide digni, ſed etiam leuis; relinquendo talis dicti valorem penes Inquiſitores: nam hæc delicta vergunt in damnum publicum, ob quod in hoc Tribunali admittuntur teſtes alias inhabiles, vt dicemus *v. Inquiſitorum, n. vbi ſupra.* Ita Thomas à Ieſu *de viſit. tract.* 1. *c.* 15. *n.* 11. contra Fagundez *p.* 4. *tr.* 5 *reſ.* 28.

Obligat autem etiam ſcientes ſub ſigillo naturali, & ſub iuramento.

Etiam non potentes delictum probare.

Quod in aliis Tribunalibus non procedit.

Immò etiam ſcientes ex auditu perſonæ leuis.

4. Nota ſecundò, in denunciatione hæreticorum non dari perſonas priuilegiatas, nam vxor, & frater tenentur denunciare maritum, & fratrem hæreticum. Ita de vxore, Pegna *par.* 3. *num.* 111. *comm.* 160. de fratre. Sanctarellus *de hær. cap.* 9. *num.* 15. *par.* 1. *tract.* 5 *reſ.* 5. Immo patrem hæreticum tenetur quoque filius denunciare. Ita DD. quos citat, & ſequitur Farinacius *de hær. quæſt.* 197. §. 2. *num.* 40. contra Alenſ. *p.* 3. *q.* 13. *memb.* 4. *ar.* 2. *dub. vlt.* Verum eſt, quòd Genuenſis *c.* 18. *num.* 9. limitat hanc ſententiam in caſu, quo pater dogmatizaret, & filium alioſque doceret,

Etiam vxorem.

Fratem.

Et filium, in caſu Hæreſis formalis.

Digitized by Google

doceret; vel ſi vocaretur à iudice tanquam teſtis, quod fieri non debere, niſi in ſubſidium deficientibus aliis teſtibus *p.1. tract.4. reſolut.4.* Ex quo reprobandus eſt vniuerſaliter Pereira *cap. 10. num.36.* docens, perſonas priuilegiatas non teneri reuelare crimen occultum ſui coniuncti, ex vi monitorij, etiamſi alij teſtes deficiant. *p.3. tr.5. reſol. 63.* Immò, ſtante praxi, videtur, quòd vxor, & frater teneantur denunciare virum, & fratrem, in blaſphemias prorumpentes, vel aliud crimen ſuſpectum de hæreſi perpetrantes. Quamuis Homobonus *de caſ. reſ. p.2. c.1.* id neget ex eo, quod extra crimen hæreſis ad hoc non coguntur à iure *p.1 tr.4. reſ.6.*

Et videretur etiam dicendum in delictis ſuſpectis.

5 Docent verò DD. communiter, non teneri hæreticum denunciare ſeipſum: quia *ex cap. aliquando, de pœnit. diſtin.1.* nemo tenetur ſe prodere. Sed hanc ſententiam aliqui limitant, niſi pernicies publica immineat, in quo caſu pro bono communi vita ſpernenda foret. Vnde doctiſſimi Theologi obligauerunt diſcipulos cuiuſdam hæretici dogmatizantes ad illum denunciandum, quamuis ipſi fuerint complices delicti. *par.1. tr.4. reſ.8.* Et mulier ſollicitationi in Confeſſione conſentiens tenetur Confeſſarium denunciare, vt habetur ex declaratione S.D.N. Vrbani VIII. & ſacræ Congreg. ſpecialiter celebratæ coram D.N. *die 25. Iulij 1624.* relata in Epiſtola Cardinalis Mellini ad Card. Borrom. Archiepiſc. Mediol. Vbi etiam habetur, talem fœminam non teneri ſuum conſenſum exprimere, & ſi vel ipſa, vel Confeſſarius exprimant, in Actis Curiæ non ſcribi, tanquam rem impertinentem ad Tribunal. Ex quibus refellendæ duæ extremæ opiniones, vna Souſæ *tract.2. cap.7. num. 7. num.4.* quod mulier conſentiens non debeat reuelare, & alia Freytas *in edit. nouiſſ. q. 10. num.40.* quod teneatur aperire copulam, & Inquiſitores poſſint illam de hoc interrogare, *p.4. t.5. reſ.31.* & recitatèr *in p. 1. t.4. reſ.9.*

Non tamen ſeipſum.

Niſi per accidens reuelando complicem.

Sed tunc poteſt ſuum delictum tacere.

6 Nota tertiò, quòd quamuis Faguudez *pr.2. lib.4. cap.3. num.31.* excuſet à denunciando hæreticum eum, cui periculum vitæ, famæ, aut bonorum externorum in propriam, vel patris, matris, vxoris, fratris, vel alterius coniunctiſſimi perſonam immineat, vnde docet Freyta *qu.19. n.15.* quòd hæreticus, qui ob timorem magni damni complices tacuit, non eſt tradendus brachio ſæculari, vt diminutus, ſed mitius tractandus. His tamen non obſtantibus, Bonacina *diſp.6 punct.2 n.6.* teſtatur, hanc doctrinam non omnibus probari. Et illam Genuenſis *c.18. n.8.* limitat, niſi hæreticus dogmatizaret, & ſeduceret animas, aut corpora læderet, &c. nam in his caſibus teneretur homo exponere propriam vitam pro patria. Et ipſe Freytas, ſtante praxi, contrariam ſententiam amplectendam eſſe inquit, maximè in caſu hæreſis formalis. *part.1. tract.4. reſol.7.* Et benè docet *q.12. n.19.* quod, ſtando etiam in prima ſententia, periculum in bonis temporalibus amici non excuſet: quia maior amicus eſt Deus, & *amicus vſque ad aras.* Alioqui numquam denunciandus foret ámicus, vel conſanguineus hæreticus, quia incurreret pœnam confiſcationis bonorum, *c. cum ſecundum, de hær. in 6.* Amiſſionem verò bonorum temporalium propriorũ tunc ſolùm excuſare, quando cogeret ſtatum mutare. *par.4. tract.5. reſol.36.* Regulariter verò mulierem ſollicitatam non excuſari ob timorem à Confeſſario

Sed quid ſi denuncianti immineat periculum vitæ, famæ, &c.

In ſuam perſonã vel ſui coniuncti,

Aliqui excuſant à denunciando.

Sed non probantur pro omni caſu.

Nam non excuſat periculum in bonis temporalibus amici.

Vel etiam propriis, citra ſtatus mutationem.

Digitized by Google

Et confeſſarij non ſint multum trepidi in his periculis, & mittant ſollicitatas et á nobiles ad denunciandum per ſe, ſi poſſunt, alias per alium.

feſſario denunciando, ait Bonacina *diſput.6.punct.*1.§.3.*num.6*. quia ferè numquam huiuſmodi damni periculum imminet, & incommoda, quæ ſequuntur ex abuſu huius Sacramenti præualent incommodis priuatarum perſonarum. Sed hæc opinio admittenda eſt, quando bonum fidei periclitatur. Et ita tenet Souſa *lib.*1. *cap.*34. *num.* 58. qui regulariter huiuſmodi mulieres excuſet in probabili periculo mortis, &c. ſuæ vel coniunctorum. Sed caueant Confeſſarij, nè trepidetur timore, vbi nullus eſt timor, & moneant mulieres denunciare, & ſecundum Sancium *diſputat.* 11.*num.*45. etiam nobiles & egregias, ſi clauſura, infirmitates, vel alias non ſint impeditæ, adire Inquiſitores perſonaliter; nec enim id durum eſt ob bonum Religionis, *par.*4.*tract.*5.*reſolut.*19. Si verò ſint legitimè impeditæ, aut non poſſint Inquiſitorem abſque infamia adire, ſecundum Portellium v. *ſollicitare fœminas num.* 22. ſatisfacient, mittendo Epiſtolam, vel ſtando conſilio Confeſſarij. *par.* 1.*tract.* 4.*reſ.*7. §. *Ideò*.

An denuncianda ſit mulier, quæ ſemel maleficium fecit.

7 Nota quartò, ſecundùm Genuenſem *in praxi capit.*18.*num.*15. non eſſe denunciandam mulierem, quæ ſemel maleficium, aut ſuperſtitionem fecit, niſi ſaperet manifeſtè hæreſim, & ſimplicitas, aut alia iuſta cauſa non excuſaret. *part.*2.*tractat.*17. *reſolutio.*65. in fine. Et quando delictum denunciandum præcipitur ex præſumptione, qui ſciret præſumptionem deficere, ſecundum Valerum. v. *hæreſis diff.* 1. *num.*4. non teneretur denunciare, vt qui ver.gr. ſciret aliquem diuinare ex ſimplici manuum inſpectione, & cæt. non autem ex pacto dæmonis, vt præſumit Sixtus Quintus in Bulla. Sed contrarium docet Freytas *qu.* 21. *num.* 26. & tale iudicium reſeruandum eſſe Inquiſitoribus, *par.*2. *tr.* 4 *reſ.*10. Vnde ſententia Valeri non placet. *ibid.tr.*10.*reſ.*27.§. *Item probibitio*.

Et qui delictum commiſit, in quo ceſſat præſumptio, in qua fundatur ſuſpicio.

Licet hæreticus, &c. ſit fraternè corripiendus, ſi ſperatur fructus, debet tamen denunciari, non expectata emendatione.

8 Nota quintò, quòd, licèt priuſquam hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus, denuncietur, procedere debeat fraterna monitio, ſi ſperetur fructus: nihilominus non obſtante correctione, deferri debet. Ita præcipit Inquiſitorum edictum, & rationabiliter: quia, vt ait Suarez *de fide diſputat.*20.*ſect.* 3.*num.*12. his criminibus rariſſimè occurri poteſt per priuatam correctionem & ad cognoſcendam veram reſipiſcientiam magna prudentia requiritur, cum ſemper lateat fraus. Et propterea finis præcipuus denunciationis non eſt ſola emendatio fratris, ſed publica illius correctio ad aliorum ſecuritatem, quæ ex fraterna correctione ſperari non poteſt. Ita Palaus *tract.*4.*diſp.*9.*punct.*10.*n.*2. Idem docet Bonacina *in Bull. Cœn.diſp.*1.*quæſt.*12 *punct.*3. *n.*15. de machinantibus malum alicui Cardinali, qui ex Conſt. Pij V. denunciari præcipiuntur, *p.*5.*tr.*2. *reſ.*89. à §. *Sed difficultas*. ✝ Vbi teſtatur, ſe hanc doctrinam quoad ſuſpectos hæreſis docuiſſe *in p.*4.*tr.*5.*reſ.*14. Sed ibi reuera docuit correctionem omitti debere.

Immò etiam ſi ſit emendatus.

✝ Ex quibus exiſtimo cum Bonacin.*tr.var.diſp.*6.*p.*3.*n.*9. & aliis hæreticum, vel ſuſpectum de hæreſi denunciandum eſſe, etiam ſi moraliter conſtet iam eſſe emendatum. Contrarium tamen tenet Sotus *lib.*1. *q.*5.*art.*5. quē multi ſequuntur. *p.* 1.*tr.*4.*reſ.*3.& *p.*4.*t.*3.*reſ.*51.& *p.*7.*t.*3.*reſ.*63. Quod ſi petas, quo pacto conſtare poſſit, reū eſſe emendatum? Reſpondet Fel. *in*

c. teſti

Digitized by Google

c.teſtimonium,de teſt. ſi ſacramentaliter ſit confeſſus. Homobon. p. 1. tr. 7. c. 7. q. 33 ſi Iubilæum ſit conſecutus. Si per triennium benè vixerit, Fraytas in add. ad q. 8. n. 32 Alij tandem id remittunt arbitrio boni viri p. 1. cit. Hoc ipſum in facie de Confeſſario ſollicitante docet Souſa tr. 2. c. 6. concl. 3. num. 16. declarans, ſufficienter emendatum præſumi, ſi mulier ſollicitata ter, vel quater ad ipſum accedens, libidinis expertem inueniat. Sed Bonac. vbi ſup. tenet Confeſſarium emendatum denunciari debere, p. 4. t. 5. reſ. 23. & p. 7. tr. 3. reſ. 63. Et Genuenſis c. 18. n. 6. limitat ſupradictam doctrinam, quod non procedat in hæreſiarchis. Et Fagund. pr. 2. lib. 6. cap. 4. n. 17. quod non procedat in vllo hæretico formali; nam emendatio hæretici difficilè conſtare poteſt, & abſtinere non poteſt quin hæreſim, quam ſemel amplexus eſt, alios doceat, p. 1. tr. 4. reſ. 4. §. Limitat, & infra: docet etiam Bonacina vbi ſupra, Confeſſarium denunciandum eſſe, etiam ſi ſtatim poſt ſollicitationem pœniteat: nam quod factum eſt, nequit non fieri, l. in bello §. facta ff. de capt. & poſtlim. reuer. Et alioqui quilibet Confeſſarius ad effugiendam denunciationem, diceret, ſe pœnituiſſe. part. 4. t. 5. reſol. 22. Quæ doctrina procedit, etiam ſi Confeſſarius ab alio denunciatus delictum abiurauit: non quidem de eadem ſollicitatione; nam iudicium in idipſum bis exerceri non ſolet; ſed de alia: nam duplex ſollicitatio meretur maiorem pœnam, quàm vnica: & in cauſa hæreſis accedente noua probatione, reus iterum ponitur. Ita etiam Bonacina vbi ſup. num. 10. p. 4. tr. 5. reſ. 41. & recitanter olim in p. 1. tr. 4. reſ. 26. Idque à fortiori procedit contra Sancium diſp. 11. n 53. Si Confeſſarius poſt abiurationem in ſollicitando perſeueraret. p. 4. tr. 5. reſ. 21. Probabiliter tamen docuit Fagund. tr. 2. lib. 4. c. 3. n. 31. non eſſe denunciandum confeſſarium de ſolicitatione commiſſa ante Bullas; quia nulla lex extenditur ad delicta præterita, ſi clarè non explicet, cap. cognoſcentes, & cap. vlt. de conſt. Licèt etiam probabiliter contrarium doceat Freytas q. 3. n. 15. p. 1. tr. 4. reſ. 25. & p. 4. tr. 5. reſ. 40. & p. 7. tr. 3. reſ. 63.

Quamuis aliqui id negent, & aſſignent emendationis argumenta.

Et Confeſſarius denunciari debet etiam ſi ſtatim poſt ſollicitationem pœniteat.

Etiamſi abiurauit ſuſpicionem, denunciatus de alia ſollicitatione.

Præſertim ſi perſeueret ſollicitando.

Probabile tamen eſt non eſſe denunciandum de ſollicitatione facta ante Bullas.

DENVNCIARE CONFESſarium ſollicitantem ad turpia.

9 † DEnunciandi ſunt Confeſſarij ex Bullis Summorum Pontificum, præſertim Gregorij Decimi quinti. *Qui perſonas, quæcunque illæ ſint, ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum aliis quomodolibet perpetranda, in actu ſacramentalis Confeſſionis, ſiue ante, vel poſt immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu Confeſſionis huiuſmodi, etiam ipſa Confeſſione non ſecuta, ſiue extra occaſionem Confeſſionis in confeſſionario, aut in loco quocunque, vbi Confeſſiones ſacramentales audiantur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electo, ſimulantes ibidem Confeſſiones audire, ſollicitare, vel prouocare tentauerint; aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint* †. Et quidem ſub mortali, vt patet ex illis verbis prædicti decreti; *mandantes omnibus Confeſſariis, vt ſuos pœnitentes, quos nouerint fuiſſe ab aliis*

Confeſſarius verò denunciandus eſt in caſibus explicandis.

Sub onere peccati mortalis.

Digitized by Google

Saltem poſt Bullam Gregorij.

ſollicitatos, moneant de obligatione denunciandi, &c. Quæ verba quamuis præcedentes Bullæ non habuerint, ſub hoc tamen onere vſu receptæ fuerunt.

Quæ legi debet, & intimari ſacerdotibus dum ad confeſſiones approbantur.

Non ſolum à pœnitente ſollicitato: ſed ab omnib. qui id ſciunt.

Vnde, etiamſi Edictum Inquiſitorum non promulgaretur, ex vi tamen huius Bullæ incumberet obligatio denunciandi, vt notat Sancius *diſp.*11. *num.*20.*par.*4.*tract.*5.*reſol.*3. Quam ideo ex mandato D. N. Vrbani VIII. per litteras Cardinalis Mellini apud Peyrin. *in hanc Bullam* §.9. *num.* 34. Archiepiſcopi, & Vicarij Generales tenentur Sacerdotibus ad Confeſſiones approbandis in ipſa approbatione legere,& intimare, vt nimirum ex tunc ſciant Confeſſarij pœnas propoſitas ſollicitantibus, & obligationem monendi pœnitentes ſollicitatos ad denunciandum. *part.* 4 *tr.*5.*reſ.*31. Et hæc obligatio non ſolum incumbit perſonæ ſollicitatæ, vt docuit Homobonus *tom.*1.*part.*4.*reſp.*51.Sed etiam aliis,qui id ſciunt, ſaltem ex auditu perſonæ fide dignæ,vt ait Fagundez *pr.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *n.*31.& obſeruat praxis S.Officij *part.*4.*tr.*5.*reſ.*28. in fine †. Quomodo autem facienda ſit talis denunciatio, an præmittenda ſit correctio, quæ cauſa excuſet à denunciando,& alia communia omnibus denunciationibus, dicta ſunt ſupra. An Confeſſarius ſollicitans pertineat ad Epiſcopum, vide v. *Epiſcopi iuriſdictio in confeſſarios ſollicitantes*, nunc videndum, in quibus caſibus confeſſarius comprehendatur in Bulla, & ſic denunciandus †.

Et verò non eſt denunciandus pœnitens ſollicitans in Confeſſarium.

Nec interpres Confeſſionis.

Nec, qui ſollicitaret per confeſſarium.

Licet in tali caſu denunciandus foret Confeſſarius, tanquam leno.

Etiam ante Bullam Gregorij.

10 In primis ergo non eſt denuncianda mulier ſollicitans Confeſſarium,quia Bulla ſolùm loquitur de Confeſſario, ex eo nimirum,quòd in pœnitentibus id rarò contingit. Ita Riccius *part.*3.*reſolut.*67.*num.*1.contra Paramum *lib.*3.*quæſt.*10.*part.*1.*tr.*4.*reſ.*23. Vnde nec eſt denunciandus interpres Confeſſionis, etiam Sacerdos; quia ſe tenet ex parte pœnitentis. *p.*4.*tr.*5. *reſ.*9. *&* *p.*9.*tr.*9.*reſ.*32. §.*Nota vero*, tamen ſubiacet iudicio Doctorum Inquiſitorum.

Nec item tertius,qui alium ſollicitaret per Confeſſarium in confeſſione; quia is non verè ſollicitat in confeſſione, & leges latæ contra efficientes,non ligant mandantes,vt dictum eſt v. *Cenſura,num.*29.*part.*1.*tr.* 4.*reſol.*22. Denunciandus tamen foret confeſſarius ſollicitans pro alio, & ſic ad lenocinium, per illa verba, *ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum aliis perpetranda.* Id quod etiam procedit in terminis aliarum Bullarum, eo quod in illis comprehendebatur omnis ſollicitatio ad turpià, & non minor Sacramento conſurgit iniuria ex ſollicitatione ad turpia cum alio, quam cum ſeipſo perpetranda. Ita Freytas *quæſt.* 17. *num.* 14. Quamuis Souſa *in annot.ad Bull.Greg.* hanc ſententiam, etiam poſt Bullam Gregorij ſolùm probabiliorem appellet.*part.*1.*tr.*4.*reſ.*19.*&* *part.*4.*tr.*5.*reſ.*12.Et in terminis Bullæ Gregorij denunciari debet confeſſarius petens à pœnitente domum,in quam concubinam adducat,quia ſupra dicta verba, *ſiue cum aliis*, hunc caſum videntur includere. *part.*4. *tr.*5 *reſ.*45. Item (ſub cenſura) non videtur denunciandus laicus, vel Clericus non Sacerdos, qui fingens ſe confeſſarium, pœnitentem audiens, non tamen abſoluens, ſollicitaret; quia Bullæ latæ ſunt contra Sacerdotes ſollicitantes.

Poſtquam, denunciari debet, ſi petat a pœnitente domum pro inducenda amaſia.

Item non debet denunciari laicus fingens ſe Sacerdotem, & ſollicitans.

Niſi abſoluat.

Secus de ſacerdote non approbato.

Ita

Digitized by Google

Ita Sanctarellus *de hær.c.46.dub. vnic.num.9.par.1 tract.4.reſ.15.* † Quod ſi is abſolueret, denunciandus eſſet ex alio capite, quia ſcilicet præſumeretur ſentire, miniſtrum huius Sacramenti eſſe poſſe non Sacerdotem. † Quam præſumptionem ceſſare, ſi non abſoluat, ait Sancius *diſput. 11 num.36. par.1.tract.4.reſol.* 16. Idem docet Fagundez *pr.2. lib.4.cap.3. num.79.* de Sacerdote non approbato ad Confeſſiones, quia iſte ſollicitando, non coniungeret ſollicitationem cum Sacramento, vnde non præſumeretur de illo male ſentire. Sed in hoc contrarium teneo, non ſolùm poſt Bullam Gregorij, quæ mandat denunciari Confeſſarius ſollicitantes prætextu confeſſionis (*p.3.tract.4.reſ.* 17.) ſed etiam ante illam: quia ſimplex Sacerdos habet poteſtatem Ordinis, & iuriſdictionem in venialia, & in articulo mortis etiam in mortalia. Ita Palaus *tract. 5.diſp.9.punct.9.num.* 1. & in terminis Bullæ Greg. puto cum Sancio *diſp. 10.num.* 19. denunciandum eſſe talem, etiam ſi vterque ſciret Confeſſionem ex defectu iuriſdictionem futuram inualidam. *p.9.tr.9.reſ.* 32. *§.obſerua.* Quod ipſe à fortiori procedere putat, ſi Confeſſarius, deprehendens fœminam verum propoſitum non habere, non abſoluat, ſed audiendo peccata ſollicitet: quia, licèt in hoc caſu non fiat Sacramentum, fit tamen accuſatio in foro pœnitentiæ ſufficiens ad obligationem ſigilli, & patet ex verbis Bullæ ibi, *etiam Confeſſione non ſecuta, &c. reſ. 8.§ Verum, & 30.p.4.tr.5.* Ex quibus à fortiori ſequitur denunciandum eſſe Confeſſarium, qui ſollicitaret mulierem accedentem ad confitendum, vt non incurrat cenſuram contra omittentes Confeſſionem annum. Ita Souſa *lib. 1.c. 34.n.18 p. 4.tr.5. reſ.* 8. Item non eſſet denunciandus Sacerdos ſollicitans in adminiſtratione Baptiſmi, vel aliorum Sacramentorum, vt ait Sancius *diſp.11.n.42.p.4.tr.5. reſ.* 16. Nec ſollicitans in Confeſſione ad alia peccata præter luxuriam: quia Bulla loquitur de ſollicitante in Confeſſione ad turpia, vnde addit *ſermones illicitos, & inhoneſtos.* Ita obſeruat praxis Inquiſitorum, & docet Bonacina *diſp.6.punct.3.num.7.* contra Freytam *q.8.num.17.p.2.tr.4.reſ.20.& p.4.tr. 5.reſ.17.*

Etiamſi vterque ſciret, Confeſſionem fore nullam.

Etiam ſi non abſoluat.

Aut pœnitens accedat ad confitendum, ne incurrat cenſuram. Item non debet denunciari Sacerdos, ſollicitans in adminiſtratione aliorum Sacramentorum.

Vel ad alia peccata extra venerē.

11. Denunciandus verò eſt Confeſſarius poſt Bullam Gregorij, primò, ſi ſollicitet maſculum, quia dicit, perſonas, quæcunque illæ ſint. Ita Naldus *v.Confeſſio num.31 p.1.tract.4. reſolut.12.* Immò id dicendum erat ante illam, vt declerauerat Paulus V. *ann.* 1619. ratione eiuſdem, immò maioris iniuriæ, quæ in ſollicitatione maris Sacramento irrogatur. Ita Souſa *tr.1.cap. 12. num.12.p.4.t.5. reſ.* 33. Secundò, denunciandum eſt, ſi non ipſe ſollicitat, ſed pœnitenti ſollicitanti conſentiat, per illa verba, *cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſeu tractatus habuerint.* Ita Fagundez *pr.2.lib.4.c.3.num.56.* Quamuis id multi negent. *p. 1. tr.4. reſol. 11. & p.4.tr.5. reſ.42.* Immò id procedere puto, etiam ſi ſtatim, ac ſollicitationi per turpia verba acquieuit, ab illis deſiſtat, & complementum differat in aliud tempus, dilata etiam abſolutione: nam iam habuit inhoneſtos ſermones. *p.4.tr.5.reſ.4.* Idem dic, ſi ſollicitanti ad copulam, acquieſceret ſolùm in baſiis, & actibus impudicis. Ita Sancius *diſputat.*

At denunciari debet, ſi in Confeſſione ſollicitet maſculum. Etiam ante Bullam Gregorii.

Poſtquam denunciari debet, ſi pœnitenti ſollicitanti conſentiat.

Quamuis poſt turpia verba ſtatim deſiſtat.

Digitized by Google

Vel conſentiat in turpitudinis partem, &c. Niſi excuſaret metus.

diſput. 11. *num.* 28. contra Palaum *tract.* 4. *diſput.* 9. *punct.* 5. *num.* 54. Et ſi ſollicitantem ad fornicationem ſollicitaret ad ſodomiam, vel contra, vel iam de ſollicitatione pœnitentem ſollicitaret. *p.* 4. *tr.* 5. *reſ.* 13. Quod ſi conſentiret ob metum, quia ſcilicet pœnitens minaretur, ſe velle illum denunciare, &c. ſecundum Sancium *ibid. num.* 30. non eſſet denunciandus, & ſecundum Freytam *q.* 11. *num.* 39. non eſſet puniendus. Quamuis Souſa aſſerat, citra abiurationem puniri poſſe, *p.* 4. *tr.* 5. *reſ.* 15. Sine dubio autem denunciandus eſſet Confeſſarius, qui cum pœnitente ſe ſimul ſollicitarent adinuicem, vt ait Souſa *lib.* 1. *c.* 34. *num.* 11. *p.* 4. *tr.* 5. *reſol.* 14. vel conuenirent ad ſimulandam Confeſſionem, vt inhoneſtos ſermones haberent, vt ait Sancius *diſput.* 15. *num.* 3. poſt Bullam Gregorij, quidquid ſit in terminis aliarum. *p.* 4. *tr.* 5. *reſ.* 10. Et ſecundum Bonacinam *punct.* 3. *num.* 17. ſi ex eo, quòd pœnitens ſe malum animum cum eo habuiſſe confeſſa eſſet, occaſionem arriperet illam ſollicitandi. *p.* 4 *tr* 5. *reſ.* 20. Id quod etiam procedit, ſi pœnitens ad confeſſionarium accederet, de aliquibus negotiis bona fide tractaturus, vt ait Souſa *lib.* 2. *c.* 34. *num.* 42. *p.* 5. *tr.* 5. *reſ.* 10. §. *Nota.* Etiam abſque vllo ordine ad Confeſſionem, per illa verba, *ſiue extra occaſionem Confeſſionis, reſol.* 18. *tr.* 5. *p.* 1. Et multò magis, ſi prætextu Confeſſionis, vt habent edicta DD. Inquiſitorum, & Bulla Gregorij ibi, *qui prætextu Confeſſionis*, &c. *p.* 5. *tr.* 4. *reſ.* 13. Item denunciandus eſt Sacerdos, ſi pœnitentem accedentem ad ipſum, & dicentem, ſe velle in craſtinum confiteri, ſollicitaret: nam talis ſollicitatio fieret in Confeſſonario, ſimulando Confeſſionem. Ita Fagundez *pr.* 2. *lib.* 4. *c.* 2. *num.* 49. contra Sancius *diſput.* 11. *num.* 49. *p.* 4. *tr.* 5. *reſ.* 5. Immò quamuis in Bulla Gregorij videatur non comprehendi Confeſſarius ſollicitans fœminam in confeſſionario non ſimulata Confeſſione, vt docet Sancius *diſp.* 11. *num.* 66. & alij multi. Attamen contrarium dicendum eſt decreto Pauli V. apud Peyrinum *in hanc conſt. Gregorij*, §. 5. *n.* 15. Et illa verba Gregorij *ſimulantes ibidem Confeſſiones audire*, non referri ſollicitationem in confeſſionario, ſed in ſubſelliis, quæ licet aliquando confeſſioni inſeruiant, tamen non ſunt, nec dicuntur confeſſionalia. Ita Lezana *c.* 19. *n.* 34. *p.* 4. *tr.* 5. *reſ.* 38.

Et ſi cum pœnitente ſimul ſe ſollicitarent, vel conuenirent ad ſimulandam Confeſſionē turpiter locuturi.

Et generaliter ſi ſollicitaret Cōfeſſionis occaſione.

Prætextu.

Vel ſimulatione.

Immò abſque ea, dūmodo ſollicitet in confeſſionario.

Minimè verò, ſi ſollicitaret in domo, vocatus prætextu Cōfeſſionis.

12 Non tamen denunciandus Confeſſarius, qui conueniens cum muliere ad turpia peragenda, vocatus poſtea in domum prætextu Confeſſionis ibi ſollicitaret: quia in hoc caſu prætextus Confeſſionis eſſet remotus. Ita Freytas *quæſt.* 15. *num.* 4. contra Sancium, *diſp.* 11. *num.* 60. *p.* 4. *tr.* 5. *reſ.* 37. Qui etiam *quæſt.* 9. *num.* 21. contra eundem *num.* 32. docet, non eſſe denunciandum Confeſſarium, qui peccata carnis in Confeſſione audita ex zelotypia reprehenderet, quia talis obiurgatio ex ſuo genere eſt licita, & quod procedat ex zelotypia conſtare non poteſt; niſi adiiciat minas, ſi cum riuali deinceps confabuletur, eius domum intret, &c. qui caſus eſt moraliter impoſſibilis, quia ſupponit fœminam propoſito confitentem, & cum eodem Confeſſario in laſciua conuerſatione perſeuerantem, vnde non eſſet opus reprehendi in Confeſſione. *p.* 4. *t.* 5. *reſ.* 43.

Vel obiurget de peccatis carnalibus confeſſis, & ex zelotypia.

13. Ante

Digitized by Google

13 Ante Bullam Gregorij XV. Fagundez *p.2.lib.4.c.3. num.31.* tenebat, non eſſe denunciandum Confeſſarium ſollicitantem pœnitentem paulò ante, vel poſt Confeſſionem immediatè Sed Bulla Gregorij expreſſis verbis declarauit eſſe denunciandum. Non tamen eſt audiendus Nauarrus apud Paramum *l.3.q.20.n.44.* quòd denunciari debeat, ſi ſollicitet poſt multum temporis à Confeſſione *p.1.t.5. reſol.* 14. Vnde, quamuis Peyrinus *in hanc conſt. ſchol.2. n.2.* doceat, reuelandum eſſe, ſi poſt audita peccata carnalia in Confeſſione fœminam ab Eccleſia diſcedentem inſequitur, & in itinere ſollicitat: tamen multi viri docti id negant, etiam ſi ſollicitet in eadem Eccleſia, extra tamen tempus, & locum in Bullis contenta; nam, vt ait Souſa *in opuſc.n.*10. prætextus Confeſſionis debet eſſe proximus, id quod etiam aliqui dicunt de occaſione. Ideò tu cogita *p.4. t.5.reſ.7.* Sanè non eſt denunciandus, ſi poſt Confeſſionem accedat ad domum pœnitentis, & ibi eam ſollic tet. Ita Scortia *in Bull.epit.77. theor.* 197.*p.1.tr.4. reſ.*14. in fine.

Item denunciandus eſt ſi ſollicitet paulò ante, vel poſt Confeſſionem. Immediatè.

Nam aliqui id negant, ſi ſollicitet poſt Confeſſionem recedentem in itinere. Vel in Eccleſia extra locum Confeſſionis. Quod certum eſt, ſi poſt Confeſſionem factam in Eccleſia, ſollicitet domi.

14 Denunciandus tamen foret, ſi daret pœnitenti in Confeſſione chartam ſollicitationis, etiam poſt Confeſſionem legendam; nam tradendo chartam, inciperet ſollicitare, & iniuriam facere Sacramento. Ita Sancius *diſp.*11.*num.*31. Sed Palaus *tom.1.tr.4.diſp.9.punct.4. n.2.* oppoſitum probabile putat, ſi charta legenda ſit poſt aliquod tempus à confeſſione, quia, quando datur charta, tunc non incipit ſollicitatio, ſed cauſa ſollicitationis, quæ incipit poſtea, cùm charta legitur. Quod ſi quis dicat, ex hac ſententia dari anſam Confeſſario ſollicitandi per chartas, reſponderi poſſet, Confeſſarios ſi id faciant, non fraudare Bullas, ſed cautè ſe gerere, vt fidem magis profiteantur *p.4.tr.5. reſ.2.* Et certè non eſt denunciandus Sacerdos, qui pœnitentem ſollicitat per litteras amatorias in domum miſſas, vel per lenonem. Ita Acugna *q.5.num.15. p.1.tr.4. reſ.*14. in fine. Denunciandus tamen eſſet, ſi ſollicitaret puerum in cellam ductum, titulo dandi chirographum. Confeſſionis iam dudum peractæ, quia iſte caſus penderet à Confeſſione. Ita Souſa *lib.1.cap.34. n.39. p.4. tr.5.reſ.77.* Idem dic, ſi pœnitentiam fœminæ imponat, vt ab ipſo Confeſſario nuda verberetur: vel ſibi verenda oſtendat, quæ ſibi in Confeſſione infirma eſſe dixit, dum hæc poſtea accidunt. Ita idem Souſa *ibid. & c.18.n.14.ibid.& mox reſ.47.*

Denunciari tamen debet, ſi daret in Confeſſione chartam ſollicitationis poſt Confeſſionem legendam.

Minimè verò ſi ſollicitaret litteris, vel lenonibus miſſis in domum.

Item denunciari debet, ſi ſollicitet puerum in cellam ductum titulo dandi chirographum Confeſſionis.

15 † Porrò Confeſſarius, qui pœnitentem ſe ſigno Crucis ſignantem interrumpens ſollicitat, dilata in aliud tempus abſolutione, vel etiam ſtatim, ac ad genua confeſſura procumbit, proculdubio denunciari debet. † Et ita docet *Freytas, quæſt.*14 *num.*16.*par.4.tr.5. reſol.*30. à medio. Qui benè aſſerit.*num.*28. contra Souſam, *tract.1.cap.*18. *num.*7. id verum eſſe, etiam ante Bullam Gregorij, vt erat in praxi: tum, quia DD. communiter aſſerebant, denunciandum eſſe ſollicitantem paulò ante, vel poſt Confeſſionem; tum etiam, quia hic caſus eſt ſimilis illi, quem ponit ipſe Souſa, *num.*6. ſcilicet, denunciandum eſſe Confeſſarium, ſi ſciens pœnitentem velle confiteri, ipſam ſollicitaret, etiam Confeſſione non ſecuta, quia poſtea noluit confiteri, vel ipſe Confeſſarius noluit audire.

Si ſollicitet confeſſuram poſt ſignum Crucis, vel ſaltem genuflectentem.

Saltem poſt Bullam Gregor.

Digitized by Google

part.4.tr.5.reſ.59. Poſt Bull. verò Gregorij non eſt dubium, denunciari debere Confeſſarium ſollicitantem pœnitentem accedentem ad ipſum, vt confiteatur, illam præueniendo, & Confeſſionem differendo. *part.4.tr.5. reſ. 46.*

In ſollicitatione non excuſat paruitas materiæ.

16. Petes hic, an Confeſſarius excuſari poſſit ex paruitate materiæ, itaut aliquando non ſit denunciandus? Portellius *in Addit. P. ſollicitare num.* 4. & alij, reſpondet affirmatiuè, quia excommunicatio non incurritur, niſi ob culpam lethalem. Sed negatiuè reſpondendum eſt cum Sancio, *diſq.* 11. *num.* 22. & aliis. Tum quia in rebus venereis non datur parua materia, vt dicemus v. *Luxuria, num.* 3. Tum etiam, quia etſi parua materia in Venere daretur, talis materia eſſet quidem leuis in genere luxuriæ, ſed in caſu ſollicitationis intra genus Religionis eſſet grauis, quemadmodum parua materia in die ieiunij, quæ excuſet à mortali in genere temperantiæ, non excuſat à mortali in genere religionis obligantis communicari ieiunè. Itaque denunciandus foret, ſi leuiter manum tangeret, pedem premeret, vellicaret, &c. *part.1.tr 4.reſ.21. part.4. tr.5. reſ.5. & part.5.tr.5.reſ.9.* Immò Souſa *lib.1.cap.34.num.* 54. putat, id procedere etiam ſi verba, aut ſigna ſint dubia. *part. 4. tract.5. reſol.*25. Et ſanè denunciari deberet, ſi pœnitentem laudaret de pulchritudine: præſertim poſt Bullam Gregorij. Ita Bonacina *tractat.variar.diſputat.6.punct.3. numero* 3. Quæ benè limitat, niſi conſtet, aut rationabiliter præſumatur Confeſſarium non in finem ſollicitationis illas laudes protuliſſe, *parte* 4. *tractat.5.reſolut.*18.

Vnde denunciari debet confeſſarius premens pedem.

Tangens manum.

Et laudans de pulchritudine.

In dubio de intentione.

DENVNCIARE.

Tenetur ſciens ſub ſecreto naturali denuntiare.

17 SCiens aliquis ſub ſecreto naturali ſollicitationem in confeſſione tenetur denuntiare non obſtante nullo ſecreto (excepto ſacramentali) *p.9. tr.8. reſ.*46. Sic etiam eſt denunciandus confeſſarius ſi in confeſſione dixerit mulieri (*ſe io foſſe ſecolare vi prenderei per moglie*) *ib. tr.9.reſ.*32. Sedens in confeſſionario, ſi ſollicitaret mulierem ſtantem, vel ſedentem ante confeſſionarium non ſimulando confeſſionem, eſt denuntiandus. *ib.reſ.*33. Sed ſi in confeſſionario donaret aliquid parui valoris. i. ramos florum, non eſſet denunciandus, ſecus ſi eſſet magni valoris. *ib.reſ.*34.

Manifeſtanda eſt ſcriptura ſub excommunicatione:

18 Manifeſtanda eſt ſcriptura ſub obligatione excommunicationis, quando eius ſuppreſſio, aut retentio erit mortalis, ſed legenda eſt tota res. *ibid.tract.9.reſol.*48.

DEPOSITVM

Quid ſi depoſitum Quid depoſitarius.

1 † DEpoſitum eſt ſpecies contractus, qua aliquid alicuius fidei cuſtodiendum traditur. Depoſitarius dicitur is, apud quem quid cuſtodiendum deponitur.

2 Tenetur

Digitized by Google

2 Tenetur is diligentiam adhibere, ne depoſitum pereat †. Et quidem, ſi nihil recipiat in mercedem, ſecundùm Molfeſium, *ſumm. tom.* 2. *tract.* 12. *cap.* 15. *num.* 44. & DD. communiter, tenetur tantùm de dolo, & lata culpa. *part.* 1. *tr.* 8. *reſ.* 74. Immò id etiam exiſtimo cum Rebellio, *part.* 1. *lib.* 1. *quaſt.* 10. *num.* 11. contra Molinam *tom.* 2. *tr.* 2. *diſp.* 527. & alios communiter, procedere in foro conſcientiæ, ſi mercedem accipiat, vt ſunt nautæ, cauponarij, & ſtabularij. Sed in foro externo tenentur de culpa leuiſſima, ita patet *l. & ita*, §. *at hoc*, *ff. naut. caupo.* ne oſtium fraudibus pateat. *Ibid. & part.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 21. *& part.* 4. *tr.* 3. *reſ.* 30. in fine. Dubitans verò, an depoſitum culpa ſua perierit, non tenetur ex ſupradictis ad reſtitutionem: quia in dubio peccatum non præſumitur. Et hoc maximè procederet, quando depoſitum factum eſſet in gratia deponentis. Ita Sanch. *de matrimon. lib.* 2. *diſp.* 41. *num.* 18. & alij, *part.* 3. *tract.* 6. *reſ.* 49. in fine, *part.* 4. *tr.* 3. *reſ.* 30.

Et de qua culpa teneatur.

In foro conſcientiæ ſolum tenetur de culpa graui, & mortali.

Et ſi dubitat, an res ſua culpa perierit, ad nihil tenetur.

3 Depoſitarius re depoſita vtens, & eam alienans, ſine expreſſa, vel præſumpta domini licentia, cenſetur furtum committere, ex *l.* 3. *C. eod. & ex Inſt. de oblig. quæ ex delicto naſcunt.* §. *furtum.* Cæterum non condemnarem grauis peccati depoſitarium, qui frumentum, oleum, vel aliud depoſitum vſu conſumptibile alienaret, ſi aliàs certus eſſet, ſe tantumdem eiuſdem generis, & bonitatis habiturum, cum dominus repetierit; quia ex hoc nulli præiudicatur. Vnde, non obſtante, quod magiſtratus prohibeat, ne frumentum ex horreo publico abſque eius iuſſu extrahatur, poteſt nihilominus induſtrioſus officialis extrahere, ſi certus eſt, ſe æquè bona frumenta conſtitutis temporibus in promptu habiturum. Ita Layman. *lib.* 3. *ſect.* 5. *tract.* 4. *cap.* 25. *n.* 3. *part.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 68.

Depoſito vtens ſine licentia domini ſaltem præſumpta cenſetur furari.

Sed hoc mitiga.

4 Depoſitarius, cui deponens aliquid debebat, non poteſt ſibi ex depoſito compenſare: nam hoc prohibitum eſt in cap. *bona fides*, *de depoſ.* ob fidelitatem in depoſito requiſitam. At, quamuis probabile ſit, hunc textum obligare etiam in conſcientia, vt docent Lublinus *ſum. v. pecunia*, *numero* 17. & alij, probabile tamen eſt etiam, obligare tantùm in foro externo, quando depoſitarius alia via debitum ſibi compenſare non poteſt. Ita docent Leſſius, *de Iuſtit. lib.* 2. *cap.* 27. *dub.* 4. *num.* 16. Villalobos, *tom.* 2. *tract* 29. *diff.* 5. *num.* 2. *& tr.* 11. *diff.* 23. *num.* 3. & alij, *part.* 2 *tr.* 16. *reſ.* 46. à §. *non deſunt*, *& part.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 10. à §. *Notandum*, *& in addit. reſ.* 1.

Depoſitum non admittit compenſationem in foro exteriori.

At in foro conſcientiæ probabile eſt admittere.

5 Deponens pecuniam apud vſurarium, quem ſcit pecunia illa fœneraturum, an peccet, vide v. *Scandalum*, *num.* 12.

DESIDERIVM PRAVVM.

1 † DEſiderium prauum dicitur tendentia efficax voluntatis in obiectum malum abſens, ſub ea ratione, ſub qua malum eſt. Sumit ſuam ſpeciem ab obiecto, vt dictum eſt v. *Delectatio*, *n.* 3. †

Deſiderium prauum quid? Et cuius ſpeciei.

2 Itaque ait Palaus *tractat.* 6. *diſput.* 4. *punct.* 1. *n.* 11. contra Nauarrum *man. cap.* 5. *num.* 10. deſiderare mortem naturalem propinqui, non vt ma-

Non eſt illicitum deſiderare mortem propinqui ob bonum hæreditatis.

lum ipſius, ſed ob aliquod emolumentum temporale ex eius morte ſibi ſecuturum, non eſſe peccatum mortale; quia ſi mors non deſideratur, vt proximo mala, ſed vt bona deſideranti. Ex quibus infert Azorius, *tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 12. *qu.* 2. à fortiori, licitum eſſe matri deſiderare mortem filiorum, eò quia ob deformitatem, vel inopiam non poſſint conformiter ſuo ſtatui nubere, &c. Et Sancius, *diſp.* 2 *num* 9. licitum eſſe optare ſibi, vel proximo mortem ad vitandam moleſtam infirmitatem, mendicitatem, aut ſimile incommodum, dummodo deſideretur infligenda à Deo, non ab homine iniuſtè, vel à dæmone, *par.* 3. *t.* 6 *reſol.* 84. Quod vltimum docet etiam Granado *in* 2.2 *contr.* 3. *tract.* 6. *num.* 22. contra Nauarrum *c.* 15. benè addens, id extra caſum magnæ afflictionis non poſſe fieri ſine mortali, quia lædit charitatem ſibi debitam cupiens priuari magno bono, cuius homo non eſt dominus, abſque cauſa notabili. Et in hoc peccatum ſæpè incidunt mulierculæ, ſi non excuſantur ex defectu deliberationis. *par.* 5. *tract.* 14. *reſ.* 92.

Vel filiarum, ne inhoneſte nubant.

Aut etiam noſtrã longam infirmitatem, mendicitatẽ, mendicitatemque non patiamur.

Et inimici ad maius malum ſibi vel nobis vitandum.

Quamquam ab his deſideriis abſtinẽdum ſit.

3 Notat inſuper Mendoza *de ſpe, & char. vol.* 2. *diſp.* 153. *ſect.* 4. §. 43. poſſe nos aliquid mali optare inimico, quod ſit aptum ad vitanda maiora ſua, vel noſtra. Et ſic poſſe nos deſiderare, vt Deus mortem illius accelleret, ſi meliorem viuendi normam non ſit capturus, vel ſi iniquè, & quidem irreparabiliter, eſt nos vexaturus: quia id eſt deſiderare bonum, ibi ſibi, hic nobis. Sed hæc non ſunt conſulenda, nè corruptæ iraſcibili laxentur habenæ. *p.* 5. *t.* 13. *reſ.* 89. §. *qui etiam.*

Non eſt mortale deſiderare pollutionem in ſomnis ob ſanitatem.

4 Item deſiderare pollutionem in ſomnis ob aliquem bonum finem, & de ea eueniente gaudere, non eſt peccatum mortale. Vide v. *Pollutio, num* 9.

Sed poſſit quis optare, ne eſſet malum, quod eſt malum intrinſecè.

5 Superſunt duo dubia. Primum: An optare, vt quod eſt intrinſecè malum, non ſit malum, ſit peccatum mortale? Et non ſemper eſſe mortale, ait Vaſquez, *in* 1.2. *diſput.* 116. *c.* 2. ſed attendendum eſſe motiuum: itaque non eſſe mortale, ſi quis ſæpius in fornicationem ex fragilitate incidens, optaret illam eſſe licitam. Sed Sanchez *ſum. tomo* 1. *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 23. contra ſentit: nam hoc eſſet, velle mutare ordinem, & bonum totius naturæ ob ſuum particulare, quod eſt diſſentaneum rectæ rationi. *p.* 3. *t.* 6. *reſ.* 47.

Aut deſiderare malum intrinſecè, cũ conditione, ſi non eſſet malum?

6 Secundum dubium. An voluntas, ſeu deſiderium conditionatum circa rem naturaliter interdictam ſit mortale? v.g ſi quis dicat: *Occiderem inimicum, niſi Deum offenderem.* Layman *lib.* 1. *tract.* 3. *cap.* 6. *num.* 10. & alij affirmatiuè reſpondent, quia actus ſimiles non poſſunt præſcindere à malitia: & conditio illa inuoluit contradictionem, ſed Vaſquez *in diſput.* 116. *cap.* 2. num. 4. reſpondent negatiuè, quando conditio tollit omne malum, vt ſupradicta, ſecus ſi non auferat totum, vt eſſet hic actus. *Occiderem inimicum, niſi ſupplicium timerem. Ibid.* §. *Notandum.*

DETRA

Digitized by Google

DETRACTIO.

1 † Detractio eſt, cum quis proximi famam dehoneſtat cum intentione nocendi. Fit autem octo modis, quatuor circa malum,& quatuor circa bonum proximi,qui continentur his verſibus.

Impotens , augens, manifeſtans , in mala vertens
Qui negat , aut minuit , tacuit, laudatve remiſsè.

Detractio quid, Et quot modis contingat?

2 Eſt detractio ex ſuo genere peccatum mortale; quia eſt contra iuſtitiam. Poteſt tamen eſſe veniale ex leuitate materiæ, vt ſi quis narraret leuem alterius imperfectionem. Ita Leſſius,*lib.2. cap.11. diſp.3. n. 11.* Limita tamen, niſi leuis imperfectio narraretur de tali perſona , vt reputaretur grauis. Item,ordinariè loquendo , non eſt mortale narrare defectus naturales animi, aut corporis,vt eſſe ignarum,parui ingenij ; aut eſſe cœcum, gibboſum,&c.Et Petrus Nauarra *lib.2. c.4.n.*307. putat , non eſſe mortale , aperire defectus natalium, vt dicere aliquem eſſe natum de adulterio,ſacrilegio,&c.niſi ex hoc proximus in mente auditorum putetur valdè contemnendus. Tandem non eſt mortale, dicere , aliquem eſſe ſuperbum , auarum , &c. quia hæc verba , per ſe loquendo , non ſonant peccata mortalia , ſed naturalem inclinationem,vel culpam venialem.*p.5. t. 5. reſ.69.*

Eſt ex ſuo genere peccatũ mortale.

Sed aliquando fit leue ex leuitate materiæ,vt ſi narrentur vitia proximi leuia, & corporalia. Et ſimilia.

3 Narrans peccata alterius audita , quamuis expreſsè aſſerat,ſe nihil certò ſcire, ſed tantùm recenſere, quæ audiuit, ſecundum Sotum , *de iuſt. lib.4.q.6 art 3 ad 4.* & alios, peccat mortaliter. Nam eſt cauſa , vt illi auditores peccata proximi ſciant, & proximus apud plures famam amittat. Azorius, *p.3.lib.13.c.6.*& alij hanc ſententiam tenent, in caſu , quo talis narrans ſit tantæ auctoritatis, vt ipſi credatur , etiam audita referenti, vel quando eo modo narrat, vt auditores putet ex leuitate credituros. Hæ duæ opiniones ſunt probabiliores , & amplectendæ. Sed probabiliter etiam docuit Caietanus *in 2.2.q.33.art.2.dub.2.* & poſt ipſum Tannerus, *ibid.diſput.4 q.8.dub.7. num.*139. talem ſimpliciter,& ſine additione , aut confirmatione narrantem peccata proximi, non peccare mortaliter. Nam ſi credatur, diffamatio proximi,non tam erit diſcentis,quam audientium. *p.3.tract 5.reſ.*28.

An narrans peccata proximi audita, referenſque vt relata ſimpliciter, peccet mortaliter?

Affirmat Sotus.

Et ex parte Azorius.

Sed Caietanus probabiliter negat.

4 Narrans amico iniuriam ſibi ab alio ſecreto illatam, ad leniendum dolorem,non peccat mortaliter. Nam nimis durum eſſet , & repugnans humanæ conſuetudini, obligare ad ferendas iniurias in ſe ipſo, & prohibere illi communicationem cum amico, vt leuius ferat. Ita Syluius in 2.2.qu.62.art.21.q.5.& alij Imò Cruz.*p.8.q.2.art 2.dub.3 concl.*1.putat non eſſe mortale,ſi is,non valens iniuriam ferre , in querimonias publicas præ dolore prærumpat , ex quo iniurians infametur , hoc enim homini naturaliſſimum eſt. *p.3.t.5.reſ.*32.

Cæterum nõ peccat mortaliter referens amico iniuriam ſibi ſecreto illatam,ad leniendum dolorem.

5 Qui ſine cauſa iuſta manifeſtat occultum proximi crimen vni , vel duob.viris prudentibus, quos ſcit non euulgaturos,Turrianus *in 2.2.to.2. d.53.dub.*8.*n.*2.& alij dicunt peccare mortaliter, & hanc eſſe communem

Imò probabile peccat,nec peccare mortaliter aperientem ſecretum

 opinionem

Digitized by Google

crimen proximi vni, vel duobus prudentibus non diuulgaturis ſine cauſa iuſta.

opinionem recentiorum Thomiſtarum. Nam diffamare proximum apud vnum virum magni nominis, eſt maioris detrimenti, quam apud decem plebeios, quilibet enim pluris facit, quod habeat rectam opinionem ſui vir vnus grauis, quam decem plebei. Deinde, quia iudicium temerarium, quamuis extra non patet, eſt peccatum mortale, propterea quod frater amittit bonum nomen apud iudicantem, ergo ad detractionem mortalem ſatis eſt diffamare quem apud vnum. Tertio is, cui prudenter reuelas, poterit ſimiles prudentes inuenire, & conſcios facere, & ſic frater infamabitur apud multos. Quartò, alias non eſſet peccatum mortale, detrahentem audire, vt docent ſancti, & DD. nam prudens cui confidi poteſt, audire poterit. Sed ego cum Tannero *in* 2.2.*diſp*.4. *q*.8. *dub*.7. *num*.138. probabilem puto ſententiam contrariam Caietani in 2.2.*q*.62.*art*.2. Nam, ſicut quis non acquirit famam vno dicente, ita nec infamiam, ſi vni dicatur. *p*.3.*t*.5.*reſ*.33.*&* *p*.2.*t*.17.*reſ*.22.

In quo caſu vir prudens, cui narratur, non peccat mortaliter audiendo, dum eſt ſolus. Vel etiam cũ aliis multis, ſi tamen nõ tenetur ex officio narrantem corrigere, &c.

Et Bonacina ait, regulariter non teneri corrigere, nec debere.

6 In caſu autem ſupradicto vir prudens cui ſoli, vel cum altera prudente narratur crimen occultum, non peccat mortaliter audiendo: quia talis infamia ex dictis non eſt nobilis. Sed quid ſi audiat cum aliis multis, & non corrigat? Reſpondeo ſi ex officio non tenetur famam alterius defendere, vel ipſum corrigere: nec animaduertit, ex tali detractione magnum aliquod damnum ſecuturum, non peccat mortaliter. Ita Tannerus, *num*.151. Item ſi corrigere deſinat ex timore, negligentia, aut verecundia, non peccat mortaliter. Addit Bonacina *de contr. diſput*. 2. *qu*.4. *punct*.17.*num*.8. talem ordinariè loquendo, non debere detrahentem corrigere; quia dubius eſt, an peccatum, quod ille narrat, ſit publicum, vel occultum, & an iuſtè, vel iniuſtè narret, vnde fieri poſſet, quod ille iuſtè narret, & ipſe iniuſtè reprehendat. In dubio autem præſumendum potius eſt bonum, quam malum, niſi in contrarium adſint coniecturæ ſufficientes. Vide alias cauſas, quæ excuſant non obſtantem detractioni apud Molinam, *tom*.1.*tract*.4.*diſp*.34 *p*.2. *tr*.17.*reſ*.24.*p*. 3. *t*. 5. *reſ*.35. & *p*.4.*t*.4.*reſ*.228.§.*Facit*.

Probabile eſt non peccare mortaliter narrantem crimen alterius notorium, vbi neſcitur.

7 Docent etiam communiter DD. cum Soto *lib*.5.*q*10.*art*.2. eſſe peccatum mortale, ſaltem contra charitatem, detegere peccatum alterius notorium facti (ſcilicet per rumores, & famam publicam) vel iuris (ideſt per ſententiam iudicis) in loco, vbi ignorabatur. Nam in tali caſu læditur proximus in re graui, quòd fieri meritò ægerrimè ferrem. Limitat hanc ſententiam Leſſius, *lib*.2.*cap*.11.*dub*.13, *num*.68. niſi ille parum curaret ſe alibi infamari; vel crimen, de quo punitus fuit, ſit ita enorme, vt expediat, ad ædificationem narrari. Sed ego probabilem exiſtimo ſententiam Fagundez. *p*.2.*lib*.5.*cap*.3.*num*.14 quod ſic detrahentes non peccent, neque contra iuſtitiam, neque contra charitatem, ſiue crimen detegatur in loco, in quem eius fama facilè, ſiue difficilè, vel nunquam peruentura foret. quod Fagundez ſolidè probat, & ad fundamentum contrariæ ſententiæ reſpondet. Hanc etiam ſententiam docet Lublinus. v. *Fama*, *n*.28.*p*.3.*tr*.5. *reſ*.17. & *p*.4.*tr*.4.*reſol*. 128.

Et Religioſum

8 Petes: An liceat interuenientibus ſententiæ contra Confeſſarios

ſollicitantes

Digitized by Google

ſollicitantes in Aula Sancti Officij prolatas manifeſtare delinquentem. Reſpondet Souſa *de Conf. ſolic. tract.* 2 *cap.*16. *num.*8. illicitum eſſe, & mortale: nam ideo ibi in ſecreto proſertur, vel delinquens non diffametur, & res limites tribunalis non excedat. Sed hæc opinio loquitur de manifeſtatione coram ſæcularibus: nam ſi manifeſtarent inter alios Eccleſiaſticos, & Regulares, nulla orientur ſcandala, immò potius timor, & effectus bonus. Vt verò ſæcularibus non manifeſtetur, imponendam eſſe illis pœnam excommunicationis, & dandum iuramentum ait Freytas, *add. q.*24.*n.*49. Nam ſecluſa excommunicatione, & iuramento, nec aderit obligatio ſub mortali. *p.*4.*tract.*5.*reſ.*4.

publicantem reum punitum in Aula S.Officij apud Religioſos.

9 † Ex detractione oritur obligatio iuſtitiæ ad reſtitutionem. †. Et quidem ſi quis alicui falſum crimen impoſuit, tenetur ſe retractare, & affirmare ſe falſum dixiſſe. Immò Syluius in 2. 2. *q.*62.*art.*2. *q.*22.*tract.*32. *cap.*10.*num.*245.& *q.*10. Villalobos *tom.*2.*tract.*11.*diff.*37.*num.*3. & multi alij docent, quòd, ſi detractor non eſt vir magnæ auctoritatis, tenetur retractationem iuramento confirmare, & Molina *tom.*5.*diſp.*41.ſi opus eſt, etiam teſtes adhibere. Sed Faber in 4.*diſtinct.*15. *q.*3.*diſp.*53.*c.*1. *num.*32. ait, ſufficere, quod ſimpliciter ſe retractet, nec aliud requirere D.Thomam 2.2.*q.*82.*art.*2.*ad* 2. Scotum *in* 4.*diſt.*15.& alios Doctores antiquos *part.* 4.*tom.*5.*reſol.*39.

Qui proximo falſum crimen impoſuit, tenetur ſe retractare.

Et, ſi non eſt magnæ auctoritatis, etiam cum iuramento.

10 Qui verum crimen, ſed occultum alterius propalauit, ſufficit, quòd ſe retractet apud illos, quibus crimen manifeſtauit, etiamſi hi aliis notum fecerint: quia poſterior hæc infamia per accidens ſequitur ex priori, & ex malitia audientium, qui etiam ipſi tenentur apud ſuos auditores reſtituere. Ita Villalobos *tom.*2.*tract.*11. *diff.* 37.*n.*11. Vide etiam Tannerum in 2.2.*diſp.*4.*q.*6.*dub.*6.*n.*146.*p.*3.*tr.*5.*reſ.*34. Immò in hoc caſu reſtituendi ſufficit, quòd de tali delicto non amplius loquatur apud eoſdem, & illum laudet, honorificè de eo, & cum eo loquendo. Ita Caietanus in 2.2 *q.*72.*art.*2. & alij. *p.*3.*tract.*5.*reſ.*30.

Qui verò crimen occultum manifeſtauit, tenetur ſe retractare apud illos tantùm, quibus ipſe detexit.

Imm ò ſatis eſt quod apud illos curet de eodē honorificè loqui, &c.

11 Si infamator non poteſt famam reſtituere, niſi cum periculo vitæ, non tenetur: quia vita eſt res nobilioris ordinis, quam fama, & res inferioris ordinis non debet reſarciri cum detrimento rei ſuperioris ordinis. Quod procedit etiam ſi infamia eſſet maxima, puta hæreſis, criminis læſæ maieſtatis, &c. & etiam ſi infamator ſit plebeius, & infamatus vir nobilis. Ita Malderus in 2.2.*tr.*7.*c.*2.*dub.*9. contra Sotum *de iuſt.lib.*4.*q.*6.*art.*3.*ad* 4.*p.*3.*c.*5.*reſ.*30.§ *Notandum eſt quintò.*

Non tenetur quis reſtituere famam cum periculo vitæ.

12 Si infamator non poteſt reſtituere famam, non tenetur illam compenſare pecunia. Ita Layman *lib.*3.*ſect.*5.*tract.*3.*p*,2.*cap.*7. *num.*3. & alij. Sed contraria ſententia Soti *de iuſt.lib.*4.*q.*6.*art.*3.*ad* 4.& aliorum eſt probabilis. *Ibidem* §.*Notandum eſt tamen*, & *tract.*6.*reſol.*53.§.*Vnde hinc.*

Nec illam compenſare pecunia.

13 Qui ſe mutuo infamauerunt, poſſunt vti compenſatione, ita vt neuter reſtituere teneatur, niſi alter reſtituere velit: non poteſt autem fieri compenſatio reddendo maledictum pro maledicto. Ita Syluius in 2. 2. *q.*62.*art.*2.*q.*10. contra Turrianum *in* 2.2,*tom.*1.*diſp.*53.*dub.*5.*n.*7.*reſ.*30. *cit.*§.*Notandum eſt ſecundò.*

Qui ſe mutuò infamarentur, neuter tenetur reſtituere, niſi alter velit reſtituere ipſe,

DISPEN

Digitized by Google

DISPENSARE.

DIſpenſare in votis,& iuramentis quis poſſit, & in quibus, vide ſub v. *Voti relaxatio.* Circa irregularitates, vide v. *Irregularitatis diſpenſatio.* Quis poſſit diſpenſare ad debitum, vide v. *Inceſtus.*

In impedimentis matrimonij non dirimentibus, diſpenſat Epiſcopus

In dirimentibus ante celebrationem, Papa.

Poſt celebrationem bona fide factam, ſi aliquæ circumſtantiæ concurrunt, Epiſcopus.

Et in aliquo caſu vrgente, etiam ante celebrationem.

1 Circa impedimenta matrimonij, quæ tantum impediunt, diſpenſare poteſt Epiſcopus. In dirimentibus, ante celebrationem regulariter ſolus Papa: poſt celebrationem bona fide, ſaltem vnius, publicè factam, ſi impedimentum eſt occultum, & ſeparatio coniugum nequit fieri abſque magna famæ iactura, aut ſcandalo, alióve magno detrimento, & non eſt facilis ad Papam recurſus, vel ad alium habentem ad id poteſtatem, vt ſi eſt periculum in mora, &c. diſpenſare poteſt Epiſcopus. Ita Pontius *lib.* 8. *cap.* 13. *num.* 4. & alij communiter. An etiam poſſit Commiſſarius Cruciatæ, vide ſub eius nomine *num.* 4. *p.* 5. *t.* 14. *reſol* 18. *& olim p.* 2. *t.* 16. *reſol.* 17. Poteſt etiam dari caſus, in quo Epiſcopus diſpenſare poſſit in impedimento dirimente ante contractum matrimonium. Vt ſi ſponſa mane ad Confeſſionem accedens, quando omnia parata ſunt ad nuptias eodem veſpere celebrandas, quæ ſine graui infamia omitti non poſſunt, aut differri, inueniatur dirimens impedimentum habere. In hoc enim caſu diſpenſare poteſt Epiſcopus, quia impedimenta ſunt de iure humano, & eadem ratio, qua Epiſcopus diſpenſare poſſit poſt matrimonium, militat etiam antea. Ita Sanchez *de matrim. lib.* 2. *cap* 40 *num.* 7 *p.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 17. *à §. tota.*

Et ſecundum aliquos etiam poſt celebrationem doloſam.

2 Si verò matrimonium cum impedimento mala fide contractum ſit, quidquid inde ſequatur, docent DD. communiter, Epiſcopum diſpenſare non poſſe: quia Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 5. de tali contrahente dicit: *ſeparetur, & ſpe diſpenſationis obtinendæ omnino careat.* At Moſcoſus *tract.* 10. *cap.* 29. *num.* 22. huiuſmodi afflictorum miſeratus probabilem conatur reddere affirmatiuam ſententiam Henriquez *lib.* 12. *cap.* 3. *num.* 2. quia Epiſcopus in ſua diœceſi de iure diuino poteſt quidquid poteſt Papa in toto orbe. Et eius quamuis poteſtas poſſit à Papa limitari, & de facto in hoc limitata ſit; non tamen cenſetur limitare in omnibus caſibus, ſed in ordinariis, quando enim adeſt periculum animarum præſumitur Papa velle, quod Epiſcopus ſuam iuriſdictionem exerceat, & remedium adhibeat. Sic enim decet patrem, paſtorem, & bonum diſpenſatorem. Et cum hac limitatione interpretatur Tridentinum: nam etiam Deus (ait ipſe) prohibet homicidium, quod tamen permittit in neceſſariam defenſionem. Et quemadmodum Concilium, *loc. cit.* prohibens diſpenſationem cum ſic contrahentibus, non ligauit manus Pontificis, quin quando ſibi videtur congruum, diſpenſare queat; ita nec ligauit Epiſcopo: nam vterque habet iuriſdictionem de iure diuino; ille quidem per ſe, hic verò per accidens, quando ſibi Pontifex vetuit, ſua tamen diſpenſatio eſt neceſſaria ad animarum ſalutem, concurrentibus ſupradictis. Ita ille, qui tamen aduertit, talem diſpenſationem ab Epiſcopo non debere concedi, niſi clarum

Digitized by Google

clarum ſit, adeſſe maximam neceſſitatem, & tunc cum maxima cautela, & diligentia. Sed an hæc ſententia ſit probabilis, alij iudicent. *part. 5. tit. 14. reſ. 18.*

3 Videtur, quòd Papa non poſſit diſpenſare in primo gradu affinitatis lineæ rectæ, vt ſcilicet ſocer accipiat nurum, vitricum, priuignam, &c. Primò, quia priuignus habetur loco filij, ſicut etiam nurus, quæ facta eſt vna caro cum filio. Secundò, quia Apoſtolus Corinthiis ait 1. *Corinth. cap. 5. Auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat.* Vnde D. Thomas *ibid. lec. 1. Vxor patris*, inquit, *repellitur à matrimonio, ſicut perſona patris, vel matris.* Tertiò, quia Concilium Auernenſe *ſub Vigilio PP. cap. 52.* cum prohibuiſſet matrimonium cum priuigna ſubdit, *eum qui ſecus, auſu ſacrilego, auctoritatem diuinæ legis, & iura naturæ prorumpere*, &c. ex quibus patet, tale matrimonium eſſe naturali lege prohibitum. Quartò, quia multi DD. apud Sanchez *de matr. tom 2. lib. 7. diſp. 66. num. 6.* docent matrimonium inter affines in primo gradu lineæ rectæ, eſſe iure naturæ nullum. Quod confirmari poteſt ex eo quòd nunquam legitur Pontifex in tali gradu diſpenſaſſe. Sed dicendum, quod Papa poſſit in ſupradictis caſibus diſpenſare, & quod matrimonium inter affines primi gradus lineæ rectæ non ſit iure naturali nullum. Ita Sanchez *vbi ſup. num. 7.* & multi apud ipſum. Item Præpoſitus *in add. ad 3. p. q. 7. diſp. 11. n. 69.* Vill lobos *tom. 1. tr. 14. diff. 17. num. 11.* & alij. Et docere videtur D. Thomas 2. 2. *quæſt. 154. art. 9. ad 3.* Probat autem Villalobos: nam Adonias filius Dauid 3. *Regum 2.* petiit in vxorem Abiſac Sunamitidem, quæ fuerat vxor Dauid patris ſui. Et Seleucus dedit vxorem ſuam Strathonicam in vxorē Antioco filio ſuo. Ita refert Plutarchus in vita Demetrij. Deinde probatur primò: quia inter tales affines nulla requiritur ſuperioritas, contra cuius reuerentiam ſit vſus matrimonij, quia vnus eſt non principium naturale alterius. Ita Hurtado *diſp. 20. diff. 4. n. 13.* Secundò, quia Concilia Agatenſe *can. 61.* Epaunenſe *can. 30.* & Aurelianenſe III. *can. 10.* prohibentia expreſsè matrimonium, cum priuigna, cum nouerca, cum relicta fratris, vel auunculi, præcipiunt, vt matrimonia ante illam prohibitionem contracta non diſſoluantur. Et Aurelianenſe decernit, nec eſſe diſſoluendum matrimonium inter prædictos contractum cum ignorantia legum eccleſiaſticarum. Ita Pontius *de matr. lib. 7. c. 34. n. 5.* Tertiò, quia Pontifices non raro diſpenſant in dicta affinitate orta ex copula fornicaria. Et Pius V. talem facultatem conceſſit Henrico Cardinali Luſitaniæ: cum tamen talis affinitas ſit eiuſdem rationis cum ea, quæ contrahitur ex copula coniugali. San. Iuan *in ſum. q. 6. de ſacr. matr. art. 7. diff. 5. dub. 1. concl. 1.* Ad primum argumentum reſpondetur, nurum, & priuignum improprie, & largo modo dici filios, quia reuera non dependent à ſocero, & nouerca. Ad ſecundum, Apoſtolum reprehendiſſe inceſtuoſum, qui carnaliter cognouit nouercam viuente patre, vt conſtat ex eodem 2. *Corinth. 7.* in illis verbis; *Igitur, & ſi ſcripſi vobis non propter eum, qui fecit iniuriam*, &c. Nam alioqui tale coniugium patre mortuo vſitatum erat apud quaſdam gentes, vt videre eſt

An Papa diſpenſare poſſit in primo gradu lineæ rectæ inter affines.
Vt ſocer poſſit ducere nurum.

Vitricus priuignam, &c?
Multi negatiuè reſpondent.

Sed ego affirmo cum Sancio.

Hæc enim matrimonia non ſunt naturali iure prohibita.
Cum aliquoties celebrata ſint apud Hebræos, & Gentiles.
Nec inter tales adeſt ordo ſuperioritatis vſui matrimonij repugnans.
Accedit teſtimonium Conciliorum.
Et praxis Pontificum, in ſimili.

apud Thodoretum *lib. de leg. verſus finem*. Ad D.Thomam dicendum, mutaſſe ſententiam in ſumma, loco quem citauimus. Ad tertium dico, Concilium ibi docere, quod iure naturæ matrimonium illud contineat aliquam turpitudinem; ac proinde ſit illicitum, niſi iuſta cauſa excuſetur. Id quod ſecundum Sanchez *de matr. tom. 2. lib. 7. diſp. 66. num. 9.* eſt aduerſari ſecundario iuri naturali. Quo pacto D.Ambroſius, *epiſt. 66. ad patruum*, ait, illicitum eſſe iure naturæ, vt patruus ducat nepotem; cum tamen aſſerat Henriquez *lib. 12. cap. 13. num. 9. in gloſſ. lit. D.* Gregorium XIII. diſpenſaſſe cum Comitiſſa de S.Hadea, vt contraheret cum patruo. Ad auctoritatem DD. reſpondetur; opponendo alios multos citatos. Ad Confirmationem, nego conſequentiam: nam numquam auditum fuit, quod Pontifex diſpenſaſſet, vt quis duxerit duas ſorores, & tamen ad hoc diſpenſauit in noſtro ſæculo Clemens VIII. *p. 4. t. 4. reſ. 93.*

Poteſt item Papa diſpenſare inter fratrem, & ſororem.

4 Sed quid dicendum de matrimonio inter fratrem, & ſororem? Poteſtne ad illud ſummus Pontifex diſpenſare? Negant Præpoſitus *in addit. ad 3. p. quæſt. 7. dub. 9. num. 73.* & alij, docentes, eſſe irritum iure naturæ: nam Innocent. III. *cap. gaudeamus, de diuort.* ait, *Conuerſos ad fidem qui antea in ſecundo gradu, & in vlterioribus gradibus contraxerunt, non eſſe ſeparandos.* Vnde videtur ſupponere, ſeparandos eſſe, qui in primo gradu contraxerunt. Hoc argumento conuictus Soto *in 4. diſtinct. 40. quæſt. vn. art. 4.* damnauit contrariam ſententiam tanquam erroneam. Sed immerito, nam illam vocant probabilem Præpoſitus, & alij auctores primæ ſententiæ, & tenent abſolutè Hurtado *de matr. diſp. 17. diff. 5. num. 12.* qui citat Scotum, Caietanum, & alios, tenet etiam Pontius, *de matr. lib. 7. c. 52. n. 3.* & citat D.Thomam, Riccardum, & alios. Cum quibus (ſed ſub iudicio Sedis Apoſtolicæ) dicendum, tale matrimonium iure naturæ validum eſſe, & Pontificem poſſe in eo diſpenſare, concurrente iuſta cauſa, quæ ſecundum Pontium eſſe poteſt, ſi v. gr. Princeps Hiſpaniarum non poſſet pati coniugio copulari extraneæ, niſi hæreticæ, aut ſuſpectæ, vnde probabile periculum immineret, vel peruertendi Regis, vel inficiendi Regni, tunc enim diſpenſare poſſet, vt ſororem duceret, maximè ſi non eſſet vterina. Ratio eſt, quia nullum fundamentum ſufficiens oſtendit, ex natura rei debere reuerentiam conſanguineis, qui non ſunt aſcendentes, & naturaliter ſuperiores, ac proinde vſum matrimonij inter tales irreuerentiam continere, quæ reddat matrimonium iure naturæ nullum. Verum tamen eſt, quod propter tam arctam ſanguinis coniunctionem, reperitur in copula, inter ſororem, & fratrem indecentia manifeſta, ob quam ab omnibus ferè gentibus matrimonium inter illos prohibitum fuerit. Ad argumentum contrarium reſpondetur, ibi Innocentium, quia de conſanguineis in primo gradu non fuit illi propoſitum, nihil circa eos determinaſſe. Dices. Pontifex in cap. *litteras, de reſtit. ſpoliat.* dicit, ſe non poſſe diſpenſare in gradibus prohibitis diuina lege, vbi gloſſa in v. *diuina lege* explicat de gradibus interdictis *Leuit. c. 18.* inter quos eſt gradus, de quo loquimur. Reſpondeo, lex, *non poſſe*, ſignificare, *non debere*, *ſine magna cauſa.*

Concurrente iuſta cauſa.

Neque enim frater eſt ſorori ſuperior aut contra.

Quod ſi aliquando Pontifex reſpondit, ſe non poſſe, voluit ſignificare, ſe non debere.

Nam

Digitized by Google

Nam in dicto cap. prohibetur etiam matrimonium cum vxore fratris, & tamen in hoc diſpenſauit ipſemet Innocentius cum Libionenſibus, Alex. VI. cum Emanuele Rege Luſitaniæ, & Iulius II. cum Henrico III. *par.4.tr.4.reſ.93.§. Verùm pro coronide.*

5 Epiſcopus ſecundum DD. communiter apud Sanchez *de matr. tom.1. lib.2.diſp. 40.n. 1. & to.2.lib.7.n.6.* non poteſt iure ordinario diſpenſare in lege Concilij, ſeu Summi Pontificis, etiamſi facultas diſpenſandi non illi adimatur expreſsè, ex illo generali principio, quòd inferior non poteſt diſpenſare in lege ſuperioris. Sed Pontius *lib.6.cap.8.n.11.* & alij ex contrario principio, tenent, poſſe, niſi illis facultas expreſsè denegetur. *tr.5.reſ.23. & tr.6.reſ.82.§ Notandum.*

Epiſcopus non poteſt iure ordinario diſpenſare in lege Concilij, ſeu Papæ. Quamuis talis facultas non ſit illi expreſſe adempta. Sed Pontius ait, poſſe.

6 Probabile tamen cenſeo cum Palao *to.1.tr.7.diſp.6.punct.5.num.10.* contra Bonacinam, *de leg.diſp. 1.q.2.punct. 1.n. 18.* Epiſcopum diſpenſare poſſe, quando dubium eſt, an res egeat diſpenſatione: nam Papæ non videtur reſeruatur caſus dubius, ſed certus. Immò ego exiſtimo, in tali caſu diſpenſationem non eſſe neceſſariam. Vide infra v. *Diſpenſatio n. 11. p.3.t.6.reſ.82.§.Sed Caſtrus, & p.4.tr.2.reſ.46.*

Quod probabile puto, in dubiò an res egeat diſpenſatione.

7 † Diſpenſare autem poteſt Epiſcopus in lege Pontificis, & generaliter inferior Prælatus in lege Superioris ex iuſta cauſa. At, non eſſe iuſtam cauſam, ait Vaſquez, *in p.2.to.2.diſp.178.c.2.n. 16.* paupertatem partium, ſi eam poteſt Epiſcopus ſuis redditibus ſubleuare, & certiorem facere ſummum Pontificem: nam ipſe tenetur pauperum neceſſitati ſubuenire. Sed ego contrarium teneo. nam non tenetur Epiſcopus in hiſce diſpenſationibus ſuos redditus conſumere. Ita Salas, *de leg. diſput.20. ſect. 2.n.27.* teſtatur de praxi, & autoritate Doctorum. *par.1.tract.10.reſ.37.* At quid, ſi inferior in lege ſuperioris diſpenſet in cauſa non iuſta, vel non præcognita? Vide *Diſpenſatio à num.2.*

Poteſt tamen diſpenſare ex iuſta cauſa.

Qualis eſſet partium paupertas, etiam ſubleuabilis ab Epiſcopo.

Diſpenſare an poſſit Epiſcopus, vt quis Sacros Ordines ſuſcipiat abſque Patrimonio, & abſque vllo alio titulo, vide v. *Ordinis, num.18.* Diſpenſare in interſtitiis quis debeat, vide *ibid. à num.28.*

DISPENSATIO.

1 Diſpenſatio eſt iuris communis relaxatio facta cum cauſæ cognitione ab eo, qui ius habet diſpenſandi, vel eſt rigoris iuris per eum, ad quem ſpectat relaxatio Canonicè facta, differt tamen diſpenſatio à poteſtate diſpenſandi, prima ſtrictè eſt interpretanda, ſecunda largè eſt intelligenda *par.8.tract.3 reſ.1.*

Diſpenſationis diffinitio.

2 Diſpenſatio fieri debet ex cauſa. Et quidem Vaſquez *in par. 2.tomo 2.diſp. 178. cap. 4.* putat, diſpenſationem factam in lege propria vel inferioris ſine iuſta cauſa, eſſe inualidam. Sed contraria opinio Villalobos *tom.1.tract.2.dub.41.num.5.* eſt communis; nam lex pendet ex voluntate ferentis, vel eius ſuperioris, qui proinde poſſunt illam pro libito tollere, & relaxare. *par.1.tr.10. reſol.32.* An verò ſit peccatum mortale diſpenſationem concedere, vel impetrare, & ea vti ſine iuſta cauſa? Affirmat Granado *contr. 7.tract. 3.par.2.diſp. 17.ſect.3.num. 24.* Negat Villalobos

Diſpenſatio eſt relaxatio iuris. Non facienda ſine cauſa.

Si tamē fiat in lege propria, vel inferioris, eſt valida.

Digitized by Google

Sed an ſit peccatum mortale illam concedere? Aut conceſſa vti? In dubio de iuſtitia cauſæ, probabile eſt diſpenſari poſſe.

vbi ſup.n. 6. Et ego cum Sanchez *de matrim.tr.*3.*diſp.*18.*n.*10. probabile puto, nec eſſe peccatum veniale, vti diſpenſatione obtenta ſine cauſa. Quia iam lex relaxata eſt, vnde nulla remanet obligatio ad veniale.*ibid.*§. *Nota,& reſ.*35.

3 Si verò Prælatus dubitat de iuſtitia cauſæ, probabiliter docet Bonacina *de leg. diſp.*1. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *num.*7. non poſſe licitè diſpenſare: quia ſe exponit periculo diſpenſandi ſine iuſta cauſa. Sed Sanch. *in ſum. tr.* 1.*lib.* 4. *cap.* 45. *num.* 10. probabiliter docet, poſſe: quia in dubio in benigniorem partem inclinandum eſt. Et ita petit ſuaue Eccleſiæ regimen, ne ſcrupulorum ambagibus implicemur.*p.*1 *tr.*10. *reſ.*31.*& p.* 4.*tr.*3.*reſ.*44.

Sicut etiam validã eſſe diſpenſationẽ inferioris in lege Superioris in cauſa non iuſta, bona fide factam.

4 Diſpenſatio inferioris in lege ſuperioris in cauſa non iuſta, bona fide facta ſecundum Salas *de leg.diſp.*20.*ſect.*4.*n.*35. eſt inualida, quia bona fides non poteſt acta, alioqui nulla, valida reddere Sed Sanch *de matr. tom.*3.*lib.*8.*diſp.*17.*n.*8 probabiliter etiam docuit, valere. nam talis præſumi debet intentio Papæ circa ſuas leges, & Dei erga ſuas. *p.*1 *tr.* 10.*reſ.* 33. Si verò adeſt iuſta cauſa, ſed non præcognita, ſecundum Azorium *p.* 1.*li.*5.*c.*15.*q.*9 & 10.eſt inualida: nam facultas diſpenſandi commiſſa cenſetur, præmiſſa cauſæ cognitione. Sed probabilior eſt contraria ſententia Sanch. *vbi ſupra n.*21. nam talis diſpenſatio in foro conſcientiæ nullo iure irritatur. Et alioqui interuenit legis requiſitum, quamuis non adhibeatur iuris ſolemnitas. Vnde ego puto contra Azorium, tali diſpenſatione vtentem, neque venialiter peccare *par.* 1.*tr.*10.*reſol.* 34.

Aut cum iuſta, ſed non præcognita.

Ceſſante cauſa diſpenſationis, non ceſſat diſpenſatio.

5 Ceſſante cauſa diſpenſationis ceſſat diſpenſatio, ſecundum Sanchez *diſp.* 30. *num.* 14 nam ita ceſſat lex communis, quæ eſt maioris roboris. Sed contraria ſententia Pontij *de matrim.lib.*8.*cap.*20. *n.*4. eſt probabilior: quia per diſpenſationem lex omnino relaxata fuit, vnde non poteſt reuiuiſcere. Dices: In diſpenſatione intelligitur conditio, *ſi cauſa permaneat*, alias diſpenſans eſſet iniquus Reſpondeo, illam conditionem non ſibi intelligi, nec diſpenſatorem eſſe iniquum, quia probabiliter iudicauit, cauſam fore perpetuam. Quamquam, ſi comperiat, cauſam ceſſaſſe, teneatur diſpenſationem reuocare. Itaque diſpenſatus † à Pontifice ſine vlla limitatione † ad non ieiunandum per totam vitam, etiam ſi cauſa, v.g. infirmitas ceſſaret, vti poſſet diſpenſatione. Quamuis contrarium teneat Salas *de leg. diſp.* 20.*ſec.*5.*n.*65.*p.* 1.*tr.*10.*reſ.*41.*p.*8. *tra.*3.*reſol.*24.

Nulla eſt diſpenſatio inter conſanguineos vel affines, non facta mentione de copula.

6 Diſpenſatio eſſe poteſt inualida, etiam ex parte exponentis † nam ſi taceat aliquid, quod ſecundum ſtylum curiæ eſt neceſſario declarandum, diſpenſatio in vtroque foro eſt ſubreptitia: quia ſtylus Curiæ facit ius. Vnde diſpenſatio inter affines, vel conſanguineos, non facta mentione de copula, pro neutro foro valet: quia ex ſtylo Curiæ exprimi debet. Ita DD. communiter, & nouiſſimè Ochagauia *de Sacrament. tr.* 5.*q.*11 *num.*4.*p.*4.*t.*4.*reſ.*135. Sed Hurtado *de matrim.diſput.*26.*diff.*5.*num.* 22. & alij docent, hanc diſpenſationem in foro conſcientiæ valere: quia inceſtus neque eſt impedimentum, quod ratione ſui egeat diſpenſatione

Digitized by Google

ſatione, nec ex ſtylo Curiæ, & conſilio virorum doctorum ſemper exprimitur, & quando exprimitur, non pertinet ad cauſam motiuam diſpenſationis negandæ, ſed potius concedendæ. *Ibid.* Et Ceuallos *q.7 37. a num.* 10. ait, ſtylum curiæ non obligare extra curiam, & prætereea variari cum Pontifice, nec obligare, niſi ſcriptum & approbatum à Papa *p.1.tr.10.reſol.*42. Sed non eſt recedendum à prima ſententia *p.4. tr.4. reſ.*135. † retractans opinionem, quam probabiliſſimam iudicauerat. *p. 1. tr. 10.reſ.*44. † Aduerte autem, quod ſi in reſcripto apponitur vnica cauſa, & illa eſt falſa, variatur reſcriptum. Palaus *tomo 1.tract. 3.diſput. 6. punct.16.§. 3.num.* 1. Si verò apponantur plures partiales, & quarum ſingulæ non ſufficerent, exiſtente vna falſa, etiam vitiabitur Secus, ſi vera ſit vna ſufficiens, licèt aliæ falſæ ſint. Pontius *lib.8.c.17.§.vlt. n.*41. *p.4.tr.4.reſ.*53.

Et quotieſcunque cauſa vnica apponitur, eſt falſa.

7 Cæterum Ochagauia *tr.4. q. 11.concl.2.n.*14. putat in decreto Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 5. non comprehendi impedimentum publicæ honeſtatis, ſed tantùm conſanguinitatis, vel affinitatis; quia cum hoc impedimento matrimonia frequentiùs contrahuntur, vnde debuerunt ſtrictius prohiberi, & adducit declarationem Cardinalium. Ex quibus infert, diſpenſationem circa impedimentum publicæ honeſtatis, non facta mentione de copula, non eſſe inualidam. *p.5 tr.14.reſ.*28.

Sed quid in impedimento publicæ honeſtatis.

8 Diſpenſatio ſuper vno impedimento matrimonij cum his, qui laborant duplici, ſed tacuerunt vnum, vt de illo ſeorſim diſpenſationem petant, eſt ſubreptitia: quia ſic decipitur Pontifex exiſtimans tales vno tantum impedimento laborare. Ita Suarez *de leg.lib.6.c.24.n.* 6. Contrarium docet Sà, *v.diſpenſatio n.*16. quare ſi qui ſunt ſimul affines, & conſanguinei poſſe petere diſpenſationem ſanguinitatis, & poſtea affinitatis, vel contra. Et hanc ſententiam probabilem vocat Sanchez *de matr to.3.lib.8. diſp.*33. *n.* 1. Sed eius probabilitas infringitur ex eo, quod eſt contra praxim Romanæ Curiæ. *p.1.t.10.reſ.*39.

Qui laborantes duplici impedimento explicant vnum petituri circa alium diſpenſationem ſeorſim, ſubripiunt diſpenſationem.

9 Diſpenſatio metu extorta, quamdiu tacitè, vel expreſsè non confirmatur, nulla eſt ipſo iure. Ita Pontius *de matrimon.lib.4.c.8.part.3.tract.5. reſ.*118.*§. Notandum, verſ. Quintò, non autem abſolutio ab externo p.* 8.*tr.*3. *reſolut.*76.

Diſpenſatio per vim & metum eſt inualida.

10 Diſpenſatio cùm errore in nomine diœceſis, vt ſi Petrus ſit diœceſis Panormitanæ, & dicatur eſſe diœceſis Meſſanenſis ſecundum Sanchez *de matr. to.* 3. *diſput.*21.*n.*39. eſt inualida: nam tunc committitur Archiepiſcopo Meſſanenſi, qui non poteſt diſpenſare cum non ſubdito. *p.8.tr.3.reſ.63.& 64*. Sed ego, non ſolum puto cum Pontio *lib.* 8. *c.*15.*§. vlt.num.*43. eſſe validam ſi erretur in nomine perſonæ, vt ſi vocetur Petrus, & dicatur Paulus: ſed etiam cum Salas *diſp.* 20. *ſect.*16.*n.*123. ſi erretur in nomine diœceſis: quia conſtat, intentionem Papæ eſſe, vt cum oratore diſpenſet proprius Epiſcopus. Aduerte cum Layman. *lib* 1.*tract. 4.c.*32. *n.*26. diſpenſationẽ non vitiari ex eo, quòd aliquis error in curia ſcriptoris irrepat, vt ſi pro tertio gradu affinitatis ſcribat tertium conſanguinitatis. *p.* 1.*tract.*10.*reſ.* 36. Si verò diſpenſant ex falſo nomine in

Diſpenſatio non vitiatur, ſi contingat in ea error in nomine perſonæ, vel diœceſis.

Vel petatur pro vno & in reſcripto alius nominetur.

Digitized by Google

reſcripto appoſito, intelligat perſonam ſibi notam, non videtur vitiari diſpenſatio: quia Princeps in gratiis concedendis præſumitur, ſi aliunde non conſtet contrarium, attendere ad merita cauſæ, propter quæ gratia petitur. Ita poſt Sanchez Pater Amicus *tom.5.de iuſt.d.6. ſect.8.n.*143. Contrarium tamen docet Petrus à S. Ioſeph *in idea Theologia moralis lib.1.c.11.reſ.*5. quia diſpenſans non intendit eam concedere perſonæ, pro qua poſtulatur, ſed alteri ab ea diſtinctæ. Vnde vtramque ſententiam probabilem puto. *p.7.tract.*10.*reſ.*55.

In dubio poſitiuo an caſus egeat diſpenſatione, non eſt neceſſaria diſpenſatio.

11 In dubio poſitiuo, an aliquis caſus egeat diſpenſatione, non eſt opus diſpenſatione. Ita Barboſa *de pot. Epiſc.p.2.alleg.*35.*num.*18. *p.3.tr.6. reſolut.*82. Idem docet Palaus *tom.1.tr.3.diſp.6. punct.5. num.*10. in dubio negatiuo, etiam ſi quis propenſior ſit in eam partem, quod caſus egeat diſpenſatione: quia in tali caſu poſſeſſio ſtat pro libertate. *ibid.* & affirmantur poſtea *par.4. tract.3. reſ.* 46. *Sed poteſt Epiſcopus diſpenſare. par.8. tract.3.reſ.*72.

Et in dubio, an diſpenſatio ſit valida ſiue quia dubitatur de veritate narratorum: ſiue quia dubitatur an cauſa allegata ſit finalis, præſumendum eſt, eſſe validam.

12 In dubio, an diſpenſatio ſit valida, quia dubium eſt de veritate narratorum, vel an cauſa allegata ſit finalis, præſumendum eſt eſſe validam: quia in re dubia præſumendum eſt in fauorem actus. Quod etiam procedit in dubio validitatis in diſpenſatione matrimonij. Ita Sanchez *de matr.lib.8.diſp.21.num.*25. Palaus *punct.16.§.5.num.*3. & alij contra Coninch *de Sacram.diſp.33.dub.6.num.*93. Neque dicas: Melior eſt conditio poſſidentis; ſed poſſeſſio ſtat pro impedimento certo; ergo præualet diſpenſationi dubiæ. Nam reſpondeo, meliorem eſſe conditionem poſſidentis ſi illi aliquid aliud non præualeat, in noſtro autem caſu præualere impedimento, quòd in dubio præſumendum ſit in fauorem actus, vt conſtat ex *c. Abbate, de verb. ſignif.* & *l.quoties ff. de reb.dub.p.3.tr.6.reſ.*9.& *p.4.tr.3. reſ.*45. Et generaliter quando in narratiua diſpenſationis tacetur, vel falsò exprimitur aliquid, de quo dubitatur, an fuerit cauſa finalis, ideſt ſine qua Pontifex non conceſſiſſet diſpenſationem, an verò ſolum impulſiua, ita vt etiam ſine illa diſpenſatio concederetur, præſumendum eſt, eſſe tantum impulſiuam, & conſequenter diſpenſationem ſic obtentam eſſe validam: quia ſemper præſumendum eſt in fauorem actus. Ita Palaus *vbi ſupra.* Sed contraria ſententia Villalobos *tom.1. tract.2. diff.43.n.7.* eſt probabilis. *p.4.t.2.reſ.45.§. Notandum* & 64 & *tr.4. reſ.*53. *§. Dico* 4 *& p.8.tr.3.reſolut.*62.

Probabile eſt diſpenſationem extingui prima vice, qua practicatur.

13 Diſpenſatio ſecundum Ochagauiam *de Sacr.tr.4.q.13.num.*8.*&* 9. prima vice, qua quis ea vtitur, extinguitur. v.g. emiſit quis votum Relig. & impetrauit diſpenſationem, vt, eo non obſtante, vxorem duceret: ſi prima vxor moritur, non poteſt iterum contrahere. Sed Sanchez *de matr. tom.3.lib.8.diſp.*31. & Pontius *de matr.lib.8.c.20.§.vn. num.*13. putat talem poſſe multa matrimonia inire; quia per diſpenſationem tollitur votum, quod impediebat. Et Sanchez putat, id verum eſſe, etiam ſi Pontifex concedat matrimonium cum certa perſona, ſi tamen ratio expoſita valet pro quacumque. Omnes hæ ſententiæ ſunt probabiles. *par.5. tr.*14. *reſolut.*30.

Probabile etiam non extingui.

14 Qui

Digitized by Google

14 Qui impetrauit diſpenſationem contrahendi cum conſanguinea, vel affini,cum qua poſtea non contraxi,ſi velit cum alia affini,vel conſanguinea contrahere,ait Suarez *de leg.lib.6.cap.*23.*num.*20. debere in petenda ſecunda diſpenſatione facere mentionem prioris, alias fore ſubreptitiam, eſt enim indulgentia nimis extraordinaria, quòd duæ diſpenſationes ſimul validæ permaneant,vnde non præſumi id velle Pontificem: explicandum ergo illi,vt vel priorem irritet, vel eius renunciationem acceptet,vel vtramque ſimul validam eſſe declaret. Sed probabilior eſt contraria ſententia Sanch.*diſp.*22. *num.*13. & Guttierez *de matrimon. c.* 123. *num.*20. Ad argumentum Suar. reſpondetur, in vſu illarum diſpenſationum dari optionem, vt impetrans vti poſſit,qua velit; vel, per impetrationem poſterioris cenſeri oratorem renunciari priori in manu Pontificis,& ſic non poſſe vti niſi poſteriori,*p.*1.*tr.*10.*reſ.*40. Valida eſt ſi poſtea cum alia non conſanguinea contrahit *p.*8.*tr.*3.*reſ.*74.

Qui diſpenſatus ad contrahendum cum vna conſanguinea, mutaret propoſitum,& vellet contrahere cũ alia cõſanguinea, non teneretur in petenda ſecunda diſpenſatione facere mentionem prioris.

15 Diſpenſationes expediendæ ſunt gratis.Et ita in litteris ſacræ Pœnitentiariæ ſemper apponuntur illa verba, *Gratis vbique.* Sed Sanch.apud Homobonum *par.*3.*tr.*13.*cap.*11.*q.*32. putat,non prohiberi,quòd aliquid accipiatur poſt expeditionem gratitudinis gratia. Et Guttier. *c.*128. *n* 2. putat, in dictis verbis illa tantum dona prohiberi, quæ iudicis animum corrumpere poſſunt. Alij verò contrarium docent *par.*4.*tr.*4.*reſ.*84. Praxim harum diſpenſationum inuenies v. *Voti, n.*41.42.

Diſpenſationes expediendæ ſunt gratis.

16 De diſpenſationibus matrimonialibus in foro externo maior eſt dubitatio,nam in illis apponitur clauſula,vt illarum occaſione non poſſit Epiſcopus,aut eius Vicarius aliquid muneris aut præmij,ſumere ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ. Attamen Sanch. *diſp.*35. *num.*10. putat, poſſe aliquid recipi in ſtipendium laboris, quia clauſula loquitur de munere aut præmio,non de mercede laboris. Sed hæc opinio non eſt tenenda, quia ſacra Congregatio anno 1588. declarauit,non licere Epiſcopo,vel eius Vicario,quidquam pro his diſpenſationibus accipere,nec ratione taxæ, nec ratione ſigilli, nec ratione alterius rei. Vide Garſiam *de benefic.tom.*2.*part.*8.*cap.*1.*num.*77. & Barboſam *Collect. Trident.ſeſſ.*21. *cap.*1.*num.*15. *par.*5. *tr.*13. *reſ.*71. Vide etiam Gauant. *in Enchir. V. matrimonij impedimenta, num.*34. vbi affert aliam Cardinal. declarationem *ſub die* 22. *Aprilis* 1616. *part.*4.*tract.*4. *reſol.*71. in fine. An has litteras diſpenſationum exequi poſſit Vicarius Capituli, ſede Vacante, vide v. *Vicarius,num.*4. Et an Vicarius Prælati habentis iuriſdictionem Epiſcopalem, vide *ibid.num.*1.

Certè in diſpenſationibus matrimonij ita.

Nec enim pro ea ſumere quis aliquid poteſt, etiam ratione ſigilli.

17 Diſpenſatio commiſſa Confeſſario,circa aliquam materiam in Confeſſione Sacramentali faciendam,ſi ex ignorantia fiat tantùm internè non erit nulla. Ita Turrian.*ſelect.diſputatio.part.*2.*diſputatio* 31.*dub.*65. *par.*4. *tract.*4 *reſolut.*118.

Diſpenſationem à Confeſſario circa materiam Confeſſionis ſatis eſt ſi conferatur internè.

18 Non poteſt Pontifex diſpenſare in iure diuino poſitiuo,ſit poteſt diſpenſare,& relaxare vota diuina, & iuramenta, ſed hoc non eſt propriè diſpenſare in lege Diuina, ſed ſolum cedere iuri Dei,quæſito ex voto,vel iuramento per auctoritatem habitam diſpenſatoris.*ibid.reſ.*2.

Poteſt relaxare vota diuina, ſed non in iure diuino.

19 In

Poteſt diſpenſare in legibus Concilij.

19 In his quæ iure Canonico poſitiuo ſtatuta ſunt, poteſt Pontifex diſpenſare, & quamquam aliqui dicunt, Concilium eſſe ſupra Papam, tamen non negant, Papam poſſe in legibus Concilij diſpenſare, & etiam in quacumque lege Apoſtolica humana. *ibid.reſ.*3.

Diſpẽſare abſque cauſa peccat.

20 Diſpenſatio facta à Papa abſque cauſa tenet, ſed peccat communis inter Theologos, tamen iure diuino prohibitam, ſed non irritam; nullatenus diſpenſatus peccat, Diana *ibid.reſ.*4.

Poteſt ſibi diſpenſare in id quod poteſt cum aliis.

21 Probatur multis rationibus, Pontificem poſſe ibi diſpenſare, quod poteſt cum aliis *ibid reſ.*5.

Duplex cauſa diſpenſationis intrinſeca, & extrinſeca

22 Cauſa diſpenſationis eſt duplex, intrinſeca vna, extrinſeca altera: intrinſeca eſt oppoſitio ad obſeruationem legis impoſſibiliter, vt eſt debilitas corporis ad ieiunandum, vel comedendam Carnem in die Veneris; extrinſeca oritur ex variis circumſtantiis circa perſonam diſpenſandam. Trident.*ſeſſ.*15.*de Reform.ibid.reſ.*6.

Venialiter.

23 Peccare Papam diſpenſantem ſine cauſa, dicunt multi, ſaltem venialiter, ſecluſo tantum ſcandalo, & damno aliorum, attenta qualitate materiæ diſpenſabilis, aliter peccabit mortaliter, Villalobos, & alij *ibid.reſ.*7.

Petere diſpenſationem ſine cauſa per accidens poteſt eſſe mortale.

24 Non eſt mortale ex genere ſuo petere diſpenſationem ſine cauſa, licet poſſet per accidens eſſe ratione ſcãdali, vel damni Principis, aut aliorum. Nauar. *ibidem reſolut.* 8. Vtens tali diſpenſatione facta à Superiore ſine cauſa venialiter peccat, ſed grauius peccat legiſlator vtendo diſpenſatione ſecum facta; ſed contrarium tenendum eſt cum Diana, cum debeat ſe aliis conformare.*ibid reſ.*9 & 10.

Vti peccat venialiter.

Epiſcopus non poteſt in id, in quod poteſt Papa diſpenſare.

25 Epiſcopus non poteſt diſpenſare in ſua Diœceſi in id, ſuper quod Papa poteſt in toto orbe terrarum, quia nullus inferior habet poteſtatem diſpenſandi in legibus ſuperioris, niſi ſuperior expreſsè, vel tacitè concedat, *ex cap.inferior diſtinct.*21.*& num.*4. Idem dicendum eſt de Parocho in his, quæ ſunt Epiſcopi, & ſi poſſit in ieiuniis ex iure conſuetudinis, & in obſeruatione feſtorum, vbi fuerit legitima conſuetudo. Diana *ibidem reſ.* 11.

Caſus aliquot in quibus poteſt Epiſcopus diſpenſare.

26 Aliquot caſus in quibus poteſt Epiſcopus diſpenſare in lege ſuperioris ex iure, vel ex eius poteſtate. Primò in ieiuniis, & recitatione horarum, idque poteſt Prælatus Regularis cum ſuis ſubditis. Secundò in re leuis momenti, non obligante ad mortale. Tertiò, quando lex eſt particularis ſuis ſubditis tam Epiſcopo, quàm Regularibus. Quartò, quando non poteſt adire Pontificem, & periculum eſt in mora vrgente neceſſitate. Caſtrus Palaus addit hos alios, ſcilicet, quando leges non ſunt communes aliis Prouinciis, ſed propriæ vnius, & ſi conſuetudine præſcribantur, tunc inferior poteſt diſpenſare in lege ſuperioris cap. *Cum contingat.*

Archiepiſcopus non poteſt.

27 Poteſt Epiſcopus diſpenſare pro ſua diœceſi in legibus Conc. Prouincialis quod non poteſt Archiepiſcopus.

Poſita appellatione poteſt Archie-

Item alij caſus producti ab Amico. Primò poteſt Epiſcopus diſpenſare circa ea, quorum diſpoſitionem, vel ius, vel recepta conſuetudo illi concedat,

concedat. Secundò in leuibus, & ſi poteſt recurri ad ſuperiorem. Tertiò in ieiunio, & feſtis & aliis huiuſmodi. Quartò in ea quæ ita ſunt vnius Communitatis, vt non conueniant aliis, modo tali quod dicitur iſta poteſtas potius ordinaria quàm delegata, ſic etiam Regularium. *ibid. reſ.* 12.

Archiepiſcopus cum ſuffraganeis diſpenſare.

28 Archiepiſcopus poteſt diſpenſare cum ſuffraganeis in appellatione, ſecùs ſine illa, poſita iuſta cauſa appellationis, & talis diſpenſatio miſericorditer conceſſa dicendum eſt, quam iudiciariè. *ibidem reſolut.* 12. Vnde non habet hanc poteſtatem diſpenſandi cum ſuffraganeis, cum ex iure non conſtat, & non eſt neceſſarium. Palaus *ibid. reſ.* 13. & 14.

Poteſt abſoluere à peccatis, ſed non diſpenſare.

29 Archiepiſcopus in viſitatione ſuffraffaneorum habet poteſtatem abſoluendi à peccatis, non autem diſpenſandi, cum non habeat aliud niſi quod à iure conceditur, nec concedere dimiſſorias, nec diſpenſare in denuntiationibus matrimonij poteſt. Fran. *ibid. reſ.* 15.

Poſſunt ſibi diſpenſare, qui cum aliis poſſunt.

30 Habentes poteſtatẽ diſpenſandi cum aliis, poſſunt in eadem lege ſecum diſpenſare; imò, & habentes iuriſdictionem delegatam diſpenſandi in vniuerſum cum aliqua communitate, cuius ipſi ſunt partes, ſecus, quando haberent poteſtatem limitatam diſpenſandi cum certis perſonis, vel cum certo numero perſonarum, & hoc intelligendum eſt de Superioribus. Sanch. *ibid. reſ.* 16.

Patientia prælati ſufficit pro diſpenſatione.

31 Sola patientia Prælati ſufficit pro diſpenſatione, quia quotieſcumque inferior diſpenſat in lege ſuperioris, diſpenſat ipſo ſuperiore vidente, & tacente. Sanchez. Item, ſi quis dederit Papæ pecuniam pro aliquo beneficio, eo ipſo quod contulerit, cenſetur eſſe diſpenſatum in Simonia, & poteſt retinere beneficium tuta conſcientia, quia ſcientia Principis purgat vitium, & ſic de aliis inferioribus Salas *ibidem reſolut.* 17.

Dans pecuniam Papæ pro diſpenſatione beneficij, cenſetur diſpenſatus in Simonia.

32 Quotieſcumque in Canone, vel in lege ſuperioris additur, (Niſi in ea diſpenſetur,) nec explicatur à quo facienda ſit diſpenſatio, tacitè cenſetur ſuperiorem facultatem diſpenſandi inferiori Prælato concedere coram Th. & Can. Sanchez tenet quod Epiſcopus poſſit diſpenſare in Canone quando Pontifex concedit, quod in eo diſpenſare poſſit, etiam ſi talis Canon originem ducat ex Concilio; tamen non poteſt diſpenſare in pœna lata per Principem ſuperiorem. *ibid. reſ.* 18.

33 Diſpenſator debet non ſolum exprimere perſonas diſpenſatas, verum etiam, & cauſam diſpenſationis; quando verò eſt inferior, non eſt neceſſe, quia ſupponitur ſuperiorem certiorem eſſe de cauſa commiſſionis diſpenſandi. *Diana ibid. reſ.* 19.

Non ſolum perſonas, ſed & cauſas debent exprimere.

34 Si Prælatus bona fide iudicauerit cauſam diſpenſandi eſſe iuſtam, cum re vera non ſit, valida eſt diſpenſatio, & ſubditus debet adhærere ſuperioris iudicio. *ibid. reſ.* 20.

Cauſa iudicata iuſta diſpenſatio tenet.

35 Potens diſpenſare in votis, & iuramento, ſiue iure ordinario, ſiue delegato (niſi in delegatione habeatur ſpecialis forma, petens præmitti cauſæ cognitionem) diſpenſat in illis legitima cauſa exiſtente,

Diſpenſans ſine cognitione cauſæ peccat, ſed valida eſt diſpenſatio.

quamuis non cognita: peccaret quidem mortaliter, diſpenſatio eſt valida in foro conſcientiæ, quia eadem eſt ratio, imò ſi diſpenſans eſt conſcius cauſæ, non peccat non examinando cauſam. *Diana ibid. reſ.* 21. Vnde diſpenſans in lege ſuperioris non poteſt imponere aliquam pœnam diſpenſato, *ibid. reſ.* 22.

36 Quando Pontifex diſpenſat, vt Nouitius poſſit amittere profeſſionem ante annum completum, debet Nouitius renunciationem facere bonorum per bimeſtrem, non autem die proximo profeſſioni. *Merolla ibid. reſ.* 23.

Ceſſante cauſa non ceſſat diſpenſatio, niſi ſit temporanea.

37 Ceſſante cauſa non ceſſat diſpenſatio, nec amplius reuocanda eſt (etſi diſpenſatus renuntiet,) niſi renunciatio acceptetur à diſpenſante. Sic etiam diſpenſatio conceſſa ad tempus durat ceſſata cauſa; vnde diſpenſatus ad ieiunium pro infirmitate temporanea, ceſſante impedimento tenetur ieiunare; ſi vero arbitrio medicorum creditur ſemper duratura quamquam conualeſcat, tamen ego non liberarem diſpenſatum à peccato veniali non ieiunando. *Præpoſitus ibid. reſ.* 24.

Valet diſpenſatio facta in vno impedimento non facta mentione de aliis.

38 Valet diſpenſatio facta in vno impedimento non facta mentione de aliis contra Panor. multa impedimenta concurrentia, ſat eſt in diuerſis diſpenſationibus referri, & ſi duo impedimenta concurrunt, vnum occultiſſimum, cuius reuelatio eſſet detrimento perſonæ, ſatis eſt publicum ſolum exprimere Papæ, deberet proponi ſecretum Pœnitentiariæ ſecretæ ſimul cum publico, & ſic diſpenſatio erit valida. *Merolla ibidem reſ.* 25.

Recurrendum eſt pœnitentiariæ ſecretæ.

Prælati inferiores habent, vt Pontifex in ſuis legibus, ſecus de Archiepiſcopo.

39 Sicut ſe habet Pontifex in diſpenſatione ſuarum legum, ita Epiſcopus, vel inferior Prælatus in ſuis legibus. Non autem Archiepiſcopus reſpectu legum Epiſcoporum; & nullus Epiſcopus poteſt diſpenſare in legibus Con. Prouincialis nec in ſua, maximè ſi contractus tranſiuit in bonum tertij. Granad. nec legatus niſi expreſsè hoc à Papa in commiſſione manifeſtetur, vt ſine cauſa poſſit diſpenſare, quo ad Archiepiſcopum, & Epiſcopum, dico ſtandum eſt conſtitutionib. Synodalibus, & Epiſcopus poteſt diſpenſare in legibus Synodi Diœceſanæ, de rigore iuris ſine conſenſu Capituli quo ad directiuam, non coactiuam; & ſic Archiepiſcopus non poteſt diſpenſare abſq; cauſa in legib. Synodi Prouincialis cum ſit illo inferior, & idem dicendum eſt de aliis Prælatis. *Nau. ibid. reſ.* 26. *& p.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 40.

Epiſcopus iuſta cauſa poteſt diſpenſare in denunciationibus.

40 Poteſt Epiſcopus diſpenſare cum iuſta cauſa, quæ non ſemper eſt debita, ſed aliquando eſt gratioſa; & ſic tenetur diſpenſare, vt Clericis ſtudio incumbat, & in denunciantibus cum cauſa Matrimonij, & interſtitiorum ad vtilitatem Eccleſiæ. *Dian. ibid. reſ.* 27.

Legati, eſt alia ratio.

41 De legato eſt alia ratio, quia priuilegium habens in ſui fauorem, non tenetur petenti concedere; ſi vero priuilegium conceſſum eſt petenti, tenetur delegatus concedere concedendo ius petentis, & ſui. *ibidem. reſ.* 28.

In dubio debet fieri diſpenſatio

42 Videtur non peccare Prælatum diſpenſando in cauſam dubiam, cum præſumendum in dubio, Superiorem concedere facultatem inferiori

riori diſpenſandi ad tollendos ſcrupulos Superiorum,& valida eſt diſpenſatio propter bonum,& ſuaue regimen Eccleſiæ. Merolla *ibid.reſ.29.*

ad tollendos ſcrupulos.

43 Credendum eſt dicenti ſe habere poteſtatem diſpenſandi, vel abſoluendi à reſeruatis, maximè quando non agitur de præiudicio, vel graui damno tertij, ſecus ſi agatur de præiudicio; ſic de viro timorato circa conceſſionem Indulgentiæ Suarez, ſic ſi Epiſcopus in collationis titulo ordinati non ſubditi dicat, illum ordinaſſe cum licentia ſui ordinarij. Rebuff. Ita etiam litteris Summi pœnitentiarij credendum eſt aſſerentis, ſibi viuæ vocis oraculo commiſſum eſſe à Papa, vt diſpenſet in aliquo caſu Pontifici reſeruato. *ibidem reſol.30.*

Credendum eſt dicenti ſe habere poteſtatem diſpēſandi, ſi agatur de præiudicio tertij.

44 Prælati Superiores non poſſunt relaxare pœnam inflictam ab inferiore ſubditis, ipſo renitente; poſſunt vero mortuo inferiore. Palaus *ibidem reſol.31.*

Pœnæ inflictæ ab inferiore non poſſunt relaxari à Superiore ipſo nolente.

45 Diſpenſatio odioſa ſtrictè intelligenda eſt, non autem de materia fauorabili. 28. reg. iuris. *ibidem reſol.32.*

46 In cauſa Matrimoniali etiam diſpenſatio latè debet intelligi contra Sanchez, cum reducitur ad ius naturæ, quod eſt fauorabile. *ibidem reſolutio 33.*

Ita in cauſa matrimoniali.

47 Diſpenſatio conceſſa ſubdiacono, vt poſſit ducere vxorem, non liberat eum è recitatione Diuini Officij, cum non remanet priuatum priuilegio Clericorum, nec etiam onere Diuini Officij. Sanchez *ibidem reſolutio. 34.*

Subdiaconus vxoratus cum licētia Papæ tenetur ad officium diuinum.

48 Epiſcopus ordinans ſubditum alienum cum ſua licentia, poteſt cum illo diſpenſare in defectu occurrenti, aut oblito, cum diſpenſato principali extenditur ad acceſſoria. Auila *ibidem reſolutio. 35.*

49 Diſpenſatus à Papa ſuper illegitimitate ad ordines ſuſcipiendos intelligitur etiam ad Ordines Sacros, & ſi diſpenſatio ſit abſoluta ſine aliqua clauſula omnia continet. Coninch *ibidem reſolutio.36.* Non tamen intelligitur ad obtinendum beneficium ſimplex. Theſau. *ibidem reſolutio. 37.* Sed ſi diſpenſetur ad Ordines ſacros, etiam ad irregularitatem, & intenditur ad beneficium ſimplex, quo poſſint ordinibus inſigniri; ſed quando illegitimus diſpenſetur in regularitate abſolutè, tunc extenditur etiam ad beneficia Curata, Palaus *ibid.reſolutio.38 parte 9.tract.8.reſ.22.*

Diſpenſatio abſoluta ſuper illegitimitate continet omnia, excepto beneficio ſimplici.

50 Illegitimus diſpenſatus ad Ordines, non eſt capax penſionis, quamquam deciſio Rotæ aliter decernit, tamen ſtylus Datariæ, & Cancellariæ obſeruat contrarium. Merolla *ibidem reſol.39.*

Dataria contrarium obſeruat.

51 Diſpenſatio, vt illegitimus ſit capax beneficij ſimplicis, & non Curati. *ibidem reſol.40.* Vnde diſpenſatus ad beneficium Curatum, eget noua diſpenſatione ad Epiſcopatum. *ibidem.* Diſpenſatus ad ordines Sacros, & dignitates Eccleſiaſticas, non eſt ad Epiſcopatum, etſi ad iſtum, non ad Archiepiſcopum, & diſpenſatus ad minorem, non cenſetur ad maiores, etiam ſi Papa diſpenſet, vt Clericus fiat, intelligitur de minoribus, niſi illegitimus in illis ſit conſtitutus. Henr. *ibid.reſ.41.*

Illegitimus diſpēſatus ad beneficium intelligitur de ſimplici, & non de curato.

Semper indiget noua diſpenſatione ad alias dignitates.

52 Poteſtas diſpenſandi (quamquam diſpenſatio ſtrictè interpretanda eſt) latè debet interpretari, cum ſit gratia, & beneficium Principis,

Latè interpretanda eſt diſpenſatio

Digitized by Google

cum ſit gratia. quando poteſtas diſpenſandi cum vno non cadit in damnum tertij, tunc præſumitur concedi cum minori damno alterius. Amicus *ibid. reſ.* 42.

Potens diſpenſare, poteſt & commutare, & extenditur ad iuramenta.

53 Delegatus potens diſpenſare in votis, poteſt & ea commutare, quia cui licet plus, licebit & minus, præcipuè quando & hoc continetur in maiori, tamquam pars in toto. Leſſius *ibid. reſ.* 43.

54 Habens poteſtatem delegatam diſpenſandi, vel commutandi vota, (extenditur ad iuramentum) quæ ſoli Deo fiunt. *ibid. reſ.* 44.

Priuilegia Bullæ, vel Iubilæi latè interpretanda ſunt.

55 Priuilegia Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi latè interpretanda ſunt quatenus continent facultatem diſpenſandi. Diana in tract. Bullæ Cruciatæ *reſ.* 48. Vt facultas conceſſa alicui eligendi confeſſarium pro abſolutione à reſeruatis, & cenſuris latè interpretanda eſt, quia fauet ſaluti animæ. *ibidem reſolutio.* 45.

Curioſa circa vota, & iuramenta eiuſdem ſpeciei.

56 Habens poteſtatem delegatam diſpenſandi, vel vota etiam iurata commutandi eiuſdem rei pertinentia, & ſi ſint vincula diuerſa ſpecie, tum in ordine ad diſpenſationem, & commutationem, reputantur quaſi vnum, & eiuſdem rationis, poteſt vtraque diſpenſare, vel commutare, abſque vlla diſtinctione; facultatem vero delegatam ad diſpenſanda vota, vel iuramenta virtute Cruciatæ, vel Iubilæi extendendam eſſe ad vota emiſſa poſt publicationem priuilegij, ſic etiam ad iuramenta, & vota futura Sanchez *ibidem reſolutio.* 46.

Forenſes, & peregrini non poſſunt diſpenſari in votis, & iuramentis.

57 Forenſes, & peregrini (quamquam poſſunt abſolui à peccatis in foro pœnitentiæ ab Ordinario vbi habitant, vel ſi breui tempore commorantur, & idem dicendum eſt de Medicis, Doctoribus, & Prætoribus) non poſſunt tamen ab alio diſpenſari in votis, & iuramentis. Decl. Card. *ibid. reſ.* 47.

Regularis in caſu neceſſitatis, abſente ſuo Prælato, poteſt ab Epiſcopo diſpenſari.

58 Regularis, habitans in aliquo Monaſterio exiſtente in Diœceſi, & Prælatus ſuæ Religionis non habet facultatem abſoluendi, vel diſpenſandi (aliter debet prius ad illum recurrere) poteſt ab Epiſcopo abſolui, vel diſpenſari, dummodo vrgeat neceſſitas impetrandi diſpenſationem, vel ſuperior longe abſit, & facilè adiri non poteſt. Sanch. Si etiam Prælatus non poſſit ſubditum abſoluere, vel diſpenſare, probabilius exiſtimo de licentia ſui Prælati poſſe adire Epiſcopum pro abſolutione, vel diſpenſatione obtinenda. *ibidem reſolutio.* 48.

Epiſcopus ſciens negationem diſpenſationis adhuc poteſt diſpēſare.

59 Epiſcopus poteſt diſpenſare eum aliquo, cui Papa denegauit diſpenſationem, iudicans cauſam non eſſe iuſtam, & Epiſcopus ſciat hanc denegationem, quia non priuatur iure ſuo. Suar. Item ſi quis impetrauit à Papa facultatem diſpenſandi in voto pœnali caſtitatis, vel Religionis, commiſſam Epiſcopo, vel Confeſſario, poteſt adire habentem facultadiſpenſandi ex priuilegio, vel per Bullam Cruciatæ non faciendo mentionem prioris diſpenſationis. *ibid. reſol.* 49.

Vitiatur diſpenſatio taciturnitate cauſæ finalis.

60 Diſpenſatio vitiatur taciturnitate tam ex cauſa finali intrinſeca, quam extrinſeca à iure requiſita, vel conſuetudine introducta, vel ex ſtylo Curiæ Romanæ, & diſpenſatio dicitur ſubreptitia. Amicus. *ibidem reſol.* 50.

61 Non

Digitized by Google

61 Non requiritur, vt explicetur qualitas perſonæ interfectæ pro diſpẽſatione irregularitatis, ſed eſt dicere ſe hominẽ interfeciſſe. *ibid. reſ.* 51.

Non eſt neceſſe explicare perſonã occiſam.

62 Quærens diſpenſationem in aliquo caſu, nolens illum Superiori manifeſtare propter metum, ſibi negandam eſſe diſpenſationem, & obtinuit facultatem, vt alius ſecum diſpenſaret, inualida eſt diſpenſatio, maximè ſi antea habũit animum numquam in tali caſu diſpenſandi, cum non ſit intentio concedendi, ſed ſi numquam habuit animum diſpenſandi in tali caſu, & alias poterat diſpenſare, valida erit diſpenſatio & conceſſio diſpenſandi. Portel. *ibid. reſ.* 52.

Taciturnitas caſus propter metum vitiat diſpenſationem.

63 Non videtur ſubreptitia diſpenſatio in voto de perſeuerantia in Religione, etſi non fiat mentio de ea in petitione diſpenſationis, cum perſeuerantia nihil noui addit voto Religionis, cum implecitè intelligitur profeſſio, & approbatio. Texeda *ibid. reſ.*

Non eſt neceſſarium manifeſtare perſeuerantiam.

64 Impetratio per aliquem obtenta ab eodem Superiore à quo negata fuit, tenet, & eſt valida, etſi taceatur prima negatio: & eadem doctrina currit ſi negata ab vno Superiore obtinetur ab alio nulla facta mentione negationis alterius Superioris, etiam ſecundus ſit inferior, & habeat poteſtatem delegatam, & negans ordinariam. Suar. *ibid. reſ.* 54.

Valida eſt diſpenſatio facta ab vno Superiore denegata ab alio abſq; mentione prioris negationis.

65 Taciturnitas prioris, non facit poſteriorem diſpenſationem inualidam, quando vtraque diſpenſatio verſetur circa fines diuerſos, & diuerſos effectus; ſecus ſi eſſet circa eumdem finem, & effectum, tunc neceſſe eſt, vt explicetur prior ad validitatem poſterioris. Sanch. quamquam alij contrarium teneant. *ibid. reſ.* 55.

Simile.

66 Poteſt impetrari diſpenſatio de voto Religionis non facta mentione voti caſtitatis; ſed non è contra, vt quando cauſa honeſtans diſpenſationem voti Religionis ſumeretur ad ordinem Matrimonij; ſed aliqui tenent, poſſe impetrari diſpenſatio voti caſtitatis, abſque mentione Religionis, cum hoc non obligat ad perſeuerandum. Baſil. Pont. *ibid reſ.* 56.

Poteſt impetrari diſpenſatio de voto religionis tacito voto caſtitatis, ſed non è contra.

67 Poſſit quis impetrare diſpenſationem vnius irregularitatis non facta mentione de aliis, cum non ſit connexio inter tales in regularitates. Perez *ibid. reſol.* 57. Vnde committens plura homicidia, non incurrit in plures irregularitates, numero diſtinctas, vnde poteſt impetrare diſpenſationem primæ ſine mentione aliarum. Palaus, & alij *ibid. reſ.* 58.

Satis eſt diſpenſatio vnius irregularitatis, non facta mentione de aliis.

68 Cùm ex eodem gradu conſanguinitatis, vel affinitatis duplicato vnum tantum oritur impedimentum, non eſt explicandus duplex gradus in diſpenſatione, ſed tantum gradus propinquior, ex quo impedimentum oritur. *ibidem reſolutio.* 60.

Gradus propinquior ortus ex conſanguinitate explicandus eſt.

69 Tacere in diſpenſatione cauſam finalem, facit illam ſubreptitiam, & inualidam, non autem impulſiuam. Item non vitiatur diſpenſatio ex falſa cauſæ expreſſione, quando ea expreſſa, facilior eſſet diſpenſatio, vt cum impetrauit beneficiũ ſimplex, exponendo eſſe Curatũ. Pan. *ibid. reſ.* 61.

Taciturnitas cauſæ finalis facit diſpenſationem ſubreptitiam, non cauſæ impulſiuæ.

70 De diſpenſatione obtenta Matrimonij, quæ fuit irrita, non debet fieri mentio in ſecunda diſpenſatione, cum ad hoc iura non compellunt, nec prima ſuum effectum operata eſt. *ibid.* 59.

Non eſt facienda mentio de diſpenſatione irrita.

71 Diſpenſatio facta à Pontifice cum conſanguineis, allegando habuiſſe

Digitized by Google

tione irrita.

buiſſe copulam, & iam non eſt habita, tamen propter hoc mulier paſſa eſt detrimentum famæ, non eſt ſubreptitia, ſed valida, & quando cauſa eſt finalis, eſt valida, ſecus ſi non ſit finalis. Amicus. Item, Diſpenſatio cum conſanguinea, cum qua habuit copulam ante diſpenſationem, & poſt illam antequam ab Epiſcopo executioni mandetur, iterum ſe copulauit, literæ diſpenſationis illi ſuffragantur; ſed ſi poſtquam Epiſcopus executioni mandauit, & copulam iterum habuit ante contractum Matrimonium, Epiſcopus non poteſt amplius cum illis diſpenſare. Portel *ibid. reſ. 65.*

Valida eſt diſpenſatio obtenta de copula non habita propter infamiã.

Alia curioſa. Non poteſt amplius Epiſcopus diſpenſare.

72 Diſpenſatio facta in voto, valet explicatio, ſubſtantia voti, ſi vnum includatur in alterum, vt pars in toto valida eſt diſpenſatio, ſecus autem, ſi neutrum includatur in aliud. Suar. *ibid. reſ. 66.*

Si includatur pars in toto valida, eſt diſpenſatio, ſecus ſi neutrum.

73 In voto iurato ſi petatur diſpenſatio facta mentione de vno ſolo, negato altero, valet diſpenſatio. Sanch. *ibid. reſ. 67.*

Valet diſpenſatio voti non facta mẽtione de altero.

74 Curialis, vel ſollicitator, qui vt facilius impetret diſpenſationem mutata ſubſtantia narrationis, non incidit in excommunicationem, ſed in pœnam falſarij. Sanct. Et reſcriptum eſt validum. *ibid. reſ. 68.*

Mutata ſubſtantia narrationis à curiale incurritur pœnam falſarij. Validum eſt reſcriptũ.

75 Diſpenſatio impetrata per ignorantiam, & ſimplicitatem tacendo cauſam veram, non eſt valida. Palaus *ibid. reſ. 69.*

Impetrata per ignorantiam non eſt valida.

76 Clauſula (Motu proprio) non ſupplet, ſi vitium ſubreptionis ſit in expreſſione cauſæ finalis falſæ, & motus ſit contrarius tertij, nec tollit inhabitalitatem perſonæ ſi taceatur. Amicus. Sed ſi dicit Motus proprio ſua voluntate, & liberalitate, hoc modo tollit impedimentum etiam non narratum. *ibid. reſol. 70.*

Curioſa circa hæc verba (motu proprio.)

77 In aliquo caſu, vrgente neceſſitate, in quo non poteſt adiri Pontifex propter magnam pauperiem, Epiſcopus poteſt in illo diſpenſare. Sanchez, & alij *ibid. reſol. 71.*

In graui neceſſitate poteſt Epiſcopus diſpenſare.

78 Epiſcopus poteſt abrogare Conſtitutiones confirmatas pro ſua Diœceſi per Papam, quando eas ſuas non fecit, & robur non addidit, ſecus autem ſi ſuas fecit. *ibid. reſol. 73.*

Conſtitutiones non roboratas à Papa, poteſt Epiſcopus abrogare.

79 Diſpenſatus in vno caſu, ſi poſtea in alio eiuſdem incidat, debet facere mentionem prioris diſpenſationis, aliter diſpenſatio erit nulla; ſecus autem ſi non eſſet eiuſdem generis, ſed diuerſi. Cou. *ibid. reſol. 75.*

Facienda eſt mentio prioris diſpenſationis, ſi non eſſet eiuſdem generis.

80 Cauſa finalis verificatur in diſpenſatione eo tempore, quo Pontifex dicit in litteris (ſi preces veritate nitantur.) Item diſpenſatio delegata inferiori, ſi cauſa finalis ceſſet anteqã habeatur, vel exequatur, non valet, cũ iam non erat perfecta diſpenſatio, ſed in fieri, & ſufficit, vt eam ſubeat quando diſpenſatur, ſed non in initione Matrimonij. Præp. *ibid. reſol. 77.*

Ceſſat diſpenſatio ſi ceſſat cauſa finalis, antequam habeatur.

81 Epiſcopus poteſt in aliquibus diſpenſare validè, ſuper impedimentis Matrimonij Primò, quando impedimentum eſt occultum, vt non poſſit manifeſtari ſine notabili detrimento famæ, vel alicuius grauioris mali. Secundò, quando Matrimonium eſt contractum in facie Eccleſiæ, & validum præſumatur. Tertiò, quando ſeparatio futura ſit difficilis, & vel ex vna, vel vtraque parte non poteſt probari illam faciendam. Quartò ſi ſit difficilis recurſus ad Pontificem etiam in diuitibus, & non ſit facilis recurſus ad Legatum

Epiſcopus poteſt diſpenſare in impedimentis occultis cum detrimento, & infamia.

Digitized by Google

Legatum Apoſtolicum. Sed per hoc vltimum videtur non poſſe. Diana *ibid.reſol.*78. Sed iſti caſus non ſunt conceſſi eius Vicario,ſed poteſt Epiſcopus committere vt diſpenſet.Præp.*ibid.reſol.*79.

Non poteſt eius Vicarius niſi ex ſpeciali delegatione.

82 Poteſt Epiſcopus, tentatis omnibus (ad euitandum ſcandalum, vel infamiam) ex cauſa vrgente diſpenſare in impedimento dirimente, non ſolum in contrahendo, ſed etiam contracto. Item poteſt diſpenſare propter diſpenſationem ſubreptitiæ obtentam,poſt contractum matrimonium, confirmando diſpenſationem Pontificis. Baſil.Pont.Et etiam ſuper impedimentis ſuperuenientibus matrimonio iam contracto, & impedimentis petendi debitum.Val.*ibid. reſol.*80.

Simile.

83 Copula habita inter conſanguineos, cum non ſit impedimentum, non eſt manifeſtanda Pontifici, nec eſt ſubreptitia diſpenſatio; dummodo inceſtus non ſit publicus, & cum infamia tertij Sanch.*ibid.reſ.*81.

Copula inter conſanguineos nō eſt manifeſtanda, quando inceſtus non eſt publicus.

84 Copula habita cum ſpe, & animo facilius diſpenſaturi ſuper impedimento quando vtrique ſunt conſcij, non autem vnus ex ipſis, debet exponi, tamen ſi adſunt aliæ cauſæ ſufficientes ſolæ ad obtinendam diſpenſationem,tunc neceſſe non eſt exponere copulam, nec intentionem, qua habita fuit.Aueſa *ibid.reſ.*82.

Copula cum ſpe facilius impetrandi diſpenſationē, ſi vtriuſque pars eſt conſcia debet exponi.

85 Copula cum conſanguinea ex parte vnius tantum cognita, vel ex publica honeſtate, non facit diſpenſationem ſubreptitiam, ſi in petitione diſpenſetur non manifeſtando copulam cum cognata ſpirituali,cum non ſit inceſtus; & quando non ſeminatur intra vas,non contrahitur inceſtus. Sanch.*ibid reſ.* 83.*n.* 7.

Copula ex parte vnius non facit diſpenſationē ſubreptitiam, etiam cum cognata ſpirituali.

86 Diſpenſatio valet in foro conſcientiæ, quando probabiliter neceſſe eſt,Papam diſpenſare etſi litteræ nondum ſint expeditæ,non autem in foro externo; & etiam valet ſi Papa moriatur antequam litteræ expediantur.Molina *ibid.reſ.*84.

Diſpenſatio quādo litteræ non ſūt ſpeditæ valet in foro interno.

87 Si quis obtinuit diſpenſationem contrahendi cum conſanguinea, tamen cum alia nupſit, poteſt mortua prima contrahere cum conſanguinea cum qua diſpenſatus fuit.*ibid. reſol.* 85.

Poteſt contrahi cū conſanguinea, cū qua diſpenſatum fuit poſt mortem primæ vxoris.

88 Poteſt ſuperior diſpenſare in votis,etiam inuito vouente, cum ſit dominus eius voluntatis,quando vero ſit in bonum commune,vel bonum ſpirituale vouentis, aliter non valet.*ib.reſ.*86.

Superior inuito vouente poteſt in ſuis votis diſpenſare.

89 Diſpenſatio obtenta pro aliquo eam ignorante, valet ſi eam acceptat, ſin minus, non eſt valida. Sà, etiam pro conſanguineis pauperibus ſine mercede. Item valet diſpenſatio quando impedimentum officit vtrique,ſatis eſt, ſi vnus ſciat impedimentum,& ab eo obtineatur, & acceptetur, vt proſit,altero ignoranti. Nauar. quando impedimentum eſt vnius, vel vtriuſque, vt eſt in voto caſtitatis,poteſt acceptare abſque mandato alterius.Sanc.*ibidem reſolutio.* 87.

Diſpenſatio impetrata inſcio vouēte valet ſi eam acceptat.

90 Diſpenſatio, niſi ſit nota diſpenſati,non ſortitur ſuum effectum,& ſi contrahat matrimonium,non eſt validum,debeat eſſe conſcius diſpenſationis.Amicus *ibid.reſ.* 88.

Neceſſe eſt vt ſit nota diſpenſato.

91 Non poteſt Pontifex reuocare diſpenſationem ad ſuum libitum factam ſuper aliquod impedimentum, abſque legitima cauſa, quando eſt

Non poteſt Pontifex reuocare diſpenſationem ad

Digitized by Google

tationem ad ſuum libitum abſque legitima cauſa.

eſt pro remuneratione meritorum impellentium voluntatem Pontificis, nec ſoluta pecunia in Dataria pro ſubleuandis ſumptibus Pontificis,non autem ſi gratis,& non per modum contractus, nec à Sacra Pœnitentiaria poſſunt reuocari diſpenſationes à ſe factæ eodem modo,vel ad bonum ſpirituale tertij; cum cauſa vero poteſt, licet non poſſint ordinarij,quia ex cauſa diſpenſant. Perez.*ibid.reſ.*89.

Quando partes ſunt diſtinctæ,ſubreptio vnius nõn inualidat validitatem alterius.

92 In diſpenſatione continente duas partes ſimul coniunctas,ſubreptio vnius inualidat validitatem alterius; non autem quando partes ſunt diſtinctæ, & non habent connexionem inter ſe.*ibid.reſ.*90.

Taciturnitas veritatis, quando non eſt circa cauſam finalem non vitiat reſcriptum.

93 Taciturnitas veritatis, vel manifeſtatio falſitatis non vitiat reſcriptum quando ſubreptio non eſt circa cauſam impulſiuam; ſecùs in cauſa finali. Diana *ibidem reſolutio.*91.

Poteſt diſpenſare etiam cum priuatis perſonis.

94 Pontifex poteſt diſpenſare, (vt dicemus de poteſtate Pontificis) non ſolum cum magnatibus, & nobilibus perſoni s,ſed etiam cum priuatis, ob eorum priuatum bonum in ſecundo gradu. Ochogau. *ibid. reſol.* 92.

95 Si vis ſcire cauſas propter quas Pontifex diſpenſare poſſit,non te pigeat legere *ibid.reſ.*93.

Fœmina pauper effecta diues ſi vult renunciare, poteſt.

Valet ob paupertatem diſpenſatio cũ conſanguineo.

96 Fœmina pauper,ſi ante, vel poſt miſſionem pro diſpenſatione,ſed antequam diſpenſetur fiat diues, vel per hæreditatem, vel per legatum, poteſt renunciare ad effectum prædictæ diſpenſationis obtinendæ, non autem ſi nolit renuntiare,nec acceptare; ſi autem per longitudinem Regionum, facta hærede,vel legataria, & non peruenerit ad eam notitia legati,& conceſſa fuit diſpenſatio,poteſt acceptare,& contrahere matrimonium, & valida eſt diſpenſatio. Sanchez, ſic valet diſpenſatio fœminæ, quæ ob paupertatem non poteſt extraneo nubere, ſi petat nubere cum eadem paupertate, cum conſanguineo.*ibid.reſol.* 94.

In dubio poteſt contrahi abſque diſpenſatione.

97 In dubio ſi habeat impedimentum,poteſt licitè contrahere matrimonium abſque diſpenſatione. Cra.*ibid. reſol.*95.

Datur caſus,vt diues non poſſit adire Papam.

98 Poteſt dari caſus in diuitibus, vt propter aliquam,vel aliquas cauſas adire non poſſint Pontificem pro diſpenſatione ſuper impedimento dirimente, in quo Epiſcopus poteſt diſpenſare.*ibid.reſ.*96.

Poteſtate ſupernaturali poteſt ſoluere matrimoniũ ratum & non conſummatum

99 Poteſt Pontifex diſpenſare, & ſoluere poteſtate ſupernaturali ſibi à Deo conceſſa matrimonium ratum,& non conſummatum. Dian. *ibid. reſ.*97.

Durat diſpenſatio mortuo Papa cum clauſula (ſi preces.)

100 Diſpenſatio cum clauſula(ſi preces veritate nitantur,) eſt valida, & durat etiam morte concedentis, & hoc etiam procedit in irregularitate,& aliis,quæ in foro externo, vel interno committuntur cum hac clauſula.*ibid.reſol.*98.

Diſpenſatio teſtãdi durat mortuo concedente, & aliqua curioſa inuenies.

101 Diſpenſatio, & facultas conceſſa Epiſcopis, & aliis non valentibus, teſtandi, non expirat morte concedentis.Riccius.Secundò,non validatur teſtamentum factum ſine licentia ex ſuperueniente facultate. Tertiò, teſtamentum factum ab Epiſcopo ante facultatem habitam ,conualidatur cum licentia ſuperueniente. Quartò, ſi Princeps concedit facultatem ædificandi molendinum, extenditur ad ædificatum. Quintò, ſi Rex concedit

Digitized by Google

concedit habendi beneficiũ in Regno, habet locũ de iam habito, Rebuffus. Sextò, ſi Pontifex diſpenſat habendi plura beneficia incompatibilia extenditur ad iam habita. Septimò, licentia Epiſcopi ad ordines ſuſcipiendos non expirat eo mortuo, & ſic de aliis beneficiis habitis, vt gratiæ. Octauò, licentia confitendi aut concionandi non expirat etiamſi amoueatur ab Epiſcopatu. D. Anton. Nonò, non expirat licentia eligendi Confeſſarium conceſſa à Pontifice, vel Epiſcopo per eorum mortem. *ibid. reſ.* 99.

102 Pontifex poteſt diſpenſare in voto ſolemni paupertatis, & obedientiæ. Leſſius. Sic etiam in recitatione Diuini Officij cum qualiber perſona obligata. *ibidem reſolutio.* 100. & 101.

Poteſt diſpenſare in voto ſolẽni paupertatis, & obedientiæ.

103 Diſpenſatus vnius caſus, non cenſetur per extenſionem ad alium, vt cum donatur alicui nummus aureus ob amicitiam, non tenetur ad alium, cenſetur ad annexos & connexos, & incluſos ſub diſpenſatis. Gloſſa *ibidem reſolutio.* 202.

Diſpenſatus ad vnum caſum diſpenſatio extenditur ad alium.

104 Diſpenſationes directæ Magiſtro Theologiæ, intelliguntur Doctori Theologo, & non Licentiato, ſolum poſſunt Licentiatis Societatis Ieſu dirigi, debent tamen habere poteſtatem à Superiore antequam litteræ ſint expeditæ, alias diſpenſatio erit nulla. Quando vero diriguntur Confeſſario ab Ordinario approbato: valet etiam ſi ſit pro ſolis fœminis, vel ſolis maſculis, non autem ratione ſcientiæ. Perez *ibidem reſolut.* 103.

Doctori, & non licentiato.

Valet etiamſi pro ſolis fœminis ſit deputatus.

105 Non poteſt variari confeſſarius electus virtute litterarum diſpenſationis vigore eiuſdem Bullæ inconſulto maiori Pœnitentiario. Papa Leo, & alij tenent non amittere ſuum effectum, quamuis aperiantur à non habente dictas qualitates in illis conceſſas executori, & apertori, peccabit tamen illas aperiendo carens illis.

Confeſſarius electus virtute litterarum non poteſt variari.

Item poteſt adire alium Confeſſarium, caſu quo primus aperit, & nolit diſpenſationem concedere, cum ſit eiuſdem naturæ confeſſionis Sacramentalis, quæ variari poteſt, imò etiamſi melius conſultus poſtea vult concedere, poteſt etiam eligi denuò. Naldus *ibid. reſ.* 103.

Denuo poteſt eligi.

106 Diſpenſatio debet fieri in confeſſione Sacramentali iuxta, verba Sacræ pœnitentiariæ (quatenus audita Sacramentali Confeſſione.) *ibidem reſolutio.* 105.

Debet fieri in confeſſione etiamſi in inualida & ſacrilega.

107 Diſpenſatio facta in confeſſione inualida, & ſacrilega, ſortitur ſuum effectum cum agitur de materia fauorabili, dummodo Confeſſio non ſit inualida ex defectu integritatis circa rem de qua petitur diſpenſatio. Suar. *ibid. reſ.* 106.

108 Vt dipenſatio cum clauſula (propter incontinentiæ periculum) ſortiatur ſuum effectum, debet fieri propter frequentem lapſum, & fragilitatem complexionis, vel ex prauo habitu acquiſito, non ex aliquo timore. Portellus. Sic etiam in voto Caſtitatis in foro conſcientiæ non ſufficit quæuis tentatio, nec periculum, ſed magnum, vel ex praua inclinatione oriatur, vel ex complexione naturali, vel prauo habitu Filliuc. *ibid. reſ.* 107.

Propter frequentem lapſum complexionis.

Digitized by Google

Clauſula examinationis.

109 De clauſula (examinationis faciendæ oratoris à confeſſario) indigere iuramento volunt aliqui, ſed ſi antea ex alia confeſſione Confeſſarius ſciuit veritatem, non indiget nouo iuramento, ac diſpenſare poſſit. Item, ſi cauſa iuſta eſt à parte rei, & confeſſor illam neſcit, neque examinet, & diſpenſet, nulla eſt, cum non ſeruat formam ſubſtantialem præſcriptam pro illo actu faciendo: Confeſſarius debet monere oratorem ante quam diſpenſet de veritate dicenda, aliter diſpenſatio non valebit, tamen ſi hæc omittat, ſeruando reliqua, diſpenſatio eſt valida. *ibidem reſol* 108.

De aliis clauſulis vide infra.

110 Quoad clauſulam de confeſſione facienda, & aliis pœnitentiis debet confeſſor ininngere aliquas confeſſiones, poteſt eas iniungere, vel ſemel in menſe, vel duobus, vel tribus menſibus ſuo arbitrio faciendis, & ſi vna fiat 1. Ianuar. & altera Februar. valet; & ſi in vno iſtorum menſium incidat confeſſio annualis Eccleſiæ, non tenetur menſtruam facere; ſecus de confeſſionibus per votum, de aliis pœnitentiis poteſt ſuo arbitrio, vel imbecillitate pœnitentis aliqua opera pia in die, vel Hebdomada, aut menſe iniungere, ſicuti eſt ieiunium, vel alias preces. In voto Religionis vero, quæ iubentur quotidie imponi, recordetur exceptionis voti, quo tenebatur. Portell *ibid. reſol.* 109.

111 De clauſula (dummodo impedimentum ſit occultum) aduertendum eſt publicum eſſe illud, quod eſt notorium, & foro contentioſo deductum, ita vt rectè, ac ſimpliciter dicatur publicum. *ibid. reſ.* 110.

De Clauſula (gratis vbique) intelligitur prohibere ſolum munera à manu, & non poculenta, & oſculenta, quæ animi gratia donantur. Perez *ibidem reſol.* 111.

112 Annuendum eſt à Summo Pontifice, oratoribus pro diſpenſatione in ſecundo gradu conſanguinitatis etiam priuatis. Nauar. *part.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 8.

Præferendum eſt reſcriptum vltimum priori.

113 Plura reſcripta conceſſa à Summo Pontifice, ſemper præferendum eſt vltimum priori, facta mentione de priori, maximè pro diuerſis beneficiis, vel pluribus Eccleſiis, in ſecundo debet fieri mentio de primo, & de proceſſu exequuto ex primo reſcripto. Panormit. quando duo reſcripta impetrantur, vnum à principali, & alterum à Procuratore, & ignorante datur optio, quo vti vellet *par.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 4.

DIVORTIVM.

Sodomia debet eſſe cum ſeminis effuſione, vt ſit cauſa diuortij.

1 COpula Sodomitica imperfecta cum vxore non inducit cauſam diuortij perpetui, ſed debet eſſe completa cum ſeminis effuſione intra vas contra naturam. Sanchez *part.* 9. *tractat.* 8 *reſolut.* 39. nec per pollutionem in tactura mulieris, contra Texeda *ibidem* §. *Hinc dictis.*

Diuortium concedendum eſt marito eiicienti vxorem

2 Concedendum eſt diuortium marito, qui vxorem eiecit è domo negando ei alimenta, & ipſa per hoc fornicata eſt, non ideo adulterio conſenſit, nec à diuortio faciendo impediendus eſt, ſecus ſi ea intentione

eieciſſet,

Digitized by Google

eieciſſet, vt compulſa neceſſitate adulterium committeret. *ibid. reſ.* 38. Et poteſt petere diuortium etiam, quod vxor adulterata eſt per vim grauem cadentem in conſtantem virum *ibid. §. Sed ſi quares.* cui alimenta negauit, dummodo ea intentione non eieciſſet.

3 Non tenetur vir vxorem dimittere adulterantem, & pertinaciter perſeuerantem in adulterio, ſub peccato mortali, niſi in rariſſimo caſu, ita vt dimiſſio ſit apta ad emendationem abſque inconuenienti, aut ad euitandam ſuſpectionem, & non ſit marito valdè incommoda, & non ſit aliud remedium ſufficiens ad emendationem, tenetur eam dimittere. Sanchez *ibid. reſol.* 40. Sic multò minus de vxore cum viro adulterante. *ibid. §. Sed quid dicendum.*

Non tenetur dimittere vxorem pertinacem in adulterio.

4 Vir, qui poſt diuortium adulterium commiſit, non ſolum ex Iudicis ſententia, & ex officio, ſed ad petitionem partis, cogendum eſſe innocentem, (poſtmodum nocentem, nocenti dimiſſo reconciliari) obligatûſque eſſet in conſcientia, hanc præſtare reconciliationem quolibet volente, & de hoc alibi dictum eſt. *ibid. reſ.* 39.

Poteſt cogi vir poſt adulterium, vt vxori reconcilietur.

5 Mulier adultera ingreſſa in Monaſterio, vel tacente viro offenſo poteſt profeſſionem emittere abſque eo, quod vir tenetur ingredi Religionem, ſed poteſt in ſæculo manere abſque vllo voto. Diana *ibidem reſolut.* 60.

Mulier adultera ingreſſa monaſterio poteſt profeſſionem emittere.

DOLOR.

1 Actus doloris in confeſſione facienda, poteſt præcedere tempus, v. gr. ſi manè dolet, & actu non reuocato poſt tres vel quatuor horas confiteatur ſine nouo doloris actu, ſatisfacit confeſſioni, & ſi nocte præcedente examinauit ſuam conſcientiam eliciendo actum doloris, poteſt manè confiteri; ſic etiam tranſacto die, actu tamen non reuocato. Diana *part. 9. tract. 9. reſ.* 51.

Non eſt neceſſe vt dolor ſit ſemper actualis quando actu non reuocauit antecedentem.

Contritionem ob metum pœnæ Purgatorij ſufficere ad valorem Sacramenti docet Leandrus, ſic etiam attritio de morte ſubeunda per ſententiam Iudicis, ob infamiam, eſt ſufficiens ad valorem cum aliquo reſpectu ad Deum vt ſit dolor de peccato commiſſo. Lugo *ibidem §. Nota hic.*

2 Qui confitetur de venialibus tantum, tenetur elicere actum doloris efficacis, ſicut tenetur in confeſſione de mortalibus, Diana *part. 9. tr. 9. reſol.* 31. Peccata venialia poſſunt remitti virtute. Sanchez *ibid. §. Sed ſi.* Similiter dolor de peccatis validus eſt ſi habeatur ante, vel poſt confeſſionem *ibid. tract. 9. reſol.* 37.

De venialibus etiam eliciendus eſt dolor.

DOMINVS.

1 Certum eſt ſeruos eſſe in dominorum poteſtate. Quæ poteſtas rectè definitur ius quod Dominus habet in ſeruum. Et omni ſuo effectu eadem eſt cum dominio, quod Dominus habet in rebus ſuis, id ſit poteſtas Dominica, in ſeruis. Per Dominum autem in-

Poteſtas Dominica quid.
Quid Dominus.
Qui eius effectus.

Digitized by Google

telligimus non ſolum eum qui verè dominus eſt, id eſt, proprietatis; ſed fructuarium etiam, & bonæ fidei poſſeſſorem. Huius autem poteſtatis effectus præcipuus eſt, quod dominus in ſeruos vitæ, necíſque poteſtatem habeat, quæ tamen poteſtas hodie ex conſtitutione Diui Pij Antonini valdè diminuta, & coarctata eſt. Licèt enim illa olim fuerit ſumma, hoc eſt, licèt Dominus potuerit ſeruum ſuum ſine cauſa impunè occidere, verberare, violare; attamen hodie ſine cauſa legibus cognita, non poteſt. Et hæc omnia docet Iuſtin. *in Inſtitutis lib.1. tit. de his, qui ſui, vel alieni iuris ſunt.* Quæ quidem olim procedebant de iure ciuili: nam de iure naturæ contrarium dicendum, cum homicidium ſit intrinſecè malum *par.7. tract.7. reſol.4.*

Non poteſt denegare alimenta ſeruis.

2 Aliqui opinati ſunt poſſe dominum ob certa quædam crimina & ſcelera ſerui denegare illi alimenta, vt ſi ſit ingratus, vel contumelioſus in dominum, vel ſi mali aliquid fecerit, ob quod mortis pœnam meretur. Sed verius eſt, quod alij tradiderunt; ſi ſerui crimen eſt vltimo ſupplicio dignum, ad Magiſtratus, ac Iudices iure defertur, ſi alterius pœnæ ſit reus, priuatim à domino iure punitur, numquam tamen alimenta, quæ ſunt neceſſaria ſimpliciter vitæ ſubſidia, dominus poteſt iure denegare; quamuis ea poſſit ex parte minuere: ita vt ſeruus non inedia abſumatur, & pereat, ſed attenuato, & diminuto victu caſtigetur, vt ſic fortè ad ſaniorem mentem, meliorémque vitam redeat. Ita Filliucius *tom.3. tract.28. par.2. cap.4. num.75.* Vnde non ſunt damnandi domini, qui propter aliqua delicta licèt leuiora detrahunt ſeruis *Parte della ratione*, vt vulgò dicitur *par.7 tract.7. reſol.46.* Quod ſi dominus ſit nimis ſæuus in ſeruos, poteſt cogi, vt illos vendat, ex Menochio *de Arbitr. centur.2. caſ.138. ex lib.3. de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris; §. ſed maior.* Sicut cogitur pater emancipare filium, quem acerbiùs quàm pro paterna pietate tractarit. Et ob ſæuitiam ſocij licet ante tempus à ſocietate recedere. Et vaſallus nimium ſæuiendo in ſubditos ius feudi amittit: æſtimatio autem cuiuſque ſæuitiæ arbitrio iudicis remittenda eſt. *Ibidem reſolut. 46.*

Licet poſſit ea minuere.

At ob ſæuitiam poteſt cogi vendere ſeruos.

Quæ vota ſeruorum poſſit irritare, & quæ non.

3 Dominus poteſt irritare ea vota ſerui, quæ ipſius obſequio, & ſeruitio obſtiterint; non autem ea, quorum executionem ſerui remiſerint in tempus ſolutæ ſeruitutis. De votis verò ante ſeruitutem emiſſis, ſuſpendi eorum executio poteſt, ſi præiudicantia fuerint, & idem dicendum de votis obſeruandi præcepta diuina, audiendi Miſſam, ieiunandi, communicandi, &c. quod à fortiori procedit in votis rerum ad conſilium pertinentium, vt recitandi aliquas moderatas orationes, præſtandíve aliquam moderatam abſtinentiam. Votum verò caſtitatis nullatenus irritari, neque ſuſpendi poteſt. Et idem eſt de votis realibus, ſi fortè ſerui aliqua bona habeant propria. Secus verò ſi ex bonis dominorum ſint, nam eo ipſo ſunt eorum diſpoſitioni ſubiecta. Ita Trullench *in Decalog. tom.1. lib.2. cap.2. dub.37. num.1. & ſeqq.* qui optimè etiam obſeruat vxorem non poſſe ſerui vota irritare, niſi ſpectent ad eius bona paraphernalia; & *dub. 36. num.7.* notat, poſſe dominum ſerui impuberis

parentibus

Digitized by Google

parentibus orbati, omnia illius vota irritare. Quod eſt valde notandum. *p.7.tr.7.reſ.27.*

4 Poſſunt autem grauiter peccare domini præcipuè in his. Primò ſi ſint notabiliter negligentes in procurandis iis, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem ſeruorum; vt eſt ſuſceptio ſacramentorum ſuo tempore. Miſſæ auditio, & alia huiuſmodi. Secundò ſi ſint negligentes in corrigendis eorum peccatis. Tertiò ſi iubeant aliqua, quæ ſerui facere non poſſint ſine peccato mortali. Quartò, cum eos onerant laboribus intolerabilibus. Quintò, cum eos afficiunt contumeliis, vt vocando ſeruos Chriſtianos canes. Sextò, ſi grauiter verberent ex leui culpæ. Ita Trullench *in Decal. tomo* 1. *libr.* 4. *cap.* 1. *dubio* 6. *num.* 2. At ego puto, dominos, vocando ſeruos Chriſtianos canes excuſari à peccato, quia ex ira, & ex indeliberatione talem ſolent proferre iniuriam. *Ibid. reſol.* 47. Nec peccant offerendo canes ſeruis infidelibus in die ieiunij, vel imponendo illis opera ſeruilia in diebus feſtiuis; quia infideles ſunt extra Eccleſiam, & non ligantur eis præceptis. *pr.* 1 *.tr.9.reſ.*32 *& pr.7.tr.7.reſ.*58.

Peccata in vſu ſeruorum.

Non peccant vocandi ſeruos Chriſtianos canes.

Nec in apponendis canibus ſeruis infidelibus, &c.

5 Dominus peccans cum ſeruo, vel ſerua infideli, debet in confeſſione hanc circumſtantiam explicare, iuxta probabiliorem ſententiam, quam docet Auerſa *de Sacram. Pœnit. quaſt.* 9. *ſect.* 9. Sed probabilis eſt etiam negatiua, cum plures Doctores aſſerant circumſtantiam infidelitatis in copula illicita non mutare ſpeciem, ſed aggrauare. *p.* 7. *tr.* 7. *reſ.* 72.

Nec peccando cum illis, tenetur hanc circumſtantiam aperire.

6 Quæres an dominus teneatur reſarcire damnum à ſeruis illatum? Reſp. quod competit actio aduerſus dominum mancipij ob damnum à mancipio culpabiliter illatum abſque domini culpa, vt habeatur *in tit. Inſt. & Digeſt. de noxalibus actionib.* (Si enim culpa domini illatum fuit, tenebitur dominus aliunde ex iniuſta læſione ad totum damnum:) & tunc dominus debet vel damnum ſoluere, vel mancipium pro noxa dare, damnum paſſo. Dixi ob damnum à mancipio culpabiliter illatum, quia ſi abſque vlla eius culpa fuit, ſicut mancipium ad nihil tenetur, ita nec dominus, niſi quantum ex damno illato factus eſt locupletior: ſi autem aduerſus mancipium criminaliter agatur ad eum puniendum; non poteſt Dominus illud liberare, ſoluendo damnum, ſed debet actio aduerſus ſeruum intentari. An verò iſta obligatio, quam dominus ex damno illato à mancipio contraxit, liget in foro conſcientiæ, an ſolum poſt Iudicis condemnationem: affirmat Vaſquez *opuſ. de Reſtitut. cap.* 2. §. *dub.* 1. cum aliis. Ita probabilior mihi videtur contraria ſententia quam tuetur Trullench in *Decal. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 6. *dub.* 3. *num.* 9. *part.* 7. *tract.* 7. *reſ.* 73. Quando autem poſſit, vel non baptizare filios ſuorum ſeruorum inuitis parentibus, vide verbo *Baptiſm. n.* 41. Item an teneatur ſtrictius ad correctionem, vide v. *Correctio num.*

Tenetur reſarcire damnum culpabiliter à ſeruo illatum.

Non tamen ante Iudicis ſententiam.

Digitized by Google

DONATIO

Donationis diffinitio.

1 † DOnatio eſt datio liberalis,quæ nullo iure cogente ſex ſola animi benignitate alteri fit,& conceditur,vel eſt actus, quo res propria,ex liberalitate à volente proficiſcitur,& in volente confertur. Arprechtus *part.8.tract.6.reſ.*1.

Duplex donatio cauſa mortis vna, & inter viuos alia.

2 Duplex donatio inter viuos vna, cauſa mortis altera, donatio differt à legato ſubſtantia, & natura, in donatione requiritur donans, & donatarius, in legato ſola voluntas teſtatoris; Inter viuos, eſt quæ ſine ſuſpicione vlla mortis, ſed mera voluntate donantis,& mente,& propoſito, vt res donata, ſtatim fiat accipientis, nec vllo caſu ad donantem reuertatur ad diſtinctionem illius cauſa mortis, quæ facilè reuocari poteſt. Diana *ibid.reſ.*2.

Non poſſũt donare infantes, furioſi,mente capti,muti,& ſurdi,ſed ſi ſigno aliquo oſtendunt, quæ volunt, poſſunt ſenes deliri, pupilli, impubes.

3 Infantis, furioſi, & mente capti,muti, & ſurdi nati donari non poſſunt. Muti,& ſurdi, qui quod volunt oſtendunt. poſſunt donare; qui caſu eſt ſurdus,vel mutus,vel vtrumque ſimul,litterarum tamen non ignarus, talis ſcripto donare poteſt; ſenes deliri non poſſunt donare; ſenes vtentibus iudicio non prohibentur,ſed ſolum de litibus pupilli non poſſunt donare;impubes non expletis annis quatuordecim,fœmina 12.millia non poſſunt donare, tamen ad pias cauſas,& hoc de iure Ciuili,non in foro conſcientiæ,donationes impuberum cum ratione factæ erunt validæ.*ibidem reſ.*3.

Minores 25.annorum non poſſunt donare.

4 Minores annorum 25.abſque Curatoris auctoritate donare non poſſunt,ſi non habent Curatores,poſſunt in reuocabiliter donare res mobiles,(non immobiles)dummodo ratificent elapſis 25. annis & infra iſtud tempus poſſunt retractari auxilio reſtitutionis. Prodigi non poſſunt donare: minores 15.annorum habentes vſum rationis ſine licentia patris,& Curatoris bona Caſtrenſia,& quaſi Caſtrenſia,cum ſint Domini iſtorum; filiusfamilias non poteſt promittere bona immobilia, neq; mobilia.pretioſa tamen poſt annos 25. ſi ratificat, valet. Item Mas poſt decimum annum cum dimidio, fœmina poſt nonum cum dimidio,ſicut poſſunt contrahi naturaliter, ita poſſunt inſcio tutore; tamen ſi probatur inertia, vel deceptio,poteſt reſcindi donatio; donatio facta à minore in foro conſcientiæ, cum ratificabitur,vel donec à tutore irritetur valet, tamen venialiter peccaret,mortaliter vero quando in contemptu,vel iniuria tutoris id faciant.*ibid.reſ.*4.

Prodigi.

Et alij minores.

Miles non poteſt donare.

5 Miles non poteſt donare niſi ob vſum corporis, vel aliud obſequium; ſi abſolutè, & liberè donauit bona ſcuiuſcumque generis poteſt repetere, non autem ratione vſus corporis. Hurtadus. Poſt commiſſum crimen capitale non poteſt donari, ſi ſequatur condemnatio; Donationes factæ ſpoſt duellum, licet donator nondum ſit poſtulatus, per fiſcum reuocatur; crimen non capitale, non facit irritam donationem etiam poſt condonationem; dummodo non ſit donatio cauſa mortis: bona addicta fiſco poſt condemnationem donata non tenent; antea facta tenet donatio; idem dicendum eſt,

Nec poſt commiſſum crimen.

Eccle

Digitized by Google

Eccleſiaſticos non poſſe Concubinæ donare. Dicaſtillus *ibidem reſolut.5.*

6 Bona Caſtrenſia & quaſi Caſtrenſia poſſunt donari à filiis familiæ, ſecus de profectitiis, neque aduentitiis, etiam ſi tranſeat ad ſecundas nuptias, tamen ſi filiofamilias donatum fuerit, vel relictum aliquod bonum, cum hac conditione, nè vſusfructus ſint patris, hos poteſt donare; ſi filius admiſſus eſt in hæreditatem ſimul cum patre, hic habet ſolum conſortium proprietatis; & quando pater ſit hæreticus, filius acquirit ius bonorum. Fernand. *ibid.reſ.6.*

Bona Caſtr. & quaſi Caſtr. poſſunt donari à filiis familias.

7 Non tenetur ad reſtitutionem donatarius, ſi accepit à minore 25. annorum tacitè, vel non conſentiente Curatore, dummodo donet, quod poſſunt ſui pares, vel ſui iuris, quando à Curatore, vel ab ipſo non repetantur: ſecus autem ſi repetantur, nec peccat infra illud tempus non reſtituendo. *ibidem reſolut.7.*

Non tenetur accipiens à minore ad reſtitutionem.

8 Serui poſſunt donare bona ſibi donata, vel relicta, aut acquiſita ſua induſtria tempore, quo Domino non inſeruiunt, nec ſeruitium fraudant, etiam tacitè, vel expreſsè, vel cum conditione, ne Domino acquirent. Sanch. contra Caram *ibid. reſ.8.*

Serui poſſunt donare ſibi relicta, vel donata.

9 Ancillæ poſſunt donare bona donata ob turpem vſum ſui corporis, ſicut poſſunt ſerui, vt ſupra, vel etiam ex Ludo lucrata, in foro tamen conſcientiæ. Dian. *ibid.reſol.9.*

Simile.

10 Vxores poſſunt donare de facultatibus, quod arbitrio, & prudenti viro videbitur, & iſtis duplum concedendum eſt, quam filiis. Secundò, ſi vir rogatus concederet. Tertio, ſi dat in extrema neceſſitate de ſuperfluis naturæ. Quartò, de bonis in ſua libertate poſitis, & de acquiſitis ſua induſtria. Quintò, ad impediendum damno marito, etiam ſpirituale, vt precetur Deum pro illo. Sextò poteſt accipere de rebus familiaribus pro neceſſariis domi, & perſonæ, quando maritus nolit prouidere. Septimò, quando maritus eſt diſſipator cum meretricibus, vel ludo, & cætera huiuſmodi. Octauò poteſt facere eleemoſynas, donationes remuneratorias ſecundum quod faciunt ſuæ pares, communiter DD. & non peccant vxores per iſtas res moderatas contradicente marito; nec ſi ſeparentur tenentur de iſtis in partem recipere, niſi excedant limites prudentiæ Molina *ibid. reſ.10.*

Vxores poſſunt donare iudicata à prudenti viro. Et vt infra.

Nec contradicente viro.

11 Maritus poteſt idem facere, ſicut, & vxor de bonis communibus acquiſitis, ſed moderatè quamquam ſit Dominus, ſed non poteſt aliquid donare filiis alterius matrimonij, nec dotem conſtituere, vel alimenta præbere, nec etiam parentibus ſi indigeant, ſed tenetur de ſuis bonis, nec ſi occiderit hominem, poteſt pecuniam dare de bonis communibus. *ibid. reſol.11.*

Simile.

Sed non filiis alterius matrimonii.

12 Superiores Regulares poſſunt donare moderatè, ſed non ſplendidè, & ſit ſemper pro beneficio Monaſterij, vel pro fugiendo damno, & oppreſſione Monaſterij; ſumma relinquitur arbitrio boni viri ſecundum qualitatem, & ſtatum Monaſteriorum, & Religioſorum, & quoad ſubditos vide Dian. *tr. de paupert. Relig. par.1. &c. ibid. reſ.12.*

Superiores Regulares poſſunt moderate donare intuitu monaſterii.

13 Epi

Digitized by Google

Epiſcopi, & Clerici poſſunt donare, ſed non de bonis Eccleſiaſticis.

13 Epiſcopi, & Clerici validè donare poſſunt de bonis patrimonialibus, & de quaſi patrimonialibus, cum ſint veri domini: de Eccleſiaſticis ſi quid parſimoniæ viuendo affrancauerint, neque in ſuſtentatione paſſi ſunt, etiam de iſtis poſſunt donare, Dicaſtill. *ibid. reſ.* 13.

14 Quamquam validè donare poſſunt Epiſcopi, & Clerici de rebus Eccleſiaſticis, tamen illicitè, & cum peccato mortali donant, quia pauperibus, & Eccleſiæ ſuperflua tenentur erogare, & non parentibus, & hoc de iure humano, & naturali; poſſunt tamen de prouentibus eis ſubuenire *ibidem reſol.* 40.

Clerici peccant donando.

15 Clerici validè donans, & ſi illicitè ſuperfluos vſus, tamen peccant donando, nam donatarius alienans ab Eccleſia, & locis piis, non tenetur ad reſtitutionem, & diſpenſator fructuum Clericorum non dando pauperibus, ſed ſibi retinendo, peccat mortaliter contra iuſtitiam, bona Eccleſiarum non ſpectantia ad portionem Epiſcopi, & erat diſpenſator fructuum eorum, poſſunt vendi ad ſuſtentationem pauperum; ſimiliter meretrices vel ludentes cum Clericis beneficiariis non tenentur ad reſtitutionem lucrata ex bonis Eccleſiaſticis. Trullen *ibid. reſ.* 15.

Communitas poteſt donare pro meritis.

16 Communitates poſſunt donare perſonis benemeritis communitati etiam vltra ſalarium, circa neceſſariam ad bonum regimen, vnde donationes factæ à decurioribus, conſilio communitatis circa benemerita ſpectata qualitate ciuitatis, & perſonæ donatariæ ſunt validæ & aſſertioni ipſorum ſtandum eſt donec probetur contrarium: & ſi tales non remunerauerunt, poſſunt ſucceſſores, ſed de hoc eſt controuerſia inter DD. *ibid. reſ.* 16.

Tutores diuitum poſſunt donare donatione remuneratoria.

17 Procuratores, tutores, & adminiſtratores pupillorum diuitum ſpectata qualitate eorum, poſſunt aliquid dònare remuneratoriè tantum, ſicut poteſt paterfamilias, Eccleſiaſtici, & Prælati, & etiam Regulares ſpectatis circumſtantiis. Sanch. *ibid. reſ.* 17.

Reges, & poſſunt donare dummodo non ſit in damnum Regni.

18 Reges, & Principes poſſunt donare dummodo non ſit in damnum Regni, vel boni publici, quia hoc modo poſſunt ſucceſſores reuocare donationes Lugo. *ibid. reſ.* 19.

Confirmantur iuramento inter cõiuges donationes.

20 Donationes factæ inter coniuges firmantur iuramento, & non ſunt reuocandæ, & quamquam iſtæ donationes regulariter ſint prohibitæ, tamen morte firmantur. *ibid. reſ.* 20.

Patris facta filio, & è contra valet aliquibus caſibus.

21 Donatio filiorum vtriuſque ſexus facta patri de bonis, quæ poſſunt donare, valida eſt. Donatio patris facta filio dummodo non ſit enormis, vel ad fraudem filiorum, aut contra ius naturale, & quod non excedat quintam, in foro conſcientiæ tenet. Villalobos, & alij, facta filiis illegitimis tamquam extraneis *ibid. reſ.* 21.

Cauſa ſtudij non valet.

22 Donatio iurata patris facta filio, tenet, ſaltem propter obligationem naturalem, & cum accedit iuramentum, ceſſat effectus patriæ poteſtatis. Theologi & Iuriſtæ. *ibid. reſ.* 21.

Firmatur morte naturali, & ciuili inter coniuges.

23 Donatio patris facta filio cauſa ſtudij non valet, quia pater tenetur ſuſtentare filios ad ſtudium, vel ad gradum obtinendum, nec ſumptus debent computari in legitimam, & poteſt cogi pater per Iudicem à filio

Digitized by Google

filio non ſolum pro alimentis,ſed pro libris, & aliis neceſſariis, etiamſi debita fecit pro ſtudio & hoc de iure diuino.Auct. *ibid.reſol.* 23.

Non valet ſine inſinuatione.

24 Donatio inter coniuges firmatur morte naturali, & morte ciuili, vel profeſſione Religionis profeſſoris pauperratem, non de poſſidentibus bona.Sanchez. Idem dicendum eſt de dicta donatione, quæ omnino eſt inualida iure communi, ſed morte validatur,cum in vita non reuocauit, dummodo non excedat ſummam 500.aureorum abſque inſinuatione,quod ſi excedat non valet quoad exceſſum: idem valet per profeſſionem in Religione matrimonij rati, & non conſummati, quia huiuſmodi requiritur mors. Ioan. Andreas *ibid.reſol.* 24.

Circa donation𝓔. arrharum vide infra.

25 Donatio arrharum, & ſponſalitiæ largitatis, acquiſitæ à ſponſa per oſculum, non tenetur ſponſa reſtituere, cum non datur error in principali cauſa donationis, & propter hoc in pœnam recipit dimidium iocalium, etiam non facta inſinuatione Sacramenti per copulam integram, & arrha, & ſponſalitia largitas ſunt in matrimonio, & eo conſummato vir moriatur,non poteſt vtramque acquirere,vnde datur terminus 20.dierum ad eligendum ſponſæ, vel illius hæredibus, elapſo termino electio datur hæredibus mortui. Sanch. *ibidem reſ.* 25.

26 Donatio vnius coniugis annualis redditus pro dotanda Capella, vel illuminando lampadem oleo, vel cera eſt valida. Dian. Item valet ſi vxor donat viro ad conſequendam aliquam dignitatem, vel honorem, & cætera huiuſmodi. Vuadin. *ibid.reſ.*26.

Valet donatio vnius coniugis pro oleo, vel cera applicata Deo in Eccleſia.

27 Donationes factæ inter virum,& coniugem non veræ, ſed putatiuæ, ſi validæ ſint tenent,ſin minus non tenent, hæc eſt reſolutio DD. Vnde ſi vir aliquid donet vxori, vel gemmas propter vſum corporis, quod reſarcitio vocatur,tenet. *ibid. reſol.* 27.

Donatio cauſa reſarcitionis valet.

28 Donatio mutua remuneratoria inter coniuges, valida, & licita eſt. *ibid. reſol.*28.Vnde ſi maritus ſenex,& ignobilis poteſt donare vxori nobili, & iuueni, Clar.vocat eam remuneratoriam, *ibid,reſ.*29.

Remuneratoria inter coniuges eſt valida.

29 Donatio inter coniuges cauſa mortis,valet,cum ſit à lege recepta, contra Clarum; inter ſocerum, & nurum non tenet, cum ſint viui filius, & eius vxor. In dubia donatione, ſi expreſsè non conſtat præſumitur cauſa mortis, quia iſta poteſt reuocari,& non illa inter viuos. Ripa *ibid. reſ.*30.

Non tenet inter ſocerum,& nurum viuentibus filiis.

In dubia præſumitur cauſa mortis.

30 Donatio inter coniuges in die Natiuitatis Domini, eſt valida ratione piæ gratulationis Chriſti nati, & etiam parentes filiis poſſunt donare aliquid. Berloch. alias cauſas de validitate inter coniuges,lege Dianam *ibid. reſ.*31.

Valet quæ fit cauſa gratulationis in die Natiuitatis Domini.

31 Donatio facta vxori à viro timente nè ponatur in banno,& poſtea bannitur ſi bona confiſcantur, talis donatio à fiſco non pateſt reuocari,*text.vnic.in iure leg. Sed ſi mors*; vnde,vt donatio confirmetur requiritur neceſſario, vt viuente donatore traditio ſit vera,vel ficta, & res donatæ donatario ſint traditæ, aliter morte confirmantur. De gemmis donatis mulieribus mortuo marito, vt ſcrupulus tollatur, quando non poteſt haberi mens donantis, videndum eſt de aliis fœminis quomodo

Non poteſt reuocari à fiſco donatio facta à viro ante bannum.

Vide infrà alias conditiones donationis.

Digitized by Google

vtantur gemmis, & ita debet & ipſa vti, non autem ad pretium. *ibidem reſolut.* 32.

Donatio patris filio cauſa remunerationis valet, etiãſi ſeruitia non probantur.

32 Donatio patris filio remuneratoria, valet dummodo benemerita approbentur à filio, etiam ſi ſpecie exprimat; in foro conſcientiæ ſufficiunt merita, & ſeruitia extrinſeca, etſi probari non poſſint, & ſi filius patri inſeruiuit, id non facientibus aliis filiis, poteſt pater filio donare, quod extraneo donaretur pro tali ſeruitio, & hæredes tenentur illud dare tamquam pretium poſt mortem patris, dummodo tali intentione deſeruiſſe aliter non poteſt recipere. Fagund. & valet donatio talis poſt eius mortem quamquam à filio merita non probentur. *ibidem reſolut.* 33.

De donatione facta à matre filio diſcordãt doctores.

33 Diſcordant Theologi, & Iuriſtæ circa donationem factam filio à matre, conueniunt tamen, quando mater donat filio intuitu patris principaliter valere talem donationem, ſic etiam valet facta mancipatio, naturali, & filio vxorato. Villalobos *ibid. reſ.* 34.

Abſque inſinuatione non valet in exceſſu 500. aureorum.

34 Licet donatio patris facta filio non valeat, tamen ſi eam non reuocauerit, confirmatur eius morte, & confirmatur quando in eadem voluntate perſeuerauit, dummodo res non ſit donata alio titulo, tamen ſi excedit 500. aureorum ſummam, non videtur bona etiam poſt mortem, & aliis filiis præiudicat, Gail. Et talis donatio intelligitur cauſa mortis etſi facta ſit inter viuos, & debet inſinuari ſi excedit ſummam, vt ſup. quæ de exceſſu non valeret. *ib. reſ.* 35.

Lege caſus in quibus valet donatio.

35 Alij caſus in quibus valet talis donatio. Primò, facta filiæ cauſa dotis Secundò, propter nuptias factas filio. Tertiò, Summus Princeps poteſt filio ſuo donare. Quartò filio mancipato, nec indiget confirmatione, & debet ſubſequi mors patris ad eius confirmationem. Quintò, ſi detur in dotem, vel Matrimonium. Sextò, mobilia proficiſcenti ad bellum. Septimò, ſi libros donat pro aliqua diſciplina adipiſcenda. Octauò, ſi condonat filio vſumfructuum habitum à bonis aduentitiis filij. Nono, in remunerationem obſequiorum. Decimò, omnes donationes validæ inter coniuges, valent inter filium, & patrem. Leſſius, & alij, *ibidem reſolut.* 36.

Donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum non valet.

36 Donatio inter viuos omnium bonorum præſentium, & futurorum eſt inualida quamquam ſit inſinuata. *ibid. reſol.* 38.

Donatio facta filiis cum obligatione in genere valet.

37 Quando filius ſe obligat in genere, valet donatio, quoad obligationem naturalem. Secundò ſi donat in ſpecie aliquid, debet aduertere qualis ſit res, quam donat, vel ſit peculij caſtrenſis, vel quaſi caſtrenſis, vel aduentitij, aut profectitij; ſi de aduentitiis, an pater de his fuerit legitimus adminiſtrator, vel non, Bartolus *ibid. reſ.* 47.

Donatarius poteſt retinere acceptum per donationem, quando non exigitur à donante.

38 Acceptum per donationem omnium bonorum, vt ſupra, poteſt tuta conſcientia à donatario retineri, quando non exigitur à donante, vel ab hæredibus, maximè cum talis donatio confirmatur à Principe. Dicaſtillus *ibidem reſol.* 59.

Aliqui caſus in quibus valet donatio omnium bonorũ.

39 Dantur alij caſus, quibus donatio omnium bonorum ſit valida. Primò donatio etiam futurorum eſt valida, quando fit cauſa mortis.

Secundò,

Secundò, quando fit titulo oneroſo, vt eſt matrimonium, dos, vel alterius generis. Tertiò, quando fit Eccleſiæ, aut cauſæ piæ. Quarto, quando reſeruantur ſibi vſusfructus, dummodo ſint ſufficientes ad ſuſtentationem donantis, aut arbitrio prudentis viri. *ibidem reſolutio* 40.

40 Donationem factam Eccleſiæ omnium bonorum, etiam futurorum, validam eſſe docet Hurtad. Sic etiam donationem factam Eccleſiæ, vel loco pio facta calore iracundiæ, modo donans non ſit à mente alienatus. Felin. *ibidem reſol.* 41. Valet facta Eccleſiæ etiam calore iracundiæ.

41 Donatio facta Eccleſiæ, vel loco pio cum onere, vel penſione, vel cum pacto habente clauſulam (commiſſi,) has habet conditiones Primò, res donata, ſi pactum non ſeruetur, non poteſt repeti, ſed cogatur ad impletionem. Secundò, ſi pacto non ſtetur, auferatur res donata Eccleſiæ, & aliæ Eccleſiæ, vel loco pio, vel cui donator nominauerit, & applicetur, & eadem ratio militat de legatis, piis locis relictis, vt de donatis. *ibid. reſ.* 42. Conditiones donationis factæ loco pio cum onere, vel penſione.

42 Donatio omnium bonorum, etiam futurorum iuramento firmata, reuocari non poteſt in vtroque foro, & quod non ſit in damnum creditorum, vel vnius, vel plurium, quos alere tenetur, & non peccat niſi venialiter Villalob. *ibid. reſol.* 46. Non poteſt reuocari iuramento firmata.

43 Donatio omnium bonorum etiam futurorum in terminis iuris communis in præſentibus, ſed nulla, & non valet; ſic donationem factam huiuſmodi, cauſa mortis valere docent DD. cum alium hæredem poſſit inſtituere donator, & poteſt donatarius poſt mortem donantis ſibi retinere partem falcidiam. D. Thom. *ibid. reſ.* 43. Poteſt partem Falcidiam ſibi donatarius retinere.

44 Donans omnia bona etiam futura, reſeruando ſibi vſumfructum, poteſt de ipſo teſtari, cum ſit dominus in tota vita fructum, quibus vtitur, poteſt etiam teſtari in morte de rebus, vel pecuniis acquiſitis, & ſic donatio, eſt valida, *ibidem reſol.* 15. Poteſt teſtari de vſufructibus reſeruatis.

45 Donationes excedentes ſummam 500. aureorum abſque inſinuatione Iudicis non valent pro exceſſu, ſed ſolum pro 500. Nec poſſunt fieri donationes, vt vnaquæque contineat 500. aureos, quia erit in fraudem iuris. *ibidem reſol.* 46. Non valet donatio, ſine inſinuatione, quoad exceſſum.

46 Dantur aliqui caſus non indigentes inſinuatione; donatio Principis. Secundò Ducis militiæ militibus. Tertiò antedotalis, & remuneratoria, vel ob cauſam futuram, & omnes donationes non excedentes ſummam 500. aureorum, dummodo non fiat cauſa remunerationis, & merita ſint inferiora, communis DD. Item renuntians quis legatum, quod ſperabat, ſed nondum obtentum, valida eſt renuntiatio in quacumque quantitate abſque inſinuatione, cum non ſit donatio, ſed acquiſitio rei. Gomez *ibid. reſ.* 47. Aliqui caſus non indigentes inſinuatione.

47 Donatio facta pluribus abſque inſinuatione, ſi excedit 500. ſolidos; ſed ſi detrahitur aliquid pro ſingulis vſque ad veram quantitatem propriam, non requirit inſinuationem. Azor. Si fiant tales donationes diuerſis actibus, & temporibus, & fiant eidem, valent, quia Plures donationes factæ pluribus non excedentes 500. ſolidorum, non indigent inſinuatione.

Digitized by Google

vna eſt donatio: eadem ratio procedit quando donantur plures res, dummodo vnaquæque non excedat quantitatem 500. ſolidorum. *ibidem reſolut.* 48.

Facta Eccleſiæ, vel locis piis non indiget inſinuatione.

48 Donationes factæ ad pias cauſas, vel Eccleſiæ, aut Hoſpitali, communitati, vel cauſa ſtudij, etiam ſi excedant quantitatem ſeu ſolidorum ſeu aureorum, non indigent inſinuatione cum ſit contra Euangelium. Communis DD. *ibid. reſ.* 49.

De emptione & venditione eſt alia ratio.

49 Donatio non excedens 500. ſolidorum inter coniuges cauſa mortis, & morte validata non indiget inſinuatione, quod emitur vltra dimidium excedentem valorem, à quo donare non poteſt abſque inſinuatione, non poteſt emptor validè remittere, & condonare venditori abſque inſinuatione, & eadem ratio valet ſi infra dimidium, venditor non poteſt renuntiare foro Clarus. *ibid. reſ.* 50.

Valet iuramento firmata.

50 Donatio firmata iuramento valida eſt abſque inſinuatione. Gailus *ibid. reſ.* 51.

Valet cum renuntia inſinuationis.

51 Donatio facta cum renuntia inſinuationis, ſi ſit acceptata valet, vt modus, & pactus cum actionem, & obligationem pariat in foro exteriori, ſi vel, ne renuntiatum ſit inſinuationi cum adſit conſenſus vtriuſque partis etiam ſi adſit ſtatutum de renuntiatione etiam cum iuramento *ibid. reſol.* 52.

Poteſt retineri exceſſus.

52 Donatarius poteſt in conſcientia retinere exceſſum ex donatione abſque inſinuatione vſque dum à donatore reputatur. Leſſius *ibidem reſol.* 53.

Cauſæ reuocationis

53 Donatio in quinque caſibus poteſt reuocari ad ingratitudinem, 1. propter manus violentas poſitas in donatorem. 2. propter iniuriam atrocem verbalem 3. propter graue damnum rebus allatum. 4. per inſtructionem inſidiarum ad vitam. 5. non adimpletio conuentionum appoſitarum, & iſtis cauſis poteſt reuocari à donatore, quando ſolum ſciuit cauſam ingratitudinis, & tacet, non autem ab hæredibus, ſecus ſi ignorabit. *ibid. reſol.* 54.

Negans alimenta filia propter ingratitudinem poteſt priuari.

54 Donatarius negans alimenta donatori paupere effecto ob donationem, poteſt priuari; filia dotata propter ingratitudinem poteſt priuari donatione dotali mortuo viro, ſi non habet filios. *ibidem reſol.* 55.

Per modum appoſitum non obſeruatum poteſt reuocari.

55 Donatio facta Eccleſiæ, quando modus appoſitus, tamquam finalis non eſt obſeruatus poteſt reuocari, non autem propter ingratitudinem Clericorum. Clar. *ibid. reſ.* 56.

Etiam iurata de non reuocando poteſt reuocari.

56 Donatio iuramento firmata de non reuocando poteſt reuocari *ibid. reſ.* 57. Donatarius non tenetur reſtituere rem donatam, ob ingratitudinem ante ſententiam iudicis, Lugo ſi de habente rem cum vxore defuncti ingratus tenetur reſtituere fructus receptos à re donata ante reuocationem. Ripa *ibid. reſ.* 58.

Per futuros filios præcogitatos poteſt reuocari.

57 Non poteſt reuocari donatio facta à præcogitante de futuris filiis cùm in hoc ceſſauit ratio legis; ſi in dubio poteſt reuocari, item de conſtituto in matrimonio, item poteſt reuocari ſi appoſita ſit clauſula, quod

non

Digitized by Google

non poſſit reuocari quacumque ex cauſa, etiam ingratitudinis, communi DD. & etiam ſi iurauit non reuocandi ſuſcepta prole. Clar. ſecus ſi conditionem excludit, filij poſſunt illa reuocare poſt mortem patris. *ibid. reſol.* 59.

58 Pater poteſt renuntiare beneficio legis *Si unquam*, quod ſibi ſoli, & non filiis tribuitur hoc beneficium. *ibid. reſ.* 60. lege tex. & pulchra inuenies. Poteſt renunciari beneficio legis à patre.

59 Si donatio reuocatur propter filios ſuſceptos, & hi è vita decedant ante donatorem, donatio adhuc remanet reuocata, nec validatur, niſi noua ſuperueniente donatione. DD. vtriuſque claſſis. *ibid. reſ.* 61. Donatio reuocata etiam filiis mortuis durat.

60 Donatio facta ante procreationem filiorum reuocatur, ſi naſcantur filij illegitimi, qui poſtea legitimantur per ſubſequens matrimonium, vel reſcripto Principis, Diana *ibid. reſ.* 62. Reuocatur etiam per filios illegitimos legitimatos per ſubſequens matrimonium.

61 Donatio facta à patre deſperatione non habendi filios, & poſtea habet, poteſt reuocari, cum præſupponitur, hac donaſſe conditione, dummodo filij naſcantur. Dia. *ibid. reſ.* 63.

63 Donatio facta Eccleſiæ à non habente filios, non poteſt reuocari ob ſuperuenientem prolem, eadē ratio de cauſa pia quoad totum, ſed quoad id in quo eſt inofficioſa filiis, ideſt ad legitimam eorum. Dian. *ib. reſ.* 64. Etiamſi naſcantur filij non expectati. Per ſubuenientem prolem facta Eccleſiæ, vel cauſæ piæ non reuocatur.

64 Donatio remuneratoria, itaut non ſit liberalis, ſed habeat cauſam gratitudinis, non poteſt reuocari, ſolum in partem excedentem æquiualentiam. Baldus *ibid. reſ.* 65. Gratuita non poteſt reuocari, niſi in partem excedentem.

65 Donatio in officioſa eſt quæ excludit legitimos hæredes à legitima, quæ duplex eſt re ipſa, & exceſſu ſolum, altera exceſſu, & conſilio, cum donat in præiudicium filiorum. Vnde facta re, tantum extraneo, & nihil filio delictum fuit, poteſt reuocari vſque ad legitimam, & è contra re, & conſilio in toto poteſt reuocari, ſi etiam facta fuit Eccleſiæ, vel cauſæ piæ, aut extraneo, etiam iurata reuocatur, quoad legitimas filiorum. *idid. reſol.* 66. In officioſa poteſt reuocari in exceſſu.

66 Donatio cauſa mortis Diana ſic definit, quando malo me habere, rem donatam, quam eum cui dono, & magis ipſam, quam eum hæredem, quæ tripliciter euenit. Primò, ſola cogitatione mortis. Secundò, cum quis impendente mortis periculo, ita donat, vt ſtatim rem faciat accipientis. Tertiò, vt res non ſtatim fiat accipientis, ſed ſecuta eius morte, quæ donatio debet fieri in præſentem, vel per Epiſtolam, vel per Nuntium abſenti, præſentibus ſ. teſtibus per fideicommiſſum, & valet in præſentem, & tacentem. *ibid. reſ.* 67. Diffinitio donationis factæ cauſa mortis.

67 Omnes teſtari potentes poſſunt donare, exceptis pupillis, furioſis, ſeruis, ad mortem condemnatis, filiis familias, his tamen poſſunt conſentiente patre. Dia. *ibid. reſ.* 68. Potentes teſtari poſſunt, & donare.

68 Filiusfamilias donare poteſt cauſa mortis bona aduentitia. *ibid. reſ.* 69. Et ſuo patri conſentienti, & acceptanti, *ibid. reſ.* 70.

69 De minoribus 25. annorum, vide *reſ.* 4. tamen cauſa mortis poſſunt donare abſque licentia curatoris. Graſſus *ibid. reſ.* 71. Donationes filiifamilias cum clauſulis ordinariis, valet cauſa mortis. *ibid. reſ.* 72.

Digitized by Google

Vſurarij non poſſunt donare niſi facta reſtitutione, vel cautione.
Poſſunt ad cauſas pias.

70 Vſurarij non poſſunt donare niſi reſtituant, vel cautionem præbeant; tamen poſſunt ad cauſas pias donare, & hæredes compellere ad ſatisfaciendum, DD. vtriuſque Claſſis. *ibid. reſ.*73. Etiam Iudæi poſſunt ſine cautione, exceptis iuribus, nominibus, & actionibus. Iaſon *ibidem reſ.* 74.

Cæcus non poteſt donare.

71 Cæcus non poteſt donare cauſa mortis ſine ſolemnitatibus legis, etſi poſſit contrahere inter viuos. Mulier, quæ eſt ſub poteſtate viri, poteſt donare cauſa mortis abſque conſenſu viri *ibid. reſ.*75.

Signa cauſa mortis.

72 Signa demonſtrantia donationem cauſa mortis 1. cum in donatione fit mentio mortis. Secundò, ſi eſt vicinus morti. Tertiò, ſi in eodem periculo mortis donans dicat, Relinquo, eſt donatio cauſa mortis. Cou. *ibid. reſ.*76.

Reditus debentur donatario.

73 Bona, vel redditus reſeruati in donatione, cauſa mortis, ſi donans moritur ab inteſtato, debentur donatario, Iaſon *ibid. reſ.* 77.

Pro ratione Falcidiæ.

74 Donatio cauſa mortis poteſt reuocari per ſuperuenientiam filiorum; tamen ſi hæc donatio non fuerit reuocata per patrem, non poterit reuocari per filios ſuſceptus, niſi pro ratione Falcidiæ, ſiue teſtatur pater, ſiue non; & quando tenetur reſtituere, intelligitur non ſolum res, ſed fructus. Gomez *ibid. reſ.*78.

75 Donatio cauſa mortis ex ſola pœnitentia, etiam firmata iuramento, non poteſt reuocari. Mich. *ibid. reſ.*79.

Ex pœnitentia non poteſt reuocari.

76 Donatio cauſa mortis, quoad principium, & ſui in eſſe productionem, eſt ſimilis quoad modum contractui, cum à præſente fit præſenti, quoad effectum vero vltimæ voluntati omnino eſt ſimilis. Pictor. *ibidem reſ.*80.

Cauſa mortis non eget inſinuatione, ſed duo vel tres teſtes ſunt neceſſarij.

77 Donatio cauſa mortis non eget inſinuatione, ſed ſolum ſine teſtibus, duo, vel tres ſufficiunt ad cauſas pias. Tuſcus. ſic etiam facta filiis & cauſæ piæ valet per epiſtolam ſine teſtibus, non autem extraneis; valet etiam per procuratorem, quando ſibi mandatur præſentibus quinque teſtibus. Pict. *ibid. reſ.*81.

Falcidia habet locum in donatione.

78 Lex falcidia habet locum in donatione cauſa mortis, ideſt quarta pars bonorum donantis, etiam ſi facta fuit extra teſtamentum. *DD. ibid. reſ.* 82.

Poteſt donari concubinæ.

79 Poteſt quis donare ſuæ concubinæ, & ſoluere ſalarium pro ſeruitio corporali præſtito, & facere etiam donationes remuneratorias ob ſeruitia præſtita, quæ oportet probari ſententia iudicis, nec ſtandum eſt dicto donatoris nec eius confeſſioni, de ſalario vero tenetur in vtroque foro, & hæc doctrina militat pro Clericis & Doctoribus, vel licentiatis. Barb. Donatio Clerici, & militis eſt irrita, & non firmatur iuramento. Cou. Meretrix poteſt donationem promiſſam in iudicio petere. *ibidem reſolutio.*83.

Donatio Clerici, & militis eſt irrita, & non firmatur iuramento.
Valet prodiga legitima acceptata.

80 Donatio prodiga, non eſt ipſo iure nulla, quamquam ſit vitioſa, per excedentiam moralem facultatis donatoris; tamen cum ſit legitimè acceptata à donatario, qui non tenetur inquirere de excedentia, valet. *Molina ibid. reſ.*84.

81 Legata

Digitized by Google

81 Legata fideicommiſſa, inſtitutiones hæredum, & donationes factæ cauſa mortis conditione impoſſibili, ſiue ex natura rei, & in facto, ſiue de iure, valebunt, & talis conditio habetur pro non adiecta, DD. Donatio facta de 100. ducatorum cum pacto quod in quolibet anno donatarius ſoluat decem ducatos donanti valet, non in aliis contractibus. Sanchez *ibid. reſ.* 85.

Legata fideicommiſſa valent etiam cum conditione impoſſibili.

82 Nouitius cauſa mortis poteſt donare abſque licentia Superioris de iis, quæ poteſt legare. Sac. Congr. Card. cum non exiſtat profeſſio, nulla exiſtit donatio in propinquos facta, poteſt etiam ſi licitè recedit à Religione, bona Eccleſiaſtica collata contemplatione ingreſſus in Religionem recuperare, & ſi donauit cum pacto ſi non poſſet ſtare in Monaſterio, ſimiliter recuperare poteſt. *Nau. ibid.* 86. Donatio facta ante ingreſſum animo illam ingrediendi valet. Ita declarauit deciſio *Rota* 1. *Febr.* 1640. *ibid. reſ.* 87.

Donatio Nouitij cauſa mortis ſine Superioris licentia valet.

83 Donatio facta ab Epiſcopo infra 20. dies ante obitum eſt nulla in foro exteriori, cum iudicatur cauſa mortis in præiudicium Cameræ Apoſtolicæ, etiam ſi cauſæ piæ facta fuit, valet in foro conſcientiæ maximè ſi facta fuit extra infirmitatem, & excommunicatio lata contra non reuelantes non ligat. *Ibid. reſ* 88.

Facta ab Epiſcopo 20. diebus ante mortem eſt nulla.

84 Donationes factæ abſque ſubſiſtentia cauſæ præſentis, vel futuræ non ſunt validæ, ſed ſi ſint cum errore, eo cognito poſſunt irritari. Donatio cum onere, fine, vel vſu facta, erit irrita fine non præſtito; ſic donationes factæ cum errore circa ſubſtantialia, vt donationis iure naturæ, eſt irrita, ſecus ſi erit circa accidentalia, *ibid. reſ.* 89.

Abſque ſubſtantia cauſa non valet.

85 Donatarius, qui ſibi factam donationem non poteſt probare in conſcientia, tantum ſurripere poteſt ab hærede, quantum res donata valebat, *Laym. ibid. reſ.* 90.

Si non poteſt probare donatarius, poteſt ſurripere & æquiualens.

Pater tenetur dotare filium ad Ordines ſacros, ſicut filiam ad nubendum, & poteſt compelli patrem officio iudicis, ad id faciendum, & hæc donatio non poteſt reuocari, nec etiam propter ingratitudinem. *Homobon. reſolut.* 91. Et iſta donatio computanda eſt inter legitimam cum aliis filiis in diuiſione bonorum. *Diana ibidem, reſolut.* 92.

Pater tenetur dotare filium propter ordines ſacros.

Computanda eſt inter legitimam.

86 Donatio, ſeu promiſſio facta abſenti nuntio, Epiſtola, & procuratore, non poteſt reuocari ante eius acceptationem, differt verò Nuntius à Procuratore, quia ſi donans reuocaret, & Nuntius ignoret reuocationem, & nuntiat, donatio eſt nulla, non autem à Procuratore. *Molina ibid.*

Ante acceptationem non poteſt reuocari.

87 Nuntius iniuſtè retinens rem donatam ante mortem donantis, tenetur reſtituere rem donatam hæredibus tamquam ſuam, & donatarius tantum æquiualens, quantum res valebat, dummodo Eccleſiæ non ſit donata. Amicus *ibid. reſol.* 94.

Nuntius iniuſtè retinens rem donatam tenetur hæredibus reſtituere.

88 Donatio facta abſenti, & ſecuta morte donatoris, ſed miſſus eſt Nuntius cum litteris authenticis, poteſt acceptari poſt mortem donantis, etiam ſi mortuo Nuntio litteræ peruenissent ad manus donatorij, & talis

Abſens poteſt acceptare poſt mortem donantis ex defectu Nuncij.

Digitized by Google

talis donatio non poteſt ab hæredibus reuocari mortuo donatore. Amicus *ibidem reſolutio.95.*

Facta Eccleſię à quouis poteſt acceptari.

89 Donationes factæ Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, poſſunt à quouis abſque mandato particulari, acceptari. Tuſc. *ibid. reſol.96.*

Solus exiſtens ſub poteſtate donatarii poteſt acceptare.

90 Non poteſt alius acceptare donationem pro abſente, niſi ſit quis exiſtens ſub poteſtate donatarij, ita permittentibus iuribus. Gloſſa *ibidem reſolut.97.*

Etiam Notarius, vel publicus officialis.

91 Poſſe Notarium ex generali conſuetudine recepta, vel alium publicum officialem pro abſente ſtipulare, nec poſſe promiſſorem retrocedere ante abſentis ratificationem, docet Alexander, etiamſi pro Eccleſia hoc fieret. Bart. *ibid. reſol.98.*

Donatio facta abſenti nondum acceptata firmatur iuramento.

92 Donatio facta abſenti, & nondum acceptata, iuramento firmatur, ratione ipſius & non donationis, cum nullum ius acquiſiuit donatarius, poteſt eo inuito à Prælato commutari in alia opera pia *ibid. reſolut. 99.*

Eccleſia tenetur ad pacta donationis.

93 Donatio facta Eccleſiæ cum pacto, vt Eccleſiæ habeat aliquod onus ſoluendi aliquid, tenetur ſoluere, ſi aliquis donet cum pacto ne detur Eccleſiæ, poteſt hoc facere, ſed ſi donat, vt poſt mortem detur Eccleſiæ, poteſt hoc pactum tollere. Sà *ibid. reſol.* 100.

Non accepta à donatario ante mortem donantis tenet.

94 Donatio non acceptata à donatario, ante mortem donatoris, nec ratificata ſuo nomine tenet, & ad illam obligantur hæredes. Molina, & donatio facta infanti ante vſum rationis, & acceptata à Notario, vel ab alio auctoritatem habente, expoſtulanda eſt infantis ratihabitio, & ante iſtam, eſt reuocabilis, tamen Iuriſtæ tenent, quod talis donatio ſit acceptata à iure, *ibid. reſ.* 101.

Facta malo fine poſt peccatum tenet, non antea.

95 Donatio facta ad malum finem, eſt irrita iure naturæ, non autem poſt peccatum patratum, ſic etiam eſt irrita donatio illius, qui in promiſſione non habuit animum donandi, etiam ſi verbis donauit. Sà *ibid. reſ.* 102.

Donatio ad tempus poteſt eo elapſo reuocari.

96 Donatio equi, vel alicuius rei alicui donatæ, vt poſt annum alteri reddat, poteſt poſt elapſum annum reuocari, ne equus detur ſecundo. Fernand. *ibid. reſ.* 103.

Capuccinis, & Ieſuitis facta per modum eleemoſynæ non eſt irrita.

97 Donatio facta Capuccinis, minoribus, & Societati Ieſu ſimpliciter, eſt irrita, non autem per modum legati quaſi eleemoſynæ *ibid. reſ.* 104. ex hoc patet, non obligari donationem, quoties variatur ſtatus rerum, perſonarum, negotiorum, & aliorum huiuſmodi, vt rationaliter à promiſſione facienda ſe retraheret, docet D. Thom. ſecus de votis factis, vnde ſi duo ſibi mutuo donauerunt, & vnus à promiſſione reſilit, alter non tenetur ſtare ſuæ donationi. Molina *ibidem reſol.* 105.

Tenetur dare partem Eccleſiæ.

98 Donatio facta Eccleſiæ, valida eſt ante acceptationem, ſic donatio viri, & mulieris vnanimiter facta Eccleſiæ poſt mortem vnius tenetur alter dare medietatem donationis Eccleſiæ. Naldus *ibid. reſ.* 106.

Donatio interna non obligat.

99 Donatio merè interna non obligat donatorem ad dandum promiſſum, nec confeſſarius debet aggrauare pœnitentem ad manifeſtandam promiſſionem internam. Baunnius *ibidem reſolut.* 107.

Interna

Digitized by Google

Interna vero non obligat aute acceptationem donatarij iure poſitiuo, nec naturali, & reuocari poteſt, etiamſi irreuocabiliter ſe obligauit, quod non obſeruatur in aliis contractibus ſub conditione de futuro, ſed debent expectare euentum conditionis. Rebel.*ibid.reſol.* 108.

100 Donatio facta intuitu paupertatis, vel ſanctitatis ſi falſa ſit paupertas, vel ſanctitas, & donatio fuit in magna quantitate, poteſt reſcindi, ſi in minima æſtimanda eſt pro eleemoſyna, *ibid.reſol.* 109. Donatio facta intuitu ſanctitatis falſæ non tenet in magna quantitate.

101 Iudex acceptum pro iniuſta ſententia, non tenetur reſtituere. Mol. *ibidem reſolutio.* 110 Iudex non tenetur reſtituere.

102 Donatio facta ab Hæretico abſolutè, & ſimpliciter antequam in hęreſim incideret, eſt valida, nec à fiſco res donata confiſcari poteſt: ſecus ſi fuerit donata cum donatione, qua non impleta ante commiſſum crimen, etiam completa poſſunt confiſcari. Suarez *ibidem reſolutio.* 111. Donatio hęretico ante hæreſiā tenet.

104 Donatarius non tenetur perſoluere vota donantis, quando ad hoc non obligatur. Suar.*ibid reſ.* 12. Non poteſt à fiſco confiſcari.

10. Vir aliquis accepit in dote 15. mille ducatos in dote realiter, & confitetur ſe recepiſſe 20. mille non intelligit alius donare. Rodriquez *ibidem reſolut.* 113. Non intelliguntur donari.

105 Exceſſus in venditione, vel emptione alicuius rei inter conſanguineos, & amicos, non ad extraneos, dummodo non oriatur ex paupertate, vel ignorantia valoris rei, intelligitur donatus. Iuriſ. vnde ſi aliquis tradidit rem aliquam alteri ſine vlla expreſſione creditur depoſuiſſe, & non donauiſſe, ſed non militat inter nobiles.*ibid.reſ.* 114 Exceſſus venditionis inter cognatos intelligitur donatus.

106 Donatio remuneratoria non dicitur verè donatio, ſed cauſa remunerationis, quæ de præteritis, non de futuris fieri debet, *ibid reſol.* 105. Et quando non exprimuntur merita, habetur pro ſimplici, & merè liberali, ſed in donationibus Principis ſemper intelliguntur merita; in dubio vero ſemper exiſtimatur remuneratoria.*reſolutio.* 116. Talis donatio poteſt reuocari quoad exceſſum, non ad merita.*reſolutio.* 117. in donatione remuneratoria etiamſi inceperit à promiſſione, donatorem teneri ad euectionem, dicit Vlricus *reſol.* 118. Remuneratoria debet fieri de præteritis, non de futuris.

107 Donatio facta pro obſequiis dicitur, & remuneratoria in magnatibus maximè propter obſequia ſubditorum. *ibidem reſolutio.* 119. Dotio, vt dicatur remuneratoria debet excedere merita arbitrio prudentis, & boni viri ſpectata qualitate donantis, vnde ſi exceſſus ſit nimis dicitur liber alis. Sanchez *ibid.reſ.* 120. Dicitur remuneratoria pro obſequiis.

108 Nouitius ſi facit donationem remuneratoriam, eſt valida: item donatio eadem à tutore in beneficium pupilli, & procurator in virum benefacientem domino de ſua adminiſtratione, poteſt facere donationem remuneratoriam. *ibidem reſolut.* 121. Sic etiam facta à Principe tamquam contractum oneroſum liberè, reuocari non poteſt, niſi iuſta cauſa expreſſa, reſpiciens publicam vtilitatem Iuriſtæ.*ibid. reſ.* 122. Regum, & Principum donationes factæ ſubditis excedentes merita, & publico ærario damnoſę, poſſunt reſcindi, etiam iuramento firmata, ſicut aliæ Valet tutoris, & Nouitij. Principis damnoſæ ærario poſſunt reſcindi.

Digitized by Google

aliæ cum cauſa, item priuilegia Regale patrimonium lædentia. DD. *ibid.reſolutio.*123.

Pactum Eccleſiæ reuocari non poteſt.

109 Donatio facta Eccleſiæ amplius reuocari non poteſt, etiamſi facta fuit cum pacto, vt poſt mortem donatarij, res donata vadat ad Eccleſiam viuente donatario non poteſt reuocari in damnum tertij. *ibidem reſolut.* 24. Et donatio facta Eccleſiæ, vel Collegio conſtruendo, & iam non erecto eſt valida, Molin. *ibid.reſ.*125

Antiphatus lucratur à virgine corrupta.

110 Donatio ad nuptias, (ſeu vt dicitur Antiphatum) in conſcientia lucratur à Virgine corrupta, & pro Virgine peccata, & talis virgo fruitur legatis relictis pro maritandis puellis Virginibus. Lara *ibidem. reſ.*125.

Et alia curioſa inuenies.

111 Donatio facta filio familias exiſtimatur quaſi caſtrenſis, vnde non tenetur peculio rem donatam adſcribere, neque creditores patris poſſunt filium ſuper tali donatione moleſtare de aliis. Vide *ibidem reſolutio.*127.

Facta filio ob merita patris non extenditur ad creditores.

112 Donationes factæ à Principe filio ob merita patris defuncti non obligantur ad creditores patris, etſi Princeps donauit Petro aliquid mortuo vno eius pars euenit alio, & idem procedit ſi donatio erit inſolidum. *ibid reſolutio.*128.

Ob metum poteſt reſcindi, ſecus de teſtamento.

113 Donatio facta per metum, reuerentiam, & importunitatem, poteſt reſcindi. Teſtamentum vero factum per metum cadentem in conſtantem virum, non eſt ipſo iure nullum; ſed quando Notarius, & teſtes ſunt coacti. Vaſqu. *ibidem reſol.*129.

Donatio in fraudem gabellarum.

114 Donationes, quæ ſunt in fraudem gabellarum. Primò, quando pater donat filio Clerico bona obnoxia gabellis. Secundò, quando abſorbet partem patrimonij donantis. Tertiò, facta in præiudicium aliorum filiorum. Quartò, quando pater poſt donationem poſſidet eadem bona. Quintò, quando filius vendidit partem donatam in fauorem patris. Diana *ibid reſol.*130

Facta naſcituris non valet niſi Notarius pro illis acceptet.

115 Donatio facta infanti, vel pueris naſcituris, non valet, niſi pater, vel Notarius nomine illorum ſtipuletur, & acceptauerit voluntatem donantis. Didac. *ibid.reſ.*131.

Epiſcopus Regularis de fructibus ſuperſtitis non poteſt donare.

116 Epiſcopus Regularis non poteſt donare, maximè ad vſus profanos de fructibus ſuperſtitis Epiſcopatus, cum ſint Eccleſiæ cui præeſt. *ibidem reſolut.* 132 Regulares beneficiarij dum beneficium adminiſtrant pendere poſſunt in quoſcumque vſus. VVadingus *ibid.reſ.*133.

Accipiens ab Epiſcopo, vel beneficiario non peccat, nec tenetur ad reſtitutionem.

117 Non peccat mortaliter accipiens ab Epiſcopo ſeculari, vel beneficiario Religioſo, nec tenetur ad reſtitutionem, quando non cooperatur ad donationem. Lugo *ibid reſol.*134.

Pactum pro patrimonio non tenetur reſtituere.

118 Donatio facta pro patrimonio ad ſuſcipiendos ordines Sacros non tenetur in vtroque foro ad illam reſtituendam, etiam cum pacto de retrodonando abſque licentia Epiſcopi; nec retrodonando incurrit vllam pœnam nec ſuſpenſionem, cum non dicitur ordinans abſque titulo. Dia. Etſi moriatur, donatio transfertur hæredibus donatarij *ibid.reſ.*135.

Vera eſt donatio facta à Conſtantino Imperatore Eccleſiæ.

119 Donatio facta à Conſtantino Imperatore Eccleſiæ vera eſt, & valida, & contrarium aſſerentes ſunt denuntiandi, vt hæretici. *ibid.reſ.*136.

DVBIVM.

Digitized by Google

DVBIVM.

1 IN dubio Princeps impediens extrahere victualia à ſuo ſtatu ad Romanam Curiam, non debetur ſpoliare poteſtate dubia, ſicut non eſt æquum ad obligandum, qui dubius eſt an 21. annum expleuerit, vt ieiunio obligetur, cum in dubio ſtat pro libertate poſſidentis vnde ſi impedimentum eſt appoſitum à perſona publica, in foro externo præſumitur iuſto titulo appoſitum eſſe; ſecus ſi à perſona priuata, *parte 9. tract. 7. reſolut.* 17. Vide Bulla Cœnæ.

Dubius non eſt ſpoliandus de dubia poteſtate.

2 In dubio ex multis occidentibus vnum hominem omnes eſſe irregulares tenet Leſſius, alij tenent nullum eſſe in foro interno, in externo adhærent Leſſio probabiliter; ſed ſi vnus reperiatur occiſor ipſe eſt irregularis. Couarru. omnes eſſe irregulares tenent aliqui, vt auxiliantes conſulentes, &c. Auila *ibid. tr.* 6 *reſ.* 18.

Certant Doctores.

Abſtinentia certus in dubio cum ſit illatura damnum vitæ non indiget ægrotus diſpenſatione. Diana *par. 9. tr. 6. reſ.* 27.

Aegrotus in dubio non indiget diſpenſatione.

DVELLVM.

1 † DVellum eſt pugna ex condicto aſſumpta duorum, vel plurium cum periculo mortis, aut vulnerationis grauis, abſque licito fine Eſt duellum regulariter prohibitum, præſertim iure Eccleſiaſtico, & maxime ex Trident. & Bullis Pij V. Greg. VIII. & Clem. VIII. ſub pœna excommunicationis Papalis, quam an abſoluere poſſit Confeſſarius Regularis, quære ſub eius nomine *num.* 3. Non ſolum autem duellum committentes hanc excommunicationem incurrunt, ſed etiam patrini: conſulentes, ſuadentes, ſpectatores ex conſilio, & quocunque modo ad duellum concurrentes tam publicum, quam occultum. Item Principes concedentes locum ad duellum in ſuis terris, aut ſcientes, & permittentes. Præter excommunicationem ipſi committentes duellum incurrunt omnium bonorum proſcriptionem, perpetuam infamiam, & pœnam homicidij, & ſi in conflictu decedant, priuationem Eccleſiaſticæ ſepulturæ *Vide infr.* v. *ſepultura Eccleſiaſtica.* Quoad excommunicationem hic multi caſus determinandi ſunt †

Duelli deſcriptio. Duellum eſt prohibitum ſub excommunicatione fieri.

Patrocinari. Conſuli, Suaderi, Inſpici, Permitti.

2 Et primò poteſt quis ſine periculo excommunicationis acceptare duellum, quando ex illius recuſatione amiſſurus eſſet honores, & munera publica. quando v.g. quis obiicit viro nobili innocenti crimen dignum amiſſione nobilitatis, & munerum, quod, niſi ille duellum acceptet, cenſebitur probatum. Et ratio eſt, quia in tali caſu acceptatio duelli eſt medium vnicum ad tuendam nobilitatem, & munera. Ita Mendoza *in 2. 2. diſput.* 207. *ſec.* 8. *§.* 76. *p.* 5 *tr.* 13. *reſ.* 27. *§. Nota etiam.*

Sunt, & aliæ pœnæ duellum committẽtibus impoſitæ.

3 Qui *ibid. ſec.* 9. *§.* 82. addit primò, licitum eſſe, non ſolum acceptare, ſed etiam prouocare ad certamen accuſatorem iniuſtum, ſi non eſt alia

Quæ tamen omnes nõ ligant virum nobilem acceptantem duellũ in defenſionem nobilitatis, &c.

Digitized by Google

8 At verò, ſi quis dicat. *Vade quare gladium, hic te expecto*, aut, *veni ad talem locum, te ibi expecto*, vel ſi exiſtens in naui vel alibi dicat: *Egrediamur in terram:* vel *Exeamus foras*, & ſimilia excommunicationem incurrit. *p.2.t.16.reſ.53.* Se cus ſi proponēs illi locum, cum ibi diffidat.

9 Si orta inter duos ſubitanea rixa alter eorum dicat, *Eamus in talem locum. & ibi pugnemus*, & de facto dimicēt, ille non incurrit excōmunicationem Ita Cherubinus in *Bull. Pont. tom.3. conſt.11. Clemen. VIII. ſchol.1.* & Graſſius *lib. 1. cap.7. num. 22.* idem ait, ſi ſtatim in condictum locum accedant, & ibi pugnent, quia non adeſt aſſignatio temporis. Sed Bonacina *tom.3. diſp. 2. q.3. punct.48. n. 7.* contrariam ſententiam approbat *p.3. num. 6. reſ.1. §. Dico vndecimo.* Niſi id faciat, orīte inter eos ſubitanea rixa.

10 Ratum habens prouocationem ad duellum ſuo nomine factam non incidit in excommunicationem, quia Pontifices quando ratihabentes comprehendere volunt, ſolent hoc exprimere. Ita Floronus, *c.14. §.3. num 1.* quidquid aſſerat Peregrinus *de duello q.31. num.3. ibid. §. Dico ſeptimò.* Hæc de duellatoribus. Non incurrit excommunicationē, ratum habens duellum ſuo nomine indictum.

11 Commodans arma amico duellanti, qui abſq; illis armis à duello deſiſteret, incurrit in excommunicationem Gregorij. Item ſi ille non eſſet de ſtitutus, ſed amicus præberet illi arma cōtra pactum duelli, vt ſi commodaret piſtoletum, quando pacti fuiſſent pugnare ſolis enſibus, & pugionib. incurreret in excommunicationem, quia hæc eſt iniqua armorum ſubminiſtratio, in Bulla Gregorij comprehenſa. Si autem non habenti arma, amicus commodet, aut habenti inferiora commodet æqualia, vel meliora intra eandem ſpeciem cum armis aduerſarij, ſecundum Mendozam, *ſec. 3. §. 185.* non incurrit, quia hæc non eſt iuſta armorum ſubminiſtratio, nec cauſa duelli; ſed amici auxilium, vt ſecurius pugnet, & cum minori periculo, quod non eſt malum. illi enim, qui ſoluturus eſt ieiunium cibo nociuo, poſſum ego præbere innoxium: ita ille. Vide etiam Floronum *de duello cap.11. num. 45.* & Peregrinum *de duello q.25. p.5. tom.14. reſol.101.* Incurrit miniſtrās arma, ſine quibus pugna non ſequeretur. Vel cum quibus pugna ſit inæqualiter, & contra pactum. Non autem ſi miniſtret arma æqualia pugnæ ſecuturæ.

12 Conſulens duellum, ſecundum Peregrinum, *ibid. quaſt.43.* incurrit excommunicationem, etiam ſi conſilium ſit ineſſicax; ſed contrarium ſuſtineri probabiliter poteſt, vt notat Bonacina *to. 3. diſp.2. q.3 punct. 48. n. 28. p.3. t.6. reſ.1. §. Dico nono.* Si verò ſit efficax, ſed poſtea nitatur illud reuocare, quamuis de facto non reuocet, non incurrit excommunicationem, quidquid contra aſſerat Bonacina, *ibid. numero 36. ibidem. §. Dico decimo.* Duellum conſulēs ineſſicaciter probabile eſt, quod non incurrat. Sicut ſi conſilium eſſicax nititur reuocare.

13 Narrans aliquod factum, ex quo præuidet aliquos arrepturos duellandi occaſionem, non incurrit excommunicationem, quia hic caſus in Bulla non exprimitur, & lex pœnalis extendi non debet. Ita Bonacina, *vbi ſup. n.32.* contra Peregrinum *q.27. ibid. §. Dico quinto.* Narrans aliquod factum, ex quo præuidet ſecuturum duellum, non incurrit excommunicationem.

14 Princeps in aliquo caſu extraordinario, poteſt ad minora incommoda vitanda duellum permittere. Ita Reginaldus *tom.2. lib.21. c.7. n.75.* contra Megalam *in 3. p. lib.4. cap.4. quaſt.2. numero 13. ibid. §. Nota ſecundò.* Famuli poſſunt chartas duelli ſcribere, ſi immineat periculum mortis,

Digitized by Google

probabile autem eſt, non poſſe. Ita Merolla *tom.1. diſp.2. cap.4. dub.10. coroll.5. num.390. ibid. in fine.* Audientes, vel legentes ſcripta prouocantia ad duellum, non incurrunt excommunicationem, quia id in Bulla non exprimitur. *ibi. §. dico ſextò.*

Illamque legentes vel audientes.

Multi etiam excuſantur ab excommunicatione, duellum ſpectantes.

15 Spectatores duelli incurrunt in excommunicationem, ait Mendoza, *ſectio.21. §.179.* niſi quis interueniret ex iuſta cauſa, vt eſſent officiales aſſiſtentes duello permiſſo, ne concitentur tumultus, aut ſequatur aliqua iniuſtitia; Sacerdos, vt moribundi confeſſionem audiat; famulus ferens arma heri, & equum, & accerſiturus chirurgum, aut Confeſſarium. Item nec qui aſpiceret ex occulto, aut eminus; aut qui caſu præſens inueniretur; vel etiam qui duelli conſcius, an illud pergit cauſa merè curioſitatis. Nam Bulla damnat ſpectatores, qui ſponte ſe offerunt pugnæ ſpectatores, & teſtes, cum inter duellantes naſcitur iurgium. Ex quibus patet, non eſſe admittendam ſententiam Peregr. *q.37.* docentis, quod accedens ad locum duelli cauſa inſpiciendi, incidit in excommunicationem, etiamſi pugna non ſequatur. Ita Bonacina *de cenſur. diſp.2. q.6. punct.1. num.30. part.5. tr.14. reſolut.100.* & ex parte olim *p.3. t.6. reſol.1. §. Dico quarò.*

ECCLESIA.

Eccleſiæ vbique ædificari poſſunt cum licentia Epiſcopi.

1 DE Eccleſiæ immunitate, vide v. *Immunitas.* Vnum hic nota, quòd Eccleſiæ, & loca ſacra poſſunt vbique ædificari de licentia tantùm Epiſcopi, ex priuilegio Magni Conſtantini, quod confirmatum deinde eſt à Gelaſio canon. *de locorum*, Nicolao can. *Eccleſia, de conſecr. diſt.1.* & aliis Pontificibus, nec non à Concilio Aurelianenſe cap. *nemo.* Vnde Principes id prohibentes, violarent Eccleſiaſticam libertatem. *part.1. t.2. reſolut. 62.* Nec poſſunt prohibere ædificationem monaſteriorum prætextu, ne iam exiſtentibus minuantur eleemoſynæ: quia id inſpicere eſt Prælati Eccleſiaſtici talem licentiam conceſſuri. Valenzuela *in defenſ. cenſ. Pauli V. p.2.* & alij *p.1 t.2. reſ.129.*

Eccleſiæ Regularium non ſunt collegiatæ.

2 Eccleſiæ Regularium non ſunt collegiatæ. Ita Rodriquez *q. regul. tom.1. q.43. art.12.* contra Portellum v. *Miſſa num.7.* vide in feriis priuilegiatis, in quibus concurrit feſtum duplex, aut ſemiduplex, non tenentur regulares canere duas Miſſas. Sic Villalobos *tom. 1. tr.8. diff.19. num.4. p.2. tr.14. reſolut.76.* à medio.

Eccleſia polluta quo modo reconcilianda, ſi eſt benedicta.

3 Eccleſia benedicta humano ſanguine, vel ſemine violata, reconciliari poteſt per ſimplicem Sacerdotem ſæcularem, vel regularem cum aqua benedicta ordinaria conſecrata, non niſi per Epiſcopum proprium, vel de licentia proprij, cum aqua ab ipſo, vel alio Epiſcopo benedicta cum vino, & cinere. Ita Henriquez *lib.9. c.37. n.6.* & DD. communiter ex cap. *aqua, de conſecr. Eccleſ.* vbi conſuetudo committendi hoc munus ſimplici Sacerdoti, appellatur corruptela. Vnde Sà, *v. Eccleſia, num.10.* illam approbans, ſit probandus, ipſe iudica, *p.2. t.25. reſ.6. & p.4. tract.4. reſ.91.* Nouarius, *tit. de poll. Eccleſia, n.7.* putat Eccleſias Regularium conſecratas

Aut conſecrata?

Ecrà quo?

Digitized by Google

conſecratas reconciliari poſſe per proprios Prælatos. Sed hoc etiam multi negant. *p.*4.cit. in fine. In quo caſu Eccleſia polluatur, vide *v. Circumſtantia vbi.*

3 Repræſentationes Sacræ ſecundum Sanchez *in opuſc.tom.*1.*lib.*1. *cap.*8.*dub.*24.*num.*23. in Eccleſia licitè fierent. Sed id negat Gauantus *in Enchir.v.repræſentationes.num.*1. obſeruatque S Carolum *in Conc.V. Prouinc.* vetuiſſe, ne Saluatoris paſſio alicubi repræſentetur, quod generaliter de omni Sacra hiſtoria optimè vetituros Epiſcopos, obſeruat Zerola *par.*1. *repræſentationes,par.*4.*tr.*4.*reſol.*184.

ECCLESIA.

4 ECcleſia polluta, vel ſanguine, vel exuſta igne debetur ab Epiſcopo ſolemniter reconciliari; non autem ſi longo tempore detecta ab hæreticis, vel aliis ſpurcitiis fuerit polluta; ſatis eſt eam aſpergere aqua benedicta,& viſitare Altaria,& de neceſſariis prouidere, & poteſt à Sacerdote auctoritate Epiſcopi reconciliari. Bañ.*p* 8.*t.*7.*reſ.*93. De collapſis vetuſtate, reparandæ ſunt ex collectis à Parocho factis,ſed ſi redditus Eccleſiarum ſint ſufficientes ad reparationem,illis reparandæ ſunt, ſi non ſufficiunt Rector, Canonici, & beneficiati tenentur dummodo non ſit conſuetudo, vt à populo reparentur. DD permulti *par.*8.*tr.*7.*reſ.*16. Varia circa Eccleſiam pollutam.

ELECTIO.

DE electione Summi Pontificis, vide v. *Cardinales quoad electionem Pontificis.* De electione ad beneficia,quære v *Beneficium.*

1 Electio officialium ciuitatis de iure communi ſpectat ad Senatores. Ita Villadiego *polit.c.*1.§.17.*n.*32. Senatores verò ante electionem præſtare debent, & præſtant iuramentum de benè eligendo: vnde ſi bene non eligerent,fiunt periuri, & quidem periurio mortali:nam, vt ait Sanchez, hæc materia eſt grauis, & concernit bonum Reipublicæ. Sed an Senatores, & vniuerſaliter Magiſtratus laici ad officia ſæcularia teneantur eligere digniores? Affirmant communiter cum Villalobos, *tom.*2.*tr.*8. *diff.*6.*n.*8.*&* 9. Tum, quia,quamuis officia primariò inſtituta ſint ob publicam vtilitatem, ſecundariò tamen inſtituta etiam ſunt in honorem ipſorum ciuium, quapropter reſpicienda etiam eſt ipſorum dignitas, & ſeruanda iuſtitia diſtributiua:tum etiam, quia ideò multi electores inſtituuntur,vt maiorem dignitatem multorum conſilium probet,*par.*2.*tr.*15. *reſ.*87. Sanch.*opuſc.tomo* 1.*lib.*2.*c.*1.*dub.*36.*n.*15. diſtinguit, aut electio fit ab vno electore, aut à pluribus per ſuffragia. Si fit ab vno, & officiales non debent eſſe de partibus illius communitatis,poteſt eligi dignus,omiſſo digniore;quia inter extraneos non cadit acceptio perſonarum. Si verò fiat à pluribus, &c. non poſſe. Siciliæ Prætorem Panormi, & Straticò Meſſanæ, dignum, omiſſo digniore: quia, iſti eliguntur exteri: peccat verò,

Electio officialium ciuitatis ſpectat ad illius Senatores

Qui tenentur benè eligere ſub mortali.

Probabile tamen eſt non teneri eligere digniores.

Quod vniuerſim dictum intellige de magiſtratibus laicis, quoad officia ſæcularia.

Sed vide diſtinctionem Sanchez.

Digitized by Google

vero, ſi eligat Capitaneum Panormi, Iudices, Præſidentes Regni, minus dignos, quia hos tenetur eligere ex partibus iſtius communitatis. Sed abſolutè probabilis eſt ſententia Valquez apud Turrianum in *ſelect. cent.* 2.*dub.* 87. quod ad hæc officia ſufficiat eligere dignos, etiam omiſſis dignioribus, eamque Turrianus *ibidem* receptam ait eſſe in praxi *par.* 4.*tract.*4.*reſol.* 172.† & recitatiuè olim, *par.* 2.*ſupr.cit.* §. *Dico tertiò.* Senatores verò eligentes indignos, non ſolum peccant mortaliter, ſed etiam tenentur ad reſarcienda damna ex tali electione ſecuta. Ita Naldus v. *eligere,n.*6.*par.*5.*tr.*15.*reſ.*67.§. *Dico quarto.* Et ſi poſtquam vnus ad aliquod officium electus eſt, aliquis ex Senatoribus alium legat. Vel ante quam obligatur, chartulam aliquam grandiorem efficiat, vt illam in pileo facilius ſumar, peccat mortaliter propter iniuriam tertij. Ita Suar. *de relig. to.*1.*lib.*2.*c.*38.*n.*68.*ibid.*§.*dico quinto.*

Cæterum. eligentes indignos vltra peccatum, tenentur ad reſtitutionem damni emergentis.

Et ſi in acceptione ſortis legunt. vnum nomen pro alio: vel ponunt in pileo chartulam grandiorem peccant mortaliter.

2 De electione ad beneficia, dictum eſt verb. *Beneficium*, *à num.* 8. Et quidem Villalobos 3.*tomo* 2.*tract.*8. *diff.*3.*num.* 6. & DD. communiter putant, prælaturas Regularium eſſe etiam beneficia Eccleſiaſtica, ac proinde generales, & Definitores teneri ad illas eligere digniores, aliàs eſſe acceptatores perſonarum, & peccare mortaliter. Sed Valerius verb. *Electio.diff.*1.*num.* 1. excuſat electionem minus digni, quando in electione Prælatus non habet beneficium, ſed tantum onus, vt ſunt Prioratus Dominicanorum, & ſimiles. Et Palaus *tomo* 2.*tract.* 13.*diſp.*2.*punct.* 11.§.2.*num.*14. abſolutè docet, eligi poſſe dignum, omiſſo digniore: quia ſecluſis ſpecialibus cuiuſcumque Religionis conſtitutionibus, & ſpectato iure communi, non apparet firmum augmentum talis obligationis: quod enim dicitur de beneficiis, id non debet extendi ad Prælaturas regulares quia lex ob ſimilitudinem rationis, non debet extendi ad caſum in lege comprehenſum. Adde quod nec eſt paritas rationis, quia beneficia Eccleſiaſtica ſunt perpetua. Prælaturæ verò regularium temporaneæ, & facilè amouibiles. Et tandem Tridentinum, *ſeſſ.*7. *c.*3. docet ad curata inferiora ſufficere, quod eligatur dignus. Sed hæc opinio non placet, quia eſt contra communem. Et prælaturæ regulares ſunt magni momenti, habentque adnexam curam animarum. Tridentinum autem dicit ſufficere dignum, vt electio ſit valida in foro externo. Et in hoc ſenſu intelligendi ſunt aliqui Canoniſtæ, dum dicunt ſufficere, quod eligatur idoneus, *p.tr.*15.*reſ.*61. *& p.*5.*tr.*14.*num.*11. An poſſit, quis in electione negare ſuffragium, ei quem eſſe indignum ex confeſſione cognouit, quære v. *Sigillum, num.* 45.

Valerus diſtinguit. Et Palaus abſolute negat.

Sed non placet.

3 Cæcus non poteſt eligi ad Prælaturas, ex cap. *hinc etenim*, §. *cæcus, diſt* 49. Item neque ſurdus, ex cap. *conſtitutionem, de verbor. ſignif.* Item neque mutus, vt ex dictis capit. tradit Peyrinus *de Relig. Præl.to.*2.*q.*2.-. 4.*num.* 18. Immo, ſi cæcus quis fiat poſtquam electus fuit in viſitatorem alicuius Religionis, non poteſt cum ſocio ſano viſitationem continuare, quia viſitatores debent Generali & Capitulo de actibus Religionis teſtimonium ferre, & cæcus non poteſt eſſe teſtis in actibus, qui viſu percipiuntur, vt docet Medices *de fort.caſ.quæſt.*9.*num.* 56. Ita Megala *tomo* 2. *reſ.*183.

Ad Prælaturas non poteſt eligi cæcus. Nec ſurdus.

Et ſi cæcus quis poſt electionem in viſitatorem, non poteſt viſitare.

Digitized by Google

*reſ.*183.*p.*5.*tr.*5.*reſ.*20 Verum ſecundum Bonacinam *de elect. p.*2. *c.*4.*dub.* 89.*n.* 13. ſurdus, & cœcus non priuantur iure eligendi: quia poſſunt liberè conſentire. Debent tamen illi renunciare, vt tutiores maneant in conſcientia, quia facillimè decipi poſſunt.*p.*5.*tr.*6.*reſ.*13. Nouitius etiam PP. Capuccinorum, poteſt in ſuo teſtamento reſeruare ſibi ius eligendi puellas, quibus ſuus hæres debet quotannis certam pecuniarum ſummam ex ſua renunciatione. Vide v.*Nouitius n.*4.

Sed an ſurdus, & cæcus priuetur iure eligendi? Et quid de Religioſo?

4 Peſtis electionum eſt ambitio, quam Sacri Canones ita oderunt, vt in cap. *cum petitam, de elect.* annullanda veniat electio illius, qui ante electionem requiſitus, conſentit electioni de ſe faciendæ, vt notauit Miranda, *p.*2.*q.*35.*artic.*30.*concl.*1. & in cap *per inquiſitionem eod. tit.* declaratur indigna electio Epiſcopi Tholoſani, præſertim quia ipſe, & eius amici ante electionem habuerant colloquium cum quibuſdam Canonicis, eoſque precibus ad electionem ſollicitauerant. Hinc piè in aliquibus Religionibus prohibentur ſub pœna excommunicationis tractatus ante electionem, tractatus inquam ambitioſi portionales, &c. vt notauit Baſilius *in direct. p.*3. *cap.* 3. nam conſultorij permittuntur in cap. *ſi tranſitus diſt.* 79. Et Petrus Greg. *part. iur. can. lib.*2. *titul.*29. *cap.*5. obſeruat, quod Gloſſa in cap. *in nom. Dom. tractantes, diſt.* 25. vult, quod electores, vbi conueniunt pro electione, tractatum habeant, & multos proponant, qui digni videantur, per modum conſultationis, vt fiat collatio perſonæ ad perſonam. Immo antea ita neceſſarius erat tractatus conſultoris, vt ſine illo non valeret electio, cap. *in Geneſi, de elect.* At quia hodie electiones vtplurimum, fiunt per ſuffragia ſecreta, talis tractatio non permittitur. Itaque Regularis in Religione, vbi adeſt talis prohibitio, poteſt, ſi eſt vocalis, proponere alterum eligendum; non tamen ſeipſum: & in Regione Theatinorum, ſi procurat vt eligatur ab aliis, electio eſt nulla. Ita Molfeſ. *to.*1. *tr.* 6.*cap.* 16. *num.*47.*p.*2.*t.*16. *reſ.*35.

An approbandi ſint tractatus ante electionem?

5 Electio Sanctorum Tutelarium per ſortes videtur improbari in Concilio Antiſiodorenſi 26. *q.*5. *can. Aliquanti*, vbi damnantur ſortes, quas Sanctorum vocant, & multo ante à Gelaſio Papa, *diſt.*15.*can.*5. *R. Eccleſ.* reiectus eſt quidam liber dictus, *Sortes Apoſtolorum.* Ideo Raphael della Torre in 2.2.*q.*95.*art.*8.*diſp.*3.*dub.*3. ait huiuſmodi electionem eſſe illicitam, ſi fiat eo animo, vt vnicuique ſanctus contingat eo anno colendus, qui ſibi vtilior eſt patronus, id mittente Deo per ſortes. Nam recurrere ad ſortes ſine neceſſitate eſt peccatum tentationis diuinæ, vt ait D. Thomas *art. de omnibus ſortibus conſultoriis.* Poſſe autem huiuſmodi electionem fieri per media prudentialia, eligendo ſcilicet quiſque illum ſanctum in tutelarem, qui ſuffragari efficacius ſolet in ſuis neceſſitatibus, & ærumnis. Poſſe tamen eſſe licitam, ſi ſit diuiſoria, nimirum, ſi congregatio ſumit ſibi colendum certum Sanctorum collegium Apoſtolorum, v. g. & ad vitanda iurgia mittunt ſortes, vt vnicuique ſuus contingat caſus, & fortuna. *p.*5.*tr.*14.*reſ.*9.

Et electiones Sanctorum tutelarium per ſortes?

6 In electionibus ſi vota ferantur ſub conditione, vel indetermina-

Digitized by Google

tè, vel in perſonis incapacibus habeantur pro nullis, & qui maiorem partem excuſſerit habeatur pro electo, Miranda *p.8.tr.7. reſ.77.*

7 Pontifex, & Rex, & alij, Principes habentes ius eligendi ad beneficia, tenentur eligere digniores, cum ſemper de his prompti habeantur. Lugo, quando non habentur poſſunt eligere dignos male, *p.8.tr.85. reſ.85.*

ELEEMOSYNA QVIBVS prabenda.

Vide v. *Pauper.*

Eleemoſyna danda pauperibus, id eſt, qui viuunt ex labore.

Qui non poſſunt iuxta ſui ſtatus decentiam viuere. Et locis piis.

1 † ELEEMOSYNA præbenda eſt pauperibus †. Pauperes autem, ſunt, quos inſpecta qualitate perſonarum, & aliis circumſtantiis bonus vir tales eſſe exiſtimat, vt ait Maſcardus, n. 14. Et, vt clarius loquar, nomine pauperum veniunt, qui victum quærunt, vel etiam poſſunt quærere, ex ſuo labore. Sic Genuenſis *in pract. Eccl. Tric. nar. 15.q.387.num.* 2. Et qui non poteſt commodè, & honeſtè viuere ſecundum ſuam conditionem. Sic Vaſquez *de reſt.c.5.§.4.dub.1.n.6.* Item Hoſpitalia, Eccleſiæ, Monaſteria, & omnia loca pia. Ita Imola *in l.captatoria in fine, de leg.1.p.2.t.15.reſ.8.*

Paupertas triplex

2 Portò paupertas, ſeu pauperum indigentia, triplex eſt, extrema, grauis, & communis. Prima eſt, quando deſunt neceſſaria vitæ, & ſine quibus vita aut deficiet, aut abbreuiabitur, aut graui, & diuturno morbo corripietur. Idque ſiue proueniat fortuito, ſiue ex alterius malitia: immò in hoc ſecundo caſu eſt magis calamitoſa, vtpotè coniuncta cum iniuria. Secus, ſi oriatur ex propria nequitia, *p.5. tr. 8 reſ. 1. & 7.* in fine. Aduerte autem, quod ſi quis mendicando, poſſet ſuæ neceſſitati conſulere, eſſetque plebeius, non cenſeretur conſtitutus in extremis. Si verò eſſet vir honeſtus, & mendicare eſſet ei ignominioſum, aliqui dicunt eſſe in extrema neceſſitate, ſed Malderus *in 2.2.quæſt.32.tr. 6.* negat, & ruborem in tali neceſſitate attribuit ſuperbiæ, *part.5.tr.8. reſ.* 24. Grauis neceſſitas eſt, cùm deſunt neceſſaria ad decentiam, & conditionem proprij ſtatus. Sed in hac ſunt tres gradus; nam vel deſunt ea, ſine quibus ſtatus conſeruatur æque benè. Si deſunt hæc vltima, nulla oritur neceſſitas in ordine ad eleemoſynam, ſi prima, oritur neceſſitas grauis: ſi ſecunda, ſubdiſtinguendum eſt: nam ſi labor, & inopia ſit vrgens, vt ſi quis ære alieno grauatus in carcere detineatur, aut inter hoſtes inueniatur captiuus, aut victu, & veſtitu tenuiſſimo vitam tranſigat, neceſſitas erit grauis: ſi non ſit adeo vrgens, ſi tamen alicuius momenti erit communis. Poteſt autem contingere, vt neceſſitas cogens ſtatu cadere ſit extrema, vt ſi oporteat tranſire in ſtatum nimis miſerabilem, vt mendicitatis, aut ſeruitutis quæ quibuſdam adeò ignominioſa eſt vt mori potius velint, quàm cũ tanto diſpendio viuere. Communis tandem neceſſitas eſt mendicãtium, qui quamuis multum indigeant; quia tamẽ à multis poſtulant, moraliter loquendo, non poſſunt ſuo ſtatui neceſſaria non inuenire.

Quod

Digitized by Google

Quod verum eſt de mendicis tam publicis, quàm ſecretis. Item eorum, qui in conſeruando proprio ſtatu, aliquam inopiam patiuntur, vt ſupra diximus. Ita Lorca *in 2.2.ſect.4. diſp.39.n.1. 8.9.10.p.5.tr. 8.reſ.1.* His poſitis,

3 In extrema neceſſitate certum eſt, diuites teneri proximo ſubuenire. Et quidem ſecundum D. Thom. 2.2.*q.* 118. *art.* 4. *ad* 4. ex legali præcepto iuſtitiæ, quo nimirum prohibemur proximum interficere: nam ca pit. *paſce,* dicitur: *Quiſquis paſcendo hominem ſeruare poteras, ſi non paviſti, occidiſti.* Vnde infert Mendoza, *diſp.159.ſect. 3.§.31.* negantem eleemoſynam extremè indigenti, teneri ad omnia damna ſecuta, vt ſi illo obeunte, remanſerunt orphani indigentes opera patris, &c. & ſic indigentes cogere poſſe diuites ad eleemoſynam in iudicio. vide v. *Pauper num.6.* Sed placet opinio Bellarmini, & aliorum, quòd talis obligatio ſit ſolius charitatis: quia obligatio iuſtitiæ in nullo iure inuenitur. Et, quod dicitur, tempore neceſſitatis omnia eſſe communia, non eſt ſenſus, quod ipſo iure transferatur dominium, ſed quod homo lege charitatis teneatur ad vſum bonorum ſuorum indigentes admittere. Mendoza *ſect. 4.§. 36.* has opiniones conciliat, vt prima vera ſit in extrema neceſſitate pecuniæ, vel rei temporalis pertinentis ad diuiſionem bonorum factam iure gentium: nam extremè indigens habet ius ad illam rem. Secundum verò, in neceſſitate induſtriæ alienæ, vt ſi quem ignis combutit, beſtia deuorat, &c. nam homo non habet ius ad has meas induſtrias; vnde teneor quidem ſi poſſum, cum beſtia pugnare, ignem extinguere, &c. ſed ex charitate, non ex iuſtitia. *p.5.tr.8.reſ.2.*

Et quidem in prima certum eſt, daudam eleemoſynam. Secundum D. Thomam ex iuſtitia.

Secundum alios, ex charitate.

4 Qui dubitat, an proximus extremè indigeat, tenetur diligentiam adhibere ad dubium deponendum, ſicut is, qui dubitat, an aliquis dies ſit feſtiuus, ieiunij, & ſimilia: alioqui de eo verificabitur, quod ait Pſalmiſta, *Pſal.35. noluit intelligere, vt benè ageret.* Si autem poſt ſcrutinium dubius adhuc manet, non tenetur ad eleemoſynam, quia poſſeſſio ſtat pro libertate. Sancius *diſp.ſelect.43.n.20.p.5.tr.8.reſ.39.*

Et qui de hoc dubitat tenetur inquirere.

5 Caietanus *in 2. 2. q 17. art. 1.* deſcendit ad aliquos caſus particulares, in quibus proximus dicitur extremè, vel quaſi, indigere; aitque aduocatum teneri viduæ, & pauperi gratis patrocinari: medicum, & chirurgum, mederi infirmo, non habenti ad ſoluendum; & huic pharmacopolam, medicinam ſuppeditare: diuites eleemoſynam præbere, quoties vident proximum annonæ penuria laborare, multos fame mori, vicinos ob carentiam victus ad turpitudines cogi, quam apud Turcas detineri captiuum. Sed de captiuo, Mendoza *ibid. diſp.159. ſect.3.§.21.* ait, neminem teneri illum redimere: nam captiui non ſunt in extrema neceſſitate, alias non poſſent à dominis mancipia detineri. Excipit tamen caſum, quo captiuus timeretur melancholia, aut infectione æris interimendus. Et Granado, *ibid.contr.3.tr.11.diſp.2.ſect.4.n.21.* addit idem dicendum eſſe de viro nobili, aut magnæ ſanctitatis, & vtilitatis in Republica. *p.5.tr.8.reſ.6.*

Multos autem caſus enumerat Caietanus.

6 Petes hic primò: Quinam ordo ſeruari debet, cùm multi ex proxi-

In pari autem no-

Digitized by Google

cognatate, prius ſuccurrendum parentibus.

mis extremè indiget, & omnibus ſubueniri non poteſt? Reſpondeo in pari indigentia Mendoza *ſect.* 5 §.77. docet, prius ſuccurrendum parentibus; idque ſub graui culpa: non autem prius patri, quàm matri, nec vxori, quam filiis alij volunt prius, Angelus *p.* 9.*tr.*9.*reſ.*40.§.ſed difficultas eſt patri, quam creditori, & ſi eſt pater ſibi prius, quam creditori, *ibidem*, §.*ſecundo quæro.* Prius tamen patri quàm auo, & filio, quàm nepoti, & fratri vtpotè coniunctioribus. Lorca verò *in* 2 2.*q.*26. *art.* 1 1. *num.* 4. probabile exiſtimat, ordinem inter cognatos in primo gradu exceptis parentibus non obligare ſub mortali, quia omnes iſtæ cognationes magnæ ſunt, & exceſſus vnius ad alteram, paruus, *p.*5.*tract.* 14.*reſol.*93. Sed contra ſtat Turrianus *in* 2.2.*tomo* 2.*diſp.*22.*dub.*1. *num.* 6. quia (ait ipſe) materia huius præcepti non eſt maior, vel minor coniunctio: ſed largitio eleemoſynæ facienda propinquiori, quæ magni momenti eſt, vtpote ex qua pendet vita illius, cui facienda eſt eleemoſyna. *p.*5.*t.*5.*reſ.* 13. ante finem. Aduertit præterea Lorca, hæc omnia præcedere per ſe: nam per accidens, poſſe vnumquemque ius ſuum ingratitudine, & iniuriis amittere, vel beneficiis, & obſequiis augere, docet D. Thom. 2. 2 *q.*26. *art.* 10. quæ in caſu particulari prudentis arbitrio remittit. *reſ.*93.*cit.*

Vxori. *Filiis.* *Fratribus, &c.*

Et probabile eſt, habituro ſubueniri poſſe per mutuum.

7 Petes ſecundò: An extremè indigentibus ſufficiat ſubuenire per mutuum, &c. Reſpondeo: Aut proximus nec hic habet, nec alibi; nec laboribus, officio, &c. poteſt acquirere; aut habet alibi, poteſtve aliquando habere. In primo caſu ſubueniri debet per gratuitam Eleemoſynam. In ſecundo probabile eſt, ſubueniri poſſe per mutuum, ſi apponatur conditio, vt reſtituat tempore lautioris fortunæ: nam cum egenus ſubleuatur, quocumque tandem modo, præceptum impletur. Ita Vaſquez *de Eleemoſyn. cap.*1.*dub.*6.*num.*54. Ex quo etiam ait Suarez *diſput.*7.*ſect.*5. *num.*4. quòd ſi proximus indiget tantùm vſu, non teneris præſtare dominium, ſed ſolum mutuare. *p.*5.*t.*8.*reſ.*5.

Obligat verò præceptum, quamuis neceſſitas ſit voluntaria propter Deum.

8 Petes tertiò: Quid ſi quis in voluntariam incidat indigentiam? Reſpondeo, aut is neceſſitatem, & paupertatem ſponte elegit in diuinum obſequium, vt faciunt Religioſi; hi comparandi ſunt pauperibus inuoluntariis, vt ait Lorca *diſp.*39. *memb.*4.*num.*57. Vnde improbabiliter docuit Medina c. *de Eleemoſynâ danda ſanis*, §. *quæret forte.* Religioſos non eſſe ſubueniendos vt pauperes, ſed ſolùm quatenus miniſtrant ſpiritualia, *p.*5 *tr.*8. *reſol.*18. Aut neceſſitatem actu patitur ex mera malitia, vt eſſet auarus, qui nollet propriam pecuniam in ſuis neceſſitatibus inſumere, & huic non tenemur Eleemoſynas elargiri. Aut denique neceſſitatem patimur ex vehementi paſſione, qualis eſſet, qui ſuſpendium ſibi pararet, & eſſe etiam poſſet auarus, qui nollet vti ſua pecunia, & tunc teneremur illi ſubuenire, ex ſua pecunia. Ita Lorca *diſp.* 37. *n.*11. *p.*5. *tr.*8.*reſ.*19.

Qualis eſt Religioſorum.

Vel etiamſi ex graui paſſione ortum habeat.

In neceſſitate graui facienda etiam eſt eleemoſyna. Non tamen in communi, niſi à beneficiariis. Diſtributor eleemoſynæ ex teſtamento.

9 In GRAVI quoque neceſſitate obligat præceptum Eleemoſynæ. Minimè verò in COMMVNI, niſi clericos beneficiatos, vt dicemus *num.* 18. De quibus autem bonis in extrema, vel graui neceſſitate facienda ſit Eleemoſyna, vide infra à *num.* 12.

10 Vnum

Digitized by Google

10 Vnum hic nota, quod diſtributor Eleemoſynæ ex teſtamento, ex quo clarè non conſtet, nec coniectatur, quibus pauperibus largiri debeat, diſtribuere poteſt omnium pauperum generi, quos recenſuimus, *n.*1.*p.*2.*t.*5.*reſ.*8. Nec tenetur eligere pauperiores, eſt enim locus gratitudini, & ſi vnum pauperem alteri præfert, non peccat. Ita Mantica *de coniec.lib.*5.*tit.*5.*n.*6.*p.*2.*t.*16.*reſ.*19. Item, ſi eſt pauper, poteſt ſibi applicare: non ſolùm ſi in paupertem incidiſſet poſt teſtamentum, vel cum antea pauper fuerit, eius paupertas teſtatori non patuit, vt docet Sanch. *in ſum. lib.*6.*c.*11.*n.*55. Sed etiam, ſi teſtator ſciens illum eſſe pauperem, nullam ipſius mentionem feciſſet. Nam potuit id omittere per obliuionem, aut pudorem, & alioqui ſatis inter pauperes cenſendus eſt includi, dum non excluditur. Ita Sancius *in ſelect. diſp.*15.*n.*18. At non ita dicendum de eo, qui pœnitentiam habuit à Confeſſario Eleemoſynæ faciendæ: quia Confeſſarius præſcribere intendit Eleemoſynam pœnalem, ac proindè alteri faciendam. Ita Palaus *to.*1.*tr.*6.*diſp.*12.*punct.*14.*num.*10.*p.*5.*tr.*8.*reſ.*38. An qui promiſit Eleemoſynam cuidam pauperi, poſſit illam ſibi, vel pauperiori præbere, vide v. *Promiſſio, num.*5.

Poteſt illam præbere omni pauperum generi.

Et ſi eſt pauper, etiam ſibi.

Secùs ſi illum debeat ex pœnitentia.

ELEEMOSYNA

A quibus & de quibus bonis præbenda.

11 ELEEMOSYNAM facere tenentur diuites, & clerici beneficiarij. Et quidem diuites ſæculares priuati, ſecundum Mendoza in 2.2.*diſp.*159.*ſectio.*3.§.13. non tenentur pauperes cuiuſcumque inopiæ ad illos ſubueniendos inquirere, ſed ſuæ obligationi ſatisfaciunt ſubueniendo pauperibus ſibi notis, cum propoſito ſuccurrendi aliis ſe offerentibus: tum, quia pauperes frequenter ſe produnt, & nemo perit occultè, niſi tempore peſtis, quo magiſtratus prouidere ſolet: tum quia aliis hoc munus incũbit, in quorum conſcientia quieſcere poſſunt: præſertim, quòd ignorantiam facti nemo tenetur depellere: niſi adſit ſpeciale præceptum ſciendi aliquid, vt de articulis fidei, &c. Et denique hæc obligatio moleſtiſſima eſſet, & homines ab aſſuetis occupationibus auocaret. *par.* 5.*tr.*7.*reſ.*3. † & affirmanter poſteà *reſ.*41. & olim *p.*2.*tr.*16.*reſ.*26.§. *Tertiò.* †

Diuites priuati nõ tenentur pauperes inquirere.

12 Et verò diuites in extrema proximi neceſſitate non ſolùm de ſuperfluis tenentur ad Eleemoſynam; ſed etiam de neceſſariis ſtatui, quãuis in dignitate, & faſtu externo detrimentum aliquod patiantur: minimè verò ſtatum opprimere, aut abſolutè deiicere. Sic Mendoza *ſect.* 6.§. 56.*par.*5.*tr.*8.*reſ.*7.† & Liberius *par.*2.*tr.*16.*reſ.*26.§. *Quintò.* † In neceſſitate graui: tenentur de ſuperfluis ſtatus, ſic Granadus *in* 2.2.*contr.*3.*tr.*11.*diſput.*2.*ſect.*4.*num.*18. contra Roſellam *v. Eleemoſyna t.* 8.*cit.reſol.*14. † & retractans opinionem, quam docuerat *in p.*2.*tr.*16.*reſ.*26.§.*Secundò.* † De neceſſariis verò ad ſtatum conſulendi etiam ſunt diuites, cum Mendoza, *ſect.*4.§.92. Sed probabilior videtur ſententia D.Thomæ *in* 4.*diſt.*15.

Sed in extrema neceſſitate occurrentibus ſuccurrere de neceſſariis ſtatui citra depreſſionem.

In graui item conſulendi ſunt de neceſſariis ſtatui ſuccurrere.

Digitized by Google

Sed probabilius eſt, teneri ſolum de ſuperfluis.

quæſt.2.art.4. quod non teneantur, vt probabimus *num.4.par.5.cit. reſol.* 15. † Sed hanc ſententiam olim *in p.4. tom.4. reſol.* 215. appellauerat ſolùm probabilem. † In neceſſitatibus communibus certum eſt, illos non teneri ſubuenire de neceſſariis naturæ, vel ſtatui. Sed D. Thomas 2.2. *qu.32.art.1.* docet teneri de ſuperfluis ſtatus ſub mortali: nam id pertinet ad rectam rerum diuiſionem, & charitas ſaltem obligat ad largienda ſuperflua. Lorca in 2.2.*ſect.3.diſp.39.membr.2.n.30.* putat, hanc opinionem procedere non quoad omnia ſuperflua, ſed quoad aliqua, quæ nimirum ſi totidem à ſingulis diuitibus, præberentur, omnes pauperum neceſſitates ſubleuaretur: quia charitas obligat omnes. Et Suarez *de char. diſp.7.ſect.3.num.7.* ait, hunc actum, *nolo erogare eleemoſynam in communibus neceſſitatibus de ſuperfluis ſtatus*, eſſe mortiferum, Granadus, *vbi ſup. num.* 26. hanc obligationem putat vrgere ſolum ſub veniali. Ego verò cum Mendoza, §.131. exiſtimo nullam obligationem adeſſe. *p.2.tr.15. reſ.* 32. *& t.16.reſ.26.& p.5.tr.8.reſ.17.*

In communibus verò

Exiſtimo nullum obligationem habere.

Vide hic, quæ ſint ſuperflua naturæ.

Et ſtatui.

Et an etiam ea, quæ inſeruire poſſunt ad ſtatum meliorandum?

13 Pro quorum intelligentia aduerte cum Granado *ſect. 1. num.3.* bona temporalia ad tria genera reuocari, nam aliqua ſunt neceſſaria ad vitæ propriæ, & eorum, qui ſub noſtra cura ſunt, ſuſtentationem: alia ad ſtatum decenter conſeruandum; alia denique, quæ nec vitæ, nec ſtatui neceſſaria ſunt, ſed omninò ſuperflua. *part.5.tract.8.reſolut.1.§. Suppoſito ſecundo.* Inter ſuperflua etiam numerat Lorca, quæ præſenti ſtatui redundans, licet inſeruire poſſint ad illum meliorandum, nam alias nulla eſſent ſuperflua, cum ſemper quis ſtatum meliorare poſſet. Et ſi dicas, tunc non eſſe ſuperflua, cum ſtatus melioratio proxime ſperatur, infert magnum abſurdum, nimirum, quod quo plura quis ſupra exigentiam ſtatus haberet, eo minus diceretur habere ſuperflua; quia proximior eſſet ſtatui altiori. Secus verò, ſi quia alia via ſtatum meliorem prætendit, vt fieri Dux exercitus, Conſiliarius Regis, &c. ad cuius conſeruationem ſuperflua præſentis ſtatus neceſſaria forent; nam tunc non dicerentur ſuperflua. Ita ille *vbi ſupra, memb.1.n.7.* Verum Granado, *ſect.1. n.3.* probabiliſſimè tenet, nec ea dicenda eſſe ſuperflua, quæ conſeruantur ad meliorandum ſtatum, cum nemo teneatur proprium ſtatum, ne proximus amittat ſuum, amittere, vel ab altiori acquirendo deſiſtere. Nec ea, quæ inſeruiunt ſumptibus honorabilibus filiorum, & familiæ munificentiæ, futuris euentibus & ſimilibus: in qua ſententia vix Reges inueniuntur, habentes ſuperflua ſtatus. *p.5.t.8.reſ.10.*† & abſolutè olim. *p.2.t.16.reſ.26. §. Quartò.* †. His poſitis,

Et quæ inſeruiunt ad magnificent.

14 Quod in extrema neceſſitate non teneatur diues ſubuenire, ſuum ſtatum opprimendo, vel deiiciendo, probatur; tum quia Reipublicæ vtilior eſt opulentus ciuium ſtatus, quam vnius priuati vita: tum etiam quia, ſi non tenetur quis cum graui ſtatus detrimento exquiſitas medicinas in ſuis infirmitatibus quærere, multò minus tenetur id facere in infirmitatibus alienis. Et denique ſtatus defectio eſt grauiſſimum damnum, cum quo nemo tenetur proximo prouidere. Immo ait Coninch *diſp. 27. dub.8.num.*134. te non teneri pro redimenda priuati vita, magnas diuitias expendere

Vide quoque probationem.

Digitized by Google

expendere v.g.tria vel quatuor aureorum millia. *reſ.* 7. *tr*.8. *&* 26.*tr*.16. *vbi ſup*.obſeruat tamen Lorca *memb*. 2. *num*. 39. vix vnquam contingere, quod extrema neceſſitas proximi ſubleuari non poſſit abſque ſtatus incommodo. Niſi occurreret ſimul in multis, vt tempore famis, peſtis, &c. in quo caſu tenerentur omnes in ſolidum,ita,quo , nemine ſubueniente, omnes peccarent,& omittentibus aliis , quilibet ad integrum teneret ur. Poſſent tamen conuenire , vt occurrant per partes , & tunc ſi quis certò ſperaret , alios pro rata parte ſatisfacturos , ſatisfaceret præbendo ſuam partem. Ita ille *memb*.3.*num*.50.*p*.5.*tr*.8. *reſolut*. 13. Si verò oporteret , teneretur quilibet etiam cum emiſſione ſtatus, ſubuenire ; quia talis neceſſitas eſſet publica.*part*.5 .*tr*.7.*reſolut*.7.§. *Notandum eſt tamen hic*. Quod in neceſſitate graui conſulendi ſint diuites ſuccurrere de ; neceſſariis ſtatus,non tamen teneantur, probatur etiam , quia ex vna parte grauis neceſſitas eſt quaſi extrema : & non eſt vera amicitia , quæ patitur inſigni neceſſitate amicum opprimi,cum leui incommodo ſubueniri poteſt;præſertim , ſi de neceſſariis ſtatui pauca inſumenda forent, vt ſi vir nobilis contentus eſſe deberet v.gr.tribus tantum famulis,& aulæis ſericis, cum ad eius ſtatum pertineat habere quatuor famulos,& aulæos ex ſerico auroque contextos. Ex alia verò parte , vnuſquiſque habet ius viuendi iuxta decentiam ſui ſtatus , quo extra extremam proximi neceſſitatem non priuatur. Et quod vnus lautè, alius miſerè viuat, humanæ conditioni tribuendum. Cumque tot viri docti vſque ad hodiernum diem nullum ius diuinum , aut humanum , oppoſitum conuincens , afferre potuerint , ſignum eſt rem hanc eſſe ſaltem dubiam , ac proinde præceptum non obligare , quia præcepta dubia non obligant ſaltem ſub mortali. p.5. *tr*. 8.*reſ*.15. Quod verò teneantur ſubuenire de ſuperfluis , patet ; quia quilibet tenetur ſubleuare miſeriam proximi ſui,ſaltem quando nullum patitur detrimentum : charitas enim obligat ad diligendum proximum, *non ſolum verbis;ſed etiam opere* , *& veritate*. Quod ſi ex hoc inferas,multos diuites damnari , quia multi in graui neceſſitate manum non præbent. Aragonius *in* 2.2.*q*.32. *art*.5. concedit conſequentiam. Et Bañez *ibid*. *art*. 6. *dub*. 2. non ſolùm ipſos, ſed & ipſorum Confeſſarios, damnari exiſtimat.*p*.5 .*tr*.8.*reſ*.14.ſed dicendum cum Valentia *tom*. 3 .*diſp*. 3.*q*.9.*punct*.4.§.2.vtroſque excuſari poſſe,aut quia grauem proximi neceſſitatem non ſatis cognoſcunt,aut quia probabiliter iudicant ab aliis ſubueniendum : aut denique quia vix inueniri ſuperflua ſtatus, diximus ſupra,*ibid & reſ*.41.in fine,& olim *p*.2.*tr*.16 *reſ*.26.*&* *p*. 4. *tr*.4. *reſol*. 215 §. *Notandum*. Petes : An excuſari etiam poſſint auctoritate Roſellæ , docentis extra extremam neceſſitatem non vrgere præceptum eleemoſynæ ? Reſpondeo ſecundum Bonacinam *diſp*. 3. *q*. 4. *punct*.6. *num*.8. poſſe quia ſecundum ipſum eſt probabilis : ſecundum Mendozam *ſect*.4 §.86. non poſſe,quia nec probabilem , nec tutam exiſtimat. *reſ*.14. *cit*.§. *Quæres*. Denique quod in neceſſitatibus communibus nullum ſit præceptum eleemoſynæ , probatur , quia , aut neceſſitas eſt communis , quia leuis, vel quia ab aliis ſubleuatur. Si primum , certè non teneor hominem ab omni

Et an diuites regulariter ſint in malo ſtatu,propter defectum eleemoſynæ.

omni labore redimere, locupletare, & in magnam felicitatem deducere, vt nec caput leuiter doleat, hanc enim ſollicitationem nec parentes habere ſolent cum filiis. Si ſecundum cum alius ſuccurrat, nec periculum ſit in mora, non eſt cur teneat mea bona erogare, etiam in graui, vel extrema neceſſitate. Sic Mendoza. Qui tamen addit, omittere eleemoſynam in his caſibus, freqnenter eſſe peccatum veniale, ex fine inhoneſto conſeruandi magna cum auiditate pecunias, *p.5.tr. 8.reſ.17.*

In ſtatu periclitans non debet de ſuperfluis neceſſariò ſubueniri

15 Petes primò. An qui periclitatur in ſtatu, ob iniuſtam rei temporalis amiſſionem, ſubueniendus neceſſariò ſit de ſuperfluis ſtatus? Reſpondet Vaſquez *de eleem. c.1.dub.3. num.6.* affirmatiuè, in qua ſententia, ſi periculum ſtatus immineret alicui ob litem feudalem, teneretur diues dare illi tria, aut quatuor aureorum millia ad litem proſequendam. Sed ego teneo cum Mendoza §.98. quod ſi is è ſtatu cadens, non cogeretur mendicare, ſeruire, aut vilem artem exercere, ſed retineret alimenta & veſtes congruas, vt abſque periculo infamiæ poſſit degere inter ſuos, nemo teneatur illi ſtatum conſeruare: quia non dicitur eſſe in vera neceſſitate, neque communi; diuitiæ enim, & ſplendor, quem amittit, non inſeruiunt ad depellendam miſeriam, ſed ad augendam dignitatem, quam illi ex nulla lege teneor conſeruare, *p.1.tr.8.reſol. 16.*

Si poſt ſtatum amiſſum poſſit honeſte viuere.

Quid de infirmis per viam expoſitis.

16 Petes ſecundò; An egeni per vias expoſiti, oſtendentes famem, nuditatem, morbos, ſubueniendi ex præcepto ſint de ſuperfluis vitæ? Reſpondet Malderus *in 2. 2. q. 32. art.5.dub. 2. q.4.* rarò præceptum cum his obligare; tum quia talis neceſſitas vt plurimum exaggerari, vel etiam ſimulari ſolet, ad mouendos ſpectatores, tunc quia tales expoſiti facilè ab aliis leuabuntur. *part.5 tom.8.reſolutio.17.§. Notandum eſt.* Et hæc circa diuites.

Clerici beneficiarij ſtrictius tenentur ad eleemoſynam.

17 Porrò Clericorum Beneficiariorum maior eſt obligatio circa eleemoſynas largiendas; nam Epiſcopi, & cæteri in neceſſitatibus grauibus tenentur erogare totum ſuperfluum, *p.5.tr.8. reſolut.27.* Quæ quidem obligatio incumbit etiam Papæ, quia eſt de iure diuino, & naturali, contra Sotum *lib.10.q.4.art.3.* in quo proinde diſpenſare non poteſt, contra Cordubam *lib.1.q.18.* Sic Sanch. *in opuſc.to.1. lib.2.c.2.dub.40. n.3.p.5. tr. 8.reſ. 28.* Peculiariter verò tenetur Papa ſubuenire Cardinalibus egenis, quorum eſt ſpeciale caput, & cum eis facit quid vnum. Vnde multi apud Cucchum *libro 2.titulo 4.n.132.* docuerunt, Cardinales egenos de redditibus fiſci Apoſtolici ſubleuandos: *Nemo enim carnem ſuam odio habet, ſed magis nutrit, & fouet eam*, inquit Apoſtolus ad Epheſ. *5.pag.5.tom.2. reſ.33.* Incumbit etiam penſionariis, ſi penſio eſt Eccleſiaſtica: nam cum hæc ſit pars fructuum Eccleſiaſticorum, eſt verè beneficium Eccleſiaſticum. Licèt Vaſquez *de eleem. dub. vlt.num.22.* dicat, non dari titulo beneficij, ac proinde non inducere talem obligationem. Secus ſi penſio eſt laica. Sic Mendoza *in 2.2.diſput.60.ſect.7.§.117.p.5.t.8. reſ.29.* & ex parte olim *p.4.t.4.reſ.161.* in fine. Quare commendæ Religionum militarium, quæ commodatariis dantur titulo laico, vt ſcilicet prompti ſint ad militiam, ad requiſitioné M. Magiſtri, contra Nauarrũ *de reddit q.2.mon.38.*

Et in grauibus neceſſitatibus ad totum ſuperfluum. Etiam Papa.

Præſertim cum Cardinalib. egenis. Etiam penſionarij. Niſi penſio ſit laica.

Quales ſunt commendæ Religionum militarium.

non

non inducunt talem obligationem. Sic Mendoza §. 119. Nec obſtat, deuota ipſorum paupertas: nam eſt adeo ſtricta, vt videre eſt *v. Religioſi milites. p.5. tr.8. reſ.* 30. Secus dicendum de monaſteriis Regularium: nam hæc in extremis, & grauibus neceſſitatibus tenentur dare totum ſuperfluum, & quandoque etiam ex neceſſariis. Immò Abulenſis *ad c.6. Matth.* hanc obligationem illa habere inquit, etiam in neceſſitatibus ordinariis, conſideratis tamen neceſſitatibus eorum tam præſentibus, quam quæ probabiliter timentur: iuxta illud Chriſti Luc. 11. *Quod ſupereſt, date eleemoſynam*: nam bona, quæ ipſis tribuuntur, non tribuuntur ad diteſcendum, ſed, vt ſuperflua aliis pauperibus diſtribuant. Sed placet opinio Suarez *de relig. tom.4. tr.1. lib.2. c.29. n.13.* quòd regulariter loquendo teneantur ad aliquam eleemoſynam, non tamen ad omne reſiduum. Immò melius eſſe; quod monaſteria ipſa, ſi commodè poteſt, in vaſis ſacris, cellis & perpetuis redditibus amplificentur plures Religioſos ſuſtentatura: nam hoc maius Dei obſequium eſt, quàm ampla pauperibus ordinarij facta largitio *p.5. tr.8. reſ.33.*

Etiam monaſteria Regularium.

18 Porrò in neceſſitatibus ordinariis Clerici beneficiati ſi ſint paſtores tenentur pauperes quærere, vt eleemoſynam præbeant, ſecus, ſi non ſint curati. Sanch. *in opuſc. tom.1. lib.2. dub.39. num.4. & 5. p.4 tr.4. reſ.158.* Et vtrique tenentur dare, vt nimirum, quartam partem, vel medietatem reſidui de redditibus eccleſiaſticis, iuxta benigniorem opinionem Mendozæ, *ſect.5. §.105.* vbi Epiſcopis conſulit, dare quartam partem; nam, quia vt plurimum ſunt Principes, parum habere ſolent reſidui, niſi Epiſcopatus ſit pinguis. Clericis verò aliis, qui parcè viuunt, congruam prius ſuſtentationem recipere, & dein ſuperflui dimidium erogare, ſed ſi hi omnes tertiam partem præbeant ſecuriores fore, & de reliquis duabus poſſe ad libitum diſponere, nec ad aliud teneri, quia redditüum Eccleſiaſticorum ſunt veri domini, etiam ſi ſint Religioſi: vnde hæc obligatio erit ſolius miſericordiæ, quæ in neceſſitatibus communibus non obligat ad erogandum totum ſuperfluum: nec alium ſtatum, & curam paſtoralem exigere. *p.5. tr.8. reſ.17.* Sed Granado *in 2.2. contr.3. tr.11. diſp. 3. num. 21.* vult cum communi, ſufficere quidem, quòd in eleemoſynam Epiſcopi quartam, alij verò beneficiati quintam, vel etiam ſextam partem elargiantur: cæterum quod ſupereſt, in vſus pios expendendum eſſe *p.4. tr.4. reſ.214.* Et Laymane *lib. 3. tract. 2. cap.4. num. 3.* contendit, talem obligationem eſſe iuſtitiæ, non charitatis tantùm: eſto quod ſint talium redditüum veri domini; nam tale dominium, non abſolutum, ſed cum tali onere recipiunt, vt contingit in fideicommiſſo legato ſub grauamine, & aliis plerumque acquiſitionibus. Sed oppoſitum eſt probabilius, *p. 5. tr. 8. reſ. 31.* in fine. Aduertit inſuper Mendoza, nomine redditüum Eccleſiaſticorum, hoc loco non venire diſtributiones quotidianas pro ſingulis Horis in choro ſtipendia mortuorum, eleemoſynas Miſſarum, & concionum (adde ex Sanch. *dub. 45. num. 6.* nec ſtipendia capellaniæ etiam collatiuæ, & ſtipendia accepta pro miniſterio, quod beneficiati præſtare aliàs tenerentur, *p. 4. tr.4. reſ.171.*)

In communibus verò, ſi ſint paſtores, tenentur pauperes quærere.

Et licèt non ſint, tenentur præbere ad minus quartam partem.

Digitized by Google

*reſ.*171.) Item non ſtipendia viſitationis, & alia omnia quæ ab Eccleſiaſticis acquiruntur perſonali labore, & induſtria, donatione, hæreditate, quocumque alio titulo, præter titulum beneficij, (& multo minus ſtipendia officiorum à laicis principibus conceſſorum, *p.* 4. *cit.*) Sed tantum annuos redditus, qui appellantur *Groſſum p.*5. *tr.*8.*reſ.*27 Et ſi Clericus aliquid de neceſſariis ſumptibus ſibi ſubtraheret, nec cum eo computandum eſſe quoad eleemoſynas tenet Nauar. *de reddit. q.*1. *n.*59.*p.* 4. *tr.*4.*reſ.*131.

Annuorum redditum, qui appellantur (Groſſum) Quid de vxoribus. Filiisfamilias? Seruis?

19 † Petes primò: An omnes poſſit eleemoſynas facere? Reſpondeo, omnes qui dominium habent bonorum temporalium, de illis bonis, quorum dominium habent †. Vxores igitur dare poſſunt de paraphernalibus: filij familias de caſtrenſibus, vel quaſi caſtrenſibus, & ſerui de rebus propriis, in iis caſibus de quibus v. *Seruus* dicemus, eos habere poſſe dominium. Item hi omnes, ac etiam Religioſi, de bonis mariti, patris, domini, monaſterij, quando habent rerum adminiſtrationem, & ſeparatur ratihabitio. Vel ſi de certa portione ſibi aſſignata aliquid ſubtrahunt quoties item de illorum, ad quos ſpectant, præſumitur voluntate (vnde, & pupilli poſſunt eleemoſynas præbere ſuis paribus conſuetas, & Tutores, Curatores, omneſque illi, qui aliena adminiſtrant, poſſunt de illis eleemoſynas moderatas præbere, & quas præberent domini, nam quia id exigit recta adminiſtratio, præſumitur conſenſus eorum, ad quos ſpectat. Lorca *in* 2.2.*ſect.*3.*diſp.*36.*n.*10.& alij communiter *p.*5.*tr.*8.*reſ.*35) denique in extrema proximi neceſſitate. In ſpecie verò, vxor, præter caſus prædictos, abſque conſenſu viri, moderatas eleemoſynas facere poteſt, ad eiuſdem viri damnum ſpirituale, vel temporale vitandum (exemplo Abigail 1.*Reg.*15. quæ Dauid munera piè miſit, quæ maritus impiè negauerat. *p.*2.*tr.*16.*reſ.*23.) Ita Leſſius *lib.*2.*c.*12.*dub.*14. *n.*84. Item ad ſuſtentandos filios egenos ex priori matrimonio, vel fratres: nam ſic petit arcta ſanguinis coniunctio, & ipſius etiam viri decentia. Sic Palaus *tom.* 1. *tr.* 6. *diſp.*2.*punct.*13.*n.*16. Soluto tamen matrimonio, quæ ſic dedit, in ſuam partem computare tenetur. Et tandem, inſcio, vel etiam repugnante marito, diſtribuere poteſt in eleemoſynam pauperibus ordinariis vigeſimam annuorum prouentuum partem: nam in hoc vir non poteſt eſſe inuitus rationabiliter; ipſa enim non eſt mancipium, ſed ſocia bonorum, vnde ſpectat ad ipſius decentiam aliquas eleemoſynas elargiri Ita Granado *diſp.* 5.*n.*3. contra Turrianum *in* 2.2 *diſp.* 84. *dub.* 4. Si verò filios indigentes haberet, vel eſſet ſtatutnm aliquod peculiare in natione, vt eſt in Hiſpania, teſte Nauar. *c.*17. *n.* 155. tunc nec bona acquiſita ex donatione, &c. poſſet externis pauperibus elargiri. Filius item, ſecundum Mendozam *vbi ſup. ſect.* 6. § 139. diſpenſare etiam poteſt in Eleemoſynam acquiſita ex ludo, ex præſumpta patris voluntate. Item ſi pater nullas Eleemoſynes faceret, facere poſſet ipſe pro illo. Si verò immoderatas præberet ex bonis paternis teneretur fratribus reſtituere pro rata. Religioſus verò ſecundum Sanchez *in ſum. tom.*2.*lib.*7.*c.*19.*n.*96. poteſt facere Eleemoſynas moderatas, etiam interdicente ſuperiore: nam is non præſumitur prohibere

Religioſis? Pupillis? Tutoribus, & adminiſtratoribus? De propriis bonis ſi quibus permittuntur poſſunt eleemoſynas facere. De bonis viri, patris, monaſterij, &c. in certis caſibus, & cum moderamine poſſunt. Aliàs non.

Digitized by Google

bere moderatas, & conſuetas. † Quæ dicta ſunt de vxore, habentur *p.2. tr.15.reſ.33.tr.16.reſ.23.p.5.tr.8.reſ.34.*& ex parte recitatiuè *in tr.5.reſ.34.§. Non deſinam*: quæ de filiis familias, habentur *in p. 5. tr.8. reſ.25.* quæ de ſeruis *ibid.reſ.26.*quæ de Religioſis *ibid.reſ.32.*†

20 Petes ſecundò; Quibus ſumptibus facienda ſit Eleemoſyna Concionatori? Reſpondet Paponius *de iur. Franc. lib. 1. areſt. 9. in gloſſ. litt. A.* in metropoli, ſumptibus Archiepiſcopi, vel Epiſcopi, quibus prædicandi munus incumbit; in oppido autem, recipiendas decimas; ipſum verò alendum à Parochia. Sed in hoc attendenda eſt conſuetudo; nam licèt de iure teneatur Epiſcopus, ſi ex conſuetudine facere ſoleat populus, ipſe ad nihil tenetur. *parte 3.tractat.5. reſolut. 71.* Eleemoſyna Concionatori præbenda ſumptibus Prælati. Si non adſit conſuetudo, vt præbeatur à populo.

ELEEMOSYNÆ effectus.

1 † PRæter tot bona ſpiritualia & temporalia, quæ virtute Eleemoſynæ ex diuina promiſſione ſperantur, vt videre eſt in ſacris litteris, & SS. Patribus †. Canonici omittentes Horas Canonicas, & ob id ad reſtitutionem aſtricti, ſi Eleemoſynas æqualis valoris cum fructibus ſtituendis feciſſe inueniuntur, etiam abſque hoc intuitu, ſecundùm Layman *lib. 3. ſect.5.tract.2.cap.12. num. 9.* liberantur ab onere reſtitutionis: nam talis præſumitur eſſe illorum intentio: & leges Eccleſiaſticæ benignè ſunt explicandæ. *p.3.tr.6.reſol.57.& part.7.tr.10.reſ.24.*& an id dicendum ſit de aliis obligationibus, vide v. *Debitor.n.4.* Eleemoſyna an liberet Canonicum à reſtitutione ob Horas omiſſas?

EMERE.

1 † AD iuſtam emptionem requiritur in primis, quòd pretium ſit iuſtum. Iuſtum autem eſt pretium, quod taxa præſcripſit, aut mercatorum conſenſus approbauit, quamuis hoc ſecundum habeat latitudinem, de qua v. *Pretium* †. Aliquando verò res emi poſſunt minoris quàm alioquin venderentur, quibuſdam concurrentibus circumſtantiis, quæ pretium illarum diminuunt. Ita Couarruuias *lib. 2. cap. 3. num. 5.* Et ſic in fine nundinarum merces minoris emuntur, quàm initio, &c.& quando merces offeruntur vltrò; & ſub haſta, vt dictum eſt. *ibid. num.4.5.* Si quis autem ſub haſta rogaret aſtantes, ne plus offerant vt ipſe emat pretio infimo, ſed iuſto, non peccaret. Secus, ſi cogeret vi, aut metu: quod procedit quoque in emptione vectigalium officiorum, &c. Reginald *tom.2.lib.25.cap.22.num.379.* contra Megalam in 2. 2. *lib. 2. cap.6. q.5.num. 146.part.1.tr.8.reſol.76.* Item minoris emi res poſſunt anticipata ſolutione; tum propter periculum non habendi merces, aut non ſine litibus, & expenſis: tum ob lucrum ceſſans, aut damnum emergens ex Emere quiſque debet iuſto pretio. Secluſi certis caſibus. Vt ſi merces ſint vltroneæ. Si vendantur ſub haſta. Anticipata ſolutione.

Digitized by Google

tali ſolutione: tum quia ſic minuitur emptorum, & augetur venditorum numerus. Et tandem, quia tempore traditionis propter multitudinem, & neceſſitatem emptorum, merces ipſæ vilius emerentur. Ita Bonacina *de contr. diſput. 3. q. 2. punct. 4. num. 10.* contra Valentiam *tom. 3. diſput. 5. quæſt. 20. punct. 2. §* 8. *part. 1 tractat. 8. reſolut. 22.* Ex quibus patet, licitam eſſe emptionem ſaccharorum in hoc Regno, pretio minori ſub infimo, anticipata ſolutione. *part. 1. tractat. 8. reſolut. 78.* Quid dicendum de adiudicationibus prædiorum vili pretio, in hoc Regno fieri ſolitis, vide v. *Pretium, n. 5.*

Nec enim debent, quando valent ad aliquem finem ignotum, & infelicium.

2 Rurſus res, quæ ad vſum ordinarium vendi ſolent tanti, ab eo, qui in aliquem vtiliſſimum, ſed ignotum finem procuratur, emi poteſt non pluris. Et ſic inueniens in faſce olerum vel herbarum, quæ venduntur ad pabulum animalium, vel ad comburendum, herbam magnæ virtutis ignotæ, emere illam poſſet pretio currenti. Ita Molina *tom. 2. tract. 2. diſp.* 353. & DD. communiter, quidquid contra aſſerat Turrianus *in 2. 2. tom 2. diſp. 58. dub. 4. n. 6.* Similiter fundus, in quo latet theſaurus, emi poteſt pro ſimplici fundo, etiam ab eo, qui ſcit de theſauro: quia talis ſimpliciter æſtimatur. Idemque docet Salas *de emp. dub. 26. num. 5.* & poſt illum Trullench *in Decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 20. dub. 12. num. 10.* † de re pretioſa, in iis regionibus, in quibus non æſtimatur: & de lapide pretioſo, cuius qualitatem lapidarius ignoraret. *part. 1. tr. 8. reſ. 79.*

Credita difficilis ſolutionis, emi poſſunt minoris.

3 Item credita difficilis ſolutionis, poſſunt minoris emi: & ſi difficultas, incertitudo, intereſſe, moleſtia, &c. in exigendo, æſtimentur pertingere ad dimidium, poſſunt emi dimidio, etiam ab eo, qui ſua induſtria, vel fortuna ſit facilè recuperaturus: nam id ſuæ fortunæ, vel ſpecialis diligentiæ foret effectus; iuſtum pretium rei emptæ eſt, non quanti valet emptori, ſed quanti valet in ſe, aut creditori, conſideratis certis circumſtantiis. Ita Bonacina de *contr. diſp. 3. q 3. punct. 10. num. 4.* Contra Malderum *in 2. 2. tract. 5 cap. 7. dub. 5.* Vnde ait Leſſius *lib. 2. cap. 21. dub. 9. num. 6. & 7.* quod, ſi cui Turcarum Princeps deberet mille aureos, quos vix eſſet recuperaturus, emi poſſent centum ab alio, qui facilè exacturus foret. Ex quibus patet, librancias, quæ à Theſaurario huius Regni difficilè exigi ſolent, poſſe à quocumque minoris emi, etiam dimidio. *part. 1. tr. 8. reſ.* 50.

Sicut ſi ſint immatura.

4 Et verò credita immatura, ſi aliàs ſunt facilis, & certæ ſolutionis, non poſſunt ſecundùm Reginaldum *tom. 2. lib. 25. cap.* 18. *num.* 312. minoris emi, ſecluſo damno emergente, & lucro ceſſante, ob ſolam anticipationem ſolutionis: nam ius ad centum certa, tanti valet, quanti centum ipſa: ſola enim temporis expectatio non minuit rei valorem. Sed his non obſtantibus, probabile eſt poſſe & ipſum etiam debitorem ſoluere ſuum debitum anticipatè, aliquo ſibi retento, quia pecunia præſens pluris æſtimatur, quam abſens: & minus eſt, habere ius ad rem, quam habere rem ipſam *l. minus ff. de reg. iuris.* Et denique hic contractus non eſſet vſurarius, quia non eſſet mutuum, ſed emptio, & venditio: ius namque ad rem emi poteſt, ſicut ius tranſeundi per aliquem agrum. Hanc ſententiam

teſte

teſte Leſſio *lib.2.c.21.dub* 8. *n. 66*. docuit publicè Louanij Bellarminus, Ledeſma *tom.2.cap.*33. *tr.*8. ait, poſt factum non eſſe damnandum. Sed, cum ſit probabilis, approbari poteſt, etiam ante factum. *part.* 1. *tr.* 8. *reſolutio.*49.

5 † Item, cùm venditor reſiduum ſponte dimittit, res emi poteſt quocumque pretio †. Sed hic naſcitur dubium, an ſartores, quibus cura emendi pannos, & ſerica pro conficiendis veſtibus committi ſolet, & qui vnius mercatoris officinam frequentantes, inueniunt pretia mitiora, poſſint illud plus pretij, quod ipſis remittitur, in conſcientia retinere? Salas *dub.*45. *num.*6. negat, aitque, mercatorem reuera, nihil dimittere, ſed mercem ſe illis dimittere ad illos decipiendos. Filliucius verò *tom.* 2. *tr.* 35. *cap.* 6. *numer.* 149. affirmat, & reuera, illis aliquid dimitti, quia intereſt mercatoribus, quòd ſuam officinam frequentent. *part.* 1. *tr.* 9. *reſol.*26. An verò poſſit retinere fragmenta, vide v. *Salarium num.* 5.

Aut ſi venditor ſponte dimittit.

6 Petes hic primò: An è contrario, ſi venditor de rebus taxatis vult aliquid ſupra taxam, poſſit emptor ſic emere? Reſpondeo affirmatiuè; quia hoc eſt redimere vexationem iniquam. Quare, non eſt illicitum, ſoluere macellario carnes electiores ſupra pretium taxatum, nolenti eas dare pretio currente. Caueant verò emptores ne ſpecie maioris lucri alliciant macellarium ad carnium electionem, nam ipſi in hoc peccant, vt dicemus v. *Vendere num.* 6. Et ideo illos ad hoc inducere, eſt peccatum ſcandali. Ita Megala *in* 2.2.*lib.* 2.*cap.*6.*q.*3.*num.*113. Caueant etiam (ait Graſſius *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 93. *num.* 21.) ne cum illo conueniant, vt ſi ab officialibus interrogentur, periuriis, & mendaciis illos decipiant: nam in hoc peccarent mortaliter ob damnum Reipublicæ *part.* 1. *tr.*8. *reſ.*35. §. *Sed hic.*† Adde, & ob periurium. †

An liceat emi carnes ſelectiores ſupra taxam.

7 Petes ſecundò: Quonam tempore Senatores, & Gubernatores ciuitatum prouiſionem frumentorum facere teneantur? Reſpondeo, tempore, recollectionis, vel alio, quo viliùs venduntur: nam tenentur ſub graui onere Reipublicæ res diligenter, & cum vtilitate tractare; nec expectare tempus, quando iam extractiones factæ ſunt. Sic monet Palatius *de contr.lib. cap.*2. & alij *part.*2.*tract.*15.*reſol.*66.

Et quando Senatores tenentur prouiſionem frumentorum efficere.

8 Hæc circa pretium. Nunc videndum, à quibus venditoribus emi liceat: nam. cap. *quod olim.* extrauag. Nicol. IV. *olim.* & Clem. v. *multa mentis, de Iudæis* prohibent mercimonium cum Sarracenis. Sed non loquuntur pro caſu neceſſitatis. Vnde, poſito, quòd in Sicilia ſit magna penuria carnium, vt aliqui dicunt, non eſſet illicitum Siculis, emere boues, & iuuencos à Mauris Tuneranis, & cum illis alias merces permutare. Nam id cum maiori Chriſtianorum vtilitate, etiam in deferendis rebus illicitis, licere docet Reginaldus *tom.*1.*lib.*9.*cap.*18.*num.*301. Adde quod iura citata ſolum prohibent ferri mercimonias ad Saracenos Ægypti; vide Corradum *de contr. tract.*3.*q.*51.*concl.*1.*p.*2.*tr.*16.*reſ.*34.

An liceat, emere à Mauris, & cum illis permutare?

9 Deinde, res furtiua, & quæ talis eſſe dubitatur, emi non poteſt, niſi cum intentione illam vero domino, deductis expenſis, reſtituendi,

In dubio, an res ſit furtiua, emi

Digitized by Google

poteſt cum intentione reſtituendi domino.

Etiam pretio iuſto.

in caſu quo is numquam, vel non ſine expenſis eſſet recuperaturus: nam in hoc caſu negotium domini vtiliter agitur. Ita Medina *Codic. de reſtitut quæſt.* 10. §. *aliter tamen*, & DD. communiter, qui, quamuis Merolla *tom.* 1.*diſp.*3.*cap.*3.*dub.*1. *Corollar.* 5. *num.* 36. dicat, talem rem non poſſe emi, niſi modicum, abſolutè dicunt, emi poſſe pretio iuſto. Aduertunt tamen, quòd ſi dominus non compareat, res conuerti debet in vſus pios, deducto pretio, &c. *part.*4.*tractat.*3.*reſolut.*33.

Quid, cùm adeſt ſuſpicio, aut rumor, quod venditor ſit fur?

10 Quod ſi rumor ſit, aut vehemens ſuſpicio, quòd quis vendat res furtiuas, ementem ab eo ſine ſufficienti examine, mala fide emere, ait Merolla *vbi ſupra num.*32. quamuis ignoret, rem, quam emit, eſſe furtiuam, & credat, venditorem non vendere res furtiuas. Sed Palaus *tomo* 1. *diſp.*3.*punct.*3.*num.*5. ait, hoc procedere, quando de tali venditore talis infamia rationibus efficacibus, moraliter conuincentibus probaretur: quia nemo præſumitur malus, niſi probetur, *l. merito ff. pro ſocio. part.*4. *tract.*3. *reſolut.* 27.§.*Notandum.*

Et quid, ſi in dubio quod res ſit furtiua, quis illam emit?

11 Vbi verò quis rem emit dubius, an furtiuam, ait Palaus *num.* 2. teneri hoc diligenter inueſtigare, & ſi dubius adhuc manet, rem cum eo cuius eſſe dubitat, diuidere. Si dominus compareat, reſtituere totam, & pretium amittere, quia mala fide dedit. Si verò emit à poſſeſſore bonæ fidei, & poſt adhibitam diligentiam remanet dubius, ad nihil teneri, quia ſuccedit iuri illius, pro quo ſtat poſſeſſio. *par.*4.*tr.*3.*reſ.* 27.

Emptor rei furtiuæ poteſt contractum reſcindere, ad recuperandum pretium ſi emit bona fide.

12 Emptor autem bonæ fidei, ſi ſtante bona fide rem reuendit, ad nihil tenetur, vt dicemus v. *Reſtitui, à num.*4 *&* 5. Si verò ante reuenditionem certior fit de furto, ſecundùm Caietanum in 2.2. *quæſt* 62. *art.* 6. tenetur rem vero domino reſtituere, nec poſſe cum latrone contractum reſcindere ad recuperandum pretium; quia cooperaretur iniuſtæ detentioni, & Iudex cognito domino rei, ſtatim iubet ei reſtitui, quæ ſententia cum iuſta ſit, ſupponit obligationem in conſcientia Sed contraria ſententia Bonacinæ *de controu. diſp.* 1. *qu.*4.*punct.*2.*num.* 1. videtur probabilius: quia talis emptor non tenetur potiùs alienis, quàm propriis conſulere, & cum amiſſione ſui pretij rem alterius in tuto ponere: nec cooperari dicendus eſt iniuſtè latronis detentioni; nam huic liberum eſt reſtituere, & ſi non reſtituit ſuæ malitiæ tribuendum. Iudex verò ſic iudicat, quia in exteriori iudicio ſic expedit. Secus, ſi quis rem alienam gratis accepit: nam tenetur reſtituere vero domino, niſi certus moraliter ſit, latronem reſtiturum. Ita Sayrus *lib.* 10.*tract.*2.*cap.*2. *num.*21 *par.*1,*tr.*8.*reſ.*69.

Et probabiliter etiam ſi mala.

13 Emptor ſimiliter malæ fidei tenetur reſtituere vero domino: nam quia mala fide emit, ſibi imputet quòd pretium amittat. Sic Turrianus in *ſelect. cent.* 4 *dub.* 36. Quia tamen immeritò improbabilem vocat contrariam ſententiam Alenſis *par.*4.*quæſt.*86.*num.*3.*art.*5. quam probabilem vocat nouiſſimè Marchantius *par.*2. *cap.*7. *n.*20. Primò, quia res apud talem emptorem non eſt in meliori ſtatu, quàm apud furem. Et ſi eſſet, nemo tenetur cum ſuo incommodo rem alterius in meliorem ſtatum deducere. Secundò, quia fur rem iuſtè repetit, vt reſtituat: quare iuſtè emptor reddet, vt reſtituatur. Et tandem, fur furatus à fure ſecundùm Sà

v. fur

Digitized by Google

v. furtum num. 11. poteſt, imò ſecundùm Nauarra *lib.* 3. *cap.* 4. *p.* 3. *dub.* 4. debet reddere eidem furi. Ergo idem in caſu noſtro. *p.* 2. *t.* 17. *reſ.* 4. & *p.* 5. *tract.* 14. *reſ.* 87.

14 Emptor fundi ad plura debita hypothecati, tenetur ſecundùm aliquos in conſcientia ſoluere, auct. *l. ſi conuenit, §. fundus ff. de pignor.* & aliorum iurium; quia nimirum res tranſit cum ſuo onere. At Valerus v. *debitum diff.* 11. docet, quòd ſi venditor, qui eſt debitor principalis, eſt impotens ad ſoluendum, excuſatur etiam emptor, qui eſt debitor acceſſorius, & nihil ad ipſum peruenit de debitis: nam venditor in eum non tranſmiſit actionem perſonalem, ex qua oritur obligatio fori interni, ſed tantùm actionem realem paſſiuè: propter quam obligari poteſt per Iudicem ad ſoluendum. Sed an hæc ſententia ſit probabilis, & an loquatur de cenſibus decurſis, alij videant. *par.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 40. Et ſi in fundo emptor inuenit theſaurum, debet inter ſe diuidere emptor, & venditor, de aliis caſibus curioſis vide *par.* 9. *tr.* 8. *reſolut.* 10. *per totam.* Emptor fundi an teneatur ad debita, ad quæ fundus eſt hypothecatus?

EMPHYTEVTA.

1 EMphyteuta ceſſans à ſolutione Canonis non tenetur reſtituere, nec poſt triennium, ſi dominus agat de priuatione Emphyteuſis. Fachinæus *par.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 9. Non tenetur ad reſtitutionem ceſſante ſolutione Canonis.

2 Prælatus rem emphyteuticam reuerſam ad Eccleſiam, non poteſt conſanguineis in Emphyteuſi dare. *text. Nouel.* 120. *cap.* 5. *§. Oeconomis, alij affirmant. ibidem reſol.* 14. Non poteſt conſanguineis dari.

3 Si à Prælato conceditur Emphyteuſis vltra legitimam metam ſolitam, taxatam ob largiorem conceſſionem, non omnino corruere volunt, Baldus, & alij, tamen vltra metam taxatam nihil habet roboris, ſed non tollitur niſi exceſſum. Nouel. *par.* 8. *tr.* 7. *reſol.* 30. Corruit vltra metam taxatam.

4 Emphyteuta per 30. vel 40. annos non ſoluens penſionem, rem emphyteuticam, non facere præſcriptionem Speculator affirmat; aliqui tranſacto quadragenario facere præſcriptionem. Corn. *p.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 36. Per 30. vel 40. annorum ſpatium nō facit præſcriptionem, ſecus tranſactis.

5 Scriptura in contractu emphyteutico de re ciuili, non eſt de ſubſtantia, ſed ſolum de re Eccleſiaſtica. *ibid. reſ.* 25. Non eſt neceſſaria ſcriptura de re ciuili.

ENSALMVS.

1 † ENSALMVS, ſeu incantantio, dicitur ſtructura verborum metro, vel ſoluta oratione compoſita ad effectus miros, & ſupernaturales edendos †. Cognitio enſalmorum, & enſalmatorum pertinet ad Inquiſitores. Vide v. *Inquiſitorum num.* 73. Quid ſit enſalmus.

2 De enſalmo docet Sanchez, *ſumm. tomo* 1. *lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 44. quod ſi dubium ſit, an operetur virtute diuina, vel diabolica, niſi maxima enſalmatoris ſanctitas, vel alia vrgentiſſima ratio ſuadeat, à Deo prouenire, cenſendum potius ſuperſtitioſum, & à dæmone quàm à Deo, etiam ſi verba in eo contenta ſint ſacra: quia quotieſcumque res adhibita Et an in dubio, cuius virtute operetur, adhiberi poſſit.

non

non poteſt effectum naturaliter producere, eſt ſuperſtitio, & pertinet ad tacitu m pactum cum dæmone. Secus verò, ſi dubium ſit an aliquis effectus pendeat à cauſa naturali, eo quia vires naturæ videatur excedere. Nam cum multæ agentium naturalium vires nos lateant, non eſt cur ad malos Angelos facilè confugiamus. Sed Moura *opuſcul.1.de enſal.& incant. ſect.2.cap.*16.17.& 18.in hac re tria docet. Primum non licere vti enſalmo, de quo intellectus prudenter dubitat, an operetur virtute diuina naturali, vel diabolica. Secundum, nec id licere, in graui neceſſitate. Tertium, nec iuuare proteſtationem, ſi dæmonum non ſubeſt. Sed circa hoc tertium Leſſius *lib.2.cap.* 44. *dub.6. num.* 46. contrarium ſentit *par.4.tr.3.reſ.* 43.

Enſalmus contra peſtem, qui incipit (Crux Chriſti) eſt ſuperſtitioſus.

3 Nota hic cum Moura, *vbi ſupra.cap.* 13.*num.*25.ſuſpectum eſſe illum enſalmum, quem, vt præſentiſſimum contra peſtem, tradidiſſe dicunt magnæ ſanctitatis Græcum Archiepiſcopum, vnum ex Patribus Concilij Tridentini, DD. Cardinalibus Concilij Præſidentibus anno 1546.incipientem, *Crux Chriſti ſalua me*, &c. Eumque tanquam ſuper ſtitioſum damnat Marchinus *de peſte in problem.proble mat.*33.*fol.*44. traditque ſic declaraſſe Sacram Congregationem. Nam illa littera marginalis cur ponitur, cum quid illa innuit, exprimit verſus illi reſpondens? Deinde, cur exarandus in membrana? Cur ad brachium apprehendi debet potius, quam ad collum? Cur recitari debet finita Miſſa, & non aliàs? vide citatum Marchinum *part.4.tr.3.reſolut.*62.

EPISCOPVS.

Vide v. *Iudex Eccleſiaſticus.*

Epiſcopus Cardinali ſuperior in ordine.

1 Epiſcopus eſt ſuperior Cardinali, quo ad ordinem, non tamen quoad dignitatem, vt diximus v. *Cardinalis.num.*1.

Non poteſt in ſua Diœceſi, quod Pontifex in vniuerſo orbe.

2 Quamuis à multis recentioribus, quos citat Sanchez *de matrimon.t.* 1.*lib.*1.*diſputat.*61.*num.*3.aſſeratur, Epiſcopum poſſe in ſua Eccleſia, vel propria Diœceſi, quidquid Pontifex in vniuerſali Eccleſia, vbi aliquid non ſit à Pontifice reſeruatum: tamen non videtur ita abſolutè admittenda hæc opinio: nam vt rectè obſeruat P. Amicus *tom.5.de Iuſtit.diſput.6.ſectio.* 4.*num.*56. & alij, & patet experientia, multa ſunt, in quibus Epiſcopi non poſſunt ex vi ordinariæ poteſtatis diſpenſare, etiam ſi eorum diſpenſatio expreſsè eis prohibita non ſit. Et ideo communis, & recepta ſententia eſt Epiſcopos non poſſe ex vi ſuæ poteſtatis ordinariæ, vtpotè inferior diſpenſare in legibus Pontificiis niſi expreſsè, vel tacitè hoc eis fuerit conceſſum. In quibus verò caſibus poſſit inferior vi ſuæ ordinariæ poteſtatis diſpenſare in lege ſuperioris, optimè declarat Caietan. 1.2. *quaſt.*97.*artic.*4.

Licet aliquando diſpenſet in aliquib. legibus Pōtificis.

Nam primò diſpenſare poteſt circa ea, quorum diſpenſationem, vel Ius vel conſuetudo recepta illi concedit. Secundo diſpenſare poteſt circa leuia. Tertiò circa ea, quæ frequenter occurrere ſolent; cuiuſmodi ſunt diſpenſationi in ieiunio, in feſtis celebrandis, & ſimilibus. Quartò circa ea, quæ ita propria ſunt vnius Communitatis, vt nullo modo conueniant aliis, niſi, inquit Caietanus, caſus adeo notabilis ſit, vt merito ſit ſuperior

con

conſulendus. *part. 7. tractatu 10. reſolutio 36.*

3 Epiſcopus debet annorum triginta, cap. *cum in cunct. de elect.* Et quuamuis gloſſa v. *compleuerint, in cap. vnic. de atat. & qualit. in 6.* docuerit ſufficere in greſſum in annum trigeſimum, id tamen hodie non eſt ad mittendum ex conſtit. Gregorij XIV. publicata die 15. Maij 1591. ibi, *annum trigeſimum expleuiſſe.* Ita Leſſius *lib. 2. cap. 34. dub. 20. num. 163.* & alij *par. 5. tract. 2. reſolut. 19.* Quæres an ad Epiſcopatum ſit præferendus Theologus Canoniſtæ? Non deſunt Auctores vtramque partem tenentes. Affirmatiuam ſententiam tenet Lugo *tom. 4. de iuſtit. diſput. 35. ſect. 2. num. 4.* Pro Canoniſtis eſt Barboſa *de poteſt. Epiſcop. par. 2. allegat. 1. num. 30.* Sed pro praxi, quia video vt plurimum Epiſcopos Theologos neque prædicare, neque docere, ideo vt plurimum exiſtimo pro ſeruitio, & bono regimine Eccleſiarum magis ad Epiſcopatum promouendos eſſe Canoniſtas, quam Theologos, in his præſertim partibus, in quibus non vigent hæreſes. Non nego tamen ſæpius etiam Theologos Epiſcopali dignitate condecorandos eſſe. Optarem quidem ex Thologis, & Canoniſtis ſapientiores, & digniores eligi. *part. 7. tractat. 12. reſolut. 1.*

Debet eſſe annorum triginta completorum.

Num Theologus ſit præferendus Canoniſtæ ad Epiſcopatum.

4 Electus Epiſcopus tenetur fidei profeſſionem emittere. Sed an poſſit per Procuratorem? Vide infra ver. *Fides num. 8.* Et non poteſt amplius præſentari ad beneficia iuriſpatronatus, niſi prius à Sede Apoſtolica diſpenſationem obtineat. Ita Abbas *in cap. Eccleſia veſtra, de elect. numero 3. part. 5. tract. 2. reſolut. 15.*

Et poſtquam eligitur, debet emittere profeſſionem fidei. Et non poteſt præſentari ad beneficia iuriſpatronatus.

5 Epiſcopus, qui propter ambitum, vel diuitias pinguiorem Epiſcopatum procurat, peccat. Et quidem ex Nauarro *miſcellan. 42. de orat. num. 2.* grauiter: & ex Medina *lib. 1. cap. 16. §. 2.* mortaliter. Ex Rodriquez verò apud Homobonum *part. 3. tract. 15. cap. 7. quaſt. 24. reſolutio. 1.* venialiter *part. 4. tract. 4. reſolut. 110.*

Si propter ambitũ vel diuitias pinguiorem Epiſcopatum procurat, peccat.

6 Docuit Lorca *in 2. 2. quaſt. 32. artic. 9. diſp. 40. ſect. 3. membr. 2. 2. num. 39.* Epiſcopum non poſſe ratione nobilitatis, aut doctrinæ ampliores impenſas ex Eccleſiaſticis redditibus in ſui ſuſtentationem ſumere: nam in ſtatu ſanctitatis nobilitas dimitti debet potius, quàm foueri: doctrina verò in omnibus ingens exigitur. Sed probabilior ſententia Coninch de *act. ſupernatur. lib. 2. diſput. 27. dub. 11. num. 194.* Epiſcopis nobilioribus, & doctioribus aliquando lautiorem ſuſtentationem permittit; moderatam tamen, & intra Eccleſiaſticæ modeſtiæ limites: & dummodo eleemoſyna ac ſuccurſus pauperum non negligatur. Et reſpondet ad argumentum Lorca *part. 2. tract. 16. reſol. 24.*

At poteſt ratione nobilitatis, vel doctrinæ pluſculum de redditibus Eccleſiaſticis ſibi inſumere.

7 Epiſcopus in peccato mortali ſacramentalia, quæ non ſunt actus ordinis faciens, vt eſt tonſurare, iuriſdictionem fori exterioris exercere, Virgines, veſtes, & Calices conſecrare, & ſimilia, non peccat mortaliter. Item non peccat mortaliter, ſi Eccleſiam conſecret in mortali. Ita Syluius in *3. part. quaſt. 64 art. 6. quaſt. 1. concluſ. 6.* contra Medinam *de pænitent. tract. 1. quaſt. 6. part. 3 tract. 6. reſolut. 67.* De conſecratione Chriſmatis, aliter ſentit Lugo *de Sacrament. in gener. diſput. 8. ſect. 9. numero 156.* & aſſignat diſparitatem: nam conſecratio Eccleſiæ, Calicis, &c. non ſunt actiones verè

Epiſcopus non peccat mortaliter ſi in mortali ſacramentalia faciat; aut fori exterioris iuriſdictionem exerceat.

Aut Eccleſiam cõſecret.

Digitized by Google

Aut Chriſma.

ſacramentales,quibus Sacramentũ aliquo modo conficiatur:at conſecratio Chriſmatis,& benedictio olei Confirmationis,& extremæ Vnctionis Sacramenta incipiunt,inſtituendo illorũ materiam. Sed non eſt cur diſcedamus à communiori ſententia Vaſquez,Suarez,& aliorum,quos citat, & ſequitur Granado *in 3.par controu.2.tract.5.n.7.* Nã Epiſcopus conſecrando Chriſma concurrit proximè ad gratiam producendam.*Ibidem, & par.5.tract.13.reſ.73.* Idem dicit de collatione minorum Ordinum vide v. *Ordinis, n.*48.

Non tenetur in peccatis explicare circumſtãtias Epiſcopatus.

8 Circunſtantia Epiſcopatus non variat ſpeciem peccatorum; vnde Epiſcopus non tenetur in Confeſſione explicare, ſe eſſe Epiſcopum, & in materia caſtitatis ſufficit, quòd dicat, *fregi votum caſtitatis cum ſoluta,&c.* tacendo etiam circumſtantiam Ordinis Sacri. Ita Sanchez *de matrim. tom. 2.lib.7.diſputat.27.num.33.* contra Nugnum *in addit.ad 3.par.tom.1. quæſt. 9.artic.2.dub.3.concluſ.2.& 3.* Quod à fortiori procedit in Generalibus Ordinum. Sed limita, niſi peccatum eſſet publicum, & ſcandalum pateret. *part.1.tract.7.reſolut.6.*

Niſi peccatum ſit publicum.

Epiſcopus tenetur reſidere.

9 † Tenetur Epiſcopus in Diœceſi reſidere, iuxta decretum Concilij Tridentini *ſeſſio.23.cap.1.* niſi aliqua eum cauſa extra Diœceſim impellat,† in quo caſu tres ad ſummum menſes ſiue continuos ſiue interruptos illi in anno permittit, dummodo interim grex detrimentum non patiatur; quod an ita ſit,& an cauſa abſceſſionis ſit iuſta,Epiſcopi conſcientiæ remittit.

Poteſt autem abeſſe per trimeſtre ex iuſta cauſa.

10 Et quidem ad hanc trimeſtrem abſentiam honeſtandam ait Sotus *de iuſtit: lib.10.quæſt.3.art.4* & poſt illum Azorius *par.2.lib.7.cap.4.quæſt.1.* iuſtam cauſam eſſe animi recreationem,& conſanguineorum, ac amicorum inuiſendorum affectio. Vaſquez verò *opuſc.de benef.cap.4.§.2.art.1.dub.3.n.* 147. putat,huic naturæ neceſſitati,ſatisfieri regulariter per abſentiam vnius menſis.*par.5.tr.13 reſ.7.*

Sed an ſit iuſta cauſa laxatio animi.

An Epiſcopus teneatur publicare leges Papales in ſua Diœceſi, vide ver. *lex,num.*24.

EPISCOPVS Religioſus.

REGVLARIS factus Epiſcopus liber eſt ab oneribus Religionis.

1 † Epiſcopus ſtatu Regulari in Epiſcopatum aſſumptus liberatur ab oneribus Religionis quæ ſtatui Epiſcopali repugnant. Et hoc certum eſt apud omnes, nam Pontifex eo ipſo illos indirectè liberat: qui enim dat eſſe,dat conſequentia addeſſe.Circa alia,quæ cum ſtatu Pontificali non repugnant, eſt maius dubium †.

2 Et poſita ſententia probabiliori Vaſquez *de redd. cap.1.num.27. &* 46. & aliorum (quod Eccleſiaſtici ſint veri domini redditnum Eccleſiaſticorum,vnde eos in prophanos vſus inſumentes, peccent quidem mortaliter, non tamen teneantur ad reſtitutionem)probabile eſt,Epiſcopum Religioſum fieri etiam dominum Eccleſiaſticorum prouentuum, ſicut Epiſcopi ſæculares,& eximi à voto paupertatis, vt diximus v. *Cardinales, numero 54.par.3.tractat.2.reſolut.50.& par.5.tract.2.reſol.64. & tract.8.reſol.31.*

Et ſi dominus redituum Eccleſiaſticorum.

Quod

Digitized by Google

Quod à fortiori procedit de PP. Societatis poſt vota biennij, quæ non ſunt ſolemnia, ſed ſimplicia, vt docet in ſpecie Granado *in* 2. 2. *contr.*3. *tract.*11. *diſput.*5. *num.*2. *reſolut.*31. *citat.* §. *Nota etiam.* Quare contra Banez *reſolut. de Epiſcop. Reg. num.*36. Religioſus Epiſcopus teſtari poteſt de bonis patrimonialibus, & acquiſitis ex induſtria, vt rectè intulit Medina apud Rodriquez *in ſum. tom.*2. *cap.*67. *num.*4. *par.*3. *tract.*2. *reſol.*50. in fine §. *Attamen*, *& par.* 5. *tract.* 2. *reſolut.* 64. in fine. Item probabile eſt quod Epiſcopus Regularis poſſit reuocare renunciationem legitimæ ante profeſſionem emiſſam, ſeruata forma Tridentini, vt docet Leo *par.* 1. *recoll.* 11. *num.* 178. quamuis etiam probabile ſit, non poſſe, vt docet Cortellius *de donat. tom.* 1. *tract.* 1. *par.* 3. *ex num.* 132. *par.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 31. §. *Verum.*

3 Secundò quod attinet ad quartum votum, quod in Religione Minimorum emittitur vitæ quadrageſimalis perpetuæ, Peytinus *priuil. Minim. tomo* 3. *cap.* 14. *num.* 3. docet, minimum Epiſcopum ſeruare teneri. Et probat ex auctoritate trium Summorum Pontificum Pauli V. Gregorij XV. & Vrbani VIII. in variis euentibus de hac re ſciſcitatorum. Et deinde, quia Religioſi talis Ordinis promittunt, ſe hæc vota ſeruare toto tempore vitæ ſuæ, in quo ſcilicet promittunt in Religione perſeuerare. Sed licet hæc ſententia ſit probabilis, probabilis etiam eſt negatiua ſententia Sanchez, *ſum. tom.* 2. *lib.* 6 *c.* 6. *n.* 34. & aliorum ratione mutationis materiæ in qua. Ad auctoritatem Pontificum reſpondetur, de illis reſponſionib. non conſtare authenticè. Vel illos adhæſiſſe opinioni affirmatiuæ, quæ eſt probabilis: non negando ſententiæ negatiuæ probabilitatem. *par.* 3. *tract.* 2. *reſ.* 50. §. *Hinc infertur, & p.* 5. *t.* 2. *reſ.* 65. *& tract.* 13. *reſ.* 39.

> Rurſus, ſi eſt ex Ordine Minimorum, poteſt comedere cibos Paſchales.

4 Quoad alias obſeruantias Regulares, vt eſt oratio, abſtinentia, &c. Epiſcopus non tenetur, niſi ex debito morali honeſtatis. Ita Sanch. *vbi ſupra n.* 19. quod etiam dic de obligatione perſoluendi diuinum Officium iuxta ritum ſuæ Regulæ, cum Fauſto *lib.* 6. *q.* 194. *n.* 3. *p.* 3. *t.* 2. *reſ.* 50. §. *Hinc infertur.*

> Et ex quocumque ſit, non tenetur ad orationes, & ieiunia Regulæ.
> Aut officium iuxta ritum Religionis recitare.

5 Tenetur tamen Religioſus Epiſcopus ferre habitum ſuæ Religionis. At ſi illum dimittit, non incurrit excommunicationem capit. *ne Clerici, vel Monachi*: quia hic textus loquitur de Religioſo manente ſub obedientia ſui Abbatis, ne poſſit vagari incognitus ſub ſæcularibus veſtibus. Vnde non debet extendi ad Epiſcopos, qui nec Regulari obedientiæ ſunt adſtricti. nec habitu Epiſcopali ad vagandum apti redduntur. Ita Rodriquez *qq. Reg. tom.* 2. *q.* 58. *art.* 3. *ibid. & par.* 5. *t.* 2. *reſ.* 66.

> Tenetur tamen deferre habitum.
> Sed non ſub cenſura.

6 Religioſus factus Epiſcopus ſoluitur à prohibitione, *c. Monachi, de conſecr. diſt.* 4. vbi Religioſi prohibentur eſſe patrini in Baptiſmo, vel Confirmatione: vt dictum eſt de Cardinali, *v. Cardinales n.* 57.

> Poteſt item eſſe patrinus.

7 Aduerte hic, Angles. *in* 4. *qu. de voto, dub.* 6. *concluſ.* 1. & alios docere quod Epiſcopus Religioſus liberatur ab obſeruatione omnium votorum, quam opinionem probabilem vocat Villalobos, *tom.* 2. *tract.* 35. *diff.* 30. *num.* 5. ponderans verba cap. *ſtatutum q.* 1. & reſpondet ad c. *de*

> Sed non ſoluitur ab omnibus votis Religionis.

Digitized by Google

monachis 16. *quaſt.* 1. quod loquatur de licentia, non de obligatione, & confirmat à ſimili de Religioſo, qui eligitur Papa, vel tranſit ad Religionem arctiorem, qui abſoluitur ab oneribus Religionis laxioris. Sed ego adhæreo contrariæ ſententiæ D. Thom. 2.2.*q.*185.*art.*8. & communi. *p.* 3.*t.*2.*reſ.*61.

EPISCOPI IVRISDICTIO in Regulares.

Epiſcopus in Eccleſiis Regularium poteſt diuina officia audire. Eaque in Pontificalibus celebrare. Solemniter populo benedicere. Vti baldachino. Non autem ordinare, chriſmare, degradare. Et ſecundum Peyrinum, nec prædicare.

QVID poſſit Epiſcopus in Confeſſarios Regulares, vide v. *Confeſſarius Regularis.*

1 Poteſt Epiſcopus in Eccleſiis Regularium diuina officia publicè, & priuatim audire, & ea etiam in Pontificalib. celebrare, ibique ſolemniter populo benedicere illis verbis, *ſit nomen Domini benedictum*, &c. facere etiam coram ſe celebrare, abſque tamen Pontificalibus. Poteſt etiam vti baldachino, & Fratres contradicentes cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis cogere, ex decreto ſacræ Congregationis *an.* 1603. Non poteſt autem actus iuriſdictionis exercere, vt confirmare, ordinare, degradare, &c. An poſſit Regularibus inuitis prædicare, dubium eſt: quia actus videtur honoris. Et Peyrinus *in priu. Minim. tom.* 1. *conſt.* 26. *Leonis X.* §. 24. *num.* 47. ex doctrina Cardinalis in Clement. *Archiepiſcopo* §. *Si tamen, num.* 2. & 3. negat, quia exemptis, & priuilegiatis non præiudicatur in ſuo priuilegio, niſi exprimatur. Ita ille apud quem inuenies omnia ſupradicta. *p.*3.*t.*2.*reſ.*109.

Epiſcopus non poteſt carcerare Regularem publicè delinquentem, aut contra illum proceſſum formare, vt mittat ad ſuperiorem.

2 Non poteſt Epiſcopus vigore Tridentini carcerare Regularem notoriè delinquentem, & contra illum proceſſum formare, vt ad ſuum ſuperiorem puniendum remittat. Sed debet illi ſtatim remittere, ſi non adſit periculum fugæ. Ita Rodriquez *comp. qq. Reg. reſ.* 62. *num.* 8. contra Piaſecium *p.*2.*c.*2.*n.*43.*p.*3.*t.*2.*reſ.*132.

3 Immo exiſtimo cum eodem Rodriquez, *vbi ſup. reſ. n.* 13. contra Triuiſanum, *lib.*2.*deciſ.*36.*n.*2. Epiſcopum non habere iuriſdictionem in Religioſos, etiam ſi ſuo priuilegio renunciarent, & ſic eſſet in poſſeſſione illos iudicandi, quia exemptus nec expreſſè nec tacitè, poteſt exemptioni renunciare abſque licentia ſummi Pontificis: ita declarauit ſacra Congregatio *in vna Vlyſſiponenſis monaſterij ann.* 1625. apud Barboſam, *de poteſt. Epiſc.*3.*alleg.*105.*n.*76.*p.*3.*t.*2.*reſ.*134.

Vnde nec poteſt illos excommunicare. Sed an poſſit excommunicatos denunciare, vt vitentur?

Varia placita.

4 Epiſcopus non poteſt Regulares exemptos excommunicare. An verò poſſit denunciare, vt tales excommunicati vitentur? Affirmat Cenedus, *qq. can. q.* 26. *num.* 30 Imò Febinus *in cap. non poteſt num.* 2. *de re iud.* ait citare poſſe illos ad videndum declarari; quia conceſſo principali, cenſetur etiam conceſſum acceſſorium. Sed Peyrinus *in priu. Minim. tomo* 1. *conſt.* 2. *Sixti IV.* §. 10. *n.* 13. & alij id negant, præterquam in caſibus expreſſis, vt ſi v. g. Sacramentum Euchariſtiæ, vel Extremæ Vnctionis miniſtrarent, aut matrimonia ſolemnizarent. Et ratio eſt; quia ad hanc

denun

Digitized by Google

denuntiationum prærequiritur declaratio excommunicationis incurſæ, ad hæc cognitio cauſæ, & citatio partis, quæ ab Epiſcopo in Regulares præmitti non poſſunt, cum non ſit iudex illorum competens. Ideò Vgolin. *c.* 29. §. 10. *n.* 1. & alij inter hos DD. intercedentes diſtinguunt, & id Epiſcopos poſſe in delicto excommunicationis notorio, quod à Regularib nulla tergiuerſatione celari poteſt, non autem in aliis. *par.* 3. *tract.* 2. *reſ.* 35.

5 Regulares exempti non comprehenduntur in prohibitionibus Epiſcoporum de non exorcizando abſque illorum licentia, quia ex vna parte hoc illis non eſt prohibitum de iure communi, & ex ordine Eccleſiaſtico, exorciſtæ, & Sacerdotes id facere poſſunt. Ita Portellius v. *exorciſmus p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 36. — Certè Regulares non comprehenduntur in prohibitione Epiſcopali de non exorcizando.

6 Declarauit Sacr. Congreg. apud Peyrinum, *in conſt.* 7. *Pij V.* §. 29. *n.* 35. poſſe Ordinarium præcipere Regularib. vt eant ad proceſſiones publicas, quales ſunt Corporis Chriſti, Litaniarum, & Iubilæorum, dummodo proceſſiones ſint eius generis, quæ in Bulla Pij V. anno 1567. Mendicantib. conceſſa comprehendantur: & dummodo Mendicantes non ſint ex omnib. nuncupatis Collegia. Notat etiam ex eadem Congreg. Peyrin. per publicas proceſſiones intelligentiam de nouo indictas pro bono publico. *p.* 3. *t.* 2. *reſ.* 106. — Et quamuis iuberi poſſint, vt eant ad proceſſiones quaſdam publicas.

7 Notat inſuper, ex ſacra Congregatione Peyrinus, *ibid.* §. 10. *num.* 11. non poſſe Regulares ſine licentia Epiſcopi proceſſiones facere extra conuentum, & ita Panormi ſeruatur. Proceſſionem tamen Roſarij, Natiuitatis, Annunciationis, Purificationis, & Aſſumptionis B. Mariæ fieri poſſe per totam ciuitatem, vbi adſit conſuetudo decem annorum. Sed Graffius *conſ.* 20. *de Regul.* abſolutè exiſtimat, Regulares poſſe proceſſiones facere pert riginta paſſus extra Conuentum, *parte* 3. *tractatus* 2. *reſolutio.* 77. — (Et ſine eius licentia non poſſint ad libitum proceſſiones facere.)

8 Cæterum in proceſſionibus, in quib. Regulares tenentur: & Epiſcopi illis præcipere poſſunt, non poſſunt illos compellere per cenſuras; quia Regulares habent priuilegium, vt non poſſint ab Epiſcopis cenſuris arceri, niſi in caſib à iure expreſſis, quorum aliquos numerat Tridentinum; caſus autem proceſſionum nullibi exprimitur. Ita Villalob. *t.* 2. *tr.* 35. *diff.* 5. *n.* 17. & alij contra Barboſ. *alleg.* 78. *n.* 25. qui adducit pro ſe declarationem Cardinalium, de qua tamen non conſtat authenticè, & alioqui Sacr. Congreg. apud Rodriq. *comp. qq. reg. reſ.* 118. *n.* 1. pluries declarauit, Epiſcopum non poſſe Regulares per cenſuras compellere. *p.* 3. *t.* 2. *reſ.* 76. *& p.* 7. *tr.* 12. *reſ.* 29. — Non tamen poſſunt cogi per cenſuras.

9 Quoad Miſſas feſtorum, quæ Epiſcopus in ſua diœceſi ſeruari præcipit, declarauit Sacra Congregatio apud Peyrinum, *tomo* 1. *conſt.* 27. *Leonis Decimi, n.* 2. non teneri Regulares Miſſas, & Diuina officia ſui ritus, tam publicè, quam priuatim mutare; nec circa hæc Epiſcopo poſſe aliquid præcipere, aut Religioſos obedire teneri. Cæterum quoad Conciones, & lectiones populo habendas, debere ſe conformare Euangeliis, & Epiſtolis, quibus vtitur Clerus. *p.* 3. *t.* 3. *reſ.* 108. Denique hic generaliter — Nec tenentur Miſſas & Officia de feſtis Epiſcopalibus celebrare.

no ta, Regulares non teneri per ſe ſecluſo ſcandalo ſeruare præcepta ſynodalia Ita Merolla, *tom.2 d.4.cap.4.dub.22.n.306. p.5 tr.12.reſ.36.* in fine. vide v. *Regularium Priuilegia.*

EPISCOPI IVRISDICTIO IN CONFESSARIOS SOLLICITANTES.

Epiſcopi hodie cognoſcere poſſunt de crimine ſollicitationis in Confeſſione.

10 POſt Bullam Gregorij XV. Epiſcopus cognoſcere poteſt de crimine Confeſſarij, ſollicitantis pœnitentes in Confeſſione. Patet manifeſtè ex ipſa Bulla, & ſic docet cum aliis Sanctarellus *de hær. c.44. n.11.& 13.p.1.tr.4.reſ.29.& p.4.tr.5.reſ.52.*

Et quidem ſeorſim ab Inquiſitoribus.

11 Et quidem in Regnis, & ſtatibus, in quibus adeſt inquiſitio Romana, ſeorſim ab Inquiſitoribus, vt patet ex verbis Bullæ, ibi. *Et præterea omnes Inquiſitores, & locorum Ordinarij ſuper his contra prædictos, ſimul vel ſeparatim in omnibus,*&c.& docent Palaus, *tom.1 tr.4.diſp 9. punct. 1.num. 9.*

Præterquam in Regnis Hiſpaniarum.

12 Sed id non procedit in Regnis inquiſitionis Hiſpaniæ, vbi cauſas hæreſis ſoli Inquiſitores cognoſcunt ratione conſuetudinis, & priuilegij Apoſtolici, vt dictum eſt v. *Inquiſitorum, num. 12. p. 4. tract. 5. reſ. 52.*

Notabile.

13 Quod ſi cauſa ſollicitationis præteritæ præiudicata fuerit ab Epiſcopo, non poſſe Inquiſitores in illam animaduertere, ait Acugna *de conf. ſollicit. q. 3. num. 11.* nam ſi reus damnatus eſt per definitiuam ſententiam, accuſatio in ipſum progredi non poteſt; ſi abſolutus ſimiliter ſiſtit, ex cap. *de his, de accuſ.* Et quamuis Moura *opuſ.1.de enſal ſect.3.cap.3.num. 16.* doceat, Inquiſitores poſſe Confeſſarium ab Epiſcopo abſolutum reaſſumere, & ſi culpa poſtulet, ad abiurationem cogere: tamen Acugnam Additionator eius Freytas acriter defendit, & ad argumenta Mouræ reſpondet *p.4.tr.5.reſol.54.*

An Epiſcopus ſolus poſſit ferre ſententiam definitiuam contra reum?

14 Et verò, Epiſcopi, & Inquiſitores, non poſſunt ſeparatim reum damnare, ne ad abiurationem quidem. Sed ſi abiurationem ſeorſim iniungerent, factum teneret, vt dictum eſt v. *Inquiſitorum, num.17.* Et Fagundez *p.2. l.4. cap. 3. num.69.* docet, quod Epiſcopi ſine Inquiſitoribus poſſunt reum abſoluere: quia in Clem.1. ſibi ſolum prohibetur proferre ſententiam contra reum. At Pegna, *p.3.comm.97.* negat quia abſoluere, & condemnare eiuſdem ſunt poteſtatis, ex *l.qui condemnare, ff. de re iudicata, p.4. tr.5.reſol.53.*

15 Aduerte hic, quod ſi Confeſſarius ſollicitans, & fœmina ſollicitata, eodem tempore ab Epiſcopo, & Inquiſitore in Hiſpania citentur, tenentur comparere coram Inquiſitore. vide v. *Inquiſitorum, numero 16.*

Digitized by Google

EPISCOPI IVRISDICTIO in irregularitates.

16 EPiſcopus ex decreto Tridentini *ſeſſ.* 24. *c.* 6. diſpenſare poteſt in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus,excepta ea,quæ oritur ex homicidio voluntario, & aliis deductis ad forum contentioſum. Vnde vigore huius decreti quilibet Epiſcopus, electus etiam, & confirmatus, poteſt vti hoc priuilegio, quia etiam Epiſcopus non conſecratus dicitur verus Epiſcopus quo ad omnia, quæ pertinent ad poteſtatem iuriſdictionis. Ita Trullench *in Decal.tom.*1.*lib.*1.*c.*3 *dub.*4. *n.*2. Hinc Epiſcopos electos, & confirmatos; quamuis non conſecratos poſſe diſpenſare in votis, & iuramentis,tradiderunt, Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.*12.*n.*100.& Sanch *in ſumma tom:*1 .*lib.*4.*c.*38.*n*,7.vbi docet ſecus dicendum eſſe ſi Epiſcopi ſolum electi eſſent,quod etiam dicendum eſt in caſu noſtro. Item Epiſcopi carentes Diœceſi, vel Titulares non gaudent hac facultate. Trullench citatus *numer.* 1. *part.* 7. *tract.* 2. *reſolutio.* 1.

Epiſcopus diſpenſare poteſt in omni irregularitate ex delicto occulto,duabus exceptis.

Quamuis non ſit conſecratus.

Secus ſi ſit tantum electus.

Vel Titularis.vel careat Diœceſi.

Aduertendum tamen, non poſſe Epiſcopum vti facultate huius decreti, vbi non eſt receptum Concilium Tridentinum, quia vbi non eſt acceptatum quoad leges onerofas,neque videtur acceptatum quoad fauorabiles. Ita communiter Doctores. Licet Sanchez *in ſumma tom.* 1. *lib.* 2. *cap.*11. *n.*3. ſecus intelligat.*ibid.reſ.*2.

Nec vbi non eſt receptum Tridentinum.

17 Nomine porrò Epiſcopi in hoc decreto intelliguntur, Capitulum Sede vacante v.*Vicarius capituli num.*4.Abbates, & alij Prælati habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem v.Abbas *n.*7. Prælati Regularium erga ſuos ſubditos.v.*Prælatus Regularis*, *num.*13. An autem comprehendatur Vicarius Generalis,vide v.*Vicarius epiſcopi n.*1.

Qui veniant nomine Epiſcopi.

18 Facultate huius decreti vti poteſt Epiſcopus ex licentia ſuperiorum cum Regularibus exemptis: quia exemptio Religioſorum eſt potiſſimum inducta in fauorem Religionis, vt eius Religioſi quietius Deo famulentur, & ne paſſim ab iis perturbentur; vnde in iis, quæ quietem & fauorem concernunt, non debent eſſe peioris conditionis, quam alij de eadem Diœceſi non exempti. Nec rationi conſonat, vt exemptionis Priuilegium in hoc caſu contra eius finem operetur, impediens hanc ſubiectionem. Ita Auila *de cenſ.p.*2.*cap.*7. *diſp.*1.*dub.*6. Contraria tamen ſententia, quam tuetur Roſella, *verb. Abſolutio* 3. *num.*38. eſt etiam ſatis probabilis, quia in exemptione non ſolius exempti fauor eſt, ſed etiam ſuperioris,ideſt,Pontificis eximentis,per quam exemptos ſibi immediatè ſubiecit: quare ſua intereſt conſeruare hanc immediatam ſubiectionem. *p.*7. *tr.* 2.*reſ.*6.

Poteſt Epiſcopus hac facultate vti, in exemptos de licentia ſuperiorum.

Quamuis contrarium ſit etiam probabile.

19 Archiepiſcopus item,dum actu viſitat Diœceſes Suffraganeorum habet facultatem diſpenſandi, & abſouendi eorum ſubditos vigore huius decreti.Ita Caſpenſis *in curſ.Theolog.tom.*2.*tract.*25.*diſp.*3.*ſect.*17.*n.*12.

Archiepiſcopus idem poteſt in ſubditos ſuffraganeorum in actu viſi-

Et

Digitized by Google

tationis.
Et in ipſos ſuffraganeos extra illam.

Et circa ſuos Epiſcopo ſuffraganeos poteſt vti hac facultate etiam extra tempus viſitationis. Sanctarellus *tract. de hæreſi cap.5. dub. 1. n. 4.* Vnde non eſt audiendus Suarez *tom.2. de Relig.lib.6.cap.15.num.3.* qui dubitat de dicta facultate Metropolitani circa ipſos ſuffraganeos, vnde putat attendendam eſſe conſuetudinem. Aduerte etiam cum Caſtro Palao *tom.1. tr.4.diſput.4.punct.3.§.1.num.7.* poſſe Archiepiſcopos extra tempus viſitationis vti hac facultate cum ſubditis Suffraganeorum, ſi malitioſè ſuffraganeus differat abſolutionem, vel ſi ſubditus appellauit ad Metropolitanum. *p.7.tr.2.reſ.7.*

Et aliquando in ſubditos eorumdē.

Poteſt diſpenſare in irregularitate proueniente ab hæreſi.

20 Quamuis autem Bulla Cœnæ reuocet Epiſcopis facultatem Tridentini abſoluendi ab hæreſi, de quo ſupra v. *Abſoluere ab Hæreſi n.* 83. 84. non tamen reuocat facultatem diſpenſandi in irregularitate ex hæreſi occulta, quia de hac nihil dicit, & cum ſint res diuerſæ, non debet fieri illatio, præſertim cum abſolutio ſit quid maius, quam diſpenſatio. Et ita intelligi debet cap. *cum de illorum, de ſenten. excomm.* Ita Sanchez *ſum. tom.2.lib.2.cap.25.n.18.* contra Suarez *in 3.p.tom.5.diſp.1. ſect.42. num. 7. p.2.tr.15.reſ.24.* & *p.7.tr.2.reſ.25.* & licet Vgolinus *de pot.epiſc.cap.57.§.2. n.6.* putet Epiſcopo concedi pro foro tantum conſcientiæ, & intra diœceſim; probabiliter etiam docuit Fagund. *pr.2.lib.8. c.8.num.* 35. concedi abſolutè, & verba illa, *in foro conſcientiæ, & intra diœceſim,* referri ad abſolutionem reſeruatorum, quæ illi conceditur proximè antecedenter. *par.3 tractat.4.reſol.116.& par.7. tract.2. reſol.8.* Immò quamuis Caſtrus Palaus *tom.1. tract.4.diſputat.4.punct.3.§.1.num.12.* putet Epiſcopos non poſſe vti hac facultate cum ſubditis exiſtentibus extra Diœceſim: exiſtimo tamen contrariam ſententiam, quam docet Sanchez *in ſumma tomo 1.lib.2.cap.11.num.27.* etiam probabilem eſſe, & Concilij verba, *in Diœceſi ſua,* explicanda eſſe erga ſubditos ſuæ Diœceſis, ſiue illi ſint intra Diœceſim, ſiue extra. *par.6.tr.2. reſol.9.*

Et probabiliter etiam extra Diœceſim, & pro foro externo.

Et cum ſubditis extra Diœceſim.

Quinam intelligantur nomine ſubditorum.

21 Nomine verò ſubditorum in hoc decreto intelliguntur. Primò, vagabundi, quia cum nullibi habeant domicilium ſubduntur Epiſcopo in cuius Diœceſi reperiuntur. Secundò, qui ex æquo duplex domicilium in duplici Diœceſi habent, quia æquè in vtraque habitant, vt in vna in hyeme, in altera in æſtate. Tertiò, peregrini, vt ſunt ſcholaſtici, & mercatores propriam Diœceſim habentes, ij enim poſſunt abſolui ab Epiſcopo eius Diœceſis, in qua inueniuntur, & ſi breui in ſuam redituri ſint, nec exigitur, vt in ea Diœceſi maiori parte anni ſint moram tracturi. Et hæc omnia docet, ex Suarez, & Sanchez, Machadus *de perfecto Confeſſ. tom.2. lib 4.par.6.tract.12.docum.3.num.2.* Aliqui tamen putant diſtinguendum circa forenſes, quod ſcilicet poſſint abſolui in Sacramento pœnitentiæ à ſuis criminibus, non tamen diſpenſari. *par.7.tr.2. reſ.11.*

Quam facultatem poteſt Epiſcopus ſubdelegare.

22 Nec ſolum ipſe Epiſcopus poteſt vti hac facultate pro ſuis ſubditis, ſed eam poteſt ſubdelegare aliis, vt tradit Sanchez *in ſumma tom. 1. lib.2.cap.11.n.25.* Imò Villalobos *in ſumma tom. 1. tract.21. diffic.9. n.13.* docet Epiſcopum poſſe etiam ſubdelegare alium ad diſpenſandum etiam extra Diœceſim. Hinc explodendus venit Ricciullus *tract. de iure perſona-*

rum

Digitized by Google

rum lib.5.cap.16.num.3. quod velit Epiſcopum ſolum per ſe ipſum, poſſe diſpenſare ſuper irregularitate occulta orta ex hæreſi, ſicut per ſe ipſum ſolum poteſt ab eadem hæreſi abſoluere iuxta Tridentinum; hoc tamen non eſt verum, quia illa verba, *per ſe ipſum*, appoſita ſecundæ parti dicti decreti Tridentini, vbi agitur de abſolutione, non reperiuntur in priori, vbi agitur de diſpenſatione. *par.7.tract.2.reſol.12.* Etſi Epiſcopus ipſe incidat in aliquod delictorum, de quibus agitur in ipſo decreto Concilij poteſt ab illo diſpenſari, vel abſolui cum poteſtate ab ipſo delegata, vt nouiſſimè confirmat Amicus *tom.5.de iuſt.diſp.6.ſect.3.num.* 50. quicquid in contrarium dicat Alterius, *de cenſ.tom.2.diſp.8.cap.3.concluſ.4. verſ.Tertiò*, quæri poteſt, *ibidem reſ.14.* Poteſt etiam ſuo Vicario, & cuilibet alio ſpecialiter delegare poteſtatem diſpenſandi in impedimentis, ob vrgentem neceſſitatem. Cou. *p.9.tr.7.reſ.39.*

Etiam pro ſe ipſo abſoluendo, vel diſpenſando.

Poteſt Epiſcopus ſuo Vicario delegare.

23 Quæres quinam dicantur caſus occulti, in quib. Epiſcopus vigore huius Decreti valet diſpenſare? Aliqui cenſent occultum in præſenti materia intelligendum eſſe ſecundum terminos iuris, videlicet, quod non poteſt probari. Ita Rodriquez *in Bull.Cruc.§.9. num.69.* & alij. Sed omninò dicendum eſt, occultum in præſenti eſſe id, quod non eſt publicum, licèt ab aliquibus ſciatur. Et ideo Stephanus Daluin. *de poteſt. Epiſc.cap.26.n.3.* tradit, occultum dici tripliciter. Primò illud, quod non eſt ſua natura probabile, quia vt tale non cadit ſub cognitionem hominis, cuiuſmodi ſunt cogitationes hominum, de quibus nec Eccleſia iudicat. Secundò id quod ſua natura eſt quidem probabile, probari tamen non poteſt, quia nemo illius notitiam habeat, vtpotè coram nemine factum. Tertiò illud, quod probari quidem poteſt, quia notum, ſed tam paucis, quod neque eſt vulgare, neque in iudicium deductum: & *n.9.* notat per caſus occultos Sedi Apoſtolicæ reſeruatos vigore Concilij *d.c.6.* Epiſcoporum iuriſdictioni conceſſos, non intelligendos eos qui primo modo dicuntur occulti, ſed tantum eos, qui ſecundo, & tertio modo. Vnde infertur poſſe Epiſcopum virtute Concilij in *d.c.6.* diſpenſare, quando delictum non eſt publicum, quamuis ſit notum tribus, vel quatuor, nec de illo ſit fama in maiori parte viciniæ, vel collegij: vnde in magna Ciuitate quatuor, quinque, aut ſex vidiſſe teſtes, non ſatis videtur ad notorium. Ita Trullench *in Decalog. tomo 1.lib.1.cap.3.dub.4.num.8.* Immò ſi contingat in vna ciuitate eſſe publicum, vel per facti notitiam vel quia in iudicio confeſſum, vel quia per iudicis ſententiam probatum: in alia verò ciuitate, in qua petitur abſolutio, vel diſpenſatio in irregularitate, eſſe occultum; tunc licebit Epiſcopo abſoluere, vel diſpenſare, modò notitia delicti non ſit illuc facilè peruentura. *p.7.tr.2.reſ.15.* & 16.

Quinam dicantur caſus occulti, in quibus poteſt Epiſcopus diſpenſare.

Occultum tripliciter dicitur.

Et in quo Epiſcopus diſpenſet.

An diſpenſet in eo, quod eſt occultum in vno loco, publicum in alio.

24 Quod ſi delicta irregularitatem inducentia deducta fuerint ad forum contentioſum, & ibi reus fuerit liberatus, vel poſt finitum iudicium punitus; adhuc tamen poteſt Epiſcopus diſpenſare irregularitates; quia hanc limitationem appoſuit Concilium in eum finem, ne turbaretur Tribunali fori extrinſeci, quod finito iudicio non poteſt contingere. Neque dicas irregularitatem iam factam eſſe indiſpenſabile, quia

Diſpenſat etiam ſi delicta deducta fuerint ad forum contentioſum, & iudicium finitum?

Digitized by Google

delictum eſt publicum;nam ideò irregularitas ex delicto publico non eſt diſpenſabilis,quia diſpenſatio generat ſcandalum, at cum delictum pu- blicè punitur, ſcandalum ceſſat. Ita Henriq. *lib.14.c.2.n.5.* contra Say- rum *lib.4.c.17.n.23.* Aduerte verò,quod delictum dicitur ad forum con- tentioſum deductum, cum lis eſt conteſtata *p.4. tr.2.reſ.97.& p.7. tr. 2. reſ.17.18.& 19.*

Diſpenſare poteſt in irregularitate nita ex furtiua Ordinum ſuſce- ptione.

25 Poteſt inſuper Epiſcopus diſpenſare in irregularitate contracta ex furtiua Ordinum ſuſceptione: dummodo præmiſſa non fuerit denun- ciatio ab Epiſcopo, vel Archidiacono, vt nemo furtiuè ſe ingerat ſub anathemate:nam ſi præmittatur, vt his temporibus communiter obſer- uatur, irregularitas eſt reſeruata Summo Pontifici. Ita Turrianus *de cenſ.lib.9.diſp.61.dub.3.par.4.t.2.reſ.55.* Poteſt etiam diſpenſare in irre-

Aut miniſterio.

gularitate contracta à Clerico non ordinato celebrante, aut ſacramenta- liter abſoluente, vt in ſuſceptis ordinibus miniſtret, & ſi delictum eſt occultum, etiam vt vlteriores ſuſcipiat.Ita Cornejo in *3.par.tract.5.d.7. dub.1.qu.1.par.4 tr.2.reſ.77.§ Verum.* Non poteſt tamen diſpenſare in in-

Non tamen in inhabilitate ob ſimoniam etiam occultam.

habilitate contracta propter ſimoniam occultam,tum quia hic caſus non comprehenditur in priuilegio conceſſo à Tridentino circa caſus occul- tos.Tum quia hic non eſt caſus occultus pertinens ad abſolutionem ſa- cramentalem. Tum quia non eſt cenſura, neque irregularitas, ſed vindi- catiua pœna.Tum denique quia illa pœna introducta eſt poſt Concilium; & conſequenter facultas data à Concilio, non extenditur ad caſus noua lege Pontificia reſeruatos poſt Concilium, vt reſpondit Greg. XIII. audita relatione Congregationis. Et ita docet Campanile *in diuerſ. Iur. Can.rub.1.c.27.n.66.* & alij.Et ab ea non eſt recedendum, licet non de-

Neque cum ſe ipſo.

ſinit,qui oppoſitum tueatur.Quod ſi quæras an Epiſcopus,ſi fuerit com- plex in ſimonia, poſſit etiam ſecum diſpenſare? Reſpondet Machadus *de perfecto Confeſſ.tom.1.lib.3 p.3.tr.6. docum.2. n.3.* magis probabilem opi- nionem eſſe, eum non poſſe diſpenſare, quamuis Thomas Sanchez con- trarium teneat. *p.7.tr.2.reſ.36.*

Et probabiliter etiam in bigamia interpretatiua, quando interuenit delictum.

26 Docuit Præpoſitus *in 3.p.q.5.irreg.dub.6. num.138.* Epiſcopum di- ſpenſare poſſe in irregularitate bigamiæ interpretatiuæ occultæ, ſi inter- ueniat delictum, ſaltem alienum: nam tunc irregularitas verè oritur ex delicto. Et in particulari ait,diſpenſare poſſe cum eo, qui cognouit vxo- rem poſt adulterium occultum ab ipſa commiſſum, cum Sacerdote, qui poſt mortem vxoris legitimæ,tentat aliam ducere, quamuis viduam:cum Subdiacono ducente viduam,& ſimilibus. Sed vt hæc opinio ſit proba- bilis; placet tamen negatiua, quæ eſt communis DD. apud Barboſam, *de poteſt.Epiſcop.part.2.allegat.49.num.25.par.4.t.2.reſol.61.& p.7.tr.2. re- ſol.35.& tract.11.reſ.43.* Quæ doctrina procedit in bigamia, ſiue interpre- tatiua,ſiue vera,non ſolum quoad ordines ſacros,ſed etiam quoad mino- res;& hos non ſolum ſuſcipiendos, ſed etiam exercendos. Nam Conci- lium Nicænum teſte D Ambroſio, *epiſt.82.*& c.*nuper*,nec non c.*vlt.de bi- gamis*,bigamos ab omnibus ordinibus arcent:nec in aliquo Canone con- ceditur Epiſcopo facultas diſpenſandi cũ his expreſsè.Ita Villal.*to.1.tr.21. diff.31.*

Digitized by Google

*diff.*31.*n.*13. & alij. Quod determinauit Sacra Congregatio Cardinalium apud Piaſecium,*p.*1.*c.*1.*art.*10.*n.*11.& deciſum Neapoli teſtatur Riccius, *p.*4.*deciſ.*331.*n.*8. Quamquam Cornejo in 3.*p. tr.* 5. *diſp.* 10. *dub.*1.*q* 5.& alij contrarium doceant. Poteſt tamen Epiſcopus diſpenſare in bigamia ſimilitudinaria cum eo, qui contraxit cum Virgine. Ita Turrianus *de cenſ. lib.*9.*diſp.*70.*dub.*5.contra Maiolum *lib.*1.*cap.*33.*n.*7. Secus, ſi cum vidua, aut ſi duplex matrimonium iniit. Turrianus *vbi ſup.* contra Henriquez *lib.*12.*c.*6.*n.*11.*p.*4.*tr.* 2.*reſ.*62. Poteſt verò diſpenſare in ſimilitudinaria cum eo, qui contrahit cum virgine.

27 Cum illegitimis non poteſt Epiſcopus ad ſacros Ordines diſpenſare ſine cauſa, etiam ſi ſint occulti; quia hæc irregularitas oritur ex defectu, non ex delicto. Ita Suarez *in* 3.*p.tom.*5.*diſp.*50.*ſect.*5.*n.*5. (cum cauſa verò, & eorum ſuffraganeibus meritis, diſpenſare poteſt cum quibuſuis illegitimis ad ſacros Ordines, & beneficia ſimplicia, etiam Canonicatus Eccleſiarum Collegiatarum, & in dimidiis portionibus, ſeu Eccleſiæ Cathedralis inferioribus beneficiis. Immò hanc diſpenſationem impertiri poteſt Capitulum Sede vacante. Ità Barboſa *alleg.*45.*n.*19.*p.*4.*tract.*2.*reſ.*64.§.*Notandum*) Sed Auila *de cenſur. p.*7.*diſ* 3.*dub.*7. exiſtimat, poſſe etiam ſine cauſa, & irregularitatem illegitimorum prouenire ex delicto parentum, quod Eccleſia per irregularitatem punire intendit, ac proindè habere rationem pœnæ. Confirmat, quia, quando non interuenit peccatum parentum, proles illegitima non eſt irregularis. Et hanc ſententiam probabilem putat Præpoſitus *in* 3.*p.q.*5.*dub.*16.*num.*131.*p.*4 *tr.*2.*reſ.*64. *& olim p.*2.*tr.*15.*reſol.*21. *& p.* 7. *tract.* 2. *reſolut.* 24. Aduerte hic, quod ſi aliquis bona fide ordinatus fuerit, cognito dein natalium defectu, poteſt Epiſcopus ſecundùm Layman, *lib.* 2.*tractat.* 10. *p.* 1. *c.*5. *num.*2. diſpenſare. Immò fortaſſe, etiam ſi mala fide. Additque, quòd ſi filius ſciat, aut credat, ſe eſſe illegitimum, & ex vna parte ſacros Ordines ſuſcipere deberet, ex alia verò diſpenſationem petendo, grauiter apud Papam infamaretur, poſſet ſine diſpenſatione ordinari.*p.*4.*tr* 2.*reſ.*64 §. *Notandum eſt.* An diſpenſare poſſit cum illegitimis ad ſacros Ordines, & beneficia cum cauſa vel ſine. Et ad miniſterium Ordinum bona, vel mala fide ab illegitimo ſuſceptorum?

28 In irregularitate orta ex defectu lenitatis, non poteſt Epiſcopus diſpenſare: quia Tridentinum ſolum ei concedit facultatem diſpenſandi in irregularitatibus ex delicto. Ita Præpoſitus *in* 3.*p.q* 5.*dub.*13.*n.*112.contra Barboſam *de poteſt. Epiſc. part.* 2. *alleg.* 39.*n.*47.*p.*4.*tr.*2.*reſol.*69. Sed ego vtramque ſententiam probabilem puto *part.* 7. *tract.*1.*reſol.*26. Propter quam etiam rationem diſpenſare non poteſt in irregularitate orta ex homicidio iuſto; quia ſcilicet hæc irregularitas oritur etiam ex defectu. Ita Gauantus *enchir. Epiſ.v Irregularitas,num.*105 & DD. communiter. Aliqui tamen contrarium docent, & Tridentinum per homicidium voluntarium, intelligere homicidium iniuſtum, quod in quinto præcepto Decalogi prohibetur. Ita Medina *p* 1.*cap.*12.§.12.*p* 4.*tr.*2.*reſ.*70. Vnde vtraque etiam mihi videtur probabilis.*p.*7.*tr.*1.*reſ.*27 Poteſt autem Epiſcopus diſpenſare in irregularitate ex mutilatione. Ita Tannerus *in* 3.*p.diſp.*6.*q.*10. *dub.* 11. *numer.* 229. & DD. & communiter contra Sanchez *tom.* 1. *lib.* 1. *c.*10.*n.*49.*p.*4.*tr.*2.*reſ.*71.*& olim p.*1.*tr.*11.*reſ.*112.*& p.*7.*tract.*2.*reſ.*28. Epiſcopus non poteſt diſpenſare in irregularitate orta ex defectu lenitatis.

Digitized by Google

Et homicidij caſualis & commiſſi in defenſionem propriam immoderatam.

29 Poteſt etiam diſpenſare in irregularitate ex homicidio caſuali occulto. *p.1.tr.11.reſolut.121.§.Notandum,& p.4.tr.2. reſolut.72. §. Notandum.* Item ex homicidio commiſſo in ſui tutelam immoderatam, etiam occulto; nam ex vna parte hæc irregularitas procedit ex delicto, & ex alia non excipitur à Tridentino *ſeſſ.24.cap.6.* Quia idem Tridentinum *ſeſſ.14. cap. 7.* diſtinguit homicidium caſuale, & factum ob tutelam immoderatam, in ordine ad irregularitatem, ab homicidio facto ex induſtria. Et certè homicidium in defenſionem immoderatam apud Iuriſconſultos non punitur pœna ordinaria, Ita Marcerus *in 3.p. q.24. dub.7. prop.1. p.4. tr. 2. reſ.3.§.Notandum,& p.7.tr.2.reſ.29.* Sed difficultas eſt, an Epiſcopus vigore huius Decreti poſſit diſpenſare in Irregularitate contracta ex homicidio caſuali, quando eſt publicum. Negat Garzias *de beaef. p.7. c.11.n. 27.* At ego probabiliter adhæreo affirmatiuæ ſententiæ, quam docet, & probat Marchinus *de Sacram.ordin.tr.1.p.9 cap.1. difficul. 3. num.9.* & exiſtimo poſſe Epiſcopum cum tali homicida diſpenſare ad maiores ordines, & ſimplex beneficium, & etiam ad beneficium curatum. *p. 7. tr. 2. reſ. 31.*

Quamuis ſit publicum.

Et homicidij voluntarij ex repentina rixa.

30 Dicendum eſt etiam licere Epiſcopo diſpenſare in irregularitate, contracta ex homicidio volito, non ex conſilio, aut matura deliberatione facto: ſed ex repentina ira, vel rixa. Tale enim homicidium cenſendum eſt caſuale. Ita Barboſa *de pot. Epiſc. p. 2.alleg. 39. n.48.* Licet Suar. *de cenſ.diſp.44 ſect.1.num.3.* contrariam ſententiam ſuſtineat. *p.2.tract.15. reſol. 21.& p.7.tr.2.reſ.32.*

Non tamen in irregularitate homicidij voluntarij.

31 In irregularitate autem ex homicidio perfectè voluntario, ait Henriquez, *lib.13.c.57.num.1.& lib.24.c.14.numero 1.* Epiſcopum diſpenſare poſſe ad vſum minorum Ordinum, & ad beneficium ſimplex, quia id erat Epiſcopis conceſſum, *cap. 20. de clericis pugnantibus in duello*, nec à Tridentino abrogatum fuit. Sed reuera abrogaſſe videtur ibi, *nec illis aliqua beneficia Eccleſiaſtica, etiam ſi curam animarum non habeant, conferri liceat, ſed omni Ordine, & beneficio perpetuò careant:* ita Cornejo *in 3. part. tract. 5. diſp. 1. dubit. 4. queſt.2.part.4. tract.2. reſ.100.§. Notandum.*

Niſi delictum eſſet occultum, & magna vrgeret neceſſitas, difficilis ad Pontificem aditus exiſteret, tunc ad miniſterium ſuſceptorum tantum.

32 Poteſt nihilominus Epiſcopus cum homicida voluntario occulto ad vſum ſuſceptorum Ordinum diſpenſare, ſi magna ſcandali, v. g. neceſſitas vrgeat, & ad Papam difficilis ob diſtantiam, vel inopiam ſit recurſus. Siue id poſſit ordinaria poteſtate, ſiue ex tacita Pontificis conceſſione: quia non eſt credendum, Papam voluiſſe ſibi hunc caſum cum tanto periculo reſeruare. Ita Cornejo *ibid. quaſt.4.* quod ſupra diximus de impedimento occulto matrimonium dirimente v. *diſpenſare num. 1. part.4. tr.2. reſol.100.* Gulielmus Mercerus *in 3.p. q. 24. dub.9. num. 1.* ait diſpenſare poſſe cum Clericis conſtitutis in ſacris, in irregularitate orta ex bello ad ſuſceptorum Ordinum vſum, & ad beneficium, ne mendicare cogantur. Sed hoc videtur contra mentem Concilij. *ibid.* in fine. Sicut nec videtur poſſe diſpenſare, vt retineat ſimplex beneficium, nec curatum; cum ſatis aperta ſint verba illa: *Sed omni ordine, ac beneficio-*

Quid de irregularitate orta in Clericis ſacris ex bello?

Nec diſpenſat cum homicida voluntario ad retinendum vllum beneficium.

Digitized by Google

beneficio perpetuo careant. Ita Barboſa, *de pot. epiſc. p. 2. alleg. 39. n. 61. p. 7. tr. 2. reſ. 39. & 34 p. 9. tr. 7. reſ. 22. & reſ. 15.*

33 Quæres an Epiſcopus ex hoc decreto poſſit diſpenſare in irregularitate occulta mandantis, ſi mandatarius exceſſit mandatum, ita vt mors ſequuta ſit? Reſpondeo affirmatiuè: & ideò aſſero Epiſcopum poſſe diſpenſare cum eo, qui ſeruo mandauit, vt alterum percuteret, ſed caueret ne occideret, nam homicidium inde ſequens non eſt proprie voluntarium reſpectu mandantis, ſed eſt caſuale culpabile. Ita Marchinus *de Sacram. ordin. tract. 1. p. 9. c. 1. diff. 3. num. 6.* Et ideo ex hac ratione ſi quis percutiat prægnantem in vtero ſine intentione cauſandi abortum, etiamſi poſtea ſequatur ex huiuſmodi percuſſione, poterit ab Epiſcopo diſpenſari cum non ſit homicida voluntarus. Marchinus *vbi ſuprà.* Hinc etiam dicendum, quod mandans homicidium in perſona vnius, ſi committetur in perſona alterius, non incurrit irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario, & ideo poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt obſeruat Barboſa *de poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 39. num. 52. p. 7. tract. 2. reſ. 30.*

Diſpenſat in irregularitate occulta mandantis, ſi mandatarius exceſſit mandatum.

Et ex abortu ſi præter intentionem.

Et ſi à mandatario occidatur alter.

EPISCOPI IVRISDICTIO in Vota, & Iuramenta.

34 † EPiſcopus commutare, ac diſpenſare poteſt cum ſuis ſubditis omnia vota, exceptis quinque reſeruatis, nimirum Religionis, caſtitatis perpetuæ, & triplicis peregrinationis, Romam, Compoſtellam, & Ieruſalem †. Et his quidem abſolutis: nam ſi ſint pœnalia, poſſunt ab Epiſcopo diſpenſari. Ita Leſſius *lib. 2. c. 40. dub. 18. num. 130. & 131. part. 1. tract. 11. reſ. 53.* contra quem Sanch. *de matr. tom. 3. lib. 8. diſp. 10. numer. 3.* Idem dicendum eſt de conditionalibus *Ibidem reſ. 54.*

Epiſcopus poteſt diſpenſare omnia vota præter quinque reſeruata.

Abſoluta.

Nam pœnalia, & conditionalia, poteſt.

35 Diſpenſare etiam poteſt vota diſiunctiua, quorum altera pars ſit reſeruata: quia vouens eligere poteſt partem non reſeruatam, quæ eſt ab Epiſcopo diſpenſabilis. Ita Azorius *p. 1. lib. 11. c. 10. q. 10 p. 1. tr. 11. reſ. 63.* in fine. Idque Malderus *in 2. 2. tr. 10. c. 15. dub. 10.* probabiliter putat procedere in caſu, quo vouens partem reſeruatam adimplere determinaſſet. *Ibid. reſ. 65. §. Non reticebo.* Quod nouiſſimè tenet Boſſius *de Iub. ſection. 2. caſ. 11. n. 7.* Et ratio eſt, quia illa determinatio, ſi non eſt noua promiſſio, non eſt inuiolabilis etiam facta homini. *p. 5. tr. 12. reſ. 60.* Addit Sanchez, *in ſum. lib. 4. c. 40. n. 44.* tale votum diſiunctiuum commutari poſſe per Cruciatam. († & conſequenter ab Epiſcopo †.) etiam ſi pars non reſeruata ex aliquo caſu facta ſit impoſſibilis; quia hoc eſt per accidens. *p. 1. tr. 11. reſ. 74.*

Sicut diſiunctiua quorum vna tantum pars eſt reſeruata.

In quibus caſibus diſpenſare poteſt in iuramentis piis.

36 † Quæ omnia procedunt etiam de iuramentis piis pœnalibus, & conditionalibus in materia reſeruata Religionis, &c. Nam Epiſcopus in ea materia, in qua diſpenſate poteſt vota; poteſt etiam iuramenta

Et probabiliter etiam in abſolutis.

Digitized by Google

pia †. Immò probabiliter docuit Ledeſma *tomo* 2.*tract.*11.*cap.*4.(& poſt illum Leon.*p.*2.*q.*13.*ſect.*1.*num.*83.*p.*5.*t.*12.*reſol.*59. Epiſcopum diſpenſare poſſe iuramenta prædicta etiam abſoluta: quia voti, & iuramenti diuerſa eſt ratio, & inter diuerſa non valet illatio, præſertim in odioſis. Sanè Pontifices, quando in aliquo indulto concedunt relaxationem iuramentorum, non ſolent excipere illa quinque; ſicut ſolent in votis. Sed contraria ſententia Caietani, *in* 2.2.*quæſt.*89 *artic.*9. eſt probabilior: quia iuramentum Deo factum nihil aliud eſt, quàm votum iuramento firmatum. *p.*4.*t.*4.*reſol.*69. Verum quamuis in *p.*1.*tr.*11.*reſ.*41.§.*Notandum*, docuerint, iuramenta adiecta contractui turpi, v. g. de ſoluendis vſuris, ab Epiſcopo diſpenſari non poſſe; nunc probabilem puto contrariam opinionem Trullench *in Cruc. lib.*1.§.7.*c.*3. *dub.*2.*num.* 7. quia per hæc iuramenta non acquiritur ius homini, ſed ſoli Deo, qui vocatur in teſtem, ac proinde æquiparantur iuramentis piis. Igitur qui metu coactus promiſiſſet latroni 100. aureos, poſſet per Epiſcopum diſpenſari, *p.* 4. *tom.* 4.*reſol.*19.

Et in adiectis contractui turpi.

Item vota reſeruata diſpenſare poteſt ſi emiſſa ſint cum proteſtatione non inducendi obligationem lethalem.

Aut ex metu.

Et ſi in aliud commutata ſint, diſpenſare in ſubrogato.

3 Sunt & alij caſus in quibus Epiſcopus habet auctoritatem in vota reſeruata Religionis, &c. vt ſi emiſſa ſint cum expreſſa proteſtatione de non inducenda obligatione lethali, vt docuit Sanchez *in ſumm. tom.* 1. *lib.* 4.*cap.*40.*n.* 47.*p.*1.*tr.* 11.*reſol.* 72. Si emiſſa ſint ex metu, quamuis leui, vt docuit Leſſius, *lib.*2.*cap.*40.*dub.*18.*num.*127.*ibid reſ.*73.*& p.*5.*tr.*12.*reſ.* 61. Item ſi talia vota commutata ſint, Epiſcopus diſpenſare poteſt in ſubrogatum, vt docuit Pontius, *lib.*8.*c.*8.§.2 *n.*1.24.*p.*5.*tom.*12.*reſ.*60.§.*Notandum.*† Et ratio horum omnium eſt: quia in his caſibus talia vota carent totali voti perfectione, & ideo non ſunt reſeruata †. Gutierez *lib.* 2. *c.* 22.*n.*49. putat diſpenſare ſimiliter poſſe, ſi vota huiuſmodi emiſſa ſint à filio, aut ſeruo, quin tunc irritari poſſunt a patre, vel dominio. Sed Sanchez *de matr.tom.*3.*lib.*8.*diſp.*9.*num.*4. id negat, quia diuerſa eſt patris, & Epiſcopi iuriſdictio. Adde, quod dum Papa vota huiuſmodi ſibi reſeruat, derogat poteſtati dominatiuæ patris, domini, mariti, erga filios, ſeruos, vxores *p.*1. *tr.* 11.*reſ.*84.

Votum Religionis diſpenſare poteſt de ſtrictori in laxiorem.

Vt differatur ad certum tempus.

Vt experta incommoda à nouitio dimittatur.

et probabiliter ſecundum aliquos ſi ſit de Religione militari.

38 In particulari verò, votum Religionis, ſi eſt de ſtrictiori, commutari poteſt ab Epiſcopo in laxiorem. Ita Henriquez *lib.*7.*cap.*22.*num.*7.*part.* 1.*tom.*11.*reſ.*55. Si emiſſum ſit ad egrediendum tali tempore, diſpenſari poteſt vt differatur, ſi addit iuſta cauſa, & abſit periculum reddendi ingreſſum impoſſibilem. Ita Malderus *in* 2.2.*tract.*10.*c.* 5.*dub.*10. *num.*9. *pag.* 1.*tr.*11.*Reſ* 80 Item, ſi ſit de perſeuerando in Religione, in caſu, quo nouitius eam experitur incommodam, ſecundùm Sanch.*tom.*1.*ſum lib.*4.*c.*40. *num* 75. diſpenſari poteſt ab Epiſcopo. Immo in hoc caſu probabile eſt, non obligare. *ibid.reſ.*79.

39 Et verò ſecundum ſubſtantiam Epiſcopus non poteſt diſpenſare votum Religionis abſolutum, &c. etiam ſi Religio ſit militaris, dummodo ſit approbata, &c. vt S. Ioannis Melitenſis, D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatraue. Ita de prima Fauſtus *lib.*3.*q.*97.*num.*1. de reliquis Lopez *inſtruct.* *p.*2. quia vt ait Vega *tom.* 1.*c.* 5.*caſ.* 147. & nos dicemus v. *Immunitas Eccleſiaſtica*

Digitized by Google

-*cleſiaſtica*, tales ſunt veræ Religiones. Verum , quia probabilis eſt opinio Soti *lib.7.quæſt.5.articulo* 2.quòd tres vltimæ non ſint veræ Religiones , non damnarem Epiſcopum, qui in voto de illis ingrediendis diſpenſaret , & ita tenet Sanch *de matr.tom.3.lib. 8. diſp. 9. num.* 16. Quod etiam dicendum foret de Religione Melitenſi , in ſententia Mandoſij *in reg.3 Canc.quæſt.11.num.3.*quod neque hæc ſit vera Religio.*p.1. t.11. reſ.77.&* 78.

40 Votum autem caſtitatis commutari ab Epiſcopo poteſt , ſi ſit ad tempus. Ita Azorius *p.1.lib.11.cap.19.q.6.p.tom 11.reſ.57.* Item ſi ſit ſolius virginitatis , vt docet idem *ibid.q.14.* ſecus ſi talis vouens dubitaret an vouere intendiſſet caſtitatem perpetuam.Ita Sanch. *tom.1.ſum.lib.4.c. 21.num.22. ibid reſ.60.*Item , votum de non nubendo , niſi emiſſum ſit in fauorem prioris coniugis id petentis in bonum filiorum,&c. Ita Barboſa *de poteſt.Epiſcopi pag.2.allegatio.37. num.17. ibid reſol. 59.* Item votum caſtitatis coniugalis. Ita Sanch . *ibid. c. 40.num.60.ibid.reſ.62.* Item , votum coniugis de non petendo debitum , etiam ſi de communi conſenſu vterque coniux caſtitatem vouiſſet etiam per modum contractus, *facio, vt facias* , ſi ipſi coniuges ante diſpenſationem remitterent ſibi ad inuicem renunciationem illam iuris ad debitum , conferentque ſibi iterum ſuorum corporum poteſtatem,nam in tali caſu teneretur vterque debitum reddere , hæc tamen remiſſio eſſet ſacrilega. Ita etiam Sanchez *de matrim.tomo 3.lib.8.diſ.11.numero 7.p.1.tr.11.reſol.82.*Adde, quod ſi poſt tale votum coniuges in ſæculo manere, & cohabitare vellent, tunc cum ſit periculum moraliter certum incontinentiæ, & non poſſit ita breuiter Papa adiri, poſſet Epiſcopus, vt ait Pontius *libro octauo cap.9.numero* 2.diſpenſare: non quidem ordinaria poteſtate, vt notauit Trullench in Cruc. *libro primo,§.7.c.3.dub. 13.num* 15. Sed ex quodam tacito Papæ conſenſu. Et ob eandem periculi rationem docet Pontius *num.3.*contra Sanchez *num 4.*Epiſcopum diſpenſare poſſe votum caſtitatis emiſſum à coniuge poſt contractum, & ante conſummatum matrimonium: quia non tenetur, etiam intra bimeſtre,Religionem ingredi, quamuis, dum voueret ingredi cogitaſſet *p.4.tr.4 reſol. 25.* Denique, ſi quis poſt votum caſtitatis matrimonium contraxit, poteſt ab Epiſcopo diſpenſari ad petendum debitum, viuente coniuge(ſed ad eius mortem diſpenſatio ceſſaret.)Ita Fauſtus *lib.3.q.91.num.3.*Idque vigore conſuetudinis, vt ait Sanchez *in ſumm. tomo 1. lib.4. cap.54.numero 20.pag. 1.tr. 11.reſ.66.*

Votum caſtitatis diſpenſare poteſt, ſi ſit ad tempus.

Solius virginitatis.

De non nubendo.

De ſeruanda caſtitate coniugali.

De non petendo debitum.

Etiam in caſu,quo vterque coniux ad id conueniſſet per modum contractus.

Si adeſt periculum incontinentiæ.

Etiam ſi emiſſum ab altero ſit ante conſummationem matrimonij, ſecũdùm Pontium.

Et ſi quis contraxit poſt votum caſtitatis, diſpenſari poteſt ab Epiſcopo ad petendum debitum.

41 Rurſus Epiſcopus diſpenſare poteſt in voto non fornicandi, non tenendæ certæ mulieris , non committendi peccatum mollitiei , aut abſtinendi ab alio actu venereo: quia non ſunt vota integræ caſtitatis Ita Barboſa *part.2.allegat.37.num.15.*Immò in his omnibus , etiam collectiuè, & in caſu , quo hæc vota ſimul ſumpta obligarent ad integram caſtitatem; niſi vltimum emiſſum fuiſſet hac intentione, vt ſeruandæ totius caſtitatis conſurgeret obligatio. Nam, ſi talis intentio non interuenerit, illa vota non integrantur: quia vnum ad aliud per accidens refertur;

Item diſpenſare poteſt in voto non fornicandi.

Non tenendæ certæ mulieris.

Vel abſtinendi ab alio actu venereo.

&

Digitized by Google

Etiam ſi multa vota partialia obligent ad integram caſtitatem.

& ſic Epiſcopus, ſicut poteſt diſpenſare ſingula, poteſt etiam omnia. Ita Sanchez *vbi ſupra cap.40.num.68.par.1.tract.11 reſolut.67.* Et tandem diſpenſare poteſt in voto aſſumendi Ordines ſacros; quia non eſt votum caſtitatis, ſed aſſumendi ſtatus, cui caſtitatis obligatio eſt adnexa. Ita Portellius, v. *voti diſpenſatio, numero 78.ibidem reſolut. 64.*

Et in voto aſſumendi ordines ſacros.

In voto peregrinationis reſeruato diſpenſare poteſt circumſtantiam mendicitatis, v. g.

42 Deinde quoad vota peregrinationis reſeruata, Epiſcopus diſpenſare poteſt in circumſtantiis, ver. grat. eundi mendicando, ſicuti ſupra diximus de commutatione Religionis ſtrictioris in laxiorem. Ita Leſſius *lib.2.c.40. dub.13.n.105.par.1.tr.11. reſol.84.*

Et ſi Epiſcopus negat ſine cauſa iuſtam voti diſpēſationem, peccat.

Diſpenſat in voto non ludendi cum reſeruatione ad Sum. Pontif.

43 Nota, quod Epiſcopus denegans diſpenſationem voti, aut iuramenti ſubdito cum iuſta cauſa petenti, peccat, in cap. *quanto 2 quaeſt.5.* dicitur infidelis. *par.1.tract.11.reſolut.44.* Quæres an qui vouit non ludere, ſub pœna, vt non poſſit diſpenſari niſi à Summo Pontifice, poſſit adhuc ab Epiſcopo abſolui? Reſpondet Trullench *in Decal. tomo 1. lib. 2. cap.11. dub.5 n.2.* affirmatiuè, quia huiuſmodi votum non eſt de reſeruatis Pontifici, & ſic non auferet iuriſdictionem Epiſcopis, & ſic videtur eſſe de re impoſſibili. Cui ego etiam adhæreo *par.7.tr.9.reſ.59.*

EPISCOPI IVRISDICTIO *in Reliquias.*

Cum Reliquiæ admitti non poſſint, niſi ab Epiſcopo approbentur.

44 RELIQVIAS, & miracula ſtatuit Tridentinum *ſeſſio.25. de reformat.cap. de Vener. Sanct.* admitti non poſſe, niſi Epiſcopus recognoſcat, & approbet, qui ſimul ac aliquid de iis compertum habuerit, adhibitis in conſilium Theologis, & piis viris, ea faciat, quæ pietati ac veritati conſentanea duxerit. Quod ſi aliquod dubium graue in his rebus occurrat, conuocet Concilium prouinciale Epiſcoporum, & illorum ſententiam expectet. *par.2.tr.15.reſol.51.*

Sciat Epiſcopus, ſufficere moralem certitudinē quod Reliquiæ ſint talis Sancti, vt illas approbare poſſit.

45 Circa quod decretum aduerte primò, ad approbationem Reliquiarum Epiſcopum non egere euidentia, ſed ſufficere certitudinem moralem ortam ex rationibus probabilibus: nam alius poſito quocumque miraculo, ſemper remanebit locus dubitationi. Ita Morales *hiſt. Hiſpan. lib. 17.cap.5. in fine.* Et hic eſt ſenſus cap. *placuit, de conſecrat. diſtinct.1.* vbi Pontifex eas Reliquias venerandas aſſerit, quæ certæ ſunt, quæ, inquam, certæ ſunt moraliter, non euidenter. Sanè qui probabiliter, & non temerè credit, dicitur certus, vt notat Naldus v. *Certum, num. 1. ibidem §. Quæritur primò.*

Et ſe non poſſe approbare Reliquias Sancti nondum canonizati, vt venerentur.

46 Aduerte ſecundò, Epiſcopum ſolum approbare poſſe, quod Reliquiæ nouiter inuentæ ſint certi Sancti Canonizati: non autem Venerandas, & colendas proponere Reliquias Sancti nondum Canonizati; vnde verba illa Concilij, *Reliquias nouas* expone *nouiter repertas.* Ita Barboſa *de poteſt. Epiſcop.part.3. alleg.97. num. 10.* contra Lorcam *in 3. par. q.25.art.6.diſp.90.num.10.ibid.§. Quæritur ſecundò.*

47 Porrò vota Theologorum à Concilio requiſita non ſunt deciſiua, ſed

ſed tantum conſultiua, vnde Epiſcopus contra illa decernere poteſt; quia vbi conſilium petitur, non oportet illud ſequi. *l. cum pater. §. mando, ff. de legat* 2. Ita Bonacina *de leg. diſput.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 4. *num.* 5. *ibidem.* §. *Quæritur tertiò.*

Vota autem Theologorum, quæ requirit Concilium, eſſe ſolum conſultiua.

Et poſſe illa non ſequi.

48 Vota autem Epiſcoporum prouincialium ſunt deciſiua; quia Concilium non petit ab illis conſilium, ſed ſententiam. Ita Sanchez *ſumm. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 43. *num.* 15. Sufficit vero conſenſus maioris partis: nam quod maior Concilij pars deciderit, cenſetur totum Concilium decidiſſe *l. quod maior, ff. ad municip. & c. Apoſtolorum, diſt.* 16. cæterum maior Concilij pars debet decidere in Concilio, alias non ſufficit. Ita Morales, *vbi ſupra cap.* 12. *ibidem §. Quæritur quartò.*

Epiſcoporum vero prouincialium deciſiua.

49 Epiſcopus vigore Tridentini approbare poteſt Reliquias extra Diœceſim ſecundum Barboſam, *vbi ſupra num.* 14. quia hæc iuriſdictio non eſt contentioſa, ſed voluntaria. *ibid. §. Quæritur quintò.*

Et tandem, ſe approbare poſſe Reliquias extra diœceſim.

EPISCOPI IVRISDICTIO IN VSVM *Pontificalium.*

50 INSIGNIA Pontificalia ſunt Mitra, Baculus paſtoralis, Annulus, Sandalia, Tunicella, Dalmatica, Chirothecæ, & Crux pectoralis. *par.* 3. *tract* 5. *reſol.* 36. † Præter hæc Archiepiſcopus accipit à Pontifice Pallium in inſigne dignitatis Archiepiſcopalis, ex capit. *niſi, de auctorit. & vſu pallij.* †.

Quænam ſint inſignia Pontificalia.

51 Circa hæc primò dubium eſt, an Epiſcopus in Pontificalibus celebrare poſſit extra diœceſim? Et Villalobos *tomo* 1. *tract.* 18. *diff.* 9. *num.* 1. Reſpondet affirmatiuè, quia nullus Canon id prohibet; nec obſtare Tridentinum *ſeſſ.* 6. *cap.* 5. quia loquitur de vſu Pontificalium cum aliquo exercitio Epiſcopali, puta, chriſmandi, ordinandi, &c. vt ex contextu colligitur, & exponit Tamburinus *de iure Abbat. tomo* 1. *diſput.* 15. *qu.* 14. *num.* 2. Adde quod Epiſcopus ex Tamburino *ibid. num.* 1. celebrare poteſt in Pontificalibus intra diœceſim in locis exemptis; quæ vt notat Cochier *par.* 2. *quæſt.* 1. *n.* 6. paria iudicantur in hac re de locis extra diœceſim. Vide Ioannem Vanshel *in Clement. de prior. fol.* 35. *columm.* 2. & Alzedum *par.* 1. *cap.* 13. *num.* 88. Sed puto, negatiuam ſententiam Gauant. *Enchirid. Epiſcop. v. functiones Epiſcopales, num.* 11. tenendam eſſe, quam confirmat conſuetudo, ſic Tridentinum interpretata. Epiſcopi enim non celebrant in Pontificalibus extra diœceſim, niſi de licentia Ordinarij loci. Ratio autem eſt: quia baculus & mitra ſunt ſigna iuriſdictionis, vt docet Tamburinus *vbi ſupra*, & patet ex forma conſecrationis Epiſcopalis. Vnde in Cæremoniali Epiſcoporum *lib.* 1. *cap.* 17. habetur, Epiſcopum vti non poſſe baculo extra diœceſim, niſi ibi ordinationes, aut conſecrationes auctoritate Apoſtolica ei facere concedatur. Vide Fuluium Pacianum *de præcept. lib.* 2. *cap.* 29. *num.* 54. & 56. Nec obſtat quod Epiſcopus vti poteſt Pontificalibus in loco exépto intra diœceſim, nam eſt

Et an Epiſcopus poſſit cum illis celebrare extra diœceſim?

Negatiuè reſpondeo.

Quamuis id poſſit in locis exemptis intra diœceſim.

Digitized by Google

diſpar ratio, loca enim exempta, cum adhuc ſint intra diœceſim, retinent reliquiam prioris ſubiectionis. *ibidem part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 143. *§. Notandum.* An verò poſſit ordinationes facere extra diœceſim, vide v. *Ordinis miniſter.*

Archiepiſcopus factus Epiſcopus, nō poteſt vti pallio.

Vide hic multa de vſu pallij.

52 Secundum dubium eſt, an Archiepiſcopus factus Epiſcopus poſſit vti pallio? Et reſpondeo negatiuè; quia pallium eſt inſigne dignitatis Archiepiſcopalis, ante cuius ſuſceptionem non poteſt quis vocari Archiepiſcopus, capit. *niſi, de auct. & vſu pallij.* Et præterea, quia pallium eſt addictum loco, & Eccleſiæ Archiepiſcopali, vt patet ex cap. *bonæ memoriæ el* 2. *de poſtulat.* ex quo cærimoniale Romanum *lib.* 1. *cap.* 16. Lancellottus *lib.* 1. *titul.* 11. *in gloſſ. litter. H.* & alij docent, Archiepiſcopum tranſeuntem ad alium Archiepiſcopatum non poſſe vti pallio priori, ſed indigere nouo. Immò Barboſa *Collectan. tomo* 1. *lib.* 1. *titul.* 8. *cap.* 6. *num.* 2. tenet Archiepiſcopum non poſſe vti pallio in aliena diœceſi ſine licentia illius Ordinarij, & alij putant, quod ſi Archiepiſcopus à ſecundo Archiepiſcopatum ad priorem redeat, indiget nouo pallio, quia primum non ſufficit, in quam ſententiam inclinat Acugna in *decret. Gratiani par.* 1. *diſtinct.* 100. *c.* 10. *n.* 3. & 4. Qui etiam probabiliter aſſerit, quòd ſi Archiepiſcopus pallium à Papa acceptum caſu amitteret, poſſe nihilominus Pontificalia exercere; quamuis Venerus *lib.* 4. *c.* 10. *n.* 19. docere videatur, quòd aliud à ſummo Pontifice petere debeat. *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 37.

53 Tertium dubium eſt, an Epiſcopus ſuſpenſus à Pontificalibus, in Pontificalibus celebrans incurrat irregularitatem? Et reſpondeo negatiuè. Vide v. *Suſpenſionis num.* 3.

EPISCOPI IVRISDICTIO in reliquis.

† QVando poſſit Epiſcopus diſpenſare ad matrimonium contrahendum, vel contractum, dictum eſt v. *Diſpenſare.* Quod ad impedimentum non petendi debitum ex voto, dictum eſt hactenus, de eius iuriſdictione in vota. Poteſt autem diſpenſare etiam, quando ius ad debitum amittitur per affinitatem inceſtuoſam. †

An poſſit Epiſcopus cōcedere Bullas in ſua Diœceſi cum facultate abſoluendi reſeruata, diſpenſandi, &c.

Negat Nauarius.

Affirmat Henriq.

54 Epiſcopus in ſententia Nauarri *conſil.* 18. *lib.* 5. *de pœnitent. & remiſſ.* non poteſt concedere Bullas cum facultate abſoluendi à caſibus ſibi reſeruatis, & diſpenſandi, ac commutandi in iis, in quibus ipſe poteſt ordinario iure. Talis enim conceſſio eſt ſimoniaca, iure ſaltem humano, in qua ſolus Papa diſpenſare poteſt, vt de facto diſpenſat, quando concedit Cruciatam in ſubſidium belli contra infideles. Sed in ſententia Henriquez *lib.* 7. *cap.* 31. *num.* 1. *in gloſſ. litter. C.* poteſt, qui teſtatur id feciſſe Epiſcopum Hiſpaniarum anno 1571. ad inſtantiam Regis. Idem docet Trullench *in Bull. proœm. dub.* 2. *num.* 4. ſed cum tribus limitationibus. Prima eſt, quòd Papa non conceſſerit Cruciatam. Secunda, quòd magna neceſſitas vrgeat. Tertia, quòd pecunia, quæ pro tali

Digitized by Google

tali conceſſione datur, non applicetur in vſus Epiſcopi, ſed in opera pia ad communitatem ſpectantia. Quibus poſitis, ait talem Bullæ conceſſionem non fore ſimoniacam, ſicut non eſt ſimonia quando Epiſcopus diſpenſando aliquod votum, imponit onus largiendi certam eleemoſynam pauperi, vel monaſterio: nam Tridentinum *ſeſſ.25.cap.18.* ſolum prohibet in his recipi pecuniam in pretium, *par.4.tract.4.reſolutio* 60. Poſſe verò concedere Bullas Compoſitionis, diximus ſub v. *Bulla compoſitionis, num.4.* Limitat Trullech

55 Epiſcopus ſecundùm Layman *lib.4.tr.8.cap.3.num.9.* transferre poteſt ieiunium Eccleſiæ de vno in alium diem ſi ita, ciuitatis ſolemnitas, aut populi infirmitas exigit. Et in particulari quando Vigilia S. Matthiæ incidit feria ſecunda, vel tertia poſt Quinquageſimam, transferre poteſt in Sabbatum præcedens, ſi populus teneatur in tali die carnes eſurus. Quæ opinio probabilis alicui videbitur, etiam ſi fractio ieiunij ſine eſu carnium timeatur; nam hoc quoque præcauendum eſt, *part.3. tr.6.reſol.66.* An transferre poſſit ieiunium de die in die, ex iuxta cauſa? Affirmat Layman.

56 Epiſcopus in ſententia Riccij *par.3.deciſ.66.* non poteſt erigere Collegiatam cum nouis Canonicis, vel Canonicis antiquis alios addere. At ſecundùm Nouarium *qq.for.par.1.quæſtione 24.numero* 4. vtrumque poteſt, & poteſt concedere talibus ſignum, quod vulgo dicitur *Almutica*, vel *Cappucio*, aut *Zambarda* ſine licentia Papæ *part.3.tract. 6.reſ.38.* An poſſit erigere Collegiatam cum nouis Canonicis? Et præcedentibus adiungere?

57 Si cauſæ ſpectantes ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam ſunt merè ciuiles, & pecuniariæ, poteſt Epiſcopus illas delegare Iudici Laico: ſi autem ſunt ſpirituales, non poteſt. Et hæc opinio in praxi communiter ſeruatur, quamuis de iure communi Angianus *de leg.tom.1.lib.2.controu. 25.pauper 5.* ſolidè contrarium probet *par.1.tr.2.reſ.113.* Et delegare laicis cauſas Eccleſiaſticas?

58 Epiſcopus ex cap *ne pro dilatione*, poteſt ſua peccata confiteri cuicunque Confeſſario idoneo. Et quidem ſecundùm Valerum *v. Iuriſdictio diff.14.num.2.* & alius etiam ſi non ſit approbatus ab Ordinario, nam ſicut non approbatum approbare poteſt pro ouibus ſuis, ita & pro ſemetipſo: nec obſtare Concilium Tridentinum *ſeſſio.23.cap.15.* nam cum ſupradictum priuilegium ſit inſertum in corpore iuris, non reuocatur per clauſulas generales. Sed Suar. in *3.par.tom.4.diſputatio.28.ſectio.4. numero 2.* & alij tenent, non poſſe eligere niſi approbatum, & ita decreuit Gregor. XV. Concilium verò non derogat hoc priuilegium; ſed ſolum exigit conditionem in confeſſario, vt idoneus ſit, nimirum quòd ſit Curatus, vel ab Epiſcopo aprobatus, idque generaliter pro omnibus ſæcularibus. Vnde cum Epiſcopus ex ſupradicto priuilegio cap. *ne pro dilatione*, debeat eligere idoneum, poſt Trident tenetur eligere curatum, vel approbatum *p.3.tr.2.reſ.3.* Item an poſſit confiteri ſimplici Sacerdoti.

59 Videtur quòd Epiſcopus poſſit citare ſubditum exiſtentem extra diœceſim: primò, quia ait Bartol. *in lib.1.§.1.num.3.ff.de req. reis.* quod quando duo territoria ſubſunt vni ſuperiori, tunc vnus Iudex poteſt citare in territorio alterius: omnes autem diœceſes ſubſunt Romano Et citare ſubditum exiſtentem extra diœceſim.

Digitized by Google

Pontifici. Secundò, quia citatio non eſt actus iudicialis, ait enim Abbas in cap. *licet num. 41. de foro compet.* citationem prout à Nuncio fit extra territorium, eſſe ſolummodo executionem ſententiæ iudicialis de citando reum, quæ decernitur à Iudice in proprio territorio. Tertiò, quia id videtur ſignificari in cap. *Romana* §. *Contrahentes, de foro compet. in 6.* ibi *ſi eorum auctoritate citati.* Sed nihilominus contrarium tenendum eſt cum Cornejo, in 3 *part. tract. 5. diſp. 6. dub. 2.* Hurtado *de cenſ. in comm. diffic.* 8. & aliis quia Epiſcopus non poteſt exercere iuriſdictionem in aliena diœceſi, cap. *fin. de conſtit.* c. *Epiſcopum 9 quæſt. 2.* iuriſdictio enim hæret territorio. *l. fin.* Et Epiſcopus extra diœceſim quoad iuriſdictionem contentioſam habetur pro perſona priuata. Citare autem eſt actus iudicialis, etiam quatenus intimatur à Nuntio, vnde in Clement. *paſtoralis, de ſent. & re indic.* determinatur, Iudicem non poſſe aliquem citare in alieno territorio. Dices Epiſcopus poteſt excommunicare aliquem extra Diœceſim, vt diximus v. *Cenſura num.* 7. ergo, & citare, tum quia ad excommunicandum prærequiritur citatio tum etiam, quia plus eſt excommunicare, quam citare. Reſpondeo, Pontium *lib. 5. cap. 7. §. 2. num.* 20. negare antecedens. Ipſe vero cum Cornejo, *vbi ſupra* nego conſequentiam. Et ad primam probationem ait idem Cornejo, fugientem extra territorium poſt delictum citari ſufficienter in domo, vel in alio loco publico territorij: quia per fraudem fecit ſe indignum citatione perſonali. Ad ſecundam probationem negatur aſſumptum, nam executio excommunicationis extra territorium non exigit ſtrepitum iudicialem, ſicut exigit citatio: quia ſecum trahit effectum ſuum.

Ad argumenta primo loco adducta. Ad primum, negatur maior Bartoli. Nam quo tempore omnes Prouinciæ Romano Imperio ſubiectæ erant, ſtatutum fuit in *l. 1. §. Præſides, ff. de requir. reis,* vt Iudices loci delicti mitterent litteras ad magiſtratus locorum, vbi rei conſiſtunt, ad eos citandos. Et ita practicari teſtantur multi cum Carneuâlio *de indic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. quæſt. 1.* Ad ſecundum negatur, citationem non eſſe actum iudicialem; nam contrarium probatum eſt. Vnde quamuis Epiſcopus in alieno territorio poſſit iuriſdictionem voluntariam exercere, vt docet Gratian. *tom. 2. c. 127. n. 1.* id tamen non eſt verum, quando requiritur citatio, vt ait idem Gratianus. Ad tertium, ille textus non eſt contra nos: nam loquitur de citatione ratione contractus quæ immediatè afficit rem, non de citatione perſonæ, quæ afficit immediatè perſonam. Ita Auila *p. 2. c. 3. diſp. 2. dub. 2. concl.* 4. Vel melius, quod ille textus dum dicit, *propria auctoritate citati,* non excludit interuentum Iudicis territorij requiſitum per litteras: nam quod hic facit, videtur facere iuſſu requirentis ex *l. à Diuo Pio* §. 1. *ff. de re indic.* Ita Barboſa *in l. hæres abſens,* §. 1. *ff. de indic.* Aduerte tamen quod noſtram ſententiam DD. multipliciter limitant, & primo niſi adſit priuilegium. Vnde Taſſonum *in pragmat. de Antefato 23. obſeruat.* 4. Secundò niſi adſit præſcriptio. Ita Surd. *conſ. 465. n. 6.* Tertiò non procedere in Prælatis Reg. vt ſuo loco dicemus. *p. 5. tr. 9. reſ. 34.*

EPISCO

Digitized by Google

EPISCOPI IVRISDI-ctio in reliquis.

60 NOn poteſt Epiſcopus diſpenſare poſt matrimonium contractum obtenta diſpenſatione ſubreptitia, ſed ſolum diſſimulare, vt remaneant illi in matrimonio contracto cum tali diſpenſatione, maximè ſi ex ſeparatione graue ſcandalum immineat. *part. 9. tract. 7. reſol.* 40. Poteſt Epiſcopus diſſimulare propter ſcandalum.

61 Epiſcopus tenetur erogare eam partem communibus neceſſitatibus, vel medietatem ſuperfluorum. Card. de Lugo. Non epiſcopi, Sà, vel ſextam, partem pauperibus tenentur erogare. Mach. *part.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 12. Ad quæ tenentur Epiſcopi

62 Epiſcopus poteſt abeſſe à reſidentia ſui Epiſcopatus per ſex menſes continuos, computatis ſcilicet tribus menſibus vltimis anni, incipiendo à prima die trimeſtris futuri anni continuatè, poteſt abeſſe ſine peccato mortali, contra Texed *part. 9. tr. 6. reſ.* 21. Poteſt abeſſe per tres menſes à reſidentia.

63 Epiſcopos, & Cardinales Regulares poſſe munus Patrini in Sacramento Baptiſmi exercere, docent ferè omnes DD. & contrahunt cognationem ſpiritualem. *part. 9. tr. 6. reſ.* 32. Epiſcopi poſſunt eſſe Patrini.

64 Vota aliquarum Religionum, quæ annectuntur tribus votis ſubſtantialibus, non obligare durante Epiſcopatu, aſſerunt DD. ſecluſo voto Patrum Societatis Ieſu de præpoſito Generali, ſic dictum eſt *part. 5. tract. 2. reſol. 65. & part. 9. tr. 8. reſ.* 70. Aliqua vota Epiſcoporum Religionum non obligant durante Epiſcopatu.

65 Epiſcopi non poſſunt conuocare proceſſiones, nec ordinationes facere in Eccleſiis Regularium illis inuitis. *part. 9. tractat. 6. reſolutio* 48. Conuocare proceſſiones, &c. non poſſunt in Eccleſiis regularium, illis inuitis.

66 Non poteſt Epiſcopus punire Regularem vnius Religionis delinquentem in Monaſterio alterius Religionis, nec ſuperior illius Monaſterij poteſt illum punire, ſed mittere delinquentem ſuo ſuperiori; nec tamen ſi deliquerit extra clauſtrum. Bordon *p. 9. tr. 7. reſ.* 69.

67 Epiſcopus non confirmatus, & ordinandus debet confirmari, non enim excuſari poteſt à peccato veniali Epiſcopum adminiſtrantem Sacramentum confirmationis, ſic etiam ſuſcipiens, primam tonſuram non confirmatus. *ibid. tr. 6. reſ.* 47. Epiſcopus ordinandus debet confirmari.

68 Epiſcopatus non poteſt in Monaſterio exempto Regularium illos ordinare abſque licentia Epiſcopi Diœceſani, in cuius Diœceſi Monaſterium exiſtit. Dian. *p. 9. tr. 8. reſ.* 29. In Monaſterio exempto non poteſt ordinare abſque licentia Diœceſani.

69 Quamquam Incendiarij non ſint ipſo facto excommunicati, tamen debent ab Epiſcopo excommunicari, ſub pœna ſuſpenſionis per annum à Pontificalibus quando hoc non faceret, & excommunicatio eſt Papæ reſeruata. DD. *p. 9. tr. 8. reſ.* 10. Incendiarij debet ab Epiſcopo excommunicari.

70 Epiſcopus in cauſa vrgenti poteſt mutare pœnitentiam datam à Papa, quando facilè adiri ipſe non poteſt; ſed contrarium practicatur In caſu neceſſitatis poteſt mutare pœnitentiam datam à Papa.

Digitized by Google

catur à Pœnitentiaria, ſed tu cogita. *ibidem tract. 9. reſolutio.* 11.

Contrarium practicatur. Sine aſſignatione cauſæ non poteſt Epiſcopus imponere penſionem ſuper beneficia pinguia.

71 Epiſcopus non poteſt imponere penſiones ſuper beneficia pinguia, niſi aſſignata iuſta cauſa, & legitima, & quantum leges præſcribunt, quare ſine expreſſione eſt nulla. Secundò ſapit ſimoniam. Tertiò cauſam expreſſam, ſed non qualem leges permittunt, vnde his non concurrentibus, poteſt inferri lis de nullitate penſionis. Garz. *p.9. tr.9. reſol.* 49.

Epiſcopus poteſt in aliquibus caſibus diſpenſare in ſuis legibus. Sylueſt. *part.9.tract.6.reſ.*41.

EPISCOPI familiares.

Familiares Epiſcoporum non poſſunt à Principibus limitari.

1 EPiſcopus poteſt habere tot ſatellites vulgo *Alarij*, quot voluerit: nec illorum numerus præſcribi poteſt à magiſtratibus laicis. Quod ſi ex magno illorum numero inconueniens aliquod oriatur, rogabunt ipſos Epiſcopos, qui remedium adhibebunt. Et ita declarauit Sacra Congregatio die 14. Aprilis 1615. apud Barboſam *de iur. Pont. lib. 5. capit.* 11. *num.*75. Idem docet Venetus *in exam. Epiſcop. lib.* 4. *cit.* 12. *num.* 5. ante ipſum Cardin. Bertrand. *reſp.* 2. *ad art. laici num.*7. in inſtantia huiuſmodi ſacra tempore Philippi Regis Francorum. *part.*4. *tr.*1. *reſ.* 100.

Et gaudent foro.

Epiſcopi familiares gaudent priuilegio fori. vide ver. *Immunitas Eccleſiaſtica, n.*19.

EVCHARISTIA.

Euchariſtiæ definitio.

1 † EVchariſtia eſt Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini ad ſpiritualem animæ refectionem diuinitus inſtitutum. Ratio autem Sacramenti non conſiſtit in Communione, vt docuit Gabriel *in 4. diſputat.*8. *quæſt.*1. *art.*2. *dub.* 2. nec in ſola conſecratione, nec in ſolis ſpeciebus, ſed in Corpore Chriſti, aut Sanguine, quatenus ex vi verborum ſub ſpeciebus continetur. Eſt vnum Sacramentum vnitate ſpeciei infimæ; ſed moralis in ratione conuiuij ſpiritualis, ad quod materialiter integrandum requiruntur ſpecies panis, & vini. Vnitas verò huius Sacramenti numerica deſumitur ex vna numero refectione per vnicam Communionem, ſiue ſub vna, ſiue ſub vtraque ſpecie: ſiue vnius Hoſtiæ, ſiue plurium: & ſiue ab vno, ſiue à pluribus Sacerdotibus conſecratarum. Sed de his omnibus vide Valentiam *in 3. p. q. 73. art.* 1. *diſp.* 6. *ſect.* 1. *punct.* 3. Vaſq. *diſp.* 167. *cap.* 5. & alios recentiores.

Et conſtitutiuum in ratione Sacramenti. Vnde deſumatur vnitas eius ſpecifica? Et numerica?

2 De Euchariſtiæ neceſſitate, & effectibus, actum eſt ſub v. *Communionis neceſſitas, & vtilitas.* De ſuſcipiente item Euchariſtiam, actum eſt verbo *Communionis diſpoſitio.* Reliqua hic perſequamur. †

3 Infideles.

Digitized by Google

3 Infideles non obligantur ad ſumendam Euchariſtiam, cum non ſint, neque exiſtunt in Eccleſia. Sanch. *p.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 81.

4 Cui intereſt lampadem accenſam ante Euchariſtiam conſeruare, peccat mortaliter non conſeruando. Quinta. *p.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 34.

Lampadem accenſam tenetur ante Sacramentum conſeruare.

EVCHARISTIÆ materia.

1 † MAteria Sacramenti Euchariſtiæ eſt panis, & vinum. Et panis quidem ex ſolo frumento. Et in Eccleſia Latina azymus, in Græca fermentatus. † Quem morem tenentur tam Latini, quàm Græci in ſuis Eccleſiis ſeruare ſub mortali: nec ab illo recedere poſſunt ex quauis magna cauſa: nam eſt vſus rationabilis, publicus, in re grauiſſima. Et Pius V. in ſuo motu incipiente, *Prouidentia Romani Pontificis anno* 1566. reuocat licentiam Græcorum celebrandi more Latino, & Latinorum celebrandi more Græco. Ita Villalobos *tom.* 1. *tract.* 7. *diff.* 6. *n.* 2. & alij contra Nugn. *in* 3. *part. tom.* 1. *q.* 74. *art.* 4. *concl.* 6. At ſi Græcus peragraret inter Latinos, aut Latinus inter Græcos, vbi nullum eſt templum in quo ſeruetur ritus nationis, quamuis ſeruare poſſit proprium ritum, non tamen peccat ſe conformando Eccleſiæ, in qua verſatur. Vbi verò eſſet templum nationis, teneretur ſeruare, proprium ritum. Ita Siluius *in* 3. *part. q.* 74. *art.* 4. Item non poteſt Latinus in templo Græcorum apud ſuos conſecrare in fermentato, aut Euchariſtiam ex fermentato Latinis diſtribuere, nam hoc priuilegium non eſt locale, ſed perſonale ſolis Græcis conceſſum. Ita Suar. *in* 3. *p. tom.* 3. *diſp.* 4. *ſect.* 3 Ex quibus refellendus eſt Ledeſma, dum ait, Græcum tranſeuntem per Eccleſiam Latinam, teneri in azymo conſecrare. *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 99.

Euchariſtiæ materia panis, & vinum.

Græci in ſuis Eccleſiis tenentur conſecrare in fermentato, ſicut Latini in azymo.

Secus, ſi illi verſarentur inter Latinos, vel inter Græcos, vbi nullum eſſet eorum templum.

2 † Vinum autem eſſe debet ex vite †. Et ſi ſit congelatum, vt ſæpius contingit in Germania, validè conſecratur: non tamen licitè. Prima pars probatur, quia vinum per congelationem non corrumpitur quoad ſubſtantiã, & in potentia potabile remanet: quia liquefieri poteſt, & ſumi. Neque hoc Sacramentũ conſiſtit in vſu ſicut Baptiſmus, ſed cõſeruatur, ac proinde non eſt neceſſe, vt vinum ſit formaliter potabile, dum conſecratur, ſicut debet eſſe fluxibilis aqua, dum quis baptizatur. Ita Sà *v. Miſſa, num.* 2. contra Nugn. *artic.* 2. Secunda pars probatur, quia eſt materia aliquatenus dubia, & ſaltem non ita apta. Ita Coninch *de Sacrament. quaſt.* 74. *art.* 5. *num.* 27. contra Fagundez *part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 10. Si tamen ſolueretur, puto probabile eſſe, quòd licitè conſecraretur, quamuis deberet aliud conſecrare, idque omninò ſuadendum eſſet, cum commodè poſſet, vt obſeruat Suar. *diſput.* 45. *ſect.* 1. Cæterùm ſicut vinum congelatum validè conſecratur, ita ſi conſecratum congeletur, non deſinit eſſe conſecratum. Ideo monet Miſſale Romanum, debere liquefieri, & ſumi, quod & docet Layman *lib.* 5. *tract.* 4. *cap.* 2. *num.* 6. contra Alanum *lib.* 1. *de Euchariſtia capite* 11. *part.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 100. Sed quid dicendum de vino

Vinum debet eſſe ex vite.

Et ſi ſit congelatum eſt materia ſufficiens.

Sed non conueniens.

Quid de hypocraſſo Hiſpano-

Digitized by Google

rum.

Et an liceat aliquando conſecrare in materia dubia?

vino miſto Hiſpanorum, quod ipſi vocant *Hipochraſſo?* Poteſtne conſecrari? Reſpondet Ledeſma *tom. 1. de Euchar. cap.* 4. *concluſ.* 15. quod ſi admiſtio ſit tanta, aut coctio talis, vt vinum corrumpat, conſecrari non poteſt. An verò corrumpatur ſtandum eſſe experientiæ ſen ſuum, & prudentum iudicio. Cæterum ſacrilegium eſſe conſecrare in his materijs dubiis *ibid.* §. *Sed quia.* Quod vltimum docent Villalobos *diff.* 5. *num.* 5. & Fagundez *lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 17. etiam in caſu neceſſitatis: quia hoc Sacramentum vel non eſt neceſſarium neceſſitate medij, vel non, niſi cum debitè & reuerenter haberi poteſt *ibid. reſ.* 95. in fine.

Vino admiſceri debet modicum aquæ ſub mortali. Non tamen adeo modicum.

3 Vino admiſceri debet modicum aquæ elementaris ex præcepto Eccleſiæ. Quod præceptum, quamuis verſetur circa paruam materiam, obligat ſub mortali, quia materia illa modica eſt magna ſignificatiuè. Ita Lugo *de Euch. diſp.* 15. *ſect.* 2. *num.* 22. *par.* 5. *tr.* 5. *reſ.* 56.

Quia non prius conuertitur in vinum quam in ſanguinem.

4 Porrò quamuis aqua adhibenda ſit multo minor vino, non debet tamen Sacerdos eſſe multum ſcrupuloſus, vt vnam guttulam effundat, ſic enim, vt aduertit Layman *lib.* 5. *tr.* 3. *cap.* 2. *num.* 9. euenire poſſet, vt ſenſu duerſo nihil effundatur. Qui addit, addi poſſe decimam, vel octauam partem quantitatis vini. Et ratio eſt, quia aqua non prius conuerti debet in vinum, vt conuertatur in ſanguinem, ſed conuertitur in ſanguinem, ſed conuertitur in ſanguinem immediatè. Ita Arcſius *diſp. de aqua tranſmut. in ſacrif. Miſſæ*, cum aliis, & nouiſſimè Lugo *diſp.* 3. *ſect.* 4. *n.* 48. contra Suar. *vbi ſup. ſect.* 4. & alios. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 49. & *par.* 5. *t.* 5. *reſ.* 56. §. *Notandum.*

Alii dicunt, prius conuerti in vinum. A quibus, ſi petas, an conſecrata maneat aqua, quæ in vinum conuertitur ſtatim poſt pronomen (hic)?

Suarez reſpondet negatiuè. Nugnus affirmatiuè

5 Sed poſita iſtorum ſententia, quòd aqua non conuertatur in ſanguinem, ni prius in vinum conuerſa fuerit, peter aliquis: An ſi aqua cõuertatur in vinun in ipſa conſecratione poſt prolationẽ pronominis *Hic*, & ante prolationem aliorum verborum, remaneat conſecrata? Suarez ibi, ibi negat: quia illud conuertitur in ſanguinem, quod ſignificatur per pronomen *Hic*, at hoc pronomen non poteſt ſignificare vinum, quod nondũ eſt in rerum natura, immò nec illud, quod non eſt præſens, vnde ſi aliud vinum apponeretur in Calicem poſt prolatum pronomen *Hic*, non conſecraretur. Sed Nugn. *vbi ſup. art.* 8. in fine affirmat: quia intentio miniſtri refert pronomen *Hic* ad ſignificandum illud vinum, quod erit præſens in inſtanti tranſſubſtantiationis († quod eſt vltimum intrinſecus totius formæ, vel primum extrinſecum poſt illa †). Adde, quòd, dum profertur pronomẽ *Hic*, talis materia eſt præſens moraliter, quia mox erit præſens, & quod parum diſtat nihil diſtare videtur. Quidquid autem ſit, an vinum de nouo additum conſecraretur, eſt diſpar ratio in caſu noſtro, nam illud foret præſens per accidens, hoc vero per ſe, *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 49. §. *Sed hic.*

Porrò illa materia conſecratur, quam conſecrare intendit Miniſter.

6 † Præterquam quod materia conſecranda ſiue panis, ſiue vinum, debet eſſe præſens, debet etiam eſſe certa ex intentione conſecrantis: nam illa materia conſecratur, quam intendit miniſter. Et quidem quotuplex ſit intentio, & quæ requiratur ad validè conſecrandum, dicemus cum de omnibus Sacramentis v. *Sacramentum numero* 6. Hic vero, in particulari. Quæres primò: An particulæ vel Hoſtiæ, qua quis, inſcio

Vnde, ſi Sacriſta ferat ad Altare

Sacer

Digitized by Google

Sacerdote conſecrandas apponeret in Corporali, remanerent conſecratæ? Et reſpondeo negatiuè: quia non poteſt præſumi,intentionem celebrantis eſſe, conſecrandi materiam,quam neſcit, ſed ſolùm conſecrandi illam materiam,quam tempore conſecrationis tenet manibus, vel, quæ eſt in Calice, quæ nimirum intentio includitur in voluntate celebrandi.Si verò alia eſt conſecranda,debet eſſe cognita Sacerdoti, quia voluntas non fertur in omninò incognitum. Ita Coninch *in 3.part. quæſt.47. art.2. dub.3. num. 39.* & DD. communiter *part.9. tract. 8. reſol. 68. & §. Sed hoc.* Sed Nugn. *artic. 2. diffic. vltim.* putat, fore conſecratas: quia intentio Sacerdotis exeuntis ad celebrandum præſumitur pia, pia autem ſic debet interpretari poſſe: *Volo conſecrare iſtam Hoſtiam,quia credo iſtam ſolam futuram præſentem: ſi tamen alia præſens erit,mea intentio eſt illam conſecrare.* Quæ omnia oportet non exprimere, quia virtualiter includuntur in religioſa intentione conſecrandi, ſi non habuit determinatam intentionem conſecrandi iſtam ſolam. Quæ opinio an ſit tenenda, alibi videant. *p.2.tr.17.reſ.19.*

Particulas, & ponat in cornu Epiſtolæ,nec eas videat Sacerdos non erunt conſecratæ.

Quamuis Nugnus dicat, fore conſecratas.

7 Sed quid,ſi ſacerdos habuit in ſacriſtia intentionem conſecrandi Particulas:illas autem tempore conſecrationis non videt,quia ſacriſta poſuit illas in cornu Epiſtolæ,& non ſuper aram?Reſpondeo etiam cum Suarez *diſp.43.ſect 6.*non remanere conſecratas,quia nec ſacerdotis,nec Eccleſiæ intentio eſt conſecrare Particulas in loco indecenti, & extra corporale, quod aduertenter ſine peccato non fieret. Et ita nouiſſimè docet Mercerus *de Sacram.quæſt.74.art.2 num.3.* Sed Gamachæus in *3.p.q.74.c. 4.fol. 343.*contrarium docet:quia ſacerdos verè habuit intentionem conſecrandi particulas, neque hanc intentionem reuocauit. Cum igitur materia ſit apta,& ſufficienter præſens,& ex alia parte verba ſine reſtrictione prolata ſint,nec intentio deſit,ad illarum conſecrationem nihil deeſt, & quamuis ſacerdos aduertens,Particulas eſſe extra aram ,noluiſſet illas conſecrare: tamen reuera non habuit hanc intentionem,immò habuit contrariam;nimirum conſecrandi Particulas ferendas.Qua ratione vere conſecrat, qui putans,ſe eſſe in gratia,profert verba,& cæt. quamuis ſit in peccato: cum certum ſit, quod ſi ille habuiſſet peccati notitiam, noluiſſet conſecrare. Igitur hic Doctor monet, tales Particulas reuerenter habendas eſſe, & quia res non caret difficultate,non ſumendas, aut diſtribuendas,ſeorſim, ſed ſimul cum aliis certis. Sed abſque vllo dubio hanc ſententiam docet Præpoſitus *in 3.par.q. 74.art.2. dub.3. num. 19.* quam ego non audeo damnare tamquam improbabilem. *p.3. tr. 6. reſ.103. & p.5. tr.14.reſ.19.* Aduerte autem quod ſi pyxis cum Particulis poſita ſuper corporale tempore conſecrationis non aperitur.Particulæ nihilominus remanent conſecratæ ſecundùm omnes.*p.3.tr.6.reſ.103.* in fine.

Sed ego contrariã teneo, etiamſi Sacerdos in Sacriſtiã habuiſſet intentionem conſecrãdi particulas.

Quamuis contrariam ſententiam non damnem.

Certum eſt autem remanere conſecratas particulas in pyxide clauſas.

8 Quæres ſecundò: An ſi Sacerdos habeat in manibus duas Hoſtias quas conſecret,putans eſſe vnam, nihil determinando, vtraque remaneat conſecrata?Reſpondeo affirmatiuè Ita Mercerus,*vbi ſuprà*,& alij communiter.*part.5.tr.14. reſ.19.§. Aduertendum.*

Et ambas Hoſtias, ſi duas haberet Sacerdos, in manibus vnam exiſtimans.

9 Quæres tertiò: An gratiæ vini,quæ ſunt in Calice ſeparatæ ab eo,

HHh quod

Digitized by Google

Guttæ vini ſeparatæ quæ adhærent continenti, non conſecrantur,

quod eſt in fundo remaneant conſecratæ? Reſpondeo negatiuè: quia communis, & optima intentio Eccleſiæ eſt, conſecrare omnem liquorem conſecrabilem, qui continetur in Calice per modum vnius continui. Et hoc ſignificare intendit per particulam, *Hic.* Ita Layman *lib.5. tr.4.c.2.num.*15.& alij contra Bonac. *de Sacr. diſp.*4.*q.*2.*punct.*6. *n.* 41. diſtinguit, & remanere conſecratas inquit illas guttulas, quæ reliquo liquori proximè adhærentes cum illo facilè commiſcentur, non autem reliquas. Sed hoc difficultatem habet ſecundùm Layman: quia determinari non poteſt, quanta debeat eſſe talium guttarum propinquitas: & conſecratio ſicut reliqua Sacramenta, pendere non poteſt in ſui veritate ex futuro euentu contingente, *part.* 2.*tract.*17.*reſol* 16. *& part.*3. *tract.* 4. *reſol.*31.

Quamuis alij aliter ſentiant.

10 † Materia tandem conſecrari non poteſt, niſi iuxta ritum Eccleſiæ. Vnde primo non poteſt conſecrari, niſi ſit oblata †. Sed quid ſi poſt oblationem offeratur Sacerdoti Particula conſecranda? Reſpondet Bonacina *quæſt. vltimum punct.* 2.*numero* 6. conſecrari non poſſe. Sed Gauant. *comm. ad rubr. Miſſ. tom.* 1.*part.*3.*tit.* 10.*numero* 19. probabiliter putat, mentaliter offerri poſſe, & poſtea conſecrari, dummodo allata fuerit ante præfationem. Magis amplè loquitur Poſſeuinus *de offic. Curati c.* 2. *num.*7.*p.*2.*tr.*14.*reſ.*71.

Si afferatur ſacerdoti Particula conſecranda poſt oblationem, poteſt illam mentaliter offerre, & conſecrare.

† 11 Secundò conſecrari non poteſt panis, niſi more cuicumque Eccleſiæ ſolito formatus. Et ad Miſſam in noſtris partibus adhiberi debet Hoſtia magna, non Particula. † Quod ſi in aliquo campo non inueniretur Hoſtia, adhiberi poſſet Particula in Miſſa priuata, & ſecreta, etiam in die profeſto, ceſſante ſcandalo. Ita Marchantius *tom* 4. *cap.*5. *quæſt.* 5. *caſ.*6.*parte* 5.*tractat.*13.*reſ.*80.

Et ſecluſo ſcandalo Sacerdos deficiente Hoſtia, poteſt celebrare cum particula.

12 Petes primo, an Hoſtiæ rubeæ, quibus litteræ aliquando obſignantur, ſint materia Sacramenti Euchariſtiæ? Negat Lugo *de Sacramen. Euchar. diſp.*4.*ſect.*1.*num.*4.& tenera ab hac opinione, non eſt recedendum, quia tales Hoſtiæ non videntur nec ſunt panis vſualis, & ad hanc rem mortalem, vt optimè obſeruat Raphael Auerſa *de Sacr. Euchar. q.*2.*ſect.*3. potius attendi debet conditio materiæ vſualis ad cibum hominum, quam ratio Phyſica ſpecifiæ quidditatis. *par.*7. *tr.* 12. *reſ.* 8.§. *quæro ſecundò.*

Non poteſt conſecrari in hoſtiis rubeis, quibus obſignantur literæ.

13 Petes ſecundò: An ſuccus elicitus ex vuis paſſis, ſit in Sacramento Euchariſtiæ materia conſecrabilis? Affirmatiuè reſpondet Amicus *in Curſu Theolog. t.*7.*diſp.*16.*ſect.*3.*n.*34. quia talis ſuccus eſt vinum, eoque perfectius, quod ab aqueo humore per purgatus *p.*7. *tr.*12.*reſ.* 8.

Licet quidem in ſucco elicito ex vuis paſſis.

14 Offa panis oppoſita in vino non eſt materia vtriuſque conſecrationis. Cardinal. de Lugo *par.*6. *tract.*8.*reſ.* 65. Sic etiam panis effectus aqua maris, quæ naturalis eſt, materia eſt conſecrationis; ſecus effectu ex aqua roſacea, quæ eſt artificialis, vel vt dicitur (Pan cotto) non ſunt materia conſecrationis. *part.*9.*trac.*9 *reſ.*58.

Offa panis, & ſimilia non ſunt materia conſecrationis.

EVCHA

Digitized by Google

EVCHARISTIÆ forma.

14 FOrma conſecrationis Hoſtiæ hæc eſt, *Hoc eſt enim Corpus meum.* Calicis vero, *Hic eſt enim Calix ſanguinis mei.* Particula *enim* non eſt de eſſentia. At proinde, qui illam omitteret, non peccaret mortaliter, niſi id faceret ex contemptu, aut cum ſcandalo Immò Cabrera in 3.*par.quæſt* 60 *art.*8.*diſp.*2.*num.* putat, quod etiamſi accedat contemptus, ſiſtens intra limites leuitatis materiæ, adhuc eſt ſolum peccatum veniale, quia contemptus diuinæ legis in materia leui non eſt peccatum graue *par.*2.*tr.*17.*reſol.*14.*& p.*5.*tr.* 14.*reſ.*78.§. *Notandum eſt.* Idem dic, ſi Sacerdos diceret, *Hic eſt calis.S.pro X.* vtendo nam conficeret Sacramentum: quia ſaluaretur ſignificatio ſubſtantialis: quamuis enim in rigore vox *Caliis*, habeat aliam ſignificationem à voce *Calix*, tamen ex ipſo actu, & forma conſecrationis ſignificat Calicem. Eadem ratione docuit D. Thomas 3.*p.quaſ.*60.*art.*3. validum eſſe Baptiſmum collatum *in nomine Patria, Filia*, &c. Ita Pitigian.*in* 4. *diſt.* 3. *quæſt.* 2. *art.* 14. *cit.* §. *quoad ſecundum*

Forma Conſecrationis, quæ?

Particula *enim* non eſt de eſſentia

Et omitti poteſt ſine mortali.

At ſi accedat contemptus? Vide.

Si ſacerdos dicat Calis pro Calix, conſecrat.

15 Petes primò: An hæc forma, *Hac eſt caro mea*, pro conſecratione Hoſtiæ ſit valida? Reſpondet negatiuè Mercerus de *Sacram quæſt.* 78. *art.*2. quia *caro* minus ſignificat quam *corpus.* Hoc enim ſignificat conflatum ex carne, oſſibus, neruis, &c. Et in hæc omnia conuertitur panis non in ſolam carnem Sed Granado *in* 3 *par.contr.*6.*tract.*8. *diſput.*5.*num.* 5. & alij affirmant: quia Chriſtus Dominus ad ſignificandum corpus ſæpe vſus eſt nomine carnis Ioan 6. *Qui manducat meam carnem. Caro mea verè eſt cibus*, &c. Et Sanctus Cyprianus teſtatur, Chriſtum in ſupradicta forma conſecraſſe. Quamuis autem corpus ſignificet aliquid præter carnem, tamen caro ſumi ſæpe ſolet pro corpore, & ſignificat etiam oſſa, neruos, & totum hominem. *Omnis caro corruperat viam ſuam. Videbit omnis caro ſalutare Dei. Verbum caro factum eſt. Verbum caro panem verum, verbo carnem efficit.* Vtraque ſententia eſt probabilis, ſecunda probabilior *p.*5. *tr.* 14. *reſ.*76.

Quid ſi quis in conſecratione Hoſtiæ adhiberet hanc formã (Hæc eſt caro mea?)

Reſpondeo, conſecraret.

At quid ſi dicat (Hic) eſt Corpus meum.

16 Petes ſecundo: An hæc forma ſit valida, *Hic eſt corpus meum?* Reſpondeo cum Granado *vbi ſup.n.*4. quod ſi ly *hic* ſit aduerbium locale, forma non eſt valida, quia mutatio eſt accidentalis, & grammaticalis. *par.*5. *tr.*14.*reſ.* 77.

Vel (Hoc corpus eſt meum.)

17 Petes tertiò: Quid dicendum de hac forma, *Hoc corpus eſt meum*, vel *Meum eſt hoc corpus*? Fagundez *part.*3.*lib.*2.*cap.*6.*n.*11. & Gamachæus *in* 3.*part.quæſt.*78.*cap.*2. dicunt non eſſe validam: quia pronomen *meum* vtrobique ſumeretur poſſeſſiuè, ſumeretur enim adiectiuè non ſubſtantiuè, & ſenſus eſſet, *Hoc corpus ad me pertinet.* Vnde non exprimeret myſterium conuerſionis. *p.*5.*tr.*14.*reſ.*78.

Aut (Meum eſt hoc corpus?)

EVCHARISTIÆ Miniſter.

Eucharistiæ miniſter aut conſecrat, aut communicat. Si conſecrat, debet omnino eſſe ſacerdos. Et debet adhibere intentionem. Quid ſi cogitur conſecrare maſſam panis.

16 † SIcut in hoc Sacramento duo ſunt, ſcilicet conſecratio, & vſus: ita duo ſunt miniſtri, vnus conſecrationis, alter collationis. De hoc ſecundo dictum eſt ver. *Communionis miniſter.* De miniſtro conſecrationis duo ſolùm dicenda ſunt. Primum, quod debet eſſe Sacerdos in omni caſu, vnde nullus carens charactere ſacerdotali conſecrare poteſt. Secundum quod ad conſecrandum adhibere debet intentionem. †. Sed hanc ſuſpendere poſſe, ait Sancius *ſelect. diſp.* 35. *n.*6. in caſu, quo quis metum mortis iniiceret, niſi totum panem, qui eſt in foro, conſecraret. Scilicet, ad vitandam mortem, & ſacrilegium proferre poſſe verba abſque intentione. Sed contra ſentit Palaus *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 1. *punct.* 13. *n.*8. *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 83. §. *Notandum.*

EVCHARISTIÆ cuſtodia.

An particulæ conſecratæ ſtatim poni poſſint in Tabernaculo? Aut dari alteri diſtribuendæ. Pyxis non debet eſſe benedicta. Et deferri poteſt cum Sanctiſſimo, in nauigiis bene aptatis.

1 EVchariſtia à conſecratione vſque ad Communionem ſtare debet ſuper aram. Vnde ait Lugo *de Euchariſtia diſp.* 10. *ſect.* 2. *num.* 69. non poſſe Sacerdotem Particulas conſecratas ſtatim ponere in Tabernaculo; vel extra aram, aut dare alteri Sacerdoti, vt populo diſtribuat: nam hæ quoque pertinent, ſicut Hoſtia, ad idem ſacrificium: & Rubricæ Miſſalis ita præcipiunt ſeruari, *part.* 5. *tractat.* 13. *reſol.* 72. Pyxis non debet eſſe neceſſariò benedicta, nec oportet in ea eſſe corporale, vel aliud, vide verbo *vaſa ſacra, num.* 3. Licet Sacram Euchariſtiam deferre in nauigiis, ſi adſit capacitas, & illi locus decens, & ſeparatus deſignetur. Ita Granado *tract.* 24 *diſput.* 13. *n.* 7. *v. Celebrare, n.* 28. *part.* 5. *tract.* 2. *reſ.* 40. §. *Nota etiam.*

Fragmentum inuentum in Patena poteſt ſumi poſt Miſſam.

2 Si Sacerdos poſt purificationem, vel finita Miſſa inuenerit aliquod fragmentum in Patena per ſe, vel per alium conſecratum, poſt illud ſumere. Paludan. *p.* 9. *tract.* 6. *reſ.* 27.

EXAMINARE.

Debet examinari à ſynodalibus examinatoribus.

1 PRæſentatus à patrono laico in Eccleſiam parochialem debet examinari ab examinatoribus ſynodalibus; ſed ſi eſſet partim Eccleſiæ, & partim laici, debet fieri conſenſus, ſed vide res vbi curioſa inuenies, *p.* 9. *tr.* 8. *reſ.* 16.

Poteſt examinare regulares prædicatores.

2 Epiſcopus, ſi vult examinare Prædicatores Regulares, prædicare volentes in alienis Eccleſiis, poteſt.

Sic

Digitized by Google

Sic declarauit Sacr. Congregatio, Concl. 22. Ianuarij 1622. *part. 9.tract.9.reſ.42.*

EXCOMMVNICATIO.

1 † DE natura,& cauſis excommunicationis dictum eſt ſub ver. *Cenſura.* Eſt enim cenſura Eccleſiaſtica, qua homo Chriſtianus communibus fidelium bonis priuatur,iuxta dicenda ver. *Excommunicationis effectus.* Excommunicatio alia eſt maior, alia minor: illa priuat omnibus bonis ibi numerandis,hæc perceptione tantùm Sacramentorum.Item,alia eſt à iure,alia ab homine, alia latæ ſententiæ, alia ferendæ. vide v. *Cenſuram*.. — Excommunicatio quid? — Et quotuplex.

2 Excommunicatio eſt actus irretractabilis, & irreparabilis, vt docet Conc.Trid.*ſeſſ.13.cap.1.*de Reformatione.*p.9.tr.8 reſ.21.*

EXCOMMVNICATIONES aliquot.

1 IN capit. *Super ſpeculum, ne Clerici, vel Monachi*, excommunicantur Clerici, & Religioſi incumbentes ſtudio legum,aut medicinæ in ſtudiis publicis †,non autem habentes in ſuis domibus priuatum lectorem,qui eos priuatim has facultates edoceat. Ita Villalobos *tom.1.tractat.17.diff.28.num.4* contra Suarez *de cenſ. diſp.23.ſect.3.n.19.* Immò nec in ſtudiis publicis,ſi legibus ſtudeant,quatenus inſeruiunt ad notitiam Canonum.Sic Sanctarellus *de apoſt.c.2.dub.3.n.21.*Sed hoc procedit in foro interiori tantùm. Aduerte etiam, quòd in dicto capite non comprehenduntur Diaconi,vel Subdiaconi,licet beneficiati,niſi habeant perſonatus.Sanctarellus *ibid.part.3.tr.5.reſ.27.* — De excommunicatione Eccleſiaſticorum ſtudentium legibus,& medicinæ.

2 Excommunicationem can. *Si quis ſuadente*,contra Clerici,vel Religioſi percuſſorem, incurrit percutiens Religioſus militem approbatæ Religionis,vt S.Ioannis,Alcantaræ,& Calatrauæ,etiam Nouitium, quia hi gaudent priuilegio Canonis.Sic Marchinus *in defenſ.hiſtor.Ord.art.4. num.37.& art.5.num.90.* licet contra ſentiat Texeda *contr. 11. dub.1. num. 16.parte 5.tract. 13.reſ.44.* Item, percutiens Clericum carentem requiſitis Tridentini pro gaudendo priuilegio fori, nam ea non requiruntur ad priuilegium Canonis. Ita Nauarrus *lib.5.conſ.* 24. declarauit Sacra Congregatio apud Comitolum *lib.6. q.20.* Sed Suarez *diſput. 22.ſect. 1. num. 11.* probabilem putat opinionem contrariam, eo quia faciliùs amittitur priuilegium Canonis, quàm fori, cum illud à iure humano,hoc a diuino procedat,*part.3,tr.5.reſ.81.* † & Liberius olim.*p.1. tr.2. reſ.5.Sed hæc,& 37.*†Non tamen incurrit Clericus ſeipſum percutiens,ſecundùm Turrianum *de cenſ.lib.3.diſput.29.dub.2.*quia canon manifeſtè loquitur de percutiente perſonaliter diſtincto,& in odioſis non fit extēſio. Sed contra ſentit Molina *de iuſtit.tom.4.tr.3.diſp.51.*tum propter iniuriā — Excommunicationem incurrit percutiens Religioſum,etiam militem. — Et Clericus,etiam carentem requiſitis Tridentini. — Non tamen Clericus ſeipſum percutiens.

Digitized by Google

quæ ſtatui clericali infertur, tum etiam, quia plus homicida eſt, qui ſeipſum, quam qui alium necat. can. *Si non licet* 23. *q.*5.*p.*3. *reſol.*81.

Quid ſi quis plures Clericos percutiat vno ictu?

3 Qui eadem actione plures clericos percuteret, vel vno ſclopo occideret, probabile eſt, vnius tantùm excommunicationis reum fore. Vide v. *Circumſtantia,num.*72. Si verò plures percutiat ſucceſſiuè, DD. communiter cum Alterio *lib.*3.*diſp.*10.*c.*8. dicunt, plures incurrere: quia illæ percuſſiones licet vnico, & continuato tempore menſurentur, ſunt tamen plures ratione obiecti, & termini ad quem. *p.*5.*tr.*9.*reſ.*60. Similiter, qui percuteret Religioſum tonſuratum, duas excommunicationes incurreret, quia violaret reuerentiam duplici titulo illi debitam, Clericatus, & Monachus. Minimè verò, ſi percutiat clericum ad plures Ordines promotorum: nam omnes Ordines, vt ſpectantes ad vnum ſtatum Clericalem, vnam reuerentiam exigunt. Ita Suar. *de cenſ. diſp.* 5. *ſect.* 3. *num.* 15. *ibid.*§.*Secundò.*

Vel pluribus ſucceſſiuè?

Aut Religioſum tonſuratum?

Aut in pluribus ordinib. conſtitutum?

Incurrit nè plures cenſuras?

Hæc cenſura eſt reſeruata Papæ, ſi eſt enormis.

Nimirum notabilis, ſcandaloſa.

4 † Porrò percuſſio triplex eſt, leuis, grauis, & enormis. † Et leuis non habet adnexam excommunicationem, ſi Clerico inferatur, etiamſi procedat ab animo mortifero, nam etiam in hac materia datur leuitas materiæ. Vide v. *Cenſura n.*18.*p.*5.*t.*5.*reſ.*65. † Si percuſſio eſt grauis, eſt reſeruata Epiſcopo, ſi enormis, Papæ †. Eſt autem enormis, ſi eſt publica notabilis: & gignit magnum ſcandalum. Ita Nauar. *c.*27.*n.*92. qui affert Bullam Innocent. IV. quod in dubiis percuſſiones potius graues quam leues iudicari debeant, ſed hæc Bulla eſt incerti auctoris, & non continetur in iure. Ita Filliuc. *tom.* 1.*tr.*15.*c.*1.*n.*45.*p.*2.*tr.*16.*reſ.*21. Notoria vero erit, quando patebit quinque hominibus, ait Aragon *in* 2. 2. *q.* 102.*ar.*9. Maſcard. *de prob.to.*2.*concl.*1101.*n.*18. requirit, vt pateat ſeptem. Auila *p.*2.*c.*6.*diſp.*2.*dub.*4. in oppido decem, aut duodecim, in magna ciuitate pluribus. Communis vero DD. id remittit iudicio viri prudentis, qui id ex circumſtantiis actus, loci, & temporis diſcernat *d.* 2. *tr.*16. *reſ.*22. Huiuſmodi autem percuſſor vitari non debet, niſi adſit certitudo moralis notorietatis delicti, vt docet Hurtado *diſp.*11.*diff.*3.*n.*10.*p.*4.*tr.*3. *reſ.*71. Immò requiritur, vt delictum nulla poſſit tergiuerſatione celari, quod non habetur, niſi poſt ſententiam iudicis, vt de omni excommunicato dicemus v. *Excommunicationis n.*27. Nam aliàs ſemper is poteſt dicere, ſe fuiſſe ebrium, percuſſiſſe in defenſionem, & alia. Sic Couarr. *in cap. Alma mater p.*1.§.2.*n.*7.*p.*3.*tr.*5.*reſ.*14.*& p.*1.*tr.*9.*reſ.*61.

Et notoria.

De excommunicatione (c. inhibemus) contra laicos diſputantes de fide cum hæreticis.

5 Excommunicatio quæ ferenda decernitur in cap. *inhibemus, de hær. in* 6. contra laicos diſputantes cum hæreticis de rebus fidei, ſecundùm Sanch. *in ſum.tom.*1.*lib.*2. *c.*6. *n.*6. comprehendit omnes illos, qui neo Clerici ſunt, nec religioſi, ſecundùm Hurtad. *diſp.* 74. *ſect.*3. §.24. etiam Religioſi, præſertim eos, qui conuerſi vel donati dicuntur, & ſecundùm Lorcam *in* 2.2.*q.*10.*art.*7, etiam ſanctimoniales. *p.*5. *tr.*13. *reſ.*12. Quid ſi laicus ſit doctus? Reſpondeo, non comprehendi, quia cum hoc ceſſat legis motiuum, quod eſt periculum peruerſionis. Vide v. *Lex,n.*18. *ibid.* §. *Sed obiter,& tr.*14.*reſ.*60. in fine. † non obſtante, quod *in p.*4.*tr.*8.*reſ.*56. tenuerit comprehendi †.

6 De

Digitized by Google

6 De excommunicatione Clem. VIII. contra confeſſarios abſoluentes reſeruata, prætextu priuilegij, vide v. *Abſoluere, n.*30.

7 De excommunicatione Tridentini *ſeſſ.* 24. *c.* 18. circa cogentes puellas habitum Monaſticum ſumere, aut profiteri, vide v. *Pater n.* 3. De aliis vide in propriis locis.

8 Non excommunicantur appellantes à Pontifice ad Concilium Generale præſens, nec conſulentes. Dian. & alij, *p.* 9. *tr.* 7. *reſ.* 66.

EXCOMMVNICATIONIS effectus.

1 †. PRIMVS communiter vocatus excommunicationis maioris effectus (cum tamen potius eius natura ſit) eſt priuare excommunicatum ſuffragiis Eccleſiæ †. Et quidem Faber *in* 4. *diſt.* 25. *diſp.* 4. *c.* 4. *dub.* 151. probabilem putat opinionem Latomi *contra Lutherum art.* 7. quod non ſolùm priuat ſuffragiis publicis, & communibus Eccleſiæ, ſed etiam priuatis & particularibus. Nam Canones hanc diſtinctionem non faciunt, ſed ſolùm dicunt, excommunicatum eſſe priuatum communione fidelium, ad quam pertinent etiam ſuffragia priuata, quippe quæ comprehenduntur in ſymbolo ibi, *ſanctorum communionem.* Deinde, quia Chriſtus inſtituens & ſignificans eſſentiam excommunicationis, dixit, *Sit tibi tamquam Ethnicus, & publicanus.* Ethnici autem, & infideles priuantur orationibus, & ſuffragiis, tam publicis, quàm priuatis. Et tandem, orationes priuatæ non iuuant excommunicatum ad ſatisfactionem, pro pœna, qui excommunicatus contumax non eſt capax ſatisfactionis cum ſit in peccato; neque impetrando ei aliquod bonum ſpirituale, vel temporale; quia Eccleſia directè intendit illum his bonis priuare, & ſic fruſtra illi applicantur. Dices illum iuuare ad reſipiſcentiam. Sed talia bona aliter proſunt peccatoribus non excommunicatis, & tamen Eccleſia intendit excommunicatos priuare omnibus bonis quibus fruuntur ij, qui in ſua exiſtunt, communis Doctoris opinio cum Durando *in* 4. *diſp.* 15. *quaſt.* 3. eſt, licere priuatis orationes fundere pro excommunicatis. Et Cornejo *in* 3. *part. tract.* 5. *diſput.* 10. §. 3. *dub.* 3. obſeruat, hanc communicationem propriè loquendo eſſe actum miſericordiæ, & eleemoſynæ ſpiritualis, quæ excommunicato licitè exhibetur ex propriis bonis. *p.* 5. *tract.* 9. *reſol.* 77.

[Margin: Excommunicatus priuatur ſuffragiis Eccleſiæ. Et ſecundum Latomum etiam priuatis & particularibus.]

[Margin: Et ſecundum omnes tantùm publicis, & communibus.]

2 Immò placet opinio Filliucij *tom.* 1. *tract.* 12 *cap.* 2. *num.* 51. contra Auilam *p.* 2. *cap.* 6. *diſput.* 9. *dub.* 5. quod Sacerdos poſſit occultè, & ſecretò orare pro excommunicato, vt perſona priuata, vel in *Memento*, vel in aliis partibus Miſſæ: quia quamuis Sacerdos in Miſſa exerceat miniſterium publicum, non tamen deſinit eſſe perſona priuata. Verùm non poſſet pro excommunicato Miſſam offerre, vel illum in Canone, aut alia oratione nominare. Item quòd Sacerdos, dum publicè orat in perſona Eccleſiæ, poſſit ſimul intentione priuata orare pro excommunicato, & facere pro eo eamdem petitionem, dummodo exteriùs non nominet. Tertiò,

[Margin: Vnd celebrans poteſt pro excommunicatis ſecretò orare. Et dum publicè orat priuata ſimul intentione illum Deo commendare. Et opus Sacrificij ex opere operantis pro illo offerre.]

Digitized by Google

Totumque valorem operis operati ſibi correſpondentem.

tiò, quòd poſſit Sacerdos totum pium opus Miſſæ, & officij diuini, vt opus proprium eſt, priuata intentione pro excommunicato offerre, quia hoc eſt non prohibitum. Et tandem ex Hurtado *de excom. diſp. 3. diff. 6. n. 16.* offerre poteſt totam actionem celebrandi quoad valorem ipſi Sacerdoti correſpondentem. *ibid. §. Sed difficultas.*

Publica verò ſuffragia ante abſolutionem.

Probabilius eſt nō prodeſſe.

Etiam ſi ſit contritus.

3 Quod ſi excommunicatus non toleratus, per contritionem iuſtificatus ſit, etiam ante obtentam abſolutionem, docet Faber *n. 142.* ſuffragia Eccleſiæ illi prodeſſe: quia cùm tollitur contumacia, tollitur etiam in foro interiori excommunicatio, & ſic apud Deum eſt abſolutus: nec enim Eccleſia intendit ſuis ſuffragiis eum priuare, qui Deo reconciliatus eſt. At Suarez *de cenſ. diſp. 9. ſect. 3. n. 2.* & Mercerus *in 3. par. q. 21. dub. 3. num. 2.* negatiuam ſententiam amplexi ſunt: quia excommunicatio non tollitur per ſolam pœnitentiam interiorem, alioqui poſtea non eſſet opus abſolutione. Et Innocentius III. cap. *ſacr. de ſent. excomm.* ſignificat, ante abſolutionem nec pro excommunicatis orandum, nec ab iis oblationes recipiendas. Et ſanè pœna poteſt remanere poſt culpam, id quod maximè conuenit pœnis Eccleſiaſticis, ad conciliandum illis timorem, & reuerentiam. Vtraque ſententia eſt probabilis. Secunda probabilior. Certum tamen mihi eſt, licere applicare communia Eccleſiæ ſuffragia pro excommunicato occulto defunčto in gratia, quia in eo caſu abſolutio regulariter negligi poteſt ſine peccato ad vitandam infamiam, & Eccleſia non intendit priuare ſuffragiis eum, qui abſque nota abſolui non poteſt, dummodo iuſtificatus ſit per contritionem. Capitula verò loquuntur de excommunicato publico. *par. 5. tr. 9. reſol. 75.*

Licet tamen ea offerre pro excommunicato occulto defunčto in gratia, abſque abſolutione.

Quod etiam dic de ſacrificio Miſſæ.

4 Placet etiam ſententia Vaſquez *de excommunicat. dub 11. num. 73. & tom. 3. in 3. part. diſput. 217. cap. 3. num. 26.* Sacrificium Miſſæ pro excommunicato contrito offerri non poſſe, &, ſi offeratur, non prodeſſe: quia excommunicatio iuſtè facit incapacem talis effectus, & non aufertur per ſolam internam iuſtificationem. Sed probabilis quoque eſt contraria ſententia Fabri *n. 148.* ſiue Sacerdos offerat in perſona Chriſti, ſiue in perſona Eccleſiæ, quia hoc non eſt prohibitū, nec eſt intentio Eccleſiæ excludere iam reconciliatum à ſuffragiis, ſed tantum contumacem. Sacerdotem verò non peccare, neque venialiter, ſed opus bonum, & rectum efficere, *par. 5. tract. 9. reſol. 76.* Atque ita pro eo, qui percuſſus in duello, paulo poſt moritur cum ſignis contritionis, offerri poteſt ſacrificium, vt docet Portelius, *reſp. par. 3. caſ. 10. num. 2. par. 4. tract. 4. reſolutio. 192. §. Sed hic oritur.*

Sed hæc omnia procedunt de excommunicatis nō toleratis.

Nam pro toleratis licet publicè orare, & ſacrificia offerre.

5 Quæ omnia procedunt de excommunicatis, non toleratis: nam pro toleratis poſſumus publicè orare, & ſacrificia offerre: quia Concilium Conſtantienſe abſolutè concedit, vt cum talibus communicare poſſimus in omnibus diuinis Officiis; & in hac communicatione comprehenditur applicatio ſuffragiorum; primò, quia Eccleſia pro eodem paſſim vſurpat, communionem Sanctorum, & participationem ſuffragiorum, quare cum materia ſit fauorabilis, & hic ſenſus verbis congruat, ita dicendum eſt. Secundò, quia ex cap. *Sacris* 38. & cap. *à nobis* 28. *de ſentent.*

ſentent. excommunicat. hæc duo, *communicare cum aliquo*, & *publica ſuffragia illi applicare*, aut ſimul prohibentur. Ita Megala in 3. *par. lib.* 2. *c.* 2. *num.* 20. & alij contra Vaſquez *de excommunic. dub.* 2. *par.* 5 *tract.* 9. *reſol.* 74. Debent tamen ſuffragia Eccleſiæ ſpecialiter applicari ipſi excommunicato, aliàs non ei proſunt: quia Eccleſia, cui ſe miniſter conformare intendit, eos excludit. Poſſet igitur excommunicatus toleratus ſuffragia Eccleſiæ communia petere, ſi non peccaret venialiter, loquendo cum eo, à quo petit. Ita Hurtado *de excommun. diſp.* 3. *diff.* 4. *num.* 12. *ibid.* §. *Notandum.*

Debent tamen ſpeciatim illis applicari, alioqui non proderunt.

Si verò illa dictus excommunicatus petat, peccat ſolùm loquendo.

6 Poteſt tamen excommunicatus etiam non toleratus, ingredi Eccleſiam, & in ea orare, quamuis alij fideles adſint, ſeparatim tamen, & in diuerſo ſacello: nam ſic non cenſetur communicare. Immò quoad orationem priuatam, etiam in eodem ſacello: quia cum oratio non ſit communis, non communicant. Et tandem poteſt cum aliis audire concionem in Eccleſia. Ita contra gloſſam *in cap.* 1. *diſtinct.* 21. Raynaldus *de monit. part.* 2. *cap.* 2. *num* 21. Quod autem ait Tertullianus *de pudicis cap.* 4. *num.* 14. excommunicatos ab Eccleſiæ limine ſubmoueri, accipiendum eſt pro tempore Sacri, aut diuinorum officiorum. Immò etiam tunc Eccleſiam ingredi poteſt, vt ver. grat. tranſeat, ob commoditatem itineris: nam ſic non communicat in diuinis. Ita Paludanus in 4. *diſtinct.* 18. *q.* 4. & 6. Quod vniuerſaliter cum eodem dicendum eſt, ſi eo tempore Eccleſiam ingrediatur ad quodcumque negotium, dummodo non intret, vt interſit diuinis, aut orandi cauſa. Addit Caietanus *ſumm. cap. de particip. cum excomm.* §. *illicita autem*, etiam eo tempore orare poſſe oratione priuata. *par.* 5 *tr.* 9. *reſol.* 16. Si verò excommunicatus in Eccleſiam intret, dum Miſſa celebratur, vt Sacrificio interſit, expellendus eſt per admonitionem, &, ſi neceſſe fuerit, per coactionem. Et ſi hæc non ſufficiat & Miſſa ad conſecrationem non eſt deuenta, Sacerdos debet omittere Miſſam: ſecus ſi peracta eſt conſecratio. Quod ſi conſecratio non eſt peracta, Canon tamen inceptus eſt, Suarez. *diſp.* 12. *ſect.* 1. ait, vtrumque probabile eſſe, & quod Sacrificium omitti poſſit, & quòd poſſit peragi, Sacerdotem poſſe vtrumque eligere, tutius tamen eſſe Miſſam omittere. Vide Turrianum *diſp.* 11. *dub.* 1. *lib.* 2 *p.* 5. *t.* 9. *reſ.* 92.

Excommunicatus poteſt ingredi in Templum, & orare.

Sed ſeparatim ab aliis.

Et citra tempus Miſſarum, aut diuinorum Officiorum,

In quo tamen poteſt per Eccleſiam tranſire ob commoditatem. Si verò vt adſit diuinis, expelli debet.

Et ſi non poteſt, ceſſandum à Miſſa, ſi ad Conſecrationem,

vel Canonem non peruenerit.

7 Excommunicatus autem Miſſæ aſſiſtens, aut diuinis officiis, nullam pœnam incurrit; nam nulla reperitur in iure. Ita Corneio *in* 3. *part. diſp.* 10. §. 4. *dub.* 2. Qui ait, illum admittentes ſolum incurrere excommunicationem minorem, vt in capit. *is, qui.* & cap. *Epiſcoporum de priu. in* 6. imponens interdictum procedere ſolum de exemptis ab Epiſcopo. *par.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 65.

Ille tamen ſi Sacro interſit, nullam pœnam incurrit.

8 In caſu verò neceſſitatis, ait Suarez *diſp.* 12. *ſect.* 1. poſſe Sacerdotem vti miniſtro excommunicato non denunciato ad Sacrificium; quia Eccleſia creditur in tali caſu prohibitionem ſuſpendere. Addit Turrianus *de excomm. lib.* 2. *diſp.* 11. *dub.* 1. poſſe etiam vti denunciato, ſi grauis vrgeret neceſſitas celebrandi. *p.* 5. *t.* 9. *reſ.* 91.

Et in caſu neceſſitatis miniſtrare illi poteſt.

Etiam ſi non ſit toleratus.

9 Excommunicatus officium diuinum, B. Virginis, &c. cum alio

Excommunicatus

Digitized by Google

recitans Officium B. Virg. cum alio, peccat venialiter.

recitans, peccat, venialiter tamen; ſicut etiam recitans cum illo: quia talis communicatio eſt leuis. Ita Gordonius *tom.* 2. *lib.* 7. *q.* 8. *c.* 2. *num.* 23. & alij contra Nauarrum *c.* 27. *n.* 36. §. *ad* 5. qui contra communem ſententiam putat nullo modo peccare, *p.* 5. *t.* 5. *reſ.* 89.

Sicut, ſi recitans ſolus, dicat (Dominus vobiſcum.)

10 Excommunicatus recitans Horas canonicas, non debet dicere: *Dominus vobiſcum*, ſed eius loco, *Domine exaudi orationem meam.* Nam illud verbum non eſt perſonæ priuatæ ſed totius Eccleſiæ. Quòd ſi dicat, *Dominus vobiſcum*, & ſit Sacerdos, vel Diaconus, ait Suarez *de cenſ. diſp.* 12. *ſect.* 2. *n.* 13. fieri irregularem. E contra, Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 2. *n.* 3. nullum putat eſſe peccatum. Sed media via tenenda eſt cum communi apud Coninch *de Sacr. diſp.* 14. *dub.* 7. *num.* 54. quòd ſit peccatum veniale, & cuiuſcumque ſit Ordinis, irregularitas non incurratur, *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 94. & *p.* 5. *t* 9 *reſ.* 93.

Sed an vti poſſit aqua benedicta.

11 Docet Bonacina, *de cenſ. diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 3. §. 2. *num.* 8. vſum aquæ benedictæ excommunicatis eſſe prohibitum; quia illa ex oratione Eccleſiæ prodeſt fidelibus, quæ intendit excommunicatos omni oratione priuare. Id quòd Suarez *ſect.* 3. verum putat, ſi illius vſus fiat ex intentione faciendi orationem Eccleſiæ. Alij docent, vſum aquæ benedictæ non eſſe excommunicatis prohibitum, quia hæc prohibitio in nulla lege exprimitur. Turrianus *lib.* 2. *diſp.* 11. *dub* 3. primam ſententiam putat eſſe magis probabilem, ſecundam magis piam. *p.* 5 *t* 9. *reſ.* 90.

Secundò excommunicatus, etiam occultus, non poteſt Sacramenta recipere licitè extra neceſſitatem.

12 † SECVNDVS communiter dictus excommunicationis effectus, eſt priuatio, tam actiua, quàm paſſiua Sacramentorum. Nam quoad paſſiuam † non ſolùm denunciatus, & publicus, ſed etiam toleratus, & occultus non poteſt licitè Sacramenta ſuſpicere: niſi excuſaret ignorantia iuris, vel facti, iuxta dicenda v. *Ignorantia*, vel vrgens neceſſitas, ad vitandum ſcilicet ſcandalum, periculum mortis, infamiæ, &c. Ita Præpoſitus *in* 3. *p. q.* 2 *dub.* 7. *n.* 39. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 81.

Poteſt tamen validè.

13 In aliis autem caſibus Sacramentorum perceptio illicita quidem eſſet excommunicato, ſed valida: quia excommunicatio, non reddit ſubiectum incapax, ſed ſolùm ineptum. Id quod procedit etiam de abſolutione ſacramentali, quam, quamuis Vaſquez *de excomm. dub.* 4. *n.* 9. dicat, excommunicatione irretito, etiam minori, inualidè impendi: probabilior tamen eſt contraria ſententia. Suarez *diſp.* 10. *ſect.* 7. *num.* 9. quia excommunicatio non ſuſpendit iuriſdictionem Sacerdotis in excommunicatum: nec contrarium vllo iure probari poteſt. Quare, qui ex ignorantia, vel neceſſitate prædicta, abſolutionem peteret peccatorum tantum, vel ſi Sacerdos oblitus confeſſam excommunicationem abſoluere, abſolueret peccata, &c. abſolutio haberet ſuum effectum. Si verò, quis ſcienter ſubiiceret excommunicationem, & peteret abſolutionem peccatorum, peccaret mortaliter, & abſolutio eſſet nulla, non ratione excommunicationis, ſed peccati in ipſa Confeſſione commiſſi, & defectus diſpoſitionis *p.* 5. *t.* 9. *reſ.* 53. & 82.

Etiam quoad abſolutionem ſacramentalem.

Qui excommunicatis Sacramenta

14 Qui autem excommunicatis Sacramenta ſcienter miniſtraret, ipſo iure incurreret excommunicationem minorem, & interdictum ab

ingreſſu

Digitized by Google

ingreſſu Eccleſiæ, cap. *Epiſcoporum, de priu. in 6.* quæ generaliter incurrunt excommunicantes cum excommunicatis in ſacris. Addit Pontifex in *c. ſignificauit, de ſent. excomm.* incurrere eamdem excommunicationem. Sed hæc pœna non incurritur niſi primo, excommunicatio ſit papalis: ſecundò, niſi excommunicatus recipiatur in officiis: tertiò, niſi participans ſit Clericus, quique ſcienter, & ſpontè id faciat, de quibus Caietanus *in ſum. v. excommunicatio, cap.* 18. qui addit aliam limitationem, niſi excommunicatus ſit denunciatus. Vide Mercerum *in 3. p. q. 21. dub. 4. num. 2. p. 5. t. 9. reſolut.* 82. §. *Sed ſi quis.*

miniſtrat, incurrit excomm. minorē, & interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, etiam in certis caſibus eandem excommunicationē. Ipſe verò Euchariſtiam percipiens, vnum peccatum committit

15 Porrò excommunicatus Euchariſtiam ſumens, vnum tantum committit peccatum, vt dictum eſt v. *Circumſtantia, num.* 90.

Item excommunicatus non poteſt Sacramenta miniſtrare, ſub mortali. Et quidē inualidè abſolueret. Etiam à venialibus. Validè tamen cōſecrat, & applicat ſacrificium.

16 Priuatur quoque excommunicatus denunciatus communione actiua Sacramentorum, & ſacrificij oblatione, cap. *latore, & c. ſi celebrat, de cler. excomm. miniſtr.* idque ſub mortali, ratione grauitatis materiæ. Et non ſolum illicitè, ſed etiam inualidè abſolueret à mortalibus, *p. 5 tom. 9. reſ.* 83. Immò, quamuis probabiliter doceat Vaſquez *in 3. p. tom.* 4 *q. 93. art. 1. dub. 6. num.* 8. validè abſolueret à venialibus, oppoſitum tamen eſt probabilius; quia probabilior ſententia docet iuriſdictionem in venialia Sacerdoti competere de iure Eccleſiaſtico, ac proinde ab Eccleſia ſuſpendi poſſe, ſicut ſuſpendere intendit, excommunicatum declarans. Ita Præpoſitus *in 3. p. q. 2. dub. 8. num. 49. Ibid. reſ.* 83. Validè tamen conſecrat, & ſacrificij fructuum applicat: quia Sacerdos id facit in perſona Chriſti, & dependenter ab ipſo immediatè, non ab Eccleſia. Ita Cuninch. *diſp.* 14. *dub. 5. num. 35. reſ. 83. cit. §. Nota etiam.*

Nec peccat ſi Sacramenta miniſtret ex ignorantia, aut neceſſitate.

17 Excuſatur etiam excommunicatus denunciatus miniſtrando ſacramenta ex ignorantia, vel obliuione, vel neceſſitate, ſiue intrinſeca, ſiue extrinſeca metus, ſcandali, &c vt ſupra diximus de perceptione, ſecundum Fabrum *in 4. diſt. 25. q. 1. diſp. 4. c. 4. num. 165. p. 5. tr. 9. reſ.* 83. *& 96.*

Vt ſi conferat Baptiſmum, pœnitentiam, & Euchariſtiam in articulo mortis.

18 Quare conferre poteſt ſacramenta Baptiſmi, pœnitentiæ, & Euchariſtiæ in articulo mortis. † Baptiſmum quidem, & Pœnitentiam, quia ſunt neceſſaria neceſſitate medij, Euchariſtiam verò propter eius vtilitatem, & obligationem præcepti diuini †. Ita Mercerus *in 3. p. q. 21. dub. 5 p. 5. tr. 9. reſ.* 83. in fine.

Et in aliquibus caſibus extremam vnctionem.

19 Item ſi moribundus pœnitentiam, vel Euchariſtiam ſuſcipere non poſſet, & quia nullum poſſet doloris ſignum exprimere, tunc Sacerdos excommunicatus extremam Vnctionem illi conferre poſſet, vt per ipſam fiat ex attrito contritus: quia in tali caſu hoc Sacramentum neceſſarium cenſetur. Ita Corneio *in 3. p. tr. 5. §. dub.* 4. contra Suarez *ibidem tr.* 8. *diſp. 44. ſect. 2. n. 6.* (quod etiam poteſt tempore interdicti, vt ait Trullench *in Cruc. lib. 1. §. 3. dub. 7. num. 2. p. 5. tom. 3. reſ. 89. & t.* 0. *reſ.* 77.) Et Præpoſitus *in 3. p. q. vn. dub. 6. n.* 144. id procedere putat, etiamſi moribundus fuerit confeſſus, & propterea hoc Sacramentum non ſit neceſſarium ſimpliciter: nam eſt neceſſarium ad reſiſtendum diabolo, & conducit ad remiſſionem venialium. *pag. 5. tract. 3. reſolutio.* 82. *& tom. 9. reſ.* 83. §.

Ordinem.

Digitized by Google

Igitur. Ruſſus, ſi aliqua prouincia remota eſſet penuria Sacerdotum, & non eſſet niſi vnus Epiſcopus excommunicatus denunciatus, tunc ſine damno communi Ordines licitè conferret. Ita Corneio *vbi ſupr.* Caſus de matrimonio poteſt eſſe, quando Parochus denunciatus aſſiſteret matrimonio moribundi ducentis in vxorem concubinam in ſalutem ipſius ſpiritualem, vel in temporale commodum filiorum. Præſertim quia Parochus non eſt verus miniſter huius Sacramenti, ſed ſunt ipſi contrahentes. (Non tamen ad hoc ſpecialiter deputati: quare ſi excommunicati contrahunt, probabile eſt, vnum ſolum peccatum committere in recipiendo, non autem in miniſtrando: canones enim de hac re loquuntur de Clerico. Ita Præpoſitus *in 3.p.q.2.dub.8.n.51.p.5.t.9.reſ.85.*) Ita etiam Corneio, *ibid.reſ.*8.*cit.* §.8.*cit.* † Vide v. *Parochus*, *num.*10. vbi latiorem de hac re opinionem inuenies †.

Et matrimonium.

20 Toleratus autem licitè Sacramenta confert, & celebrat, quoties aut grauis ipſius neceſſitas, aut notabilis proximi vtilitas poſtulat. Et ſic obſeruat Præpoſitus, *q.2.dub.*8.*n.*44. quòd Parochus toleratus poteſt Sacrum facere in die feſto, vt ſubditi ſatisfaciant præcepto, ſi id alio deficiente requirant auctoritate extrauag. *Ad euitanda p.5.tr.9.reſ.*83.§.*Notandum.*

Quæ à fortiori procedunt in tolerato.

21 † TERTIVS communiter dictus excommunicationis maioris effectus eſt priuare communione fidelium, non ſolùm in diuinis, de qua dictum eſt, ſed etiam in ciuilibus, & humanis contractibus, † ità vt contractus, qui cum excommunicatis denunciatis fiunt, ſint illiciti, non tamen inualidi: nam in capit. *felicis §. verum, de pœnis in 6.* excommunicato abſoluto conceditur repetitio debitorum, quæ contracta fuerant de acquiſitis in excommunicatione, quod ſupponit, contractus in excommunicatione factos validos eſſe. Deinde, non obſtante excommunicatione, admittuntur contractus matrimonij, capit. *ſignificaſti, de eo, qui duxit,* &c. Profeſſionis in Religione ſecundùm Abbatem, cap. *cum illorum, de ſentent.excomm.* Et donationis factæ ab excommunicato, capit. *inter dilectos, de donationibus.* Ratio verò eſt, quia quamuis de hoc ſit prohibitio; nulla tamen facta eſt irritatio, niſi in hæreticis, & ſchiſmaticis, cap. *excommunicamus, de hæreticis, §. credentes.* Poſſent nihilominus contractus excommunicati inualidari ex triplici capite. Primò, ſi ineantur virtute reſcripti ſupplentis conditionem aliquam ad valorem eius requiſitam: nam reſcriptum impetratum ab excommunicato ſuper alio, quàm excommunicatione, vel appellatione, eſt nullus, ex cap.1. *de reſcript. in 6.* Secundo, ſi ineantur ab eo, vt à perſona publica ex vi poteſtatis, muneris, vel beneficij, quia iuriſdictio ad contrahendum per excommunicationem ſuſpenditur. Tertiò, ſi in contractu fiat promiſſio de alio contractu faciendo tempore excommunicationis: quia hæc promiſſio eſt nulla, vtpote de re illicita Ita Filliucius *tom.1 t.12 c.9.n.200.p.5.t.9.reſ.*128.

Item excommunicatus non poteſt communicare cum fidelibus in humanis.

Et ſi cum illis contrahet, contractus erunt illiciti.

Sed non inualidi.

Niſi in certis caſibus.

22 Ex his ſequitur, excommunicatum validè teſtari, quamuis illicitè, capit. *veritatis, de dolo, & contumacia.* Ita DD. communiter. Item validè inſtitui hæredem in teſtamento. Ita Suarez *de cenſ. diſp.15.ſect.9.* contra Hoſtienſem *num.*20. Nam ſicut excommunicatio, præter caſum

Igitur excommunicatus validè teſtatur.

ſpecialem

ſpecialem hæreſis, non priuat dominio rerum ſuarum, ita non priuat poteſtate acquirendi dominium aliorum. Filliucius *tom.*1.*tractat.*12. *cap.*8. *n.*207. ait, excommunicatum non denunciatum, quamuis illicitè teſtetur, tamen alios ipſi teſtanti licitè adeſſe; vt Notario, teſtibus, &c. Licitè etiam inſtitui hæredem; quia cum ipſo communicare non eſt illicitum. Ipſum verò ſic inſtitutum non poſſe hæreditatem adire, quia non poteſt communicare, poſſe tamen tacitè acceptare, & poſſeſſionem realem ſumere per vſurpationem, & cætera, quæ ſine communicatione fieri poſſunt. Denunciatum verò nec ipſum licitè cum aliis, neque cum ipſo alios licitè cõtrahere: hæredem tamen inſtituendum excuſari propter vtilitatem, ob quam fortè excuſari etiam poſſunt tabellio, & teſtes ab hærede vocati. *p.*5. *t.*9. *reg.*129.

23 Sequitur etiam ex dictis, excommunicatum vitandum, petere poſſe à ſuo debitore creditum, & hunc ad illud teneri: nam debitor non liberatur à ſoluendo debitum excommunicato iure diuino, nullum enim tale ius reperitur, immo *ad Rom.*13. debita etiam Ethnicis, & publicanis ſoluenda dicuntur: nec humano, nam ſi aliquod liberat à debito cum excommunicato, loquitur de debito fidelitatis, & obſequij, non de pecuniario; ſtrictè enim interpretãdũ eſt, cum ſit pœnale. Quãuis Medina probabiliter dicat, ea loqui etiam de pecuniario ſolis verbis conflato. Ita Leſſius *lib.*2.*c.*16.*dub.*9.*n.*79. contra Sayrum *lib.*1.*c.*9.*n.*20.*p.*5.*t.*9.*reſ.*130. Et à ſuo debitore debitum exigit.

24 Priuat etiam excommunicato communione in eadem domo, & menſa. Sed quoad primum ait Hurtado, *de excomm. diſp.*9. *diff.*1. *num.*6. non prohiberi quando caſu, & ſolum materialiter accidit, vt ſi excommunicatus, & non excommunicatus in eodem hoſpitio pernoctarent, etiam in eodem lecto. Quod etiam videtur dicendum contra Auilam *p.*2. *cap.*6. *diſp.*9. *dub.*7. in caſu, & abſque ſocietate comederent in eadem menſa, licèt parua (nam de menſa mediocris longitudinis ipſe concedit.) Secus verò quando eſt communicatio in cibo, & potu in vna, vel diuerſis menſis ad idem conuiuium ſpectantibus. Quod Cornejo in 3. *p.* *tr.*5.*diſp.*10.§.10.*q.vlt.* verum putat, etiam ſi diuerſæ menſæ ſint in diuerſis cubiculis, nam, cum ſpectent ad idem conuiuium, cenſentur vna menſa. Sed in hoc probabilem etiam puto contrariam opinionem Mercerij in 3.*p.q.*21.*dub.*10.*p.*5 *t.*9.*reſ.*121.

Item excommunicatus non poteſt cohabitare in eadem domo cum fidelibus.

Nec cum illis in eadem menſa ex iiſdem cibis comedere.

Niſi id caſu contingeret.

25 Prohibitum etiam eſt, excommunicatum ſalutare verbis. An etiam alio ſigno, vt aperiendo caput, &c. Negat Turrianus *lib.*2.*diſp.*13. *dub.*1. Affirmat Vaſquez *de excomm. dub.*8. *num.*5. Vterque probabiliter. Hurtado *vbi ſupr. num.*4. docet, prohibitum etiam eſſe reſalutare. At Henriquez *comp. caſ. mort. cap.*20. *num.* 20. ait id licitum eſſe, & ſi epiſtolam mittat, per epiſtolam reſpondere: quia hoc non eſt ipſum ſalutare, vel ad illum ſcribere: ſed ſoluere debitum vrbanitatis, quod nullo iure prohibetur. Quæ ſententia eſt probabiliſſima *p.*5.*t.*9.*reſ.*116.

Denique excommunicatus ſalutari non poteſt.

Sed probabile eſt poſſe reſalutari.

26 † Atque hi effectus excommunicationis (ſed minus propriè dicti, cum potius ſint ipſius natura) continentur in verſu vulgari.

Os, Orare, Vale, Communio, Menſa negatur. †

Digitized by Google

Cæterum communio fidelium interdicta ex excommunicato denunciato.
Non tamen tolerato.
Nam cum hoc cõmunicare poſſumus etiam in diuinis.

27 Aduertendum autem eſt communionem fidelibus prohibitam eſſe ſolum cum excommunicato non tolerato, & denunciato per ſententiam, ex Extrauag. *Ad euitanda*, cum iis verò, qui tolerantur, & non ſunt per ſententiam declarati, communicari licitè poſſe abſque vllo ſcrupulo, tam in humanis, quam in diuinis, etiam illum prouocando. Habet enim Bulla: *Nemo prætextu cenſuræ abſtinere teneatur*, & ceter. abſolutè & abſque vlla reſtrictione. Quod conſultò factum eſt, vt ſcrupulis conſcientiarum timoratarum adhiberetur remedium. Ita Hurtado *de excomm. diſp.2.diff.4.n.13*. contra Auilam *part.2.cap.6.diſput.8.dub.1.concl.3.* qui tenet non licere ipſos inuitare, & prouocare. *p.5.t.9.reſ.117*.

Vt ergo vitare teneamur, requiritur ſententia declaratiua excommunicationis.

28 Ergo, vt teneamus excommunicatum vitare, requiritur ſententia publica. Sed an ſufficiat ſententia declaratoria criminis, cui certum eſt adnexam eſſe excommunicationem? Sufficere putat Sotus *in 4.diſtin.1.q.5. art.6.& diſt.22.quæſt.1.art.4.* & probabiliter. Sed contraria ſententia Coninch. *de ſacram diſp.14.dub.2.n.10*. eſt probabilior. Nam in Extrauag. dicitur, neminem teneri vitare excommunicatum, niſi cenſura contra perſonam denunciata fuerit expreſsè: quando autem quis damnatur tantum de crimine, non declaratur expreſsè cenſuram, ſed implicitè ſolùm, & per quamdam conſequentiam. Quod etiam verum eſt, ſi quis declararetur reus certi criminis, & incurriſſe omnes cenſuras & pœnas illius: nam adhuc non eſt denunciata expreſsè excommunicato. Et ita docet Sanch. *ſum.tom.1.lib.2.cap.9.n.4* contra Henriquez *lib.13.cap.5.n.4.* poſſe nos conuerſari cum eo, in quem lata eſt ſententia declarans eſſe hæreticum, ſi expreſsè non declaret eſſe excommunicatum *p.5.tr.14.reſ.62.* & *tr.14.reſ.97*.

Et non ſufficit quod ſit declaratoria criminis cui adnexa eſt excommunicatio.

Vel criminis, & omnium ſimul cẽſurarum & pœnarum adnexarum.

29 Sed an excommunicatum denunciatum in vno loco teneamus vitare in alio, vbi delictum eſt occultum? Bonacina *de cenſ.diſp.2.q.2. punct.6.§.2.n.48*. abſolutè affirmat: nam is per publicitatem delicti amiſit ius ad ſuam famam Et facilius reſipiſcet, ſi vbique vitetur. Communis opinio cum Henriquez *lib.13.cap.24.num.3*. habet, talem in aliis locis vitandum eſſe in occulto, non autem in publico: nam in cap. *cum non ab homine. de ſent.excom.* dicitur excommunicatos publicos publicè, occultos occultè vitandos eſſe: quod caput in Concilio Conſtantienſi circa hoc non eſt reformatum. Sed probabile eſt, vt indicauit Præpoſitus *in 3.p. q.2.dub.16.n.114*. talem vbi denunciatus non eſt, nec in publico, nec in occulto vitandum eſſe, *p.5.tr.9.reſ.134*.

An denunciatum in vno loco teneamur vitare in alio?

Multi multa.

Probabile eſt non teneri.

30 Declaratus per cedulones excommunicationem incurriſſe, ſi intra terminum appellauit, poteſt liberè communicare cum omnibus, & omnes cum ipſo: quia appellatio ſuſpendit declarationem excommunicationis. Ita Vulpe *prax.iudic.for.Eccleſ.cap.1.num.5.* & alij. Quod etiam dicendum eſt in recuſatione, quia eſt eadem ratio. Ex quibus patet à fortiori, quod ſi quis ante ſententiam excommunicationis ipſo facto ob peccatum commiſſum legitimè appellaret, excommunicationem poſtea non incurreret. *part.5.tr.9.reſ.30*.

At ſi infra terminum appellauit, poſſumus cum illo communicare etiã in loco ſententiæ.

1

Sunt etiam alia capita, commercij

31 † Neque verò communio cum excommunicato denunciato in

omni

omnibus caſibus interdicta eſt: nam multi caſus excipiuntur, qui communiter explicantur illo verſiculo. cum excommunicatis denunciatis cohoneſtantia.

Vtile, Lex, Humile, Res ignorata, Neceſſe.

Per *vtile*, intelliguntur verba ſpiritualia ad excommunicati ſalutem pertinentia, licet enim illum hortari, vt reſipiſcat. Per *legem*, ſignificatur matrimonium. †

32 Vxor enim poteſt cohabitare cum viro, & communicare, etiam reddendo, & petendo debitum, & in omnibus aliis ad matrimonium ſpectantibus, ac ſi ille excommunicatus non eſſet, c. *quoniam multo* 11. *q.* 3. (Idque procedit, etiam ſi matrimonium nondum conſummauerint, quia nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit. *l. nuptias, ff. de reg. iur.* minimè verò ſi ſolum ſponſalia contracta ſint, vt ait Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 14. *n.*8. *tom.*1. *de matr. p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 126.) Niſi excommunicatio lata eſſet cauſa matrimonij legitimè contracti; aut coniuges eſſent diuortio ſeparati; nam tunc vxor libera eſſet ab obſequiis mariti; poſſent tamen, etiam manente excommunicatione reconciliari, & cohabitare. Non poteſt præterea cum marito communicare in his, propter quæ excommunicationem incurrit, quia communicare in crimine nulli licet, c. *inter alia, de ſent. excomm.* Et tandem, ſi maritus eſſet cum alio excommunicato, vt ſi illum inuitaret, non poſſet vxor in eadem menſa comedere. Ita Cornejo *in* 3. *p. tr.* 5. *diſp.* 10. §. 10. *dub.* 2. *q.* 2. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 122.

Nam vxor poteſt cohabitare & participare cum viro excommunicato in omnibus pertinentibus ad matrimonium.

Niſi in certis caſibus.

33 Sed quid ſi mulier ſcienter cum excommunicato denunciato matrimonium contraxiſſet? Tunc ait D. Thomas *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *art.* 4. cum illo communicare non poſſe: quia contractus factus in iniuriam excommunicationis videtur non tribuere ius contra ipſam. Et præterea contractus de communicando cum excommunicato eſſet nullus, quia de re illicita: ergo, contractus matrimonij cum excommunicato non poteſt eſſe efficax ad obligandum vxorem ad cohabitationem, &c. Sed contrarium cum Turriano *de cenſ. lib.* 2. *diſp.* 13. tenendum eſt, quia verba Gregorij, in cit. cap. *quoniam multos*, generalia ſunt, & nulla eſt cauſa cur illa debeamus ſtrictè interpretari. *ibid.* §. *Sed difficultas.*

Etiamſi matrimonium poſt cenſuram ſcienter contraxiſſet.

34 Quamuis autem in dicto capite ſolum excipiatur vxor, quia nimirum frequentius viri, quam mulieres in excommunicationem incurrunt; extendi etiam debet ad maritum, quia eadem eſſe debet vtriuſque conditio, & in lege, præſertim gratioſa, includi cenſentur caſus ſimiles, ex gloſſa in *Clem.* 1. *verbo Preſidentes, de reſcript.* Verum tamen, ſi maritus vxorem de contumacia corripere negligat, grauiter peccabit, quia eſt eius ſuperior; non tamen propterea excommunicationem incurret. Idem dic, quando vterque coniux eſſet excommunicatus. Ita Mercerus *in* 3. *p. q.* 21. *dub.* 11. & Layman *lib.* 2. *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 2. *n.* 16. contra Syluestrum v. *excommunicatio* 5. *n.* 4. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 123.

Et eadem eſt ratio viri cum vxore excommunicata.

35 Aduerte etiam, quod contrahens cum excommunicato, qui non ſit notorius, aut denunciatus, nullam culpam committit. Ita Sanchez *de matr. tom.* 2. *lib.* 7. *diſp.* 11. *n.* 8. Quidquid aſſerat Pontius *de matr. lib.* 6. *c.* 10. *n.* 3. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 268.

Qui vero cum excommunicato occulto contraheret, non peccaret.

36 † Per

Digitized by Google

36 † Per *humile*, intelligunt ſubiecti, vt filij, ſerui, & familiares. Nam ex cir. c. *quoniam* †,

Filius etiam illegitimus, vel emancipatus, communicare poteſt cum patre.

37 Filius poteſt cum patre excommunicato communicare, etiam ſi ſit emancipatus. Ita Mercerus *q.* 2. *dub.* 17. *num.* 6. contra Fabrum *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 1. *diſp.* 4. *cap.* 7. *num.* 221. Idque Hurtado probabiliter extendit etiam ad illegitimos, & adoptiuos. Quidquid contradicat Turrianus *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 118.

Et nepos, ac pronepos cum auo, & abauo excommunicatis, nurus item, & gener cum ſoceris.

Pupillus cum tutore, ſi hi omnes cohabitent.

38 Item cum auo, abauo, &c. excommunicato communicare poſſunt nepotes pronepotes, &c. quia hi veniunt nomine filiorum ex *l. filij appellatione*, & alibi. Item nurus, gener, priuignus, & priuigna, &c. qui ratione affinitatis loco filiorum ſunt, ex c. *affinitatis, Inſt. de nupt.* Item pupillus cum tutore excommunicato. Quæ omnia intelligenda ſunt, quando tales maneant in eadem domo, & ſub cura ſuorum correlatiuarum. Ita Cornejo *in* 5. *part. tract.* 5. *diſp.* 11. §. 10. *dub.* 3. *quaſt.* 3. Gordonus verò *tom.* 1. *lib.* 7. *q.* 10. *cap.* 6. *num.* 76. etiam extra conuictum, & cohabitationem putat aliquam communicationem inter illos licitam eſſe, quam ſcilicet gradus affinitatis, & naturale vinculum morali modo requirit, *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 119.

Item ſeruus cum domino.

39 Seruus etiam communicare poteſt cum domino excommunicato. Et quamuis id non videatur procedere, quando mala fide cum illo contraheret ſeruitutem, vt docet Gordonus *n.* 79. & alij, quia in hoc non militat ratio cap. *inter alia, de ſent. excomm.* quod ſcilicet inueniatur obligatus ad ſeruitutem antea contractam; dicendum tamen eſt cum Hurtado *de excomm. diſp.* 9. *diff.* 4. *n.* 24. ſeruum communicare poſſe cum domino, etiam ſi ſcienter cum ipſo poſt excommunicationem contraxit, quamuis talis contractus (ſecluſa vtilitate, aut neceſſitate) illicitè fiat. Neque admittenda eſt limitatio Fabri *vbi ſup. num.* 222. de ſeruis interuenientibus in rebus honeſtis ac neceſſariis, & de inſeruientibus in criminibus, & ſceleribus: nam DD. abſolutè, & ſine vlla limitatione loquuntur. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 12.

Et Religioſi cum Prælato.

40 Religioſi verò communicare non poſſunt cum Prælato excommunicato non tolerato, niſi in his quæ habitationis iure vitari non poſſunt; perinde ac ſi eſſet excommunicatus alius Religioſus de familia. Si verò eſſet toleratus, poſſe cum illo communicare certum eſt, ſed Megala *in* 3. *p. lib.* 2. *capit.* 5. *q.* 4. *num.* 50. putat, debere illi obedire, donec excommunicatus per ſententiam declaretur. At negat Villalobos *tom.* 1. *tract.* 17. *diff.* 13. *num.* 21. quia, quod communicare poſſint, habent ex priuilegio Extrauag. quo non tenentur vti, aliàs eſſet onus. *p.* 5. *tract.* 9. *reſ.* 127.

Etiam in diuinis.

41 Vxor, filius, ſeruus, & ſupradictæ perſonæ ſubiectæ poſſunt cum ſuis ſuperioribus excommunicatis communicare etiam in diuinis; quia in talibus ex officio communicare tenebantur ante excommunicationem, & per hanc ea obligatio non tollitur, ex cap. *inter alia, de ſent. excommunicationis.* At proinde vxor, liber, famulus poſſunt maritum, patrem, dominum, excommunicatum euntem ad Sacrum comitari, &c.

Ita

Digitized by Google

Ita Coninch *de Sacr. diſput.*14. *dub.*12.*num.*130. *par.*5. *tract.* 9. *reſ.*124. propè finem.

42 Pater,& dominus communicare poſſunt cum filiis, & ſeruis excommunicatis, quia eſt eadem ratio, vt ſupra diximus de marito reſpectu vxoris. Quamuis enim ad patrem, & dominum ſpectet curare, vt filij, & ſerui conuertantur, id tamen non ſemper obtinere poterunt, quamuis procurent. Et ſi non procurent; peccabunt, quidem contra præceptum naturale, ſed non contra Eccleſiaſticum de vitandis excommunicatis. Text. verò in cap. *filia diſt.* 27. loquitur de parentibus communicantibus cum filiis excommunicatis in crimine criminoſo. Ita Cornejo *in 3.p.t.5.diſp.*10.*p.*5.*t.*9. *reſ.*120. Et è contra. Nam, & pater cohabitare poteſt cum filio excommunicato.

43 Aduerte autem, quod ſi dominus poteſt ſeruos excommunicatos abſque aliquo eius damno licentiare, non poteſt cum illis communicare. Ita Faber *de cenſ.diſt.*25.*q.*1.*diſp.*4.*c.*7.*n.*225.*p.*5.*tr.*9.*reſ.*125.§.10. *dub.*3.in fine. Et dominus cum ſeruo, quem non poteſt abſque aliquo damno licentiare.

44 Quando ex filiis eiuſdem patris, vel ex famulis eiuſdem domini vnus eſt excommunicatus, poſſunt alij cum illo communicare, ſicuti omnes poſſunt communicare vni tertio domino, vel patri; nam iure non poſſunt cum illo communicare, quin communicent inter ſe. Hoc tamen intellige quoad ea, quæ vitari non poſſunt, ſuppoſita cohabitatione, & famulatu. Ita Villalobos *tom.*1.*tr.*17.*diff.*13.*n.*17.*ibid.* Et frater cum fratre ac ſeruus cum conſeruo excommunicatis. In his tamen, quæ vitari non poſſunt.

45 Per *rem ignoratam*, intelligitur ignorantia inuincibilis, & inaduertentia naturalis. Item excuſat ignorantia.

46 Per *neceſſe*, tandem intelligitur neceſſitas, quæ, vt ſupra diximus, excuſat etiam à communione Sacramentorum, tam actiua, quam paſſiua †. Et neceſſitas.

47 Præter hos caſus communicare cum excommunicato denunciato peccatum eſt. Et quidem in diuinis, ſecundum Auilam *de cenſur.part.* 2.*c.*6.*diſp.*8.*dub.*3. mortale ex ſuo genere, quamuis eſſe poſſit veniale ex paruitate materiæ, vt ſi v.g. quis cum excommunicato tolerato audiret initium Miſſæ vſque ad Euangelium, vel finem à ſacra Communione excluſiuè. Idem docet Coninch *de ſacr.diſp.*14.*dub.*14.*n.*146 & dat exemplum de excommunicato, qui tranſiens per templum ibi attentus hæreret, donec vnus Pſalmus breuis caneretur, & de eo qui cum excommunicato recitaret aliquoties Officium diuinum priuatim: quia in hoc non eſt tanta repugnantia, quanta eſt in Officio publico, *par.*5. *tract.*5. *reſol.*21. Qui ſine cauſa conuerſatur cum excommunicato peccat. Et in diuinis ex ſuo genere mortaliter.

48 E contra verò, communicare cum excommunicato denunciato in humanis, & ciuilibus, ex ſuo genere peccatum veniale eſt, cui adnexa eſt excommunicatio minor. ex c. *à nobis* 2. *de except.* Poteſt tamen fieri mortale ex aliqua circumſtantia, nimirum ſcandali, vel contemptus. *p.*5. *tract.*9.*reſ.*2.§. *Notandum,& p.*7.*tr.*11. *reſ.*47. In humanis venialiter.

49 Addit Faber *vbi ſupr. capit.* 2.*num.* 51. eſſe regulariter mortale, quatenus eſt ſpecialiter prohibitum, & citat textus c. *in ſacris*, *de his, quæ vi*; & cap. *exceptionem*, *de exception.* Atque, id ſignificare DD. dum

dicunt, ex hoc incurri excommunicationem minorem: quia cum excommunicatio minor priuet perceptione Sacramentorum, non incurritur o b veniale. Sed DD. abſolutè dicunt, communicationem in humanis cum excommunicato, etiam ſtante prohibitione ſpeciali, eſſe peccatum veniale: quia materia huius communicationis eſt leuis, & indirectè tantùm, & ſecundario prohibetur. Ita Cornejo *vbi ſup. dub.* 1. (Vnde ait Mendoza *de fide vol.* 1. *diſp.* 76. *ſect.* 2. §. 45. lauari interdum cum Iudæo in balneo, nonnumquam excipi, vel excipere conuiuio, & alia id genus rarius effecta, eſſe peccata venialia ob materiæ leuitatem, *p.* 5. *tr.* 5. *reſ.* 21. in fine) Et ego puto contra Coninch. *vbi ſup. n.* 149. cum Alterio *lib.* 1. *diſp.* 12. *c.* 6. eſſe peccatum veniale, conuerſari cum excommunicato vitando, etiam frequentiſſimè. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 2.

Rurſus excommunicatus eſt inhabilis ad beneficia. Poteſt ea retinere cum diſpenſatione Epiſcopi.

50 Ex propriis effectibus excommunicationis primus eſt reddere inhabilem ad beneficia obtinenda. Sed poteſt ea retinere cum diſpenſatione Epiſcopi, ſecus de officiis ſæcularibus. Diana *p.* 9. *tract.* 9. *reſ.* 34. Sed de hoc vide v. *Beneficium à numer.* 20. Vnde ſi accipit primam tonſuram non fit irregularis, ſecus de minoribus contra aliquos, *part.* 9. *tr.* 7. *reſ.* 23.

Et ineptus ad exercendã iuriſdictionem.

51 Secundus eſt, quod excommunicatus non poteſt exercere actus iuriſdictionis etiã ſi ſit laicus; vide v. *Iudex laicus n.* 57. Et ideo ſi iudex Eccleſiaſticus excommunicatus non toleratus alium excommunicet, excõmunicatio erit nulla: quia Eccleſia aufert ab eo iuriſdictionem omnino. Attamen, ſi excommunicatio eſt occulta, communis ſententia apud Bizozetum, *p.* 2. *cap.* 1. *numer.* 5. contra Angelum *ſum. v. excommunicatio*, tenet poſſe excommunicare, & hanc poteſtatem non tolli, niſi per manifeſtam ſententiam. *p.* 7. *tr.* 9. *reſ.* 50. Vnde ſi iudex ſit excommunicatus etiam publicè, dummodo ſit toleratus, validè alium excommunicat. Et ita tenet probabiliter Guttierez *can.* 99. *lib.* 1. *c.* 1. *n.* 82. contra Suar. *diſp.* 14. *ſect.* 2. *n.* 15. quia eodem modo ſe habet, quando eſt publicus, ſed toleratus, ac ſe habebat, dum erat occultus. *Ibid. & reſ.* 135.

Si excommunicatio eſt publica.

Et ſi ſit occulta, eius ſententia de excommunicatione declinari poteſt, opponendo excommunicationem.

52 Poteſt tamen quis talis iudicis iudicium declinare, opponendo excommunicationem, & tunc ſi ipſe excommunicet, excommunicatio erit nulla; quia ille non erit contumax non obediendo. Ita Præpoſitus *in* 3. *p. q.* 2. *dub.* 12. *n.* 78. *&* 79. Qui addit excommunicatum denunciatum electum in iudicem in loco, vbi ignoratur, validè actus iudiciales exercere in fauorem publicum. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 100.

Ipſe verò iudex iudicium exercẽs, peccat venialiter.

53 Sed an iudex excommunicatus toleratus iudicium exercens, peccet mortaliter? Affirmat Coninch *vbi ſup. n.* 148. quia hic actus eſt valde honorificus excommunicato, eumque facit ſuperiorem aliis fidelibus, à quibus vt membrum putridum præciſus eſt. Sed Ledeſma *de excomm. dubit.* 9. putat, quod quando acta talis iudicis ſunt valida, peccat tantum venialiter: quia, cum Concilium non priuet illum vſu talis poteſtatis, illum actum prohibere videtur ſolum, quatenus eſt humana quædam communicatio, non autem quatenus eſt actus iuriſdictionis, *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 131.

54 † Tertius

Digitized by Google

54 † Tertius effectus eſt, quod excommuuicatus priuatur actibus quibuſdam iuridicis,& publicis. Vnde in primis †

55 Excommunicatus non poteſt eſſe tabellio,ex cap. 1. *de except. in 6.* & ſi acta efficiat, ait Hurtado *de excomm. diſp. 8. diff. 5. numero* 8. eſſe inualida; quia ex cap. *nullus* 3. *q.* 4. quæ ab excommunicatis dicuntur,vel conſcribuntur,à nemine ſunt credenda Idque etiam verum eſſe de tolerato, quia non eſt obligatio illi credendi, ſicut nec cum illo communicandi. *p. 5. tr. 9. reſ.* 112. — Deinde excommunicatus non poteſt eſſe tabellio.

56 Sed quid, ſi partes conueniant ad petendum inſtrumentum à tabellione excommunicato? Faber *c. 6. n.* 201. docet tunc etiam eſſe inualidum,quia hoc munus eſt illi ab Eccleſia prohibitum, qua prohibitione ſtante,non habent valorem. Ego vero ſentio cum Suarez *diſp.* 16. *ſect.* 5. *n.* 5. tabellionem toleratum, ſi ab aliis requiratur, validè ac etiam licitè inſtrumenta efficere,quia alij poſſunt cum ipſo agere, & conſequenter ipſe cum aliis. Si verò ſit denuntiatus, peccare: inſtrumentum autem, vt in foro exteriori irritum ſit,vt tenent communiter Canoniſtæ,in foro interno validum eſſe, quando ex conſenſu partium cognoſcentium, eius excommunicatio admittitur. Nam Canon. *nullus anathematizatorum* 3. *q.* 4. & alij textus, qui in contrarium afferuntur, dicunt quidem, tabellionem excommunicatum non debere admitti, non tamen ſufficienter declarant,quod ſi admittatur, inſtrumenta erunt inualida. Ita Præpoſitus *dub.* 13. *n.* 89. *Ibid.* §. *Sed his.*

57 Deinde excommunicatus non poteſt eſſe teſtis,ex cap. *decernimus, de ſent. excommun. in* 6. Et ſi admittatur, ait Faber *n.* 292. eius teſtimonium fore inualidum, etiam in extraiudicialibus,vt in inſtrumentis; quia ſcripturæ extra iudiciales ſunt publicæ,& aptæ natæ ad iudicium deduci. Sed ego puto cum Henriquez *lib.* 13. *cap.* 7. *n.* 5. quod teſtimonium excommunicati etiam non tolerati ſit validum, quia nullo iure irritatur; tolerati verò etiam licitum. Ita etiam Præpoſitus *n.* 90. & Filliucius *tom.* 2. *tr.* 12. *c.* 7. *n.* 188. ait excommunicatum, etiam vitandum, teſtimonium ferentem in iudicio,vel extra, peccare tantum venialiter: quia eſt tantum communicatio humana. *p. 5. tr. 9. reſ.* 113. — Non teſtis.

58 Sed ſtando in prima ſententia, excipe cum Sanchez *de matr. lib.* 3. *diſp.* 41. *num.* 5. cauſam matrimonij, in qua teſtes excommunicati non repelluntur. Sicut etiam in cauſa hæreſis,ex cap. *in fidei, de hær. in* 6. *ibid.* in fine. — Non Aduocatus.

59 Tertiò,excommunicatus non toleratus, non poteſt eſſe Aduocatus,vt ſupponitur in c. *decernimus* 8. *de ſent. excommun. in* 6. Si verò à iudice admittatur,patrocinia ab ipſo facta valida ſunt, quia nullibi irritantur. Ita Villalobos *tom.* 1. *tr.* 13. *diff.* 14. *num.* 8. Toleratus verò ſi à fidelibus inducatur,non ſolum validè,ſed etiam licitè admittitur. *part.* 5. *tr.* 9. *reſol.* 114.

60 Quartò, excommunicatus non poteſt eſſe Procurator, tam ex generali prohibitione communicandi cum aliis, quam ex ſpecialibus iuribus ſupra relatis. Si verò admittatur, eius acta valida erunt, quandiu — Non Procurator.

Digitized by Google

à iudice non appelletur. Quod probabilius eſt,etiam ſi eligatur poſt excommunicationem incurſam. Ita Præpoſitus *n. 91*. Qui addit matrimonium contractum per Procuratorem excommunicatum eſſe validum. *Ibid §. Sed an.*

Tutor, aut Curator.

61 Quintò, excommunicatus ex dictis iuribus non poteſt eſſe Tutor, neque Curator. Si verò admittatur, probabile eſt quod eius contractus ſint validi, vt docet Cornejo *§. 9. q. vlt* contra Syluestrum *v. Excomm. 3. n. 2.* quia nullum ius eos irritat. *p. 5. tr. 9. reſ. 125.*

Nec actor in iudicio.

62 Sextò, ex iiſdem iuribus excommunicatus non poteſt eſſe auctor in iudicio. Sed aduerte Turrianum *lib. 2. diſp. 14. dub. 3.* docere, quod excommunicatus ius ſuum reuera debitum ſine vi & fraude in iudicio petens, non peccat mortaliter ex obiecto, donec per exceptionem, aut per officium iudicis repellatur. Aduerte etiam cum Hurtado *de excommun. diſp. 8. diff. 3 num. 6.* quod iudex poteſt quidem excommunicatum toleratum reiicere, non tamen tenetur, etiam ſi ſit publicus (niſi ad petitionem partis, ſufficienter probantis excommunicationem,) quia non tenetur eum vitare. *p. 5. tr. 9. reſ. 110.*

Poteſt tamen in iudicio reſpondere per ſemetipſum.

63 Septimo, Auila *part. 2. cap. 6. diſp. 2. dub. 2.* & alij tenent excommunicatum non poſſe reſpondere in iudicio per ſeipſum, ſed cogi reſpondere per Procuratorem; quia id ſignificatur in cap. *intelleximus, de iudic.* Sed ego verius puto cum Præpoſito *in 3. p. q 2. dub. 13. num. 87.* reſpondere poſſe per ſeipſum: nam excommunicato non videtur negandum, quod communi iure cuiuis reo conceditur. Et alioqui in cap. *cum inter, de excep.* excommunicato conceditur facultas reſpondendi abſque diſtinctione, per ſe, vel per alium. In cap. verò *intelleximus*, non includi, ſed ſolum ſignificari, quod reſpondere debeat, ſaltem per alium. Aduerte tamen, quòd ſi poteſt prius abſolutionem obtinere, decentius eſt, vt ante illam per ſe non reſpondeat. *p. 5. tr. 9. reſ. 111.* Sunt etiam alij excommunicationis effectus, quos vide apud alios.

Excommunicatio nulla, nullum habet effectum.

64 Sed quid dicendum, quando excommunicatio eſt nulla, aut iniuſta? cauſat ne hos effectus? Reſpondeo, excommunicationem nullam, nullum effectum habere, quod enim nulliter factum eſt, non cenſetur factum, *Clem. Paſtoralis, de re iud.* & in cap. *cui*, & c. *non debet 11. quaſt. 3.* ait Gregorius, *Non debet is pœnam ſuſtinere canonicam, in cuius damnatione non eſt canonica prolata ſententia.* Ita Turrianus *de cenſ. lib. 2. diſp. 10. dub. 1.* Aſtinendum tamen eſſe propter ſcandalum à communicatione Sacramentorum in publico, donec nullitas cognoſcatur, ait Mexia *in leg. Toleti, tit. de los proprios y rentas, &c. p. 5. fund. 2. n. 28.* Nullitatem autem ipſum ſufficienter publicare debere. Quamuis contrarium doceat Valerus *v. excommun. diff. 8.* quem vide. Et Vaſquez apud Turrianum *loc. cit.* ait, ſufficere, puod nullitas cognoſcatur à ſapientibus; vt tamen contra excommunicationem quis operetur, hoc ſapientum iudicium vulgo manifeſtandum eſſe. Quod ſi, antequam nullitas publicetur, quis ſe ingerat diuinis publicè, ſecundum Turrianum peccabit, nullam tamen pœnam iuris incurret, *part. 5. tract. 9. reſ. 26.* Quod ſi iudex in dubio iuris

Niſi, quod nulliter excommunicatus debet abſtinere à communione fidelium, propter ſcandalum donec nullitas cognoſcatur.

Digitized by Google

iuris ſecundum opinionem probabilem ferat excommunicationem, vel declaret in eam aliquem incurriſſe, ſubditus, licèt habeat pro nullitate excommunicationis opinionem probabilem, debet obedire, & habere ſe pro excommunicato. Ita Villalobos *tom.* 1. *tract.* 16. *diff.* 11. *num.* 7. *part.* 5. *tom.* 1. *reſol.* 23. §. *Et tandem. & tom.* 9. *reſol.* 72. Quid dicendum in dubio, vide ſupra v. *Cenſura*, *n.* 30.

65 Quoad excommunicationem iniuſtam, certum eſt primò, fideles orantes in publico non orare pro tali excommunicato, quamuis illis conſtet de innocentia: quia cum iudex procedit ſecundum allegata, & probata, eius ſententia habet vim, ſaltem in actionibus externis. Non tamen priuatur orationibus Eccleſiæ generalibus, à quibus excommunicati excluduntur: quia non eſt credendum Eccleſiam hoc velle, *part.* 5. *tract.* 9. *reſol.* 28. Iniuſtè excommunicatus non participat orationes fidelium publicas. Participat tamen orationes Eccleſiæ generales.

66 Quoad pœnas externas & effectus excommunicationis exteriores, videlicet actiuam & paſſiuam beneficiorum actionem, &c. aliqui aſſerunt incurri, tam in publico, quam in priuato. Nam Eccleſia ſecundùm allegata, & probata poteſt tales pœnas imponere, & excommunicatio iniuſta abſoluitur ſimpliciter, non, vt nulla, ad cantelam. Ita Turrianus *de cenſ. lib.* 2. *diſput.* 20. *dub.* 2. Sed ego contrarium teneo cum Suarez *de cenſ. diſp.* 5. *ſect.* 7. *num.* 14. quia non eſt credibile, Eccleſiam velle hoc modo obligare. Tenetur itaque talis in publico obedire iudici; in occulto autem probabile eſt, non teneri: quia eſt innocens, non eſt tamen improbabile, quod docuit D. Thom. *in* 4. *diſt.* 18. *queſt.* 2. *art.* 1. debere obedire etiam in occulto, quia iudex iuſtè procedit, & habet poteſtatem præcipiendi modo humano, hoc eſt ſecundum allegata, & probata. Ex quibus ſequitur, quod iniuſtè excommunicatus celebrans, vel aliam actionem excommunicatis prohibitam, exercens in occulto, non incurrit irregularitatem. Celebrans verò in publico ſecundum Vaſquez *de excommunic. dub.* 21. *num.* 13. incurrit: quia violat præceptum, cui in publico tenetur obedire. At Suarez *vbi ſupra num.* 2. contrarium docet, primò, quia hic reuera non eſt excommunicatus. Secundò, quia hic actus non eſt actus inobedientiæ perfectus in ſua ſpecie. Quæ rationes quamuis facilè ſolui poſſint, tamen eius opinio eſt probabilis, eamque docet Hurtado *de cenſ. diff.* 24. *num.* 104. ex eo, quod ad non celebrandum, &c. non tenetur ratione cenſuræ præciſè, ſed ratione obedientiæ, ne videatur præceptum Superioris contemnere. Benè tamen ait Turrianus *loco citato* quòd is puniretur, vt violator cenſuræ, & haberetur vt irregularis. Infert etiam Præpoſitus *loc. cit.* communicantem cum tali excommunicato, non incurrere excommunicationem minorem, &c. Sed hoc limitat Vaſquez apud Turrianum *loco citato.* quando communicatio fieret in occulto, ſecus autem in publico. Vide circa hæc omnia Gordonum *tom.* 1. *lib.* 7. *quæſt.* 6. *cap.* 3. *num.* 11. *part.* 5. *tract.* 9. *reſolut.* 28. & 27. §. *Non deſinam.*

Niſi quantum neceſſe eſt ad tollendum ſcandalum.

Vnde ſi occultè celebrat, vel alium actum excommunicatis prohibitū efficit, nō incurrit irregularitatem.

Nec cum illo cōmunicans incurrit excommunicationem minorem.

Hactenus de effectibus excommunicationis maioris.

67 Excommunicationis verò minoris vnicus effectus eſt, priuare

Digitized by Google

Excommunicatio minor ſolùm priuat perceptione Sacramentorum.

perceptione Sacramentorum, ex cap. *de exceptione & cap. vlt. de Cler. excommun.* Collationem vero Sacramentorum actiuam non prohibet. Vide v. *Baptiſmi, num. 52. part. 5. tract. 9. reſol. 3.*

Debet confiteri de ſe tractatione.

68 Tribuens venenum alicui in potione, ſi poſtea de ea voluntate ſe retractauit, & de eiuſmodi peccato confeſſus fuerit, iterum confiteri tenetur, ſi poſt confeſſionem ſecuta eſt mors, quoad reſeruationem, non quoad excommunicationem, & irregularitatem. Maz. *p. 8. tr. 7. reſ. 85.*

EXECVTOR Teſtamentorum.

Diffinitio executoris teſtamentorum.

1 † EXecutor teſtamentorum eſt ille, qui legitimè eſt nominatus, ſeu iure conſtitutus. Primò, & principaliter ad exequendam teſtatoris voluntatem, vel eius ordinationem, & diſpoſitionem, generalis ſit, vel particularis, legitimus à iure, vel datiuus à Iudice, Conſule, vel Senatu. Carpius. *part. 8. tract. 5. reſol. 1.*

Qui non poſſint eſſe excommunicati, qui poſſunt ſerui, mulieres.

2 Excommunicatus non poteſt eligi in executorem teſtamentorum, & ſi eligitur, & in tempore executionis abſolutionem non eſt adeptus, executio deuoluitur ad Epiſcopum in cauſis piis; in aliis ad hæredes. Marta, & alij *ibidem reſol. 2.*

Minores 17. annorum.

3 Serui in his, quæ in facto, & nudo miniſterio conſiſtunt, poſſunt eſſe executores teſtamentorum, & non aliter. Carp. *ibidem reſolut. 3.* Mulier poteſt eſſe executrix. *reſol. 4.* Quando executio teſtamenti relinquitur propriis fratribus ſine diſtinctione, intelliguntur, & ſorores elegiſſe. Carp. *reſol. 5.* Minores 17. annorum expletorum poſſunt eſſe executores ad negotia, non autèm ad iudicia ante 25. Diana *reſol. 6.*

Cardinales, Epiſcopi Clerici.

4 Epiſcopi, Cardinales, & omnes Clerici, poſſunt eligi executores non ſolum ad pias cauſas, verum etiam ad prophanas, ſoli, & vna cum laicis Sanchez *reſol. 7.*

Fratres Minores de licentia ſuorũ Prælatorum, ſecus de exiſtentibus extra clauſtra incerti ex incertis.

5 Fratri minori de licentia ſui ſuperioris, poteſt committi executoris nominatio, quæ debet eſſe incerti, ex incertis. i. talem ex tali collegio nominare, quia nominatio generalis, & ipſo non nominante talem de tali Regno, vel ciuitate non valeret. Dicaſt. *reſol. 8.* Et ſic Religioſi de licentia ſuorum ſuperiorum poſſunt eligi in executores teſtamentorum ad cauſas pias. Speculator, alij addunt ad cauſas prophanas, & hoc intelligitur de clauſtralibus, non de exiſtentibus extra Clauſtra, & de prohibitis ſtatuto Religionis. Vuadig. *reſol. 9.* imò ſuperior Conuentualis poteſt concedere talem licentiam, quam etiam ſibi ipſi poteſt tribuere. Syluest. & alij *reſol. 10.*

Ieſuitis, & Theatinis à generali præpoſito debet concedi licentia.

6. Religioſis Societatis Ieſu, & Teatinis talis licentia concedi debeat à Generali Præpoſito tantum, aliter non eſt valida. Diana, & alij *reſol. 11.* Vnde videtur fratres minores non poſſe eſſe executores, ſed conſiliarij ad executiones faciendas, attamen cum aliis ſecularibus poteſt eligi. Paulus, & alij *reſol. 12.*

Electio

Digitized by Google

Electio vero pauperum poteſt fratri minori committi abſque licentia ſuperioris ad diſtribuendam pecuniã relictam à teſtatore pauperibus. Caſtrus Palaus, & alij *reſ.* 13.

7 Poteſt teſtator præcipere excutoribus, vt conſilium fratrum minorum ſequantur pro executione ſui teſtamenti. Caſtr. Palaus *reſ.* 14.

8 Poſſunt fratres minores, & alij Religioſi, quibus ſpeciali inſtituto Religionis non eſt prohibitum eſſe Commiſſarij ad condendum teſtamentum nomine committentis, & etiamſi abſque licentia ſuperioris hoc faciant, tenebit teſtamentum. Dicaſtillus *reſ.* 15. Fratres quibus non eſt prohibium ex ſpeciali inſtituto poſſunt eſſe commiſſarij.

Et talis licentia debet eſſe expreſſa, & non tacita, ſed non eſt neceſſe, vt ſit in ſcriptis. Carpius *reſ.* 16.

9 Superior poteſt reuocare licentiam Monacho conceſſam, etiam non integra, ſed ſi hoc ſine iuſta cauſa faciat iniuſtè agit, ſed talis reuocatio eſt Monacho intimanda. Clauaſ. *reſ.* 17. Poteſt reuocari licentia à ſuo ſuperiori.

10 Quando teſtator non aſtrinxit executorem ad ſequendum, ſed petendum tantum conſilium Religioſi, talis non indiget licentia ſuperioris. Azorius *reſ.* 18. Pro petitione conſilij non eſt neceſſaria licentia.

Tamen talis executor cum conſilio Religioſi tenetur per aliquod tempus expectare, ſi erit abſens, & ſi eſt periculum in mora, non tenetur expectare, ſi deceſſerit, executio debet exequi Molina, & alij *reſ.* 19.

11 Executor omittens petere conſilium à fratre minori, facit executionem irritam, & ſic etiam in dubio pro ſalute conſcientiæ teſtatoris tenetur viros doctos conſulere. Vuadin. *reſ.* 20. Si non petitur cõſilium à fratre minore executio eſt irrita.

12 Quamquam Religioſus cogi non poſſit, vt licentiam petat, tamen ſi eam acceptauit, poteſt cogi ad eam exercendã. Caſtrus Palaus *reſ.* 21. Acceptans poteſt cogi.

Vnde executio facta à Religioſo non habente licentiam à ſuperiore, valida eſt, niſi à ſuperiore tali executioni contradicatur, vel in iudicio apponatur. Sanch. *reſol.* 22.

13 Acta à Monacho ante certioritatem ſuperioris, non ſunt valida, valebunt ſi poſtea à ſuperiore certioritas intimata ſit. Sanch. valida etiam eſſent ſi à viris dignis fide teſtatur Monacho de licentia ſuperioris. Carpius *reſolut.* 23. Et ad condendum teſtamentum teſtatoris Religioſus non indiget ſpeciali licentia ſuperioris, ſi ita ordinauit teſtator. Palaus *reſol.* 24. Nec etiam opus eſt licentia ad electionem executoris teſtamenti *ibid. reſ.* 25. Actiones ſunt inualidæ ante certioritatem ſuperioris.

14 Poteſt committi executio aliis in certis caſibus. Carpius. *reſ.* 26. Vnde ſi executor acceptauit tacitè, vel expreſsè, poteſt cogi ad acceptandum munus ſuum; ſecus ſi non acceptauit. Molina Et ſi eſſet conſanguineus præſens, & tacens, cenſetur acceptare, & non acceptans priuatur emolumentis, & legato ſibi relicto DD. *reſ.* 27 In certis caſibus poteſt aliis committi executio.

15 Executor peccat mortaliter non acceptando munus executionis, maximè ſi tenetur ex charitate, & abſque maximo ſuo damno rebus proximè conſulere, Card. de Lugo; ſi eſſet Religioſus poteſt à ſuperiore vinculo obedientiæ adſtringi ad acceptandum. Vaſquez. *reſ.* 28. Obligatus ex charitate tenetur ſub mortali acceptare munus.

16 Quando plures executores eliguntur, & teſtator aliter non expreſſe Sufficit vnus.

Digitized by Google

29 Si hæres teſtatoris diſtribuit bona in certa propriis debitoribus, debet Epiſcopus approbare executionem legitimè factam, & ibi ſufficienter conſtitam, ſin autem ſpectas ad Epiſcopum, qui ſi eius Eccleſia indiget reparatione, & facultates Eccleſiæ non ſufficiunt, & ſine damno pauperum id fiat, poteſt talis diſtributio ſuæ Eccleſiæ fieri. Dominicus *reſ.*45.

Poteſt fieri diſtributio propriæ Eccleſiæ.

30 Religioſi executores poſſunt ſibi, & ſuo monaſterio aliquid erogare maximè ſi aliquod legatum Monaſterio non ſit factum, ſic etiam ſi executor alius pauper ſit, poteſt ſibi, maximè ſi conſanguineus eſt, aliquid erogare. Dicaſt.46.

Sibi, & ſuo Monaſterio poteſt aliquid diſtribuere.

31 Quamquam nota ſit teſtatori paupertas executoris, poteſt ſibi applicare eleemoſynam, vt pauper. Dicaſtil. *reſ.* 47. Et poteſt aliquid filio ſpurio teſtatoris dare. Rodriq. *reſ.*48. Et poteſt dare eleemoſynam pauperibus ex propria culpa affectibus. Menoch. *reſ.*49.

Poteſt ſibi applicare eleemoſynã, etiam nota à teſtatore paupertate executoris.

32 Executor poteſt variare electionem locorum, vel pauperum alias factam. Card. de Lugo *reſ.*50. Et anticipare diem, vel tempus diſtributionis faciendæ, dummodo aliter non conſtet de mente teſtatoris. Rodriq. *reſ.*51.

Poteſt anticipare diem diſtributionis.

33 Hæredes, & executores ob bonum animæ teſtatoris, legata, & debita ante tempus ſoluere poſſunt. DD. Epiſcopi poſſunt conſtringere hæredes, & executores, quando non ſunt obſtricti aliquo impedimento etiam per Cenſuras, vt infra ſex menſes legata pia, & prophana ſoluantur. Molina *reſ.*52. & 53. quod ſi tranſierit annus, non poteſt prorogari tempus, ſed deuoluitur ad Epiſcopum. Micreſ. *reſ.*54.

Simile & hæredes poſſunt facere.

34 Si executores, vel hæredes negligentes fuerint ad executionem faciendam, poſſunt compelli à Iudice ſæculari ad illam faciendam, præſertim ad cauſas pias Ioſeph. Vela *reſ.*55. Et quando teſtator prouidit de alio executore, viſa prioris negligentia, tunc non deuoluitur ad Epiſcopum, niſi hic etiam eſſet negligens in exequenda voluntate defuncti, in eo caſu deuoluitur ad Epiſcopum. Dian. *reſ.* 56.

Hæredes negligentes poſſunt cõpelli à iudice.

35 Tenetur Epiſcopus data negligentia executoris, exequi teſtamentum, & ipſo etiam negligente, ſpectat ad Metropolitanum executionem facere; & eadem ratio eſt de electore pauperum, orphanorum, puellarum nuptui tradendarum. DD. *reſ.* 57. & 61.

36 Quando in teſtamento non explicatur certum genus pauperum, vel locorum, tunc poteſt Epiſcopus & hæredes ad Eccleſiam pauperem applicare. Vuand. *reſ.*58. Et executio ſpectat ad eum Epiſcopum in cuius Diœceſi diu teſtator morabatur, eo animo, vt perpetuo ſe morari voluiſſe, & non vbi bona reperiuntur, & ſi alibi ſepeliri iuſſerit. Gab. Pereira *reſ.* 59.

Executio ſpectat ad Epiſcopum.

37 Laicus non poteſt cogi ab Epiſcopo, vt executionem recipiat, ſicut poteſt Regularis à ſuo Prælato. Vaſq. *reſ.*60.

Laicus non poteſt cogi ab Epiſcopo.

38 Capitulum Sede vacante poteſt compellere executorem ad executionem teſtamentorum. Cou. *reſ.*62.

Cap. S. V. poteſt cogere executorẽ.

39 Non poteſt executor teſtamentarius cum diſpenſatione Epiſcopi, quæ neque Papæ conceditur ſine iuſta cauſa, mutare, nec recedere

Pontifex non poteſt recedere à vo-

Digitized by Google

luntate teſtatoris. à voluntate teſtatoris. Carpius *reſolutio*. 63.

Iudex laicus poteſt ſe ingerere in teſtamento Clericorum.

40 Nullo modo Iudex laicus ſe intromittere poteſt ad executionem teſtamenti bonorum Clericorum, vel Epiſcoporum, nec pro completione inuentarij; poteſt tamen in defectu Eccleſiaſticorum legem totam, *reſolutio*. 64.

Vide v. Teſtamenti Executor.

EXPLORATOR.

Licet exploratorib. vti veſtibus Turcarum in aliquo caſu.

1 EXploratores vulgo dicti (ſpie) poſſunt ſimulare in terris infidelium ſe eſſe Turcas, ac eorum veſtibus vti, & eorum ſynagogas, ſeu Moſcheas adire, propter aliquod negotium peragendum ad vtilitatem Chriſtianorum, non autem tempore, quo Turcæ eunt orandi, vel adorandi Maomethum. Dian.*p*.8.*tr*.7.*reſ*.13.

EXTRAHERE.

Incidit in excommunicationem Vrb. VIII.

2 EXtrahens à ſtatu Eccleſiaſtico mercimonij cauſa iuxta verba Bullæ Vrbani VIII. frumentum, oleum, blada, & legumina, in ea tamen quantitate arbitrio prudentis viri iudicanda vt ſit peccatum mortale, incidit in excommunicationem in Bulla appoſita Papæ reſeruata, Diana: ſub hoc nomine frumenti, non intelligitur panis coctus, nec farina, & ſub nomine olei non intelliguntur olearum, etiamſi extrahantur, vt ex illis oleum conficiatur. Palaus *p*.9.*tr*.8.*reſ*.43.

EXTREMAE-VNCTIONIS neceſſitas.

Extrema vnctio, ceſſante contẽptu, & ſcandalo omitti poteſt.

1 † EXTREMA Vnctio non eſt homini neceſſaria, neceſſitate medij †: nec præcepti obligantis ſub mortali. Ita contra Petrum à Soto *lect.2.de Sacram.Extr.Vnct*. Villalobos *tom.1.tract.10.diff.5. num*.1. vbi putat, ceſſante contemptu & ſcandalo, omitti poſſe abſque vllo peccato. *part.3.tr.4.reſ*.170.*& par.5.tr.3.reſ*.97. Et quidem, qui in extremis poſitus, poteſt hoc Sacramentum recipere, ſi ſciens ac prudens omittit, contemnere illud præſumitur, ſecundùm S.Iuan *q.vn.art.7.de extr.Vnct. dub.2.concl*.2. Non ita ſecundum Tanner.*tom.4.diſp.7.q.1.3.n.56.reſ.97. cit* §.*Sed his*.

2 Ex dictis ſequitur, Parochum non teneri regulariter ſub mortali miniſtrare hoc Sacramentum cum periculo mortis, vt dicemus v. *Parochus*, *n*.5. Nec debere aut poſſe ſimplicem ſacerdotem in defectu Parochi miniſtrare, niſi in certis caſibus, vt dicemus infrà *n*. 23. In caſu tamen neceſſitatis poſſe etiam excommunicatum denunciatum, etiam tempore interdicti. Diximus verbo *Excommuincationis*, *n*.19.

Digitized by Google

EXTREMAE VNCTIONIS *vtilitas.*

3 † VTilitas & effectus extremæ Vnctionis explicantur à Trident. *ſeſſio.* 14.c.2. his verbis: *Huius Sacramenti res eſt gratia Spiritus ſancti, cuius Vnctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleuiat, & confirmat, magnam in eo diuinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſubleuatus, & morbi incommoda, ac labores leuius fert, & tentationibus dæmonis calcaneo inſidiantis, facilius reſiſtit, & ſanitatem corporis interdum, vbi ſaluti animæ expedierit, conſequitur.* † Extrema Vnctio delet peccata, ſi adſunt & illorum reliquias. Roborat infirmum contra tentationes

4 Et, quod attinet ad ſanitatem, cum Sacramenta non operentur virtute miraculoſa, ſed ſupernaturali ordinaria, non illam conſequitur, qui Vnctionem differt ad extremum vitæ, quando corpus ita eſt viribus deſtitutum, vt ad ſui reſtaurationem neceſſarium ſit manifeſtum miraculum. Immò ait Pitigian. *in* 4.*d*.23.*q*.*vn*.*art*.5.*qu*.4. hoc Sacramentum in extremis ſuſcipere, eſſe quodãmodo tentare Deum, & virtutem Sacramenti experiri velle. Adde, quod deuotio infirmi, & vſus rationis effectui huius Sacramenti plurimum confert, confertque vires contra tentationes, quæ infirmum in vſu rationis fatigant. Non tamen multum feſtinandum eſt, quia ideò dicitur Vnctio extrema; quia non debet dari, niſi iis, qui præſumuntur in diſcrimine vitæ conſtituti. Ita Kelliſonius *tom*.2.in 3.*p*.*q*.31. *ar*.3. contra impudentiſſimum Caluini mendacium. *par*. 3. *tract*. 4. *reſol*. 173. & *p*.5.*tr*.3.*reſ*.95. Et confert ſanitatem ſi expedit ſaluti animæ. Et non differtur vſque ad finem vitæ. Sed neque debet nimirũ maturari.

5 Gratia huius Sacramenti confertur, quando perficitur vltima vnctio cum ſua forma eſſentiali, quæ eſt quinta. Ita Suarez *tom*.4.*diſp*.4. *ſect*.2. *num*. 13. Alij putantes, ſingulas vnctiones eſſe integrum Sacramentum, dicunt, conferri poſt ſingulas. Sed de hoc infra, cum de materia, *p*.3.*t*.4.*reſ*.179. Gratia confertur poſt quintam vnctionem. Alij aliter ſentiunt.

EXTREMAE VNCTIONIS *materia.*

6 † SICVT in Baptiſmo duplex eſt materia; nimirum remota, quæ eſt aqua, & proxima, quæ eſt ablutio: ita & duplex datur in hoc Sacramento: remota, & eſt Oleum: proxima, & eſt Vnctio. Materia remota huius Sacramenti eſt oleum. Oliuarum.

7 Oleum debet eſſe oliuarum †. & benedictum ab Epiſcopo in eodem anno, ex cap. *litteris, de conſecr. diſt*.3. Sed in neceſſitate poteſt Parochus infirmum vngere oleo veteri. Ita declarauit Sacra Congregatio Epiſcoporum *die* 20. *Maij* 1570. apud Gauantum *in ench. v. Extrema Vnctio n.* 10. *p*.9. *tr*.6. *reſ*. 46. Immo valdè probabile putat Layman *lib*.5. *tom*.8. *c*.2. *n*.4. materiam huius Sacramenti eſſe poſſe Chriſma. Vnde ſi quis per errorem Chriſmate infirmum vnxiſſet, nihil innouandum fore, ſed Benedictum ab Epiſcopo in eodem anno.

Digitized by Google

Sed in neceſſitate admitti poteſt vetus Et ſecundum aliquos Chriſma.

Sufficit autem in ſingulis vnctionibus vna gutta.

rem Domino commendandam: maximè, quod vnctio plerumque non ſine ſcandalo iteraretur. *p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 178. *& p.* 5. *t.* 3. *reſ.* 90. Putat autem Filliucius *to.* 1. *tr.* 3. *c.* 4. *n.* 78. non ſufficere vnam gutta, olei in ſingulis vnctionibus, quia non ſatis eſt ad vngendum. Sed quia ex Regin. *to.* 2. *lib.* 28. *cap.* 9. *n.* 13. ea quantitas olei ſufficit in hoc Sacramento, quæ aquæ ſufficiens eſt in Baptiſmo, & multi DD. dicunt, in Baptiſmo ſufficere vnam guttam aquæ, vt ſuo loco diximus *n.* 20. probabile videtur, vnam guttam olei in hoc Sacramento ſufficere. Et ita docet Tannerus *tom.* 4. *diſp.* 7. *q.* 1. *dub.* 3. *n.* 16. Ad argumentum reſpondetur, guttam ſufficere ad vngendam partem corporis aliquantulum, nec plus Rituale exigere. Et alioqui ſi plus requireretur, ampulla olei breui deficeret. *p.* 5. *t.* 3. *reſ.* 88. §. *Notandum eſt* †, & dubitanter olim. *p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 177. †

Materia proxima eſt Vnctio.

Non ſimplex.

Sed quintuplex.

8 Vnctio verò ſecundum Becanum *de Sacr. c.* 25. *q.* 7. *n.* 6. ad eſſentiam Sacramenti, & gratiam producendam vnica ſufficit, quia non aliud ex Scriptura, vel Eccleſiæ traditione colligitur. Et forma Ambroſiana, & Veneta non ſignificat, niſi vnam vnctionem. In Baptiſmo quoque ſufficit vna immerſio, & in Euchariſtia vna ſpecies. Et tandem in eo, qui non haberet oculos, non eſſet neceſſaria vnctio oculorum. Quod verò Concilium Florentinum ponat plures vnctiones, non obſtare, quia ponit ſeptem, quas certum eſt non omnes eſſe neceſſarias: debere nihilominus adhiberi plures, iuxta Eccleſiæ conſuetudinem, quæ vnum Sacramentum dicuntur ſicut plures Ordines, & ſpecies panis, & vini in Euchariſtia. Ita ille. Ex qua opinione ſequitur, vt *ſupra*, *n.* 5. inſinuauimus, gratiam huius Sacramenti conferri ſtatim, ac prima vnctio peracta eſt. Sed communior, & probabilior ſententia Ledeſma *tom.* 1. *de extr. Vnct. c.* 1. docet, ad hoc Sacramentum integrandum requiri quinque vnctiones, & gratiam conferri ſtatim, ac quinta vnctio cum ſua forma peracta eſt, ac proinde ſi infirmus ſtatim poſt primam vnctionem decedat, non conſequi gratiam. *p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 170.

At in neceſſitate dicunt, poſſe vnicam adhiberi.

Et certum eſt, ſufficere quod vngatur vnus oculus, vna auris, &c.

Etiam abſque ſigno Crucis.

9 Quibus non obſtantibus, ait Marchinus *de peſte p.* 4. *c.* 6. *n.* 26. Parochum in tribus caſibus neceſſitatis poſſe vnicam vnctionem adhibere, cum conditione ſaltem mentaliter percepta, *ſi eſt validum.* Nimirum, ſi timet, infirmum ante quinque vnctiones deceſſurum, vel ſe peſte inficiendum, vel alios ægrotos abſque vlla prorſus vnctione deceſſuros. Nam non eſt improbabile, per vnam vnctionem acquiri aliquam gratiam habitualem, & actualem, immo & corporis ſanitatem. Et alioqui, cum hoc Sacramentum non ſit neceſſarium, non fit iniuria infirmo, & cum adhibeatur conditio, nec Sacramento. Et obuiatur periculo Sacerdotis. Ita etiam Granado *in* 3. *p. contr.* 8. *tr. vn. diſp.* 7. *n.* 12. *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 89. & olim *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 168. Ex quibus à fortiori ſequitur, quod docet Filliucius *tom.* 1. *tract.* 2. *cap.* 5. *num.* 129. in caſu neceſſitatis ſufficere Vnctionem vnius oculi, auris, naris, manus, &c. cum forma generali, *Indulgeat tibi Deus quidquid per viſum, auditum, &c. deliquiſti.* Omittendo etiam ſignare ſigno Crucis. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 168. §. *Sed ego, & par.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 79. in fine, & 90. poſt medium. *p.* 9. *tr.* 9. *reſ.* 56.

10 Et

Digitized by Google

10 Et extra neceſſitatem ſigna Crucis omittere, ait Nugnus *in addit.ad 3.par.q.29.art.6.* eſſe peccatum mortale, & contrarium eſſe improbabile. Sed, ſecluſo contemptu, & ſcandalo, probabiliſſimum eſt, quia nullum præceptum inuenitur de hac re expreſſum: nec conſtat, conſuetudinem cum tali obligatione introductam eſſe. Malè igitur facere, qui illas extra neceſſitatem omittit, ſed non peccare mortaliter. Ita Becanus *de Sacr.c.27.quaſt.3.n.3.p.3.tr.4.reſ* 178.& 168.in fine.

Quod extra neceſſitatem omittere, ſecluſo contẽptu, & ſcandalo, non eſt mortale.

11 Peres: An tempore peſtis, ad contagionem vitandam, liceat infirmum vngere virgula argentea, lignea, &c. Reſpondeo, licere, quia hic vſus non infert irreuerentiam Sacramento, & ius conſeruandi vitam eſt nobis innatum. Debet autem poſtea talis virga purgari, & ſi argentea ſit, in ſimilem vſum ſeruari, ſi verò lignea, cremari. Ita Marchinus *de peſte par.3.cap 5.num.1.*& alij *par.3.tr.4.reſ.167.& par. 5. tract.3. Reſolut.* 79. Sed ſi oleum deficit, poteſt miſceri aliud non benedictum in parua tamen quantitate. *parte 9.tract.6 reſolut.* 44.

Fieri etiam poſſūt vnctiones virgula argentea, &c. ad vitandam contagionem tempore peſtis.

EXTREMAE VNCTIONIS forma.

12 HVIVS Sacramenti forma præcepta hæc eſt. *Per iſtam ſanctam vnctionem, & ſuam pijſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus quidquid per viſum* (& repetitur ad ſingulos ſenſus, illos nominatim exprimendo) *deliquiſti, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Sed hæc vltima verba, *in nomine Patris,* &c. ait Filliucius *tom. 1. tract. 3. cap. 4. num.* 86. non eſſe neceſſaria. Et idem docet Reginaldus *tom.2. lib.*28. *c.9. num.56.* de illis verbis, *ſanctam* & *pijſſimam*: quia ſine illis ſenſus manet integer. Idem dicendum cum Suarez *tom.4. diſp.* 40. *ſect.3. n.* 13. contra Nugnum *in addit.ad 3.par.tom.2.quaſt.29. art.9. concl.4.* de particula *per ſuam miſericordiam*, quia cauſa principalis *qua*, huius Sacramenti ſufficienter exprimitur illis verbis, *Indulgeat tibi Deus* Idem dicendum videtur de illis particulis, *per viſum, auditum,* &c. Igitur de neceſſitate Sacramenti ſunt illa. *Per iſtam vnctionem indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti.* Qui verò reliqua ſine neceſſitate omitteret, peccaret. *par.3.tr.4.reſ.*175.*§.Notandum,* & 180.

Forma huius ſacramenti (per iſtã ſanctam vnctionem, &c.)

Quæ omnia non ſunt neceſſaria.

Sed tantum hæc (Indulgeat tibi, Deus quidquid deliquiſti.)

13 Hæc autem forma, vt patet, eſt deprecatiua. Sed an indicatiua foret ſufficiens? Affirmat Becanus *de Sacram.cap.27.quaſt.7.n.3.* quia ſicut Eccleſia ex illis verbis; *baptizantes eos*, colligit hanc formam, *Ego te baptizo,* ita ex illis *vngentes illum*, colligere poteſt hanc, *Ego te vngo.* Deinde, quia forma Ambroſiana, & Veneta non eſt deprecatiua. Tertiò, quia in Confirmatione, ſufficiens eſt hæc forma, *Conſigno te Chriſmate*, vnde, & in hoc Sacramento, *vngo te oleo.* Nec obſtare illud Iacobi, *Orent ſuper eum.* Nam forma Sacramentalis à ſanctis Patribus vocatur oratio, etiamſi ſit indicatiua. Sed negatiuam ſententiam Nugnus *in addit. ad 3. part. qu.33. artic.6.* & alij adeo certam exiſtimant, vt dicant hoc Sacramentum

Quid ſi adhibeatur forma indicatiua, (Vngo te oleo, &c.)

Digitized by Google

collatum cum forma indicatiua iterandum eſſe ſine conditione, quia poſſunt eſſe inſtitutæ pro vno Sacramento duæ formæ non habentes eundem ſenſum. Ergo ſi deprecatiua eſt ſufficiens, non erit ſufficiens indicatiua, cum non habeat ſenſum illi æquiualentem. Sed ſententiam Becani probabilem putauit Suarez *in 3. part. tom. 4. diſp. 40. ſect. 3. num. 7.* Cum quo contra Nugnum dicendum eſt, validam eſſe hanc formam: *Vngo te Oleo ſancto, & Deus tibi remittat quidquid peccaſti*, &c. quia verbis indicatiuis adiungitur ſufficiens deprecatio. Grauiter tamen peccaret, quia hac forma vteretur. *part. 3. tom. 4. reſol. 175.*

Vel partim indicatiua, partim deprecatiua?

EXTR. VNCT. SVBIECTVM.

Extrema Vnctio nō poteſt conferri ei, qui ſuſpendi debet.

14 † EXtremæ-Vnctionis ſubiectum capax, non eſt quicumque moriturus, ſed tantum moriturus ex infirmitate, ſiue illa procedat ex morbu, ſiue ex vulnere, ſiue ex partu, ſiue ex ſenectute. Vnde non poteſt vngi ſuſpendendus, nauigationem procelloſam aggreſſurus, &c. quia Apoſtolos ait: *Si quis infirmatur.*

Sed tantum infirmis.

Vſum rationis habentibus.

15 Requiritur etiam vſus rationis. Vnde perpetuo amentibus dari debet †. Secus ſi aliquando ſani fuerunt, & hoc Sacramentum petierunt expreſsè vel tacite in receptione aliorum Sacramentorum & probabile ſit, illos petituros fore, ſi poſſent. Ita Zambranus *de Sacram. Extr. Vnct. cap. 5. dub. 2.* Qui aduertit, in tali caſu furioſum reſiſtendum eſſe ligandum, & fortiter tenendum, ſecluſus tamen laicis ad tollendum ſcandalum. Quod ſanè neceſſarium foret, ſi aliud Sacramentum recipere non potuiſſet. *part. 2. tom. 14. reſol. 78. & part. 5. tom. 3. reſol. 84.*

Vnde non debet conferri perpetuo amentibus.

Qui nunquā mētis cōpotes fuere, nec alia Sacramēta ſuſcepere.

Nec pueris.

Niſi poſt vſum rationis.

Vel in dubio, ſub conditione (ſi es capax.)

16 Pueri etiam ante vſum rationis vngi non debent. At ſtatim poſt vſum rationis vngi poſſunt, non enim expectari debet tempus Communionis, quia maior diſcretio requiritur ad Communionem, quam ad hoc ſacramentum. Ita Hurtado *de Sacram. Extr. Vnct. diſſ. 10.* contra Sotum *in 4. diſt. 23. quæſt. 2. art. 2.* Immo ſi dubium ſit, num in puero lumen rationis irradiet, vngi debet ſub conditione, *ſi es capax.* Ita Sancius *diſput. 27. num. 17.* & nouiſſimè Lugo *de Euchariſt. diſput. 13. ſect. 4. num. 41. part. 31. reſol. 169. & part. 5. tom. 3. reſol. 85.*

Sed quia peccata non ſunt materia huius Sacramenti.

17 Neque verò neceſſe eſt, vt hoc Sacramentum ſuſcipiens aliquando peccauerit, quia materia huius Sacramenti non ſunt peccata, ſicut Pœnitentiæ. Et effectus, nimirum remiſſio peccati, & auxilia quibus infimus in illa lucta dæmoni reſiſtat, ſunt diſtincti, & vnus conferri poteſt ei, qui non eſt alterius capax; vnde ſatis eſt, quod infirmus peccare poſſit. *part. 3. tract. 4. reſol. 172.*

Conferri poteſt puero, qui nunquā actualiter peccauit.

18 Igitur illud non eſt denegandum puero poſt vſum rationis, quem Parochus de Confeſſione cognoſcit, nunquam actualiter peccaſſe, quia iuuare illum poteſt, nec peccet, & conferre ſanitatem, ſi expedierit. Nec falſificabitur forma, *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti*: nam ſenſus eſt, *Conferat tibi Deus gratiam de ſe remiſſiuam*, &c. Ob quam rationem non falſificatur forma abſolutionis, cum confertur ei, qui iam eſt in

gratia

Digitized by Google

gratia per contritionem. Ita Suar. *tom* 4. *diſp.* 42. *ſec.* 2. *n.* 10. quidquid neget Sanc. *n.* 18. *p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 181. Nec ob eandem rationem deneganda eſt vnctio adulto recenter baptizato, qui nullum poſt Baptiſmum peccatum commiſit, ſicut teſtatur Sanc. *num.* 28. non eſſe denegatum Matriti *ann.* 1620. Et ita docet Præpoſitus *in* 3. *p. q. vn. de Extr. Vnct. dub.* 7. *n.* 61. contra Nugnum *in* 3. *p. q.* 32. *art.* 4. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 172. & *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 6. Item inungendi ſunt oculi, & aures cœci, & ſurdi à natiuitate: tum, quia peccare potuerunt per interiores potentias illis membris correſpondentes, vt deſiderio actus mali illius ſenſus: tum etiam, quia ſatis eſt habuiſſe potentiam peccandi. Ita Præpoſitus *vbi ſup. dub.* 8. *n.* 73. Qui addit, quod ſi deſit organum, vngi debet locus propè illud, *part.* 5. *tom.* 6. *reſ.* 11.

Et adulto morientis ſtatim poſt Baptiſmum.

Et inungi debent oculi, & aures cœci, & ſurdi à natiuitate, vel loci vicini.

19 Si verò adſint peccata, & timeatur tempus defuturum, tunc debet præmitti Confeſſio: quia prius adhibenda ſunt Sacramenta neceſſaria, deinde vtilia. Sed caſus poteſt accidere, vt Extrema Vnctio exhiberi debeat abſque eo, quod infirmus communicauerit, ſi v.g. adſit periculum vomitus. Immo etiam abſque eo quod confeſſus fuerit, vt ſi ita morbus eum præuenerit, vt nec ſigna pœnitentiæ dare poſſit. Immo quantum eſt ex ordine Sacramentorum, poteſt regulariter vngi peccator abſque præuia Confeſſione. Nam ad hoc Sacramentum dignè ſuſcipiendum ad ſummum ſatis eſt contritio, vel attritio putata contritio. Ita Filliucius *tom.* 1. *tr.* 3. *c.* 5. *n.* 114. & Barboſa *de off. Parochi c.* 22. *n.* 36. *p.* 5. *tom.* 3. *reſ.* 92.

Peccator vero non debet eſſe neceſſariò confeſſus, ſed ſufficit, quod ſit contritus, vel attritus cũ opinione contritionis.

Expedit tamen prius confiteri ſi poteſt.

20 In vna infirmitate, in qua infirmus non niſi ſemel appropinquat morti non debet Vnctio iterari. At ſi infirmitas eſt longa, & poſt vnctionem in periculo mortis, à quo infirmus liberatus ſit, elapſo aliquo tempore arbitrio prudentis viri, in aliud periculũ incidat, etiã ſi plenè non conualuerit, poteſt iterũ vngi. Vide Kelliſon. *t.* 2. *in* 3. *p. q.* 33. *art.* 2. *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 96.

Et poteſt ſacra Vnctio interari in eadem infirmitate longa, ſi periculum iterato occurrat.

Imò collata infirmo non grauiter, vel periculoſè laboranti eſt inualida, Suarez & alij, in dubio vero quando Medici hæſitant de eius ſalute, debet miniſtrari. Chapeauilla, ſi poſtea infirmitas de non periculoſa ſit periculoſa, & prima vnctio fuit inualida, poteſt iterum miniſtrari. Quintanad. *par.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 45.

Curioſa circa extremam vnctionẽ.

EXTREMÆ VNCTIONIS Miniſter.

21 † MIniſter huius Sacramenti non poteſt eſſe, niſi Sacerdos: eius enim miniſterium eſt actus Ordinis Sacerdotalis. Quo Sacerdos priuatur per excommunicationem denunciatam, & ſuſpenſionem ab officio, vel exercitio Ordinum, ſecluſa tamen neceſſitate, vt dictum eſt v. *Excommunicationis n.* 10. Non debet eſſe neceſſariò vnus †. Et ideò in caſu neceſſitatis, quando verbi gratia, quis incidiſſet in amentiam poſt peccatum mortale, de quo ſolum habuiſſet attritionem, nec periiſſet confiteri, ac proinde abſolui non poſſet, in tali inquam caſu, ſi Sacerdos linire incipiens, peractis duabus, vel tribus vnctionibus

Miniſter huius Sacramenti eſt ſolus Sacerdos.

Non excommunicatus aut ſuſpenſus.

Nõ oportet, quod ſit vnus.

cum

Digitized by Google

Vnde ſi vngens moriatur poſt aliquam vnctionem, ait Molfeſius, aliũ reliquas ſupplere debere.

Mæratius putat debere de nouo incipere.

cum ſuis formis, moriretur, alius non deberet, neque poſſet illas repetere, ait Molfeſius *tomo 1. tract. 4. cap. 3. num.* 54. Sed alias ſupplere deberet. Sicuti, ſi Sacerdos poſt conſecratam Hoſtiam ſatis cederet, alius deberet ſolum calicem conſecrare. Et ſic videtur docere D. Thomas *diſt.* 23. *art.* 1. Verumtamen, quia hoc, quamuis probabile, non eſt certum, benefaciet ſecundus Sacerdos in hoc caſu (ait Meratius *tomo* 3. *diſput* 10. *ſect.* 2. *num.* 8.) ſi vnctiones ab initio repetat; quia id infirmo eſſe poteſt vtilius, *part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 87. Si verò infirmus ſtatim deceſſurus timeretur, poſſent ei vnctiones ſimul à pluribus Sacerdotibus adhiberi: quia, vt docet Mæratius *ibid. ſect.* 1. *num.* 1. hic vngendi modus eſt validus, cum inter vnctiones partiales ordo non ſit de eſſentia, ac proinde in neceſſitate licitus. Ita Præpoſitus *in* 3. *part. q. vnic. dub.* 5. *num.* 37. *Ibid. reſol.* 88. *p.* 9. *tract.* 7. *reſ.* 56.

Poſſunt verò in periculo multi vngere, vnus oculum, alius aurem, &c. At nemo vngere poteſt ſeipſum.

22 Deinde, miniſter huius Sacramenti debet eſſe diſtinctus à ſuſcipiente: ſicut omnia alia Sacramenta, quæ in vſu conſiſtunt. Colligitur ex modo loquendi D. Iacobi 5. ibi, *Orent ſuper eum, vngentes eum.* Et ſanè mutaretur ſubſtantialiter forma, ſi diceretur, *Indulgeat mihi*: ſicut mutaretur forma Baptiſmi ex D. Thom. *quæſt.* 66. *artic.* 5. *ad* 4. dicendo, *Baptizo me*. Ita Mercerus *in* 3. *p. q.* 32. *art.* 5. *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 94.

Debet etiam miniſter eſſe Parochus, vel eius licentiam habere.

Secluſa neceſſitate.

23 † Ruſus extra neceſſitatem debet eſſe Parochus, quia vngere, eſt actus iuriſdictionis †. Sufficit autem licentia Parochi. Et in neceſſitate ſine licentia: immo cum reſiſtentia Parochi miniſtrare poteſt ſimplex Sacerdos; etiam Religioſus contra Gauantum, v. *Extrema Vnctio*, *n.* 3. Fernandez *p.* 3. *c.* 10. §. 1. *num.* 8. vbi etiam notat, pœnam excommunicationis inflictam in *Clement*. Religioſis hoc Sacramentum extra neceſſitatem miniſtrantibus incurri etiam à Sacerdote ſæculari. In quo cum ipſo diſſentit Victorellus *in append. ad Poſſeu. cap.* 9. quia pœnæ ſunt reſtringendæ, *part.* 5. *tom.* 3. *reſ.* 82. † & ex parte etiam *in p.* 3. *tom.* 4. *reſ.* 170. §. *Notandum.* † Aduerte hic, quod in neceſſitate, abſente Parocho, tenetur infirmum vngere ex charitate ſimplex Sacerdos, non tamen ſubmortali. Niſi infirmus confiteri, & communicare non potuiſſet. Sic Layman *lib.* 5. *tract.* 9. *cap.* 7. *n.* 3. *reſol.* 170. *citat.* §. *Ad ſecundam.* & non debet mitti, vt laicus vngat infirmum, *p.* 9. *tract.* 7. *reſol.* 43.

In qua ſimplex Sacerdos, deficiẽte Parocho non tenetur regulariter miniſtrare ſub mortali. Mitti non debet.

Debet tandem miniſter adhibere reſponſionem, & preces.

Et nõ deferre oleũ ſine lumine, aut in domum.

24 † Et verò, quicumque ille ſit miniſter, adhibere debet reſpondentem, & præmittere precationes Ritualis. † Sed, ſi periculum vrget, poteſt vtrumque omittere. Tannerus *tom.* 4. *diſp.* 7. *q.* 1. *dub.* 3. *n.* 85. *part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 91. §. *Notandum eſt*, *p.* 9. *tract.* 6. *reſ.* 46. Et omittere ſeptem Pſalmos pœnitentiales, non eſt peccatum mortale, dummodo non ſit in aliqua Synodo præceptum ſub tali peccato, imò in neceſſitate poteſt miniſtrari ſine ſuperpelliceo, ſicut poteſt viaticum, *ibid. reſ.* 46. Obſeruat etiam Barboſa, *de offic. Parochi*, *cap.* 22. *num.* 44. non debere Parochum deferre ſacrum oleum abſque lumine: nec illud deferre in domum, ſiue ante vnctionem, vt noctu vocatus promptior inueniatur; ſiue ab illa rediens, vt citiùs ſe expediat. Sed hoc vtrumque citra periculum irreuerentiæ, aut ſcandali, non eſſe peccatum mortale. *Ibid.* initiò.

FALSARIVS.

Digitized by Google

FALSARIVS.

1 † FAlſarius dicitur, qui in ſcriptura publica falſitatem committit †. Sed an qui mutat ſcripturam in aliquo, nixus nihilominus veritati, dicatur falſarius? verbi gratia, facta eſt apocha alicuius ſolutionis cum ſubſcriptione teſtis, amittitur, qui illam reficeret, & loco teſtis ſubſcriberet, eſſet nè falſarius? Iterum: Petrus mutuat centum Caio pecunia numerata. At Notarius in inſtrumento non apponit illud *pecunia numerata*, poteſt nè nouum inſtrumentum cum illis verbis effingere? Rurſus: Epiſcopus concedit Sacerdoti facultatem audiendi Confeſſiones, & abſoluendi reſeruata: at Magiſter Notarius in litteris non apponit facultatem in reſeruata, poteſt ne ille apponere? Ad quæſitum generaliter negatiuè reſpondet Clarus *libr.4.§.falſum num.*34. Et in particulari duos primos caſus concedit Gyptius *de caſ. reſeru.cap.*13.*caſ.*7.*num.*7. vltimum Bellochius *p.*2.*q.*9.*num.*113. quia ex l.*cum filius, §. hæres meus ff.de legat.*2. non poteſt dici falſum, quod iuuatur primordio veritatis. Sed ipſe *par.*3. *tract.*6.*reſolut.*56. cum Naldo *ſumm. v. Scriptura, num.*7. & aliis doceri, mortale peccatum eſſe, amiſſa vera ſcriptura, ſimilem confingere: quia eſt contra virtutem veracitatis, & cedit in Reipublicæ detrimentum. Cæterum probabile eſt, quod ſi quis corrigeret litteras iuxta mentem Pontificis, vt (ſi ſupplicatio facta ſit pro Petro Panormitano, & litteræ expeditæ ſint pro Petro Meſſanenſe) ſi quis litteras conformaret cum ſupplicatione, non peccaret, nec incurreret excommunicationem Bullæ Cœnæ. Ita Naldus *ibi v.falſum,n.*4.*p.*5.*t.*14.*reſ.*40.

Falſarius qui falſificat ſcripturam publicam.

Etiam ſi nitatur primordio veritatis.

Non enim licet, amiſſa vera ſcriptura, conſimilem fingere.

Aut ſimilia facere.

Licet tamen corrigere litteras diſpenſationum ad mentem Pontificis.

2 Falſarius quoque eſt, qui diſpenſationem Apoſtolicam mentitis cauſis impetrauit, in quo caſu diſpenſatio non valet. Sed de hoc vide verb. *Diſpenſatio à num.*7.

3 Illicitum eſt falſificare ſcripturas, quamquam verum dicant. *part.*9. *tract.*8.*reſ.*61. Sed corrigere aliquam ſecundum mentem Pontificis in ſuis litteris non incurritur in Cenſuram Bullæ Cœnæ, ſed fautores, & defenſores falſificantium incurrunt in pœnam falſariorum non reſeruatam in Bulla *part.*9.*tract.*7.*reſ.*15.

Corrigere ſcripturas ſecundum mentem Pontificis non incurritur cenſura.

FESTVM ſeruare.

1 † PRæceptum de ſeruandis diebus feſtis duobus completur, auditione Miſſæ, de qua v. *Miſſam audire*, & abſtinentia ab operibus ſeruilibus, vt fodere terram, fabrifaccre, & ſimilia. †

Seruandum eſt feſtum, audiendo ſacrum.

2 Et quidem hoc prohibetur Chriſtianis tantùm. Vnde non damnarem dominum, qui prædicta opera imponeret mancipio infideli: quia iſte non peccat, cum non teneatur legibus Eccleſiaſticis. Qua ratione docuit Laym.*lib.*1.*tract.*4.*cap.*5.*n.*3. licitum eſſe, imponere opera ſeruilia perpetuò

Et abſtinendò ab operibus ſeruilibus.

Digitized by Google

amentibus, quamuis contrarium doceat Fernandez *part. 3. mandam.3 n.16 p.5.tr.4.reſ.7.& p.7.tract.7.reſ.58.*

Ac iuramentis iudicialibus tantum.

3 Prohibentur etiam diebus feſtiuis iuramenta *c.1. de feriis.* Vbi Abbas putat prohiberi etiam extraiudicialia. Sed Caietanus *in 2.2. q.122. art.4.* cuius ſententiam probabilem exiſtimo cum Layman *lib.4. tract.7. c.2.n.8.* putat prohiberi ſolummodo iudicialia, quæ ſolemniter præſtantur coram Iudice: nam de tali materia agit textus, & alioquin omne iuramentum priuatum, ex eo ſolùm quòd in feſto fiat, eſſet ſpeciale peccatum. Igitur ſi abſit ſcandalum, non peccant Notarij celebrantes contractus in diebus feſtiuis. Quod ſi in feſtis celebrant contractus ruſticorum, qui in profeſtis abſunt à Ciuitate, Rodriq. *tom.1.c.122.num.3.* eos excuſat etiam ratione neceſſitatis: ob quam in paruis oppidis ait Suarez *de Relig. tom.1 lib.3.c.30.n.17.* permittit iudicia litigantium diebus feſtis, quia in profeſtis ruſticani non adſunt, *part.2.tract.15.reſ.34.*† & referendo iterum *part.4.tr.4.reſ.62.§.Nota etiam.*†

Nam Notarij, ceſſante ſcandalo, poſſunt celebrare contractus.

Maximè ruſticorum.

Quoniam verò ſcribere, & tranſcribere non eſt opus ſeruile, non peccāt Commiſſarij & Notarij, vel alij, acta Curiæ, ſermones, & alia tranſcribentes. Etiam ex mercede.

4 Commiſſarij, Notarij, & alij officiales acta Curiæ tranſcribentes, ſicut etiam alij tranſcribentes ſermones Prædicatorum, & DD. allegationes pro mercede in diebus feſtis, non peccant mortaliter: quia ſcribere non eſt opus ſeruile, cum ſit actio de ſe mentalis, & ſpiritualis, etiam ſi non fiat gratia addiſcendi, ſed ſine proprio profectu, & ex mercede: nam hoc eſt per accidens & non eſt ſeruile. Ita Suarez *de Relig. tom.1.lib.2.cap.25. n.4.* contra Caietanum *in 2.2.q.122.art.4.p.2.tr.15.reſ.35.*

Quæ ratio excuſat etiam Typographos ordinantes characteres.

Pictores.

5 Similiter Typographi characteres in die feſto ordinantes, non peccant mortaliter: quia hoc etiam eſt opus de ſe mentale, non ſeruile. Ita Homobonus *volumin.1.part.2.reſp.34.* At verò prælio incumbere eſt merè ſeruile, & ideo in diebus feſtis illicitum. Ita etiam Homobonus *vbi ſupra par.4. tract.4. reſolut.62.* Quod etiam de Pictoribus docet Layman *lib.4.tract.7.c.2.n.3.*

Digladiatores.

6 Digladiatores etiam, vulgo *Schermidori*, artem in die feſto exercentes, excuſantur à Granado in *2.2.controu.3.tract.12.diſp.4.ſect.7.n.67.* exiſtimante contra Suarez *de Relig. tom.1.lib.2. c.28.n.8.* exercitium armorum non eſſe opus ſeruile, ſed liberale, ſicut ſaltare, pulſare citharam, &c. Et ita etiam ego ſentio *p.4.tr.4.reſ.230.* Immò probabilis etiam eſt opinio Granado *vbi ſup.n.65.* contra Suar. *vbi ſupra*, quòd diebus feſtis licitum ſit bellare, etiam ſecluſa neceſſitate, ſi Miſſa audiatur. Immò contra Rodriquez *ſumm.par.1.c.126.n.10.* puto, id nec eſſe peccatum veniale. Adde, quòd ſtando in contraria ſententia, ferè ſemper eſt licitum: quia ſemper adeſt aliqua vtilitas, vel neceſſitas in non differendo bello in aliud tempus: vnde excuſantur etiam, qui vrbes, & oppida aggeribus, vallo, & foſſa muniunt, &c. *par.4.tract.4.reſol.229.*

Et in bello aggeres, & alia fabricantes.

Quid de piſcatione.

Aucupatione.

7 Piſcatio, aucupatio, venatio ſecundum aliquos ſunt opera de ſe ſeruilia, ac proindè illicita. Ita Suarez *tom.1.lib.2.c.28.num.3.* Sed Granado *in 2.2.contr.3.tract.12.diſp.4.ſect.7.n.65.* docet venationem ferarum non eſſe ſeruilem, licet fiat propter lucrum: piſcationem vero eſſe ſeruilem, ſi fiat ferendo retia, remigando, &c. Filliuc. *tom.2.tract.27.c.9.n.172 173.* docet,

Digitized by Google

docet,non eſſe illicitam venationem,piſcationem,&c. induſtrioſam,& ob recreationem: eſſe verò illicitam ſi ſit laborioſa, & ex officio. Aduerte etiam, quod Suarez admittit ratione conſuetudinis venationem in die feſto. Non autem piſcationem *par.4.tr.4.reſ.222.* **Venatione.** **Multi multa.**

8 Computare diebus feſtiuis cum operariis, & illis mercedem ſoluere,non eſt illicitum: quia voces,aut recognitio ſcripturarum,& *de le taglie* non ſunt opus ſeruile; numeratio verò pecuniæ ex mercede præbendæ,eſt parua quantitas.Contrarium docet Marchantius *reſol.paſt. ad Decal.parte 1.c.3.q.5.p.5.tr.13.reſol.83.* **Item non eſt ſeruile computare cum operariis, & mercedem ſoluere.**

9 Iter agere(& conſequenter ſaltare,choreas ducere,&c.)non eſt opus ſeruile,quia eſt actio naturalis in quadam corporis ſituatione conſiſtens; quapropter in die feſto non eſt illicitum.Ita Suarez *de Relig.tom.1. lib.2. cap.27.n.2* contra Sotum *de iuſtit.lib.2.q.4.art.4.p.4.tract.4.reſ.222.§. Notandum.* Vnde agaſones,ſeu muliones inchoantes iter cum beſtiis oneratis in die feſto, raro peccant mortaliter. Nam ſi aliquando peccant,id eſt ratione laboris in leuando,& imponendo onera,quod eſt opus ſeruile:ſed hoc vt plurimum fit in paruo tempore.Suarez verò *vbi ſup.n. 3.* illos excuſat ſolum in continuatione itineris in profeſto inchoati, ratione publicæ vtilitatis,vel vitandi proprij nocumenti,*p.2.tr.15.reſ.36.* **Iter agere.** **Saltare.** **Choreas ducere.** **Vnde muliones iter in feſto incipientes cum beſtiis oneratis rarò peccant mortaliter.**

10 † Opera ſeruilia in diebus feſtiuis exercentes excuſari poſſunt: primò,ratione neceſſitatis:ſecundò,ratione lucri tranſitorij: tertiò,ratione conſuetudinis. Nam feſtum ſeruare debemus ex lege humana quæ conſuetudine tolerata à Prælatis reuocari poteſt, ſaltem quoad aliquem actum: quartò,ratione pietatis:& quintò,ex paruitate materiæ.† **Qui verò opera ſeruilia exercent, excuſari poſſunt.**

11 Itaque ratione neceſſitatis excuſantur ſartores,conficientes in diebus feſtis veſtes,vel alia pro funere,& interdum etiam excuſantur,ſi poſt medium noctis præcedentis feſtum laborare coguntur,vt veſtes promiſſas perficiant.Ita Laym.*lib.4.tr.7.c.7.n 2.p.4.tr.4.reſ.62.* **Aut ex neceſſitate, vt ſartores laborantes pro funere, &c.**

12 Ratione lucri tranſitorij conceſſit Summus Pontifex in cap. *Licet, de feriis* piſcationem halecum, quæ vno anni tempore tranſire ſolent, quod etiam intelligendum eſt de piſcatione thymnorum, & piſcium ſimilium.Id quod Fernand *part.1.c.7.§.1.n.6.* & Caietanus *ſumm.v Feſtus dies c.1.* extendunt ad quodlibet lucrum tranſitorium repentinè occurrens: & ex hoc capite excuſant tonſores in diebus feſtis tondentes, propterea quod in aliis diebus propter occupationes tondendi non accedunt. (Quod etiam docet Homobonus *volum.1. par.2. reſp. 36. part.4. tr.4.reſ 62.§.Notandum.* Sed ſupradictam opinionem improbat Suar. *de Relig.tom.1.lib.2.c.33.n.9.* quia in eo c. Summus Pontifex reſpexit ad vtilitatem publicam, & ideo non debet fieri extenſio ad priuatam ſingulorum. Ego verò opinionem Fernandez tunc ſolum libenter admitterem, quando vtilitas,& lucrum tranſitorium ceſſans eſſet tanti momenti, vt eius amiſſio non mediocre nocumentum à prudente iudicaretur. Tonſores verò ſi barbam vnius, vel alterius radant,excuſo ex paruitate materiæ, ſi verò radant omnes,vbi adeſt talis conſuetudo tolerata ratione conſuetudinis *p.2.tract.15.reſ.34.* **Aut ratione lucri tranſitorij vt piſcatores halecum, & thymnorum.** **Et ſecundum aliquos, barbi tonſores.**

Digitized by Google

Aut ratione pietatis, vt laborantes in eleemoſynam.

13 Ratione pietatis, quamuis magis placeat ſententia Caietani in 2. 2. *q.122.art.4.* non excuſantis laborantes in die feſto; cum extra neceſſitatem opus præceptum Religionis non debeat prætermitti; tamen Palatius in ſumma excuſat opera ſeruilia exercentes in die feſto ratione pietatis, & propter eleemoſynam. Idem docet Villalobos *man.c.22.num.*80. quoad opera ſeruilia quæ ſecreto fieri poſſunt, *par.4.tract.4.reſ.*177. Idemque docet Marchantius *reſolut.Paſtor.ad Decalog.part.1.c.3.q.2.* exemplificans de eo, qui laboraret in gratiam Templi, vel loci pij, præſertim ſi id faciat de licentia Parochi. *p.5.tract.13 reſ.*83. Excuſantur quoque ratione pietatis puellæ in die feſto ſuentes, vel aliud opus facientes ad vitandum otium, & ne ad feneſtras ſe conſpiciendas exhibeant. Ita Sà v. *feſtum, num.6.* & Homobonus *volum.1.par.2.reſp.35.* contra Comirolum *lib.4.q.37.p.4.t.4. reſ.62.* in fine, & referendo olim *p.3.tr.5 reſ.*8.§. *Notandum eſt etiam hic.* Ornantes tapetibus, & aulæis Templorum parietes, vulgo *paratori*, poſſunt hanc artem in die feſto exercere, quamuis in præcedentibus diebus id facere potuiſſent. Ita Bonacina *de leg.diſp.5.q.vn.punct.3.num.3.* contra Conradum *p.2.q.233.par.3.tract.5.reſ.*8.§. *An qui.*

Puellæ ſuentes ad fugiendum otium.

Parietes Templorum ornantes.

Aut tandem ex paruitate materiæ. Vt laborantes per duas horas.

14 Ex paruitate materiæ excuſantur opera ſeruilia exercentes in die feſto ſecundum Reginaldum *tom.2. lib.16.cap.3 num.*53. ſi laborent minus integra hora. Secundum Marchantium *qq. paſtor.cap.3.q.2.* ſi non laborent per tres horas. Sed ego puto cum Filliucio *tom.2. tract.27.cap.* 11. *num.*205. paucam materiam in hac re eſſe duas horas. Quod etiam docuerat Henriq. *Compend.caſ.moral.cap.7.num.5.* & docet nouiſſimè Granado in 2.2. *controu.6. tractat.2. diſput.2.ſect.6.num.54.part.2. tract.15.reſol.36.* §. *Quæ nam, par.3.tract.5.reſol.*8. in fine, & *par.5.tract.5. reſol. 6.* Aduerte autem, quod in operibus forenſibus, & iudicialibus paruitas materiæ non debet ſumi ex quantitate temporis inſumpti, ſed ex qualitate operis. Vnde venditio rei magni momenti, cum magna ſolemnitate celebrata, etiam per paruiſſimum tempus, eſſet peccatum mortale. Quod à fortiori procedit de actibus iudicij. Secus ſi res vendita eſſet parui momenti, vt vendere calceos, &c. Ita Palaus *tom.1.tract.9.diſput.2.punct.5. num.4.reſ.6.cit.* §. *Non deſinam.*

Non tamen opus forenſe magnæ conſiderationis exercentes, quantumuis breui tempore.

15 Laborans in die feſto non poteſt puniri à Iudice laico, ſed tantum ab Eccleſiaſtico, ad quem ſpectat ad hoc licentiam concedere. Et ſic declarauit Sacra Congregatio apud Megalium *conſil.97. num. 2. parte 4. tract.1.reſolut.94.*

Cauſa feſtorum ad Iudicem Eccleſiaſticum ſpectat.

FESTVM ſtatuere.

Dies feſti de iure ſtatui debent cum conſenſu populi.

16 EPISCOPVS non poteſt ſine conſenſu populi dies feſtos inſtituere, ex cap. *conqueſtus, de feriis.* Vnde ait Palatius de *controuerſ.lib.2.c.10.* quod ſi ipſe ſolus inſtituit, non tenentur populi illos ſeruare,

Digitized by Google

ſeruare, id ſi præcipit ſeruari ſub excommunicatione, prouocandum eſſe ad Metropolitanum, vel ſi ipſe eſt Metropolitanus, ad Papam. Alioqui enim Epiſcopi inſtituent feſtos, quos volent, cum maximo eorum, qui ſuis laboribus victitant, detrimento. Sed hoc procedit de iure: nam Fagund. *pract.2. lib.1. c.3. n.11.* & alij aſſerunt, de conſuetudine dies feſtos ſola Epiſcopi auctoritate indici; adhibito Clericorum conſilio, non ſuffragio. Et ſi populi conſenſus requiritur, ſufficienter haberi, quoties non contradicit. Quod autem Epiſcopus in ſynodo dies feſtos ſtatuere poſſit, tradit Gauantus *in enchir.p.2.alleg.*105.*n.*39. Debet tamen Epiſcopus eſſe parciſſimus in inſtitutione feſtorum. Ita Sayrus *lib.7.cap.3. n.16.p.4.tr.4. reſ.* 178.

At ex conſuetudine ſtatuit ſolus Epiſcopus.

Qui in hoc ſit parciſſimus.

17 Et, quamuis Suarez *de relig. tomo primo lib. 2. cap.11. num.4. & 5.* doceat, licere Epiſcopo inſtituere diem feſtum alicuius Beati nondum canonizati, quia beatificatio eſt quædam canonizatio minori apparatu celebrata. Ego tamen contrarium teneo cum Villalobos & Caſtellino *de canon.ſanct.cap.2.punct.6.§.2.& ſequent.* Vnde, vt Reſpublica Venetorum feſtum B.Salonij coleret, à Summo Pontifice Paulo V. impetrauit. *part. 3. tr.5.reſ.9.*

Et non ſtatuat colendum diem Beati nondum canonizati.

FIDES.

1 † Fides definiri poteſt, aſſenſus eorum, quæ Spiritus ſanctus Eccleſiæ reuelauit, quia Spiritus ſanctus reuelauit. Fidei materia eſt omnis veritas reuelata, quæ in ſacris ſcripturis, traditionibus Apoſtolicis, Conciliis approbatis & declarationibus ſummi Pontificis, quatenus talis, continetur. Alia eſt implicita, qua quis credit quidquid tenet Eccleſia. Alia eſt explicita, qua quis credit fidei veritates in ſe ipſis diſtinctè, vt Trinitatem diuinarum Perſonarum, Vnitatem Eſſentiæ, &c.

Fidei definitio.

Materia.

Diuiſio.

2 Iam verò, nemo tenetur habere fidem explicitam omnium, quæ credenda ſunt. Eſt enim ferè impoſſibile omnes articulos, & veritates ſcripturæ, Conciliorum, &c. ab aliquo ſciri. Sed ſatis eſt, quod quiſque aliquos credat in particulari, & explicitè, pro qualitate ſcientiæ, & perſonæ, reliquos verò implicitè, id quod eſt neceſſarium neceſſitate medij. Nam, *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo* †.

Neceſſitas.

3 Myſteria Circumciſionis, aduentus Magorum, & miſſionis Spiritus ſancti non oportere explicitè credi, docet Tannerus *in 2.2. diſp. 1. q.7. dub.3.n.*68. Et ideo ait Coninch *in 2.2.diſ.13.dub.*10.*n.*190. dicta Myſteria ignorantes non peccare mortaliter. Idem de Communione Sanctorum ait Villalobos *tom.2. tr.1.diff.4. n.3.* contra Turrianum *in 1.2.tom.1.diſp. 28. dub. 1.* Idem de creatione mundi in tempore, Suarez *de fide diſp. 13. ſect.4.n.96.* Et probabilem eſſe opinionem multorum idem dicentium de Virginitate B.Virginis poſt partum: quamuis oppoſitum ſit probabilius. Subſtantiam, & rationem Baptiſmi, Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ omnes

Fides explicita circumciſionis aduentus Magorũ, & deſcenſus Spiritus ſancti, non neceſſaria.

Sicut nec communionis Sanctorum.

Quid de fide creationis in tempore.

Et Virginitatis Mariæ poſt partũ.

Digitized by Google

Fides explicita Baptiſmi, Euchar. Pœnit. quoad ſubſtantiam, neceſſaria.
Sicut aliorum Sacramentorum, quando ſuſcipiuntur.

explicite ſcire debent. Sicut etiam aliorum Sacramentorum, quando quis ea ſuſcipere voluerit. Ita Villalobos *vbi ſup. n.* 4. & alij contra Lorcam in 2. 2. *q.* 2. *art.* 8. *diſp.* 23. *mem.* 1. *n.* 19. *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 48.

Fides S Trinitat. & Incarnationis debet eſſe explicita in adultis.

4 S. Trinitatis, & Incarnationis fidem, Sanchez *ſum. tomo* 1. *lib.* 2. *c.* 2. *concl.* 6. & Doct. communiter tenent debere eſſe explicitam in adultis. Alioqui (inquiunt) poſſet Iudæus ſaluari, ſeruando legem Moſaicam, quæ implicitè continet fidem Chriſti. Sed contrariam ſententiam Soti in 4. *diſt.* 5. *quæſt. vnic. tract.* 2. puto etiam probabilem cum Marchantio. *Card. Sacram. qq. Paſtor. tr.* 5. *c.* 2. *q.* 7. Nam Deus non plus requirit ab hominibus quam illi poſſint. Sunt autem inter Chriſtianos adeo rudes, vt huiuſmodi myſteria non apprehendant, quod plerumque euenit in ſurdis, & mutis. Vnde ait Azorius *tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 6. *q.* 6. quod rudis, qui non poteſt recipere myſterium Trinitatis, ſatis eſt, quòd credat explicitè alios clariores, ſcilicet, Chriſtum filium Dei, natum ex Maria Virgine, paſſum, crucifixum, &c. Et Tannerus *vbi ſup. dub.* 2. *n.* 49. quòd, qui nullo pacto ea myſteria concipere poteſt, comparandus eſt in hac re cum fatuis, & infantibus, quos præceptum non obligat. Vide Sanch. *vbi ſupr. c.* 3. *n.* 18. & 23. docentem, quo modo rudes dicantur explicitè credere, etiam ſi ſubſtantiam articulorum non percipiant. *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 46. & referendum iterum *in p.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 84.

Quamuis probabile ſit, aliquos valde rudes excuſari.

Qui etiam excuſantur à mortali ſi ignorent. Credo, Pater noſter, Aue Maria, Decalogum, & ſignum Crucis: dummodo horum ſubſtantiam ſciant.

5 Nota etiam hic, quod quamuis fideles ſuadendi ſint, vt Symbolum, Decalogum, Orationem dominicam, & Aue Maria explicitè ſciant, & memoria retineant, ſicut etiam ſignaculum Crucis: non tamen eſt peccatum mortale, ſed veniale, illa neſcire, dummodo illorum ſubſtantia ſciatur, & intelligatur. Ita de primis quatuor Suarez *de fide diſp.* 13. *ſect.* 5. *n.* 8. contra Palatium *in* 4. *diſt.* 15 *diſp.* 19. & de ſignacnlo Crucis Sanchez *c.* 3. *n.* 14 contra Villalobos *in ſum. tom.* 2. *tr.* 1. *diff.* 4. *n.* 12. *p.* 3. *tr.* 5. *reſol.* 48. §. *Et tandem*, & olim *p.* 2. *tr.* 16. *reſ.* 12.

Fides interna quoad habitum ſemper neceſſaria. Quoad actum non item. Sed aliquando per ſe.

6 † Fides neceſſaria eſt, tam interna, quàm exterior illius confeſſio † Et quidem interna quoad habitum ſemper eſt neceſſaria: quoad actum ait Villalobos *diff.* 2. *num.* 2. per ſe obligare infidelem, quando ſibi Fides ſufficienter proponitur; pueros baptizatos nutritos inter fideles, cùm ad vſum rationis pertingunt, & Fidei myſteria audiunt neceſſario credenda. Item quando fidelis tentatur de Fide, vt tentationi reſiſtat. Addit Mendoza in 2. 2. *diſp.* 93. §. 5. contra Sanchez *cap.* 1. *num.* 2. obligare etiam fidelem in articulo mortis, vnde tunc à circumſtantibus ad actus fidei excitari ſolet. Item, & intra ſingulos annos ad conſeruandum habitum. Per accidens autem ait Villalobos *vbi ſupr.* adeſſe obligationem eliciendi actum fidei, quando inſtaret præceptum illam exteriùs confitendi. Item quando recuperanda eſt gratia amiſſa: nam ad hanc requiritur ſpes, ad ſpem Fides. Et cum adeſſet periculum committendi aliquod peccatum in alia materia: ſi actus Fidei non eliceretur. *p.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 19.

Et aliquando per accidens.

Fides externa non obligat ad profi-

7 Præceptum exterioris confeſſionis fidei non ſemper obligat adreſpondendum infideli interroganti, an aliquis ſit Chriſtianus. Sed regulariter

Digitized by Google

gulariter tunc ſolum, quando Fidei crederet in Religionis iniuriam, aut proximi nocumentum. Ita Bañez in 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. In aliis autem caſibus poteſt quis interrogantem aliquo pacto eludere, non tamen negare, ſe eſſe Chriſtianum. Ita Filliucius *tom.* 2. *tr.* 22. *cap.* 3. *n.* 65 *p.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 49. in fine.

tendum cuicumque, & ſemper.

8 Profeſſio fidei emittenda eſt ex Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 22. ab omnibus prouiſis de beneficio curato infra bimeſtre à die poſſeſſionis, ſub pœna amiſſionis fructuum. Sed hæc pœna non incurritur ante ſententiam. Et qui ex ignorantia, vel inaduertentia omiſit, nec poſt ſententiam ſoluere tenetur in conſcientia. Ita Villalobos *tom.* 1. *tr.* 1. *diff.* 6. *n.* 6. Qui addit non ſolùm ab his dictam profeſſionem fieri poſſe per Procuratorem, ſed etiam ab Epiſcopo. Sed Bonacina *de elect. diſt.* 50. *n.* 3. & alij dicunt, profeſſionem fidei fieri debere per ſemetipſum, & ſic declarauit ſacra Congregatio anno 1620. teſte Barboſa *in ſumm. v. Profeſſio fidei* 1. §. 2. *part.* 5. *tract.* 14. *reſ.* 23.

Sed quando ita exigit Religionis honor aut proximi neceſſitas. Epiſcopi, & beneficiati curati in ingreſſu ad beneficia tenentur emittere fidei promiſſionem.

9 † Quamuis autem non ſemper ſit neceſſarium fidem exterius confiteri, eſt tamen ſemper neceſſarium, non oſtendere per ſe aliquam ſectam. Sed his non obſtantibus, † exiſtimo cum Sà *v. fides n.* 5. contra Caietanum in 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. licitum eſſe ob periculum mortis, ob iuſtam ab hoſte victoriam reportandam, vel ob aliam cauſam grauem, & neceſſariam, vti in terris Curcarum pileo cum tobalea alba, & Romæ cum ſigno flauo more Iudæorum: nam huiuſmodi ſigna non ſunt de ſe proteſtatiua falſæ Religionis, ſed ſunt res de ſe indifferentes. Vnde nec continent mendacium, nec fidei negationem, ſed occultationem tantum cum materiali ſimulatione. Confirmatur: nam, quemadmodum verbis, vel ſignis æquiuocis poſſumus ad libitum vti vel pro principali ſignificato, vel pro alio, etiam ſi ab audiente aliter intelligatur, & hoc ad occultandum ſecretum: ita in caſu noſtro, *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 49. & iterum referendo *in p.* 5. *tr.* 7. *reſ.* 33. Plus addit Sanch. *c.* 4. *n.* 20. nimirum licere vti veſtibus, per ſe primo deputatis ad ſuperſtitioſum cultum alicuius falſæ ſectæ, nam ſemper retinent communem aptitudinem tegendi corpus, ad quem finem poteſt quicumque illa vſurpare, contempta quacumque alia hominum inſtitutione, & deceptione, etiamſi inde ſequatur ſcandalum. Hæc opinio eſt probabilis, ſed contraria Suar. *de fide diſp.* 14. *ſect.* 5. *n.* 12. probabilior. *reſ.* 49. *cit.* §. *Sed plus*, & referendo poſtea in *p* 5. *tr.* 7. *reſ.* 34.

Licet ob magnam cauſam vt pileo cum tobalea alba in terris Turcarum.

Vel cum ſigno flauo more Iudæorum. Non tamen veſtibus per ſe ordinatis ad cultum falſæ ſectæ.

10 Nota hic ex Lorca in 2. 2. *q.* 6. *diſp.* 24. *n.* 4. licere etiam falſam Religionem fingere vtendo cærimoniis, quibus illa vtitur in ſuo cultu, non quatenus talibus, ſed ob alium finem, & iuſtam cauſam; etiam ſi fiant ad hoc, vt videntes credant, illa vſurpari, vt cærimoniæ illius Religionis. Dummodo tales ſunt, vt ratio cultus ab ipſis ſeparari poſſit: ſecundò, vt abſit ſcandalum: & tertiò ne tali vſu obſcuretur confeſſio fidei debita. Ratio autem eſt; quia hæc non eſt, niſi ſimulatio, aut potius diſſimulatio. Sed an hæc opinio ſit probabilis, alij iudicent: nam illam nouiſſimè impugnat Coninch *de fide diſp.* 15. *dub.* 3. *n.* 28. † Et damnauit Sacra Congregatio S. Officij. Et ſanè ſcandalum in hoc caſu ceſſare non poteſt †. Licitum tamen

Sed an liceat fingere falſam ſectam vtendo illius cærimoniis cum certis cautelis?

Lorca affirmat.

Sed Coninch negat.

Licet autem in bello erigere ve-

Digitized by Google

arum cum ſi gno Mahometis.

tamen eſt in exercitu, vel claſſe conſueta Turcarum vexilla erigere, etiam ſi eſſet ſignum Mahometis. Ita Tannerus in 2.2.q. 3.*art.2.diſp.*1.q.7. *dub.* 120.contra Azorium *tom.1.lib.*8.*cap.*27.*queſt.*6.*part.*3.*tr.*5. *reſ.* 49.§. *Notandum eſt etiam.* Licitum etiam eſt ex dictis, vtplurimum comedere cibos vetitos in terris hæreticorum, & infidelium ad euitandum graue damnum, dummodo abſit ſcandalum, & præcepti Eccleſiaſtici contemptus. Nam ſignum ciborum, licet aliquo pacto fideles diſtinguat ab infidelibus, non eſt tamen inſtitutum ad falſæ fidei profeſſionem. Ita Sanch.*c.*4.*n.*25.*p.*5.*tr.*7.*reſ.*35. Immò Duuallius *in* 2.2.*de fide q.*3. *art.*3. *concl.* 2. aſſerit, Catholicos Angliæ veſcendo carnibus in Quadrageſima, & in diebus Veneris, non peccare, quamuis talis eſus fuerit introductus in proteſtationem Euangelicæ libertatis. Cuius rationes videbis apud ipſum *parte* 5.*tr.*7.*reſolut.*33. in fine † Sed in nullo pacto admittendum eſt †. An verò liceat ex graui metu idolum Ethnicis, & ſynagogam Iudæis conſtruere, agnum vendere, &c. vide v. *Peccato cooperari, à n.*7.

Et comedere cibos vetitos apud hæreticos, & infideles ad vitandum graue damnum.

Niſi alicubi! vſus talium ciborum introductus ſit in proteſtationem hæreſis, vt in Anglia.

F I L I V S.

Filius gaudet priuilegio patris.

1 Filius plebei adoptatus à viro nobili non gaudet nobilitate, ſicut qui à patre nobili, & matre ignobili natus eſt. Diana *parte* 9. *tractat.*7.*reſolut.*83.

Secus de plebeio adoptatus.

2 Filius ciuis natus antequam pater in numero ciuium ſit adſcriptus, gaudet patris priuilegio, *par.*8.*tr.*7.*reſ.*39.

Non tenetur ſoluere mutuum à patre acceptum.

3 Filius non obligatur in conſcientia ſoluere pecuniam mutuo acceptam a patre. Valeret etiam ſi mutuum ſit verſum in vtilitatem pupilli. Eſcobar.*par.*8.*tr.*7.*reſ.*7.*par.*9.*tr.*9.*reſ.*13.

F O R N I C A T I O.

Fornicatio quid?

1 † FORNICATIO eſt ſpecies luxuriæ, & definiri poteſt, Concubitus hominis ſoluti cum muliere ſoluta. Eſt peccatum mortale. Ait enim Apoſtolus *ad Epheſ.*5. *Omnis fornicator non habet hæreditatem in Regno Chriſti.* † Dari tamen poteſt de ea ignorantia inuincibilis, quæ excuſet à mortali: ita Tannerus in 1 2.*diſp.*4.*quæſt.* 9. *dub.* 1. *num.* 14.*par.*4.*tr.*2.*reſol.*36. An ſit peccatum, optare, vt fornicatio eſſet licita, dictum v. *Deſiderium prauum.* Qui fornicationem cum eadem perſona frequentat, dicitur concubinarius, qui an abſolui debeat ante concubinam expulſam, vide v. *Confeſſarius à n.*36.

An ſit mortale?

Et an ignorantia à peccato mortali excuſare poſſit?

2 Cæterum fornicationem vi pati, repugnando vi conatu, clamoribus, &c. cum animo non conſentiendi, non eſt mortale. Ita Tannerus *diſp.*2.*quæſtio* 1.*dub.*4.*numero* 56. & alij. Et quamuis mulier fornicationi violentæ cooperari non poſſit ex quouis periculo, tamen ad vitandam mortem, infamiam, &c. poteſt extremam corruptionem pati, non conſentiendo, & merè paſſiuè ſe habendo, quia dum non vult conſentire, & facit quod poteſt, non tenetur mori, dehoneſtari, &c.

An mulier ob timorem poſſit vim & impudicitiã pati ſuſpendendo conſenſum.

Præcep

Digitized by Google

Præceptum enim reſiſtendi eſt poſitiuum quod non obligat in omni euentu,ſed iuxta menſuram rationis, & quando non adeſt tantum periculum. Ita Molfeſius *tom.* 1. *tractat.* 8. *cap.* 2. *num.* 38. quæ doctrina procedit contra Salas *in part.* 2. *tom.* 1. *tractat.* 3. *diſputat.* 3. *ſect.* 1. *numer.* 21. Quando non adeſt periculum conſenſus: namcum tali periculo nullo pacto licet; exponere enim ſe periculo conſentiendi eſt intrinſecè malum, præcepto negatiuo prohibitum, quod obligat in omni euentu, & cum quouis incommodo, *part.* 3. *tractat.* 6. *reſolut.* 31. *& in Addit. ſecundò reſolut.* 27.

3 Peccatum fornicationis inter Regulares eſt contra bonum commune, ſi ſæpius fiat, ita Miranda *tom.* 1 *q.* 11. *art.* 2. *concl.* 2. Idem docet de crimine nefando Pitigianus *cap.* 11. *Addit. litt. A.* Valerus verò *v. Inquiſitio diff.* 1. *numero* 6. tunc hæc peccata eſſe contra bonum publicum, inquit, quando timeri poteſt publicatio, ſecus ſi fiant cum tali perſona, & modo, vt veriſimiliter credantur nunquam detegenda fore. Aduerte verò, quod quamuis hæc peccata ſint contra bonum publicum, debent nihilominus fraterne corrigi, ſi ſperatur fructus, quod etiam in caſu hæreſis, & ſolicitationis docent multi Doctores *part.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 69. *& part.* 7. *tr.* 3. *reſ.* 62. Et an fornicatio inter Religioſos ſit contra bonum commune?

4 Fornicatio eſt per ſe mala, neque vllo vmquam caſu poſſe eſſe licitam, ſic etiam de pollutione dicendum eſt, & ſi licet deſiderare ob ſanitatem, non licet eam procurare. Vaſq. *p.* 9. *tr.* 9. *reſ.* 59. Nec de ea datur ignorantia inuincibilis apud Chriſtianos §. *Nota tamen.*

FVRTVM.

1 † Furtum eſt iniuſta ablatio rei alienæ inuito domino. Eſt ex ſuo genere peccatum mortale, & prohibetur in ſeptimo legis præcepto, *Non furaberis.* Et quiden furtum propriè dicitur, quando res aliena ſumitur, domino ignorante. Quando verò accedit violentia, dicitur rapina †. Furtum eſt prohibitum in ſeptimo præcepto Decalogi.

2 Porrò hoc præceptum de non furando, ait Albertinus *Rubric. de hær. in* 6. *q.* 8. *num.* 9. & cum eo multi viri docti, non habere locum in Chriſtianis ſurripientibus res ab infidelibus cum conſenſu Principum. Itaque captiui, iniuſtè ab infidelibus detenti, poſſunt à dominis particularibus abſque iniuſtitia furari, quantum ſufficit ad congruam compenſationem pro iniuria captiuitatis, mercede ſeruitutis, ceſſante damno emergente in ſuis negotiationibus, & bonis ob abſentiam à patria, etiam pro ſufficientia redemptionis, tam à dominis ſuis, quam ab aliis, eiuſdem Reipublicæ, ſiue Iudæis, ſiue Turcis. Ita aliqui Theologi in Congregatione de Propaganda Fide, apud Peyrinum *priu. Minim. tom.* 3. *tr.* 4. *n.* 29. Immò probabilis eſt opinio Lublini quod Turcarum mancipia poſſint ſubripere quæcunq; voluerint, ex tacito ſui Principis, conſenſu. Quod quamuis doceat de mancipiis quia Chriſtiani manentes in terris Turcarũ, vt plurimum ſunt mancipia, extendendum tamen eſt cum Molina *de iuſt. tom.* 1.

Quod non prohibet ſurripere bona infidelium de conſenſu Principis.

Non Chriſtiani Turcarum mancipia poſſunt furari, & compenſare ſibi omnia damna, &c. ab infideli quocunque. Immò probabile eſt furari poſſe quæcunque voluerint.

Digitized by Google

*tr.2. diſp.*37.*n.* 1. & aliis ad quemlibet Chriſtianum. Et idem dicendum cum Sanchez *opuſc. tomo* 1.*lib.*2.*c.*4.*dub.*5.*n.*3.8.quoad vectigalia à Turcis impoſita,quod nimirum fraudari poſſit à Chriſtianis. Et ratio horum eſt,quia Turcæ ſunt hoſtes publici, & bona Chriſtianorum tyrannicè poſſident.Vnde Principes Chriſtiani habent ius bellum ipſis gerendi,eoſque iure belli rebus ſuis ſpoliandi. Præſumitur autem adeſſe conſenſus Principum,quod omnes illorum bona ſurripiant, eorumque vires debiliores reddant.Limita prædicta,niſi ſequatur ſcandalum,vel damnum aliorum Chriſtianorum. Item niſi interueniat mendacium, conſcientia erronea,aut fractio fidelitatis, vt ſi quis Turca haberet ſaluum conductum.In quibus caſibus Chriſtiani furantes bona Turcarum peccarent, & ſi cum Turcis inirent fœdus, vel aliquod ſaluum conductum,tenerentur ad reſtitutionem,quia in his furtis nullo pacto præſumi poteſt conſenſus Principis Chriſtiani.In aliis caſibus Mendoza *q.* 8. *poſt* 7. *concl. & concl.*8. & alij illos excuſant à reſtitutione: tum quia reſtituendo augerent vires hoſtibus Eccleſiæ:tum etiam,quia præſumitur conſenſus Principis quoad ſubſtantiam,ſi non quoad modum. *p.*5.*tr.*13.*reſ.*98.

Sed cum certis limitationibus.

Licet etiam furari in neceſſitate.

3 Hoc etiam præceptum non habet locum in extrema neceſſitate, in qua omnia ſunt communia. vide v. *Pauper.*

In peccato furti datur parua materia.

4 † Regulariter autem, vt ſupra diximus,furtum eſt peccatum mortale, niſi excuſet paruitas materiæ, vel alia circumſtantia †. Et quidem, paruitas materiæ excuſat à mortali etiam in furto Reliquiarum, quæ ſecundum Palaum *t.* 2. *tr.*8. *diſput.*1.*punct.*6. *n.*19.non tam ex quantitate, quam ex dignitate,& æſtimatione penſari debet. Et accipiens Reliquias ab Eccleſia etiam de licentia Epiſcopi,vel Præpoſiti,non excuſatur à furto ſacrilego: nam hi non habent illarum dominium. Ita Sanch.*in ſum. tom.*2.*lib.*2.*c.*43.*n.*23.*p.*5.*tr.*5.*reſ.*35.

Etiam quoad Reliquias.

Quantitas verò notabilis non eadem in omnibus.

5 Sed quænam quantitas pecuniæ,vel alterius rei temporalis ſufficit ad peccatum mortale? Reſpondeo in hac re quot capita, tot ſententiæ. Nauar. *man.c.*17. *num.* 4. ait, eſſe dimidium regalem,Salonius *in* 2.2.*tom.* 1.*q.*66. *art.*6.*contr.* 1. vnum argenteum. Medina *in p.*2. *q.* 88.*art.*8. duos Valentia *tom.*3.*diſp.*5.*q.*10.*punct.*16.tres Vega *ſum.tom.*1.*c.*129. *c.*12. quatuor,vel quinque.Molina *de iuſt.tom.*3.*diſp.*685.quantum ſatis eſt ad conducendam operam foſſoris terræ vnius diei,circa ordinarios.Marchantius *reſ.poſt.ad Decal.c.*7.*q.*2.victum vnius diei eius perſonæ, à qua quis furatur.Rodrigez *ſum.tom.*5.*c.*118.*n.*27.29. duos aureos Bañez *in* 2.2.*q.*66. *artic.*6.maiorem quantitatem: ex quibus opinionibus prima eſt nimis rigida, duæ vltimæ nimis laxæ. Probabilior eſt Bonacinæ, qui *de contr. diſput.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 1. *num.* 7. diſtinguit quatuor genera perſonarum. Primum illuſtrium, & ſplendidè viuentium. Secundum communium, & viuentium ex redditibus Tertium mechanicorum, & labore viuentium. Quartum, mendicantium. Reſpectu ergo perſonarum primi generis ait, quantitatem notabilem,vt minimum eſſe nummum aureum.Reſpectu ſecundi generis, quatuor regales plus minuſve. Reſpectu tertij, duos.Et tandem reſpectu quarti,vnum. *part.*2.*tract.*17.*reſ.*5.7.

Et

Digitized by Google

Et cum hac opinione videtur coincedere opinio Marchantij *part.* 5 *.tr.* 5. *reſ.* 34.

6 Portò doctrina ſupradicta procedit quoad exteros. Nam de furtis filiorum, & Religioſorum aliter philoſophandum eſt, plus enim in iis, quam in illis requiritur ad furtum mortale. *Ibidem* in fine. Itaque, omiſſa opinione Rebellij *part.* 1. *libro* 3. *quæſtio.* 15. *ſectio* 3. *numero* 22. & aliorum communiter quod in Religioſis ſufficiat id, quod ſufficit in ſæcularibus: item opinione Mirandæ *tomo* 1. *quæſt.* 28. *art.* 17. qui id non determinat, ſed determinandum relinquit in particulari pro temporum, locorum, & perſonarum veritate. Mendozæ *quæſt.* 8. *poſit. de pauper. relig. concl.* 9. qui ponit, ſufficere duos argenteos: & Fauſti *lib.* 8. *quæſt.* 193. *numer.* 21. qui in monaſteriis ditiſſimis dicit eſſe tres argenteos, in mediocribus, duos, in pauperculis, vnum: mihi placet opinio Sanchez *ſum.tom.*2.*lib.*7.*c.*20.*n.*3.*&* 6. requiri ſaltem quatuor argenteos. Sed Ledeſma *add.ad ſum. tom.* 2. *c.* 4. ait non ſufficere octo, vel nouem regales de rebus monaſterij, vel particularis Religioſi, ſi ſemel aut bis in anno ſumantur. Et in comeſtibilibus plus requiri. Et tandem Rodriquez *tom.*4.*cap.*118. *numer.* 27. *&* 29. & ante illum Sotus, dicunt requiri quantitatem aureorum duorum. Sed hæc opinio videtur laxa *p.*1. *tr.*6.*reſ.*36. Et quando filius furatur à patre, & Religioſus à monaſterio, maior quantitas requiritur.

7 Cæterum multa furta parua ex DD. communi coaleſcunt ad faciendum vnum graue mortale. Vnde, ſi quis paulatim modica ſurriperet, & in vltimo furtulo complente materiam peccati mortalis recordaretur præteritorum, peccaret mortaliter, & teneretur ad reſtitutionem. Quia incipiet eſſe iniquus detentor rei alienæ in notabili quantitate inuito domino. *part.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 52. in fine, & olim *part.* 1. *tract.* 6. *reſolut.* 34. Teneretur autem ſub mortali non ad totam quantitatem, ſed tantum ad illam, qua ablata, furtum non remaneret notabile. Ita Aragonius *in* 2. 2. *quæſtion.* 66. *act.* 6. & Granadus *in part.* 2. *contr.* 6. *tract.* 2. *diſp.* 2. *ſect.* 3. *num* 51. putat, quod ſi furans vltimum obolum, haberet animum ſtatim illum reſtituendi, non peccaret mortaliter; quia illa modica retentio non eſſet notabilis iniuria. Et idem ſi obolos priores conſumpſiſſet, & haberet animum reſtituendi, quando fiet ditior. *part.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 25. Immo Sà *v. furtum num.* 8. & Benaducius *part.*1.*cap.*1. *num.* 28. abſolutè docent modica furta nunquam coaleſcere ad conſtituendum mortale, & inducendum onus reſtitutionis? niſi procedant ab eadem voluntate continuata. Nam alioqui multa venialia non conſtituunt vnum mortale. Verum, ſtando in prima ſententia, quam ſuſtinemus, limitanda videtur: primò, tunc furta modica coaleſcere in vnum, quando fiunt in eodem genere negotij, & animo diteſcendi, vt contingit in vendentibus oleum, & ſimilia. Secundò, quando non ſit magnum interuallum inter ipſa, quod ſecundum Sanchez *ſumm.tom.*2.*libr.* 7. *cap.* 21. *num.* 10. eſt ſpatium vnius anni ſecundum Filliucium *tom.* 2. *tract.* 31.*cap.*10.*num.*144. probabilius, vnius menſis, vel dimidij. Tertiò, maiorem quantitatem requiri ad mortale in furtis

Sed multa furta modica faciunt vnum mortale?

Variæ ſententiæ.

Verior eſt affirmatiua, adhibitis certis circumſtantiis.

Digitized by Google

minimis,quam in aliis, & eo maiorem, quo plures ſunt domini, quia tunc ſunt minus inuiti. Ita Sanchez *num.* 17. Puto autem requiri quantitatem duplo maiorem. Et tandem id non procedere in modicis furtis famulorum,& ancillarum de rebus comeſtilibus ordinaris, quæ claudi non ſolent, non vt illa vendant, ſed comedant. Ita Leſſius *lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 8. *n.* 48 & Bonacina *de larg. diſp.* 3. *punct.* 5. *num.* 7. *reſ.* 34. *cit.* Et quod dictum eſt de famulis, dic etiam de Religioſis cum Bonacina *ibid. p.* 1. *tr.* 6. *reſ.* 35.

Sed an, qui peccauit mortaliter in multis modicis, ſemper peccet mortaliter furando noua modica?

8 Qui poſt notabilem quantitatem per minima furta ſublatam, addit furta alia parua ſecundum Sanchez *numer.* 7. committit noua peccata mortalia: quia renouat implicitè voluntatem retinendi rem alienam in quantitate notabili. Filliucius *numer.* 246. hoc negat, quia talia furta non conſummant notabilem quantitatem, ſed conſummatam augent, donec accedat alia ſumma notabilis, in qua erit nouum mortale, Megala *in* 2. 2. *lib.* 2. *cap.* 1. *queſt.* 3. *num.* 35. diſtinguit,& ſi is interrupta voluntate id faceret,non peccare mortaliter,peccare verò, ſi continuata voluntate non reſtituendi Omnes hæ opiniones ſunt probabiles, & tutæ. *p.* 2. *tr.* 17. *reſol.* 43.

Variæ ſententiæ.

Omnes probabiles.

Multi furantes ex condicto multa modica ſinguli peccant mortaliter.

Secus, ſi id ſeorſim,& priuato animo faciant.

9 † Si plures conueniant ad furanda multa modica conſtituentia notabilem quantitatem, vnuſquiſque peccabit mortaliter. Nam cum non ſit maior ratio in vno, quàm in alio, totum damnum imputatur ſingulis. † Quod ſi vnuſquiſque ſeorſim modicum acciperet ab eodem, quamuis alios ſciat id facientes, non tamen illos iuuaret, hortaretur, &c. probabilis eſt opinio Sanchez *numer.* 22. & aliorum contra Vaſquez *in part.* 2. *tom.* 2. *diſp.* 146. *cap.* 2. *numer.* 5. & DD. communiter, non peccare mortaliter. Nam non peccat mortaliter ratione ſui furti, eſt enim modicum; nec ratione alieni, quia ad illud non concurrit, & præter ipſius intentionem eſt, quod ſuum cum aliis iungatur. *part.* 2. *tract.* 17. *reſolut.* 42. Ob quam etiam rationem dicendum cum Vaſquez *ibidem numero* 6. contra Bonacinam *de contr. diſp.* 2. *q.* 8. *punct.* 2. *n.* 5. eum, qui modicum furaretur à Petro, à quo alij notabilem quantitatem ſurripuiſſent,non peccare mortaliter. Nam is non eſſet cauſa notabilis damni,quia iam illatum erat,& furtum ſuum eſt paruum. *p.* 2. *tr.* 17. *reſ.* 41.

Non bene ait Valer. licere omnibus ingredi alienam vineam, & vuas comedere.

10 Aduerte quod Valerus *v Peccatum diff.* 23. ait, licere, abſque vlla culpa ingredi alienam vineam,& vnum,vel alterum racemum comedere, Deuteron. 23. vbi dicitur: *Ingreſſus vineam proximi tui, comede vuas quantum tibi placuerit, foras autem ne efferas tecum.* Sed ſi hæc opinio eſſet vera, væ vinearum dominis. Nec video cur non dicendum eſſet de pyris, ficis, pomis,&c. *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 20.

Furtum rei ſacræ eſt ſacrilegium.

11 Furtum rei ſacræ, aut de loco ſacro, eſt ſacrilegium. Quod ad alias furti circumſtantias in confeſſione explicandas, vide v. *Circumſtantia vbi.*

12 Volenti furari à paupere licitum eſt proponere minorem iniuriam, quam inferret furando à diuite. An etiam conſulere, vt à diuite

uite

Digitized by Google

uite potiùs quam à paupere, nummos ſurripiat. Vide v. *Scandalum, num.*5.

13 Quando promulgatur monitorium, vt reueletur furtum factum de bonis certæ perſonæ, non tenetur quis reuelare filium talis perſonæ, ſi ille furatus eſſet, niſi conſtet mentem patris eſſe, vt etiam filius ſi reus ſit, manifeſtetur. Nam pater numquam præſumitur velle filios diffamare. Ita contra Naldum v. *Excommunicat. n.*8. *& v. Filius num.*3 Raynaud. *de monit. part.*1.*cap.*3.*q.*14. Qui tamen id non extendit ad complices. Sed hoc etiam eſt difficile, nam eo ipſo quod reuelantur ſocij, & complices, certum moraliter eſt detegendos eſſe filios *p.*5.*tr.*13.*reſ.*69.

Si promulgatur cenſura contra non reuelantes furem, & fur eſt filius eius, qui bona amiſit, nemo tenetur illum, vel eius complices reuelare.

Ex furto oritur obligatio reſtitutionis tam in fure quàm in concauſis, de qua re vide v. *Reſtituere quis teneatur ex iniuſta actione.*

GABELLAS imponere.

1 † AD gabellarum iuſtam & licitam impoſitionem requiritur iuſtitia, tum ex parte cauſæ efficientis, vt qui illas imponit ſit ſupremus populi dominus, alium ſuperiorem in temporalibus non agnoſcens, quales ſunt Papa, Imperator, Reges, multique Duces, ac Reſpublicæ, vel alij inferiores de licentia Papæ, aut Principis ſupremi: tum ex parte cauſæ materialis, quæ duplex eſt, mediata, vt eſt perſona, & immediata quæ ſunt illius bona: tum etiam ex parte cauſæ formalis, & finalis. Si ex omnibus his capitibus adſit iuſtitia, quam explicabimus, gabellæ licitè imponuntur. Secus imponentes excommunicantur in quinto Canone Bullæ Cœnæ †.

Gabellæ non poſſunt imponi abſque metu excommunicationis niſi iuſtæ ſint.

2 Circa cauſam materialem remotam, illicita eſt omnis gabella impoſita ſuper rebus Eccleſiaſticorum, & illam imponentes incurrunt excommunicationem cap. *quamquam*, & Bullæ Cœnæ can. 18. vt docet Duardus in *Canon.*5. *quaſt.*6.*t.*15.*p.*1.*tr.*2.*reſol.*48. Non ſolum ſi imponatur ſuper bonis Eccleſiaſticis, ſed etiam ſuper patrimonialibus: nam vbi canon dicit *imponentes decimas, &c. perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum, & Eccleſiarum bonis*, diſtinguit dictionem *eorum* à dictione *Eccleſiarum*, vnde cadere non poteſt, niſi in bona patrimonialia, quæ nullo modo ad Eccleſiam pertinent. Idem habetur in cit. cap. quamquam, *de cenſur. in 6. & cap.*1.*de immunit. Eccleſ.* docentque Theologi communiter cum Homobono *p.*2.*tract.*11. *cap.*6.*quaſt.*9. contra Bobadillam *tom.*1. *lib.*2.*cap.*18.*n.*160 alioſque Iuriſconſultos apud ipſum, qui ſupradictam doctrinam reſtringunt ad bona patrimonialia, ad quorum titulum Clerici ſunt ordinati *par.*1. *tractat.*2. *reſolut.*40. *& tract.*3. *reſolut.*22.*in fine, & part.*5.*tract.*1. *reſolut.*27. §.*Reſtat.* Et eadem eſt ratio de bonis Clericorum acquiſitis ex teſtamento, donatione, emptione, aut quouis alio titulo, vt dicemus v. *Immunitas Eccleſiaſtica*

Et numquam erunt iuſtæ, ſi tangant Eccleſiaſticos.

Etiam quoad patrimonialia.

Data.
Empta.

Digitized by Google

Vel quomodocunque acquiſita.

ſtica,num.4. Quare improbanda videtur conſuetudo Neapolis,quod Eccleſiaſtici ſoluant gabellas ſuper bonis donatis, teſte Riccio *part.4. Collect.901.* vt eam improbat Duardus in can.18.Bullæ Cœnæ *q.6.num.12.* & nos generaliter omnem talem conſuetudinem,v.*Conſuetudo, à n.2.part.1. tract.2.reſol.45.* Non ſolùm autem directè, ſed nec indirectè onerari poſſunt Eccleſiaſtici pondere gabellarum.

Etiam ſi tangant indirectè.

Vnde ſi imponatur ex quauis iuſta cauſa gabella, etiam modiciſſima, communiter à laicis, & Eccleſiaſticis ſoluenda, vt ſi augeatur modicum pretium comeſtibilium abſque ipſorũ conſenſu, & licentia Papæ,vt infra,immunitas Eccleſiæ violatur.Ita Megala *part.2.lib.2.c.17.q 6.n.107.*& alij contra Malderum *in 2.2. tract.5.c.6. dub.11.* (Nec ad rem diſtinguit Sylueſt. v. *immunitas n.22.*dum talem gabellam tunc non licere inquit, quando imponitur animo extorquendi à Clericis pecunia,cum aliter non poſſint. Nam exemptio Clericorum non dependet ex bono,vel malo animo imponentium gabellas *part.1. tract.2. reſ.83.*) Quare Henriquez *lib.5.c.15.n.5.in gloſſ.litt. P.* admonet in tali caſu aperiri tabernam peculiarem,in qua Eccleſiaſticis victualia abſque gabellæ onere vendantur. Sed hoc etiam patitur difficultatem : quia arctat Eccleſiaſticos ad emenda victualia in vna taberna,cum de iure liberi ſint ad emenda vbicumque ſibi placuerit, *part.1. tractat. 2. reſolut. 46. & 83.*

Vt eſt pragmatica dicta (Papel Sellado.)

Ex quibus patet,pragmaticam ſuper chartam,vulgo dictam *Papel ſellado*,ſi imponatur ſoluenda etiam ab Eccleſiaſticis,violare immunitatem. Eſt enim gabella, quia eius taxatio eſt immoderata, & non poteſt mereri nomen pretij : quod autem dicunt,exceſſum valoris ſumi à Principe,ſicut augmentum monetæ in caſibus neceſſitatis, aut computari inter regalias, quæ licitè ſumuntur ab Eccleſiaſticis,non ſoluit difficultatem,nec tollit, quin hæc pragmatica ſit gabella : nam augmentum monetæ ſumitur in caſu neceſſitatis publicæ, deficiente ærario, & tunc habet rationem gabellæ,vt ait Mariana *de inſt.reg.lib.3.c.8.* & etiam gabellæ veniunt nomine regaliæ,ſicut angariæ,perangariæ,portus,&c. quibus Eccleſiaſtici non tenentur: Vlpian.enim in *l.inter publica,§.vlt.ff.de verb.ſignific.*numerat inter vectigalia redditus Fiſco prouenientes ex ſalinis, vt notat Pornitius *de ærar.lib.5.cap 4.*quæ tamen ſunt de Regalibus,& vectigalia vocantur à Bucero *de Regal.cap.5.num.141.* prouentus ex piſcariis, quæ etiam de regalibus ſunt. Accedit contra prædictam pragmaticam, quòd per eam interdicitur Eccleſiaſticis,quod ſibi de iure licitum eſt,nimirum vti in iudicio chartis papyraceis abſque nota regij ſigilli,quidquid autem reſtringit Clericorum libertatem, prohibendo, vel præcipiendo illis, quod nec diuino, nec Canonico iure prohibitum, vel præceptum eſt, violat immunitatem, vt dicemus verbo *Statutum.* Neque dicas, dictam pragmaticam latam eſſe propter bonum publicum ad vitandas fraudes inſtrumentorum, &c. nam etiam ſtante pragmatica falſificari poſſunt inſtrumenta, cum charta ſignata omni ementi liberè ſit expoſita. Adde, quod publica vtilitas non operatur validitatem ſtatuti, ſi non concurrit

poteſtas

Digitized by Google

poteſtas in ſtatuente, vt Felinus in cap. *Eccleſia num.89*. Vnde publicum bonum, & vtilitas non prohibet laicis iuriſdictionem aliquid ſtatuendi circa Eccleſias & perſonas Eccleſiaſticas, c.*benè diſt.96.c. quæ in Eccl. de conſt.&* alibi paſſim *p.6.tom.3.reſ.7.§.Sed ad rem.* Et ita hanc ſententiam tenet P. Arauyo in 2.2 .*quæſtio .97. diſputatio.2.ſec.5.* quem vide *pag.* 8. *reſol.*1.

Maius dubium eſt, an ſit contra immunitatem gabella ſoluenda ab emptoribus rerũ tam laicorum, quàm Eccleſiaſticorum. Nam Molin. *de iuſt. tom.3.tr.2.diſp.663.n.5.* & alij negant; quia emptores Eccleſiaſticorum non prægrauantur emptorib. laicorum, & Eccleſiaſtici ſemper habebunt ſuum pretium legale indiuiſibile, & inalterabile, gabella verò quæ illi additur eſt, ab illo diſtincta, & pertinet ad emptores. At Menoch. *lib. 2. conſ.136.* cum aliis affirmat: tum, quia Eccleſiaſtici habent ius ita liberè contrahendi, vt ne laici cum eis contrahendo gabellam ſoluant: tum maximè, quia exiſtente gabella, res minoris venduntur, nam pretium ſtatuitur conſideratis multis circumſtantiis, & præſertim gabella. Belletus *p.1 tit.de exemp. Cler.* §.8. *n.2.* diſtinguit aut gabella eſt adnexa contractui venditionis, & tunc eſt iniuſta, quia lædit venditorem immunem: aut adnexa actui ſeparato à contractu, v.g. aſportationi, & tunc eſt iuſta, quia non lædit Eccleſiam, *p.1.t.2.reſ.46.*

Vt ſi imponatur emptoribus tam Eccleſiaſticorum, quam laicorum, ſecundum aliquos.

3 Poſſunt nihilominus Principes abſque metu cenſuræ vectigal laicis, & Eccleſiaſticis permiſtim imponere ob publicam neceſſitatem, v.g. tempore peſtis, certis conditionib. Quarum prima eſt, vt facultates laicorum non ſufficiant. Et quidem tunc non ſufficere dicuntur, quando deſunt facultates non ſolùm communitatum, ſed ipſorum etiam particularium relictis neceſſariis ſecundum ſtatum, etiam in neceſſitatibus æquè Clericos, ac laicos reſpicientibus, & ſic hanc facultatem conceſſit Dominus Noſter Vrban.VIII. pro Ducatu Mediolanenſi, quoniam, ait ipſe, *Vniuerſitatum, & hominum eiuſdem ſtatus facultates non ſuppetunt*, expende illud *vniuerſitatum, & hominum*. Et certè alias Clerici talibus gabellis ferè ſemper obnoxij eſſent, quia ciuitates in communi non ſunt tam opulentæ, vt pro communib. neceſſitatibus ſufficiant; & ſic pari paſſu laici, & Eccleſiaſtici incederent. Ita Megala vbi ſupr. *num.123.* contra Palaum *t.2. tract.13.diſp.vn.punct.9.n.9.p.5.tr.5.reſ.11.§.Quæro tertio.* † & recitanter olim *p.1.tract.2.reſol.134.*† Publica autem neceſſitas intelligitur illa, quæ æquè principaliter concernit laicos, & Clericos, non quæ iſtos ſecundario, & minus principaliter reſpicit, vt eſt in reparatione murorum, pontium, &c. in cuſtodia Regni, manutentione exercitus in partibus inimicorum, ne hi naturale Regnum inuadant, *part. 1. tractat.2. reſolutio 79.* & faciendis expenſis pro primo introitu Regis in ciuitatem, *p.3. tr.1. reſ.* 11. & ſimilibus, vnde in his caſib. gabellas ab Eccleſiaſticis exigentes violarent legẽ cap. *non minus*, & cap. *aduerſus, de immunitat. & canonem* 18. *Bullæ Cœna*, nec non legem Ciuilem *authen item nulla cõmunitas. Cod. de Epiſcop. & Cleric.* in qua correctæ fuerunt *l. ad inſtructiones, & lex placet.n.1.C.de ſacr. Eccleſ.* vt docet Azorius *p.3.lib.5.c.19.q.10.* Ita Theologi communiter

Niſi in caſu neceſſitatis publicæ.

Deficientibus facultatibus laicorum tam in communi, quã in particulari.

Digitized by Google

ter cum Homobono, *p.3.tr.11.c.6.q.9.* contra aliquot Iuriſtas, *p.1.tr.2.reſol.39.& tract.3.reſol.22.* Secunda conditio eſt, vt concurrat conſenſus populi, & Clerici, & nomine Clerici non intelligitur ſolum capitulum Cathedralis, vt docuit Suarez *de immunit.lib.4.c.26.n.16.* ſed Clerus totius diœceſis, vel ſaltem alia Capitula eiuſdem Vrbis, & Vicariis foranei diœceſis, iuxta Barboſam in *Collect.tom.2.lib.3.tit.49.n.7.* & alios. Rota autem Romana *apud poſthum. Farinacij tom.2. deciſion.42.* requirit conſenſum totius Cleri, quia quod omnes tangit, debet ab omnibus peculiariter approbari. cap. *cum omnes, de conſt.par.5. tr.1.reſ.11.§. Quæro ſecundo.* Tertia conditio eſt, vt præcedat licentia Summi Pontificis, ſine qua conſenſus Epiſcopi, & Clerici iuxta capit. *aduerſus*, non ſufficit etiam in caſu, quo neceſſitas publica concerneret æquè principaliter Eccleſiaſticos ac laicos, non obſtantibus iis, quæ docui *p.1.tr.2.reſ.41.* quæ meliùs explicaui poſteà *reſ.133.* (Niſi periculnm eſſet in mora, in quo caſu pro prima gabellæ impoſitione, modicave duratione vſquequo Summus Pontifex adire poſſit, ſufficeret conſenſus Epiſcopi, & Cleri.) Ita Palaus *vbi ſupr.n.7.* & Rota *in vna Leodienſ.gabel.die 19. Martij 1604.* Quapropter vrbes Florentia, Panormum, & Mediolanum pro imponendis gabellis ſimilibus in neceſſitatibus, impetrauerunt Bullas Summi Pontificis *part.5.t.1.reſ.11.& 15.* Admoneri autem debent Epiſcopi, vt cum tales Bullæ impetrantur, aduertant, num narrata in ſupplicationibus vera ſint; nam id intendunt Pontifices, dum dicunt. *Stantibus præmiſſis, conſtito tibi de narratis, &c.* Immò videntur audire debere Clerum, & alios, de quorum intereſſe agitur: nam in Bullis dicitur, *vocato Clero, &c.* Ita Marchinus *de peſte p.4 cap 4.num.29. reſol. 11. cit. §. Notandum.* Quando verò Eccleſiaſtici ſtantibus prædictis, gabellas ſoluere tenentur, tantum abeſt, vt à iudice laico compelli poſſint, vt docuit Salgado, *part.4. cap.14. num.100. p.1. tract.2. reſol.42. & p.3.t.1.reſol.44.* Quod exactio fieri debeat per perſonas Eccleſiaſticas deputatas ab Epiſcopo, vt expreſſum eſt in Bulla Vrbani VIII. conceſſa pro Ducatu Mediolani, *p.5.t.1.reſol.11.* in fine.

> Concurrentem conſenſu Clerici.
>
> Et Summi Pontificis.
>
> Cuius Bullas accipientes Epiſcopi, & executuri examinent, num ſupplicata ſint vera.
>
> Et tunc exactio fiat per Eccleſiaſticos deputatos ab ipſis.

4 Petes hic: An liceat Reipublicæ ab Eccleſiaſticis gabellas exigere, animo eas reſtituendi poſtea in fine anni, vt facit Ciuitas Panormi ſoluendo *lo ſcaſciato.* Duardus *q.15. num.3.* negatiuè reſpondet; quia magno incommodo eſt illis ſoluere, vt poſt tantum tempus recuperent niſi id ipſis compenſetur ſoluendo aliquid plus. Sed quia hic Panormi id fit cum conſenſu Epiſcopi, & Cleri, non habeo ſcrupulum. *p.1.tract.2.reſol.45.*

> An Panormi licitè ſoluatur in fine anni (lo ſcaſciato.)

5 Circa cauſam materialem proximam, Toletus *libr.5. cap.74.* cum aliis multis damnat vſum imponendi gabellas ſuper rebus ad proprios, & familiæ vſus neceſſariis, puta frumento, vino, oleo, carnibus, &c. Tum quia prohibetur in l. *vniuerſi, Cod. de vectig. & in l. omnium, eod.* determinatur, vt gabellæ imponantur ſolum in rebus mercimonij, & negotiationis cauſa aſportatis. Tum etiam, quia tales gabellæ onerant æque pauperes ac diuites. Immò plus illos, quia panem,

> Porrò non eſt illicita gabella impoſita ſuper victualis, Pane, Vino, Carnibus, &c.

vinum,

Digitized by Google

vinum, & reliqua comeſtibilia frequentius emunt, quam diuites; quod tamen eſt contra iuſtitiam diſtributiuam. Adde, quod his gabellis onerantur etiam peregrini, qui non tenentur ad tributa. Ex quibus Leſſius *lib. 2. cap. 33. dub. 7. n. 51.* tales gabellas in his caſibus tantùm imponi permittit; nimirum, quando adeſſet conſenſus populi, vel immemorialis conſuetudo: nam cum hæ gabellæ, inquit Turrianus in 2. 2. *tom. 2. diſp. 14. dub. 3. num. 2.* non ſint prohibitæ iure naturæ, ſed ciuili tantùm, legitimè præſcripta conſuetudo poteſt illas iuſtificare. Item quando vrgente neceſſitate publica, alia vectigalia exigi non poſſent, aut non ſufficerent, aut quando ſecuritati talium rerum aliunde deuectarum aliter conſuli non poſſet. Hæc opinio eſt probabilis. Sed placet opinio Suarez *de leg. libro 5. cap. 16.* & aliorum abſolutè docentium, tales gabellas eſſe iuſtas. Primò, quia in illis ſeruatur proportio, quantum poteſt, nam pauperes pro numero ſuæ familiæ in comparatione ad diuites de huiuſmodi rebus minus emunt, & ſic minus ſoluunt. Secundò, quia, vt notat Malderus *in 2. 2. tract. 5. cap. 6. dub. 6.* id, quod pauperes ſoluunt æqualiter cum diuitibus, cum iiſdem ſibi compenſant eo carius vendendo operas ſuas, quo cariùs valeent comeſtibilia. Tertiò, quia oppreſſio pauperum, quæ in his opponitur, contingit etiam in gabellis mercium, & negotiationum, nam quò mercatores ſuas cariùs emunt merces, eò cariùs pauperibus vendunt. Et tandem, quia tales gabellæ minutim, & veluti inſenſibiliter ſoluuntur, minoraque habent murmura, & minora incommoda, quàm in cenſu capitis, aut patrimonij; nam in æſtimatione patrimonij interueniunt oſtia, deprauata iudicia, &c. multi etiam exactores ſunt neceſſarij, quorum ſtipendiis creſcit tributum. Leges in contrarium citatas Turrianus *vbi ſupra* ait mutari poſſe, præſertim quòd gabellas imponunt Principes, & Magiſtratus habentes onerum, & miſtum Imperium. Ad illud de oppreſſione pauperum, patet ex dictis. Ad illud de peregrinis reſpondetur, quod peregrini in noſtris laribus ſoluunt, compenſari cum eo, quod noſtri ſoluunt in ſuis. Ita Malderus *in 2. 2. tract. 5. cap. 6. dub. 6. part. 1. tract. 11. reſolut. 28. & parte 2. tractat. 17. reſolut. 28.*

6 Ex parte cauſæ formalis gabella iuſta eſt, ſi imponatur cum proportione non ſolùm vaſallorum inter ſe, vt mox *num. præcedent.* dictum eſt: ſed etiam abſolute ad vires Regni. *par. 1. tract. 3. reſolut. 2.* nam poſita etiam neceſſitate, & cauſa iuſta in aliis generibus, ſi vires Regni non ſufficiunt, gabella iniuſtè imponitur. *ibidem reſolut. 5.* Immò ſi vaſalli ſint multum onerati, Rex non ſolùm non debet nouum tributum exigere, nouaſque gabellas imponere; ſed etiam antiquas minuere, & ſuſpendere gratias, & penſiones etiam in remunerationem conceſſas: nam hæ concedi ſolent, & debent cum conditione, quamdiu Regnum ſoluere poterit. Ita Aponte *de poteſtat. pror. tit. 5. num. 21. & ſequent. ibidem reſolut. 14.* Dubitat præterea Corſetus *in propugn. veſtig. ſerici*, an gabella excedens octauam partem valoris rei, propter *l. ex praſtatione, Cod. de veſtig.* ſit iuſta. Sed, ſi adſint cætera requiſita, puto, dictam legem non obſtare: tum quia non obligat, niſi in Regnis nunc ſubiectis Imperatori, vt

Si vires Regni ſufficiunt.

Etiam ſi octauam partem valoris ipſarum rerum excedat.

Digitized by Google

docet Suarez *de leg. lib.5.cap.16. num.5.* tum etiam quia per contrarium vſum abrogata fuit. Vide Malderum *vbi ſup.dub.5 par.1. tr.2. reſ.* 133. §. *Quoad ſecundum.*

Sed nulla gabella imponi debet, niſi ob neceſſitatem publicam.
Vel etiam ipſius Regis.
Etiam culpabilis.
Et ob bellum paſſum in aliis Regnis.
Vbi non obſtant iura municipalia.

7 Denique iuſtitia ex parte cauſæ finalis eſt, quòd gabella imponatur ob publicam vtilitatem, & in neceſſitate communi. Ita Turrianus in 2. 2. *tomo 2.diſputat.44.dub.1.&* 2. & DD. communiter *par.1. tractat.3. reſolut.*2. Publica neceſſitas dicitur etiam neceſſitas Regis, nam hæc quoque vergit in pernitiem totius Regni, etiamſi in illam ſua culpa redactus ſit, vt propter ludum, largitiones immoderatas, bella iniuſta, vel quid ſimile, in quibus proinde caſibus gabella pro ſubleuanda Regis miſeria iuſtè imponitur, vt docent Neoterici communiter. Niſi quòd Leſſius *lib.2 capit.33.dub.6. num.*48. aduertit, in his caſibus debere Reges à prodigalitatibus, & ſumptibus parum neceſſariis abſtinere. *Ibidem reſolut.*4. Publica item neceſſitas dicenda eſt bellum, quod Rex patitur in aliis Regnis: nam ſi hæc debellantur, periclitabitur quoque noſtrum; quia inimici deſpecta, vtpotè diminuta, Regis maieſtate, ad auferenda omnia ab eo Regna animum applicabunt. Quare bonum eſt nobis, ait Vaſquez *de reſtitut. cap.6.§.3. dub.* 1. *num.*7. inimicos noſtris ſumptibus alibi profligari, aut ſaltem detineri, & nos interim pace gaudere, quàm illos domi infenſos habere. Indecorum autem eſſet regiæ maieſtati, ac contra legitima regnandi iura quòd Rex vnico contentus Regno, alia, quæ iuſto poſſidet titulo, ab aliis vſurpanda relinqueret. Sed hæc omnia procedunt de iure communi, & niſi obſtent leges municipales alicuius Regni, vt obſtant in Regno Siciliæ, vt dicemus infra verbo, *Parlamentum, num.5.ibid.reſol.*3.

GABELLAS ſoluere.

Gabellas non tenentur ſoluere Clerici.
Etiam tonſurati.
Etiam in fraudem gabellarum.
Etiam carentes requiſitis Tridentini.
Etiam de bonis, quæ conſumunt, abſque dominio.

8 † GAbellas ſoluere tenentur vaſalli, & ſubditi imponentium, niſi ſint priuilegiati †. Et verò non tenentur Clerici, etiam in minoribus, etiam tonſurati. Ita Molina *tom.3. tract.2. diſp.*170. *n.5.* contra Angles *in 4. tom.5.difficult.5.* (& etiamſi in fraudem collectarum habitum ſumpſerint, animo non clericandi, vt tenet Duardus in *Bull. Cœn. can.18. qu.7.num.22.quæſt.1.tract.2.reſolut.*44.) Id quod procedit de iure communi, nam in aliquibus Regnis Clerici minores beneficium actu non poſſidentes, ſoluunt gabellas ex conſuetudine: contra quam inſurgit Garſias *de Beneſic.tom.1.par.3.cap.3.à num.*1.& alij, *par.1.tract.2.reſolut.*36. & *par.4.tract.1.reſolut.* 20. Procedit etiam concluſio, quamuis Clerici non habeant requiſita Tridentini, de quibus v. *Clericus à num.* 2. vt dicemus v. *Immunitas Eccleſiaſtica.* Et quidem tam de bonis Eccleſiaſticis, quàm de patrimonialibus, legatis, donatis, &c. quæ poſſident vt domini temporales, exceptis certis caſibus, vt ſup.n.2.& 3. Imò etiam de rebus, quas ipſi conſumunt, quamuis dominium ſit penes alios: vnde emens victualia

pro

Digitized by Google

pro filio Clerico, vel Capellano familiæ, non tenetur ſoluere gabellas: ſic practicatur in noſtra Sicilia, & docent multi DD. contra Sanch. in *opuſc.to.1.lib.2.c.4.dub.54.n.2.p.4.t.4.reſ.175.*

9 Tenentur nihilominus Clerici, & in vniuerſum Eccleſiaſtici ſoluere gabellas impoſitas in perpetuum, & inuariabiliter ſuper illorum bonis priuſquam ad illos peruenissent. *p.1.tr.2. reſ.* 43. in fine. Non eſt tamen admittendus Driedo *de liber.chriſt.il.2.c.3.* dicens, quod prædia omnia tranſeunt ad Eccleſiam cum onere tributorum. Imò probabiliter etiam docuerunt Gueuara *in prop.liber.eccl.aſſer.1.§.6.n.27.* Alban. *de immun.* & alij, Eccleſiaſticos nec ad onera perpetua, & inuariabilia teneri: nam collecta eſt onus miſtum, *l.reſcr.§.fin.de muner.& hon.* & quantum ad obligationem eſt perſonale, licèt quo ad quantitatem ſit reale. Et diſtinctionem de collectis certis & inuariabilibus, & incertis, ac variabilibus non procedere, quando onus ſoluendum imponitur in futurum per ſtatutum, vnde Peſantius *de immun.diſp.7.* monet in impoſitione talium collectarum impetrari conceſſionem Summi Pontificis. Quæ etiam procedunt de bonis patrimonialibus Clericorum; nam ſi hæc reſcripta reperiantur in extimo, non tranſeunt ad ipſos cum hoc onere. Ita Graſſus *de eff. cler. eff.3.à n.362.p.3.t.1. reſ.17.* Tenetur verò gabellas ſoluere Clericus negotiator, poſtquam ter admonitus à negotiatione non deſiſtit, vt dicemus v. Negotiari. Nota autem hic, quòd ſi Clericus conducat agros alienos, vt perceptos ex eis fructus venundet, tenetur ſoluere gabellam, quia licèt hæc non ſit propriè negotiatio, eſt tamen expreſsè Clericis interdicta. *cauſ.21.q.3.3.can.1.* & 3. Et ſic tenet Bonac. *tom. 2. de reſtit. diſput. 2. q.9.pun.2.n.4.* licèt contrariam ſententiam vt probabilem admittat Trullen. *in dec.to.2.lib.7.c.12.dub.5.n.14.p.6.t.7.reſ.* 11. Si autem Clericus fructus ſuos alio tranſportaret, vt cariùs venderet, non teneretur gabellas ſoluere. Marcabrun. *conſ.18.n.241.p.6.t.8.reſ.4.§.Et tandem.*

Et ſecundum aliquos etiam de bonis, quæ antequam ad illos peruenissent fuerunt onerata in perpetuum & inuariabiliter.

Tenetur verò Clericus negotiator poſt trinam monitionem.

10 Deinde gabellas ſoluere non tenentur Clericorum filij, ait Squillante *de priu cler.c.8.dub.1.n.13.* legitimi tamen, & viuente patre. *p.3.t.1.r.7.*

Item non tenentur filij Clericorum.

11 † Tertiò eximuntur ab hoc onere Religioſi tam regulares, quàm milites S. Ioannis, † S. Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, Monteſæ. (Item S. Steph. & S. Lazari, *p.3.t.1.reſ.61.§. Notandum, & p.4.tr.1.reſ.86.* in fine.) Ita Barboſa *de pot. Epiſc.p.2. alleg.* 13. *n.14. p.1.tr.2. reſ.* 50. Et quidem S. Ioannis, etiam ij, qui ferunt mediam crucem albam, & vxorem ducunt, ſecundùm Riccium *tom.4.reſ.177.n.3.p.3.t.1.reſ.51.* Item omnium harum Religionum nouitij, vt declarauit ſacra Congregatio apud eundem *ibid. par.3.t.2.reſ.30.§. Quarto, p.4.t.1.reſ.36. & antea in p.1.t.2.reſ.38.*

Religioſi, ſiue Regulares, ſiue Milites.
Etiam vxorati.
Etiam nouitij.

Item hoſpites Clericorum Regularium, habitum Religionis proximè ſuſcepturi; quia largo modo dicuntur nouitij, & gaudent priuilegiis fori, & canonis tamquam perſonæ Eccleſiaſticæ. *p.6.t.8.reſ.7.* Et ſecundum Barboſam *vbi ſup.n.15.* gaudent etiam vxores viduæ ſupradictorum Equitum. *p.3.t.1.reſ.45.* in fine.

Etiam quorum vxores.

12 Quartò eximuntur mulieres tertiariæ D. Franciſci vulgò *Bizocche*, etiam in ſuis domibus viuentes, ſi caſtam & cœlibem

Item mulieres tertiariæ, vulgò, Bizocche.

Digitized by Google

vitam ducunt. Ita nouiſſimè Squillante *cap.7.dub.1.num.42.part.4.tom.1. reſol.31.§. Notandum.*

Itē coloni partiarij Eccleſiaſticorum.

13 Quinto coloni partiarij Religioſorum, & Eccleſiaſticorum. Ita Abbas *lib.1.conſ.9.num.2.* & Peyrinus *tom.1. conſt.2.Iulij II.§.33. num.142.* Et patet ex Bulla Pij V. eximente à datiis, gabellis, &c. non ſolum perſonas Eccleſiaſticas, & eorum bona, ſed etiam laboratores, colonos, arrendatarios, affictuarios, ſuorumque negotiorum geſtores. Quod præſertim procedit, quando colonus cum Eccleſia ab initio pactus eſſet de gaudenda exemptione pro parte ſibi competitura, vt docet Marcabrunus *conſ.18. num.39.* Concedi tamen poſſet cum Filliucio *tom.1.tract.16.cap.11.num.302.* quòd Eccleſiaſticorum coloni teneantur ſoluere gabellas in aſportatione fructuum de loco ad locum: gabellam verò vulgò dictam *del fiore* nullo pacto; quia cum hæc gabella taxatur, fructus ſunt adhuc affixi ſolo Eccleſiaſtico *part.3.tom.1.reſol.19.*

Et eorum emphyteutæ.

14 Sextò, emphyteuta Eccleſiaſticorum non tenetur ſoluere gabellas pro re emphyteutica. Ita probabiliter Felicianus de Solis *de cenſ.tom.2. in addit.lib.1.praef.n.1.* contra Rolandum *lib.4. conſ.61.num.14. & 15.* Idque ratione connexionis dominij vtilis cum directo, quod iuribus, & DD. auctoritate firmatur in deciſione Rotæ Romanæ coram Cardinali Mellino *die 28. Maij 1631.* apud Marinum *reſ.quot.cap.207.n.4.part.4. tom.1.reſol.56.§.Quinta.* † quam opinionem *in part.3.tom.1.reſ.24.* probabilem iudicauerat. † Sed hoc non procedit cum cenſuario Eccleſiæ, & eo, qui aliquod prædium ab Eccleſia reciperet in cenſum emphyteuticum cum poteſtate redimendi. nam in hac forma contractus nullum dominium remanet penes Eccleſiam, aut perſonam priuilegiatam, ſed ſolum ius recipiendi annuam penſionem. *Reſ.24.cit.§.Sed hoc.*

Abſque poteſtate redimendi.

GABELLAS fraudare.

Gabellas aliqui docent fraudari poſſe in dubio de illarum iuſtitia.

15 † Gabellæ eſſe poſſunt aut euidenter iuſtæ, aut probabiliter, aut dubiæ dubio negatiuo, quia ſcilicet de illarum iuſtitia, vel iniuſtitia nulla ratio probabilis redditur. †. Et quidem in hoc vltimo caſu Mol. *de iuſt. tom.3. t.2. diſput.174.num.15.* docet fraudari poſſe: quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, & gabellæ nouæ ſemper præſumuntur iniuſtæ donec contrarium conſtet: vnde in *cap.quamquam, de cenſ.in 6.* tributa regulariter dicuntur contraria iuri canonico & ciuili, & in *cap. peruenit, de cenſ.* ait Pontifex, prius cognoſci debere cenſus iuſtitiam, quàm ſolui. Neque verò præſumendum pro Rege, cùm de illius intereſſe agitur. Sed Leſſius *lib.2.cap.33. dub.8.num.64.* tenet fraudari non poſſe. *p.4.tom.3.reſ.39.*

Tam negatiuo.

Quàm poſitiuo.

16 Qui tamen *dub.6.n.67.* ſine vllo ſcrupulo fraudari poſſe inquit, ſi de illarum iuſtitia adſint rationes vtrinque probabiles, & tunc eſſe veluti bellum inter Regem & populum vtrinque iuſtum. Et in hoc ſenſu valere regulam

Digitized by Google

regulam iuris, *In dubio melior eſt conditio poſſidentis.* Contrarium docet Vaſquez *de reſt.c.6.§.3.dub.5.n.*78. ex dicto communi; *In dubio præſumendum pro ſuperiore.* Vtraque ſententia eſt probabilis, & vtriuſque rationes ſoluuntur. Primæ dicendo quod non ſit par iuſtitia in tali bello; quia præponderat iuſtitia Principis iuſtè exigentis. Et conditionem poſſidentis eſſe meliorem ante, non poſt ſententiam. Secundæ verò, dictum procedere in caſu, in quo non agitur de intereſſe inferioris. Vide Azorium *p.3.l.5.c.22.q.7.p.1.tom.3.reſ.21.& p.2.tom.17.reſ.59.*

17 Porrò gabellam euidenter iuſtam fraudare, videtur mortale; & fraudantes ad reſtitutionem teneri, ſi non accedat titulus compenſationis, iuxta dicta v.*Compenſare n.2.* Nam, ſicut Principes debent Reipublicæ cuſtodiam & vigilantiam, ita Reſpublica debet viciſſim principi congruum ſuſtentationi ſubſidium. Et præterea huiuſmodi fraudes cadunt in damnum ementium gabellas. Ita Ortiz *in ſum.cap.3.n.*4.& DD. communiter. Sed Duardus *in can.*18.*Bull.cœn. q.*12.*n.*19. contrariam ſententiam tenet, & latè probat, eamque probabilem vocant Leſſius *dub.*8.*n.*55.& Bonacina *de contr. diſp.2. q.9.punct.1.n.3.* quia probabile eſt, leges pœnales non obligare in conſcientia. Ad primum argumentum reſpondet Duardus fraudantes gabellas non intendere violare legem naturalem mandantem ſolui Principibus tributa: ſed, ſe exponere periculo luendæ pœnæ magno cum Principis lucro, vt illud parum retineant, quòd in lege durè pœnali, & ſubditorum arbitrio relinquitur. Ad ſecundum reſpondetur, ementes vectigalia tales fraudes non ignorare, & ob id viliùs emere: & quod cum multis amittunt, cum vno, quem in flagranti inueniunt, lucrifacere. Ex quibus Sà v. *gabella, n. 6.* inquit, fraudantes gabellas iuſtas non eſſe ad reſtitutionem cogendos, *p.1.tom.*10. *reſ.*10. Imò etiam ſi ſint euidenter iuſtæ.

G V L A.

1 † GVla eſt vnum ex ſeptem vitiis capitalibus, conſiſtens in appetitu cibi, potus immoderati, immoderati inquam aut quoad tempus, aut quoad pretium, quantitatem, vel qualitatem ciborum, aut denique quoad nimiam & extraordinariam complacentiam de illorum guſtu. Et quidem ſi appetitus inordinatus verſatur circa cibum, dicitur comeſſatio & crapula; ſi circa potum ebrietas. Eſt aliquando gula peccatum mortale, & regulariter quoties comeduntur cibi temporibus prohibitis, in reliquis vt plurimum veniale. † Gula quid ſit? Quotuplex? Et quale peccatũ?

2 Quæres: An comedere, & bibere abſque neceſſitate ob ſolam voluptatem, ſit peccatum ſaltem veniale? Reſpondet Sancius *in ſelect.diſp.*2. *num.* 14. negatiuè: dummodo eſus & potus non noceat: nam ſi res odoriferas olfacere, & res pulchras ob meram delectationem inſpicere, non eſt peccatum, cur peccatum erit in eundem finem comedere? niſi faciamus guſtum peioris, quàm ſenſus cæteri, conditionis, *p.3.tom.5.reſ.6.* An, & quale peccatum ſit, comedere, & bibere ob ſolam voluptatem? Et comedere vſque ad vomitum?

3 Sed quid, inquies, ſi quis aduertenter comedat vſque ad vomitum? Reſpondeo cum Ioanne Henriq. *c.* 19. *n.* 9. hunc non peccare mortaliter,

Digitized by Google

ſed venialiter, ſi in hoc non ponit vltimum finem, & ſalutem corporis notabiliter non lædit: nam non facit contra aliquod præceptum Dei, vel Eccleſiæ. *part.5.tom.13.reſol.* 40.

HÆRESIS.

Hæreſis eſt error hominis Chriſtiani circa fidem.

1 † HÆreſis eſt error hominis Chriſtiani in rebus fidei cum pertinacia †. Vt ergo quis ſit hæreticus, requiritur primò error in intellectu: quamuis enim extrinſecus dæmonem colat, aut quot cunque actus hæreticales exerceat, ſi bene credit, non eſt hæreticus, quamuis, quia hæc crimina indicant internum errorem in fide, poſſit ab Inquiſitoribus puniri, vt dicemus v. *Inquiſitorum iuriſdictio in quæ delicta*. An verò à ſimplici Confeſſario abſolui poſſit, dictum eſt v. *Abſoluere ab hæreſi, & aliis criminibus S. Officij part.* 1. *tom.* 5. *reſol.* 1. *& part.* 4. *tom.*4. *reſol.* 140. in fine.

Cum aſſenſu poſitiuo.

2 Error autem intellectus debet eſſe cum aſſenſu poſitiuo: hæreſis enim eſt erroris electio: vnde dubius in fide non eſt hæreticus, poſitiuè; ſed ſolùm priuatiuè, quatenus caret aſſenſu fidei. Et ita intelligi debet auctoritas Stephani PP. *in c.* 1. *de hær.* Vt ſatis probabiliter, & tute explicant Putean. in 2.2.*q.*11.*art.*2.*dub.*2.& alij contra Fabr. *de Sacr. Ord.* 25 *q.*5. *diſp.*3.*cap.*4. *n.* 112. & alios. Poteſt etiam explicari pro foro externo: vel quando dubitans, ſuprà dubium reflectens, eliceret iudicium erroneum ſpectans res fidei eſſe ſolum probabiles, &c. *p.*2.*tom.*19. *reſ.*51. Verum in aſſenſu poſitiuo contra fidem non datur paruitas materiæ, quidquid enim intellectus contemnat credere de rebus fidei, quantumuis minimum peccat mortaliter, negando fidem Deo reuelanti. Ita Leone *p.*1.*recoll.*7.*n.*45. & alij. Sed Sayr. *lib.* 12. *c.*2.*n.*19. putat, in reb. fidei dari poſſe peccatum veniale, quod conſiſtat in verbo leuiſſimo. *p.*5.*tract.*5.*reſ.*18.

Et cũ pertinacia.

3 Secundò ad conſtituendum hæreticum requiritur pertinacia. *p.* 1. *tom.* 5. *reſ.* 1. Quamuis autem Alciat. *in l.* 2. *C. de ſum. Trin. & fide cath. n.*3. & alij ad pertinaciam requirant, quòd hæreticus reſiſtat monitioni Eccleſiæ: dicendum tamen cum Bec. in 2. 2. *cap.* 14. *quæſt.* 2. *conc.* 3. *n.* 10. & omnibus ferè Theologis, ſatis pertinacem eſſe, qui ſciens ſuam opinionem eſſe contra determinationem Eccleſiæ, ſpreta nihilominus illius auctoritate in ſua opinione perſiſtit. Nam, vt ait Simanca *tit.* 48. *n.*78. Scriptura, & Eccleſiaſtica definitio, quibus fides catholica nititur, plus operatur, & poteſt, quam ſexcentæ iudicis monitiones; & mille prohibitiones iuris humani. Quæ doctrina non ſolum procedit in foro interno, vt ait Arag. *in* 2. 2. *quæſt.* 11. *artic.* 1. *concl.* 2. ſed, vt docet Lorca *ib. artic.* 2. *diſp.* 41. *num.* 8. etiam in externo: alioqui multi ſe excuſarent, quod non fuerint admoniti, & impuniti manerent in Reipublicæ excidium. Poſſet admitti ſententia Alciati cum hæretico rudi, vel quando hæreticus eſſet curiæ ſæculari tradendus, in quo tamen caſu pro foro externo ſufficeret præceſſiſſe monitionem Inquiſitorum, vel Epiſcopi, aut alterius viri docti ab illis deputati; nec enim ad cuiuſcumque cauſæ iudicium

Digitized by Google

iudicium congregari debet Concil. vel ſupremus Iudex adiri: ſed debent eſſe peculiares iudices, quorum maturo, & prudenti iudicio cauſæ finiantur. Ita Lorca *ibi num.* 20. *part.*4. *tom.*7. *reſ.* 36.

4 Iam verò, cum certum ſit, non eſſe hæreticum pertinacem, qui ignorat ſe contra fidei determinationem ſentire: dubium tamen eſt quænam ignorantia pertinaciam excludat, & excuſet hæreticum: nam Sotus *in* 4. *diſt.*22. *q.* 2. *art.*3. *poſt* 3. *conc. caſ.*1. & alij docent, ignorantiam craſſam, & culpabilem, quæ in aliis criminibus non excuſat, neque hæreticum excuſare: ipſe tamen cum Suar. Azor. Cõninch, & aliis, quos citat, & ſequitur Paulus *tom.*1 *.tr.*4. *diſp.*3. *punct.*2. *n.*3. exiſtimo, non ſolum ignorantiam craſſam, & ſupinam excuſare ab hæreſi, ſed etiam affectatam, ſiquidem affectetur ex tædio ſolum diſcendi, non autem ex falſa opinione, quòd, quæ Eccleſia præponit credenda, parui momenti ſint. Et ratio eſt, quia hoc modo ignorans non ſpernit auctoritatem Eccleſiæ tamquam incredulus, quamuis Deum offendat, negligendo ſcire, quæ debet. Nec valet paritas Soti de aliis peccatis: nam in his nihil aliud requiritur, quàm quòd quis aduertat, aut poſſit & debeat aduertere, quòd contra legem delinquit; in hæreſi verò requiritur pertinacia, & quòd quis aduertat, ſe contra Eccleſiam ſentire, id quod nec cum ignorantia affectata conſtare poteſt. *ibid. à* § *Suppono igitur.* Quæ omnia procedunt pro foro tantùm interno. Pro quo nec ſufficit admonitio Inquiſitoris, vel Epiſcopi, (vt diximus *num.* 2. pro foro externo,) ſi nihilominus quis exiſtimet ſe Eccleſiæ conformiter ſentire, illos verò decipi: nam debet ſcire, quod ſentiat contra Eccleſiam. In foro autem externo fruſtra allegatur ignorantia in iis articulis, quos quilibet ex officio ſcire tenetur, & ſic Sacerdotes, & viri docti non excuſantur ab errore in in articulis fidei, & præceptis Decalogi. Secus de ruſticis, & ſimplicibus; qui tamen quo magis ſcioli ſunt, eo minùs excuſantur. *ibid. à* §. *Sed quia.*

Id eſt, vt ignoret ſe contra fidem ſentire.

Ne affectatè quidem.

Quoad forum conſcientiæ.

5 Et hæc ſufficiunt ad conſtituendum hæreticum internum, & committendum grauiſſimum peccatum mortale. Adhuc tamen non ſufficiunt ad incurrendam excommunicationem, & alias pœnas iuris, de quibus infrà: ſed requiritur præterea, quòd error internus aliquo verbo, aut ſigno extrinſecùs pateat; nam Eccleſiæ regimen eſt viſibile, eiuſque iuriſdictio non fertur in actus internos, vt dictum eſt v. *Cenſura, num.*18. Ita DD. communiter, contra Ioan. Andream *in c. vlt. de hær. num.* 1. nec merè internus: ſed ille ſolùm qui internum errorem ſenſibili aliquo ſigno exteriùs manifeſtat. *part.* 1. *tom.* 5. *reſolut.* 1. *& part.* 4. *tom.* 4. *reſolut.* 240. §. *Notandum eſt.*

Et ad incurrendam excommunicationem non ſufficit error internus.

6 Imò Granad. in 2. 2. *conc.*1. *tom.*15. *diſp.*13. *n.*14. aliquos caſus enumerat, in quibus interni erroris manifeſtatio ad excommunicationem non ſufficit. Primus eſt, quando quis errorem manifeſtaret ad petendum conſilium, vel Confeſſario; nam hoc eſſet quærere medicinam. Secundus, ſi proferret inaduertenter, ex naturali obliuione, ſeu actuali inconſideratione inculpata: nam hic actus non eſſet humanus. (Quod Mendoza in 2. 2. *diſput.*83. *ſect.*5. §.42. infert dicendum etiam de inaduertentia, & inconſideratione

Vel ineptè manifeſtatus.

Digitized by Google

inconſideratione quod ſi prohibita ſub cenſura, ſi verum eſt, quod nos docebimus infra v. *Ignorantia, num.5.& 6.* nimirum ignorantiam ſolius pœnæ excuſare ab illa incurrenda, etiamſi factum ſit alias lege naturali prohibitum, nam, qui actu non aduertit, comparatur ei, qui nunquam agnouit. Sed tamen in hoc ſuam ſententiam noluit explicare. *part. 5. tom. 9. reſ.* 17. §. *Non deſinam.* Imò poſtea *diſp.89.ſec.2.* §.9. obſeruat, in locis, vbi viget Inquiſitio Hiſpanica tam ignorantiam, quàm inaduertentiam excommunicationis eſſe moraliter impoſſibilem; illam quidem ob frequentem, & vniuerſalem publicationem edicti, hanc ob timorem denunciationis. *part.5. tract.13.reſ.* 18. §. *Sed hæc doctrina.*) Tertius caſus ſi ad hæreſim propolandam vteretur ſigno, quod nemo intelligeret. Quartus, quando quis iocosè, & non aſſertiuè proferret, & alioqui eſſet talis, vt de eo hæreſis præſumi non poſſet. Et quintus quando proferret recitatiuè, dicens. *Habui in mente hunc errorem hæreticalem*, ſi tamen inde neutiquam poſſet colligi, errorem perſeuerare. Ita Gran. *part. 4. tom.4. reſol.* 240.

Aut in modica quantitate.

7 Addo ipſe 6. caſum cum Mend. *ſect.3.* §.21. quando nimirum externum hæreſis ſignum eſſet materia leuis, & (præciſo ordine ad peccatum internum) veniale. Vnde ſi eſus carnium in die prohibito cenſeri poſſet contra fidem, non eſſet hæreticus externus, qui eam carnium quantitatem ederet, quæ non ſufficit ad mortale, iuxta dicenda infra v. *Ieiun. n.* 49. nec proinde excommunicationem incurreret: nam excommunicatio, & reſeruatio eſt de peccato mortali interno, & coniunctio cum mortali externo demonſtrante internum: comeſtio autem carnium in modica quantitate non demonſtrat internam hæreſim; nam fieri ſolet ob ſolam gulam, vel libitum guſtandi carnes *part. 5.tom.5. reſ.* 32. † Et hoc intereſt inter hæreſim internam, & externam, quòd illa non admittit paruitatem materiæ, vt diximus *num.* 2. hæc verò admittit †. Addit etiam Mend. §.29. ſeptimum caſum, & eſt, ſi quis ſomnum perfectè ſimulans, hæreſim mentalem proferret; tunc enim hoc ſignum, quamuis alioqui ad hæreſim propalandam ſufficiens, ex circunſtantia opinionis ſomni videtur illam occulere: ſicut qui perſonam hæretici agit in ſcena, etiamſi hæreſim, quam profert, verè teneat, ab auditoribus tamen non reputaretur hæreticus. Sed, vt verum fatear, ibi videntur verè hæretici, quia eorum locutio licèt in ſomno ſimulato, coniungitur hæreſi, & manifeſtatur, quod non accidit in vero dormiente. Et ipſe Hurtad. non audet aſſerere, hos non eſſe hæreticos externos *part.5.tr.13. reſolut.* 17. Aduerte etiam hic Crouſers in reg. S. Franc. *cap.7. lec.* 4. confundere hæreſim externam cum manifeſta, & probabile exiſtimare, quod hæreticus externus, qui non poteſt denunciari, non incurrat cenſuram, nam eſt occulta, ſicut mentalis. Sed hæc opinio admitti non debet: nam Eccleſia imponit cenſuras pro omni peccato hæreſis, quod eſt per ſe ſenſibile, & cadit ſub eius iuriſdictione: nec requiritur iudicium forenſe, ſed ſatis eſt, quod ipſe hæreticus ſciat, ſe hæreſim protuliſſe. Eſt autem manifeſtum diſcrimen cum hæreſi mentali, quæ eſt per ſe occulta.

Secus ſi quis explicet in ſomno ſimulato.

Et

Et alioqui nulla irregularitas vel cenſura incurreretur, niſi in delictis denunciabilibus, Azor.*t.* 1.*l.*2.*c.*8.*n.*6.& alij *p.*6.*t.*6.*r.*51.

8 Hæc de natura hæreſis. Tribunal, ad quod ſpectat hoc delictum, eſt Tribunal S.Inquiſitionis, vt dicemus v. *Inquiſitorum iuriſdictio in quæ delicta.* Pœnas hæreticis infligendas mox referemus. Praxim illos puniendi inuenies v. *Inquiſitorum praxis.* Quis poſſit hæreticum abſoluere, vide v. *Abſoluere ab hæreſi.*

HÆRETICORVM *pœnæ.*

1 HÆreticorum pœnæ hæ ſunt. Prima ſententia excommunicationis maioris, c.*ad abolendam*, c. *excommunicamus* 1. *&* 2. *tit. in Decret.& in 6.& can.*1.*Bullæ Cœnæ,p.*4.*tr.*7.*reſ.*1.§.*Quæro tertio.* Hæreticus eſt ipſo iure excommunicatus.

2 Secunda priuatio omnis Eccleſiaſticæ dignitatis, officij, & beneficij, & inhabilitas ad ipſa, ex cap. *didicimus*, cap. *pudenda* 24.*q.* 1. cap. *præter,* 32.*diſt.*cap.*quo iure*, *diſt.*6 cap. *ad abolendam*, c. *excommunicamus* 1.*de hæret.c.vt commiſſi*, *eod tit.in* 6.*p.*4.*tr.*8. *reſ.*1. † Item irregularitas ex cit.cap.*ad abolendam,*& c.*ſaluberrimum* 1.*q.* 3.de qua vide v. *Irregularitas num.*25.†. Priuatus omni dignitate, officio, & beneficio Eccleſiaſtico, & ad hoc inhabilis remanet Et irregularis.

Tertia diuortium, nam qui publicè damnatus fuit tamquã hæreticus formalis, ſi deinde reconciliatur, remanet priuatus iure cohabitandi cum coniuge, & debitũ petendi. Vide v.*Ingrediendi Relig.n.*6.*p.*6.*tr.*7.*reſ.* 25. Et priuatus iure cohabitandi cum coniuge.

3 Quarta, publicatio bonorum, quib. priuantur hæretici à die commiſſi criminis, *l. Manichæos,l.cognoſcimus C.de hær.*& alibi *p.*4.*tom.*7.*reſ.* 1. §.*Tertia.* Circa hanc pœnam dubium eſt primò, an hæretici priuentur bonis maioratus? Et dicendum cum Sanctarello *de hær.c.*18.*dub.*2.*num.*8.& aliis contra Azorium, *tom.* 1.*lib.* 8.*c.* 12.*q.*13 quòd non, quando maioratus inſtitutus eſt non ſolum ex propriis bonis, ſed etiam ex bonis à Rege donatis niſi in facultate regia inſtitutionis caueatur, quòd tranſeat in Fiſcum. Sed quid ſi inſtitutor ipſe maioratus ſit hæreticus, conſule Sanch *lib.*2.*c.*18.*p.*4. *tr.*8.*reſ.*90. Priuatur ſtatim bonis. An maioratus.

4 Secundò, dubium eſt, an hæreticus priuetur bonis fideicommiſſo ſubiectis, vel alienari prohibitis? Et dicendum etiam, quod non, ſi alienatione a teſtatore prohibita ſit in fauorem alterius à delinquente, & quando alienatio perpetua eſt, & non pro vita tantũmodo delinquentis; niſi teſtator etiam pro vita delinquentis alienationẽ prohibuerit. In quo etiã caſu hæreticus poteſt fideicommiſſum retinere, quouſq; per ſententiam declaretur. Ita Vaſq.*in* 1.2.*diſp.*169.*c.*4. Vide vtrumque Molinã, Theologum *de inſt.in.*3.*diſp.*657.*n.*4. Iuriſconſultũ *de primog.lib.*4.*c.vlt.n.* 31. Sayr. tenet quod durante vita poſſeſſoris commoditates fructuum pertineant ad Fiſcum, etiam, quando eſt expreſſa prohibitio alienandi. Sed dicendũ cum Menoch *vol.*1. *conſ.* 91. *num.*6. quod quando teſtator vtitur verbis ſignificantibus, vt eo ipſo delinquens amittat bona cum ſuis com-

Digitized by Google

moditatibus tunc fructus pertinent ad hæredes vocatos, non ad Fiſcum. *part.4. tr. 8.reſol.60. §. Dico ſecundò.*

Caſtrenſibus?

5 Tertiò dubium eſt, an filius hæreticus priuetur bonis caſtrenſibus. Affirmant Siman.*tit.9.n.*13 quia ſuper talib.bonis habet liberam poteſtatem. Sed æquè probabilis eſt negatiua ſententia Sanctarelli *de hær.cap.*18. *dub.*1.*n.*1.qui reſpondet ad argumentum contrarium, & concludit, peculium caſtrēſe,ſiue quaſi caſtrenſe,tribuendum patri. Quod à fortiori procedit in bonis profectitiis,quæ ſunt bona patris,tam quoad proprietatem, quam quoad vſumfructum,vt patet *ex l. ſi plures,§.& in arrogato ff.de vulg. & pupill.* Ita Couar.*lib.*2.*c.*8.*n.*7.Circa bona aduentitia,Simanca *tit.9.n.*18. vult publicandum etiam vſumfructum:quia vſusfructus in bonis aduentitiis filiorum pertinet ad patrem ratione poteſtatis in ipſos, *l. ſi ex cauſa,§. Papinianus,ff.de minoribus,* ſed filius hæreticus non eſt amplius ſub poteſtate patris. At Sanctar.*vbi ſup.n.* 3.& alij volunt, vſumfructum reſeruandū eſſe patri, quia iuri patris acquiſito factum filij præiudicare non poteſt. Notat tamen, vſumfructum ex bonis aduentitiis poſt hæreſim acquiſitis pertinere ad Fiſc.quia non ſunt acquiſita ſub poteſtate patris,*p.*4.*t.*8.*reſ.*61.

Profectitiis?

Aduentitiis?

Paraphernalibus vxoris?

6 Quartum dubium:An bona paraphernalia vxoris ſcientes cum hæretico contrahentis ſint publicanda? (Nam dotem certum eſt confiſcari, *c decreuit,de hær.n.6.*) & Caſtrus affirmat *tom.*1.*tit.*4.*diſp.*169.*cap.*1.*n.* 13. Sed quia *in cap.decreuit* fit mentio ſolius dotis, placet negatiua ſententia Sanctarelli, *de hær.c.*19.*dub.*3 *n.*14.pœnæ enim reſtringi debent, vnde nec bona viri cum hæretica contrahentis confiſcari debent, quia ius citatum loquitur tantum de fœminis,Zechius *tom.*1. *tit. de fide*, *cap.*11.*num.* 16. *part.* 4.*tract.* 8.*reſ.* 62.

Etiā hæreſim cōmiſſam alienatis?

7 Confiſcantur quoque bona ab hæreticis alienata poſt diem commiſſi criminis;quia ex tunc illorum deſiit dominus,niſi alienauerit pro rebus neceſſariis,vt aduertit Quemada *qq.fiſc.q.7.n.6.p.4.tom.* 8. *reſ.*52.

Bona autem hæretici applicantur Fiſco.

8 Porrò bona hæreticorum antiquitus eorum filiis tradebatur,*l.Manichæo,l.Cognouimus,C.de hær.Auth. idem eſt,eod.c.Iudæi,*1.*q.*4.Sed iure nouo applicantur Fiſco.*Auth.Gazaros.l.vlt.C.de bonis praſcr.c.vrgentis,& c.ſecundum leges,de hær.in 6.p.4.tract.7.reſ.*1.*§.Tertia.*Et (quidquid ſit de conſuetudinibus aliorum Regnorum) in Hiſpania non applicatur Fiſco Inquiſitorum, ſed Regio, quia Rex noſter Inquiſitoribus omnia neceſſaria ſubminiſtrat. Idque etiam in in Clericis, quorum bona ex iure canonico deferenda ſunt Fiſco Eccleſiæ, vt probat Couarr. *lib.*2. *c.*9.*n.*12. Refert & approbat hanc conſuetudinem Torreblanca *de mag. lib.* 3. *cap.* 11. *num.*41.*part.*4. *tom.*8.*reſol.*43. An verò ſubtrahi debeant dotes, & alimenta filiorum, dicemus *num.* 32.

Regio in Hiſpania.

Qui,reuocans bona alienata, nō tenetur ad pretium.

9 Item, ſi hæreticus poſt commiſſum crimen bona per contractum oneroſum alienauit, Fiſcus in reuocatione non tenetur reſtituere pretium, etiamſi ſi talia bona per mille manus tranſierint; quia emptio rei alienæ, etiam bona fide facta, non poteſt præiudicare vero domino,vel habenti hypothecam ad illam rem. Ita Scaccia *de iud lib.*1.*c.*98.*n.*13. Aduerte tamen cum Garſia,*de melior.c.9.n.*20. quòd ſi quis bona fide fundum ab hæ-

retico

Digitized by Google

retico emiſſet, danda ei forent omnia meliotamenta ex *l. in fundum, ff. de rei vindic. & l. diuortio. §. impendia, ff. ſol. matrim.* ſi verò ſciebat hæreticum, ſolùm ei danda meliotamenta neceſſaria (de quibus Ruinus *lib.* 1. *conſ. 157. n. 21.*) ait Bartolus *in l. in fundo, n.* 11. Aduertit etiam Rojas *ſingul.* 18. *n.* 3. quòd ſi pretium, vel aliquid loco pretij inter bona hæreticorum inueniatur, vel in eius vtilitatem conuerſum ſit, emptori reſtituendum eſt. *part.* 4. *tom.* 8. *reſol.* 92.

Nec hæretici creditoribus de debitis contractis poſt hæreſim ſatisfacere.

10 Sed, an Fiſcus teneatur hæretici creditoribus ſatisfacere? Reſpondeo, ſi debita contracta ſint ante hæreſim patratam, teneri. Ita Simanca *tit. 9. n.* 35. & patet *ex l. non poſſunt. ff. de iure fiſc.* At, ſi in tali caſu non omnia, ſed aliqua hæretici bona confiſcantur, ſatisfactio fieri debet pro rata illius partis. *l. fin. C. de debit. ciu.* Nec ſi Fiſcus non faciat inuentarium, tenetur ſatisfacere vltra valorem bonorum confiſcatorum. Ita Clarus *lib. 5. q.* 78. *n.* 30. Si verò debita contracta ſint poſt hęreſim, Fiſcum ad nihil tenebitur. Ipſi verò incumbit probare, debita poſt commiſſam hæreſim contracta eſſe. Et ſtatim, ac obligatio hæretici erga creditores tranſit in Fiſcum, hæreticus illam omnino exuit, nec ſi ad pinguiorem fortunam perueniat, iterum induit. Ita Vaſq. *in 1. 2. diſp.* 169. *c.* 2. *n.* 20. *p.* 4. *tom.* 8. *reſ.* 59. An hæretico pœnitenti bona remittantur, dicemus infrà.

Sequeſtrationis corpus & forma.

11 In ordine ad confiſcationem bonorum facienda eſt ſequeſtratio in limine proceſſus. Quam ſtatuit Inſtructio Toletana an. 1561. *n.* 6. faciendam eſſe in caſu hæreſis formalis tantùm, in quo nimirum vnico caſu confiſcantur bona. Et illorum bonorum, quæ inueniuntur penes ipſum hæreticum tantùm. Formam ſequeſtrationis hanc ponit Rojas *de hær. p.* 2. *n.* 46. quòd ſcilicet ſtatim, ac quis comprehenditur, eius bona, ne ſurripiantur, vel abſcondantur, penes perſonam idoneam coram Tabellione, & executore ponantur, quæ perſona illorum curam habeat: quæ verò ſeruari non poſſunt, per cuſtodem Inquiſitorum mandato venundantur. An ſequeſtratio facienda ſit contra hæreticum abſentem, aut defunctum, dicemus infra *n.* 23. *&* 25. *p.* 4. *tom.* 8. *reſ.* 86. Hæc pro quarta hæreticorum pœna.

Rurſus hæreticus ſit perpetuo infamis.

12 Quinta pœna hæreticorum eſt perpetua infamia, *ex Auth. Gazaros. C. de hær. c. infamis,* 6. *q.* 1. *c. alieni,* 2. *quæſt.* 7. *cap. infamibus, de regul. iur. cap. excommunicamus* 1. *de hæret. & cap.* 2. *§. hæretici, eodem tit. in ſexto.* Huic pœnæ adnexa eſt inhabilitas ad omnem honorem, dignitatem, officium, & actionem ciuilem quæ infamibus prohibita ſunt *in cap. infamibus, de reg. iur. in* 6. *& in l.* 2. *C. de dignit.* & nominatim hæreticis *in l. quoniam C. de hæret. l. ſi pupilli §. videamus, de negot. geſt. cap. excommunicamus* 1. *de hæret.* & alibi pœna infamiæ extenditur ad filios, & nepotes hæreticorum vſque ad ſecundam generationem, ex *l. quiſquis Cod. ad leg. Iuliam maieſtat.* & aliis. Vide Couarruuiam *var. lib.* 2. *cap.* 8. & nos infrà *num.* 27. *part.* 4. *tom.* 7. *reſ.* 1. *§. Quarta.*

Et inhabilitas ad omnem dignitatē, & actionē ciuilē.

Et tandem traditur Curiæ ſæculari morte plectendus.

13 Vltima tandem pœna eſt traditio Curiæ ſæcularis, ſeu ſupplicium mortis ex iure ciuili, *l. Manichæos, l. Arriani, l. Quicumque, C. de hær.* & ex Canon. *c. ad abolendam, c. ſicut ait c. excommunicamus* 1. *de hær.* & alibi, *p.* 4. *t.* 7. *reſ.* 1. *§. Et vlt.* † Hac autē pœna plectuntur ſolùm impœnitentes, & incorrigibiles

Digitized by Google

Si eſt impœnitens · rigibiles †. Nam verè pœnitentes, ideſt qui delictum confitentur, & dolent, reconciliantur, præmiſſa abiuratione de formali; & pœnas ſubeunt ſecundùm gradum pœnitentiæ. Vnde ait Rojas *de hær. p. 2. t. 7. reſ. 24.* quòd, qui confitetur in limine iudicij ante accuſationem, condemnandus eſt ad carcerem temporalem cum habitu pœnitentiali ad breue tempus: qui poſt accuſationem, maiori: qui verò confitetur poſt teſtium publicationem, damnandus eſt ad perpetuum carcerem; quia præſumitur confeſſus metu probationum. In omnib. autem caſib. ſupradictis bona publicari *p. 4. tr. 7. reſ. 24.* niſi quando hæreticus, nullo probationis metu ductus, ad tribunal accedens, ſuos confiteretur errores. Alias, ait Simanca *tit. 17. num. 15.* Inquiſitores non poſſe illa pœnitentibus in damnum Fiſci remittere, qui in illa ius acquiſiuit. Aliter tamen in Italia ex vetuſtiſſima conſuetudine practicari. *p. 4 tract. 8. reſol. 44.* Certè, ſi Inquiſitores omittant damnare hæreticum, non propterea tenentur reſtituere Fiſco valorem bonorum, iuxta dicenda v. *Pœna, num. 2.* Ita Moura *de enſal. ſect. 3. c. 1. n. 35. p. 4. tr. 8. reſ. 108.*

Nam ſi eſt pœnitens reconciliatur.

Et minori plectitur pœna.

Vt carceris perpetui.

Quæ etiam mitigari poteſt.

14 Pœna autem perpetui carceris reo pœnitenti ſtatuitur in *c. excommunicatus, 2. de hær.* & in inſtruct. Tolet. 1561. *c. 41.* Sed Inquiſitores ex iuſta cauſa poſſunt illam mitigare. Sicut in Inquiſit. Romana commutata fuit in pœnam triremium triennalem. quod etiam in Hiſpania teſtatur ſeruari Rojas *vbi ſup. n. 203.* Poſſuntque commutare in carcerem ad tempus, vel aliam extraordinariam pœnam, *c. vt commiſſi, de hær. in 6.* & Inſtruct. Hiſpal. *an.* 1484. §. 11. quare cum nobilibus, qui nec poſſunt, nec debent ad triremes damnari, commutabunt in exilium, deportationem, detruſionem in monaſterium, vel aliam temporaneam pœnam, penſata eorum qualitate, delicti atrocitate, &c. Vide Decianum *lib. 5. c. 54. n. 45.* Quæ omnia locum habent ante ſententiam; nam poſt illam in Hiſpania ſolus ſupremus Inquiſitor talem pœnam relaxare poteſt, vt dicemus v. *Inquiſitorum, n. 20. p. 4. tr. 7. reſ. 24.*

Non tamen omnis reconciliatus.

15 Aduerte hic cum Sanctarello *de hær. c. 42. dub. vn. n. 5.* ſtante Bulla Clement. VIII. in aliquib. caſib. vt in celebratione, aut confeſſione audita à non presbytero, in negatione Trinitatis, diuinitatis Chriſti, & conceptionis eiuſdem à Spiritu ſancto, aut eiuſdem in noſtram redemptionem interitus, aut Virginitatis Deiparæ: item in ſchiſmate aut hæreſi magiſtratuum, ſeu dominorum temporalium, & ſpiritualium, etiam veros pœnitentes non reconciliari. Sed primus caſus, qui non eſt hæreſis formalis, in Hiſpania non eſt in vſu, & ſecundum Souſam, nullus eſt vſu receptus in Luſitania. *p. 4. tr. 7. reſ. 24. §. Notand.*

Præſertim hæreſiarchæ Principibus hæreſim propinantes.

16 Hæreſiarcham, ſeu dogmatiſtam ſigna pœnitentiæ exhibentem, Cantera *c. 1. n. 70.* ex *c. ad abolendam*, &c. *Berengarius*, inquit non debere relaxari. Rojas *de hær. p. 2. n. 339.* debere. Sed Lorca *in 2. 2. q. 11. art. 4. diſp. 47. mem. 5. n. 7.* Inquiſitorum arbitrio remittit. Qui in hoc ſint multum cauti, & ſi Regibus & Principibus, aut eorum filiis errores propinare tentauerint, aut pœnitentiam in ipſo tabulato oſtendant, non admittant. Alios verò, ſi quando admittunt, grauiorib. pœnis afficiant, præcipuè

carcere

Digitized by Google

carcere irremiſſibili. Puto tamen cum Barboſa *tom.3.lib.5.tit.2.cap.5. n.5.* contra Canteram *vbi ſupr. n.11.* huiuſmodi hæreticis pœnitentibus non eſſe denegandam Euchariſtiam. *p.4.tr.7.reſ.23.*

17 Sed an, qui delictum in tortura confitetur, & poſtea ratificat, reconciliari debeat? Negatiuè decreuerat Inſtr. Hiſpal. *an.1484.n.15.* Sed reuocata meritò fuit per Toletanum *an.1561.n.13.* Nam confeſſio ſponte ratificata ſpontanea eſt. Ita Simanca *tit.58.n.14.* contra Syluan. *conſ.89. p.4.tract.7.reſ.24.§. Non deſinam.* Sed quid, ſi confeſſionem reuocet? vide v. *Inquiſitorum, n. 179.*

Quid, ſi delictum confitetur in tortura, & poſtea ratificat?

18 Quid, ſi hæreticum pœniteat in ipſo tabulato? Inſtructio Toletana *n.64.* rarò, & cum magna cautela reconciliandum, inquit. & Pegna *p.3.com.175.* iuſtiſſimum eſſe, quòd poſtquam reus è carcerib. ductus eſt, attenta ipſius perfidia, & ſera pœnitentia, non detur locus miſericordiæ, præſertim cum in eius conuerſione ſit tandiu laboratum: tutius tamen eſſe, miſericordiam in ipſo quoque tabulato exercere. Vide Decianum *lib. 5.c.39.n.3.p.4 tr.7.reſ.24 §. Sd reſtat.*

Quid, ſi pœniteat in ipſo tabulato.

19 Verum, ſi in hoc caſu hæreticus ad reconciliationem admittitur, perpetuò immutari debet, & ſi eſt in aliquo Ordine, degradari, de iure quidem realiter, ſed ex conſuetudine ſatis eſt perſonalis. Diligentias ab Inquiſitorib. adhibendas pro conuerſione reorum iuxta Inſtruct. Toler. *n.43.* tradit Campegius *in annot. ad Zanch. de hær.c.16.p.4.tr.7.reſ.25.* Si verò reus conuertatur poſt ſententiam latam & publicatam, rarò, præſertim ſi curiæ ſæculari ſit traditus, reconciliari debere notat Souſa *aph.lib. 2.c.34.num.8.p.4.tr.7.reſ.24.§. Non deſinam.*

Præſertim poſt ſententiam publicatam?

Morti etiam traditur hæreticus conuictus negatiuus.

20 Porrò morte plectendus eſt hæreticus impœnitens, etiam ſi talis ſit fictione iuris, vt eſſet in caſu, quo legitimis teſtib. conuictus de hæreſi, illam negaret, quia, qui non agnoſcit peccatum ſuum, non meretur remiſſionem, & potius teſtibus, qui in hoc tribunali diligentiſſimè examinantur, deque eorum vita, qualitate, & motiuo ſtrictim inquiritur credendum eſt, quàm ipſi reo in facto proprio. Ita contra Boerium, *deciſ. 341. n.4.* docet Lorca in *2.2.diſp. 147. n. 20.* & obſeruat praxis omnium Inquiſitorum. Limitandum eſt tamen in caſu, quo præſumeretur obliuio, quam Pegna *p.2.com.59.* putat non præſumi in arduis, atrocibus & horrendis, etiam ante longum tempus commiſſis, nec in ſolitis & conſuetis, quæ delinquentes ſemper comitantur: in reliquis regulariter præſumi poſt decennium. *p.4.t.7.reſ.25.à fine § 1.*

21 Et hæc omnia procedunt etiam in confitente diminuto, qui ſecundum Canterum *n.57.* non debet relaxari, niſi diminutiones ſint multum claræ & conſtet procedere ex malitia, & requiri etiam conſultationem ſupremi Inquiſitoris. Excuſari enim poteſt ex obliuione, vt diximus de negatiuo, & torqueri. Præſumitur autem oblitus, quando tacet complices remotos, & cum quibus rarò conuerſatus eſt: præſertim, ſi confiteatur de conſanguineis, & propinquis. Item ſi confiteatur errorem, & circumſtantias principales, & taceat minores. Sic Souſa *lib.4.c.48. n.11.* & ſecundum Rojas *p. 2. n. 247.* ſi taceat tempus. Freytas verò *q. 22. n. 58.*

An diminutus. Niſi vtrumque excuſet obliuio.

Digitized by Google

relaxari non debere, inquit, niſi diminutio ſit circa errores. Et Palaus *tom.* 1. *tr.*4. *diſp.*6. *punct.*2. *n.*5. addit, ſecundum aliquos non debere relaxari ex eo, quòd tacuerit complices, quia ex hoc non conuincitur hæreſis, ſed fautoriæ, & ita ſe practicari audiuiſſe in Tribunali Caſtellæ; ipſo tamen relaxandum putat. *p.*4. *t.*7. *reſ.* 25. §. *Sed affirmatiuam à verſ. Diminutus.*

Item relapſus.

22 Hæreticus relapſus, iuxta dicta *v. Abiurare, à n.* 36. tradi debet curiæ ſæculari, *c. ad abolendam.* §. *illos quoque, de hær.* Niſi ſponte redeat, nullo ſcilicet delationis metu ductus, ad Inquiſitores ſe conferens. Debet tamen prius conſuli ſupremus Senatus, vt docet Molina *de iuſt. tr.* 5. *diſp.* 8. *num.* 14. ex Inſtruct. Tolet *an.* 1561. *n.* 66. & ante duos, vel tres dies per duos, vel tres Eccleſiaſticos in fidei veritate confirmari, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramentis muniri, & ad patienter obeundum hortari. *p.*4 *tr.*7. *reſol.* 26.

Item hæreticus confeſſus, aut cõuictus comparere recuſans.

23 Hæreticus confeſſus, vel facti euidentia, aut legitima teſtium probatione conuictus, ſi ſe abſentet, & legitimè citatus non compareat, tradi etiam debet curiæ ſæculari tanquam impœnitens. *p.*4. *t.*7. *reſ.* 27. Et quamuis illius bona in alios tranſlata, de rigore iuris ſequeſtrari non debeant: ait tamen Caſtrus *diſp.*8. *punct.*16. §. 3. *n.*3. quod ſi fuga paulò ante citationem præceſſit, & talia bona diſcerni poſſunt, ſequeſtrari debent. Si verò fugit tunc, cùm capi debebat, ſequeſtrantur bona habita pro derelicto, & quæ in vxoris, & filiorum poteſtate reperiuntur. Et ſi hæc diſcerni non poſſunt, ſequeſtrantur omnia, quæ reperiuntur in eius domo, quia hæc omnia fugitiui eſſe præſumuntur. *ibidem* §. *Nota etiam, & t.*8. *reſ.*86. §. *Sed an.* Quamuis autem benignus ſit, quod talis ſequeſtratio fiat à die declaratæ contumaciæ, vt tenet Quemada *q.*8. probabiliſſimũ tamen eſt, fieri debere à die, in quo dicunt teſtes hæreſim comiſiſſe. Sic tenet Leſſius *lib.*2. *c.*29. *dub.*8. *n.*64. & ſeruatũ fuiſſe in Inquiſitione Galleſiæ, approbãte ſupremo Senatu, teſtatur S. Vincẽte *in manuſ. reſ.* 27. *cit.* §. *Sed etiã.*

Hæreticus punitur etiam defunctus.

24 Illud verò peculiare eſt in hæreſi, quod, cum alia delicta morte extinguantur. *l. defuncto, ff. de public. iud.* hæreticus etiam poſt mortem puniri poteſt. Ita Sanctarell. *de hær. c.* 27. *dub.*1. *n.*12. *p.* 2. *tr.*7. *reſ.*28. initio. Etiam poſt annos quadraginta. Graffius *deciſ. lib.* 2. *c.*11. *n.*12. contra Palaum *vbi ſup.* §. 7. *n.* 16. *ibid.* §. *Sed reſtat.* Minimè verò ſuſpectus de hæreſi, *c. accuſatus.* § *ſi verè, de hær. in* 6. Et hæreſis defuncti plenè, hoc eſt duobus teſtibus legitimis, conſtare debet. Ita Simanca *tit.*18. *n.*12. quidquid contra ſentiant Decianus *lib.*5. *c.*57. *n.*6. & 9. *ibid.* §. *Aduertant.* Si verò plenè non conſtet, nec breui probandum ſperetur, abſolui debet, nam ſuperuenientib. poſtea probationibus concludentib. integrari poteſt proceſſus, & condemnari. Ita Pegna *p.*3. *commun.*92. *ibid. in fine.* §. 1. Si autem quis moritur pendente proceſſu, tunc eatenus pro hæretico damnari poteſt, quatenus vel ſeipſum in carcere interemerit, quòd ex conſcientia criminis, & impœnitentia factum præſumitur, vt ait Gundiſſaluus *de hær. q.*22. *n.* 1. aut probatum fuerit, ipſum inſorduiſſe in excommunicatione per annum, ſaltem ex cauſa fidei, vt notat Clarus *lib.* 1. §. *hæreſi, n.*19 *ibid.* §. *Sed nota.* In omnib. autem caſibus ſententiam præcedere debet citatio in perſonam filiorum,

Si hæreſis plenè probetur.

Digitized by Google

liorum, & hæredum ſiue præſentium, ſiue abſentium, ſiue certorum, ſiue incertorum, dando illis copiam indiciorum, & teſtium, ſic mandat Inſtruct. Tolet. *n.61.* & docet Pegna *p.3.comm.29.* Illi autem comparere poſſunt per procuratorem. Ita Simanca *tit.93.n.3.* Imò quilibet è populo defenſionem hæretici defuncti ſuſcipere poteſt abſque nota fautoriæ. Ita etiam Simanca *in ench.tit.62.n.8.ibid.§.Notandum eſt tamen hic, quòd.*

Quid, ſi moriatur pendente proceſſu.

25 Pœna verò hæretici defuncti duplex eſt ſtatuæ eius, & oſſium, ſi ab aliis ſeparari poſſunt, combuſtio, iuxta Farinacium *q. 197. n. 92.* & confiſcatio bonorum, *p.4.tr.7.reſ.27.* initio, vt ſi eſt hæreticus ſine tergiuerſatione priuandus eſt Eccleſiaſtica ſepultura *par. 9 tract.8. reſ.* 1. Quæ etiam ſi ſint Hæreticorum viuorum, & etiam ſi Fiſco ſæculari applicari debeant, non præſcribuntur, niſi poſt annos 40 iuxta ius canonicum *in c.fin.de præſcript.in 6.* Sic contra Bartol. *in l.2.C.de Apoſt.* Sanctarell. *c.22. dub.3.n.8.* vbi conditiones ad talem præſcriptionem requiſitas recenſet. *ibid.§.Notandum eſt tamen hic obiter.* Dum tamen cauſa hæretici defuncti agitatur, bona non ſequeſtrantur, quia poſſeſſores non debent illis priuari in cauſa dubia. Ita Inſtruct. Tolet. *an.1561.n.87.ibid. in fine. §.1. & t.18.reſ.86.§.Notandum.*

Punitur verò ſtatuæ, & oſſium combuſtione, & publicatione bonorum.

Quæ cauſa pendente, non ſequeſtrantur.

26 Hæreticus an, & ad quem appellare poſſit, vide *v.Appellatio, n.3. & 12.* Certè Carrera *de hær.num.130.* contra Rojas *ſing.19. num.5.* probat, hæreticum non ſolùm appellare, ſed nec conqueri poſſe coram ſuperiore, vt ſententia, quam iniuſtam eſſe prætendit, reuocetur quod, non ſolet regulariter interdici, quoties interdicitur appellatio. *par.4. tr.8. reſol.32. §. Sed pro coronide.*

An hæretico cõcedatur appellatio?

Aut querela coram ſuperiore de ſententia iniuſta?

HAERETICORVM FILII.

27 HÆreticorum filij *ex c.quicunque, & c.ſtatutum, de hær.in6.* efficiuntur inhabiles ad officia publica, qualia pro hac re Inſtruct. Valliſolet. *an.1488.n.6.* eſſe inquit non ſolum officium Iudicis, Iurati, Prætoris, & ſimilium; ſed etiam Notarij, Scribæ, Medici, Chirurgi, Patroni, Procuratoris, & ſimilium; imò etiam barbitonſoris, œconomi, mercatoris, tabernarij, exactoris redditiuum, &c. Et quando in hoc caſu dubitatur, an aliquod officium dicatur publicum, Inquiſitori, vel ipſi, & Epiſcopo ſimul incumbit declarare. Ita Pegna *p.3.com.8.* Ex quibus à fortiori ſequitur, filios hæreticorum inhabiles eſſe ipſo iure ad beneficia, vt docet Ricciullus *de iur.perſ.lib.5.c.29.n.2.ex cap.2.de hær.in 6.* & ad penſiones, vt docet Garſias *tom.2.p.11.c.10.§.1.n.74.p.4.t.8.reſ.73.*

Hæreticorum filij non poſſunt eſſe iudices, Iurati, &c.

Nec Notarij, Medici, &c.

Imo nec Mercatores Barbitonſores, &c.

28 Imò priuantur eo ipſo beneficiis obtentis poſt parentum hæreſim. Obtentis autem ante, non priuantur, quia hæc pœna in nullo iure exprimitur, & ſic determinauit Clem. VIII. conſultis Cardinalibus S. Officij apud Ricciull. *vbi ſup.* docentque DD. communiter cum Zecchio *tom.1.tit.de fide, c.11.num.16.* Nec aliud Inquiſitores determinant, dum in ſententia efficiunt inhabiles ad tenendum & poſſidendum dignitates, &c. *p.4.tr.8.reſ.76.*

Priuantur quoque beneficiis obtentis poſt parentum hæreſim.

29 Porrò

Digitized by Google

Etiam ſi ſint ſpurij.
Et nati ante parentum hæreſim.

29 Porrò dictis pœnis afficiuntur omnes hæreticorum filij naturales, etiam ſpurij. Ita Surdus *conſ.* 86 *n.6. ibid.§. Nota etiam.* Etiam ante ipſorum hæreſim nati: quia non puniuntur ob delictum proprium, ſed parentum, inque eorũ ſupplicium, *l quiſquis, C.ad leg. Iul. maieſt. c.2 §. credentes, de hær. in 6.* qui multò acerbius ferunt ſuos filios adultos ſæpe etiam bonis ditatos, & in dignitate conſtitutos, ſua culpa ab eo gradu deiici, quam infantes, quos etiam poſſunt nullos habere. Ita Barboſa *tom.3. lib.5. tit.3. c.15. num.3.* contra Sanchez *in ſum. tomo.1. lib.2. cap.27. n.14. p.4. tr.8. reſ.74.* An etiam dictis pœnis ſubiaceant filij adoptiui, vide Ricciull. *vbi ſup. c.30. ibid. reſ.76.* in fine.

Et quidẽ eo ipſo, quod parentes de hæreſi ſunt conuicti.

30 Nec opus eſt, quod has pœnas afficere filios, explicetur in ſententia; nam ſtatim ac confeſſione legitima, vel facti euidentia parentes hæreſim commiſiſſe conuincuntur, illas incurrunt. Ita Sanctarellus *de hær. c.34. dub.2. n.13. ibid. §. Notandum.* Nec obſtat, quod catholici & pœnitentes moriantur, nam in cap. *ſtatutum* tunc ſolùm à prædictis pœnis excuſantur, quando parentes emendati, Eccleſiæ vnitati incorporantur, quod contingit, cum per abſolutionem iuridicam & ſolemnem ad pœnitentiam admittuntur, & non traduntur brachio ſæculari. Ita Geminianus *in hunc textum.* cum enim brachio ſæculari traditi conuertuntur, Eccleſia illis audientiam denegat, iuxta cap. *ſuper eo, de hær.* & quamuis ſacramentaliter abſoluantur, illa abſolutio non valet pro foro externo. Ita Decianus *lib.5. c.56. n.7.* & alij contra Surdum *conſ.346. num.24. par.4. tr.8. reſolut.75.*

Quamuis moriantur pœnitentes.

Aliqui tamen excipiuntur.

31 Verùm pœnas ſupradictas non incurrunt filij aut nepotes teſtium falſorum, in aliquo caſu atroci in pœnam talionis combuſtorum, vt docet Sanchez *in ſum. tom.1. lib.2. c.27. n.25. p.4. tr.7. reſ.16. §. Notandum* Nec hæreticorum filij, quamuis poſt hæreſim parentum nati qui parentum hæreſim ſponte reuelant. Ita Pegna *p.2. comm.15. ex c. vt Inquiſitionis, de hær.* Quod à fortiori procedit, ſi parentes, non tamquam hæretici, ſed tamquam ſuſpecti de hæreſi damnati ſint. Ita Zanchinus *de hær. c.28. n.3. p.4. tr.8. reſ.75. § Notandum.*

Filiis hæreticorum non tenentur Inquiſitores dare dotes, & alimenta de bonis confiſcatis.

32 Hæreticorum filiis non tenentur Inquiſitores de bonis confiſcatis præbere dotes, & alimenta nam ſi parentes bona omnia hypothecare, & creditores omnia quandoque bona, non deductis alimentis aut dotib. vſurpare poſſunt, quid ni id fieri poterit in delicto ob bonum commune, vt ſcilicet patres à tam noxio crimine ob filiorum ſaltem amorem abſtineant? Ita Sanch. *vbi ſup. c. 16. n.26.* contra Surdum *conſ. 386. n. 8.* Præcipit tamen Inſtruct. Hiſpal. apud Quemad. *qq. Fiſc. q.24. n.11.* dictos orphanos minores honeſtis perſonis alendos ſimul, & inſtruendos commendari: & Pegna *comm.9.* tenuem victum de bonis confiſcatis miniſtrari eis debere inquit, ſi aduerſa valetudine, aut inſufficiente ætate laborantes, laborare non poſſint. Sed hoc ex mera miſericordia. *p.4. t.8 reſ.45.*

HÆRE

Digitized by Google

HAERETICORVM LIBRI.

33 † Libros hæreticorum legentes, retinentes, imprimentes, vendentes, &c. excommunicantur in primo canone Bullæ Cœnæ, & ſubduntur iuriſdictioni Inquiſitorum tanquam ſuſpecti de hæreſi, vt dicemus v. *Inquiſitorum, n.* 7. †. Et quidem cenſuram incurreret, etiam qui legeret abſque periculo peruerſionis: quia lectio huiuſmodi ab Eccleſia non ſolum prohibetur ad vitandum peruerſionis periculum, ſed etiam ad mortificandos hæreticos, priuando illos eo honore, vt eorum opera doctorum virorum manibus contrectentur. Sic Sanctarell. *de hær. c.* 14. *dub. vn. n.* 4. *p.* 6. *tr.* 6. *reſ.* 49. Item qui legeret librum hæretici tractantem ex profeſſo de Religione, licèt nullam hæreſim contineat (aut vnam hæreſim continentem, & de Religione non tractantem, vt Sanch. *in ſum. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 10. *n.* 34. quamuis contrarium probabiliter doceat Filliucius *tom.* 2. *t.* 22. *c.* 7. *n.* 204. *p.* 1 *tr.* 11. *reſ.* 31.) quia Bulla loquitur diſiunctiuè, *de Religione tractantem, aut hæreſim continentem.* Sanch. *n.* 33. contra Crouſers *in reg. S. Franc. c.* 7. *lect.* 5. (& contra vtrumque incurreret cenſuram, qui legeret epiſtolam hæreticalem. Megala *in* 3. *p. lib.* 3. *c.* 1. *n.* 55. *p.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 34.) Contra quem etiam aduerte, quod non poteſt quis priuata auctoritate legere librum hæretici, vnum, vel alterum errorem in illo contentum expungens, ſed error deleri debet auctoritate publica. Fagundez *in decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 14. *p.* 6. *tr.* 6. *reſ.* 55.

In Bulla Cœnæ excommunicantur legentes, & retinentes libros hæreticorum, etiam abſque periculo peruerſionis.

Siue de Religione tractent, ſiue hæreſim contineant.

Et idem dic de epiſtola.

34 Si liber ſit auctoris catholici, cum ſcholiis tamen vel commentariis magnis alicuius hæretici, ſecundùm Suarez *de fide diſp.* 20. *ſect.* 2. *num.* 13. prohibetur; ſecundum Sanch. *n.* 25. non prohibetur; quia ſemper dicitur liber Auctoris Catholici. Mendoza diſtinguit: aut ſcholia, ſiue magna, ſiue parua, ſic textus explicationi addicta ſunt, vt ab eo commodè ſeiungi non poſſint, vt ſe habent in D. Thom. commentaria Caietani; aut commodè ſeiungi poſſunt, vt ſe habent in eundem Commentaria Suarez: & in primo caſu non prohiberi inquit, in ſecundo prohiberi; quia primus liber retinet nomen auctoris catholici, vt in exemplo Caietani, in ſecundo accipit nomen commentatoris hæretici, vt in exemplo Suarez. Sic ille *in* 2. 2. *diſput.* 76. *ſect.* 8. *§.* 303. *p.* 5. *tract.* 13. *reſ.* 16 † & negando olim cum Sanchez *p.* 1. *tract.* 11. *reſ.* 32. †

Quid, ſi liber ſit auctoris catholici, commentatus tamen ab hæretico? Multi multa.

35 Incurrit hanc cenſuram, legens librum hæreticalem per alium: cenſetur enim legere per ſeipſum, Alterius *tom.* 1. *diſp.* 2. *lib.* 5. *c.* 6. ſed Portell. *v. libri prohibiti in add. n.* 11. negat, quia cenſura lata contra facientes, non ligat mandantes *p.* 1. *t.* 11. *reſ.* 33.

Quid ſi quis legat per alium.

36 Famulus verò impulſus à domino ad legendum librum hæreticalem in contemptum fidei, peccaret mortaliter legendo, & ſecundum Bonacinam *de cenſ. diſp.* 2. *q.* 5. *punct.* 4. *n.* 11. incurreret cenſuram: at ſecundum Duard. *in can.* 1. *q.* 48 *n.* 15. non ita. *Ibid.* in fine.

Vel ab alio impulſus.

37 Idiota legens librum hæreticalem latinum, quem non intelligit, ſecundum Megalam *in* 3. *lib.* 3. *c.* 1. *n.* 45. incurrit, quia Bulla non ſpectat

Aut legat, & non intelligat.

Digitized by Google

finem,ſed factum. At contraria ſententia Sanch.*n.51.* eſt probabiliſſima, quia nulla ratio ſuadere potuit Eccleſiæ prohibitionem lectionis ſolùm materialis *p.1.t 11.reſ.36.*

Vel legat in Anglia & ſimilibus locis.

38 Quæres primò, An legens libros hæreticorum in prouinciis, in quibus Bulla Cœnæ non eſt recepta,vt in Anglia, Gallia, Germania, incurrat excommunicationem? Reſpondeo: Megala *n.60.* affirmat, Sanchez *n.4.* negat.*p.1.tract.11.reſ.35.*

An in lectione, & retentione libri hæreticalis detur parua materia.

39 Quæres ſecundò: An in lectione & retentione librorum hæreticalium detur paruitas materiæ? Quoad lectionem Toletus *lib.1.c.19.n.9.* negat: quia poteſt quis in vna linea hæreſim haurire,Sanchez *n.31.* affirmat,& dicit eſſe integram paginam.(Et Crouſers *in reg.S.Franciſci cap.7. lec.5.* tantam libri partem,quæ per ſe ſumpta, verè cenſeri poſſit nomine libri.Sed hæc opinio reiici debet,*p.6.tr.6.reſ.55.§.Notandum*) & ſententia Sanchez eſt parum probabilis,& Sà idem docens,expurgatus fuit. Dico igitur cum Mendoza *de fide diſp.76.ſect.5.* §.11.dari, & eſſe duas, vel tres lineas. Etiam ſi in illis contineatur hæreſis, ob quam liber prohibetur, (dicunt aliqui apud Merollam *tom.1.diſp.1.c.2 coroll.7.diff.3.n.344.* contra Duardum *q.46.n.4.)* quia non ſtatim, ac quis propoſitionem hæreticalem legit,exponit ſe periculo imbibendi hæreſim,niſi etiam fundamenta,& rationes percurrat.*p.5.t.5.reſ.42. & ex parte olim p.1.t.11.reſ.30.* Quoad retentionem etiam reſpondeo cum Sanchez *n.55.* affirmatiuè, & moram leuem eſſe duorum dierum: quod procedit contra Suarez *n.22.* etiam ſi interior animus ex determinatione diutius retinendi fuiſſet mortalis,quia ad incurrendam cenſuram requiritur opus externum in ſe mortale. Ita Palaus *tom.2. tr.4.diſp.2.punct.10* §.2.*n.11.p.5 tr.5.reſ.43. & olim obiter p.1.tr.11.reſ.30.§.Notandum eſt.*

Et quænam illa ſit?

Et an quis poſſit illum comburere.

40 Quæres tertiò: An habens librum hæreticalem, poſſit illum comburere,an omnino teneatur Inquiſitori deferre?Suarez *n.23.*& DD. communiter dicunt teneri omnino deferre Inquiſitoribus,ſi deferenti aliquod periculum non immineat; & contra non deferentem procedi poſſe tamquam contra hæreticum.Sed Filliuc *tom.1.t.22.c.7.n.208.* excuſat librum prohibitum comburentem, vel dantem alteri, qui habet facultatem legendi,quam opinionem non improbat Bonacina. Et quidquid ſit de peccato,certum eſt,comburentem non incurrere cenſuram. Ita Portell.*n.13. p.1.t.11.reſ.37.& recitatiuè poſtea,p.4.t 8.reſ.99 § Notandum eſt.*

Libros hæreticorum legere, & dare licentiam aliis legendi poteſt Papa.

41 † Quæres quartò: An aliqui præter Papam libros hæreticorum legere,& dare aliis licẽtiam poſſint legendi?Reſpondeo,dubiũ procedere de Cardinalibus,Epiſcopis,Inquiſitoribus, & Generalibus Ordinũ †. Et

42 Quoad Cardinales, Merolla *vbi ſup diff.11.n.147.* tenet, eos non poſſe legere, & hanc ſententiam eſſe probabiliorem. Vnde videtur contrariam iudicare probabilem.*p.5.t.2.reſ.16.§. Nota tamen,* circa medium. † Ex quo ſequitur primo, Cardinales ſeorſim non poſſe facultatem legendi, & retinendi libros hæreticorum concedere. nam hoc eſt plus †. Concedere tamen poteſt Sacra Congregatio S. Officij. *p.4.t.4.reſol.46.* in fine.

Et ſacra Congregatio S.Officij tantùm.

Digitized by Google

43 Sequitur ſecundò, Epiſcopos nec ipſos legere,nec aliis legendi licentiam concedere poſſe,& Cantera *qq.crim.c.1. de hær.n.*64.putat, Epiſcopum legentem ab Inquiſitoribus anathematizari poſſe, & id practicatum eſſe per Inquiſitorem Conquenſem.Sed ego in hoc caſu conſulerem in Italia Summum Pontificem, & in Hiſpania ſupremum Inquiſitorem. *part.4.tr.8.reſ.46.§. Notandum eſt.*

Minimè verò Epiſcopi.

44 Sequitur tertiò,hanc facultatem non habere Inquiſitores.D. namque Vrban.VIII.in decreto, quod incipit *Apoſtolatus*, hanc facultatem penes ſolam Congregationẽ S.Officij reſeruauit. Ante hoc decretum Farinac.*de hær.q.*180.*n.*43.cum aliis tenebat, Inquiſitores & legere poſſe,& dare aliis licentiam legendi,quæ opinio procedere ſolum poterat de Inquiſitore generali,non de aliis,ſtante Bulla Pauli V.poſita in initio indicis expurgatorij *p.4. t.8. reſ.46. & ex parte in reſ.99.* † Poſſunt nihilominus Inquiſitores cócedere licentiã legendi libros ab ipſis prohibitos †.Quã licentiam qui haberet in Sicilia,non poſſet exercere in alio Regno,vt docet Portell.*v.Libri prohibiti,n.*4.Quãquam,quia talis licentia eſt gratioſa, & procedit ex facultate volũtaria,quæ exerceri poteſt extra territoriũ, cõtraria ſentẽtia Nauarri *to.2.tit.de priu.conſ.*6.fit probabilis.*p.4.t.8.reſ.*100.

Inquiſitores.

45 Tandem, hanc facultatem non habent Generales Ordinum ex priuilegio Societatis:tum quia Societas huic priuilegio in Congregatione Sancta renunciauit:tum etiam,quia D.N.in cit.decreto reuocat omnes tales facultates conceſſas per litteras Apoſtolicas : aut aliter quomodocumque *par.4.tract.*8.*reſ.*99. Et hanc ſententiam ſecuriorem eſſe & conſulendam ait Lezana *in Compend. cap.*18.*num.*46.Sed Peyrinus *in dictam conſtit.*9.*Pauli V.num.*10. exiſtimat non reuocari, quia Pontifex loquitur tantùm de licentiis conceſſis perſonis particularibus, non de priuilegiis Regularium. Quæ opinio ſi vera eſſet, hanc facultatem exercere etiam poſſent Inquiſitores, qui ad hoc habebant priuilegium non perſonæ,ſed dignitati conceſſum.*p.5.tr.*13.*reſ.*49.

Aut Ordinum Generales.

HÆRES.

QVinam hæres inſtitui poſſit, vel debeat,vide v. *Teſtamentum.* Circa obligationem ſoluendi legata,vide v. *Legatum.*

Hæres.

1 Hæres in adeunda hæreditate tenetur efficere inuentarium,ſub pœna ſoluendi debita,& legata teſtatoris,etiamſi vires hæreditatis excedant, c.*Raynald.de teſt.& l.fin.C.de libert.* Sed hoc procedit in foro externo, in quo per hoc præſumitur,vel hæreditatem fraudare, vel cum creditoribus, & legatariis contrahere, iuxta *l.apud Iulian.§.fin.ff.ad Trebell.*non in interno, in quo creditur pœnitenti, ſi abſit fraus, &c. Valerus *v.hæreditas diff.*2.*n.*3.*p.*1.*tr.*10.*reſ.*27.*§.Cùm igitur,& p.*3.*tr.*5. *reſ.*56.*§.Et eadem.*

Tenetur efficere inuentarium. Alias tenetur ad debita,& legata etiam ſupra vires hæreditatis. In foro externo.

2 Porrò hæres antefertur omnibus creditoribus circa expenſas funeris defuncti. Vde Molfeſ.*tom.*2.*t.*13.*c.*8.*n.*43.& nos v.*Debitor,n.*9.*p.*5.*t.*3.*reſ.* 116. In bonis autem maioratus vel aliter vinculatis, ſecundùm Fagund. *in dec.tom.*1*lib.*4.*c.*2.*n.*36.*& c.*9.*n.*10.ſuccedit cum onere ſoluendi debita

Hæres pro expenſis funeris præfertur omnibus creditoribus. Et pri-

Digitized by Google

mogenitus, vel vxor non tenentur ſoluere debita patris & mariti de bonis maioratus, vel dotis. Etiam ſi in ipſorum beneficium conuerſa fuerint.

patris contracta ad familiam ſuſtentandam, ſiue maioratus per tertiam perſonam ad illum perueniat, ſiue à parentibus inſtitutus ſit ante, vel poſt debita contracta: nam ea debita conuerſa fuerunt in vtilitatem filij primogeniti: ſi enim pater non inueniſſet illa credita, oportuiſſet bona vinculata magis ac magis oppignorare in damnum ipſius primogeniti, qui cum illa bona accipiat ex cauſa lucratiua, in eum creditoribus competit actio *l. his ſolis ff. de cond. indeb.* ex gl. ibi *v. proficit.* Accidit, quòd filij diuites tenentur alere patrem pauperem cum tota familia: ergo primogeniti diuites ex bonis maioratus tenentur ſoluere debita cõtracta à patre, ad ipſos, & familiam ſuſtentandam. Dicendum tamen, nec primogenitum de bonis maioratus, nec vxorem de ſuis bonis dotalibus teneri ſoluere debita patris, & viri, pro ipſorum ſuſtentatione contractis. Nam nec ipſi acceperunt à creditoribus pecunias, nec alter nomine ipſorum accepit. Et ſtatim ac pater, & vir mutuum accepit, factus eſt pecuniæ dominus, vnde familia accipit ab illo tamquam à vero domino, ac proinde non tenetur reſtituere. Præſertim, quòd actio mutui eſt perſonalis, & non tranſit ad eos ad quos mutui beneficium peruenit, *l. eum cui 13. C. de action. & obligat.* vnde nec ſunt obnoxia reſtitutioni localia, & veſtes, quæ maritus mutuata pecunia emit, & vxori tradidit, quamuis adhuc extent: quia nimirum actio mutuantis non eſt ad rem mutuo emptam, ſed tantum ad perſonam mutuatarij. Et ita hanc ſententiam docet Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 4. n. 28. & 29.* & alij Aliqui tamen dicunt, ſucceſſorem in maioratu teneri ſoluere debita contracta ab illo, qui maioratum inſtituit, ante inſtitutionem, quia illa bona erant debitis hypothecata, alioqui poſſet quis maioratum inſtituere in fraudem creditorum *par. 6. tract 7. reſol. 10.* Aduerte hic, quod in dubio, an fideicommiſſum expiret, an hæreditas ad alios tranſmitti debeat, poteſt hæres vltimus vocatus de hæreditate diſponere, ſecundum Homobon. *vol. 2. p. 2. reſp. 26.* quia in dubiis melior eſt conditio poſſidentis. *part. 4. tr. 3. reſ. 73.* Hæredes occiſores damnati ad mortem ad nullam reſtitutionem tenentur. Vide v. *Reſtituere, n. 47.*

In dubio, an fideicommiſſum expiret, hæres vltimus vocatus an poſſit de hæreditate diſponere.

HOMICIDIVM.

Vide etiam, Occidere inuaſorem.

Licet occidere patrem cum moderamine, &c.

1 Filius poteſt occidere patrem, quando ab ipſo vltra metam à legibus præſcriptam, malè tractatus eſt cum moderamine inculpatæ tutelæ Gaſp. Hurtad. *p. 8. tract. 7. reſ. 41.*

Etiam bannitum.

2 Filius poteſt occidere patrem bannitum, quando adeo nociuus Reipublicæ, vt alio modo eam liberare non poſſit niſi manu propria cum occidat, in alio caſu non poteſt. Hurtad. *ibid. reſ. 42.*

Speculatiuè loquendo.

3 Speculatiuè loquendo, non practicè, qui ſine cauſa, & iniuſtè in carcere eſt cõiectus (non autem qui fingit) & euidens periculum vitæ euadere nõ poſſit, cuſtodes licitè occidere poteſt, maximè ſi ſcit illũ iniuſtè detineri, & mortẽ iſti parari. Obrechtus. Idem dicẽdũ eſt de ſatellitibus, ſciẽtibus ſe innocentem capere, vt iniuſtè occidatur. Dicaſt, cum moderamine inculpatæ tutelæ. Poteſt præueniendo occidere parãtem vel per ſe, vel per

ſicarium

Digitized by Google

ſicarium Bann. qui ait etiam poſſe occidi paratum, aliquem occidere facere per Iudicem falſis teſtibus, vel falſa accuſatione;quando per aliam viam illam mortem euitare non poſſit; Hurtad.*ibid. reſ.*43. *& p.* 9. *tr.*9. *reſ.*43.§.*Sed ſi.*

4 Lictores non poſſunt occidere reum ordinatum à Iudice, vt capiat quando ſe defendit iiſdem armis,niſi cum ſeqq.limitationibus aliter grauiter ſint puniendi.1.vt habeant certum, & ſpeciale mandatum capiendi à Iudice.2.Si armata manu reſiſtat,non autem ſi ſe defendit, & facilè arma depoſiturus. 3. vt delictum plectendum ſit capite. 4. vt alio modo reus capi non poſſit.5.Si ſint metuenda ab euadente grauiora mala.6. Vt capiendus ſufficienter ſit de crimine diffamatus.Clar. *ibid.reſ.*44.

Lictores non poſſunt occidere reum à Iudice ordinatum ad capiendum.

5 Quamquam alij(Chriſtianè loquendo) affirmant, tamen exceptis Clericis, Religioſis, Aduocatis, Medicis, Regiis conſiliaribus,& litteris incumbentibus, & non armis:non autem milites, vaſalli dominum ſequentes,& Nobiles, cum aliquo ſuo dedecore aggreſſorem fugere, ſed cum moderamine inculpatæ tutelæ tenentur eum vim vi repellendo occidere.DD.*ibid.reſ.*45.

Exceptis infra dictis Poſſunt occidere vim vi repellendo.

6 Licet occidere furem, ſi fugiat cum tuo equo, telo, vel aliis armis, ſi admonitus non deſiſtat.Card.de Lugo;immò licet occidere furem magni momenti rem furantem, quando eam nititur furari, & quando actu furatur,ſed quando etiam re accepta fugit, ſed amplius, cum iam quietè habentem rem illam in domo ſua, & dominus alio iuſto modo habere non poteſt.Vaſq.non autem quando res non eſt in poteſtate furis. Hurtado *ibid. reſ.* 47.

Licet occidere furem non obedientem monitionibus.

Et aliqua notanda.

7 Etſi ſpeculatiuè probabile eſt contumelioſum occidere licitum eſſe in ipſo congreſſu contumelioſo,docet Hurtad. tamen practicè contrarium tenendum,& conſulendum eſſe.*ibid.reſ.*51.

Practicè contrarium tenendum eſt.

8 De eo,qui falſis teſtibus conatur aliquem occidere.v.*reſ.*42.tamen ſi quis falſis calumniis vellet apud conſanguineum te infamare, ne tibi hæreditatem relinquat,cum tuo magno,& domus damno,licet eum occidere,ſed in praxi contrarium poteſt hoc accidere. Card. de Lugo. Licet occidere eum, qui paratus eſt iniuſtè euadere, etiamſi eſſet via euadendi relinquendo patriam.Hurtad. *ibid. tr.*7.*reſ.*52.

Contrarium tenendum.

9 Non poteſt occidi maga,ſeu malefica, poteſt tamen verberari, & tormentis,extorqueri,vt ceſſet à maleficiis faciendis,& hoc non ſolum à Iudice,verum à læſo.Leſſius *ibid. reſ.*53.

Maga poteſt verberari, non autem occidi.

HORÆ CANONICÆ quid,& à quibus recitandæ.

1 † HOræ canonicæ,ſeu diuinum Officium definitur à Toleto,Laus Dei voce expreſſa per Eccleſiæ inſtitutionem determinata. Sunt autem Horæ Canonicæ ſeptem,ad ſeptem principaliora S. Paſſionis myſteria ſignificanda,& continentur his verſibus.

Horas canonicas recitare tenentur.

Digitized by Google

Matutina ligat Chriſtum, qui crimina purgat,
Prima replet ſputis, dat cauſam Tertia mortis:
Sexta Cruci nectit, latus eius Noua bipertit.
Veſpera deponit, tumulo Completa reponit.

Clerici in Sacris.

2 Horas Canon. recitare tenentur Clerici, Beneficiati, Regular. & Moniales.

Sed quo die promouentur non tenentur ad omnes.

3 Clerici non omnes tenentur, ſed in Sacris conſtituti. Et hi quamuis beneficium non habeant. c. *dolentes. de celebr. Miſſ.*†

Quid ſi recitaſſent omnes anticipate?

4 Quo die quis Subdiaconus ordinatur, non tenetur ad totum officium illius diei, ſed ſolùm ad Horas, quæ poſt promotionem recitandæ ſuperſunt. Ita Pal. *tr.2. diſp.2. punct.4.n.3.* Imò Bonacc. *lib.2. c.39.n.11.* putat, teneri ſolùm ad Veſp. & Complet. quia Eccleſia non intendit obligare Clericos ad paruas Horas à primo die promotionis. Sed quid, ſi quis ante promotionem totum diei officium recitaſſet? Adhuc ad Veſp. &c. teneri, ait Bonac. *tom.2. de hor. can. diſp.2. q.2. p.5. n.11.* quia quando recitauit non tenebatur, & ideo non ſatisfecit. Præſertim, quòd non recitauit nomine Eccleſiæ, à qua nondum deputatus erat tanquam miniſter. Sed contrariam ſententiam tanquam probabilem admittit Trullen. *in dec. tom.1. lib.1. c.7. dub.13. n.3.* quia potuit ſoluere anticipatè. Facit pro hac opinione illorum ſententia, qui dicunt, quod qui mane communicauit, & in eadem die incidit in periculum mortis, non tenetur iterum communicare. quæ doctrina procedit etiam pro die profeſſionis Religioſorum. *part.6. tr.7. reſ.38. & olim. p.4. tr.4. reſ.218.*

Et quid de Pſalmis iniunctis ab Epiſcopo in ordinatione?

5 Epiſcopus non poteſt iniungere Clericis à ſe ordinatis recitationem quotidianam perpetuam. Ita Villalob. *tom.1. tr.24. dub.7. n.4.* contra Bonac. *de Hor. Can. diſp.1. q.2. punct.4. n.2. p.2. tr.12. reſ.20. §. Vnde.* Et probabile eſt, nolle illos obligare ad Pſalmos, quos ſemel recitandos iniungit, ſub graui culpa, ſed tantum ex decentia & honeſtate, vt docet Palaus *punct.1. §.1. n.5.* Vnde omittentes peccare tantùm venialiter, vt ex Azorio, & aliis docet Homobon. *vol.2. part.1. reſ.210.* contra Villalob. *vbi ſup. reſ. 20. cit. & p.4. tr.4. reſ.218. §. Nota etiam.*

Item beneficiati. Poſt pacificam beneficij poſſeſſionem.

6 † Beneficiati tenentur ad diuinum Officium, etiamſi in ſacris non ſint. *diſp. 42. can. fin.* † Non quidem ſtatim poſt collationem, ſed poſt poſſeſſionem pacificam beneficij, nam ſicut ante illam exercere non poſſunt illius iura, ita nec teneri debent ad onera. Sic Leſſius, *lib. 2. cap.34. dub.30. num.167.* contra Garſiam *tom.1. p.3. cap.1. n.92. part. 2. tr. 12. reſ.21.*

Etiamſi beneficium ſit tenue, ſecundum aliquos.

7 Nota hic 1. quòd Ricc. *p.2. reſ.416.* & Palaus *vbi ſup. §. 2. n.9.* cum cõmuniori docent beneficiatum ad Officij onus teneri, ſiue beneficium ſit pingue, ſiue tenue, quia ſibi ſpontè præiudicat, qui ſe promoueri permittit ad tenue beneficium, ſicut ob ſimilem rationem, vxorem ducens cum parua dote, tenetur illam alere. Vnde in c. *de orat. q.7. c. Clericus victũ, diſt. 91.* præcipitur vt Clericus, qui victum ex fructibus beneficij ſufficientem non habet, ſuis ſe adiuuet laboribus, & artificio, ſine tamen officij detrimento, & Concil. Later. *ſeſſ.29. can.9.* imponit pœnã reſtitutionis fructuũ

omittentibus

omittentibus Horas, abſque diſtinctione beneficij pinguis & tenuis. Adde, quod beneficiarius non ſolùm fructibus, ſed etiam priuilegiis gaudet beneficij. Sed his non obſtantibus, contrariam ſententiam Soti *lib.* 10.*q.*5.*ar.*3. aliorumque doctiſſimorum virorum ſequentem non damnarem: nititur n. auctoritati Apoſtoli 1.*Corinth.*4 *Qui altari ſeruit, de altari viuere debet*: nam qui parum habet ab Eccleſia, non poteſt dici viuere de Altari, quia parum pro nihilo reputatur. Et confirmatur primò, quia in iure beneficium tenue reputatur pro non beneficio, vt colligitur ex c. *is*, *cui*, *de preb. in* 6. Confirmatur ſecundò, quia habens plura eaque pinguia, & ampla beneficia, non niſi ſemel in die Officium recitare tenetur: vnde nonn videtur rationabile, quod habens quatuor, vel ſex aureos beneficij, idem onus ſubſtineat. *p.*2.*tr.*12.*reſ.*9.*p*4 *tr.*4.*reſ.*146. in fine, & *p.*5 *tr.*5. *reſ.* 25. Ex quibus Leſſius *lib.*2.*c.*34.*dub.*31 *n.*196. Molfeſi. *tom.* 1.*tr.*9.*c.*3*n.*29. dicunt, habentem beneficium tenue, teneri ad Horas Canonicas ſolùm in feſtis, & Dominicis. Quod ego cum Maldero *in* 2.2. *tr.* 10.*c.*2.*dub.* 5. procedere exiſtimo non de iure Eccleſiaſtico, ſed tantum naturali, & compenſari poſſe aliis orationibus, vel Dei cultu: nec obligationem ad reſtituendum adnexam habere *p.* 2.*tr.*12.*reſ.*9. in fine. Sed contrarium probabile.

8 Porrò non conueniunt DD. in determinanda quantitate beneficij tenuis quod diximus ad Horas non obligare. Nam Sotus *vbi ſup.* ait eſſe octo aureorum, Leſſius *vbi ſup.* quod non pertingit ad ſexdecim. (imò Sotus poſtea apud Sanch. *in opuſ. tom.*1.*li.*2.*c.*2.*dub.*57.*n.*5. reſpondit, beneficium ſexdecim aureorum non obligare, & opinionem illam octo aureorum eum docuiſſe ait Sanch. pro iis temporibus quando valor monetæ maior erat, & rerum minor, *p.*4.*tr.*4.*reſ.*146. à medio) Ledeſma *p.*2.*tr.* 9.*cap.*4.*conc.*5. requirit viginti, & tandem Malder. *vbi ſupra* tertiam partem ſuſtentationis Clerici ordinarij. *part.*2. *tractatus* 12. *reſolutio.*9.§. *Sed ſi quæras* Vide etiam Bonarcium *libro* 2. *cap.*6. *numero* 10. *part.*5.*tract.* 5. *reſ.* 25. in fine. Et aliqui probabiliter volunt, non teneri niſi beneficium ſit 20. aureorum.

9 Quòd ſi quis dubitet, an ob tenuitatem beneficij teneatur ad Horas, ſecundum Vaſq; *in c.*2.*diſ.p.*65.*cap.*3.*n.*11. tenetur recitare, quia obligatio eſt certa, & excuſatio dubia. Secundùm Salas *in* 1.2.*tr.*8.*diſp. vnic. ſect.*17.*n.*154. non tenetur: quia præceptum valdè oneroſum non obligat in dubio. Vtraque ſententia eſt probabilis, *p.*4.*tr.*3.*reſ.*24. Nec in dubio de tenuitate beneficij.

10 Nota 2. cum Sanch. *vbi ſup. dub.*73.*n.*5. quòd recipiens beneficium per ſimoniam, aut cum excommunicatione, vel irregularitate, ſicut non facit fructus ſuos, ita nec tenetur ad Horas. Et addit, quod ſi talis peteret reualidationem, & fructuum compoſitionem, teneretur explicare, ſi Officium non recitaſſet, aliàs iterum ſe de fructibus ob illam cauſam componere teneretur *p.*4 *tom.*4.*reſ.* 146. Non tenetur ad Horas recipiens beneficium per ſimoniam, aut cum legitimo impedimento.

11 Nota 3. coadiutores Canonicorum cum futura ſucceſſione, ſecundùm Acoſtam *in cruc.q.*75. teneri Horas perſoluere, quia coadiutorias Papa concedit per modum beneficij, & litteræ expediuntur in forma Dignum, vt Iudex Apoſtolicus, prouiſum examinet, & ad poſſeſſionem admittat præmiſſa fidei profeſſione, & adhibitis ſolemnitatibus Canonicorum, Nec Canonici coadiutor cum futura ſucceſſione, & congrua portione præſenti.

quorum

Digitized by Google

quorum nimirum priuilegiis ipſi fruuntur. Aſt ego contrarium ſentio cum Palao *tom.1.tr.1.diſput.2.pun.1.§.4.n.7.* quia talis coadiutoria non eſt beneficium, vt declarauit Paul. V. apud Suar. *de Hor.can.lib.4.cap.22. n.19.* Et ſanè beneficium, quod confertur coadiutori, eſt illud idem, quod poſſidet Canonicus proprietarius, quod proinde ipſe non adhuc poſſidet, cum vnum idemque beneficium non poſſit eſſe vno eodemque tempore penes duos, *par.5.tr.13.reſ.75.*

Denique tenentur Moniales, & Religioſi profeſſi, etiam nó promoti

12 Denique Horas Canonicas perſoluere tenentur RELIGIOSI, & MONIALES addicti choro, poſt emiſſam profeſſionem, ratione conſuetudinis. Ita DD. communiter. Et quamuis Caiet. Med. & alij dubitent, an talis conſuetudo exiſtat, & Villalobos, an introducta ſit ſcienter, & cum animo inducendi obligationem, imò an à mulieribus & adoleſcentibus potuerit ſic introduci, & vim legis habere, ex quibus Alphonſus de Caſtro docet, Clericos non promotos Ordinis Prædicatorum, ad Horas Canonicas non teneri. *(p.2.tom.12.reſ17.)* & nouiſſimè P. Bordon. *in conſ.reg.reſ. 30.n.3.* huiuſmodi religioſos extra chorum ab onere Horarum faciat immunes, quia conſuetudo, quæ affertur, refertur ad communitatem, ſeu ad chorum, non ad deputatos ad chorum, quando abſunt: nam conſuetudo habens vim legis, non inducitur ex actib. priuatis, ſed publicis. Hæc tamen opinio improbari debet, & Sà eam docens, in editione Romana correctus fuit, vt notat Palaus *tom.2.tr.7.diſp.2.punct.1.§ 1.num 3.* Et idem dic de monialibus, quæ etiam ipſæ poſſint conſuetudinem obligatoriam introducere, approbãte ſuperiore, quia ſunt legis capaces. *par.6.tract.8.reſ. 12 & par 7.tract.11.reſ.4.*

Sed Prælatus poteſt cum eis diſpenſare.

13 Quo tamen die profitentur, tenentur ſolùm ad Horas quæ ſuperſunt, vt dictum eſt *n.4.* Et ſuperior poteſt cum his in hoc ex iuſta cauſa, ſtudiorum videlicet, aut negotiorum, diſpenſare. Ita Leſſius *lib.2.c.37.dub. 9.n.51.* Nec obſtat, quòd diſpenſare non ſoleat, quia facultas faciendi abſq; aliorum incommodo, non amittitur per non vſum *p.2.tr.12. reſ. 19.*

Et ex priuilegio etiam cũ promotis.

14 Imò etiam cũ promotis diſpenſare poteſt ex priuilegio, & Horas canonicas in certos Pſal. & preces eis commutare, vt dicemus v. *Regular. num.13.*

Nouitij an ſatisfaciãt præcepto ſoluendi Horas Canonicas in choro.

15 Quæres an tres vel plures Nouitij non clam, ſed publicè ſigno regulari conuocati poſſint in choro communi Diuino Officio ſatisfacere? Reſp. pro vtraque parte adeſſe probabiles rationes, & ideò vtrumque probabiliter ſuſtineri poſſe. *p.7.tr.11.reſ.5.*

HORAE CANONICÆ
ſub quo onere recitandæ.

Horæ à prædictis recitari debent ſub mortali.

16 † OMnes nominati tenentur Horas perſoluere ſub mortali. Et beneficiati præterea ſub onere reſtitutionis fructuum pro rata, ex Lator. ſub Leone X. *ſeſſ.9.§.ſtatuimus.* Nauarr. *v. beneficium num, 11.* & DD. communiter. Et quidem quoad peccatum †,

Nota

Digitized by Google

7 Nota 1. quod obligatus ad Horas titulo Ordinis ſacri, & beneficij, non peccat dupliciter ſi Horas omittit, quia vterque titulus reſpicit eandem Religionis virtutem. Ita Palaus *tom. 1. diſp. 2. punct. 1. §. 1. n. 29.* contra Fagundez *pr. 2. lib. 5. c. 5. n. 23. p. 2. tr. 12. r. 21. & par. 4. tr. 4. reſ. 219.* in fine. Quod à fortiori procedit contra Nauarrum apud Garſiam *tom. 1. p. 3. c. 1. n. 142.* ſi quis teneatur titulo duplicis beneficij. *p. 2. tr. 12. reſ. 23.* in fine.

Et à beneficiatis etiam ſub onere reſtitutionis. Sed non peccat dupliciter, qui officium omittit, ad quod duplici titulo obligatur.

18 Plures autem voluntates omittendi officium eiuſdem diei, ſecundum communem apud Bonartium *lib. 2. c. 20. n. 6.* ſunt plura peccata. Sed ipſe probabile putat, continuari ſuo modo in externa omiſſione, ſicut plures voluntates occidendi in externo homicidio, & ſic eſſe vnum peccatum. *p. 4. tr. 4. reſ. 219.*

Plures voluntates omittendi idem officium, ſunt plura peccata.

19 Putat verò Leſſius *vbi ſup. n. 51.* tot peccata committi, quot Horæ eiuſdem diei omittuntur: quia ſingulæ Horæ ſunt diſtincta officia diuerſis temporibus perſoluenda; & volitio omittendi plures Horas, includit plures omiſſiones ſaltem virtualiter diſtinctas, ſingulæ autem omiſſiones ſunt diſtincta peccata. Hæc opinio eſt probabilis, ſed non ſuſtinenda; quia præceptum de recitandis omnibus Horis vnius diei vnum eſt, & habet pro obiecto aggregatum ſeptem Horarum per modum vnius. Ita Nau. *c. 6. n. 6.* Nec eſt neceſſe numerum Horarum omiſſarum in confeſſione explicare. *p. 2. tr. 12. reſ. 5.*

Sed non plures omiſſiones Horarum eiuſdem diei.

20 † Nota 2. in omiſſione diuini officij dari paruitatem materiæ, quæ excuſat à mortali, † & quantitatem notabilem pro committendo mortali in eius omiſſione, ſecundum Nau. *c. 10. n. 44.* eſſe totum principium vnius Horæ cum primo Pſalmo, ſecundum Mald. *vbi ſup.* tertiam partem Horæ, quæ vtraque opinio eſt dura: quia licet quælibet Hora ſit notabilis, non eſt tamen notabilis tertia eius pars. Igitur, in paruis Horis præter Matut. Laud. & Veſp. notabilis quantitas eſt dimidium. Sic Fern. *p. 3. c. 13. §. 7. q. 3. p. 2. t. 12. reſ. 41.* Imò Bonart. *c. 19. n. 12.* putat eſſe integram Horam, quia reſpectu totius officij, ſupra quod cadit præceptum, quod eſt minus integra parua Hora, non eſt notabile, vnde ſecundum ipſum, qui ex Hora parua recitaret vnum Pſalmum, excuſaretur à mortali. † Sed hic aduerte, quòd iuxta principia poſita, ſi quis ex pluribus Horis eiuſdem diei modicum omitteret, & multa hæc modica ſimul ſumpta eſſent in quantitate nobili, peccaret mortaliter; quia continuantur in reſpectu ad totum officium, quod præcipitur † *p. 4. tr. 5. reſ. 216.*) In Matut. Laudib. & Veſperis notabile putat Lonartius, quod eſt æquale vni paruæ Horæ *ibid.* & idem ſentit Palaus *tomo 2. diſp. 2. pun. 5. n. 1. p. 5. t. 5. reſ. 26.* Raguccius *de off. can. q. 13. n. 4.* quartam partem. Sanch. *in ſum. tom. 1. lib. 1. c. 18. num. 8.* tres lectiones cum reſponſoriis in officio Feriæ putat eſſe paruam materiam, quæ omnes opiniones ſunt probabiles. Et ſi petas, cur in his Horis non dicamus partem notabilem eſſe dimidium, ſicut in paruis. Reſpondebimus, quo aliquod totum eſt maius, eo minorem eius partem eſſe notabilem, & ſic communis opinio tenet, tres horas eſſe partem notabilem diei, cuius tamen non ſunt niſi octauum. *p. 2. tr. 12. reſ. 14.*

Et datur paruitas materiæ.

Quæ in Horis paruis eſt dimidium.

In Matutino, Veſperis, & Completorio, pars minor.

Digitized by Google

*reſ.*41.Vide etiam Merollam *to.* 1. *diſp.*2. *c.*4.*dub.*7. *diff.*13.*n.*17.*par.*5.*t.*5. *reſ.*26.§.1.in fine. † Sed conſidera hic, an poſito principio de vnitate præcepti pro omnib. Horis,hæc diſtinctio de Horis magnis,& paruis benè procedat. † Ex dictis refellitur communiter Aragon. qui in 2.2. *q.*83. *art.*12.docet,omiſſionem integri Officij vnius, vel duorum dierum in anno eſſe paruam materiam. *reſ.*26.§. *Not. tertio*, & March. *de Sacr. Ord. tr.* 2.*p.*6.*diff.*3.*n.*5 quòd integra parua Hora non ſit pars notabilis in comparatione ad totum officium, quod eſt integra præcepti materia *p.*9. *tr.*6. *reſ.*6. & Caramuel *in Regulam D.Benedicti, diſp.* 111. *n.*140. exiſtimantis octauam diuini officij partem eſſe materiam grauem, leuem autem quidquid eſt minus octaua parte.*p.*7.*tr.*11.*reſ.*2.

Sed in recitatione publica habendus etiam eſt reſpectus ad ſcandalum,&c.

21 Aduerte autem cum Suar.*de relig.tom.*2.*lib.*4.*de orat.c.*13.*n.*3. in recitatione publica,vna cum quantitate partis omiſſæ, quam in vno Pſalmo putat eſſe notabilem, conſiderandam etiam eſſe grauitatem eius, & dignitatem, & publicam deformitatem, quæ inde naſcitur, & ideo grauius eſſe omittere verſum *Deus in adiutorium*, quam quatuor Pſalmi verſus, & Canticum *Magnificat*, quàm quemuis Pſalmum longiſſimum: quemadmodum grauius eſt in Miſſa omittere vnum verbum ex Canone, quàm orationem integram extra illum, quæ omnia docet etiam Merolla *vbi ſup.p.*5.*tr.*5.*reſ.*26.§. *Notandum eſt.* † Sed *in p.*2.*t.* 12.*reſ.* 41. in fine, docuerat cum Bonacina, eam partem, quæ excuſat à mortali in recitatione Horarum priuata, excuſare etiam in publica, quod ſignum eſt, vtramque opinionem ab ipſo reputari probabilem †.

Onus reſtituendi in beneficiatis præſcribitur in Bulla Pij V.

22 CIRCA onus reſtitutionis in beneficiatis extat Bulla particularis Pij V. edita ann.1571. diſponens,vt qui totum Officium vnius diei omiſerit, omnes illius diei fructus reſtituat, qui totum Matutinum, vel reliquas Horas, dimidium: qui verò vnam paruam Horam, ſextam partem,ſed Henriq.*c.*23.*num.* 2. *in gloſſ. litt.* Z exiſtimat, hanc Bullam ſapientum conſilio & praxi moderatam eſſe, vt infra *num.* 29. dicemus. *p.*4.*reſ.*111. Sed propterea

Et non eſt ex iuſtitia,ſed ex Religione, vel obedientia.

23 Nota primò, quod quamuis probabiliter doceat Suar.*vbi ſup.c.*29. *n.*12.obligationem Horarum in beneficiatis eſſe ex iuſtitia, & ideo teneri recitare ſtatim à poſſeſſione ſub onere reſtitutionis: ſententia tamen Fernand.*par.*3.*c.*12.§.8.*n.*1. quod ſolum teneatur ad reſtitutionem, ſi recitare omittat poſt ſex menſes,eſt probabilior; nam eſt obligatio ſolùm Religionis vel obedientiæ, ortum habens à lege Eccleſiaſtica, quæ obligare incipit poſt ſemeſtre: ſi enim eſſet iuſtitiæ, quando beneficiarius omittens non poſſet reſtituere fructus, obligaretur ad reſtituendum in bonis ſpiritualibus, vt notat Filliuc.*tom.*1.*tr.*13.*cap.*10. *n.*108. quod tamen non eſt in conſuetudine. *p.*2.*tr.*12.*reſ.*25.

Debetque fieri fabricæ beneficij. Vel pauperibus.

24 Nota ſecundò, reſtitutionem pro Horarum omiſſione ex Bulla citat. & DD.communiter fabricæ beneficij, vel pauperibus faciendam: & nomine quidem beneficij veniunt Eccleſia, & domus beneficij, ſiue quam beneficiarius habitat, ſiue alia, item vtilitas in emendis agris, aut meliorandis poſſeſſis, vt augeantur fructus. Ita Suar.*de Relig.lib.*4. *tom.*2.

*c.*30.

Digitized by Google

*c.*30. *n.*19.Nomine verò pauperum veniunt etiam pauperes extranei, & ipſemet beneficiarius, ſi pauper eſt, & ex hoc non ſumat occaſionem amittendi Officium. Item eius mater, frater, ſoror non ſolùm mendici, ſed etiam ſi careant neceſſariis ad ſtatum, ita Fauſtus *lib.* 2. *q.* 289. Denique etiam defuncti, vt ipſis Miſſa, & alia ſuffragia applicentur. Ita Filliuc. *vbi ſup.n.*325.*p.*2.*tr.*12. *reſ.*27.

25 Nota tertiò, hanc reſtitutionem ſecundùm aliquos ſuppleri poſſe per quaſcumque eleemoſynas antea factas, etiam abſque hoc intuitu. Vide verbo *Eleemoſynæ effectus num.*1. Nec facienda eſt.

26 † Nota quartò, etiam in hoc dari paruitatem materiæ, & reſtitutionem non eſſe neceſſario faciendam, niſi ex omiſſione notabili, quæ maior aſſignari debet ea, quam ſupra aſſignauimus pro committendo peccato mortali. † Pro omiſſione partis alicuius Horæ.

27 Primò igitur, non eſt facienda reſtitutio pro rata diſtributionum ex omiſſione partis vnius Horæ; quia leges in hac re loquuntur de Horis integris. Ita Bonattius *lib.*2.*c.*11.*n.*10. licèt contrarium teneat Palaus *tom.*2.*diſp.*2.*punct.*7.*num.*5.*p.*2.*tr.*12.*reſ.*26.*&* *p.*4.*tr.*4.*reſ.*220. Aut plurium verſuum plurium Horarum.

28 Secundò, nec facienda eſt pro omiſſione paucorum verſiculorum in ſingulis Horis, licèt ſimul ſumpti conſtituant quantitatem notabilem. Ita Palaus *ibid.* quem vide *reſ. cit.*26. *in* §. *Notandum*, *&* 220. §. *Sed quid.*

29 Tertiò, ſi rata fructuum correſpondens vni Officio totius diei non ſit notabilis, non eſt facienda reſtitutio ſub mortali pro omiſſione totius Officij. *reſ* 26.§.*Nota.* Vel etiam totius Officij, ſi rata ei reſpondens non eſt notabilis.

30 Quartò, Sacerdos habens beneficium curatum cum multis onerib. v. g. Miſſæ, Confeſſionum, &c. quo die Officium omittit, ſecundùm Henriq. *lib.*13.*c.*13.*n.*2.non tenetur reſtituere omnes fructus illius diei, ſed ſolummodò partem correſpondentem oneri officij, quam in Epiſcopo, & Parocho dicit eſſe quintam, in aliis beneficiariis tertiam, & ita ſapientum conſilio interpretatam eſſe in praxi Bullam Pij V. de qua ſup. *n.*21. Hæc tamen interpretatio Leſſio *lib.* 2.*c.*34.*n.*77. nimis laxa videtur, in iis præſertim, qui non habent alia onera, niſi precum: vnde reſtringendam putat ad habentes alia onera, & tunc cum proportione ad illa Toler. *lib.*2. *cap.* 12. *num.*9. pro toto Officio omiſſo tertiam partem fructuum illius diei reſtituendam putat. Et Salas *diſp.* 15. *ſect.* 2. *n.* 27. contra Vaſq. *vbi infra*, exiſtimat, quòd ſi Canonicus groſſum lucratus ſit priuſquam Officium omitteret, non tenetur reſtituere quia pœna eſt, vt non faciat fructus ſuos, non vt iam ſuos reſtituat. Verùm Vaſq.in 1.2.*to*.2.*diſp*.168. *n.*34. & 35. & alij abſolutè volunt, ab omittente Officium totam illius diei partem fructuum reſtituendam eſſe, quia ita habetur expreſsè in Concil.Lateran. *ſeſſ.*9.§.*Statuimus*,& in Bulla cit. Pij V. Quibus non obſtantibus, opinionem Henriquez Trullench *in Cruc.lib.*3.*caſ.*2.*num.*3.dicit eſſe probabilem.Ego vero de meo non nihil dicam *par.*4. *tr.*4.*reſol.*111. † licèt *p.*2. *tr.* 12. *reſ.*8. probabilem iudicauerit etiam ipſe. †. Et ſi præter officium habet alia onera, reſtitutio ſecundum aliquos fieri debet pro rata oneris officij.

RRr 2 31 Quintò,

Digitized by Google

Etſi Canonicus aſſiſtit choro, ex hoc præciſè diſtributiones acquirit.

31 Quintò, Canonicus aſſiſtens choro, ſed officium non recitans, ne domi quidem, quamuis ad ratam fructuum teneretur, diſtributiones tamen licitè reciperet; quia hæ ſunt ſtipendium ſolius aſſiſtentiæ, vt dicemus *n.* 58. nec veniunt nomine fructuum in Conc. cit. Sanch. *in opuſcul. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 2. *dub.* 10. *num.* 2. contra Aragon. *in* 2. 2. *quæſt.* 83. *art.* 3. in fine, *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 119. §. *Ex his.*

Quid ſi beneficiarius omittat officium per octo dies in anno.

32 Imò nouiſſimè Ioan. Henriq. *in comp. cap.* 29. *num.* 30. excuſat ab onere reſtitutionis beneficiarium, qui omitteret Officium in anno per octo dies; quia (inquit) dominus non priuaret mercedem famulum, qui annuam ſeruitutem per octiduum intermitteret, quam opinionem quoad vnum vel alterum diem docuerat So:us & approbat Filliucus. Sed inſurgunt Bonartius *cap.* 11. *num.* 15. & Paulus *num.* 4. dicentes, has opiniones ſtante Bulla Pij V. non poſſe ſubſiſtere, quia illa pro qualibet die, & pro qualibet hora reſtitutionem fieri præcipit. Vnde exemplum de famulo non procedere, quia in eo non habemus expreſſam domini voluntatem, ſicut in caſu noſtro, & ideo recurrendum eſt ad præſumptionem, *p.* 2. *trtact.* 12. *reſ.* 34. *& part.* 5. *tract.* 5. *reſ.* 24.

Non tenetur tot officia recitare, quot ſunt beneficia,

33 Nota tantem, quomodolibet obligatum ad Officium excuſari præterea tam à peccato, quam à reſtitutione cauſis, & capitibus, de quibus infrà à *num.* 62. Qui plura beneficia obtinet, non eſt obligatus tot commemorationes facere, quot ſunt beneficia. Eſcobar. *part.* 9. *tractat.* 9. *reſol.* 10.

Vnde recitare eas vulgari ſermone ſatisfacit præcepto, ſed grauiter peccaret, ſecus ſi lingua Græca, vel Hebraica recitaret. *part.* 9. *tract.* 7. *reſ.* 67. Et in neceſſitate, poteſt vti quocumque Breuiario approbato. *ibid. tract.* 9. *reſol.* 25. §. *Notandum eſt.*

HORÆ CANONICAE
qualiter recitandæ.

Horæ.

34 SEx circumſtantiæ in recitando Officio requiruntur: numerus, ordo, qualitas, tempus, locus, & modus.

Septem perſolui debent.

Semel tantum in die.

35 Numerus eſt ſeptenarius, quia ſingulis diebus ſeptem Horæ ſunt perſoluendæ, quæ tamen omnes conſtituunt vnum Officium, quod in vno die vnum tantùm recitandum præcipitur: & qui recitat per Breuiarium Rom. extra chorum, non tenetur ad Officium B. Virginis aut ad Pſalmos Graduales, & Pœnitentiales in feriis præſcriptis, nec ad Officium Defunctorum in ſecundis feriis Aduentus, & Quadrageſimæ, & in prima feria cuiuſlibet menſis †.

Et multi docent non adeſſe obligationem recitandi officium Defunctorum die 2. Nouembris extra Chorum.

36 Imò quidam DD. apud Molfeſ. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 1. *num.* 57. idem dicunt de officio defunctorum, diei 2. Nouembr. quo eorum commemoratio celebratur: quod probari poteſt primum ex Bulla Pij V. poſita initio Breuiarij, in qua Papa ait, ſuam intentionem non eſſe obligandi ad recitationem Officij defunctorum in diebus præſcriptis in Breuiario, non faciens

faciens exceptionem huius diei: & eodem modo loquuntur Zech. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 83. *num.* 16. & alij Doctores. Deinde, quia in Rubrica illius diei non habentur verba præceptiua, & peculiaria, ſed ſolùm dicitur, quod poſt *Benedicamus dicuntur Veſperæ Defunctorum*, ſicut etiam habetur in Rubrica feriæ 2. poſt primam Dominicam Quadrag. Et tandem ex probabili ſententia Vaſq. *in opuſcul. de benef. cap.* 4. §. 1. *artic.* 2. *dub.* 1. *num.* 58. & aliorum, quòd qui in diebus Rogationum, & Diui Marci proceſſionibus non interſunt, non tenentur ad priuatam recitationem Litaniarum, cum tamen in Rubrica talium dierum talis obligatio exarata ſit verbis præceptiuis. Et ratio iſtorum Doctorum eſt, quam nos attulimus: quia Litaniæ ſunt pars Pſalmorum pœnitentialium, ad quorum recitationem in diebus ſignatis, Papa inquit ſe nolle obligare.

Verùm non eſt recedendum à contraria ſententia, quæ eſt communis, quia proprium officium illius diei, eſt officium Defunctorum, vnde *Commemoratio Defunctorum* inſcribitur, & Eccleſia diſpenſans cum Prædicatoribus ad vnum tantum officium deſignauit recitandum officium Defunctorum, omiſſo officio de Octaua. Adde, quod ſi talis dies incidit in Dominica, transfertur in diem ſequentem.

Ad argumentum in contrarium. Ad 1. reſpondetur, Bull. loqui de officio defunctorum ſingulis menſibus recitandum, non de hoc, quod ſemel tantum in anno recitandum eſt in eorum commemoratione: varia enim humanæ vitæ negotia, non militant pro hac vnica, ſed pro illis multis officij recitationibus. Et ſi hæc Bulla ex conſuetudine, & Eccleſiæ ſenſu interpreta fuit, vt patet ex Doctoribus poſt illam ſcribentibus, quæ conſuetudo cum ſit grauis, difficilis, generalis, & de violantibus illam viri timorati malè ſentiant, ſola fortaſſe ſufficeret ad obligationem inducendam, iuxta dicenda v. *Vſus, num.* 14. Ad ſecundum reſpondetur, ad hoc, vt adſit obligatio recitandi aliquod Officium, non requiri verba præceptiua in eius aſſignatione, cum aſſignatur tamquam proprium alicuius diei, nam obligatio oritur ex præcepto generali Eccleſiæ de recitando quotidie officium, & Bulla Pij V. de recitando eo, quod in Breuiario præſcribitur, *part.* 4. *in fine*, *quæſt. vnica.*

Sed contrarium dicendum eſt ex rationibus.

Et conſuetudine.

Ad tertium. Quamuis opinio illa Vaſquez ſit probabilis ex ratione ibi aſſignata, & præterea quia verba præceptiua, quæ in illis rubricis apponuntur, ſecundùm Caſtrum *lib.* 1. *de leg. pœn. cap.* 5. *docum.* 4. inducunt obligationem ſolùm venialem, *part.* 2. *tract.* 12. *reſol.* 42. & *part.* 4. *citat.* §. *Sed dato.* † Verior tamen, & tutior eſt contraria Gauanti *in Rubr. Miſſ. tom.* 2. *ſect.* 6. *cap.* 16. *num.* 3. ex paritate nimirum rationis cum Officio defunctorum in die 2. Nouembris, de quo hactenus *part.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 226. & *part.* 9. *tract.* 7. *reſ.* 29.

In vtroque caſu.

Seruari debet ordo, tam inter Horas, quam inter partes ipſarum.

37 Ordo Horarum eſt, vt prius dicatur Matutinum cum Laudibus, deinde Prima, Tertia, &c. Pſalmrum verò, lectionum, antiphonarum, &c. quem præſcribit Breuiarium †. Circa quæ Vaſquez *vbi ſup. dub.* 4. *num.* 66. duo dicit. Primùm, quòd inuertens ordinem Horarum, dicendo prius Primam, deinde Matutinum, &c. peccat mortaliter, quia dero-

Digitized by Google

Non tamen ſub mortali.

gat communi Eccleſiæ conſuetudini in re graui. Secundum, quòd peruertens ordinem Pſalmorum nunquam excuſatur à veniali; quia nunquam ſuppetere poteſt ratio, cur quis non poſſit æque bene recitare priorem, quando vult recitare poſteriorem. Sed primum non approbat Bonacina; quia inuerſio Horarum eſt defectus in accidente, non in ſubſtantia. Ita ille *de Hor.can. diſp.* 1.*quæſt*.3. *punct*. 4.*num*.5. vbi addit cum Gauant. *vbi ſup ſect*.1.*cap*.5. *tit*.7. *num*. 3. talem inuerſionem ſecluſo ſcandalo fieri poſſe etiam in choro. *p*. 2.*t*. 12. *reſ*.16. & ego exiſtimo cum Villalobos *tom*.1.*tr*.24.*dub*.13.*num*.1.quòd ſi quis recitaret Matutinum diei ſequentis priuſquam diei præſentis compleuiſſet, peccaret ſolum venialiter. *ibid.reſ*.15. Et etiam tenet Sanch.*in opuſ.tom*.2.*lib*.7. *cap*.2.*dub*.47.*num*.4.& quamuis Nauarrus & alij penes ipſum contrarium doceant, quia dies ſequens non videtur incipere, niſi poſt ſolutum penſum Horarum præſentis diei: noſtra tamen opinio probabilitate non caret.*p*.4.*tr*.4.*reſ*.9.ante finem §.1.

Et ſi quis recitare Matutinum craſtinum ante perſolutum officium hodiernum ſatiſfaceret.

Seruari etiam debent rubricæ. Et vnuſquiſque vti ſuo Breuiario.

38 † QVALITAS etiam ſeruanda eſt, nam addicti Breuiario Romano debent recitare Officium iuxta illud, & vnuſquiſque ſimiliter iuxta ſuum. Et cum præſcribitur Officium de feria, non debet dici de Sancto,&c. † Sed

Quamuis probabile ſit, Religioſos vti poſſe priuatim Breuiario Romano, relicto proprio.

39 Nota primò, probabilem eſſe opinionem Portellij v. Horæ can.n. 6. contra Barboſam *in collect.tom*.1.*lib*.3.*tit*.41. *c*.1.*n*.10. quòd omnis Religioſus in recitatione priuata vti poſſit Breuiario Romano, relicta conſuetudine ſuæ Eccleſiæ, ex antiqua conſuetudine. Bulla enim Pij V. non reuocat conſuetudines circa recitationes priuatas, ſed tantùm circa publicas *p*.2.*tr*.12 *reſ*.10.& *p*.3.*t*.2.*reſ*. 135. & *p*.7. *t*.11. *reſ*.8. & Innocent. IV. conceſſit, vt Religioſus extra conuentum recitare poſſit Officium cum Religioſo alterius Ordinis cum Breuiario illius. Ita Rodr. *in comp. reſ*.24.*n*.34 *reſ*. 145.cit.Imò Clericus qui omiſſo Breuiario Romano, vteretur ſemel, aut iterum Breuiario D. Dominici v. g. non peccaret mortaliter, ob paruitatem materiæ. Ita Cruz *p*.1.*pr*.3.*ar*.5.*dub*.4.*concl*.1.contra Garſiam *tom*.1 *pr*.3.*c*.1.*n*.150.*reſ*.10.*ſup.cit*. poſt medium,& *p*.7.*t*.11.*reſ*.9.

Non autem alterius Religionis.

An verò Prælatus Regularis Religionis addictæ Breuiario Romano diſpenſare poſſit in choro,vt ſemel aut iterum ab illo recedatur, vide v. *Prælati, n*.21. Vtrum autem Regulares extra chorum ſatisfaciant præcepto, perſoluendo Horas Canonicas ſecundum Breuiarium alterius Religionis? Affirmat Caramuel *in Regul. D. Benedicti*, *diſp*. 109. *n*. 1394. quia putat officio diuino ſatisfieri quoad eſſentiam, tam recitando ſecundum Breuiarium Romanum, quam alterius Religionis, & ſolum variari quoad modum, ideoque nullum eſſe peccatum, niſi veniale. Sed contrarium docuit nouiſſimè Lezzana, *in ſum.qq.Reg. tom*. 1. *c*.12. *n*. 18, Quia quando Regularis dicit officium iuxta Breuiarium Romanum, licitè hoc facit, ſecundum probabilem opinionem, quia ſe conformat Eccleſiæ Romanæ, quæ eſt mater omnium Eccleſiarum: hoc autem non procedit, quando v. g Carmelitanus relinquit ſuum officium, & recitat cum officio Dominicanorum. Præterea quilibet Religioſus tenetur

Digitized by Google

tenetur ſub mortali dicere Horas Canonicas iuxta Breuiarium pro ſua religione approbatum. Vide *cap. de his, &c. placuit diſt.* 12. *p.* 7. *t.* 11. *reſolutio* 8.

50 Nota ſecundò, quòd ſi quis ex acedia, & ſine iuſta cauſa, Officium præſcriptum commutaret in aliud breuius, vt Officium de feria in Officium de Sancto, ſatisfaceret præcepto, quia illud impleret quoad ſubſtantiam, quæ eſt, vt quotidie recitentur ſeptem Horæ canonicæ: quamuis, quia non impleret quoad qualitatem præſcriptam, peccaret venialiter. Ita Caietanus v. *horæ c.* 2. contra Vaſq. *de benef. c.* 4. §. 1. *n.* 60. Id quod contra Suarez *tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 11. procedit, etiam ſi id frequenter fiat: nam ſi licet ſemel, licet etiam frequenter; cum ſingulis diebus adſit nonum præceptum, ſicut in diebus Quadrageſimæ ad ieiunandum. *par.* 2. *tract.* 12. *reſolut.* 3. & *par.* 7. *tract.* 11. *reſol.* 10. Nec facienda eſt compenſatio, vt recitetur æqualis ſacrorum verborum moles rei, quæ præſcribitur contra eundem, nam ſi aliud Officium recitans ſatisfacit, quid illa compenſatio? Si verò non ſatisfacit, nec compenſatio iuuabit: nam ideo non ſatisfacit, quia non recitat præſcriptum, vnde non ſufficit recitare æquale vel maius, ſicut pro aſſiſtentia ſacrificij non ſatisfacit, qui in die feſto aliud opus rependit, quantumuis maius. Ita Vega *p.* 1. *c.* 128. *caſ.* 17. *ibid.* † Sed limitatio de frequentia videtur conformis doctrinæ præcedenti & ſententiam de compenſatione Auctor approbare videtur in *p.* 5. *tract.* 5. *reſ.* 6. §. *Notandum,* dum inquit, non ſatiſfacturum eum, qui pro Officio longo recitaret Officium Reſurrectionis †. & *p.* 7. *tract.* 11. *reſ.* 7.

Et ſi quis pro Officio de feria recitaret de Sancto non peccaret mortaliter.

41 Nota tertiò ex Granado *in* 2. 2. *contr.* 1. *tract.* 7. *diſp.* 4. *ſect.* 2. *n.* 19. certum eſſe, quòd, qui loco Officij præſcripti recitaret Officium de aliquo beatificato extra eius diem, non ſatisfaceret præcepto. Additque, neque id ex deuotione licere; quia eſt verus cultus ab Eccleſia illi conceſſus pro certo die & perſonis, ac proinde in alio die, vel ab aliis perſonis adhiberi non poteſt. Et eadem eſt ratio de Miſſa. *par.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 231.

Secus ſi recitare de beatificato.

42 Nota quartò, addentem vel detrahentem aliquid in Officio canonico tamquam perpetuo duraturum, quamuis minimum, ſecundùm Suarez *capite* 15. *numero* 15. peccaret mortaliter: cum ob introductionem noui ritus & cultus: tum ob vſurpatam iuriſdictionem: Sed Palaus *tomo* 2. *tractatu* 7. *diſputatio.* 2. *puncto* 2. *numero* 15. peccatum ſolum venialiter putat. Et quidquid ſit de hoc, certum eſt, ſatisfacturum officio, quia recitat totum quod debet. Ita Palaus *n.* 16. *par.* 5. *t.* 5. *reſ.* 64.

Quid ſi quis adderet aut demeret aliquid ex Officio canonico?

43 Nota quintò, recitantem Matutinum de Sancto, & Horas Canonicas de Feria, in ſententia eorum qui dicunt dari octo præcepta de officio diuino, & omiſſionem eiuſdem non vnum, ſed octo eſſe peccata mortalia, non peccare mortaliter, ſed ſatisfacere ſingulis præceptis quoad ſubſtantiam; tot autem peccata venialia committere, quot Horas mutat, & legit contra Rubricas. In oppoſita verò ſententia, peccat

Quid ſi quis recitaret Matutinum de Sancto, & horas de Feria?

Digitized by Google

peccat mortaliter, quia non legit officium Diuinum, ſed duo ſemi officia, quæ non poſſunt ita connecti, vt vnum officium diuinum conſtituant; quia ex aliquot Horis de Dominica, & aliis de Feria, ſi coniungantur, non exurget officium diuinum approbatum à Sede Apoſtolica. Et hæc omnia docet Caramuel *in Regul. D. Benedicti diſp.* 110. *num.* 1403. *part.* 7. *tom.* 11. *reſ.* 11.

Tempus pro Matutino probabile eſt incipere à veſperis præcedentis diei.

44 Tempus pro recitandis Horis alicuius diei, ſecundùm Filliucium *tom.* 23. *cap.* 8. *num.* 275. incipit ab hora quarta poſt meridiem diei præcedentis, quæ in æquinoctio eſt 21. horologij Itali, in ſolſtitio æſtiuo 20. cum dimidio plus minus, in hyemali 21. item cum dimidio. Gauantus *ſect.* 1. *caſ.* 5. *tit.* 6. *num.* 6. putat Matutinum craſtinum recitari poſſe à tertia hora poſt meridiem hodiernum. Molfeſius *tom.* 2. *tit.* 5. *cap.* 2. *n.* 59. recitari poſſe hora vigeſima. *part.* 2. *tract.* 12. *reſol.* 39. Et ego probabilem puto opinionem Sanchez *tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 2. *dub.* 37. *num.* 4. quod recitari poſſit hora 2. poſt meridiem, ſeu ſtatim poſt Veſperas nec peccati mortalis reum iudicarem, ſi quis in Quadrageſima, in qua Veſperæ dicuntur ante prandium Matutinum diceret ſtatim poſt prandium, nam tunc dies ſequens iam videtur iam incepiſſe († præſertim quòd tunc non anticipantur Veſperæ, ſed poſt ponitur comeſtio, quæ cœna ſæpius, quàm prandium vocitatur †.) Et ſi quis ab hora ſecunda poſt meridiem recitaret Matutinum, nondum recitatis Veſperis & Completorio nec peccaret mortaliter, vt dictum eſt *n.* 36. *p.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 9.

Et Laudes dici poſſint ſeparatim.

45 Laudes verò dici poſſunt ſeparatim à Matutino abſque mortali, & ſecundum Bonartium *cap.* 17. *num.* 4. abſque vlla culpa. Debet tamen tunc Matutinum terminari Oratione, ſicut Matutinum Natiuitatis. Ita Gauantus *vbi ſupra ſect.* 4. *cap.* 2. Sed negat Sanchez *dub.* 20. *num.* 2. quia de hoc non habetur præceptum, niſi pro nocte Natiuitatis *part.* 5. *tom.* 14. *reſol.* 48.

Sunt tamen horæ ſtatutæ pro ſingulis horis abſque vlla culpa recitandis.

46 † Vt verò abſque omni culpa Horæ recitentur, Matutinum dici debet ab occaſu Solis vſque ad auroram; Laudes vel vna cum Matutino, vel ſeorſim illuſcente iam die; Prima, oriente ſole; Tertia, aliquanto poſt Sexta, adulto iam die; Nona, propè prandium; Veſperæ, poſt prandium, & Completorium propè noctem. †

Quæ mutari poſſunt per breue tempus.

47 Aduertit autem Sanchez *dub.* 35. *num.* 5. pro tollendis ſcrupulis, non eſſe peccatum veniale, anticipare, aut poſtponere Horas per modicum tempus, quod putat eſſe ſemihoram, aut tres quadrantes, vel integram horam ad ſummum, *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 9. §. *Notandum, & p.* 7. *tom.* 11. *reſ.* 15.

Et ex iuſta cauſa etiam notabiliter.

48 Qui verò notabiliter Horas anticiparet, vel poſtponeret, non peccaret mortaliter & ex cauſa iuſta, nec venialiter. Iuſta cauſa eſſe poteſt maior deuotio, vel periculum occupationis ſuperuenientis. Ita Doctores communiter *part.* 2. *tom.* 12. *reſol.* 14. & Sanch. *dub.* 36. *num.* 3. iuſtam etiam cauſam eſſe inquit, quòd ſtudioſus totum Officium recitet tempore veſpertino, eo quia ſtudiis eſt ineptum. *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 9. in fine. Nota etiam cum Valentia *tom.* 3. *diſput.* 6. *quæſt.* 2. *punct.* 10. contra Suar. *tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 11. quod etiam recitantes in choro

non

non peccant mortaliter,& ſatisfaciunt,ſi recitent extra horas præſcriptas *p.2.tr.12.reſ.14.& p.7.tr.11.reſ.12.* Etiam in choro.

49 Et tandem nota,quòd licèt qui omittit Officium hodie v. gr. non ſatisfacit recitando poſtea cras,Molfeſ.tamen *tom. 1. tr.5. c.5.n.17.*exiſtimat, quod ſi id faciat beneficiarius,ſatisfacit pro onere beneficij in ordine ad reſtitutionem, ſicut Capellanus, qui Miſſam,quam hodie celebrare tenetur,celebrat cras.Sed contra ipſum ſtat Henriquez *lib. 13. c. 13. n. 2.* cum communi; eo quia Bulla Pij V. cogit non recitantes ad reſtituendum ipſo facto, abſque alia declaratione: vnde tranſacto die hodierno, beneficiarius iam contraxit pœnam reſtituendi,à qua non poteſt amplius ſemetipſum eximere.*p.1.tr.2.reſ.24.* Sed qui omittit Officium hodie, non poteſt pro illo ſatisfacere cras. Quid de beneficiato in ordine ad reſtitutionem?

50 † Locus pro recitatione priuata nullus præſcribitur, pro publica præſcribitur chorus †.

51 Porrò ad recitationem publicam tenentur Canonici, quibus proinde diſtributiones præbentur. Et ſi à choro abſint ſine cauſa, ſecundum Suar.*c. 10.n.17.*peccant mortaliter, etiamſi ratam diſtributionem reſtituant. id quod ter declarauit S. Congregatio apud Garſiam *tom.1.p. 3. c. 2. num.*519. Quia tamen multi id faciunt,probabilem exiſtimo ſententiam Reginaldi *tom.2.lib.18.c.15.n.176.*quod ſi domi recitent,& chorus an aliis perſoluatur, neque id faciant ex contemptu, aut cum ſcandalo, peccent venialiter tantùm.*p.2.tr.12.reſ.31.& p.4 tr.4.reſ.149.§. Notandum eſt,& reſ.*217.Perſoluitur autem legitimè Officium in choro per quatuor: nam ex Macigni *de Hor.Canon.c.56.n.24.* quatuor Canonici conſtituunt chorum *reſ.31.cit.in fine.*Stando autem in ſententia Suarez,tres aut quatuor dies in anno vltra tempus in Concilio permiſſum Choro non intereſſe, non erit mortale,vt docet Bonac.*diſp.2.quæſt.1.punct.2.n.1.*quamuis Suarez excuſet ſolùm abſentiam vnius diei. *reſ.* 217.*vt §. Nota tamen, & part.5.tr.5.reſ.26.in fin.* Horæ dici debent in choro. A Canonicis.

52 Tenentur etiam ad pſallendum in choro Regulares, ſicut & ad celebrandam Miſſam ſolemnem.Non quidem de iure; nam nullus Canon id præcipit, ſed ex longa (vt loquitur Cordonus *tom.2. lib.6. q.2.c.6.§.3. n.22.*) ſancta & recepta conſuetudine regulam interpretante,& Regularium Eccleſias cum cathedralibus, & collegiatis connumerante. Et ita interpretanda eſt *Clem.1.de celebrat. Miſſ.c.dolentes,& c.creatura;*quamuis hæc duo capita non loquantur de Regularibus. Et quidem conſuetudo circa officium apud omnes recepta eſt ſub mortali: non ita de Miſſa ſolemni,nam Clerici regulares,qui Theatini dicuntur, non habent talem conſuetudinem pro diebus ferialibus, & pro feſtis non habent obligantem ſub mortali,quidquid contra doceat Peregr.*in 3.p.tr.2.reſ.8. p.4.tr.4. reſ.6.*Obligatio autem Officij in choro non obligat ſingulos ſeorſim, ſed communitatem: vnde recitans extra chorum etiam frequenter,non peccat mortaliter.Ita Torres *in 2. 2. contr. 10.tom.1. diſp.1.n.6.*contra Peregrin.*vbi ſup.p.3. tr.2. reſ.18.* Prælati verò tenentur curare, vt chorus frequentetur: ad ſuam verò præſentiam ex vna parte tenentur magis, quàm cæteri, ex alia magis, quam cæteri excuſantur. vide v. *Prælati num. 2.* Et Regularibus. Sicut & Miſſa ſolemnis. Quæ obligatio tangit omnes ſimul,non ſingulos ſeorſim.

Et requirit in Conuentibus ad minus quatuor reſidentes.

Aduerte hic, P. Bordonum *in conſ.reg.q.4.num.*8. docere, in paruis conuentibus non adeſſe obligationem ad chorum, niſi adſint ad minus quatuor Religioſi choro addicti, imò, vt plurimum quatuor vel quinque reſidentes excuſari, quia obligatio chori pro Religioſis non eſt ita ſtricta, ſicut pro beneficiatiis collegiatis. Sed alij, quatuor reſidentes non excuſant. *part.6.tr.*8.*reſ.*12. *in fine* Aduerte etiam, Horas Canonicas ex cauſa legitima perſolui poſſe in Sacriſtia, vel Oratorio, etiam diſſito ab Eccleſia, & qui illi non coniungitur muro communi, quia officium in dictis locis dirigitur ad Eccleſiam, & Religioſi moraliter dicuntur in Eccleſia canere. Palaus *tom.* 2.*tr.*7. *diſp.*3.*punct.*4.*n.*1. ſaluo meliori iudicio.*p.*6.*tr.*8. *reſ.* 13.

Et ex cauſa legitima ſatis eſt, recitare in ſacriſtia, vel oratorio.

Horæ recitandæ ſunt ſtudioſè & deuotè.

53 Modus etiam in Horarum recitatione ſeruari debet, vt ſtudioſè, & deuotè iuxta cit.c.dolentes recitentur: debent enim verba debito modo proferri, non nimis celeriter, & ſi recitantur cum ſocio, expectari debet finis alterius verſus ✝. Verum

Satisfacit tamen qui ſyllabas voluntariè abſcindit, ſine notabili ſenſus interruptione.

54 Qui ſyllabas voluntariè abſcindit, ſenſum tamen verborum notabiliter non corrumpit, ſatisfacit, quia non violat ſubſtantiam Officij. Ita Filliuc. *c.* 7. *n.* 242. Idem dic de eo, qui ita celeriter canit, vt ſemper aliquas abſcindat ſyllabas, & audientes non poſſunt eius verba cum attentione percipere, ceſſante contemptu, ſcandalo, & notabili ſenſus interruptione. Et ſocius ſic recitantis ſatisfacit etiam ipſe *part.* 2. *tr.* 12. *reſ.* 32.

Debet verò recitans ſeipſum audire.

55 Med. *C.de or. q.* 7. requirit, vt recitans Officium priuatim ſic clarè & diſtinctè pronunciet, vt ſecluſis impedimentis, ab aſſiſtentibus audiri poſſit. Contra verò, Bonacina *de Hor. can. diſput.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 1. §. 1. *numero* 23. putat ſufficere motum labiorum, quamuis nec ipſe recitans ſeipſum audiat: nam hic verè vocaliter orat, vt patet ex communi vſu fidelium; & præceptum eſt ad dicendum, non ad audiendum, & alioqui ſurdaſter deberet voce altiſſima recitare. Sed opinio Medinæ eſt nimis ſtricta; opinio verò Bonacinæ admittenda ſolum eſt pro ſcrupuloſis; vt benè ait Filliucius *capite* 3. *n.* 117. nam de reliquo vox orantis debet eſſe audibilis, ſaltem ab ipſo orante: vix enim formari poteſt vox, quæ ab ipſo proferente audiri non poſſit: & verba, quæ ſecluſis impedimentis non poſſunt audiri, non videtur verba, ſed quidam motus in gutture, ſeu inter dentes, quem deteſtatur Conc. Baſileenſe ſeſſ.21.§.2. Sic Bonattius *de Hor.can.lib.*2.*c.*18. & alij *part.6.tr.7.reſ.*10. *& olim recitando. p.*2.*tr.*12.*reſ.*11. *& p.*7.*tr.*11.*reſ.*16.

Et Canonici eam aliis canere.

56 Quamuis autem de iure antiquo Concil. Aquiſgran *c.*131. ibi, *Canonicis Religioſiſſime in Choro ſtandum, & pſallendum eſt*, & ex inſtitutione Canonicatus, Canonici non ſatisfaciant exiſtentes in choro, & ſubmiſsè pſallentes, niſi cum aliis canant, hodie tamen contrarium dicendum eſt cum Leſſio *lib.* 2.*cap.*34. *dub.*33. *num.*185. quia legitimè præſcripta conſuetudo citatum ius antiquauit: ſiquidem in eo præceptum imponebatur; nam Cenedo *q.*2. *n.*16. putat dari ſolum conſilium: Tridentinum autem in hoc, ex negligentia Epiſcoporum non fuit receptum, & de declaratione

Quod procedit de iure antiquo.

Digitized by Google

clarationc Cardinalium,quam affert Comitolus *lib.1.q.6.62.num.3.* non conſtat authenticè,*p.2.tr.12.reſ.6.*

57 Nauarrus *cap.16.numero* 75.putat, Officium neceſſariò dici debere continuatum, ita quòd interruptus vnum nocturnum,verbi gratia inter Pſalmum, & Pſalmum, non ſatisfaciat, quia non dicit vnam Veſperarum, aut completorij orationem, ſicut præcipitur. Sed contraria ſententia Fernandez *part.3. cap.13. §. 7. num. 5.* eſt probabilis, quia, vt notat Leſſius *cap. 37. dub. 20. numero* 57. non ſolùm quilibet Pſalmus, ſed etiam quilibet verſiculus ſeorſim ſumptus, eſt integra ratio,laudatio, vel ſententia, non habens neceſſariam cum aliis connexionem. Poteſt ergo quis incipere Veſperas v. g. & interrumpere, complendas poſt duas horas abſque mortal 1.*part.2.tract.12.reſol.4.* Et ita tenet Sanchez *in opuſc. tom.2. lib. 7. cap. 2. dub. 19. num.5.* etiam ſi quis interrupiſſet animo incipiendi de nouo: nam recitare poteſt,quod ſupereſt. *part.4.tr.4. reſ. 17.*

Horæ interrumpi poſſunt.

58 Qui recitat cum ſocio, non tenetur ſecundùm Villalobos *tom.1. tr.24.dub.11.n.4.*recitare cum illo antiphonas, ſed ſufficit, quod dicentem ſocium audiat.Idemque docet de lectionibus,quòd nimirum recitari omnes poſſint à iuniore,qui melius legit,&c.Sic etiam, qui ſolus dicit pſalmos, & nouem lectiones audiat legere ab alio. Peliz. *p.9. tr.7.reſ.*38. contra Azorium apud ipſum *p.2.tr.12.reſ.12.& p.7. tr. 11. reſ. 6.* Aduerte etiam quòd ſocius habentis priuilegium recitandi Officium anticipatè, vel cum Breuiario breui, ſatisfacit etiam ipſe,quia quod priuilegium diſponit in vno correlatiuo, extendi etiam debet ad alterum. Ita Portellius v.*Hora n.8.p.2.tr.12.reſ.35.*& obligatus recitare officium per ſe non poteſt per alium, debet tamen ſi hoc faceret pro reſtitutione celebrare facere aliquas Miſſas, *p.9.tr.9 reſ.22.*& habens plura beneficia, non tenetur plura officia recitare,*ibid.§. Nota ſecundò*, obtinens beneficium,quod eſt nullum propter cauſas legitimas nec ex illo percipit fructus,non tenetur ad officium,quia ſua culpa hoc ſibi euenit, *ibid. Not.tertio.* Si ablatio fructuum ſit temporanea iuſta vel iniuſta tenetur ab officium, *ibid. Nota Quarto.*

Et recitans cum ſocio poteſt audire antiphonas non omnes & lectiones ab illo.
Et ſi ille habet priuilegium recitandi cum Breuiario breui,ſatisfacit etiam ipſe.
Poſtea recitante Pſalmos audire lectiones ab alio.
Non debet per alium recitare facere officium qui tenetur per ſe.
Beneficium nullum non obligat ad officium.

59 † Deuotè autem recitari Officinm eſt, recitari attendendo verbis, aut ſenſui, aut Deo præſenti, &c. Et autem attentio duplex, actualis, & virtualis. Illa eſt, cum mens actu occupatur circa obiectum; hæc, cùm incipit occupari in principio actionis, ſed poſtea inuoluntariè diſtrahitur. Illa ſecundùm omnes non eſt neceſſaria †. Hanc omnes ferè recentiores volunt requiri, & recitantem cum voluntaria diſtractione, non ſatisfacere. tum quia cap. *dolentes* præcipit recitationem deuotam, tum etiam, quia præcipit actum orationis, qui cum ſit colloquium cum Deo, in actu interiori præſertim conſiſtit. Sed Coninch *in 3.part.quæſt 83.articulo 6. num.291.* & alij amplexi ſunt contrariam opinionem Durandi in 4 *diſt.* 13. *quæſt.* 12. quia Eccleſia extra Confeſſionem non habet iuriſdictionem in occulta. Caput ergo *dolentes* præcipit actum deuotum externum (ait Ægidius)

Ad recitationem horarum non requiritur attentio actualis.
Et ſecundum aliquos nec virtualis.

Digitized by Google

Aegidius) qui ſatis ſit ad externam Religionem, contra illos, qui inter recitandum confabulabantur cum ſæcularib. Actum autem externum orationis debitè factũ ſine riſu, confabulatione, &c. eſſe verũ actum orationis externum, ſicut externa adoratio idoli ſine intentione, eſt verus actus externus idololatriæ *p.2.tr.12.& reſ.& p.7.tom.1..eſ.*30.

An verò Canonici confabulantes in choro, lucrentur diſtributiones? Probabiliter aliqui affirmant. Et multo magis ſi aſſiſtant.

60 Igitur Canonici, qui in choro aliis canentib. confabularentur, aut cultum externum aliter non ſeruarẽt propter c.*dolentes*, peccarent mortaliter, & tenerentur ad reſtitutionẽ fructuum iuxta Later. & ſecundum Ledeſ.*t.2.t.9.c.4.concl.vlt.diff.*1.etiam diſtributionum, quæ licèt illis competant pro ſola aſſiſtentia, c.*licet, de præb.* & c.*vnic. de Cler.non reſid.* tamen ſic confabulantes non dicũtur verè præſentes, *l.corã Titio, ff. de verb.ſignif.p.2.tr.12.reſ.*7. Quod ſi debitè aſſiſterẽt, quamuis non canerent, poſſent medietatẽ diſtributionũ recipere. Ita Beia *p.1.caſ.*55.*ibid.reſ.*33.*& p.4.tr.4.reſ.*217.§. *Nota etiam* Satis tamen probabile eſt, ſumere poſſe integras, etiã ſi aſſiſterent confabulando, vt ex ſupradicta ratione tenet Sanch. *in opuſc.t.2.lib.2.c.2.dub.*100.*n.2.p.4.tr.4 reſ.*149.† & dubitanter olim *reſ.7.ſup.cit.* in fine †. Si verò Canonicus choro aſſiſtat, & Officium recitet voluntariè diſtractus, etiam in ſententia requirente virtualem attentionem, eſto non ſatisfaciat præcepto c. *dolentes*, de celebr. miſſ. ſatisfacit tamen præcepto recitandi lato in Bulla, & alibi, & ſic non tenetur ad reſtitutionem. Ita probabiliter Leſſius *ib.2.c.37.dub.11.n.*68.*p.2.tr.12.reſ.*1.

Intentio autem ſatisfaciendi non requiritur.

61 Placet etiam opinio Portell.*v. Hora, in add.n.*5.contra Suar.*in 3.p.t.3.diſp.*88.*ſect.*3.quod non ſit neceſſarium recitare Horas canonicas cum intentione ſatisfaciendi præcepto, imò ſatisfieri etiam ab eo, qui recitaret cum expreſſa intentione non ſatisfaciendi pro tunc. Quod generaliter dictum volumus de omni præcepto, quamuis etiam contraria opinio ſit probabilis *p.2 tr.12.reſ.*37.

Dubius an aliquem Pſalmum omiſerit, an iterare debeat

62 Dubius an aliquem Pſalmum omiſerit, non tenetur reiterare, dummodo probabiliter ſe illum dixiſſe coniectet; quia & propoſitum habuit recitandi, & ſe Horam incepiſſe, & librum tenuiſſe meminit. Imò timoratus non benè faciet iterum recitando, & Confeſſarius deberet ei id prohibere ad vitandos ſcrupulos. Ita Homobonus *vol.2.p.5.reſp.*210.*p.4.tr.3.reſ.*68.

Et qui detinetur in pulſandis organis, ferendis libris, &c ſupplere quod non audiuit.

63 Qui detinetur in pulſandis organis, transferendis libris, dando thure vel ſimili alio munere, ſecundum Suarez *tom.2.lib.4.c.*14.*n.*13.tenetur poſteà priuatim recitare illas Officij partes, quas audire non potuit. Sed mihi probabilis eſt ſententia negatiua Molfeſij *tr.5.c.1.n.*21.quia chorus, cui ſeruit, ſatisfacit etiam pro ipſo. Et idem hic, ſi Clericus, dum alij canunt, ſtudet lectioni, quam lecturus eſt. Torres *in 2.2.t.1.diſp.7.n.12.p.2.t.12.reſ.*13.

64 Cardinalatus vt Cardinalatus non inducit obligationem recitandi horas canonicas, Gonzales, teneri docet Malderus. Amice lector ſi affirmanti adhæreas, tene, quod tunc obligatur quando accipit birettum, quia eſt verè Cardinalis. Diana *p.8.tr.7.reſ.*1.

65 Qui ſolus recitat officium ex regularibus, poteſt illud mentaliter

recitare

Digitized by Google

recitare etiam ſi non explicet vocaliter verba. S. Santorus à Melfi meus amantiſſimus præceptor, quæ opinio ab aliis non eſt iudicata, nec ego audeo tanto præceptori contradicere, ſed tu cogita. *ibid. reſ.* 58.

66 Non peccat mortaliter omittens vnam horam paruam ex officio, cum ſit materia parua, & leuis. Marchinus *p. tr.* 7. *reſ.*.....

HORÆ CANONICÆ
quibus de cauſis omitti poſſint.

67 † PRima cauſa à recitatione Horarum excuſans eſt infirmitas: non omnis, ſed grauis, & cui recitatio medici prudentis iudicio damnum inferret †. Quamuis non ob id obligandus foret ad officium, ait Sancius *diſp.* 15. *n.* 2. quòd cum amicis conuerſari, & confabulari poſſit; confabulatio enim diuertit animum, ſed Officium applicat. *p.* 2. *tr.* 12. *reſ.* 43. §. *Imò*, poſt initium.

An Horarum recitatione excuſatur infirmus, cui recitatio noceret. Etiam ſi cum amicis confabulari poſſit.

68 Quod ſi medicus dubitaret, an recitatio ſit nocitura, probabiliter docuit Bonacina *diſp.* 19. 6. *punct.* 2. *n.* 5. excuſari; quia non tenetur ſe exponere periculo grauis damni. Contra ſentit Suarez *tomo* 2. *lib.* 4. *c.* 28. *n.* 21. Et Malderus *in* 2. 2. *tr.* 10. *c.* 2. *dub.* 5. dicit in tali caſu petendam eſſe diſpenſationem. *p.* 2. *tr.* 11. *reſ.* 28. & recitanter poſtea in *p.* 4. *t.* 3. *reſ.* 67.

Et etiam ſi Medicus dubitaret de nocumento.

69 Si autem medicus iudicat, recitare poſſe maiorem partem, ideſt Matutinum cum Laudibus, tenetur ad illam. Ita Rodriq. *in ſum. p.* 1. *c.* 145. *p.* 2. *tr.* 12. *reſ.* 29. & *p.* 7. *t.* 11. *reſ.* 13. Si verò iudicat, recitare poſſe minorem, i. reliquas Horas, non tenetur ad illas. Palaus *tom.* 2. *punct.* 6. *diſp.* 2. *n.* 9. contra Lezanam *c.* 12. *n.* 17. *p.* 4. *reſ.* 225.

Si verò recitare poſſet maiorem partem, teneretur ad illam.

70 Quando infirmitas accedit ſtatutis horis, vt quartana, communior opinio cum Villalobos *tom.* 24. *diff.* 16. *n.* 7. tenet, eo die recitandum eſſe ab infirmo totum Officium, ſi accedit veſpere, anticipatè: ſi mane, poſtpoſitè: quia obligatio currit per totum diem. Canus id negat, *p.* 5. *de pœn. dub.* 31. & ſecundùm Bonartium *lib.* 2. *c.* 38. *n.* 8. probabiliter. quia ius anticipipandi, & poſtponendi Horas eſt priuilegium, quo nemo vti tenetur. *p.* 4. *tom.* 4. *reſ.* 10. & *p.* 7. *t.* 11 *reſ.* 14.

Quid ſi infirmitas accedat ſtatutis horis, vt quartana.

71. Ob quam etiam rationem, ait Sancius *diſp.* 5. *n.* 2. quòd infirmus non tenetur quærere ſocium, cum quo commodè recitaret. Sed Valent. *tom.* 2. *diſp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10 §. 7. ait teneri, ſi commode poteſt: etiam cum ſtipendio, addit Palaus *vbi ſup. n.* 14. ſi opus ſit: quia vnuſquiſque tenetur adhibere medium ſimpliciter neceſſarium ad implendum præceptum. Quã opinionem Suar *vbi ſup. n.* 12. limitat ad beneficiarios tantùm. Et ſanè conſulendum id foret infirmo lautum beneficium poſſidenti: ſed probabile eſt, nec iſtum teneri ſocium conducere pro recitando Officio, ſicut nemo tenetur pro audienda Miſſa conducere ſacerdotem. Ita Bonartius *vbi ſup. n.* 12. Docet etiam Leſsius *li.* 2. *c.* 37. *n.* 54. quòd qui in ſanitate non ſolet recitare cum ſocio, nõ tenetur illũ madhibere, infirmitate, vel cæcitate: & Garſias *par.* 3. *c.* 1. *n.* 215. quod ſolitus adhibere gratis non tenetur in infirmitate conducere. *p.* 4. *t.* 4. *reſ.* 221. & ex parte olim. *p.* 2. *t.* 12. *reſ.* 43. §. *Imo*

Et an infirmus tenatur adhibere ſocium, ſi commodè poteſt cum eo recitare? Multi multa.

Digitized by Google

Cœcus ad nihil tenetur.
Et Canonicus cœcus acquirit diſtributiones ſine aſſiſtentia.

72 † Cœcus, qui nihil videt, vel graue oculis damnum timet, non tenetur Officium recitare †. Et Canonicus vtroque orbatus oculo, abſque eo, quòd choro aſſiſtat, lucratur diſtributiones. Moneta *p.2.q 6.num.17.ex l.1.Cod.qui morbo ſe excuſ.lib.*10.contra Sanch.*in opuſc.tom.1.lib.2.c.2.dub.*90.*n.*7.& declarauit Sacra Congregatio die 20.Iulij 1629. apud Barboſam *de Can.cap.24. num.30 p.5.tract.6.reſ.14.& part.9.tract.9.reſ.28.§.Sed ſi incidenter.*

Quod ſi maiorem partem officij memoria tenet, tenetur ad illam.

73 Aduerte autem, quod ſi cæcus tenet memoriter maiorem partem officij, dubitat Sot.*de iuſt.lib.10.q.5.art.3.*an teneatur illam recitare, quia ea tenacitas eſt accidentalis, & quidam innominatus apud Sanc. *vbi ſup.* docet, quòd beneficiarius cæcus memor officij, & non recitans, non tenetur ad reſtitutionem. Ego verò exiſtimo, quod memor maioris partis, teneatur illam recitare.*p.4. tit.4.reſ.*11. quod nouiſſimè tenet Pal. *vbi ſup. n.*11.*p.5.tr.6.reſ.*16.Sed contrarium tenet *n.69.*

Non verò ad aliud loco officij.

74 Si verò cæcus non meminit officij, non tenetur recitare aliquid loco illius, vt docuit Palud.in 4.*d.*15.*q.*5. aut adhibere ſocium, qui ſibi illud legat. Bonacc.*vbi ſup.n.*22.*reſ.*11.*cit.§.Notandum eſt,* & infra, *& p.7. tract.*11.*reſ.*3.

Surdus verò non excuſatur.
Et quando excuſatur non tenetur adhibere ſocium.

75 Surdus non excuſatur ab officio, quia poteſt legere, & percipere. Si verò legitimè impeditus, non poteſt recitare ſolus, non tenetur adhibere ſocium, quem audire non poteſt, ſaltem non niſi clamantem. Et ſi ſimul cæcus eſt, ad nihil tenetur niſi maioris partis memor ſit, vt dictum eſt. Bonacc.*n.*21.*p.5.t.6.reſ.*15. Etſi canit in choro, ſatisfacit, etiamſi non audiat alterum eorum, & abſens gaudet diſtributionibus, *p.9.tr.9.reſ.*28.

Excuſantur etiam damnati ad triremes.

76 † Secundo à recitatione Horarum excuſat ſtatus impediens †, ratione cuius mihi placet opinio Soti *vbi ſup.*contra Laym.*lib.4 tr.1.cap.4. n.*2.quòd damnati ad triremes excuſentur ab officio: ſatis enim habent afflictionis, nec, niſi rarò, laborum intermiſſionem, & rariſſimè animi promptitudinem habere poſſunt. Adde, quòd in loco tam turpi ſuum ſtatum detegere, cederet in Eccleſiaſtici Ordinis ignominiam: vnde non eſt paritas cum ſuſpenſis, & interdictis, vt vult Layman.*p.2.tr.*12.*reſ.*40.

Et an, qui habet officium incompoſſibile cum recitatione Horarum?

77 Petes an qui habet officium, cum quo conſiſtere non poteſt Horarum canonicarum lectio, excuſetur ab earum recitatione: Affirmat Caramuel *in Regulam D. Benedicti diſp.*116.*n.* 1438. Sed Trullench *in Decal. tom.1.lib.1.c.7.dub.*28.*n.*2. exiſtimat obligatum ad recitandum diuinum officium non poſſe voluntariè ſuſcipere aliud munus, & officium, cuius executio incompoſſibilis ſit cum recitatione Horarum, nam ſic implicitè vult omiſſionem Horarum. Vnde huiuſmodi vel officium relinquendum, vel beneficiũ reſignandũ, vel diſpenſatio petẽda; cũ autẽ voluntariè tale officiũ ſuſceperit, à recitãdo nõ excuſabitur. Secus eſſet dicẽdum, ſi adeſſet aliqua grauis neceſſitas illius officij ſuſcipiẽdi, & occupationes officij ſuſcepti recitationẽ horarũ impedientes rarius, & ex improuiſo occurrãt, quia tũc propter neceſſitatẽ iure liberari à recitãdo poterit. *p.7.tr.* 11.*reſ.*1.

Et ſecundùm aliquos Monachi fugitiui.

78 Monachus fugitiuus, ſecundùm Suar.apud Bonac.*de hor.can.diſp.*1. *q.*1.*punct.*2.*n.*6. tenetur ad Officium, aliàs ex ſuo delicto reportaret commodum.

Digitized by Google

modum. Sed hoc ſequi per accidens, inquit Bonac. & quamuis conſulendus ſit recitare, non tamen teneri; quia non eſt in ſtatu, in quo recitari ſoleat Officium, quemadmodum non tenetur eiectus, ſiue ad tempus, ſiue in perpetuum. *part.2.tr.12.reſ.18.*

79 † Tertio excuſat defectus Breuiarij, ſi quis illud non habeat, nec habere poſſit, nec maiorem partem memoria teneat. † Si verò ſciat ſolos Pſalmos, ſecundùm Malderum *vbi ſup.* ad nihil tenetur: quia ſoli Pſalmi non ſunt Officium. Nec placet Villalobos *dub.16.n.11.* dicens, quod debeat illos recitare vna cum lectionibus B. Virginis, vel aliis, quarum meminit. nam non tenetur, niſi ad Officium diei currentis, *p.2.tr.12.reſ.30.*

Item carentes Breuiario.

Quid ſi hi ſciant Pſalmos?

80 Sed quid, ſi habeat Diurnum, & Officium fiat de feria? Thom. Sanch. *tom.1.lib.1.c.19.n.8.* tenet, recitare debere Pſalm. quia Lection. de feria cum reſponſoriis ſunt parua materia. Alter Sanch. *diſp.15.n.2.* negat: quia dictæ lectiones, licet paruæ in quantitate, ſunt pars eſſentialis Officij, ſine qua non conſtat Matutinum Canonicum, quod præcipitur recitandum *p.2.tr.12.reſ.43.*

Aut habeat Diurnum, & Officium fiat de feria?

HOSPITALE.

1 † EPiſcopi ex Trident. *ſeſſ.22.c.8.* & 9. habent ius viſitandi hoſpitalia quæcumque, etiam tamquam delegati Sedis Apoſtolicæ, nō obſtante in contrarium priuilegio, aut conſuetudine, niſi ſint ſub immediata Regum protectione, aut in eorum fundatione contrarium expreſsè cautum ſit †. Ex qua vltima exceptione declarauit S. Congregatio apud Farin. in ſupradicta clauſula, reuocari ſolum priuilegia extra fundationē, non in ipſa fundatione cōceſſa. Vnde etiam apud Armendariz *add. ad leg. Nauar. lib.1.tit.6.leg.5.§.2.n.66.* declarauit, quòd ſi Fundator in fundatione Epiſcopum à viſitatione excluſerit, non poteſt illud viſitare, ſtante qua declaratione idē deciſum fuit in Rota in vna Abulenſi apud Farin. *tom.1. p.2.dec.33.* & ſentiunt DD. communiter cum Garſia *de benef. tom.1.p.1 c.2. n.98. & 104.* qui teſtatur ita declaraſſe S.D.N. Paulum V. an. 1616. Nec audiendus eſt Barboſa *de pot. Epiſc.p.3. alleg.75. n.9.* qui explicat dictas declarationes de hoſpitalibus merè laicalibus; nam DD. Cardinales abſolutè de omnibus hoſpitalibus loquuntur. Exploduntur etiam dicentes DD. Cardinales id declaraſſe de Epiſcopo quoad iuriſdictionem ordinariam, non quoad delegatam à Tridentino: nam Cardinales interrogati fuerunt in ordine ad dictum decretum Concilij. ſic quamuis admittenda eſſet opinio Garſiæ *vbi ſup. n.98.* quòd dictæ declarationes non habeant locum in caſu negligentiæ, cum non poſſit Fundator prohibere, ne Epiſcopus ſe intromittat circa executionem legatorum piorum, vt probat Bobadilla *lib.2. c.17.n.102. ex can. tua nobis, §.1 de teſt.* Limitanda foret tamen, vt non procederet, quando Fundator in caſu negligentiæ alios ſubſtituerit, donec ipſi ſubſtituti fuerint negligentes. Ita Perez *de anniu. lib.2. c.9.n.36.* Quæ omnia procedunt in caſu, quo in ipſa fundatione Epiſcopus non conſenſerit: nam ſi conſentiat, nullam patiuntur dubitationem; tum

Hoſpitale an viſitari poſſit ab Epiſcopo.

Si in eius fundatione contrarium cautum ſit?

Ipſo præſertim Epiſcopo conſentiente.

Digitized by Google

tum quia Epiſcopus poteſt præiudicare iuri ſibi quærendo, quamuis non poſſit iuri quæſito: tum etiam quia, vt aduertit Gonzal. *ſup* 8. *reg. Cancel. gloſſ. 5. num.* 48. Concilium præcipit ſeruari clauſulam inſtitutionis, quod Ordinarius non ſe ingerat; inſtitutionis inquam validæ, ad quam requiritur conſenſus Epiſcopi, vnde ſaltem ſeruari præcipit in caſu, quo Epiſcopus conſentit, & iuri ſibi acquirendo præiudicat *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 84.

Et quid de hoſpitalibus Regum curæ ſubiectis?

2 Aduerte etiam, quòd quamuis Barb. *de pot. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 75. *n.* 16. & DD. communiter dicant, Epiſcopum non poſſe viſitare confraternitates, & hoſpitalia exiſtentes ſub Regum protectione, etiam quoad decentiam diuini cultus, ſine illorum licentia. Contrarium tamen tenet Pereira *de man. reg. p.* 2. *c.* 17. *n.* 12. quia cultus diuinus, vtpote res ſpiritualis & Eccleſiaſtica, ad Epiſcopum priuatiuè & neceſſariò ſpectat. Concilium verò *ſeſſ.* 22. *c.* 8. loqui de operibus, quæ ibi exercentur, computis expenſarum, &c. *p.* 1 *tract.* 2. *reſ.* 101.

Hoſpitali relictum, eſt relictum ad pias cauſas.

3 Hoſpitalis bona non poſſunt alienari abſque ſolemnitatibus in Extrau. *Ambitioſæ* requiſitis, de quibus vide v. *Alienare part.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 77.

4 Relictum Hoſpitali dici relictum ad pias cauſas, quod plerique intelligunt procedere, modo Hoſpitale ſit conſtructum authoritate Epiſcopi, aut certè illi conſtructo accedat ipſius authoritas, aliàs ſecus: ita voluit Baldus in *Auth. hoc ius porrectum, C. de SS. Eccl. & Conſ.* 465. *lib.* 1. *& alibi.* Sed alij indiſtinctè tenent, ſiue Hoſpitale ſit inſtitutum authoritate Epiſcopi, ſiue non, eſſe tamen, & dici pium locum. Bart. *conſil.* 1. *lib.* 4. *p.* 7. *tract.* 6. *reſ.* 29. *§. Secundò.*

IACTANTIA.

Iactantia quid?

1 † IActantia ſic deſcribitur: Manifeſtatio excellentiæ propriæ ſupra id, quod eſt in ſe, aut in aliorum æſtimatione, verbis inordinatè facta.

Et quale peccatum.

2 Eſt de ſe peccatum veniale. Ex multis tamen capitibus fit mortale. Inter alia, cùm quis ſe iactat de peccato, & offenſa Dei, in quantum eſt Dei offenſa †. nam ſi quis ſe iactet de agilitate & ingenio in committendo peccato, auditoribus id intelligentibus, non peccat mortaliter. Ita Leſſius *lib.* 2. *c.* 47. *dub.* 6. *n.* 42. Quando verò quis iactatur de peccato formaliter, etiam ſine gaudio & complacentia, eſt peccatum mortale, ſed vnius ſpeciei infimæ, quatenus omne peccatum quodcumque ſit, aſſumitur vt medium ad inanem gloriam comparandam; vnde non oportet in Confeſſione explicare de quanam peccati ſpecie iactatus ſis, vt diximus v. *Circumſtantia, n.* 31. Non ſolum verò peccas mortaliter, ſi tu de peccato iacteris, ſed etiam, ſi alio te de peccato coram aliis laudante, taceas: & Palaus quidem *tom.* 1 *tract.* 2. *diſp.* 2. *punct.* 11. putat, in tali caſu ſemper teneri ſic laudatum diſplicentiæ ſigna manifeſtare? Sanch. verò *ſum. tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 3. *n.* 4. excuſat eum, qui taceret præ verecundia, dummodo interius illi diſpliceat. *p.* 4. *tract.* 6. *reſ.* 44.

IEIV

Digitized by Google

IE IVNIVM.

Quid, & quotuplex.

1 † IEiunium latè ſumptum deſcribi poteſt, Abſtinentia ab his, quæ guſtu percipiuntur. Hæc autem tria ſunt: cibus, potus, & medicina, quæ diſtinctio deſumitur in ordine ad finem in quem ſumuntur. Ieiunium quid?

2 Eſt autem ieiunium duplex: naturale, & Eccleſiaſticum. Primum eſt perfectiſſima abſtinentia ab omnibus ſupradictis, de quo dictum eſt v. *Communionis à n.*29.& mox etiam aliquid dicemus. Secundum, abſtinentia tàntùm à cibo ſecundum quantitatem & qualitatem: nam in die ieiunij ſemel tantum veſci licet de iure, quamuis conſuetudo introduxerit paruam cœnam, de qua infra à *n.*58. nec omnes cibi ſunt liciti, vt dicemus à *n.*44. Dies autem ieiunij computatur à media in mediam noctem †. Et quidem ſi cœnans in carnibus pridie ieiunij, dubitet an media nox tranſacta ſit, adhuc cœnam proſequi poteſt, quia poſſeſſio ſtat pro ipſo, qui cœnare cœpit in die Paſchali, vnde non debet ei præualere ius dubium ieiunij. Contra verò, ſi idem dubium contingat cœnanti Sabbato, in piſcibus, is non poteſt edere carnes, quia poſſeſſio ſtat pro præcepto. Villalobos *tom.*1. *tract.*1. *diff.*21. *num.*7. *p.*4. *tract.*3. *reſ.* 18. Porrò media nox ſecundùm aliquos terminatur ad primum horologij ictum, & vbi horologia habent præludia, ad præludij initium. Ex quo ſequitur, poſt primum ictum horologij mediam noctem pulſantis, vbi non adſunt præludia, & poſt initium præludij, vbi adeſt, non poſſe cœnam in carnibus diei Iouis continuari, & cœnantem in piſcibus in ſero Sabbati veſci poſſe carnibus. Cum verò qui poſt primum ictum horarum, vel præludij initium aliquid guſtaret, non poſſe mane communicare. Et ita ait Præpoſitus in *r.*2. *q.*19. *art.*6. *dub.*5. *n.*8. & nos v. *Communionis, num.*37. At Breſſerus *de conſc. lib.*4. *cap.*11. *num.* 107. probabile putat, horam moraliter durare vſque ad vltimum ictum horologij. Sed quid, ſi horologium ante pulſum horarum præmittat quadrantes? Lugo *de Sacr. Euch. diſp.*15. *ſect.*2. *n.*37. terminari horam dicit ad primum quadrantem. Trullench. verò *in decal. tom.*1. *lib.*3. *c.*2 *dub.*4. *n.*8. id verum putat, mathematicè loquendo; moraliter vero ſigna quadrantum & primum horæ ictum computari poſſe pro vnico tempore. *p.*6 *t.*6. *reſ.*34. *& p.*7 *tract.*11. *reſ.*15. Aduerte etiam, nos *vbi ſup. n.*35. docuiſſe, ſolui ieiunium naturale per deglutionem ſacchari, vel alterius rei poſt mediam noctem, licet ſero in os immiſſum fuerit. Quòd tenet nouiſſimè Vuigus *in* 3. *p. q.* 80. *art.*8. *n.*37. Quamuis Bauny *p.*5. *t.*10. *q.*22. contrarium doceat, putans non ſolui ieiunium, niſi per comeſtionem, quæ fiat per intromiſſionem cibi, aut potus in os in ipſa die ieiunij. *p.*6. *t.*7. *reſ.*15.

Quotuplex.

Et quando incipit dies ieiunij.

Et terminetur.

Præſertim vbi ante horas præmittitur ſignum.

Vel quadrantes.

3 Quod autem attinet ad vnicam comeſtionem, aduerte primò quòd quamuis probabile ſit, potum vini ſumptum in ſuſtentationem, & ad famem ſedandam extra prandium frangere ieiunium, ac proinde illicitum eſſe, Ieiunium non frangitur per potum vini.

Digitized by Google

eſſe,vt docuit Richard.*in* 4.*d*.15.*art*.3.*q*.7.& poſt ipſum Azorius *p*.1.*lib*.7. *cap*.10.*q*.4.*in fine*, & alij: oppoſitum tamen eſt probabilius: nam vinum non alit per ſe, ſed per accidens.Eccleſia autem ea ſolùm prohibuit,quæ per ſe alunt.Fagundez *pr*.4.*lib*.1.*cap*.3.*n*.19.& alij innumeri.*p*.1.*t*.9. *reſ*.23.

Frangitur tamen per (chocolate.)

4 Secus verò dicendum eſt de potione Hiſpanica,quæ dicitur *chocolate*;nam hæc componitur ex ſaccharo,& aliis cibis ſubſtantialibus,ac proindè ordinatur per ſe ad nutritionem. Vnde non ſolet ſumi interdiu, ſed manè & ſerò, quando corpus eget refectione. Syluius *in* 2. 2. *q*.47.*art*.6. contra Turrian. *in ſum.p*.1.*cap*.256. *dub*.24. *concl*.4.& 7.*p*.4.*t*.4.*reſ*.94. & *p*.5.*t*.5.*reſ*.11.

Sed excuſat inaduertentia.

5 † Aduerte ſecundò, nec quamcunque cibi comeſtionem ieiunium frangere. nam in primis excuſat inaduertentia †. qui enim pluries cibum in die ieiunij inaduertenter ſumeret, non frangeret ieiunium,nec refectiunculam nocturnam relinquere teneretur niſi proximè ad horam collationis comediſſet. Sancius *diſp*.52.*ex ſelect*. *n*.3.*p*.1.*tr*.9.*reſ*.1. §. *Nota tamen*.Item excuſat vrbanitas,ad quam non lædendam poteſt ieiunans ab amico rogatus modicum comedere. Medina apud Llamas *p*. 3. *c*.2.§.25. *p*.1.*t*.9.*reſ*.29. † Ruſus excuſat iuſta cauſa †, ob quam ad nocumentum vitandum licet ante frigidæ potionem parum electuari,vel quatuor amygdalas ſaccharo conditas interdiu ſumere. Etiam toties quoties biberet. Et quamuis Azorius, *vbi ſup.q*.7. aliquos cibos ab hac regula excipiat,Doctores tamen in modica quantitate omnem cibum permittunt.*p*.1. *tit*.9. *reſol*.24. Item ſi famuli miniſtrantes in menſa, aut menſæ lectores mox cœnaturi, tum vt melius ſeruiant, tum etiam vt famem ſubleuent,cum hora ſit tarda,aliquid prælibent,vel etiam ex reliquiis guloſè comedant, Sanchez *in opuſc.tom*.2.*lib*.5.*c*.1.*dub*.24.*n*.2.& 3.*p*.4 *t*.4.*reſ*.142.Et tandem excuſat paruitas materiæ,quam exiſtimo eſſe vnciarum duarum, quæ eſt quarta pars collationis, quam permittemus num.59. Turrianus *in ſum. p*.1.*cap*.256.*dub*.27.*num*.2. nam multi DD. permittunt in collationem quartam partem cœnæ ordinariæ, quod non eſt malum fundamentum (ait Antonius de Leone *q.de chocolat.p*.3.*n*.21.) Leone ad id aſſerendum *p*.5.*t*.5.*reſ*.11.Aduerte tamen, multas materias paruas continuari ad conſtituendam quantitatem notabilem, & frangentem ieiunium († continuantur enim in effectu refectionis. † Ita DD. communiter. Nec placet diſtinctio Salas in *p*.2.*tract*.13.*diſp*.16.*ſect*.26. tunc comeſtiunculas continuari, cùm per vnicum voluntatis actum deliberantur: quia abſque eo, quod ſint vnius volitionis obiectum, † ſunt vnica vnius indiuidui, vnius coctionis refectio †, & alioqui poſſet quis fraudare præceptum, plures refectiones ad modum plurium,& per plures actus intendens *p*.3. *tract*.6. *reſ*.43.& ex parte iterum *p*.5.*t*.5.*reſ*.52.*poſt initium*.

Vrbanitas. Iuſta cauſa.

Et paruitas materiæ. Quæ eſt duarum vnciarum.

Sed plures materiæ paruæ conſtituunt vnam notabilem.

Et paruitas materiæ non poteſt admitti in ieiunio Euchariſtico.

6 Aduerte tertiò, paruitatem materiæ non dari in ieiunio Euchariſtico, vt verbo *Communionis*, *n*.30.diximus, & contrariam ſententiam improbauimus. Et nunc iterum improbamus primò: quia in Concil.Toletan. *ibi* citat.dicitur,vt qui Miſſam poſt cibum,aut potum quamlibet minimum, facere præſumpſerit, excommunicetur. ergo poſt cibum aut po-

tum

tum quantumuis minimum ſuſcepta communio eſt mortifera: quia excommunicatio non poteſt infligi pro veniali. Item *rubr. c.9.* dicit, poſt minimam aquæ ſumptionem communicari non poſſe: quæ verba ſatis indicant obligationem mortalem: quia veniale non impedit communionem. Et infra ait, quòd *ſi lauando os ſtilla aqua præter intentionem deglutitur, non impedit communionem, quia ſumpta fuit per modum ſaliuæ*, quare ſi aquæ ſtilla deglutiatur non per modum ſaliuæ impediet communionem. Secundò probamus ex D.Th.in *3.part.q.*80.*art.*8. vbi in corpore ait, dupliciter quem à communione impediri, vno modo per ſe, id eſt per peccatum mortale: ſecundò ob prohibitionem Eccleſiæ, vt ob cibum, & potũ, & *in reſp. ad* 5. ait, communionem illicitam eſſe poſt cibum, & potum, in quantacumque quantitate, ex quibus colligitur, S.Thom. æquiparare cõmunionem poſt cibum cuiuſlibet quantitatis ei, quæ ſit in mortali. Tertiò, ſi contraria opinio eſſet probabilis, parua materia non poſſet aſſignari abſque multis abſurdis: nam poſſet quis dicere: Si parua materia eſt vna gutta, cur non etiam duæ & tres? & non deeſſet, qui ad praxim deduceret opinionem Ildephonſi Rodriqu. quòd quantitas in auellanæ putamine intercepta eſſet modica: ſic Sacerdos, qui in Miſſa Natiuitatis ablutionem (quæ regulariter non excedit talem quantitatem) ſumeret, ad Miſſas vlteriores progredi poſſet, contra textum in cap *ex parte, de celebr. Miſſ.* Et ideo ex his omnibus contrariam opinionem, quam Pater Paſqualigus in *dec.*335. multis probare nititur, Perſicus *de Sacr. lib.*1.*c.*3. *dub.*5.*n* 4. falſam vocauit: & Suar.*tom.*3.*diſp.*76.*ſect.*4. aſſeruit, practicè non eſſe probabilem *par.*6.*tr.*8.*reſ.*8. † vt Auctoris opinio ſit veriſſima, & ſolidè probata; illa tamen illatio: *Canones, & D.Thomas dicunt, communionẽ poſt cibum, & potum modiciſſimum eſſe illicitam: ergo communio poſt modicum cibum eſt mortalis*, non videtur legitima: nam etiam communio venialis eſt illicita. Cum autem aſſumit, *Communio non impeditur, niſi per mortale*: reſponderi poteſt, aliud eſſe Communionem eſſe peccaminoſam propter maculam conſcientiæ communicantis, quæ debet eſſe mortifera: aliud propter tranſgreſſionem præcepti in ipſa communione, quæ etiam venialis, reddit communionem venialiter illicitam, & ita eſſe in caſu noſtro, & eſt exemplum in ſententia eorum, qui dicunt, coniuges communicantes poſt copulam, peccare venialiter, in qua verè dici poteſt, & auctores paſſim dicunt, coniugatos in die ſequente copulam communicare non poſſe †.

7 Aduerte quartò, frangentem ieiunium Eccleſiaſticum, non toties peccare, quoties præter comeſtionem legitimam comedit in notabili quantitate: ſed peccare ſolùm in ſecunda comeſtione, quæ ſcilicet primo tranſgreditur limites vnius, quàm permittit Eccleſia, nam hæc ex communi fidelium vſu ab ea ſolùm præcipit abſtinere; fracto enim ieiunio, non poteſt amplius reſarciri. Et procedit etiam in eo, qui ignoranter fregiſſet, contra Sanc.*diſp.*42.*n.*2. *p.*1.*tr.*9.*reſ.*44. Hinc non eſt audiendus Monteſin.in 1.2.*tract.*2.*q.*73.*art.*2.*q.*4.*n.*47. docens, tertio, & quarto comedentem ſecundò, & tertiò peccare contra illud ſemel tantum, quod permittit Eccleſia. Et qui dicunt, vlteriores comeſtiones eſſe peccata ve-

Ieiunium ſemel frangens, non peccat poſtea vlterius comedendo.

Quia remanet irreſarcibile.

nialia contra intrinſecum finem ieiunij, *p.1.tr.9.reſ.53.* Eadem eſt ratio quis vouiſſet ieiunare in pane & aqua: nam ſi is ſemel vinum bberet in notabili quantitate, non teneretur ab illo amplius abſtinere. Secus, ſi vouiſſet nihil ſumere, præter panem, & aquam. nam tunc peccaret toties quoties. Ita Sanchez *in ſum. tom.1. lib.4.c.11.n.45. Ibid.reſ.4.*

Et idem dic de ieiunio in pane, & aqua poſt primum vini hauſtum.

8 Aduerte 4 Vnicam comeſtionem non debere eſſe continuam mathematicè, ſed ſufficere, quòd continuetur moraliter. vnde ſurgens ex medio prandio, abſque intentione finiendi, infra modicum tempus (quod Sancius *diſp.52.n.4.* putat eſſe duarum horarum,) ad illud finiendum redire poteſt. Imò ſecundùm Leſſium *lib.4.c.2.dub.2.n.11.* etiam ſi habuit animum finiendi, ad comedendum mutata intentione redire poteſt ſi prandium adhuc durat. Et ſecundum Filliuc. *tom.2.tr.27.p.2.c.2.q.10.n.41.* etiamſi finitum ſit, reſtaurare illud poteſt (ſi nondum ſufficienter ederat ad ieiunium) infra quadrantem, & ſecundum Portel. *v. Ieiun.n.10.* infra ſemihoram. *part.1 tract.9.reſolut.32.*

Poteſt verò continuari comeſtio interrupta.

Infra tempus rationabile.

Et hora comeſtionis non eſt de eſſentia ieiunij.

9 Aduerte denique, horam comeſtionis († quæ olim erat nona diei, & tertia poſt meridiem) † non eſſe de eſſentia ieiunij: quia multoties mutata fuit. Vnde qui illam notabiliter anticiparet, peccaret ſolum venialiter: & cum iuſta cauſa, nec venialiter quidem. Leſſius *vbi ſup. n.13.p.1. t.9.reſ.27.* Et quamuis Sancius *diſp.53.n.5.* teneat, horam eſſe de eſſentia ieiunij, & comedentem anticipatè ſiue cum cauſa, ſiue ſine, non teneri amplius ad ieiunium. Id tamen cum Layman. *lib.4.tr.8.c.1.n.4.* non admittimus, ſed impeditum ab itinere, eo quod mane comederat, teneri ieiunare reliquum diei *p.1.tr.9.reſ.48.* Stando autem in ſententia Sancij, hora comeſtionis anticipari poteſt per ſemihoram ſine mortali, in noſtra verò, tantumdem ſine veniali: & à Religioſis, qui habent priuilegium anticipandi per horam, poteſt anticipari per horam, & dimidiam abſque vlla culpa. *p.1.tr.9.reſ.27.§. Sed dices, & p.5.tr.5.reſ.10.*

10 Tabacum ſumptum in foliis per os, & aliquid in ſtomachum deſcendit, frangit ieiunium, non autem ſi ex caſu, & præter intentionem. *p.8. tract.7. reſ.3.* Item potio dicta chocolata, non frangit ieiunium ſi de illa ſumatur per duas vncias. *ibid. reſ.54.*

IEIVNIVM QVANDO OBLIGET.

Ieiunium quando obliget.

† PRæceptum Eccleſiaſticum omnibus commune iubet ieiunare in Quadrageſima, Quatuor anni temporibus & Vigiliis. Abſtinere etiam à carnibus qualibet feria 6. & Sabbato. Sunt præterea in certis diœceſibus ieiunia quædam particularia. Et tandem ieiunia ex voto & pœnitentia, & quæ iniunguntur in Iubilæo volentibus illud acquirere. Circa quæ: Aduerte 1. quòd ſi dies Natiuit. Dominicæ incidat in diem Veneris aut Saturni, poſſumus in ea carnibus veſci, ex *c fin. de obſer. iur. ieiun* Niſi aliàs quis teneretur ex voto, vel obſeruãtia regulari †. Ex voto inquam, quo ſe expreſſè obſtrinxiſſet ad ieiunandum illa die. nam ſi quis generaliter vouiſſet ſingulis v.g. Sabbatis ieiunare, nihil de eo Sabbato determinans

In die Natiu. quandocumque contingat, poſſumus edere carnes. Etiamſi contingat in die, in quo ſingulis hebdomadis quis ieiunare vouiſſet.

Digitized by Google

determinans,in quem Domini Natiuitas inciderit, non teneretur in illo ieiunare. Id quod probat Molina *tom.2.diſp.272.n.3.* quia non eſt veriſimile,hunc ſe ad illum ſolemnitatis, & communis lætitiæ diem obligare voluiſſe,& ſi de hoc rogatus fuiſſet, negatiuè reſponſurum. Probat Fagund *pr.4.lib.1.cap.6.n.6.* quia dum certò non conſtet de intentione vouentis,votum ſumendum eſt iuxta receptum morem Eccleſiæ. Et eadem eſt ratio, ſi quis certo die in hebdomada abſtinere voluiſſet à carnibus, quidquid in contrarium aſſerant Suar.*de Relig. tom.2.lib.4.cap.20.n.7.*& alij *p.1.tr.9.reſ.22.*

11 † Aduerte 2. aliquando duplicari obligationem ieiunij in eodem die.† Et tunc,ſi duplex obligatio,ſeu duplex præceptum reſpicit duas virtutes,vt obligatio Fratris Minoris in die Veneris coincidente Vigil. qui tenetur ieiunare ex præcepto Regulæ reſpiciente Religionem,& ex præcepto Eccleſiaſtico reſpiciente Temperantiam ieiunare omittens, duo peccata committit.Ita Vaſq.*in p.2.tom.2.q.72.art.6.diſp.98.n.8.& 9.* & alij,*p.1.tr.9.reſ.16.§.Quæres,*poſt medium.Secus verò, ſi duplex præceptũ reſpiciat eamdem virtutem,vt ſi Vigilia contingat in Quadrageſima, &c. nam peccata non multiplicantur à multiplicitate præceptorum: quando eamdem virtutem reſpiciunt, vt diximus v. *Circumſtantia n.*80.Ita etiam Vaſq. *ibid.* & alij contra Nauar c.11.*n.*4. cuius tamen ſententia eſt etiam probabilis *p.1.tr.7.reſ.22.& tr.9.reſ.16.*

Quando concurrent in eodem die duo præcepta pertinentia ad duas virtutes, non ieiunare,duplex peccatum eſt.

Secus ſi Vig. contingat in Quadrag.v.g.

12 Aduerte tertiò, quòd, ſi aliquod ieiunium Eccleſiaſticum incidit in magna aliqua ſolemnitate, & timetur intemperantia populi, poteſt Epiſcopus illud transferre in alium diem.vide v. *Epiſcop.n.46.*

Quid ſi ieiunium aliquod occurrat in magna ſolemnitate?

13 † Aduerte 4.præter ieiunia ſupradicta, ad quæ obligamur per ſe, adeſſe obligationem de iure diuino,qua per accidens ieiunare, vel à carnibus abſtinere tenemur, quando, & quomodo neceſſarium idest ſaluti, ſpirituali præſertim;vt quando vrget grauis tentatio carnis, & non ſuppetit aliud remedium.† In quo caſu Fernandez *p.4.c.12.§.6.n.1.* ait obligari etiam prægnantes cum periculo prolis,quia ſalus ſpiritualis propria præferenda eſt ſaluti corporali aliorum.Sed id cum Homobono *p.2. tr.8. cap.7.q.17.* non admitto:nam,cum prægnans poſſit contra ſtimulos carnis ſe armare oratione, Sacramentorum frequentia,piis conſiliis aliiſque ſpiritualibus armis,non debet tantæ iacturæ prolem exponere. *p.1.tr.9. reſ.30.*

Tenetur præterea ieiunare,qui patitur ſtimulos carnis.

Non tamen prægnans cum periculo prolis.

IEIVNIVM
quos obliget.

14 † LOquimur de ieiunio Eccleſiaſtico,& hoc obligat omnes Chriſtianos non legitimè impeditos. Sunt autem multa impedimenta à ieiunio excuſantia. In primis

A ieiunio excuſat

15 Ætas, qua excuſantur pueri ante annos 21. & ſenes poſt 60. Et illi quidem abſolutè. † Senes verò ſexagenarij, ſi adhuc poſſunt à multis

Ætas infra tertium ſeptennium.

Digitized by Google

multis non excuſantur:quia non eſt ita præſcriptũ à natura tempus ſenibus ad defectum, ſicut præſertim eſt pueris ad augumentum, vnde Riccius *p.3.dec.233.n.6.*aſſerit quod ſenes robuſti damnari poſſunt ad remigandum.Sed Granad.*in p.2.contr.7.tr.3.p.1.diſp.6.ſect.5.n.39.* & alij multi poſt ſexagenarium excuſant omnes ſenes, & probabiliter: nam robur ſenum eſt illuſiuum, & indiget repetito alimento.vnde Pius V. aliique Pontifices negantes Clericis lacticinia in Quadrageſima per Cruciatam, excipiunt ſexagenarios.Et Sanch.*de matr.tom.2.lib.7.diſp.32.n.17.*excuſat ſexagenarios non ſolum à ieiuniis Eccleſiæ, ſed etiam à ieiuniis,quæ certis diebus vouiſſent in perpetuum.Quamuis in hoc diſſentiat Layman *lib.4.tr.8.cap.3.num.2.p.1.tr.9.reſ.*20.Sufficit etiam quod annus ſexagenarius ſit inceptus, nam in fauorabilibus annus inceptus habetur pro completo,Naldus *v.Ieiunium, n.2.p.5.tr.14.reſ.*83.

Etiam robuſtos.

Et etiam ſi annus eo non ſit completus.

Et iuuenis non tenetur ieiunare in die, quo complet ætatem.

Aut in dubio,an ætatem impleuerit

16 Iuuenis verò complens ætatem in die ieiunij, etiam ſi compleat mane, eſt exemptus per totum diem;quia præceptum reſpicit totum diem. Ita Sanch.*diſp.54.num.*4.contra Portellium *v.ieiunium,in addit.num.4.par.1.tr.9.reſ.*49. Qui ob eamdem rationem docet contra Sanch. *in ſum.tom.1.lib.1.cap.12.num.*33. quod qui poſt meridiem de loco exempto ad locum ieiunij perueniret, non teneretur ieiunare illud ſero.*Ibid reſ.*50. Si autem iuuenis poſt adhibitam diligentiam dubitat, an ætatem compleuerit, non tenetur ieiunare, quia poſſeſſio ſtat pro ipſo, non pro ieiunio. Ita etiam Sancius *diſp.43.num.6.reſ.44.cit.& p.4.tr.3.reſ.21.*

Tenetur tamen ad ieiunia Iubilæi, ſi vult lucrari.

Et Regulæ ſi eſt Religioſus.

17 Porrò, iuuenes volentes acquirere Iubilæum, implere debent ieiunia præſcripta.Ita Fagund.*reſ.4.lib.1.c.* 8.*n.* 5. Et adoleſcentes Ordinis Minorum tenentur ad ieiunia Regulæ, quæ promiſerunt, vt docet Portel. *v.ieiunium,num.*2.Quamuis excuſentur ab Eccleſiaſticis *p. 1.tr.9.reſ.* 16. *à §.Nota etiam.*

Excuſat etiam infirmitas ad carnes.

18 † Secundò à ieiunio excuſat INFIRMITAS †.Et quidem, quoties infirmus eſt diſpenſatus ad carnes, reficiendas vires, vt in conualeſcentia, Leſſius *lib.4.c.2.dub.6.n.*45. excuſari docet à ieiunio,quia ad refectionem facit non ſolum qualitas cibi, ſed etiam repetitio, ſi verò diſpenſatus eſt, eo quòd alij cibi illi noceant ob contrariam rationem ait non excuſari.Vnde Graffius *p.1.lib.2.cap.37. num.*58.docet, infirmum ſic diſpenſatum teneri ad ieiunium ſi poteſt, & probabiliter. Sed probabilior ſententia Enriq.*lib.7.c.13.num.* 11.omnem diſpenſatum ad carnes liberum fecit ab obſeruatione ieiunij. *part.* 1. *tractatu* 9. *reſolutio.*25.*& tract.* 11. *reſolutio.* 4.

Etiam eo die,quo ab iis abſtinere vellem.

19 In qua ſententia, quo die ſic diſpenſatus abſtinet à carnibus, ſecundum Sanch.*in opuſc.tom.2.lib.5.cap.1.dub.30.num.*2.ieiunare tenetur,ſiquidem diſpenſatus eſt ob nocumentum aliorum ciborum. nam ideò is excuſabatur, quia ieiunium cum eſu carnium non conſiſtit: quare ſi à carnibus abſtinet, cur in reliquo ieiunabit? *pag.4.tr.* 4. *reſol.* 189. Sed tu contrarium tene cum Turr.*in ſum.par.1.c.256.dub.55.concl.6 part.* 5. *tr.* 14.*reſ.*12.in fine.

Et ſi edant lardum & piſces non

20 Porrò ex quacumque cauſa iuſtè diſpenſatus ad carnes edere poteſt

Digitized by Google

teſt cuniculum, leporem, hædum, lardum, & omne carnium genus. Ita Villalob. *tom.* 1. *tract.* 23. *dubit.* 8. *num.* 11. (Item vna cum carnibus piſces, qui poſſunt non nocere, vel etiam appetitum excitare. Vega *tom.* 1. *cap.* 4. *caſ.* 17. *part.* 1. *tract.* 9. *reſolutio.* 26. *& tract.* 11. *reſ.* 4. §. *Omnes, & part.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 70. §. *Nota etiam.*) Quod ſi hi cibi illi noceant, peccabit quidem contra temperantiam, non tamen contra præceptum ieiunij. *p.* 1. *tr.* 9. *reſ.* 47. peccant contra ieiunium.

21 Cum infirmis connumerari ij poſſunt, qui caloris adeo edacis ſunt, vt incœnati dormire non poſſint. Hi n. excuſantur à ieiunio. Nec tenentur comedere ſero, & collationem mane ſumere, quia habent ius conformandi ſe communi hominum conſuetudini. Ita Sancius *diſp.* 54. *num.* 13. *part.* 1. *tract.* 9. *reſ.* 51. Qui addit, quòd obligatus ieiunare in pane, & aqua, qui ſtare non poteſt quin bibat parum vini, aut edat parum obſonij, tenetur ieiunare, ſumpto illo modico. Quod verum eſt, ſi illud modicum eſt parua materia, (vt quoad vinum vna potatio moderate bibentis, vt dictum eſt v. *Iuramentum. n.* 17.) nam aliis non eſſet ieiunium in pane, & aqua. *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 61. Item eos, qui dormire non poſſunt incænati. Et qui nô poſſunt ieiunare niſi vinum bibant aut obſonio veſcantur, excuſantur à ieiunio in pane & aqua.

22 † Tertiò ab obſeruatione ieiunij excuſat labor. † Ratione cuius excusătur, figuli argentarij, ferrarij, lignarij, fullones, ſementarij, Coriarij, textores, piſtores, iter facientes curribus, vel equitibus, piſcatores, venatores, ſcriptores, & ſimiles laborantes. Ita Layman. *lib.* 4. *tr.* 8. *c.* 3. *n.* 3. *part.* 3. *tract.* 9. *reſol.* 8. Item ſutores, quarum ars laborioſa. Ita Azor. item verſantes prælum apud typographos & ipſi, & qui characteres componunt, non autem colligentes typos. Gordonus, Pictores, barbitonſores, & ſartores Layman, & alij non excuſant, quia eorum ars non videtur magni laboris: ſed Fagund. excuſari putat omnes artifices ex priuilegio Eugen. IV. Magiſtri, Notarij, Secretarij, hi poſſunt laborare diebus feſtiuis, laborantes in Republ. tam mares, quàm fœminæ. Trull. *part.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 40. *& part.* 9. *tract.* 7. *reſ.* 45. *&* 46. Non te pigeat legere non obligatos.

23 Nota hic primò, artifices prædictos non teneri ieiunare vno vel altero die, quo non laborant. nam indigent alimento pro labore diei ſequentis. & cum non ſint aſſueti ieiunio, nimium affligerentur. Ita Cruz *part.* 1. *pr.* 3. *artic.* 4. *dub.* 9. *cncl.* 2. *Ibid. reſ.* 9. Etiam quo die non laborant.

24 Nota ſecundò, quòd ſtante prædicta doctrina ſi inueniantur operarij ieiunantes, & non ieiunantes, liberum eſt cuilibet, conducere ad ſua opera quos velit ex his. Et ſic habet praxis timoratorum. Imò Fagund. *c.* 6. *n.* 16. putat, operarios conduci poſſe cum pacto de non ieiunando. *p.* 1. *tr.* 9. *reſ.* 13. Et conduci poſſe cum pacto de non ieiunando.

25 Excuſantur deinde Concionatores integræ Quadrageſimæ (etiam pro mercede, vt ait Bonac. *de leg. diſp. vlt. q. vn. punct. vlt. num.* 13. *p.* 1. *tr.* 9. *reſol.* 11.) quia valdè laborant. Secus de illis, qui concionantur tantùm in Dominicis, niſi ſint valdè debiles ad arbitrium viri prudentis. *p.* 1. *tr.* 9. *reſ.* 10. Item concionatores.

26 Lectores etiam, quorum labor improbus, vel complexio debilior, quàm quæ ſuo muneri cum ſatisfactione obeundo ſufficiat, excuſantur.

Et

Digitized by Google

Lectores. Confeſſarij.

Et ita etiam Confeſſarij debiles, & ſuo muneri aſſidui. Quos vtroſque ad arbitrium boni viri remittimus. Fagund. *part*. 4. *lib*.2.*cap*.8. *n*.19. *Ibidem*.

Aduocati. Et procuratores debiles,&c.

27 Idem quoque de Aduocatis, & Procuratoribus dicimus.Pro illis habemus.Ortiz *in ſum.c*.19.*mand*.2.*n*.15. & de Procuratoribus eſt eadem ratio.*p*.1.*tr*.9.*reſ*.12.

Cãtores ſimiliter.

28 Cantores ſimiliter, qui ex officio canendi viuunt, & ieiunando redderentur inhabiles, Sanc. *diſp*. 14. *n*. 18. excuſari putat,& veſci poſſe ouis in Quadrageſimo,etiamſi ſint Presbyteri, ad ſeruandam vocem;quia nemo tenetur ob ieiunium diminutè munus ſuum obire. Id quod potiori iure procedere exiſtimo in cantoribus deputatis ſolatio magnorum rum Principum. *p*.1.*tr*.9.*reſ*.11.in fine.

Scribæ.

29 Scribas tota die ſcribentes,& ex officio ſcribendi viuentes, S.Ioan non excuſat.Sancius *diſp*.54.*n*.16.illis conſulit, vt conſulant ſuas vires, an vigeant. *p*.4.*tr*.4.*reſ*.130.

Itinerantes,quibus non adeſt ſufficiens prandium.

30 Itinerantes,Ortiz *c*.19.*n*.12.omnes excuſat, quæcumque ſit itineris cauſa,& etiamſi non multum laborent.*p*.1.*tr*.9.*reſ*.46.§. *Non retinebo*. Ego verò id tunc approbo,cum in itinere non inueniuntur ad manducandum,niſi panis,fructus, & olera. nam hæc non ſunt ſufficiens prandium.Sanch.*in opuſc.tom*.2.*lib*.5.*c*.1.*dub*.15.*num*.3.

Et defeſſus ex quocunque labore etiam illicito.

31 Defeſſus ex ludo pilæ, vel in quærenda concubina, aut etiam in illicitis mulierum commiſtionibus qui in tali labore præuidit ſe euaſurum inhabilem ad ieiunium,peccat non ieiunando,ſecundum Ortiz *n*.17. At ſecundum Med.*lib*.1.*c*.14. §.10. peccat ſolum in illis actionibus illicitis.*p*.1.*tr*.9.*reſ*.40.Et Sanch.id probat *in diſp*.4.*n*.20. quia quo die obligat præceptum ieiunij, ieiunare non poſſunt: quando verò laborabant, etiam illicitè,tunc ieiunij præceptum non obligabat.Et addit,quod ſi qui ſe nimium defatigaret in fraudem ieiunij, non peccaret, quia non affectaret non ieiunare cum deberet, ſed fieri impotens ad ieiunandum, ac proinde deobligari. Quæ opinio mihi non diſplicet,quamuis putem non recedendum à ſententia contraria Azor.*tom*.1.*lib*.7.*c*.17. *q*.9.*n*.1.*tr*.9.*reſ*.52.Aduerte etiam hic,docere Ledeſm. *tom*.2.*tr*.27.*conc*.6.*c*.2.*diff*.5.quod, quando labor eſt licitus, vt ludus v. g. pilæ, non tenetur homo ab illo abſtinere,ne fiat inhabilis ad ieiunium,quia talis abſtinentia non eſt per ſe ordinata ad obſeruationem ieiunij, neque Eccleſia illam præcipit pro ſeruando ieiunio. *p*.1.*tr*. 9.*reſ*.40.in fine.

Et Ledeſma putat, neminem teneri ceſſare à ludo pilæ,vt poſſit ieiunare.

Excuſantur prætereа prægnantes, & nutrices.

32 Excuſantur præterea prægnantes, & lactantes, quæ indigent nutrimento pro ſe & prole,vnde illis non ſufficit vnica comeſtio.Idque locum habet etiam in robuſtis, nam hæ paucæ ſunt, & leges aptantur ad communiora.Adde quòd prægnantes quando appetunt aliqua,quæ ſi nõ dentur, imminet proli periculum. Ita Molfeſ. *tom*.1. *tr*.10. *c*.4. *n*.40. *n*.1. *tr*.9.*reſ*.14.Nota tamen, quòd, licèt ſupradictæ excuſentur à ieiunio,non tamen poſſunt edere carnes & lacticinia,ſecluſo prolis periculo,nam nutrimentum pro ſeipſis & prole capere poſſunt à cibis Quadrageſimalibus ſæpius repertis. Ita S. Ioan. *de ieiun.art*.7.*deff*.6.*app*.3.contra Funes.

Quæ tamen regulariter nõ poſſunt edere carnes, & lacticinia,

p. 3.

Digitized by Google

*p.3.c.2.num.5.p.4.tr.4.reſ.*126. in fine. Fœminæ quinquagenariæ non tenentur,*p.* 9.*t.7.reſ.*74. Homines vero ſexagenarij etiamſi ex voto ſe obligauerunt. *ibid.* §. *Sed his non obſtantibus.*

33 Quartò excuſat ab obligatione ieiunij PIETAS, qua nimirum aliquod pium opus exercetur incompoſſibile cum ieiunio. Vnde peregrinantes ad loca ſacra,ſi peregrinationem commodè differre non poſſunt, excuſantur à ieiunio. Si verò poſſunt, Syluius *c.*22. *q.*147. *art.* 6. *diſp.*54.*n.*2. ait, teneri. Sed Sancius *diſp.*54.*a.*2. negat, excuſatque omnes quæcunque pia opera exercentes incompoſſibilia cum ieiunio. Secundum Ortiz verò *c.*19.*num.*12. hi excuſantur etiam ratione laboris,ex quo capite excuſari putat omnes quauis de cauſa iter agentes,vt diximus *n.* 30. *p.*3.*t.*9.*reſol.* 46.

Excuſantur item exercentes aliquod opus pium, quod non compatitur ieiunium. Vt peregrinantes ad loca ſacra.

34 A ieiuniis peculiaribus alicuius oppidi præter cauſas prædictas excuſat etiam ABSENTIA. Nam abſentes probabilius eſt non teneri ſeruare ieiunia particularia, quæ ſeruantur in oppido. Vide v. *Lex num.*10. Imò poſſunt frui conſuetudinibus fauorabilibus loci, in quo reperiuntur, etiam contra ius commune,& ſic Luſitanus tranſiens per Caſtellam in Sabbato, veſci animalium inteſtinis, vt ait Villalobos *tom.*1. *tr.*2.*diff.*34.*num.*1. (*p.*1.*tr.*9.*reſ.* 18.) & peregrini tranſeuntes Mediolanum comedere carnes in primis quatuor diebus Quadrageſimæ,vt ait Sanch. *de matr.tom.*1.*lib* 3.*c.*18.*n.*7. & ibid. circa medium † & vtrumque poſtea recitatiuè *in p.*3.*t.*5.*reſ.*120.†

A ieiuniis oppidi excuſantur abſentes. Qui poſſunt vti priuilegio loci, etiam contra ius commune.

35 An verò peregrinus teneatur ad ieiunia peculiaria Diuerſorij, vide v. *Peregrinus*, *num.* 1.

36 A ieiuniis Epiſcopalibus exempti ſunt Regulares, quod tacitè innuit Tridentinum, dum obligans Regulares ad feſta Epiſcopalia, nullam efficit de ieiunio mentionem, Suarez *de leg.lib.*4.*cap.*20. *num.*8. Tenentur tamen ad ieiunia ciuitatum recepta ex generali conſuetudine,*p.*1. *tract.*9.*reſ.*36.

Et à ieiuniis Epiſcopalib. excuſantur Regulares.

37 Dubius an ieiunium teneatur, debet à Prælato diſpenſationem expoſcere. Qui in ea concedenda non ſit multum ſcrupuloſus. Nam ſi cauſa eſt dubia, ipſe diſpenſando faciet iuſtam. Si autem videtur ſibi inſufficiens, commutare ieiunium poteſt in aliud opus pium, ſi ſit Eccleſiaſticum. Nam ieiunium ex voto commutari poteſt per Bullam, & ex pœnitentia, per confeſſarium ſine illa. Prælatus verò diſpenſare etiam poteſt cum ſemetipſo, quia non eſt peioris conditionis quàm ſubditi. quæ etiam ratio militat in reſeruatis. Sanch. *de matr.tom.*3. *lib.* 8.*diſp.* 3. *num.*9.*p.*1.*tr.*9.*reſ.*15.

In dubio de potentia ad ieiunandum peti debet diſpenſatio.

Quam Prælatus facere poteſt cum ſemetipſo.

38 † Porrò in diebus ieiunij non ſolùm tenemur nos ieiunare, ſi poſſumus; ſed etiam non dare cauſam aliis non ieiunandi, ex generali regula charitatis, qua prohibemur obicem ante fratris oculos ponere, iuxta dicenda v. *Scandalum*, & v. *Peccato cooperari* †.

Obligamur etiam in die ieiunij non offerre aliis occaſionem frangendi ieiunium.

39 Igitur primo, non licet aliquem inuitare ad cœnam in die ieiunij, etiam ſi ieiunium frangere paratus ſit, ſicut licet inuitare ad fornicandum, aut occidendum, paratum fornicari vel occidere. Et ratio eſt, quia

Sed an liceat inuitare ad cœnam, paratum frangere ieiunium.

Digitized by Google

quia voluntas determinata ad aliquem actum pro tali loco & tempore, ſi variatur poſtea ad alium locum & tempus; iam determinatur ad aliam & indiuidualiter diſtinctam actionem: ideoque qui eſt cauſa frangendi ieiunium hoc loco, & tempore, etiam cum eo, qui pro alio loco & tempore illud frangere decreuerat, eſt cauſa actus mali ſecundum ſubſtantiam. Nec iuuat dicere: Ego non intendo fractionem præcepti, ſed ſolùm offerre cœnam parato illud frangere, &c. nam violatio præcepti non ex eo ſolum imputatur; quòd quis intendat illius malitiam, ſed quia concurrit ad actionem, cui malitia adnexa eſt. Turrianus *in* 2. 2. *tom.*1.*diſp.*95.*dub.*6. & contingere poteſt, vt te cœnam non exhibente, ille ieiunium non frangat, ſiue diuina aliqua inſpiratione, ſiue alia occupatione præuentus. Suarez *de char. diſp.* 10.*ſect.*3.*num.* 2. Verum, his non obſtantibus, ſi quis moraliter certus eſſet de futura violationo ieiunij, & illum inuitaret cum expreſſà ſuppoſitione, quod aliàs velit frangere ieiunium, ſuppetatque aliqua iuſta cauſa, Mendoza *in* 2. 2. *diſp.*173. *ſect.*12.§.154. illum à peccato excuſaret, & iuſtam cauſam aſſerit eſſe vrbanitatem ne ille edat cibos noxios, aut alia ſimilia. Probat autem, quia inuitans non cooperaretur internæ voluntati frangendi ieiunium, quæ iam ſupponitur, nec propinaret occaſionem, ſine qua ieiunium non violaretur; ſed tantùm miniſtraret illi materiam, cum ſuppoſitione ſub conditione *ſi velit cœnare*, & liberè eligendam, id quòd ſatis iuſtificatur ex aliqua cauſa honeſta. Ita ille: probabiliter quidem *p.*5.*tr.*7.*reſ.*7. † & in hanc opinionem *p.*1.*tr.*9.*reſ.*38. magis propenſus fuerat, eamque abſolutè docuit in *p.*3.*tr.*5.*reſ.*36.§.*Item contra Vaſquez* †.

Famulis cibos vetitos heris miniſtrare.

40 Secundò, famuli miniſtrantes dominis cibos quos & quando non niſi cum peccato ſumere poſſunt, ſecundum Turrianum *vbi ſup. in fin.* peccatum ſcandali. At Caietanus *in* 2.2 *q.*147.*art.* 4. *in fin.* & alij illos excuſant, quia ad peccatum concurrunt materialiter exhibendo materiam indifferentem, quatenus inſeruit nutritioni, idque ex officio, quod dominis præſtari ſolet. *p.*5.*t.*7.*reſ.*13. Hurtado etiam *in* 2.2 *diſp.*10. *diff.*9. illos excuſat ratione propriæ vtilitatis, ſi heri non peccant ex ignorantia, *p.*5.*in add. ad tr.*7.§.*Nota ſecundò*, † abſolutè olim cum Caietano, *p.*1.*tr.*9.*reſ.*38. in fine.

Et quid de tabernariis cauponibus?

41 Tertiò, tabernarij & caupones miniſtrantes cœnam iis, quos à ieiunio putant non excuſari, ſecundum Toletum *lib.* 6. *cap.* 5. peccauit, ſecundum Ledeſmam *tom.*2.*tr.*27.*c.*2.*concl.*6.*diff.*4. non ita. Leſſius *lib.*4. *num.*24. diſtinguit: vel poſſunt cœnam negare abſque notabili incommodo, vel non poſſunt. Si poſſunt, & illi non ſunt aliò cœnaturi, teneri ex charitate illud peccatum vitare, ſecus, ſi ſecus. Omnes iſtæ ſententiæ ſunt probabiles, ſed ſecunda ferè ſemper in praxi ſeruari poteſt: qui moraliter loquendo, vt aduertit Sanch. *in ſum. tom.*1.*lib.*1.*c.*7.*n.*75. confluentes ad illos, vt plurimum ſunt pauperes, operarij, viatores, quos probabiliter credere poſſunt à ieiunio excuſari. Et ſi accedunt viri nobiles, hi erunt deperditæ vitæ, & quib. non poterunt reſiſtere ſine minis, & contumeliis. Et nihilominus cœnam, quam ab ipſis habere non poterunt, alibi paratam inueniunt.

Digitized by Google

inueniunt. Quod ſi tabernarius dubitet, an confluentes ad eos teneantur ad ieiunium, maiori ratione excuſatur; nam non ſua intereſt id diſcutere, & vniſquiſque præſumitur bonus. Ita Reginald. *tom.1.lib.4.c.16.n.*200. Vnde non tenetur de hoc illos interrogare. quidquid dicat Leſſius, *vbi ſupra p.* 1. *tract.* 9. *reſ.*39. † & magis abſolutè *par.*3. *tr.* 5. *reſ.*36. *§. Item licitum.*

42 Vendentes ſimiliter cibos prohibitos in die ieiunij non peccant, ſiue publicè vendant, ſiue occultè, ſi certò non noſcunt ementem peccare. nam bona fide vendunt: & multi ſunt, qui illis cibis egent, nec illis præceptum impoſitum eſt de exploranda emptorum intentione. Ita Fagund. *pr.* 4. *lib.*1. *capite* 10. *numero* 10. *par.* 1. *tractatu* 9. *reſolutio.* 38. *§. Ex his.* & Hurtado *in* 2. 2. *diſp.* 10. *diff.* 9. *par.* 5. *in add. ad tract.*7. *§. Nota ſecundo.*

Et venditoribus ciborum prohibitorum?

43 Quartò, patres familias, & domini tenetur ex charitate curare, vt filij, & ſerui eorum ieiunent, alias illos corrigere. Non tamen tenentur eos compellere, & ſi non ieiunant, de domo eiicere. Nam hoc eſſet nimis durum. Ita Homobon. *p.*2.*tr.*8.*c.*7.*q.*21.*par.*1.*tract.*9.*reſ.* 28 Nec tenetur quis ad ſua opera conducere operarios ieiunantes, vt dictum eſt, *num.* 24.

Pater, & dominus tenentur curare, vt filij & ſerui ieiunent.

44 Regulares ſexagenarij non tenentur ad vota Religionis, ſecus de iuuene non completis in anno, *p.*9.*tr.*6.*reſ.*26.

IEIVNIVM QVIBVS *cibis explendum.*

† ADuerte primò, hæc tria præcepta abſtinendi à carnibus, abſtinendi ab ouis, & lacticiniis, & ieiunandi, eſſe diſtincta; & quamuis præceptum de abſtinentia carnium includatur in præcepto ieiunij, vnde ſecundum probabiliorem ſententiam diſpenſatus ad carnes, cenſetur diſpenſatus ad ieiunium, vt dictum remanet *num.* 18. præceptum nihilominus de non edendis carnibus non includit præceptum ieiunij, nam pueri ante annum 21. non tenentur ad ieiunium, tenentur tamen à carnibus abſtinere. quod etiam de prægnantibus & nutricibus dictum eſt, *num.* 37.

In diebus ieiunij vetantur carnes.

45 Dari tamen poſſunt carnes infantibus ante ſeptennium, etiam vbi adeſt contraria conſuetudo: nam pueri nec legibus, nec conſuetudinibus obligantur. Imò Sancius *diſput.* 41. *num.* 3. id verum putat, etiam ſi infans doli capax ſit. nam per accidens eſt, quod vſus rationis in aliquo acceleretur, & ius poſitiuum non intendit obligare niſi in illa ætate, in qua communiter lux rationis irradiat. Sed in hoc diſſentit Villalobos *tom.* 1. *tract.*23. *dub.*8. *numero* 7. *par.*1. *tract.*9. *reſ.* 42. Dari etiam poſſunt carnes paganis, qui non tenentur legib. Chriſtianorum, & amentibus, propter rationes, quas adducit Sanchez *in ſum. tom.*1. *lib.*1. *cap.*12.*num.*16. *ibid.* & *p.* 4.*tr.*14. *reſ.*7. in fine.

Sed non infantibus.

Paganis.

Et amentibus.

VVv 2 46 Si

Et infirmis, aut infirmitatem timentibus ex cibis quadrageſimalibus.

46 Si quis etiam ab antiquo cibos quadrageſimales noxios expertus eſſet, non teneretur illis amplius veſci, & in reliquis Quadrageſimis periculum facere: alioqui enim eſus carnium in præſeruationem nunquam liceret. Secus ſi cauſam noxietatis ceſſaſſe, maximè dubitaret. Sancius *diſp.51. num.9.p.3. tract. 5 reſ.70.§ Notandum.* Qui idem dicendum exiſtimant in dubio, an tales cibi ſint nocituri: quia æquale ius nobis ineſt ad fugiendum damnum certum, ac damnum rationabiliter formidabile, illudque certò, & antiquius omni lege poſitiua. Et dubium in fauorem rei, & poſſidentis interpetandum eſt. Nec diſpenſationem requiri. Sed Doctores, qui eam requirunt, loqui in dubio damni leuis, quod etiam præſens non excuſaret à ieiunio: ſed ſolum ſufficeret ad diſpenſandum. Ita ille, an probabiliter, alij iudicent *part. 4. tract. 3. reſ.56.*

Præceptum de abſtinentia carnium violatur toties quoties.

Sed non in ieiuniis ex voto.

47 † Igitur in diebus ieiuniorum, & ſingulis ſextis feriis, & ſabbatis tenemur à carnibus abſtinere †, ſub onere peccati mortalis toties quoties committendi: quia eſt præceptum negatiuum. Ita Sancius *diſp. 47.n.26.par.1.tom.9. reſolutio.45.* Quod probabile eſt non procedere in ieiuniis ex voto, nam vouens ieiunium, non vouet abſtinentiam carnium per ſe, ſed quatenus includitur eſſentialiter in ieiunio: quare fracto ieiunio per primum carnium eſum, videtur ceſſare obligatio abſtinentiæ carnium. Ita Fauſtus *lib.1.q.140.num.2.* contra Azorium *p.1.lib.7. cap.10.quæſt.8. reſolutio.37.ibid.* † & abſolutè poſtea *reſolutio. 45. §. Notandum* †. Vnde qui comedit carnes in die ieiunij in magna quantitate ex obliuione non violauit ieiunium, & ſi ignorans eo die ieiunari, comedit in mane, tenetur reliquo tempore ſeruare ieiunium, Peliz. *p. 9. t.6.reſ.28.* & qui in die ieiunij ſumit poma mala maſſilica, medica (limoni, & melarangi) & vuam per modum potus non frangit ieiunium, *p. 9.tract.6.reſ.24.* Sed de vua in magna quantitate, contrarium tenendum eſt. Decaſt. *p.9.tract.9.in addenda fol. 388.*

Ignorans diem ieiunij, & comedẽs in mane tenetur reliquum facere.

Limoni, & melarangi in modum potus non frãgunt ieiunium.

Secus vua in magna quantitate.

Pinguedo vero nõ eſt caro.

Vnde non eſt dãnanda conſuetudo Siciliæ vtendi lardo, & ſagimine inſtar ouium, & lacticiniorum.

48 Sed nota hic duo. Primum, pinguedinem ſecundum gloſſam *in cap. presbyter, dub.82. in v. ſagimen*, Hoſtienſem, Abbatem, & alios apud Enriquez *lib.7.c.13. num.21. in gloſſ.litt.H.* & nouiſſimè Fagundez *par.4.lib.1.cap.2.num.20.* non computari inter carnes, ſed inter oua, & lacticinia: quia pinguedo ex Ariſtotele *2.de gen.* non eſt caro. Et hanc ſententiam (quæ tamen non caret aduerſariis) multum fauere conſuetudini Regni Siciliæ, in quo tempore Quadrageſimæ, quando ex priuilegio Cruciatæ edi poſſunt lacticinia & oua, vſui eſſe ſolet etiam ſagimen. Præterquam quòd hic vſus iuſtificatur ab antiquitate, ſicut vſus Caſtellæ edendi inteſtina animalium in ſabbato, & alij ſimiles. Qui poſſunt iuſtis de cauſis introducti eſſe, quas non tenemur poſt tot annos inueſtigare. Et quamuis iuſta cauſa defuerit, nunc legitimi ſunt, quia pleræque conſuetudines contra legem initio iniuſtæ ſunt, donec adoleſcant *p.1.tract.9.reſ.21.*

Et in eſu carnium datur paruitas materiæ.

49 Secundum notandum eſt, in eſu carnium in diebus prohibitis dari paruitatem materiæ, quemadmodum datur in præcepto negatiuo de

i.on

Digitized by Google

non furando. Ita Merolla *tom.* 1.*diſputatio.*2.*cap.*3.*dub.* 7.*num.* 111. & Leone *qq.mor.de chocol.part.*3.*num.* 3. qui dicit, eſſe eam quantitatem, quæ coquo ad guſtandum, & libatoribus Principum ad aſſecurandum ſufficit. nam ſi in hac quantitate admittit diſpenſationem ex cauſa tam leui abſque eo, quod derogatur præceptum, ſignum eſt, tantæ carnis eſu præceptum ſolum accidentaliter violari, & ſi id fiat abſque cauſa legitima, peccari ſolum venialiter. *p.*5.*tract.*5 *reſ.*3. Collige autem ex dictis, infirmorum miniſtris non eſſe illicitum, aliquid ex carnibus edere in die vetito, non ſolum ad probandum, ſed etiam ad excitandum infirmo appetitum, & tollendum faſtidium, ſi id commodum eſſet. Nam in his eſt vrgentior ratio, quàm quæ fauet coquis, & dapiferis Principum; nimirum charitas quam Eccleſia non intendit impedire. Ita Sanch. *in opuſc.tom.*2.*lib.*5.*c.*1.*dub.* 22.*num.*10.*Ibid.* in fine.

50 In ieiuniis Quadrageſimæ interdicuntur etiam oua, & lacticinia, *ex cap.denique dub.* 4. & longa communiterque recepta conſuetudine, & quidem tam ius citatum, quam conſuetudo obligat ſub mortali, tam ſeculares, quam regulares *p.*9.*tract.*8.*reſ.*66. Sic n. illud explicant DD. communiter contra Fagund.*pr.*4.*lib.*1.*c.*2.*num.*12. & certas Academias apud ipſum, explicantes de obligatione veniali: conſuetudo verò eſt vbi grauis, communiter ſeruata, & de eius tranſgreſſione populus ſcandalizatur, & timorati non benè ſentiunt, ipſique tranſgreſſores pœnam reportant, quæ ſecundum Suar.*de lib.*7.*c.*15.*num.*13. ſunt ſufficientia ſigna, quod aliqua conſuetudo obliget ſub mortali, *p.*3 *tr.*6 *reſ.*80. Hoc autem præceptum vrget etiam in Dominicis Quadrageſimæ, vt docet Enriquez *lib.*7.*cap.*13 *num.* quamuis neget Gomez *in bull.clauſ.*7.*num.*7. & non improbet Trullench *in bull. lib.*1.*§.*4.*dub.*3.*num.*1.*ibid.* in fine, *& part.*5.*tr.* 14.*reſolutio.*13. in fine.*p.*9.*tract.*8.*reſolutio* 66.*§.confirmatur.* Et toties quis peccat mortaliter, quoties oua, &c. comedit etiam eodem die, vt diximus *num.*47. de carnibus. Imò Sancius *diſp* 41.*n.*26. putat, edentem ſimul in Quadrageſima carnes & oua, peccare dupliciter, propter duo præcepta diſtincta *p.*1.*tract.*9.*reſolutio.*45. poſt initium.

In ieiuniis Quadrage ſimæ prohibentur etiam oua & lacticinia ſub mortali.

Etiam in Dominicis.

Et hoc præceptũ frangitur toties, quoties comeduntur.

Et ſecundum Sancium ſi eduntur vna cum carnibus, fit duplex peccatum.

51 Excuſat verò in primis paruitas materiæ, vt dictum eſt de carnibus. Vnde, quia in cibum, qui vulgo *biſcotto* dicitur, parum oui intrat, & longa conſuetudine introductus eſt, in ieiunio Quadrageſimæ, non eſt mortiferus Villalobos *tom.*1.*tr.*23.*dub.*7.*n.*3.*p.*1.*tom.*9.*reſ.* 31.

Excuſat verò paruitas materiæ. Et neceſſitas.

52 Secundò excuſat neceſſitas, non ſolum infirmos, ſed etiam eos qui alias epulas non habent, vt ſi quis in itinere præter lacticinia non inuenitet, niſi panem, fructus, & olera: nam hæc non ſunt ſufficiens prandium, Sanchez *in opuſc.t.*2.*lib.*5 *c.*1.*dub.* 19.*n.*6. permittit itinerantibus lacticinia, quoties non inueniunt piſces *p* 5.*tr.*14.*reſ.*31.*§.Notandum eſt.*

Et edens oua in Quadrageſima non frangit ieiunium.

53 Qui verò in Quadrageſima edit oua, vel lacticinia, non proinde frangit ieiunium, ſed ſolùm peccat contra præceptum de abſtinendo ab illis, quod *num.*44. diximus eſſe diſtinctum à præcepto ieiunii. Ita Sanch. *in ſum.tom.*2.*lib.*4.*cap.*11.*num.*53.*p.*1.*tom.*9.*reſ.*45. in fine.

54 Porrò in diebus Veneris, & Saturni, & in omnibus ieiuniis extra

Digitized by Google

Oua & lacticinia non prohibentur in aliis ieiuniis.

Tam de iure, quam de conſuetudine.

Præſertim in Regnis Cruciatæ, vt in Hiſpania.

Et Sicilia.

Quadrageſima oua, & lacticinia de iure communi non prohibentur. Ita D. Thomas 2. 2. q. 147. *art.* 8. *ad* 3. & alij communiter contra Richard. *in* 4. *diſt.* 15. *art.* 3. *q.* 5. *p.* 3. *t.* 6. *reſ.* 8. *§. Notandum ſecundo, & p.* 5. *t.* 14. *reſol.* 13. *§. Nota.*

55 Aliqui tamen, vt Cruz *in bull. diſp.* 1. *c.* 5. *dub.* 12. *n.* 17. dicunt, prohiberi conſuetudine ſub mortali. Sed Filliucius *tom.* 2. *t.* 27. *p.* 2. *cap.* 3. *n.* 49. rectè obſeruat talem conſuetudinem, ſi alicubi recepta eſt, introductam eſſe ex deuotione, & propterea admonendum populum ne peccet ex conſcientia erronea. Et vterque Sanch. ac nouiſſimè Trullench *vbi ſup. n.* 9. docent, in Regno Hiſpaniarum talem conſuetudinem, quæ obliget ſub mortali, conſtare non poſſe: quia non poteſt adeſſe præſcriptio 40. annorum requiſita ad eam legitimandam, maior enim populi pars à multis annis ſumit Bullam, & edit lacticinia etiam in Quadrageſima, & ſic contrarius vſus non poteſt allegari, niſi apud paucos, & pauperiores, qui videntes alios, qui edunt lacticinia, habere Bullam putant, edi non poſſe ſine Bulla. Quæ omnia militant pro noſtro Regno Siciliæ. Et cum hæc omnia faciant ſaltem quæſtionem dubiam, tuto quis poteſt hanc ſententiam ſequi; quia in dubiis melior eſt conditio poſſidentis: poſſeſſio autem ſtat pro libertate. Et in dubio nemo præſumitur ſe velle obligare. *p.* 1. *t.* 9. *reſol.* 5 *§. Sed talem reſ.* 6. in fine, & 41. *p.* 3. *in addit. reſ.* 20. & *p.* 5. *t.* 14. *reſ.* 13.

Et ſpecialiter quoad Religioſos.

Vnde lacticinia edi poſſunt, in ieiuniis ex voto extra Quadrageſimam.

56 Verum, dato & non conceſſo, quòd talis conſuetudo vigeat ſub mortali, adhuc tamen non obligat Religioſos loquendo de Regno Siciliæ, quia in eo Religioſi non habent talem conſuetudinem, & non tenentur conſuetudinibus ſæcularium. Et ita tenet Sanchez *in opuſc. vbi ſup. dub.* 21. *n.* 2. quòd ſi in Hiſpania adeſſet conſuetudo abſtinendi à lacticiniis, adhuc Patres Societatis edere poſſent. Et addit cum Paludano *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 4. *art.* 3. quod conſuetudines laicorum non tenentur ſeruare Clerici. Sed in hoc vltimo diſſentit Suarez *de leg. lib.* 7. *cap.* 17. *n.* 12. *p.* 5. *t.* 14. *reſ.* 13. & in noſtra Sicilia conſuetudo abſtinendi à lacticiniis in Vigiliis, & quatuor anni temporibus, videtur grauis, & recepta ſub mortali apud Regulares. Vide præterea infra v. *Vſus, n.* 7. †.

Ex pœnitentia, Iubilæi.

Et in omnibus extra Quadrageſimam.

57 Sed an lacticinia edi poſſint in ieiuniis voti, Pœnitentiæ, & Iubilæi? Reſpondeo quoad ieiunia ex voto extra Quadrageſimam cum Portellio *add. ad dub. Reg.* 2. *Ieiun. num.* 7. affirmatiuè, quia hæc ſolùm prohibentur in Quadrageſima *part.* 1. *t.* 9. *reſ.* 5 Et ſi quis vouit ieiunare in Quadrageſima, dubitat tamen, an voluerit à lacticiniis abſtinere, comedens lacticinia non fit reus voti, quamuis peccet contra præceptum Eccleſiæ. Ita Sanch. *ſum. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 53. *ibid. §. itaque.* Et ſi aliunde non eſſet obligatus ieiunare, poſſet edere lacticinia ſine vllo peccato. Ita Salas in 1. 2. *tom.* 2. *tract.* 8. *diſp.* vn *ſect.* 25. *num.* 250. contra Turrian. *opuſc.* 10. *diſp.* 1. *dub.* 2. *p.* 4. *t.* 3. *reſol.* 40. Quoad ieiunia ex pœnitentia affirmatiuè reſpondent etiam Palud. *vbi ſup. art* 4. *concl.* 2. & alij, *p.* 1. *tr.* 9 *reſ.* 6. Et quoad ieiunia Iubilæi extra Quadrageſimam, Henriq. *lib.* 7. *c.* 10. *n.* 4. & *c.* 13. *n.* 13. qui adducit declarationem Pij V. Greg. XIII. XIV. & Sixti V. in ſuis Iubilæis *ibid.* & *P. Tertia*, *in addit. reſ.* 20. Vnde in omnibus ieiuniis

extra

Digitized by Google

extra Quadrageſimam lacticinia non prohibentur. *p.*1.*tr.*9.*reſ.*41.*&* *p.*3. *tract.*6.*reſ.*80.§.*Notand.*2. An verò edi poſſint in collatione eorum ieiuniorum, in quibus permittuntur, dicemus infra *n.*62.

IEIVNIVM quoad collationem.

58 † Collatio ſerotina in die ieiunij non licet de iure; ſed introducta eſt ex iam legitimè præſcripta conſuetudine. Vnde, & quantitas eius, & qualitas à conſuetudine communi, virorum doctorum, & timoratorum præcipuè, petenda eſt. † Et quidem

Collatio ortum habuit ex conſuetudine.

59 Quod attinet ad quantitatem, ſunt quinque opiniones. Prima Graffij. *part.*1.*lib.*2.*c.*34. *num.*29. quæ permittit tres vncias. Secunda Homoboni *part.* 1.*tr.*6.*c.*20.*q.*90. quæ permittit quatuor. Tertia Villalobos *to.*1. *tract.*23.*dub.*7.*n.*4. quæ ſex. Quarta Fagund. *pr.*4.*lib.*1.*c.*4.*n.*13.*&* 19. quæ vncias octo permittit. *par.*9. *tr.*6.*reſ.*8. in fine. Nota hic, vnde ſi excedat duas vncias peccat tantùm venialiter, *ibid.reſ.*15. §. *Sed ſic obiter*, & totas in pane, vel in pane cocto cum aqua, & oleo, dum non excedant 8. vnciæ *ibid.reſ.*29.§. Quid ego ſentiam, ſic de aliis iuſculis. Vltima tandem Filliuc. *tom.*2.*tr.*27.*p.*2.*c.*3.*q.*7.*n.*33. & aliorum, quæ illam extendit ad quartam partem cœnæ ordinariæ. Ex quibus opinionibus prima & ſecunda ſunt nimis rigidæ: tertia, & maximè quarta, probabiliores. Quinta verò eſt nimis laxa, (& ideò in praxi non admittenda; imò etiam Turrianus *cenſ.Theol.cent.*3.*dub.*27. appellat improbabilem, refert, à viris doctis Hiſpaniæ iudicari temerariam; nam quarta pars cœnæ ordinariæ eſt notabilis, vt videre eſt apud Hiſpanos, Gallos, Flandros, Germanos *p.*4.*tr.*4. *reſ.*117.) Quòd verò dicunt, quartam partem in aliis non eſſe notabilem, in primis non eſt generaliter verum. nam labor ſex horarum in die feſto, quæ ſunt pars quarta diei, eſt notabilis; & ita in aliis multis (deinde non eſt conſideranda quantitas collationis in ordine ad cœnam, ſed ſecundum ſe; vnde quamuis quarta pars cœnæ reſpectu cœnæ non eſſet notabilis, eſt tamen notabilis ſecundum ſe ſpectata *p.*4. *tra.*4. *reſ.*117.) Conſuetudo verò, quæ affertur, non viget apud timoratos. *p.*1.*tract.*9.*reſol.*1.

Et fieri poteſt ſex vel octo vnciarum.

60 Non eſt tamen damnanda conſuetudo Curialium Romanorum facientium collationem groſſam, nam hi videntur generaliter diſpenſari, dum Papa ſcienter tolerat, & Concionatores, & Confeſſarij non damnant. Quamuis, vt rectè obſeruat Cenedo *qq.can. quæſt.*41.*num.*4. talis conſuetudo ad alias Prouincias transferri non debeat. *par.*1.*tract.*9.*reſ.*35. in fine. Niſi quòd Sancius *diſp.*52.*num.*9. notat viris nobilioribus, tum ratione conſuetudinis, tum etiam, quia ſolent eſſe debilioris valetudinis, & aſſueti pluribus, & delicatioribus epulis, licere ſumere collationem aliquanto maiorem, quàm plebeis. *ibid.reſ.*1. in fine.

Maior autem à Curialibus Romanis.

Et nobilibus.

61 Obſerua etiam, in Vigilia Natiuitatis collationem ſumi poſſe duplo

Et in Vigilia

Digitized by Google

Num. fieri poteſt duplo maior.

duplo maiorem ſolito. Ita Turrianus *ſum. p. 1. cap. 256. dub. 38. concl. 2. p. 5. tract. 14. reſol. 12. §. Notandum eſt.* (Quamuis *par. 1. tract. 9. reſol. 35. cit.* vocauerit hanc ſententiam ſolum probabilem †) Vnde puto cum Fagundez, ſumi poſſe ſexdecim vnciarum plus minuſve. *p. 1. tr. 9. reſ. 35.* in fine. *§. Quid ego.* Imò Sanch. *in opuſc. dub. 26. n. 1.* putat, ſumi poſſe triplo maiorem ſolita, & teſtatur de vſu timoratorum etiam Religioſorum. († quod Auctori negandum videbatur in *reſ. 35. cit. §. Sed an talis.* †) Et extendit hoc etiam ad caſum, quod Vigilia Natiuitatis occurreret in Sabbato Quatuor temporum, quia dignius trahit ad ſe minus dignum, & teſtatur de ſenſu virorum doctorum re latè diſputata. Ipſumque ſequitur Sancius *n. 10.* quamuis reprobet Boſſius *de Iubil. ſect. 4. caſ. 18. n. 156. p. 5. t. 14. reſol. 12. §. Notandum.*

Et ſecundum Sanchez triplo.

Etiam ſi contingat, in Sabbato quatuor temporum.

Sed non permittitur fieri in piſcibus.

62 Quoad qualitatem ciborum, falſa & improbabilis eſt opinio Bonacinæ *de leg. diſp. vlt punct. 3. q. 1. n. 3.* quòd in collatione non veniat conſideranda. nam conſuetudo, quæ collationem introduxit, non minus qualitatem, quàm quantitatem eius præſcripſit. *p. 1 tr. 9. reſ. 1. §. Ex his.* Et Turrianus *cent. 2. dub. 94.* dicit eſſe doctrinam ſcandaloſam, temerariam, & bonis moribus contrariam, aſſerere, quod pro collatione edere liceat duo oua. *p. 4. t. 4. reſ. 117.* initio. Tenetur ergo ieiunans ſub mortali abſtinere in collatione ab ouis, piſcibus, lacticiniis, leguminibus coctis, & aliis cibis ſubſtantialibus, & refectiunculam ſumere in bellariis (ſic appellantur fructus, dulciaria, & alia, quæ ante cœnam ad excitandum appetitum, vel poſt ad ſigillandum cibum apponuntur in menſa) & pane, *reſ. 1. cit. §. Sed cum.* Tenet quidem Turrianus *in ſum. p. 1. c 256. dub. 37. concl. 2.* edi poſſe vna cum pane aliquid caſei, vel lactis (& Boſſius *vbi ſupr. n. 128.* ſumi poſſe iuſculum ex aqua ſeu vino, pane, & herbis, aut leguminibus, ſale, & oleo conditum in debita quantitate; quia nimirum hæc ſeorſim, & cruda non prohibentur, & panis aqua coctus parùm immutatur,) & idem de pane cocto cum amygdalis docuit Azorius *p. 1. lib. 7. c. 9. q. 8.* (Sed contra Boſſium tenet Villalobos & alij communiter; quia legumina ſunt oppido nutritiua, & non computantur inter bellaria, nec ſunt adhuc per conſuetudinem introducta *p. 5. tr. 14. reſ. 14.*) & contra Turrianum, & Azorium tenet Sanchez *in opuſc. tom. 1. lib. 5. c. 1. dub. 15. num. 4.* docens, collationem fieri non poſſe cum caſeo, lacte, vel cremore amygdalino. Et reuera, ſi Turrianus non admittit piſciculos, qua ratione admittit caſeum? Niſi dictum caſeum referri inter bellaria, ex quo cum Turriano videtur teneri Boſſius *num. 132.* quamuis ſubdat, tutius eſſe abſtinere. *p. 5. tr. 14. reſ. 12. & p. 9 tract. 6. reſ. 8.*

Ouis,
Lacticiniis,
Leguminibus.
Et ſimilibus.
Sed tantùm in bellariis, & pane.

Quid de pane cocto cum amygdalis.

63 Hora collationis communiter eſt ſero; ſed non pertinet ad ſubſtantiam: & qui mane illam ſumeret, & ſerò cœnaret, peccaret ſolùm venialiter, & ex iuſta cauſa, vt propter concionandum, legendum, &c. nullo modo. Ita Naldus *v. ieiunium, num. 8. part. 1. t. 9. reſ. 33.* Idque potiori iure procedit in eo, qui de loco non ieiunij ad locum ieiunij profecturus ientaculum ſumeret, & vt docet Sancius *diſp. 54. n. 28. ibid. reſolut. 3.* vel idem faceret tranſiturus de loco ieiunij ad locum

Hora collationis non eſt de eſſentia.
Et poteſt variari ſine mortali.
Et cum cauſa ſine veniali.

non ieiunij, quod licitum eſſet etiam ad vitandum ieiunium. *Ibidem reſolutio. 19.* Hic tamen ante diſceſſum non poſſet edere carnes. *Ibidem reſolutio 8.*

64 Collationem ſerotinam in vigilia Natiuitatis Domini poſſe fieri in mane ſecundum conſuetudinem patriæ, & excedere medietatem collationis ieiunij ordinarij. ſ. vnciarum 16. etiam ſi feſtum veniat in feria ſecunda & ieiunium in Sabbato. *Diana & alij part. 9. tract. 6. reſolutio 17.*

Duplex debet fieri in Vigilia Natiuitatis Domini.

IGNORANTIA.

1 † Dicenda aliqua ſunt de ignorantia: quia minuit voluntarium, vtpote quod procedere dicitur à principio cognoſcitiuo. Eſt ergo duplex in primis ignorantia, iuris, & facti. Exemplum illius, ſi quis comedit carnes in die Veneris, neſciens id eſſe prohibitum ab Eccleſia. exemplum huius, ſi quid id faciat, ſciens quidem prohiberi, ſed ignorans eſſe diem Veneris. Quia verò iura trahere ſolent ſecum pœnam adnexam, ignorantia iuris ſubdiſtingui poteſt in ignorantiam præcepti, & pœnæ impoſitæ tali præcepto.

Ignorantia.

Aut iuris, aut facti.

Et illa aut præcepti, aut pœnæ adnexæ.

2 Rurſus, ignorantia iuris alia eſt iuris diuini, alia humani, & hæc alia iuris communis, lati in Conciliis generalibus, aut Bullis Pontificiis, aut particularis alicuius diœceſis. Ignorantia autem facti aut eſt de facto aliàs illicito, etiam præciſa lege poſitiua, aut de facto illicito ſolùm, quia prohibitum, v. gr. percuſſio Clerici eſt de ſe mala, etiam ſi præſcindamus à cap. *ſi quis ſuadente*, audire verò leges extra clauſtra monachis ideo malum eſt, quia iis prohibetur in c. *non magnopere, ne Clerici vel monachi.*

Et aut iuris diuini, aut humani: Generalis, aut particularis.

Hæc aut facti mali intrinſecè, aut quia prohibitum.

3 Vtraque autem ignorantia iuris & facti eſt iterum duplex: inuincibilis & inculpabilis, & vincibilis ac culpabilis. Illa eſt, quando quis neſcit, quæ neſcire non debet, aut non poteſt †. hæc verò ſecundùm Valentiam *tom. 2. diſp. 6. q. 6. punct. 1.* quòd quis ignorat quæ ſcire debet & poteſt, v. g. tenentur homines ſcire delectationem moroſam eſſe peccatum, & quando occurrit, aduertere. Qui ergò in illam conſentit, quamuis ignorans aut non aduertens eius malitiam, peccare, & ignorare vincibiliter & culpabiliter. Quæ ſententia eſt probabilis, quidquid dicat Salas *in 1. 2. tr. 13 diſp. 8 ſect. vlt. n. 87.* Sed probabilior & communior ſententia Sanchez *in ſum. tom. 1. lib. 1. c. 16. n. 21.* ad ignorantiam vincibilem & peccaminoſam præter obligationem aduertendi requirit ante conſenſum expreſſam aliquam cogitationem & conſiderationem actualem malitiæ, aut periculi, vel ſaltem expreſſam aliquam dubitationem, vel ſcrupulum: nam ſi de malitia operis nulla ſuſpicio vel ſcrupulus in mentem veniat, opus in quantum malum non erit voluntarium: cum nulla ratione fieri poſſit, vt voluntas velit malum, quod intellectus non præcognouerit. *p. 4. tr. 4. reſ. 36.*

Vtraque verò aut vincibilis, aut non.

Digitized by Google

Et vincibilis aut affectata.

4 Et hæc quidem ignorantia vincibilis iterum duplex eſt, vna affectata, quando quis cognoſcit debere aliquid ſcire, & ex induſtria vult ignorare: altera craſſa & ſupina, quando quis non ex propoſito, ſed ex quadam negligentia ignorat quæ ſcire poteſt & debet, *p.4.reſol.cit.§ Suppono igitur.* & Sanchez *de matr.tom.3 lib.9.diſp.32.num.31.* requirit latam culpam, ita vt ignorans aut nullam, aut valde modicam diligentiam adhibuerit, *p.3.tr.5 reſ.23.* † Poteſt etiam aſſignari tertia ſpecies ignorantiæ vincibilis, quæ ſit minus culpabilis quàm prædicta, ſit tamen mortifera, vt tenet Barboſa *in collect tom.3.lib.1.tit.2.cap.2.num.7.* contra Suarez *apud ipſum* †. Denique, omnis hæc ignorantia aut eſt de rebus, quæ per ſe ſciri præcipiuntur, quales ſunt articuli fidei, præcepta decalogi & Eccleſiæ, & alia pertinentia ad ſtatum particularem vniuſcuiuſque; aut de rebus, quæ ſciri debent ſolum ex ſuppoſitione, quod quis circa materiam alicuius virtutis operari velit aut debeat. His poſitis, quod attinet ad culpam,

Aut craſſa & ſupina.

Aut neutra.

Et omnis aut abſolutè aut ex ſuppoſitione ſciendorum.

Ignorantia per ſe ſciendorum eſt peccatum mortale in ſpecie determinata.

5 Ignorantia culpabilis myſteriorum fidei & aliorum, quæ per ſe ſciri præcipiuntur, ſeu negligentia ea ſciendi, eſt de ſe peccatum mortale, diſtinctum ab eo, cuius eſt cauſa ſecundum Vaſquez *in 1. 2. diſp. 126. cap. 3.* & alios († & approbat Auctor *p.3. tr. 4. reſ. 165.* †) contra ſpecialem virtutem ſtudioſitatis quæ moderatur appetitum ſciendi iuxta peculiares materias & perſonas. † Alia verò ignorantia, eorum ſcilicet, quæ ſciri debent ex ſuppoſitione ſiue iuris ſiue facti excuſat à peccato, cuius eſt cauſa, ſi eſt inuincibilis, nam ſi eſt vincibilis, eſt peccatum ipſamet †: non quidem diſtinctum & determinatæ ſpeciei, ſed illius ſpeciei, in qua eſt peccatum cauſatum ad ipſa. *part.3.tract.4.reſ.141.§. Quæres, & part.4.tract.4.reſ.37.* vide v. *Circumſtantia, num.5 479. &* 102. Et quamuis Bonacina *in decal. diſp.2. quæſt. 8. punct. 7. num. 21.* & Sanchez *in ſum. tom. 1. lib. 1. cap. 17. num. 10.* dicant etiam vincibilem ignorantiam, ſi non ſit affectata vel craſſa, excuſare à tranſgreſſione legis humanæ: quia hæc non obligat cum tanto rigore. contra ſtat Palaus *tom. 1. tract. 2. diſp. 1. punct. 16. num. 3.* quia tota materia tranſgreſſionis in hoc caſu conſiſtit in negligentia culpabili ſciendi præceptum: imò non eſt alia malitia v. g. omiſſionis ieiunij ab ea, quæ eſt in illa culpabili negligentia. quæ proinde ſi eſt mortifera, tranſgreſſio non poteſt eſſe venialis. Sed has opiniones conatur conciliare Merolla *tom. 1. diſp. 1. cap. 2. dubit. 10. numero* 167. Certum eſt autem, non peccare mortaliter tranſgredientes præceptum Eccleſiaſticum bona fide, ex cauſa inſufficiente, exiſtimata ſufficiente, vt docet Caietanus *in ſum. v. ieiunium. cap. 3. p.4. tr.4. reſol.35.* Et à peccato hæreſis excuſat etiam ignorantia affectata, dummodo affectata non ſit ex mala opinione cõtra Eccleſiam, quia ad illam requiritur pertinacia. vide v. *Hæreſis numero* 4. Imò ignorantia vincibilis, dummodò non ſit craſſa, probabiliter excuſat ab incurſione in pœnam legis, & Pontificis, v. g. excommunicationis, ſuſpicionis, & inhabilitatis ad officia ratione ſimoniæ. Pater de Lugo *part. 9. tr. 6. reſ. 13. §. Vnde ex his,*

Sciendorum ex ſuppoſitione non item.

Et ſecundum aliquos excuſat à peccato contra ius humanum, etiam ſi ſit vincibilis.

6 Ignorantia

Digitized by Google

6 Ignorantia autem inuincibilis († quæ ſecundum communem excuſat à culpa, ſicut etiam inaduertentia, & obliuio actualis †) contingere poteſt non ſolum circa ius poſitiuum humanum, & particulares circumſtantias facti, ſed etiam circa ius diuinum, & myſteria fidei. Imò etiam circa ius naturale, non quidem circa præcepta vniuerſaliſſima, ſed circa alia, & frequentius circa ea, quæ ex præceptis vniuerſaliſſimis difficiliùs inferuntur, vt eſt bigamia, iniuriarum vltio, vſura, fornicatio, mendacium officioſum (pollutio voluntaria, *p.3.tr.4. reſ.* 108. & homicidium ſui ipſius *p.5.t.4.reſ.*30. præſertim ad ſaluandam pudicitiam, vt inſinuare videtur D. Hieron. *in c.*1. *Ionæ verſ. fin.* quod alioqui illicitum eſt, vt D.Th.2.2.*q.*64.*art.*5.& Auguſt. 1.*de ciuit.c.*18.non enim amittitur pudicitia per inuoluntariam fornicationis paſſionem, vt admirabili fortitudine obiecit tyranno Lucia noſtra; quia conſiſtit in animo. *p.* 6. *t.*7. *reſ.* 47. Difficilius verò & rariùs circa præcepta, quæ ex vniuerſalibus facilè, deducuntur, vt eſt cultus vnius Dei, & ſimilia, quæ directè in præceptis Decalogi continentur. Laym. *lib.*4.*tr.* 6. *c.*8. *num.* 3. Tanner. *in* 1.2. *diſp.*4 *q.*9. *dub.*1.*n.*14. & DD. communit. *p.tr.*4.*reſ.* 36. excuſat etiam à cenſura, & reſeruatione, Dian. *p.*9.*tr* 6.*reſ.*13.

Et inuincibilis excuſat ſine dubio. Poteſtque contingere etiam circa ius diuinum, & myſteria fidei. Et ius naturale ſecundarium prohibens bigamiam. Vindictam. Vſuram. Fornicationem. Mendacium officioſum. Pollutionem. Homicidium ſui ipſius, &c.

7 Ignorantia excuſat ab incurſione cenſurarum, & aliarum pœnarum ſpiritualium, ſiue facti ſit, ſiue iuris, etiam vincibilis. Sanch. *de matr. tom.*3.*lib.*9.*diſp.*32.*n.*31. contra Sotum *in* 4.*d.*28.*q.*1.*art.*2.*p.*1.*tr.*5.*reſ.*13.& *p.*5.*tr.*5.*reſ.*17.*&* *t.* 14. *reſ.*24. in fine. Et ſi pœna lata ſit contra ſcienter violantes, aut præſumentes, excuſat etiam craſſa, & ſupina (imò probabiliter etiam affectata. *p.*3.*t.*6.*reſ.*7. † & recitanter *in p.* 5.*tr.*9. *reſ.* 17.§. *Notandum*, & tenet nouiſſimè Ghilinus, *v.excommunicatio*, *n.*21. & Cœleſtinus *in Comp.tr.*3.*c.*5. *n.*5. †.) quia temeritas, & ſcienti omnem ignorantiam excludunt. Bonac. *de cenſ. diſp.*4. *ſect.*10. *n.* 1. Quæ omnia procedunt etiam de ignorantia ſolius pœnæ, ſtante ſcientia præcepti (*p.* 3.*t.*5. *reſ.*13.*à* §. *Notandum p.*4.*tr.*4.*reſ.*187.*&* *p.*5.*tr.*9.*reſ.*17.) non enim ſatis eſt ad incurrendam cenſuram, quòd ſciam opus eſſe prohibitum, niſi etiam ſciam prohiberi ſub cenſura. Portell. *in add. ad dub.reg v. ignorantia num.*29. (*p.*3.*tr* 5.*reſol.*12.*&* *p.*4.*tr.*2.*reſ.*36. *&* 85.§. *Dico.*) Vbi contra Pontium *lib.*10.*cap.*6.*num.*12. docet, coniugem inceſtuoſum cum ignorantia pœnæ impoſitæ priuationis iuris ad debitum, non egere diſpenſatione. *p.*3.*tr.*5 *reſ.*12. Quod generaliter procedit, etiam ſi actus, cui, pœna adnexa eſt, ſit naturali iure damnatus, vt ſupradictus; & ſiue pœna Epiſcopalis ſit, ſiue Papalis, v. gr. imponat Papa excommunicationem furto: tunc qui talem pœnam ignorans, furaretur, peccaret quidem peccatum furti contra legem diuinam, & naturalem de non furando, excommunicationem tamen non incurreret. Portell. *num.*27. Et idem dic de ſuſpenſione, interdicto (*par.* 3. *tractatu* 6. *reſolutio.* 41.) & irregularitate, *parte* 4. *tractatu* 2. *reſolutio.* 85. Ex quibus à fortiori ſequitur, omnem ignorantiam, quæ excuſat à culpa, excuſare etiam à cenſuris & pœnis illi impoſitis, vt Filliucius *tom.*1. *tractatu* 20. *c.*3. *num.*58. *par.* 3. *t.*6. *reſolutio.*51.

A cenſuris, & pœnis ſpiritualibus excuſat etiam vincibilis.

Et probabiliter etiam affectata.

Etiam ſolius pœnæ.

Etiam impoſitæ actui intrinſecè malo.

Etiam à Papa.

Digitized by Google

An idem in caſuum reſeruatione.

8 Petes: quid dicendum de caſuum reſeruatione? incurritur ne ab ignorante caſum eſſe reſeruatum? Respondeo, P. Lugo *de ſacr. pœn. diſp.* 20.*ſect.*2. *n.*11. diſtinguere; & aliquando in pœnam imponi, & tunc ſecundum probabilem opinionem non habere locum in ignorante. aliquando verò in medicinam, vt quando ad prudens Eccleſiæ regimen facultas Confeſſarij limitatur, & tunc incurri etiam ab ignaro, vt habet praxis Religionum. quamuis dici poſſit, omnem reſeruationem ad bonum Eccleſiæ regimen referri, & hoc non obſtante, Bonacin. *de ſacr. diſp.* 5. *q.*7.*punct.*5.§.4.*num.*1. & alios reſeruationem inter pœnas, & odia connumerare: vnde inferri poſſit nullam reſeruationem habere locum in ignorante: quia tamen contraria ſententia eſt communis, non audeo ab illa recedere.*p.*6.*tr.*6.*reſ.*42.

Ignorantiæ comparatur obliuio, & inaduertentia.

9 Quæ autem dicta ſunt de ignorantia, applica etiam obliuioni, & inaduertentiæ inculpatæ, quæ illi æquiparantur Sanch. *in ſum.to.*1.*lib.*4. *c.*22.*n.*18. vnde ſi quis v. g. vouiſſet non fornicari ſub pœna peregrinationis, vel eleemoſynæ & poſtea immemor voti fornicaretur: non teneretur ad pœnam voti. *p.*3.*t.*5.*reſ.*41.

Et ignorantia excuſat etiam in foro externo.

Et probatur iuramento eam allegantis.

Si non adſit præſumptio iuris de ſcientia.

10 Porrò ignorantia non ſolum excuſat in foro animæ, ſed etiam in exteriori iudicio Probatur autem per iuramentum atteſtantis, quia nemo præſumitur ſuæ ſalutis oblitus. Caball. & alij apud ipſum, *reſ. crim. cent.*3.*cap.*287.*n.*46. Præſertim ſi accedat aliqua præſumptio, vt ſi legem palam violauerit. Farinac. *de delict canon.q.*149. *n.*103. Ex quib. ſequitur, quod ſi quis in hoc Regno Siciliæ vitulam publicè mactaſſet, iuraretque ſe legem D. N. Vrbani VIII. id prohibentem, ignoraſſe, non deberet declarari pœnas dictæ legis incurriſſe *p.*4 *t.*4. *reſ.*187. Limita tamen, niſi ex parte iuris adſit præſumptio ſcientiæ: nam hæc non eliditur per ignorantiæ iuramentum, Bart. *de iur. protim. numero* 18 contra Afflict. *ibid.* §.2.*numero* 9. & Portell. *in reſolutio.* 1. *part.* 1. *caſ.* 27. *num.*3.*part.*5 *tract.* 14.*reſ.*24.

IMMVNITAS ECCLESIARVM quoad loca.

Immunitas tuendi reos conceſſa eſt.

1 † IMmunitas Eccleſiarum eſt priuilegium Eccleſiis, & locis ſacris conceſſum, vt rei ad ea confugientes, non poſſint extrahi per vim. Quod priuilegium vndenam ortum habuerit, dicemus *num.*15. Quatuor autem hoc loco occurrunt examinanda: primum, quæ nam loca gaudeant immunitate: ſecundum, quænam perſonæ ad ea confugientes tutæ ſint: tertium in quibus delictis: quartum quinam ſit effectus Eccleſiaſticæ immunitatis tam quoad iudicem laicum, quàm quoad Eccleſiaſticum: & primò quoad loca,

Eccleſiis.

Etiam ſi Euchariſtiam non habeant.

2 Priuilegio immunitatis gaudent in primis Eccleſiæ, *c.minor. c.definiuit, c. nullus* 17. *q.*4.*c. Eccleſia*, *c.inter alia.de imm. Eccl.ſiar.* & conſt. *Cum alias nonnulli* Greg. XIV. †. Etiam ſi ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum

Sacramentum non retineat: quia c. *Eccleſia cit.* id non requirit, & priuilegium Eccleſiæ non eſt conceſſum ſolum ratione talis præſentiæ, ſed ob deſtinationem ad Sacra in ea peragenda. Palaus *tom. 2. tr. 11. punct. 6. n. 2.* contra Couarr. *lib. 2. c. 20.* & Sarpum *de iur. aſyl. c. 4.* Etiam ſi de facto nō peragantur. Peregrin. *c. 4. n. 7.* contra Ambroſinum *de imm. c. 10. n. 2.* Imò etiam ſi ſit polluta vel interdicta, nam nō propterea deſinit eſſe ſacra, ſicut Clericus interdictus non amittit ſua priuilegia Suar. *de relig. tom. 1. lib. 3. c. 9. n. 6.* Et non ſolum quoad peregrinos, ſed etiam quoad populum, ob cuius delictum interdicta fuerit. Peregr. *n. 14.* contra Decian. *tom. 2. lib. 6. c. 25. n. 20.* Itē quamuis nondum ſit perfectè conſtructa: nam eo ipſo, quòd Epiſcopi auctoritate conſtrui cœpit, diuinis obſequiis dicata eſt. Farin. *de imm. c. 17. n. 261.* Et quamuis conſtructio intermittatur, contra Italiam *lib. 1 cap. 14. §. 3. n. 15. & ſeq.* Item quamuis Eccleſia diruta ſit, non auctoritate ſuperioris, ſi ſit ſpes reædificationis. Gambacurta *lib. 4. c. 2. n. 11.* contra Corream *p. 2 tr. 10.* quia ſimiliter Eccleſia diruta, ratione loci, in quo ædificata erat, ſacra eſſe non deſinit, l. *ede ſacra, ff. de contr. empt.* & l. *in tantum §. ſacra, in fin. ff. de rer. diu. p. 6. tr. 1. reſ. 1. reſ. 1.*

Nec ſacra in eis fiant. Etiam pollutis. Interdictis. Nondum perfectis. Et dirutis.

3 Secundò gaudent Oratoria Confraternitatum Eccleſiæ, aut monaſterio affixa. Peregrinus *n. 26.* Vel auctoritate Epiſcopi erecta, præſumitur quotieſcunque habent campanam ſuper tectum, & publicè pulſatur contra Saytum *vbi ſup.* vide c. *præſentibus, de prin.* & Sanchez *de matr. lib. 9. diſp. 15. num. 39. ibid. §. Sed non eſt.* Imò Nouar. *ſect. 2. q. 56. num. 8.* id exextendit ad quaſcunque Confraternitates, in quibus pia opera exercentur, quamuis erectæ ſint abſque Epiſcopi facultate. *part. 1. tract. 4. reſ. 27.* Sed contrarium declarauit ſacra Congregatio Epiſcoporum 17. *Decemb.* 1617. & Immunit. *9. Decemb.* 1631. *Ibidem reſolutio*, 108 propè finem.

Item Oratorij confraternitatum.

4 Tertiò contra Sarpum *ibid.* gaudent Cœmeteria cap. *fin. de immun. Eccl.* ibi, *vel earum cœmeteriis*: etiam ab Eccleſia ſeparata, quia ex quo Cœmeterium fidelium ſepulturæ deſtinatum eſt, Epiſcopi auctoritate ſacratum præſumitur. Palaus *tom. 2. tr. 11. diſp. vn. punct. 6. n. 16.* Imò etiam ſi non ab Epiſcopo, ſed à ſimplici Sacerdote benedictum ſit: addit Peregrinus *n. 57.* vel etiamſi à nemine, dummodo Chriſtianus aliquis cum Officiis conſuetis de Epiſcopi licentia in eo ſepultus ſit, & etiam ſi pollutum ſit, vel interdictum, vt de Eccleſia diximus: nam Eccleſia & cœmeterium ex eadem cauſa æquiparantur, vt ait Caſtrus *conſ. 441. p. 6.* & *olim p. 4. tr. 1. reſ. 108. §. Notandum.*

Cœmeteriis.

5 Quartò gaudent Hoſpitalia publica Epiſcopi auctoritate erecta. Farin. *c. 17. n. 265.* ex cap. *ad hæc. de relig. dom.* cap. *definiuit. 17. quæſt. 4.* & l. *omnia priuilegia, C. de Epiſcop. & Cler.* vbi omnia priuilegia Eccleſiarum extenduntur ad hoſpitalia: nam ſunt loca religioſa, quæ in prophanos vſus conuerti non debent. Et benè ait Caſtrus *conſ. 458. lib. 2.* hoc procedere, etiamſi in hoſpitali ſacra non celebrantur; & propterea non ſit in eo altare, campanile, vel Eccleſia. vide Ciarlinium *contr for. c. 116.* (*ibidem §. Sed tranſeamus.*) & Nouarium, qui *cap. 54.* idem dicendum

Hoſpitalibus.

Digitized by Google

putat de hoſpitali erecto abſque Epiſcopi facultate *part. tr. 1. reſolut.* 37. in fine.

Monaſteriis Religioſorum.

6 Quintò gaudent immunitate Monaſteria Religioſorum quoad totam clauſuram, ideſt clauſtrum, dormitorium, hortum, domus familiarium & animalium, & ſimilia: quia adhærent Eccleſiæ. vide cap. *ſi quis contumax*, cap. *frater*, cap. *ſi quis in atrio*, cap. *minor*. 17. q. 4. *cap.* 2. *de conſuetud.* & habetur expreſsè in *l. pateant. C. de his qui ad Eccl. confug.* & docent Sanchez *vbi ſup. num.* 42 & alij multi. Et contra Trullench in decal. *tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 11. *dub.* 1. *num* 6. id procedit etiam in grangiis Religioſorum, quæ ſunt veluti hoſpitia ipſorum, & monaſterij membra, ſub auctoritate Prælati Monaſterij; cuius ſunt grangiæ Sic Peregrinus *num.* 58. *ibid.* §. *Et tandem.* Gaudent ſimiliter Domus Clericorum in communi viuentium, vt Domus PP. Congregat. Oratorij. Item Domus Seminarij, Domus Puellarum, & Orphanorum, Epiſcopi auctoritate fundatæ. *p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 1. in fine.

Palatiis Epiſcoporum.

7 Sextò gaudent Palatia Epiſcoporum. Concil. Aurelian. *in cap. id conſtituimus* 17. q 4. vbi contra Sarpum *fol.* 40. non diſtinguitur de palatiis ſitis intra, vel extra quadraginta paſſus ab Eccleſia, vel de habentibus & non habentibus oratorium: quoniam immunitas eis conceſſa eſt ob reuerentiam dignitatis epiſcopalis, quæ vbique eadem eſt, & aliquid peculiare eſſe debet domui Epiſcopali; quod non eſt aliis domibus Eccleſiæ & Canonicorum, quæ intra paſſus 40. gaudent immunitate. Cortea *p.* 2. *q.* 8. *num.* 29. & alij multi. *part.* 1 *tr.* 1. *reſ.* 27. *p.* 4. *tr.* 1. *reſol.* 96. & *p.* 6. *tr.* 1. *reſol.* 4 Nec obſtat, quod ait Sarpus, à ſacris Canonibus ſtatutum eſſe, quod Epiſcopi domum Eccleſiæ proximam habeant. Nam, ſi habeant diſtantem ſolùm dici poſſent iuri contrauenire; non tamen amittere immunitatem; quia non quidquid fit contra ius, tollit immunitatem. Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 3. *quæſt.* 7. *punct.* 4. *numero* 11. Reuera tamen id pro illis temporibus ſtatutum fuit, quando Clerici vna cum Epiſcopo habitabant quòd cum amplius in vſu non ſit, talis obligatio ceſſauit, vt ſupponitur in Ceremoniali Rom. edito à Clem. VIII. *c.* 2. Aduerte etiam, quòd Palatium Epiſcopi gaudet immunitate, etiã eo abſente, vel mortuo, vt docet Italia *n.* 4. dummodo alteri locatum non ſit. *n.* 13. ampliat ad domum Epiſcopi, quando per ſuam diœceſim in viſitatione tranſcurrit. *reſ.* 4. *cit. in fine, & ex parte in reſ. etiam* 96. *cit.* Adde, idem videri dicendum de Palatiis Epiſcoporum Titularium (quorum neceſſitatem in Eccleſia Dei optimè explicat Bollus *in Oecon. can. claſſ.* 3. *c.* 2. §. 4. contra Canum *de lect. Theol. lib.* 5. *c.* 7. & retinere dignitatem Epiſcopalem habetur in c. *legimus v. vbicumque diſt.* 93.) aut extra diœceſim exiſtentium, contra Ciarlinium *c.* 10. *n.* 10. Et ratio eſt, quia iura indiſtinctè loquuntur, & lex generaliter lata, generaliter intelligi debet, *l. in fraudem* §. *vlt. de teſt. mil* & ratio cõceſſionis immunitatis, quæ deſumpta eſt ex Epiſcopi dignitate, militat etiam in his. Adde, quod familia Epiſcopi Titularis, aut extra diœceſim exiſtẽtis, gauſet foro, vt dicemus v. *Immun. Eccleſ.* *n.* 19. Verum, cum ſupradicti Epiſcopi iuriſdictionem non habeant,

Etiam Titularium.

Epiſcopi

Epiſcopi Diœceſani erit de delictis ſuorum familiarum,& de reis in eorum domos fugientibus iudicare. Sed de hac re Sacra Immunit. Congregatio ſuum ferat oraculum. Dices cum Peregrino, Epiſcopus reſidere debet in ſua Eccleſia,& extra diœceſim nullam habet iuriſdictionem : ergò nec eius domus immunitate gaudebit. Reſpondeo, conſequentiam gratis inferri & præterea non ſemper peccare Epiſcopos manendo extra Eccleſiam. *p.6.tract.1.reſ.5.& ex parte olim p.4.tr.1.reſ.*40. Adde aliquos apud Villadiegum extendere priuilegium immunitatis ad palatia aliquorum Oratorum Curiæ.*p.1.tract.1.reſol.*27. in fine.

8 Septimò gaudent immunitate Palatia Eminentiſſimorum Cardinalium extra vrbem. Nam Greg.XIII.& Sixtus V.hoc priuilegium ab eis abſtulerunt tantùm pro Vrbe , nec eædem rationes militant extra illam. Marinus *cap.*180.*num.*12.*p.1.tract.1.reſ.*37.*p.4.tract.1.reſ.*40.*§. Sed hu, & part.5. tract.2.reſol.*34. Idque ex ſimilitudine quam habent cum Palatiis Epiſcoporum Palaus *tom.2.tract.11.diſp.vn. punct.6.num.*21.*p.6.t.1.reſ.5. §. Secundò.* — Et Cardinalium.

9 Octauò gaudent immunitate domus Eccleſiæ Parochum , Canonicorum , & aliorum Eccleſiaſticorum in ambitu Eccleſiæ , de quo infra *n.*11. Etiam ſi laicis locatæ ſint. Chartarius *deciſ.crim.*46.*num.*20. contra Oldradum *conſ.*55. Et practicatum fuit Mediolani in cauſa cuiuſdam rei confugientis in ædem Eccleſiæ locatam laicis,teſte eodem Carth. Et ratio eſt, quia iura non requirunt, quòd domus huiuſmodi non inhabitentur à laicis. Et cum ſint fauorabilia , ampliari potius debent,quàm reſtringi: præſertim cùm dominium vtile cum directo,quod in tali caſu penes Eccleſiam reſidet,adeo connexum ſit,vt talis domus dici debeat Eccleſia , vt deciſum fuit in Rota *in vna Veneta conſ. ann.*1607.*p.7.tr.1.reſ.2. à §. Rectè etiam,& olim parte 3.tr.1.reſ.*71. Quæ quidem rationes militant etiam ſi tales domus conceſſæ ſint laicis in emphyteuſim ; nam prædicta deciſio loquitur in hoc caſu : & probari poteſt à ſimili , quia eadem Rota ann.1631.cenſuit bona Eccleſiæ conceſſa laicis in emphyteuſim gaudere priuilegio fori,& collectari non poſſe. Sed in hoc caſu contrariam ſententiam docuit Nouarius *in ſumm. tit. de immunit. num.*25. Et ego nolo huius opinionis primus auctor haberi , *reſol.2.cit. à §. Sed ex his.* Quod autem de domo Eccleſiæ dictum eſt,procedit quoque de eius campanili, ſiue illi coniunctum, ſiue ab ea diſiunctum ſit ; dummodo ſimiliter intra ambitum ſitum ſit paſſuum 30. Sic declarauit Sacra Congregat. Cardin. 7.Decemb.1632.Et Nauarr.*n.*26.extendit ad campanile quantumcumque diſtans ex paritate Palatij Epiſcopalis , & propter ſpiritualitatem, quæ in eo eſt ratione campanarum oleo ſacro benedictarum , earumque vſum in Dei cultum,ob quæ *Turris ſacra* vulgò appellatur. Sed fallitur: nam Epiſcopi Palatio priuilegium conceſſum eſt ratione perſonæ : & pia opera etiam in Oratoriis priuatarum domorum exercentur , quæ immunitate non gaudent.*p.4.tr.1.reſ.*108.

Item domibus Eccleſiæ. Et Eccleſiaſticorum ſitis intra paſſus vt intra ab Eccleſia. Etiam laicis conceſſis in locationem. Vel emphyteuſim. Et idem dic de campanili.

10 Nonò,omnis locus,cui quomodolibet præſens ſit Corpus Chriſti. Atque ita reus confugiens ad Sacerdotem Corpus Chriſti ferentem , & illum — Et de omni loco, cui quomodolibet

Digitized by Google

præſens ſit Corpus Chriſti.

illum tangens, ſecundum communem apud Bobadillam *tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 86.* contra Bonac. *de leg. diſp. 3. q. 7. §. 2. n. 11.* gaudet immunitate. Immò ſatis eſt, intrare cubiculum ægroti communicantis, vt ait Suar. *de relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. c. 9. n. 10.* Aut perſonis, quæ per vicos & plateas hoc Sanctiſſimum Sacramentum aſſociant, ſe miſcere, vt ait Peregrin. *n. 19.*

Et ſecundum aliquot etiam Reliquiæ.

quia hæ perſonæ vna cum Sacerdote repræſentant vnam Eccleſiam. Et horum omnium ratio eſt, quia hoc Sanctiſſimum Sacramentum eſt ratio præcipua, cur Eccleſiis immunitas conceſſa ſit *p. 1. tr. 1. reſ. 28.* Id ipſum docet Correa *ad cap. inter alia, de immun p. 2. n. 25.* de loco, vbi ſint, vel vnde

Imagines ſacræ, vel Sacerdotes.

proceſſionaliter tranſeant, ſacræ Reliquiæ, nam etiam ob Reliquias Eccleſiæ immunes ſunt: colitur enim Deus & honoratur in Sanctis, tamquam in charis & amicis. Idem de Sacris Imaginibus. Idem de Sacerdotibus, qui non ſolùm Dei obſequiis dicati ſunt, vt Eccleſia; ſed ipſum manibus ſuis tractant, & ſunt ipſius ſacrarium? † quod potiori iure dici poſſet de Sacerdote deferente Oleum ſanctum †. Sed id negat Riccius *p. 3. dec. 88. num. 5. ibid. in fine.* Sanè iura loquuntur ſolùm de Eccleſiis, & DD. communiter tantùm de Sacerdote Euchariſtiam deferente. *p. 4. tract. 1. reſ. 48.*

Quod vltimum limitandum eſt ad Cardinales.

Extendi tamen debet cum Albano, & aliis ad Cardinales, ſi reus ad furcam ductus, vnum ex illis obuiam habeat, quod in praxim deduxit Cardinalis Ximenius Archiepiſc. Toletan. apud Gomezium *de eius geſtis lib. 3.* & ex conſuetudine id eis competere tradit Baldus *in l. addictos, C. de appel.* & iure quidem, nam id olim habebant apud Romanos Flamines Diales, & Veſtales, apud Gell. *lib. 10. cap. 15. part. 5. tract. 2. reſol. 29.*

Porrò loca recenſita gaudent etiam quoad muros extrinſecus.

11 Porrò ad Eccleſias reuertendo, non ſolum aula ipſa, & corpus Eccleſiæ quoad ſuperficiem concauam gaudet immunitate: ſed etiam muri eius extrinſecus; ſi quis illos tangat. Riccius *tomo 3. reſ. 565. num. 8.* contra Archidiac. *in cap. vnic. de reliqu. & ven SS. p. 3 tract. 3. reſ. 73. & p. 6. tract. 1. reſol. 35. Ad argumentum, & reſol. 6. in fine.* Aut ſi oſtio clauſo adhæreat,

Oſtium.

nam appellatione Eccleſiæ venit etiam oſtium, ſicut appellatione domus ex l. *ſi aquaductum C. de contr. empt.* Gambacurta *lib. 4. cap. 1. num. 9.* contra Sarpum folio 41. Eſtque expreſſum in cap. *ſi quis contumax 17. q. 4. reſ. 3. cit.*

Tectum.

Et potiori iure id procedit, ſi quis aſcendat ſuper tectum Eccleſiæ, & locorum recenſitorum. Sperellus *deciſ. 63. num. 9. reſol. 73. cit. in fine, & reſol. 3. etiam cit. §. Dicendum.* Etiam ſi pars aliqua veſtis è dictis locis foras

Porticum.

pendeat; nam per eam reus capi non poteſt. Villalobos *tom. 2. tr. 39. diff. 5. num. 4. part. 6. tr. 1. reſ. 6. §. Sed pro complemento.* Idem dicendum de porticu Eccleſiæ ex cap. *ſi quis contumax cit.* ibi, *vel de porticibus Eccleſiæ,* &

Scalas.
Clauſtrum
Hortum, &c.

DD. communiter, qui hoc priuilegium extendunt ad ſcalas, vt idem Sperellus *dec. 60. num. 14.* Et, vt vno verbo me expediam tota, Eccleſiæ fabrica, etiam quoad habitationem coniunctam, clauſtrum, hortos, & ſimilia. † quod etiam procedit de aliis domibus ſupradictis. † Et ratio eſt, quia in fauorabilibus lata interpretatio facienda eſt.

Et Eccleſiæ præterea per circui-

contrariam rationem, Eccleſia per ſeminis, aut ſanguinis effuſionem in dictis locis non polluitur, quia nimirum odia ſunt reſtringenda *p. 6. tr. 1.*

reſolutio

Digitized by Google

*reſ.*1.*d.*§.*Sed quæro.* Adde, Eccleſiam gaudere immunitate per externum ambitum paſſuum quoad Matricem quadraginta, quoad alias triginta. cap.*ſicut antiquitus,c.definiuit,c.quiſquis* 17.*q*.4. (nomine paſſus ait Bonacina *tom.*3.*diſp.*2.*q*.3.*pun.*16.§.4.*n*.7. intelligi menſuram quinque pedum, & nomine pedis menſuram quindecim digitorum. *part.*3. *tr.* 1.*reſ.*71.) Quod contra Sarpum fol.33.procedit tam de Eccleſiis extra,quam intra mœnia ciuitatis,aut pagi,quia iura prædicta indiſtinctè loquuntur, præſertim quòd Eccleſia matrix ſemper eſt intra muros. Limitari tamen debet cum Peregr. *c*.4. *n*.33. quoad Eccleſias intra ambitum murorum caſtelli,in quo priuilegium paſſuum propter loci anguſtiam practicari non poteſt,vt habetur in cap.*quiſquis,cit.*Neque hoc priuilegium paſſuum antiquatum eſt per contrarium vſum, vt ait Sarpus. Et ſi eſſet, contraria conſuetudo ſeruari non deberet, vt ait Tuſchus v. *immunitas concl.*59. *n*.18. addit tria valdè notanda: primum, quòd ambitus intelligi debet ſolùm de ſpatiis liberis,vt ſunt plateolæ & viæ, & de domibus contiguis ipſi Eccleſiæ,etiam laicorum,non autem de domibus laicorum non contiguis; quæ tamen non tollunt priuilegium quoad reliquas ambitus partes. Secundum,non oportere quòd talia loca ſint ſacra. Tertium, locum habere etiamſi reus non confugiat primò ad ipſum ambitum, contra Palaum, qui *punct.*6. *num.*14. tunc gaudere inquit, ſi reus primò ad Eccleſiam confugiens, per ambitum poſtea ſe detineat. *part.*6 *tract.*1. *reſolutio.*2.

tum 30.vel 40. paſſuum.

Etiamſi ſint intra mœnia.

IMMVNITAS ECCLESIArum quoad perſonas.

11 IMmunitate Eccleſiæ & loci ſacri de rigore iuris, & in terminis Conſtitut.Gregor.omnes perſonæ gaudere poſſunt in delictis non exceptis. Etiam ſi infideles ſint aut Iudæi, quia nimirum iura has perſonas non excipiunt,& ad Gentilium aſyla cuiuſcumque Religionis perſonæ tutò confugiebant. Ratio autem eſt, quia immunitas non eſt conceſſa perſonis, ſed locis. Aliqui limitant hanc ſententiam in caſu,quo infidelis ad Eccleſiam confugiens, Baptiſmum abſque ſimulatione poſtularet. Sed communis opinio ex declaratione S.Congreg.immunitatis, etiam perfidum in Eccleſia protegendum affirmat;quam ſequitur nouiſſimè Ricciullus *lib*.2.*c*.12.nam hanc clauſulam iura non adhibuerunt. Stando autem in ſententia illorum,infidelis Baptiſmum petens tueri deberet, donec ſuæ intentionis candor examinaretur. Præſumptio enim, quod illa petitio Baptiſmi ſit coacta & fraudulenta, non eſt iuris, & de iure;& vnde Epiſcopus debet contra illam probationes admittere,& conſtito de intentionis rectitudine, illum defendere, vt docet Suar. *de relig. tom* 1.*lib*.3.*c*.10.*n*.12.*p*.1.*tr*.1.*reſ*.22.*p*.4.*tr*.1,*reſ*.50. *part*.5. *tract*.1. *reſol*.2. §. *Notandum,& part*.6. *tract*. 1. *reſolut*.23. Et eadem eſt ratio de hæretico ſchiſmatico, apoſtata, hæreticorum fautore, &c.in aliis delictis ab

Immunitas ſuffragatur omni generi perſonarum. Etiam Iudæis. Infidelibus.

Hæreticis,Schiſmaticis,Apoſtatis, &c. Pro delictis non exceptis.

Digitized by Google

hæreſi, fautoria, &c. nam iura negantia hæreticis immunitatem, intelligenda ſunt in ſenſu formali, nimirum quoad delictum hæreſis, &c. non non autem quoad homicidium, furtum, &c. nam quamuis hæreticus etiam in his criminibus indignus ſit, qui ab Eccleſia, cuius proditor & hoſtis eſt, protegatur: Eccleſia tamen in ſuæ pietatis oſtenſionem non illum excludit. Farinacius *c.* 13. *n.* 170. contra Sarpum *c.* 5. fol. 60. *p.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 29. *&* *p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 24 Et homicida extractus violenter ab Eccleſia à parentibus occiſi, & ſuperueniente Curia ſæculari, illum in carcerem intrudente debet reſtitui Eccleſiæ cum gaudeat immunitate. Peregr. & alij *p.* 9. *tr.* 7. *reſ.* 6. Sic qui à parentibus è manibus ſatellitum ereptus, & in Eccleſiam confugiens gaudet illius immunitate. Diana *p.* 9. *tr.* 8. *reſ.* 45. eodem modo Neapolitani in ſeditionibus (ſecluſo indulto generali) è carceribus extracti, & in Eccleſiam confugientes gaudebant immunitate, vt gaudent Nouitij, & Laici, & hoſpites in Conuentu. *ibid.* §. *Ex his infertur.*

Sic etiam Neapolit. in ſeditione facta.

Item Clericis.

13 Petes primò: An Eccleſiæ immunitate gaudeant Clerici, itaut ab Epiſcopo extrahi ab ea inuiti non poſſint? Affirmatiuè reſpondeo cum Romano *conſ.* 226. *&* 234. & aliis communiter, contra Abbatem *in cap. inter alia, de immunit. n.* 13. Et ſic declarauit Sacra Congregatio 29. Ianuar. 1617. & 17. Auguſti 1618 præter caſus degradatione dignos. Immò Roman. probat maiorem rationem vigere in Clericis, quàm in Laicis in ordine ad participandum hoc priuilegium. *p.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 24. *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 35. *&* *part.* 6. *tract.* 1. *reſ.* 25. §. *Notandum* *&* 26. §. *Quæro decimò.* Et reus Sacerdos cotta, & ſtola indutus extra Eccleſiam inuentus ad aſſociandum ver. grat. defunctum, præcedente Cruce, non poſſet à ſatellitibus capi, vt ait Locatellus *de tort. in ſp.* 5. *n.* 164. quod à fortiori procederet in Sacerdote ferente extremam Vnctionem vel Sacrum Viaticum infirmo. nam eadem reuerentia, quæ debetur Eccleſiæ, quæ domus Dei eſt, maiori ratione debetur ſacerdoti, dum in habitu ſacerdotali miniſtrando diuina, & exequendo officia Eccleſiaſtica; repræſentat Chriſtum Dominum. Vnde ſi in his caſibus ſacerdos caperetur, & de aliquo delicto ab Epiſcopo interrogaretur, non deberet ei reſpondere, ſed opponere nullitatem capturæ. §. *Notandum, cit.*

Et Religioſis, confugientibus ad alias Eccleſias ab iis, in quibus deliquerunt.

14 Petes ſecundò: Quid de Religioſis? Reſpondeo, ſi delicta extra Eccleſiam & Conuentum commiſſa ſint, gaudere immunitate, ex paritate Clericorum. Conſuetudinem verò, quæ in contrarium affertur, nec certam eſſe, nec obſtare. nam ſi nullus laicus ad Eccleſiam hactenus aufugiſſet, non propterea Eccleſia immunitatem, quæ ſibi conceſſa fuit, amitteret. Gambacurta *lib.* 4. *c.* 11. *n.* 10. contra Riccium *p.* 3. *dec.* 172. *n.* 6. *p.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 25. Et ideo Religioſus in Eccleſia, & domo alterius Religionis ab eâ, à qua apoſtatauit, gaudere debet immunitate, vt practicatum teſtatur Italia *de immun. lib.* 2. *c* 3. §. 1. *num.* 17. *part.* 1. *tract.* 1. *reſ.* 23. *part.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 83. *in fine, &* *part.* 6. *tract.* 1. *reſol.* 26. §. *Quæres decimò.* Immò Gambacurta idem dicendum putat de Eccleſiis & Monaſteriis, in quibus Religioſus deliquit: quia hic caſus in ſacris Canonibus non excipitur.

Secus de iis, in quibus deliquerunt.

Procedere

Digitized by Google

Procedere tamen, quando ſuperior procedit ad pœnas Canonicas vt iudex: non quando ad pœnas ſalutares vt pater. Sed hæc opinio, licèt in rigore iuris probabilis, habet contra ſe contrariam praxim à Sum. Pontificibus approbatam. Quotidie namque in S.Congreg.Regul.occurrunt Religioſorum appellationes, ex quibus Summus Pontifex compertum habere poteſt, hanc ſuis ſubditis locorum immunitatem Regulares Prælatos ſuffragari non velle, & tamen ſuperiores non punit,ſed potius ſententias eorum confirmat. Et ſi opinio Gambacurtæ admittenda eſſet, nullus Religioſus puniri poſſet, & diſciplina regularis corrueret. Trullench *in deciſ.tom.1.lib.1.c.11.dub.2.n.2.& 3.reſ.15.& 26.cit.*

IMMVNITAS ECCLESIARVM quoad delicta.

15 SVpponendum hic primo eſt contra Sarpum (commentitium nomen, quod in tota hac materia *de immunitate* maximè infenſum & Eccleſiarum priuilegiis inuidum contradicentem habemus in libro, qui de iure Aſylorum inſcribitur,) Eccleſiarum immunitatem eſſe de iure diuino.Sic Doctores communiter,quos citat, & ſequitur Germon.*libro 3. cap.56.* & ad contraria argumenta reſpondet. Et dato quod ſit de iure humano,ea non à ſæcularibus Principibus, ſed à Summis Pontificibus originem habuit ſic declarante Tridentino *ſeſſio 25.cap.20.* Et quamuis Gelaſius huius nominis primus,leges immunitatis primus ſtatuerit, certum tamen eſt,Pontifices illam conceſſiſſe, ex quo Eccleſiæ primum ædificari cœperunt, quia dictus Gelaſius, ante quem,vt diximus, nullus de hac re habebatur can. *in cap. Pater 17. q.14.* ait, nunquam licuiſſe Principibus reos ad Eccleſiam confugientes inuitos extrahere, & extrahentem fuiſſe ſacrilegum. Quemadmodum autem Clericorum exemptio quoad forum, quamuis in ipſis Eccleſiæ exordiis in praxim deducta,vt patet ex Apoſtolo 1. *ad Timoth.5.*ibi, *Aduerſus Presbyterum noli accuſationem recipere, niſi ſub duobus vel tribus teſtibus,* & docet Suar.*contra Regem Angliæ lib.3.c.13. n.10.* poſt multa tamen tempora Sacris Canonibus roborari cœpit: ita de Eccleſiarum immunitate dicendum foret. Secus enim Pontifices per multa ſæcula templa Chriſtianorum Aſylis Gentilium deteriora eſſe annuiſſe, & in concedenda illis immunitate à laicis Principibus fuiſſe præuentos,quod eſt abſurdum Dicendum igitur, Eccleſiarum immunitatem fundari in iure diuino, & Canonico, acceſſiſſe etiam ei Imperatorum & Regum decreta, quæ Sarpus adducit, non tanquam inſtitutoria,ſed tanquam ſubſidiaria (vt de aliis legibus Imperial. circa Cler. exemptionem docuit Sac.Rota in vna Albanen. Gabellæ die 28. Ian.1630.) eaque aliquando Sacra Concilia ex ſuam Eccleſiæ prouidentia, & ad maiorem ſacræ immunitatis obſeruantiam impoſtulaſſe.*p.4.tr.1.reſ.44 & p.6.tract.1. reſ.34.* à §.Sed ſupereſt,*& ex parte in reſ.29 §. Quartò.*

Immunitas Eccleſiarum eſt de iure diuino.

Canonico.

Et ciuili.

16 † Supponendum ſecundò, inter alias de Eccleſiarum immunitate

Digitized by Google

Etius poſitiuum correctum eſt per Bullam Greg. XIV.

canonicas ſanctiones emanaſſe conſtitutionem Gregor. XIV. *Datam Romæ in Quirinali Calend. Iul* 1591. quæ incipit. *Cum aliàs nonnulli*, in qua omnia priuilegia quibuſuis perſonis conceſſa extrahendi reos ab Eccleſiis in caſibus permiſſis reuocantur, & omnia in hanc formam cum antiquis iuribus reducuntur, quatenus in poſterum nemo ex magiſtratibus laicis reum de Eccleſia aut loco ſacro abſque Epiſcopi licentia extrahere præſumat, ſub pœna excommun. latæ in Bulla Cœnæ contra violatores Eccleſiaſticæ immunitatis Reos verò omnes hac immunitate gaudere, præter latrones publicos, graſſatores viarum, aut depopulatores agrorum, proditorios, item homicidas, quive homicidia, aut membrorum mutilationes in ipſis Eccleſiis, aut cœmeteriis commiſerint, nec non aſſaſſinij, hæreſis, aut læſæ maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis, reos. † Quæ quidem conſtitutio cum lata ſit per modum legis vniuerſalis, & reducat omnia ad vnam formam cum particula taxatiua *tantum*, ſublata facultate aliter interpretandi, reuocat non ſolùm conſuetudines, vt ait Maceratenſis *lib.* 2.*reſol.* 15.*num.* 5. & iuris ampliationes per DD. factas contra Gambacurtam *cap.* 8. *&* 9. ſed ipſum etiam contrarium ius commune, vt docet Filliucius *tom.* 1.*tract.* 15.*cap.* 6.*num.* 153. & determinatur in litteris arbitrij Prælatis Siciliæ à Sede Apoſtol. an. 1605. conceſſis, & in quodam Breui Clem. VIII. ad Archiepiſcop. Panormitan. 6. Febr. ann. 1597. vbi declaratur, homicidium per inſidias committentes gaudere immunitate, non obſtante cap. 1. *de homicid. par.* 1. *tract.* 1. *reſolut.* 1. Dices primò, contrariam conſuetudinem non abrogari per hanc Bullam, quia hæc derogatio in ea non exprimitur, vt exprimi aliàs deberet ex cap. 1. *de conſtit. in* 6. Reſpondeo, omnes conſuetudines contra Eccleſiarum immunitatem eſſe inualidas & corruptelas; vt probauimus v. *Conſuetudo*, *&* *num.* 2. Et præterea, dictum caput non procedere in legibus, per quas ad ius primæuum reducimur (Caſtro *in l. de quibus num.* 54. *ff. de leg.* & Cathar. *dec. crimin.* 46. *num.* 45.) qualis eſt conſtitutio de qua loquimur. Quæ etiam ſatis expreſsè contrariam reuocat conſuetudinem, dum prohibet iudicibus ſæcularibus reum ab Eccleſia extrahere, etiam in delictis exceptis.

Cum ſuis ampliationibus.

Et contrariis conſuetudinibus.

Dices ſecundò cum Sarpo, dictam conſtitut. non fuiſſe vſu receptam, aut contraria conſuetudine fuiſſe abrogatam. Reſpondeo, in dicta conſtit. adiectam eſſe clauſulam decreti irritantis, cuius virtus eſt, quòd probari non poſſit, legem tali clauſula firmatam non fuiſſe vſu receptam, vt nouiſſimè Sacra Rota *in Maior. Indult. die* 11. *April.* 1639. coram D. Merlino, & 16. *Nouembr.* 1640. coram D. Peutingero. Contrariam verò, conſuetudinem non potuiſſe eam antiquare; quia præter ſupradicta contra omnem ſimilem conſuetudinem requiſitum, quod eſſe annorum 40. dicemus v. *Vſus*, *num.* 12. & non eſt introducta ſciente Summo Pontifice, qui reclamat quotannis in Bulla Cœnæ, & nouiſſimè in Bulla *Romanus Pontifex*, *data Romæ* 5. *Ian.* 1641. *part.* 6. *tract.* 1. *reſol.* 29. Nec obeſt conſenſus Clericorum, & Epiſcoporum, nam hi non poſſunt renuntiare priuilegio, quod principaliter in Dei honorem conceſſum eſt,

Etiam introductis de conſenſu Cleri, & Epiſcopi.

Digitized by Google

eſt, aut conſentire conſuetudini contra Canones. Ex quibus ait Valboa *in cap.1.de foro comp.* conſenſum Clericorum iis, quæ Eccleſiaſticæ libertati præiudicant, nil operari. Sicut etiam Sperell. *deciſ.* 37. *num.* 63. *ibid. reſ.9.à §.Sed non deſinam.*

17 Supponendum tertiò contra Gambacurtam *lib.8.cap.13.* Conſtitutionem prædictam violari non ſolùm per conſummatam, ſed etiam per attentatam rei ab Eccleſia extractionem, per illa verba, *quidquam præter, aut contra tenorem huius conſtitutionis attentare præſumpſerit*, quæ ſicut rationabiliter interpretantur à Farin. *c.*20. *n.*522 de attentatione in externum opus delapſa, ita gratis interpretantur à Gambacurta de attentatione cum effectu ſubſecuto. *p.*1.*tr.*1.*reſ.*15. Item violari per reicidium de mandato Iudicis laici in ipſa Eccleſia commiſſum, vt poſt Nouarium, & Naldum docuit nouiſſimè Squillante *de oblig. Cler. p.* 5. *dub.* 14. *num.* 90. vbi teſtatur de praxi. Nam legis mens magis eſt attendenda, quàm verba, *l.ſcire ff. de legib. l.non aliter, ff.de legat.* 3.*l.nominis, & rei §. verbum ex legibus, ff. de verb. ſignif.* ratio enim eſt anima legis à qua regulari debet. Guttierr.*lib.*3.*qu.*17. *n.*83. Mens autem Pontificis fuit, hunc caſum comprehendere, quia reuerentia Eccleſiæ debita (ratio principalis & vnica dictæ conſtit.) magis violatur per occiſionem in ipſa Eccleſia, quàm per extractionem rei ab ea. Et alioqui dicta conſt. facilè eludi poſſet; nam Iudices ad vitandam excommun. reos non extrahi, ſed occidi mandarent in ipſa Eccleſia, quod eſſet legi fraudem facere, contra regulam *l. contra legem* 28.*ff.de legib.* quapropter Nau. *c.*27. *n.*51. & alij, ad eluſionem vitandam vltra verborum proprietatem naturalem, quam ciuilem legem extendi poſſe permittunt. Dices, Lex pœnalis extendi non debet ad caſus non expreſſos, etiam vbi maior ratio militat, vt dicemus v. *Lex quomodo interpretanda.* ergo. Reſpondeo, multos negare antecedens. Nos verò dicimus primò, illud non procedere quando lex pœnalis fauet Eccleſiæ, vt Gloſſ. *in cap.ſciant cuncti. v. alios.* & ibi Dominicus & Francus *n.* 6. Et præterea negamus conſequentiam: nam dicta conſtitutio licet pœnas infligat, &c. Ex primaria tamen intentione fauorem Eccleſiæ intendit, & perſonam ad eam confugientium, & ideo fauorabilis cenſeri debet, vt in ſimili de can. *Si quis ſuadente*, ait Moditius *in §. lex eſt, Inſtit.de iure gent. dub.*21. *n.*4. & omnibus concernentibus Eccleſiaſticam immunitatem, Merolla *tom.*3.*diſp.*6.*cap.*6.*dub.*1.*num.*14.*p.*6.*tr.*1.*reſ.*35.

Et Bulla violatur etiam per attentatam rei, ab Eccleſiam extractionē.

18 Et ideo generaliter contra Sarpum dicendum eſt, d. Conſtit. in fauorem Eccleſiæ, & redundanter etiam reorum, extendendam eſſe, ſiue in dubiis circa loca ſacra, ſiue circa delicta, &c. Nec valet dicere, quòd intereſt bono publico, ne crimina, præſertim atrociora, impunita remaneant: Eccleſiam non debere facinoroſis delinquendi occaſionem præbere: Deum & Eccleſiam, abhorrere delicta, &c. quæ acriter ac inſolenter nimirum vrget Sarpus. Nam maximè inter reipublicæ, quòd Eccleſia tueatur ad ſe confugientes, propter reuerentiam Deo debitam. Vnde apud omnes nationes vſus inualuit, quòd domus diuino dicatæ cultui reos ad ſe confugientes protexerint. (quamuis Sarpus de templo

Eſt enim lex fauorabilis, & ideo in rei, & Eccleſiæ fauorem amplianda.

Digitized by Google

Iudæorum id neget, & hunc vſum ſolis Græcis attribuat, apud Bittherſurium *de iure aſyl.c.*12.vbi illum impugnat. *p. 6. tr. 1. reſ.* 35. §. Et hæc dicta.) quæ quamuis, vt ipſe obiicit, fuerint pauciores, cum Chriſtianorum Templa innumera penè ſint, multitudo tamen aliunde compenſatur: tum quia noſtra Templa non fauent in omnib. delictis vt illa fauebant, nam rei in multis extrahuntur, & brachio ſæculari traduntur, & in aliis puniuntur à iudice Eccleſiaſtico, licèt remiſſius. tum quia maior debetur honor vero Deo, quàm Ioui, Herculi, &c. Quòd ſi inde mali occaſionem arripiunt ſcelera committendi, id commune eſt omni rei quantumuis bonæ. nulla enim eſt tam optima, qua aliqui ex ſua malitia non abutantur. Abutuntur enim Dei miſericordia, licèt ipſe alioqui delicta, & abhorreat, & puniat. *p.6.tr.1.reſ.*34. Quod autem Sarpus opponit, Eccleſiam ſi grauiora delicta protegeret, euaſuram ſpeluncam latronum, retunditur à Guttierr.*lib. 3.q.3.num.*9.auctoritate Chryſoſtomi, defendentis Eutropium tyrannum, & Chriſtianorum perſecutorem qui ob manifeſtas rapinas ab Honorio, & Arcadio Imperatoribus ad ſupplicium damnatus, ad Eccleſiam confugerat, & ad ſimilem inſtantiam ſic reſpondentis: *Maximè propter hoc tuendus eſt Eutropius, quod ſceleſtorum princeps fuit: in his enim oportet glorificari Deum qui permiſit in id neceſſitatis eum adduci, vt per ipſum & virtus, quæ ineſt Eccleſiæ, noſceretur. Iſta enim vera ſunt ornamenta altaris, Eccleſiæ iſta ſunt vera Chriſtianæ pietatis inſignia, &c.* Denique quod addit ex Nauarro, & Farinacio, reos Romæ in delictis grauioribus Eccleſiarum immunitate non frui, falſum eſt, & ſpureum mendacium, quod Farinacius ex ſola Nauarri auctoritate docuerat, & poſtea in iis, quæ Romæ obiuit muneribus, in praxi compertus, *in Appen.de immun.cap.2.num.*17.retractauit, Nauarrum excuſans. Et dato, quod verum eſſet, nihil Sarpo faueret, ad idem iuſtificandum in aliis locis. Nam Papa qui Romæ præſens eſt poteſt immunitatem iuxta contingentiam, & caſuum diuerſitatem concedere, & denegare, quod ex defectu poteſtatis Principi laico non licet. *p.6.tr.1.reſol.25.à §. Nec obſtat.*

Et imponit excommunicationẽ latæ ſententiæ.

Summo Pontifici reſeruatam.

19 Supponendum quartò, excommunicationem Bullæ Gregor. non eſſe ferendam, ſed latæ ſententiæ, vt declarauit Clem. VIII. & Paulus V. contra Zambellum *v. Eccleſia quoad eius immun. num.*23. Vide Palaum *tom.2.tr.11.diſp.vnic.pun.*12.*num.*3.*p.6.tr.1.reſ.*34. in fine. Item ille reſeruatam Summo Pontifici, nec ab Epiſcopo abſolui poſſe. Ciarlin. *cap.* 10. *n.*38.& Maranta *p.2. reſp.*36. *n.* 14. Et declarauit Sacra Congregat. apud ipſum in vna Neapolit. de Sanfeliciis ann. 1616. & olim in vna Liparen. die 16. Ianuar. 1611. vt conſtat ex literis Card. Galli ad Epiſc. Liparen. Imò Scortia, *epit.* 152. *theor.*383. docet, violantes Eccleſiarum immunitatem incurrere in cenſuras Bullæ Cœnæ, licèt neget Fontanella *tom.* 1. *deciſ.*201.*num.*38.*ibidem à* §. *Et tandem, & recitauer olim. p.*1.*t.*1.*reſ.*41.

In dubiis an reus gaudeat immunitate, Epiſcopus debet decidere.

20 Suppono tandem, in dubiis, an reus gaudeat immunitate vel nè, Eccleſiaſtico Iudici definitionem incumbere, remota appellatione reſpectu tam rei, quàm fiſci (quamuis Zypæus *lib.*3. *tit. de immun. Eccleſ. conſil.*3.dicat, reum, quem Epiſcopus, inauditum immunitate non gaudere declarauit

Digitized by Google

declarauit, appellare poſſe. vide illum.) *p.6.tr.1.reſ.*30. Nec teneri ſtare proceſſui Iudicis laici, præſertim poſt dubium de hac re ortum erecto. Sed debere nouas probationes, eaſque concludentes recipere *p.6. tr.1.reſol.*31. Quæ omnia latè probabimus v. *Iudex Eccleſiaſticus*, *à num.*11. Et nunc pro loci exigentia minutiùs explicantes, addimus primò, ſi delictum commiſſum ſit in diœceſi Sedis vacantis, iudicem legitimum talis controuerſiæ eſſe Vicarium Capituli, quia in can. *vn. de maior. & obed. in 6.* Vicarius Capituli dicitur eam iuriſdictionem habere, quam haberet Epiſcopus, ſi viueret. Peregr. *c.5.à n.*33. contra Italiam *de immun. lib.1.c.6.§.1.n.*41.*p.6.tr.1.reſ.*30. §. *Quæro primò.* Item Epiſcopum electum, & confirmatum, licèt nondum conſecratum; quia hic actus ſpectat ad iuriſdictionem, quam Epiſcopus per confirmationem acquirit, c. *tranſmiſſa, de elect.* Idem contra eundem. *ibid.§. Quæro ſecundò.* Deinde teſtes examinatos in proceſſu informatiuo dictæ cauſæ, repeti debere, citatis fiſco Eccleſiaſtico & reo, vt tenent Palaus & Peregrin. quos *loco cit. num.*15. referemus; iiſque aſſignandas eſſe dilationes neceſſarias ad ſua iura defendenda: nam hoc agitur ad omnem ſententiam de iure naturæ Palaus *tom.2.tract.*11.*diſp.vn.punct.*13.*num.*14. contra Giurbam *conſ.*50.*n.*5.*Ibid.§. Quæro tertiò, & Quæro quartò.* Tertiò, dum cauſa diſcutitur, non debere reum in Eccleſia compedibus alligari, & conſuetudinem contrariam, quam conatur defendere Fontanella *deciſ.*200. & 201. damnandam eſſe, tanquam contrariam ſacris canonibus, præſertim cap. *definiuit* 17.*q.*4. vbi cauetur, ne reis aliqua vis, aut nocibilitas, damnumve inferatur, quin per 30. paſſus ab Eccleſia poſſint exire. Fagundez *p.2. lib.4.c.4.n.*55. & alij, *p.6.tr.1.reſ.*29.§. *Hinc obiter.* Poſſe adhiberi vigilias à miniſtris laicis circa Eccleſiam, permittit Palaus *punct.*11.*n.*6. Sanè non poteſt iudex laicus reum extrahere, in ſuis interim carceribus detinendum. nam conſt. Greg. dicit, cuſtodiendum eſſe in carceribus Epiſcopi, adhibita etiam ſi opus fuerit, cuſtodia iudicis laici. Vnde non placet quorundam opinio, qui dicunt licere iudici laico, reum in ſuis carceribus nomine Epiſcopi detinere ad maiorem ſecuritatem. Et multo minus, ſi dicant, retinere poſſe nomine proprio, dando cautionem de immunitate. Bonac. *tom.2. diſp.3.q.7 punct.4.n.*11.*p.6. tract.1.reſol.*32. Quartò, iudicem Eccleſiaſticum non ſolùm non poſſe reum laico concedere, aut hunc contra illum ſic conceſſum procedere, in caſibus non exceptis, contra Corream *p* 4. *num* 10. & alios, quia dum Bulla prædicta concedit Epiſcopis reum conſignare, in aliquibus caſibus, irritum quidquid contra actum fuerit, decernens, cenſetur in aliis caſibus hanc poteſtatem non permittere, vt docet Bonac. *punct.7.num.*3. (*ibid.§. Quæro ſecundò.*) Sed etiam, quando inter Doctores dubium eſt, num reus gaudeat immunitate, vel ne, vt cum alij Sperellus *deciſ.*60.*n.*13. Nam in dubiis ea opinio amplectenda eſt, quæ fauet Eccleſiæ, vt dicemus v. *Opinio n.*11. Vnde aduertant Epiſcopi, quòd ſi tradant reos Curiæ ſæculari in caſu, quo gaudere debent immunitate, præter peccatum & obligationem damnorum, ſi reus damnatur ad mortem, incurrunt irregularitatem. Nouar. *n.*31. *p.6.t.1. reſ.*30.*in fin.*

Aut Vicarius Capituli ſede Vacante.

Modo, qui ſcribitur.

Addo

Digitized by Google

Addo denique in delictis exceptis non poſſe reum extrahi à Iudice laico abſq; licentia Epiſcopi, non ſolum poſt Conſt. Greg. vt dicemus v. *Iudex laicus, n.* 31. ſed etiam antea ex iure can. in c. *frater*, & in c. *definiuit.* 17. *q.* 4. & ciuili in l. *pateant in fin. C. de his, qui ad Eccl. conf.* & authent. *ſi quis C. ad l. Iul. de adult. in* §. *fin.* Et ratio eſt, quia Princeps laicus non poteſt exercere iuriſdictionem in Eccleſia, cum ſit extra territorium eius, vt *infr. n.* 36. Nec obſtat, quòd Epiſcopus in his caſibus non poſſit licentiam denegare. Nam nec denegare poteſt Regularibus licentiam prædicandi in ſuis Eccleſiis, quam tamen petere tenentur, Caballus *c.* 194. *n.* 12. & alij *p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 28. Si quæ verò alicubi contraria extat conſuetudo, ea reprobanda venit per ea, quæ diximus v. *Conſuetudo à n.* 2. & dicemus iterum v. *Vſus ibid. reſ.* 29.

Gaudent vero immunitate rei in omnibus & quibuſuis delictis præter excepta.

21 His poſitis, ad delicta deueniendo, generaliter dicimus, quæcumque delicta, quantumuis enormia ſint, præter ea, quæ in Bulla excipiuntur, & referemus infra, gaudere Eccleſiæ immunitate. Nam Bulla corrigit ius commune, & excipit aliquos caſus cum particula taxatiua *tantùm*, quæ firmat regulam in non exceptis, l. *nam quod liquide* §. *fin.* & impedit extenſionem ad non expreſſa, l. *properandum*, §. 1. *C. de iud.* l. *ſi cum exceptio*, §. *quòd ſi homo, ff. quod met. cauſa.* & adiecta orationi affirmatiuæ, excludit, & negat omne id, quod eſt extra modum & formam eius, quod ponitur l. *Iulian.* & l. *non tantum, ff. de petit. hered.* & quando ponitur per modum formæ, nec additionem nec diminutionem admittit, l. 1. §. *opus nouum, ff. de non. oper. nunciat.* Bald. *in l. quoties C. de ſuis & legit.* & DD. communiter. Adde quòd in dicta Bulla apponitur clauſula *ſublata eis, & eorum cuilibet*, &c. quæ omnem prorſus extenſionem, & interpretationem extraneam repellit. Decius *conſ.* 61. *n.* 2. *lib.* 1. Aymon *conſ.* 201. *n.* 43. Et ſic docent in terminis Maranta *p.* 2. *reſp.* 36. *n.* 29. Giurba *conſ.* 110. *n.* 15. Farinac. *c.* 22. *n.* 355. & alij quamplures contra Cutell. *in l. Martini c.* 17. *n.* 5. (Sancium *diſp.* 44. *n.* 52. qui ita loquitur in terminis. *p.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 39. in quibus etiam refellendus eſt per ea, quæ docet Palaus *tom.* 2. *tr.* 11. *diſp. vn. punct.* 10. *num.* 4. & alij) & Gambacurtam, cuius commentaria *de immunit. in hanc Bullam*, quia contrarium docebant, à ſacra Congregat. fuerunt prohibita per decretum *ſub die* 17. *Iul.* 1633. *p.* 5. *tract.* 1. *reſ.* 2. & *p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 25. Nec obſtant epiſtolæ Clem. VIII. adductæ à Farinac. *c.* 22. *n.* 250. directæ ad Archiepiſcopos Neapolitan. & Bononien. contra debitores fugitiuos, bannitos, fures, &c. nam illis Pontifex non declarat, huiuſmodi delinquentes non gaudere immunitate, ſed ſolum prohibet Prælatis, ne tales perſonas in ſuis Eccleſiis & domibus diu detineant. Nec obligant in aliis, cum Romæ publicatæ non fuerint. Peregrin. *c.* 11. *n.* 14. *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 40. & *p.* 7. *tr.* 2. *reſ.* 9.

Fures.

22 Gaudent ergo in primis immunitate Eccleſiæ fures, non obſtante conſuetudine à Sarpo *fol.* 51. allegata, vt ſæpius dictum eſt, etiam ſi ab Epiſcopis & Clericis approbata fuerit. *p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 9. *à* §. *Sed an ſaltem*. Item ſacrilegus & periurus, præterquam ſi occiderit, vel mutilauerit in Eccleſia, vt dicemus *n.* 25. Chartar. *deciſ. crim.* 7. *n.* 60. contra Boerium, *deciſ.*

Digitized by Google

*deciſ.*109.*n.*3.& Igneum *in l.*1.*num.*20.*ff.ad Sillan.p.*6.*tr.*1.*reſ.*26.§. *Quæro ſexto.* Item ſuſpenſus, vel interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, quamuis priuetur Eccleſiaſtica ſepultura, quia hæc illis prohibetur, immunitas verò non item. interdictum enim non refertur ad ingreſſum materialem Eccleſiæ, ſed formalem, in ordine ad audienda diuina officia. Farinac. *cap.*2. *n.*44. cum Suar. & aliis, contra Felinum *in c.*2.*de except.n.*6. Item excommunicatus declaratus: nam clericus excommunicatus non amittit forum; nec Eccleſia interdicta priuilegium protegendi nos. Couarr. *lib.*2. *c.*20.*num.*11. contra eundem *ibid.* §. *Quæro ſecundò*, & §. *Quæro tertiò.* Vnde gaudet percutiens, vel occidens Clericum etiam ſi ſic lædat Eccleſiam: nam Eccleſia diligit inimicos, & benefacit perſequentibus illam. Sperellus & alij multi apud ipſum, *deciſ.* 22.*num.*10. *ibid. in fin.* §. *Quæro ſextò*, & olim *part.*1.*tr.*1.*reſ.*34.& *p.*4.*tr.*1.*reſ.*68. Item occidens aliquem in duello. Ambroſinus & alij apud ipſum, *de immun.cap.*8. *n.*12. contra Barboſam *de iur.Eccleſ.libr.*2.*c.*3.*n.*101.*ibidem*, §. *Quæro decimotertio, & olim p.*4.*tr.*1.*reſ.*46. Item deflorans monialem. Etiam de iure communi, vt communiter Canoniſtæ cum Abbate apud Peregr. *cap.*12. *n.*14. contra Corream *p.*3.*n.*6.*p.*4.*t.*1.*reſ.*43.& *p.*6.*t.*1. *reſ.*14. *in fin.* Item raptor virginis, etiam de iure communi, ex c.*de raptorib.*30. *q.*1. Fagund. *p.*2.*lib.*4.*c.*4.*n.*42.& alij penes ipſum, contra Sarpum *c.*5.*fol.*49. *reſ.*14. *cit.* Etiam ſi virginem, aut monialem in Eccleſia defloraſſet *reſ.*43.*cit.* Item miniſtri extrahentes reum ab Eccleſia in caſibus, in quibus gaudere deberet, quamuis indigni ſint, qui immunitate gaudeant, qua alios gaudere non ſinunt. Palaus *punct.*10.*n.*10. contra Decian.*lib.*6.*c.*25. *n.*9.*part.* 6.*t.*1. *reſ.*32.§. *Sed hic obiter.* Item blaſphemus in Deum, B. Virginem, &c. & ſimoniacus niſi blaſphemia hæreticalis ſit, aut ſimoniacus errorem haberet in intellectu contra fidem. Ita de primo Nauarr.*c.* 25. *n.*20. contra Oldrad.*conſ.*154. De ſecundo Farinac.*c.*13.*n.*177. contra Dec. *c.*26.*n.*5.*p.*6. *t.*1.*reſ.*26.§. *Quæro octauò, & Quæro nono*, & de blaſph. olim *p.*1.*t.*1.*reſ.*31. *prope finem*; & *p.*4.*tr.*1.*reſ.*51. Itē Religioſus apoſtata, ſi cōfugiat ad Eccleſias alterius Religionis iuxta dicta *n.* 14. Itē adulter, non obſtāte Auth.*de mandatis Principū*, §.*deinde competens eſt v.homicidia autem*, & aliis iuribus ciuilibus, quæ in hac materia nihil valent, cum ſtandum ſit iuri canonico. Ita Carthar.*deciſ.crimin.*46.*n.*84. contra Anch. *in c.inter alia de immun. reſ.*26.*cit.*§. *Quæro ſeptimo.* Item ſodomita, etiam ſi crimen nefandū commiſerit in Eccleſia. Maranta *p.*2.*reſp.*36.*à n.*22. contra Cutel. *in l. Martini c.*17.*n.*5.*reſ.cit.*§. *Quæro quartò, & olim p.*1.*t.*1.*reſ.*2.*p.*4.*t.*1.*reſ.*45.& *p.*5.*t.*2. §.*Vnde ex dictis.* Etiam ſtando in terminis iuris communis, ex c.*inter alia, de immun.* & ibi Hoſtien.*n.*1.*reſ.*45.*cit.* & etiam ſi ſodomita ſit Clericus, ait Nouarius *n.*4.§.*Vnde ex dictis, mox cit.* Item patris occiſor, ſecluſa proditione, vel aſſaſſinio, Barboſa *lib.*2.*c.*4.*n.*95.*p.*6.*t.*1.*reſ.*26. & quiuis alius facinoroſus præter delicta ſequentia. *ibid.reſol.*25. & *alibi ſæpiſſimè.*

Sacrilegi. Periuri. Suſpenſi. Interdicti. Et excommunicati. Vt occiſores Clericorum. Monomachi. Monialium defloratores. Raptores. Miniſtri extrahentes reum ab Eccleſia, quando debet gaudere. Blaſphemi. Simoniaci. Et Religioſi Apoſtatæ. Item Sodomitæ. Et patricidæ.

23 Caſus autem excepti in Bulla Gregorij, in quibus reus immunitate non gaudet, propriè ſumi debent, nec ampliari ex paritate aut maioritate rationis: quia talis exceptio eſt odioſa, & ideo ſtrictè interpretanda. Et

Caſus excepti debent expreſſe ſumi.

Digitized by Google

quamuis Decianus *lib.1.cap.28. num.* 20. & alii doceant, legem pœnalem ex identitate rationis extendi poſſe,id tamen non procedit, vbi agitur de præiudicio cauſæ fauorabilis, vt eſt immunitas Eccleſiarum. Farinacius *c.vlt.num.*355.Vide ſupra *num.*17. & 18.

Et ſunt hæreſis.

24. PRIMVM ergo delictum exceptum eſt HÆRESIS. Hæreticus enim non gaudet immunitate,formaliter tamen ſumptus, ſeu pro delicto hæreſis tantùm, nam pro aliis gaudet, vt dictum eſt *num.*12. Nomine autem hæreſis veniunt etiam delicta hæreſim ſapientia, quæ ab Inquiſitoribus cognoſcuntur:nam hæreſis interna occulta eſt, & per externa delicta dignoſci & inquiri debet.Farinacius *in appen cap.*13.*num.*175. *p.*1.*tom.*1.*reſol.*38.*p* 4.*tom.*1.*reſol.& part.*6.*tom.* 1.*reſol.* 24.Si verò conſtaret, fautoriam hæreſis, ſchiſma, apoſtaſiam, &c. cum hæreſi, aut hæreſis fauore coniuncta non eſſe, tales non eſſent ab immunitate excludendi.*reſol.*24.*cit.§. Sed hoc*, in fine.

Homicidium, aut mutilatio in Eccleſia, vel Cœmeterio.

25 SECVNDVM delictum exceptum in Conſtit Greg. eſt HOMICIDIVM & MVTILATIO IN ECCLESIA vel COEMETERIO. quod cum etiam ſtrictè interpretandum ſit, non ſunt excludendi ab immunitate furantes in Eccleſia etiam res ſacras, vel in eam cum furto,aut armati ſe recipientes, monetam in ea cudentes, ſodomiam, vel aliud quantumuis enorme delictum committens præter iam dicta; vt patet ex † Bulla, & ex † *cap.inter cætera, de immun.* Nec valet dicere,eandem rationem vrgere in his delictis atrocibus,ac in illis.Nam hoc ſolùm probat, hæc quoque excipi rationabiliter potuiſſe, aut in caſu occurrenti impetrari poſſe à Summo Pontifice, vt propter delicti enormitatem to curiæ ſæculari tradantur. minimè verò de facto excepta eſſe, Farinac. *cap.*16.*num.* 208. & aliis contra Sarpum *cap.*5.*ſol.*43.*p.*1. *tom.* 1. *reſ.*7. Et quòd furantes in Eccleſia gaudeant immunitate, declarauit ſacra Congreg. *in vna Squillac.*18. *Martij* 1632. *p.*6.*tom.*1.*reſ.*9. † & de tali furto etiam olim. *p.*1.*tom.*1.*reſol.*17. de fugientibus ad Eccleſiam cum furto, in ſpecie *reſ.*9.*cit.* §. *Verùm*, & cum armis *reſolutio* 17. *cit. & p.* 6. *tom.* 1. *reſ.*8. †. Et idem dic de violantibus Eccleſias, eas comburendo, &c. cum Peregrino, *cap.*12.*num.*15.*pag.*1.*tom.*7. *reſolutio.* 21. & *p.*6. *tom.* 7. *reſol.*16. in fine.

26 Nomine autem homicidij in dicta exceptione intelligendum eſt homicidium in ipſa Eccleſia phyſicè commiſſum. Vnde ſi in Eccleſia exiſtens, mandet quem extra Eccleſiam occidi, non priuatur immunitate. Palaus *punct.*9.*num.*18.& alij contra Suarez *de relig.tom.*1.*lib.*3.*cap.* 11. *n.* 7. & alios. Et idem dici debet de eo, qui extra Eccleſiam exiſtens homicidium in Eccleſia fieri mandat,quia mandans homicidium non eſt propriè homicida. Idem Palaus *punct.* 4. *num.* 17. & alij contra Peregrinum *c.*6.*num.*36 *part.* 1.*tom.*1.*reſol.* 10.& *par.*6.*tr.*1 *reſ.*7 *à* § *Vnum etiam.* Intelligi etiam debet de homicidio conſummato, & non ſolùm incepto in Eccleſia. Vnde, qui ab Eccleſia tormentariam pilam exploderet, & ſic hominem interimeret, non eſſet priuandus immunitate.Bonacina *de leg. diſp.*3.*queſt.*7.§.4.*num.*8.contra Farinac.*cap.*16.*num.* 223.Ob contrariam

rationem

Digitized by Google

rationem, qui extra Eccleſiam exiſtens, hominem in Eccleſia exiſtentem occideret, non gauderet immunitate. Riccius *p.5. collect.* 1792. *p.* 1. *tom.* 1. *reſol.* 9. & obiter *p.4. tom.1. reſol.* 107. poſt medium. Secus ſi ab Eccleſia violenter extraheret, & poſtea occideret, nam in hoc caſu nec cauſa neceſſaria mortis daretur in Eccleſia. Palaus *punct.9. num.*18. contra Peregrin. *cap.6. n.* 16. *reſol.* 107. *cit. in fine, & p.6. t.1. reſ.7. §. Et tandem.* Item intelligi debet de homicidio planè voluntario & deliberato. Vnde ſi quis in Eccleſia aliquem occideret in ſubita rixa, & ex calore iracundiæ, adhuc gauderet immunitate, vt deciſum fuit Romæ anno 1639. occaſione cuiuſdam homicidij facti in Eccleſia ſancti Ioannis Latera. & tenet Farinacius, & poſt illum Nouarius *n.*58. & alij, quia talis non videtur habere animum violandi Eccleſiam *p.6. tom.* 1. *reſol.*7. §. *Sed quid dicendum ſi quis, & recitanter olim p.1. tom.1. reſol.* 12. Maximè ſi homicidium fieret in defenſionem, *ibid.* & *p.4. t.1. reſ.* 107. Nomine verò mutilationis venit abſciſſio veri membri, † iuxta dicenda *v. Irregularitas ex mutilatione* †; vnde quæcunque vulneratio in Eccleſia commiſſa, circa mortem vel membri abſciſſionem, gaudet immunitate, & iuxta hanc doctrinam S. Congr. Epiſc. die 16. *Nouemb.* 1618. declarauit, inferentes sfrigia in faciem alicuius intra Eccleſiam, gaudere ipſius immunitate, teſte Barboſa *de iure Eccl. lib.1. cap.3. n.13. reſ.11. cit. in fine*, & *p.6. tom.1. reſol.7. §. Vnde ex his.*

27 Nomine autem Eccleſiæ non veniunt ſcalæ, atrium, porticus, tectum, &c. vt venire diximus nomine loci ſacri in ordine ad ſuffragandum reo confugiendi: nam ibi eramus in fauorabilibus, hic ſumus in odioſis. Idem dic de palatio Epiſcopi, domibus canonicorum, Monaſteriis Religioſorum, &c. occidens ergo aliquem in ſcala, vel ſuper tectum Eccleſiæ, non amittit immunitatem. Megala *in.3 p. cap.2. q.1. n.* 17. *part.3. tom.1 reſol.39. & p.6. tom.1. reſ.7. §. Oriatur etiam.* Etiam ſi in tali loco deliquerit ſub ſpe confugiendi ad Eccleſiam, non obſtante decreto Clem. VII I. ad Archiepiſcopum Panorm. de quo benè Ciarlinus *cap.* 10. *à num.*55. quia nimirum editum fuit pro caſu particulari. Et ratio eſt, quia tali caſus non excipitur in Conſt. & alioqui qui committit reſeruatam ſub ſpe Iubilæi, adhuc abſolui poteſt virtute illius. Palaus *tom.* 2. *tr.11. diſp.1. punct.9. n.21.* & alij contra Danzam *tom.1. tit de immunit. c.* 2. *num.6.* Idemque procedere in terminis iuris communis; tradit Suarez *lib.3. cap.11. num.9.* contra Couarruuiam *p.6. t.1. reſ.* 10. Qui etiam circa mutilationem & mortem, vulneraret actu confitentem in Eccleſia abſque hæreſi, gauderet adhuc immunitate. Sicut etiam ſi occideret confitentem extra Eccleſiam; aut infirmum, dum ſacro oleo vngitur, &c. quia ſimiliter hæc delicta non excipiuntur. Solum ergo propter atrocitatem delicti, conſuli poſſet Sūmus Pontifex. contra Trullench *in decal. tom.1. lib.1. cap.11. dub.3. n.21. p.6. t.1. reſ.* 26. §. *Quæro duodecimo.*

28 TERTIVM delictum exceptum, eſt HOMICIDIVM PRODITORIVM, quod intelligendum eſt etiam de conſummato per effectum mortis ſecutum, nam verba Bullæ ſunt præteriti temporis perfecti, Homicidium proditorium.

quæ demonſtrant actum conſummatum, *l.1. §. hæc verba, ff. quod quiſque iur.* Idque etiam in terminis iuris communis, ex cap. 1. *de homicid.* tenent DD. quos citat, & ſequitur Farinacius *cap.9.* num. 55. contra Sarpum *fol.* 47. *p.1.t.1.reſ.4.* & 18. *p.4.t.1.reſ.83.* & *p.6.t.1.reſ.12.* Vnde ineptè extenditur à Bobadilla *tom.1. lib.2. c.14. n.44.* ad alapas, aut fuſtigationes viro nobili proditoriè inflictas. *p.1. t.1. reſol.31.* Item intelligi debet de homicidio conſummato phyſicè per ipſummet proditorem: vnde ſi quis per inſidias aliquem eò ducit, vbi ab alio occidetur, non priuabitur immunitate contra Peregrin. *c.7. num.9. reſ.12. citat. §. Notandum eſt tamen.* Sicut etiamſi teſtis per falſam depoſitionem eſſet cauſa, quòd aliquis ſuſpenderetur. Palaus *punct.10. n.8. p.6. t.1. reſ.26. §. Quæro vndecimò.* † & *remiſſius olim p.1. t.1. reſ.19.* & *p.4. t.1. reſ.104. §. Sed quid* †. Porrò non eſt homicidium proditorium, ſi quis inimicum occidat ex animo præmeditato, & vt vulgo dicitur, *appoſtatè*, quod proinde gaudet immunitate. Caball. *de hom. num.* 388. contra Sarpum *fol.* 48. Etiam in terminis iuris communis. Suarez *de relig. tom.1. lib.3. cap.11. num.13.* & practicatum Caſtellæ ex determinatione ſupremi Concilij, teſtatur Villalobos *tom.2. tit.39. diff.7. num.12. part.6. t.1. reſol.13.* Nec homicidium per ſclopum à tergo, vt ex ſacra Congregat. *die 2. Auguſti 1619.* obſeruat Barboſa *lib.2. cap.3. num.62.* Nec homicidium per inſidias tantum (*part.1. t.1. reſolut.33.*) vt per venenum; ſed debet accedere ſimulata amicitia cum eo, cum quo nullus præceſſerat rancor, & qui proinde non debuit præcauere. Et ſic intelligenda Sacra Congregat. dum die 3. *Decemb. ann.1632.* declarauit, occidentem veneno, non gaudere immunitate: nam ſi occidatur inimicus veneno, aut dum dormit, &c. non verò proditoriè occiditur, cum præcauere debuerit. Et ſic declarauit Clem. VIII. Archiepiſcopo Panormi *6. Februarij 1597.* docentque Peregrinus, Bonacina, Farinacius & alij, quibus adde Palaum *punct.9. n.26.* contra Felinum *c.1. de hom. n.1.* & alios communiter. *p.1. t.1. reſol.5.* & 36. & *part.6. t.1. reſ.12. §. Nota etiam* Et procedit etiam, ſi filius inſidioſè occideret patrem inimicum, contra Barboſam *c.3. n.65. p.6. t.1. reſ.26.* Aut amicum reconciliatum, cum quo non ſit reaſſumpta ſtricta amicitia per cohabitationem, aut comeſſationes: nam alias inimicus reconciliatus habendus pro inimico; ſic Curia Archiepiſc. Neap. apud Riccium *p.1. dec.168 num.2.* contra Gambacurt. *lib.5. c.28. n.3. p.t.1. reſ.35.* & *p.4. t.1. reſ.34.* Et procedit etiam, ſi occiſor dederat fideiuſſionem de non offendendo; nam adhuc ſe tueri debebat, & præſumere perſeuerantiam odij. Martinus *c.174 num.3.* contra Peregrin. *c.7. n.10. reſ.34.* cit. Denique, non eſt homicidium proditorium, ſi veneno occidatur in vtero matris; quia in infantem, qui non eſt capax doli, non cadit proditio. Bonacina *to.3. diſp.2. q.3. punct.16. §.8. n 8.* contra Peregrinum *c.3. n.8. p.3. t.1. reſ.72.* Et ſi proditoriè occidatur à Chriſtiano infidelis, non eſt cenſendum delictum exceptum, quia non videtur noſter proximus, qui non communicat nobiſcum in fide, Eccleſia, & Sacramentis. Conſtitutio autem excipit homicidium proditorium proximi. Bonacina *in decal. diſp.7. q.3.* contra Palaum *punct.9. n.31. p.4. t.1. reſ.105.*

29 Quartum delictum, quod in Gregor. Conſtit. excipitur, eſt Aſſaſſinium. Aſſaſinium dicitur, cùm quis aliquem conducit ad occidendum, aut mercede conductus, aliquem occidit. Et abſente mandante, vt ait Farinac. *c.*8. *num.*132.*&* 133.*p.*1.*t.*1.*reſ.*18.*§. Non reticebo*, *& p.*6 *t.*1.*reſ.*11. *§. Secundò.* Et preſsè etiam ſumi debet pro eo, qui per aſſaſſinum occidit phyſicè, non moraliter, vt eſſet teſtis pecunia corruptus in cauſa mortis; quem licèt *in p.*1.*t.*1.*reſ.*19. docuerim non gaudere immunitate, nunc exiſtimo, ſaltem conſulendum eſſe ſummum Pontificem: nam Bonacina *vbi ſup.punct.*6.*§.*3. *n.*8. ait gaudere. *p.*4 *t.*1. *reſ.*104. Item non debet intelligi de mediatore aſſaſſinij, aut complice. DD. *in c. pro humani.de hom. in* 6. & decidit ſacrum Concilium *an.* 1615. apud Rouitum *in prag.*1.*de aſſaſſ.n.*49.*p.*4.*t.*1 *reſ.*33.*& p.*6.*t.*1 *reſ.*11. *in fine.* Rurſus, aſſaſſinium debet eſſe conſummatum ſecuta morte, vt de homicidio proditorio diximus: aliàs aſſaſſinus gaudebit immunitate, etiam ſi ad actum proximum, nempe ad vulnerationem, deuenerit: quamuis oppoſitum docuerim *p.*1.*t.*1.*reſ.*18. cum Peregrino *c.*7. *n.*37. nam ſi aſſaſſinus quem vulneret citra mortem, non punitur pœna ordinaria aſſaſſinij, vt non contemnendi DD. apud Farinac. *q.*123.*inſp.*4.*num.*155. vnde cum hæc opinio ſit mitior & fauorabilis, in fauorem Eccleſiarum amplecti debet. Sic Layman *lib.*4.*t.*9.*cap.*3.*num.*9. & Palaus *punct.*9. *num.*38. vbi mandantem aſſaſinium, etiam morte non ſecuta, non gaudere, inquit, iuxta cap.1.*de homic.in* 6. nam ibi aſſaſſinus dicitur (& ſiue mors ſequatur, ſiue non, aſſaſſinij pœnis puniendus) mandans aſſaſſinium, non mandatarius. Imò Bocerus nouiſſimè *de hom.lib.*1.*cap.*3.*n.*4. ita explicat c.1.*tit.* vt velit, conductum ad occidendum non debere dici aſſaſſinum. Sed DD. communiter contrarium docent. Verum, non dicitur aſſaſſinus, per pecuniam occidens, aut occidere mandans communem inimicum. Farinac. *c.*8.*num.*132. *&* 133. *Ibid.§. Non reticebo, & part.*6.*t.*1.*reſ.*11.*§. Vnde primò* Aut per pecuniam occidens infidelem, qui non eſt noſter proximus, vt ſupra dictum eſt *p.*4.*t.*1.*reſol.*105.*§. Notandum,* & etiamſi textus *in c.*1.*de homic.* exprimit proximum Chriſtianum. Couarr. *lib.*2. *cap.*20.*n.*10. & poſt Bullam Gregor. Nouarius *in concl.nou.iur.pont.concl.* 43. *num.*22. vbi ait, occiſum non cenſeri Chriſtianum, niſi à fiſco vel accuſatore probetur. Oſdefob verò *in caut.crim.tit.*2.*conſ.*10.*num.*7. putat, onus huius probationis incumbere reo. *p.*6.*t.*1.*reſol.*11.*à §. Sed quoad.* Nota etiam, non dici aſſaſſinum, qui homicidium committeret, ſolùm vt complaceret alicui. Hondedeus *conſ.*93. *num.* 68. *lib.*2.*reſ.*11. *cit. in fine.* Aut per alterius preces, contra Villadiego *polit. cap.*3.*num.* 215.*part* 1.*t.* 1.*reſol.*18. *§. Non reticebo.* Aut per promiſſionem pretij vel mercedis generalem & incertam, vt ſi quis promittat ſicario, ſe nunquam ei defecturum in neceſſitatibus. Baldus *conſ.*385. & in terminis Bullæ Gregor. Palaus *punct.*9.*num.*34. Aut rei non exiſtentis in ſua poteſtate; vt ſi quis promitteret aliquam in vxorem, aut filius Principis officium à patre impetrandum. Boſſius *de mand. ad hom. num.* 35. Aut ſi promiſſionem vel oblationem ſicarius non acceptauit. Riminal.iun.*conſil.*685.*num.*12.*vol.*6.

Aſſaſinium.

Digitized by Google

qui *num.*14. dicit, non ſufficere illam præſumptionem, quod ſicarius homicidium perpetrauerit, acceptata intrinſecus promiſſione. Aut denique, ſi ſicarius, paruam pecuniæ quantitatem accepit, quæ ad tale facinus animum inclinare non potuit. Vulpellus *conſ.*145.*n.*9. contra Palaum *vbi ſup. p.*6.*tr.*1.*reſ.*11. à §. *Notandum eſt.*

Crimen læſæ maieſtatis in perſonam Principis.

30 Quinto à priuilegio immunitatis excipitur Crimen Læſæ Maieſtatis in perſonam Principis, quod intelligitur de Principe ſupremo; vt ſunt Reges, & alij, qui ſuperiorem in temporalibus non recognoſcunt (item de Cardinalibus, qui cum Summo Pontifice faciunt vnum corpus, & ſunt Principes Eccleſiæ, habentque ſimul cum Regibus Maieſtatem.) Peregrin.*c.*11.*num.*1.*p.*5.*tr.*2. *reſ.*86. Vnde ratam habens Cardinalis occiſionem ſuo nomine factam, ſecundùm ipſum non gaudet immunitate.*ibid.reſ.*87.*in fine.* (ſicut ſecundùm Italiam *de immun.lib.*1.*c.*5. §. 7. *num.* 52. non reuelantes coniurationem & machinationem contra Cardinales & Reges *ibid.reſ.* 90.) quos ſicut & defenſores, & receptatoreſque interficientium Cardinales, cuſtodiendos puto, & interim conſulendum Summum Pontificem. *ibid.& reſol.* 91. *eiuſdem Tractat. in fine,* non reuelantes verò gaudere immunitate, cum Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 39. *c.*7.*punct.*7.*num.*11.*p.*6.*tr.*1.*reſ.*18.*in fine, & referentes olim p.* 1.*tr.*1.*reſ.*7. *in fine.* Imò Farinac. *n.*185. etiam occiſores ipſos Cardinalium & Epiſcoporum gaudere putat, aut ſaltem de iis conſulendum eſſe Summum Pontificem. *ibid.reſ.*20. in fine (& ſic faciendum puto, *reſ.*87.*cit.in fine.*) Minimè tamen de Comitibus, Marchionibus, Ducibus, & Principibus vaſſallis Regis. Farinac.*c.*13.*num.*187 contra Gambacurta *lib.*5.*cap.* 44: *p.* 1. *tr.*1.*reſ.* 6. Nec de Fiſco regio, aut Iuſtitiæ Præſide. Idem Farinac. *n.* 192. *ibid.reſ.*20. Nec etiam de Conſiliaribus, Oratoribus, Proregibus, fratribus vel vxore ipſius Regis, quia Bulla ſolùm excipit coniurationem in perſonam ipſius Principis. Ita in terminis Bullæ Bonacina *punct.* 6. §. 6. *num.*3. & in terminis iuris communis Guttierez *lib.*4.*q.*4.*num.*3.*p.*6.*tr.*1. *reſ.*18. Et qui Regem offenderet circa perſonam, gauderet immunitate. Vnde non ſunt immunitate priuandi monetarij: ſiue qui monetam falſam cudunt, ſiue qui veram tondent, vt ait Peregr.*c.*10.*n.*10.*& c.* 6. *n.* 11.*p.*1. *tr.*1.*reſ.*7 *& part.*6.*tr.*1.*reſ.*19. Et multo minus fraudantes vectigalia, vt ait Villalobos *diff.*7.*n.*17. non obſtantibus legibus contrariis Imperatorum, quæ omnes corriguntur per c. *inter alia, de immun.* & per Bullam *p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 20. Item non debet priuari immunitate offendens ſtatuam, vel imaginem Principis, faciens ſe Regem, cum non ſit, offendens eum, qui habet à Rege ſaluum conductum, coniurans de tradendo Regno, vel Ciuitate, quia in his offenditur dignitas Regis, non perſona, & Bulla excipit offendentem perſonam Principis, cuius ipſe vaſallus ſit ratione originis, vel domicilij. Quidquid contra hæc inſurgat Sarpus *fol.* 51. qui ſi in Hiſtoriis verſatus fuiſſet, inueniſſet. Pauſaniam, accuſatum apud Lacedæmonios maieſtatis, & ad Chalcidicæ Palladis refugientem, euaſiſſe impunitum. *p.*6.*tr.*1.*reſ.*18.§. *Sed ceſſat.& olim ex parte in p.*1.*tr.*1.*reſ.*7.*& p.*4.*tr.*1.*reſ.*103.

31 Sexto

31 SEXTO excipiuntur LATRONES PVBLICI, & GRASSATORES VIARVM. Intellige *publicarum*, non tamen *via* denotat viam publicam. Ambroſin.*c.3.n.5.* & alij. Et latrocinium, ſeu graſſationem multoties iteratam. nam non eſt publicus latro, qui ſemel aut iterum deprædatus eſt; ſicut nec publica meretrix, quæ ſemel aut bis fornicata, aut publicus vſurarius, qui ſemel tantum commiſit vſuram l. *quis ſit fugitiuus*, *§. errorem*, & l. *ſciendum. §. illud. ff. de ædilit.* & Panorm. *in c. 1. de iud. n. 4.* Et ita hanc ſententiam tenent communiter Canoniſtæ apud Igneum *in l. 3. §. ſubuertitur num. 107. ff. ad Syll.* quibus adde Nouar. *num. 45.* qui ex Suar. & aliis docet *num. 46.* non eſſe priuandum immunitate graſſatorem viarum, ſi ſæpius delicta tentauerit, ſed non perfecerit; quia exceptio intelligi debet de delicto conſummato. Nec obſtat in Sicilia *pragm. 1. tit. 47. ſub tit. de furt. & rap.* ex qua morte plectuntur etiam, qui ſemel viatores in via publica ſpoliaſſent. nam hæc lex laicalis nihil operari poteſt in ordine ad priuilegium immunitatis, vt contra Italiam *lib. 1. c. 5. §. 1. n. 20.* Peguera *deciſ. 410.* & Maſtrill. *de indulto c. 33. num. 7. p. 6. tr. 1. reſ. 15.* Ex quibus ſequitur, non eſſe immunitate priuandos tamquam publicos latrones in primis decoctores, vulgo *falliti*, contra Sarpum *cap. 5. fol. 50.* quamuis propter aliquam ſimilitudinem latronibus publicis Pio V. æquiparentur. Sic Farinac. *tom. 1. conſ. 76. num. 13.* & alij *p. 1. tr. 1. reſ. 47. §. Notandum eſt etiam hic.* & *par. 6. tr. 1. reſ. 17.* Nec fraudantes regia tributa (*p. 6. tit. reſ. 20.*) obligatos ad quæcumque debita, etiam publica, vt exactor tributorum, aut ex adminiſtratione aliquâ, v. g. tutela, & obligatos ad publica ratiocinia. *Ibid. §. Vnde,* & *p. 1. tr. 1. reſ. 32. in fine.* Nec raptores virginum, aut monialium, *p. 6 tract. 1. reſ. 14.* Aut denique captiuantes perſonas, ob pretium redemptionis, niſi id ſæpius fecerint in viis publicis, campis, aut Vrbium viis. Nam, ſi qui ſecretò per nuncios, aut litteras, perſonas aliquas ſub comminatione compoſuerint, non ſunt dicendi publici latrones, aut graſſatores, vt contra Nouarium *n. 45.* Maranta *p. 2. reſ. 46. n. 10. ibid. reſ. 15. a §. Sed hic obiter.*

Publicum latrocinium & graſſatio viarum.

32 VLTIMVM denique delictum, quod in Gregorij Conſtitutione excipitur, eſt AGRORVM DEPOPVLATIO. quæ cum Barboſa *cap. 3. num. 87.* intelligi debet tàm de nocturna, quàm de diurna nam licet in iure communi excepta ſolùm fuiſſet nocturna; Bulla tamen Greg. ly *nocturnus*, non appoſuit. nec ſe refert ad ius commune, vt ait Palaus *punct. 9. num. 5.* nam illud corrigit, vt dictum eſt, *num. 16. p. 6. t. 1. reſ. 15. a §. Verum.* Incendiarij tamen, licet depopulatoribus ſimiles, non ſunt ab immunitate excludendi; quia odia extendi non debent. Palaus *punct. 10. num. 9.* & alij, contra Sarpum *fol. 50.* Vnde, ſi quis Eccleſiam deprædaturus, eius fores combureret, gaudere adhuc immunitate. Peregrin. *c. 12. num. 15. Ibid. reſ. 16.*

Agrorum populatio.

IMMV

IMMVNITAS ECCLESIARVM *quoad effectus.*

33 IN ordine ad Iudicem laicum primus effectus immunitatis eſt, vt reus in loco ſacro exiſtens, non poſſit inuitus à laicis miniſtris abſtrahi Etiam ſi non gaudent immunitate; nam tunc requiritur licentia Epiſcopi, vt dictum eſt *n.* 20. & interim non poteſt brachio apprehenſus detineri ne fugiat, aut ad Epiſcopum duci, ſi Eccleſiaſtici quærant illum dimittere, nam in his omnibus fit irreuerentia loco ſacro. Peregrin. *cap.*13.*num.*10.*p.*1.*tr.*1.*reſ.*8. Etiam ſi detentus à ſatellib. in Eccleſiam intret ſecum illos trahens. Palaus *punct.*7. *n.*11. & determinatum fuit in Curia Epiſcopali Agrigent. contra Pegueram *deciſ.* 251.*p.* 3.*tr.* 1. *reſ.*36 *p.*4.*t.*1.*reſ.*106.*& p.*6.*tr.* 1. *reſ.* 27. §. *Ad alium.* Etiam ſi vt intret, vim faciat, & ſatellites vulneret cum magna ſanguinis effuſione in ipſa Eccleſia. Farinac.*c.*16.*n.*227.*p.*1.*tr.*1. *reſ.*13. Et multò magis procedit, ſi in Eccleſiam confugiat, de ſatellitum manibus ereptus per ſeipſum, vt ait Nouar.*n.*14. vel etiam ab aliis, contra ipſum *ibid.* quia eſt par ratio, & reus in vtroque caſu liber in Eccleſiam confugit. Gaudentque qui eum de manu ſatellitum eripuerunt, quamuis alioqui maxima à pœna digni, nam licet hoc delictum ſit læſæ maieſtatis, non eſt tamen in perſonam Principis. Dices cum Nouario: quando reus de manibus ſatellitum ab aliis eripitur, ſatellites ſua poſſeſſione per vim ſpoliantur; ergo in illam remitti debent, ſicut ſi reus ab Eccleſia per vim extrahitur reſtitui debet. Reſpondeo, in tali caſu non Eccleſiam ſed alios ſpoliaſſe ſatellites, & reum in ipſam liberè introiiſſe: in alio verò iudicem ſæcularem reum ab Eccleſia per vim extrahere, & ideò paritatem non currere. *p.*6.*tr.*1.*tr.*27.§.*Verum.*

'Immunitatis effectus ſunt', quòd reus non poſſit extrahi ab Eccleſia per miniſtros laicos, niſi in caſibus exceptis.

Et tunc cum conſenſu Epiſcopi.

Quomodocunque in locum ſacrum peruenerit.

34 † Adde, quòd Eccleſia habet ius ſuum à Deo aut à Papa, & ideò cum nulli alij ſubiecta ſit, non poteſt illo ſpoliari vllo modo abſque Papæ conſenſu †. ſiue reus ſubdolis verbis, & fallaciis extrahatur; vt Bobadilla *to.*1.*lib.*2.*c.*14.*n.*80*(p.*1.*tr.*1.*reſ.* 26.*)* ſiue vi, aut dolo, vt Megala *in* 3.*part.lib.*4.*c.*2.*q.*1.*n.*32. *(p.*1.*tr.* 1.*reſ.* 16.*)* ſiue per Epiſcopi conceſſionem, vt ſupra dictum eſt, *n.* 20. etiam ſi ipſemet reus per vim, aut dolum extractus, &c. renunciet priuilegio immunitatis (nam debet id facere reſtitutus Eccleſiæ, cui primariò fauet priuilegium, & tunc non permitendò ſe ligare in Eccleſia, ſed liber ab Eccleſia exeundo, vt Farinac. 19.*n.*304.*p.*6.*tr.*1.*reſ.*32.*q.* 5. *)* Aut ſi ſic extractus commiſiſſet delictum pertinens ad forum laicale: nam qui prior eſt tempore, potior eſt iure; & non debet Eccleſia ſua immunitate priuari ob iniuſtam extractionem. Peregrin.*c.*51.*n.*25.contra Gamam *deciſ.* 57 *ibid.q.*4. Adde quòd Bulla loquitur disiunctiuè, *capiunt*, *vel incarcerant*, *&c.* & ideò intelligenda eſt comprehendere etiam iudicem, qui quomodocumque captum, vel extractum, incarcerat, &c. Bonacina *in dec. diſp.* 3. *queſt.* 7. *punct.* 9. *num.* 10. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 102. Qui etiam tenetur ad reſtitutionem reo omnium damnorum, quæ inde paſſus eſt, quia peccat contra iuſtitiam, priuando iure

Et ſi extrahatur extra caſus exceptos, reſtitui debet.

Et reſtitui ei omnia damna emergentia.

iure ſuo, primò, Eccleſiam reum tuendi, deinde ipſum, vt ab Eccleſia tueretur. Suarez *cap.* 13. *num.* 15. & alij. Nec obſtat D. Thom. dum *in* 2.2. *quæſt.* 99. *art.* 2. dicit, extrahentem reum ab Eccleſia committere ſolùm ſacrilegium, nam intelligit primariò, non etiam conſecutiuè, quatenus ſuppoſita immunitate competat reo tuitionis ius: & ſi expoſitio non placet, dic ab eo tranſeunter dictum, & gratia exempli, in quo non requiritur veritas. *p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 32. §. *Quæro tertiò.*

35 † Iuriſdictio verò iudicis laici eſt à populo, & Eccleſiæ poteſtati ſubiecta: qua proinde Summus Pontifex in aliquo caſu ſpoliare eum poteſt in finem ſupernaturalem, vt in hoc caſu ad maiorem Dei, & ſacrorum locorum propter ipſum reuerentiam. Cenſetur autem eum ſpoliaſſe in omnib. caſib. qui non excipiuntur, dum in omnib. caſib. reum gaudere mandat immunitate præter exceptos †. Et cum non diſtinguat de reo ante, vel poſt capturam, vel ſententiam, dicendum eſt gaudere etiamſi in Eccleſiam confugiat, per ſeipſum, vel alios à birruariis elapſus, vel etiam cum ipſiſmet birruariis, eò tractis per vim, vt ſupra dictum eſt: aut è carceribus, effractis foribus, fugiens, vt Nouar. *capite* 10. *numero* 11. & alij contra Petrum de Gregorio *in ſyntag. lib.* 33. *cap.* 22. *num.* 21. ſiue ab eis dimiſſus ſub iuramento redeundi, nam fides data, & iuramentum non tollit priuilegium immunitatis. nec in hoc caſu ab Epiſcopo dari poteſt licentia extrahendi ſub cautione de impunitate pœnæ corporalis, vt Palaus *punct.* 7. *num.* 13. *p.* 1 *tr.* 1. *reſ.* 19. *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 37. *& p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 22. *in fine, &* 26. *quæſt.* 5. Siue denique ad triremes, verbera, vel vltimum etiam ſupplicium damnatus, ad Eccleſiam confugerit, contra Sarpum *fol.* 54. Trullench *in decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 11. *dub.* 3. *n.* 29. & alij multi. Dices damnatus ad triremes efficitur ſeruus pœnæ. Ergo non eſt ab Eccleſia protegendus; quia Eccleſia non protegit ſeruos à dominis fugientes, c. *inter alia*, §. *ſi verò ſeruus, de immun. & alibi.* Reſpondeo primò: nego antecedens: nam hodie nullus per condemnationem ad aliquod opus publicum, etiam perpetuum, efficitur ſeruus pœnæ, vt ex auth. *ſed hodie, C. de donat.* Correa *p.* 4. *n.* 9. Reſpondeo ſecundo: Etiam ſi tales ſeruis æquiparentur, adhuc verè reos eſſe, quales non ſunt ſerui à dominis fugientes, priuſquam in Eccleſiam ſe receperint, & ideo non eſſe paritatem. *p.* 1. *t.* 1. *reſ.* 40. *p.* 3. *t.* 1. *reſ.* 37. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 47. *& p.* 6. *tr.* 2. *reſ.* 22. Cùm vero reus ad furcam ducitur per Eccleſiam, Peregrin. *c.* 5. *n.* 8. gaudere inquit immunitate, ſi ſit alius locus, vnde duci poſſit, ſi verò non ſit alius locus non gaudere. Megala abſolutè gaudere, inquit *conſ.* 46. Bobadilla abſolute, non gaudere *to.* 1. *lib.* 2. *q.* 14. *n.* 61. & hic quidem, in rigore iuris verius; ille verò magis piè, & ideò amplectendus, *p.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 30.

Et ſi in Eccleſiam confugiat poſt capturam.

Condemnationem, &c. adhuc gaudeat.

Et ſi per Eccleſiam tranſit reus, dum trahitur ad ſupplicium, liberari debet.

36 Secundus effectus immunitatis eſt, vt reus, dum eſt in Eccleſia, vel loco ſacro, non dicatur eſſe in territorio Principis: nam Eccleſia ſecundùm Aymon *conſ.* 908. *num.* 6. *lib.* 5. & alios non eſt propriè de territorio Principis. Vel dic, quòd licèt ratione ſitus verè ſit in territorio Principis, tamen quoad effectus iuris, & præcipuè ad ligandum

Secundo reus dum eſt in Eccleſia, non dicitur eſſe propriè in territorio Principis.

homine ſtatuto, non ita: vnde legiſtæ *in l.fin.ff.de iuriſd. omn. iud.* dicunt æquiparari inter ſe, eſſe in loco territorij exempto, & non eſſe in territorio. Ex quibus infertur, bannitum dum manet in Eccleſia patriæ, non frangere exilium, nec ab ea extrahi poſſe, ſi non eſt bannitus ob delictum exceptum, vt Sanch. *in opuſc.t.2.lib.6 c.1 dub.8.n.24.*& alij, præſertim, quò bannitus in alieno territorio capi non poteſt, vt Azeued. *lib.1.tit.2.c.3.n.7.p.4.t.1.reſ.92.& p.6 t.1. reſ.21.* Et multò minus in Eccleſia occidi, quamuis ſtatutum ſit, vt impunè occidi poſſit. Peregr. *c.5. n.11.* nam occidens incurret excommunic. papalem tanquam violator immunitatis, iuxta dicta *n.17.ibid.reſ 21.in fi.* Non poteſt etiam per laicos miniſtros armis ſpoliari, aut reb. furtiuis Ciarlin *c. 10. num. 16.* Maranta, & alij, contra Nald. v. *eccleſ. num.5. par.1 .tract.1.reſ.8.& p. 6. t.1. reſ.8 & 9.§.Verum.*

Vt le nec ab eo damnari poteſt.

37 Tertius effectus eſt, vt reus, dum eſt in Eccleſia, non poſſit à Iudice laico ad aliquam pœnam damnari. & ſi ſemel à Iudice Eccleſiaſtico mulctabitur vt infra, non poterit de cætero pro eodem delicto criminaliter accuſari, inquiri, aut iudicari, vt tradit Gloſſ. *in c.reum 17. q 4. v.vel ad mortem,* Archid.*ibid. n.3.* & alij. aliàs enim nec priuilegium immunitatis aliquid iuuaret, & reus bis puniri poſſet pro eodem delicto. *p.6.t.1.reſ.33.§.Sed hic obiter.* Adde Oldradum *conſil. 154. in fine.* Azorium *p.2.lib.9.q.12.*& alios non ignobiles, docuiſſe, quòd reus, qui ad Eccleſiam in delictis non exceptis confugiens, ab ea poſtea liber egreditur, non poſſit à iudice laico corporali pœna puniri, quam opinionem Perſicus *lib.1. cap.9.dub.12.num.121.*ait de iure veriorem eſſe, quia ſtatim ac reus Eccleſiam ingreditur, gaudere debet immunitate. Et quidquid ſit de huius opinionis veritate, ea ſaltem practicari omnino debet in quatuor caſib. nimirum, quando reus à Iudice Eccleſiaſtico condemnatus fuit, vt diximus; quando extrahitur in caſibus non exceptis; aut in exceptis, abſque licentia Epiſcopi, & quando in caſibus non exceptis ab Epiſcopo curiæ laicæ remittitur, præmiſſa cautione de delinquentis impunitate quoad omnem pœnam corporalem, iuxta cap. *id conſtituimus, & c. reum 17. q.4.* ſed hic vltimus poſt Conſt. Greg. non videtur locum habere, vt obſeruat Ambroſinus *c.11.n.6.* quia in ea permittitur reus concedi ſolùm in caſibus exceptis, pro quibus etiam corporaliter puniri poterit. Sunt autem pœnæ corporales, mors, triremes, exilium, carcer perpetuus, ſeruitus perpetua, & verbera, vt Suar. *de relig.tom.1.tr.2. lib.3.c.12. n.6 p.6.tr.1.reſ.33.& ex parte etiam in p.1.tr.1.reſ.12.*

Etiam poſt egreſſum ſi ab Eccleſiaſtico damnatus fuit.

Reus gaudens immunitate, non debet ea priuari ob delictum exceptum, poſtea commiſſum.

38 Petes hic primò: An reus confugiens ad Eccleſiam ob delictum non exceptum, committens poſtea delictum exceptum, extrahi poſſit tam pro delicto excepto, quàm pro non excepto? Affirmatiuè reſpondet Peregr. *c.6.n.10.* de eo qui in Eccleſia mutilationem vel homicidium perpetraſſet, quia ob iniuriam ſemel illatam dignus foret, qui immunitatis priuilegio generaliter priuaretur. Sed licèt talis reus id mereatur, quia tamen talis pœna in Conſtitut. ei non infligitur, & omnia delicta præter excepta immunia eſſe declarantur, contrarium tenendum

eſt

Digitized by Google

eſt cum Palao *punct.* 10. *num.* 12. & aliis *par.* 6. *tract.*1. *reſ.* 26. *quæſt.*14.

39 Petes ſecundò; Cuinam reſtituendus eſt reus ab Eccleſia extractus, in caſu, quo gaudere debet immunitate? Palaus *punct.* 11. *num.*13. non oportere inquit, quòd eidem Eccleſiæ reſtituatur, ſed ſatis eſſe, quòd reſtituatur alicui Eccleſiæ æquè tutæ commodæ: quia hoc priuilegium pro omnibus Eccleſiis vnitum eſt, & ſicut per extractionem ab vna omnis violatur, ſic per reſtitutionem factam vni, omnibus ſatisfit. Item ſufficere, quòd reſtituatur Epiſcopo, vel eius Vicario, quia Epiſcopus repræſentat Eccleſiam. Farinac. *tom.* 2. *conſ.* 168. *n.* 49. *in fine.* diſtinguit: & ſi reus petat reſtitui eidem Eccleſiæ, reſtituendum eſſe, ſi verò non petat, reſtitui poſſe alteri Eccleſiæ, vel Epiſcopo. Ego verò abſolutè teneo cum Barboſa *cap.*3. *num.*54. reſtituendum eſſe eidem Eccleſiæ, à qua extractus fuit, quod declarauit S.Congreg. Immun.an.1632. apud ipſum *p.*6.*tr.*1.*reſ.*27. Et cum extrahitur in caſu non excepto, reſtitui debet eidem Eccleſiæ, à qua fuit extractus.

40 In ordine autem ad Epiſcopum, & Iudicem Eccleſiaſticum, Eccleſiæ immunitas operatur primò, quod reus in Eccleſiam confugiens, non poſſit ab eo Curiæ laicali concedi, niſi per probationes in ſua Curia euidenter conſtet, reum non gaudere immunitate, iuxta dicta *n.* 20. Et dum eſt in Eccleſia, ſi aliunde viuere non poteſt, ab eo alimentari debeat, *l.præſenti, §.ſanè. C. de his qui ad Eccl. confug.* & DD. quos ad ſatietatem adducit Farinac. *cap.*19.*num.*297.*p.*6.*tr.*1.*reſ.*33.*§.Et tandem.* Epiſcopus verò non poteſt reum concedere, præter caſus exceptos. Et debet eum alimentare, ſi oportet.

41 Secundò, reus in Eccleſia exiſtens, non poteſt pro delicto non excepto puniri ab Epiſcopo corporaliter, vt triremibus, exilio, &c. ſupra enumeratis, cap. *inter alia, de immun.* ibi: *neque damnari debet ad mortem, vel ad pœnam,* & cap. *id conſtituimus* 17.*quæſt.*4. ibi: *de morte, debilitate, & omni pœnarum genere ſint ſecuri.* Farinac. *cap.*21. *num.* 335. & alij multi. Suar. *cap.*12.*num.*6. cum aliis neotericis. Sed ſolùm pœna pecuniaria, & ad damna, & intereſſe ſecuta ei, in quem deliquit; vel ſi pecuniam non habet, pœna aliqua corporali non multum afflictiua, nam hoc erit per accidens. Vide Farin *ibid.* Palaum *punct.*11. *num.* 10. & alios penes ipſos. Quas quidem pœnas non ſolùm poſſunt; ſed etiam debent Epiſcopi reis imponere, iuxta cap. *inter alia, cit.* ibi: *qui ad Eccleſiam confugit, legitimè puniendus ſit de eo, quod iniquè fecit,* &c. aliter iniuſtitiam facere, & delinquere, tradunt communiter Canoniſtæ *in d. cap. inter alia.* Hoſtienſis *n.* 1. Ioannes Andr. *n.*5. Anchar. *n.*2. Abbas *n.*13 *par.*6. *tract.*1. *reſ.*33. *à §. Sed hic obiter.* Et punire. Non tamen corporaliter.

42 Notandum eſt etiam hic, debitores fraudulentos cum bonis ad Eccleſiam confugientes, non debere ibi multo tempore tolerari, ſed ab Eccleſia eiici, vt S.Congreg.Epiſc.in vna Baren.die 12. Mart. 1600. Quæ etiam die 1. Decemb. 1617. decreuit, quòd decoctores res, & bona in creditorum præiudicium ad Eccleſias tranſportare non debent; ſed Iudici ſæculari conſignanda ſunt, vt illas, & illa, cui de iure, adiudicet. *p.*6.*tr.*1.*reſ.*17. *in fine.* Et debitores fraudulentos non diu fouere.

IMMVNITAS Eccleſiaſtica.

Immunitas Eccleſiaſtica quadruplex eſt.

1 † ECcleſiaſtica immunitas, ſeu libertas, eſt facultas Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum faciendi quidquid ſibi libuerit, niſi quod vi aut iure prohibentur: vel melius, eſt exemptio Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum bonorum, cauſarum, & perſonarum à iuriſdictione Principis laici, vnde hoc priuilegium quadruplex eſt, locale, de quo hactenus v. *Immunitas Eccleſiarum*, reale, de quo v. *Gabellas*; perſonale de quo in ſequentibus, & actionale, de quo v. *Iudex Eccleſiaſticus*, *&* v. *Iudex laicus*: & iterum de omnib. v. *Princeps*, & v. *Statutum laicale*. Diximus autem *ſup.n.*15. priuilegium locale Eccleſiarum tuendi reos ad eas confugientes, eſſe de iure diuino. Circa perſonale, & reale,

Et quoad forum Clericorum.

2 Cuuell. *in C. ſi cui*, *fol.* 301. & alij, dicunt, immunitatem ſeu exemptionem Clericorum à poteſtate laicali ortum habuiſſe à iure ciuili, & Palat.in 4. *d.*25.*diſp.*5.putat primò conceſſam eſſe à Conſtantino. Salgad.verò de *prot reg.tom.*1.*p.*1.*c.*1.*prel.*1.*n.*51. à Iuſtiniano Leſſ. *li.*2.*c.*33. *dub.*4.*n.*30. Sot.*in* 4. *d.*25. *q.*2. *art.*2. *concl.* 3. & alij Theologi dicunt, in ſpiritalib. eſſe de iure diuino, in temporalib. verò, de iure Pontificio, ſed diuino maximè conſonam. Sed prima ſententia communiter reprobatur: nam quamuis ex Imperatoribus Conſtantinus immunitatem primus acceptaſſe videatur, tamen in Concil. Aquilar. & Matiſcon. II. dicitur, ortum eam habuiſſe à tempore naſcentis Eccleſiæ. Quod contra Paulum Seruitam probat Bellarm. *fol.* 7. *ex* 1. *ad Tim.* 5 Contra ſecundam etiam eſt, quia in S. Canonib. ſæpiſſimè inculcatur, Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum immunitatem quoad perſonas, & bona eſſe de iure diuino, aut de ordinatione conſtitutam, vt videre eſt in Concil. Lateran. ſub Innoc. III. cap.46.& ſub Leone X. ſeſſ.in Trid. *ſeſſ.*25.*c.* 20. *in cap. quamquam de cenſ.* in can. *ſi Imperator diſt.*96. can. Sylueſt. 11.*q.*can. *relatum, eod.* & alibi. Neque dicas cum Molina *de iuſt.tom.*1. *tr.* 2. *diſp.*31.*n.*6. Concilia, & Pontifices ſumere ius diuinum latè pro Canonico. Nam prætterquam quòd ius diuinum in locis citatis diſtinguitur ab humano, & conſequenter à Canonico, hæc reſponſio nullo pacto aptari poteſt Tridentino, quod Dei ordinationem, & canonicas ſanctiones expreſsè diſtinguit.

Eſt de iure diuino, & Canonico.

3 Dicendum igitur, immunitatem Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum immediatè à iure diuino, deinde verò à Canonico ſtatutam eſſe. Et ita tenent communiter Canoniſtæ, compluresque Theologi cum Azorio *p.*1. *lib.*5.*c.*12 *q.*1.Laym. *lib.*4.*tr.*9.*c.*8.*n.*1.Filliucio *tom* 1. *tr.*16.*c.* 11. *n.* 316. & nouiſſimè Rota Romana coram Cardinali Mellino *in vna Albanen. die* 28.*Iuni* 1630.Neque obſtat quod in ſacris litteris de immunitate non habeatur locus; nam non omnia ad ſalutem & Eccleſiæ ſtatum neceſſaria habentur in ſcripturis, vt videre eſt de materia & forma aliquorum Sacramentorum, quæ non niſi per traditionem ab Apoſtolis ad nos peruenerunt, quod ipſum de immunitate dici debet, ſi Conciliis fides habenda eſt,

Digitized by Google

eſt, eam à iure diuino procedere affirmantibus. Et ſic reſpondet Rota *ibid.* cum Granado in 3.*p.contr.9.tr.4.diſp.4.ſect.2. n.16.p.5. tr.1. reſ.* 21. *&* olim *p.1.tr.2.reſ.1.& p.7.tr.1.reſ.2. &* 7.

4 Quæ omnia procedunt quoad exemptionem Clericorum etiam in ciuilibus, vt habetur expreſsè in cap. *nullus Clericus* 11. *q.*1. *&* in Trident.*ſeſſ.24.cap.*20. præter aliquos caſus expreſſos in cap *tranſmiſſa*, *&* cap. *vtrum, de foro comp.p.4.tr.1.reſ.66.* — Etiam in ciuilibus.

5 Et procedunt etiam quoad omnia Eccleſiaſticorum bona, quomodocumque ad eos pertineant, vt latè Rota Romana *vbi ſup.* nam eo ipſo quòd bona Eccleſiæ, ad Eccleſiaſticos tranſeunt, à laicali iuriſdictione eximuntur, & ſub dominio Chriſti ſpeciali iure conſtituuntur, qui ſicut à tributis omnino immunis fuit *Matth.*17. ita etiam Eccleſiæ eius ſponſa, & Eccleſiaſtici eius familiares immunes eſſe debent. Et ſanè non eſſet plenè exempta perſona, niſi etiam eius bona eſſent exempta, vt tradit Abbas, & Canoniſtæ communiter *in c. Eccleſia S. Mariæ, & in cap. quæ Eccleſiarum, de conſt.p.2.tr.2.reſ.26. & 43.p.5.tr.1.reſ.27.& p.6.tr.3. reſ.7.§.Vnde ex his.* — Et quoad omnia bona.

6 Huic autem immunitati in primis non poſſunt derogare Reges, & Principes; non ſolùm quia eſt de iure diuino, aut ſaltem canonico, ſed etiam dato, quòd à iure ciuili ortum habuiſſet. Nam in primis quod ſemel conceſſum, & acceptatum eſt, non poteſt amplius repeti. Felin. *in c. Eccleſia S. Mariæ n.* 124 Deinde in hoc priuilegium conſenſerunt populi, à quibus Principes ipſi poteſtatem adepti ſunt. Tertiò, quia Pontifices, & Concilia, quæ ſunt ſupra ipſos, illud confirmarunt. Et hæc doctrina vera eſt non ſolùm de immunitate totius Eccleſiæ, ſed etiam vnius Eccleſiæ tantùm, vt Genuenſ. *in pract. trienn.*17. *q.* 480. *n.* 2. quia per ſtatutum contra immunitatem Eccleſiæ particularis ſemper præiudicatur cæteris indirectè, & illud ferentes excommunicari videntur in Bulla Cœnæ ibi *quarumcumque Eccleſiarum quomodolibet præiudicatur.* Azor. *p.1.l.5.c.13.q.5.* & alij, contra Souſam in eum locum *c.16 diſp.*84. *concl.5.n.6.p.5.tr.1.reſ.*14.& antea *in p.1.tr.2. reſ.2. & 61.& in p. 4. tr. 1. reſ.82.§. Deinde.* Ex quibus ſequitur, quòd ſi Princeps priuilegium aliquod alicui Eccleſiæ, aut Eccleſiaſticorum domui concederet, non poſſet poſtea reuocare, *reſ.61.cit.* Vnde multò minus reuocari poteſt priuilegium Conſtantini, vt Eccleſiæ ædificari poſſint per totum orbem, c. *futuram* 12.*q.*1. quod toti Eccleſiæ conceſſum eſt, vt diximus v. *Eccleſia, n.1.& p.7.tr.1.reſ.*8. — Vnde non poſſunt ei derogare Principes.

7 Deinde contra priuilegium immunitatis non poteſt præualere conſuetudo etiam immemorabilis, etiam miſta laicorum, & Clericorum, etiam contra imunuitatem partialem alicuius Eccleſiæ. Vide v. *Conſuetudo, à n.* 2. — Conſuetudo.

8 Rurſus, priuilegio immunitatis non poſſunt renunciare ipſimet Clerici, nec quoad patrimonialia: quia id ipſis interdictum eſt tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, 11.*q.* 1.can. *inſolita, &* can. *placuit*, *extra de foro comp.* & ibi Abbas *n.*7.& DD. communiter. Ratio eſt, quia hoc — Clerici ipſi.

Digitized by Google

Cum Epiſcopo.

priuilegium conceſſum eſt ſtatui Clericorum generaliter, priuilegio autem communitatis nemo cedere poteſt, *cap. ſi diligenti. de foro compet.* Et procedit etiam de Epiſcopo, Farinac. *de inquiſ. q.8. n.23 .p.1. tr. 2. reſ.3. tr.1.reſ.29.*

Aut Summo Pontifice.

9 Denique nec Summus Pontifex poteſt Eccleſiaſticæ immunitati in vniuerſum renunciare, etiamſi ſit de iure humano, & ciuili. quia Papa non eſt abſolutus dominus bonorum, & iurium ſuæ ſedis, eorumque ſedis, quæ ſibi à Principibus collata ſunt (cum ſint donata principaliter Chriſto, & proinde Sedi, non perſonæ;) ſed ſolùm diſpenſator fidelis, & prudens. Suár. apud Ceuallos *de cognit.per viam viol.in proœm. c.6.p.1. tr.2.reſ.2.* Poteſt tamen renunciare in aliquo caſu ex cauſa iuſta delegando ſibi Principes in iuriſdictione Eccleſiaſtica contra Clericos, &c. Circa quod

Niſi quód Papa poteſt ex iuſta cauſa concedere laicis aliquam actionem Eccleſiaſticam.

Quam alicui dicunt conceſſam Regi Hiſpaniarum.

10 Dubium primò eſt, an Papa reuera in aliquibus Regnis immunitati præiudicauerit, ſuam iuriſdictionem laicis Principibus delegando? Et Peſantius *de immun.diſp.3.* affirmat circa Tribunal *de la fuerca*, Gueuara *de orig. & vſu mon. &c.* circa Monarchiam Siciliæ. Graſſalius *Reg. Franc.lib.2 iur.1.2.*circa priuilegia Regia Francorum pro conferendis beneficiis Regni ſui, & Zanardus *tom. 3.c.* 50. circa priuilegium Reip. Venetæ procedendi in aliquibus caſibus contra Clericos, *p.1. tract.2.reſ. 2.* Sed Cauallos *vbi ſupra gloſſ.9.* negat, Regem Hiſpaniarum circa tribunal *de la fuerca* priuilegium habere; ſed ex alio capite iuſtificari. *par. 3. tract.1.reſ.64.* Et quidquid ſit de his,

Regi Galliarum.

Et Reipublicæ Venetæ.

11 Maius dubium ſecundò eſt an talia priuilegia, poſito quod adſint, reuocentur quotannis in Bulla Cœnæ? Nam certum eſt, vt ex multis probat Souſa *cap.26 diſp.102. n.2.* Papam derogare poſſe cuicumque priuilegio, etiam in remunerationem, aut ex contractu, & pacto oneroſo, qualia ſunt concordata cum Regibus conceſſa: etiam ſi per immemorialem conſuetudinem obſeruata ſint. Siquidem priuilegium conceſſum ſubdito, ex DD. communi reuocari poteſt: & iuriſdictio delegata reuocari poteſt ad libitum. Vide Suarez *de immunit. lib. 4. cap. 34. num. 27.* (& quamuis Papa promiſerit, ſe ea non reuocaturum, ſemper tamen reuocandi poteſtatem ſibi reſeruat, quia etiam à ſe abdicare non poteſt. & ideo Sixtus V. in Bulla Cœnæ ann. 1586. reuocatur priuilegia conceſſa etiam Imperatori, & Regibus, etiam per vim contractus, *p.5.tr.2.reſol.14.*) Diſparitas autem à Principale laico eſt, quia priuilegium conceſſum à Principe Eccleſiæ, eximitur de poteſtate laicali, & ideo non poteſt amplius reuocari, vt dictum *num.6.* at priuilegium conceſſum Principi, non fit liberum à iuriſdictione Eccleſiæ, & Summi Pontificis. *p. 3. tr. 1. reſ.57.& p.5.tr.1.reſ.14.*

Quis omnes reuocare poteſt ad libitum, quomodocumque conceſſæ ſint.

12 Hoc ergo ſuppoſito vt certo, Filliuc. *tom.1.tract.16.cap.10.n.258.* & alij docent, talia priuilegia in Bulla Cœnæ non reuocari, quod in ſpecie de concordatis tradit Pereira, *par.1.cap.6. num.* 13. quia ait ipſe, non ſunt priuilegia, ſed contractus vltro citroque obligatorij. Saitus verò *li. 3.c.25.n.*10.Maynardus *p.2.ar.18.n.10.* & alij, dicunt, reuocari: nam Papa

Et de facto reuocat quotannis in Bulla Cœnæ ſecundum aliquos.

id

id clarè explicat per illam clauſulam reuocatoriam generalem,*non obſtantibus,&c.* & procedere etiam in concordatis,ait Azor. *to.1.li.5.c.*12. quia conceduntur per modum priuilegij, vt docet Suar. *p.1.tr.2.reſ.*61. *& p.* 3. *tr.1.reſ.*74. His præmiſſis,

13 Gaudent immunitate Eccleſiaſtica in ciuilibus, & criminalibus, in perſona, & bonis, in primis Clerici, etiam in minoribus,etiam primæ tonſuræ,& coniugati. Immo (ſaluo Sacræ Congregationis Immunitatis Oraculo)etiam non tonſurati,ſi habitum ferant, & alicui Eccleſiæ inſeruiant in ordine ad Ordines ſuſcipiendos, aliaque habeant requiſita Tridentini, de quibus verbo *Clericus quoad forum* (quæ tamen non requiruntur pro priuilegio canonis, vt dictum v. *Excommunicationes*, *num.* 2. nec pro exemptione gabellarum, vt v. *Gabellas ſoluere.*) Probatur autem ex cap. 2.*de foro comp.* ibi: *Nullus iudicum neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum vllum, aut minores Eccleſiæ ſine permiſſu Pontificis per ſe diſtringere, aut condemnare præſumat.* vbi Gloſſa per minores Eccleſiæ, intelligit ſeruientes deputatos ad eius obſequium. Vnde hanc ſententiam firmare videtur noſter Barbat.*in eum locum num.*29.*&* 33. Quod autem ait Reginaldus *tom.* 1. *libro* 9. *cap.* 23. *n.* 354. text. cit. loqui de deputato ad Eccleſiæ miniſterium perpetuum, optimè refellitur à Narbona *part.* 3.*lib.*4. *titul.*1.*leg.*20.*gloſſ.*1 *num.* 27.ſi quidem non perpetuitatis, ſed ſeruitij qualitas reſpicitur à iure, quæ æquè in temporale cadit, ac in perpetuum: & cum hoc priuilegium conceſſum ſit in gratiam Eccleſiæ, vt miniſtros habeat priuilegiatos *ex capit. Eccleſiarum ſeruos* 12. *quæſt.* 1. temporaliter ſeruientes debent exempti eſſe pro tempore, ſicut ſeruientes in perpetuum, exempti ſunt in perpetuum. Etiam ſi priuilegio canonis non fruantur, quia hæc priuilegia non conuertuntur.*p.6.tr.3.reſ.*36. Gaudent autem foro Clerici.

14 Item Clericorum vxores: nam vxor ſequitur forum mariti *l.fin. C. de incol.* Sanchez *in opuſc. tom.* 2. *lib. cap.* 1. *dub.* 3. *num.* 2. contra Marinum, & Bonacinam, etiam poſt Clericorum mortem, ſi in viduitate permaneant. addit ipſe; nam quamdiu ad ſecunda vota non tranſeunt, in primo matrimonio perſeuerare cenſentur. *par.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 45. *& p.*4.*tr.* 1. *reſ.*41. Eorũque vxores.

15 Item Clericorum filij legitimi ante clericatum ſuſcepti, durante patris vita. Barboſa *de iure Pont. lib.* 1.*c.* 39. §. 2.*num.* 62. & S. Congregatio Card. apud ipſum die 18. Martij 1631. *p.*1.*tr.* 1.*reſ.* 7. *& p.* 4. *tr.* 1. *reſ.*11.

16 Item Clericorum patres, & fratres in eadem domo cohabitantes pro indiuiſo, ab onere hoſpitandi milites, aut in hunc finem ſoluenda pecunia, exempti ſunt: etiamſi Clerici ſint minores, quia priuilegium perſonæ communicant ſocij, gloſ.*in l.fin.C.de mun.* Sic Riccius *p.*3.*reſ.*28.*n.*1. *&* 2. & alij multi contra Marinum, *p.*4.*tr.*1. *reſ.*32. Filij.

17 Imò hoc priuilegio gaudent laici habitantes in domibus Clericorum conductitiis: nam hoſpitium militum redundat indirectè in damnum domorum. Sacra Congregatio die 9. Iun. 1617 *p.*4.*tr.*1.*reſ.*32.

18 Et mancipia, & ſerui Clericorum in perpetuum gaudent priui- Et ſerui.

legio

Patres, & fratres cohabitantes.

legio fori, quia computantur in cenſu dominorum, Belletus *tit. de fau. Cler. real.* §.1 *num.*12. Idque etiamſi ſint infideles, nam immunitas non ſuffragatur ipſis, ſed ipſorum dominis. Paramus *in defenſ. iuriſd. S. Off. c.* 14. *n.* 47. Et Narbona *vbi ſup.* idem docet de ſeruis ad tempus, quia pro tempore ſeruitutis ſunt quid acceſſorium ipſis Clericis. Id quod à fortiori procederet, ſi his priuilegio non gaudentibus, graue aliquod incommodum in dominos redundaret, vt ait Menoch. *de arbitr. caſ.* 562. *n.*7. *p. tr.* 1. *reſ.*47.

Et ſerui.

Item familiæ Epiſcoporum.

19 Deinde à fortiori gaudent priuilegio fori laici familiares Epiſcoporum, quibus multa conceduntur, quæ aliis Clericis non ſunt permiſſa, vt Guazzinus *tomo primo defenſ.* 20. *cap.*9 *num.* 13. Sic Abbas, Hoſtienſis, Ioannes Andreas, Butrius, Zambellus v. *Eccleſia quoad eius liberi. num.* 10. & DD. communiter apud Acugnam *in decret. p.*1. *d.*32. *c.* 20. *num.*11. contra Suar. *de immun. lib.*4. *cap.*29. *n.*9. & Moſcoſum *in allegat. Hiſp. idiom. p.* 2 *tr.*2. *reſ.*98. *p.*3. *tr.*1. *reſ.*30. *& p.*6. *tract.*2. *reſ.*2. *&* 3. *&* 19. in fine. Etiam in delictis communibus, & extra Officium commiſſis; contra Cuttelium *in patr. reg. iur. cap.* 1. *num.* 21. & declarauit Sacra Congregatio facto verbo cum Sanctiſſimo die 2. Martij. 1611. apud Raum *de immun. p.*5 *tract.*1. *reſ.*125. & nouiſſimè an. 1632. ad omnes Epiſcopos Siciliæ; vbi etiam extat decretum Viceregium anni 1460. directum ad Officiales Caſtri Ioannis id præcipiens, ad inſtantiam Epiſcopi Catan. & aſſeruatur in Cancell. Regia Steph. Macri *fol* 144. *p.*6. *t.* 2. *reſ.* 6. Procedit etiamſi Epiſcopi ſint Titulares: quia nimirum hi habent Epiſcopi dignitatem, intuitu cuius hæc immunitas Epiſcopi famulis conceditur: eorum tamen famuli non ab ipſis, ſed ab Ordinario loci, in quo degunt, puniri debent. Sacra Congregatio die 17. Ianuar. 1618. apud Ciarlin. *c.*20. *n.* 19. *p.*5. *tr.*1. *reſ.*25. & ordinauit Eminentiſſimus Ragio, olim Auditor, de mente SS. D. N. Vrbani VIII. in cauſa familiarium colonorum, partialium, & bonorum Archiepiſcopi Rhodien. 24. Maij 1639. *p* 6. *t.*2. *reſ.*4. Et in ſpecie de Bariſello Sacra Congreg. in vna Sorana *die* 25. Aprilis 1614. de Fiſcali *die* 15. *April.* 1615. & de Notario *die* 6. *Aug.* 1602. apud Sellium *in ſelect. can. c.*18. *n.*25. *p.*4. *tr.*1 *reſ.*30. §. *Notandum, & p.* 5. *t.*1. *reſ.*1.

Etiam in delictis extra officium.

Etiam Titularium.

Quod probatur iuribus.

Probatur autem ex cap. *fin. de off. Archid. &* cap. *Eccleſiarum ſeruos*, nam in primo omnes Epiſcopi familiares abſque perſonarum aut cauſarum diſtinctione à ſæculari iuriſdictione declarantur immunes; & in ſecundo licèt idem dicatur de ſeruis perpetuis, DD. tamen ex connexione materiæ eo ad fauorem familiæ Epiſcopalis vtuntur. Deinde accedunt rationes, quia priuilegium capitis extendi debet ad acceſſoria, & appendices, *c. quantis, de priuil. c. liceat eod. & Auth. habita C. ne filius pro patre*, & priuilegium domini extendi debet ad ſeruos. Albericus *in l.*1 *C. de Epiſc. & Cler. num.*4. quia exempta ab aliquo foro perſona, cenſetur etiam exempta eius familia, *c.*1. *de priuil. in* 6. *l. non aliter, ff de iud. & l* 2. *C. de Epiſc. & Cler.* maximè, vt docet Oldrad. *conſ.* 293. *num.*5. quando aliter vſus familiarium dominis incommodior redderetur, *par.*6 *tract.*2. *reſ.* 3. Adde, quod ſcrinia, ſcilicet ſecretarij, bellarij, archiuiarij, &c. Imperatoris, gaudent indiſtinctè priuilegio

Et rationibus.

fori

fori Imperialis cum ipſorum domo, & familia, *l.an ſacris, C. de proximis ſacr.ſcrin.par.5.tr.1.reſ.1.§.Sed omnia*, circa medium.

At obiicit Moſcoſus, Epiſcopos familiam armatam habere non poſſe, gloſſ. *in cap. dilecto, de ſent. excomm.* Deinde, nullum canonem extare, qui Epiſcopi familiam in cauſis communibus exemptam declaret. Tertiò, Papam non poſſe laicos de poteſtate iudicis laici Principibus inuitis eximere. Quartò, poſt Tridentinum ſolos Clericos cum ſuis requiſitis gaudere poſſe immunitate ſecundum Suarez. Quintò, abſurdum eſſe, Epiſcopum in delictis ſuorum familiarium eſſe Iudicem competentem contra *l. qui iuriſdictionis, ff. de iud.* Sextò, affert litteras Regis Ferdinandi, Iſabellæ, ſtatuentes, familiares Prælatorum ſubiectos eſſe poteſtati laicali. Septimò, nam aliàs poteſtas Regis nimium minueretur, & reſpublica propter huiuſmodi familiariũ delicta perturbaretur. *p.6.t.2.reſ.1.* Affert quoque exemplum Vrbis, in qua Epiſcoporum familiares non gaudent foro: & Siciliæ in qua ait ipſe, dicti familiares, vt gaudeant clericali charactere inſigniti eſſe. *Ibid.reſ.10.à §.Verum.* Et denique Cardin. declarationes, quas attulimus, nec certas eſſe, inquit, nec neceſſariò ſequendas. *ibid. reſol.6.§.Dicendum.*

Et argumenta Maſcoſi in contrarium.

Quibus ſic reſpondemus. Ad primum, falſum eſſe aſſumptum: nam Epiſcopi ex vi ſolius iuriſdictionis Eccleſiaſticæ habere poſſunt familiam armatam ad carcerandum, & pœnas corporis inflictiuas circa ſanguinem imponendum, & terminare iudicium ſine recurſu ad brachium ſæculare; vt de Inquiſitoribus (cum quibus Epiſcopi contra hæreticos procedunt, ex *Clem.1.§. prætor quod.*) diximus v. *Inquiſitorum. num.25.* Habent enim Imperium in ſua diœceſi, *c. contra idolorum*, cap. *propè vias, 26. q. 5.* vnde concluditur habere poſſe familiam armatam ex text. *in l. illicitas, ff de off. præſ. §. qui vniuerſas.* Nam conceſſo fine media etiam conceſſa cenſentur. c. *cum infirmitas, de pœn. &* c. *quoniam, de ſent. excom. &* conceſſa iuriſdictione, cenſentur conceſſa omnia neceſſaria ad eam exercendam, *l. 2. ff. de iuriſd. omn. iud.* præſertim quòd in cap. *pernicioſum, de off. iud. ord.* conceditur Epiſcopo facultas ad completum iudicium, per illa verba *inquirendi, vlciſcendi, iudicandi, & ex c.3. ſeſſ. 25. Trid.* habet ordinariam iuriſdictionem etiam contra laicos, per bonorum apprehenſionem, ad quam familia armata multum conducit: accedit quòd ipſum Trident. id ibi ſupponit, dum ait: *per ſuos proprios, aut alienos executores, &c.* quæ verba ſatis violenter interpretantur à Berrera *conſ. 4. & 6.* vera enim interpretatio (ex eodem Trid. *in rubr. de recip. & obſeru. Decr. & Conſtit.* Pij V. *ad calcem ipſius*) à ſolo Papa, aut Sacra Congregatione petenda eſt, quæ ad inſtantiam S. Caroli Borrom. coram Sanct. P. Pio V. die 5. Iun. 1567. declarauit, Epiſcopum tenere poſſe familiam armatam. Et ideo hanc ſententiam tenent DD. quos citat & ſequitur Ciarlin. *c. 58. n. 25. & 54.* Barboſa *de pot. Epiſc. p. 3. alleg. 107.* Molinus *de brachio regio p. 4. num. 258.* & eſſe communem, tradit Martha *de iuriſd. par. 50. num. 12. p.6. tr.2. reſ.5.* Confirmantur prædicta: nam Epiſcopus habet territorium ad exercendam iuriſdictionem contentioſam, *c. omnes baſilicæ 16. q. 7. &* cap.

Diſſoluuntur. Et contra ipſum oſtenditur Epiſcopum habere poſſe familiam armatã.

Sicut habet territorium.

Carcerem.

Digitized by Google

cap. *vt animarum, de conſt. in* 6. Gloſſa Ioan. Andreas, Felinus, & alij apud Leonem *vbi ſupra*: diœceſis namque, & territorium idem ſunt; Panorm. *conſ.* 81. *num.* 7. *lib.* 1. Alexand. *conſ.* 248. Item habere poſſunt carcerem, cap. *Epiſcopus, de off. ord. in* 6. ergo, & carcerum cuſtodes, *Clem.* 1. §. *Sanè. de hæret.* & miniſtros, qui reos capiant, ad carceres ducant, c. *contra idolorum*, & ibi Gloſſ. 26. *quæſt.* 5. *&* cap. *attendendum.* 16. *quæſt.* 4. Denique multa crimina ſunt miſti fori, gloſſ. *in cap. cum ſit generale, de foro compet.* in quibus datur locus præuenienti, *l. ſi quis poſtea*, & ibi DD. *ff. de iud.* & ita præuentio realis, quæ fit per capturam, præcedit verbalem: ergo Iudex Eccleſiaſticus debet habere familiam armatam, per quam in his delictis reos realiter præuenire poſſit: alioqui ſi implorare debet brachium laicum, numquam illud præueniet, vt benè probat Franciſcus de Leone *p.* 1. *c.* 9. *n.* 9. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 17.

Et cuſtodes.

Ad ſecundum reſpondemus, canones loqui etiam pro delictis communibus, quod conſtat ex interpretatione Sacræ Congreg. facto verbo cum Sanctiſſimo, vt dictum eſt initio *p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 6.

Et Papam eximere poſſe aliquos laicos de iuriſdictione laicali.

Ad tertium, falſum eſſe quod Papa non poſſit eximere laicos de iuriſdictione laicali; nam licet non habeat dominium directum in totum orbem (quod tamen affirmat inter alios Solorzanus *de Ind. iur. lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 17. habet ſaltem indirectum, & habitum ex iuſta cauſa exercendum, & ideo ex iuſta cauſa eximere poteſt laicos de poteſtate laicali. Portocarrero *in alleg. pro iuriſdict. S Off. num.* 33. Merolla, Mancinus, & Valboa *in cap.* 1. *de foro compet.* iuſta autem cauſa eſt honor & reuerentia dignitati Epiſcopali debita, rectaque cauſarum fori Eccleſiaſtici adminiſtratio, eximendi miniſtros Epiſcopi; nam in multis iuribus aliqui ob dictam rationem eximebantur à iuriſdictione ordinaria, & ſubdebantur ſuperiori ſui officij; vt *in l. fin. Cod. de iuriſdict. omn. iud.* l. *in officiales, C. de off. Rect. prou.* l. *ex eo, Cod. de agent. in reb. &* alibi. Imò hæc exemptio concedebatur etiam vxoribus officialium, l. *ne ad diuerſa.* 1. *C. de ſilentiar. lib.* 12. filiis, *l. eos, C. de fabricen. lib.* 10. matribus, *l. fin. C. de caſtrenſ. & min. eod.* ac etiam in ſeruis, & colonis, *l.* 1. *in ſacris, C. de ſac. ſcrin. lib.* 11. non ſolùm ſi eſſent rei, ſed etiam ſi actores, l. *in viros, C. de comit. conſiſt. li.* 12. Et denique, ſi aliunde non conſtaret, Papam id facere poſſe, ſatis conſtat eo, quia fecit, & declarauerit: nam factum Papæ in dubium reuocari non debet, cap. *in memoriam* 19. *diſt.* Anton. de Butrio *in cap* 2. *de tranſlat. num.* 6. & alij. Adde, quod etiam laici poſſunt ſubmittere iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, vt dicemus v. *Statutum laicale. num.* 17 *p.* 6. *tr.* 2. *reſ.* 7.

Et non omnes, qui gaudent immunitate ferre debere habitum, & tonſuram.

Ad quartum, Tridentinum ibi ſolum diſponere de Clericis, vt patet ex illo exordio: *Nullus prima tonſura initiatus, &c.* non autem de aliis perſonis, quæ non titulo Clericatus, ſed alio quocumque, immunitate de iure communi gaudebant, vt DD. communiter poſt Concilium ſcribentes, inter quos Ghilinus v. *Epiſcopus, num.* 5. Megal. *tom.* 2. *reſ.* 122. *n.* 7. Gambacurta *lib.* 4. *c.* 3. *n.* 7. Vnde nihil facit contra familiam Epiſcopi, quæ non intuitu Clericatus, ſed honoris Epiſcopalis immunitate fruitur, *par.* 1. *t.* 2. *reſ.* 98. *p.* 5. *tr.* 1. *reſ. in fine, & p.* 6. *tr.* 2. *reſ.* 8.

Ad

Digitized by Google

Ad quintum non eſſe abſurdum, quòd Epiſcopus ſit iudex in delictis ſuorum familiarium; ſicut non eſt abſurdum, quòd id faciant Inquiſitores Hiſpani, Martianus fecerit in ſuos cubicularios, *l. 3. C. de prapoſ. ſacr. cubic. li. 12. & Zeno in ſilentiarios, l. 4. C. de ſilent. eod.* nec de his caſibus loqui Vlpian. in lege adducta, *ibid. reſ. 9.*

Ad ſextum, litteris Regis Catholici opponimus Oraculum Summi Pontificis, qui eſt caput Eccleſiæ Catholicæ, & ad quem ſpectat declarare Canones, & Concilia, præſertim, quod in dubio de iuriſdictione inter laicum, & Eccleſiaſticum huius eſt definire, vt dicemus v. *Opinio, num. 11. par. 6. tr. 2. reſ. 9. §. Ad ſextum.* Ad ſeptimum, nimis procaciter aſſerere Moſcoſum, quod Epiſcopi in delicta ſuorum familiarium conniueant, cum perturbatione reipublicæ; ac proinde videri dignum, qui comprehendatur in illa regula Trid. *initio Indicis lib. prohib. tit. de correct. libr.* Quod autem addit de diminutione regiæ poteſtatis, ironicè etiam in ſimili aſſeritur à Portocarrero *num.* 6. nam (ait ipſe) nimium conſiderabilis ſubtractio ſit, cùm inter millia millium laicorum, quadraginta vel quinquaginta in cenſum Eccleſiaſticorum referuntur, vt proinde miniſtri laici, alios obliti, toti iſtis inuidere debeant, tamquam reipublicæ perturbatoribus, & ſine quorum cognitione regia poteſtas multum decreſcit. *Ibid. reſ. 10.*

Exemplum Romæ, quod adducit Moſcoſus *num. 79.* dicimus non eſſe trahendum in alia loca: nam ibi eſſe poteſt aliqua iuſta cauſa benè viſa Summo Pontifici, & forſitan erit reuerentia ſuæ ſanctitati debita, ob quod familia etiam Cardinalium, quæ etiam ſecundum Pereiram *tom. 1. cap. 10. num. 13.* gaudet vbique priuilegio fori, Romæ eo non gaudet, vt Bonacina *tom. 3. diſp. 1. quæſt. 16. punct. 3. num. 7.* Quòd verò ait de Regno Siciliæ, mendacium eſt. nam ex litteris viceregiis anni 1567. & ad inſtantiam Epiſcopi Agrigentini, & an. 1621. ab Excellentiſs. de Lemos ad inſtantiam Archidiaconi Meſſanen. mandatur ſeruari priuilegium fori, *tam quoad Clericos habentes requiſita Trid. quam quoad familiares & officiales Epiſcoporum, & ſic hodie ſeruatur in praxi. Ibid. à §. Verum.* Denique, circa declarationes, & oracula Sac. Congreg. de hac re, non poteſt allegari ignorantia; ſiquidem ex lite habita inter S. Carolum Borrhom. & miniſtros regios Mediolani coram Pontifice, & reſponſionibus, quæ quotidie ad Epiſcopos à S. Congreg mittuntur authenticæ. id adeo clarum eſt, vt probatione non indigeat, gloſſ. *in c. appellanti, de appell.* & DD. communiter. Nec dici poteſt, non eſſe dictis declarationibus neceſſariò ſtandum, aut eas facere pro ſtatu Eccleſiæ tantùm. Nam primum damnauit S. D. N. in decreto diei 2. Auguſti 1631. maxime quòd dictæ declarationes feruntur ex ordine S. P. & facto verbo cum ipſo, vt docet Merolla *tom. 2. diſp. 4. cap. 4. dub. 12. num. 173.* & contra ſecundum eſt, quod litteræ ſupra citatæ miſſæ ſunt extra ſtatum Eccleſiæ, & Congregationes Cardinalium erectæ ſunt à Summo Pontifice pro reſoluendis difficultatibus totius Eccleſiæ *p. 6. t. 2. reſol. 6. §. Dicendum.*

Et dictos familiaros in Sicilia gaudere foro ſine habitu & tonſura.

Digitized by Google

Item gaudent familiares Inquiſitorum.
Archimandritæ.

20 Quod autem dictum eſt de familia Epiſcopi, procedit etiam in Inquiſitoribus, vt dicemus v. *Inquiſitorum num.25.* item in familia habentis Territorium, & iura Epiſcopalia cum poteſtate iuriſdictionis, vt eſt in Sicilia Archimandrita Meſſanen. nam hi habent iuriſdictionem, ratione cuius Epiſcopis hoc priuilegium conceſſum eſt. Ciarlinius *cap. 28. à num.26.p.5.t.1.reſ.25.* Item in familia Vicarij Epiſcopi, vt ait Nouarius *de elect.fori q.36 ſect.2.p.3.t.1.reſ.36.* Et denique potiori iure procedit in familia Legati, ſeu Nuntij Apoſtolici, qui non ſolùm habet iuriſdictionem ordinariam Epiſcopi, vt probat Fagundez *in decal. tom.1.lib.2.c.41. num.22.* & alij communiter, vnde docet Calderin. *conſ.11.* quòd quidquid poteſt Epiſcopus in diœceſi reſpectu iuriſdictionis, poteſt Legatus in ſua prouincia; ſed præterea eſt ſupra omnes Ordinarios, tamquam Summi Pontificis vices gerens *c.2. de legat. in 6.* & ibi DD. communit. *p.6.tract.2.reſ.2.& t.8.reſ.2.* in fin.

Et legatorum, Nuntiorumve Apoſtolicorum.

Verum eſt, quòd offendens quem ex his familiaribus in officio, punitur à iudice familiaris.

21 Petes hic: Si offendatur laicus familiaris Epiſcopi, quinam iudex cognoſcere debet? Eccleſiaſticus ne, an laicus? Reſpondeo, ſi offendatur vt talis, intuitu officij, ſeu in officij executione, ad Eccleſiaſticum pertinet: nam in hoc caſu offenditur ipſius iuriſdictio, & dignitas, & intrat argumentum, quòd turbans iuriſdictionem iudicis, punitur ab illo iudice, cuius iuriſdictio turbata eſt, vt Menochius *conſil.230.num.82.lib.2.* Eugenius *conſil.31.* & alij. Si verò offendatur vt priuatus, ex inimicitia, &c. eſt delictum miſti fori, & pertinet ad præuenientem; nam in hoc caſu læditur ſola perſona ipſius paſſi. Et diſparitas vtriuſque caſus patet in multis, offendens enim conſiliarium Principis, ſi id faciat intuitu officij, eſt reus læſæ maieſtatis: ſi ex inimicitia, non item, vt obſeruat Fabius de Anna *conſil.67. num.2.vol.1.* Oddus *conſil.88.* & alij. Rurſus, offendens miniſtros S. Officij ex odio particulari extra officium, non includitur in pœnis bullæ, *Si de protegendis*, vt docet Catena *de modo proc. in S. Offic. tit. 10.§.6.num.23.* Et denique offendentes Romipetas, non vt euntes ad Rom. Curiam, non incurrunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ, vt DD. communiter cum Duardo *lib.2. can.9. q.32.* Confirmatur etiam propoſitio à maiori; quia offendens Clericum, puniri poteſt à iudice laico præueniente, vt ex generali text. in cap.1. *de foro comp.* obſeruat Valboa *cap.4.num.34.* & aliis, quos citat & ſequitur Chartar. *deciſ.6.crim.num.2.* contra Bartol. *in l.1.num.144.C.de Summ. Trinit.* Et ideo noſtram ſententiam tenent Farinacius, & Merlinus Rotæ Decanus *p.6.t.8.reſ.3.*

Offendens vero extra officium, puniri poteſt à præueniente.

Item gaudent foro Religioſi.
Etiam Nouitij.

22 Gaudent præterea immunitate fori Regulares, etiam nouitij. Vide v. *Iudex laicus num.14.& 15.* Etiam impuberes, & proinde nondum annum formalis probationis ingreſſi: nam ex quo habitum aſſumunt, adhærent Religioni, & reputantur vt Eccleſiaſtici. Marchin. *reſ. pro Ord. milit.art.6.n.58.* Quod potiori iure procedit in Relig. Clericorum Regul. circa hoſpites: nam hi ſtatim ac in Religionem recipiuntur, more ſolito habitum & obſeruantiam aliorum profitentur, & contrauenientes puniuntur, gaudentque omnibus Religionis priuilegiis; & ſuperiores

cum

Digitized by Google

cum iis omnibus facultatibus vtuntur, quibus & cum nouitiis, præſertim circa ſacramenta Pœnitentiæ & Ordinis, vnde non ſolum fori, ſed etiam canonis, & gabellarum immunitate gaudere debent. contra Paſqualigum *deciſ.*424.*n.*2.*p.*6.*t.*8.*reſ.*7.

23 Item gaudent Religioſi milites ex Religionibus erectis auctoritate Papæ, quæ nimirum ſunt veræ Religiones, vt dicemus v. *Religioſi milites, n.*1. Vnde gaudent foro Equites S. Ioannis (Barboſa *de poteſt. Epiſcop p.*2. *alleg.*12.*n.*45.*p.*4.*t.*1.*reſ.*86.) etiam illi, qui ferunt mediam crucem, ſecundum Riccium *tom.*4.*reſ.*177. *n.*3. contra Bobadillam *to.*1. *lib.*2.*c.*18.*n.*233. quia militant ſub eadem Religione. *p.*5.*t.*1.*reſ.*51 Item S. Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, Monteſæ, S. Stephani, & S. Lazari. Sancius *in ſelect. diſp.*49. *n.*13. etiam extra loca commendarum; quia eorum priuilegium non eſt locale, ſed perſonale, ſicut aliorum Religioſorum. *p.*4 *t.*1.*reſ.*36. & 86. *& alibi paſſim.* Secus de Equitibus Aurei Velleris, S. Michaelis Annunciationis, Delabanda, & aliarum Religionum non approbatarum à Papa. *reſ.*36. *cit. in fine.* Illa autem gaudent etiam nouitij, vt dicemus v. *Nouitius n.*2. Et gaudent etiam ipſorum vxores, ſicut de vxoribus Clericorum diximus *n.*14. nec refert, quòd ipſæ habitus incapaces ſint. nam ex l. *ne ad diuerſa, C. de ſil. lib.*12. ſilentiariorum vxores, licèt ad virorum officia inhabiles, gaudere tamen dicuntur eorum foro. Et idem dic de exemptione gabellarum. Etiam poſt obitum viri, quandiu viduæ & honeſtæ vixerint. Amaya *in C. lib.* 10. *tit.*39. *à n.*16.*p.*6.*t.*8.*reſ.*6.

Etiam Equites S. Ioannis.

S. Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ. Monteſæ, S. Stephani. & S. Lazari.

Etiam nouitij, Et eorum vxores.

24 Item gaudent Oblati, ſeu Tertiarij Religionum, ſi in monaſterio viuant, & abſque fraude ſe & ſua ei obtulerint: etiam quoad delicta ante oblationem commiſſa. Sic Sacra Congregatio apud Aldan. *in comp. titul.*10. *num.*15. quæ addit, in caſu fraudis, tales à laico iudice puniri poſſe, non tamen pœna corporea, ſed pecuniaria. Porrò Marin. cap. 114. *num.*6. præter conditiones prædictas requirit in his mancipationem perpetuam monaſterio, & habitum debitum, per quem à ſæcularibus diſtinguantur. *p.*4.*tract.*1.*reſol.*31. Gaudent etiam ſorores tertiariæ S. Franc. etiam in domibus viuentes, ſi vitam cœlibem ex voto traducant. Sic Sacra Congregat. & tenet Pontius *de imped. cauſ.*27. *cap.*19. §.5. contraria autem declaratio Leonis X. ab eodem reuocata fuit, edita conſtit. 1. *Mart.*1518. *part.*1.*t.*2.*reſ.*85.*p.*4.*t.*1. *reſ.*31. §. *Notandum, & part.*6. *t.*8. *reſ.*30. in fin.

Item Tertiarij.

Et tertiariæ Religioſorum cum certis clauſulis.

25 Item gaudent foro ex Bonacina *in Bull. Cæn. diſp.*1.*q.*16.*ſect.*1.*punct.*3.*num.*18. illi homines, qui habitum Religioſum induti, inſeruiunt monialibus, petendo pro illis eleemoſynas *reſ.*31 *cit. in fine* §.1.

26 Item Eremitæ, Ordini vel Eccleſiæ ſpeciatim addicti, paupertatis, vel alterius obligationis voto apud Epiſcopum, vel alium Prælatum edito. Marinus *c.*114.*n.*8. & alij *p.*4.*t.*1.*reſ.*35.

Inſeruientes Monialibus cum habitu, Eremitæ approbati.

27 Hoſpitalarij laici coniugati, & habentes de proprio, Abbas cenſet non gaudere foro, *in c.*2.*n.*11. *de foro comp.* Barboſa verò *num.*40. gaudere inquit, dummodo inſeruiant Hoſpitali, Epiſcopi auctoritate conſtructo. Vide Decian *tom.*1 *lib.*4.*c.*9.*n.*39.*p.*3.*t.*1.*reſ.*66.

Et hoſpitalarij.

Digitized by Google

IMPEDIMENTA Matrimonij.

Impedimenta matrimonij alia tantum illud impediunt.

1 † IMpedimenta matrimonij ſunt duplicis generis:aliqua enim tantùm impediunt ne licitè contrahi poſſit; alia verò etiam contractum dirimunt,tamquam inualidum.Priora ſunt quinque: votum, interdictum,ſponſalia,catechiſmus, & crimen.

Vt votum ſimplex caſtitatis, vel Religionis.

2 Et nomine voti intellige votum ſimplex Religionis aut caſtitatis †, quod remanet etiam in Religioſis nulliter per metum profeſſis, nam votum caſtitatis ob connexionem eſſentialem cum ſtatu religioſo, ſemper valet vt poteſt; & ſic ſaltem vt ſimplex. Sanch. *de matr. lib.7. diſput.* 27. *num.* 13. *part.6.tract.7. reſ.*51. An qui poſt votum ſimplex caſtitatis virginem violaret ſub promiſſione coniugij, teneretur ad votum, an ad matrimonium, & an peccet mortaliter vxorem ducens cum voto Religionis, animo in eam intrandi ante conſummationem, vide v. *Ingredi Religionem, num.*2.*&* 3. Votum autem ſolemne etiam dirimit, vt infr. *num.* 14.

Interdictum. Sponſalia.

3 De impedimento interdicti,vide v. *Matrimonium num.*41. Impedimentum ſponſalium eſt, quòd contrahens ſponſalia cum vna, non poteſt ducere aliam ſine peccato, niſi interueniat iuſta cauſa,quæ ad ſponſaliorum ſolutionem ſufficiat,iuxta dicenda v. *Sponſalia à n.*8.

Catechiſmus.

4 Impedimentum Catechiſmi contrahitur ab eo, qui tenet infantem baptizandum,reſpondetque eius nomine miniſtro interroganti, an credat, an renunciet diabolo,&c.Et quidem ſi idem ſit patrinus catechiſmi, & Baptiſmi, contrahit impedimentum dirimens: ſi ſolius Catechiſmi, contrahebat tantùm impediens ex c. 2. *de regen. ſpir. in* 6.nunc autem per Tridentinum, puto probabiliter cum Pontio *lib.6. c.*11.*n.*3.contra Palatium *in* 4. *d.*42. *diſp.vn.* nullum contrahere;quia in illo dicitur ſpiritualis cognatio non contrahi,niſi in Baptiſmo,& Confirmatione.Pro qua ſententia Pontius citat declarationem Sacræ Congr.Interpretum. *part.*3.*t.*4. *reſ.*260.

Et crimen.

5 Crimina impedientia ſunt vxoricidium, presbytericidium, matrimonium cum moniali ſcienter contractum,propriæ prolis de fonte fraudulenta ſuſceptio,publica pœnitentia, raptus alienæ ſponſæ, & inceſtus cum conſanguineis coniugis aut ſponſæ adhuc viuentis,ſaltem intra ſecundum gradum poſt Tridentinum. Sed hoc impedimentum criminis per diuturnam conſuetudinem ſublatum exiſtimo cum Coninch *de ſacrament.diſp.*30. *dub.*3.*num.* 25. contra Rebellium *p.*2.*lib.*3. *q.*18.*n.*23. Si quis verò ſcrupuloſus diſpenſationem de eo petere velit, adeat Epiſcopum,ſecundum Nauarr.& DD.communiter apud ipſum *lib.*4.*conſ.*9.*n.*5. *p.*3.*t.*4.*reſ.*259.

Alia etiam dirimunt.

6 Impedimenta dirimentia antiquitus plura, per Tridentinum redacta ſunt ad duodecim, quibus duo alia de nouo adiecit, & continentur omnia in his verſibus.

Error,

Error, conditio, votum, cognatio, crimen.
Cultus diſparitas, vis, Ordo, ligamen, honeſtas;
Si ſis affinis, ſi forte coire nequibis,
Si ſponſam rapias, ſi clandeſtinus inibis.

Error debet eſſe in ſubſtantia, vt ſi quis exiſtimet ducere Bertam, & ducat Angelicam. nam error in qualitate non obſtat niſi qualitas attingat ſtatum libertatis vel ſeruitutis, vt ſi quis putans ducere liberam, vel liberum, inueniat ſeruam, vel ſeruum, quo caſu matrimonium nullum eſſet ex impedimento conditionis. Votum debet eſſe ſolemne religioſæ profeſſionis, etiam Equitum S. Ioannis, non autem aliorum. Vide v. *Religioſi Milites*, *num.* 4. & monachus, qui poſt votum emiſſum matrimonium iniret, incurreret ipſo facto excommunicationem, *clem.* 1. *de conſanguin. & affin.* & puniri poſſet ab Inquiſitoribus, vt dicemus v. *Inquiſitorum n.* 83. Vt error. Conditio. Votum ſolemne.

7 Cognatio triplex eſt; naturalis, ſpiritualis & legalis. Prima dicitur conſanguinitas, eſtque coniunctio multorum per dependentiam; aut ad ſe inuicem, (& dicitur in linea recta, in qua impedimentum conſurgit ex omni gradu in infinitum,) aut à communi capite (& dicitur linea tranſuerſalis, & impedit ad quartum gradum incluſiuè) ſecundum ſanguinem. Cognatio ſpiritualis contrahitur in ſacramentis Baptiſmi & Confirmationis. Vide v. *Patrinus.* Legalis contrahitur per adoptionem alicuius in filium †. Eſt autem duplex: perfecta, quæ dicitur arrogatio, qua ſcilicet adoptatus tranſit in poteſtatem adoptantis, fitque eius neceſſarius hæres, de poteſtate ſupremi Principis tantùm: & imperfecta, quæ retinet nomen generis, qua nimirum adoptatus remanet ſub poteſtate patris carnalis, nec fit hæres neceſſarius adoptantis teſtantis, ſed tantum inteſtati, atque ita ſufficit auctoritas Magiſtratus. Et quidem in ſententia Præpoſiti *in* 3. *p. q.* 7 *dub.* 13. *n.* 109. & aliorum, vtriuſque adoptionis cognatio irritat matrimonium: quia iura indiſtincte loquuntur. Sed Sanchez *de matr. t.* 2. *lib.* 7. *diſp.* 63. *n.* 8. probabilius tenet, ſolam cognationem adoptionis perfectæ dirimere, & ita interpretanda eſſe iura, quia in re pœnali reſtringi debent: præſertim, quòd periculum incontinentiæ ex cohabitatione, ait D. Thom. fuiſſe motiuum huius impedimenti ſtatuendi, non procedit in adoptione imperfecta in qua adoptatus non habitat in domo adoptantis. Et in hac ſententia eſt ipſe D. Th. *in* 3 *p. q.* 57. *art.* 2. vt colligitur ex ratione citata, quam aſſignat. Ex quibus Ludouic. de ſan Ioan. *de matr. q.* 6. *art.* 11. *dub.* 2. *concl.* 4. docuit, ex adoptione imperfecta oriri ſolum impedimentum impediens, quod tamen etiam negat Ochagauia *de ſacr. tr.* 3. *q.* 58. *n.* 5. *p.* 4. *t.* 4. *reſ.* 120. *&* *p.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 54. Cognatio naturalis. Spiritualis. Et legalis. Quæ oritur ex adoptione perfecta.

8 † Porrò hoc impedimentum naſcitur inter ipſum adoptantem, & adoptatum, & filios nepoteſque adoptati vſque ad quartum gradum; inter filios adoptantis & adoptatum, & inter vxorem adoptantis & adoptatum, vxoremque adoptati & adoptantem, c. *vnic. de cogn. leg* † Inter ipſos autem adoptatos nullum eſt impedimentum; quia cum rarò plures adoptari ſoleant ad hoc iura non reſpexere, nec extendi debent, vt contra

Digitized by Google

contra Ledeſm.*de matr.q.57.art.3.* Rebellius *p.2.lib.3.q.7.concl.3.num.*11. Addens, inter adoptatum & filiam illegitimam adoptantis non eſſe impedimentum.*p.4.tract.4.reſ.*121.

Crimen homicidij vel adulterij, vel vtriuſque.

9 † Crimina matrimonium dirimentia quatuor ſunt. Primum, ſi adulter promittat adulteræ ſe illam ducturum mortuo viro. Secundum, cùm vir, & fœmina conueniunt ad occidendum Coniugem, vt inter ſe contrahãt,& de facto occidunt.Tertium,cùm vnus coniugum occidit alterum animo contrahendi cum adultero,etiam ignorante. Quartum,cùm quis poſt matrimonium ratum cum vna,contrahit, & conſummat cum alia ſciente. De primo habetur c.*ſignificaſti,de eo,qui duxit in vxorē,&c.*de ſecundo, c.*laudabilem, de conuerſ. coniug.* de tertio in c. *ſuper hoc,de eo,qui polluit per adult.* & de quarto, c.*veniens*, & c.*propoſitum*, *de eo qui duxit &c.* † porrò primum Sanch. *diſp.79.num.*10. tenet contrahi ab adultero, etiam ſi promiſſio coniugij ſit ficta. Henriq. verò *lib.12. cap.14.num. 3.* probabiliter etiam docet, debere eſſe ſeriam. Item mutuam & reciprocam, & Laym. *lib.5.tract.10.p.4.c.10.num.*4. debere eſſe puram, aut purificatam ante coniugis mortem, ſuſpenſa enim, & quæ pendet ex futuro euentu, non dicitur ſimpliciter promiſſio. *p.3.t.4.reſ.*198. Sed ſi habuerunt intentionem occultam, non contrahitur impedimentum, ſed ſi occidat cum animo contrahendi cum vna ex filiabus Titij contrahitur impedimentum cum omnibus.Sanch. *p.9. tract.7. reſ.* 25. Secus ſi fide promiſit eam ducere. Hurtad. *ibid. reſ.*26. de taciturnitate diſſentiunt DD. *ibid.* §. *Sed ſic obiter.*

Intentio occulta non inducit impedimentum, ſi occidat cum animo contrahendi cum vna ſorore, non poteſt contrahere cum nemine.

Cultus diſparitas inter Chriſtianum, & non Chriſtianum.

10 Impedimentum diſparitatis cultus eſt inter duos, vnum baptizatum, alium non item. Si vterque coniux ſit baptizatus, ſed vnus Catholicus, alter hæreticus,matrimonium non eſt inualidum,ſed illicitum. Si coniuges infideles conuertantur, debent in ſuo matrimonio, non contra ius naturæ contracto, permanere. Si verò alter conuertatur, requirere debet alterum, an conuerti etiam velit, aut cohabitare abſque Creatoris offenſa, & ſi renuat, contrahere poteſt pro libito; quia primum matrimonium ſolutum eſt. Si autem adeo diſtet, vt commodè requiri non poſſit, Sanch. *lib.7.diſp.74.num.*12. nihil vltra requiri inquit, nam moraliter certum eſt, quòd nolit conuerti & lares relinquere. Pontius verò *lib.7. cap.*48.*n.*12. requirit diſpenſationem Pontificis, vterque probabiliter *p.3.t.4.reſ.*264.

11 Coniux verò infidelis, qui coniugem conuerſum ſequi non vult, poteſt ſecundùm Sanchez *diſput.77. num. 6.* ad aliud matrimonium tranſire: quia nullo iure id ſibi prohibetur. non enim ſæculari, quia nullum eſt: nec Eccleſiaſtico, quia ad illud non tenetur. Peccare igitur contra ius naturale, & diuinum, violando leges prioris matrimonij, quia coniugem conuerſum ſequi tenebatur; at matrimonio diſſoluto, nil ſupereſſe, quo ab alio contrahendo prohibeatur. Sed aduerſus Sanch. inſurgit Pontius *n.25.* ex c. *ſi infidelis* 18.*q.2.*& ex D.Th. *in 4. d.37.q.2 art.5.ad 3.*aitque in iure citato Eccleſiã non id decernere,ſed ſolùm promulgare pœnam violati matrimonij, & veræ fidei inflictã de iure diuino.

Digitized by Google

iuino. Vtraque etiam ſententia eſt probabilis. *par. 3. tract. 4. reſ. 263.*

12 Iam verò matrimonium catholici cum hæretica, vel infideli, non eſſe ita malum intrinſecè, docuerunt Sanch. *diſp. 72. num.* 5. Filliuc. & alij, vt nulla circumſtantia licitum reddi poſſit. Et Pontius *in append. c. 6.* id procedere inquit, etiam ſi in aliquo caſu adeſſet periculum peruerſionis, ſi magna aliqua & eximia id poſtulet cauſa, augmenti nimirum & propagationis Eccleſiæ, tranquilli eius ſtatus, aut liberationis catholicorum, qui ſub aliquo hæretico Principe detinentur oppreſſi. Nã exponere periculo peccandi ex magna & vrgenti cauſa non eſt peccatum, non enim amatur periculum, ſed illud ingens bonum, quod abſque tali periculo acquiri non poteſt. Ita ille ex D. Thoma, Caietano, & aliis *p. 3. tr. 4. reſ. 269.* Non tamen Catholici cum hæretica. Nam horum matrimonium non eſt omnino illicitum ex quacunque cauſa.

13 † Impedimentum VIS eſt, quando alter coniugum contrahit ex metu: nam tunc etiam ſi interius conſentiat, matrimonium eſt nullum. Vide v. *Metus à n. 7.* Item Vis.

14 Impedimentum ORDINIS conſurgit ex Ordine ſacro ante matrimonium ſuſcepto, eo quia habet votum caſtitatis adnexum †. Sed aduerte, quòd ſi ſacer Ordo per vim, & metum ſuſceptus ſit, omnes DD. cum Sanch. *de matrim. t. 2. lib. 7. diſp. 29.* dicunt matrimonium non dirimere, quia votum adnexum non eſt validum cap. *per latam, de ÿs, quæ vi, &c.* Solus Pontius contrarium docet ex multis *lib. 7. c. 29. n. 3.* fatetur tamen, ſic ordinatum dignum eſſe diſpenſatione. *p. 3. tr. 4. reſ. 193.* Ordo Sacer.

15 † Impedimentum LIGAMINIS conſurgit ex matrimonio rato, & multo magis conſummato: qui enim viuente coniuge cum alio contraheret, non contraheret validè †. Et idem iuris eſſe ait Coninch *de Sacram. diſp. 24. dub. 6. num.* 53. cum quis ſecundò contrahat mortuo primo coniuge, quem tamen putat eſſe viuum; quia is non habet veram intentionem contrahendi, cum non poſſit ſeriò intendere id, quod exiſtimat impoſſibile. Quod tamen negat Sanchez *tom. 1. lib. 2. diſp. 33. n. 2.* quia talis perſona eſt legitima & reuera habilis ad contrahendum, & intendit contrahere quatenus poteſt. Et affert paritatem de Baptiſmo hæretici, qui ſi habet intentionem Eccleſiæ, verè baptizat, quamuis Baptiſmum rem irriſoriam putet. Pontius has opiniones conciliat *lib. 4. c. 23. n. 1.* & primam procedere inquit, quando coniux impedimenti & impotentiæ conſcius contrahere velit contra fas & ius. nam hic non eſt ſimilis hæretico baptizanti, qui ſcit ſe poſſe facere quod intendit, ideſt, facere quod intendit Eccleſia, ille non item. Secundam verò, quando impedimentum ignoraret, vel conditionatum conſenſum eliceret, v. g. *quamuis de iure non poſſim, ſi tamen fortè contrahere poſſim, conſentio.* nam cum hæc conditio ſit de præſenti, & reuera purificata, matrimonium debet conſiſtere. *p. 3. tr. 4. reſ. 293.* Ligamen.

16 † Impedimentum iuſtitiæ publicæ HONESTAS oritur ex ſponſal bus, aut matrimonio rato cum conſanguineo coniugis. de ſponſalibus id habetur in cap. *vnic. de ſponſ. in 6.* d. matrimonio rato colligit Abbas *in c. ſponſam, extra de ſponſ.* argumento à minori ad maius. Igitur Honeſtas.

Digitized by Google

qui ſpopondit cum aliqua non poteſt, ea viuente, vel mortua, contrahere cum conſanguinea in primo gradu poſt Tridentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 3. qui verò contraxit, prohibetur vſque ad quartum gradum incluſiue †. *p.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 53.

Quæ non obſtat, ſpōſalibus ſolutis.

17 Non ſolui hoc impedimentum ait Sanch. *tom.* 2. *lib.* 7. *diſp.* 65. *n.* 21. ſi ſponſalia communi conſenſu ſoluantur: quia remanet poſt mortem, quæ eſt maior ſponſalium diſſolutio. Sed hoc argumentum non eſt firmum: nam ideo mortuo ſponſo, ſponſalia non diſſoluuntur; quia ille præſumitur deceſſiſſe, vel ſaltem debuiſſe decedere cum ea voluntate, cum qua contraxit ſponſalia: in noſtro autem caſu adeſt voluntas expreſſa diſſolutionis ſponſaliorum. Ideo contrarium dicendum puto cum Rebello *p.* 2. *lib.* 3. *q.* 14. *n.* 3. vbi adducit pro hac ſententia declarationem Cardinalium. *p.* 3. *tr.* 3. *reſ.* 222. Et etiam oritur hoc impedimentum ex matrimonio nullo, dummodo non ſit ex defectu conſenſus. Valentia *p.* 9. *tr.* 7. *reſ.* 50.

Ex matrimonio nullo non ex defectu conſenſus.

Affinitas.

18 † AFFINITAS, ſi oriatur ex matrimonio conſummate, ſeu ex copula licita, dirimit matrimonium vſque ad quartum gradum incluſiue: vnde, mortuo coniuge, non poteſt quis contrahere cum conſanguineo illius intra quartum gradum; ſi verò oriatur ex copula fornicaria, non excedit ſecundum gradum: vt qui fornicariè cognouit mulierem, non poſſit eius conſanguineam in primo, vel ſecundo gradu in matrimonium ducere †. Quæ verò requirantur ad contrahendam affinitatem, conſule nos ſupra v. *Affinitas*, vbi diximus, requiri copulam carnalem. Ex quo nunc inferimus cum Guttierez *c.* 54. *num.* 23. & aliis contra Præpoſitum *in* 3. *p. q.* 7. *dub.* 11. *num.* 88. ex matrimonio rato, & non conſummato non oritur impedimentum affinitatis, ſed ſolius honeſtatis: ac proinde pro eius diſpenſatione non eſſe ſoluendum Datariæ duplum, nec cognoſcentem conſanguineam vxoris nondum cognitæ, incurrere excommunicat. *Clem. vn. de conſanguin.* Ratio autem eſt, quia propinquitas ſanguinis verbis dicitur, non efficitur, vt declarauit Pius V. in Bulla *Ad Romanum*, & ſacra Congregatio apud Rebell. *n.* 109. & Farinac. *in ſeſſ.* 24. *cap.* 2. *p.* 6 *tr.* 8. *reſ.* 5.

Quæ non oritur ex matrimonio rato.

Et impotentia perpetua.

19 SI FORTE COIRE NEQVIBIS eſt duodecimum impedimentum, ſi nimirum coniux aut inepta habeat inſtrumenta generationis, aut omnino non habeat. Debet autem ineptitudo eſſe perpetua †. Sed

Cum qua non valet matrimonium, etiam ad caſtè viuendum.

20 Nota primò, quod impotentes impotentia perpetua non poſſunt nubere, ne in ordine ad caſtè viuendum quidem. nam de intrinſeca matrimonij ratione eſt traditio poteſtatis ad vſum & copulam coniugalem, quam impotentes tradere non poſſunt, cum non habeant: nec poſſunt matrimonij, vel alterius Sacramenti, aut contractus rationem eſſentialem ad ſuum ipſorum arbitrium immutare. Accedit Bulla Sixti V. edita *an.* 1587. declarans, matrimonia ſpadonum, vel eunuchorum prorſus euiratorum cum quibuſuis mulieribus ſiue ſcientibus, ſiue ignorantibus, eſſe, & ſemper fuiſſe irrita. Et ita docet Henriquez *lib.* 12. *cap.* 8. *num.* 1. & ex

Digitized by Google

ex recentioribus Syluius *in add. ad 3.p. q. 58. art. 1. q. 2.* & alij communiter. (Ex quibus, rectè ait Lugo *de ſacr. pœn. diſp. 16. ſect. 6. num.* 338. in Confeſſione eunuchi explicandam eſſe circumſtantiam impotentiæ, non ſolùm in peccato fornicationis, ſed etiam in peccatis internis contra caſtitatem, ſi non præſcindunt à malitia contra naturam, quam talia circumſtantia ſuperaddit, iuxta dicta v. *Delectatio, num.* 3. Licèt dubitet Filliucius, an talis circumſtantia mutet ſpeciem. *p. 6. tr. 6. reſ.* 35.) Non eſt tamen improbabilis contraria ſententia, quam ex cap. *conſultationes*, & cap. *requiſiſti, de frig. & maleſ.* & ex D. Thoma, Paludano, & aliis docet Pontius *lib. 7. à c.* 55. Et eius fundamentum eſt, quia cum ſuperueniens impotentia perpetua matrimonium iam contractum non dirimat, ſignum eſt aptitudinem ad generandum non eſſe materiam neceſſariam matrimonij, deficiente enim materià neceſſaria, omnia ſacramenta deficiunt. De eſſentia ergo matrimonij ſolùm eſſe mutuam animorum coniunctionem in naturalem vitæ ſocietatem cum diuerſitate ſexus: quod totum reperitur in matrimonio ſpadonum, & in hoc matrimonio præberi dominium corporis, eſto non adſit aptitudo ad generandum, quæ eſt propter vſum. nec eſſe nouum in his, quorum vſus diſtinguitur à dominio, traditionem ſolius dominij poſſe eſſe integram materiam contractus independenter ab vſu. Et reſpondet ad argumenta contraria *p. 4. t. 4. reſ.* 75. Licet valere dicat Pontius.

21 Nota ſecundò, quòd mulier nubens cum impedimentò extraordinariæ arctitudinis, ob quod vſui maritali inepta redditur, tenetur, ſi abſque periculo mortis aut grauis & periculoſæ infirmitatis, poteſt pati inciſionem & apta fieri. Sibi enim imputet, quod ſibi ante nuptias non proſpexerit. *p. 5. in addit reſol. 3. §. Hoc ſuppoſito.* Si verò ipſa ex ſe apta ſit ad copulam, vir autem eius inueniatur ineptus propter extraordinariam genitaliium magnitudinem vel debilitatem, non tenetur pati inciſionem, etiam ſi commodè poſſit. quia cum defectus ſit ex parte viri, ipſi incumbit remedium adhibere & ſe aptum reddere, præſertim quòd talem inciſionem virginalis horret natura, nec facilè patitur honeſtas. Sic Ochagauia *de ſacr. tr. 3. q. 64. num.* 16. & cum eo Pontius, Hurtadus, & alij contra Megalium *in prompt. to. 1. v. corruptio virginis, num.* 5. caput autem *ex litteris*, & cap. *fraternitatis, de frigid & maleſ.* loquuntur in primo caſu. Quid ergo agendum, ſi id contingat? Reſpondeo, ſi nulla eſt ſpes clauſtra rumpendi, matrimonium ſolui debere, quia nullum eſt; nec in contractu ius vlli acquiſitum eſt, celebratus eſt enim ſub conditione tacita, quod coniuges apti ſint, non ſimpliciter in ordine ad totum ſexum, ſed ad hunc coniugem in particulari, vnde ſi vir alioqui aptus in ordine ad aliquam aliam mulierem, ineptus ſit in ordine ad hanc vxorem, aliàs ex ſe aptam, quamuis hæc poſſit per leuem inciſionem apta fieri etiam in ordine ad improportionatum virum, non acquirit in corpus eius dominium, nec ipſa inciſionem pati tenetur, ſed matrimonium diſſolui debet: ſi autem infra triennium ſit ſpes clauſtra rumpendi, id tempus expectari debet de iure. Pōtius *lib. 7. c. 62. n. 1. p. 3. t. 2. reſ. 201. & in addit. ſecund reſ.* 3.

Et mulier inepta propter apritudinem tenetur leuē inciſionem pati.

Secus, ſi defectus oriatur ex ſuperfluitate.

Digitized by Google

tem Raptus, non obstat ad matrimonium.

22 Et ſupradicta duodecim impedimenta ſunt de iure antiquo. duo quæ ſequuntur, addit Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 6.* Vnum eſt RAPTVS, nam inter raptorem, & raptam, quamdiu eſt ſub poteſtate raptoris, non poteſt intercedere matrimonium validum. † Quod intelligendum eſt, ſi raptus fiat cauſa contrahendi matrimonium, non ſi fiat cauſa libidinis. Ita Sanchez *to. 2. li. 7. diſp. 13. n. 4.* & declarauit S. Congreg. apud Mazillam. Quamuis contrarium doceat, & aliam declarationem adducat Sà *v. matrim. num. 9.* Item niſi rapta conſentiat. nam ſecus non conſurget impedimentum, eſto quòd iniuria parentibus inferatur. Sanch. *n. 3.* contra Sà *vbi ſup.* quia Concil. ſolum reſpexit libertati nuptiarum, ne ſcilicet virgines nubere cogerentur. *p. 3. tr. 4. reſ. 261.*

Et defectus Parochi & teſtium. Sed an hoc impedimentum, vbi Tridentinum non eſt receptum habeat locum in peregrinis locorum ſubiectorum.

23 Alterum Concilij impedimentum eſt, ſi matrimonium ſit clandeſtinum. Debet n. celebrari coram Parocho, & duobus teſtibus, vt dicemus v. *Matrimonium quoad Parochum, & teſtes.* Hic ſolùm addo duo. Primum eſt, Pont. *li. 5. c. 9.* & alios docere, quod vbi Concil. non eſt receptum, ibi matrimonium abſque Parocho, & teſtibus contrahi poſſit, non ſolùm ab incolis, ſed etiam ab aduenis, licèt eò accedant animo ſic contrahendi, mox in domicilium recurſuri. quia lex generalis non obligat perſonas, niſi dependenter à loco, in quo recipiatur: vnde Itali v. g. in Gallia non tenentur legibus Concilij, & eò procedentes etiam hoc animo, veterentur iure ſuo, quia talis tranſitus ob talem finem non eſt prohibitus, ac proinde nec dolum, aut fraudem adhiberent. *l. nullus videtur 55. de regul. iur.* & *l. cum creditor, ff. de furtis.* Sed contrarium docet Sylu. *v. matrimonium* 8. & declarauit Sac. Congregat. an. 1628. apud Zyphum *lib. 4. tit de ſponſ. & matr. conſ. 6. p. 6. tr. 7. reſ. 19.*

Et an illorum incolæ adhuc detineantur impedimentis iuris antiqui per Tridentinum ſublata.

24 Alterum eſt, impedimenta iuris antiqui, quæ per Trident. ſublata ſunt, cenſeri à Zypho *de congreg. ſpir. conſ. 1.* ſublata, etiam vbi Concil. non eſt receptum, & promulgatum. nam promulgatio Romana, quæ ſola ad onera nõ fuit ſufficiẽs, ſufficiens fuit ad iuuamina, & ad tollẽda onera, quia ad hoc ob ius libertatis multo pauciora ſufficiunt, quàm requirantur ad onera imponenda. Et credendum eſt, Concilij intentionem fuiſſe, vbi ſeruari per omnia temporum, & locorum iniuria non permittit, ibi obſeruari debere & poſſe ſaltem poſſibilia, nam extra Italiam raræ ſunt prouinciæ, in quibus quoad omnia ſit receptum. Quam ſententiam licèt non eſſe improbabilem exiſtimem cum Præpoſito *in 2. 2. q. 95. diſp. 1. dub. 7. num. 27.* eius tamen iudicium ad Sac. Sedem, ſacramque Interpretum Congregat. remitto. *p. 6. tr. 8. reſ. 26.*

Et hæc ſunt matrimonij impedimenta, quibus Princeps laicus non poteſt aliud ſuperaddere, vt dicemus v. *Statutum laicale, num 4.* Qui autem in illis valeat diſpenſare, v. *Diſpenſare.*

Digitized by Google

INCENDIVM.

1 QVando caſu, vel fortuitò incenditur domus conducta, non tenetur conductor, ad reſarciendum, cum neque de culpa leuiſſima tenetur, cum nemo quæritur comburere vel ſua bona. Vlpianus. Vnde ſi famulus, qui fidelis ſemper extitit, & ſemper pro tali putabatur, & fuit cauſa incendij, non tenetur paterfamilias ad damnum domeſticorum, ſecus autem ſi talis non erat; & ſi pars domus quæ comburitur deſtruatur, non tenetur ad reſtitutionem. Turrianus *p.9. tr.7. reſ.31.* Nec paterfamilias.

INCESTVS.

1 INceſtus eſt illicitus concubitus inter conſanguineos, vel affines in gradu prohibito; ſiue ſit affinitas carnalis, de qua v. *Affinitas*, ſiue etiam ſpiritualis aut legalis, iuxt. dicta v. *Impedimenta.p.3.tr.4.reſ.* 140. §. *Non reticeam.* An coitus inter maſculos cognatos, ſit inceſtus, & an inceſtus, in diuerſa linea & gradu, ſint eiuſdem ſpeciei, vide v. *Circumſtantia à n.*18. Inceſtus eſt illicitus concubitus inter coniunctos.

2 Inceſtus cum conſanguinea vxoris in primo, aut ſecundo gradu, impedit virum à iure petendi debitum, in aliis gradibus non item, quia de his ius canonicum non diſpoſuit. Pontius *lib. 7. cap.33. n.6.* contra Comitolum *lib.1.q.138.num.2.p.3.n.5.reſ.19.* Aliqui priuant coniugem iure petendi debitum.

3 † Poteſt autem talis vir ad debitum diſpenſari ab Epiſcopo, † & à Confeſſario Regulari ſecundum Lezanam *to.1.v. Affinitas, n.*4.*&* 5. *&* 5. deputato tamen ſuperiore monaſterij ſpecialiter (quæ deputatio durat ad libitum ſuperioris, & per eius mortem expirat) in Sacramento Confeſſionis, & in Religioſis domibus ac Eccleſiis tantùm. Idque ex quodam priuilegio conceſſo Monaſterij S. Benedicti Congregationis Valliſoletan. Olim poterant hoc ipſum etiam extra Confeſſionem, extra propriam Eccleſiam, & probabiliter etiam abſque deputatione, ex oraculis Iulij II. & Pij V. apud Rodriquez *to.1.q.63.art.1.*vt docuimus *p.3.tr.2.reſ.*14. & *p.5.tr.13.reſ.46.* in fine. Sed hodie hæc oracula non ſuffragantur, ſtante decreto S.D.N. Vrbani *Aliàs felicis an.* 1631. omnia oracula reuocante. *p.6.tr.8.reſ.*32. Qui diſpenſari poteſt ab Epiſcopo. Et à Confeſſario Regulari per quoddam priuilegium.

INDVLGENTIA.

1 † INdulgentia eſt remiſſio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debitæ extra ſacramentum facta ex theſauri Eccleſiaſtici diſpenſatione. Indulgentia ...

2 Indulgentias concedere poſſunt Papa, Cardinales, Epiſcopi, & Legati Pontificis, & Papa quidem plenarias, perpetuas, & per totum orbem: reliqui 49. tantum dierum (præter Cardinales, qui concedere poſſunt A quibus c... poſſit?

Digitized by Google

100. diernm) temporaneas (præter Legatum, qui concedere poteſt perpetuas, cap. *fin. de off. legat.*) & vnuſquiſque in ſua diœceſi, legatione, & prouincia †. Concilium generale, Capitulum ſede vacante, Prælati inferiores Epiſcopo, etiam Epiſcopali iuriſdictione gaudentes, vt Archimandrita, Indulgentias concedere non poſſunt. Ita Faber *in 4. d. 9. q. vn. diſp.* 38. *cap.* 3. *num.* 148. An verò poſſint ex præſcripta conſuetudine? Negat Sotus *in* 4. *d.* 22. *q.* 1. *art.* 4. quia concedere Indulgentias eſt relaxare pœnas Deo debitas, quod abſque ipſius, vel eius Vicarij poteſtate, fieri non poteſt. Saltem igitur requiri conſenſum Pontificis tacitum. Non eſt tamen improbabilis ſententia Abbatis *n.* 2. *arg. cum contingat. de foro comp.* quòd poteſtas concedendi Indulgentias acquiri poſſit per conſuetudinem: quia id docet communis ſententia apud Sanchez *lib.* 4. *cap.* 38. *num.* 21. *mor.* de poteſtate diſpenſandi vota, & iuramenta, quæ diſpenſatio ſoluit eodem modo animas in foro Dei. Vide Layman *lib.* 5. *tr.* 7. *cap.* 4. *num.* 3. *p.* 5. *t.* 12. *reſ.* 21.

A quibus non?

Et an concedi poſſit vi conſuetudinis?

3 † Requiritur autem ad concedendas Indulgentias cauſa pia. † & quidem ſecundum Suarez *to.* 4. *diſp.* 34. *ſec.* 3. *num.* 5. & communiorem, proportionata Indulgentia, vt pro parua cauſa non liceat concedere magnas. Valentia tamen *to.* 4. *diſp.* 7. *q.* 20. *p* 4 & Reginaldus *to.* 1. *lib.* 7. *c.* 5. 12. *n.* 137. contrarium non improbabiliter ſuſtinent. Eiſque videtur fauere D. Thomas *in ſupplem. q.* 25. *art.* 3. dum dicit, quamcumque cauſam in Dei honorem, & Eccleſiæ vtilitatem vrgentem ad Indulgentias concedendas ſufficere. Aduerte autem ex Sà *v. Indulgentia, num.* 1. quòd ſi Papa Indulgentiam abſque cauſa concedat, non erit inualida. *p.* 5. *tr.* 12. *reſ.* 10.

Ad Indulgentias concedendas requiritur cauſa pia.

Et probabile eſt, qualemcumque ſufficere.

4 † Proſunt verò Indulgentiæ omnibus Chriſtianis, tam viuis, quàm defunctis, ſi vtrique ſint in gratia, vt dicemus, cùm de requiſitis *num.* 1. † & quidem etiam defunctis catechumenis: quia hi ſuſceperunt Baptiſmum in voto, & ſunt capaces Beatitudinis: poteſtque prò illis offerri ſacrificium. Ita contra Præpoſitum *in* 3 *p. q.* 14. *dub.* 3. *num.* 7. Granado *in* 3. *p. contr.* 11. *tr.* 15. *diſp.* 6. *num.* 2. qui addit, doctéque probat, Indulgentias prodeſſe catechumenis etiam viuis. *p.* 5. *tr.* 12. *reſ.* 9. Defunctis verò non ſolùm proſunt per modum impetrationis ſecundum liberam Dei acceptantis voluntatem, vt docuit Layman *vbi ſup. cap.* 7. *num.* 3. Sed certò & infallibiliter, vt docet Acoſta *in Cruc. q.* 19. & alij; quia ſatisfactio Chriſti & Sanctorum ſufficit etiam pro illis. & de hac re extare Chriſti promiſſionem, conſtat ex perpetua Eccleſiæ traditione, & verbis illis Matthæi 16. *Quodcunque ſolueris, &c.* Nec audiendus eſt Caietan. *in opuſc. to.* 1. *tr.* 10. *q.* 1. *& tr.* 16. *q.* 5. qui hanc doctrinam limitat ad illos defunctos, qui id in vita ſibi meruerunt per pietatem, & curam erga alios defunctos. Nam defuncti non communicant ſuffragia propter merita, ſed ſolùm ob ſtatum gratiæ, vt *ibid.* Acoſta *p.* 5. *tr.* 12. *reſ.* 8.

Indulgentiæ proſunt omnibus fidelibus, etiam catechumenis. Etiã defunctis.

Et quidem certò & infallibiliter.

Et ſiue in vita pij erga mortuos fuerint, ſiue non.

5 † Effectus Indulgentiæ eſt, vt diximus, remiſſio pœnæ temporalis debitæ pro peccatis. Et plenaria quidem totam pœnam remittit: non plenaria, tantã, quantam explicat †. ita tamen, vt ſi Indulgentia ſit v.g. 20. dierum, non intelligantur remitti 42. dies pœnæ purgatorij, ſed 40. dies

Indulgentia plenaria delet totam peccati pœnam temporalem.

Digitized by Google

dies pœnitentiæ præſentis vitæ, & ſecundariò tantundem in purgatorio, quantum remitteretur per illos 40. dies præſentis vitæ. Fauſtus de Indulg. *lib.2.q.*153. & 155. contra Cordubam *de indulg. lib.5. quæſt.*32. *p.5 tr.*12.*reſ.*39.

Non plenaria 40. dierum v g 40. dies pœnitentiæ præſentis vitæ.

6 Vnde communis opinio apud eundem Fauſtum *ibid.* docet, per Indulgentias liberari hominem ab onere implendi pœnitentiam impoſitam à Confeſſario modo, vt ſupra; vt ſcilicet, ſi Confeſſarius impoſuit ieiunium 40. dierum, liberetur per Indulgentiam 40. dierum: ſi ieiunium annuum ſingulis ſextis feriis, per Indulgentiam 52. dierum, &c. Solus Valentia contrarium docuit *tom.*4. *diſp.*7.*q.*20.*p.*3. ductus ex eo, quòd obligatio implendi pœnitentias ex Trident. *ſeſſ.*14. *c.*3. ſit iuris diuini, in quo Summus Pontifex diſpenſare non poteſt: ad integritatem enim Confeſſionis requiritur ſatisfactio pœnitentis. Et alioqui nunquam pœnitentiæ implerentur, cum Indulgentiæ quotidie ſuppetant. Alias rationes vide apud ipſum, quem poſtea ſecutus eſt Duuallius *in p.*2. *tr. de indulg. q. vn. art.*8. Sed non ob id recedendum eſt à communi ſententia. nam quamuis pœnitens de iure diuino aliquam ſatisfactionem ponere debeat: tantam tamen, vel tantam, hanc, vel illam, de iure humano tenetur ponere, ad arbitrium nimirum Confeſſarij, vel ſecundùm ius. Nec vllum abſurdum eſt, vt notauit Granado *contr.*12. *tr.*2.*diſp.*4.*num.*5. quod nemo pœnitentiam peragat, ſi nemo ad conſequendas Indulgentias impiger eſt, & infrequens, quamuis optimum ſit, etiam obtenta Indulgentia, eam implere; & ſi præſeruatiua ſit, neceſſarium. *part.*5. *tract.*12.*reſ.*3.

Vndè & liberat ab onere implendi pœnitentiam ſacramentalem.

7 Quando Eccleſia deſtruitur, Indulgentiæ illi conceſſæ amittuntur, ſecundum Layman. *lib.*5.*tr.*7.*c.*3.*num.*5. quia non loco ſimpliciter, ſed Eccleſiæ conceduntur. Si verò reædificetur in eodem loco, Indulgentia redit (ſed de hoc maximè dubitat Lugo *de ſacr. pœn. diſp.*27.*ſect.*8. *n.*131. quia reuera illa Eccleſia eſt alia, phyſicè & moraliter, nouamque conſecrationem requirit. Secus, ſi dirueretur, & reficeretur per partes. *p.*6.*t.*7.*reſ.*32.) Si autem deſtructa ſit auctoritate ſuperioris in pœnam delinquentium; tunc vnà cum priuilegiis etiam Indulgentias amiſiſſe. Quòd ſi deſtruatur cum pacto, vt reædificetur in alio loco ſub eodem Patrono ac titulo, probabile eſſe, quòd etiam Indulgentiæ transferantur. Vide Villalobos *tom.*1. *tr.*26. *diff.*24.*n.*2.*p.*5.*tr.*12.*reſ.*20. & *p.*6.*tr.*7. *reſ.*32. Indulgentia autem, quæ conceditur alicui feſto, non transfertur cum officio illius feſti, vt ait Lezana *tom.*3.*v. feſti dies n.*13.*p.*6.*tr.*8.*reſol.*31. in fine. Si verò cum officio transferatur etiam feſtum, & in conceſſione non fiat mentio diei menſis, ſed ſolùm feſtiuitatis, tunc cenſeo cum Syluio v. *Indulgentia* 2. §. *ſi autem*, transferri etiam Indulgentiam, quia tunc eſt dies feſtus alicuius Sancti, cum eius officium, & feſtum celebratur. *ibid.* & *tr.*2.*reſ.*31.

Quid, ſi deſtruatur Eccleſia, cui indulgentiæ conceſſæ ſint?

Aut feſtum transferatur, cui adnexa eſt indulgentia.

INDVL

Digitized by Google

INDVLGENTIÆ requiſita.

Indulgentias requirit gratiam in ſubiecto.

At non in eo, qui opus fecit pro defunctis.

1 † COmmune eſt omni Indulgentiæ, primò non acquiri, niſi ab exiſtentibus in gratia, vt ſupra innuimus. † Niſi quòd ſi Indulgentiam quis conſequitur pro animabus purgatorij, non debet eſſe neceſſariò in gratia, ſufficit enim quòd ſint in gratia ipſæ animæ, quibus Indulgentiam applicat, & Eccleſia, cuius nomine opus facit, ob quod Papa ſatisfactionem Chriſti, & Sanctorum diſpenſat. Ita Præpoſitus *in* 3. *par.q.*14.*dub.*10.*n.*93.*p.*5.*tr.*12.*reſ.*38.

In excommunicatis verò præter contritionem, verius eſt requiri abſolutionem actualem.

2 † Qui ergo ſibi Indulgentiam acquirere vult, ſi in mortali eſt, confiteatur, aut, ſi confiteri non poteſt, conteratur † niſi ſit excommunicatus, qui etiam contritus, eſt membrum reciſum ab Eccleſia, donec abſolutionem obtineat. Ita Nugn. *in addit. ad* 3. *part. quæſt.* 17. *art.* 1. Quamquam probabile etiam ſit, excommunicatum, qui abſolutionem obtinere non poteſt, ſi conteratur, & à contumacia recedat, fieri ab Eccleſia Indulgentiæ participem: cum alioqui orare poſſit in Eccleſia priuatim, ieiunare, & alia opera Indulgentiæ præſtare; communio verò poteſt per Confeſſarium commutari in aliud opus pium *p.*1.*tr.*12.*reſ.*13.

In gratia autem eſſe debet ſuſceptor in inſtanti receptionis Indulgentiæ.

Eſto quòd opera fecerit in peccato.

3 Sufficit autem ad Indulgentiam, vt quis ſit in gratia in eo inſtanti, in quo applicatur, quando nimirum verum eſt dicere: *Nunc primò completa ſunt omnia requiſita*, nam Indulgentiæ effectus prouenit ex ſatisfactione Chriſti, & Sanctorum, opera verò iniuncta requiruntur ſolùm vt conditio: vnde parum refert, quod fiant cum peccato. Ita Granado *in* 3. *part. contr.*12.*tract.*5.*diſp.*2.*n.*5. contra Comitol. *lib.*1.*q.*37.*n.*2.*p.*5.*tract.*12.*reſ.*4. §. *Notandum*.

Et probabile eſt in aliquo caſu accedentem cum obice illam acquirere, recedente fictione.

4 Imò ſatis probabiliter, & multum piè addit, quòd ſi in aliquo caſu Pontifex in Indulgentia nec confeſſionem, nec contritionem requirit: vel ſi requirit, homo bona fide exiſtimat ſe ritè confeſſum aut contritum eſſe, cum tamen non ſit, ac proindè Indulgentiam propter obicem non acquirit, recedente poſtea fictione, illam acquirat. Et ratio primo eſt, quia de pietate Eccleſiæ credendum eſt concedere velle Indulgentiam contritis eo modo, quem quis prudenter putat ſufficere, aut confeſſis confeſſione valida, quamuis informi. Secundò, quia omnia Sacramenta, ſaltem bona fide ſuſcepta, ſuum effectum ſortiuntur recedente fictione: quare idem dicendum eſt de Indulgentiis, quæ non ſecus, ac illa habent ſuum effectum ex meritis Chriſti, & quaſi ex opere operato. Tertiò, quia qui opera à Pontifice præſcripta adimpleuit, habet morale ius ad Indulgentiam conſequendam, ac proindè remanet diſpenſatus ad illam in actu primo, & ablato peccati obice, non eſt cur illam non conſequatur. Hæc omnia Granadus, negantibus Suar. *tom.*4.*diſp.*52.*ſect.*2.*n.*12. Coninch *diſp.*12.*dub.*7.*n.*37. & aliis, nimis liberalem ſic fieri inimico remiſſionem, obiicientibus *p.*4.*tr.*4.*reſ.*94. & *p.*5.*tr.*12.*reſ.*4.

5 † Secun

Digitized by Google

5 † Secunda conditio ad Indulgentias conſequendas prærequiſita eſt operum præſcriptorum poſitio: ieiuniorum ſcilicet, Eleemoſynæ, Confeſſionis,&c. & quidem *n.*10.diximus non oportere, quòd omnia talia opera præſtari debeant in gratia †. Debere autem fieri benè moraliter, ait Syluius *in* 3.*p.quaſt.*27.*art.*1.*q.*1. *concl.*2. ita quòd ſi fiant cum peccato veniali,vt ob vanam gloriam, non ſufficiat. Faber verò *in* 4. *d.* 19. *q.vn. diſput.*38.*cap.*37. *num.*214. ſufficere inquit ſi fiant ſine mortali. Et Bellarminus *lib.*1.*cap.*13. *q.*2. etiam facta cum mortali valere inquit, ſi non præſcribantur fieri ad placandum Deum, ſed in alium finem, puta ſubueniendi pauperis, aut ſimilem. Nec ineptè quis diceret, opus bonum, etiamſi fiat in finem mortiferum, retinere aliquid bonitatis, qua Deum placare valeat. Vnde dicendum exiſtimo cum Granado *diſp.*4.*n.*10. ſufficere,quòd opus ſit bonum ex ſuo genere, licèt ex circumſtantiis, & in indiuiduo malum ſit: nam præcepta diuina, & humana implentur per opera ex ſuo genere bona,licèt indiuidualiter peccaminoſa. Nec opus eſſe,quòd opus propter Indulgentiam potiſſimum efficiatur.*p.*5.*tr.*12.*reſ.*5. ſed ſatis eſſe,in eum finem executioni mandari,licèt alius finis æquè, aut magis principaliter intendatur. Ita Granado *vbi ſupr.* contra Cordubam *q.*25.*ibid.reſ.*7. Et probabile eſt ſufficere, quòd fiant cum intentione habituali lucrandi Indulgentiam,vt docuit Sanctarell.*de Iubil.cap.*15.*dub.*4. contra Cordubam *de Indulg.q.*15. qui, ſicut ad merendum, ita etiam ad Indulgentiam lucrandam requiri intentionem actualem, nam non eſt veriſimile, quòd Papa requirere velit intentionem actualem,quam nec natura Indulgentiæ poſtulat, nec conceſſionis verba ſignificant.*p.*5.*tr.*12. *reſ.*6. Quare Indulgentia plenaria Adriani VI. apud Rodriq.*in Comp.reſ.* 77.*n.*51.acquiritur à recitantibus tres *Aue* cùm tribus verſiculis *Angelus Domini, Ecce Ancilla, & Verbum caro*,ad ſonum campanæ poſt ſolis occaſum, quamuis ignorantibus tali operi talem Indulgentiam eſſe conceſſam. *part* 4.*tr.*4.*reſ.*24 Datur etiam in implendis operibus leuitas materiæ,quam qui relinquit, non propterea non lucratur Indulgentiam, quia parum pro nihilo reputatur. Vnde ait Trullench *in cruc. lib.*1.*§.*1.*dub.*15. *num.*1. quòd ſi iniungatur pro Indulgentia vna Miſſa audienda, qui audire relinqueret minimam partem, adhuc Indulgentiæ fieret compos. *p.*5. *tr.*5.*reſ.*7. & iterum *tr.*12 *reſ.*23. Et quando Pontifex Indulgentiam concedit ex iuſta cauſa,& opus aliquod requirit ſolùm vt conditionem, tunc qui idem opus diuerſo conatu,deuotione,&c.ponunt,æqualem nihilominus Indulgentiam conſequuntur, quia Indulgentia habet effectum ſuum ex opere operato. vnde cùm præſcribitur eleemoſyna indefinita, tantum Indulgentiæ acquirit qui dat vnum aureum, quantum qui dat centum. Aliàs enim falſum eſſet, quòd *Indulgentia tantum valet, quantum ſonat.* Ita Boſſius *ſect.*4.*caſ.*21. §. 1. *num.* 38. contra Polanbrum *ſect.*42. *num.*57.*p.*5.*tract.*12.*reſol.*18. Aduerte etiam quòd ſi duo Pontifices facientibus certum opus tali die concederent vnuſquiſque 40.dies v. gr. Indulgentiæ, tunc facientes ſemel illud opus eo die, lucrarentur 80. dies Indulgentiæ. Secus verò ſi vterque opus exigeret nullo alligatum tempori,

Debet etiam poni opera requiſita. Bona ex ſuo genere.

Quamuis ex circumſtantiis fiant mortifera.

Et non eſt neceſſe quod fiant principaliter ob Indulgentiam.

Imò probabiliter ſufficit intentio habitualis.

Et, ſi operum relinquatur minimum, nihil obeſt.

Nec maiora opera facientes, plus Indulgentiæ acquirunt.

Contingere autem poteſt, per vnumquodque opus plures Indulgentias acquiri.

tempori, quia tunc vnuſquiſque exigeret opus independenter ab alio. Ita Granadus *tract. 6. diſp. 2. num.* 8. Quamuis ſine vlla diſtinctione affirmet Nald. *num.* 5. acquiri poſſe varias Indulgentias per idem opus, & Coninch neget *dub.* 9. *num.* 42. *ibid. reſol.* 11. Hæc de operibus in communi. In ſpecie verò

In ſpecie de precibus ſufficit quæcunque oratio ad mentem Papæ quocunque modo, lingua, & quantitate.

6 Quoad preces, quando in Bulla non determinantur, ſufficit orare iuxta mentem Pontificis, quaſcunque orationes recitando, quacunque lingua, Latina, Italica, Gallica, &c. ſolitariè, aut alternatim cum ſocio: ſedendo, ſtando, &c. operto, vel diſcooperto capite, longè, vel breuiter. Quamuis conſulendum ſit omnibus, vt quantum fieri poteſt, deuotè ac prolixè orent. Boſſius *de Iubil. ſect.* 4. *caſ.* 17. *num.* 15. *part.* 5. *tract.* 12. *reſol.* 33. Rodriq. *in Cruc.* §. 7. *num.* 2. putat, orationem requiri vocalem, quia Eccleſia non præcipit actum internum, ſed externum. At Trullench *ibid. lib.* 1. §. 6. *dub.* 2. *n.* 7. æquè probabiliter ait ſufficere mentalem, ſi ſolùm dicatur, orandum eſſe; quia oratio mentalis, oratio propriiſſimè dicitur, &, cæteris paribus, potior eſt vocali, & magis fructuoſa. Et reſpondet ad rationem Rodriqu. *ibid. reſ.* 44.

Etiam mentalis.

Eleemoſyna etiam ſufficit quæcunque, ſi non dicatur fieri cum proportione ad facultates.

Et ſecundum aliquos etiam ſi id dicatur.

7 Quoad Eleemoſynam, ſi non determinatur, ſufficit etiam quæcunque, etiam vnius oboli, nec penſanda eſt habilitas perſonarum: quia ad veritatem propoſitionis indefinitæ quælibet ſingularis ſufficit. Ita Rodriguez *num.* 4. contra Nauarrum *in comm. de Iubil. notab.* 31. *num.* 34. *p.* 5. *tract.* 12. *reſol.* 14. *&* 31. §. *Dico igitur.* Quam doctrinam aliqui apud Bottonum *in obſeru. ſuper bull. Sixti V. fol.* 196. extendunt etiam ad caſum, quo eleemoſyna facienda præſcribitur iuxta facultatem: nam aliàs nemo certus eſſe poſſet, ſe eſſe Indulgentiam conſecutum, cum difficillimum ſit ſcire, quanta eleemoſyna cuicunque facultati reſpondeat. Adde, quòd Reges & Principes deberent dare aliquot ſcutorum millia, & ſic Indulgentiæ conſecutio nimis difficilis redderetur. Cumque Pontifex hanc eleemoſynam certæ fabricæ Eccleſiæ ſe applicare velle ſignificet, ſi danda eſſet ad facultatum proportionem, colligeretur ſumma plurimarum Eccleſiarum fabricæ ſuffectura, quod Papam intendere, non eſt veriſimile. Quam ſententiam docet etiam Boſſius *caſ.* 21. *num.* 30. cum hac limitatione, vt vnuſquiſque det eleemoſynam conſuetam, v. gr. Princeps, qui conſueuit dare vnum aureum, det vnum aureum; Baro qui duos iulios, det duos iulios, &c. *reſol.* 14. *cit.* §. *Sed quid.* Pauperibus verò Sanctarellus *cap.* 7. *dub.* 1. ait, eleemoſynam commutandam eſſe in aliud opus pium, ſicut infirmis ieiunia, &c. Sed Fernandez *part.* 3. *cap.* 7. §. 8. *num.* 3. ait, ſibi videri, mens Pontificis eſſe, quòd qui eleemoſynam præbere non poteſt, abſque vlla commutatione Indulgentiam conſequatur. Et ſtando in prima ſententia, ſufficit obolus, vt ait Boſſius *num* 4. *&* 5. vbi *num.* 6. addit, ſufficere, quòd pauper curet, vt eleemoſynam pro ſe alius præbeat. *ibid. reſol.* 15. & 31. Vide etiam v. *Iubilæum, num.* 8.

Quid de pauperibus.

Et quid de Confeſſione & communione.

8 Quoad Confeſſionem, quandonam requiratur vt opus iniunctum & an tunc requiratur in eo, qui habet ſolum venialia, vide v. *Bullæ*

Cruciat

Cruciata n. 15. & v. *Iubilæum à num.* 12. Regulariter verò, ſi aliud non exprimitur, Confeſſio, & Communio cenſentur exigi ad ponendum hominem in gratia Dei, ait Turrianus *in ſelect. p.* 2. *diſputat.* 33. *dub.* 64. vnde ſi ſint duæ Indulgentiæ duobus immediatis diebus conſequendæ, quarum vtraque confeſſionem & communionem requirit, ſatis eſſe quòd quis confiteatur & communicet in primo, dummodo in ſecundo reperiatur in gratia. *p.* 4. *tr.* 4. *reſol.* 166.

9 Cæterùm conetur quiſque ex opinionibus ſupradictis eligere probabiliores aut tutiores: nam ſi quis vteretur opinione probabili, quæ in re non eſſet vera, ſecundum Fauſtum *lib.* 4. *q.* 64. non acquireret Indulgentiam: quod enim in aliis materiis dicitur, ſufficere, quod quis operetur ex opinione probabili, in materia de Indulgentiis deficere. Vide etiam Boſſium *ſect.* 4. *reſ.* 8. *num.* 5. *p.* 5. *tr.* 12. *reſol.* 32.

Et an ad acquirendã indulgentiã ſatisfit operari cum opinione probabili?

10 Denique in locis Cruciatæ ad omnem Indulgentiam requiritur Bulla, exceptis Indulgentiis Regularium pro ipſis Regularibus tantum. Nec vlla Indulgentia publicari poteſt ſine licentia Commiſſarij. Qui tamen nec ipſe, nec eius notarius poteſt quicquam in tali executione accipere, ne iure laboris quidem. Vide v. *Commiſſarius, n.* 5. Et multò minus accipere aliquid poſſunt pro eadem executione officialis laici, etiam ſub colore laboris impenſi. Id quod pro omnibus reſcriptis papalibus ordinauit Sereniſſimus Rex Philippus II. in Epiſtola ad Excellentiſſ. de Terra noua, cui ſubſcripſit totum ſacrum Concilium. Et procedit præcipuè in Indulgentiis, quæ ſunt res ſpirituales, & Papa eas annullat, ſi pro earum publicatione aliquid ſumitur. *p.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 71. §. *Vnde à fortiori.*

Denique in hoc ſigno, & vbicumque eſt Bulla Cruciatæ, nulla indulg. acquirit ſine Bulla.
Aut publicari poteſt abſque licentia Commiſſarij; gratuita.

11 Nota hic duo Primum, quòd quando Summus Pontifex in conceſſione alicuius Indulgentiæ apponit illam clauſulam (*Volumus autem, quod ſi aliàs Chriſti fidelibus dictam Eccleſiam viſitantibus aliquã aliam Indulgentiam perpetuò, vel ad tempus nondum elapſum duraturam conceſſerimus, præſentes nullæ ſint*) intendit tantùm excludere ſimilem Indulgentiam pro eodem Sancto, &c. propter dictionem, *aliam,* quæ eſt repetitiua eiuſdem qualitatis, quæ immediatè fuerat expreſſa; non autem alias, quæ eidem Eccleſiæ in honorem alterius ſancti, v. gr. conceſſæ fuiſſent. Lezana v. *clauſula num.* 25. & al. j *par.* 6. *tr.* 8. *reſ.* 51.

Clauſula apponi ſolita in indulgentiis (Volumus autem, &c) non excludit, niſi Indulgentias ſimiles.

12 Secundum, quòd ſtante Rubrica Indulgentiarum quinque Sanctorum, in qua dicitur, quod ſi amittatur granum, poſſit pro alia vice aliud ſubrogari, ſi quis grano amiſſo, & in eius vicem alio ſubſtituto, granum primum inueniret, Indulgntia non priori, ſed ſubrogato affixa remaneret, quia verificata fuit conditio, vt poſſit eligi ſecundum, & ex quo huic applicata fuit, in priori ceſſant. Tutius tamen erit, vtrumque retinere. In illa autem applicatione ſufficit actus mentalis, quia non eſt conceſſio Indulgentiæ, & ſic actus iuriſdictionis; ſed ſola deputatio grani, tamquam conditio à Papa requiſita ad hoc, vt ab ipſo talis Indulgentia illi grano conceſſa ſit. Lugo *de Sacr. pœnit. diſp.* 27. *ſect.* 8. §. 3. *n.* 150. *p.* 6. *tr.* 7. *reſ.* 35.

Et ſi granũ quinque Sanctorum amiſſum inueniatur, videtur Indulgentia remanere affixa grano interim ſubſtituto.

Digitized by Google

INEBRIARI.

1 SE ſcienter inebriare peccatum eſt, & ſecundùm Vvigers *cap.* 2. *de temper. dub.* 5. *num.* 26. ſic intrinſecè malum, vt nec ex mortis metu licitum fiat. Ait namque Auguſt. *ſermon.* 132. *Etiam ſi ad hoc veniret, vt tibi diceretur: Aut bibas, aut morieris; melius erat, vt caro tua ſobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur.* At Leſſius *lib.* 4. *capite* 3. *dub.* 4. *numero* 31. contrarium in hoc tenet, & probabiliter, vt ait Layman *libro* 3. *ſectio.* 4. *numero* 5. nam ſi id licitum eſt ad pellendum, vel arcendum morbum, cur non etiam ad vitandam mortem comminatam? nec enim ſatisfacit reſponſio Caietani, quod ebrietas non ordinatur per ſe ad hoc ſicut ad illud, nam metus mortis excuſat etiam ea peccata, quæ ad tale periculum non ordinantur per ſe, qualia ſunt manum vel digitum ſibi præſcindere, ieiunare ſupra valetudinem, ex virtute abſtinentiæ; veſci fungis, & cibis noxiis, bibere copiam vini eliquati, etiam cum periculo febris, & ſimilia, quæ quemadmodum cùm adhibentur ad vitandam mortem, non ſunt contra virtutem, ita nec contra virtutem erit immoderatus potus ob eandem cauſam: quia ſicut ad mortem, etiam ab extrinſeco imminentem, arcendam, corporis ſanitatem lædere licet, ita etiam in eundem finem licebit, vſum rationis ad modicum impedire, exigente obligatione cuſtodiæ, quam horum omnium habet homo, ob bonum totius.

Inebriari liceat ex metu mortis.

Ad Diuum Auguſtinum reſpondet Leſſius, eum illud aſſerere propter ea, quæ coniuncta per accidens eſſe ſolent. † & reſponderi etiam poteſt, eum loqui in caſu, quo ebrietas ſub metu mortis præciperetur in ordine ad violandam virtutem temperantiæ, & in contemptum ipſius †. *part.* 6. *tract.* 7. *reſ.* 44. An alium inebriare liceat ad aliquod malum vitandum, vide verbo *Scandalum num.* 4. An coniux coniugi ebrio debitum reddere teneatur, vide v. *Vxor num.* 3.

Quæ facta ebriorũ ſint peccata in ſe?

2 Petes: An facta mala ebriorum imputentur, & ſint peccaminoſa? Reſpondeo, in ſe non eſſe peccata, quia non ſunt voluntaria: ſed eſſe quoſdam effectus peccati præcedentis, quando nimirum voluntariè quis ſe inebriauit. Vaſquez *tom.* 1. *in p.* 2. *diſp.* 94. *à cap.* 2. contra Sotum *in* 4. *diſtinct.* 22. *q.* 1. *art.* 7. Qui *diſp.* 227. *c.* 3. *num.* 11. notat, multa dicta, & facta ebriorum etiam præuiſa, non eſſe peccata, ne in cauſa quidem; qualia ſunt contumelia, blaſphemiæ, periuria, infidelitas: quia contumelia ab ebrio in hominum exiſtimatione non cenſetur iniurioſa, & blaſphemia, & alia recenſita non ſunt peccata, niſi ſcienter fiant: nam qui non videt, falſum eſſe quod iurat, non eſt periurus. Sed circa blaſphemiam, infidelitatem, & periurium, contrarium tenet Sanchez *in ſum. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 16. *n.* 44. Omnes tamen fatentur actus ebriorum, lædentes proximum in vita, aut bonis, eſſe peccata, ſaltem in cauſa.

Vel in cauſa.

3 Aduerte autem quòd in ſententia Soti, quod actus ebriorum ſint peccata in ſe, ſi ebrium, antequam hi actus ſequantur, pœniteat datæ cau-

ſæ

ſæ efficacis, malum poſtea ſequens non erit peccatum in ſe, quia voluntarium, intercifum fuit per pœnitentiã. Vnde, ſi antequã ſequeretur, confeſſus eſſet datæ cauſæ, non teneretur poſtea confiteri damnorum ſequentium, vt ait idem Sotus *vbi ſup.* Imò Enriquez *lib.5.c.5.n.5.in gloſſa lit. H.* putat, quòd ſi illi effectui adnexa eſt excommunicatio, ebrius illum præuertens per pœnitentiam non illam incurrit. Quod licet Sanchez non admittat *vbi ſup. n.vlt.* in omnibus, admittit tamen in peccatis ſolius oris; in his enim ſi fiant ab ebrio, etiam voluntaria in cauſa, non incurri excommunicationem ſi quæ adnexa eſt. *p.3.tr.6.reſ.52.*

ebrietate, non poteſt præuertere.

INFIRMVS.

1 INfirmus excuſatur ad obligatione ieiunij. Vide v. *Ieiunium, n.*18. Et Sacerdos infirmus à recitatione Officij. Vide v. *Hora canonica, à n.*10.

2 Infirmus in periculo mortis tenetur confiteri. Vide v. *Confeſſionis, n.*14. & communicare. Vide v. *communionis, n.*9. An etiam extremam Vnctionem ſuſcipere, vide v. *Extremæ Vnctionis, n.*1. & 2.

Infirmus quoad ieiunium.
Officium diuinũ.
Confeſſionem.
Communionem.
Et Vnctionem extremam.

INGREDI Monaſteria.

† DE ingreſſu ad Monachandum, vide infra v. *Ingredi Religionem.* Hic ſermo eſt de clauſura quoad ingreſſum. nam quoad egreſſum, dictum eſt v. *Clauſura.*

Ingredi Monaſteria Monialium.

1. Prohibitum ergo eſt omnibus, tam viris, quàm mulieribus in monaſteria Monialium, & mulieribus in monaſteria virorum, ingredi, vel admitti; & intrantes vltra caſus neceſſarios, & ſine licentia, peccant mortaliter & contrahunt excommunicationem Papalem, quam etiam incurrunt Superiores vtriuſque ſexus admittentes, vel ingredi permittentes ſub prætextu facultatis papalis. Religioſi autem abſque tali prætextu admittentes, incurrunt ipſo facto ſuſpenſionem à diuinis, priuationem officiorum, inhabilitatem ad alia in poſterum obtinenda ex variis moribus diuerſorũ Pontificum, præſertim Gregorij XIII. & Pij V. de quibus inter alios Bonacina *de clauſ. q.4.* & 5. Sanchez *in opuſc. mor. li.6.c.16.* & Suarez, *tom.4. de relig. lib.1.c.10.*† Qui tamen, cum in *c.7.n.*8. ait, fœminarum ingreſſum in Monaſteria virorum, ſecluſo ſcandalo prauo fine, &c. non eſſe mortalẽ, eo quia nullo iure ſtatuitur, non eſt admittendus; nam Bulla Pij V. clarè loquitur, & poſita eſt in Bullario. Nec ſimiliter admitti debet Layman, dum *li.4.tr.5.c.12.d.4.* dubitat, an fœmina ingrediens abſque prætextu licẽtiæ, mortaliter peccet, & quia prohibitio Pij V. lata eſt in eas, quæ prætextu licentiarum monaſterium pacem turbabant. & ſic illum non admittit Bonacina *q.5. punct.3.n.1.p.4.tr.4 reſ.*179.† nã idẽ Pius viuæ vocis oraculo, contrarium declarauit Cardinali Cribello, apud Quarãtam *v. Monaſteria.*

Viris, & mulieribus prohibitum. (Et clauſtra Religioſorum mulieribus.) Sub mortali.
Et ſub excommunicatione.
Secluſa neceſſitate.

Digitized by Google

Qualis eſſe infirmitas monialis pro ingrediendo Confeſſario cum licentia.

2 Neceſſitas autem cenſetur infirmitas monialis pro ingreſſu Confeſſarij ad ipſam audiendam, non ſolùm quando Regula præcipit confeſſionem, ſed etiam quoties ipſa infirma aſſerit, ſe tali Sacramento indigere. Portell. *v. Clauſura mon. n.* 9. minimè verò electio Abbatiſſæ, vel Prioriſſæ pro ingreſſu Epiſcopi, vel Prælati Regularis, niſi in caſu, quo Moniales in electione, diſcordarent, & timeretur de ſubornatione: aliter enim electio fieri poteſt, Prælato recipiente vota extrinſecùs per craticulam. Villalobos *tom.* 2. *tr.* 35. *diff.* 46. *n.* 12. *par.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 67. *à §. Notandum*. Azor. *tom.* 1. *li.* 13. *c.* 8. *q.* 4. putat eſſe ſufficientem neceſſitatem, ſi nupta adulterij apud virum ſuſpecta ab eo necari formidet, aut ſi vidua ob maiorẽ honeſtatẽ id cuperet, vt in Monaſterium de licentia Epiſcopi ingredi poſſit. Sed quoad nuptam S. Congregatio declarauit Epiſcopo Salmaticen. talem licentiam ab Epiſcopo concedi non poſſe. Portell. *n.* 2. *ibid. reſ.* 130. Quoties vero Confeſſarius vel alius Religioſus ad audiendam Confeſſionem, vel in alium finem Monaſterium de licentia ſuperioris ingreditur, puto cum Sanch. *in ſum. tom.* 1. *li.* 16. *cap.* 16. *n.* 46. ingredi cum ſocio; nam licentia ſibi conceſſa, ratione decentiæ extendi videtur ad ſocium. Oppoſitum tamen non improbabiliter docuit Bonacina *qu.* 4. *pun.* 4. nam ait ipſe, ſi autẽ non dedecet, Religioſum cum viro Principe agere in cubiculo, ſocio ad fores manente: idem dici poteſt, quando ingreditur Monaſterium. Finita autem Confeſſione, ſtatim (id eſt infra quadrantem, vt vir doctus apud Villalobos *d.* 49 *num.* 1. egredi debet, aliàs non peccabit mortaliter, (*par.* 3. *tr. reſ.* 51.) clauſuram tamen non violabit, nec cenſuram incurret; quia hæc lata eſt contra ingredientes abſque licentia, vnde non debet ad eum extendi, qui cum licentia ingreſſus, modicum ea abutitur. eſt enim conſtit. Greg. & decretum Tridentini *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. de hac re odioſum, vt ait Suar. *tom.* 4. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 5. contra Merollam *to.* 1. *diſp.* 1. *diff.* 7. *num.* 498. Et ſic docet Sanchez *n.* 68. & *n.* 69. probabiliter id extendit ad caſum, quo quis peracto opere, molimina in Monaſterio traheret in malum finem, v. g. ad fornicandum. contra Bonacinam *vbi ſup. num.* 22. *par.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 67.

Quæ valet etiam ſocio.

Egreſſoris poſt confeſſionem ſtatim.

Sed non ſub cenſura.

Nec cenſuram Trid. incurreret Abbatiſſa intromittens.

3 Et ob eamdem rationem Abbatiſſa vel Prioriſſa virum in Monaſterium intromittens, etiam in malum finem, non incurreret cenſuram Tridentini; quia hæc lata eſt contra intrantes tantùm. *par.* 2. *tr.* 16. *reſ.* 32. Incurreret tamen excommunicationem Gregorij, quam probabile eſt, non incurrere Moniales ſubditas; quia in conſtitutione fit ſolùm mentio de Abbatiſſis, &c. Rodriquez *qq. regul. tom.* 1. *q.* 47. *art.* 3. contra Filiuc. *tom.* 1. *tract.* 15. *cap.* 5. *num.* 119. *ibid. reſ.* 31.

Licentia ſcripta non requiritur ad ingreſſum operariorum. nam his dare poteſt licentiam Abbatiſſa, ex facultate Prælati ſemel ad ſemper conceſſa.

4 Licentiam in ſcriptis, quam pro ingreſſu virorum in Monaſteria Monialium requirit Tridentinum, Bellochius *par.* 2. *q.* 9 *num.* 162. cenſet, requiri tantum in foro externo, in interno autem ſufficere vocalem. Contrarium tenet Sanchez *num.* 30. Cuius opinio non procedit in caſibus ordinariis pro medicis, chirurgis, carpentariis, cœmentariis, & ſimilibus operariis. Nam his dare poteſt licentiam Abbatiſſa, ex licentia Prælati, ad maiorem cautelam in ſcriptis. Dixi *ad maiorem cautelam*, quia

hæc

Digitized by Google

hæc licentia ſufficit ſi ſit vocalis, non enim eſt licentia ingrediendi, ſed facultas talem licentiam concedendi, de qua Tridentinum non loquitur. contra Graff. *in deciſ.p.1.lib.4.c.23.n.6.p.3.tract.2.reſ.*129.

5 Petes: An excommunicatio intrantis in Monaſterium Monialium, ſi ſit occulta, abſolui poſſit ab Epiſcopo? Reſpondeo affirmatiuè. Vide v. *Abſoluere,n.*47.

Cenſura intrantis in monaſterium occultè abſolui poteſt ab Epiſcopo.

6 Incurrunt quoque excommunicationem papalem Religioſi intromittentes fœminas in Monaſterij clauſtra, abſoluibilem tamen per Cruciatam ſecundùm Rodriqu. *in expl.motus Pij V.n.*34. & à ſuperiore Regulari per priuilegia. Incurrunt quoque priuationem officiorum, & inhabilitatem ad alia in poſterum obtinenda ipſo facto, abſque alia declaratione (adhuc tamen requiritur ſententia, iuxta dicenda v. *Pœna.n.*2.) & in his diſpenſare poſſunt Generales, & Prouinciales, vt ait Rodriqu. *tom.*1. *q.*84. *art.*7. contra Graff. *p.*1 *lib.*4. *c.*23.*n.*12. non tamen confeſſarius per Cruciatam, quia non ſunt cenſuræ. *p.*3.*tr.*2.*reſ.*66.

Incurritur etiam cenſura cum aliis pœnis à Religioſis admittentibus fœminas intra clauſtra.

7 Nota hic duo. Primum eſt, quod pœnæ prædictæ non ligant infantes doli expertes: hi enim in monaſteria admitti poſſunt. († etſi ſint fœminæ in clauſtra virorum †.) Suar. *tom.*2.*lib.*6.*c.*16.*n.*4.*part.*3.*tr.*2.*reſ.*67. Item nec Reges, Reginas & Cardinales ob eorum excellentiam. Idem Suar. *tom.*4.*lib.*1.*c.*7.*n.*5. *Ibid.* §. *Ad argumentum* † contrarium poſtea docuit de Cardinalibus in *p.*5.*tr.*2 *reſp.*20. quia in dicto Gregorij decreto id Cardinal. vltra caſus neceſſarios prohibetur expreſsè †.

Sed omnes iſtæ cenſuræ non ligant infantes.

8 Secundum eſt, in fractione clauſuræ dari paruitatem materiæ, quam Nald. v. *Clauſura n.*1. dicit eſſe ingreſſum, (& idem de egreſſu Monialis diximus v. *Clauſura n.*5.) ad duos pedes per breue tempus. Quam ſententiam, licèt non approbet Homobonus *tom.*1.*p.*4.*reſp.*61. exiſtimans paruam materiam eſſe ingreſſum ſolius medij corporis, quando nimirum corpus manet in limine, partim intra, & partim extra: approbat tamen Merolla *tom.*1.*diſp.*1.*c.*2.*diff.*7.*n.*502.*p.*5.*tr.*5.*reſ.*22.

Et in tali ingreſſu excuſat paruitas materiæ.

INGREDI Religionem.

Vide v. *Nouitiatus*, v. *Nouitius*, & v. *Profeſſio.*

1 Religionem ingredi tenetur, quicumque id vouit. Poteſt tamen ingreſſum differre, ad vitandum ſcandalum infirmorum, ſecundum Valentiam. Vide v. *Scandalum n.*29. Item ad occurrendum neceſſitati ſororis in graui neceſſitate, & proſtitutionis periculo conſtitutæ, ſi votum non eſt emiſſum pro tempore determinato, ſecundum Palaum *to.*3. *tr.*16. *diſp.*1.*punct.*7. §.5 *n.*13. Imò etiam, ſi pro determinato, ſecundum Sanchez *in ſumm.tom.*1.*lib.*4.*c.*20.*n.*31. & 32. & Trullench *in Decal.tom.*1. *lib.*2.*c.*2.*dub.*23.*n.*10. quia, ait Sanchez, prouidere tali neceſſitati eſt opus tantæ charitatis, vt ſecundùm prudentis arbitrium, videatur maius Dei obſequium, quàm præſentaneus Religionis ingreſſus. Et quamuis Palaus obiiciat,

Vouens Religionem poteſt ingreſſum differre ad vitandum ſcandalum infirmorum.

Aut ſuccurrendum graui neceſſitati ſororis.

Digitized by Google

obiiciat,non eſſe illud ſororis leuamen actum maioris virtutis, nam alioqui votum in tale ſubſidium commutari poſſe propria auctoritate, & non obſtante tali neceſſitate. Religionis ingreſſum eſſe licitum,etiam ſecundùm Sanchez,& ideo capacem obligationis voti;nihilominus in caſu occurrente conſulerem dilationem ad aliquod tempus,vel ad maiorem cautelam,recurſum ad Epiſcopum,qui iuxta dicta v. *Epiſcopus*,in tali caſu diſpenſare poteſt. *p.6.tr.7.reſ.54.*

Non tamen vxorem ducere cum intentione ingrediendi ante conſummationem.

2 Aſtrictus voto Religionis non poteſt matrimonium contrahere, animo Religionem ingrediendi infra bimeſtre, ante conſummationem, quia exponeret ſe periculo fraudandi votum, videretur quoque illudere Sacramento:& non leuem ſponſæ inferret iniuriam,quæ non poſſet alteri nubere,donec ipſe profiteretur.Eſt communis opinio apud Sanch. *de matrim. lib.1.diſp.43. n.7. & 10.* vbi *num.6.* benè notat,contrarium non eſſe improbabile,cum ſponſus de iure poſt matrimonium contractum poſſit infra bimeſtre vxorem relinquere, & ad Religionem tranſire; ſi enim id ſponſæ iniurioſum non eſt, nec erit iniurioſum eam ducere eo animo. Quod potiori iure procederet contra Cucchum *lib.5.c.12.n.20.* ſi quis vxorem duceret eo animo abſque voto.*p.3.tr.4.reſ.281.*

Et ſi poſt votum defloraret puellam ſub promiſſione coniugij,hæc promiſſio nulla eſſet.

3 Petes primo:An qui poſt votum huiuſmodi defloraret puellam ſub promiſſione coniugij, teneretur ad votum potius, an ad matrimonium? reſpondet Leſſius *lib.2.cap.10.dub.4. n.32.* & alij communiter, teneri ad matrimonium, & probabiliter:nam obligatio promiſſionis coniugij cum defloratione, cum ſit iuſtitiæ,ſoluit obligationem voti,quæ eſt Religionis, præſertim quia eam ſoluit quoque ſuperueniens neceſſitas patris, quæ ſolùm ponit in filio obligationem charitatis.*par.3. tract 4.reſol.203.* & 280. Sed probabile quoque eſt,teneri ad votum, vt docuerunt Nauarrus, & Rodriquez,quos citat, & ſequitur Layman *lib.5.tr.10.p.1.c.2.n.5.* quia promiſſio facta puellæ poſt votum non tenet, vtpotè dominij in ſuum corpus Deo præacquiſiti per votum. Ex quo patet ad argumenta. Dices: Tenetur ſaltem puellam ducere ratione damni illati, ſicut qui defloraſſet abſque voto ſub ficta coniugij promiſſione.Reſpondeo,negando paritatem,nam qui fictè promittit,tenetur promittere ex animo:qui verò promittit poſt votum, promittere non poteſt; vnde paritas ſolùm currit cum eo,qui puellam defloraſſet abſque vlla promiſſione;qui non teneretur illam ducere ob damnum illatum *p.3.tr.4.reſ.280.§.Sed contrariam,&* *p.5.tract.14.reſ.38.* Probabile quoque eſt, quod ait Pontius *lib.6.cap.12. n.19.* talem teneri primò ad coniugium, & poſtea infra bimeſtre Religionem,nondum conſummato matrimonio,intrare,quia ſic vtramque obligationem impleret *p.3.tr.4.reſ.203.§.Notandum.*

Si autem in voto ratione infirmitatis diſpenſaretur, diſpenſatio cenſetur data pro tempore infirmitatis.

4 Petes ſecundò:An diſpenſatus in voto Religionis ratione infirmitatis,cenſeatur diſpenſatus etiã ſi conualeſcat?Et reſpondeo negatiuè. Affirmatiuã tamen ſententiam docent nonnulli,cum quibus v. *Diſpenſatio,n.5.* diximus,ceſſante cauſa diſpenſationis,non ceſſare ipſam diſpenſationem. Et hanc ſententiam tenent nouiſſimè Auctor caſuum conſcientiæ Bonon.*caſu 1.folio 35.*& Zambellus v.*diſpenſatio, n.5.part.6.tr.7 reſol.45.*

Digitized by Google

5 Religionem ingredi poteſt vxoratus, ſi vxor etiam ipſa recipiatur in monaſterium, aut ſi ſenex ſit(ideſt annorum ſecundùm Riccium ſexaginta, ſecundùm Sanchez quinquaginta:nam mulier anno 50. ſterileſcit vt vir ſexagenarius, &c. aut ſecundùm Pontium deficiat in robore, valetudine, &c. iudicio Epiſcopi) in ſæculo manens voto caſtitatis ſe aſtringat. cap. *cum ſit.* & cap. *Apoſtol.de conuerſ. coniug.* In quibus iuribus cum de vtroque coniuge ſermo ſit, poteſt etiam vxor ingredi Monaſterium, vito Religionem (etiam S. Ioann. Ieroſol.vt docet Pontius *vbi infra n.*1. contra Sanch. *lib.*7.*diſput.* 52.*num.*4. *& infra* §. *Non deſinam.*(ingrediente;vel ſi ſenex ſit (id eſt annorum 60. aut ſecundùm Bonacinam *quæſt.* 3. *pun.*4.*n.*12.ætatis,quæ ex praua valetudine annis 60. reſpondeat,&c. (manente in ſæculo cum voto caſtitatis, vt docet Pontius *lib.*9.*c.*12.*n.*3. quãuis neget Hurtadus *de matrim. diſput.*11. *diff.*9.*n.*8. Debet autem coniux in hoc caſu ab Epiſcopo licentiam impetrare: quamquam Pontius dicat, talem obligationem extinctam eſſe per contrarium vſum.*p.*4.*tr.*4.*reſ.*7. Coniux vterquè Religionem ingredi poteſt ſimul. Vel conuenire, vt vnus ingrediatur, altero manente in ſæculo cum voto caſtitatis. Si ſenex ſit. Vel ſenilis valetudinis.

6 Petes, An vxor hæretici damnati & poſtea reconciliati, ſi nolit illum recipere,debeat ingredi Monaſterium. Affirmatiuè reſpondet Simanca *tit.* 4. *n.* 16. & teſtatur de communi: in fauorem nimirum fidei (ad piſcandos faciliùs de hæreſeos lacu hæreticos) & matrimonij, in quo diuortium Matth. 19. licitum dicitur ob fornicationem carnalem; ergo non ob ſpiritualem poſt emendam,cum peruerſionis periculum iam ceſſauerit. Ego verò teneo cum Mendoza *de fide volum.* 1.*diſput.*76.*ſect.* 6.§. 206.*&* 207. & aliis multis, per ſententiam hæreſis declaratoriam, remanere coniugem iure cohabitandi,& debitum petendi priuatum in pœnam hæreſeos, abſque alia declaratione: nam cohabitare cum viro damnato tamquam hæretico eſt inſuaue, & infame; & cum Iudex priuare hæreticum poſſit omnibus bonis, priuare etiam poteſt iure, quod habebat in coniugem: vxor igitur damnati tamquam hæretici remanet ſolùm ligata vinculo matrimonij, non tamen tenetur illum quantumuis reconciliatum in domum recipere.Nec propterea tenetur ingredi in Monaſterium: nam hoc nimis durum eſſet, & in fauorem hæretici, qui in ſæculo liber maneret. Et hæc omnia contra Barboſam *in rubr.*2.*par. num.* 21.*&* 22.*ff. ſolut.matrimon.* procedunt, etiamſi ſententia non ſit publica,ſed intra priuatos parietes; nam poſita ſententia hæreſis,& induto reo habitum pœnitentiæ,ſtatim emergunt pœnæ hæreticorum. Sic Fagund. *in decal. tomo* 1.*lib.*1.*c.*8.*n.*11.Item procedunt de viro,ſi vxor vt hæretica damnata fuerit: habet enim expreſſam de iure facultatem ingrediendi Religionem,& conſequenter etiam manendi in ſæculo ſacris initiatus, quia ſtatus Sacri Ordinis, & Religionis propter ſolemne, & perpetuum caſtitatis votum æquiparantur, & cum hæc ſit gratia,in fauorem viri Catholici ampliari debet. Et ita etiam tenet Fagundez *loc. cit. num.* 21. contra Angles, Lopez, & alios penes ipſum *n.*12.*p.*6.*tr.*7.*reſ.*25. Et verò alter illorum damnatus eſſet tamquam hæreticus etiam ſecreto, alter poſſet manere in ſæculo ſeparatus.

7 Parentes cogere poſſunt filias ſuas impuberes intrare monaſterium. puberes non item.Vide v.*Pater à num.*2.Et quidem ad habitum ſuſcipiendum ex Rodriquez,Naldo,& nouiſſimè Vecchio *diſp.* 52.*dub.* 9.*num.*16. Puellæ impuberes poſſunt cogi monaſterium intrare.

Digitized by Google

obiiciat,non eſſe illud ſororis leuamen actum maioris virtutis, nam alioqui votum in tale ſubſidium commutari poſſe propria auctoritate, & non obſtante tali neceſſitate. Religionis ingreſſum eſſe licitum,etiam ſecundùm Sanchez,& ideo capacem obligationis voti;nihilominus in caſu occurrente conſulerem dilationem ad aliquod tempus,vel ad maiorem cautelam,recurſum ad Epiſcopum,qui iuxta dicta v. *Epiſcopus*,in tali caſu diſpenſare poteſt. *p.6.tr.7.reſ.54.*

Non tamen vxorem ducere cum intentione ingrediendi ante conſummationem.

2 Aſtrictus voto Religionis non poteſt matrimonium contrahere, animo Religionem ingrediendi infra bimeſtre, ante conſummationem, quia exponeret ſe periculo fraudandi votum, videretur quoque illudere Sacramento:& non leuem ſponſæ inferret iniuriam,quæ non poſſet alteri nubere,donec ipſe profiteretur.Eſt communis opinio apud Sanch.*de matrim. lib.1.diſp.43. n.7. & 10.* vbi *num.6.* benè notat,contrarium non eſſe improbabile,cum ſponſus de iure poſt matrimonium contractum poſſit infra bimeſtre vxorem relinquere, & ad Religionem tranſire; ſi enim id ſponſæ iniurioſum non eſt, nec erit iniurioſum eam ducere eo animo. Quod potiori iure procederet contra Cucchum *lib.5. c.12.n.* 20. ſi quis vxorem duceret eo animo abſque voto.*p.3.tr.4.reſ.*281.

Et ſi poſt votum defloraret puellam ſub promiſſione coniugij,hæc promiſſio nulla eſſet.

3 Petes primo:An qui poſt votum huiuſmodi defloraret puellam ſub promiſſione coniugij, teneretur ad votum potius, an ad matrimonium? reſpondet Leſſius *lib.2.cap.*10.*dub.4. n.*32. & alij communiter, teneri ad matrimonium, & probabiliter:nam obligatio promiſſionis coniugij cum defloratione, cum ſit iuſtitiæ,ſoluit obligationem voti,quæ eſt Religionis, præſertim quia eam ſoluit quoque ſuperueniens neceſſitas patris, quæ ſolùm ponit in filio obligationem charitatis.*par.3. tract 4.reſol.*203. & 280. Sed probabile quoque eſt,teneri ad votum, vt docuerunt Nauarrus, & Rodriquez,quos citat, & ſequitur Layman *lib.5.tr.10.p.1.c.2.n.5.* quia promiſſio facta puellæ poſt votum non tenet, vtpotè dominij in ſuum corpus Deo præacquiſiti per votum. Ex quo patet ad argumenta. Dices: Tenetur ſaltem puellam ducere ratione damni illati, ſicut qui defloraſſet abſque voto ſub ficta coniugij promiſſione.Reſpondeo,negando paritatem,nam qui fictè promittit,tenetur promittere ex animo:qui verò promittit poſt votum, promittere non poteſt; vnde paritas ſolùm currit cum eo,qui puellam defloraſſet abſque vlla promiſſione;qui non teneretur illam ducere ob damnum illatum *p.3.tr.4.reſ.*280.§.*Sed contrariam,& p.5.tract.14.reſ.*38. Probabile quoque eſt, quod ait Pontius *lib.6.cap.*12. *n.*19. talem teneri primò ad coniugium, & poſtea infra bimeſtre Religionem,nondum conſummato matrimonio,intrare,quia ſic vtramque obligationem impleret *p.3.tr.4.reſ.*203.§.*Notandum.*

Si autem in voto ratione infirmitatis diſpenſaretur, diſpenſatio cenſeretur data pro tempore infirmitatis.

4 Petes ſecundò:An diſpenſatus in voto Religionis ratione infirmitatis,cenſeatur diſpenſatus etiã ſi conualeſcat?Et reſpondeo negatiuè. Affirmatiuã tamen ſentẽtiam docent nonnulli,cum quibus v. *Diſpenſatio,n.5.* diximus,ceſſante cauſa diſpenſationis,non ceſſare ipſam diſpenſationem. Et hanc ſententiam tenent nouiſſimè Auctor caſuum conſcientiæ Bonon.*caſu 1.folio* 35.& Zambellus v.*diſpenſatio,n.5.part.6.tr.7 reſol.*45.

5 Religionem

Digitized by Google

5 Religionem ingredi poteſt vxoratus, ſi vxor etiam ipſa recipiatur in monaſterium, aut ſi ſenex ſit (ideſt annorum ſecundùm Riccium ſexaginta, ſecundùm Sanchez quinquaginta: nam mulier anno 50. ſterileſcit vt vir ſexagenarius, &c. aut ſecundùm Pontium deficiat in robore, valetudine, &c. iudicio Epiſcopi) in ſæculo manens voto caſtitatis ſe aſtringat. cap. *cum ſit.* & cap. *Apoſtol. de conuerſ. coniug.* In quibus iuribus cum de vtroque coniuge ſermo ſit, poteſt etiam vxor ingredi Monaſterium, viro Religionem (etiam S. Ioann. Ieroſol. vt docet Pontius *vbi infra n.* 1. contra Sanch. *lib.* 7. *diſput.* 52. *num.* 4. *& infra* §. *Non deſinam.*) ingrediente; vel ſi ſenex ſit (id eſt annorum 60. aut ſecundùm Bonacinam *quæſt.* 3. *pun.* 4. *n.* 12. ætatis, quæ ex praua valetudine annis 60. reſpondeat, &c. (manente in ſæculo cum voto caſtitatis, vt docet Pontius *lib.* 9. *c.* 12. *n.* 3. quãuis neget Hurtadus *de matrim. diſput.* 11. *diff.* 9. *n.* 8. Debet autem coniux in hoc caſu ab Epiſcopo licentiam impetrare: quamquam Pontius dicat, talem obligationem extinctam eſſe per contrarium vſum. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 7.

Coniux vterque Religionem ingredi poteſt ſimul.

Vel conuenire, vt vnus ingrediatur, altero manente in ſæculo cum voto caſtitatis.

Si ſenex ſit.

Vel ſenilis valetudinis.

6 Petes, An vxor hæretici damnati & poſtea reconciliati, ſi nolit illum recipere, debeat ingredi Monaſterium. Affirmatiuè reſpondet Simanca *tit.* 4. *n.* 16. & teſtatur de communi: in fauorem nimirum fidei (ad piſcandos faciliùs de hæreſeos lacu hæreticos) & matrimonij, in quo diuortium Matth. 19. licitum dicitur ob fornicationem carnalem; ergo non ob ſpiritualem poſt emendam, cum peruerſionis periculum iam ceſſauerit. Ego verò teneo cum Mendoza *de fide volum.* 1. *diſput.* 76. *ſect.* 6. §. 206. *&* 207. & aliis multis, per ſententiam hæreſis declaratoriam, remanere coniugem iure cohabitandi, & debitum petendi priuatum in pœnam hæreſeos, abſque alia declaratione: nam cohabitare cum viro damnato tamquam hæretico eſt inſuaue, & infame; & cum Iudex priuare hæreticum poſſit omnibus bonis, priuare etiam poteſt iure, quod habebat in coniugem: vxor igitur damnati tamquam hæretici remanet ſolùm ligata vinculo matrimonij, non tamen tenetur illum quantumuis reconciliatum in domum recipere. Nec propterea tenetur ingredi in Monaſterium: nam hoc nimis durum eſſet, & in fauorem hæretici, qui in ſæculo liber maneret. Et hæc omnia contra Barboſam *in rubr.* 2. *par. num.* 21. *&* 22. *ff. ſolut. matrimon.* procedunt, etiamſi ſententia non ſit publica, ſed intra priuatos parietes; nam poſita ſententia hæreſis, & induto reo habitum pœnitentiæ, ſtatim emergunt pœnæ hæreticorum. Sic Fagund. *in decal. tomo* 1. *lib.* 1. *c.* 8. *n.* 11. Item procedunt de viro, ſi vxor vt hæretica damnata fuerit: habet enim expreſſam de iure facultatem ingrediendi Religionem, & conſequenter etiam manendi in ſæculo ſacris initiatus, quia ſtatus Sacri Ordinis, & Religionis propter ſolemne, & perpetuum caſtitatis votum æquiparantur, & cum hæc ſit gratia, in fauorem viri Catholici ampliari debet. Et ita etiam tenet Fagundez *loc. cit. num.* 21. contra Angles, Lopez, & alios penes ipſum *n.* 12. *p.* 6. *tr.* 7. *reſ.* 25.

Et verò alter illorum damnatus eſſet tamquam hæreticus etiam ſecreto, alter poſſet manere in ſæculo ſeparatus.

7 Parentes cogere poſſunt filias ſuas impuberes intrare monaſterium, puberes non item. Vide v. *Pater à num.* 2. Et quidem ad habitum ſuſcipiendum ex Rodriquez, Naldo, & nouiſſimè Vecchio *diſp.* 52. *dub.* 9. *num.* 16.

Puellæ impuberes poſſunt cogi monaſterium intrare.

Digitized by Google

Non ad monachandum.

Sed ſpontaneè admitti poſſunt.

puella impubes nec ſpontanea admitti poteſt; quia exiſtimant, in Tridentino *ſeſſ.* 25. *c.* 17. determinari, quod puella habitum ſuſceptura debeat duodecim annos excedere. Suarez id negat. & Medina *de Sacram. hom cont. li.* 4. *contr.* 9. *cap.* 4. teſtatur, ſe illi decreto interfuiſſe; & Patres Concilij nihil minus cogitaſſe; ſed ſolùm decernere voluiſſe, vt puella pubes ante habitus ſuſceptionem examinaretur de libertate, iuxta dicenda v. *profeſſio, num.* 2. *par.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 47.

Donatio mox in Religionem ingreſſuri tenet.

Sed illegitimi legitimatio facta in ſæculo, non ſuffragatur in Religione.

8 Nota hic, quod donatio facta ante ingreſſum Religionis, tenet, non obſtante Trident. *in ſeſſ.* 25. *c.* 16. vbi diſponit, quòd donatio Religioſi non aliter valeat, quàm ſi fiat infra bimeſtre proximum profeſſioni; nam loquitur de Nouitio, vt S. Congregatio apud Menoch. *in addit. ad lib.* 2. *de arbitr. iud. caſu* 436. *n.* 3. *p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 55.

9 Nota etiam, quòd ſi illegitimus auctoritate Principis aut Magiſtratus legitimatus in ſæculo, Religionem ingrediatur, non manebit diſpenſatus ad officia Religionis, quia talis diſpenſatio non pertinet ad laicum. Portell. v. *Illegitimus num* 5. Qui etiam *num.* 6. idem docet de Sacerdote illegitimo diſpenſato in ſæculo ad beneficium parochiale. *par.* 3. *tractat.* 2. *reſ.* 102. §. Nota.

10 Dare aliquid pro receptione ad habitum Religioſum, eſt Simonia. Sed an hoc procedat in habitu Religioſorum Equitum, vide verbo *Simonia, n.* 7.

INIVRIARE.

Licet iniurianti reſpondere, mentiris.

1 Vide v. *Contumelia.* Hic ſolum confirmamus, quod à nobis dictum eſt, v. *Compenſare, num.* 4. quòd obiicienti crimen falſum, vel occultum, liceat reſpondere, *mentiris*, nam quidam Theologus id negat, aſſerens exemplum Chriſti, qui à Phariſæis laceſſitus illa contumelia, *Dæmonium habes,* non reſpondit, *mentimini,* ſed, *Ego dæmonium non habeo.* Probat etiam, quia hæc reſponſio cum inferatur poſt contumeliam, non habet rationem defenſionis, ſed potius vindictæ. Nos verò dicimus, optimum quidem eſſe, quod ſequamur exempla Redemptoris, reſpondendo, *non ſum*; non tamen ad id teneri. & illud *non ſum*, eſſe etiam velatam mentitam, cum autem iniuria; ſit expreſſa, poſſe propulſari expreſsè per verbum *mentiris*: quod in tali caſu ex circumſtantia actualis defenſionis patet non eſſe offenſiuum, ſed defenſiuum. Et ſanè Theologi cum Mendoza in 2. 2 *volum.* 2. *diſp.* 170. §. 14. *n.* 119. dicunt, quando blaſphemus obiicit Deo mendacium, quod aliter refelli non poteſt, pertinere ad Religionis virtutem, reſpondere ei, *mentiris*, quod ſignum eſt, hoc verbum non eſſe ſic intrinſecè malum, vt aliquando honeſtari non poſſit præſertim, quòd talem iniurinm probare poſſim mendacem in iudicio, & vt talem ad punitionem adigere. Et ſic tenet Hurtad. *vbi ſup.* & alij *p.* 9. *tr.* 6. *reſol.* 16.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google